

INSTITUTIONES
THEOLOGICO DOGMATICO CANONICO HISTORICO MORALES

Iuxta Sacram Scripturam, Canones, SS. Patres, Celebrioresque DD. & Ecclesiasticae Historiae & Disciplinae Scriptores exaratae.

A PATRE

ANTONIO MARIA BORANGA
ORD. S. HIERONYMI
CONGREG. B. PETRI DE PISIS
S. THEOL. LECT. IUBIL. EXPROV. ET TRIBUNALIS S. INQUISITIONIS CONSULTORE.

TOMUS VI.

Complectens Tractatus de Indulgentiis, de Censuris, de Statu Religioso, & Appendicem de Regulis Juris Canonici in quinto, & sexto Decretalium breviter expositis.

VENETIIS MDCCLXVI.

APUD SIMONEM OCCHI
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

[illegible]

INDEX
TRACTATUUM, CAPITUM, ET PARAGRAPHORUM

IN HOC SEXTO TOMO CONTENTORUM.

TRACTATUS

De Indulgentiis.

 sti,

TRACTATUS

De Censuris.

CAPUT I.

De Censuris in genere.

CAPUT II.

De Censuris in Specie.

CAPUT III.

De Immunitate Ecclesiastica, & de Iure Asyli.

CAPUT IV.

De Irregularitate.

TRACTATUS

De Statu Religioso.

CAPUT I.

De origine, & progressu vitae Monasticae.

CAPUT II.

De obligationibus Regularium.

CAPUT III.

De Votis solemnibus, quae in professione Religiosa emittuntur.

CAPUT IV.

De Prælaturis Regularium.

CAPUT V.

De privilegiis Regularium.

CAPUT VI.

De Ritu, seu Ordine iudiciali apud Regulares.

TRACTATUS DE INDULGENTIIS.

§. I.

De nomine & natura Indulgentiæ.

NOmen Indulgentiæ desumitur a verbo indulgeo, & duobus modis præcipue accipitur. Primo nempe pro bonitate, ac commiseratione, seu condescendentia, in quo sensu ait D. Paulus 1. Corinth. 7. *Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium*. Secundo sumitur pro remissione alicuius iuris, & pro relaxatione ut Isaiæ 61. *Prædicare captivis indulgentiam*: quæ verba in Lucæ 4. sic referuntur. *Prædicare captivis remissionem*. Hic autem proprie hoc Indulgentiæ vocabulum usurpatur pro relaxatione pœnæ temporalis, quæ subeunda superest post condonationem reatus culpæ, & sempiternæ pœnæ, quod fit per Pœnitentiæ Sacramentum, aut perfectam contritionem.

Definitio Indulgentiæ. Quare Indulgentia in hoc sensu definitur, seu potius describitur quod sit *remissio pœnæ temporalis, quæ post condonationem peccatorum actualium, & pœnæ æternæ subeunda, seu luenda remanet, facta extra Sacramentum per applicationem thesauri Ecclesiastici ab eo, qui eiusmodi thesaurum ex Christi Domini concessione facultatem habet dispensandi*. Dicitur 1. *remissio pœnæ temporalis*, ut distinguatur a remissione culpæ, & pœnæ æternæ, quæ postrema haberi nequit per Indulgentias, sed tantummodo per Sacramentum Pœnitentiæ, vel contritionem perfectam cum ipsius Pœnitentiæ voto. Unde per Indulgentias remittitur sola pœna temporalis, quæ post dimissam culpam & pœnam æternam luenda remanet, vel in hac vita, vel in Purgatorio. Quando igitur in forma, seu concessione Indulgentiæ dicitur per illam concedi *remissionem peccatorum*, peccatum sumitur pro pœna peccati, iuxta illud 2. Machabæor. 12. *Ut a peccatis solvantur*. Et quando dicitur Indulgentia a culpa, & pœna, intelligitur, quod per talem Indulgentiam concedatur facultas, ut pœnitens absolvi possit per Confessarium etiam a culpis reservatis; ut notant Lezana, Rainaud. Gobat, Quinario trac. 4. cap. 2. n. 17. aliive. Dicitur 2. *quæ post condonationem peccatorum &c. solvenda remanet*; quia peccatum originale, & eius pœna remittitur per Baptismum. Dicitur 3. *facta extra Sacramentum*, tum ut distinguatur ab ea remissione pœnæ, quæ fit virtute Sacramenti Pœnitentiæ; tum quia concessio Indulgentiarum est actus iurisdictionis Ecclesiasticæ (non ordinis) in foro externo. Dicitur 4. *per applicationem Thesauri Ecclesiastici*, ut ostendatur istam remissionem non esse omnino gratuitam, sed habere adnexam solutionem pœnæ æquivalentem. Dicitur 5. *ab eo, qui &c. facultatem habet dispensandi*, ut designetur proprius Indulgentiarum minister, scilicet summus Pontifex, & Episcopi.

§. II.

De Thesauro Ecclesiæ, quod est fundamentum Indulgentiarum.

Thesauri nomine sic metaphorice dicitur *collectio, seu complexio divitiarum, sive bonorum spiritualium, quæ Ecclesiæ suæ tribuit Christus Dominus fidelibus dispensanda*. Definitio thesauri Ecclesiæ. Vocabulo thesauri exponuntur illa bona, tum a Clemente VI. in Extravag. *Unigenitus* anno 1350. tum a Concil. Trident. sess. 21. de Reformat. cap 9.

Duo vero hic discutienda occurrunt; primum nempe, num detur in Ecclesia Thesaurus constans ex meritis Christi, & Sanctorum; alterum, quomodo merita Sanctorum ad thesaurum istum concurrant, videlicet, utrum via solutionis, & satisfactionis, an per modum tantummodo suffragii, intercessionis, & impetrationis. In hoc secundo capite non conveniunt inter se DD. Nam revera modus, quo merita Sanctorum ad thesaurum pertineant, nunquam definitum fuit ab Ecclesia, ac proinde non est certum de fide; ex opposito tamen æque de fide credendum est, spiritualem Ecclesiæ thesaurum constare ex Christi meritis, ac indubitatum est, collatam fuisse Ecclesiæ facultatem concedendi Indulgentias: & in hoc unanimi consensu concordant Theologi, si unum

unum excipias Mayronum ex Ordine Seraphico, qui in 4. dist. 19. q. 2. visus est revocare in dubium, num revera thesaurus Ecclesiæ ex superabundantibus Christi meritis coalescat.

De fide certum est, ut omnes tenent Catholici iuxta perpetuam Traditionem, ac Ecclesiæ communem sensum, dari in Ecclesia catholica Thesaurum spiritualem, præcipue, & primario constans ex infinitis, & supereffluentibus meritis, & satisfactionibus Christi. Nam certum est fide catholica, Christum Dominum, Deum esse, & hominem, propitiationem, & redemptionem pro omnibus ut 1. Ioan. 2. Coloss. 2. & exinde ipsius merita, & satisfactiones esse valoris, ac meriti infiniti & superabundantis, quod est fundamentum thesauri Indulgentiarum iuxta declarationem Clementis VI. in cit. sua Extravag. *Unigenitus* tit. *de Pœnit. & Remiss.*, ubi sic ait; *In ara Crucis innocens immolatus non guttam sanguinis modicam, quæ tamen propter unionem ad Verbum pro redemptione totius generis humani suffecisset, sed copiose velut quoddam profluvium noscitur effudisse..... Quantum ergo exinde, ut ne supervacua, inanis, aut superflua tantæ effusionis miseratio redderetur, thesaurum militanti Ecclesiæ acquisivit? ..... Quem quidem Thesaurum non in sudario repositum, non in agro absconditum, sed per B. Petrum Cœli clavigerum, eiusque successores, suos in terris Vicarios, commisit fidelibus salubriter dispensandum.*

Ad Ecclesiæ Thesaurum modo aliquo pertinent merita quoque, & satisfactiones Sanctorum. Id constat ex Symboli articulo de Sanctorum communione, cum communio hæc revera aliud non sit, nisi communicatio bonorum operum, ac meritorum societas, ut quod agitur ab uno, aliquo certo iure ad alios etiam pertineat; eo ferme pacto, ac eiusdem naturalis corporis membra se ad invicem iuvant, iuxta illud D. Ambrosii l. 1. *de Officiis* cap. 29. *Ecclesia* (ibi ait) *in commune orat, in commune operatur*. Et equidem, ut patet ex Scripturis, Deus a precibus Sanctorum movetur, ac excitatur, ut reis debitas pœnas remittat, sicuti factum fuit cum Loth propter fidem Abrahæ, cum populo Israel propter Moysen, & sic cum aliis, ut variis in locis habetur.

De hoc clarum habemus testimonium in prioribus Ecclesiæ sæculis de Sanctis Martyribus, & præcipue tempore S. Cypriani, qui suis precibus obtinebant fidelibus illorum temporum mitigationem, seu relaxationem pœnæ eorumdem peccatis debitæ. Id totum illustratur, & confirmatur ex supra laudata constitut. Clementis VI. *Unigenitus*, ubi de Sanctorum meritis, quæ adiunguntur meritis Christi in Ecclesiæ Thesauro, ita loquitur. *Ad cuius quidem Thesauri cumulum B. Dei Genitricis, ac omnium electorum a primo iusto usque ad ultimum merita adminiculum præstare noscuntur, de cuius consumptione, seu minuitione non est aliquatenus formidandum, tam propter infinita Christi merita, quam pro eo quod quanto plures ex eius applicatione trahuntur ad iustitiam, tanto magis accrescit illorum cumulus meritorum.* Spectant ad Thesaurum Ecclesiæ merita Sanctorum, quatenus plus passi sunt, notat Gamachæus cit. hic a Tournel. quam meruerant, aut debebant secundum iustitiam divinam; & saltem secundario & per accidens, licet non essentialiter, reponuntur in illo Thesauro Ecclesiæ.

Nec merita satisfactionesque Sanctorum inutiliter, ac cum aliqua Christi Domini iniuria, cuius merita sufficiunt omni temporali debito solvendo, adduntur meritis satisfactionibusque Christi in Thesauro Ecclesiæ: quia ea non adiungimus, quasi merita satisfactionesque Christi non sufficiant, sed ut illa otiosa non sint; & Sancti hoc honore gaudeant, immo ut vis & efficacia meritorum Christi magis eluceant, utpote quæ ipsis quoque bonis Sanctorum operibus, ut nobis aliquid mereantur, virtutem, efficaciamque influunt, ac communicant. Itaque Sanctorum merita cum meritis Christi coniuncta, non sunt quid maioris pretii, & æstimationis, quam sola merita Christi a Sanctorum meritis seiuncta. Nam sicuti secundæ caussæ, quibus utitur Deus in regendo Orbe universo, non sunt quid intensive maius, quam ipsa divina omnipotentia sine illis spectata, cum illis Deus utatur non ex aliqua necessitate, & indigentia, sed ex libera sui voluntate; sic utitur Ecclesia ad commodum nostrum superabundantibus Sanctorum satisfactionibus, non quod absolute & essentialiter nobis necessaria sint, sed quia sic expedire iudicavit propter ipsum etiam honorem Sanctorum, & commendationem meritorum Christi.

Merita, passionesque Sanctorum concurrunt, ac spectant ad thesaurum Ecclesiæ non solum per modum suffragii, ac impetrationis, sed etiam solutionis; quia passiones, seu satisfactiones Sanctorum, qui plus solvunt quam debeant, inservire, seu prodes-

desse possunt aliis ad relaxationem, seu compensationem pœnæ temporalis, via etiam solutionis. Cum autem non pauci sint ex Sanctis, qui suis satisfactionibus, & operibus bonis plus solvunt temporali pœnæ, quam revera debeant pro eorum peccatis, sicuti contigit in B. Virgine, quæ multo plus soluta est, quam debuerit, utpote quæ nulli prorsus culpæ sive Originali, sive actuali fuit infecta, in S. Ioanne Baptista, qui in materno utero sanctificatus, tam pie, & austere vixit, ut ne quidem macula levis culpæ unquam fuerit contaminatus; in Apostolis, ac Martyribus, qui plurima aspera & acerba sustulerunt, quam eorum errores mererentur: Igitur merita, ac passiones, quæ in Sanctis superabundant eorum debito, possunt aliis via solutionis communicari; & hoc confirmatur a S. Pontifice Pio V. in proscriptione propositionis 60. Baii, in qua sic habetur: *Per passiones Sanctorum in Indulgentiis communicatas non proprie redimuntur nostra delicta: sed per communionem charitatis nobis eorum passiones impertiuntur, ut digni simus, qui pretio sanguinis Christi a pœnis pro peccatis debitis liberemur*.

Unde patet ex iam dictis, Thesaurum Ecclesiæ constare primario, & essentialiter ex meritis, & satisfactionibus Christi Domini, quæ cum sint valoris infiniti, constituunt Thesaurum inexhauribilem; secundario vero, & per accidens ex meritis B. M. Virginis, omniumque Sanctorum. Quamvis enim satisfactiones Christi, utpote infinitæ, de se sufficiant, & superabundent ad constituendum spiritualem Ecclesiæ Thesaurum sufficientem, & superabundantem pro omnibus; congruum tamen fuit, ut ex divina dignatione ad constituendum hunc spiritualem Ecclesiæ Thesaurum assumerentur etiam satisfactiones Sanctorum, ne alioquin eorum merita, & satisfactiones quoad vim satisfactoriam a Deo irremunerata remaneant, & præcipue ut etiam per hoc magis elucescat perfecta unio Sanctorum cum Christo capite suo, & in mystico Ecclesiæ corpore perfecta servetur Sanctorum communio. Sic P. Ferrar. in sua Biblioth. verb. *Indulgentia*.

§. III.

De potestate, & usu perpetuo concedendi Indulgentias.

Ab Indulgentiarum impugnatione cœpit Lutherus suam a Catholica Ecclesia desertionem. Indigne enim ferens Lutherus, quod Leo X. occasione publicandi in Germania quasdam Indulgentias, non Augustiniano Ordini, sicuti mos erat, sed Prædicatorum Familiæ hanc Provinciam demandasset, reprehendere cœpit Indulgentiarum abusum, & a reprehensione abusus progressus est ad ipsarum Indulgentiarum reprehensionem, eas calumniando, ipsamque Ecclesiam a qua dispensantur, improbando prius Indulgentias tamquam pias Ecclesiæ concessiones, postea eas evulgavit impugnavitque non solum ut fraudes Ecclesiæ, sed ut meras Pontificum imposturas, Fidelibus non solum nullius utilitatis, immo nocumenti saluti Fidelium, utpote qui decipiuntur fallaci spe consequendæ remissionis pœnæ temporalis, quæ cum divinæ debeatur iustitiæ, neutiquam ab Ecclesia, sed a solo Deo remitti potest. Hunc Lutheri errorem amplexi sunt, & acriter propugnarunt Zwinglius, & Calvinus.

Quoad usum vero Indulgentiarum facile videre est, quam hallucinati sint quidam Scholastici, putantes usum Indulgentiarum nonnisi a sexcentis annis invaluisse in Ecclesia, vel ut contendit Kemnitius quadringentis dumtaxat annis ante millesimum ducentesimum idest VIII. Ecclesiæ sæculo. Ex eo tamen contingit quod hoc inficiati sunt qui ita de Indulgentiarum usu senserunt, quia non satis observarunt diversum modum concedendi Indulgentias sub certis conditionibus, & operibus qui sæculo XII. usurpabatur, & simplicem Indulgentiarum usum, qui cum ipsa Ecclesia ortum suum obtinuit. Certum quippe est, etiam prioribus Ecclesiæ sæculis concessas fuisse Indulgentias, ut factum fuit a Paschali II., Urbano III., Sergio III., & præcipue a Leone III. qui sedem Petri tenuit quadringentis annis ante millesimum ducentesimum notatum a Kemnitio. Mos vero, seu usus concedendi Indulgentias sub certis conditionibus & operibus, cœpit a militaribus speditionibus Cruciatorum in Palæstinam pro recuperandis ab infidelium manibus locis terræ sanctæ; quia in Bullis institutionis Cruciatæ variæ concedebantur Indulgentiæ iis, qui vel militiæ cruce signatorum nomen dabant, vel certam pecuniæ summam pro talibus expeditionibus largiebantur.

Deinde certum est, dari in Ecclesia Catholica potestatem acceptam a Christo Domino conferendi Indulgentias, seu dispensandi Fidelibus Ecclesiæ Thesaurum, eaque constanter, ac perpetuo usam fuisse Eccle-

siam, seu huiuscemodi auctoritatem perpetuo, & incunctanter exercuisse. Hoc expresse habetur in supralaudata Extravagant. *Unigenitus de Pœnit. & Remiss.* inter communes, & definitum fuit in Concil. Trid. sess. 25. cap. 21. de reformat. ubi sic habetur. *Cum potestas conferendi Indulgentias a Christo Ecclesiæ concessa sit, atque huiusmodi potestate divinitus sibi tradita antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit, Sacrosancta Synodus Indulgentiarum usum christiano populo maxime salutarem, & sacra Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet, & præcipit; eosque anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant*. Hæc autem catholica veritas evincitur ex verbis Christi Domini Matthæi 18. *Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cœlo;* nihil excipit Christus, idest non culpam, quæ in Pœnitentiæ Sacramento, non pœnam temporalem, quæ extra Sacramentum dimittitur: & Ioannis 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt*. Auctoritas autem conferendi Indulgentias, seu solvendi a temporali pœna, includitur in ipsa potestate, seu auctoritate absolvendi, & retinendi peccata: nam cui facultas est, ut remittere, & retinere queat peccata, potest etiam, & laboriosa opera in vindictam scelerum imponere; & si potest ea imponere, poterit quoque, quando ita expediat, aliqua ex parte eadem relaxare, cum utrumque ad eamdem spectet potestatem.

Huiuscemodi potestate, quam Ecclesia a Christo recepit, a suis primordiis semper successive usa est. Nam eadem potestate usus est D. Paulus super incestuosum Corinthum, quem cum Sathanæ in interitum carnis tradidisset, post annum absolvit, & a longiori pœna indulgentius eum liberavit ut 2. Corinth. 2. Igitur a Christo processit potestas, qua potitur Ecclesia, relaxandi, seu condonandi temporales pœnas, quæ post dimissam culpam luendæ remanent. Secundo, & tertio sæculo usi sunt Martyres erga lapsos potestate concedendi Indulgentias, ut testatur Tertull. l. 1. ad Martyr. cap. 1. Et S. Cyprianus, qui aliquando contentiosius egit cum Martyribus circa usum legitimum Indulgentiarum, quas contendebat illis solummodo concedendas, qui pœnitentiam egissent, non aliis, qui propter libellos Martyrum, statim, & absque mora paci, & communioni temere postulabant restitui, nondum eorum caussa discussa, salvo tamen urgente mortis periculo, in quo vult S. Doctor lapsos illos cum pace dimittendos. Hæc habentur in eius Epist. 12. Sæculo vero IV. pro maiori pœnitentium fervore, ac studio in adimplenda ipsis imposita satisfactione, de severitate impositæ pœnitentiæ detraxerunt, ac remiserunt Concilia Nicænum I. Generale, Anciranum, Neocæsariense, Laodicenum, Carthaginense IV. &c., & sic in singulis sequentibus sæculis de re hac plurima, & manifesta exhibentur ecclesiasticæ disciplinæ historica monumenta, quæ ulterius non opus est ex sequentibus sæculis proferre, quia hæc quatuor priora sæcula puriora Novatoribus videntur. Si quis autem etiam posteriorum testimonia desiderat, facilius intentum habebit, si consulat Bellarm. l. 1. *de Indulgentiis* cap. 3. Quare merito Concil. Tridentinum in Decreto de Indulgentiis declarat ac statuit; *Potestatem conferendi Indulgentias a Christo Ecclesiæ concessam esse, atque huiusmodi potestate divinitus sibi tradita antiquissimis etiam temporibus illam usam fuisse, usumque Indulgentiarum maxime salutarem esse populo Christiano, & sacrorum Conciliorum auctoritate probatum in Ecclesia retinendum esse*.

§. IV.

De iis, a quibus concedi possunt Indulgentiæ.

Cum Indulgentiarum concessio sit actus Ecclesiasticæ Iurisdictionis, & hæc primario, & universaliter resideat in Summo Pontifice, ut in supremo Ecclesiæ capite, clare patet, quod ad Summum Pontificem iure tum divino, tum canonico pertineat conferre quibusvis Fidelibus publicas, solemnes, ac plenarias, partiales, perpetuas, temporales, locales, reales, ac personales Indulgentias. Est communissima apud omnes DD.; quia D. Petro, eiusque successoribus dictum est a Christo Domino; *Tibi dabo claves regni cœlorum, quodcumque solveris super terram erit solutum & in Cœlo*; *Pasce oves meas*. Unde iure divino ad Summum Pontificem Petri successorem, ac proinde habentem iurisdictionem in universa Ecclesia, & in omnes Fideles, necnon Primatum super cæteros Episcopos, quasi innato iure spectat publica Ecclesiæ bona fidelibus, per solemnes, ac publicas Indulgentias dispensare. Item iure canonico potestas illa ei con-

convenit, ut asseruit confirmavitque Concilium Lateranense sub Innoc. III. can. 62 qui refertur cap. *Cum eo*, idemque in cit. Extravag. *Unigenitus*. Et in Concil. Constantiensi statutum fuit, ut suspectus de hæresi interrogandus sit, *Utrum credat, quod Papa omnibus Christianis vere contritis, & confessis, ex caussa pia, & iusta concedere possit Indulgentias in remissionem peccatorum?* Sic docet etiam D. Thomas in 3. dist. 20. q. 1. art. 4., S. Bonaventur. art. 2. q. 3., Barbos. *de Officio, & potestate Episcopi* p. 3. alleg. 88. n. 5. Tales Indulgentias concedere potest Papa etiam ante suam consecrationem: Nam potestas huiusmodi est iurisdictionis, non Ordinis cap. *Quod de Pœnit. & Remiss.*, & ita sentiunt communiter DD. cum Barbos. loco cit. n. 6. Solus autem Papa concedere valet fidelibus quibuscumque, sive vivis, sive defunctis quaslibet Indulgentias, ita ut nec Concil. Generale sine Papa, sive hic vivat, sive mortuus sit, talem habet potestatem. Sic Suar., Bellarm., Barbos. cit. n. 6. Corduba tamen *de Indulgentiis* q. 10. prop. 8., Henriquez, Navarr., & alii apud Barbosam loco cit. n. 6. sustinent, Concil. Generale, sede vacante, iure divino Indulgentias concedere posse.

Prælati quoque Papæ inferiores, ut Cardinales Legati, Nuncii, Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, & Episcopi ius habent conferendi Indulgentias iure tam divino, quam Ecclesiastico. Iure quidem divino; quia suam iurisdictionis potestatem immediate a Christo receperunt, cum ipsis pariter, non secus ac Petro, dixerit Matth. 18. *Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cœlis*. Actor. 10. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo Spiritus Sanctus posuit vos Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo*. Item iure canonico; constat enim ex Canonibus antea laudatis Concilii Nicæni, Ancirani &c. factam fuisse Episcopis potestatem mitius, indulgentiusque agendi cum pœnitentibus, pro maiori eorum studio, ac fervore in obeundis laboriosæ pœnitentiæ operibus.

Potestas dictorum Prælatorum, quæ olim, ut patet ex S. Cypriano, amplior erat, arctata fuit ad annum pro dedicatione Ecclesiæ, & ad dies 40. pro aliis temporibus in Lateranensi Concil. IV. can. 62. supracit., qui tamen canon iuxta Sylvestrum, qui Innocent. IV. laudat, & Fagnanum, intelligendus est de solis indulgentiis, quæ publice ac solemni ritu conferuntur, non vero de iis, quæ Episcopi iustis de causis largiri possunt in foro Pœnitentiæ. Episcopi autem non tantum proprio iure concedere possunt Indulgentias, sed insuper nullæ publicari possunt in suis respectivis Diœcesibus sine eorum licentia. Sic statutum est pluribus Conciliorum Decretis.

Circa Indulgentias vero, quas concedere possunt Episcopi, possunt eas in perpetuum etiam concedere, idest recurrenti omni anno; sic Lessius; & possunt eas concedere locis etiam exemptis. Nam Religiosi exempti possunt sicut alii, lucrari Indulgentias concessas ab Episcopis; quia inducta in favorem non sunt convertenda in læsionem, & facta in augmentum, non debent parere diminutionem L. *Quod favor*. Cod. *de Legib.*, L. *legata inutilit*. *ff. de Legatis* 1. Cap. *ob gratiam* 61. de Regul iur. in 6., *quod ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum*. Barbos. loco cit. n. 27. Bellarm. *de Indulgentiis*.

Archiepiscopi saltem in locis, ubi recepta est disciplina per Decretales, concedere possunt Indulgentias in sua Provincia, sicuti Episcopus in sua Diœcesi, ut ex cap. *Nostro* Honorii III. eodem tit. *de Pœnit. & Remiss.* l. 5. Decretal. Et hoc possunt Archiepiscopi iurisdictione non ordinaria, quam non habent in Diœcesibus suorum suffraganeorum, nisi in cursu visitationis, & in casu appellationis, sed extraordinaria iure canonico.

Neque tamen Archiepiscopus extra suam Provinciam, neque Episcopus extra suam Diœcesim, ob iurisdictionis defectum, ius habent conferendi Indulgentias. Ita enim responsum fuit ab Alexand. Papa III. ad Cantuariensem Episcopum Cap. *Quid autem tit. de Pœnit. & Remiss.*

Episcopi potestatem suam concedendi Indulgentias possunt aliis delegare, non solum Sacerdotibus, sed etiam Clericis, ut Barbos. Bellarm. & alii; non tamen laicis, cum laici iure humano removeantur a muneribus ecclesiasticis, ut ex Suar., Reginald., Barbos. & aliis.

Episcopi excommunicati denuntiati, seu vitandi, Indulgentias concedere nequeunt; quia excommunicati vitandi carent usu iurisdictionis, idcirco invalida sunt ipsorum acta, quæ respiciunt iurisdictionem, Cap. *Tanta* 18. *de excessib. Prælator.* Barbosa loco cit. n. 12. cum aliis plurimis ibi citatis.

Archiepiscopi, Episcopi, ut Coadiutores etiam

etiam cum futura successione, Episcopi Titulares, Indulgentias per se concedere nequeunt. Sic Sac. Rituum Congregat. 13. Ianuar. 1591. Cardin. Petra tom. 3. constitut. 16. Alex. IV. n. 31. & 32.

Abbates, Vicarii Generales, aliique Praelati Episcopo inferiores, ut Generales, Provinciales Ordinum Regularium, licet in caeteris habeant potestatem quasi Episcopalem, nequeunt tamen iure ordinario, ac proprio concedere Indulgentias, ne quidem respectu suorum subditorum, cum nullibi reperiatur ei concessum; immo iure canonico tali iure privantur cap. *Accedentib.* l. 4. Decret., tit. *de excessib. Praelator.* & arguuntur Abbates, qui suis finibus non contenti, manus ad ea, quae sunt Episcopalis dignitatis extendunt, de caussis Matrimonialibus cognoscendo, iniungendo publicas poenitentias, concedendo etiam litteras Indulgentiarum, *Praesenti Decreto probibens*, aiunt PP. Concil. Lateranens. IV. can. 60., *Ne quis Abbatum ad talia se praesumat, nisi forte quisque eorum speciali concessione, vel alia legitima caussa super huiusmodi valeat se tueri*. Neque pariter Capitulum, seu Vicarius Capitularis sede vacante; quia non succedit Episcopo in potestate iurisdictionis extraordinariae, saltem in his, quae sunt reservata dignitati Episcopali, cit. cap. *Accedentib.* Barbos., & sic declaravit S. Congregat. Conc. 13. Novemb. 1688.

Ad conferendas solemnes publicasque Indulgentias necessaria non est potestas Ordinis, seu characteris, sed sufficit potestas iurisdictionis; & hoc patet ex usu & praxi Ecclesiae, quae Episcopis electis, & non consecratis permittit Indulgentias conferre; quia etiam Episcopi non consecrati fruuntur iurisdictione in proprios subditos. Nam licet ad absolutionem sive a culpa, sive a poena aeterna in Sacramento requiratur potestas ordinis, seu characteris, ad absolutionem tamen poenae temporalis, cuiusmodi est Indulgentia, quae absolutio fit extra Sacramentum, non requiritur auctoritas ordinis, sed sufficit auctoritas iurisdictionis.

Nec officit, quod facultas concedendi Indulgentias pertineat ad potestatem clavium, quae non est iurisdictionis, sed etiam ordinis; quia huiuscemodi facultas quoad concessionem Indulgentiarum pertinet ad potestatem non adequatam, & totalem clavium, quae habetur ratione ordinis, sed inadequatam & partialem ratione iurisdictionis, quae haberi potest etiam sine ordine.

§. V.

De eo qui a Summo Pontifice habet multas Indulgentias aliis distribuendas, quod non possit talis facultas alteri donare.

Habens a Summo Pontifice facultatem distribuendi alteri Indulgentias (seu intentiones, aut benedictiones, ut vocant) non potest eam facultatem distribuendi in toto, vel in parte alteri donare; quia hoc videtur prorsus adversari intentioni ordinatae, ac per rationem regulatae Summi Pontificis; quod colligitur tum ex natura concessionis, tum ab exemplo similium. Ex natura concessionis quidem; quia Pontifex censeri debet elegisse industriam, ac prudentiam oeconomicam personae, cui eam facultatem distribuendi Indulgentias concessit. Neque enim cuivis credenda est tanta facultas, quae danda est tantum benemeritis. Ab exemplo similium idem colligitur; quia & Alexand. VII. speciali Decreto edito 6. Febr. 1657. cavit, ne Indulgentia annexa Rosariis, vel Numismatibus piis transiret personam, cui semel in usum indulgentialem concessa est. Unde Gobat, qui in prima sua editione docuerat oppositum, in secunda revocat suam sententiam tract. 4. p. 1. cap. 11. potissimum ob rationes Dianae, qui testatur de opposita praxi Curiae Romanae. Unde colligitur, quod si quis v. g. Religiosus, dum erat in vivis, Indulgentias, seu intentiones, ut vocant, nondum distribuit, Superior non possit eas distribuere post illius mortem; quia sic distribuerentur ab alio, non ab eo, cui Pontifex indulsit distribuendi valide facultatem.

§. VI.

De iis quibus Indulgentiae concedi possunt, scilicet an vivis tantum, aut etiam mortuis.

Certum est, si loquamur de viventibus, omnes baptizatos, rationis compotes, & temporalium poenarum debitores, aptos esse, ut lucrentur Indulgentias, ac proinde his omnibus Indulgentiae concedi possunt. Et est communissima inter catholicos. Cum enim omnes illi, clavibus, idest iurisdictioni subiaceant Ecclesiae, exinde capaces sunt, ut Ecclesia super eos potestatem exerceat, a poena temporali, beneficio Indulgentiarum, eos absolvendo, idest huiuscemodi debitum eis remittendo; non secus ac per Poenitentiae Sacramentum a culpa, & aeter-

æterna pœna eos absolvit, ac utramque eis remittit. Ita communissime sentiunt DD. omnes catholici. Indulgentiæ lucrari possunt etiam ab ipsis easdem concedentibus, eo quia non debeant esse conditionis aliis deterioris. Nec obstat, quod nemo exercere queat iurisdictionem, qua fruitur, in se ipsum; quia hoc solum intelligitur, & verificatur in actibus iurisdictionis contentiosæ, vel coactivæ, non autem in actibus iurisdictionis voluntariæ: cum enim Superior secum ipso dispensare queat, si potestatem habeat dispensandi generaliter cum aliis, a fortiori poterit, ut persona privata, lucrari illas Indulgentias, quas, ut persona publica, aliis concessit. Unde in præsenti nulla controversia est de viventibus. Difficultas igitur, quæ hic occurrit circa eos quibus Indulgentiæ concedi possunt, versatur circa solos fideles defunctos. Cum autem duplici modo conferri, & applicari valeant Indulgentiæ, scilicet per modum iudicii, & absolutionis, aut suffragii seu cuiusdam subsidii Ecclesiastici, negant Lutherani, & Calvinistæ utroque modo eas defunctis conferri posse.

Indulgentiæ concedi possunt & applicari a Summo Pontifice etiam defunctis, qui in Purgatorio detinentur. Et hoc est commune, & certum apud omnes catholicos DD. Et id constat ex usu communi, & praxi Ecclesiæ, in qua nihil tam usitatum est, quam applicare Indulgentias pro defunctis; & id traditur a Ioanne VIII. in Epist. 144., & a Leone X. in constit. contra Lutherum incip. *Exurge Domine*. Non possunt tamen concedi Indulgentiæ mortuis per modum iuducii, & absolutionis, habentes adnexam solutionem, sicuti conceduntur vivis, sed solummodo per modum suffragii, & cuiusdam Ecclesiastici subsidii, seu piæ solutionis, & exhibitæ satisfactionis. Est communis omnium Theologorum cum S. Thoma in 4. dist. 45. q. 2. art. 3., & S. Bonaventura, & aliis. Et quoad primum, nempe quod concedi nequeant Indulgentiæ mortuis per modum iudicii, & absolutionis, ratio est manifesta; quia Ecclesia iudicium exercere nequit in eos, qui eius clavibus, & iurisdictioni non subiacent, cuiusmodi sunt defuncti. Ecclesia enim, & Summus Pontifex Christi Vicarius in terris, & supremus Ecclesiæ caput, ac Rector, ac proinde universalis dispensator Thesauri Ecclesiæ, seu Indulgentiarum, non habet iurisdictionem in defunctos, sicut in fideles viventes, cum acceperit a Christo Domino potestatem solvendi solum *super terram*, non *sub terra*. Quare cum concedere Indulgentias per modum iudicii sit actus iurisdictionis in personam tamquam sibi subditam, nequit Summus Pontifex eas concedere defunctis per modum iudicii & absolutionis; sed tantum per modum suffragii, seu piæ solutionis, & exhibitæ satisfactionis. Hinc Summi Pontifices in concedendis Indulgentiis pro defunctis solent ordinarie hanc apponere clausulam, idest *per modum suffragii*. Ita Alexand. VI. Clemens VII. Iulius III. & Gregor. XIII. de indictione Iubilei, & alii.

Nomine autem suffragii secundum Estium in 4. dist. 20. §. 11. intelligitur auxilium, seu subsidium Ecclesiasticum, quod tribus potissimum modis conferri potest, vel merendo per opera, vel impetrando per orationes, vel satisfaciendo per passiones. *Indulgentia autem ut talis* (ait Estius) *cum proprie dispenset passiones, non cuiuscumque suffragii Ecclesiastici, sed satisfactorii rationem habet*. Satisfactio autem hic est debiti solutio, cum nempe aliquis pœnam subit, ac sustinet pro alio, cui illa debetur.

Altera pars, nempe quod mortuis concedantur Indulgentiæ per modum suffragii, ex eo probatur; quia certum est ex fide; animas fidelium defunctorum, quæ in Purgatorio detinentur, viventium suffragiis, & incruento Missæ Sacrificio iuvari posse; ut docet Concil. Trident. sess. 25. de Purgator., sess. 6. de iustification. can. 30. & sess. 22. de Sancto Missæ Sacrificio. Et equidem si mortuorum animæ operibus bonis viventium, precibus scilicet, eleemosynis, ieiuniis, aliisque virtutum operibus adiuvari possunt (ait Tournely) per modum impetrationis; procul dubio iuvari poterunt per modum quoque solutionis, & satisfactionis. Nam si viventes possunt unus pro alio offerre opera satisfactoria, & applicare, idem profecto præstare poterunt erga defunctos, cum sit eadem utriusque satisfactionis ratio, unio videlicet, quæ intercedit inter membra eiusdem corporis, eodem vinculo Fidei, & Charitatis coniuncta. Et D. Thom. in 4. dist. 20. & in supplem. q. 91. cap. 10. docet, Indulgentias *directe*, *ac primario* concedi viventibus, mortuis vero *indirecte*, *ac secundario*; quia vivens facit id, pro quo Indulgentia datur, quod mortui facere nequeunt; unde istis directe, ac primario Indulgentiæ valere non possunt, sed tantum *secundario*, *ac indirecte*, quando vivens pro iis id facit, quod est Indulgentiæ caussa.

Indulgentia igitur, ut colligitur ex dictis, per modum absolutionis, differt ab Indulgentia per modum suffragii specialiter per hoc, quod Indulgentia per modum absolutionis conceditur quando Superior sibi subditum immediate, & directe liberat a pœna temporali. Sic Summus Pontifex tamquam Superior, & minister a Deo constitutus, immediate, & directe liberare potest Fideles vivos tamquam sibi subditos a pœnis temporalibus relictis ex peccatis, iam quoad culpam dimissis, concedendo eis Indulgentiam per modum absolutionis, habentem tamen annexam solutionem; quia hæc absolutio fit cum aliqua solutione ex thesauro Ecclesiæ, scilicet applicatione, & exhibitione satisfactionum Christi, & Sanctorum. Indulgentia vero per modum suffragii dicitur concedi, quando non immediate, & directe, sed indirecte, & mediate conceditur, scilicet mediante actione alterius. Sic Summus Pontifex concedit Indulgentias Defunctis, mediantibus aliquibus piis viventium Fidelium operibus, tamquam pretium æquivalens ex Thesauro Ecclesiæ Deo oblatum pro solutione debiti illarum animarum, quibus ex mente Pontificis applicatur. Ita insinuare, aut potius supponere videtur S Thom. in 4. dist. 45. q. 2. art. 3. quæstiuncul. 2., ubi ait, Indulgentias concedi defunctis non directe, & principaliter, sed tantum secundario & indirecte, & hæc videtur communior, licet aliter ab aliis res exponatur.

Nota, solum Summum Pontificem concedere posse Indulgentias applicandas pro Defunctis: quia Indulgentiæ applicantur Defunctis per modum meræ solutionis afferendo pretium ex Thesauro Ecclesiæ; solus autem Papa claves habet thesauri Ecclesiæ. Sic communiter DD. qui simul docent, non posse Papam tot concedere Indulgentias, ut Purgatorium pœnitus evacuet, cum dari nequeat rationabilis caussa tam amplæ concessionis; & ita sentit etiam D. Thom. in 4. dist. 45. q. 3. art. 2. ubi docet, quod contrarium asserere, est alienissimum ab opinione, & persuasione Fidelium.

Num vero Indulgentiæ prosint illis tantum pro quibus in particulari offeruntur, an in communi defunctis omnibus, qui detinentur in Purgatorio, non una est Doctorum sententia. Præpositivus, ut scribit D. Thom. in 4. dist. 45. q. 2. art. 4. volebat; suffragia Ecclesiæ, licet pro aliquo particulari oblata, semper prodesse in communi Fidelibus omnibus in Purgatorio degentibus, & illis quidem magis, qui propinquiores sunt liberationi; quod illustrabat exemplo libri, qui legitur coram Rege, ex quo non minorem fructum percipiunt alii, qui adsunt quam Rex ipse, & nonnulli forte maiorem.

Communis tamen est DD. sententia, iuxta Bellarminum l. 1 *de indulgent.* cap. 14. tam suffragia, quam Indulgentias prodesse omnibus defunctis quoad gaudium quoddam accidentale. Nam charitas omnia communia facit hoc sensu, quod omnes qui charitate præditi sunt, gaudent de aliorum bonis, ac si essent propria, sed quoad satisfactionem, & liberationem a pœnis, suffragia Ecclesiæ communia prodesse omnibus in communi, sed suffragia, quæ pro certis animabus offeruntur, ac suscipiuntur, non prodesse nisi illis, quibus ex intentione viventium applicantur. Merito igitur docent quamplurimi Theologi, Indulgentias rite pro defunctis concessas, & acquisitas, secundum ordinariam Dei legem prodesse certo, & infallibiliter illis determinatis animabus, quibus ex intentione Summi Pontificis applicantur, ita ut animæ illæ de Thesauro Ecclesiæ per modum suffragii sibi applicato inveniantur, vel ad totalem pœnæ remissionem, & totalem liberationem a Purgatorio, si Indulgentia est plenaria, vel ad partialem, si Indulgentia est partialis. Sic Navar. *de Indulg. & Iubileo*, Lugo, Gobat, Sotus, Bellarm., aliique, & præcipue recentiores, apud quos est communis, & ut communiorem, ac probabiliorem asserit Mastrius Theol. Mor. disp. 24. n. 41. & cum S. Thoma tenent Ledesm., Sot., Valent., Lugo, Tannerus. Quod si impleantur conditiones requisitæ, effectum liberationis animæ determinatæ esse infallibilem. Suarez disp. 79. sect. 10. ostendit, S. quoque Augustinum, Chrysostomum, & Cyrillum idem sentire. Et hoc confirmant doctrina, & auctoritate Leonis X. in Constitut. quæ incipit *Exurge Domine* contra Lutherum, ubi absolute, & sine hæsitatione pollicetur effectum suum illis Indulgentiis, quæ applicantur defunctis, ac illis, quas sibi vivi lucrantur; dicit enim expresse, *Omnes tam vivos, quam defunctos, qui veraciter omnes Indulgentias huiusmodi consecuti fuerint, tanta temporali pœna secundum divinam iustitiam pro peccatis suis actualibus debita, liberari, quanta concessæ, & acquisitæ Indulgentiæ æquivalet. Et ita ab omnibus teneri, & prædicari debere sub excommunicationis latæ sententiæ pœna &c. auctoritate Apostolica decernimus*. Unde si In-

Indulgentiæ rite concessæ, & acquisitæ infallibiliter prosunt illis vivis, qui illas sibi lucrantur, prodere debent illis quoque determinatis defunctis, quibus applicantur, tum quia promittere videntur Summi Pontifices in Brevibus Altarium privilegiatorum, liberationem a purgatorio determinatæ animæ, pro qua in altari privilegiato cum tali intentione sacrificium offertur; tum etiam quia licet Deus non teneatur, ut notat quidam Theologus, acceptare applicationem Indulgentiarum factam defunctis ex eo, quasi Papa haberet immediate iurisdictionem in defunctos, tamen ex eo tenetur Deus acceptare talem Indulgentiarum applicationem, quia Deus voluit in Ecclesia esse communionem Sanctorum, unde ex hoc decreto communionis inter Ecclesiam triumphantem, militantem, atque etiam purgantem tenetur acceptare illas satisfactiones, sive pro vivis, sive pro defunctis oblatas, & sic si infallibiliter prosunt illis vivis, qui eas sibi lucrantur, etiam infallibiliter debent prodesse illis determinatis defunctis, quibus applicantur. Sic P. Ferrar. in sua Bibliot. v. *Indulg.* art. 3. n. 17.

Unde nihil officit dicere, Deum non semper acceptare Indulgentias pro omnibus illis, quibus applicantur, sed pro eis, qui ex hac vita decesserunt magis digni tali gratia, puta, quia dum erant inter vivos, magis solliciti fuere in acquisitione Indulgentiarum, & oratione pro defunctis, ut in simili de Missæ sacrificio, eleemosynis, & orationibus dicit S. August. l. *de cura pro mortuis* cap. ultimo, relat. in cap. *Non æstimamus* 19. causs. 13. q. 2. *Non pro quibus fiunt omnibus prosunt, sed his tantum, pro quibus dum vivunt, cooperantur ut prosint*; & in cap. *Tempus* 23. eadem caus. & q. his verbis; *Sed hæc eis prosunt, qui cum viverent, hæc sibi, ut postea possent prodesse, meruerunt*. Non officit inquam, quia tametsi etiam de mente S. Augustini credibile sit, quod Deus facilius pro illis defunctis, qui in vita fuerunt magis solliciti pro acquisitione Indulgentiarum, & oratione pro mortuis, acceptet, nedum Missæ sacrificia, orationes, eleemosynas, ieiunia, aliave huiusmodi suffragia, sed etiam Indulgentias generaliter pro defunctis omnibus applicatas, hoc tamen (secundum legem Dei ordinariam) non videtur dicendum de Indulgentiis pro aliquo determinato defuncto applicatis, nisi hic ex speciali Dei providentia, & dispositione fuisset merito privandus, ex quo dum viveret, alios defraudasset similibus debitis suffragiis, & Indulgentiis.

Nec valet pariter obiicere, quod mos sit sæpius offerendi pro una eademque anima in eodem Altari privilegiato, cum in suppositione quod Indulgentia Plenaria certo, & infallibiliter prosit pro illa determinata anima cui applicatur, superflua sit huiuscemodi consuetudo; non valet inquam; quia merito in eodem Altari privilegiato pro una eademque anima plures Missæ celebrantur, & Plenariæ Indulgentiæ applicantur, ob plures, diversasque rationes. Primo nempe, quia non constat, an caussa propter quam Pontifex concessit Plenariam Indulgentiam, sit iusta, & sufficiens, cuius defectu invalida est Indulgentia ab ipso Summo Pontifice concessa. Secundo, quia non constat, an, & quomodo prior Sacerdos celebrans applicuerit suam intentionem, vel an Altare in quo celebratur, habeat omnia requisita ut sit privilegiatum. Tertio, quia non constat, an qui plenariam Indulgentiam alicui animæ applicavit, omnes necessarias conditiones impleverit. Quarto, quia ignoratur, an non ob aliquam peculiarem caussam velit Deus circa hanc vel illam excipere a suo generali promissione, scilicet ob rationes prorsus particulares, non permittendo, ut Indulgentia in actu secundo prosit huic certæ animæ, ut habetur in vita Rabani Mauri, ubi narratur reiectio suffragiorum pro demortuo Cœnobii Promo, qui vivus defraudaverat defunctos subsidio eleemosynæ per Abbatem constitutæ; sic refert Raymundus t. 7. p. 2. q. 5. fol. 289. Quinto, quia nostra sententia nondum est omnino certa, licet sit probabilior, ac communior inter Theologos; quocirca iure merito pro iisdem animabus reiterantur Missæ Sacrificia, & Indulgentiæ.

Porro non mirum, quod plures animæ, non obstantibus tot Missarum Sacrificiis, ac Plenariis Indulgentiis pro ipsis applicatis ac a Deo acceptatis, detineantur adhuc in Purgatorii pœnis; hoc enim oritur ex eo, quod in Purgatorium descenderint cum venialibus peccatis quoad culpam non dimissis. Cum autem pœna tolli nequeat, nisi removeatur culpa, & culpa quoque venialis remitti non possit per Indulgentias etiam plenarias, (hæc enim remittunt solam pœnam) sed per satispassionem propriam usque ad novissimum quadrantem, extingui debet in purgatorio, ut bene docet Scotus in 4. dist. 21. q. 1. Hinc fit, positis etiam tot plenariis indulgentiis, aliquando Animas a pœnis Purgatorii non liberari.

Ve-

Verum ad acquirendas Indulgentias pro mortuis aliquæ requiruntur conditiones, nempe ex parte conferentis, ex parte eorum, qui suffragia sua pro defunctis offerunt, & ex parte defunctorum, quibus Indulgentia confertur. Et 1. ex parte Conferentis duo requiruntur, auctoritas scilicet, & legitima caussa. Auctoritatem necessariam esse in conferente, & eam in Summo Pontifice, ut in supremo capite Ecclesiæ, sicuti paulo ante iam diximus, potissimum residere, manifestissime patet, & est communis DD. sententia, qui ex eo quod Episcopi non concedunt huiuscemodi Indulgentias, idest pro mortuis, colligunt, eorum potestatem restrictam esse ad Indulgentias pro vivis. Requiritur caussa legitima. Et equidem si requiritur caussa legitima quando Indulgentiæ conceduntur viventibus, quanto magis ubi agitur de mortuis. Docet enim D. Thom. q. 71. art. 10. supplem. Summum Pontificem non posse pro arbitrio liberare animas e Purgatorio, sed ad hoc requiri caussam convenientem, seu, ut ait in 4. dist. 45. q. 2. *Non quantum voluerit Pontifex, defunctis potest concedere remissionem, sed quantum ratio postulat. Non sufficit autem pro caussa, utilitas illarum animarum*, ait Bellarminus l. 1. *de Indulgent.* c. 14. *vel gloria Dei, quæ redundaret ex illarum animarum liberatione; nam si hoc sufficeret, Christus ipse pius ac misericors, iam omnes animas liberasset. Itaque requiritur caussa aliqua particularis pertinens ad honorem Dei, & Ecclesiæ utilitatem, sicut de Indulgentiis pro viventibus; ita ut Summus Pontifex arbitretur gratiorem esse Deo rem illam, cuius gratia Indulgentiæ conceduntur, quam executionem iustitiæ, quam exercet in expiandis animabus Purgatorii*. Porro Indulgentiæ, quæ non sunt universales pro tota Ecclesia, possunt obreptitie obtineri obtentu magnæ utilitatis, quæ revera non est, ac proinde ex hac parte dubitari potest de effectu Indulgentiæ, seu animæ relaxatione.

Requiritur 2. ex parte viventium, qui sua offerunt suffragia pro Defunctis, tum pia & prompta executio eorum, quæ in litteris Indulgentiarum imponuntur, seu imperantur; tum ut debito modo impleantur. Nam si nullus potest esse certus se consecutum fructum Indulgentiæ sibi concessæ, quia nescit, utrum odio, vel amore dignus sit, ratio longe maior est dubitandi, an fructus Indulgentiarum ad animas defunctorum pervenerit, cum secundum D. Thomam supra cit. art. 10. non transferatur nisi secundario, & vivis mediantibus. Igitur status gratiæ sanctificantis requiritur in viventibus sua suffragia pro defunctis offerentibus. Nam si in viventibus gratia hæc necessaria est, ut fructum Indulgentiarum ipsi percipiant (cum non remittatur pœna temporalis, nisi prius remissa sit culpa) certe hoc in ipsis requiritur ut eumdem fructum conferant mortuis, & applicent. Ita sentiunt non solum quamplurimi Theologi, sed & ipsi Summi Pontifices, ut observat Illustrissimus Archiepiscopus Rhemensis Carolus Mauritius le Tellier in suo mandato de Altaribus privilegiatis, dato die 16. Octobris 1694. in quo ut notat hic Habertus, integrum exhibet rescriptum Innocentii XII. qui testatur, Innocentium X. Alexandrum VII., & Innocentium XI. certas Indulgentias concessisse Fidelibus utriusque sexus *vere pœnitentibus, & confessis*, quas applicare possent per modum suffragii animabus fidelium, qui ex hac vita decesserunt pie, ac sancte, idest Deo coniuncti vinculis charitatis. Unde patet, Indulgentias mortuis non prodesse, nisi ipsi viventes, qui illas ad mortuos transferunt, sint in statu gratiæ.

Requiritur tandem 3. ex parte Defunctorum, qui beneficio Indulgentiarum sublevandi sunt, secundum Caietanum, ut non solum sint in statu gratiæ, sed etiam, ut dum viverent fuerint devoti clavium Ecclesiæ, studuerint satisfacere pro suis peccatis, & mortuos suffragiis iuvare. Hoc secundum Caietanum. Nam Bellarminus, Estius, Suarez, aliive agnoscunt quidem, ac commendant sententiam Caietani piam, ac utilem, ut viventes ad bona opera excitentur, sed ut minus veram eam deprehendentes, & ab omnibus passim reiectam, contrarium sentiunt, contenduntque, non plus requiri in defuncto per Indulgentias iuvando, nisi ut sit in statu gratiæ; & pro utraque parte laudatur Sanctus Augustinus. Utraque tamen sententia facile hoc modo, ait hic Tournely, conciliari potest, nempe ut qui ex hac vita decesserunt in osculo Domini, idest in statu gratiæ, beneficio Indulgentiarum solamen aliquod, ac refrigerium percipiant, uberius tamen pro maiori eorum charitate, ac fervore, qui dum viverent, in pœnitentiæ operibus, ac virtutum exercitio se exercuere.

Nota. Indulgentias concessas pro vivis applicari non posse etiam defunctis, nisi in concessione exprimatur; quia Indulgentia sicuti pendet ab auctoritate, ita a voluntate concedentis. Sic ex opposito Indulgentia con-

concessa a Summo Pontifice alicui Capellæ pro defunctis, non extenditur ad vivos, adeo ut qui vivens celebrat, aut ibi celebrare facit pro se Missam, Indulgentiam illam non consequitur. Sic Navar. consil. 39. p. 2. *de pœnit.*, *& remiss.* & alii passim. Item Indulgentia concessa a Papa pro se, aut pro defunctis, non potest applicari simul pro se, & pro defunctis, sed pro alterutro distinctim; quia tantum concessa est sub disiunctione, ut quis, vel pro se, vel pro defunctis eam lucretur, non autem ut pro se, & eodem tempore pro Defunctis. Quintanad. dub. 12. n. 4.

§. VII.

De dispositionibus necessariis ad lucrandas Indulgentias.

Ad lucrandas Indulgentias, præter integram executionem eorum, quæ in Bullis Indulgentiarum iniunguntur, & exemptionem a vinculo maioris excommunicationis, (quæ privat omni spiritualium bonorum communione) attendendum est etiam, qua animi dispositione iniuncta opera exequantur. Etenim ad hoc, ut quis sit subditus capax Indulgentiarum, satis non est, quod sit ex gremio Ecclesiæ, sed requiritur ulterius, ut a se removeat omnem lethalem culpam, quæ est obex Indulgentiarum effectui, remissioni scilicet pœnæ temporalis peccatis debitæ, quæ remitti nequit, quamdiu reatus culpæ non sit remissus per Sacramentum Pœnitentiæ, quod necessarium est necessitate medii, saltem in voto, ad expurgandum reatum culpæ lethalis, ita ut in sensu composito, ut aiunt Theologi, hoc est donec reatus culpæ in fidelibus baptizatis remaneat, Indulgentiarum non sunt capaces. Quare Estius in 4. dist. 20. §. 8. respectu illius, qui lucrari vult Indulgentiam, Indulgentiæ consequendæ tria distinguit tempora; primum, quo Indulgentia publicatur; secundum, quo peragitur opus iniunctum in Bulla pro lucranda Indulgentia; tertium, quo quis eam actu vult consequi. Primus status est peccati, secundus pœnitentiæ, tertius gratiæ.

Ad percipiendum Indulgentiæ fructum, non est necessarius status gratiæ in eo, qui lucraturus est Indulgentiam, tempore quo Indulgentiæ promulgantur; quia hoc nequit probari ullo iure, nec ulla ratione; *nisi forte* (inquit Bellarminus lib. *de Indulg.* cap. 13.) *idem sit tempus publicationis, & perceptionis, ut cum in Sacello Pontificio dantur Indulgentiæ omnibus, qui divinis officiis in eo loco interfuerunt.* Non est necesse, ut singula opera, in Bullis præscripta ad finem Indulgentiæ consequendæ, fiant in statu gratiæ sanctificantis, sed satis est, ut peragantur animo religioso, & pœnitenti, excluso omni affectu lethalis culpæ. Et hoc patet ex veteri Ecclesiæ disciplina, dum primis Ecclesiæ sæculis Episcopus probabat lapsorum pœnitentiam, lacrymas, ieiunia, &c. ac tum demum ad preces Martyrum absolutionem a peccatis, & simul Indulgentiam eis conferebat. Unde pœnitentes tunc temporis se præparabant ad Indulgentias laboriosis, ac piis operibus, eaque exercebant antequam gratiam sanctificantem per Sacramentalem absolutionem recepissent.

Huiusmodi disciplina manifeste deprehenditur in Conciliis Ancirano, & Nicæno. Et equidem preces, ieiunia, eleemosynæ, quæ funduntur in stationibus pro Iubileo, licet fiant in statu peccati mortalis, si fiant animo pœnitenti, laudem, & pretium habent, utpote quæ disponunt hominem ad iustitiam, & ad conciliandam Dei amicitiam. Quia tamen versatur in peccato mortali, & retinet eius affectum, exequi nequit utiliter opus iniunctum ad finem Indulgentiæ lucrandæ: cum nemo in statu, & affectu peccati mortalis mereri possit, ac Deo satisfacere, quidquid in contrarium dicant Caietanus, & Navarrus.

Tempore vero, quo ultimum opus præscriptum impletur, & est tempus, quo Indulgentia conceditur, necesse est, ut qui lucraturus est Indulgentiam sit in statu gratiæ sanctificantis, tum quia eo dumtaxat instanti Indulgentia suum sortitur effectum, quem sortiri nequit, nec ante; quia nondum impletæ sunt conditiones, neque postea; quia tempus determinatum ad consequendam Indulgentiam iam præteriit; tum quia non remittitur pœna temporalis, quæ remissio est effectus Indulgentiæ, nisi prius remittatur, ac expellatur per gratiam sanctificantem culpa, & pœna æterna.

Inquirunt hic Theologi, num qui conscius non est ullius mortalis peccati, teneatur Sacramentaliter confiteri, ut fructum Indulgentiæ consequatur? Et pro clariori, ac faciliori resolutione ita distinguendum est cum Haberto, videlicet, vel Sacramentalis confessio præscribitur in Bulla tamquam pars operum, sub quorum conditione Indulgentia conceditur, vel tamquam medium necessarium, ut quis in statu gratiæ san-

sanctificantis restituatur. Si primum, Sacramentalis confessio est necessaria, utpote conditio, sine qua Indulgentia non conceditur. Si secundum, non est necesse ad acquirendam talem Indulgentiam facere confessionem die, vel tempore, quo Indulgentia lucratur, sed satis est, quod post ultimam confessionem homo perseveret in gratia usque ad talem diem, vel tempus Indulgentiæ acquirendæ. Ita Navar. in comment. *de Iubil. & Indulg.* notab. 18. n. 18., Suarez, Reginald., aliive passim. Et ratio est; quia non exigitur confessio tamquam opus iniunctum per modum oneris, sed solum requiritur ex parte subiecti, tamquam dispositio ad lucrandam Indulgentiam. Unde qui post ultimam confessionem perseverat in statu gratiæ, effectum consequitur Indulgentiæ, quia implet formam Indulgentiæ, cum sit vere pœnitens, & rite confessus. Quare Suarez disp. 52. sect. 3., Sylvius, & alii existimant, per illa verba, quæ vulgo leguntur in Bullis Indulgentiarum, *contritis, & confessis*, designari dumtaxat necessariam dispositionem ad restituendum statum gratiæ sanctificantis, adeo ut, qui ante tempus Indulgentiæ, vel etiam Iubilei fuit rite confessus, & absolutus, nec postea relapsus, non teneatur Sacramentaliter confiteri ad lucrandam gratiam Indulgentiæ.

Quoad spatium vero temporis, quo Indulgentiam præcesserit confessio, & communio, non conveniunt DD. Nam aliqui credunt sufficere solummodo, si confessio fieret die præcedenti, & communio eo die, quo incipiunt Indulgentiæ, non autem, regulariter loquendo, si confessio fiat duobus diebus ante communionem; quia, aiunt, iuxta modernam Ecclesiæ disciplinam confessio non solet coordinari ad communionem subsequentem, nisi fiat die immediate antecedente, aut eodem die. Sed hæc disciplina respicit dumtaxat reconciliationem, idest confessionem, quæ ordinarie fit ante communionem de oblitis in prima confessione, quæ est præparatoria ad communionem, vel de venialibus ex devotione ad acquirendam novam gratiam, seu gratiæ augmentum, cum in praxi videantur communiter fideles in Paschate pro adimplendo præcepto, vel in aliis solemnibus diebus Ecclesiæ, accedere ad primam confessionem, quatuor & octo etiam diebus antequam in talibus circumstantiis accedant ad Communionem. Verum pro securiori resolutione in casu nostro de sufficientia confessionis præcedentis aliquot dies Indulgentiam, mihi videtur advertendum esse cum Amort, moralem æstimationem de unione morali, ac ordine duorum ad invicem, sumi a consuetudine, non ab extraordinariis, ab iis videlicet, quæ communiter, non ab iis, quæ raro contingunt; quia intentio hominum fertur ad obvia. Sic respondit Sac. Congreg. 1712. Mens. Martio n. 3. Si quæ igitur personæ haberent consuetudinem in hebdomada bis confitendi, sæpius autem communicandi, confessio etiam biduo, ac triduo præcedens sufficienter ordinaretur ad communionem pro lucranda Indulgentia post inceptam Indulgentiam, vel etiam die, quo incipit. Nihilominus tamen in praxi quoad Iubileum non est recedendum a communi usu Fidelium, qui in occasione talis Indulgentiæ non omittunt Sacramentaliter confiteri.

Cæterum, quando in concessione Indulgentiæ expresse non requiritur Confessio ne quidem venialium, non est necesse ipsa venialia confiteri; quia quando in Bulla exprimitur confessio, semper sermo est de confessione illius, qui conscientiam habet peccati mortalis, nisi aliud exprimatur. Nam confessio simpliciter dicta ex communi usu, & Ecclesiæ sensu, censetur confessio mortalium cap. *Omnes utriusque sexus de pænit. & remiss.* Unde sicut Ecclesia non solet præcipere confessionem venialium, ita neque consuevit confessionem venialium requirere ad consequendam Indulgentiam. Sic Bonacin. cum aliis.

Præter statum gratiæ requiritur ulterius proportio operis satisfactorii cum Indulgentia plenaria, seu cum pœna, quæ per Indulgentiam remittenda est, & sufficiens dispositio in subiecto, cui Indulgentia conceditur. Proportio vero non ea intelligitur, quæ ex opere operantis satis sit ad totum pœnæ reatum expurgandum, alias locum non haberet Indulgentia; quia debitor, qui plene debitum solvit, non eget, ut aliquid a creditore de debito ei relaxetur, seu remittatur: sed opus proportionatum, seu conveniens dicitur gratiæ expetitæ, quando operans, prout humana infirmitas patitur, nihil negligit quod ei promereri possit tam copiosam remissionem. Et hæc conditio de proportione operis cum Indulgentia plenaria, seu cum pœnæ remissione patet ex Extravaganti Bonifacii VIII. *Antiquorum*, ait enim, *unusquisque tamen plus merebitur, & Indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicas ipsas* (Apostolorum) *amplius, & devotius frequentabit*. Igitur

iux-

iuxta mentem Summi Pontificis, qui non tam devote opus iniunctum perficit, integram Indulgentiam, quam concedit, non consequitur, cum illo devotior plus obtineat. Necessariae enim nobis sunt Indulgentiae ad supplendum poenitentiae nostrae defectum, quatenus nempe satisfactiones nostrae vix pares sunt, quae gravitati, ac mensurae delictorum respondeant, ac proinde in eo qui consequitur Indulgentias, sicuti infra dicemus, eae non excludunt propositum satisfaciendi, quantum humana patitur infirmitas. Sic docet S. Bonaventur. in 4. dist. 20. q. ultim. S. Thom. in 4. sententiar., & in supplement. q. 25., art. 2. ad 3., Innocent. IV. in cap. *Quod autem de poenit.*

Secunda conditio, idest sufficiens dispositio ex parte eorum, quibus Indulgentiae conceduntur, tria secundum Habertum requirit. 1. Veram poenitentiam, & ex toto corde ad Deum conversionem. 2. Animi aversionem ab omni veniali peccato. 3. Intentionem, seu efficax propositum faciendi imposterum dignos fructus poenitentiae.

Quamvis autem quoad necessitatem huius triplicis dispositionis unanimes conveniant Theologi, sicuti etiam quoad secundam, & tertiam earumdem, circa quas nulla iam recurrere potest difficultas, ut infra patebit, multum tamen discrepant quoad primam, in stabiliendo scilicet qualis esse debeat poenitentia requisita ad lucrandam Indulgentiam. Alii enim, inter quos Suarez disp. 52. sect. 11., & Bellarminus l. 1. *de Indulgent.* cap. 13. contendunt cum Canonistis, poenitentiam requisitam ad Indulgentias, non includere propositum satisfaciendi; quia Indulgentiae (aiunt ipsi) dantur loco satisfactionis. Ecclesia enim aperit thesaurum suum, ut pro poenitentibus solvat ex Christi Domini satisfactionibus, unde, concludunt, frustra exigitur, ut de visceribus suis satisfaciant.

Econtra vero docent alii quamplurimi, & probabilius, ut Adrianus VI. Soto, Caietanus, Hesselius, Navarrus tract. *de Iubileo*, Estius, Sylvius aliique recentiores, veram non esse poenitentiam tempore quoque Iubilei, nisi includat voluntatem, seu propositum Deo satisfaciendi, nec Indulgentiam fomentum esse socordiae, sed humanae infirmitatis supplementum. Hanc sententiam comprobant tum Patrum auctoritas, tum ratio. Docet enim, inter alios, S Cyprianus, iis non indulgendum, pro quibus intercedebant Martyres, nisi & ipsi studerent laboriosis poenitentiae operibus Deum sibi placatum reddere, & divinae satisfacere iustitiae. *Peto* (ait epist. 13.) *ut eos, quos ipsi videtis, quos nostis, quorum poenitentiam satisfactioni proximam conspicitis, designetis nominatim libello, & sic ad nos fidei, ac disciplinae congruentes litteras dirigatis*. Unde haec sententia est multo conformior sensui veteris Ecclesiae, dum poenitentes, ante expleta poenitentiae constitutae tempora, & ante receptionem communionis Dominicae ac Ecclesiasticae, non censebantur esse capaces Indulgentiae. Hinc Gregorius VII. Indulgentiam delictorum Episcopo Linconiensi eam petenti, ea lege concessit, ut poenitentiam pro viribus ageret. Et S. Antoninus 1. part. tit. 10. cap. 3. §. 3. de iis, qui hanc sustinent sententiam, ita scribit. *Nec credunt, quod propter has Indulgentias generales minus teneatur agere poenitentiam in hac vita*. Et hoc dictum satis videtur concordare aequitati, ut notat Innocentius.

Irregulares igitur, suspensi, & interdicti, si eos culparum suarum poeniteat, capaces sunt Indulgentiae; sicuti etiam excommunicati, si contriti serio petant solvi vinculo excommunicationis, & citra suam culpam excommunicati maneant in foro externo; nam hi non videntur excludi ab iis Indulgentiis, in quibus confessio non requiritur, & communio, cum etiam apud Deum non excludantur a sua gratia.

Ratio pariter hoc comprobat. Nam valde differt ille, qui dolet de offensa alteri illata propter poenam quam evitare nequit, ab eo, quem poenitet ipsius offensae utpote factae alicui bene de se merito, quem efficaci amore prosequitur; quia si priori liberalitate, ac beneficio illius quem offendit, poena condonetur, seu remittatur, cum huic sublata sit doloris caussa, nulla plus angitur animi perturbatione. Ex opposito alter, etiamsi per alium ei factum sit satis, cui iniuriam intulit, adhuc displicentiam habet, nec finem dolori suo facit; quia benefactorem maxime dilectum offenderit. Hinc ut talis animus permaneat in iustis pro offensis Deo illatis, cum peccatorum remissione infundit in eorum cordibus virtutem poenitentiae, quae utpote viva, & charitate formata, otiosa non se habet in iustis.

Si ita res se habet, dicet aliquis, inutilis, & infructuosa erit Indulgentia; siquidem quando quis solvit quod debet, non plus indiget remissione, & gratia: Unde nemo non videt, quod in tali sententia virtus,

&

& efficacia Indulgentiarum enervatur. Verum quam falsa sit consecutio, manifeste patet, quia homo infirmus par non est solvendo per suam satisfactionem totum id, cuius debitor est apud supremam Dei iustitiam pro iniuriis, quas peccando ipsi Deo intulit, quodcumque sit eius propositum satisfaciendi. Quare pro viribus ipsi elaborandum est, ut divinæ satisfaciat iustitiæ, & quia infirmus est, & deficit in multis, necesse est ut in subsidium, & supplementum suæ satisfactionis ad beneficium indulgentiarum recurrat. Nihil igitur tollit seu detrahit hæc sententia de Indulgentiarum virtute, ac efficacia, ut ait Caietanus in suo opere *de Indulgentiis*, ubi sic ait: *Nec aliquid adimitur efficaciæ Indulgentiarum, sicut nihil adimitur efficaciæ Sacramentorum ex hoc, quod oportet accedentes ad illa esse digne dispositos si fructuosa sibi esse volunt: soli siquidem indigni Indulgentia, ab illius fructu iuxta hunc dicendi modum excluduntur*. Igitur non secus ac Sacramenta tanto efficacius operantur, quanto subiecta melius fuerint disposita; ita & Indulgentiæ. Tournely.

Ad hoc ut integre fructus Indulgentiarum percipiatur, oportet, ut suscipientis animus alienus sit, ac liber ab affectu cuiusvis peccati etiam venialis, alioquin nonnisi partem Indulgentiæ consequeretur; quia secundum communem omnium sententiam, relaxatio pœnæ peccatis debitæ, necessario supponit culpam remissam; & hæc remitti nequit nisi displiceat, & animus ab ea sit aversus. Habert.

Ex his omnibus facile colligi potest, exquisitas dispositiones requiri ad plenariam Indulgentiam, ac proinde perpaucos esse, qui easdem integre adipiscantur.

Tandem in eo, qui suscepturus est Indulgentias, requiritur intentio, & propositum efficax faciendi dignos fructus pœnitentiæ: 1. quia alias enervaretur per Indulgentias Ecclesiastica disciplina, ut notat Habertus, & Fideles eo magis proclives redderentur ad peccandum, ut ait Sixtus IV. antea laudatus: 2. quia Clemens VI. Extravag. alias cit. docet, Indulgentias concedi, ut cunctorum Fidelium augeatur devotio, fides splendeat, spes vigeat, charitas vehementius fervescat: 3. quia Summi Pontifices quando Indulgentias concedunt, expresse admonent Confessarios, ut iniungant pœnitentias salutares: pœnitentiæ autem salutares & medicinales iuxta Concil. Trid. sess. 14. cap. 8. illæ sunt, quæ a peccatis revocant, & quasi quodam freno passiones coercent, medentur peccatorum reliquiis, vitiorum habitus oppositarum virtutum actionibus tollunt, ac tandem conformes reddunt Christo. Unde qui in his se exercent, hi profecto faciunt fructus dignos pœnitentiæ. Hactenus Habert.

Nota 1. eum, qui opus aliquod ex iniunctis peregit cum affectu ad culpam mortalem, etiamsi postea contritus cum Deo reconcilietur, non consequi Indulgentiam, nisi opera bona, quæ facta fuere cum affectu lethalis culpæ, in statu gratiæ sanctificantis denuo peragat, & si forte rursus eadem opera fieri nequeunt, commutanda sunt a Confessario in alia, quæ fieri queant; alias non perciperetur Indulgentiæ fructus; nam opera mortua, cuiusmodi sunt facta in peccato mortali, non possunt vivere, nec prodesse, & aliunde nisi omnia, quæ in Bulla concessionis iniunguntur, impleantur, nullus fructus Indulgentiæ omnino percipi potest.

Nota 2. Eum, qui præ infirmitate intra tempus præscriptum opera iniuncta exequi non potuit, ex Sacerdotis consilio licite & utiliter posse ea postea exequi: cum iam in litteris Indulgentiarum facultas Sacerdotibus conferatur, ut infirmis, aut alia legitima caussa impeditis, aut differant Indulgentias, aut etiam quædam ex iniunctis operibus, in alia pia opera commutent.

Si autem quæratur, num perfectius sit non uti beneficio Indulgentiarum, absque earum contemptu, sed ex solo desiderio plene satisfaciendi divinæ iustitiæ, penitus renuntiando cuilibet pœnæ relaxationi, facilis est responsio; quia cum christiana perfectio in charitate consistat, quo magis hæc est perfectior, eo magis exardescit desiderium uniri cum Christo, ut ardenti animo exoptabat Apostolus, *Cupio dissolvi, & esse cum Christo:* nam fervidi amantis est velle coniungi cum obiecto, quem fortiter diligit: unde numquam, nisi maior Dei gloria id exigat, eliget homo sibi differri tam optatam unionem, sicuti contingit ei, qui debitor pœnæ in Purgatorio luendæ ex hac vita decedit, ubi usque ad extinctionem debiti seiunctus a tam ingenti bono debet remanere: igitur nemo non videt, absolute loquendo, perfectius non esse non uti beneficio Indulgentiarum, desiderio plane satisfaciendi aut in præsenti, aut in futuro sæculo pœnalitatibus divinæ iustitiæ.

§. VIII.

§. VIII.

De Caussis Indulgentiarum.

Caussæ iuxta Philosopos vulgo in quatuor distinguuntur, scilicet in materialem, formalem, efficientem, & finalem, seu motivam. Materialis duplex est, scilicet *ex qua*, & *in qua*. Caussa materialis Indulgentiarum *ex qua* sunt satisfactiones, seu merita Christi, & Sanctorum, ex quibus conflatur thesaurus Ecclesiæ, ut antea iam diximus. Materialis *in qua* est subiectum, seu ii, quibus Indulgentiæ applicantur, de quo iam egimus. Caussa efficiens principalis Indulgentiarum est Christus Dominus, ministerialis, ut antea exposuimus, sunt Papa, & Episcopi iure ordinario, & divino, cum cæteroquin potestas conferendi Indulgentias delegari queat Presbyteris, Diaconis, Clericis, & etiam Abatibus, ut patet ex can. 60. Concil. Lateranensis IV. quia potestas concedendi Indulgentias non est actus ordinis, sed iurisdictionis, quam Clerici, ac Presbyteri inferiores possunt habere vel delegatam, sicut legati Summi Pontificis, vel ordinariam, sicuti Episcopi electi, & nondum consecrati; sic S. Thom. in 4. dist. 20. & in supplement. q. 26. art. 2. Quoad caussam vero formalem, seu formam Indulgentiarum, constat apud omnes, Indulgentias non constitui essentialiter ex verbis tamquam ex forma, non secus ac Sacramenta novæ legis, sed eas posse concedi nutu voluntatis, ac ad eas dumtaxat requiri verba, aut aliud signum sensibile, ut fidelibus subditis innotescat illas concedi. Sola autem difficultas est circa earum rationem constitutivam, caussamque formalem, scilicet, num concedantur per modum absolutionis, seu solutionis, vel suffragii ac impetrationis.

Et pro resolutione, distinguendum est inter Indulgentias, quæ conceduntur pro vivis, & illas, quæ pro mortuis largiuntur. Nam Indulgentia concessa pro vivis est vera absolutio simul, & solutio; quia Prælatus concedens Indulgentias exercet actum iurisdictionis, & tamquam Iudex virtute clavium solvit subditos a pœna temporali; ex cap. *Cum autem*. Igitur sicuti Sacerdos dum reatum culpæ remittit in Sacramento Pœnitentiæ vere absolvit; sic & Prælatus dum per Indulgentias relaxat pœnas, quæ pro peccatis debentur. Indulgentia est quoque solutio; quia Prælatus virtute clavium applicat satisfactiones Christi fideiussoris nostri, qui plene pro nobis satisfecit, & solvit iuxta S. Thom. supplement. q. 25. art. 1. ad 3. *Solvit pœnam quam debuit* (suscipiens) *de bonis Ecclesiæ communibus*; & in respon. ad 2. ait: *Qui Indulgentias suscipit, non absolvitur simpliciter a debito pœnæ, sed datur sibi unde debitum solvat*; idest, non gratis ei remittitur pœna debita, neque eam ex propriis solvit, sed Ecclesia ipsa per applicationem satisfactionum Christi pro illo solvit. Sic Habertus.

Indulgentiæ vero, quæ conceduntur pro mortuis, ut iam vidimus, concedi nequeunt nisi per modum suffragii, & impetrationis; quia cum Ecclesia non habeat iurisdictionem in defunctos, nequit illos absolvere, sed solum ipsis subvenire, ac pro ipsis impetrare. Verum in præsenti præcipuus scopus est, ut agatur de caussa finali, seu motiva Indulgentiarum.

§. IX.

De caussa finali, ac motiva ad valorem Indulgentiarum,

Caussa finalis generalis omnium Indulgentiarum est, ut cedant in utilitatem Ecclesiæ, & gloriam Dei. Sed hic agitur de caussa finali motiva Indulgentiarum. Finis autem Indulgentiarum, ut exponit Clemens VI. Extravag. *Unigenitus*, *est*, *ut cunctorum fidelium augeatur devotio*, *fides splendeat*, *spes vigeat*, *charitas vehementius incalescat*; quia propter finem temporalem concedi nequeunt, nisi ordinetur ad finem supernaturalem, puta ad Religionis amplificationem.

Ut Indulgentia valide concedatur etiam a Papa, ultra legitimam potestatem requiritur etiam iusta & rationabilis caussa, qua deficiente, omnes conveniunt Theologi, non esse ratam coram Deo, nec expungere reatum pœnæ in Purgatorio luendæ: Est communis cum S. Bonavent., Caiet., Coninch., Navar., Suar., Reinfenst., Fagnan. & aliis, & dessumitur ex Extravaganti *Unigenitus de Pœnit. & remiss.* inter communes, ubi ita habetur, *Christum Ecclesiæ thesaurum per suos Vicarios reliquisse dispensandum salubriter*, & *propriis*, & *rationabilibus caussis*. Et Innocent. III. in Concil. Lateran. IV. can. 62. Indulgentias sine caussa concessas vocat *indiscretas*, & *superfluas*. Et ratio est, quia dispensatio sine caussa in iis, quæ sunt iuris divini, prorsus irrita est. Unde cum Papa, & Episcopi non sint domini thesauri Ecclesiastici, qui est iuris divi-

divini, sed tantum dispensatores, & iure divino expianda sit pœna temporalis, quæ superest dimissa culpa, sine rationabili caussa nec unam dispensare, nec alteram tollere, seu remittere possunt.

Quod non sint domini, sed dispensatores, constat ex extravagant. *Unigenitus*, & ex 1. ad Corinth. 4. ubi ita habetur. *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei, hic iam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur*. Fidelis autem dispensatoris potestas absoluta non est, sed subordinata voluntati Domini, ac dissipator ille habendus est, non dispensator, qui absque ulla iusta caussa, bona eius diffundit, utpote qui agit contra eius voluntatem, quæ est, ut illa dispensentur, seu concedantur *in ædificationem, & non in destructionem*, ut constat ex eadem 2. ad Corinth. cap. 13. Et hoc confirmat doctrina S. Cypriani, qui sermone *de Lapsis* ita invehit adversus iniustas excessivasque dispensationes; *Contra Domini, ac Dei legem* (ait) *temeritate quorumdam laxatur incautis communicatio: irrita, & falsa pax, periculosa dantibus, & nihil accipientibus profutura*.

Num vero ad iustam, & rationabilem caussam conferendi Indulgentiam satis sit quævis caussa, & opus etiam levissimum, vel spectatis circumstantiis debeat esse etiam caussa proportionata; ut quanto maior sit Indulgentia, tanto maior caussa requiratur: Resp. 1. ad iustam Indulgentiæ caussam conveniunt omnes Theologi non requiri, ut opus iniunctum æquivaleat, seu æqualitatem habeat cum pœna debita, alias inutilis foret Indulgentia, nec esset remissio, sed commutatio, vel redemptio. Quoad proportionem vero caussæ diversimmode sentiunt. Affirmant alii, ut Durandus Paludanus, S. Antoninus aliive, etiam minimam caussam sufficere ad Indulgentiam, dummodo pia sit, scilicet non detur Indulgentia pro opere malo, vel mere temporali, aut vano, nihilque ad divinum conferente, sed quod cedat in gloriam Dei, & Ecclesiæ utilitatem, licet sit opus levissimum. Negant alii, ut S. Bonavent., Gerson, Adrianus, Caiet, Soto, Navar., Sylvius, Estius, aliive recentiores contendentes, iustam caussam dici non posse, quæ nullam habet proportionem cum effectu. Nam si ita esset, nullæ unquam dici possent superfluæ, & indiscretæ, cum semper haberi possit in promptu aliqua pia caussa, quæ allegari posset.

Hanc sententiam agnoscit Bellarminus *communiorem, & probabiliorem*, & hanc pluribus probat momentis; 1. quia abusus quidem videtur vocabulorum, requirere ad Indulgentiam iustam caussam, & admittere opus levissimum. Etenim iusta caussa dici nequit, quæ proportionem non habet cum effectu. 2. Non tantum dici infidelem dispensatorem, qui, nulla de caussa, bona dispensat Domini sui, sed illum quoque, qui sui Domini pretiosiora, pro re minima profundit, ac prodigit. 3. Quia Indulgentiæ concessio non est diversa a votorum dispensatione. Vota vero, ut omnes conveniunt, nequeunt dispensari nisi pro maxima caussa, quæ magis placeat Deo, quam voti executio.

Verum, ut has duas oppositas conciliet sententias, advertit 1. ad iustam caussam, ut plurimum, duo requiri. 1. finem aliquem pium, ac Deo gratum, cuius assecutio magis Deo placeat, quam pœnitentialis satisfactio, quæ per Indulgentiam relaxatur. 2. Opus aliquod ita fini proportionatum, ut per illud finis revera obtineri queat; quia si finis maxime sit Deo gratus, sed obtineri nequeat per opus iniunctum, non videtur iusta caussa obtinendi Indulgentiam: puta si detur Indulgentia Plenaria iis, qui recitaverint aliquam precem pro Infidelium conversione, non videbitur iusta caussa; nec opus proportionatum Indulgentiæ quantitati.

2. Ad caussæ proportionem cum Indulgentia non requiri, ut opus iniunctum sit in se valde meritorium, & satisfactorium; sed quod sit medium aptum, ac utile ad consequendum finem, in cuius gratia conceditur Indulgentia. Idcirco fieri potest, ut per opus in se leve magna aquiri possit Indulgentia, quia opus illud sit medium ad finem Deo pergratum obtinendum. Huiusmodi sunt Indulgentiæ aliquæ iis concessæ, qui certa die ad aliquam Basilicam impulsu religionis, ac pietatis accedunt. Nam licet opus sit in se leve, nec laboriosum, nihilominus attentis circumstantiis est proportionatum fini Indulgentiarum, scilicet ad cultum alicuius Sancti, ad incrementum pietatis &c.

3. distinguendum esse inter Indulgentiam, quæ conceditur alicui privato, & illas, quæ largiuntur in commune omnibus fidelibus propter gravem finem, puta pro ædificanda, & dotanda Ecclesia Cathedrali, vel Parochiali. Priores Indulgentiæ requirunt caussam gravem, & ut opus illi soli iniunctum, proportionatum sit fini. Nam Concil.

cil. Tridentinum Decret. *de Indulgentiis*, vult, eas concedi, iuxta veterem, & probatam Ecclesiæ consuetudinem. Veteres autem, ut S. Cyprianus antea laudatus, ac Patres Nicæni can. 12. censent, iis dumtaxat indulgendum volebant, qui lacrymis, pœnitentia, & bonis operibus meruerant, ut quod supererat pœnæ luendæ, ipsis misericorditer remitteretur. Insuper omnes conveniunt, ut iam antea notavimus, non posse dispensari in votis, nisi ob gravem caussam, quæ magis placeat Deo, quam ipsius voti impletio. Sic igitur a pari dicendum in concessione Indulgentiarum.

In posterioribus vero Indulgentiis, quæ in communi multis conceduntur, absolute non requiritur quod opus iniunctum difficile sit & laboriosum, idest non est necesse, ut opus singulorum, sed opus omnium simul sit proportionatum fini, seu medium sit aptum, atque utile ad finem, propter quem dantur Indulgentiæ, consequendum. Sic docet S. Thom. in 4. dist. 20. & in supplem. q. 25. art. 2. ad 3. Hinc contingere potest, ut Indulgentia maxima sit iustissima, etiamsi opus iniunctum, singulis videatur leve, puta si dum necesse est, ut ædificetur aliqua Basilica vel Xenodochium, detur Indulgentia plurium annorum, vel etiam Plenaria, conferentibus certam auri summam. Si attendatur ad opus singulorum, caussa videbitur iniusta, si tamen consideretur tota summa ab omnibus collata, videbitur caussa iusta; quia illa summa poterit ædificari Xenodochium, vel Ecclesia Basilica, quæ ædificatio gratior erit Deo, quam pœnitentialis satisfactio, quæ per Indulgentiam relaxatur.

§. X.

De effectibus Indulgentiarum.

Vidimus iam agendo de natura Indulgentiarum, Indulgentiæ non esse remittere culpam sive mortalem, sive venialem, nec pœnam æternam, ut communiter docent Theologi, ac proinde quando in Bulla Indulgentiæ dicitur, concedi remissionem, sumitur peccatum pro pœna peccati, iuxta illud 2. Machabeor. 12. *ut a peccatis solvantur*; & quando dicitur in Indulgentia concedi remissionem culpæ, & pœnæ, intelligitur facultas absolvendi a culpa etiam reservata, ut contingit in concessione Iubilei. Unde.

Effectus Indulgentiarum non est nisi remissio pœnæ temporalis, quæ ex peccatis dimissis quoad culpam luenda remanet. Sic communiter docent Theologi. Pœna autem temporalis, quæ homini relicta ex peccatis condonatur, ab homine luenda duplex est; una, ad quam persolvendam homo obligatur ex Sacramentali Pœnitentia a Sacerdote iniuncta vel iniungenda. Altera, ad quam persolvendam in hoc mundo, vel Purgatorio est obligatus a Dei iustitia; est comm. apud DD.

Verum circa hanc temporalis pœnæ remissionem non conveniunt Theologi. Alii enim, ut Halensis, Durandus, Paludanus, Adrianus VI. Caietanus tract. *de Indulgentiis* contra Lutherum, existimant, Indulgentias non liberare nisi a pœnis iniunctis, hoc est in Sacramentali Confessione impositis; quia, dicunt ipsi, non nisi de his mentio fit in Bullis Indulgentiarum. Alii e contra communius, ac probabilius, ut S. Thom. in 4. art. 3. & in supplem. q. 25. art. 1., Soto, Bellarmin., & passim cæteri Theologi sustinent, Indulgentias liberare a pœnis sive iniunctis, sive iniungendis. Alia insuper est controversia, & multum priore gravior, videlicet, num Indulgentiæ valeant ad solvendum a reatu pœnæ debitæ apud Deum, an solum a vinculo, quo Confessarius ligaverit pœnitentem, seu ligarent canones, si adhuc eorum disciplina esset in usu. Ex responsionibus vero, quæ infra exponentur, deprehendetur quid in eiusmodi controversiis sit sentiendum. Sit igitur:

Indulgentiæ, præcipue quando absolute, & sine ulla restrictione conceduntur, se extendunt in sua remissione ad omnem pœnam temporalem, sive iniunctam, sive per canones iniungendam. Et hoc constat, ac probatur ex illo Matthæi 16. & 18. ubi Christus Dominus absolute, & absque ulla restrictione seu limitatione contulit Apostolis potestatem solvendi; nec ex ullo Traditionis monumento evinci potest fundamentum, unde inferre possint contrarium sentientes, restrictionem huiusmodi potestatis ad pœnas in Sacramento iniunctas. Nec suffragatur contrariæ opinioni, quod in pluribus Indulgentiarum diplomatibus, reperiantur Indulgentiæ concessæ cum hac clausula *de pœnis iniunctis*; quia plures etiam habentur in iure concessæ absolute, & sine huiusmodi clausula. Bonifacius VIII. in celebri Extravaganti *Antiquorum*, Clemens VI. Extravagant. *Unigenitus*, Sixtus IV. in Extravagant. *Quemadmodum*, & plerique postea Pontifices in Bullis pro Iubileo, clausulam illam omittunt, & largiuntur In-

Indulgentias plenas, plenissimasve, hoc est quantum claves se extendere possunt.

Quod vero Indulgentiæ concessæ sub formula de pœnitentiis iniunctis, sint extendendæ etiam ad pœnas iniungendas, Suarez, & Sylvius cum aliis quamplurimis arguunt ex cap. 27. *ex parte* tit. *de Decimis* ubi sic habetur, *Ubi maius conceditur, minus concessum esse videtur*; maius autem est remittere pœnas iniunctas, quam iniungendas, cum illæ duplici titulo debeantur, nempe, & reatu pœnæ culpam consequente, & præcepto Confessarii. Clausula igitur de iniunctis pœnis non est restrictiva, sed ampliativa; & eo vel magis, quod iuxta regulam iuris, *Favores sunt ampliandi, & odia restringenda*. Insuper Indulgentiæ veteres, quæ in gratiam Martyrum lapsis concedebantur, non tantum remittebant pœnas iniunctas a Sacerdote, sed etiam iniungendas a iure, seu a Canone. Tandem si Indulgentiæ, quæ nunc conceduntur, restrictæ essent ad pœnas in Sacramento iniunctas, vix hodie locum haberent, seu fere nullius essent emolumenti, cum pœnæ, quæ a Confessario iniunguntur, relative ad veteres, sint levissimæ.

Dices. Forum Sacramentale Pœnitentiæ est tribunal supremum, ita ut nemo sit in terris sic Confessario superior, ut eius sententiam valeat irritare. Igitur ne quidem a Pontificis potestate solvi potest per Indulgentias, quod Confessarius in dicto tribunali ligavit.

Resp. distinguendo consequens; ne quidem a Pontifice solvi potest quod Confessarius ligavit, directe, corrigendo scilicet sententiam Sacerdotis, vel circa eam dispensando; potest tamen solvi a Pontifice indirecte, tollendo nempe debitum, & reatum pœnæ temporalis per Indulgentias: eo ferme pacto quo si quis pœnam pecuniariam, decreto Principis alicui impositam, liberaliter de suo pro eodem solveret, indirecte liberaret debitorem a lege per superiorem iudicem imposita, non emendando Superioris sententiam, in quam nihil iuris & auctoritatis habet, sed tantum debitum solvendo.

Instabis. Si ita res se habet, sequitur, pœnitentem eximi per Indulgentias ab implendo onere orationum, ieiuniorum, eleemosynarum, aliarumvel huiusce generis pœnalitatum, quas ob gravia peccata, quæ commisit, ex præcepto Confessarii subire deberet.

Resp. Verum esse, si pœnitenti constet se lucratum fuisse fructum totum Indulgentiæ, & opera sibi imposita esse in meram vindictam, ad emendationem præteriti, & minime in medicinam suæ infirmitatis, & futuri præservativum remedium: Quia debitor tenetur debito, donec probet fuisse solutum. Cum igitur nemo certus esse possit, quando ei specialiter non reveletur, se fructum omnem Indulgentiarum percepisse, ac proinde reatum pœnæ, cuius erat debitor, per Indulgentiam sibi fuisse dimissum, iuxta illud Ecclesiast. 9. *Nescit homo utrum amore, an odio dignus sit*; Et Eccl. 5., *De propitiato peccato noli esse sine metu*: Hinc non eximitur a pœna per Confessarium ei iniuncta; & si hoc etiam eidem constaret, non esset liber, nisi ab iniuncta pœnitentia mere vindicativa, minime vero a pœnitentia medicinali, a qua non dispensat Ecclesia, nec per Indulgentias ab illis eximit, utpotequæ necessariæ sunt necessitate medii ad reprimendas cupiditates, & perseverandum usque in finem, & assecurandam æternam salutem; alias enervarent Indulgentiæ Ecclesiasticam disciplinam, & eorum obtentu fideles procliviores ad illicita perpetranda redderentur: Extravag. *Etsi de Pœnit. & Remiss.* Hinc in diplomatibus Indulgentiarum sic potestatem faciunt Confessariis absolvendi a criminibus omnibus, & censuris tempore Iubilei, ut tamen non omittant apponere hanc clausulam seu conditionem; *iniuncta salutari pœnitentia*.

Indulgentiæ liberant homines a pœna temporali non solum debita Ecclesiæ, sed etiam ab ea, quæ debita est divinæ iustitiæ, & in futuro sæculo luenda. Hæc sententia est communis, & ita certa, ut Suarez laudata disp. 50. sect. 2. concl. 1. putet esse de fide, cum satis expresse eam definierit Concil. Trident. decreto *de Indulgentiis*, & probatur ex Scriptura Matthæi 18. *Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cœlo*, scilicet in Dei foro, & iudicio. Unde S. Paulus ait, quidquid incestuoso Corinthio donavit, se in persona Christi donasse: & hoc patet, & probatur etiam ex Traditione. Tertull. c. 22. *de pudicitia* aperte declarat, hanc fuisse Ecclesiæ fidem secundo sæculo; Indulgentias precibus Martyrum concessas remittere pœnam divinæ iustitiæ debitam. Sic S. Cyprianus Epist. 13., S. Thom. in 4. q. 1. art. 1.

Tandem Concil. Tridentinum veritatem hanc confirmat in ante laudato suo Decreto

to contra Novatores negantes Ecclesiæ potestatem concedendi Indulgentias, & asserentes illas inutiles esse, & pias fraudes; ubi definit, tenendum sub anathemate, non solum Ecclesiam potestatem habere sibi a Christo traditam dandi Indulgentias, sed etiam quod illæ sint, rite accipientibus, salutares; verum tales non essent si non valerent: nisi coram Ecclesia, & minime coram Deo, immo essent valde perniciosissimæ; quia sic plus nocerent, quam prodessent, sicuti advertit D. Thom., quatenus ita absolverent a pœnis canonicis, ut eos efficerent obnoxios pœnis gravioribus, cuiusmodi sunt pœnæ purgatorii, quæ ipsis luendæ remanerent: unde Ecclesia filios suos in re maximi momenti deciperet. Et equidem satisfactiones humanæ vim certe, & efficaciam habent coram Deo; igitur & relaxatio pœnæ temporalis, quæ per Indulgentias conceditur. Insuper Martyres, iuxta D. Cyprianum Epist. 14., non alia mente olim concedebant lapsis libellos Indulgentiæ, nisi, ut etiam coram Deo, a pœnis in altera vita luendis, liberarentur; *Ut cum pace* (ait S. D.) *a martyribus sibi promissa, ad Dominum remittantur*. Agnoscit enim idem S. D. tract. de lapsis, *Merita Martyrum, & opera iustorum* plurimum valere apud Deum. Hinc Sixtus IV. damnavit hanc propositionem Petri Oxomensis: *Papa non potest indulgere alicui vivo pœnam Purgatorii*.

Indulgentias, non obstante eorum virtute solvendi debitum pœnæ temporalis, non eximere homines a pœnalitate, ac laboriosa pœnitentia, seu non excludere propositum satisfaciendi divinæ iustitiæ per opera afflictiva pœnitentiæ, constat ex divina Scriptura, præcipue Lucæ 3. ubi universaliter præcipitur omnibus fidelibus, ut in operibus veræ pœnitentiæ se exerceant; *Facite fructus pœnitentiæ*; & ibidem cap. 13. admonemur, quod sine pœnitentiæ operibus non possumus æternam effugere perditionem; *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis*. Pœnitentia igitur est ex iure divino, idcirco ab hac nequit Ecclesia per Indulgentias fideles eximere; & eo vel maxime, quod pœnæ satisfactoriæ non tantum sunt in vindictam peccati præteriti, sed etiam in remedium futuri. Indulgentiæ igitur, esto quod possint liberare homines, qui rite eas percipiunt, ab omni pœnalitate, quæ sit in vindictam culparum commissarum, nequeunt tamen eximere a pœnitentia, seu pœna medicinali, quæ omnino necessaria est ad coercendas cupiditates, & assecurandam æternam salutem: & hoc probaturetiam exemplo Corinthi incestuosi, cui, ut habetur 2. Corinth. 2. non remisit Apostolus pœnam, quæ ipsi luenda remanebat, nisi post peractam unius anni pœnitentiam. Hinc S. Cyprianus tract. *de Lapsis*, ut supra vidimus, acriter eos reprehendit, qui libellaticis, antequam pœnitentiam egissent, temere concedebant Indulgentiam, seu Ecclesiæ communionem, & pacem, quam Martyres pro ipsis petierant. Sed hic non diu est immorandum, cum ante in tali proposito satis dixerimus.

§. XI.

De valore Indulgentiarum.

Vocabulum hoc *valoris* non hic sumitur pro pretio, sive utilitate Indulgentiarum, sed solum pro earum validitate, ita ut inquiratur, qua regula certa dignosci queat, quod Indulgentiæ validæ sint, ac ratæ, scilicet, an, clave non errante, Indulgentiæ tantum valeant, quantum sonant.

Indulgentiæ revera tantum valent, quantum sonant, clave (ut stylo utar Theologorum) non errante, videlicet si concurrant illæ quatuor conditiones, quæ requiruntur ad validitatem Indulgentiarum, idest auctoritas, & iusta, seu legitima caussa ex parte dantis; charitas, & executio eorum, quæ in Bullis Indulgentiarum iniunguntur ex parte recipientis, ut iam alias exposuimus.

Requiritur 1. potestas, seu auctoritas in dante: nullus etenim, secundum iuris axioma, maior defectus, quam potestas. Requiritur 2. iusta, seu legitima caussa ad concessionem Indulgentiarum; nam Papa, & Episcopi, ut supra notavimus, non sunt absoluti Domini bonorum Ecclesiæ, sed Ministri, & dispensatores: unde bona illa iuxta Christi intentionem, & regulas legitimæ dispensationis, fidelibus ministranda sunt. 3. ex parte suscipientis requiritur gratia, ac charitas, cum non dimittatur pœna, nisi prius remissa, seu deleta sit culpa. 4. tandem requiritur, ut suscipiens exequatur opera, quæ in Bullis Indulgentiarum iniunguntur.

§. XII.

De sufficientia unius actus quoad lucrationem plurium simul Indulgentiarum.

Quæri solet a Theologis, num unico actu lucrari quis valeat plures Indulgentias; & pro resolutione advertendum, ac distinguendum, nempe, quod si diversæ Indulgentiæ concessæ sint ad eumdem diem, ex diversis titulis, & opus in quavis Indulgentia præscriptum eodem die sit reiterabile, censendum est posse opus offerri pro quavis Indulgentia; puta, si in eumdem diem incidat duarum diversarum Confraternitatum Indulgentia menstrua, Indulgentia 40. horarum, Indulgentia Numismatis Pontificii, Indulgentia alterius Numismatis, quinque vulnerum &c., poterit eadem confessio ac communio inservire ad lucrandas omnes illas Indulgentias, non solum si partiales sint, sed etiam plenariæ, & has postremas saltem partialiter. Et ratio est; quia de plenariis earum fructus est divisibilis, ac proportionatus gravitati caussæ, seu motivi, & gravitati operis præscripti. Itaque non repugnat naturæ Indulgentiarum, si id opus offeratur pro pluribus Indulgentiis concessis ex diverso motivo, cumque eiusmodi oblatio non sit irrationabilis, eo quod præbeat occasionem exercendi diversas virtutes ob respectum ad diversa motiva, censendum est, Summum Pontificem eam habere ratam; quod ipsum colligitur ex communi sensu Doctorum. Si vero concurrunt Indulgentiæ ex eodem titulo, aut opera sint irreiterabilia, censendum est, non esse locum ad lucrandas plures Indulgentias, nisi iterentur opera: v. g. si quis habeat duo Numismata Pontificia, non poterit eodem die lucrari duas Indulgentias Plenarias: & si eodem die concurrant indulgentiæ duarum Confraternitatum, & Indulgentia menstrua, non poterunt eodem actu obtineri, sed necesse est pro lucrandis singulis, offerre distinctas preces; quia alioquin concessio Pontificia non esset rationabilis, utpote non debite proportionata ad intentum suum finem. Sequitur vero ex dictis, quod reiteratione eiusdem actus virtutis, eodem die posset obtineri Indulgentia partialis Confraternitatis, puta 100 dierum; quia rationabile est, ut Pontifex concedat iteratas similes Indulgentias actibus virtutum reiteratis; sicuti iteratas concedit Indulgentias reiterantibus *Ave Maria*, iuxta numerum globulorum Rosarii.

§. XIII.

De multiplici lucratione Indulgentiæ eodem die sæpius Ecclesiam visitando, num possit obtineri.

Indulgentia, quæ solet concedi visitantibus tali die talem Ecclesiam, nequit sæpius eodem die lucrari. Sic pluries responsum fuit a S. Congregat. & præcipue 27. Septemb. 1717. Et hoc confirmatur declaratione Innoc. XI. 1678. 7. Martii, ubi declarat, Indulgentias Stationum sæpe non posse obtineri eodem die; & hoc confirmatur insuper ex declaratione Sixti IV. in sua Bulla n. 36. ubi declarat, Indulgentiam Plenariam concessam Ecclesiæ S. *Mariæ de Populo* in festo Annunciationis M. V. transferendam esse in Dominicam, si forte contingat tale festum in Sabbato tempore Quadragesimæ, quo die iam aliunde in eadem Ecclesia habetur Indulgentia Plenaria. Idcirco non est intentio Summi Pontificis, pro eodem die, ex eodem saltem titulo, qualis hic erat cultus B. M. Virginis, concedere duas indulgentias eidem Ecclesiæ. Posset tamen iterato eodem die, in eadem Ecclesia, eadem acquiri Indulgentia, si sit etiam applicabilis pro defunctis, ut infra dicetur de Indulgentia Portiunculæ Assisii 2. Augusti, quæ secundum sententiam gravium Doctorum quis potest semel lucrari pro se ipso, & postea nova visitatione pro Defunctis.

§. XIV.

De Indulgentia concessa alicui Capellæ, quod non possit obtineri ab absentibus.

Indulgentiam concessam alicui Capellæ, vel Ecclesiæ, non posse obtineri ab absentibus, patet ex repetitis declarationibus S. Congregat. 14. Decemb. 1716., Mense Ianuar. 1724., & anno 1732. Mense Novemb.; & cum ea gratia postularetur a variis Confraternitatibus Bohemiæ, & Hispaniæ, constanter denegata fuit. Concessa quidem fuit Sodalitati Puellarum renuntiantium choreis, aliquibus in locis Germaniæ, quæ satisfaciunt visitando suam Ecclesiam Parochialem.

§. XV.

De Indulgentiis recenter concessis a Benedicto XIII., quod non possint applicari pro Defunctis.

Indulgentiæ recenter concessæ a Summo Pontifice Benedicto XIII. non sunt applicabiles pro Defunctis; cum Pontifex, supplicationibus circa hoc factis eidem Pontifici ab Archiepiscopo de Lerma Secret. Congregationis Indulgentiarum, dederit apertam repulsam, ut testatur P. Amort in sua Hist. *de Indulgentiis*.

§. XVI.

De variis speciebus Indulgentiarum, seu de earum divisione.

Indulgentiarum multæ, ac diversæ sunt species: primo enim dividuntur in eas, quæ *pro vivis* conceduntur, & in eas, quæ *pro Defunctis*. 2. in *temporales*, quæ scilicet dantur ad certum determinatum tempus, ut pro una die, vel ad septennium, ut mos est Romanæ Curiæ, & in *perpetuas*, quæ expresse concessæ sunt in perpetuum, & *indefinitas*, quæ indefinite conceduntur, nulla facta mentione temporis, vel durationis. Et circa huiusmodi Indulgentias notant Scholastici, & Summistæ, habendas esse pro perpetuis; eo quia non sit maior ratio, cur Indulgentia indefinite concessa, pro tanto tempore accipienda sit, non pro maiori, eo vel maxime quod cum Indulgentia sit beneficium, seu favor, potius ample, quam stricte sit interpretanda, ut ex cap. 15. de Regul. iur. in 6. *Odia restringi, favores convenit ampliari*, dummodo tamen per aliquam legem, regulamque Apostolicam non limitetur, ac terminus constituatur Indulgentiis indefinite concessis; quia in tali casu præsumitur, quod Pontifex Indulgentiam concedat secundum consuetum Curiæ stylum, ut recte advertunt Navar., Henriquez, & alii. 3. in *partiales*, quæ sunt ad relaxandam unam solummodo partem pœnæ debitæ, & *plenarias*, quibus pœna tota dimittitur temporalis, quæ ex peccatis remissis luenda remanet, ut ex cit. Extravag. *Unigenitus Dei Filius* de pœnit. & remiss. Hanc plenariam Indulgentiam distinguunt aliqui in *plenam*, *pleniorem*, & *plenissimam* Extravag. *Antiquorum de pœnit. & remiss.* inter communes, ubi sic habetur. *Non solum plenam, & largiorem, immo plenissimam omnium suorum concedimus veniam delictorum*. Verum quoad effectum nullum est inter eas discrimen, cum non minus quam plenissima, etiam solum plenaria in recte dispositis, & confessis conferat totalem relaxationem pœnarum, quæ pro peccatis remissis debentur, & luendæ essent in Purgatorio. Sic etiam docet hodiernus Curiæ Romanæ stylus, iam inveterato usu, & iudicio, ac auctoritate Sapientum roboratus. Ita testatur Sotus, Suarez, Corduba, Bonac., Tolet., Bellarminus, & alii; immo Pontifex in cit. Extravag. *Antiquorum* per illum loquendi modum, nihil aliud intelligere voluit, quam concedere *Indulgentiam adeo plenam, prout clavium potestas se extendit*. Nihilominus si non quoad effectum, tamen quoad privilegia, & adnexas facultates, cum Reifenstuel in sua morali, aliisve, sequens inter dictas Indulgentias debet notari discrimen, ut Indulgentia dicatur *plena*, quando tota pœna pro peccatis iam remissis debita, remittitur; *Plenior*, quando superadditur potestas extraordinaria absolvendi a reservatis; *Plenissima*, quando ultra hæc, etiam dispensationes in votis, & huiusmodi vinculis conceduntur, ut fieri solet in Iubileo, de quo sic prosequitur cit. Extravag. *Antiquorum*, ubi, ut patet, sermo habetur de Iubileo anni sancti.

Duplex genus Indul. gentiæ plenariæ.

Indulgentiæ igitur plenariæ duplicis sunt generis; Aliæ ordinariæ, quæ etiam dicuntur simpliciter plenariæ: Aliæ extraordinariæ, & hæc pariter triplices sunt, nempe Iubileum, Cruciatæ, & ad instar Iubilei. Indulgentia *Iubilei* illa vocatur, quæ olim concedebatur singulis annis centesimis, ut videbimus, nunc autem concedi solet singulis annis vigesimisquintis. Cum autem in eiusmodi Indulgentiis Iubilei Romani Pontifices annectere soleant varia privilegia, videlicet absolvendi a casibus reservatis, a censuris, necnon commutandi vota, ac in eis, & irregularitatibus dispensandi &c., ideo aliæ Indulgentiæ habentes annexa similia privilegia, dicuntur concessæ ad instar, seu per modum Iubilei, vel in forma Iubilei; & ordinarie loquendo nihil plus important, quam Indulgentiam plenariam non annexa facultate absolvendi a reservatis., commutandi vota, & huiusmodi, quæ alias conceduntur in Iubileo. Sic explicant, & probant Theologi, inter quos Gobat in suo Quinnario trac. *de Iubil.* cap. 7. & tract. *de Indulgentiis* p. 2. cap. 5. Suar. tom. 5. in 3. part. disp. 7. sect. 5. n. 7. Navarrus, & alii. Summi autem Pontifices ideo

ideo aliquam Indulgentiam plenariam vocant ad instar Iubilei, in forma, vel per modum Iubilei, ut ostendant maiorem non effectum, sed affectum, & causae abundantiam, & ut in fidelibus maiorem lucrandae Indulgentiae curam, maioremque ex ea consolationem excitent. Ita Ferr. in sua Bibliotec. v. *Indulg.* art. 1. n. 11. Et hae Indulgentiae ad instar Iubilei solent concedi, quando novus Pontifex inauguratur, vel quando Ecclesia magnis premitur calamitatibus. Indulgentia *Cruciatae* vocatur ea, quae conceditur contribuentibus, aut cooperantibus ad bellum sacrum contra Infideles. Et talis Bulla Cruciatae in Hispania est perpetua; quia ibi perpetuo contra Turcas, Affricanos, & Mauros invasores navium christianarum & urbium pugnandum est.

Indulgentia partialis.

Indulgentia partialis, quae, ut supra notavimus, remittit solum partem poenae temporalis debitae peccatis quoad culpam iam remissis, alia dicitur quarena, quadragena, quarantena, quae significat Indulgentiam 40. dierum, idest remissionem tantae poenae, quanta fuisset remissa ob poenitentiam 40. dierum olim ab Ecclesia pro certis peccatis in poenitentialibus canonibus statutam. Alia vocatur septena, per quam significatur Indulgentia septem annorum, seu remissio tantae poenae, quanta fuisset remissa ob poenitentiam septem annorum. Alia vocatur Carena, quae secundum multos est Indulgentia utramque supra dictam complectens, idest 40. dierum, & septem annorum; ita ut sit remissio tantae poenae, quanta remissa fuisset ob poenitentiam 40. dierum in pane, & aqua peractam, & ob aliam poenitentiam septem annorum subsequentem. Sic Tannerus, Suarez, Bonac. Reiffens., & in hoc sensu videtur accipi nomen Carenae in cap. *Accusasti* 8. de Accusationibus. Alii tamen per Carenam intelligunt poenitentiam agendam solum per 40. dies in pane, & aqua, & ideo dicebatur Carena; quia adferebat carentiam ciborum, & consortii humani. Ita Glossa in cap. *Accusasti* verb. *Carena*.

Indul. gentia dierum & annorum.

Alia vocatur centum dierum, centum annorum, mille, centum mille, bis centum mille, trecentum mille annorum. Hanc tamen amplitudinem Indulgentiarum quidam opinantur esse exagerationem excogitatam a quaestuariis ad facilius emungendas fidelium pecunias, cum in Litteris Apostolicis non legatur tam enormis numerus. Et si velimus etiam accipere huiusmodi Indulgentiarum amplitudinem, quantumvis enorm[...] in recto sensu, eiusmodi numerus intel[...] potest de poenis canonicis, quas peccat[...] gravissimorum delictorum exsolvere neque per mille annos, & multo minus per vi[...] ti millia, & centum mille. Nam si pro [...] cato semel commisso, puta pro blasphe[...] homicidio, adulterio, sacrilegio &c. p[...] canonica est septem, vel viginti annor[...] qui lapsus est in omnia flagitiorum gen[...] ac in ea per longum tempus saepissime lapsus est, profecto reus est plurium [...] annorum.

Indulgentia insuper alia est *localis*, [...] *realis*, alia *personalis*. Indulgentia *locali*[...] ea, quae conceditur alicui pio loco, ide[...] delibus aliquam destinatam Ecclesiam, [...] Capellam visitantibus, & in ea, iuxta ex[...] sa verba in formula Indulgentiae orantil[...] Indulgentia *realis* est, quae conceditur r[...] mobilibus, ut Coronis, Crucibus, Meda[...] & huiusmodi, idest fidelibus tales res po[...] se devote habentibus, & opera exequent[...] ad consequendam Indulgentiam praescri[...] Indulgentia *personalis* ea est, quae inde[...] denter a loco, & re, directe, & imme[...] te conceditur alicui personae, aut individ[...] & in particulari, aut communi, & g[...] rali, ut toti Religioni, aut Communit[...] ut eam lucretur ubicumque fuerit, v[...] articulo mortis, vel quotiescumque tale [...] peregerit.

Circa Indulgentiam localem quaedam notanda: 1. scilicet, quod si Ecclesia, [...] Capella totaliter corruat, nec amplius aedificetur, cessat, ac expirat Indul[...] tia; quia concessa erat non loco tali [...] pliciter, sed Ecclesiae, seu Sacello in loco erecto. Gobat, & alii passim: 2. [...] clesia penitus destruatur, & ibidem in [...] liorem formam denuo construatur sub [...] dem titulo, & Patrono, retinet eam Indulgentiam; Glossa in Reg. 7. Iuris i[...] Innocent. in cap. 2. *novi operis nunci*[...] *ne*, Suarez, Bonac. Gobat., quia Indul[...] tia non concessa est ratione situs, & [...] ut supponitur, sed absolute Ecclesiae tali suo proprio nomine, & titulo a[...] retento, licet in meliorem structuram [...] ctae, ita ut censeatur eadem moraliter [...] clesia: 3. retinet pariter eandem I[...] gentiam, si Ecclesia non omnino destrua[...] sed tantum per partes, & paulatim re[...] ficetur, cum moraliter eadem maneat E[...] sia. Sic communiter.

Notanda pariter sunt circa Indulgen[...] realem 1. quod si consummetur, seu stru[...]

ftruatur res, in qua erat Indulgentia, expirat Indulgentia: 2. si Crux, reliquia, seu imago, cui affixa erat Indulgentia, ita frangatur, ut non amplius referat imaginem crucis &c. cessat Indulgentia: non cessat autem si partes fractæ, seu disiunctæ denuo copulentur, & compaginentur: 3. si funiculus, seu corda coronæ, cui affixa erat Indulgentia frangatur, non perit ipsa Indulgentia; sicuti nec perit si frangatur crucula coronæ, aut certa pars granorum, pro quibus alia substituantur; quia per mutationem chordæ, seu dictorum granorum, aut cruculæ, corona non censetur moraliter immutata: 4. Si frangatur dimidia pars dictæ coronæ, Indulgentia non remanet in parte integra, cum una sola dimidia pars non constituat coronam; alias sequeretur, quod divisa corona in duas partes, ex una corona duæ fierent coronæ & ambæ gauderent sua peculiari Indulgentia, quod minime dici potest; quia unica Indulgentia tantum data fuit pro tota corona: 5. ad hoc, ut aliquis sive sanus, sive moribundus lucretur Indulgentias concessas Cruci, Medaliæ, Rosario, Coronæ, & huiusmodi, necesse est ut crucem &c. apud se habeat. Non est tamen opus manibus tenere rem cui affixa est Indulgentia: 6. Nemo lucrari potest dictam realem Indulgentiam utendo Rosario, Corona, seu Medalia &c. aliena, sicuti expresse decrevit Alexand. VII. die 6. Februar. 1657. suo Decreto quod incipit, *Sanctissimus*. Et Innocent. XIII. die 5. Iunii 1721. suo Decreto quod incipit, *Nuper sacræ*, & supradicta communiter sentiunt DD.

§. XVII.

De Iubileo.

Iubileus, sive Iubileum, vel Ioboleum significabat apud Hebræos, a quibus acceptum est, annum remissionis recurrentem quolibet anno quinquagesimo, qui incipiebat die 10. Mensis septimi, seu Septembris, quo scilicet anno restituebantur cuilibet suæ possessiones, domus, agri, vineæ & alia huiusmodi, si quæ per venditionem vel per hypotecam &c. forte necessitate compulsi, vel alia caussa alienassent, ac a debitis omnibus absolvebantur; & mancipii cum liberis suis, gratis, idest sine ullo pretio, libertate donabantur. Hoc anno Iubilei qui dicebatur etiam *sabbaticus*, terram non colebant, sed vescebantur Iudæi rebus iis, quæ ex annis præteritis collegerant, vel iis quæ illo anno terra sine cultura sponte producebat: ut Levit. 25. *Sanctificabisque annum quinquagesimum, & vocabis remissionem cunctis habitatoribus terræ tuæ, ipse enim est Iubileus*.

Nomen Iubilei derivari a vocabulo Hebræo *Iobel* censent Liranus & Turrecremata cum Navarro, quæ vox hæbraica significabat etiam *Buccinam sonat*; nam sonitu Buccinæ Iubileus promulgabatur. Alii vero volunt, Iobel significare *quinquagesimum*, unde potius dicendum esset Ioboleus, quam Iubileus. Verum alii, & præcipue Bellarminus *de Indulg*. l. 1. volunt derivare a verbo hebræo *Iubal*, quod significat *producere*, seu *germinare*; quia, ut iam diximus, illo anno quinquagesimo terra sine cultura fructus producebat. Hinc Ecclesia figurata in Synagoga, ad similitudinem antiqui ritus, licet altiori quadam ratione, instituit annum Iubileum, seu Iubilei, qui vocatur *Annus Sanctus*, eo quod ipso anno plenissima remissio, seu Indulgentia concedatur omnium peccatorum, & ad eam lucrandam sanctissima pietatis opera a fidelibus vicissim edantur; ut habetur in Extravagant. *Unigenitus* Clementis VIII. Ex eo tamen quod Iubileum instituerit Ecclesia, ad normam Iubilei Hebræorum, colligere non licet, Iubileum Iudæorum institutum fuisse in figuram Iubilei Christianorum, quomodo cæremonia esus agni Paschalis fuit a Deo præcepta in typum Eucharistiæ. Nam figuræ omnes veteris legis implendæ erant in Evangelio, & a Christo Domino, qui est veritas, revera fuerunt impletæ; Iubileus autem Christianorum est arbitrarius, & lege humana institutus, ac proinde nonnunquam mutatus, ut videbimus.

Vocabuli Iubilei derivatio.

Annus Iubilei sic describi solet a Theologis; *Annus, quo visitantibus certas Ecclesias, & certa pia opera facientibus, Indulgentia plenaria conceditur, cum facultatibus circa absolutionem a peccatis, & circa commutationem votorum*.

Definitio Iubilei.

Iubileum triplex est, *Romanum* scilicet, quod Romæ anno Sancto celebratur. *Compostellanum*, quod ex concessione Alexandri III. habetur Compostellæ, ut ex Gobat *in quinar*. cap. 1. *de Iubil. natur. n.* 2. toto illo anno, quo festum S. Iacobi incidit in Dominica: *Et extraordinarium*, quod extra annum Sanctum, ob aliquam gravem caussam concedi solet, præcipue in assumptione novi Pontificis. Iubileum, ut sic hæc tria Iubilea complectens, ita describitur a P. Ferr. in sua Bibliot. verbo *Iubil. Indultum*

Pontificis, *Indulgentiam plenariam*, *& magna privilegia tribuens certa opera in Brevi praescripta praestantibus*. Et est communis.

De Institutione Anni Sancti.

Institutio, & inchoatio huius anni sancti, seu magni Iubilei, licet attribuatur ab aliquibus, ut a Polydoro Virgilio, & aliis, Bonifacio VIII. ex quo ipse revera Iubileum instituerit pro anno 1300., ut ex eius Extravag. incipient. *Antiquorum de poenit. & remiss.* reperitur, tamen antea quoque celebratos fuisse Iubileos, ostendunt Navarr. in Iubil. nota 1. Benzonius, Cardinalis de Laurea, Pavinus, Turrecremata relati a P. Ferr. loco cit. & Palaus refert principium Iubilei ad tempora Apostolorum, & alii, saltem ad immediatos eorum Pontifices, ut Scaliger in Euseb. par. 18. & Petavius in *Rationale temporum*, qui referunt, Iubileos celebratos ann. 49. & 50. post Christum natum. Annus Sanctus, seu Iubilei institutus fuit revera a Bonifacio VIII. pro unoquoque anno centesimo celebrando, & determinatus in sua Constitut. incipien. *Antiquorum*, & postea redactus a Clemente VI. ad annum quinquagesimum, ut in sua cit. Constitut. incipiente *Unigenitus*, & fuit prima vice anno 1350. Deinde Urbanus VI. anno 1390. statuit, ut annus sacer recurrat quovis trigesimo tertio, in memoriam 33. annorum Christi Domini; & Paulus II. in sua Constitut. incipien. *Ineffabilis providentia*, Iubileum reduxit ad annum 25. quam dispositionem confirmavit Sixtus IV. anno 1473. eamque reductionem nunc servat Ecclesia.

Annus igitur sanctus dicitur Iubileus propter analogiam cum Iubileo legali. Illo etenim anno servi peccat. redeunt in libertatem filiorum Dei, temporalis poenae debita relaxantur, merita bonis operibus comparata, & per subsequens peccatum extincta, seu, ut aiunt Theologi, mortificata, reviviscunt; unde peccatores ad primam possessionem gratiae & rationis ad aeternam gloriam revertuntur: vacant pariter Christiani a servilibus operibus peccati. Hinc merito annus ille sanctus habetur. Verum quia Christus praedicavit captivis Indulgentiam, & annum acceptabilem, ut praedixit Isaias cap. 61. Clemens VI. & eius Successores deinceps statuerunt, ut sacer ille annus inciperet a primis vesperis Nativitatis Domini, ad primas eiusdem vesperas anni subsequentis, cautumque est sub poena suspensionis ipso facto incurrendae, ne ullae aliae Indulgentiae per totum illum annum praedicentur.

Anno sancto imminente, die Ascensionis Domini ante annum sanctum, maximo apparatu in Basilica S. Petri post recitatum Evangelium promulgatur Pontificis diploma de proximi anni Iubileo, qui incipit, ut iam diximus, a primis vesperis Nativitatis Domini eiusdem anni, antequam vesperae decantentur, & in vigilia Nativitatis Domini instituitur mane celeberrima supplicatio, cui interest Summus Pontifex cum Cardinalibus, Legatis Principum, Praelatis. Post meridiem Pontifex e sacello Palatii se confert ad Ecclesiam S. Petri, immediate ante vesperarum decantationem accedit ad portam muratam, quae dicitur *porta sancta*, ter malleo argenteo eam percutit, & bis summus Poenitentiarius, & tunc a fabris murariis disiicitur murus, cuius omnes lapides, & caementum magna cum devotione accipiunt Populus Romanus, & peregrini; deinde Pontifex templum ingreditur, interestque solemnibus vesperis, & interim Cardinalis Decanus pergit ad aperiendam portam sanctam Basilicae S. Pauli eodem situ, & sic omnes alii Cardinales Archipresbyteri ad aperiendam hanc portam in respectivis suis Basilicis, & sic incipit annus Sanctus ante vesperas vigiliae Nativitatis Domini, & prosequitur usque ad vigiliae Nativitatis Domini vesperas, quas praecessit non minus solemnis supplicatio ac in aperienda: Nam vesperis completis accedit Pontifex ad portam Sanctam cum summo Poenitentiario, & in medium liminis ingressum ipsius Portae Sanctae, Pontifex ponit calcem argenteo cochleari, ternosque lateres ponit, & sic post ipsum summus Poenitentiarius, & tunc in altum latumque murus erigitur, manetque integer donec redeat alius annus Sanctus. Dum Summus Pontifex, & sic Cardinales in suis respectivis Basilicis, aperiunt, & claudunt portam sanctam, recitantur variae & determinatae preces, quas prae aliis refert Navarrus in suo commentario.

Pro lucrando Iubileo anni Sancti indictae sunt variae Ecclesiae visitandae. Bonifacius VIII. assignavit visitandas Basilicas SS. Apostolorum Petri, & Pauli, Clemens VI. addidit visitandam Basilicam Lateranensem, & Gregorius XI. adiunxit Basilicam S. Mariae Maioris de urbe, prout usque ad praesens servatur; & publicantur in Bulla indictionis Iubilei. Interdum tamen iustis de caussis subrogatae fuerunt aliae Ecclesiae, ut contigit sub Urbano VIII. a quo deputata fuit visitanda Ecclesia S. Mariae Transtiberim

loco

loco Basilicæ S. Pauli extra mœnia, ratione pestis, quæ tunc temporis grassabatur in Urbe, & Regno Neapolitano, & Siciliæ. Et tales Basilicæ visitari debent per 30. vices a Romanis, & incolis Urbis, & per quindecim ab exteris, in gratiam laborum, & pœnarum itineris. Interdum tamen iustis de caussis ad minores vices redactæ fuere, & data etiam facultas Pœnitentiariis Basilicarum tales visitationes diminuendi, ut colligitur ex Francisco Phebæo Archiepiscopo Tarsensi in suo opere *de progressu celebritatis anni Iubilei* pag. 240.

Dantur aliæ Indulgentiæ, quæ, ut antea notavimus, vocantur Iubileus extraordinarius, quoties scilicet novus Pontifex inauguratur, & quando Ecclesia magnis calamitatibus exagitatur: Et hæ dicuntur ad instar Iubilei, quia iisdem gaudent privilegiis, ac Iubileus.

Iubileus differt ab Indulgentia Plenaria in quibusdam tantummodo privilegiis, quæ non comitantur Indulgentiam plenariam; sed in præcipuo effectu, qui est integra pœnæ debitæ remissio, prorsus conveniunt; cum utraque Indulgentia integram pœnam remittat.

§. XVIII.

De Privilegiis Iubilei.

Conditiones requisitæ ad effectum Indulgentiarum multo magis elucent in Iubileo, namque 1. caussa propter quam conceditur Iubileus, est longe gravior, utpote totam respiciens Ecclesiam, nec in ea potest esse subreptio, sicuti in Indulgentiis privatis. 2. ad Iubileum melius disponuntur fideles, tum propter plura, & maiora opera, quæ iniunguntur, tum propter communia Christianorum vota, qui veluti iunctis viribus vim Cœlo inferunt. Quantum autem vis illa sit Deo grata, & efficax ad flectendam eius misericordiam, nemo est, qui non intelligat.

In Iubileo, & in Indulgentiis, quæ dantur ad instar Iubilei, 1. liberum est cuique eligere quem maluerit ex approbatis ab Episcopo Confessarium. 2. quivis Confessarius ab Episcopo approbatus absolvere potest ab omnibus peccatis & censuris etiam reservatis sive Episcopo, sive Summo Pontifici, & commutare vota, vel in ipsis dispensare (exceptis votis Religionis, & Castitatis perpetuæ) dummodo tamen sit caussa sufficiens, iuxta regulas, quæ alias traduntur.

Durante anno Sancto suspenduntur, ut supra diximus, omnes Indulgentiæ plenariæ concessæ pro vivis, (& est communis) ne usus Indulgentiarum impediatur ad urbem, ut in Extravag. *Quemadmodum de Pœnit. & Remiss.* Dixi *pro vivis*; quia, ut notant Theologi, non suspenduntur Altaria privilegiata, cæteræque Indulgentiæ concessæ pro defunctis, & pro moribundis, seu constitutis in articulo mortis, referentes, sic declarasse Urbanum VIII. Innocentium X. Clementem X. Nec suspenduntur Indulgentiæ concessæ Almæ Domui Lauretanæ, ut declaravit Gregorius XIII. teste Baronio lib. 4. cap. 7., nec Portiunculæ Assisiis, ut declararunt Summi Pontifices, signanter Innocent. X. 5. Iulii 1650. Clemens X. 12. Novemb. 1664., Innocentius XII. 21. Augusti 1699. Suspenduntur tamen in aliis Ecclesiis seraphicis pro vivis, & remanent pro defunctis.

Pro vivis, volunt aliqui, nec suspendi anno Sancto Indulgentias Bullæ Cruciatæ; quia hæ se habent per modum contractus, & refert Rodriquez cit. a Diana sic declarasse Clementem VIII. Item contendunt alii, ut probabilius, non suspendi in anno Sancto Indulgentias non Plenarias a summis Pontificibus concessas; quia, dicunt, plures Pontifices in suis Bullis anni sancti, ut Clemens VI. Iulius III. Greg. XIII. & præsertim Sixtus IV. in Extravagant. *Quemadmodum de Pœnit. & Remiss.* suspenderunt solummodo Indulgentias Plenarias. Unde si suspendere intellexissent etiam non Plenarias, hoc expressissent: exceptio enim firmat regulam in contrarium. Nec obstat, quod successores Pontifices non excipiant plenarias, sed dicant, *omnes, & singulas Indulgentias*; quia quidquid in posteriori lege non fuit expressum, id veterum legum Constitutionumque regulis relictum esse intelligendum est, Leg. *Præcipimus Cod. de Appellat.*; tum quia quando aliud non exprimitur, suspensio ista accipienda est iuxta ius commune. De iure autem communi solum plenariæ suspenduntur, ut constat ex cit. Extravagant. *Quemadmodum*, quæ tamquam inserta in corpore iuris facit ius commune.

Indulgentias tamen, ab aliis, quam a Summo Pontifice, concessas, certum est anno sancto non suspendi, cum illi etiam durante anno Sancto partiales Indulgentias, suæ facultati competentes, concedere valeant, & Pontifices in suis Bullis suspendunt Indulgentias, quæ a Pontificibus concessæ fuere, ut declaravit Innocentius XII. in sua notificatione gratiarum, & declarationum

num factarum a Clemente X. occasione Iubilei anni sancti. Item non suspenduntur Indulgentiæ Stationum, aliæque Indulgentiæ concessæ Basilicis, aliisque Ecclesiis Romanis, ut ex Gobat, aliisve, immo sic declaravit Clemens X.

Anno sancto non suspenduntur facultates absolvendi a reservatis Papæ, licet concessæ ad aliud finem, quam ad lucrandum Iubileum; sicuti etiam facultates commutandi vota, quæ concessiones factæ fuere ex privilegio Regularibus; est communis inter Doctores cum Bossio, Leandro, Henriquez, aliisve: sic enim declaravit Urbanus VIII. anno 1625. Suspenduntur tantum huiuscemodi facultates concessæ intuitu Indulgentiarum, cuiusmodi non sunt quæ concessæ sunt Regularibus. Similiter non suspenditur facultas, quam habent Episcopi, aliique Prælati eligendi sibi Confessarium, a quo absolvantur, utpotequæ concessa non sit intuitu lucrandi Indulgentias. Nec suspenditur Episcopis facultas, quam habent a Tridentino Concil. sess. 24. de Refor. cap. 6. absolvendi ab occultis reservatis Papæ, & dispensandi in irregularitatibus ex delicto occulto, & non deductis ad forum contentiosum, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, aut absolvendi impeditos adire S. Sedem, cum talis facultas competat Episcopis ratione proprii officii, & de iure communi. Idemque dicito, ob eamdem rationem, de tali facultate respectu Prælatorum Regularium ratione proprii officii in ordine ad absolvendos suos subditos. Sic passim DD.

Suspensio Indulgentiarum occasione Anni Sancti incipit a primis Vesperis Nativitatis Domini, & cessat cum fine vesperarum eiusdem solemnitatis anni sequentis.

Ad Iubileum Anni Sancti requiritur Confessio; an vero etiam Communio, dubitant DD. quia in Bullis non exprimitur. Verum contra plures, qui sustinent non requiri, ait Filiucius, alios bene multos eam præsupponere. Requiritur tamen visitatio certarum Ecclesiarum Urbis, de qua iam antea diximus. Post celebrationem Anni Sancti in Urbe, conceditur a Papa Iubileus Provinciis omnibus Ecclesiæ Catholicæ, quæ per suum Nuntium illum expostulant.

Bullæ Iubilei quoad favorabilia latissime sunt interpretandæ quantum patitur proprietas verborum, nisi in particulari casu, vel materia, communis praxis, & stylus Curiæ Romanæ, aut omnino peculiaris ratio restrictionem suadeat. Quoad ea autem, quæ gravamen important, seu in odiosis stricte interpretanda sunt quantum patitur verborum proprietas, nisi in particulari casu stylus & praxis Romanæ Curiæ, aut aliqua peculiaris ratio laxiorem persuadeat interpretationem. Sic Suar. Henriq. cum aliis. Unde latissime interpretandæ sunt quoad concessionem Indulgentiæ, electionem Confessarii, commutationem operum, vel votorum &c. quia sunt favores: Stricte vero quoad obligationem ad certa opera, suspensionem Indulgentiarum, & facultatum, quia sunt gravamina, & odiosa. Sic plures DD.

§. XIX.

De Indulgentia ad instar Iubilei, seu de Iubileo extraordinario.

Vidimus iam, Indulgentiam ad instar Iubilei, seu Iubileum extraordinarium, esse Indulgentiam, quæ gaudet iisdem privilegiis, ac Indulgentia Iubilei Romani, qui Romæ celebratur singulis viginti quinque annis per integrum annum, qui dicitur Annus Sanctus. Nam in hac Iubilei extraordinarii Indulgentia conceditur facultas eligendi Confessarium, ex approbatis tamen ab Ordinario, a quo pœnitens absolvi possit a casibus reservatis, & censuris, dispensari circa vota, & irregularitates &c. Et hæc Indulgentia conceditur ordinarie ad duas hebdomadas, idest ad quindecim dies.

§. XX.

De facultate eligendi Confessarium a Regularibus utriusque sexus in Iubileis extraordinariis.

Unum ex privilegiis, ut iam vidimus, quod conceditur in Iubileis extraordinariis, seu indulgentiis, quæ ad instar Iubilei conceduntur, est profecto facultas eligendi Confessarium, ex iis tamen, qui ab Ordinario loci sunt approbati, ut constat ex Bullis, quæ in Iubileis edi solent. Regulares quoque viri, eo tempore, idest Iubilei, sine ulla suorum Superiorum licentia, sibi eligere possunt quemvis Confessarium, sive Sæcularem, sive Regularem, ex approbatis ab Episcopo loci; quia sic fuit declaratum a S. Congregatione. Sic communiter Theologi. Nec obstant Constitutiones aliquæ Summorum Pontificum, & præcipue Urbani VIII. Constitut. quæ incipit *In specula* 19. Iunii 1630., declarantis, *Bullam Cru-*

Cruciatæ, *aliaque Indulta huiuscemodi non suffragari quantum ad illum articulum eligendi Confessarium independenter a suis Superioribus*, ut habetur in Bulla Cruciatæ; quia, ut notat inter alios Felix Potestas, declaratio Pontificum est expresse pro Bulla Cruciatæ, minime pro Iubileo; quia, ut advertit etiam Card. de Lugo disp. 20. *de Pœnit.* n. 187. diversis formulis & efficacioribus revocantur privilegia Regularium respectu electionis Confessarii a subditis dependenter a suis Superioribus in Bullis Iubilei, quam in Bullis Cruciatæ. Unde quamvis Regulares nequeant vi Bullæ Cruciatæ Confessarium, sine Superiorum licentia, eligere, possunt quidem vi Bullæ Iubilei, ut patet ex verbis apponi solitis in Bullis Iubilei, scilicet: *Non obstantibus quibuscumque privilegiis, iisdem Ordinibus concessis, etiamsi de illis mentio specialis facienda esset*: Et ratio est; quia Indultum Cruciatæ permanens est, Indultum vero Iubilei est transiens, & raro contingit, favetque omnibus, neminique nocet. Idcirco sæpe declarant Pontifices, vi Bullæ Cruciatæ se noluisse revocare privilegia Regularium, secus vero vi Bullæ Iubilei, ut constat præcipue ex declaratione Gregorii XIII. apud Rodriguez relata a Pasqualigo *de Iubil.* q. 206. Immo non tantum Regulares tempore Iubilei possunt sibi eligere quemcumque Confessarium ex approbatis, sive Sæcularem, sive Regularem, sed absolvi insuper per eumdem a casibus omnibus suo Superiori reservatis, ut declaravit S. Congregat. Episcopor. & Regular. 19. April. 1583., & Alexander VII. die 14. Maii 1655. in suo Brevi incipiente *Unigenitus*; quod antea declaraverat etiam Gregor XIII. teste Peyrino *de Privileg. Regul.* cap. 4. art. 3. pag. 1324.

Confessarius eligendus debet esse ex approbatis ab Ordinario loci, seu ipsius Confessarii, non autem ab Ordinario pœnitentis. Ita S. Congregat. Concilii interpretando Bullam Iubilei, & ex eius sententia Sanctissimus declaravit, Bullam esse intelligendam de Ordinariis eorum, qui Confessiones audiunt, non autem de Ordinariis pœnitentium. Sic refert Fagnan. l. 5. Decret in caput *Ne pro dilatione* 18. *de Pœnit. & remiss.* n. 19. Unde aliqui volunt, Regularem non posse eligere Confessarium approbatum a suo Prælato, cum nomine *Ordinarii* intelligantur solummodo confessarii Prælati. Sic Suarez, Reginald. & alii. Alii vero, ut Gobat, cum aliis contrarium sustinent, immo addunt, hanc opinionem esse tutam, ac ideo sufficere Regulari electionem etiam approbati a proprio Prælato, qui vere est Ordinarius suorum subditorum, cum nomine Ordinariorum veniant omnes, qui iurisdictionem ordinariam quasi Episcopalem exercent, ut dicit Rota p. 13. dec. 54. n. 15. Præterquam quod favorabilem interpretationem non recipit, quando eum cui favetur lædere possit, ut ex Regul 6. Iur. in 6. in qua expresse habetur; *Quod in gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum*. Gravaretur autem Regularis a Bulla, si præter suum morem cogeretur quærere Confessarium ab Ordinario loci approbatum, & forsan extra suum Conventum.

§. XXI.

De electione Confessarii quoad Moniales tempore Iubilei.

Moniales tempore Iubilei num possint eligere quemcumque Confessarium ex approbatis ab Ordinario, non desunt, qui hoc sustinent, ut Peyrinus, Bossius, Bonacina, Pasqualigus & alii, qui volunt etiam, Moniales, non secus ac Regulares alios, & Sæculares, gaudere privilegio tempore Iubilei eligendi sibi quemvis Confessarium ex approbatis ab Ordinario loci. Verum advertit hic Ferrarius in sua Biblioteca, illos audiendos non esse, & sequendos, donec aliter statuatur a S. Sede, aut declaretur; cum Summi Pontifices in suis Constitutionibus Iubilei non dicant absolute, Sanctimoniales posse eligere Confessarium quemcumque ex approbatis universim ab Ordinario, relinquendo explicationi Doctorum qualis Confessarius intelligendus sit approbatus ab Ordinario, qui eligi possit a Monialibus tempore Iubilei. Dicendum igitur cum communiori, & probabiliori, Moniales non posse eligere tempore Iubilei quemcumque Confessarium ex approbatis ab Ordinario ad excipiendas Confessiones, sed ex his tantummodo, qui approbati sunt ad audiendas Confessiones Monialium: & talis est praxis, quæ deducitur ex Constitut. Gregor. XV. incipiente: *Inscrutabili*, & Constitut. Clement. X. quæ incipit: *Superna*, ubi declaratur, Confessarios generaliter approbatos ad audiendas Confessiones Sæcularium non posse audire Confessiones Monialium sine speciali approbatione pro ipsis. Et hoc clare habetur etiam ex declaratione S. Congregat. missa ad Episcopum Abulensem anno 1593. relata a Caietano de Ale-

xan-

xandri in *Confessario Monialium* cap. 6. §. 13. q. 6. ubi habetur, quod Confessarius approbatus ad audiendas Confessiones certi generis personarum, puta virorum, vel in certa Ecclesia, non censetur approbatus simpliciter, ac proinde non potest virtute Iubilei eligi ad audiendas Confessiones aliarum personarum, puta mulierum, aut extra Ecclesias sibi designatas, & sic tanto minus ad audiendas Confessiones Monialium sine specifica pro ipsis approbatione; & sic tenent etiam Pellizarius cum pluribus aliis. Immo neque Confessarius approbatus pro uno Monasterio eligi potest a Monialibus alterius Monasterii, ut colligitur ex cit. Constitutionibus Clementis X., Gregor. XV., ut in huius Constitut. declaravit S. Congregat. Concilii. Debent tamen Ordinarii tempore Iubilei approbare plures Confessarios, sive Saeculares, sive Regulares, quos Moniales ipsae exoptaverint, ut eos possint Moniales maiori suo solamine eligere pro Iubileo lucrando iuxta intentum Summi Pontificis, ut declaravit S. Congregat. Episcop., & Regular. 24. Martii 1634.

§. XXII.

De facultatibus, quae conceduntur Confessariis tempore Iubilei.

Quadruplex facultas concedi solet Confessariis electis vi Iubilei. 1. Absolvendi a quibuscumque Censuris: 2. absolvendi a quibuscumque peccatis: 3. commutandi vota: 4. commutandi opera praescripta, ut patet expresse ex verbis Bullae, quae edi solet pro Iubileo. Confessarius igitur Iubilei ratione facultatis sibi concessae absolvendi a quibuscumque Censuris, potest absolvere ab omnibus Censuris sive a iure, sive ab homine, quovis modo, & caussa latis, etiam locorum Ordinariis, seu Papae, & Sedi Apostolicae, etiam in Bulla Coenae contentis, & alias quomodocumque reservatis, ut habetur expresse ex verbis Bullae. Ratione tam amplae facultatis absolvendi ab omnibus censuris etiam in Bulla Coenae, & quomodocumque reservatis, potest probabilius Confessarius Iubilei absolvere etiam a censuris haeresis, nisi haec expresse excipiantur. Sic responsum fuisse refert Filiuccius in S. Poenitentiaria anno 1617. occasione Iubilei a Paulo V. concessi; & servari in praxi sic tenent etiam Corduba Lugo, Gobat, Azorius, Reiffenstuel. Theol. mor. tract. 12. disp. 3. q. 9. n. 129. & seq. Sotus, Reginaldus, & alii quamplurimi. Et ratio est; quia compertum est, plurimos graves DD. sustinere hanc sententiam, & in praxi a plurimis Confessariis, hanc opinionem sequentibus, conferri tempore Iubilei absolutionem ab haeresi. Si Pontifex vellet illam excipere, expresse exciperet Cap. *Inter corporalia* 2. *de transl. Episcop.* §. *Sed neque istud*, sicuti de facto fecerunt alii Pontifices, quando voluerunt crimen haeresis esse exceptum.

Plurimi tamen alii cum Barbosa *de offic. & potest. Episcopi* p. 2. alleg. 40. n. 32 contrarium sentiunt, qui refert ex aliis, sic fuisse declaratum per aliquos Romanos Pontifices. Verum si revera tales declarationes emanassent, & pro omnibus locis, non potuisset S. Poenitentiaria sic respondere, ut reipsa, teste Filiuccio, ut supra cum eo notavimus, respondit. Unde responderi potest, quod declarationes, quas hi afferunt, sint particulares aliquorum locorum, ubi viget officium S. Inquisitionis, ut in Hispania, ad cuius instantiam emanaverint, ita ut ad limites talium locorum restrictae sint dictae declarationes.

Confessarius Iubilei ratione facultatis sibi concessae absolvendi a quibuscumque peccatis, potest absolvere, ut diximus supra, a peccatis omnibus Sedi Apostolicae etiam in Bulla Coenae alias quomodocumque reservatis, & etiam a reservatis Episcopo, ut constat ex verbis ipsis Bullarum Iubilei. Absolvere potest a reservatis Episcopo, etiamsi hoc in Bulla non exprimatur; cum facultas absolvendi a reservatis Papae ferat facultatem absolvendi a reservatis Episcopo, ut communiter tradunt DD. A tali Confessario absolvi potest ille quoque, qui spe Iubilei reservatum commisit, si vere doleat, poeniteatque, & tale peccatum non excipiatur a Bulla; quia hoc peccatum specialiter non reservatur. Sic Navarr. Bonac. Filiuccius, Suarez cum aliis communissime. Quilibet vi Iubilei absolvi potest non solum a commissis ante, sed etiam post publicationem Iubilei; quia in Bulla datur amplissima facultas absolvendi a reservatis, nec limitatur ad commissa hoc, vel illo tempore. Sic communiter; unde dicunt DD. quemlibet, durante Iubileo, absolvi posse, quoties in reservata tum peccata, tum censuras relabatur. Immo etiamsi ante, puta in Iubileis duarum hebdomadarum, (tempus quod solet assignari in Iubileis extraordinariis) prima hebdomada Iubileum recepisset; saltem si praescripta opera repetat. Sic Diana, Navar. Henriquez, Reginald. Gobat, & alii, quamvis aliqui ex his dicant, non posse bis

lu-

lucrari Iubileum; quia absolutio non pendet ab Indulgentia. Insuper docent posse absolvi, etiamsi non repetat opera præscripta, ut Rodriguez, Lhoner, & alii, nam verba *pro hac vice tantum*, quæ apponi solent in Bulla Iubilei, non referuntur ad actus absolvendi, sed ad tempus Iubilei, idest pro tempore huius Iubilei tantum, ut notat Bossius cum aliis.

Num vero quis Iubileum bis lucrari possit non conveniunt Theologi, sed negativa sententia videtur probabilior, utpotequæ magis est consona verbis Bullæ, quæ uti solet clausula disiunctiva; *Qui prima, vel secunda hebdomada* &c. & infra; *Alterius ex duabus hebdomadibus*. Et Filiuccius tom. 1. trac 8. cap. 10. n. 261. & 278. refert ita declarasse Sac. Congregat. Concilii, & Clement. VIII.; semel tantum sumi posse Iubileum tam in anno Sancto, quam in aliis. Verum notant Diana, Gobat, & alii non constare authentice de hac declaratione. Immo de Iubileo anni Sancti habetur declaratum oppositum ab Urbano VIII. posteriore Clement. VIII. quod nempe toties possit obtineri, quoties repetantur opera iniuncta.

Absolutus vi Iubilei a peccatis, quorum meminit, si ex oblivione, & inculpabiliter omisit confiteri peccatum reservatum, vel censuratum, potest transacto Iubileo eius absolutionem obtinere a quolibet simplici Confessario. Sic Filiuccius, Pelizarius, Sanchez, Navarrus, Reginaldus, Lugo cum aliis: Quia Confessarius censetur conferre absolutionem quoad totam extentionem, quæ fieri potest. Quocirca cum tempore Iubilei possit Confessarius electus tollere omnem reservationem, de facto & absolute illam tollit, & consequenter transacto Iubileo ab illis quilibet simplex Confessarius absolvere potest. Sic bona fide confessus tempore Iubilei, & ex invincibili defectu doloris, vel propositi invalide absolutus, si cætera præscripta impleverit, probabiliter immunis, seu liber remanet a reservatione peccatorum, & censurarum; ita ut post transactum Iubileum a quocumque simplici Confessario absolvi possit. Ita Lugo, Henriq., & alii. Et ratio est; quia Confessarius absolvendo facere voluit quantum potuit, reservatio autem tolli potest sine absolutione a peccatis.

Num vero tollatur reservatio per Confessionem malitiosam, & sacrilegam, probabiliter affirmant Bonacina, & Diana, sed probabilior est sententia negativa; non enim tolli potest reservatio per confessionem malitiose nullam; quia iuxta regulam Iuris; *Fraus non debet alicui patrocinari cap. Sedes 15. & cap. ex tenore 16. de rescriptis, & cap. ex Litteris de Dolo, & contumacia*, ubi expresse dicitur: *Nos attendentes, malitiam & dolum nulli patrocinari debere*; tum quia generaliter concedens, non censetur concedere id quod negaret, si specialiter rogaretur. Negaret vero Papa tali sacrilego si rogaretur, sicuti negat potestatem implendi præceptum de annuali Confessione, & Communione, per Confessionem voluntarie nullam & Communionem sacrilegam, ut de prima patet ex propositione 14. damnata ab Alexandro VII. 24. septembris 1665. alias relata, & de secunda ex propositione 55. inter damnatas ab Innocentio XI. 2. Martii 1679. pariter iam alias relata.

Qui vero animo adimplendi omnia pro Iubileo fuit absolutus a reservatis, valide remanet absolutus, nec reincidit in reservationem, vel censuram, quamvis postea, etiam ex negligentia, seu pigritia opera præscripta non impleat, ac ideo Iubileum non lucretur. Est communissima apud DD. & ratio est, quia huiusmodi absolutio data fuit absolute, non autem sub conditione de futuro, adeoque semel habita simpliciter semper tenet. An autem hic peccet, & qualiter, nempe an lethaliter, vel venialiter, quamvis omnes conveniant peccare, discrepant tamen in qualitate culpæ. Contendunt enim aliqui mortaliter peccare, ut Suarez cum Vasquez, Filiuccio; quia in re gravi non satisfacit tacitæ promissioni, seu tacito pacto, quod in tali casu videtur intervenire pœnitentem inter, & Pontificem, ita scilicet, ut Pontifex concedat huiusmodi media, & pœnitens ea acceptet obligando se ad ponendum finem. Alii e contra, ut Henriquez, Sanchez, Bonacina, Lugo, censent, & probabilius non peccare mortaliter; quia cum ipse bona fide petierit, & obtinuerit absolutionem a reservatis, non apparet sufficiens fundamentum inducendi obligationem sub mortali ad implenda cætera opera, cum nulli gravem iniuriam inferat, & sibi solummodo noceat non lucrando Iubileum, ad quod lege nulla adstringitur.

Confessarius iusta de caussa differens absolutionem pœnitenti, potest transacto Iubileo ipsum absolvere ab omnibus peccatis commissis ante transactum Iubileum. Sic Lugo, Sanchez & alii passim.

§. XXIII.

§. XXIII.

De facultate commutandi vota facta, Confessariis Iubilei.

Confessarii Iubilei, ratione facultatis sibi concessæ commutandi vota, ordinarie commutare possunt vota omnia, exceptis votis Religionis, & Castitatis: communis est, & clare patet ex verbis Bullæ, quæ edi solet pro Iubileo. Talis facultas se extendit etiam ad vota iurata, seu iuramenta; quia quantum ad hoc eadem ratio est de voto, & iuramento, cum eadem sit obligatio passiva voti, & iuramenti. Item se extendit ad vota facta in favorem tertii, & nondum acceptata; ut si quis voverit Calicem alicui Ecclesiæ, alicui pauperi eleemosynam, & huiusmodi; tunc enim tale votum commutari potest; quia adhuc ius nullum est acquisitum Ecclesiæ, Pauperi &c. Secus vero si talia vota in favorem tertii sint acceptata, ut si tertius promissionem in voto inclusam, & non iniuste extortam, acceptasset; quia tunc illi tertio ius esset acquisitum ad rem in voto promissam: est communis. Item commutare potest talis Confessarius promissiones factas Sanctis, quæ veniunt nomine voti, licet re ipsa vota non sint. Sic Gobat l. 3. p. 1. n. 14. & alii. Item commutare potest vota de non petenda commutatione, aut dispensatione votorum: Ita Suarez Sanch., Pelizarius, & alii communiter.

Confessarius Iubilei commutare potest etiam vota Castitatis, & Religionis, quando sunt generalia; ut si quis voveat se Religionem ingressurum si adhuc blasphemaverit, se inebriaverit, & huiusmodi; dispensari potest hoc votum a Confessario Iubilei non solum ante blasphemationem, inebriationem &c. sed etiam post, & sic sentiunt communiter DD. quia huiusmodi votum procedit, non ex affectu Religionis, aut Castitatis, sed in frenum, & tamquam medium ad finem intentum. Quocirca tale votum, non est proprie votum Religionis, sed punitionis; directe enim potius vovet, non blasphemare, se non inebriare &c. & Religionem eligit potius, ut pœnam, & non tamquam materiam, quæ promittatur Deo absolute, & ex affectu erga illam, quod proprie spectat ad votum. Sic Gobat, Suarz., Sanch. & alii plures contra Lessium, & Azorium, aliosve. Similiter commutare potest eadem vota quando sunt conditionata, ut si quis voveat Religionem si convaluerit, si aliquod periculum evaserit, &c. Nec solum commutare potest tale votum antequam conditio impleatur, sed etiam post impletam conditionem. Sic Sanch., Suarez, Filiuctius & alii communiter contra Cordubam, Navarrum, & Azorium, qui dicunt post impletam conditionem transire in absolutum; quia tale votum ab initio non fuit reservatum, cum promissa non fuerit Religio ex affectu erga ipsam, sed ex affectu salutem recuperandi &c quod rigorose non est votum Religionis, quod solum reservatum est. Licet enim vota conditionata, impleta conditione transeant quodammodo in absoluta, nihilominus de se sunt imperfecta; quia imperfectum est eorum principium, quod solum spectandum est ex L. *Nam Origo* §. *Quod vi, aut clam.*

Item commutare potest votum alternativum, seu disiunctivum, cuius altera pars est commutabilis, ut si quis voveret vel Castitatem, vel Peregrinationem, cum possit eligere Peregrinationem, quæ est commutabilis, poterit tale votum absolute commutari. Sic Suarz., Sanch., Azorius, iuxta cap. *in alternativis* 70. *de Regul. iuris* in 6. *In alternativis debitoris est electio, & sufficit alterum adimplere.*

Confessarius in Iubileo commutare potest eadem vota Castitatis, & Religionis si elicita sint ex metu etiam levi tantum ad ea extorquenda iniuste incusso; quia talia vota non sunt perfecte libera, & deliberata. Ita Sanchez; Henriquez, Navarrus cum aliis. Necnon commutare potest votum sumendi Sacros Ordines; quia tale votum non est reservatum, cum sit tantum votum vovendi castitatem, immo necdum castitatis; Sacris enim ordinibus annexa non est Castitas ex natura rei: Sanchez, Lessius, Gobat. Item commutare potest vota Religionis, & Castitatis emissa a puberibus; quia ante pubertatem imperfecta est deliberatio, & promissio; hinc est quod impuberes nequeunt ante pubertatem eligere statum natura sua perfectum, qualis est Religio, vel Matrimonium cap. *Attestationes* 10. *de dispensatione impuberum*, & sic sentiunt communiter DD. Commutare pariter potest votum non nubendi, non petendi, nec reddendi debitum; quia nec ipsum est votum omnimodæ castitatis, sicuti requiritur ad reservationem, etiamsi, addit quidam Theologus, votum factum esset de mutuo consensu: S.Antoninus, Henriquez, Less. Commutare tandem potest votum castitatis emissum ad certum tempus; cum ad

ad hoc, ut sit reservatum, debeat esse perpetuum. Ita Navarrus, Sotus, Sanchez.

Vota commutata a Confessario tempore Iubilei non amplius reviviscunt; tametsi postea non ponantur opera ad lucrandum Iubileum iniuncta, sic passim DD. quia commutatio est absoluta. Commutatio votorum obtineri potest etiam post tempus Iubilei, si poenitens oblitus sit petere voti commutationem, opera tamen omnia praescripta impleverit; & hanc exigere potest, & obtinere a quocumque Confessario a loci Ordinario approbato etiam post Iubileum, & post longum tempus, puta anni, & ulterius ex quo fuit Iubileum; quia Iubileum semel obtentum dat ius omni tempore etiam eligendi Confessarium pro iis gratiis obtinendis, quae tempore Iubilei fuerunt concessae. Contrarium tamen sentiunt, nec improbabiliter, Suarez, Bonacina, Filiuccius.

§. XXIV.

De facultate Confessarii commutandi opera praescripta tempore Iubilei.

Confessarii, vi facultatis sibi concessae commutandi opera in Bulla Iubilei praescripta, possunt ea in alia commutare, etiam aliunde debita v. g. ex voto, poenitentia, praecepto; Gobat, Lugo aliive passim contra Armillam, Tabienam, Bonacinam, & alios. Et ratio est, quia sicuti moraliter certum esse debet, per illa eadem opera, quae praescribit Pontifex, obtineri posse Iubileum, etiamsi aliunde debita sint, ut observat Laymanus; ita Confessarius opera a Pontifice praescripta commutare potest ex rationabili caussa, in opera quae poenitens iam ex praecepto, voto, aut poenitentia facere tenetur; *quia subrogatum naturam sequitur, & conditiones illius pro quo subrogatur*, ut tenent communiter DD. teste Gobat per textum in cap. *Ecclesia* 3. *ut Lite pendente*. Commutatio operum facienda est in opera moraliter aequalia, aliter non esset commutatio, sed dispensatio; & talis aequalitas spectanda est non tam in ordine ad praestantiam, aut poenalitatem operis, quam in ordine ad mentem & finem Papae Iubileum concedentis. Ita Gobat, Rodriquez, Navarrus, Lugo, aliive passim.

Olim Confessarii commutare poterant omnia opera, quia sic ipsis in Bullis concedebatur; nunc autem, ut notant Lugo, & alii, Bullae solent exprimere solummodo aliquam commutationem. Unde diligenter attendendae sunt Bullae, quia hae tantum valent, quantum sonant, & ordinarie non datur facultas commutandi Confessionem, vel Communionem. Dato tamen casu, quod aliquis ante postremam Dominicam alia omnia implesset opera praeter Communionem, posset Confessarius in tali casu commutare Communionem in aliud pium opus cum adesset moralis impossibilitas communicandi, quia impossibilium nulla est ratio, L. *impossibil.* ff. *de regul. iur.* in 6. ubi sic. *Nemo potest ad impossibile obligari*: Et quod non est licitum in lege, necessitas licitum facit cap. *Quod non est de Regul. Iur.* & alibi in Iure Canonico. In pueris autem non est opus commutatione Communionis; quia cum a iure, seu a consuetudine prohibeantur pueri Communionem sumere, & hoc non ignoret Pontifex, videtur non exigi ab his sacra Communio: cap. *Tua de Testimoniis*, ubi conditio de iure impossibili, tametsi apponatur, habetur pro non apposita.

Ad legitimam operum commutationem non satis est quodcumque impedimentum, sed requiritur impedimentum cum impotentia saltem morali, proveniente ex notabili, gravique difficultate, ut colligitur ex tenore Bullae Iubilei, quae solet apponere clausulam, *Qui nequeunt*, quod significat impotentiam saltem moralem ante expressam. Sic habet praxis, & communiter DD. Si caussa vero commutandi fuerit insufficiens, sed bona fide iudicata sit a Confessario sufficiens, adhuc valet talis commutatio pro Iubileo lucrando; quia commutatio remittitur iudio Confessarii, & ex cap. *Cognoscent*. 2. *de Constitutionibus* habetur: *Rem, quae culpa caret, in damnum vocari non convenit*.

Facultas concessa Confessariis commutandi tempore Iubilei opera praescripta, & qualibet alia ex supra notatis, probabilius nequit exerceri extra Sacramentum Confessionis, maxime quando dicitur in Bulla, quod absolutio conferatur *auditis Confessionibus*; quia quando in Bulla ita exprimatur, clare denotatur, quod absolutio a censuris conferenda sit eodem tempore, quo confertur absolutio a peccatis. Ita Suarez, Vasquez, Navarr. Filiuccius. Quod dicitur de absolutione a censuris, idem intellige de tollenda reservatione peccatis, quod nempe talis quoque facultas collata Confessariis tempore Iubilei, licet tolli possit reservatio etiam extra Confessionem ab iis, qui talem habent potestatem ordinariam, tamen fieri debet in Confessione ab illis, qui habent

bent delegatam potestatem, ut sunt Confessarii electi vi Iubilei: Nam iis delegatur, ut auditis Confessionibus absolvant a reservatis. Sic Suarez, Lugo, & alii. Commutatio vero votorum, & operum præscriptorum probabiliter fieri potest etiam extra Confessionem, ut sustinent Suarez, Sanchez, Henriquez, Bonacina, & alii; quia nullibi præscribitur, quod commutatio votorum, & operum fiat in Sacramentali Confessione, tametsi in Bulla soleat dici, *Confessionibus auditis valeat absolvere a peccatis, & commutare vota*: licet enim hoc spectet ad forum conscientiæ, non spectat tamen ad forum pœnitentiæ, & quoad commutationem operum extra Sacramentum Confessionis: sic declaratum fuit a Gregor XIII., quæ tamen operum commutatio facienda est intra tempus Iubilei, & a Confessario, cui homo confiteri possit peccata, licet ei confiteri non cogitet. Non desunt tamen, qui circa hoc dubitent; quia per Confessarium, intelligendus est Confessarius pœnitentis lucraturi Iubileum; Confessarius autem, cui non cogitat confiteri, dici nequit Confessarius pœnitentis.

§. XXV.

De Operibus, quæ designari solent in Iubileo; de loco, & tempore pro ipso lucrando.

Septem opera designari solent, ac exquiri pro Iubileo lucrando, videlicet Processio, Visitatio Ecclesiarum, Oratio in illis, Confessio, Communio, Ieiunium, & Eleemosyna, ut colligitur ex Bullis, quæ edi solent pro Iubileis. Ordinarii nec possunt, nec debent plura requirere, quam hæc septem, quæ requirit Papa. Sic passim & communiter DD.

Ad obtinendum Iubileum requiritur ex parte lucrantis eorumdem septem operum præscriptorum executio, & licet optandum sit, pieque studendum, ut lucraturus Iubileum saltem præmissa vera contritione sit in statu gratiæ toto illo tempore, quo opera singula peragit; probabilius tamen est sufficere ad huiusmodi Indulgentiam consequendam, quod ultimum opus perficiatur in statu gratiæ.

Opera autem illa præscripta sic perfecte implenda sunt, ut si aliquod ipsorum, vel penitus, vel saltem quoad notabilem partem omittatur, si id fiat ex ignorantia, seu oblivione, sive etiam ex impotentia (seclusa commutatione in aliud pium opus facta a Confessario) non obtinetur quidquam de Iubilei Indulgentia. Sic S. Thomas in 4. dist. 20. q. 3. Gobat, aliive communiter. Siquidem Papa hanc concedit Indulgentiam sub hac conditione, nempe executionis operum præscriptorum, ut eadem in casu iusti impedimenti, in alia pia opera commutari valeant. Additur notanter, *vel saltem quoad notabilem partem*: Quia quamvis res dubia sit, utrum prætermittens levem partem operis iniuncti, Indulgentiæ fructum obtineat, puta si quis die præscripti ieiunii modicum aliquid degustet, quod tamen sufficiat ad fractionem talis ieiunii; vel si quis ex iniuncto Rosario omittat semel vel bis *Ave Maria*: Licet, dixi, res sit aliquantulum dubia, probabilius tamen est, quod etiam hoc parvulum pro nihilo reputetur, ac proinde omittens hanc minimam partem non careat fructu Iubilei, cum adhuc opus iniunctum simpliciter impleatur, v. g. servetur Ieiunium quoad substantiam, Rosarium recitatur. Ita Suarez, Bonacina citati hic a Reiffenstuel.

Quantum ad Processionem vero, quamvis sit gravis obligatio eam indicendi, & instituendi, ex quo Bullæ publicari solitæ pro Iubileis districte, & in virtute Sanctæ Obedientiæ præcipiant, ac mandent Ordinariis locorum, & curam animarum exercentibus, ut Clero, ac populis subiectis, solemnes processiones indicant, ac celebrent: Nemo tamen tenetur absolute interesse Processioni, dum Bullæ distinctive, & alternative loquuntur; *Qui processioni interfuerit; aut Ecclesiam, seu Ecclesias visitaverit*; idcirco sufficit alterutrum præstare. Nam Cap. *In alternativis de Regulis iuris* in 6. dicitur expresse *in alternativis* (idest sub disiunctione propositis) *debitoris est electio, & sufficit alterum adimplere*. Unde qui nequeunt, vel nolunt processioni interesse, non indigent, ut sibi fiat processionis commutatio in aliud, sed vel processioni debent interesse vel Ecclesiæ, seu Ecclesiarum visitationem instituere.

Lucraturus Iubileum certe eadem præscripta opera per semetipsum implere debet, ut puta ieiunando, (licet nondum vigesimum secundum ætatis annum attigerit) Ecclesias visitando &c. Nec obstat, quod quis per famulum suum possit dare eleemosynam: Nam talis eo ipso quod dat de propriis, adhuc censetur moraliter, & proprie dare eleemosynam, licet interveniente ministerio sui famuli. Et nota, quod nihil præiudicet Domi-

mino, quod famulus sit in peccato mortali quoad valorem Indulgentiæ; bene quidem si eleemosynam sibi appropiet, ut] eam non det pauperibus; quia tunc revera deficeret conditio datæ eleemosynæ.

Visitatio necessario facienda est illarum Ecclesiarum, quæ ab Ordinario, vel ab eo, qui curam habet animarum, fuerunt designatæ, ut clare habetur ex verbis Bullæ, & tenent communiter DD. Hinc Regulares quoque easdem visitare tenentur, & si sua propria Ecclesia foret designata pro visitatione, satisfaciunt Regulares eam visitando, dummodo tamen non fuerit ab Ordinario ea solummodo designata, quia tunc tenerentur visitare alienam Ecclesiam designatam pro viris. Sic DD. Quando vero quis pro nimio hominum concursu ingredi nequeat Ecclesiam visitandam, satisfacit visitando extra portam, ibique orando. Sic Suarez, Lugo, Gobat, & alii. Immo si ratione talis nimii concursus nequidem portam Ecclesiæ posset pertingere, satis esset visitare, & orare in Cœmeterio; quia & hoc modo dicitur moraliter visitare Ecclesiam. Cœmeterium enim in favorabilibus venit nomine Ecclesiæ cap. *Odia* 15. de Regul. Iur. *Favores convenit ampliari*. Sic Suarez, Gobat, & alii. Quando præscribitur orari in certa Capella, vel ad certum Altare Ecclesiæ, oportet ingredi Ecclesiam. Quando præscribitur visitatio plurium Altarium in eadem Ecclesia, non sufficit esse in ipsa Ecclesia, & animo converti ad illa Altaria, sed requiritur, ut aliquo signo sensibili, puta conversione capitis, aut corporis significetur, ac demonstretur conversio animi ad singula designata Altaria; quia exigitur visitatio sensibilis, videlicet talis actio, quæ exterius indicet, orationem, aut alium actum religiosum fieri ad illa Altaria. Lugo, Gobat citati. Quod si in Ecclesia non essent tot Altaria, quot visitari præscribuntur, satisfaciet quis tot inclinationes, & orationes repetendo ad illa quæ ibi existunt, quot Altaria visitare debuisset. Diana, Escob., aliive.

Quando præscribitur visitatio plurium Ecclesiarum, non requiritur quod visitentur omnes una die, sed sufficit quod visitentur intra eamdem hebdomadam, qua quis Indulgentiam Iubilei lucrari statuit, dummodo tamen in Bulla aliter non præscriberetur; quia tunc ipsi standum esset. Passim DD. Visitatio Ecclesiarum fieri potest etiam curru, vel equo, aiunt Gobat, Benzonius cum aliis. Visitatio tamen Ecclesiarum devote facienda est, ut notat Bulla: & devote adhuc intelligitur eum visitare, qui constitutus est in mortali, item immodestus, & peccans per viam, quando modeste ingrediatur Ecclesiam, & in ea devote oret, quia, ut diximus antea, non est necesse, ut opera omnia præscripta fiant in gratia, sed satis est, ut in ea impleatur ultimum opus. Sic Peyrinus, Navarr. & alii. Qui proximi sunt Ecclesiæ designatæ, & in ea habitantes, tantam Indulgentiam consequuntur ipsam visitando, non secus ac illi, qui veniunt a longe; quia remissio proportionatur meritis, quæ dispensantur, non labori suscipientium. S. Thom. dist. 20. q. 1. art. 3. Gobat, Navarr., & alii passim.

Oratio requisita pro Iubileo lucrando, nisi aliud constet ex Bulla, satis est etiam pure mentalis, quæ proprie est Oratio, & fusio precum, & magis proprie quam vocalis, cum vocalis sit Oratio in quantum coniuncta est cum mentali. Sic Navarr., Filiucc., Gobat, & alii. Lugo tamen dicit quod requiri soleat Oratio vocalis, addens, quod licet non sit improbabilis opinio, sufficere orationem mentalem, tutius tamen erit miscere aliquid de oratione vocali; cui sententiæ concordat etiam Gobat cum aliis. Quando Oratio est indeterminata, sufficit etiam brevis, ut Suarez, Gobat, Bossius, Filiucc., Lezana & alii. Quando vero præscribitur orare per aliquod temporis spatium, sufficit quina devota repetitio Orationis Dominicæ, & salutationis Angelicæ, Gobat loco cit.; alii vero explicantes *per aliquod spatium* censent sufficere etiamsi minus oretur, puta si ter recitetur oratio Dominicalis, & salutatio Angelica, vel Psalmus *Laudate Dominum omnes gentes*. Oratio vero facienda est in loco, & tempore designatis ad mentem Summi Pontificis; & sufficit si dicatur, intendo orare ad mentem Summi Pontificis descriptam in Bulla; Gobat cum aliis.

§. XXVI.

De Confessione, & Communione pro lucrando Iubileo.

Quando in Bulla concedente Iubileum requiritur Confessio, ut si dicatur, *præmissa, aut facta Confessione*, & lucraturus Iubileum, seu Indulgentiam habet lethale peccatum, necessaria est Confessio, nec sufficit Contritio. Ita communior, & probabilior, & tutior Theologorum sententia: Caiet., Cordub., Bellarmin., Reifenstu. Theolog. moral tract. 12. dist. 3. q. 5. n. 49. Et ratio

est; quia tunc confessio actualis censetur conditio necessario requisita ad lucrandam Indulgentiam. Indulgentiae enim tantum valens quantum sonant, & explicandae, ac acquirendae sunt sicut in Bullis exprimitur. Et hoc verum est, tametsi dicatur in Bulla *contritis*, *&* *confessis*, seu *vere poenitentibus*, *&* *confessis*; quia particula *&* non est disiunctiva, sed copulativa: sic DD. citati. Quando autem in concessione Iubilei expresse non exigitur confessio, sufficit, ut lucraturus Iubileum, seu Indulgentiam, sit in gratia sanctificante per contritionem perfectam, vel quia post ultimam confessionem in gratia usque ad diem, vel tempus lucrandi Iubilei perseveraverit; quia tunc capax est Indulgentiae, seu Iubilei sine actuali confessione, quae iam a Bulla supponitur non exigi. Sic Reginaldus, Bonacin., Suarez, & alii communiter.

Quando confessio quidem in Bulla Indulgentiae praescribitur, tamen Indulgentiam lucraturus nullum habet peccatum mortale, sed sola venialia, ut si dicat, *contritis*, *&* *confessis*, seu *vere poenitentibus*, *&* *confessis*, ait Reiffenstuel in sua Theol. morali loc. cit. n. 50. licet tutius, & consultius sit facere confessionem de solis venialibus, nihilominus satis probabile est, non requiri confessionem actualem, nisi in forma Indulgentiae expresse requiratur confessio etiam de solis venialibus. Sic Suarez, Henr. & alii passim cit. hic a Reiffenstuel. Et ratio est; quia etiamsi confessio requiratur, id intelligendum est quando poenitens habeat conscientiam peccati mortalis; nam confessio simpliciter prolata intelligitur in SS. Canonibus de confessione mortalium, prout in simili patet ex praecepto annuae confessionis, ad quam nemo obligatur, nisi remordeat conscientia de mortali. Accedit, quod confessio videatur requiri praesuppositive tantum, seu tamquam certius medium ad acquirendam gratiam iustificationis, vel tamquam necessaria ad communionem in his; qui conscientiam habent peccati mortalis, quae communio frequenter praescribitur. Quando vero ex concessione Iubilei requiritur Confessio actualis, non sufficit confessio sacrilega, seu voluntarie nulla, ut patet ex propositione 14. damnata ab Alexandro VII. 24. Septemb. 1665. *Qui facit confessionem voluntarie nullam, satisfacit praecepto Ecclesiae.*

Communio actualis necessaria est, nec sufficit praeterita etiam proxime pro lucrando Iubileo, quando in concessione ipsa expresse requiritur, & constat a pari ex dictis de Confessione actuali. Quando vero in Bulla Iubilei conceditur Indulgentia *omnibus confessis*, *&* *communicatis* seu *sacra Communione refectis*, sufficit confessio; & communio facta duobus, seu tribus, seu etiam quatuor diebus ante primam Dominicam in qua publicatur Iubileum. Sic Lugo, Gobat, Comitolus, Reiffenst., Basseus, Escob. & alii plures. Ratio est, quia Confessio & Communio non videntur exigi directe tamquam opus iniunctum per modum oneris, sed solum presuppositive tamquam maior dispositio subiecti ad lucrandam Indulgentiam. Non sufficit tamen Communio sacrilega sive actualis, sive praeterita ad acquirendam Iubilei Indulgentiam, ut colligitur manifeste ex proposit. 55. damnata ab Innocentio XI. 12. Martii 1679. ubi sic: *Praecepto Communionis annuae satisfit per sacrilegam Domini manducationem*. Pueris autem commutanda est Communio, utpote quae a iure ipsis prohibeatur, ut antea iam diximus.

§. XXVII.

De Ieiunio pro Iubileo.

Ieiunium pro Iubileo lucrando praescribi solet tribus diebus, scilicet Mercurii, Veneris, & Sabbati, ut constat ex Bullis, quae edi solent in Iubileorum concessione. Extra dies praescriptos observari nequit, nec dividi in duas hebdomadas. Communis contra Bonacinam, cuius sententia falsa vocatur a Lugo. Potest quidem interveniente rationabili caussa homo petere commutationem ieiunandi in aliis diebus, eiusdem tamen hebdomadae. Henriquez, Filiucc. Gobat. Non obligati ad ieiunandum ex praecepto Ecclesiae, ut senes, pueri, infirmi, itinerantes, laborantes; aut ieiunare debent, aut petere commutationem. Sic communiter DD. Ieiunium tale esse debet, quale requiritur ab Ecclesia extra tempus Iubilei; Sanchez cum communi. Idemque dicito de dispensatis ad comedendas carnes in aliis ieiuniis, nempe vel debent se abstinere a carnibus tribus illis diebus, vel petere commutationem in aliud pium opus a Confessario. Sic Azorius, Lugo, Gobat. Iubileum lucrari potest per ieiunia aliunde debita, v. g. ex praecepto, voto, & poenitentia, ut constat ex praxi, quando Iubileum incidit, seu promulgatur in Quadragesima: Lugo, qui testatur sic tenere communem DD. contra Sylvestrum, Tabienam, Armill. & Bonacinam. Si quis inculpabiliter ieiunia omisit, ultima die Iubilei possunt ei commu-

mutari in alia pia opera eo die præstanda. Communiter DD.

§. XXVIII.

De Eleemosyna danda pro Iubileo.

Elargiri Eleemosynam pro lucrando Iubileo omnes tenentur, nequidem Religiosis exceptis, aliisve pauperibus, qui si dare non valeant, petere debent commutationem in aliud pium opus; quia Bullæ Iubilei, non secus ac alia opera, eleemosynæ largitionem exigunt, sub dicta facultate commutandi ea, quæ præstari nequeunt. Cum enim Iubileum detur sub tali conditione etiam eleemosynæ, hac non impleta, vel commutata a Confessario, concessio habetur pro non facta ex L. *Pecunia digest. Si certum petatur*; conditionale autem, non impleta conditione, nihil ponit in esse. Unde pro Communitatibus Religiosis iam praxis est, quod Superior ex bonis Monasterii eam largiatur, de quo tamen præmonere debet Religiosos in publico Refectorio; quam monitionem, ut necessariam tenet Lugo cum aliis; quia cum eleemosyna sit actio moralis, debet procedere ex cognitione, & volitione. Circa quantitatem, Eleemosynæ, attendenda est Bulla Iubilei, quæ si dicat, faciendam esse iuxta cuiuscumque facultatem, dives debet largiri maiorem eleemosynam, quam pauper. Si Bulla vero nihil determinet, tunc aiunt Lugo, Leo, Diana, sufficere quamcumque eleemosynam, etiam parvam. *Cap. in obscuris* 30. *de Regul. iuris in* 6. ubi sic; *In obscuris minimum est sequendum*. Quod si Bulla dicat (ut iam solent) *& eleemosynas ad libitum, prout charitas, vel devotio singulis suggesserit, fecerint*, ait Lugo tunc curandum esse, ut sit in quantitate proportionata ad finem implorandi divinam opem. Hæc vero, ut iam ante notavimus, dari potest per famulum; & est communis iuxta Regulam iuris in 6. *Qui per alium facit, est perinde ac si faciat per se ipsum*. Quod si famulus eam sibi retineret, docent ut probabilius DD. quod Dominus, seu quis alius committens alteri largitionem eleemosynæ non lucraretur Iubileum, quia in tali casu non esset data eleemosyna, cum non esset sublevatus pauper, & non posita ex hoc capite conditio requisita pro lucrando Iubileo. Sic Gobat, Corduba, Bonacina, Lugo contra aliquos, qui contrarium sustinent.

Nomine vero pauperum, quibus præbenda est eleemosyna pro lucrando Iubileo, intelliguntur nedum vere pauperes, quibus ex debito naturali, vel voto, seu pœnitentia tenetur quis succurrere, sed ii etiam, qui secundum suum statum, & conditionem non habent necessaria ad victum, & vestitum, & illi insuper, qui se fingunt pauperes, dummodo pro veris pauperibus habeantur. Item pia loca, Monasteria nempe Religiosorum, Hospitalia, & Ecclesiæ, quæ indigent luminaribus, ornamentis, ædificiis, & huiusmodi. Gobat, Sanchez, Lugo, Navarrus, ac alii passim.

§. XXIX.

De tempore, quo opera implenda sunt ad lucrandum Iubileum.

Insuper ad consecutionem Iubilei requiritur, quod opera præscripta, tempore in Bulla præfixo, impleantur; quia, ut antea diximus de aliis requisitis in Bulla, nemo lucrari potest Iubileum, nisi servatis conditionibus sub quibus conceditur, inter quas est pariter tempus statutum ad opera præscripta peragenda: quia igitur in Iubileis, quæ extraordinarie concedi solent, communiter inserta habetur clausula, quod opera præscripta peragi debeant, prima vel secunda hebdomada ab Ordinariis locorum, vel ab eorum Vicariis &c. indicenda; item quod feria quarta, sexta, & Sabbato alterius ex duabus hebdomadibus deputandis ieiunium servetur; hinc qui facere incipit opera præscripta ante tempus duarum hebdomadarum, taliter ab Ordinario indictarum, non lucratur Iubileum; quia deficit conditio debiti temporis. In casu tamen urgentis periculi (puta, si quis lethaliter decumbat) censet Filiuccius, accedente commutatione huius conditionis per Confessarium in aliud pium opus, Iubileum Romæ iam publicatum, alibi obtineri posse; quia in Bulla Iubileorum extraordinariorum expresse concedi solet, quod Confessarius ob legitimum impedimentum, ratione cuius pœnitens opera pro lucrando Iubileo præscripta, vel eorum aliquid præstare nequeat, in alia pietatis opera commutare, vel in aliud proximum tempus protrahere valeat, eaque iniungere, quæ ipsi pœnitentes efficere possunt, ut communiter loquuntur Bullæ Pontificiæ Iubilei extraordinarii; quod enim maius impedimentum, quam instans mortis articulus? Nec credibile est, Pontificem piissimum patrem, & pastorem omnium Fidelium voluisse excludere agonizantes,

eo quod tempus Iubilei in propria Diœcesi deputatum nondum advenerit.

Num vero alia opera præscripta ad lucrandum Iubileum, (sicuti de Ieiunio iam diximus) in una eademque hebdomada integre impleri debeant, non vero in duabus hebdomadibus; non conveniunt DD. Affirmat Lugo, Henriquez, Sanctarellus, Reiffenstuel, & alii, qui ex verbis Bullæ id demonstrare conantur, quæ verba huiusmodi esse solent; *Qui prima, vel secunda hebdomada Ecclesias visitaverint, ac feria quarta, sexta, & Sabbato ieiunaverint, pariterque confessi, & sanctissima Communione refecti fuerint, & Eleemosynas*, &c. Ex his verbis clarius certe colligitur, quod opera facienda sint in una eademque hebdomada, & minime divisim, partim in una, partim in altera, ac ideo hæc sententia est probabilior, & tutior opposita.

Quoad locum vero implendi præscripta opera, conveniunt DD. impleri posse in diversis locis, partim nempe in uno loco, partim in alio, dummodo visitatio Ecclesiarum fiat in loco publicati Iubilei. Sic Lugo, Gobat, Diana, Bonacina aliive passim; & ratio est, tum quia favor Iubilei non est localis, sed personalis ex cap. *Autem Privilegium* 7. de Regul. iuris in 6. *Privilegium personale personam sequitur, adeoque quocumque pergat, fert secum istum favorem, & ius utendi omnibus Iubilei facultatibus*; tum quia Bulla Iubilei non requirit ut opera omnia præscripta impleantur in loco Iubilei, adeoque dicitur notanter; *Dummodo visitatio Ecclesiarum fiat in loco publicati Iubilei*: quia cum visitatio facienda sit illarum solarum Ecclesiarum, quas Ordinarius designavit, non potest fieri in alio loco, ubi non est publicatum Iubileum, & consequenter nondum designatæ sunt Ecclesiæ visitandæ.

Hinc qui tempore publicati Iubilei cœpit opera præscripta perficere, puta iter facturus, ante suum discessum visitet designatas Ecclesias, potest in itinere reliqua opera peragere; non enim tenetur ratione Iubilei differre iter in aliud tempus, volens Iubileum lucrari. Nam Bulla sine distinctione offert gratiam iter agentibus, & navigantibus. Unde qui a principio promulgati Iubilei in sua Patria non erat præsens, sed primum feria quinta advenerit, poterit is, ieiunio feriæ quartæ alibi peracto, vel hoc ex iusta caussa in aliud pietatis opus per Confessarium commutato, reliqua opera in patria prosequi: immo si malit, poterit talis in itinere constitutus sequenti hebdomada ieiunium præscriptum cum cæteris operibus peragere, & sic lucrari Iubileum, non obstante quod tempus Iubilei in sua Patria iam effluxerit, cum talis facultas, iuxta proxime dicta, universaliter concedatur a Bulla itinerantibus, & navigantibus, ut cum primum ad sua domicilia se receperint, possint opera præscripta peragere, sicque Iubileum lucrari; & in hunc finem, ut omnia cum maiori quiete, & devotione perfici queant, conceditur iisdem spatium duarum hebdomadarum æque ac aliis. Potest etiam iter faciens, si perveniat ad locum ubi pariter est Iubileum, sive perveniat ante, sive post promulgationem, si velit, potest ibi opera præscripta peragere, & æque ac Incolæ ibidem Iubileum lucrari; quia per præsentiam in illo loco statim acquirit locum, nec Bulla præcipit, ut percipiatur in propria Patria, sed ubique concedit, ubi sit promulgatum. Et si ibi pariter nequeat opera omnia implere, visitatis ibi Ecclesiis designatis suum potest prosequi iter, & alibi reliqua præstare opera, & Iubileum lucrari. Sic Lugo cum aliis; immo si postquam completum est Iubileum in sua Patria, pergat ad locum alium, ubi celebratur Iubileum, probabilius replicando opera, potest denuo Iubileum percipere.

§. XXX.

De variis Indulgentiis concessis omnibus Fidelibus; & de Indulgentiis Basilicarum, & Ecclesiarum Almæ Urbis.

Variæ, & plurimæ sunt Indulgentiæ, quæ in quibusdam circumstantiis concessæ fuere a Summis Pontificibus omnibus Christifidelibus. Sic alios salutantes dicendo latino, vel vulgari suo sermone; *Laudetur Iesus Christus*, & respondentes *in sæcula*, vel *Amen*, vel *semper*, lucrantur centum dies Indulgentiæ, ex concessione Sixti V. in sua Constitut. incipiente *Reddituri* edita 11. Iulii anno 1587. & invocantibus reverenter Nomen Sanctissimum Iesus, aut Mariæ concessit dies vigintiquinque Indulgentiæ. Iis vero, qui præfata agere consueverint, si in articulo mortis constituti, & ore, vel, si non potuerint, saltem corde Sanctissimum Nomen Iesus, & Mariæ invocaverint, plenariam Indulgentiam adiecit.

Easdem Indulgentias adiecit Prædicatoribus, qui inter prædicandum auditores hortati fuerint, ut modo supra exposito Sanctissimum Nomen Iesus laudantes sese invi-

cem

cem salutent, & idem Nomen Iesus, & Mariæ devote invocent, cæterisque omnibus, qui hanc salutationis formam usui esse curaverint. Recitantibus tandem Litanias B. V. Mariæ bis centum dies Indulgentiæ dedit.

Cum autem Sanctissimo D. N. Benedicto Papæ XIII. supplicatum fuerit, ut omnes & singulas Indulgentias supra memoratas confirmare dignaretur, Sanctitas sua audito voto Sac. Congregat. Indulgentiis, sacrisque Reliquiis præpositæ, huiusmodi precibus benigne annuens, easdem Indulgentias Apostolica auctoritate confirmavit die 22. Ianuarii 1728.

Benedictus XIV. 23. Decemb. 1740. ad Passionis, & agoniæ Redemptoris D. N. I. C. in fidelium animis devotionem excitandam & fovendam, concessit Indulgentiam centum dierum iis omnibus, qui singulis feriis sextis totius anni, hora tertia post meridiem, ad sonum Campanæ Ecclesiarum Metropolitarum, Cathedralium, & Parochialium, (quarum Parochis, aliisque Superioribus, ut campanam uniuscuiusque Ecclesiæ huiusmodi pulsari faciant, in virtute Sanctæ Obedientiæ mandat) flexis genibus quinquies Orationem Dominicam, & toties Salutationem Angelicam devote iuxta mentem ipsius Pontificis recitaverint.

Benedictus XIII. 14. Septembr. 1724. concessit omnibus Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac Sacra Communione refectis, qui mane, aut meridie, seu vespere ad pulsum Campanæ recitaverint flexis genibus *Angelus Domini*, *Ecce Ancilla Domini*, *Verbum Caro*, cum tribus *Ave Maria*, & oraverint ad mentem Summi Pontificis, Indulgentiam plenariam in uno die cuiuslibet mensis per unumquemque fidelem ad sui libitum eligendo. In reliquis vero anni diebus; quoties id egerint, Indulgentiam centum dierum, ut constat ex eius Brevi cuius initium: *Iniuncta Nobis* &c. dato die 5. Decembr. 1727. Exorto autem dubio, num tempore Paschali has preces flexis genibus, vel stando dicendæ sint, Benedictus XIV. confirmatis prædictis Benedicti XIII. Indulgentiis, præscripto rubricarum inhærens, iussit, orationem illam a Vesperis cuiuslibet Sabbati usque ad totam Dominicam sequentem a stantibus recitari; ac insuper durante tempore Paschali, quod in Vesperis Dominicæ Sanctissimæ Trinitatis terminatur, loco supra memoratæ Orationis, Antiphonam *Regina Cœli* &c. cum versiculo, & Oratione correspondente *Deus, qui per resurrectionem* &c. a stantibus dicendam substituit Indulgentiis concessis, ita tamen, ut ii qui eam Antiphonam memoriter nescriverint, eamdem acquirant Indulgentiam, supradictam orationem *Angelus Domini* &c. recitantes, ut supra, ut habetur ex Notificatione Cardinal. Guadagni Sanctissimi Domini N. Vicarii Generalis Romæ publicata 20. Aprilis 1742.

Clemens XII. 14. Augusti 1736. suo Brevi incipiente *Cœlestes Ecclesiæ* &c. sub horam noctis ad pulsum campanæ devote flexis genibus recitantibus Psalmum *De profundis*, vel semel orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam cum versiculo *Requiem æternam* &c. concessit quolibet die hoc egerint, de iniunctis eis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis, Indulgentiam centum dierum. Insuper iisdem Christifidelibus vere pœnitentibus, & confessis, ac sacra Communione refectis, qui per annum præmissa peregerint, ac secundum mentem Pontificis oraverint, Plenariam in uno die cuiuslibet anni, dumtaxat per unumquemque Christifidelem ad sui libitum eligendo, lucrifaciendam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino in perpetuum concessit, & largitus est, & istæ Indulgentiæ acquiruntur, sive prædictæ orationes recitentur ante, sive post horam noctis, iuxta cuiusque loci consuetudinem, ut declaravit idem Clemens XII. die 12. Decembris.

Indultum concessum a Benedicto XIII. ante allatum pro Regularibus, aliisve in religiosis domibus commorantibus, quod scilicet possint ipsi supradictam recitationem Salutationis Angelicæ differre post completos actus Religiosæ Communitatis, si dum in ipsa reperiuntur contingat hora, & sonitus campanæ pro tali recitatione, videtur aliquibus, benigna mentis Pontificis interpretatione, extendi posse, & applicari pro consimili dilatione recitationis Psalmi *De profundis*, ne videlicet interrumpantur, & perturbentur pii, ac devoti actus Religiosæ Communitatis. Nam ubi eadem est ratio, eadem etiam debet esse Legis, seu iuris dispositio L. *Ideo* 27. digest. *de Legibus*, Lege *Illud* 32. digest. *ad Legem Aquiliam*, Cap. *Inter Corporalia de translat. Episcop.*

§. XXXI.

De Indulgentia in articulo mortis.

Circa sensum in quo conceditur Indulgentia in articulo mortis, triplex est Theo-

logorum sententiæ. Prima est, quam tenet Canus, Covarruvias, P. Theodorus, qui censent intelligi verum mortis articulum, ita ut talis Indulgentia numquam obtineatur, nisi ipso momento mortis, quo anima solvitur in corpore. Fundamentum P. Theodori est, quia Pontifices Romani, puta Paulus III. 29. Novembr. 1539. Confraternitati Sanctissimi Sacramenti, Indulgentiam pro articulo mortis expresserunt sub hac formula: *In mortis articulo, etiamsi tunc mors non sequatur*. Deinde quia praxis impartiendi Indulgentiam in articulo mortis, erat, ut daretur a Sacerdote sub hac forma; *Auctoritate mihi concessa* &c. *omnem Indulgentiam tibi concedo, si tamen hac vice moriaris; alias eam tibi reservo pro vero mortis articulo*. Secunda sententia est Navarri, quod talis Indulgentia tantum obtineatur in articulo mortis præsumpto, idest in proximo periculo mortis, in quo sensu dicit Rituale Romanum, ægrum, a quovis Sacerdote, *in articulo mortis* absolvi posse. In hac sententia, si æger in tali articulo mortis constitutus utatur Indulgentia, & præter opinionem convalescat, non potest amplius lucrari eamdem Indulgentiam in altero, aut etiam vero articulo mortis. Tertia sententia est Cordubæ, qui docet, talem Indulgentiam obtineri in præsumpto, & in vero articulo mortis, ita ut si homo singulis annis constitueretur in articulo mortis præsumpto, toties obtineret Indulgentiam. Et hæc sententia videtur cuidam recentiori aliis præferenda; ita ut toties obtineat homo hanc Indulgentiam, quoties in mortis articulo, idest in probabili periculo mortis constituatur. Et ratio est, quia hæc Indulgentia est idipsum, quod erat antiquis *perfecta reconciliatio* pœnitentium in articulo mortis; illa autem habuit suum valorem, & effectum statim ac ægro conferebatur. Item suspendere effectum Indulgentiæ ad conditionem independentem ab homine, quantumvis iam posuerit omnes conditiones pro parte sua requisitas ad lucrandam Indulgentiam, exorbitat a stylo Ecclesiæ, & a sana ratione.

Si autem vera esset prima sententia, falsificaretur forma Romæ præscripta pro communicatione Indulgentiæ in articulo mortis, ubi semper significatur effectus de præsenti in similibus verbis, *Remissionem omnium peccatorum tuorum tibi concedo*. Forma ista applicandi moribundis Indulgentiam, uti solent Regulares varii, præsertim erga Confratres suarum Confraternitatum, ut habetur in P. Theodoro. Rationes P. Theodori nihil probant contra tertiam sententiam, immo potius huic favent. Praxis vero antiqua, quam affert, sicuti inducta erat privata auctoritate, & erat per se absurda; ita tacite revocata est per novam formam Romæ præscriptam pro communicanda Indulgentia in articulo mortis. Nullum vero est discrimen inter morientem cum lucratione Indulgentiæ plenariæ, & morientem cum communicatione solemni Indulgentiæ plenariæ ex merito particulariter deprecantium nomine Ecclesiæ, aut alicuius Ordinis.

§. XXXII.

De Indulgentiis Nummismatum, Rosariorum, &c. benedictorum a Papa.

Habentes Coronas, Rosaria, Cruces, Imagines, Nummismata ex auro, argento, aliove metallo confecta, vulgo *medalia* nuncupata, cum Indulgentiis ordinariis, quas postremi Pontifices Innocentius XI, Alexander VIII., Innocentius XII., Clemens XI., & Benedictus XIII. pro Canonizatione Sanctorum concessere, dummodo semel in hebdomada recitent coronam Christi Domini, aut B. Mariæ Virginis, aut tertiam Rosarii partem, aut Officium Divinum, aut parvum B. Virginis, vel Defunctorum, vel Psalmos Pœnitentiales, vel Graduales, aut semel in hebdomada consueverint rudimenta fidei tradere, aut detentos in carcere vel Domus Hospitalis ægrotos visitare, aut Missam audire, aut si sint Sacerdotes celebrare, Indulgentiam Plenariam, Defunctis applicabilem consequenter quoties confessi communicant in primariis anni festis, videlicet Nativitatis D. N. I. C., Epiphaniæ, Resurrectionis, Ascensionis, SS. Trinitatis, Corporis Christi, & die Purificationis, Annuntiationis, Assumptionis, & Nativitatis S. Ioannis Baptistæ, in festis SS. Petri, & Pauli, & reliquorum undecim Apostolorum, S. Ioseph Sponsi Mariæ Virginis, in festo omnium Sanctorum, ac in articulo mortis. Ad has tamen Indulgentias lucrandas requiritur in primis, ut eiusmodi Coronas, & Nummismata secum habeant. Hæ sunt conditiones lucrandi Indulgentiam primariam. Secundo, ne huiusmodi Coronæ, Cruces, Rosaria, Nummismata, & sacræ Imagines transeant personam illorum, quibus a S. Sanctitate concessæ sunt, aut ab his, quibus primario vice distribuuntur; neque commodari, aut precario dari possint; & ali•

aliqua re ex prediĉtis deperdita, pro ea subrogari altera nullo modo poteſt: prohibet Sanĉtitas ſua hanc Indulgentiarum formulam imprimi extra Urbem. Raphael Comus de Hieronymis Secretarius.

Adduntur ad varia bona opera Indulgentiæ partiales annorum, vel dierum, ut ſequitur.

Primo, quicumque vere pœnitens peccata commiſſa firmiter emendare propoſuerit, & eadem die viſitaverit ſeptem Eccleſias quaslibet, & ubi tot non reperiuntur, & una ſit Eccleſia, omnia ipſius Altaria, & pie oraverit iuxta mentem Summi Pontificis, ſemel in anno fruatur Indulgentiis conceſſis viſitantibus ſeptem Baſilicas Romæ.

Secundo, quiſquis devote cogitaverit de aliquo Sanĉtiſſimæ Paſſionis D. N. I. C. myſterio, & in eiuſdem Paſſionis honorem ſepties terram humiliter deoſculatus fuerit, eo die lucretur Indulgentias conceſſas aſcendentibus Romæ per Scalam Sanĉtam; has tamen ſemel tantum in anno.

Indulgentia centum dierum conceſſa fuit illi, qui aliquid pauperibus tribuat, vel eoſdem inſtruat, aut per alios inſtrui curet, in his, quæ pertinent ad fidem, bonoſque mores. Item iis, qui ſe exercuerint in devotione erga Sanĉtiſſimum Sacramentum Altaris, & B. Mariam Virginem; meditando illud myſterium, & beneficia nobis inde provenientia, aut compatiendo doloribus, quos Beatiſſima Virgo propter Filii ſui paſſionem, & mortem tulit, aut Sanĉtiſſimum Altaris Sacramentum alio modo venerando, & pro Eccleſiæ neceſſitatibus Deum precando, qualibet vice conceſſa eſt Indulgentia centum dierum. Omnes ſupradiĉtæ Indulgentiæ exprimuntur in notificationibus editis Romæ ſub Pontificatu Benediĉti XIII. Clementis XII., & Benediĉti XIV. prout teſtatur P. Theodorus.

Nota, quod omnes ſupradiĉtæ Indulgentiæ applicari poſſunt Defunĉtis Fidelibus per modum ſuffragii.

Circa Cruces vero & Coronas terræ Sanĉtæ quoad Indulgentias, ipſis quoque plenaria conceſſa eſt, ſicuti Crucibus, Coronis, aliiſve rebus huiuſmodi, quæ a Pontifice benediĉtæ ſunt, prout habetur in Bulla Innocentii XI. data 28. Ianuarii 1688., & hæ ſubiacent iiſdem conditionibus, ac aliæ benediĉtæ a Papa, & Cruces Caravacenſes, videlicet, quod non tranſeant perſonam illorum, quibus a Pontifice conceſſæ ſunt, alias carent Indulgentia, & multo magis ſi vendantur, ut declaravit Sac. Congregat. Indulgentiarum 11. Martii 1721. Hoc tamen intelligendum eſt, ſi vendantur prout benediĉtæ, & donatæ Indulgentia.

Eſt autem eadem ratio circa Nummiſmata, Cruces, & alias res a Papa benediĉtas, vel circa Cruces Caravacenſes; quia in conceſſione Indulgentiarum pro iis lucrandis, modus, & conditio ponitur, *ut diſtribuantur*, quæ verba in ſenſu a Summis Pontificibus rationabiliter intento, ſignificant diſtributionem gratuitam, non venditionem. Hinc vetitum eſt etiam Mercatoribus Romanis talia Nummiſmata, vel Roſaria iam benediĉta vendere; ſed poſtquam a Peregrinis empta ſunt deferuntur ad Papam, ut benedicantur.

Omnes Chriſtifideles, ideſt etiam non adſcripti Confraternitati Sanĉtiſſimi Roſarii, recitantes Roſarium, lucrantur Indulgentias conceſſas a Benediĉto XIII. ut in eius Brevi, quod eſt huius tenoris. *Benediĉtus* XIII. *audito voto S. Congregationis Indulgentiis præpoſitæ, omnibus utriuſque ſexus Chriſtifidelibus, Roſarium, vel ſaltem tertiam partem eiuſdem devote recitantibus, pro qualibet Oratione Dominica, & pro qualibet Salutatione Angelica, Indulgentiam centum dierum conceſſit. Recitantibus vero quotidie per integrum annum idem Roſarium, vel ſaltem eius tertiam partem, ſi confeſſi, ac S. Communione refeĉti fuerint, & iuxta mentem Summi Pontificis oraverint, ſemel in anno, die ab unoquoque eligenda, inſuper conceſſit Indulgentiam Plenariam, etiam cum facultate applicandi Defunĉtis. Declaravit tamen Sanĉtitas Sua, ut ad effeĉtum lucrandi diĉtas Indulgentias, requiratur, quod Roſarium fuerit de more benediĉtum a Fratribus Ordinis Prædicatorum. Datum die 31. Aprilis 1726. L. Card. Picus Præfeĉtus; Raphael Coſmus de Hieronymis Secretarius.*

Recitantes, ſeu dicentes, *Benediĉta ſit Sanĉta, & immaculata Conceptio B. V. Mariæ*, lucrantur Indulgentiam centum annorum ex conceſſione Gregorii XV. anno 1621. quæ confirmata fuit a Clemente XII. Menſe Novembr. 1731.

Sacerdotes, qui ante Miſſæ celebrationem recitant, *Ego volo celebrare Miſſam* &c. lucrantur Indulgentiam quinquaginta dierum ex conceſſione Gregorii XIII. & legentes Miſſam priuſquam pergant ad Altare ad celebrandum, lucrantur Indulgentiam dierum quadraginta, ex conceſſione Ioannis XXII. Recitantes vero in fine Horarum Canonicarum, ad quas tenentur, orationem inſtitutam a S. Bonaventura, Seraphico Doctore, videlicet, *Sacroſanĉtæ, & individuæ*

Trinitati &c. cum *Pater*, & *Ave*, consequuntur remissionem culparum in recitatione, ex humana fragilitate contractarum, ex concessione Leonis X.

Ex concessione pariter Clementis VIII. consequuntur remissionem omnium commissorum, seu omissorum in Missa, necnon 2300. annorum Indulgentiam, recitantes post Missam Orationem, quae incipit, *Obsecro te dulcissime Iesu Christe, ut passio tua* &c.

Commitantes sacrum Viaticum cum lumine accenso, quando defertur ad infirmos, lucrantur Indulgentiam septem annorum, & totidem quadragenarum. Legitime impediti lumen, seu facem per alios ea occasione deferendam mittentes, lucrantur Indulgentiam trium annorum, & totidem quadragenarum. Sic concessit Innocentius XII. die 5. Ianuarii 1695. Constit. quae incipit *Debitum Pastoralis officii*, confirmando, & ampliando concessionem iam factam ab Innocentio XI. die prima 1688. Insuper legitime impediti, qui personaliter commitari nequiverint S. Viaticum, recitando semel *Pater noster*, & *Ave Maria* ad mentem Pontificis, lucrantur Indulgentiam centum dierum concessam a Paulo V. sub die 3. Novembr. 1606. confirmatam a Clemente X. vivae vocis oraculo per viam S. Congregationis Indulgentiarum die 23. Aprilis 1676.

Intervenientes orationibus 40. Horarum per spatium unius horae, lucrantur indulgentiam trium annorum. Intervenientes Processioni factae, sive in initio, sive in fine dictae orationis, si fuerint in Cathedrali lucrantur Indulgentiam decem annorum, & si in aliis Ecclesiis, Indulgentiam quinque annorum. Qui consuescunt se exercere in dictis piis operibus, nempe interveniendi Orationi 40. horarum, aut processioni, quae in tali occasione fieri solet, semel in anno die praescripta ab Episcopo, confessi, & Sac. Communione refecti, lucrantur Indulgentiam plenariam, remissionemque omnium suorum peccatorum. Sic concessit Gregorius XIII. die 5. Aprilis 1580. Constitut. quae incipit, *Quam uberius* &c.

Qui ad pulsum, seu sonum campanae in signum elevationis Sanctissimi Sacramenti in Missa Conventuali, aut Parochiali, genuflexi oraverint, sive domi, sive in viis, aut ubicumque id fecerint, pro qualibet vice, lucrantur Indulgentiam unius anni. Illi vero, qui ad hunc finem ad Ecclesiam perrexerint, & ibi in dicto tempore Sanctissimum Sacramentum adoraverint, lucrantur pro qualibet vice Indulgentiam duorum annorum. Qui diebus festivis vere poenitentes confessi fuerint, ac Sacra Communione refecti, pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam quinque annorum. Qui vero assuescunt communicari semel in mense, & in solemnitatibus D. N. I. C., B. M. Virginis, omnium Apostolorum, & S. Ioannis Baptistae, pro qualibet vice lucrantur Indulgentiam decem annorum, & semel in anno in Festo principaliori Civitatis, seu loci, confessi, & S. Communione refecti lucrantur Indulgentiam plenariam. Ita concessit Gregorius XIII. die 10. Aprilis 1580. Constitut. quae incipit: *Ad excitandum*.

§. XXXIII.

De Indulgentiis in Festis Sanctorum.

Nota 1. cum P. Theodoro in huius operе *de Indulgentiis in genere*, ordinarie Indulgentias non concedi in Festis Sanctorum, & Beatorum, quorum nomina non sunt descripta in Martyrologio Romano. Affert P. Theodorus Decretum Sac. Congregat. Rituum editum an. 1674. ubi Eminentissimi PP. statuerunt, *Indulgentias non esse concedendas in posterum, nisi Sanctis descriptis in Martyrologio*. Quod si tamen in casu extraordinario obtineatur, S. Congregat. rescribit *Pro gratia; citra tamen expressionem Beati, vel Sancti in litteris Apostolicis*.

Nota 2. cum eodem, Ecclesiis Cathedralibus concedi duplicem Indulgentiam Plenariam. Una conceditur pro festo Titulari, altera pro alio festo, quod solemniter celebratur. Collegiatae, vel Parochiales Ecclesiae obtinere solent unam Indulgentiam plenariam, & alteram partialem septem annorum, & totidem quadragenarum, pro diebus a Summo Pontifice, vel ab ordinario designandis. Regularium Ecclesiis, & aliis inferioribus conceditur una tantum Indulgentia plenaria, aut pro festo Titulari, aut pro alio; quod fortasse maiori celebritate servetur. Si plures sint eiusdem Ecclesiae Sancti Titulares, vel Festum Tituli pluries in anno recurrat, pro uno die Indulgentia plenaria, pro alio vero, vel aliis partialis septem annorum & totidem quadragenarum concedi solet. Quamobrem Ecclesiis sub titulo B. V. Mariae, cuius septem celebrantur festivitates, concedi solet Indulgentia plenaria pro uno ex dictis festis,

reliquis Indulgentia partialis septem annorum, & totidem quadragenarum.

Translato festo, in cuius die conceditur Indulgentia, non transfertur etiam Indulgentia, nisi ex concessione speciali: Sac. Congregat. 30. Novemb. 1679., & 10. Iunii 1690. Sic in Rubricis Breviarii Fratrum Minorum, & sic etiam tenet P. Theodorus *de Indulgentiis* p. 2. cap. 1. §. 8., ubi eamdem refert declarationem S. C. Rituum. Censet tamen Amort recentior Theologus n. 74. *de Indulgentiis*, & recte, ut mihi videtur, distinguendam esse translationem a translatione; nempe vel festum, pro quo Indulgentia concessa est, non est ex sua natura vel consuetudine mobile, & tunc si transferatur, non possunt transferri Indulgentiæ translato festo, & idem sive Festum transferatur simul in Choro, & in Foro, sive sit solemne, ac publicum, sive privatum, cum responsa Sac. Congregationis agant etiam de translatis simul in Choro, & in Foro, & de solemnibus, & Decretum eiusdem Sac. Congregationis editum 10. Iunii 1690. generale sit, cuius hæc sunt verba. *Translato Festo, in cuius die conceditur Indulgentia, non transfertur etiam Indulgentia, nisi ex concessione speciali*. Sic ex speciali concessione est translatio Indulgentiæ in translatione Festi Annunciationis pro Congregationibus erectis a Soc. Iesus per Bullam Sixti V. an. 1585. & plures aliæ; quod aliquando etiam negatum fuit, ut in translatione Festi S. Ludovici Bertrando anno 1731. 4. Octobr. & S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, SS. Angeli, & Alberti 1733. 16. Novembr.; ubi observat citatus Auctor, negatum fuisse circa festa non multum solemnia in Foro; e contra vero concessam fuisse ad festa solemnia in Choro; in utrisque tamen opus est Pontificia concessione pro translatione Indulgentiæ. Si vero Festum ex sua natura, vel consuetudine sit mobile, ut si Indulgentia data fuerit prima, vel secunda, vel tertia Dominica mensis, & solemniter a prima frequenter transferri soleat in secundam, aut vicissim, videtur etiam transferri Indulgentia, maxime cum & Romæ solemnitas Sanctissimi Rosarii apud PP. Dominicanos transferri soleat in secundam Dominicam, quia Fideles per hoc censeantur fraudari consuetis Indulgentiis.

Nota 3. Ab hoc stylo Sac. Congregationem Indulgentiarum non recedere, nisi specialis Christifidelium ad Ecclesiam confluentium devotio, aut loci qualitas, ubi Ecclesia constructa est, alterius Indulgentiæ plenariæ concessionem suadeat. Ideoque si Ecclesia præclarissimas possideat reliquias, aut in ea insignis miraculi memoria recolatur, prævia super his Ordinarii informatione, alia Indulgentia plenaria non raro solet concedi, nulla tamen in Litteris Apostolicis facta expressione Reliquiarum, vel miraculi; vel sub aliqua adhibita cautione eadem gratia conceditur Ecclesiis vel in Indiis, vel sub hæreticorum dominio constitutis, vel conterminis, ut fideles pluries infra annum possint commode Indulgentiæ plenariæ participes fieri.

Nota 4. Ad obtinendas eiusmodi Indulgentias requiri, ut in Libello supplici exponatur 1. Ecclesiæ Titulus. 2. Ecclesiæ qualitas, videlicet, an sit Cathedralis, vel Collegiata, vel Parochialis, aut Regularis, & cuius Ordinis, vel sæcularis neque Cathedralis, neque Parochialis. 3. Locus Diœcesis. 4. Festum Sancti, quod celebratur, pro quo petitur Indulgentia. 5. An Ecclesia gaudeat alia, vel aliis Indulgentiis specialiter concessis. Hæc ultima expressio tam rigorose requiritur, saltem pro Ecclesiis Regularium, ut si omittatur, supplex Libellus nequidem recipiatur a Sac. Congregatione, prout ab ea decretum est die 27. Iulii anno 1733.

§. XXXIV.

De Clausula, quæ in concessione Indulgentiarum apponi solet a Sac. Congregatione, nempe, *nullæ sunt quas concedit, si aliæ eodem die in eadem Ecclesia sint concessæ*.

Clausula illa, quæ a Sac. Congregatione apponi solet in concedendis Indulgentiis; *Volumus, ut si aliæ Indulgentiæ Ecclesiæ concessæ fuerint; præsentes nullæ sint*, ab ipsa Sac. Congregatione Indulgentiarum 28. Aprilis 1716. sic explicata fuit per Decretum 23. Ian. ann. 1676. quod in tali concessione minime intelligatur contineri privilegium Altaris privilegiati pro Defunctis, neque Indulgentias concessas certo personarum generi, ut Confraternitatibus, Regularibus, Capitulo, aut certum pium opus in Ecclesia peragentibus, puta recitationem Litaniarum, aliarumque huiusmodi Orationum, nec concessas iis qui Doctrina Christiana erudiuntur, aut erudiunt, & qui Sanctissimi Sacramenti expositioni cum oratione 40. horarum intersunt; neque Indulgentias Stationum Urbis, & septem Alta-

rium concessas Basilicæ Vaticanæ, neque demum, quæ pro unica vice conceduntur. Cæterum si alia Indulgentia, seu plenaria, seu non plenaria in perpetuum, vel ad tempus, tum ab eodem, tum ab alio Romano Pontifice generatim Christifidelibus Ecclesiam, vel aliquod eius Altare, vel Capellam visitantibus, eodem anni die, vel diverso concessa fuerit, de qua non fiat in Litteris Apostolicis expressa mentio, certum est, has Litteras ob adiectam Clausulam esse prorsus irritas, ac nullas.

§. XXXV.

De Indulgentiis Stationum septem Ecclesiarum Urbis, & septem Altarium.

Nomen *Stationis* ambiguum est, ut notat P. Mabillonius in suo eruditissimo Commentario præfixo Ordinibus Romanis, quos ipse evulgavit n. 5. Aliquando enim accipitur statio pro ieiunio voluntario, & antiquitus stationes primo ita appellata sunt ieiunia feriæ quartæ & sextæ hebdomadæ, quæ Fideles valde devote servabant usque ad tertiam horam post meridiem. S. Petrus Alexandrinus in sua Epistola Canonica can. 15. observat, quod statutum fuit iuxta antiquam Traditionem, ut servaretur ieiunium in supradictis diebus cuiuslibet hebdomadæ, videlicet feria quarta, in memoriam quod tali die statuerunt Iudæi capere Iesum Christum, & feria sexta, in reverentiam ipsius Christi Domini passionis: quandoque sumitur pro statu orantium, in quo sensu loquitur Tertullianus præsertim lib. *de Orat.* Stationes etiam dicebantur dies illi, quibus Christiani orabant, & ieiunabant usque ad horam nonam, & inde vocati sunt *dies stationares*, ut colligitur ex S. Cypriano Epist. 41. Tertull. lib. *de Anima*, *de Ieiunio*, & ex D. Ambrosio serm. 25. Deinde vero stationes appellatæ sunt Ecclesiæ illæ, ad quas Clerus & populus agmine, seu processione instructa proficiscebantur, & ibi consistebant ad aliquam divini Officii partem celebrandam, & huiusmodi Ecclesiæ dictæ sunt etiam *loci stationales*. Olim apud Romanos in extraordinariis lætitiæ, & luctus Festis, in Templis omnibus stationes populo præcipiebantur.

Est igitur antiquus ritus in Urbe, ut certis statutis diebus Clerus, Populusque Romanus aliquam conveniant Ecclesiam supplicationis caussa, ubi sacra fiunt, sermones habentur, aliaque divina officia recitantur. Ad prædictam destinatam Ecclesiam seu stationem pergere poterat Clerus Romanus solemniter, aut private: hoc secundum eveniebat, quando unusquisque in locum indictum se recipiebat: Primum vero contingebat, quando cum solemni more, decantando Litanias, aliasve preces, Pontifex, aliique omnes processionaliter eamdem Ecclesiam adibant. Eiusmodi solemnes processiones præcedebat Collecta, nimirum coadunatio Clericorum in una Ecclesia, ut ex eadem, quasi agmine facto, ad locum stationis procederetur, sic dicta, quod in eo loco Clerus cum populo colligebatur ad faciendam solemnem processionem, & quia in loco, ubi collectio fiebat, ante egressum processionis ab Ecclesia, oratio super populum recitabatur, & exinde factum est, quod huiusmodi orationes collectæ appellatæ fuere, ut ex Micrologio cap. 3. & refert Mabilonius loco cit.

Quatuor igitur in statione occurrebant, nimirum indictio stationis, Populi collectio, Processio Populi, & terminus stationis, seu statio ipsa. Indictio fiebat a Notario die festo proxime antecedente, & duo indicebat, nempe locum, quo omnes convenire, & ex quo egredi debebant; deinde locum stationis, ad quem processionaliter pergere iubebantur. Sic in Festo S. Georgii, idest 23. Aprilis, in eius Ecclesia fiebat indictio stationis ad S. Petrum pro die 25. eiusdem mensis, & invitabatur Populus ad se coadunandum in Ecclesia S. Laurentii, ut inde procederet ad S. Petrum, ubi erat statio. Hæc colliguntur ex his, quæ traduntur a Frontone in Prænotatis eruditissimis ad suum Kalendarium §. 7. In aliis etiam Civitatibus fiebant huiusmodi stationes in maioribus Ecclesiis, & Episcoporum cathedræ huc, & illuc transferebantur, ut Concilium Aurelianense IV. clare hoc indicat.

Verum prædictas stationes Romæ antea vagas, vel certis Ecclesiis non addictas S. Gregorius Magnus in suo *Sacramentario* constituit per certas Basilicas, præcipue Patriarchales, & Titulares, vel certa B. Martyrum cæmeteria, ut nunc sunt in Missali Romano; non vero primum S. Gregorius stationes instituit, ut supponit Ioannes Diaconus qui in eius vita lib. 3. cap. 8. ea omnia a dicto Pontifice ordinata asserit, cum perspectum fit omnibus, ante D. Gregorium dictas stationes institutas fuisse, vel ob Sanctorum Natalitia, vel ob dies publicæ processionis, sive Missæ sacratiori

tem-

tempore celebrandæ. Stationes ob Sanctorum Natalitia fiebant in eorum memoriis, vel in cæmeteriis, ideft Ecclesiis super eorum tumulos constructis, quæ ob id quandoque Cæmeteria appellantur; cum autem notissimæ essent Sanctorum festivitates, superfluum videbatur harum stationum diem, & locum in Sacramentariis assignare. Stationes vero aliarum dierum, puta Quadragesimæ, quatuor temporum, Adventus, Natalis Domini, Paschatis, & similium, cum incertæ essent, eas in Sacramentariis assignare opus fuit, quod fecit D. Gregorius, eas in suo Sacramentario certis diebus adiiciendo, ut in omnibus dignosci possent loca stationum.

Ad locum stationum deferebantur ex Patriarchio Lateranensi, libri, vasa sacra: præeunte Cruce stationali, Pontificem in sella gestatoria eo portari mos erat, aliquando tamen equo vehebatur. Cum vero nunc Basilicis & Ecclesiis Romæ, ubi designatæ fuere, & fiebant dictæ stationes, concessæ sint quædam Indulgentiæ eas visitantibus, præcipue illis diebus, quibus olim stationes expositæ ibi habebantur, hinc statio nunc accipitur pro iisdem Basilicis, & Ecclesiis Urbis, ubi applicatæ fuere huiusmodi Indulgentiæ.

Notat vero 1. citatus Amort circa Indulgentias Stationum, nullas stationes gaudere Indulgentiis, nisi quæ exprimuntur in Missali Romano ad Missam. Ita declaravit Sac. Congregatio. Notat 2. numquam ad eumdem diem concurrere duplicem Indulgentiam plenariam. Ita declaratum est ab eadem Sac. Congregatione. Notat 3. non constare de ulla Indulgentia plenaria stationum. Sic respondet novissime P. Theodorus Congregationis Indulgentiarum Consultor lib. 10. cap. 1. art. 2. §. 3. q. 2. ubi sic scribit. *Respondemus, non constare, stationum Indulgentias esse plenarias. Inspecta siquidem Bonifacii VIII. ætate, stationum Indulgentiæ non erant plenariæ, alias Bonifacius VIII. stationibus Quadragesimali tempore occurrentibus non addidisset partialem unius anni, & quadragenæ. Superfluum quippe foret post Indulgentiam plenariam adiicere aliam unius anni; Nec sæculi XII. aut superiorum disciplina patiebatur, Indulgentias plenarias plures infra annum acquirendas fidelibus exhibere. Septem vero Ecclesiarum Urbis Indulgentias in Stationibus contineri, nullo solido argumento probari potest.* Ita P. Theodorus, & Passerinus. Notat 4. etiam incertum esse, & probabilius falsum, in Ecclesiis Regularium, a Laicis Indulgentias stationum obtineri posse, cum ea extensio ad Laicos nullibi legatur concessa. Notat 5. Indulgentias stationum certas, nullas alias reperiri, nisi quas continentur in Bulla Bonifacii VIII. incipiente *Sublimi*, & quæ describuntur a Mabilonio in *Museo Italico* tom. 2. commentar. in Ordin. Roman.. In dicta Bulla Bonifacii VIII. explicatur, quæ Ecclesiæ assignatæ fuerint a S. Gregorio, & ab aliis successoribus Pontificibus pro stationibus, quibus Indulgentias stationarias concesserunt, & ipse Bonifacius iisdem stationariis Indulgentiis adiunxit unum annum, & quadraginta dies de pœnitentiis iniunctis, pro iis, qui eas Ecclesias visitarent a die cinerum inclusive usque ad Pascha Resurrectionis Domini inclusive. Quales autem fuerint olim Indulgentiæ stationales, quas Bonifacius ait concessas esse a suis Prædecessoribus, habentur in Cæremoniali Gregorii X., qui Bonifacium VIII. 20. annis in Pontificatu præcessit, prout refert Mabilonius in eo Cæremoniali. Indulgentiæ pro stationibus quadragesimalibus eo tempore promulgabantur post Missæ Evangelium a Concionatore, qui eo die sermonem ad populum habebat. Ita hæ Indulgentiæ promulgabantur Romæ sub Gregorio X., qui Cathedram Petri ascendit anno 1271. Sic promulgabantur anno 1396. nisi quod in ultima statione respectu venientium ultra mare, loco quatuor annorum promulgati fuerunt septem anni; non enim plusquam annorum, ideft partiales, ut antea notatum est cum Recentiore, & minime plenariæ, erant Indulgentiæ stationariæ.

Nunc tamen additæ fuere a posterioribus summis Pontificibus Indulgentiis Stationum, præter quinque Patriarchales Basilicas, aliæ etiam Ecclesiæ, & præter Adventum ac Quadragesimam, incipiendo a die Cinerum inclusive, & quatuor tempora, statuti fuerunt etiam alii solemnes dies pro Indulgentiis Stationum lucrandis in una vel altera Ecclesia, quibus stationariæ Indulgentiæ concessæ sunt, ut dies Resurrectionis, tota octava Paschæ, Dominica in albis, dies Ascensionis, Vigilia & tres Festivitates Pentecostes, Vigilia, & Festivitas Nativitatis Domini, dies Sanctorum Stephani, Ioannis Evangelistæ, Sanctorum Innocentium, Circumcisionis, & Epiphaniæ Domini, & Dominicæ Septuagesimæ, Sexagesimæ, & Quinquagesimæ, ut habetur in Missali Romano edito a S. Pio V. quo nunc universa utitur Ecclesia Latina.

Præ-

Præter Stationes, ideft Indulgentias stationarias in supradictis Ecclesiis relatis a Missali Romano, singulis diebus, ac temporibus, quibus currit Indulgentia stationaria, habentur Romæ præcipue Indulgentiæ concessæ, septem principalioribus Ecclesiis Urbis, nempe quinque Patriarchalibus Basilicis, & duabus aliis additis Patriarchalibus, nempe Ecclesiæ S. Ioannis in Laterano, S. Petri, S. Pauli, S. Mariæ Maioris, S. Laurentii, & hæ sunt Patriarchales, Sanctorum Fabiani, & Sebastiani, & S. Crucis in Hierusalem, quæ sunt duo Patriarchalibus adiunctæ, ita ut eas visitantes magnas acquirunt Indulgentias: hæ septem Ecclesiæ sunt etiam designatæ cum aliis pro Indulgentiis Stationum, ut videri potest in cit. Missali Romano.

Quoad nomen Patriarchalis attributum quinque supra memoratis Ecclesiis, dicit P. Ferrari ex Sanctarello v. *Indulgentia* art. 6. n.25. quod ita sint appellatæ, eo quod una, scilicet S. Ioannis in Laterano, assignata sit Summo Pontifici Romano, qui est totius occidentis Patriarcha, & caput totius Orbis christiani, ubi, quatenus est Romanus Episcopus, suam cathedram habet. Aliæ quatuor Patriarchis Orientis, videlicet Alexandrino, Antiocheno, Hierosolymitano, & Constantinopolitano designatæ fuere, ut si forte Conciliorum caussa, vel aliorum negotiorum Romam advenirent, sua in Ecclesia decenter degerent. Sic pro primo, ideft Alexandrino, designata fuit Ecclesia D. Pauli; pro secundo, seu Antiocheno, Ecclesia S. Mariæ Maioris; pro tertio, seu Hierosolymitano, Ecclesia S. Laurentii; pro quarto, seu Constantinopolitano, Ecclesia S. Petri. Cum autem Populus Romanus summam venerationem hisce Patriarchalibus Ecclesiis haberet, ipsas magna pietate, ac frequentia continenter invisebat; & quia in earum visitatione opus erat per duas alias celeberrimas transire, scilicet per Ecclesiam SS. Fabiani, & Sebastiani, ubi est cæmeterium innumerorum Martyrum, & per Ecclesiam S. Crucis, ubi valde magnum Crucis Christi Domini frustulum sancte colitur, idcirco septem istas Ecclesias una omnes visitare consueverunt. Hinc ut ad tantum pietatis opus eo magis Fideles excitarent, Summi Romani Pontifices multis Indulgentiis eas ditaverunt.

In Basilica Vaticana sunt septem Altaria, quibus affixa est tabella cum hac inscriptione, *Unum ex septem*, & ea visitantes Indulgentiam lucrantur. Sed quam, vel quas Indulgentias lucrentur incertum est, ut testatur P. Theodorus, eo quia, ait, nulla determinata reperitur. Sic enim de his scribit lib. II. art. 3. §. I. *De Indulgentiis septem Altarium Basilicæ S. Petri de Urbe, non una est Scriptorum sententia. Sunt, qui pro singulis ex his septem Altaribus visitatis, Indulgentiam decem, & octo annorum acquiri putant ex tabella pro instructione Peregrinorum veteris Basilicæ S. Petri (dirutæ a Leone X. circa annum 1510.) cuius fidem facit Ioannes Hordonus Subarchivista, dictæ Ecclesiæ. Alii easdem esse credunt. quas lucrantur visitantes septem Urbis Ecclesias. Alii tandem Indulgentiam plenariam horum Altarium visitatione percipi scribunt: & ideo nos ob hanc auctorum varietatem citra erroris periculum nihil definire possumus.*

§. XXXVI.

De Formulis, sub quibus concedi solent Indulgentiæ septem Ecclesiarum Urbis, & pro feriis sextis in Quadragesima.

Forma concessionis Indulgentiarum septem Urbis Ecclesiarum est huiusmodi; *Volentes septem Ecclesias N. Diœcesis ab Ordinario designandas speciali dono illustrare, omnibus fidelibus, qui semel tantum in anno Ecclesias huiusmodi in uno die, per eumdem Ordinarium specificando, devote visitaverint, quo die id egerint, ut eas omnes, & singulas Indulgentias, quas visitando septem Urbis Ecclesias consequerentur, consequi possint, & valeant; concedimus, præsentibus ad septennium duraturis* &c. Ex hac forma patet obtineri Indulgentias indeterminatas. Verum cum inter varias Indulgentias Ecclesiarum Urbis plurimæ certis festis diebus alligatæ sint, non est verisimile eas omnes Indulgentias per communicationem in unum anni diem determinatum a Summo Pontifice coacervari, quo semel in anno tantum eiusmodi Ecclesiæ visitandæ sint.

Forma autem, qua concedi solet Indulgentia feriis sextis in Quadragesima, est huiusmodi; *Omnibus Fidelibus vere pœnitentibus, & confessis, & sacra Communione refectis, qui Ecclesiam Diœcesis N. in una ex feriis sextis Mensis Martii per Ordinarium designanda ab ortu, usque ad occasum solis feriæ huiusmodi singulis annis devote visitaverint, plenariam omnium peccatorum Indulgentiam concedimus. Insuper eisdem vere pœnitentibus & confessis, & sacra Communione refectis prædictam Ecclesiam in reliquis*

liquis feriis sextis mensis Martii, ut supra visitantibus, qua feria praedictarum id egerint, septem annos, & totidem quadragenas de iniunctis, seu alias quomodocumque debitis poenitentiis relaxamus &c.

§. XXXVII.

De Forma, qua conceditur Indulgentia Scalae Sanctae.

Forma, qua conceditur Indulgentia Scalae Sanctae, est istiusmodi. *Omnibus vere poenitentibus, & confessis, & Sacra Communione refectis, qui scalam in Ecclesia N. Civitatis N. ad instar Scalae Sanctae de Urbe, ut asseritur, constructam, & orationi tantum destinatam, in quatuor anni diebus per Ordinarium semel tantum designandis, flexis genibus pie ascenderint, ibique pro Christianorum Principum pace &c. pias ad Deum preces effuderint, qua die praedicta id egerint, plenariam Indulgentiam concedimus. In reliquis vero anni diebus, scalam huiusmodi, ut supra ascendentibus, quacumque vice id egerint, centum dies relaxamus.*

§. XXXVIII.

De Indulgentiis, quae dantur in Dedicatione Ecclesiae.

In ipsa Ecclesiarum dedicatione conceditur Indulgentia unius anni. In anniversario autem die dedicationis habetur Indulgentia perpetua 40. dierum, ut statutum fuit in Concil. Generali Lateranensi sub Innocentio III. Ad acquirendam hanc Indulgentiam nihil plus requiritur, quam devota Ecclesiae visitatio.

§. XXXIX.

De Indulgentiis in Festo Corporis Christi, & per eius Octavam.

Martinus V. in Bulla *Ineffabili* 20. Maii 1429. concessit singulis vere poenitentibus, & confessis, qui, & quoties in ipsius Sacramenti profesto ieiunium, vel loco illius, aliquod pium, iuxta suorum consilia Confessariorum, opus fecerint, centum dies; & qui in Ecclesiis, in quibus illa festivitas SS. Corporis celebrari contigerit, officiis interfuerint, pro matutinali ducentos, & pro Missae officio totidem, ac pro qualibet vesperarum ducentos; reliquarum vero horarum, videlicet Primae, Tertiae, Sextae, Nonae, & Completorii Festi, octoginta. Rursus quibuslibet Octavarum diebus pro singulis Matutinarum, Missarum, & Vesperarum officiis similiter centum, necnon reliquarum horarum huiusmodi quadraginta. Has Indulgentias confirmavit Eugenius IV. in Bulla *Excellentissim.* 26. Maii 1433.

§. XL.

De Indulgentiis viae Crucis.

Indulgentiae viae Crucis concessae sunt variis in locis, seu stationibus, quae vocantur viae Crucis Hierosolymae seu terrae Sanctae, subiectis Ordini Fratrum Minorum S. Francisci, quas Innocentius XI. anno 1686. 5. Septembr. & Innocentius XII. 1695. 17. Kalend. Ianuar. per eorum Apostolicas litteras concesserunt & aliis Ecclesiis eiusdem Ordinis per totum Orbem. Itaque ad intelligentiam harum Indulgentiarum requiritur 1. ut sciamus quale sit exercitium viae Crucis. 2. quales sint Stationes quae comprehenduntur in via Crucis. 3. quales sint Indulgentiae cuilibet stationi concessae. Et quoad primum, exercitium viae Crucis consistit in devota contemplatione Passionis Dominicae coram pictis tabellis, in quibus exhibetur tota Passionis series; sic explicat illum terminum Benedictus XIII. in sua Bulla incipiente: *Procurator Generalis*. Ad 2. dico, quod Stationes Passionis Dominicae, quae Hierosolymis habent Indulgentias, sunt loca, ubi in tabellis expressa sunt mysteria praecipua Passionis Domini, & singulis locis concessae sunt Indulgentiae iis, qui singula loca visitando ibi contemplentur illa Dominicae Passionis mysteria. Et talia loca, seu stationes, quae sunt Hierosolymis, describuntur tum a P. Angelico Muller, qui propriis oculis loca terrae Sanctae perlustravit, in suo libro cui titulus *Peregrinus in Hierusalem*, tum ab Adrichomio n. 118. qui tamen in serie locorum non concordant. Nam Muller incipit a loco, ubi Christus Sanguinem sudavit, postea ubi Christus locutus est Apostolis; *Non potuistis una hora vigilare mecum*, ad torrentem Cedron, ad Palatium Annae usque ad ipsius Christi sepulturam: Adrichomius vero incipit a Palatio Pilati, usque ad sepulturam. Verisimilius tamen est, Viam Crucis esse, sicuti in suis Ecclesiis, ubi habetur tale exercitium, exhibent in distinctis Tabellis PP. Minores Ordinis Seraphici, qui auctores fuerunt huius piissimae exercitationis. Quales vero Indulgentiae concessae sint singulis Stationibus in hoc sancto exercitio, licet revera habeantur,

tamen cum non habeantur, ut credo, clara documenta de iisdem Indulgentiis: (ac proinde Sac. Congregatio prohibuit singulis stationibus adscribere determinatas Indulgentias) hinc non licet eas assignare, ac determinare, ut factum fuit a supra citato P. Muller; licet sint, qui de iis Indulgentiis loquuntur, eas asserendo sine ullo tamen authentico testimonio Bullarum Summorum Pontificum, qui eas concessere, alias Sac. Congregatio non interdixisset eas designare. Videri potest responsum S. Congregationis 1710. Mense Novembr. n. 1.

Certum tamen est, quod Innocentius XII. extendit participationem Indulgentiarum concessarum pio exercitio Viæ Crucis, quod habetur in Terra Sancta, ad Fratres omnes, & Moniales, necnon ad Christifideles Ministro Generali Minorum de Observantia subiectos, Confratres, & Consorores cuiuscumque Confraternitatis, & Societatis, sive sub titulo B. Mariæ Virginis Immaculatæ, sive sub alio titulo canonice erectæ, sive erigendæ in Ecclesiis eorumdem Fratrum, vel Monialium, ut constat ex ipsius Brevi incipiente *Ad ea* ann. 1692. Ita Benedictus XIII. extendit talem communicationem, ac participationem Indulgentiarum, & Privilegiorum eidem exercitio Viæ Crucis concessorum Locis Sanctis, ac illorum Stationibus intra, & extra Hierusalem ad omnes Christifideles etiam minime subiectos Generali dicti Ordinis, qui Exercitium Viæ Crucis, & alia christianæ pietatis opera eiusdem modo, & forma, quæ a Fratribus, & personis prædictis peraguntur, pie, ac devote pœnes Fratres dicti Ordinis, privative quoad alios quoscumque peragent, & implebunt. Et ut eo magis promoveretur Fidelium devotio erga hoc pium exercitium Viæ Crucis, concessit idem Benedictus XIII., ut Indulgentiæ eidem concessæ, possint etiam applicari Defunctis per modum suffragii, ut habetur in eius cit. Brevi.

Clemens tandem XII. non solum confirmavit suo Brevi, quod incipit *Exponi nobis* sub die 16. Iannuar. 1731. communicationem Indulgentiarum, ac privilegiorum Viæ Crucis peragentibus tam pium exercitium in Ecclesiis Fratrum Minorum, idest in locis subiectis Ministro Generali eiusdem Ordinis Minorum; sed extendit etiam ad alia loca non subiecta eidem Ordini, nec dependentia ab Ordine Minorum S. Francisci, ubi erecta sit, vel in posterum erigatur Via Crucis, dummodo tamen erecta sit, & erigatur per Fratres dicti Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia, & modus, ac forma servetur, quibus eiusmodi erectiones in Ecclesiis, & locis Ordinis prædicti hactenus fieri consueverunt, & accedat licentia Ordinarii loci, & consensus Parochi, Superiorum Ecclesiæ, Monasterii, Hospitalis, & loci pii, ubi de eis pro tempore erigendis agi contigerit. Amort. 331. n. 52. Ferrar. v. *Indulgent.* art. 5. n. 58. pag. 213.

I. Che essendo stata conceduta la facoltà di erigere le Viæ Crucis alli Religiosi soggetti al Ministro Generale de FF. Minori, sì osservanti, che Reformati *privative quoad alios quoscumque*, non è lecito ad altri di erigerle, ed erigendosi non godono le Indulgenze. II. Che non possano esser erette se non da Superiori dell'Ordine suddetto, o di loro commissione da un altro Religioso dello stesso Ordine, il quale però sia o Predicatore, o almeno Confessore approvato. III. Che devono erigersi nella forma consueta, cioè che siano 14. Stazioni, e che le Croci o Capellete rappresentino li misteri della Passione. Dove poi si volesse erigere fuori della Chiesa, come si usa in molti Conventi del detto Ordine, si procuri sempre di terminare; o di cominciare dalla Chiesa, o luogo sagro, con avvertire onninamente, che le Capellette siano chiuse con cancelli da non potervi entrare nè persone, nè animali, e che tanto esse, quanto le Croci siano collocate in luoghi non soggetti ad irriverenze, ed in caso che in progresso di tempo i luoghi, ne' quali fossero state erette, divenissero indecenti, debbano i Superiori sospenderle, sopra di che s' incaricano strettamente le loro coscienze. IV. che nella stessa Chiesa, o luogo pio, quando sia capace, sarà bene erigere per maggior comodo del Popolo due *Viæ Crucis*, una delle quali serva per gli Uomini, e l'altra per le Donne, e quando una si pianti fuora di Chiesa, se ne eriga sempre un' altra nella Chiesa, quando però sia capace, che basti per non far confusione, acciò in tempo di pioggia, o d'altro impedimento si possa non ostante praticar così Santo esercizio. V. Che questa pratica sia uniforme in tutti i luoghi, senza alterare punto quella, che s'è osservata fin ora ne' Conventi dell'Ordine, cioè o processionalmente da tutto il Popolo sotto la direzione d'uno, o più Sacerdoti, ovvero privatamente da ogn'uno. Se si faccia nel primo modo, si disponga la Processione in maniera, che gli uomini vadino separati dalle Donne, cioè quel-

quelli prima, e queste dopo, con uno, o più Sacerdoti intermedii, e ad ogni stazione un Chierico, o Sacerdote legga ad alta voce la considerazione corrispondente ad ogni mistero, e stazione, e dopo recitato un *Pater*, & *Ave*, e fatto un atto di Contrizione, si tiri innanzi, cantandosi tra una stazione e l'altra il *Stabat Mater*, o altra Orazione, avertendo tutti di contenersi con somma modestia, silenzio, e raccoglimento, mentre l'esperienza dimostra, che questo Santo Esercizio praticato con pietà, e divozione introduce a poco a poco ne' Fedeli d'ogni condizione l'uso del meditare, e la riforma de costumi. VI. Che praticandosi privatamente, non è necessario recitare sei *Pater*, & *Ave* ad ogni stazione, come alcuni suppongono, ma basta meditare, benche brevemente, la passione del Signore, ch'è l'opera ingionta per far acquisto delle sante Indulgenze, e conforme all' uso introdotto recitare un *Pater*, & *Ave* ad ogni Croce, e far un atto di Contrizione. VII. Che essendo eretta la Via Crucis nella Chiesa, per quel tempo degli Officj Divini, e della Santa Messa, e quando in Chiesa vi sia tal concorso di Popolo, che possa cagionare tumulto, e disturbo, si astenghino di praticarla, tanto maggiormente, che non essendovi impedimento si devono visitare ad una ad una tutte le stazioni. VIII. Che dovendosi erigere la Via Crucis in qualche Monastero di Monache, o Conservatorio, non è necessario entrare nella Clausura, ma basta che un Religioso del medesimo Ordine, d'età matura, e qualificato, come s' è detto nel terzo avvertimento, con licenza dell' Ordinario benedica le Croci alle grate, & faccia una breve instruzione alle Monache, ed altre che si trovassero in tal Monastero, o Conservatorio, circa il modo con il quale è necessario di visitare le Croci per participare dell' Indulgenze, e riportarne profitto per l'anima. IX. Che non si pubblichi da pulpiti, nè in altra forma, e molto meno si scriva nelle Capellete, o stazioni un numero certo, e determinato dell' Indulgenze, che si acquistano; poichè si è riconosciuto in più occasioni, che o per inavvertenza, ed equivoco, o per trasporto di divozione, si altera o si confonde la verità dell' Indulgenze; e perciò basti il dire, che chiunque s'impiegherà a meditar la Passione del Signore in questo santo Esercizio, acquisterà per concessione de' Sommi Pontefici le stesse Indulgenze, che acquisterebbe se visitasse personalmente le stazioni della Via Crucis di Gerusalemme. Dato lì 13. Aprile 1731.

L. Card. Pico Prefetto.

Gio. Arcivescovo di Tiro Segr.

§. XLI.

De Indulgentia Portiunculæ in Ecclesia S. Mariæ Angelorum Ordinis Seraphici prope Assisium.

Pro Indulgentia Portiunculæ ea intelligitur, quæ data fuit ab Honorio Papa III. ex divina immediata Christi Domini dispositione Ecclesiæ Portiunculæ, quæ est S. Mariæ Angelorum extra, & prope Assisium. Dixi *ex divina immediata Christi Domine dispositione*; quia, ut traditur, iuxta Breviarium Franciscanorum in lectione quinta ad diem secundum Augusti, cum Seraphicus S. Franciscus oraret in suo habitaculo, dictæ Ecclesiæ Portiunculæ proximo, ac ei significatum fuisset, esse in ipsa Ecclesia Dominum, eiusque Sanctam Matrem, cum ingenti Angelorum multitudine, statim summa cum religione Templum ingressus, cum primum summam Filii Dei maiestatem, ac gloriam aspexisset, ante illius conspectum humilime procubuisset, eumque maiori, qua potuit animi sui submissione, ac pietate venerabundus adorasset, Christus Dominus ei locutus est, sicuti sequitur in præcitata lectione Breviarii; *Quem Dominus benignissime admonuit, ut ab eo aliquod beneficium pro salute hominum peteret: adiutus patrocinio Matris, cuius opem imploraverat, supplex petiit, ut omnibus Ecclesiam illam introeuntibus concederet veniam, & Indulgentiam omnium peccatorum suorum, quorum Confessionem Sacerdoti fecissent; Respondit Dominus id sibi placere, præcepitque illi, ut eius Vicarium adiret, & ab eo suo nomine Indulgentiam postularet.* Sic Benedictus XII. apud Casarubias verb. *Indulgentiæ* quoad sæculares §. 1. n. 13., Gobat part. 2. *de Indulgentiis* cap. 9. March. in sua *Portiuncula Theologica, & historica*, Mattheucius officialis Curiæ cap. 26. n. 5. & alii passim. Hinc recte ait Bellarminus l. 2. *de Indulgent.* cap. 20. quod tria fidei, & Ecclesiæ catholicæ dogmata Indulgentia Portiunculæ confirmantur: Primum scilicet de Indulgentiarum existentia; secundum de Romani Pontificis auctoritate; quia præcepit Christus Dominus S. Francisco, ut eius Vicarium adiret, & ab eo suo nomine hanc Indulgentiam peteret; & tertium de Confessionis auricularis necessitate; quia ad ea n

lu-

lucrandam requiritur Confessio peccatorum Sacerdoti facta.

Honorius III., qui eo tempore sedem Petri tenebat, anno scilicet 1221. eamdem Indulgentiam, & illam plenariam concessit iuxta exposita a S. Francisco pro sola Capella seu Ecclesia rurali S. Mariæ dictæ de Angelis & Portiunculæ, a primis Vesperis Kalendarum Augusti usque ad Vesperas diei sequentis usque ad annum 1480.ita ut ipsi Religiosi,& Moniales Ordinis S.Francisci usque ad illud tempus eam Indulgentiam lucrari cupientes petere debuerunt Assisium ad diem 2. Augusti. Anno vero 1480. impetrata fuit gratia a Summo Pontifice, ut Religiosi, & Moniales eiusdem Ordinis Clausuram habentes possent obtinere Indulgentiam Portiunculæ in suis Ecclesiis. Eadem extensio, ac concessio anno 1515. facta fuit in specie pro Monialibus S. Claræ, ut videlicet in suis Ecclesiis possent lucrari Indulgentiam Portiunculæ, ne haberent ansam discurrendi: ex quo colligitur, tunc temporis nondum concessam fuisse pro sæcularibus, nisi tantum Assisii, & Monachii in Bavaria in Ecclesia Monialium S. Claræ, cui Ecclesiæ Bonifacius IX. anno 1401. concessit Indulgentiam Portiunculæ etiam pro sæcularibus. Anno vero 1622. 4. Iulii Gregorius XV. per Bullam *Splendor Paternæ gloriæ* extendit in perpetuum ad omnes Ecclesias Ordinis Minorum de Observantia etiam Reformatorum, pro omnibus Christifidelibus a primis Vesperis primi diei Augusti, usque ad occasum solis diei sequentis, dummodo lucraturi confessi fuerint, & sacra Communione refecti, ac orent juxta mentem Summi Pontificis. Eamdem Indulgentiam anno 1608. concessam a Paulo V. ad decennium, Gregorius XV. extendit ad Ecclesias Capucinorum in perpetuum, ut habetur in Annalibus Capucinorum Boverii. Ex quo infert P. Gobat p. 2 cap. 9. n. 351. Indulgentiam de Portiuncula non competere omnibus Ecclesiis Minorum per viam communicationis Privilegiorum, & patet ex alio Brevi Urbani VIII. qui anno 1643. extendit eamdem Indulgentiam ad Ecclesias Tertii Ordinis S. Francisci, quod opus non fuisset, si Privilegiorum communicatione sine speciali summi Pontificis concessione ad omnes Franciscanos Ordines extendi potuisset. Talis Indulgentia in omnibus Ecclesiis Religionis Seraphicæ pro die 2. Augusti, quæ antea non valebat, nisi pro vivis, Innocentius XI. suo Brevi incipiente *Alias felici record.* dato die 12. Ianuarii 1687. concessit, ut posset applicari etiam Defunctis. Innocentius XII. suo Brevi dato 18. Augusti 1695. incipiente *Redemptoris*, concessit visitantibus eamdem Ecclesiam Portiunculæ, seu S. Mariæ Angelorum prope, & extra Assisium quolibet anni die plenariam Indulgentiam, quam alio Brevi, incipiente *Commissa nobis* dato eadem die, & anno nempe 18. Augusti 1695. concessit eodem tenore visitantibus Ecclesiam S. Francisci Conventualium de Civitate Assisii.

Indulgentia plenaria Portiunculæ pro die 2. Augusti non suspenditur per annum Sanctum in eadem Ecclesia Portiunculæ, idest S. Mariæ Angelorum Assisii, ut declararunt Innocentius X. 5. Iulii 1650., Clemens X. 12. Novemb. 1674. Innocentius XII. 1699. in suo Brevi incipiente *Cum ob sacri Iubilei celebrationem &c.* dato sub die 21. Augusti 1699. Et talis declaratio facta fuit etiam a Clemente VIII., & Urbano VIII. & novissime a Benedicto XIII.

In aliis vero Ecclesiis, & locis Ordinis suspenditur Anno Sancto pro vivis, minime vero pro Defunctis, ut infert Felix Potestas ex declarationibus factis a Gregorio XIII. Clemente VIII. Urbano VIII. Innocentio XI. nempe Indulgentias non suspendi anno Sancto pro constitutis in articulo mortis, & pro Defunctis. Et sic cum praxi passim sentiunt DD.

Num vero Indulgentia Portiunculæ pro 2. die Augusti concessa a primis Vesperis usque ad occasum solis eiusdem diei, obtineri possit *toties quoties* a Christifidelibus aliquam Ecclesiam Ordinis Franciscani visitando, & ibi ad mentem Pontificis orando, nempe semel pro se ipso, & aliis vicibus pro animabus Purgatorii, respondet affirmative Engelbertus, Pauck in *tertia Seraphica Vinea* cap. 28. n. 136. Hermannus Born in suo *Seraphico Firmamento* 2. die Augusti, Kazemberger, aliique passim, qui hoc colligunt tum ex communi praxi, ubique, & etiam Romæ observata, nedum a simplicibus, sed etiam a Viris doctis, & Primatibus; & ex responsione S. Congregationis Concilii. Cum enim Innocentius XI. decreverit, ac declaraverit 7. Martii 1678. Indulgentiam semel dumtaxat in die plenariam, in certis diebus Ecclesiam visitantibus concessam, vel aliud pium opus peragentibus, lucrifieri; & Fratres Ordinis S. Francisci Reformatorum de Provincia Carniolæ persuaderent populis, Indulgentiam pro die 2. Augusti de Portiuncula nuncupatam, eorum Ecclesiam visitantibus concessam, *toties quoties* eodem die lucrifieri posse; Episcopus Labacensis a parte Imperii Orator iuxta iussum

sum Concilii Tridentini factum Ordinariis deferendi S. Congregationi Concilii abusus, qui irrepere possent circa Indulgentias, quæsivit, ac declarari petiit, an præfata Indulgentia nuncupata *de Portiuncula*, comprehendatur sub citato Decreto Innocentii IX. cui petitioni Sac. Congregatio die 17. Iulii 1700. audita etiam relatione Procuratoris Generalis, & Ministri Provincialis, censuit; & *respondit servandum esse solitum*; & sic semper in tali quæsito respondit. Unde cum semper solitum fuerit credi, se *toties quoties* obtineri posse eamdem Indulgentiam Portiunculæ die 2. Augusti, denuo, ac denuo visitando Ecclesias Fratrum Ordinis Seraphici, & ad hunc finem etiam Romæ a Doctis viris illa die renoventur visitationes earumdem Ecclesiarum, censuerunt, Congregationem iuxta eorumdem sensum respondisse; nempe, quod *toties quoties* visitantes eodem die 2. Augusti a primis vesperis, usque ad occasum solis dictas Ecclesias; Christifideles eam obtinere possint, videlicet semel pro se ipsis, alias pro Defunctis. Sic P. Ferrar. V. *Indulgent.* art. 5. n. 57. pag. 212.

§. XLII.

De Indulgentiis concessis Ordinibus Regularibus.

Paulus V. antiquatis, seu revocatis aliis omnibus Indulgentiis; quia de non paucis ex his, quas tenere censebant Regulares, nullum apparebat certum visibile documentum, sequentes in Bulla *Romanus* concessit, quæ sic habet: *Paulus V. &c. Romanus Pontifex prospicere debens, ne ex Indulgentiarum multiplicitate confusio oriatur; cum itaque Cardinales gratias Ordinibus concessas examinaverint, ac circa Indulgentias varia dubia, ac incertitudines repererint; Nos Regularibus tantum infrascriptas Indulgentias suffragari debere declaramus; 1. Plenariam omnibus, qui caussa profitendi regularem habitum susceperint, die ingressus eorum in Religionem, si v. p. idest vere pœnitentes, ac S. C. r. f. idest sacra Communione refecti (& sic hæ litteræ v. p. S. C. r. f. sunt intelligendæ) 2. Cuilibet Novitio plenariam in die Professionis v. p. & S. C. r. f. 3. Cuilibet Religioso in festo principali sui Ordinis si c. idest confessus, & S. C. r. f., aut si Missam recitans p. c. idest pro concordia Principum, & pias ad Deum preces fuderit plenariam. 4. Plenariam in articulo mortis si v. p. & S. C. r. f. aut saltem contritus nomen Iesu, ore si potuerit, sin autem corde invocaverit. 5. Plenariam iis, qui ad Presbyteratus Ordinem canonice promoti, & confessi primam celebrabunt Missam; nec non etiam iis Religiosis, qui pariter confessi, ac S. Communione refecti eidem interfuerint; aut ipso die Missam similiter celebrabunt. 6. Plenariam iis, qui de suorum Superiorum licentia, a negotiis per decem dies alieni, in Cella commorabuntur, aut ab aliorum conversatione separati in piorum librorum; & aliarum rerum spiritualium animos ad devotionem, & spiritum inducentium lectionibus operam suam dederint addendo sæpe considerationes, ac meditationes mysteriorum Fidei Catholicæ, divinorum beneficiorum, quatuor novissimorum, Passionis D. N. I. C., & aliorum exercitiorum, orationum iaculatoriarum, aut vocalium saltem per duas horas in diem; & nocte orationibus mentalibus se exercendo, faciendo eodem tempore Confessionem generalem, aut annualem, aut Ordinariam, SS. Eucharistiæ Sacramentum sumpserint, aut Missam celebraverint, quoties hoc exercitium peregerint. 7. Religiosi intra Claustra viventes, qui suam Ecclesiam devote visitaverint, & ut præfertur (P. C. P. C.) oraverint, consequantur easdem Indulgentias, quas visitantes Ecclesias Urbis, & extra eam diebus stationum consequuntur in omnibus diebus perinde ac si ipsas Urbis Ecclesias personaliter visitarent. 8. Omnibus item Religiosis intra claustra viventibus, quinquies orationem Dominicam, & toties Salutationem Angelicam ante Altare eorum Ecclesiæ recitando, in quolibet die quinque annos, & totidem quadragenas. 9. Iis vero, qui de suorum Superiorum licentia in itinere existentes, aut extra claustra degentes, tamquam Predicatores, & Lectores, quinquies eamdem Orationem Dominicam, & toties Salutationem Angelicam ante quodlibet Altare similiter dixerint, etiam quinque annos, & totidem quadragenas. 10. Necnon etiam eisdem Religiosis, qui per mensem integrum singulis diebus spatio mediæ horæ Orationem mentalem fecerint, ac confessi, & Sacra Communione ultima Dominica mensis huiusmodi refecti fuerint, sexaginta annos, & totidem quadragenas. 11. Qui vero contrito corde, & pœnitentes eorum culpas & peccata, ac imperfectiones in Capitulis culparum accusabunt, & spiritualiter communicabunt, & exercitium virtutum facient, tres annos, & totidem quadragenas. 12. Plenariam Missionariis bis, videlicet quando itineri se accingent, & quando Provinciam in-*

ro, quæ sunt propria, & specifica, & quæ sunt difficilis concessionis, seu quæ raro, & cum difficultate conceduntur intuitu specialis meriti, aut motivi, & quæ quis interrogatus verisimiliter in specie non esset concessurus; & ratio est, quia latitudo Communicationis unice dependet a voluntate, seu intentione concedentis, qui non prudenter communicaret indiscriminatim omnibus privilegia concessa Loco, Monasterio, aut Ordini ob particularia, præcipuaque motiva. Sic respondet cum aliis alias laudatus P. Theodorus l. cit. arg. Cap. *In generali concessione* 81. *de Regul. iur.* in 6., cap. *Cum Capella* 16. *de Privilegiis*, & alibi; Sic Donatus, Mattheucius Officialis Curiæ cap. 26. n. 17., Reiffenstuel, Lezana, Gobat, aliive passim.

Nota. In communicatione generali omnium Indulgentiarum, quæ concessæ sunt alicui Ecclesiæ, comprehenduntur etiam Indulgentiæ pro Defunctis, exceptis Altaribus privilegiatis; quia tunc non datur speciale motivum, cur Pontifex exciperet a generali concessione Indulgentias pro Defunctis, cum iam æque facile concedantur, ac pro vivis; idcirco non est opus illarum specifica expressione, sicuti opus est ad Altare Privilegiatum, quod non tam facile concedi solet, ac cæteræ Indulgentiæ; ita Altaria privilegiata non præsumuntur concedi in generali communicatione, nisi exprimantur.

§. XLIV.

De Indulgentiis, Precibusque Confraternitatum.

Qui inscribitur Confraternitati, non tenetur quidem sub peccato observare præscriptas leges, & constitutas Confraternitatis preces recitare; si tamen easdem non persolvat, aut servet, pro eo die, vel hebdomada, mense, vel anno, quibus eas negligit, non lucratur Indulgentias Confraternitatis. 1. quia eadem videtur in aliis Confraternitatibus esse intentio suscipientium, & ingredientium, vel Episcoporum, ac Papæ statuta Confraternitatum confirmantium, quæ est in Confraternitate Rosarii; in ista non datur quidem obligatio sub peccato ad statuta, sicuti testatur Navarrus l. cc. Miscell. 8. & 14. sed docet, eum Confratrem non lucrari Indulgentias Confraternitatis, qui facit Rosarium recitare per alium; & hoc confirmatur a pari cum Indulgentiis pro Defunctis in Altari privilegiato, quas Sac. Indulgentiarum Congregatio declaravit non sortiri effectum eo mense, vel ea hebdomada, quibus non implentur præscriptæ conditiones.

Nota, Indulgentiam in articulo mortis non prodesse his Confratribus non habentibus serium animum implendi statuta Confraternitatis. Hanc esse intentionem Summi Pontificis patet ex communi DD. in quibus, ut in Summo Pontifice, principia directiva prudentiæ, & intentionum utique sunt unisona, cum fundentur in eodem lumine rationis. Sic Gobat hic cap. 35. Itaque sensui communi non est conforme eos lucrari Indulgentiam in articulo mortis, qui in ingressu non habuerunt serium animum servandi statuta; & in eo animo saltem habitualiter perseverant. Verum cum secundum communiorem Indulgentia sit divisibilis, censet aliquis sperari posse, eos, qui saltem aliqualem diligentiam adhibuere in servandis statutis, lucraturos in articulo mortis partem Indulgentiæ proportionalem suæ dispositioni.

Cum in aliquibus Confraternitatibus eorum institutum sit, Confratres, ut fruantur gratiis eiusdem Confraternitatis, deferre ipsius habitum, seu scapulare, ut in Confraternitate B. M. V. Montis Carmeli, Dolorum, & Redemptionis Captivorum SS. Trinitatis, non potest supplere tali debito frustulum panni illius Ordinis, seu Confraternitatis vestibus assutum, & patet ex responso Sac. Congregationis 1716. Mense Novembr. n. 2., & 1715. Mense Ianuar. num. 2.

Indulgentiæ concessæ Confraternitatibus v. g. Rosarii, SS Nominis Jesu &c., ante Decretum Clementis VIII., quo iubentur illæ Confraternitates de novo erigi, si de novo post illud Decretum erectæ non fuerint, participant de dictis indulgentiis: & hoc patet ex variis responsis Sac. Congregationis præsertim 1709. 27. Novembr. Excipitur tamen Confraternitas SS. Sacramenti, cui Paulus V. suo Decreto edito 15. Februar. 1608. confirmavit participationem omnium Indulgentiarum, privilegiorum, gratiarum, Indultorum expresse, & nominatim concessorum a S. S. per suum Breve datum 3. Novembr. 1606. Archiconfraternitati SS. Sacramenti de Minerva.

Non potest una Confraternitas aggregari alteri Confraternitati, cum facultate participandi Indulgentias alterius Confraternitatis, nisi ex concessione Summi Pontificis, ut constat ex responso Sac. Congregat. 1716.

Mens.

Menſ. Decembr. n. 2. & 1715. Menſ. Ianuar. num. 2.

§. XLV.

De Altari Privilegiato.

Circa Altaria privilegiata notandum 1. Privilegium Altaris privilegiati ea hebdomada, menſe, vel die non currit, quando non implentur conditiones præſcriptæ v. g. ſi ingruente bello, peſte, vel ex alia cauſſa, non poſſint celebrari tot Miſſæ, quot pro uſu Altaris privilegiati in conceſſione Pontificia requiruntur, non valet pro ea die, hebdomada &c. Privilegium; ita declaratum fuit a Sac. Congreg. Indulgentiarum 1720. 10. Iulii. Privilegium vero Altaris privilegiati conceſſum cum expreſſione numeri Sacerdotum in Eccleſia deſervientium, imminuto tali numero Privilegium extinguitur. Sic declaravit Sac. Congregat. 16. Iulii 1725.

Notandum 2. Quando Indulgentiæ unius Eccleſiæ, vel Congregationis communicantur alteri Eccleſiæ, non cenſetur in communicatione Altare privilegiatum. Ita declaratum eſt a Sac. Congregat. Indulgentiar. 1729 9. Maii, & 25. Martii 1729.

Notandum 3. Quando conceditur alicui Eccleſiæ Altare privilegiatum ſub hac formula: *Volentes Eccleſiam N. N. in qua aliud Altare privilegiatum non reperitur erectum, hoc ſpeciali dono illuſtrare* &c. ly *aliud* non excludit aliud Altare privilegiatum alterius rationis, ſed tantummodo eiuſdem rationis. Et hoc colligitur ex formula circa Indulgentias vivorum, ubi illa Clauſula; *Volumus autem, ut ſi aliæ Indulgentiæ Eccleſiæ conceſſæ fuerint, præſentes nullæ ſint*, intelligitur ſolummodo de Indulgentiis ejuſdem rationis, quatenus patet ex declaratione ejuſdem Sacr. Congregationis Indulgentiar. 1716. 28. April. Idcirco ſi Eccleſiæ alicui conceſſum fuerit Altare privilegiatum pro omnibus Fidelibus indiſcriminatim, non impedit quod obtineri poſſit aliud pro certo genere perſonarum v. g. pro Confratribus alicuius Confraternitatis, aut pro Defunctis alicuius Familiæ ſepultis in Capella. Attamen ſi extet in Eccleſia Altare privilegiatum quotidianum pro univerſis Fidelibus Defunctis, nequit aliud obtineri ad aliquam feriam hebdomadæ pariter pro omnibus Fidelibus; quia cenſentur eſſe eiuſdem rationis ex æſtimatione Indulgentias concedentium, ut conſtat ex conſtanti praxi Romana, de qua etiam antiqua teſtatur Gobat hic p. 2. cap. 26.

Notandum 4. Si Altare eſt tantum portatile, cui tantum imponitur imago alicuius Sancti, dubitatur an ſatis ſit ad hoc, ut ſerviat pro privilegiato, & ob hoc ipſum dubium haberi nequit, & promulgari pro privilegiato. Quod autem valor hujuſcemodi Altaris ſit dubius patet ex eo, quia Sac. Congregatio noluit tale Altare ſtatim declarare pro privilegiato, ut conſtat ex ejus reſponſo edito 1715. Menſe Iulio n. 5.

Notandum 5. Quando in conceſſione Apoſtolica dicitur, quod tantum Sacerdotes alicuius Eccleſiæ uti poſſint Altari privilegiato; per illos Sacerdotes non ſolum intelliguntur Canonici, aut Parochi illius Eccleſiæ, aut convictores, ſed alii etiam, qui eidem Eccleſiæ ſolent quomodocumque deſervire; ut Cantores, Organædi habentes cooperaturam conditoriam expectantiam, ac in primis Beneficiati. Sic colligitur ex reſponſo Sac. Congregat. dato 1713. Menſ. Septembr. n. 3.

Notandum 6. Quando conceſſum eſt Altare privilegiatum perpetuum ſine clauſula expreſſe reſtrictiva ad dies non impeditos feſto duplici, ſatisfit obligationi celebrandi in eo Altari Miſſam *de Requiem*, ſi in eo dicatur Miſſa de Sancto. Ita declararunt Alexander VII. die 22. Ianuar. 1667., Clemens IX. die 23. Septembr. 1669. Conſtitut. quæ incipit *Cum felicis* Innocentius XI. 24. Maii 1688. Conſtitut. quæ incip. *Alius*, & noviſſime S. C. R. Urbis, & Orbis 15. Septemb. 1714. ſpecialiter approbante Clemente XI. die 29. eiuſdem menſis, & anni. Ex hic colligitur, tantum iis Miſſis, quæ ex fundatione Teſtatorum deberent eſſe *de Requiem*, ſatisfieri in Altari privilegiato celebrando de duplici; minime vero ſequitur, in Altari privilegiato celebrando de duplici, ſatisfieri univerſim etiam iis Miſſis, quæ ex voluntate perſonarum adhuc viventium, ac ſtipendium pro Miſſa *de Requiem* conferentium, celebrandæ ſunt *de Requiem*. Et ratio eſt; quia cum quilibet ſit rerum ſuarum moderator, & arbiter, poterit determinate conferre Miſſæ ſtipendium pro Miſſa *de Requiem*, & non pro Miſſa duplici: hoc modo etiam concordari poteſt reſponſum Sac. Congregat. de ann. 1725. 16. Iulii, ubi ita fuit declaratum; Privilegium in Altari privilegiato ad dies non impeditos ante declarationem Alexandri VII. conceſſum, non ſuffragari univerſim etiam diebus impeditis feſto poſt illam declarationem.

Notandum 7. In Altari privilegiato, etiam occurrente feſto duplici, legi poteſt Miſ-

Missa de duplici pro Defunctis cum applicatione Indulgentiæ, quia numquam a Sac. Congregatione Rituum, vel Indulgentiarum, aliove decreto vetitum fuit legere de duplici in Altari privilegiato cum applicatione Missæ, & Collecta pro Defunctis; sicque uti privilegio: sed tantum prohibitum fuit, ne in festo duplici dicerentur Missæ de Requiem. Neque etiam Sac. Congregatio, quando Altare privilegiatum concedit *pro Missis Defunctorum*, hoc termino intendit restringere Privilegium ad solas Missas *de Requiem*. Aliud enim est *Missa de Requiem*, & aliud *Missa Defunctorum*. Ille terminus est specificus, ac significat ritum determinatum. Iste vero terminus *Missa Defunctorum* est terminus genericus, & nihil aliud importat, quam Missam applicatam pro Defunctis, sive deinde celebretur sub ritu mortuali, sive de festo. Neque obstat quod Barbosa V. *Missa Defunctorum* dicatur afferre declarationem Congregationis Rituum, qua declaratur, per Missam Defunctorum intelligi Missam *de Requiem;* nam Sac. Congregatio non intendit declarare, quod universim ubicumque in Brevibus Apostolicis occurrit nomen *Missa Defunctorum*, debeat intelligi *de Requiem*; sed ipsa potius declarat, terminum hunc *Missa pro Defunctis*, seu *Missa Defunctorum* habere duas significationes, unam generalem, qualis est in Brevibus Apostolicis, aliam vero strictiorem, ac forte famosiorem, & usitatiorem in communi usu, propterea enim explicandi caussa dum adhibet hunc terminum, *Missa pro Defunctis*, addit; se hunc terminum hic & nunc accipere pro Missa *de Requiem*. Quod vero illa declaratio Rituum patiatur, & exigat hanc interpretationem, patet ex tenore Decreti hunc sensum admittentis, & ex eo quod intentio non erat Sac. Congregat. Altaria privilegiata reddere in tota Ecclesia inutilia pro festis duplicibus. Huiuscemodi est tenor Decreti. *Cum Sanctissimus Dominus Noster Alexander Papa VII. in Visitatione Ecclesiarum Urbis acceperit, in plerisque Ecclesiis abusum irrepsisse celebrandi Missas privatas pro Defunctis etiam in festis duplicibus contra præscriptum Rubricarum Missalis Romani, eumdemque abusum Decreto Congregationis eliminari præceperit; innotuerit vero Sacrorum Rituum Congregationi, huiusmodi abusum, etiam in aliis Ecclesiis ubique gentium existentibus inductum pariter reperiri; Sacra eadem Congregatio, ut Missalis Rubricæ inviolate serventur, districte præcepit omnibus, & singulis Sacerdotibus tam Secularibus, quam Regularibus, &c. ut in posterum dictam Rubricam servent, ita ut Missas privatas pro Defunctis, seu de Requiem in duplicibus nullatenus celebrare audeant. Quod si ex Benefactorum præscripto Missæ hujusmodi celebrandæ, incidant in festum duplex, tunc minime transferantur in aliam diem non impeditam, ne dilatio animabus suffragia expectantibus detrimento sit, sed dicantur de festo currenti, cum applicatione sacrificii juxta mentem eorumdem Benefactorum.*

Notandum 8. Diruta Ecclesia non perseverare Altare privilegiatum, ut habetur ex responso Sac. Congregationis 1712. mense Iulio n. 6., & 1732. mense Februar. n. 3. Si vero manente eadem Ecclesia, in renovatione Ecclesiæ constituantur loco priorum Altarium privilegiatorum nova Altaria, non amittitur privilegium; sed perseverat. Ita responsum fuit a Sac. Congregat. 1723. Mense Febr. n. 1. & 3.

Notandum 9. Falsum esse, quod Confraternitati SS. Rosarii concessum fuerit Altare privilegiatum perpetuum, nulla amplius indigens confirmatione de septennio ad septennium. Sic respondit Sac. Congregatio 1729. Mense Maio n. 2. Unde deciperetur populus, si in hac & similibus Confraternitatibus Altare haberetur pro privilegiato, & non peteretur confirmatio Privilegii singulis septenniis; quia in hac materia error populi non tribuit privilegium Altari.

Notandum 10. Indulgentias Altaris privilegiati, sicuti & alias Indulgentias omnes pro Defunctis non suspendi in Iubileo, ut constat ex declaratione Innocentii X., & Clementis X. quorum sensui censentur inherere alii Pontifices in Bulla Iubilei. De priori asserit Gobat p. 2. cap. 26. n. 533. in tract. *de Iubileo*. Accedit declaratio Innocentii X. cuius testis omni exceptione maior est Diana; nam ipso præsente, & audiente interrogatus SS. D. N. hebdomada præcedente in Examine Episcoporum, quidnam sua Sanctitas velit determinatum de Indulgentiis pro illo anno Sancto circa Defunctos, & in articulo mortis? Respondit eas Indulgentias a se non revocatas. Hactenus Amort 323. q. 44.

Non licet recipere onera perpetua, ac fundationes ad Altaria privilegiata. Sic respondit Sac. Congregatio 14. Decemb. 1711.

Si in Altari privilegiato tantum, supersit tantus numerus Missarum, ut omnibus satisfieri nequeat, remedium est supplicare Sac. Congregationem Indulgentiarum, ut Missæ re-

residuæ possint applicari in alio Altari, cum facultate, ut valeant, ac si celebratæ essent in Altari privilegiato. Exempla huiusmodi habentur in responsis Sac. Congregationis 1710. Mens. Novembr. n. 2. & 1714. Mens. Maio n. 2. & 5.

Habens obligationem celebrandi in Altari privilegiato non satisfacit cum Nummismate, aut Imagine habente Indulgentiam transferibilem in Defunctos; quia non est tam certum concessam esse revera Indulgentiam huic Nummismati in individuo, quam eam esse concessam huic Altari. Hinc ob talem incertitudinem quasi generalem circa Nummismata, & res similes, conferens stipendium præsumitur rationabiliter esse invitus, si Sacerdos non celebret in Altari privilegiato. Aliter respondendum si certo, & non dubie constaret de alia voluntate dantis stipendium. Sic respondent Bonac., Gavant., Lugo, & alii, ideoque ob hanc ipsam auctoritatem sententia est dubia, & eo ipso cum versetur in materia ubi agitur de damno tertii, non amplius licita in praxi.

Cæterum conditiones, sub quibus concedi solent Altaria privilegiata, colligi possunt ex responsis Sac. Congregationis 1710. Mens. Septembr. n. 5., 1712. Mens. Martio, Mens. Maio n. 2. & Mens. Decembr. n. 3. eiusdem anni; & 1713. Mens. Augusti n. 1., & 1715. Mens. Septembr. n. 3., & 1720. Mens. Ianuar. n. 4., & Mens. April. eiusdem anni n. 5.; & 1722. Mens. Martio n. 5. Et hæc responsa habentur in *Historia Indulgentiarum* P. Amort.

§. XLVI.

De Indulgentiis quotidianis pro Peregrinis.

Aliquando ob celebritatem loci, & difficultatem aditus solent concedi ob concursum, etiam non valde magnum, Indulgentiæ quotidianæ. Aliquando solet attendi ad numerum communicantium annuatim in ea Ecclesia, vel ad numerum processionum ad eam Ecclesiam concurrentium. Nunc regulariter requiritur numerus centum millium peregrinorum ad novam concessionem, & nec tunc quidem semper conceditur, quando in vicinia est Ecclesia habens similem Indulgentiam. Sed pro confirmatione semel obtentæ gratiæ, aliquando conceditur pro minori, dummodo Episcopus testetur, concursum priorem, qui fuit motivum prioris concessionis, non fuisse imminutum. Hæc omnia colligi possunt ex responsis Sac. Congregationis 1712. Mens. Februar. n. 4. Mens. Iulii n. 4., 1733. Mens. Ianuar. n. 5. eodem anno Mens. Iulii n. 3.

§. XLVII.

De Indulgentiis revocatis, & apocriphis.

Nota 1. Indulgentia omnis revocari potest ab eo, qui eam concessit, antequam suum sortiatur effectum, ut communiter DD. arguunt cap. *Omnis res* 1. de Regul. iur. in 6., *Omnis res per quascumque caussas nascitur, per easdem & dissolvitur.* Dicitur *antequam sortiatur suum effectum*; quia si Indulgentia effectum suum iam consecuta sit, non potest amplius quoad illum revocari; nam remissio pœnæ semel facta, non potest amplius retractari, & divina clementia dimissa in ultionem, ulterius redire non patitur, ut ait Gelasius Papa in cap. *Finali de Pœnit.* distinct. 4.

Nota 2. Ad hoc ut Indulgentia censeatur revocata pro omnibus, necesse est, ut sufficienter eius revocatio promulgetur; quamvis enim revocatio Indulgentiæ sit facta publice, & affixa Romæ Bulla illius revocatoria, non statim tamen incipit ubique desinere eius valor. Navarr. *de Iubil.* notabul. 31. n. 28., Gobat tract. 4. *de Indulgent* p. 2. cap. 37. n. 666., & alii communiter arg. L. *Si Procuratorem* ff. *de Procuratoribus*: Sed tamdiu in provinciis durat, quamdiu communi, & morali modo ad eas potuerit pervenire revocatio; quia alioquin orirentur maxima incommoda, & infinitæ propemodum deceptiones. Sic Suarez. t. 4. in 3. par. disp. 57. sec. 2. n. 9., & Gobat loco cit.

Nota 3. quando revocantur Indulgentiæ alicuius Ecclesiæ, aut Ordinis, non censentur revocatæ Indulgentiæ alteri loco, aut Ordini concessæ. Sic Navarr. *de Iubil.* notabul. 26. n. 8., Gobat loc. cit. n. 675.; quia etsi huiusmodi Indulgentiæ a prioribus dependerint quoad productionem, non tamen pendent quoad conservationem; sicuti privilegia uni Academiæ instar alterius Academiæ privilegiorum concessa, non tolluntur, sublatis illius alterius privilegiis, ut recte docet Baldus communiter receptus in l. *Omnia* cap. *de Episcop. & Cleric.* Immo revocatis Indulgentiis omnibus, quæ alicui Ecclesiæ sunt concessæ, non censentur revocatæ illæ, quas habet unum, alterumve Altare illius privilegiatum; cum non sit ratio

tio cur nomine Ecclesiæ intelligantur in hac odiosa materia etiam Alearia arg. cap. *Odia* 15. *de regul. iur.* in 6.; *Odia restringi, favores convenit ampliari*; Sic Gobat, Lezana vers. *Bulla Cruciatæ* n. 41., Ferrar. art. 4. n. 2.

An vero in revocatione Bullæ alicuius, in qua variæ continentur privilegia, censeantur revocatæ etiam Indulgentiæ in ea contentæ; notat Recentior, tunc inspiciendam esse mentem Summi Pontificis revocantis. Si enim Pontifex insinuet se revocare Bullam ex motivo devitandi contentiones, & querelas, signum est, eum tantum revocare voluisse privilegia contentiosa, quæ possunt aliis inferre præiudicium, & in tali casu non censendæ sunt revocatæ Indulgentiæ. Et hæc responsio patet ex resolutione Sac. Congregat. data 1733. Mense Ianuar. n. 3. Si vero intentio Pontificis non restringatur manifesto aliquo signo, sub generali revocatione comprehenduntur etiam Indulgentiæ.

Variæ porro a variis Pontificibus revocatæ fuere Indulgentiæ, & 1. S. Pius V. Constitut. quæ incipit. *Etsi Dominici* edita sexto Kalendas Februar. 1567. revocavit Indulgentias omnes, quæ quæstum continebant, & exinde dictæ *quæstuariæ*, quæ fuerunt concessæ sub conditione porrigendi manus adiutrices, seu dandi eleemosynam ad fabricam Ecclesiæ aliudve pium opus. Et tales quæstuariæ Indulgentiæ revocatæ fuere etiam a Concil. Trident. sess. 25. Decret. *de Indulgentiis*, & sess. 21. cap. 9. *de Reformat.*, & in eadem citata Bulla S. Pii V. habetur revocatio aliarum variarum Indulgentiarum. Quando vero in una eadem Bulla continentur duo diversa Indulgentiarum genera, quarum aliæ sunt quæstuariæ, aliæ vero non sunt quæstuariæ, non censentur posteriores revocatæ; quia *utile per inutile vitiari non debet*. Resolutio patet ex responso Sac. Congregationis dato 1715. Mens. Ianuar. n. 2. ubi talis Indulgentia agnoscitur pro valida.

Indulgentiæ concessæ a Concil. Basiliensi, & Felice V. sic in sua obedientia dicto, vel ab eorumdem delegatis, non sunt revocatæ, sed potius confirmatæ a Nicolao V. per Bullam *ut pacis* datam an. 1449. 14 Kalendas Iulii, ubi expresse dicit, se pacis studio confirmare omnes Indulgentias a Concil. Basiliensi, Felice V., eorumque delegatis concessas.

Indulgentiæ concessæ per vivæ vocis oraculum ante Gregorium XV., & Urbanum VIII. probabilius comprehenduntur in revocatione Indulgentiarum, & privilegiorum emanatorum per vivæ vocis oracula ab iis Pontificibus facta, quia etiam Indulgentiæ, aliquando proprie sunt Indultum, & quia eadem certe, si non maior, erat ratio revocandi huiusmodi Indulgentias, cum manifestum sit, ex allegationibus talium vivæ vocis oraculorum, in œconomia Indulgentiali oriri ingentem confusionem. Et stylus Sac. Congregationis dictum confirmat, eo quia ipsa non statim tales confirmat Indulgentias vivæ vocis oraculo concessas, nec eas de novo concedit; immo si de novo concederet, eas abrogatas agnosceret, ut patet ex responso dato an. 1715. Mens. Ianuar. n. 2. ubi supplicatum fuit pro nova talis Indulgentiæ concessione, adeoque eo ipso ex parte Oratorum dubitatum est de eorum valore anno 1718. Mens. Februar. n. 4., & alias postea absolute semper denegata fuit huiuscemodi Indulgentiarum confirmatio. Idcirco huiusmodi Indulgentiarum valor ad minimum dubius est, & ob hanc ipsam dubietatem non amplius licet eas promulgare per Decretum *de Indulgentiis dubiis*.

Urbanus VIII. &c. alias f. r. Gregorius XV. ut subnascentibus iugiter variis difficultatibus, & abusibus ex Privilegiis a Sede Apostolica vivæ vocis oraculo sæpenumero concessis obviam iret, Constitutionem edidit tenoris sequentis .... *Romanus Pontifex &c. Cum autem experientia rerum Magistra compertum sit, concessiones, & gratias vivæ vocis oraculo etiam a S. R. E. Cardinalibus obtentas, & ipsorum manu firmatas, sæpe ab his, in quorum favorem emanarunt, minus canonica interpretatione extendi, & perperam in Disciplinæ Ecclesiasticæ detrimentum executioni demandari; idcirco his, & aliis malis occurrere volentes, motu proprio, & ex certa scientia omnia, & singula privilegia, facultates, licentias, & gratias quæcumque per Summos Pontifices Prædecessores nostros, ac per nos vivæ vocis oraculo, & S. R. E. Cardinalium quorumcumque manu firmatas, quibuscumque Generalibus, Superioribus, & Personis cuiusvis Ordinis, Congregationis, Instituti, & Societatibus sive Sæcularibus, sive Regularibus, sive ipsis Ordinibus, Congregationibus, Institutis, & Societatibus, etiam Societati Iesu, aut eius Clericis, vel Presbyteris, aliisque Personis prædictis, quacumque de caussa &c. illorum tenores præsentibus pro expressis habentes revocamus &c. etiamsi pro illorum derogatione*

de illis expressa mentio habenda foret &c. *Romae* 30. *Decembr.* 1631.

Notandum 1. Quando in Bulla Indulgentiaria habetur haec clausula, ut numquam possit revocari, nisi in Bulla revocatoria fiat expressa mentio omnium articulorum, quibus hae Indulgentiae constant, per revocationem generalem non censebitur revocata v. g. his verbis; *Revocamus quascumque Indulgentias a Nobis, vel a Praedecessoribus nostris concessas*, sed ad eius revocationem requiritur, & sufficit, si in Bulla revocatoria habeantur ista verba, vel similia; *Revocamus omnes Indulgentias, etiam illas, quarum de verbo ad verbum oporteret facere expressam mentionem*. Ita communiter. Censet tamen Amort, inspiciendam esse intentionem Summi Pontificis, & motiva, ut si merito timeatur, eum in Bulla revocatoria voluisse respicere etiam ad Indulgentias alioquin exceptas; eo ipso tales Indulgentiae habendae sunt pro revocatis, aut certe dubiis; adeoque non sunt amplius promulgandae ob Decretum *de Indulgentiis dubiis non promulgandis*.

Notandum 2. eodem modo discurrendum esse de Indulgentiis concessis pro Defunctis, & in Articulo mortis, licet Gobat cum aliquibus aliis censeat hasce Indulgentias per clausulam hanc, vel similem, *Revocamus omnes Indulgentias, quibuscumque Ordinibus, & personis Regularibus, aut Saecularibus quovis modo concessas, confirmatas, innovatas* non revocari. Advertit tamen Recentior, tunc inspiciendam esse mentem Summi Pontificis, & de illa sumendam coniecturam ex circumstantiis, puta, si Papa in Bulla revocatoria alias largiretur Indulgentias pro articulo mortis, prout factum est in Bulla revocatoria Pauli V., vel si concederet alias pro Defunctis; quia tunc, ait, quod non dubitaret priores revocatas esse. Idem dicendum circa Altaria privilegiata. Caeterum universim in re huiusmodi attendenda est illa regula Criticae de interpretatione; *Propositio universalis* (v. g. revocatoria) *eam habet universalitatem, ad quam pronum erat loquenti respicere*.

Notandum 3. Indulgentia haberi potest pro authentica, quando etiam habeatur solummodo *copia* authenticae concessionis in forma factae; & hoc patet ex Responsione Sac. Congregationis factae an. 1711. Mens. Februar. n. 2. *Copia* tamen non est authentica, quam non constet sumptam ex originali.

Paulus V. sua Constitut. quae incipit, *Romanus Pontifex* data die 23. Maii 1606. revocavit Indulgentias omnes per suos Praedecessores Summos Pontifices concessas quibuslibet Regularibus cuiusvis Ordinis, aliasve de novo concessit.

Notandum, quod non obstante dicta Constitutione Pauli V. possunt Regulares consequi Indulgentias omnes, quas consequi possunt saeculares; sic communissime DD.; cum Regulares non debeant esse deterioris conditionis quam saeculares; tum quia, generatim loquendo, non sunt revocatae nisi Indulgentiae, quae directe concessae erant Regularibus, ut constat ex verbis ipsius Constitutionis Pauli V., cum ibi dicat Pontifex, a se revocari Indulgentias *quibuscumque Ordinibus, & institutis Regularibus, & quibuslibet Regularibus personis concessas*. Indulgentiae vero revocatae a Paulo V. ipsis Regularibus concessae, non censendae sunt hodie revalidatae, ut patet ex propositione 37. inter damnatas ab Alexandro VII. die 18. Martii 1666. ubi sic; *Indulgentiae concessae Regularibus, & revocatae a Paulo V., hodie sunt revalidatae*.

Item S. Congregatio Indulgentiarum edidit duo summaria impressa Indulgentiarum apocripharum, sive quae revocatae erant ab Apostolica Sede, unum quorum impressum fuerat Papiae per Carolum Iosephum Astorinum ann. 1712., continens indulgentiarum seriem, ac favorum privilegiorumque, quae dicebantur concessa Ordini Tertiariorum, ac Tertiariarum S. Francisci; alterum typis mandatum Ulysipone ab Antonio Gaeesbch de Melo, quod inscriptum erat *Summario del tesoro Celeste di indulgenze, facoltà, e privilegi* &c.

§. XLVIII.

De loco, quem habeat probabilitas in materia Indulgentiarum.

Certum est, quod praetermittens conditionem aliquam, modum, vel partem operis praescripti, quam iuxta opinionem probabilem, aut etiam probabiliorem credebat non esse necessariam, non lucratur Indulgentiam, si illa conditio, modus, aut pars operis praescripti revera in mente concedentis requisita sit. Sic communiter; & ratio est; quia opinio probabilis, aut etiam probabilior, non potest facere, ut actualiter concessum fuerit, quod actu concessum non est, quod tamen ad valorem Indulgentiarum, quae se habent per modum absolu-

tio-

tionis, absolute requiritur, cum ad absolutionem validam non sufficiat voluntas absolvendi præsumpta, sed requiratur actualis. Nec obstat, quod Sacerdos errore communi cum titulo colorato habitus pro vero Parocho valide absolvat; quia iurisdictio suppleri potest per voluntatem præsumptam; voluntas autem absolvendi suppleri nequit per voluntatem præsumptam. Nec obstat insuper, quod Tannerus teste Gobat n. 712. asseruerit, se audivisse ex ore viri dignissimi, Urbanum VIII. aliquando interrogatum, generatim de interpretatione verborum Indulgentias proponentium, respondisse: *Suam, sedisque Apostolicæ mentem hanc esse, ac voluntatem, ut eæ valeant eo modo, quo prudentes, pii, doctique Theologi existiment valere*; quia sicuti non decet voluntatem Testatoris valere, qui vult relinquere confectionem Testamenti voluntati alienæ; ita non decet, ut Pontifex relinquat valorem Indulgentiarum, ac respective concessionem ad hanc, vel illam circumstantiam variæ semper opinioni Theologorum; adeoque sensus semper intendibilis responsi Pontificii solum potest esse hic, quod Urbanus VIII. dicat, suam, & summorum Pontificum actualem voluntatem saltem implicitam ex legibus prudentiæ œconomicæ respicere ad easdem conditiones, modos, circumstantias, tamquam requisita essentialia, ad quas plerique Theologi idonei censuerint fuisse a Pontifice respiciendum voluntate legali, *iuxta rationem melioris debuit velle*, cuius voluntatis signum est iudicium prudentum Theologorum, idest idoneorum in unam sententiam conspirantium.

Secundo non licet publicare, seu promulgare Indulgentias dubias, etiamsi probabiles, aut etiam probabiliores; quia Ecclesia non habet rationem sufficientem, aut necessitatem proponendi populo Indulgentias dubias, ubi labor ex parte Fidelium esset certus, & fructus incertus, maxime hoc tempore, quo tanta est Indulgentiarum certarum copia. Nec obest, quod Ecclesia in aliis materiis, v. g. cultu Reliquiarum, aliisque actibus religionis publicis, sequatur probabilitatem; quia ibi datur idem fructus, ac meritum etiam in suppositione falsa, non secus ac in vera; cum cultus v. g. sit relativus ad Deum eumdem, etiamsi Reliquia sit falsa.

Quando Indulgentia, quæ habebatur pro certa, incipit fieri dubia, datur obligatio inquirendi apud Sac. Congregationem certam loco dubiæ, aut abstinendi ab ulteriori promulgatione. Quia non decet, Populum sollicitare ad lucrandas Indulgentias dubias, ne quidem si moneatur de dubietate, cum id Religioni sit parvum honorificum; & obstat Decretum *de non promulgandis Indulgentiis dubiis*, quod Decretum cum sit favorabile honestati nostræ Religionis, debet esse amplæ interpretationis, ideoque extendendum ad omnes Indulgentias dubias, etiam eas, quæ sunt actualis possessionis. Neque obstat, quod sit favorabilior caussa possidentis; quia id verum est, quando ex parte possidentis agitur de vitando damno tertii, non vero quando agitur de lucro captando, & quidem cum dedecore, ac damno boni, aut honoris publici.

TRACTATUS DE CENSURIS.

CAPUT I.

De Censuris in genere.

§. I.

De nomine, & natura Censuræ.

Quid nomen Censuræ. Censuræ nomen multipliciter usurpatur. Sumitur enim quandoque pro quovis iudicio de re aliqua, quando notatur quod in ea laude dignum sit, quod reprehensione, seu vituperio, iuxta illud Ovidii Fastor. 6. *Sic agit censura, & sic exempla parantur*. Censura olim nomen fuit dignitatis, & officii, quo *Censor* ille dicebatur, cuius erat, præcipue apud Romanos, inspicere mores populi, corrigere, reprehendere, ac mulctare; quare de Catone, qui munus hoc exercuit, scripsit Plinius l. 14. cap. 4. *Ille primus triumpho, & censura super cæteros insignis*. Inde nomen censuræ derivatum est ad significandam ipsam Catonis

nis sententiam, qua discolos frenabat: & hæc sententia accipi potest active ex parte iudicis pro ipsa inflictione pœnæ, & passive pro ipso damno, & incommodo, quod ex tali punitione, ac sententia in reo resultat; & in hoc secundo sensu sumitur ab Ecclesia vocabulum censuræ, videlicet prout significat correctionem, seu pro illa pœna, seu privatione spiritualium bonorum, qua per sententiam alicuius sui Iudicis, delinquentes, contumacesque suos filios corrigit, & castigat. Unde

iiio Censura iuxta Theologorum stylum definiri potest, seu potius describi; *Pœna ecclesiastica spiritualis, ac medicinalis fori exterioris ob gravem culpam cum contumacia, ab ecclesiastica potestate illata ad tempus fideli baptizato, qua immediate privatur usu præcipue aliquorum spiritualium bonorum communium dispensationi Ecclesiæ commissorum, donec a contumacia recedat.*

Dicitur 1. *pœna*; ut distinguatur ab Irregularitate, quæ ex sua ratione generica non est pœna, cum omnis pœna supponat culpam, & tamen plures Irregularitates contrahuntur ex solo defectu corporis, vel animi, sine ulla quavis culpa: Censura vero semper supponit culpam, ac ideo dicitur pœna, ut significetur non inferendam esse nisi propter culpam; qua proinde deficiente nulla censura potest ligare fideles; dicitur enim cap. 2. *de constit. rem, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit*; & in hoc convenit censura cum aliis rebus pœnalibus; differt vero a peccato mortali, quia licet per illud privetur homo gratia & charitate, & ab Eucharistia, aliorumque Sacramentorum participatione repellatur, non tamen est per modum pœnæ, sed culpæ, & ideo non est censura. Quocirca errat Gabriel, dum ait in 4. dist. 18. q. 2. per quodcumque peccatum mortale peccatorem incurrere Censuram, nimirum excommunicationem minorem, & quod privetur per illud gratia, & virtutibus infusis, usuque passivo Sacramentorum; quia non quæcumque indignitas ad recipienda Sacramenta est Censura, sed quæ per pœnam Ecclesiasticam, ab Ecclesiastica potestate illatam, incurritur. Idcirco dicitur 2. *pœna Ecclesiastica*, quia infligi nequit nisi a potestate Ecclesiastica, & quidem ex iure divino iuxta illud Matthæi 16. *Quæcumque alligaveritis super terram*; & 18., *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus*; hoc est a fidelium communione segregatus, ut hic locus communiter explicatur. Est enim Censura privatio bonorum spiritualium, quæ laici non habent in sua potestate, nec proinde auferre possunt, cap. *Iudicatum* 5. distinc. 89. cap. *Decernimus* 2. de *Iudic.* Dicitur 3. *spiritualis*, quia differt Censura Ecclesiastica a pœnis exterioribus, puta carceris, exilii &c., quas decernit & infligit civilis sæcularis potestas. Dicitur 4. *Medicinalis* ex cap. 1. *de sentent. Excommunicat.* in 6., quia Censura Ecclesiastica non est pœna vindicativa delicti iam patrati, sed potius est pœna medicinalis intendens futuram correctionem christiani delinquentis, idest inobedientis Ecclesiasticæ potestati aliquid sub Censura iubentis, aut prohibentis; fertur enim ad avertendum, revocandumque hominem a peccato, idest ad corripiendum delinquentem obstinatum in sua culpa. Quocirca Censura ex Ecclesiæ intentione non est perpetua, sed tolli debet a Superiore cum reus se emendavit, & satisfecit. Hinc distinguitur Censura a Depositione, & Degradatione, quæ cum sint in meram vindictam, infliguntur pro semper. Per depositionem quippe Clericus in perpetuum privatur omni Beneficio, & officio clericali sine ulla spe veniæ, etiamsi ad meliorem frugem se recipiat, & satisfactionem afferat. Per Degradationem vero privatur privilegio clericali, ac redigitur ad Laicorum Ordinem. Dicitur 5. *Fori exterioris*; quia huiusmodi pœna imponi debet ab eo, qui iurisdictionem habet in foro iudiciali, & contentioso. Unde pœnæ, quæ a Confessario in foro conscientiæ imponuntur, non habent rationem censuræ. Dicitur 6. *Ob gravem culpam*; quia, ut iam diximus, cum sit pœna, supponit culpam, alias esset iniusta, ad differentiam tum Irregularitatis, quæ cum non sit pœna contrahitur nonnumquam etiam ob inculpabilem defectum, ut notavimus, tum cessationis a divinis officiis, a quibus abstinere debent etiam insontes, non in pœnam, sed in signum doloris ob iniuriam Ecclesiæ illatam.

Nec valet hic dicere, Cessationem a divinis esse interdictum locale, quod est censura; quia cessatio a Divinis indici potest ab inferiore adversus superiorem per modum iustæ defensionis ex Cap. *Quamvis de Offic. Ordinarii* in 6. ubi Capitulum Cathedrale Ecclesiæ indicere potest cessationem a Divinis contra personam ipsum iniuste gravantem, cuiuscumque illa sit dignitatis, & præeminentiæ; Censura autem ferri non potest nisi a Superiore in inferiorem.

Item

Item quia violans censuram incurrit irregularitatem, quam e contra non incurrit, qui violat cessationem a Divinis, licet peccet, & si sit Regularis incurrat pœnam excommunicationis ex Clement. *Ex frequentibus*.

Dicitur *ob gravem culpam;* quia iniustum esset, ut supra dixi, imponere ei, qui leviter tantum peccavit, gravem pœnam, sicuti est Censura totalis, & completa. Dico *totalis*; quia sunt aliquæ censuræ partiales, ut excommunicatio minor, suspensio ad breve tempus, & ab aliquo tantum officio non necessario, quæ non necessario supponunt culpam gravem vel propriam, vel alienam. Propria quidem requiritur ad Excommunicationem, quæ est omnium censurarum gravissima; aliena vero sufficit ad Interdictum, & Suspensionem. Quocirca excommunicatio ferenda non est in communitatem, sed in privatas personas ex cap. *Romana Ecclesia* tit. *de sententia excommunicationis* in 6. E contra vero Interdictum, & Suspensio ferri possunt in Collegium propter gravia crimina ibi commissa. Hic tamen observandum, quod ut grave peccatum sit materia Censuræ, necesse est, ut actus sit tum externus ex cap. *Erubescant* dist. 32., tum completus, puta simonia ex utraque parte completa, nisi aliud in lege exprimatur, ut communiter Theologi, cum lex aliquando pœnam extendat ad actus ultimos præcedentes, ad mandantes, & consulentes, etiamsi non sequatur ultimus actus; Unde in Bulla Pii V. excommunicantur Simoniaci confidentiarii; item per Constit. Clement. VIII. provocantes ad Duellum, & acceptantes, tametsi Duellum non sequatur. Dicitur 7. *cum contumacia*, idest cum præcepti, & pœnæ contemptu, ut ex cap. constit. *de sent. excommunicat.* in 6., ubi Gregorius X. in Concil. Lugdunensi decernit, irritam esse excommunicationem, nisi præcedat trina monitio. Dicitur 8. *ab Ecclesiastica potestate illata*, cum enim Censura sit pœna spiritualis privans spiritualibus bonis, non potest ferri a potestate sæculari, ut antea iam notavimus, apud quam non sunt spiritualia bona, ac proinde hæc non potest ipsis spoliare. Dicitur 9. *ad tempus*; cum enim Censura sit in remedium, non in vindictam, non debet esse perpetua, sicuti depositio, & degradatio: Dicitur 10. *Fideli baptizato*; quia Censura ut pœna ab Ecclesia inducta, illos tantum ligare potest, qui eiusdem subiacent iurisdictioni, cuiusmodi sunt Fideles baptizati, respectu quorum tantummodo habet Ecclesia spiritualem iurisdictionem; *Quid enim mihi* (ait Apostolus 1. Corinth. 5.) *de iis, qui foris sunt iudicare?* Immo ipsi baptizati non subiiciuntur censuris, nisi sint adulti, & ratione utantur, alioquin non essent capaces peccati, ac ideo nec Censuræ, quæ necessario, ut diximus, culpam præsupponit. Dicitur 11. *qua immediate privatur usu præcipue aliquorum spiritualium bonorum communium*, ut intelligatur, Censuram non solum infligi per modum privationis, sed etiam privare illorum tantummodo bonorum spiritualium, quæ immediate administrat Ecclesia, non aliorum; non enim possunt puniri peccatores per collationem alicuius pœnæ spiritualis, quæ in hac vita vix inveniri potest, per quam homines punirentur. Dicitur *aliquorum bonorum spiritualium;* quia non privat usu omnium. Sunt enim in Ecclesia quædam bona, quæ a Pastorum ministerio pendent; alia, quæ a Christo immediate conferuntur. Unde pro faciliori huius rei intelligentia:

Adverte, quod sicuti in corpore humano triplicis generis sunt bona 1. spiritus vitales, & animales, qui immediate fluunt a capite. 2. Exterior membrorum, ac totius corporis apta gubernatio, quæ est quidem a capite, sed mediantibus organis. 3. Ipsorum membrorum inter se communio, quia mutuo se iuvant ut 1. Corint. 12. *Si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra*. Simili modo sunt in Ecclesia aliqua bona, quæ Christus tamquam caput per se ipsum influit, nempe dona gratiarum, ac virtutum; alia, quæ nonnisi per ministros communicat, ut Sacramenta, beneficia &c.; & alia tandem, quæ exurgunt ex communi membrorum unione, & compage, ut suffragia orationum, & mutua subsidia societatis fidelium in civilibus: bona primi generis, ut gratia sanctificans, & actualis fides, spes, charitas, aliæque virtutes, & dona, quæ cum gratia infunduntur, quæ sunt privata, & propria recipientis, non auferuntur nisi per peccatum, quod separat a Christo. Hinc Censura excommunicationis non impedit, quominus excommunicatus auxilia supernaturalia a Christo recipiat, quibus excitatur, ac movetur ad perfectam contritionem, quam gratia sanctificans statim subsequitur. Censura igitur non privat nisi bonis secundi, & tertii generis, quorum administratio ad Ecclesiam pertinet, quod exprimunt subsequentia verba definitionis, *dispensationi Ecclesiæ commissorum*. Verum cum sint quædam

Qu bo pri cei

dam

dam bona temporalia, seu corporalia, quæ ad finem spiritualem ordinantur, privat spiritualibus directe, temporalibus, & civilibus indirecte, quatenus eius iurisdictio, quæ directe est solummodo circa res spirituales, & Ecclesiasticas, indirecte extenditur ad res temporales, & civiles secundum quod ad finem spiritualem conducunt; ita secundum quod ad supernaturale eorum bonum conveniens iudicat, potest privare fideles corporalibus eorum bonis, ut infra videbimus. Dicitur tandem *donec a contumacia recedat*: Nam licet ad aliorum terrorem multoties censura feratur, ut quando fertur contra eos, de quorum correctione nulla habetur spes, iuxta illud Proverb. 21. *mulctato pestilente, sapientior erit parvulus*; præcipue tamen respicit Ecclesia in censuris infligendis, ut per eas hominum contumaciam contundat, eosque ad obsequium efficacius revocet, idest eas infert, ut delinquens emendetur, & ad meliorem frugem revertatur, idcirco statim ac tollitur contumacia, & sequitur emendatio, datur absolutio.

§. II.

De numero, seu divisione Censurarum.

Non conveniunt Theologi in assignando, ac stabiliendo numero Censurarum. Alii enim, ut Guttier, S. Thomas, aliive, contendunt, species Censurarum non esse illas tres tantummodo, quæ communiter circumferuntur, sed septem, nimirum Excommunicationem, Suspensionem, Interdictum, Cessationem a Divinis, Depositionem, Degradationem, & Irregularitatem ex delicto. Alii, ut Sotus, Bannez, Covarruvias, volunt esse quinque, Excommunicationem, Suspensionem, Interdictum, Cessationem a Divinis, & Irregularitatem ex delicto; unde excludunt a ratione Censuræ Depositionem, & Degradationem. Alii tandem & verius, ac communius censent tres tantum esse Censurarum species, scilicet Excommunicationem, Suspensionem, & Interdictum; & hoc confirmant ex Cap. *Quærenti* 20. *de verbor. significatione*, ubi sic docet Innocentius III. qui interrogatus quid intelligendum sit in Bullis Pontificum nomine censuræ, respondit in eodem capite, quod per eam clausulam solitam apponi in litteris Pontificiis, *non solum Interdicti, sed suspensionis, & excommunicationis sententia valeat intelligi*. Unde si aliæ essent censuræ præter has tres ibi ab Innocentio expositas, ipsius Innocentii responsio mutila esset, & manca, (non secus ac si quis consultus quid nomine Sacramenti intelligatur in iure, responderet, eo vocabulo intelligi Baptismum, Eucharistiam, & Pœnitentiam, quæ responsio plane imperfecta foret insufficiens, & incongrua, cum præter ista sint alia quatuor Sacramenta) Quia responsio Pontificis ad quæsitum est doctrinalis, & dogmatica; Propositio autem dogmatica, & doctrinalis in iure posita æquivalet universali. Unde cum tres tantum Censuræ species notet Pontifex in sua responsione, idem est ac si diceret: omnis censura in hisce tribus continetur. Insuper in iure quando sermo habetur de censuris, semper enumerantur tres illæ recensitæ, Suspensio nempe, Interdictum, & Excommunicatio, absque eo quod ulla fiat mentio irregularitatis, depositionis, degradationis, cessationis a Divinis Cap. 1. *His qui*, Cap. *Statutum de sent. excommunicationis in 6.* Præterquam quod censura est pœna, cum censuræ ferantur in contumaces ut resipiscant, & ad Ecclesiæ obsequium revertantur, ac ideo non sunt perpetuæ; idcirco nomen censuræ non convenit nisi tribus supra relatis ex cit. cap. *Quærenti* 20. Innocentii III., & minime aliis, quas contrariæ sententiæ recensent. Nam aliæ vel non sunt pœnæ contra contumaces ad eorum correctionem, ut irregularitas, quam incurrunt etiam insontes, & cessatio a divinis, quæ si distinguatur ab interdicto non est proprie pœna, siquidem tam pro nocentibus datur quam pro innocentibus, omnes enim propter illam debent se a divinis abstinere in signum mœroris Ecclesiæ propter despectum & inobedientiam subditorum: Et si etiam esset pœna, non tamen esset censura, & ideo qui cessationem a divinis violaret, secundum Navarrum cap. 27. n. 188., Silvestr. verbo *cessatio a divinis*, non incurreret irregularitatem. Vel si aliæ sunt pœnæ, non sunt tantum medicina reorum, ut per eas delinquentes resipiscant, & ut ad debitum Ecclesiæ obsequium reducantur, sed tantum in reorum vindictam, aliorumque terrorem, ut sunt depositio, & degradatio: Etenim hæ sunt quædam pœnæ contra incorrigibiles, quos Ecclesiastica censura non emendavit, perpetuo inhabilitantes peccatorem ex natura sua ad usum rerum spiritualium. Quare huiusmodi pœnæ non sunt temporaneæ, sicuti tres supramemoratæ, donec scilicet contumaces convertantur, sed perpetuæ; non enim auferuntur post resipiscentiam; ita ut quando depositio est tempora-

nea,

nea, non est vera depositio, sed suspensio. Et graviter confirmatur hæc sententia a stylo Curiæ Romanæ, qui talis est, ut cui datur facultas absolvendi a censuris, ei non censetur concessa facultas dispensandi super irregularitatem, depositionem, & degradationem, ut notat cum aliis Habertus. Igitur cum stylus Romanæ Curiæ ius faciat, ut colligunt Canonistæ ex cap. 6. *de crimine falsi*, sequitur, irregularitatem non esse censuram. Unde in hoc etiam differunt recensitæ censuræ ab Irregularitate & aliis, quas censuras volunt adversarii, quod censuræ tollantur per absolutionem, aliæ vero per dispensationem; sive relaxationem legis, quæ ex vi sua petit perpetuitatem. Et hoc patet ex pluribus facultatibus, seu privilegiis Ordinum Regularium, in quibus I. conceditur facultas absolvendi a censuris, postea dispensandi in irregularitate ex delicto.

Dividitur etiam censura ex parte caussæ efficientis, in eam quæ a iure est, & in eam quæ est ab homine, tametsi omnis censura ab homine iurisdictionem habente Ecclesiasticam feratur; nihilominus supervacanea censeri non debet hæc distinctio, seu divisio censuræ a iure, & ab homine; quia censura a iure ea intelligitur, & dicitur, quæ fertur a Superiore per legem, vel statutum perpetuum; unde hi solum, qui legem, ac statuta condere possunt, ut est Summus Pontifex, Concilia Generalia pro tota Ecclesia, Episcopus in sua Diœcesi, censuras a iure imponere possunt. Quocirca Censuræ a iure continentur in Canonibus, decretis Conciliorum, vel statutis Episcoporum. Censura vero ab homine ea est, quam ferre potest quilibet particularis Superior, qui iurisdictionem habet Ecclesiasticam in foro exteriori per præceptum transitorium, aut sententiam iudiciariam.

Censura a iure non cessat morte Legislatoris a quo lata fuit, sed semper durat, sicuti lex & statutum, nisi per successorem revocetur. Censura vero ab homine expirat morte, aut emotione Superioris, qui eam tulit; quia valor censuræ pendet a potestate ferentis: hac igitur ablata, vel suspensa, etiam censura vel aufertur, vel suspenditur. Hoc tamen intellige, dummodo forsan ante mortem, vel amotionem Superioris, puta transitum Episcopi ad alium Episcopatum, non fuerit contracta quia tunc semper durat usque dum absolutio obtineatur, ex iure communi decernente, censuram semel incursam, usque ad absolutionem durare.

Item ex parte subiecti dividitur censura in generalem & particularem. Generalis est illa, quæ fertur in omnes, & hæc semper fertur sub conditione peccati futuri, ut impediatur. Particularis vero est illa, quæ fertur in particulares personas; ut si Episcopus aliquem, vel aliquos excommunicet usque dum ablata restituant, vel a peccato recedant, & hæc fertur ob delictum præteritum, ut emendetur, vel pro illo fiat satisfactio: potest imponi aliquando sub conditione v. g. nisi restituatur, aliquando absolute. Sic Salmantic. cum aliis multis.

Dividitur insuper ex parte formæ in eam quæ est *latæ sententiæ*, quæ ipso facto ligat ante sententiam Iudicis, idest quæ contrahitur ipso facto, seu sola culpæ admissione, sine ulla iudicis sententia; & in eam, quæ est *sententiæ ferendæ*, quæ non contrahitur nisi accedente iudicis sententia, idest non contrahitur nisi postquam per iudicis sententiam declaratur, me incidisse in casum, cui comminata est censura, ac ideo hæc censura vocatur comminatoria. Harum autem differentia, scilicet qualis harum sit, dignoscenda est ex verbis quibus fertur censura. Censura enim tunc est latæ sententiæ, quando adhibeantur; *ipso facto*, *ipso iure*, *ex nunc*, *statim*, *illico*, *prorsus*, *continuo*, *confestim*, *mox*, *protinus* &c. *excommunicetur*, *vel suspendatur*. Vel si feratur per verba de præsenti, aut de præterito indicativi modi activi, vel passivi, v. g. si dicatur, *excommunicamus*, vel *excommunicatur*, *suspenditur*, vel præteriti temporis v. g. *esse excommunicatus*, *suspensus*, *vel volumus esse excommunicatum*, *suspensum*. Itidem si verba sint imperativi modi, nec dirigantur ad Iudicem, nec actionem eius exigant, ut *Subiaceat excommunicationi*, *incidat in excommunicationem*, *maneat suspensus*, *interdictus*, *habeatur pro excommunicato*, *sit excommunicatus*, *suspensus*, *anathema sit* &c. Hæc enim forma anathematizandi frequens est in Conciliis adversus Hæreticos, & præsertim in Tridentino. Certum est autem voluisse Concilia sub illa forma damnare, & anathematizare. Tunc vero Censura est solummodo ferendæ sententiæ, si feratur per verba, quæ iudicis actionem requirant, vel significent, *ut excommunicetur*, *suspendatur*, *ab ingressu Ecclesiæ arceatur*, *decernimus excommunicandum*, *suspendendum* &c. Item si verbis de futuro explicetur; *excommunicabitur*, *suspendetur*, vel si verba sint minatoria, ut *sub pœna excommunicationis*, *suspensionis* &c.; nisi tamen ex adiunctis aliud colligatur, vel

ex

ex aliquibus verbis additis, ut si dicatur *sub poena excommunicationis statim incurrenda*, vel *cui statim*, *confestim subiaceat*. Quod si dubium sit, an uno, vel alio modo censura feratur, intelligendum est non de censura *latae sententiae*, sed *ferendae*; quia in rebus poenalibus, uti est censura, dubium benigne est interpretandum L. *in rebus* ff. *de Regul. iur. in 6.* Regul. 49.; *in poenis benignior est interpretatio facienda*, & cap. *odia* cap. *in poenis* eodem titul. in 6.

Dividitur pariter Censura in *iustam*, & *iniustam*, *validam*, & *invalidam*, seu nullam. Haec divisio respicit censuras solummodo ab homine, quia, ut notant Canonistae, Censura a iure, seu a Canone semper iusta est, utpote quae sit vera lex; unde communiter receptum est illud axioma; *A poena iuris non appellatur*. Verum non ita est de censura ab homine, quae tamen (sed hoc caute pensandum est, cum multi hic decipiantur) aliquando iusta esse potest, & simul nulla, aliquando iniusta & tamen valida, ut in expositione patebit. Censura iusta ea est, quae undique legitime lata est, ut nihil in inferente reprehendi queat. Huiusmodi est Censura omnis, quae 1. fertur ab eo, qui habet potestatem censuras ferendi; 2. fertur in personam subditam; 3. ex caussa sufficienti probata; 4. servato iuris ordine substantiali, & accidentali. Eiusmodi censura semper valida est in foro exteriori, sed quandoquidem potest esse nulla, & invalida coram Deo, ut si feratur in eum, qui iuridice convictus fuit de crimine, quod reapse non commisit. Censura iniusta est ea, quae non ex omni parte est legitime lata, quia ei desit aliqua ex quatuor recensitis conditionibus, & haec duplex est, iniusta valida, & servanda; & iniusta invalida seu irrita, & contemnenda. Iniusta censura & valida ea est, cui deest aliquid accidentale, cuiusmodi est ea, quae fertur non ex amore iustitiae, sed ex odio, invidia, privata vindicta, vel quae fertur ab homine, accidentario iuris ordine sine necessitate praetermisso, puta sine trina monitione canonica, sine scriptura, vel expressione caussae, ut praescribit Concilium Lugdunense, & refertur cap. *Cum medicinalis de sententia excommunicationis* in 6., vel reus tantam poenam non meretur, dum puta excommunicatur, quando sufficeret eum suspendi; & tamen valida est, & ligat, etiam in conscientia, si post unam monitionem a legitimo Superiore cum sufficienti caussa, nempe ob crimen verum feratur; quia tunc nihil essentiale deest ad eius valorem, & accidentalis defectus non tollit substantiam rei, nec proinde primarium eius effectum. Immo rata est, seu valida censura quoad prohibitionem, ac servanda, tametsi ob falsum crimen feratur, quod tamen in iudicio legitime probatum fuit, & opus est absolutione. Unde utraque censura, licet iniusta, timenda est; quia censura quando iniusta est solummodo ob defectum accidentalem, ut ait D. Thom. in 4. dist. 18. art. 1. vel ex parte excommunicantis, qui v. g. ex ira, vel odio excommunicat, vel quia accidentales formalitates omisit, nihilominus habet effectum suum, & vere ligat. Et de hac censura intelligendus est D. Gregorius Magnus homil. 6. in Evangelium, in qua sic habet. *Sententia Pastoris sive iusta sive iniusta timenda est:* Unde ait Sayrus l. 1. cap. 17. n. 5. quod qui in tali statu celebrat *poenas canonum incurrit*, *& irregularis efficitur*, *ut communis omnium consensus testatur*, *nec de hac re dubium esse potest*.

Censura iniusta, & simul invalida, est irrita ac vere nulla, aut evidenter nulla, quando vel ei deest aliquid essentiale sive ex parte iudicis qui caret iurisdictione, vel eam habet impeditam, aut censura, qua fit innodatus, vel privilegio rei, aut eius legitima appellatione; sive ex parte subiecti, cuius culpa vel evidenter nulla sit, vel non sufficienter probata; sive ex parte iuris, cuius ordo substantialis omissus fuerit, puta si nulla fuisset praemissa monitio &c.

Censura iniusta defectu caussae sufficientis ex parte subiecti, idest excommunicati, quae sic iniusta est, ut vere sit nulla, aut est evidenter nulla, ut quando lata est post appellationem legitimam, vel culpa est evidenter nulla, vel non sufficienter probata; talis censura non ligat coram Deo, nec coram hominibus; quia nullitas eius a nemine in dubium revocari potest, utpote vel iam demonstrata ab accusato, vel aliunde notoria; unde tunc nulla absolutione opus est, ut docet Tournel. cum Auct. collat Andegav. iuxta illud Gelasii cap. 46. xi. q. 3. *Apud Deum*, *& Ecclesiam eius neminem potest iniqua gravare sententia*; *ita ergo ea se non absolvi desideret*, *qua se nullatenus perspicit obligatum*. Verum si haec censura, licet a parte rei nulla, non est tamen evidenter nulla, tunc is in quem lata fuit, tenetur sub peccato quaerere alia iuris remedia, idest aut appellare, aut ad Superiorem recurrere, alias peccat, non praecise quia

non

non paret sententiae invalidae, sed quia non paret Ecclesiae, quae praecipit, ut sic censuratus utatur remediis a iure praescriptis. Sic Sayrus. Si autem remedia invenire nequeat, quia secundum allegata & probata reus probatur, tunc secundum D. Thomam cit. humiliter sustinere debet censuram, *ut humilitatis meritum* (ait S. D.) *compenset excommunicationis damnum*, & cavere debet, ne elatiori spiritu insurgat in Superiores; quia iuxta S. Bonaventuram l. 4. p. 2. dub. 1. *Non est subditorum discutere sententias majorum*; *& si contemnunt*, etiam iniustas, *graviter peccant*. Item tenetur is saltem in foro exteriori abstinere ab iis omnibus, quae vere excommunicatis vetita sunt, alias, ut docet Cabassutius, *vere ac iuste puniri posset etiam apud Deum propter peccatum scandali*, quod publicum faceret resistendo superioribus, quorum iudicium vel ut iustum habetur, vel eius iniustitia iuridice convicta non est.

Utrum vero is, contra quem censura materialiter iniusta lata est, privatim, aut coram iis, quibus manifesta est eius innocentia, secluso scandalo functiones suas obire, idest Missam celebrare, atque cum eadem praecautione Poenitentiae Sacramentum administrare valeat, controvertitur inter Theologos. Sed verior, at communior sententia est contra Duzin, P. Antoine aliosve Theologos, & Canonistas, & hanc tenet Suarez, Sayrus, Bonacina, Cabassut., Habert., videlicet posse: quorum ratio est; quia talis condemnatus, vere, & proprie coram Deo innocens est, idcirco coram Deo est in eo statu, ac si per errorem, aut malitiam notatus non fuisset apud homines. Item quia non magis tenetur, seu ligatur talis homo sententia contra se lata, quam teneatur quis solvere alteri pecuniam, quam de facto, & in rei veritate ipsi non debet, quamvis ex falsorum testium depositione ad talem solutionem in iudicio condemnatus fuerit. Unde si hic non tenetur, nec ille plane. Unde, ut ex Cabassutio, tota obligatio exurgens conscientiae ex occasione talis censurae, versatur per accidens in fuga scandali, & contemptus Ecclesiae, punibili a Deo & ab hominibus, ex quo tamen per se non exurgunt canonicae poenae v. g. irregularitas; quia deest secundum rei veritatem canonicum fundamentum, nimirum iusta censurae caussa. Quare ut sentiunt P. Antoine, ac auctor supplementi moralis Tournelei, homo gravatus tali iniusta censura, non privatur participatione communium Ecclesiae suffragiorum, & orationum: Non enim est verisimile Deum dedisse Ecclesiae potestatem hanc, quae esset in destructionem, non in aedificationem, privandi insontes communibus Ecclesiae spiritualibus bonis. Immo nec etiam ipsa Ecclesia hoc intendit, cum nec ad bonum commune, nec ad bonum illius, qui condemnatur, utile sit.

Sed tamen talis revera privatur receptione, & administratione Sacramentorum, executione Ordinis, & externa communione cum Fidelibus; quia haec omnia ei per sententiam legitimam, & iustam ex parte actionis, seu iudicii, prohibentur, cui sententiae legitimae parere tenetur in foro conscientiae, & debet hoc incommodum pati propter bonum commune postulans executionem ordinis, seu sententiae legitimae, & obedientiam Superiori iuste, ac legitime praecipienti. Et haec prohibitio non habet tunc rationem poenae proprie dictae, quae est incommodum propter bonum commune inflictum: unde etiam tunc erit censura stricte dicta, sed late sumpta pro prohibitione legitima, atque obligante.

Nota 1. quod sicuti censura evidenter & publice invalida contemni potest; ita si probabiliter tantum sit invalida; in dubio ipsius iustitiae servanda est in foro conscientiae, donec a Superiore declaretur irrita, vel tollatur; quia in dubio favendum est, & parendum Superiori habenti ius ferendi censuras.

Nota 2. Dubitans num censuram aliquam contraxerit, tenetur se gerere tanquam si censura affectus esset, donec dubium prudenter deposuerit, aut ab ea absolutus fuerit; quia in dubio pars tutior eligenda est, & alioquin talis se exponeret periculo peccandi violando censuram.

Dividitur tandem censura in reservatam, & non reservatam, gravem, & minus gravem, de quibus infra.

§. III.

De Caussa efficiente Censuram.

Sub titulo caussae efficientis censuram differendum occurrit non solum de eo, qui censuras fert, seu decernit, sed de ipsarum quoque auctore, seu institutore; idcirco, ut recto ordine procedatur, primo agemus de auctore censurarum, videndo num Christus Dominus eas instituerit, an facultatem eas instituendi Ecclesiae concesserit; & postea de potestate eas ferente.

Christus Dominus revera nullam instituit cen-

censuram; quocirca nulla censura nec est, nec dici potest de iure divino: & hoc communiter tenent DD. Nam instituere censuras est praescribere in particulari modum, seu ordinem ferendi talem poenam, seu determinare, quando, & quibus bonis privari debeant hi, aut illi peccatores per censuras; Christus autem numquam quid huiusmodi statuit, aut determinavit, cum nullus assignari queat locus in divina Scriptura, ubi id eum egisse referatur. Et hoc probatur etiam ex eo, quia nihil habeatur in Censuris, quod Ecclesia sua potestate mutare nequeat, cum in hodierna praxi multa a vetusto usu immutata sint. Igitur minime dici possunt censurae a Christo institutae, ac determinatae, dum ea quae iure divino sunt instituta, vel prorsus, vel nonnisi raro, & in casu valde singulari, ut notat Suarez disp. 2. sect. 1. variari possunt.

Nec dici potest, Christum Dominum instituisse excommunicationem illis verbis; *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus*, quasi hic virtualiter praecipiat Ecclesiae Pastoribus, ut contumaces foris expellant, & a fidelium communione seiungant. Nam si Christus ibi veram instituisset excommunicationem, omnes omnino, qui Ecclesiae mandatis non obtemperant, iure divino essent excommunicati, quod manifeste patet esse valde absurdum. Verius quidem dici potest, ex his quae sequuntur in eodem capite, nempe *quidquid ligaveris super terram* &c., Christum his verbis innuisse potius se conferre Ecclesiae facultatem instituendi censuras, quam eas instituere. Igitur neutiquam Christus Dominus censuras constituit. Nec suffragantur contrariae sententiae testimonium D. Pauli ad Titum cap. 3. cuius verba haec sunt: *Haereticum hominem post primam, & secundam correctionem devita*; & S. Ioannis in secunda sua Epistola, ubi ait; *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domum, nec Ave ei dixeritis*: quasi hi duo textus contineant excommunicationem, ac proinde talis excommunicatio utpote derivata ab Apostolis sit de iure divino. Nam citati textus intelligi possunt, & debent de naturali obligatione vitandi eos, qui possunt damni occasionem nobis afferre, cuiusmodi sunt praecipuo modo Haeretici, quorum conversatio valde periculosa est, eo quod eorum sermo, sicuti notat Apost. 2. ad Timot. 2. *Ut cancer serpit*. Quamobrem idem Apostolus 1. Corinth: 5. non minus acriter iubet, ut a Christiano vitetur quisquis est *fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus*, & cum eiusmodi nec cibum sumere permittit. Verum nemo plane dixerit, peccatores pene omnes excommunicatos fuisse a D. Paulo. Sensus idem est etiam auctoritatis S. Ioannis, ut constat ex verbis ipsis, quae allatum textum subsequuntur; *Qui enim dicit illi, Ave, communicat operibus eius malignis*, vel quia videtur iis consentire, vel quia confirmat in suo errore male sentientes; & esto etiam quod allati textus loquerentur de excommunicatione, seu censura, ex hoc tamen inferri non posset esse iuris divini; quia cum multa fecerint Apostoli, ut Praelati, & Iudices, quae Christus per se, & speciatim non instituerat, hinc sequitur, non omne quod est institutionis apostolicae, ideo esse etiam institutionis divinae.

Dari in Ecclesia potestatem instituendi, & ferendi excommunicationem aliasque censuras, puniendo fideles spiritualium bonorum privatione, est de fide contra Albanenses, Wiclephum, Hus, Lutherum: Et hoc constat tum ex definitione Concilii Constantiensis sess. 8. err. 3. & sess. 19. error. 19., tum ex Bulla Martini V., quibus damnatus fuit error catholicae doctrinae contrarius in prioribus sectariis; tum ex iudicio Leonis X., qui eumdem errorem novissime proscripsit contra postremum, idest Lutherum in damnatione variarum eiusdem propositionum, quarum 18. hunc continebat errorem; tum ex usu perpetuo totius Ecclesiae. Error tamen recentiorum Novatorum, ut Lutheri, & Calvini, non versatur circa Ecclesiae potestatem ferendi censuras, sed circa censurarum effectum. Ultro enim hi concedunt posse Ecclesiam excommunicare suos perduelles, privando eos bonis tantummodo politicis exterioribus seu temporalibus, non vero bonis spiritualibus, & interna suffragiorum communicatione. Contra quos sit:

Veritatem catholicam de potestate Ecclesiae instituendi, & ferendi censuras privantes spiritualibus bonis, ac interna Ecclesiae spiritualium suffragiorum communicatione, manifestissime probant Christi verba Matth. 16. & 18. in primo quorum habetur; *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Caelis*, & in altero, *Amen dico vobis quaecumque alligaveritis* &c., & post verba prioris capitis subiungit; *Quod si Ecclesiam non audierit, sit tibi tamquam Ethnicus, & Publicanus*: Ubi duplicem potestatem ligandi,

di, atque solvendi Ecclesiæ a Christo traditam agnoscunt Patres & Doctores, unam in foro externo & pœnitentiali, ubi agitur caussa Deum inter & hominem, & quæ internum animæ bonum respicit; aliam in foro externo contentioso & publico, in qua caussa hominis ad hominem tractatur, quæ data est ad externam Ecclesiæ gubernationem, ad quam pertinet potestas ferendi censuras, quæ indicatur per illa verba: *Sit tibi tamquam Ethnicus & Publicanus*, idest ab omni segregatus Fidelium communicatione, & ab omni communium suffragiorum participatione, non secus ac Ethnicus semotus est ab omni communicatione cum Christianis. Unde ait S. Chrysostomus hom. 4. in Epist. ad Hebræos, & refertur in cap. *Nemo contemnat* 11. q. 3. *Nemo contemnat ecclesiastica vincula: non enim homo est, qui ligat, sed Christus, qui nobis hanc potestatem dedit*. Et hoc confirmat etiam illud D. Pauli 1. Corinth. 5. ubi de incestuoso, qui novercam, uxorem scilicet patris, cognoverat, ait: *Iudicavi tradere huiusmodi sathanæ in interitum carnis, ut spiritus eius salvus fiat*; quod communiter intelligitur cum D. Thom. sect. 1. in cap. 1. ad Corinth. de excommunicatione, per quam traditur homo sathanæ, quia destituitur communibus Ecclesiæ suffragiis, ac extra Ecclesiam extractus subiicitur dominio sathanæ, ac proinde gravioribus eiusdem tentationibus exponitur, ut docet D. August. serm. 62. *de verbis Apostoli*.

Et hoc probat etiam ratio ipsa: Nam quælibet Respublica recte ordinata facultatem habet non solum dirigendi subditos per leges, sed etiam puniendi delinquentes, maximeque rebelles; cum ad rectam, ordinatamque gubernationem directiva potestas non sufficiat, nisi simul concurrat coercitiva Igitur Ecclesia quoque potestatem habet frenandi subditos per censuras seu pœnas. Idcirco Censuræ appellantur in Iure *Ensis & Gladius Ecclesiæ*, & in Trident. sess. 25. cap. 3. *de Refor. Nervus ecclesiasticæ disciplinæ*. Et confirmatur sententia ex eo, quod Ecclesia habet plenam administrationem Sacramentorum, sacrificiorum, ac spiritualium suffragiorum, ut 1. Corinth. 4. *Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*. Igitur sicut Respublica bene ordinata potestatem habet privandi rebelles subditos communibus bonis, quorum distributio ad ipsam pertinet, sic potestatem habet Ecclesia privandi contumaces Fideles spiritualibus bonis, quorum [illegible] satrix.

Sed obiiciunt Sectarii: In spiritualibus bonis nemo læditur nisi a seipso: ergo Ecclesia non habet potestatem privandi Fideles bonis spiritualibus. Item: excommunicatio pertinet ad iurisdictionem fori exterioris; igitur non potest privare hominem in foro interiori, ac ideo nequit privare ipsius animam bonis spiritualibus. Resp. ad primum, constare ex antea dictis, verum esse quod nemo privari possit seu lædi in spiritualibus bonis propriis, gratia scilicet, charitate, merito &c. nisi a seipso: bonis tamen spiritualibus communibus ibi expositis privari potest ab Ecclesia, apud quam stat illorum plena administratio. Unde sequitur pro responsione ad alterum, nempe quod cum Sacramenta, suffragia, ac beneficia, quorum administratio est apud Ecclesiam, licet bona sint fori exterioris, simul tamen spectant ad animam, in qua spirituale bonum operantur; hinc per iurisdictionem fori exterioris Ecclesia privare potest rebelles Christianos eorumdem bonorum communicatione, idest Sacramentorum, communiumve suffragiorum receptione.

Nec dici potest repugnare Ecclesiæ talem potestatem, quæ est in destructionem, non in ædificationem, dum privata anima per censuras spiritualibus bonis aperte exponeretur incursionibus diaboli cum gravi periculo ipsius ruinæ, utpote quæ talibus præsidiis spoliata nonnisi difficillime tam valido hosti obsistere valeret: Quia non cederet in destructionem Fidelium hæc potestas, cum tali pœna coerceantur in contumaci eorum protervia contra Ecclesiæ mandata, ne in deteriora labantur, sed fracta tali fulmine eorum contumacia resipiscant, & sic, ut de excommunicatione lata contra incestuosum ait D. Paulus, spiritus eorum salvi fiant.

Censuras autem instituere esse pœnes solum Romanum Pontificem & Concilia Generalia, est communis Doctorum, ut habetur ex D. Grandin p. 8. quia, ut recte notat hic Suarez disp. 2. sect. 2. & alii, cum censuræ sint veluti generales quidam ritus, cæremoniæ, & ecclesiasticæ pœnæ necessariæ ad universam Ecclesiæ gubernationem, quibus uti debent omnes ac singuli eiusdem Ecclesiæ Pastores contra perduelles subditos; sic illi solum, nempe summus Pontifex & Generalia Concilia eas statuere, variare ac extendere valent, qui respectu totius Ecclesiæ supremam & absolutam habent potestatem, non secus ac in politicis

cis leges in toto Regno obligantes condi nequeunt nisi a solo Rege. Et hoc patet ex ipsa Ecclesiæ Dei conditione, nempe quod cum sit acies ordinata castrorum, nulla in ipsa esse debet confusio, quæ profecto, & gravis occurreret, si singuli Pastores novas pro libitu suo instituere possent censuras, dum ex nullo iure illæ cognosci, nec quidquam certi de his statui posset; quia in tali casu non tres tantum, sed innumeræ essent censurarum species. Hinc colligitur, quare Episcopus aliquem suum subditum excommunicans, possit interdicere eius consortium omnibus Fidelibus, qui sibi subditi non sint, & ille excommunicatus nequeat extra sui Episcopi territorium cum Fidelibus alterius Diœcesis communicare; quia nempe non ipse Episcopus censuras instituit, nec earum effectus determinavit; sed summus Pontifex universalis in Ecclesia Legislator, qui generali potestate, qua pollet, statuit, excommunicationem ab aliquo Superiore latam ad hos effectus se extendere.

§. IV.

De iis qui possunt ferre censuras, & de modo quo potestas acquiratur censuras ferendi.

Antequam circa rem hanc quidquam statuatur, pro clariori materiæ elucidatione, Nota, potestatem ligandi & solvendi, a qua dimanat facultas ferendi censuras, duplicem esse, aliam Ordinis, aliam Iurisdictionis. Potestas Ordinis est potestas, quæ respicit Sacramenta conficienda vel ministranda, & pro præsenti remittendi peccata, quæ Sacerdoti in sua ordinatione confertur incomplete & in actu primo. Dico *incomplete*, quia in Ordine conferendo non statim semper subditi conferuntur seu assignantur, in quos exercere valeat potestatem, quæ in Ordinatione Sacerdoti confertur. Potestas Iurisdictionis est potestas respiciens iudicia, quæ actu & de facto exerceri potest in aliquos, qui actu & de facto subditi sunt. Potestas autem iurisdictionis pariter duplex est, alia *fori interni & conscientiæ*, quæ primario versatur circa peccata solvenda vel retinenda quoad culpam in tribunali Pœnitentiæ; alia *fori externi*; & hæc similiter vel versatur circa liberales favores seu gratiosas concessiones, nempe circa dispensationes, absolutiones, rehabilitationes, restitutiones in integrum, collationes ac provisiones beneficiorum, & vocatur *gratiosa* seu *voluntaria*; & ab hac relaxantur *Rescripta*, quæ dicuntur *gratiæ*; vel exercetur in invitos aut inter partes contradicentes, seu, ut inquiunt, in iudicio contradictorio, & vocatur *contentiosa seu in foro contentioso*; & ab hac emanant *Rescripta* quæ vocantur *iustitiæ*. Utraque autem iurisdictio, *gratiosa* scilicet & *contentiosa*, vel est ordinaria, quæ nempe alicui competit ratione officii seu muneris, in quo est constitutus, & ab eo proprio nomine exercetur: Huiuscemodi est iurisdictio Papæ, Legati, Episcopi, vel Vicarii Generalis, qui una est cum Episcopo persona; vel *delegata*, & est ea, quæ confertur alicui ab eo, qui habet iurisdictionem ordinariam; vel *subdelegata*, quæ committitur alicui ab habente iurisdictionem delegatam cum facultate subdelegandi. Iurisdictio tandem sive ordinaria sive delegata, vel est in aliquo de lege, seu de iure communi, scilicet secundum quod fieri solet; vel est in aliquo de lege, seu de iure speciali, idest secundum speciale privilegium & absolutam Ecclesiæ, vel Summi Pontificis potestatem. His præmissis sit:

Potestas ferendi censuras, quæ *ordinaria* dicitur, & qui illa fungitur, *iudex ordinarius*, cum acquiratur ratione muneris, dignitatis, vel officii, de iure communi residet ac invenitur in illis tantum, qui habent Ecclesiasticam iurisdictionem in foro exteriori, qua non solum dirigere, sed etiam coercere possunt eos, qui sibi subduntur, ad quod præcipue ordinata est talis ecclesiastica iurisdictio, ac ideo iure ordinario in primis stat, & reperitur in Summo Pontifice respectu omnium Fidelium, utpote qui est Ordinarius super totius orbis Christianos, & non solum ut universalis Ecclesiæ caput ac primus moderator, censuras ferre potest super quemcumque Fidelem, sed etiam, ut iam antea vidimus, earum numerum, formam, & effectum determinare, illas variare & immutare, quod alii Præsules facere nequeunt. 2. Potestatem hanc habent Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi omnes relative ad subditos suæ Diœcesis. Idcirco illam non habent Episcopi Titulares vulgo *in partibus*, utpote qui non habeant Diœcesim seu proprias oves, ac iurisdictionem in foro contentioso, cum hæc facultas consequatur munus Pastorale, non præcise consecrationem. Hinc licet Episcopus vel Archiepiscopus non sit consecratus, dummodo sit confirmatus, fungitur hac potestate, quia potestas hæc non est Ordinis, sed iurisdictionis, quam etiam simplex Cleri-

ricus exercere potest, & hanc accipiunt Episcopi per confirmationem.

Nota 1. quod hanc potestatem habent Episcopi immediate ex iure divino, tametsi mediante electione & confirmatione Papæ, ac ideo non potest Pontifex privare Episcopos huiusmodi potestate.

Nota 2. quod Archiepiscopi non habent potestatem hanc nisi respectu subditorum propriæ Diœcesis, non vero respectu suorum Suffraganeorum, nisi tempore quo eos visitant, vel quando caussa devoluta est per appellationem ad eorum tribunal cap. *Venerabilib. de sentent. excommun. n 6.*

Nota 3. Huiusmodi potestatem tenent Legati a Latere in Provincia suæ Legationis, utpote qui in illa ordinariam habent iurisdictionem cap. *Legatis de officio Legati* in 6.

4. Vicarius Episcopi vel Archiepiscopi, qui dicitur *Provisor Generalis*, ut Gloss. in cap. *Licet de offic. Vicarii* in. 6. Nam Vicarius facit cum Episcopo unicum tribunal. Unde mortuo Episcopo, suspenso, vel excommunicato cessat talis potestas, vel si ab illo revocetur, & talis revocatio ad Vicarii notitiam pervenerit.

5. Cardinales in propriis Ecclesiis suorum Titulorum, ubi iurisdictionem habent Episcopalem cap. *Iis quæ de maiorit. & obedient.*

6. Abbates Exempti, Mitræ, Baculi, & annuli usum habentes, etsi non sint benedicti.

7. Talem habent potestatem etiam Prælati omnes Regulares, ut sunt Generales, Provinciales, Præpositi, Rectores, Priores, Guardiani, sive hoc habeant ex privilegio perpetuo annexo eorum muneri, sive ex natura rei, hoc ipso quod per dignitatem suam habeant iurisdictioem ordinariam. Hoc tamen intelligendum est de iure communi. De facto enim, inquiunt Salmantic. attendenda est Religionum consuetudo, ac videndum quid per speciales leges in illis determinatum sit.

8. Hac pollent potestate Concilia Generalia legitima, nempe ex licentia sive consensu Summi Pontificis congregata, necnon Provincialia; hæc dumtaxat particulariter in sua Provincia, illa universaliter in tota Ecclesia c. *Grave nimis de Præben.* c. 1. *de iudiciis*. Idemq e proportionaliter dicendum de Synodo Diœcesana.

9. Capitulum Ecclesiæ Cathedralis Sede vacante; quia tunc succedit loco Episcopi defuncti cap. *Cum olim. de maioritat. & obedient.* vel si captivus alicubi detineretur; quia in tali casu est civiliter mortuus cap. Si *Episcopus de supplend. negligent. Prælator.* Similiter Vicarius Capitularis, id est Vicarius electus a Capitulo Sede vacante iuxta Trident. sess. 24. cap. 16. *de reformat.* Hi omnes utpote ordinarii iudices iurisdictionem suam aliis committere, aut delegare possunt, toto tit. *de offic. Ordinarii*, & cap. *Cum Episcopus de offic. Ordinarii* in 6. cum virtus potestatis ordinariæ hæc sit, ut possit alteri delegari Leg. *More ff. de iurisdictione omnium iudicum.*

Parochus vero de iure ordinario non habet huiscemodi potestatem, & est communis apud omnes DD. Nam potestas ferendi censuras spectat ad iurisdictionem fori exterioris contentiosi: quia non feruntur sine cognitione caussæ, & feruntur etiam in invitum; quocirca ad eas ferendas requiritur strepitus iudicialis. Cum autem simplices Parochi seu Curati, de iure communi non habeant nisi potestatem in foro interno seu conscientiæ ad cognoscendas caussas hominis ad hominem; igitur non habent facultatem ferendi censuras; quia hæc tantummodo necessaria est ad corrigendos, coercendosque subditos in foro exteriori. Sic tenent ac docent S. Thomas, S. Bonaventura, Halensis cum aliis, quos refert Sayr. l. 1. cap. 6. n. 21. Et hoc confirmat Concilium Trid. quod sess. 25. cap. 3. *de reformat.* declarat, excommunicationem pro furtis ad solos Episcopos pertinere, ex quo prorsus corruit eorum opinio, qui volebant saltem in tali casu a Parochis etiam ferri posse. An vero habuerint aliquando Parochi talem potestatem controvertitur inter DD. Aliqui affirmative sentiunt, ut inter eos Auct. *Theoriæ & praxis Sacramenti* cap. 2. quod deducit ex cap. *Nemo Episcop.* 11. caus. 2. q. 1. & cap. 3. *de offici. iudic. Ordin.* ubi loquitur Alexander III. *de sentent. excommun. & interdicti: quidquid Plebanus in Clericos vel Laicos Parochianos suos rationabiliter ferre potuit.* Alii vero censent ex hisce textibus nihil posse colligi; quia in his agitur de Plebanis, qui vel non uni soli Parochiæ, sed multis aliis præessent Ecclesiis; ideoque plus habere poterant auctoritatis, quam simplices Curati; vel ex speciali concessione ius ferendi censuras consecuti fuerant. Quidquid tamen sit, fatetur idem Auctor, Parochos ab huiusmodi potestate (si aliquando habuerint) excidisse.

Acquiritur secundo hæc potestas ferendi cen-

censuras per *delegationem*, & dicitur *delegata*, ac ideo qui hanc exercent, ex ea appellantur *Iudices delegati*, videlicet hanc potestatem hi habent, ipsiusque iudicia exercent ex commissione seu concessione illius, qui habet huiuscemodi potestatem ordinariam. Huiusmodi autem iudices delegati non possunt hanc facultatem ab ordinario iudice sibi commissam alteri subdelegare, iuxta illud: *delegatus non potest delegare*; & sic habetur toto tit. *de offic. delegat.* nisi a delegante hoc specialiter sibi fuerit commissum; quod præcipue contingit quando Ordinarius aliquem universaliter ad omnes casus sui officii delegat, non secus ac Parochus discedens abfuturus per aliquot dies a sua Parochia, delegat suum Vicarium seu Capellanum ad omnes casus Parochialis muneris; qua generali delegatione Vicarius seu Capellanus non ad omnes tamen, sed ad aliquem Parochialem actum alterum delegare potest, seu delegatam sibi potestatem alteri committere, puta ad assistendum contractui Matrimonii &c. Potest enim delegatus subdelegare ex generali privilegio, aut particulari concessione; uti iurisdictio delegata a Summo Pontifice potest subdelegari, & hæc quoad omnes casus, qui pendent a iurisdictione delegata cap. 3. *de offic. delegat.* ex vi privilegii generaliter concessi a Sede Apostolica Delegatis Summi Pontificis. Potestas autem delegata semper dependet a delegatione; & morte naturali, vel etiam civili, ut est captivitas, suspensione aut assumptione delegantis cessat cap. *Gratum de offic. iudicis delegati*, cap. *Licet* eod. tit. Excipitur tamen Concilium S. Inquisitionis, quod cum habeat iurisdictionem delegatam a Papa cap *per hoc de hæretic.* in 6. non expirat eius facultas morte Pontificis cap. *Ne aliqui* eod. tit. Item excipitur quando eadem caussa a iudice delegato inchoata fuit per legitimam citationem, quia tunc potest eam prosequi respectu illorum tantum, quorum caussam ante mortem delegantis cognoscere cœperat, cap. *Gratum de offic. delegat.* Expirat pariter delegatio facta delegato revocatione a delegante, ita ut ex quo notitia revocationis pervenit ad delegatum, non amplius valet censura si ab eo feratur, quia caret iurisdictione.

Tertio acquiritur facultas ferendi censuras per consuetudinem legitime introductam, & præscriptam ab iis qui aliqua ratione præsunt, ut populis Parochi, Præpositus Canonicis; quia scilicet per consuetudinem legitime præscriptam inducitur obligatio. Sic per eamdem iurisdictio acquiritur cap. *Dudum* 2. *de elect.* cap. *Roman. de sentent. excommunic.* in 6. Unde olim Archidiaconi quidam per se aut per Officiales suos censuras ferebant, ut patet ex cap. 5. & 7. *de sent. excommun.* in 6. Ad huius consuetudinis vero præscriptionem requiritur tempus 40. annorum cum titulo colorato, ut patet ex cap. 15. *de præscript.* sine titulo autem tempus immemoriale iuxta cap. hoc tit. in 6. Qui autem illam concedit, est Summus Pontifex, qui ex iusta caussa voluit consuetudinem vim legis habere, & hanc potestatem illi conferre. Notandum tamen, quod qui ex consuetudine facultatem adeptus est ferendi unam censuram, non ex hoc aliam ferre potest; quia consuetudo faciendi unum non dat facultatem ad aliud distinctum, maxime si cum eo non habeat necessariam connexionem. Ita Suar. Sayr. Bonac.

Quarto acquiritur ex privilegio, quale olim concessum fuit Canonicis Carnotensibus, ut nemini liceret, quos excommunicatione vel interdicto feriissent, absque præmissa ab iisdem congrua satisfactione absolvere cap. 23. *de verbor. significat.*

Quinto acquiritur huiuscemodi facultas per titulum præsumptum iunctum communi errori seu publicæ æstimationi; quia ad evitanda incommoda omnia, quæ sequerentur, si detecto errore omnia illius acta essent rescindenda, vult Pontifex ad communem Ecclesiæ utilitatem concedere illi facultatem excommunicandi, aliasve censuras ferendi, exercendique actus alios suæ iurisdictionis c. *Infamis* 3. q. 7. conformiter ad ius civile in Leg. *Barbarius de offic. Prætor.* Ita Salmantic. hic.

Ad hoc ut quis de lege communi potestatem ferendi censuras ordinariam aut delegatam habeat, sufficit & requiritur ut sit rationis compos, viator, & Clericus; quia ferre censuras est actus iurisdictionis spiritualis & fori externi. Ad hoc autem ut talis actus legitime exerceri queat, sufficiunt ac requiruntur supradictæ conditiones. Quilibet enim Clericus capax est iurisdictionis Ecclesiasticæ, quæ forte Apostolis Matthæi 18. concessa fuit, quando nondum erant Sacerdotes. Verum cum hæc facultas iure solum Pontificio requirat Clericatum, neutiquam divino, cum non constet Clericatum Christum instituisse, nec proinde requisitum fuisse, nec iure eodem divino requiritur Sacerdotium, cum ubique etiam

etiam a non Sacerdotibus ferantur censuræ; sequitur, facultatem hanc posse Papam ex speciali privilegio concedere Laico; cum Papa in Iure canonico, utpote humano, dispensare valeat. Dixi *Papam*, quia Episcopi, utpote subiecti iuri canonico, ipsi derogare nequeunt; & ideo Laicum in Vicarium assumere prohibentur c. 22. 16. q. 7.

Circa Abbatissas seu Moniales, num ipsis communicari possit facultas hæc, idest ferendi censuras, quidquid sit de iure extraordinario, quo volunt aliqui eiusmodi potestatem concessam fuisse a Clemente VIII. Abbatissæ Fontis Ebraldi, de iure ordinario & communi secundum D. Grandin indecens & inconveniens videtur, quod censurarum dispositio Mulieribus committatur.

§. V.

De conditionibus requisitis ad censuras ferendas.

Ex conditionibus ad censuram aliæ requiruntur ut sit licita, aliæ ut sit valida; item aliæ quæ se tenent ex parte ferentis censuras; aliæ ex parte tum caussæ, pro qua fertur, tum illius, in quem fertur; aliæ respectu formalitatum servandarum in ferenda censura. De his singillatim successive tractabitur; & 1. de conditionibus ex parte eam ferentis.

Quænam requirantur conditiones, ut censuræ sint licitæ. Ad hoc ut quis licite, convenienterque censuram ferat, quatuor requiruntur, 1. ut liber sit ab omni pravo affectu; quia iniusta est censura lata, non intuitu rectæ disciplinæ, sed ex odio & animo vindictæ. 2. Ut liber sit ab omni impedimento, quod tametsi censuram non irritet, facit tamen ut licite non feratur. Sic excommunicatus occultus negligens absolutionem, dum per ipsum stat ut absolvatur, illicite fert censuram, & mortaliter peccat, nisi forte eam ferat in favorem subditi, qui iure postulat ut aliquis excommunicetur, modo tamen operetur ut absolutionem accipiat. 3. Ut servet formalitates, quæ licet essentiales non sint, iure tamen præscribuntur, ut de his infra. 4. Ut in peccatum non ita grave graviorem censuram non irroget; nam multa in rigore licent, quæ tamen non expediunt: non enim semper morte plectendi sunt qui eam merentur.

Quænam, ut sint validæ. 2. Ut valide censura feratur, quatuor præcipue concurrere debent, nempe libera iurisdictio, personarum distinctio, ut censura non feratur in propriam personam, nec in propria caussa, intentio censuram ferendi.

1. Igitur requiritur ut qui fert censuram habeat Ecclesiasticam iurisdictionem in foro exteriori, cum censura, ut iam vidimus, sit actus iurisdictionis fori exterioris contentiosi. Et hanc liberam habere debet, idest non impeditam seu ligatam; quia iurisdictio impedita quoad valorem ipsius exercitii, æquivalet privationi iurisdictionis. Impeditur autem & ligatur iurisdictio 1. appellatione legitima, de qua infra. 2. voluntate Superioris, a qua dependet extensio iurisdictionis ab ipso alicui communicatæ. Unde in locis, ubi sunt Inquisitores, hi censuras ferre nequeunt in Episcopos; quia cum tali restrictione eis contulit Pontifex iurisdictionem ex cap. 16. *de hæretic.* in 6. 3. Captivitate Episcopi ab hostibus detenti, in quo casu non Archiepiscopus, sed Capitulum, non secus ac si Sedes per mortem vacaret, iurisdictionem habet ex cap. *de supplend. negligent. Prælat.* in 6. 4. Excommunicatione maiori eiusdem Episcopi, (cum minor non tollat iurisdictionem) & tunc nullæ sunt censuræ eius delegati, aut subdelegati; nam hi, nisi res, ut antea notavimus, iam incœpta sit, iurisdictione spoliantur sicut ille, a quo eam acceperant.

Gravis tamen hic exurgit difficultas, num scilicet ut quis excidat a iurisdictione, sufficiat excommunicatio occulta & tolerata; & negant quamplurimi contra multos, quos citat Sayrus: Asserunt enim, censuras latas ab excommunicato etiam publico validas esse, dummodo non sit denunciatus; & hæc sententia fundatur in Extravag. Martini V. *Ad evitanda scandala*, de qua alibi; & nunc est fere communis apud Theologos.

2. Ad hoc ut valide censura feratur, requiritur distinctio personarum Superioris ad inferiorem. Cum enim potestas ferendi censuras sit potestas iurisdictionis, ut iam vidimus, fori exterioris contentiosi, cuius actus se habet per modum iudicii sententiæ coactivæ, procul dubio non solum exerceri nequit nisi inter personas ad invicem distinctas, sed requiritur insuper quod habeatur inter illas relatio Superioris & inferioris: Iudicium enim coactivum, seu punitio exerceri nequit nisi a Superiore in subditum, ac proinde minime contra se ipsum, nec contra æqualem, & multo minus contra Superiorem.

Hinc

Hinc sequitur 1. non esse potestatem in Ecclesia, qua excommunicari possit aut suspendi Summus Pontifex, salva eius contumacia in hæresi, qua desineret nedum esse caput, sed etiam membrum Ecclesiæ (quem casum tamen censeo mere speculativum, & in Summo Pontifice fere impossibilem) quia non est in ea Superior authoritas, qua quis virtute propria, aut per delegationem possit contra eum sententiam coactivam proferre, excepta, ut dicebam, ipsius contumacia in hæresi; nam tunc congregato Generali Concilio in ipsum procedere posset, ut docent Theologi. 2. Sequitur, Episcopum non incurrere excommunicationem, quam ipse tulisset, puta in fures, licet ipse reus fieret furti; quia respectu sui ipsius non potest exercere iurisdictionem coactivam. Potest tamen a iure excommunicari occasione excommunicationis a se latæ, si communicaret cum excommunicato, excommunicatione tamen minori statuta a iure contra communicantes cum excommunicato. Ita Diana cit. hic a Salmantic. Colligitur 3. quod si duo Vicarii vel Provisores ab eodem Episcopo assignentur, unus censuram in alterum ferre non valet, v. g. excommunicare, suspendere; vel unus Episcopus alium Episcopum, quia par in parem imperium seu iurisdictionem non habet.

Sed obiices 1. Quod potest Episcopus vel Pontifex concedere sibi Indulgentiam iuxta D. Thomam in 4. dist. 2. q. 1. art. 4. q. 4., alias essent deterioris conditionis quam alii, si dum aliis Indulgentias concedere valent, non possent sibi; & tamen Indulgentiarum concessio est actus iurisdictionis. Igitur cum ligatio per censuras sit actus iurisdictionis, potest illum in seipsum exercere. 2. Dispensatio est actus iurisdictionis; & qui potestatem habet ordinariam, vel delegatam dispensandi cum alio in votis & in legibus, etiam secum dispensare potest, ut docent cum Sanchez alii Theologi. 3. Potest aliquis per commissionem absolvere sibi æqualem vel Superiorem, ut patet in Confessario quem sibi eligit Papa; & in cap. *Finali de pœnitentiis & remissionibus* conceditur facultas Episcopo & Prælatis exemptis eligendi Confessorem, qui eos absolvat a casibus sibi reservatis; igitur similiter potest delegare alteri facultatem ad ferendam contra se censuram, si in tale crimen incidat.

Resp. ad 1. ex D. Thoma loco paulo ante cit. quod excommunicatio profertur per modum sententiæ, quam nullus in se ipsum ferre potest, *eo quod in iudicio nemo possit esse iudex, & reus*. Indulgentia autem non per modum sententiæ datur, sed per modum dispensationis cuiusdam, quam homo facere potest ad seipsum. Verum nota hic ex D. Thom. in corpore ibidem, Episcopum, vel Pontificem dupliciter posse considerari quod Indulgentiam sibi ipsi concedat: 1. directe & immediate: sed quia vix dari posset iusta caussa ut secum in hoc dispenset immediate, & sine iusta caussa dispensatio non valeat, raro sibi poterit Indulgentias immediate concedere, tametsi Suarez & alii hoc posse absolute concedant. 2. indirecte & mediate, scilicet concedendo Indulgentias illi, qui tali die ieiunaverit, & ipse potest sibi lucrari ieiunando, & tali modo D. Thom. cum aliis dicit eos posse sibi Indulgentias impartiri. Salmant. Ad 2. resp. posse qui habet facultatem dispensandi cum aliis, secum quoque in votis vel legibus dispensare. Sic S. Thomas loco laudato in corpore. Alias Summus Pontifex esset deterioris conditionis quam alii, quia non posset ab ullo in votis dispensari. Sed hoc ideo est, quia actus dispensationis non est actus iurisdictionis contentiosæ, quæ testium & probationes & citationes exigat, & sic personarum non petit distinctionem, sed solum prudens iudicium, quod examinet si adsit iusta caussa dispensandi, quod unusquisque ex se ipso facere potest. Nec est actus iurisdictionis punitivæ aut coactivæ, quem non potest aliquis in se ipso exercere, sed iurisdictionis voluntariæ, in qua potest idem esse Superior & inferior, seu subditus sui ipsius. Ad 3. tandem respond. cum D. Thoma, absolutionem & ligationem *in foro confessionis esse quoad Deum tantum, apud quem alius alio Superior, redditur inferior per peccatum. Excommunicatio vero est in iudicio exteriori, in quo aliquis non amittit superioritatem ex eo quod peccat*. Unde non est similis ratio de utroque foro. Infertur ex dictis, neminem posse in propria caussa ferre sententiam, tum quia nemo esse potest iudex in propria caussa, cum nemo possit esse sibi subditus, & sic non potest esse actor & iudex; tum quia est contra ius naturæ, eumdem esse actorem & iudicem, quia magnam iniuriam alteri parti irrogaret. L. *unica* cap. *ne quis in sua caussa*. Unde sequitur.

3. Ad validitatem censuræ non solum necesse est ut non feratur in propriam personam, sed nequidem in propria caussa. Et 1. quia a sacris Regulis id vetitum est,

ut dicitur cap. 7. XXIII. q. 4. 2. *quia nullus unquam potest accusator simul esse & iudex vel testis*; & omnia simul essent, si in propria caussa iudicium ferri posset: & equidem magna hic esset inaequalitas, magnaque alii afficerentur iniuria, si quis pro se contra alterum statueret quidquid vellet. Notat hic tamen Suarez cum aliis, licitum esse quandoque uti in propria caussa censuris. 1. si id fiat per modum defensionis in eum, qui violentiam infert, quia vim vi repellere licet. 2. Ubi caussa tam publica est & manifesta, ut nec negari possit, nec ullo indigeat examine.

4. Ut censura sit valida requiritur intentio eam ferendi, scilicet quod revera censuram ferre velit, idest velit eum ligare, in quem fert censuram; quia actiones suam efficaciam desumunt ab intentione agentis cap. *Cum voluntate de sentent. excommunic.* Cum autem censura sit lex, mandatum, seu sententia; haec plane nullam habet vim obligandi, nisi legislator mandans seu iubens intendat ac velit obligare. Hinc sequitur 1. quod si Praelatus ferat censuram animo terrorem incutiendi, minime vero ligandi, vel aliquem inter eos, quos ferit censura, velit eximere, in neutro nec iste nec alii relative ad primum casum censuram incurrunt, si contra illius Praelati praeceptum, quod sub hac poena indixit, operentur. 2. Quod qui excommunicatur ad instantiam partis, ligatus manet excommunicatione solummodo iuxta intentionem partis. Verum quoad intentionem Superioris duo notanda sunt cum Suarez. 1. Eum qui usus est verbis, quae satis expresse censurae impositionem denotant, praesumitur sufficientem habuisse intentionem, nisi ex materia, aliisve coniecturis prudenter iudicari possit eum comminari tantum voluisse & terrere. 2. Speciem hanc fictionis, qua utuntur Praelati quidam, qui terrere volunt, non autem censuras ferre, omnino in praxi fugiendam esse, dum fieri potest ea occasione simpliciores aliquos ex conscientia erronea graviter peccare: ex opposito vero qui se perspicaciores praesumunt, veras interdum censuras contemnere.

Controvertitur hic inter Theologos, an ad validitatem censurarum requiratur ut libere ferantur; nec quaestio est iam de libertate physica, cum de hac nemo ambigat, & constat ex cap. *Cum voluntate de sentent. excommunic.* sed de libertate morali seu a coactione. Negant aliqui cum Sayro lib. 1. cap. 16. n. 9. censuram per vim, & metum extortam validam esse; sed verior & communior est eorum sententia, qui contendunt validam esse censuram, etiamsi coacte, vi scilicet ac metu lata fuerit. Nam actus ex metu gravi factus naturali iure validus est, cum sit simpliciter voluntarius; & cum nullum detur ius positivum a quo irritari possit, talis actus non irritat censuras latas a iudice per vim & metum coacto, idcirco validus remanet. Dico *non dari ius ullum positivum irritans censuras tali modo latas*; quia si effingi posset aliquod, maxime esset cap. *unicum de vi & metu* &c. in 6. ubi invalida declaratur absolutio per vim & metum extorta, ac proinde idem concludi posset etiam de censuris, quas ita ferri contingeret, cum iura ligandi & solvendi paria sint, & cap. 51. *de poenit.* dist. 1. Verum ratio, quae iam unica est, qua adversarii, Sayrus scilicet, Hugolinus, Corneius, & aliqui alii nituntur, nihil solide concludit: 1. quia valde gravis caussa movit Ecclesiam ad irritandas absolutiones coacte collatas, & praecipue quia hoc favet Ecclesiasticae potestati, quae enervaretur, si alias per metum cogi possent iudices Ecclesiastici censuras iuste latas auferre, quod tamen non contingit, immo magis roboratur in casu quo per metum cogatur iudex Ecclesiasticus iustam ferre censuram; non secus ac non debilitatur potestas iudicis civilis ex eo quod cogatur iustam proferre sententiam. Unde quamvis iura ligandi & solvendi sint paria, non currit tamen pro utroque eadem ratio, quia haec duo iura, dum ob aliquas circumstantias validae urgent rationes, cuiusmodi sunt paulo ante allatae, possunt a iure separari. Sic cap. *Tua nos de sent. excomm.* incendiarius qui nominatim excommunicari potest ab Episcopo; sic nominatim excommunicatus absolvi nequit nisi a Summo Pontifice, ut sentiunt Suarez disp. 2. sect. 15. Et Salmanticen. hic n. 60. Et quamvis, aiunt Salmant. cit. iura magis ad absolvendum quam ad ligandum per se propendant, per accidens tamen ob rationes ad commune bonum conducentes, in aliquo casu, ut in praesenti contingit, oppositum statuere possunt.

§. VI.

De caussis, ob quas fieri possunt Censurae.

Neminem latet, ut valide ac licite a Superiore Censura ferri possit, caussam aliquam concurrere debere; ita ut si nulla extrin-

trinseca rationabili caussa impellente, solum pro arbitratu suo censuras ferret Superior, abuteretur potestate sibi tradita in aedificationem, non in destructionem, ac exinde graviter peccaret, & invalida esset censura, non secus ac in caussa fori civilis inanis esset sententia, quam pro solo suo arbitrio proferret Magistratus contra innocentem. Igitur ad censuram valide ac licite ferendam sua requiritur caussa. Caussa vero materialis censurae duplex est, proxima, nempe peccatum, & est unica ratio cur feratur censura; & remota, quae est persona ipsa, quae subiecta est censurae. Remisso de hac dicere inferius, nunc de priori sermo erit, varia quae ad illius validitatem spectant, illustrando. Unde sit.

Ex communi Doctorum non contrahitur censura saltem totalis nisi ob culpam mortalem, externam, completam, contumaciter commissam contra Ecclesiae praeceptum. Quare patet, quod ad hoc ut valide ac licite feratur censura, requiritur ex parte subiecti, in quem illa ferenda sit, culpa aliqua, quae mensurata seu proportionata sit censurae, quae fertur. Cum enim censura sit poena, nonnisi ob culpam imponenda est, & iuxta ipsius gravitatem; quia homo ius non habet puniendi innocentem, & poena proportionem habere debet cum culpa, ipsique correspondere, non secus ac remedia mensurantur cum morbis; idcirco pro maiori censura maior etiam culpa requiritur; unde culpa quae satis est pro suspensione & interdicto, non sufficit pro excommunicatione, quae maior est omni censura: aequa enim ratio postulat, ut difficiliora remedia gravioribus tantummodo morbis applicentur, idest ne pro culpa leviori gravissima poena imponatur. Unde can. 41. xi. q. 3. habet: *Anathema, quod est aeternae mortis damnatio, nonnisi pro mortali debet imponi crimine, & illi qui aliter non potuerit corrigi*. Quare monet Concilium Trid. sess. 25. cap. 3. *de Refor.* praecipue excommunicationis gladium cum magna cautela esse adhibendum.

Dixi *totalis*, cum secundum multos censura partialis, aut suspensio ab aliquo actu officii ad breve tempus, & excommunicatio minor non necessario gravem culpam supponant. Unde nota hic cum Salmant. n. 124. etiam suspensionem & interdictum non aliter ac excommunicationem dividi in maiorem & minorem, & hae censurae communiter latae semper sunt maiores, ut suspensio ab officio & beneficio, & privatio interdicto ad multum tempus cuiuscumque spiritualium externorum bonorum usus: si tamen suspensio sit ad breve tempus & etiam interdictum ad breve tempus, & alicuius personae particularis, privans tantum aliquo usu, tunc sunt minores, & hae possunt inferri etiam pro culpa veniali.

Hinc colliges 1. cum Suarez & aliis, invalidam esse excommunicationem maiorem, suspensionem maiorem, interdictum grave, si pro caussa levi, puta pro mendacio iocoso, aut verbo otioso ferantur, cum levis seu venialis culpa incapax sit iure naturali tam gravis poenae. Colliges 2. non posse Superiores pro re, quae tum in se, tum inspectis circumstantiis levis est, praecipere aut vetare sub poena gravis censurae: secus vero si res sit quidem in se levis, ratione autem circumstantiarum, puta ratione scandali, ratione periculi, culpa levis aut res etiam indifferens aperiat viam ad culpam graviorem. Et hac de causa ingredi popinas, nutrire comam, similiave de se indifferentia Episcopi sub gravi suis Clericis vetant, quia haec omittere multum conducit ad Regularem statum, ac Clericalem decentiam, qui est finis ab Episcopo intentus. Difficilius enim qui saecularia evitant, ut sunt eiusmodi, ad culpam trahuntur. Quocirca quotiescumque a iure vel ab homine aliquid praecipitur aut vetatur sub poena gravioris censurae, supponendum est, Legislatorem seu Superiorem illud praecipere vel vetare cum obligatione ad mortale, licet alias res ea de se mala non sit. Nam qui aliquid efficaciter vult, & illud censetur velle, sine quo fieri nequit id, quod vult, ac proinde peccat mortaliter faciens aliquid sub poena censurae vetitum, sive haec ipso facto incurrenda sit, sive haec lex tantum comminatoria contineat hanc clausulam, *ut a iudice applicari possit sine ulla nova monitione;* cum in tali casu praeceptum ipsum gerat vices monitionis, ut infra dicetur. Secus vero res se habet, quando censura sic exprimatur, ut infligi nequeat sine praevia monitione. Quidquid dicant aliqui, certe probabilius videtur, & in praxi tenendum, legem etiam in hoc casu obligare sub mortali; quod enim legislator iudicat graviter conducere ad bonum commune, grave censeri debet.

Item requiritur ut culpa sit externa, & haec est communior ac probabilior Doctorum sententia. Rectum enim regimen Ecclesiae saltem ordinarium exigit, ut nulla censura feratur propter solam internam pravam 2. Peccatum externum.

vam

vam operantis voluntatem. Nam ea tantum peccata subiici possunt censuris, de quibus Ecclesia iudicare potest, & haec minime sunt interna, ut declaravit Innocentius III. cap. *Tua nos* 34. *de simonia*. *Nobis* (ibi ait Pontifex) *datum est de manifestis tantummodo iudicare; de internis vero iudicet qui scrutator est cordium, & cognitor secretorum*. Nam Ecclesiae potestas spiritualis residet in hominibus, qui nonnisi humano modo, idest sensibili possunt ac debent operari, & sic non potest habere usum nisi circa res exteriores & sensibiles. Et hoc videmus in ipsis Sacramentis, quae nonnisi ad sensibilia ordinantur, & per sensibilia conficiuntur, licet potestas illa conficiendi sit spiritualis. Unde non solum censura lata ab homine, sed etiam a iure, pro actu pure interno, est nulla; quia Ecclesia habet quidem potestatem directivam in actus internos, nullam vero habet in ipsos iurisdictionem coactivam, quia illi actus sunt extra obiectum potestatis vindicativae, cum ad puniendum crimen necesse sit ut iudici crimen innotescat, quod fieri nequit in actibus internis, qui humanae prorsus sunt abscònditi cognitioni, & divinae tantummodo innotescunt.

Hinc sequitur, non incurri excommunicationem ob haeresim pure mentalem, nisi exterius verbo vel alio signo exprimatur. Immo ille quoque qui extrinsece actum haeretici vel infidelis exerceat absque interiori mentis assensu, vel errore, ut si quis ex metu inductus thus daret idolo, vel aliquod Fidei dogma materialiter negaret sine interiori animo & assensu, hic plane non incurreret in foro conscientiae & coram Deo excommunicationem latam contra haereticos, tamen in foro exteriori iudicaretur excommunicatus; quia excommunicatio lata contra haereticos vere ac proprie non comprehendit nisi vere ac proprie haereticos, cum ad haeresim formaliter talem error in intellectu requiratur. Et idem dicito de quocumque simili casu, idest de actione tantum externa contra praeceptum absque ullo actu interiori, dummodo actus internus non pertineat ad substantiam praecepti, ut si quis distractus Officium recitaret, & recitatio praecepta esset sub poena excommunicationis, quia hic non poneret substantiam praecepti, quae complectitur & recitationem Officii, & attentionem in illius recitatione, sine qua non habetur cultus Dei, quem intendit Ecclesia ei reddi in Horarum divinarum recitatione. Et ut res clarius intelligatur, & fundamentum habeatur ad solvenda obiecta, quae opponi possunt

Nota, quod licet Ecclesia praecipere nequeat actum pure interiorem, potest tamen eum praecipere vel vetare quando coniunctus sit cum exteriori tamquam caussa cum effectu, vel effectus cum caussa, vel tamquam modus necessarius rei, quae praecipitur; quia ita, qui erat in se insensibilis, fit sensibilis per accidens, ut accidit in confessione, ac in votorum dispensatione, in prima quarum actus interiores absolvuntur secundum quod per confessionem manifestantur, & fiunt per illam sensibiles, & vota dispensat Ecclesia quatenus per eorum manifestationem ipsi fiunt sensibilia. Sic punit Ecclesia Simoniam mentalem, non illam quae tantum in interiori habetur, & sic in cap. *Finali de simonia* dicitur, quod donatio procedens ex animo simoniaco, si non probatur exterius, ab Ecclesia non punitur. Item in Concilio Tolet. I. *In confessione Fidei* (dicitur) *qui dixerit aut crediderit mundum hunc non esse ab omnipotenti Deo factum, anathema sit*. Ubi ly *aut* non sumitur disiunctive, sed copulative, non secus ac si dicat: *Qui credendo dixerit, vel dicendo crediderit*. Nec satis est ad incurrendam censuram, quod actus exterior procedat ab interiori pravo, sed debet esse plene illius significativus: ita ut si quis v. g. mente assentiens haeresi, ac de illa cogitans percutiat tabulam aut femur dicens: *Ita est*, non incurreret excommunicationem contra haereticos, quia talis actus non est plene interioris haeresis significativus; quia si quis huic actui praesens adesset, minime intelligeret seu cognosceret eum in talem haeresim incidisse, sicut requiritur ut haeresis fiat exterius manifesta; & excommunicatione puniatur.

Requiritur insuper ad censuram incurrendam, quod actus mortalis culpae sit completus, ac perfectus in sua specie morali, & habeat eam malitiam, quae sub censura prohibetur; quia lex humana non operatur, seu non obligat ultra voluntatem seu intentionem Superioris, quae iam ex ipsis verbis legis eam exprimentibus constare solet; & quia in odiosis verba stricte sunt interpretanda, ac in favorabilibus amplianda iuxta illud: *odia sunt restringenda, favores ampliandi*. Igitur lex censuram continens utpote poenalis, cum sit odiosa, secundum verborum proprietatem debet interpretari. Idcirco, nisi aliud per legem exprimatur, de

de actu ex genere suo completo exponenda est. Unde si stuprum vel homicidium sub pœna excommunicationis prohibeantur, illam non incurret qui tactus vel oscula impudica habuit cum consanguinea, vel homicidium per impedimentum perficere non potuit.

Dixi, *nisi aliud per legem exprimatur*; quia si per illam exprimatur etiam affectum se punire velle, & conatum, tunc non requiritur actus ex genere suo completus. Nam cap. 1. *de homicidio* in 6. mandans aliquem occidere per sicarios, etiam morte non secuta incurrit excommunicationem.

Insuper censura lata a iure vel ab homine contra facientes aliquod opus malum, non comprehendit mandantes, consulentes, aliove quovis modo ad tale crimen concurrentes seu cooperantes, nisi implicite vel explicite in tali lege includantur seu nominentur; ita communiter sentiunt DD. quia lex pœnalis, ut odiosa, non extenditur ultra verborum proprietatem. In dubio autem, an mandantes, consulentes, approbantes &c. comprehendantur, vel non, sub præcepto: Dicendum non comprehendi, ob alias allatam rationem, de pœnis utpote odiosis restringendis, ac benigniore parte amplectenda.

ma. ii- ta Inquirunt hic DD. num incurrant censuram mandans & consulens, quando prudenter & probabiliter constet non concurrisse ullo modo ad opus, (qualiter se haberet mandans & consulens simpliciter iam determinatum ac paratum opus exequi, puta occisionem) nec ullo modo eius auxisse voluntatem; & communiter sustinent hos non incurrere censuram latam contra mandantes, & consulentes homicidium; quia in casu nostro mandans ac consulens non influunt in opus sub censura prohibitum, ut supponitur, idcirco censuram incurrere non debent. Et ex hoc sequitur, quod in casu, quod mandatum aut consilium fuerit bonum, etiamsi opus sub censura prohibitum ex illo sequatur, non incurrunt mandans & consulens in tali casu censuram; ut si paratus occidere Clericum consuleretur, ut contentus esset eum tantum percutere, & similia: quia bonum præbetur consilium, & qui opus bonum consulit, non peccat. Salmant. dicentes, quod consulens minus malum ei qui determinatus erat, & plene dispositus ac paratus deterius ac maius exequi, cum reatum culpæ non incurrat, nec censuram incurret. Itidem mandans ac consulens homicidium, vel Clerici percussionem, si vere & ex animo revocavit voluntatem, & mandatario illam revocationem efficaciter proposuerit, efficiendo ex parte sua id omne quod potuit ut eum a mandati executione retraheret, & modis omnibus illum solicitaverit, si mandatarius occisionem vel Clerici percussionem exequatur, credendum est ex propria sua malitia hoc fecisse; & sic non incurreret excommunicationem, qui illud consilium ac mandatum dedit; sicuti sustinent quamplurimi contra aliquos, & videtur probabilior: quia Ecclesia non intendit, immo non potest censuris ligare nisi rebelles & contumaces, quales non est censendus qui consilium seu mandatum efficaciter & omni meliori modo ac solicitudine revocare curavit; & quod dicitur de censura; id intellige de irregularitate, quæ ex delicto incurritur (non ob defectum lenitatis & mansuetudinis) quæ in casu nostro minime incurri potest quando mandens quis influxerit aliquo modo physice in effectum, non tamen moraliter; quia tametsi illa voluntas physice perseveret in mandatario, & causa fuerit aliquo modo occisionis, non tamen perseverat moraliter, secundum quod est effectus consilii aut mandati: Quia cum consilium & mandatum sit respectu caussæ voluntariæ & liberæ, non necessariæ, cessare potest, & cessat, præcipue quando revocatio nota fit mandatario, licet physice perseveret in effectu.

Nota, quod magnum est discrimen inter mandantem & consulentem in ordine ad effectum productum: quia mandans (& sic dicito de rogante, petente, ac promittente, qui omnes sub mandantis nomine includuntur) solum in gratiam sui vult illud tale crimen patrari, ac voluntatem faciendi in mandatario movet ac veluti generat per solum imperium & auctoritatem, unde mandato efficaciter revocato & tali revocatione mandatario facta cognita, mandans ad nihil amplius tenetur ex iustitia, nisi admonere offendendum ut se caveat, sed ex sola charitate, si adhuc timeat mandatarium ex sua malitia executurum mandatum. Consulens vero, qui voluntatem in alio posuit occidendi, seu illum edocuit rationibus movendo; licet ab ea notitia & scientia modo rationibus contrariis eum urgeat, quæ forte non ita erunt validæ ad persuadendam cessationem a crimine, sicuti fuerunt oppositæ ab ipso adductæ ad insinuandum criminis actum; nisi omnino constet alium rationibus primo ei propositis minime moveri, sed aliis a se inventis, si timeat illum exe-

executurum opus quod ipsi consuluit, tenebitur ex iustitia monere lædendum, ut se caveat, vel in particulari a tali homine, vel in generali, dicendo, ei insidias parari, ac opportere ut caute & circumspecte se gerat: & si secus fecerit cum possit, debitum incurret restitutionis, & censuram pro tali actu latam; cum modis omnibus, quibus potuit, damnum alterius, in quod aliquo modo influxit, non evitaverit.

3. Contumacia. Item requiritur ad validitatem censuræ ut grave peccatum commissum sit contra præceptum ecclesiasticum, seu specialiter ab Ecclesia prohibitum cum comminatione censuræ, & cum aliqua contumacia. Unde non potest imponi pro peccato contra ius divinum & naturale, si specialiter non sit ab Ecclesia vetitum: nam censuræ institutæ sunt ad medendam contumaciam & inobedientiam contra Ecclesiam, iuxta illud Matthæi 18. *Quod si Ecclesiam non audierit, sit tibi &c.* Non est autem contumax & inobediens Ecclesiæ, nisi qui mandata ipsius contemnit, aut admonitus frangit, ut advertit D. Thomas in 4. dist. 18. & alibi, & Suarez sect. 5. n. 6. & alii. Ad hanc autem inobedientiam seu contumaciam sufficit contemptus virtualis & interpretativus auctoritatis Ecclesiæ sub pœna præcipientis, qualem habere censetur, qui sciens præceptum Ecclesiæ annexam habens censuram transgreditur.

Tandem requiritur ad incurrendam excommunicationem, suspensionem, & interdictum personale, ut culpa gravis commissa cum contumacia contra præceptum Ecclesiasticum, cui annexa est censura, propria sit, non aliena, quidquid sit de suspensione & interdicto generali, quod supponitur tangere posse innocentes cap. *Si sentent. de sent. excomm. in 6.* non ut pœna illorum, sed ut pœna acerbior delinquentium.

§. VII.

De subiecto Censuræ.

Nemo plane ambigit, subiectum censuris obnoxium esse non posse nisi solum hominem, sive masculus sit, sive fœmina, cum finis censuræ sit retrahere a contumacia Ecclesiasticis mandatis inobedientes, quod certe nisi in homine fieri nequit. Bruta enim & reliquæ irrationales creaturæ non sunt capaces censuræ: nam quamvis locale interdictum sit in locum, non est tamen in pœnam istius loci, qui scilicet incapax est culpæ, sed in pœnam delictorum hominum eiusdem loci incolarum cap. *Si civitas de sent. excomm.* in 6. Unde quando etiam animalia noxia & loca devastantia anathematizantur, hoc proprie non est censura, quæ non fertur nisi ob peccatum, sed sunt Ecclesiæ preces, quibus fugantur. Unde superstitiosa iudicatur consuetudo seu corruptela, quæ aliquibus in locis viget, præcipiendi locustis aut bruchis, ut sub pœna excommunicationis a tali termino egrediantur. Verum cum non quilibet homo sit subiectum aptum ut censura feriatur; idcirco exponendæ sunt conditiones requisitæ, ut quis ligari queat censura, nempe quod sit subditus, baptizatus, rationis compos, & determinata persona.

Et quoad primum, certum est, quod censura ferri nequit nisi in personam, quæ subdita sit ligantis iurisdictioni coercitivæ; quia iurisdictio exerceri nequit nisi in subditos; subiectio enim & iurisdictio sunt correlativa. Unde diximus antea, ferri non posse in Superiorem, in æqualem, & in seipsum. Quocirca illatum fuit, Summum Pontificem, quia non habet super se Superiorem, a nemine posse excommunicari, excepto si laberetur in hæresim, per Concilium Generale, quia in tali casu cum desinat esse Ecclesiæ caput, potest Concilium ex virtute speciali, quam Christus contulit Ecclesiæ, quam Concilium Generale repræsentat, ipsum excommunicare.

Non levis hic versatur difficultas, num homo, ut vere dici possit Ecclesiæ subditus, ac ideo capax subiacendi censuris, debeat esse viator. Dubitatur enim, num mortui possint excommunicari: Nam si quis decedit excommunicatione innodatus ex hac vita, idest antequam absolutionem accipiat, remaneret excommunicatus; & sic mortui possunt absolvi, & multoties absolvuntur ut cap. *Nobis* 2. cap. *Sacris de sent. excomm.* & cap. *Sane* 24. q. 2. dicitur, hæreticos post mortem esse anathematizandos. Item si quis mandavit alicui ut occideret Clericum, & antequam occisio Clerici sequatur, mandans moriatur non revocato mandato, ita ut sequeretur post illius mortem occisio Clerici, mandans etiam mortuus subiaceret excommunicationi. Unde videtur, quod etiam post mortem possit aliquis excommunicari; idcirco ad incurrendam censuram non est necesse ut homines sint viatores. Hoc tamen non obstante verior ac communior sententia est, ad incurrendam censuram statum requiri viatorum, super quos tantummodo Christus Ec-

cle-

clesiæ suæ iurisdictionem contulit iuxta illud Matth. 18. *Quæcumque ligaveritis super terram*. Mortui vero homines non amplius degunt super terram. Immo per mortem dissolvitur talis homo, ut amplius non subsistat, sed solummodo ipsius partes, corpus scilicet, quod utpote inanimatum incapax est subiectionis, & anima quæ ut mere spiritualis immunis est a iurisdictione Ecclesiæ, quæ utpote sensibilis in sola sensibilia potest exerceri; tum etiam quia anima vel est in Purgatorio, vel in Cœlo, & sic incapax contumaciæ, ac ideo incurrendi censuram, vel in inferno, ubi ei inutilis est censura, quia ibi incapax est curationis ac emendationis, & sic pœnæ medicinalis.

Nihil autem concludunt momenta supra allata de excommunicatione, qua innodari possunt mortui; quia hac pœna ligari possunt defuncti sumpta excommunicatione improprie tantum & indirecte, quatenus ista non tam afficit aliquid in se, quam aliquid aliis circa ipsum præscribat, non vero proprie & directe accepta hac pœna in proprio suo sensu, nempe prout afficit hominem Christianum per se, & interiori ac exteriori Ecclesiæ privat communione, idest bonis spiritualibus; & hoc modo nequit Ecclesia excommunicare infideles & mortuos, utpote sibi non subditos. Itaque mortui indirecte & improprie excommunicari possunt, quia potest Ecclesia viventibus præcipere, ut pro mortuis non orent, aut illis ecclesiasticam sepulturam denegent; quia comperit Ecclesia, eos, dum viverent, propter hæresim, aliudve delictum, cui annexa erat censura, iam a fidelium communione esse exclusos; quo sensu non decernit Ecclesia excommunicationem, sed eam, quæ contracta erat, denunciat. Hinc patet, absolutionem non concedi mortuis nisi indirecte, quatenus finit Ecclesia, ut, cum de eorum pœnitentia constet, precibus iuvari possint, ut ex cap. 28. *de sent. excomm.* alias longius in Purgatorio detinerentur, eo quod in extremo vitæ halitu tanti sceleris pœnitendo veniam consequi potuerint.

In casu vero allato de eo, qui mandavit occidi Clericum, & morte præventus Clerici occisio secuta sit post eius mortem, hic excommunicationem ob tale facinus a se mandatum non incurrit, quia iam non est subiectus Ecclesiæ, quæ subiectio requiritur, ut actualiter incurratur excommunicatio. Ita Corneius cum aliis cit. a Salmantic.

Subditus vero non potest ligari censura a Superiore, nisi quatenus subest eius iurisdictioni, idest versatur intra fines ipsius Diœcesis seu Territorii. Unde subditus, qui in proprio Episcopi sui territorio deliquit, censuris ligari potest, etiamsi in alienum Territorium fugerit. Ita communiter. Alias si homo ille plecti non posset nisi in Territorio, in quo peccavit, crimen eius impunitum remaneret, cum in alieno Territorio, ad quod confugit, nil admiserit quod censura puniri queat, ut supponitur. Igitur talis homo etiam in alieno Territorio puniri potest sive per censuram latam ab homine, in quo casu iudex loci delicti, requirere debet a iudice loci, in quem delinquens confugit, ut vel ipse eum citet, vel remittat, adeo ut tandem puniatur, si comparere nolit; sive per censuram a iure. Unde si ipso facto Mediolani incurreretur excommunicatio ab homicida, qui aliquo mortaliter vulnerato, in Diœcesim Bergomensem se reciperet, eo instanti quo ex vulnere mors sequeretur, censuram incurreret. Et hoc quoque dicendum, si lethaliter vulneratus Mediolani traducatur in aliam Diœcesim, ibique moriatur; quia homicidium, si non quoad effectum, quoad actionem tamen externam consummatum est ubi sub censura erat vetitum. Verum quidem est, ad censuram requiri effectum; sed quod hic vel illic ponatur, plane accidentarium est. Hinc ob rationem eamdem, qui lethaliter vulneravit in Ecclesia, contrahit censuram latam contra occidentes in Ecclesia, tametsi vulneratus, in domo sua moreretur. Ita Suarez, Bonacina, qui ex hoc inferunt, quod qui positus in Ecclesia exploso tormento bellico occidit hominem extra Ecclesiam, non incurrit censuram contra occidentes aliquem in Ecclesia, quam bene incurreret, si cum sit extra Ecclesiam, eum occideret qui erat in Ecclesia; quia delictum prioris consummatur extra, posterioris vero in Ecclesia. Et sic in aliis huiuscemodi casibus.

Non levis difficultas versatur inter DD. circa eum, qui inchoato crimine in loco, ubi contra ipsum est censura, in alio compleat, qui non subiacet censuræ: puta si quis virginem rapiat Venetiis, & Patavii eam violet, ubi fingamus ullam contra stuprum non esse censuram: Et in hoc casu stando hactenus expositis videntur melius, probabiliusque sentire ii, qui contra Sayrum sustinent, hunc censuram non incurrere; quia censura non est lata contra utcumque in materia hac delinquentes; sed

con-

contra verum stuprum patrantes. Poterit quidem hic puniri ab Antistite Veneto aliis poenis ob ratum commissum in sua Dioecesi, sed minime incidit in censuram, quae contra solos raptores viget in Veneta Dioecesi. Unde subditi, qui extra ditionem proprii Episcopi incidunt in crimina, quae in sua Dioecesi censurae poena plectuntur, iisdem censuris non subiacent, ut patet ex cap. 2. *de constitut.* in 6. ubi ad tollendam omnem difficultatem, quae circa hoc occurrere posset, ita definit Bonifacius VIII. *statuto Episcopi, quo in omnes, qui furtum commiserint, sententia excommunicationis promulgatur, subditi eius furtum extra ipsius Dioecesim committentes, minime ligari noscuntur, cum extra Territorium iusdicenti non paretur impune*: Ita ut vi huius declarationis, subditi patrantes extra fines suae Dioecesis crimen quod in illa vetitum est sub poena censurae, etiamsi ibidem per suum statutum eosdem ligare intenderet Episcopus, minime ea ligantur ob defectum subiectionis. Et ratio est, quia nemo potest ob idem delictum bis puniri; quod contingeret si Episcopus suae Dioecesis posset illum mulctare ob culpam extra illam commissam; dum propter eamdem culpam posset puniri ab Episcopo Dioecesis ubi deliquit; quia regulariter *forum quis sortitur ratione delicti*.

Sed dices: Episcopus, puta Veronensis, non desinit esse Pastor illius, qui in Dioecesi Vicentina deliquit, ita ut ibi possit de tali culpa absolvere; idcirco non videtur implicare quod possit ibi etiam eum punire. Resp. latam esse disparitatem inter absolutionem, quae datur in foro interno seu conscientiae; nam ius non subtrahit Pastori pro foro conscientiae ovem alibi ad tempus aliquod commorantem; & censuram quae pertinet ad forum externum, circa quod haec habetur regula a iure statuta, ut qui alibi deliquit, ibidem in exteriori foro plectatur; alias sequeretur iurisdictionum perturbatio. Unde si absolutio danda esset in foro exteriori, ea in aliena Dioecesi ab alieno Episcopo dari non posset.

Quid circa Religiosos Ordinum. Hoc tamen minime suffragatur Religiosis Ordinum, ut ubicumque statuta suorum Superiorum violent, censuris ab his latis non subiaceant; nam quamvis Religiosi quoad missionem limitibus circumscribantur, non circumscribuntur tamen quoad localem amplitudinem iurisdictionis, quae pro territorio habet totum mundum, aut saltem iurisdictionem, quae non exercetur ratione loci, sed personarum, quas proinde ubicumque insequi & urgere valent. Similiter non suffragatur Beneficiatis non residentibus, aut renuentibus, dum a suo Episcopo vocantur, Synodo interesse; ita ut in aliena Dioecesi, ubi interim degunt, censuris contra absentes latis ligentur, quia sunt in proprio territorio fictione iuris, secundum quod quis peccare censetur eo in loco, ubi facere omittit id quod tenetur facere ex L. 121. ff. *de Regulis iuris*. Minime pariter suffragatur iis, qui contra Episcopi statutum frumentum exportant extra Dioecesim, quod idem est ac in locum exemptum; quia haec deportatio, prout periculosa proprio Territorio, saltem fictione iuris in eodem perficitur. Quocirca censuram contraheret qui contra Praelati legem accederet ad Monasteria exempta, quia accessio fit, & consummatur in proprio Episcopi territorio. Si autem censura lata esset tantummodo contra eos, qui loquerentur cum Monialibus, illa non ligarentur, qui cum ipsis in proprio earum Monasterio loquerentur. Sic Nuglinus, Avila, Bonacina. Tandem non suffragaretur ne censuram incurrerent conditionalem latam ob delictum praeteritum. Idcirco si excommunicentur qui bona alicuius furati sunt, nisi intra mensem ea restituant, excommunicabuntur, tametsi ante elapsum terminum exierint e Territorio. Ita Auct. *Suppl. Moral. Tournel.*

Gravior tamen difficultas est, num censura quae lata sit in aliquem subditum per modum sententiae, e. g. si intimetur Ioanni excommunicatio si furetur, si comam nutriat, si popinas adeat, eum liget si in alieno territorio delinquat. Discrepant circa hoc DD. Suarez cum Sayro, ac Bonac. partem sustinet affirmativam; quia 1. aiunt ipsi, statutum respicit territorium, ut ordo & pax in eo serventur; quocirca non afficit personas, nisi quatenus ratione territorii subditae sunt ac in eo morantur. Sententia autem attendit privatum personae bonum; idcirco vim habere potest independenter a territorio. 2. Superior agere potest censura in suos subditos, & hi tales manent, idest subiecti personaliter, etiam extra territorium sui Superioris: Igitur suis censuris ibi quoque sunt obnoxii. Opposita tamen opinio est probabilior, & hanc sustinent Coninch. Avila, D. Grandin citati ab Auctore *Supplementi Moralis Tournelii*, quam probant ex supra cit. cap. 2. *de constitut.* 16. Bonifacii VIII. ubi: *Cum*, inquit, *statuto Episcopi excommunicantur fures*, eos

non

non percelli, qui extra ipsius territorium seu Diœcesim furantur; non affert pro ratione statutum respicere territorium, non personas, sed unice quod *extra territorium iusdicenti non paretur impune*. Episcopus autem sive statutum ferat, aut sententiam contra absentem in aliena Diœcesi, idest contra eum, qui incola est extra suum territorium, ibique delinquit, iam vere ius dicit extra suum territorium. Igitur subditum suum extra proprium territorium si peccet, pœna censuræ ferire nequit. Nam sicuti censura per modum statuti ita respicit territorium, ut personarum conditionem non excipiat; ac ideo nec delinquens ubique censura ligari potest; ita lata per sententiam sic primo respicit personam, ut non excludat proprium territorium, ac proinde nec subditam personam ubicumque peccet, ligare queat. Hinc colligit Coninch. falso aliquos asserere, quod possit Episcopus præcipere suis Clericis, ne Sacrum celebrent in aliena Diœcesi; nam hoc, ait, invalide faceret, nisi forte quatenus ex iusta caussa his præcipere posset, ne e Diœcesi egrederentur, quo in casu proprie non peccarent alibi Sacrum celebrando, sed exeundo ex Diœcesi. Quod si forte ex tali celebratione Missarum in altera Diœcesi contingeret, ut propria Diœcesis Missas non haberet, in tali casu, ut vult Auct. *Suppl. Moral. Tournel.* Sacerdotes illi censuris subiacerent, quia iuris fictione in propria Diœcesi delinquerent: Tandem idem Coninch. observat, quod Clericus, qui legatione aliqua Episcopi nomine fungeretur, subiectus tunc esset specialiter & personaliter suo Episcopo, eo quod eius actiones tunc cederent in honorem aut dedecus proprii Episcopi. Unde colligit, eum in loco legationis censura ligari posse ab eodem suo Episcopo.

Extraneus, qui in alieno territorio delinquit contra ius naturale aut commune, subiici potest censuræ nisi satisfecerit; & est communis; quia ex cap. *ultimo de foro competenti* sortitur forum ratione delicti. Igitur quamdiu manet in illa Diœcesi, legitime citari potest ab Episcopo loci eiusdem, & compelli, ut parti læsæ satisfaciat, & si contumax sit, etiam excommunicatione puniri. Ita Pirhing. Barbosa cum aliis. Si tamen ille extraneus exeat e territorio antequam citatione præveniatur, censent cum Avila Salmanticenses, eum censuris subiici non posse. Nam hæc (dicunt) intercedit differentia inter subditum domicilii & delicti, quod subditus domicilii utpote absolute subditus, ubicumque commoretur, puniri queat a suo Pastore, alter vero ut subditus solum secundum quid, nisi remanens in loco delicti; nisi iudex loci ad quem accessit, eum ad preces Iudicis loci delicti citaverit, aut remiserit, ut facere tenetur.

Extranei, & vagi etiam errantes ligari possunt censura lata per statutum, tametsi ingressi non sint nisi postquam lata fuit censura; ita plurimi contra alios: Quia si extranei tenentur legibus locorum in quibus vivunt, ut dicitur in tractatu *de legibus*, videntur obnoxii etiam censuris, quæ violationi legum eorumdem sunt annexæ, licet ob ipsarum legum ignorantiam facilius quam incolæ iudicari possint immunes a censura. Quia, ut recte dicit Suarez, statutum & constitutio primo & per se datur pro ipso territorio, ut scilicet qui in eo degunt, tali modo & ordine se gerant. Quocirca ne talis ordo & pax territorii turbetur, operæ pretium est, ut etiam exteros ipsos peregrinantes statutum ligare debeat; & sic hi tenentur aliis illius territorii se conformare. Unde quod huic statuto subditi sint, non oritur ex delicto, sed ex actuali existentia & conversatione in tali territorio, & ex quadam naturali obligatione quam contrahit qui aliquo in loco moratur, ut moribus illius loci se conformet, donec ibidem remanet: ita ut si statutum obligaret sub culpa, illud violando peccaret, ac ideo si ei annexa sit censura, eam quoque incurreret; nisi constaret nolle Superiorem eidem extraneos subiicere, qui animum non habent ibi commorandi sex aut amplius menses, quia cum censuræ non obligent ultra intentionem eas ferentis, dicendum est, extraneos, qui parum temporis ibi sunt moraturi, his censuris non subiacere.

Si censura feratur per modum sententiæ v. g. *sit ipso facto excommunicatus qui notitiam habet talis furti, nisi revelet*, non ligat eos, qui necdum erant in territorio tempore quo lata fuit: Quia talis sententia fertur per modum præcepti transeuntis, quod non cadit nisi in eos qui actu præsentes sunt. Quare docent Canonistæ, sententiam *vires sumere in continenti*, hoc est simul & semel imponere quidquid potest obligationis. Quoad extraneos vero, qui iam extabant in territorio quando lata est talis sententia, si ibi erat non transeuntes, sed animo commorandi per aliquod tempus, ei subiacent. Ita D. Grandin.

Num vero Episcopus, dum extat extra suam Diœcesim, possit ligare subditum censu-

sura lata per sententiam: Difficultatem hanc solvunt sacri Canones, qui interdicunt, ne quis Episcopus iurisdictionem in Diœcesi exerceat aliena. Ita habetur Clement. *Quamvis de foro competenti*: Nam ad ferendam sententiam requiritur caussæ cognitio, quæ haberi non potest sine tribunali, & nemo extra suam ditionem sedere potest pro tribunali, cum iurisdictio cohæreat loco; ita ut iudex extra locum ratione iurisdictionis contentiosæ redigatur ad instar privati, ut ex L. *finali cap. de offic.* Excipe tamen si consentiat Episcopus loci alieni; & si partes contendentes consentiant, quia inviti trahi nequeunt extra proprium territorium. Item si Episcopus expulsus sit e sua Diœcesi, quia sententiam ferre potest in Civitatibus vel insignibus locis suæ Ecclesiæ & propinquioribus, petita tamen licentia ab Ordinario loci, in quo existit; & licet eam non obtineat, adhuc potest in tali casu procedere, prout habetur cit. cap. vel tandem si agatur de crimine notorio, quia notoria non exigunt caussæ cognitionem.

Excepti a censura. Nota. Imperator, Rex, eorumque uxores & filii privilegio gaudent, ut non subiaceant censuris latis ab Episcopo, sed solum a Summo Pontifice. Hocque idem privilegium habent ii, qui in proprios ac peculiares Romanæ Ecclesiæ filios sunt recepti.

Secunda conditio, quæ requiritur ex parte subiecti, ut valide feratur in ipsum censura, est, quod sit homo baptizatus. Hinc Ecclesia excommunicare nequit cathecumenos, idololatras, saracenos, aliosve infideles non baptizatos, quia in illos non habet iurisdictionem iuxta illud Apost. 1. Corinth. 5. *Quid mihi de iis qui foris sunt, judicare?* Potest tamen indirecte, interdicendo Fidelibus, ne cum ipsis communicent. De hæreticis vero, schismaticis, apostatis nullum est dubium quod ferre possit in istos censuras, utpote qui per Baptismum, cui initiati sunt, velint nolint sunt iurisdictioni Ecclesiæ subiecti cap. *de Iudæis* dist. 45.

Tertia conditio est, quod subiectum censura feriendum sit rationis capax. Idcirco pueri, perpetuo amentes ligari nequeunt censuris, & sic pueri tempore interdicti (quidquid in contrarium dicant aliqui) secundum veriorem, utpote non comprehensi in interdicto locali, ut pœnæ seu censuræ incapaces, idest iurisdictionis exercitæ circa eos, non sunt excludendi a divinis officiis, & ita sustinent Suarez, Corneius, Avila cum multis aliis. Qui vero ad tempus tantummodo sunt rationis impotes, ut dormientes, ebrii, & ad tempus amentes, si cum dederunt caussam censuræ, usu rationis carebant, ligari nequeunt censuris: Possent quidem si eodem rationis usu tunc caluissent, quia requiritur libertas, quando apponitur caussa voluntaria. Ille autem qui mandatum dedit aut consilium occidendi Clericum, incidit in excommunicationem, etiamsi incideret in amentiam antequam revocet mandatum, aut consilium, & tunc, nempe tempore amentiæ, secutus est effectus; tamen si talis amentia esset perpetua, absolvendus esset, licet signa non daret pœnitentiæ; quia cum censura sit medicinalis pœna ad correctionem, incapax correctionis est absolvendus, ut docent Suarez, Corneius, Coninch. cit. a Salmantic.

Impuberes ligari possunt censura a iure vel ab homine, nec solum per modum præcepti lata, ut volunt aliqui, sed etiam per modum sententiæ generalis vel particularis, ut verius alii dicunt; eo quia tametsi Ordinem iudicialem ignorent, quod est ratio quare contraria sententia a censura tali modo lata eos excusat, possunt tamen ab alio instrui, & per procuratorem aut tutorem se defendere. Sic sustinent Suarez, Coninch cit. a Salmant. Non ligantur hi tamen de facto a censuris sive a iure sive ab homine latis, nisi exprimantur; quia, ut notant Suarez, Sotus, Azorius & alii, credendum est, quod licet Ecclesia possit in hos ferre censuras, fecit tamen quod convenientius est facere, sicuti est non punire impuberes censura, qui virgis potius quam censuris sunt corrigendi.

Requiritur tandem, quod persona censura ferienda sit determinata. Unde Communitas, Collegium, aut Civitas excommunicari nequeunt, ut expresse in cap. *Romanà de sentent. excommunic.* in 6. Quia non est credibile totam Communitatem deliquisse, sed forte aliquos esse innocentes, nec est Dei aut Ecclesiæ iudicium condemnare iustum cum impio. Sic docent D. Thom. in addit. q. 22. art. 5. & alii. Immo nulla erit pariter censura si feratur in aliquem ex Communitate, qui tale delictum commisit, non determinando personam ream; quia tunc est sententia incerta, & indefinita, quæ nullum parit effectum, non secus ac nihil efficeret, qui ex pluribus hostiis sibi propositis unam consecrare vellet, aliquam non determinando; quia consecrationis verba debent ferri in determinatam materiam,

Ali-

Aliter vero dicendum, addunt hic Salmaticenses, de censuris latis per modum praecepti aut statuti; quia hae totam Communitatem comprehendere possunt; puta si Praelatus sub poena excommunicationis huic Communitati aliquid praeciperet, omnes transgressores illius praecepti eam contraherent, & ita non Communitatem, sed particulares talis censura respiceret; cum ex opposito censura lata per modum sententiae in Communitatem, ipsam immediate respicit Communitatem, in qua fortasse plures erunt innocentes, qui aequum non est quod pro aliorum culpa mulctentur.

Nec officit, quod tota Communitas per delictum alicuius particularis suspendatur aut interdicatur, quia ut respondet S. Thom. in addit. q. 22. art. 5. ad 2. suspensio & interdictum non sunt tanta poena quanta excommunicatio, cum suspensi non fraudentur Ecclesiae suffragiis ut excommunicati. Hinc aliquis etiam sine peccato proprio suspenditur, sicut & totum Regnum ponitur sub interdicto ob peccatum Regis, & ideo non est idem de excommunicatione.

Nota 1. quod censura excommunicationis lata a Pontifice, vel ab alio Superiore contra Communitatem absque praecedenti examine, quo inquisitum fuerit, quaenam personae illius Communitatis deliquerint, est non solum illicita, sed simul invalida, ac proinde non comprehendit nec ipsos delinquentes; quia huiuscemodi sententia continet intolerabilem errorem contra ius divinum & naturale, utpote quae indistincte feratur contra reos & innocentes, qui eam nullam idcirco reddit. Quod si facto debito examine omnes illius Communitatis culpati reperiantur, licite & valide possunt a Summo Pontifice excommunicari; quia non erit iure naturae illicita, sed solum iure Ecclesiastico, quod observare non tenetur Pontifex. Esset tamen illicita talis sententia, licet valida, si ab alio Superiore feratur contra integram Communitatem, quia vetita est a iure Canonico cap. citato *Romana*, ubi praescribitur eis forma ferendi talem sententiam. Quare ut Superior licite & valide in totam Communitatem excommunicationem ferre possit, non debet per unam sententiam omnes simul excommunicare, quos reos reperit, sed vel per plures sententias singulos quos reperiret deliquisse, vel per unam pluribus aequivalentem, ut si dicat *excommunico Petrum & Paulum* &c. vel omnes Magnates & reliquos virtualiter recensendo, ut si dicat *excommunico Praepositum*, *Decanum*, *Archidiaconum*, *& alios huius Communitatis*.

Nota 2. eumdem hominem incurrere posse plures censuras, sive eiusdem, sive diversae speciei, ita ut quamvis absolvatur ab una censura, altera innodatus remanebit, donec ab illa absolvatur: quia cum incurratur censura ob violationem legis, proculdubio quoties legis transgressiones multiplicantur, multiplicatur & censura; multiplicatis enim caussis, effectus multiplicantur. Unde qui Clericum saepius percutit cum interruptione morali, aut percutit Clericum, & incidit in haeresim, cum in utroque casu multiplices ponat caussas censurae, multiplices sequuntur effectus, ideoque multiplices censurae in primo casu quoad numerum, in altero quoad speciem; quia unicuique transgressioni completae alligatur sua censura. Igitur cum multiplicantur transgressiones, multiplicantur censurae. Multiplicantur vero transgressiones vel specifice, vel numerice.

Diximus *cum morali interruptione*, quia si percussio fiat saepius, sed successive sine interuptione morali, unica incurritur censura. Percussio enim, non secus ac furtum, cum certam definitam extensionem non habeat, non censetur moraliter uno aut altero actu perfici, sed tamdiu eadem numero reputatur, donec moraliter cesset seu discontinuetur. Contra vero qui saepius etiam sine intermissione fornicatur cum eadem, plures contraheret censuras, quia fornicatio terminum habet definitum, in quo consummatur, & qui proinde pluries poni nequit, quin plura numero peccata ponantur. Hinc licet percutiens Sacerdotem, qui simul Diaconus est & Subdiaconus, unam tantum incurrat censuram, quia unam tantum irreverentiam committit contra statum clericalem, maiorem quidem in Sacerdote, sed non diversae speciei ac si in Clerico, duas tamen censuras contraheret, si Sacerdos quem percutit, esset etiam Monachus, quia tunc duas violaret leges, aliam quidem quae praecipit reverentiam debitam statui Clericali, aliam quae praecipit reverentiam statui Monachali: Religiosi enim conditio plane diversa est a conditione Clericali, cum alia sit consecratio Monachi, alia Sacerdotis saecularis.

Nota 3. Qui facit actum pluries vetitum vel ab eodem vel a pluribus Superioribus eamdem habentibus potestatem, non plures incurrit censuras; sic cum Sayro Suarez, Bonacina, & alii communiter: Quia censu-

ræ non multiplicantur, nisi multiplicetur contumacia, quæ iam non multiplicatur, nisi multiplicentur actus vel leges: leges autem non multiplicantur, nisi nova imponantur iura: idem autem Superior vel plures Superiores Ordinis eiusdem non imponunt nova iura, sed unam eamdemque legem constituere censentur. Igitur per unicam eius transgressionem non multiplicantur peccata, nec censuræ si lex lata sit sub censura. Unde qui peccat contra legem sæpius latam ab eodem aut a diversis Pontificibus renovatam, v. g. non ferendi arma ad inimicos, unicam contrahit censuram; quia licet lex sit materialiter diversa, formaliter tamen unum sunt, quatenus sunt moraliter una eademque auctoritas.

§. VIII.

De forma ferendi censuras, ac de solemnitate ad eas requisita.

Nomine formæ in censuris intelliguntur ritus, seu quædam formalitates, quibus uti solet Ecclesia, & servari debent in ferendis censuris, & habent suum ordinem, ut quædam censuram præcedant, ut monitiones, eam comitentur aliæ, & sunt signa quæ censuram exprimunt, aliæ sequantur, ut denunciatio; de singulis quarum seorsim tractabitur.

Quid significet nomen monitionis. Monitionis nomen hic sumitur pro declaratione seu intimatione, qua Superior denunciat, quod qui tali legi aut sententiæ non obedierit, talem pœnam incurrat, vel incurrere mereatur. Verum pro faciliori agendorum captu supponendum 1. latum esse discrimen inter excommunicationem, suspensionem, & interdictum: Nam excommunicatio numquam ferri potest nisi per modum censuræ, idcirco per modum pœnæ medicinalis, & nonnisi propter delinquentis contumaciam, ac nunquam per modum pœnæ præcise talis in punitionem præteriti delicti ordinatæ. Suspensio vero, & interdictum personale ferri possunt, & aliquando feruntur per modum censuræ, quarum proinde violatio inducit irregularitatem, & per modum pœnæ pure talis, & tunc non petunt contumaciam, cum simplex pœna non tantum ordinetur ad resipiscentiam peccatoris, sed etiam & præcipue ad punitionem peccati; & sic infligitur pro delicto absolute præterito, ut patet ex iudiciis humanis; & sic habetur de suspensione in cap. *Tam litteris* 33. *de testib. & attestationib.* cap. *Cum in cunctis* 7. *de elect.* de interdicto cap. *sacro* 48. *de sent. excomm.* cap. 1. eod. tit. in 6. Et ratio discriminis deducitur ex gravitate excommunicationis, quæ ultimum est remedium, quo uti valeat Ecclesia, utpote quæ pluribus bonis privet spiritualibus; idcirco æquum non est ut feratur nisi in contumaces nolentes Ecclesiam audire, dum pœna censuræ inobedientes minatur. Idemque dicendum de interdicto universali, quod plurimos tangit innocentes, & sic nonnisi ob contumaciam & duritiam est ferendum, quod non currit in suspensione, & in particulari interdicto.

Supponendum 2. nullam monitionem necessariam esse distinctam a præcepto in censuris, quæ ipso facto, idest latæ sententiæ a iure feruntur, sive tale præceptum detur per modum statuti generalis, sive per modum particularis præcepti pro peccatis futuris. Ut si Prælatus præcipiat sub pœna excommunicationis latæ sententiæ suo subdito, ne in talem domum ingrediatur; Quia ius ipsum satis admonet, ita ut qui talem censuram incurrit, conqueri nequit se non fuisse admonitum, cum lex semper loquatur, & præceptum ipsum, donec vigeat, semper admoneat subditum, ne præceptum violet. In his igitur casibus nulla monitione a lege distincta opus est, nisi lex novam monitionem præscribat, ut in Clement. unic. *de statu Monach.* excommunicantur ipso facto qui visitationes impediunt, nisi moniti resipiscant.

Supponendum 3. Monitionem triplicem statui a Doctoribus: Alia, quam facit ipsa lex, vel statutum, quæ vocatur a quibusdam *solemnis*. Alia, quæ fit ab homine, qua scilicet reus per sententiam Superioris auctoritate personaliter seu determinate seu indeterminate, ut in Monitoriis, admonetur ut a culpa se retrahat, aut satisfaciat nisi censuram incurrere velit; vel fit servatis iuris formalitatibus, cum nempe vel est trina, vel una pro tribus, & hæc dicitur *canonica*; vel fit omissis iisdem solemnitatibus, & tunc dicitur *non canonica*.

Nota, totam difficultatis vim, quæ circa rem hanc exurgere potest, ad duo reduci capita; primum nempe, an censura, quæ fertur per modum sententiæ pro delicto præterito, decerni possit incurrenda ipso facto, absque eo quod ulla præcedat admonitio; quod idem est ac inquirere, num censura ferri queat contra non contumacem, vel an ferri possit pro crimine præterito sine ullo respectu ad futurum. Alterum est, utrum cum lex non infert censuram ipso facto, sed

minatur, censura infligi queat sine nova praecedenti monitione. His positis sit.

Ad ferendam censuram pro delictis praeteritis essentialiter requiritur monitio, non tamen canonica. Est communior contra Caietanum. Et quoad primam partem, certum est, ritum illum servandum esse in ferendis censuris, qui praecipitur, aut saltem graviter insinuatur in sacra Scriptura; qui ritus est monitionum praxis; quia Matth. 18. Christus ait: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus*; & Apost. ad Titum 3. inquit: *Haereticum hominem post unam & secundam correptionem devita*. Unde ex his patet, devitandos esse tamquam ethnicos, qui ab Ecclesia moniti parere renuunt. Et huiusmodi praeceptum iam antiquitus cognovit Ecclesia, ut constat ex can. Concilii Rothomag. cuius verba relata sunt a Gratiano.

Et hoc ipsa ratio confirmat. Censura enim ferri nequit nisi in eum, qui ob contumaciam aliter mederi nequit. Contumax autem non est, qui non est admonitus, & qui forte si admonitus esset, resipuisset. Igitur sine praevia admonitione Ecclesia nequidem de plenitudine potestatis ferre potest censuram pro peccatis praeteritis sine praecedenti monitione, ut docent quamplurimi ex Doctoribus. Et hoc comprobat doctrina Concilii Meldensis ubi dicitur: *Anathema est aeternae mortis damnatio, & nonnisi pro mortali imponi debet crimine, & illi qui aliter non potuerit corrigi*. Non potest autem dici inemendabilis, qui de suo crimine ab Ecclesia non fuerit admonitus, nec sine monitione omnia adhibita sunt remedia ad eius emendationem, ut ob eorum inutilitatem revera iudicari & dici possit inemendabilis, cum sine monitione non contingat eum sic Ecclesiam contemnere, ut illam audire renuat. Unde sequitur, quod in ferendo interdicto necesse non sit totam monere Civitatem, sed illum tantummodo qui est caussa cur interdictum infertur. Et vere, censura est poena medicinalis per se directa ad retrahendum hominem a statu peccati, ex quo essentialiter discrepat ab aliis poenis, quae meram habent rationem vindictae, & ideo iis etiam imponuntur, quos postea sui poeniteat. Unde nulla censura caret spe absolutionis statim ac reus resipiscat: quomodo igitur valida esse poterit censura sine praevia monitione? Nemo enim non videt, quod tunc iam non esset poena medicinalis ad resipiscentiam peccatoris, sed mera poena sicut aliae principaliter ad vindictam, & solum per accidens tenderet ad eruendum hominem e statu suo, cum infligeretur in eum quoque, qui iam se emendasset, neque iam esset contumax.

Quoad alteram vero partem, nempe quod monitio praemittenda censurae imponendae pro delictis praeteritis non requiratur quod sit canonica, patet ex ipsius monitionis conditione. Nam licet monitio canonica ea sit, quae fit tribus vicibus distinctis, vel una saltem, sed quae expresse quod pro tribus vicibus valitura sit, & haec necessaria sit ut censura iuste & licite feratur, non tamen est necessaria ut feratur valide. Unde censura quae aliter fit, saepius dicitur quidem iniusta, nullibi vero invalida, ut cap. *Romana Ecclesia 5. de sentent. excommunic. Nec in specie, nec in genere* (ait Innocentius IV.) *pro culpis & offensis praeteritis excommunicationum sententias absque competenti monitione praemissa promulgent; & si contra praesumpserint, iniustas noverint illas esse*. Non dixit Pontifex *nullas*, ut communiter reflectunt hic Canonistae. Porro monitio competens idem est cum canonica: canonica vero, ut vidimus antea, est trina monitio, sicut ex iure notat Suarez. Dicitur quidem alibi, scilicet cap. 48. eod. titulo, talis sententia iusta, sed prout iustum importat aequalitatem poenae cum culpa, & opponitur *invalido*, non vero prout opponitur *illicito*. Hinc in eod. cap. *Iudex*, (& hoc notandum): *Qui excommunicat non praemissa illa competenti admonitione, scire debet, ingressum Ecclesiae per mensem sibi interdictum*. Ex cuius poenae gravitate inferunt Soto & Navarrus, Iudicem hunc mortaliter delinquere, etiamsi reus cederet iuri canonicae monitionis; quia illud institutum est in commodum publicum, non tantummodo in privatum ex c. *Contingit* 45. eod. tit. Iuri autem publico actis privatorum derogari nequit L. *Ius publicum* 38. ff. *de Pactis*.

Verum invalida esse potest censura defectu canonicae monitionis, si a iure ita constitutum sit. Sic ex Decreto Bonifacii VIII. cap. 43. eod. tit. in 6. *Nullae sunt sententiae maioris excommunicationis, suspensionis, interdicti, latae contra participantes, excommunicatis ea participatione, quae solam minorem excommunicationem inducit, si decernantur monitione canonica non praemissa*. Haec tamen exceptio, quae in casibus solum a iure expressis locum habet, generalem non firmat regulam. Exceptio facienda.

Duo tamen hic addi oportet, 1. Excommu-

municationem latam ab uno Episcopo contra illos, qui communicassent cum eo, quem alius Episcopus excommunicavit, non fore invalidam; quia decretum Innocentii IV. c. *Statuimus* 3. eod. tit. in 6. quod innovatum fuit a Bonifacio VIII. non præcipit monitionem canonicam nisi eidem Iudici, a quo excommunicati sunt illi, cum quibus alii communicando excommunicationem incurrunt. 2. Invalidam fore censuram a delegato latam sine monitione canonica, si delegans eamdem monitionem fieri imperavit, quia delegatus nihil potest ultra intentionem delegantis.

Quoad leges vero comminatorias, idest leges, vel præcepta quæ dantur sub pœna censuræ, num præcedere debeat monitio antequam censura a Iudice feratur, distinguendum est inter comminationes quæ fiunt ab homine, dum legem imponit sub pœna censuræ, & comminationes quæ fiunt a iure. Si enim Superior præceptum indicet sub pœna ferendæ censuræ, probabilius videtur monitionem minime necessariam esse, ut de facto contra transgressorem censura feratur; quia ibi non requiritur nova monitio, ubi hæc sufficiens reperitur ex parte iudicis, & contumacia ex parte delinquentis, quod contingit ubi lex præcedit quæ censuram minatur. Reperitur quidem sufficiens monitio ex parte Superioris; & quia sufficienter admonitus est qui legem ac pœnam lege statutam cognoscit; & quia secunda monitio nil operari potest quod abunde non præstiterit prima & continua legis comminatoriæ monitio, nec plus efficere potest Superior nova monitione, cum iam satis per legem a se latam se declaraverit. Reperitur sufficiens contumacia in delinquente; nam satis contumax est, qui a lege continuo monitus eidem non obtemperat. Quod si ius comminetur censuram, tunc pariter, sicuti sustinent Caietanus, Suarez, Cornelius, aliive, & est probabilior secundum Salmant. requiritur ut præcedat monitio. Quia censura infligitur propter inobedientiam præcepti illam ferentis. Verum licet in casu nostro delinquens inobediens sit iuri censuram comminanti, non est inobediens tamen iudici illam ferenti: igitur nisi ab ipso moneatur, & post monitionem delinquat, non poterit ipso facto excommunicari. Censura enim non petit quamcumque monitionem, sed quæ proportionem habeat cum eadem censura. Igitur sicut censura lata a iure petit monitionem a iure; ita censura lata ab homine, monitionem petit ab homine. Unde cum in præsenti censura feratur ab homine, non sufficit monitio, quæ fertur a iure, nisi quando ius sub pœna latæ sententiæ monet. Idcirco in cap. *Reprehensibilis de appellationibus* solum excipitur ab onere denunciationis, quando censura ab ipso iure lata est. Ita cit. DD.

Verum ad uberiorem rei intelligentiam circa hasce conclusiones nota 1. quod quamvis præcesserit lex, quæ excommunicare minatur, iudex licite potest eam decernere absque prævia monitione, melius tamen est si unam saltem monitionem præmittat, cum hæc agendi ratio magis consona sit charitati. Ita cum aliis sentiunt Covaruv. Avila citati hic a Salmanticensib. Nota 2. quod licet tunc monitio absolute omitti possit, tamen necessaria est trina delinquentis citatio, cui simul concedendum est aliquid temporis, ut se defendere valeat; quia puniri nequit nisi qui crimen confessus sit, aut confiteri recusans fuerit convictus. Sic colligitur ex cap. 12. caus. 2. q. 1. & cap. *Presbyt.* 21. xv. q. 5. Et hoc ita verum est, ut qui excommunicationem incurrit, ipso facto declarari nequeat a Iudice excommunicatus, nisi post citationem; alias declaratio secundum multos DD. nulla foret, ut notat Avila, qui tamen negat, hanc citationem necessariam esse quando crimen notorium est; & si reus præscripto sibi tempore non compareat, damnari potest ut contumax. Delictum autem quoad præsens duplex esse potest, notorium nempe notorietate ipsius delicti, quia nimirum notorium est & publicum v. g. Petrum tale crimen commisisse; & notorietate contumaciæ, quia videlicet est notorium, seu communiter manifestum, ipsum Petrum post monitionem futurum pertinacem, si in publico & coram omnibus asseveranter & sub iuramento dixisset, se non obtemperaturum, quantumcumque admoneatur. Notatur qua

Nota 3. quod licet iudex omittat citationem, non tamen subiacet pœnis impositis contra eos, qui canonicam monitionem omittunt, quia pœnæ non sunt ampliandæ. Sic Auct. *Supplem. Moral. Tournel.* cum Avila.

Nota 4. necessitatem faciendi monitiones antequam ferantur censuræ pro peccato præterito, currere seu locum habere 1. in Superioribus Religiosorum respectu suorum inferiorum. 2. in iis qui non ferunt censuram nisi ad sui defensionem. 3. Licet censura ob idem delictum esset imponenda, in eum v. g. qui iam absolutus est, sed male,

sive

sive absolutio impartita fuerit absolute, puta, quia deceptus Superior, credidit eum pœnitere criminis, qui perseverabat in crimine; sive conditionate, puta sub pœna reincidentiæ in censuram. Nullum enim est decretum eximens in his casibus Superiorem ab onere monitionis. In tertio autem casu, in quo diximus locum habere monitionem, si absolutio a censura fuerit absoluta, nova requiritur monitio, cum nova statuenda sit censura Quod si fuerit conditionata, tunc necessitas ipsa implendæ conditionis vel denuo subeundæ censuræ, se habet ut perpetua quædam monitio. Si autem contingat quod Superior iterum submittere debeat censuræ eum, quem absolute a censura absolverat, non opus est ut admonitio fiat personaliter, sed sufficit ut fiat ad domum excommunicandi, ut iuxta novas Rotæ decisiones notat Gibalinus. 4. Necessaria est monitio, cum reus, antequam ei monitio fieret, declaravit coram iudice, se nunquam obediturum; quia etiam seclusa monitione hic esset reus contumax contra suum Superiorem, non contra censuram; tum quia præsumi debet, reum, si competenter admonitus fuerit, tandem obtemperaturum; & saltem utilis erit talis monitio, ut appareat quod talis censura feratur in vere contumacem. 5. Nec iteratio censuræ eximit a debito monitionis.

Hinc qui iam excommunicatus est a iure propter Clerici percussionem, nequit denuo propter idem scelus ab homine censura percuti, nisi prius admoneatur. Duplex enim pœna duplicem supponit culpam, & duplici censuræ duplex respondere debet contumacia. Unde cum in casu proposito multiplicetur pœna, igitur & culpa necesse est ut multiplicetur, ac ideo cum vetus contumacia satis per censuram punita fuerit a iure, ut nova censura accedat ab homine, nova opus est ut accedat contumacia. Sic Gibalinus cit. in *Supplem. Tournel.* contra Panormitan. & Covaruv.

§. IX.

De modo quo facienda est admonitio.

Admonitio fieri debet ab ipso Iudice, vel nomine ipsius qui vim habet citationis, quæ facienda est nomine & auctoritate eius, a quo fertur; quia nemo censetur inobediens & contumax, nisi per inobedientiam contumacem præcepto Superioris, quæ non datur nisi monitio fiat eius nomine, cum per hoc fiat ut cognoscat suum Superiorem, eiusque præceptum, cui parere debet; & talis Superioris cognitio ac eius mandati necessario requiritur, ut in pertinaci eiusdem mandati transgressione sit & dici quis possit contumaciter inobediens proprio Superiori. Insuper licet monitio & citatio differant inter se, quatenus monitio fit ut subditus censuram vitet, citatio vero ut qui citatur fiat certior de eo quod factum est per iudicem, reipsa tamen monitio est genus quoddam citationis: citatio autem nullius est momenti, nisi fiat nomine Iudicis. Quando citatio fertur in commodum alicuius particularis, ad illius instantiam facienda est; si autem fiat in bonum commune, tunc ut ex officio suo procedit Superior seu Iudex, sic ex proprio motu & nomine iudicis monitio & citatio procedere possunt. Non est necesse ut monitio fiat in scriptis, cum nulla lege hoc requiratur, ut notat Suarez: nam cap. 1. *de sentent. excommunic.* in 6. quod adducitur ab iis qui contrarium sentiunt, ne verbum quidem habet de monitionibus, sed solum ibi agitur de proferenda in scriptis sententia excommunicationis. Sufficit igitur quod fiat, immo fieri debet, etiamsi scriptis feratur, coram testibus, scilicet ad præsentiam personarum idonearum, ut si unquam opus fuerit monitionem probari, earum testimonio probari possit. Ita ius præcipit sine ulla exceptione, ut habetur in cap. *Sacro de sentent. excommunicat.*

Exprimenda est pariter saltem generatim censura; alias non foret vera contumacia contra censuram: & id suadet consuetudo, quæ est optima legum interpres. Unde satis non erit si solum citetur reus, & moneatur ut satisfaciat parti læsæ, ut ab opere vetito desistat, sed adiungenda erit censuræ comminatio. Non est tamen necesse, quod hanc vel illam speciem censuræ exprimat, cum sufficienter fit contumax qui non paret post indictam sibi in genere censuram: tunc spectabit ad iudicem statuere censuram, quæ ad contumaciam reprimendam ei magis idonea videbitur.

Item ii qui monentur, nominatim exprimi debent cap. *Constitut. 9. de sentent. excommunic.* in 6. Nominatim vero monetur ille, cuius vel proprium nomen exprimitur, vel certi, unde clare se cognoscere possit, characteres exponuntur. Si autem agatur de Communitate, quæ tota excommunicari non valet, singuli nominatim monendi sunt. Ita ex Glossa in cit. cap. *Constitutionum*. In casu vero interdicti, quod cadere potest in totam Universitatem, satis erit eos monere,

nere, qui caussa fuerunt cur latum sit interdictum, quoniam hi sunt contumaces emendandi & frangendi. Si censura ferenda fit contra particularem personam, monitio debet ei fieri in propria persona, ne si forte ad eius notitiam non venerit, contingat ferri censuram absque contumacia. Quod si talis persona, cui paratur censura, incognita sit, tunc, ut fit in literis monitorialibus, satis erit si monitio fiat in loco publico, puta in Ecclesia Parochiali, vel in alio eiuscemodi loco, unde ad delinquentis notitiam pervenire possit. Si autem cognita sit, sed vi aut fraude impedire contendit monitionem fieri in propria persona se abscondendo, satis pariter erit si monitio fiat ad domum, vel, si domum non habeat, fiat in Ecclesia, aut in loco publico, & tunc reus censetur sufficienter contumax cap. *Finali de dolo & contumacia*. Avila. Dolus tamen constare debet ex testibus aut patentibus indiciis; nam dolus non praesumitur nisi probetur L. *dolum ff. de dolo*. Quando autem reus semel citatus est & monitus in propria persona, reliqua fieri possunt ad domum, in Ecclesia, vel Tribunali, ut constat ex decisione Rotae teste Bonacina.

Trina monitio est quidem necessaria necessitate praecepti, & communis est apud omnes, ita ut peccaret mortaliter iudex, qui, praecisa urgentissima caussa, sine illa censuram ferret; non tamen necessitate censurae, ita ut sit invalida, si illa sine trina monitione fieret: quia solum assignatur a iure ad accidentalem solemnitatem censurae, non secus ad substantialem. Sic in cap. *Roman. de sentent. excommunic.* in 6. Censurae, quae fiunt absque competenti seu canonica monitione, *iniustae* dicuntur, quia fiunt contra iustitiam legalem seu contra legem, quae talem ordinem praescribit, non vero quia sint contra iustitiam commutativam vel distributivam; unde iniustae sunt tantum ex parte iudicis, quia peccat contra legem modum ferendi censuras praescribentem.

Nota, quod censura tametsi valide, illicite daretur per modum sententiae diebus feriatis, quia ad illam requiritur iudicialis caussae cognitio, quae diebus feriatis, quando a caussarum strepitu silet forum, haberi nequit cap. *Finali de feriis*. Potest tamen licite Praelatus etiam diebus feriatis ferre censuram per modum legis & praecepti; quia ad hanc non requiritur caussae cognitio; immo eam quoque, quae fertur per modum sententiae, quando contumacia rei est ita notoria, quod caussae cognitione non indigeat, ex cap *Evidentia de accusationibus*. Denunciatio tamen censurae, quando iam die non feriato praecessit caussae cognitio, frequenter fieri solet diebus feriatis: cum diebus non feriatis in plurium notitiam devenire nequeat. Ita Sayrus, Corneius cit. hic a Salmatic.

§. X.

De iis quae Censuram comitantur.

Ne quid autem hic deficiat ad uberiorem rei notitiam & elucidationem, operae pretium censeo praemittere, duo esse supponenda, 1. quod per se, seu ex natura rei independenter a quovis iure positivo forma aliqua requiratur in ferendis censuris, videlicet signum aliquod externum ac sensibile, per quod Superior voluntatem suam denotet, & ad minus exprimat velle, ut qui eam exequi renuat, vel de facto incidat in poenas iuris, vel possit iisdem subiici. Nam censura, si qua esset mere interior, nemini posset prodesse; non ei profecto, contra quem fertur, qui cum eam ignoraret, non teneretur se continere ab iis actionibus, ad quas removendas fertur censura; non aliis, quia nescientes censuram, qua homo mentaliter tantum a Superiore fuit excommunicatus, non secus ac antea, sine ulla suspicione libere cum eo communicarent.

Supponendum 2. & hoc ab aliquibus negatur, signum sensibile non ita ex natura rei inesse in verbis, ut per nutum, scripturam, aliave huiusce generis signa suppleri non possit. Idcirco si solum ius naturale attendatur, mutus quoque habens iurisdictionem ferre posset censuras, cum nutus & scripta potissimum, aeque ac verba, mentis conceptus clare significare possint. Et cum in censuris a iure vel a statuto ea tantummodo solemnitas observanda sit, quae ad legem requiritur; idcirco hic solum elucidare recurrit quod exigunt sacri Canones ut censura legitime feratur ab homine. His igitur praemissis, sit.

Verba determinata, quibus censurae ferantur, a iure non requiruntur, & hoc patet, quia nullibi in iure praescribitur ad hoc determinata verborum forma. Quare sive dicatur a Iudice *Excommunico te*, sive *te a communione seiungo*; valida est censura.

Requiruntur tamen in censuris latae sententiae, sive pro praesenti, sive pro futuro, verba, quae Superioris intentionem determinate explicent. Nam verba hoc posterio-

ri

ri sensu indeterminata nihil determinati constituunt. Censura autem, quæ de facto incurritur, debet esse determinata: innotescere enim debet ei cui infertur, an omnimode, an partialiter tantum innodatus sit. Igitur censura indeterminata invalida foret, non secus ac invalida foret lex Superioris, quæ nihil distincti ac definiti præciperet.

Valeret tamen excommunicatio si his verbis feratur, *excommunico te:* nam licet excommunicationis nomen maiori commune sit & minori, ex iure tamen & usu cum decernitur excommunicatio simpliciter, semper intelligitur maiorem decerni. Dixi *censura, quæ de facto incurritur;* quia in censuris quæ sunt ferendæ, potest Superior eas comminari, absque eo quod exprimat quas de facto sit laturus.

Collige ex dictis 1. non posse aliquem censeri excommunicatum ex eo quia Superior, Episcopus scilicet, sive etiam Romanus Pontifex eum separat ab eius consortio; sicuti nec putari potest absolutus ex eo quod Superior cum ipso communicet ex cap. *Cum desideres de sentent. excommunic.* quia hæc sunt signa nimis ambigua, nec satis mentem Superioris exprimentia: possunt enim adhiberi aliis etiam de caussis, quam ad ferendam censuram, aut ab hac absolvendum.

Collige 2. non excommunicari aliquem per hæc verba, tametsi aliqui iisdem ad hunc effectum utantur, sed male: *Denunciamus talem esse excommunicatum*: *præcipimus talem denunciari suspensum:* Nam hæc verba nihil plus important, quam meram denunciationem, seu declaratoriam sententiam; idcirco per se neminem innodare possunt censura: Non enim ligatur homo per denunciationem cap. *Pastoribus* 13. *de appellationibus*.

Insuper inter formalitates censuram concomitantes est, quod proferatur in scriptis ut ait Innocentius IV. in Concilio Lugdun. cap. 1. *de sentent. excommunicat.* in 6. Et circa hoc quatuor notanda sunt 1. requiri quod scriptura sit publica seu authentica, idest tum fide publica Notarii, tum etiam testibus, vel sigillo authentico munita, ab ipso Iudice vel ab alio eius nomine subscripta, vel quod saltem idoneis testibus probari queat, per illam scripturam prolatam esse sententiam, ita ut vim habeat probandi latam esse censuram, & apud eum, tum apud alios quoscumque; alias Iudex probare non posset se tulisse sententiam, ut vult cit. cap. Innocentii IV. Non magis tamen unum quam aliud, aut utrumque copulative requiritur; sed unum vel aliud, dummodo vim habeat probandi; seu sigillata fuerit, seu subscripta, seu idoneis testibus comprobata. 2. Talem sententiam iam scriptam legi, seu proferri debere a Iudice Episcopo inferiori, ut constat ex cap. *Cum medicinalis* & cap. *Finali de sentent. & re iudicata*. Probabile tamen est, satis esse si Iudex hoc efficiat per notarium, aut alium ministrum: Nam verificatur Iudicem per seipsum facere quod facit per alios, eo vel maxime quod in cit. cap. *Medicinalis* non dicitur, quod Iudex per seipsum sententiam proferat. 3. In sententia exprimendam esse caussam, ob quam lata est censura, non in genere tantum, sed in specie, nempe exprimendum esse in particulari delictum Rei, cui censura imponitur, ut data ei copia illius sententiæ, sciat cuius delicti caussa puniatur, ut emendetur. Quocirca non satisfacit Iudex suæ obligationi, si generatim dicat, *ob contumaciam Petrum excommunico, vel suspendo* &c. sed dicere debet in specie, *excommunico Petrum, quia recusavit hoc facere, tametsi legitime monitus*. 4. Censuram sine prædictis formalitatibus latam, irritam non esse, & invalidam. Ita communiter Canonistæ contra Ripam in Rubric. *de Constitut. n.* 48. Et certum hoc videtur ex eodem cap. cit. Innocentii IV. Illicita tamen esset censura ita lata, ac proinde mortaliter peccaret Iudex, quia transgrederetur legem Ecclesiæ, quæ est in materia gravi, & iustissime statuta, ut habetur in cap. *Medicinalis*, in quo præscribuntur dictæ formalitates, quas quivis illis attendat, facile videt iustissime esse sancitas, tum propter reum, qui facilius noscit quam debeat culpam emendare, vel si innocens est, potest se defendere; tum propter iudicem, ut cautior sit in ferenda sententia, cuius rationem scripto redditurus est, quæque oculis omnium subiici potest. Quod autem sub gravi hoc servandum Ecclesia præcipiat, patet ex gravitate pœnæ quæ in eodem cap. statuta est contra transgressores, nempe *suspensio per mensem ab ingressu Ecclesiæ & divinis officiis*, quam suspensionem qui non servaverint, irregularitatem non effugient. Insuper damnandus est a Superiore, ad quem recurret qui damnatus est, ad expensas & omne interesse reo resarciendum.

Verum pœnas hasce non incurreret 1. Iudex, qui ex iusta & urgenti caussa censuram oretenus proferret, sive aliam ex illis solemnitatibus omitteret, quia tunc non esset culpabilis omissio. Insuper non incurrit

Episcopus illius legis violationem, licet peccaret mortaliter; quia in dicta Constitutione nulla fit mentio de Episcopo, quae mentio requiritur in poenis, ut eas Episcopus incurrat. 2. Non incurrunt Praelati Religiosum, si dictam Constitutionem in ferendis censuris non servent, quando ex speciali privilegio Romani Pontificis, qui solus in iure communi dispensare potest, aut consuetudine sit eis concessum, vel illorum Constitutiones a summo Pontifice confirmatae aliter fieri decernant. Quod si a summo Pontifice non sint confirmatae, non possunt tollere quod est de iure communi, quia per sanctiones particulares non derogatur iuri canonico, nec dici potest non eos comprehendi in dicta Constitutione; quia quando iura nolunt comprehendere Regulares, id solent exprimere, quod in praesenti non contingit, ut constat ex Clement. 1. *de privilegiis*. Sic Avila. Nec aliunde debent Regulares temere & quasi ad libitum graves ferre censuras. 3. Eximunt Suarez, Bonacina, ab eadem poena eos, qui ignorantia invincibili, seu bona fide sine dolo censuram sine solemnitate ferrent; quia in cap. *Cum medicinalis* sermo habetur de eo, qui temere legem illam violat, cuiusmodi non est, qui ex invincibili ignorantia bona fide operatur.

Nota, incurrere has poenas Iudices, qui absque solemnitate in cap. *Cum Medicinalis* assignata censuras ferunt, etiamsi censurae nullae sint vel ex defectu iurisdictionis, vel ex parte ipsius Rei, quia satisfacit intra tempus assignatum, vel appellationem interposuit; quia ut aiunt DD. in cap. *Tua nos de iureiurando*, quando aliqua lex intendit punire affectum, etiamsi effectus non sequatur, poena illius incurritur; ut contingit in lege prohibente Matrimonium cum consanguinea, quia affectum punire intendit, non effectum, licet tale Matrimonium intentum non sequatur, poena tamen legis incurritur.

§. XI.

De Denunciatione.

Facta impositione censurae, sive haec sit a iure, sive ab homine, subiungenda est ipsius denunciatio seu publicatio, ut & ipsi reo, & aliis innotescat eum innodatum esse censura cap. *Curae* 11. & cap. *Conquaest. de sentent. excommun.* & alibi. Nam delinquens posita denunciatione facilius se resipiscet: quia eum post denunciationem Fideles omnes eum vitare debeant, eliget potius converti & obedire, quam sustinere huiuscemodi damnum & incommodum. Sic communiter DD. Sci.

Nota 1. Ante iuridicam publicationem seu denunciationem censurae latae a iure praecedere debet sententia declaratoria criminis, per quam Iudex non infert censuram, sed solum iuridice declarat ac definit, hunc esse talis criminis reum, ex quo fit, ut ille, ex eo quod tale crimen commiserit, talem contraxerit censuram: quae sententia fieri nequit, nisi prius reus citetur & audiatur; alias, ut inter alios ait Cabassutius lib. 5. cap. 10. n. 19. *sententia contra eum lata nulla est ipso iure*; & hoc locum habet etiam in crimine notorio. Nam qui criminis damnatur, fieri potest ut probet suam innocentiam, & probabilem facti excusationem afferat, ut recte advertit Covaruvias. Item quia censura, quae ipso facto ligat, trahit quidem secum effectum seu executionem circa ea quae spectant ad forum internum, prout privat bonis spiritualibus coram Deo, sed non ita operatur quoad effectus exteriores, cum statim reum non eiiciat ab Ecclesia, nec post mortem Christiana privatur sepultura.

Nota 2. denunciationem fieri solere solummodo in censura lata contra determinatam personam, non vero in censura edita contra indeterminatas personas; dum novae non adsint personae quae deliquerint. Etenim denunciatio fit ut populus admoneatur ne communicet cum eo, qui censura innodatus est. Haec autem admonitio frustra fieret, cum vitari nequeat is, qui nescitur an sit censura innodatus.

Denunciatio facienda est a legitimo Superiore, seu de ipsius auctoritate, quia denunciatio est poenae executio, quae fieri debet a Superiore, vel de eius mandato. Pro legitimo autem Superiore in re hac non solum est is, qui censuram tulit, aliusve ab eo requisitus, verum etiam Episcopus, in cuius Dioecesi crimen commissum vetitum est sub censura ipso iure imposita; nam delinquens factus est illi subditus ratione delicti: Clement. *versu locorum de poenis*, & cap. *de illis* 6. q. 1.

Non semper tenetur Iudex ad denunciationem, uti non semper tenetur ad declarationem censurae, nisi quando ratio privati boni vel publici exigat, scilicet vel quia pars hoc postulat, vel quia ita conducit bono communi, ut Superior ex officio teneatur illi consulere. Et ratio est, quia hisce

se-

sèclusis ius nullum assignari potest, quod rigorosam in re hac inducat obligationem; in cap. enim *Curæ* 11. q. 3. non habetur ne verbum quidem, quod stricte præceptum indicet.

Circa modum denunciandi censuram varii olim fuerunt modi solemnes huius actionis, qui nunc omitti valent. Quare denunciatio facienda est nunc secundum ordinariorum præscriptum aut consuetudinem, nisi fortasse aliquid superstitiosi irrepserit. Et primo ex cap. 106. XI. q. 3. *Debent duodecim Sacerdotes Episcopum circumstare, & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in conclusione anathematis vel excommunicationis proiicere debent in terram, & conculcare pedibus.: deinde epistola per Parochias mittatur continens excommunicatorum nomina, & caussam excommunicationis*. Si vero excommunicet ipse Romanus Pontifex solemniter, habet adstantes duodecim Episcopos, ut observat Sayrus lib. 1. thes. 15. Immo aliquando adhibiti fuisse dicuntur alii terribiles ritus: sic scribit Teophanes sententiam anathematis latam contra Pirrhum Monothelitam, exaratam ipso Christi sanguine, & eodem ritu usum est Concilium octavum contra Photium, ut refert Niceta.

Nunc vero communiter mos est, ut dum quis habetur pro excommunicato, lata contra eum sententia declaratoria in Ecclesia coram frequenti populo promulgetur, ac postea in scriptis ad valvas Ecclesiæ pro locorum more affigatur cum expressione nominis censurati, & caussæ cur contra eum lata fuit censura, cap. *Cum medicinalis de sentent. excommunic.*

§. XII.

De fine & effectibus Censuræ.

Pro fine censuræ intelligitur id, quod Superior intendit ac sibi proponit in ferenda censura, quod revera non est nisi emendatio ac resipiscentia, idest salus spiritualis illius in quem fert censuram, iuxta illud Apostol. *ut resurgat a peccato, & salvus fiat in die Domini*. Ita communiter DD.

Nota, quod censura excommunicationis sit medicinalis, non mortalis, ut ex cap. I. *de sentent. excommuic.* in 6. Hinc Prælatus seu Iudex, dum moraliter certus est delinquentem non obtemperaturum eius præcepto, ac proinde excommunicationem nihil ipsi profuturam, omnino eam ferre non debet; alias mortalis esset, non medicinalis. Igitur, non esse adhibendam nisi adsit spes fructus. Hoc tamen intelligitur, nisi feratur ad terrorem aliorum, qui eius exemplo abstinebunt a crimine: tunc enim excommunicatio proficua erit aliis, nempe medicinalis. Sic Abbas, Covaruvias, Alerius, cum aliis, quos sequitur hic Bonacina.

Effectus vero censuræ est privatio aliquorum bonorum spiritualium, cum per censuras talis effectus inducatur; & hic triplex est. Primus est amissio iuris ad aliqua bona spiritualia vel etiam temporalia, modo quo dicemus, dum sermo habebitur de censuris in particulari. Secundus ex hoc primo resultans est obligatio in censurato abstinendi a participatione horum bonorum. Tertius est obligatio in omnibus fidelibus ut non cooperentur huic participationi, quando censuratus vellet illam sibi usurpare; sed fusius de his, dum agetur de censuris in particulari. Nunc autem circa illos effectus duæ præcipuæ difficultates discutiendæ recurrunt.

Prima, an manente censura hi effectus per Summum Pontificem suspendi possint, seu dispensari possit censuratus, ut cum censura valeat participare de bonis, quibus per censuram privatur. Altera, an tueri possit censuratus aliqua excusatione, ut participare queat de rebus spiritualibus sine culpa.

Ad primam respondent Theologi, Pontificem sua auctoritate posse dispensare censuratum, ut spiritualibus bonis, quibus iure per censuram est privatus, possit participare: quia Pontifex potestatem habet supra ius humanum, a quo constitutæ sunt censuræ; & docet ipsa experientia hoc a Summis Pontificibus aliquando factum fuisse; cum ante Extravag. *Ad evitanda* non esset licitum communicare cum excommunicato occulto, & nunc licitum est. Unde signum est, Pontificem posse suspendere censurarum effectum. Hoc tamen per se loquendo efficere nequeunt Episcopi, aliique Prælati, utpote qui in iure communi dispensare non valent, nisi habeant speciale privilegium, vel ex legitima consuetudine eis concessum sit. Unde cum iure communi invalida sit collatio Beneficii facta excommunicato, sequitur, Pontificem, utpote qui est supra ius commune, valide conferre posse Beneficium excommunicato, non posse vero Episcopum ante absolutionem excommunicati.

Num vero Episcopus restringere queat vel suspendere effectus suspensionis & interdicti, videbitur infra suo loco *de suspensione*.

Ad alteram autem difficultatem, idest an aliqua detur excusatio, quæ munire queat censura-

suratum, ut sine culpa participare valeat de bonis spiritualibus: Respondetur dari; immo omnes illæ dantur, quæ excusant a violatione præcepti ecclesiastici: nam obligatio proveniens a censura, procedit ex iure ecclesiastico. Idcirco ignorantia iuris vel facti, metus gravis, magnum detrimentum, & incommodum &c. excusabunt censuratum a culpa, si se immisceat in spiritualibus, cum excusent ab observantia cuiusvis præcepti seu legis ecclesiasticæ.

§. XIII.

De caussis excusantibus ab incurrenda Censura.

Multæ, ac variæ sunt caussæ vel ex parte Rei, vel ex parte iudicis, quæ excusant ab incurrenda censura, videlicet ignorantia, metus, necessitas, impotentia, censuræ nullitas, innocentia censura affecti, consensus læsæ partis, legitima appellatio; & de his singillatim agendum.

Et quoad primam, scilicet quoad ignorantiam, notandum 1. aliam iuris esse, aliam facti, aliam pœnæ. Ignorantia iuris est quando qui nescit, an id quod agit sit lege aliqua vel statuto vetitum. Et hoc dupliciter contingere potest, vel quia nescit aliquid iure divino vel ecclesiastico esse prohibitum, ut si ignoraret furtum esse lege divina prohibitum; & si invincibiliter hoc ignoraret, ab omni culpa talis ignorantia eum excusabit; vel quia scit quidem furtum vetitum esse lege divina, nescit tamen vetitum esse iure ecclesiastico, & tunc quamvis peccet contra legem divinam, non peccat tamen contra ecclesiasticam: & ad hanc ignorantiam iuris reducitur ignorantia pœnæ per ius impositæ, ut si quis sciret vetitum esse ingredi Monasteria Sanctimonialium, sed nesciat an hoc sit vetitum sub pœna excommunicationis. Ignorantia pariter iuris humani sive civilis sive ecclesiastici, alia est iuris communis, alia iuris particularis. Ignorantia iuris communis contingit, quando ignoratur ius seu lex universalis, quæ universaliter obligat, ut si quis ignoraret censuras latas in Bulla Cœnæ. Ignorantia iuris particularis ea est, qua ignoratur ius obligans solum aliquas particulares personas, vel tantum in aliquo particulari Territorio; ut si quis nesciat in tali Diœcesi vetitum esse sub pœna excommunicationis Clericis ingredi tabernas. Ignorantia facti est, quando quis ignorat se agere contra legem, licet sciat legem esse quæ talem actum prohibeat; ut contigit in Iacobo, qui accessit ad Liam ignorans se accedere ad non suam, dum putabat esse Rachelem sibi in sponsam promissam.

Notandum 2. ignorantiam sive iuris, sive facti, aliam esse improbabilem, quæ dicitur vincibilis & culpabilis; aliam probabilem, quæ invincibilis nuncupatur & inculpabilis. Vincibilis est ea, quæ, adhibita sufficienti diligentia iuxta qualitatem negotii, vinci potest, ut si habens aliquod officium non adhibuit diligentiam ad ea cognoscenda, quæ pertinent ad proprium officium: *Instit. de L. Aquila ff. Præterea* ubi habetur, imperitiam ad proprium officium spectantem non excusare quoad præsumptionem fori externi, vel etiam in foro conscientiæ, modo ignorans habuerit aliquam advertentiam suæ ignorantiæ & obligationis, & negligens fuerit in quærenda veritate. Verum tamen est, ignorantiam vincibilem aliam esse, in qua gravis, alia, in qua levis negligentia concurrit non sufficiens ad mortale, sed tantum ad veniale. Ignorantia probabilis, quæ invincibilis & inculpabilis appellatur, ea est, quæ vinci non potuit; unde qui numquam audivit de censura, vel nunquam de ea dubitavit vel cognovit, hic dicitur habere ignorantiam invincibilem seu probabilem censuræ. Dicitur etiam ignorantia invincibilis & probabilis, quando quis ignorat ea quæ scire debet, & posito dubio debitam adhibuit diligentiam ad ea cognoscenda, sed nondum cognovit; v. g. aliquis dubitare cœpit latam esse excommunicationem contra Clericos choreas ducentes, dicitur hic habere ignorantiam probabilem seu invincibilem, si consultis peritis & doctis viris veritatem non invenit.

Notandum 3. ignorantiam vincibilem aliam esse affectatam, aliam crassam & supinam. Ignorantia affectata est, quando quis data opera negligit scire legem seu præceptum, ut liberius suis indulgeat pravis affectionibus, ac peccet. Crassa seu supina, licet a Suarez appelletur ignorantia vincibilis, ut crassam quoad substantiam non distinguat a vincibili, revera tamen distinguitur: quia licet omnis ignorantia crassa & supina sit vincibilis, non omnis tamen Ignorantia vincibilis, est supina. Ignorantia enim vincibilis, prout distinguitur a supina, est, quando quis non adhibuit mediocrem diligentiam morali & humano modo ad sciendum quod scire tenetur. Ignorantia vero crassa & supina illa est, quando quis nullam, aut fere nullam adhibuit diligentiam ad sciendum id

quod

quod scire debet postquam de illo aliquam cognitionem habuit vel dubium.

Notandum 4. ignorantiam aliquando dici antecedentem, & hæc eadem est cum probabili seu invincibili, sine qua actus malus non fieret; aliquando concomitantem, quæ etiamsi non adesset, actus nihilominus fieret, ut dum Marius fortuito hostem occidit credens esse feram, sed nihilominus occidisset, etiamsi cognovisset esse suum hostem; aliquando consequentem, quæ quovis modo est voluntaria, & non est diversa a vincibili.

Notandum denique, supra allatas divisiones posse accommodari advertentiæ & obligationi, ac naturali inconsiderationi; quod contingit, quando quis habuit cognitionem præcepti, sed hic & nunc ad illud non advertit. Hoc autem diligenter est advertendum; nam sicut ignorantia excusat a peccato & censuris, ita excusare potest inadvertentia, dummodo non potuerit, nec debuerit advertere, ut communiter DD. Hisce vero præmissis sit.

Ignorantia invincibilis sive iuris, sive facti, sive iuris communis etiam a Summo Pontifice lati, sive particularis, cum reddat actum omnino involuntarium, & sic omnino immunem a culpa, excusat etiam a censura. Ideoque si quis ignoraret invincibiliter abstinentiam a carnibus tali die sub pœna excommunicationis esse præceptam, immunis esset a censura, si tali die carnes comederet, a qua immunis esset pariter, etiamsi legem sciat, sed ignorat an illud quod ei ministratur, caro sit aut ex carne; nam ius non vult, ignorantem censuram ea ligari, nisi eius, ignorantia crassa sit vel supina; & eo vel maxime quod ad incurrendam censuram requiritur contumacia & peccatum mortale, quorum saltem alterutrum deest ubi est ignorantia invincibilis. Immo si ignorantiam culpabilem haberet solum venialiter, profecto censuram non contraheret, quia censura gravis non incurritur sine peccato mortali. Verum quidem est, quod ignorantia iuris communis non præsumitur in foro exteriori nisi probetur cap. *Ignorant. de Regulis iuris* in 6. *ibi ignorantia facti excusat, non autem iuris*; quia in foro exteriori semper præsumitur quilibet notitiam habere eorum, quæ ad ipsius pertinent statum.

Item cum censura non incurratur nisi ob violationem præcepti ecclesiastici, qui scit aliquid iure divino prohibitum, ignorat vero esse prohibitum iure ecclesiastico per specialem legem pœnam censuræ continentem, quamvis mortaliter peccet illud violando, censuram tamen non contrahit cap. *Si vero de sentent. excommun.* cap. *Apostolica de Clerico excommunic. ministrante*: Quia censura lata contra occidentem Clericum, lata est contra sacrilegos: Unde cum vel ignorans talem legem, vel hominem quem occidit esse Clericum, non peccet peccato sacrilegii, idcirco censuram non contrahit latam contra sacrilegos, tametsi alias peccet contra ius divinum & naturale talem prohibens actum; & ratio præcipua est, quia censura non incurritur nisi per contemptum & contumaciam contra Ecclesiæ legem; qui contemptus & contumacia procul dubio deest in eo, qui ignorat invincibiliter legem Ecclesiæ, vel talem actum esse contra illam legem.

Insuper qui scit actum esse vetitum etiam iure ecclesiastico, ignorat tamen invincibiliter tale ius continere censuram, si talem actum exerceat, censuram non contrahit: nam excommunicatio non incurritur nisi ob contumaciam, ad quam non sufficit qualiscumque legis transgressio, sed ut transgressor monitus esse debeat de pœna censuræ per eam infligenda, ideoque essentialiter exigit censura præviam monitionem, quæ censuram comminetur. Igitur quando censura ignoratur, sicut deficit contumacia & contemptus censuræ, sic illa non contrahitur. Et in hoc differt censura ab aliis pœnis, quæ ius sive civile aut ecclesiasticum ob aliquod crimen statuit, cum ad illas incurrendas non requiratur contumacia, sed ex natura rei ex ipso crimine consequuntur; ac proinde, supposita prohibitionis notitia, non requiritur notitia pœnæ pro tali crimine assignatæ: ut contingit in homicida, qui licet ignoret pœnam mortis tali delicto esse annexam, iuste supplicio mortis damnatur. Igitur ignorantia invincibilis tum iuris, tum facti, tum pœnæ eximit a contrahenda censura, dum fit id quod sub comminatione talis pœnæ ab Ecclesia prohibetur, sive censura, quam lex minitatur, sit excommunicatio, sive suspensio, sive interdictum; cum universaliter hæ pœnæ exigant Ecclesiæ monitionem & contumaciam in delinquente, quod nequit supponi in eo, qui invincibiliter sive legem, sive factum, sive pœnam tali delicto assignatam ignorat.

Verum non levis difficultas est circa irregularitatem, quæ incurritur ratione delicti, num videlicet ignorantia talis pœnæ subtrahere queat ab ea incurrenda: Nam de

ea

ea quæ contrahitur ex defectu, non est dubium, quod nihil ab ea eximere valeat. Et quoad pœnam dictæ irregularitatis, scilicet ex delicto, in casu ignorantiæ invincibilis iuris & facti, Theologi, præcipue Salmanticenses, parem eam faciunt censuris, ut cum tali ignorantia non contrahatur; quia cum huiuscemodi irregularitas non contrahatur nisi ob culpam mortalem, & ideo dicitur ex delicto, procul dubio quando ignorantia excusat a mortali peccato; excusat etiam a subeunda irregularitate; & sic communiter asseritur a DD. Unde si Clericus excommunicatus ignoraret sibi vetitam esse administrationem in sacris, non incurreret irregularitatem huic ministrationi annexam, cum reus carens culpa, non conveniat in damnum vocari cap. *Cognoscent. de Constitutionib. cap. Apostolica de Clerico excommunicato ministrante*. Sic etiam qui ignoraret aliquem actum speciali Ecclesiæ præcepto sub tali pœna vetitum, etiamsi sciret iure divino esse illicitum, non incurreret irregularitatem, si illum actum faceret, idest homicidium committeret; quia cum sit pœna ecclesiastica, ob delictum tantummodo ut violans legem ecclesiasticam incurri debet.

Solam ignorantiam pœnæ tamen, idest quando habetur notitia iuris ecclesiastici, a quo talis actus prohibetur, probabilius esse dicunt hic Salmanticenses non excusare ab irregularitate eum, qui actum illum exercet, licet ignoret talem pœnam huiusmodi crimini affixam esse: quia irregularitas non est censura, nec pœna medicinalis ad emendationem delinquentis ordinata, nec petit contumaciam in reo, & sic contrahi potest ob delictum pure præteritum; igitur non secus ac aliæ pœnæ, quæ dictas conditiones non requirunt, sed ex delicto ipso facto consequuntur, statim ac commissum est crimen, ipso facto incurritur irregularitas etiam ab eo, qui tali caret notitia.

Ignorantia vincibilis, cum non excuset a peccato mortali, ita nec excusat ab incurrenda censura. Sic statuitur ac sustinetur contra aliquos, qui distinguunt ignorantiam præcise vincibilem a crassa vel supina, quarum unam constituunt in quadam ignavia, qua quis desidiosus ac tepescens non curat addiscere quod debet; alteram, qua aliis distractus negotiis negligit assequi, nempe percipere quod scire tenetur; præcise vero vincibilem, neque crassam esse volunt, neque supinam & eam esse aiunt, cum quis aliqua quidem cura ac diligentia se applicat ut assequatur cognitionem rei ad quam tenetur, graviter tamen deficit. Hanc autem ignorantiam moraliter vincibilem, quæ non est crassa nec supina, dicunt excusare a censuris; quia Bonifacius VIII. cap. 2. *de Constitut.* eximit ignorantes a censura, modo eorum ignorantia crassa non fuerit, supina, aut affectata, quarum postrema est cæterarum damnabilior. Sed non est credibile ibi Pontificem loqui de vincibili, quæ secundum communissimam Theologorum sententiam est semper mortaliter culpabilis, sed de invincibili, quæ sola digna est ut a censura non mulctetur. Unde verior sententia & tutior in praxi ea est, quam cum Suarez, Salmanticensibus, aliisque ab illis citatis sequimur. Et ratio huiusce sententiæ est, quia ignorantia vincibilis iam coincidit cum crassa & supina, & non immerito talis a Theologis vocatur, eo quod semper annexam habeat gravem in re maximi momenti ignaviam, & aliunde ignorantia supina non omnem excludit sollicitudinem; quocirca ille laborare dicitur ignorantia supina, qui nullam, vel modicam diligentiam adipiscendæ scientiæ adhibuit; & quia incredibile est, Ecclesiam nunquam punire voluisse censuris eam negligentiam, quam Deum scimus æternis vindicare suppliciis.

Ignorantia concomitans si vere sit invincibilis excusat a censura. Idcirco qui Clericum occidit putans occidere laicum, tametsi lubentius Clericum occidisset, non subiacet censuræ: quia ad incurrendam censuram requiritur actus includens malitiam vetitam sub pœna censuræ, quam malitiam non includit actus procedens ex invincibili ignorantia concomitante, cum ille actus non procedat ab actuali intentione occidendi Clericum, & habitualis dispositio in illum actum revera non influit, eo quia influxus voluntatis supponat notitiam, quæ tunc nec adest, nec adesse potest. Quod si intendens occidere Ioannem Clericum, occidat, aut saltem feriat Antonium pariter Clericum transeuntem, dummodo tamen sufficientem diligentiam adhibuerit ne alium, aut saltem ne Clericum occideret, hic non incurrit censuram. Ex opposito vero qui Ioannem Clericum ferit putans ferire Petrum Clericum, censuram contrahit, quia in hoc concurrit & intentio vulnerandi Clericum, & eius vulneratio, dum in priori casu contingit quidem Clerici percussio, sed sine intentione Clericum feriendi. Sic Avila, Suarez, Caiet. Bonac. & alii. Et ita incurrit qui in ebrietate percutit Clericum, quan-

quando ante ebrietatem advertere potuerit ex actione sua, idest ex intemperanti potatione, secuturam ebrietatem, & ex ebrietate Clerici percussionem. Toletus tamen & Sayrus lib. 6. cap. 17. n. 35. dicunt, ebrium non incursurum censuram, si antequam vapores usum rationis ademissent, conscius periculi quod per ebrietatem incurrebat, sufficientem adhibuisset diligentiam ad vitandam Clerici percussionem, puta arma proiiciendo, curando ea sub sera includi, quia tunc percussio censenda esset involuntaria.

Nota, erroneam conscientiam non inducere censuram, cum eam inducat solus legitimus Superior, ita ut qui percuteret laicum credens huic percussioni annexam esse censuram, eam non contrahit; quia actus, propter quem inducitur censura, non est sacrilegium mentale, sed externum contra Clerici personam consummatum, quod non contingit in hac percussione, in qua occurrit quidem sacrilegium internum, non vero externum.

Metus non levis, sed gravis, qui dicitur cadens in virum constantem, si non sit incussus in Ecclesiae contemptum, quando excusat a culpa, sicuti quando propter talem metum delinquitur contra praeceptum Ecclesiae, tunc manifestissime patet, quod cum non habeatur gravis culpa, contrahi nequeat censura. Maior difficultas quae circa hoc occurrere potest, est, quando metus non excusat a culpa, nempe quando actus sit vetitus non solum iure ecclesiastico, sed etiam naturali, & divino: & in hoc casu non conveniunt Theologi; nam alii volunt tunc incurri censuram, sed probabilius contrarium sustinent Suarezius, Salmanticenses cum aliis quamplurimis; cum censura non contrahatur, ut saepe antea iam dictum fuit, nisi prout delinquens contumax est contra Ecclesiae praeceptum, quod sub tali poena indixit. Verum quia Ecclesia non intendit, nec solet exigere observantiam suorum praeceptorum cum gravi fidelis populi incommodo, sicuti est periculum vitae, famae, fortunarum, qui ob gravem metum actum facit contra Ecclesiae praeceptum, sicuti non peccat prout violat Ecclesiae praeceptum, licet alias peccet contra ius naturale & divinum, contra quod etiam est talis actus, non omnino contrahit censuram, utpote qui in tali casu non sit contumax contra Ecclesiae auctoritatem, quae in talibus circumstantiis non consuescit obligare, nisi metus incussus sit in ipsius Ecclesiae contemptum. Quia si metus incussus sit, ut violans ex tali metu Ecclesiae praeceptum, committat ipsius Ecclesiae contemptum, sicuti talem transgressionem agens peccat, censuram quoque incurrit. Etenim transgrediens legem Ecclesiae in Ecclesiae contemptum etiam ex metu gravi, non ideo immunis est a gravi peccato; igitur nec a censura, quae lata est contra huiusmodi peccatum, ut ex cap. *Sacris* 5. *de iis quae vi, & metu;* ubi postquam Innocentius III. negavit, eos, qui coacti sunt *communicare excommunicatis*, censuram contrahere, quia *magis pati quam agere convincuntur*, declarat, eos, qui idem ex metu faciunt, ligari censura; quia licet metus attenuet culpam, non impedit tamen quominus culpa haec mortalis remaneat, ubi patenter loquitur Pontifex de metu incusso in contemptum Ecclesiasticae potestatis. Constat enim apud omnes, communicare cum excommunicatis, semoto contemptu, culpam esse venialem, imm nullam si fiat ex gravi timore. Docet igitur ibi Pontifex, censuras eos incurrere, qui ex contemptu leges pure ecclesiasticas transgrediuntur. Quare in irregularitatem incidit excommunicatus vitandus, qui extra necessitatis casum aliquem metu coactum absolvit; quia ob defectum iurisdictionis, qua caret, inhabilis est ad absolvendum. Non fieret tamen irregularis secundum Salmanticenses, si ex gravi metu ministret in Sacris, quia, aiunt ipsi, censura aufert quidem usum Ordinis, sed ad illum inhabilem non reddit. Unde colligit Navarrus, Sacerdotem homicidam, post debitam contritionem ac confessionem, etiam non obtenta dispensatione, posse Sacrum facere, si ei exurgat probabilis timor se reddi suspectum homicidii, si a celebrando se abstineat. Sic dicito de excommunicato occulto in eiusmodi periculo infamiae, de Moniali lapsa occultissime in censuram Papae reservatam, ita ut ante moram petendae absolutionis possit choro interesse & ipsa quoque, quando ad id tenetur, cum aliis ad Communionem accedere, ut docent Sayrus & alii. Idcirco inferunt, etiam excommunicatum occultum posse sine peccato, & irregularitatis metu Sacrum audire, celebrare, absolvere &c. ad vitandum scandalum, idest occasionem peccati detractionis, & iudicii temerarii: quia ubi occurrunt duo praecepta, quae observari nequeunt, tunc maius & gravius observandum est: maius autem in allatis casibus est praeceptum non dandi occasionem scandali, ut-

utpote quod est de iure naturali, & divino, quam observandi censuram, quae est de iure humano.

Tertia caussa eximens ab incurrenda censura, est impotentia exequendi quod sub poena censurae praecipitur, & quia ad impossibile nemo tenetur, ut ex L. *Impossibilium* ff. *de Regulis iuris*, ubi sic habetur: *Impossibilium nulla est obligatio*; & quia impotentia faciendi quod praecipitur, excusat a culpa, & a contumacia; igitur etiam a censura, quae cum sit poena utriusque, contrahi nequit sine culpa. Hinc patet, quod qui propter impotentiam non restituit, vel debito non satisfacit prout ei commissum fuit sub tali poena, non incurrit iste talem poenam sibi comminatam, scilicet excommunicationem contra detentores rei alienae, vel eam non restituentes.

Gravior difficultas est circa debitorem, cui constitutum sit certum tempus, v. g. mensis ad solvendum, sub poena excommunicationis, num poenam hanc incurrat, si cum initio mensis solvere posset non solvit, dum iam praevidit quod reliquo tempore fieret impotens ad solvendum. Respondent permulti cum communiori affirmative, & est probabilior: quia talis omissio est plenissime voluntaria, ac ideo culpabilis, ac proinde censura mulctari potest. Nam qui tenetur ad aliquod praeceptum intra tale datum tempus, si praevideat secuturum impedimentum, anticipare debet opus praescriptum, alioquin omissio, cum in tali casu omnino volita sit, est imputabilis ad culpam, ut contingit quando quis summo mane Sacrum non audit, praevidens fore ut gravis superveniat occupatio, unde ei Sacrum audire impediatur. Et sic dicito in omnibus huiuscemodi casibus.

Observandum tamen, hunc non eodem tempore subiacere culpae, & vinculo censurae: quia eo ipso quod advertit se futurum impotentem, & culpabiliter non restituit, fit reus culpae, & obligationis ad incurrendam censuram, quam tamen non contrahit nisi in fine termini praescripti, quia tunc consummatur omissio vetita sub censura. Nec ullatenus ei suffragatur, quod factus impotens in termino sibi praefixo ad solvendum, doleat de sua omissione, ut in foro conscientiae non incurrat censuram, quia cum tunc sit impotens, non vere est contumax ut vult Filliucius; nam est sufficienter contumax in caussa, & dum incurritur censura, non est opus ut tunc reatus culpae incurratur, sed satis est ipsum reatum praecessisse.

Quarta caussa excusans ab incurrenda censura, est ipsius censurae nullitas. Nullitas autem censurae contingere potest 1. ex defectu iurisdictionis in eo, qui censuram fert, si nimirum vel illam non habeat omnino, vel non habeat respectu talis personae, vel habeat impeditam, aut quodammodo a Superioris potestate ligatam, vel de illa dubitetur cum aliquo rationabili fundamento. 2. quia servata non sunt quae in ferenda censura ex iuris dispositione essentialiter servanda sunt, ut si praetermittatur monitio quando praemittenda esset, & similia.

Quinta caussa est innocentia censurati, quae sit manifesta. Nomine autem innocentiae non solum illa intelligitur, quae contingit quando quis delictum non commisit, sed illa quoque quae contingit, quando quis commisit quidem delictum materialiter, sed excusatione aliqua fit ut non sit peccaminosum, vel saltem ut non sit contra Ecclesiae praeceptum modo dicto, vel ut non sit cum contumacia, sicuti accidit quando fit cum ignorantia iuris vel facti, ut iam diximus. Nomine autem innocentiae manifeste intelligitur innocentia, quae notoria sit ob evidentiam facti vel iuris, idest non probetur eum deliquisse. Si autem dubia sit, vel non notoria, immo secundum allegata & probata nocens appareat, etiamsi innocens, tunc censuratus ratione scandali in publico, & coram illis, qui ignorant illius innocentiam, debet se gerere tamquam censuratum, donec absolvatur: privatim vero, & apud illos, quibus ipsius innocentia innotescit, se gerere poterit ut non censuratus. In hoc igitur sensu est intelligendum illud axioma commune, *censuram etiam iniustam esse pertimescendam*; videlicet quod si lata sit pro delicto, quod revera commissum non fuit, sed tamen servato a iudice iuris ordine, idest secundum allegata & probata, ac proinde iniusta non sit nisi materialiter, non potest censura sperni, quin contemnatur iudicis auctoritas, quod utique fieri nequit sine gravi culpa. Si autem ex opposito iniusta sit formaliter, quia nempe eam Iudex protulerit in notorie innocentem, aut praetermisso ordine iuris, & hoc etiam publice innotescat, tunc sine piaculo contemni potest censura; quia tunc non contemnitur auctoritas iudicis, sed iniustitia, quae etiam in Superiore est contemptibilis.

Nota, quod dubitans, an censura sit innodatus necne, iuxta probabiliorem si dubitet e. g. num sit excommunicatus (& sic dicendum

dum de aliis censuris) curare debet omnino se absolvi saltem sub conditione, & interea se gerat ut excommunicatus, quantum tamen potest sine scandalo & propria infamia. Quod si ipse dubius sit de sua excommunicatione, & alii persuasi sint eum esse excommunicatum, tunc in foro exteriori ad evitandum aliorum scandalum se gerere debet tamquam excommunicatum, ne videatur contemnere ecclesiasticam censuram. Quod si cesset periculum scandali, & suum dubium sit iuris, nec in foro interno, nec in foro externo tenetur se gerere tamquam excommunicatum, se ab iis abstinendo, quæ vetita sunt excommunicatis: Quia cum favores sint amplificandi, pœnæ restringendæ, quando ius inducens pœnam dubium est, in benigniorem partem est interpretandum. Quo sensu ait D. Thom. Quodlib. 4. art. 14. quod quoties dubitatur, an iudex excommunicationem contra aliquem protulerit, & præmissa diligentia adhuc dubium manet, non tenetur se gerere ut excommunicatum, quia tunc est dubium iuris. Quod secus accidit (ait S. Doctor) si certus sit excommunicationem esse latam, dubitat autem an iusta fuerit, quia tunc ut excommunicatus se gerere debet: Quia quando non constat oppositum, pro iustitia sententiæ standum erit, eo quod non subditi, sed superioris sit eam examinare. Sic Valentia, Covaruv. & alii. Si autem dubium sit facti, ut quando quis scit excommunicationem latam esse contra percutientes graviter Clericos, dubitat vero an percussio a se facta Clerico sit gravis, ego dicerem hunc se gerere debere tamquam excommunicatum: Quia constat de iure, & de facto, & gravitas facti dependet a mensura contemptus, ut significat canon per verba, *si quis suadente diabolo percutiat Clericum*. Unde cum difficile sit dignoscere gradum contemptus actionis factæ cum indignatione, num gravis fuerit, vel levis, hinc ratio stat potius pro vinculo excommunicationis, quam pro eius exemptione. Si dubitetur an excommunicatio sit latæ sententiæ vel ferendæ, cum sit dubium iuris, non tenetur se gerere tamquam excommunicatum. Item si excommunicatio lata sit sub conditione, & dubium sit an fuerit adimpleta, hoc quoque dubium est iuris, quia, ut supra notavimus, usque ad adventum conditionis nullam vim habet censura.

Sexta caussa est consensus partis læsæ, idest illius, in cuius favorem lata est censura conditionalis, de cuius interesse agitur, ut si lata sit censura, nisi creditori suo intra tot dies quis satisfaciat, potest hic eam suspendere, concedendo dilationis tempus, cum censura ligare nequeat contra voluntatem eius, in cuius gratiam fertur, & quia censura non contrahitur sine interventu peccati, quod non intervenit, dum solutio non fit de consensu creditoris. Debitores enim non sunt proprie debitores, nec in mora ante elapsum terminum, qui elapsus non est quando creditor illum prorogat. Et censura lata in gratiam creditoris hanc videtur importare conditionem, nisi ipse consenserit in dilationem solutionis. Igitur sicuti antequam non expiraverit tempus, debitor non est in mora, ita nec censuram contrahit. Idcirco consensus creditoris eximit a censura.

Tandem excusare potest a censura legitima appellatio; sed pro clariori intelligentia Nota 1. Appellationem iuxta Canonistas ad tit. 28. l. 2. *Decretal.* esse provocationem factam ab inferiori Iudice ad superiorem, ratione gravaminis lati, vel inferendi. Quocirca appellatio est quædam species defensionis, quæ conceditur innocenti iniuste oppresso. Appellatio autem duplex est, iudicialis, & extraiudicialis. Iudicialis ea est, qua appellatur ab actibus iudicialibus, & idcirco de iis est, quæ in iudicium veniunt, vel circa illud accidunt, & tripliciter ea interponi potest, 1. ante litis contestationem, ut si quis appellet quia citatus est ad locum non tutum, aut quia brevior terminus sibi datus est; 2. post litis contestationem, idest eiusdem apud Iudicem inchoationem, sed ante definitivam sententiam, uti si quis appellet a sententia interlocutoria seu provisionali, sive quæstionis incidentis; 3. post sententiam definitivam, ut quando quis ab ea appellat ne mandetur executioni. Appellatio extraiudicialis ea est, quæ fit ob gravamen, quod extra iudicium ab aliquo infertur, aut probabiliter inferendum suspicatur ac timetur; ut si quis appellet, quia beneficium alteri in ipsius appellationis præiudicium concessum sit, aut ne electio fiat tot hominum, aut postulatio, quæ tamen appellatio non est vere ac proprie dicta appellatio, quia in appellatione proprie dicta opus est ut iudicium inceptum sit, dum appellatio est provocatio a iudice inferiori ad superiorem: appellatio autem extraiudicialis potest caussam seu litem inchoare; idcirco magis proprie dicitur *provocatio ad caussam*; quia appellatio proprie dicta requirit Iudicem, *a quo*, *& ad quem*; extraiudicialis autem non fit ne-

necessario a Iudice, sed ab eo qui iniuste gravat, tametsi non sit iudex.

Nota 2. Appellatio legitima duplicem habet effectum, quia 1. devolvit caussam ad tribunal superius; 2. suspendit effectum sententiæ Iudicis inferioris. Hunc tamen postremum effectum non semper producit appellatio, ut patet præcipue in censuris: Nam appellans ab excommunicationis sententia, quæ contra se lata fuit, conqueritur quidem de hac sententia, sed non ideo cessat ab ea ligari, & tamdiu innodatus remanet, donec Iudex, ad quem appellavit, cognita sententiæ iniustitia, eam rescindat.

Nota 3. censuram dupliciter ferri posse, ut supra diximus, vel pure & absolute, ut quando quis excommunicatur, quia contumax est; vel conditionate, ut cum quis excommunicatur, nisi intra tantum temporis, puta intra mensem, satisfaciat. His prænotatis sit.

Appellatio legitima interposita ad Superiorem excusat a censura conditionali, & etiam ab absoluta, si talis appellatio fiat, dum censura est tantum comminata a iudice inferiori, antequam in eam incurratur; quia appellatio facta tempore opportuno, devolvendo caussam ad superiorem Iudicem, suspendit usum iurisdictionis in iudice inferiori; & sic suspenditur non solum censura, sed etiam obligatio exequendi id, quod præcipitur sub censura; quia appellatur a præcepto, ut in cap. *Romana* 3. & in cap. *Si a Iudice* 10. *de appell.* in 6. Idemque omnino facit recusatio Iudicis, antequam sententiam excommunicationis, alteriusve censuræ ferat, ut in cap. *Quoties Episcopi* 16. caus. 2. q. 6. Appellatio tamen legitima a censura iam lata vim non habet ut eam suspendat; & hoc etiam contingit in censura lata sub conditione post conditionis eventum. Sic statuit Innocentius III. cap. *Pastorib.* 53. *de appell.* Nam vel absolute lata est, & secum trahit excommunicationem, ac suum sortitur effectum; vel conditionate, & non impleta in termino præscripti temporis conditione, idest non facta satisfactione, quæ sub censuræ incurrendæ comminatione fieri iussa est intra tale tempus, censura de facto contrahitur; igitur tamdiu ligat, donec tollatur per absolutionem; & absolutio non confertur per appellationem. Idcirco appellatio facta post latam sententiam, idest post inflictam censuram, minime vim habet suspendendi censuram, sed solum devolvendi caussam ad superiorem, ut cognoscere queat de iustitia censuræ. Hinc Canonistæ communiter dicunt, appellationem tunc esse devolutivam, non vero suspensivam.

Verum circa hanc Canonistarum regulam non desunt qui velint, ut Piring. Avila, illam limitari ad pœnas tantummodo spirituales, quæ animam ligant, ad suspensionem scilicet, vel interdictum ab officio divino, ingressu Ecclesiæ, & aliis huiusmodi; nec alias extendi ad suspensionem, & interdictum a temporalibus: ita ut si quis interdicatur a perceptione fructuum beneficii, a voce activa & passiva, aliisve huiusce generis, poterit sententiam hanc per legitimam appellationem suspendere.

Per appellationem a censura ab homine, non tantum ea non suspenditur, sed nequidem eius impeditur denunciatio. Quare potest Episcopus non obstante interpositione appellationis eum denunciare excommunicatum, contra quem sententiam protulit. Sic cap. 53. supra cit. *de appell.* Excipitur tamen a Suarezio Iudex delegatus, qui semel admissa appellatione nequit amplius devenire ad denunciationem. Ceterum volunt Covaruvias, Angelus, Navarrus, & alii cum Suarezio & Bonacina, licitum esse appellare a sententia pure declaratoria. Unde si Iudex declarare velit aliquem reum esse criminis, cui in iure annexa est censura, poterit reus interposita appellatione declarationem hanc & denunciationem, quæ eam consequitur, impedire. Ita ut si Iudex ulterius progrediatur ad declarationem & denunciationem, non ideo ille, contra quem sic actum fuerit, vitandus erit ut publice excommunicatus.

Appellatio ut rationabilis & legitima sit, fieri debet iustis de caussis, ac servatis iure servandis; nam *appellationis remedium non est ad defensionem iniquitatis; sed ad præsidium innocentiæ statutum*; sic ex cap. 61. *de appellat.* Item *non oportet ad compares Iudices appellationes referri, sed a minori iudicio ad maius tribunal ascendere* caus. 2. q. 6. c. 28. Unde non valet appellatio ab Ecclesia ad Ecclesiam. Tandem facienda est appellatio tempore debito. Iure antiquo intra decem dies appellandum erat: nunc autem intra quadraginta dies; qui tamen computantur a die publicationis sententiæ; & rationabili ac legitimæ appellationi Iudex regulariter deferre debet cap. *Cum Appellationib. de appellat.* in 6.

§. XIV.

§. XIV.

De Absolutione a Censura.

Ex quo Christus Dominus facultatem contulit suæ Ecclesiæ Ministris solvendi Fideles a censuris, quibus auctoritatem ligandi concessit, ut Matth. 18. *Quæcumque ligaveritis super terram .... quæcumque solveritis* &c. manifeste constat, quod non solum censura tolli possit per absolutionem, sed etiam nonnisi per absolutionem tolli queat: quia res tolli debet per auctoritatem, qua constituta est, iuxta Regulam iuris in 6. *Omnis res per quascumque caussas nascitur, per easdem disolvitur*. Hinc Alexander VII. anno 1666. 18. Martii, hanc damnavit propositionem, quæ numero est 44. *Quoad forum conscientiæ reo correcto, eiusque contumacia cessante, cessant censuræ*. Quare minime tollitur per mortem eius qui censura innodatus est; quia mortuus sine absolutione, in loco sacro sepeliri nequit, nec suffragia pro eodem offerri possunt; quia licet absolutus apud Deum credatur per contritionem, nondum tamen habendus est apud Ecclesiam absolutus; nec per cessationem ipsius a contumacia, & conversionem, quia emendatio rebellionis præparat quidem ad absolutionem, non tamen eam per se præstat; sicuti nec ipsa rebellio per se, sed per Superioris auctoritatem censuram induxit; nec per mortem Superioris, quia pœna legitime imposita transit in rem iudicatam; iudicium autem perseverat etiam post mortem iudicis, nisi ab alio revocetur, & quod per voluntatem imponitur, per eamdem tolli debet. Igitur quamvis cessante contumacia, & reo converso Superior eum absolvere debeat a censura, cum sit pœna medicinalis, reipsa tamen non tollitur nisi per absolutionem. Hinc si censura feratur hoc verbo *ego te excommunico donec satisfacias*, ea semper tollitur per absolutionem, quia ipsa sententiæ forma continet absolutionem; idemque est ac si diceret *ego te excommunico, simulque absolvo, non pro nunc, sed pro tempore, quo satisfeceris.*

Ratio 1. Absolutio cum sumpta ut sic nihil aliud sit quam liberatio ab aliquo vinculo physico vel morali; hinc absolutio a censura est liberatio a vinculo proveniente ex censura, prout censura innodatus ita angustiatur, ut bonis spiritualibus uti nequeat: posita autem absolutione liber remanet ab illo vinculo, ut pro libitu bonis illis uti valeat & frui.

Absolutio a censura dividitur 1. in illam, quæ est ab homine, & in illam quæ est a iure. Prima conceditur ab homine habente potestatem absolvendi; altera fit immediate a iure; ut si in lege aliqua reperiatur hæc formula *qui hoc fecerit, ex tunc sit absolutus*, quod tamen patet raro contingere. 2. Dividitur in absolutam & conditionatam; & hæc postrema non habet effectum nisi impleta conditione. Hic tamen modus absolvendi licite adhiberi nequit sine urgentissima caussa, cum non sit in usu. 3. Dividitur in absolutionem simpliciter, & hæc est absoluta, & perpetua, & in absolutionem ad reincidentiam; & hæc non est de se perpetua, & duplici modo datur: 1. ut redeat post certum & determinatum tempus, vel perfecta aliqua re, ad quam perficiendam datur absolutio. 2. Datur non ad certum tempus aut actum, sed sub obligatione satisfaciendi intra aliquod tempus, quo elapso, si non fuerit præstita satisfactio, aut illud quod iniunctum fuerat, non fuerit perfectum, redeat censura. 4. Dividitur in absolutionem simpliciter, & in absolutionem ad cautelam. Prima datur quando censura est certa, altera quando dubitatur de censura, vel nescitur an aliquis inciderit in censuram, & præmitti solet actui, cuius valor impediretur a censura, si forte fuisset contracta, ad effectum ut actus ille non sit irritus & invalidus. 5. Dividitur in absolutionem pro foro interno, & in absolutionem pro foro externo. Absolutio pro foro interno seu conscientiæ prodest tantum coram Deo, & in occulto; adeoque qui solum pro foro interno est absolutus, coram aliis in publico se gerere debet tanquam censuratum. Absolutio pro foro externo prodest etiam coram hominibus: nam non datur nisi præmissa absolutione in foro interiori, vel ab illo, qui in utroque foro potest absolvere. Unde

Nota 1. Qui absolutus est tantum in foro interno conscientiæ a censura notoria, ita se gerere debet exterius, ac si non esset absolutus, potestque conveniri coram Iudice, & ab eo cogi ad subeundam omnem pœnam censuræ annexam; quia absolutio data tantum pro foro conscientiæ non habet effectum nisi coram Deo.

Nota 2. Quando aliquis est excommunicatus ob iniustitiam aut scandalum, in neutro foro licet eum absolvere, nisi prius satisfecerit parti, & scandalum sustulerit; & si satisfacere nequeat, dare debeat idoneam cautionem se quamprimum satisfacturum: quod si

si postea cum primum commode poterit, non satisfaciat, iterum excommunicationem contrahet cap. 22. *de sent. excommunic. in* 6.

Qui possit absolvere a censuris. Absolvere a censuris solus Sacerdos potest in foro interno conscientiæ & ante Deum; quia in illo foro nemo præter Sacerdotem potest esse Iudex: In foro vero exteriori seu contentioso, is qui censuram intulit, vel eius successor, aut eius delegatus, vel Superior, ut Metropolitanus, in caussa tamen dumtaxat appellationis, & cursu visitationis, ut ex cap. *Nuper de sentent. excommunic.* &c. *verb. de pœnit.* dist. 1. Et hoc verum est, tametsi qui censuram tulit sit Clericus solius primæ Tonsuræ; quia absolvere a censura non est actus Ordinis, sed iurisdictionis, cuius capax est etiam Clericus.

In articulo mortis quilibet Sacerdos etiam excommunicatus, aut nominatim denunciatus absolvere potest a qualibet censura ex Concilio Trid. Num vero ita absolutus si convaluerit, denuo hanc censuram contrahat nisi recurrat ad Superiorem, qui censuram sibi reservavit, non conveniunt DD. Affirmant multi ex variis canonibus, & præcipue ex cap. *Eos qui de sentent. excommunic.* in 6. & ex cap. *Ea noscitur*, ubi hoc decrevisse videtur Clemens III. E contra vero negant plures alii, hunc infirmum, qui periculum mortis evasit, incidere in similem excommunicationem hoc ipso quod contemnat recurrere ad Superiorem; quia ex laudato Concilio Trid. nulla est reservatio in articulo mortis; ac observant cap. *Ea noscitur*, & aliis, quibus nituntur patroni oppositæ sententiæ, nihil decerni, nisi quod Confessarius præcipere debeat pœnitenti, ut sublato impedimento Superiorem adeat sub pœna similis censuræ incurrendæ, si neglexerit, ac proinde pœnitentem non denuo incurrere censuram, si Confessarius tale præceptum ei non imposuerit: & licet cap. *Eos qui* per se & independenter a præcepto Confessarii pronunciet reincidentiam, ut dicunt, videtur tamen illud decretum revocatum a Tridentino, saltem quoad articulum mortis, in quo, ait nullam esse reservationem. Dico *saltem in articulo mortis*; quia in aliis casibus, ut in periculo infamiæ incurrendæ, manet reservatio, nec nisi indirecte pœnitens absolvitur a reservatis, idcirco sublato impedimento tenetur adire Superiorem. Ita Habertus.

Extra mortis articulum quilibet Sacerdos approbatus ad excipiendas confessiones potest absolvere ab omni censura a iure & statuto, quæ non sit reservata, idest quam Legislator sibi non reservavit, nec ad forum contentiosum deducta, ex recepta consuetudine & ex cap. *Nuper* 29. Extravag. *de sentent. excommunic.* Est communis; & huius sententiæ ratio clare habetur ex Innocentio III. in cit. canone, in quo sic legitur: *Quia conditio canonis, eo ipso quo censuræ absolutionem sibi specialiter non retinuit, concessisse videtur facultatem aliis eam relaxandi*. Et favet universalis Ecclesiæ praxis: Nam singuli Confessarii audita pœnitentium confessione præmittere solent absolutioni a peccatis absolutionem ab omni vinculo excommunicationis & interdicti, addentes, si pœnitens sit Clericus maioribus Ordinibus insignitus, suspensionis; ita ut si aliter res se haberet, inutilis, addunt aliqui, esset absolutio a censuris, quam Confessarii præmittunt absolutioni a peccatis. Sed quamvis hoc verum sit sine controversia de excommunicatione, a iure videlicet non esse reservatam, nisi reservatio exprimatur in canone, vel statuto, id tamen non concedunt communiter Theologi quoad suspensionem & interdictum locale, & generale personale: censent enim hæc semper Superiori esse reservata, sive sint ab homine, sive a iure, licet reservationis mentio non fiat; ita ut nullus Sacerdos possit ab eis absolvere sine potestate, a Superiore accepta: addentes aliqui circa absolutionem, quam quilibet Confessarius præmittere solet, istos ex concessione Ecclesiæ absolvere a suspensione & interdicto particulari, cuius non est conscius pœnitens, & ad hoc valere formulam usitatam.

Verum quidquid sit de hoc, certum est, locum non habere deductam regulam ex laud. cap. *Nuper*, 1. quando Episcopus censuras, quæ iure communi reservatæ non sunt, statuto suo speciali sibi reservavit, aut quando in certis Diœcesibus consuetudine receptum est, ut simplex Sacerdos ab his non absolvat. 2. Quando censura etiam non reservata traducitur ad forum contentiosum. Circa hoc tamen notandum, quod si reus se purgaverit etiam falsis asseverationibus aut probationibus, tunc censura quam incurrit, non magis reservata est quam ante illatam ei accusationem; quia crimen sine effectu ad fori Iudices deductum, censetur occultum, cum probatum non fuerit, ait Habertus. Ideo enim, inquit, excommunicatio, quam Superior sibi non reservavit, a quocumque Sacerdote relaxari potest,

test, quia id permissum est cit. cap. *Nuper*; nullibi autem ius hoc dicit de suspensione: igitur suspensio semper est reservata, & absolutio (subiungit) Confessarii valet pro suspensione, quam poenitens invincibiliter ignorat, ut iam antea notatum fuit. 3. Quando censura fertur ab homine per sententiam specialem, cum haec semper sit reservata. Ita hic Auct. *Supplem. Tourn.*

Si Censura reservata sit iure antiquo, ille solus ab ea absolvere potest, qui sibi eam reservavit, vel eius successor, vel delegatus, vel Superior. Sic ex cap. *Nuper*, & cap. *Sacro de sentent. excommunic.* cap. *ad recipiendum de officio Iudicis ordinarii*.

De iure vero novo Concilii Trid. sess. 24. cap. 6. *de reform.* Episcopi quoad censuras Papae reservatas duobus in casibus absolvere valent. 1. Si censura sit occulta, nec ad forum contentiosum deducta, excepto homicidio voluntario. 2. Quando licet non sit occulta, qui aliquam illarum contraxerit, Papam adire nequeat. Et quoad primum patet ex verbis ipsis Concilii loco cit. ubi sic habetur: *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quae oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, & in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicae reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos in Dioecesi sua per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientiae gratis absolvere, imposita salutari poenitentia*. Nomine vero Episcopi expressi in cit. decreto, ut volunt quamplurimi DD. intelliguntur Capitulum Sede vacante, utpote quod in iurisdictionem succedat Episcopi, Abbates, aliique iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, ut Bonac. Salmant. Non intelliguntur tamen Episcopi locorum, ubi Concilium Trid. non fuit receptum, ut bene probat Suarez. Item ut verba illa *in Dioecesi sua* verificentur, dicunt satis esse vel ut subditus sit in Dioecesi etsi Episcopus sit extra eam, vel ut Episcopus sit in Dioecesi sua etiamsi absolvendus sit extra eius Dioecesim. Verum siquidem est, quod Episcopus etiam dum extra suam Dioecesim versatur, possit subditum in eadem sua ipsius Dioecesi existentem absolvere, dummodo hoc non fiat in foro contentioso, quia hoc exigit ut sedeat pro tribunali, quod nulli Superiori extra suam ditionem, idest intra fines alterius iurisdictionis facere conceditur, cum sedere pro tribunali denotet iurisdictionem in loco ubi erectum est tribunal, quod proinde sine perturbatione iurisdictionis nemo facere potest in loco alterius Dioecesis. Noluerunt tamen PP. Tridentini facultatem absolvendi subditos a censuris in sua Dioecesi modo antea explicato locum habere in censuris Papae reservatis, praesertim cum subditus ille ab his facile absolvi possit ab Episcopo loci in quo commoratur. Verba autem haec *in foro conscientiae* non idem sunt ac in foro poenitentiae; quia forum conscientiae non solum est intra, sed etiam extra confessionem, modo res occulte fiat; non autem in foro contentioso, in quo cum negotium cum strepitu agatur, non potest esse occultum. Et equidem si Concilium praecepisset, quod Episcopus ab his casibus in foro tantum Sacramentali absolveret, frustra apposuisset vocem hanc *in Dioecesi sua*, cum satis constaret, subditum extra Dioecesim versantem non posse a suo Episcopo in propria Dioecesi existente Sacramentaliter absolvi, ut notat Bonacina cum Suarezio. Inquiunt tamen, illa verba, *ex delicto occulto, & nondum deducto ad forum contentiosum* non eumdem habere sensum seu significationem: Quia, ut advertit Sayrus, crimen quod ab uno aut altero tantum teste cognitum est, censetur occultum, & tamen deduci potest ad forum contentiosum. Quare ut recte notat Glossa *quandoque dicitur occultum quod potest probari*. Itaque crimen occultum opponitur *simpliciter notorio*. Notorium vero duplex est, aliud notorium notorietate facti, aliud notorietate iuris. Primum est illud, quod ita publicum est & famosum, ut in tota vicinia, vel in maiori eius parte ulla nequeat tergiversatione celari, ad quod non requiritur magna populi scientia, sed decem hominum, cum hi ex communi Canonistarum sensu faciant populi multitudinem. Secundum vero, idest notorium notorietate iuris illud est, quod constat vel ex confessione Rei in iudicio, vel ex Iudicis sententia. Multae Dioeceses casus notorietate solum facti notorios, seu publicos Papae reservant. Immo ipsa notorietas facti transit aliquando ex usu in quamdam notorietatem iuris; sic comici seu histriones Sacramentis & Ecclesiastica sepultura privantur sine nova Iudicis declaratione. Quantum postea ad poenas, quae sunt iuris, ut ita dicam, divini, nulla est humana lex, seu potestas, quae ab his dispensare queat, unde pro his quandoquidem notorietas facti est sufficiens. Et revera nullus Sacerdos auderet sacram ministrare Eucharistiam ei, qui paulo ante manus suas polluit in om-

nium oculis fraterna cœde, hoc prætextu quod eius crimen nondum notum sit notorietate iuris. Nihilominus tamen cum notorietas facti *ordinarie* loquendo non sit tuta agendi regula, in talibus ambiguitatibus, statim, ac semper consulendus est Episcopus, vel eius Vicarius Generalis, qui pleniorem iuris ac disciplinæ, & eius, quæ tunc servanda est, rationis agendi, notitiam habere debet. Hactenus Auct. *Suppl. Tourn.*

Quoad secundum vero, nempe quod Episcopi directe absolvere queant a casibus, & a censuris omnibus reservatis Papæ ab iure aut ab homine, etiam non occultis, hæresis, & in Bulla Cœnæ contentis, eos, quibus non est possibilis moraliter recursus ad Papam, ut sunt mulieres, pueri, senes, infirmi, & alii, quorum est legitimum impedimentum constat ex cap. 13. & cap. 58. *de sent. excommunic.* cap. *Mulieres*, cap. *De cætero*, & alibi. De hæresi tamen controversia est inter Theologos, an Episcopi possint per seipsos absolvere a tali crimine. Si tamen impedimentum non sit perpetuum, iuramentum ab absolvendis exigatur, quod cessante impedimento, ad Papam, aut ad eius Legatum recurrent, quæ regula tenenda est etiam a Confessariis, quando in casu necessitatis aliquem a censura reservata absolvunt, ut scilicet eos obligent, ubi cesset impedimentum, recurrere ad Superiorem, ut denuo absolutionem, aut potius præcedentis absolutionis ratificationem ac confirmationem recipiant. Et hoc implere tenetur pœnitens factus potens adire Superiorem, etiamsi Confessarius, qui eum in necessitate absolvit, præ oblivione vel ignorantia id ei non iniunxerit. Et si non recurrant, excepta absolutione collata in periculo mortis, ut ante notavimus, reincidunt in similem censuram cap. 22. *de sentent. excommunic.* in 6. Aliqui tamen dicunt, respectu casuum Papæ reservatorum hanc obligationem abrogatam esse in locis a Roma valde dissitis.

Censuram excommunicationis contractam per Clerici percussionem, si percussio sit levis, v. g. facta pugno, manu, vel lapide, etiamsi aliquæ guttæ sanguinis effluant, potest Episcopus absolvere. Si autem sit gravis in se, quia facta cum magna sanguinis effusione, cum gravi corporis læsione, vel mutilatione alicuius membri, recurrendum est pro absolutione ad Summum Pontificem, dummodo percussor non sit pro tali recursu moraliter impotens, ut si esset fœmina, &c. nam tunc potest Episcopus absolvere. Item recurrendum est ad S. Sedem, si percussio, tametsi levis in se, gravis tamen sit respective, idest respectu personæ percussæ, puta si quis simplici alapa Episcopum percuteret.

Clerici collegialiter viventes in Seminariis, si se invicem percusserint etiam graviter, potest Episcopus eos absolvere, qui potest etiam absolvere nedum fœminas, sed & impuberes doli capaces ab excommunicatione, quam contraxerint ob gravem Clerici percussionem, Religiosi autem se invicem percutientes etiam graviter, absolvuntur a Prælato proprii Monasterii. Quod si Religiosus Clericum percutiat, & percussio sit levis, absolvendus est, ait Gabriel Valenzuola, si vero gravis, mittendus est ad Summum Pontificem. Verius tamen est, posse etiam in hoc casu absolvi a suis Prælatis Superioribus, Generali scilicet & Provinciali, vel a suis Vicariis in eorum absentia, vel ab aliis ab iisdem deputatis, qui vigore suorum privilegiorum cap. *Abba. de privileg.* in 6. & Constitut. S. Pii V. quæ incipit *Romani Pontificis* possunt absolvere proprios subditos a casibus omnibus etiam in Bulla Cœnæ contentis, quinque solum exceptis, scilicet schismate, hæresi cum relapsu, falsificatione literarum Apostolicarum, delatione prohibitorum ad infideles, & conspiratione in Romanum Pontificem; & Constitut. Sixti IV. quæ incipit *Regiminis*, item Iulii II. Pauli III. quæ incipit *Licet debitum*. Sed omnibus latior est Constitutio S. Pii V. pro Cassinensibus, cum quibus communicant alii Regulares, in qua Prælatis concedit facultatem super suis subditis amplissimam, cum complectatur etiam casus publicos pro utroque foro, & nullum alium casum excipiat, nisi homicidium voluntarium iniustum, & mutilationem commissam post ingressum in Religionem. Nec dici potest, hæc privilegia tam ampla facta Prælatis Religionum fuisse revocata; quia sunt solummodo revocata quoad facultatem absolvendi sæculares, non autem quoad suos subditos, ut clare patebit omnes Bullas derogatorias privilegiorum Regularium exacte percurrenti. Et hæc eadem facultas Prælatorum Regularium extenditur etiam supra suos Novitios, ita ut hos quoque absolvere possint a casibus omnibus & censuris annexis (exceptis in Bulla Cœnæ contentis) & ante ingressum in Religionem contractis, ex concess. Clementis VII. an. 1530. Immo ex virtute suorum privilegiorum possunt eos absolvere ab excommunicatione, suspensione, interdicto etiam ab homine latis per modum sententiæ particularis,

laris, & specialiter Episcopo reservatis, facta tamen partis satisfactione: quia cui conceditur facultas absolvendi a casibus reservatis Papæ, quod est maius, censetur concessa etiam absolvendi ab aliis minoribus, quod est minus. Et eo vel maxime, quod nulla fit iniuria, seu præiudicium Iudici ferenti talem censuram, quando satisfactum est parti, ad cuius instantiam lata fuit censura. Sic Rodriq. Candidus cit. a Salmanticens. Nec officit huic sententiæ Bulla revocatoria Urbani VIII. quia etsi revocatum sit quod per citat. Decretum concessum fuit, non illud tamen est revocatum, quod fuit obtentum per consuetudinem, ut testatur Ulterius, Suarez, Hugolinus. Et eo magis quod talis revocatio non fuit intimata Religionibus, aut earum Prælatis, sicuti ad eius effectum requirebatur. Sic habetur ex Salmanticensibus.

Denique Episcopus absolvere potest quemlibet suum subditum Clerici percussorem etiam graviter, quando delictum est occultum, nec deductum ad forum contentiosum.

Tempore Iubilei Sacerdotes omnes ab Episcopo ad audiendas confessiones approbati absolvere possunt in foro Pœnitentiæ a censuris Papæ reservatis. Dixit *ab Ordinario approbati*; quia ita expresse exigunt Bullæ Iubileorum, & aliunde usu receptum est, & tunc temporis solet Papa permittere etiam Regularibus, ut eligant Confessarium ab Ordinario approbatum, cui extra Iubileum non possent confiteri. Aliquando tamen designant Episcopi quosdam Iubilæi pœnitentiarios, quibus solis potestatem tribuunt absolvendi a casibus sibi, & S. Sedi reservatis. Dixi *in foro Pœnitentiæ*; quia Sacerdotes uti non possunt facultate sibi per Iubileum concessa, nisi in ordine ad Sacramentalem absolutionem; ita ut si quis publice denunciatus ligatus fuisset aliqua censura, absolutio Sacramentalis ei quidem prodesset ut Sacramenta secreto reciperet, non autem ut publice se gereret tamquam absolutum. Unde necesse esset, ut in foro exteriori curaret se absolvi. Idemque dicendum de eo, qui accepto Brevi Pœnitentiariæ, occulte coram Deo reconciliatus fuisset: nam quoad forum exterius necesse est ut satisfaciat parti, vel saltem si satisfacere nequeat hic & nunc, cum ea concordet, ei præbendo sufficientem cautionem.

Quando conceditur facultas generalis absolvendi a censuris Papæ reservatis etiam in Iubileo, non ideo datur facultas absolvendi a Censuris contentis in Bulla Cœnæ, ubi recepta est, & viget, nisi sint specialiter expressæ, cum hæ specialiter reservatæ sint, & in generali concessione non sunt inclusæ specialia, nisi inclusa exprimantur.

Qui habet facultatem absolvendi a casibus reservatis Papæ, habet etiam potestatem absolvendi a censuris eidem reservatis; cum casus non sint Papæ reservati nisi ob annexam censuram. Qui autem obtinuit facultatem absolvendi a casibus reservatis Episcopo, non idcirco absolvere potest a censuris Episcopo reservatis: cum soleant Episcopi casus aliquos sibi reservare, quibus nullæ censuræ sunt annexæ; & hoc fit, ut casus reservati, & censuræ Episcopales sint duæ res distinctæ, ita ut unum in alio non includatur, ut in Papalibus.

Absolutio in Iubileo collata recte disposito, qui intentionem habet illud lucrandi, ac ideo conditiones appositas implendi, tametsi postea vel sua ignavia, vel ob alia impedimenta non lucretur Iubileum, tollit censuram & reservationem; cum absolutio data fuerit absolute, non conditionate, sicuti constat tum ex verbis, tum ex intentione absolventis, tum ex potestate quam in tali casu habent Confessarii absolvendi a reservatis, quæ non pendet a conditione, quod pœnitens reipsa lucrabitur Iubileum; sed confertur simpliciter & absolute pro tempore Iubilei respectu Pœnitentium volentium illud lucrari. Aliter vero dicendum tum de eo qui Iubilei tempore fecit confessionem culpabiliter nullam, tum de eo qui confessus sit sine intentione lucrandi Iubileum; quia hæc potestas datur solum in ordine ad Iubileum. Pontifex enim non intendit dare potestatem absolvendi a reservatis, nisi respectu eorum qui sincere lucrari intendunt Iubileum, ac proinde opera præscripta implere. Unde uterque debet postea recurrere ad Sacerdotem, qui habeat facultatem absolvendi extra Iubileum a reservatis.

An vero qui prima hebdomada Iubilei omnia opera iniuncta complevit, & absolutus est ab omnibus casibus tam reservatis quam non reservatis, & sumpsit sacram Communionem, si denuo ante completos dies Iubilei relabatur in casum aut censuram reservatam, possit vi privilegii Iubilei iterum absolvi, & iterum Iubilei gratiam accipere, non conveniunt Theologi. Sylvius enim stat pro parte negativa; quia, ait ipse, ex tenore & methodo ordinaria adhibita à Pontifice in Bullis Iubilei, & ex verbis, quibus mens eius exprimitur, apparet, eius esse

voluntatem, quod ſemel tantum acquiratur, aut in prima aut in ſecunda hebdomada. Pontas vero ſuſtinet partem affirmativam, nempe, etiam in relapſu poſt acquiſitum Iubileum poſſe iterum valide abſolvi a reſervatis intra Iubilei tempus. Et omiſſo hic agere de nova acquiſitione Iubilei, ſed ſtando ſolo abſolutionis propoſito, videtur potius eſſe mens Pontificis, diſpenſando hos theſauros, ut inducat homines ad ſe reconciliandum cum Deo, & ideo eſt valde credidile, quod durante tali indulto ad effectum reconciliationis poſſit relapſus etiam poſt conſecutum integrum Iubilei effectum, per novam abſolutionem iterum Deo ſe reconciliare.

Ut colligatur vero num cenſura ſit reſervata, an non, notat Habertus, advertendum, quod cum cenſura alia ſit a iure, alia ab homine, & alia generaliter ſit lata, alia ſpecialiter adverſus ſingularem, determinatamque perſonam, puta Caium; ſi eſt a iure vel ab homine per ſententiam generalem, non eſt reſervata, niſi reſervatio exprimatur in canone, excepta ſuſpenſione. Quamobrem verba legis aut ſententiæ diligenter attendenda ſunt: nam ſi auctor legis aut ſententiæ declaret ſe ſibi retinere cenſuram, inferior nequit ab ea abſolvere. Si vero cenſura ſit ab homine per ſpecialem ſententiam adverſus determinatam perſonam, cenſetur reſervata, quamvis in ſententia non fiat expreſſa mentio reſervationis. Dixi *excepta ſuſpenſione*, cuius abſolutionem docent communiter Theologi eſſe reſervaatam, ſive ſit a iure, ſive ſit ab homine per quamlibet ſententiam etiam generalem, quia cum abſolutio pertineat ad forum exterius, Confeſſarius non poteſt eam tribuere, niſi a iure hoc ei concedatur. Unde cum a iure ei non ſit conceſſum abſolvere ab excommunicatione, ut patet ex citatis canonibus, igitur neque a ſuſpenſione, & interdicto iure communi abſolvere poteſt, niſi forſan pœnitens his ligatus, invincibiliter ignoret ſe has cenſuras contraxiſſe, in quo caſu conceſſit Eccleſia, ſicut iam antea notavi, ut ab illis ad cautelam abſolvere poſſit quilibet Confeſſarius, ut patet ex communi praxi, vi cuius hanc abſolutionem a cenſuris abſolutioni peccatorum Confeſſarii omnes præmittere ſolent. Hactenus Habert.

Advertendum tamen, quod quando ſuſpenſio & interdictum feruntur ſolummodo ad certum tempus, vel ſub aliqua conditione, e. g. quando ſuſpenditur Sacerdos ab officio, donec per menſem ſpiritualibus exercitiis vacaverit, vel interdicitur Eccleſia, donec, puta, tectum fuerit inſtauratum, adveniente termino, aut impleta conditione, ceſſant per ſe ſine ulla abſolutione.

Nota 1. validam eſſe, tametſi illicitam, abſolutionem datam ab eo, qui poteſtatem habet, abſenti, vel invito ac male diſpoſito; quia cenſura eſt ſolum pœna, quæ valide a Superiore pro libitu ſuo auferri poteſt.

Nota 2. Qui pluribus cenſuris eſt ligatus, abſolvi poteſt ab una, aliis etiam ſimilibus remanentibus cap. 27. *de ſentent. excommunic.*, quia inter eas non eſt neceſſaria connexio. Poteſt autem quis ob plura crimina multis eodem tempore ſubiacere cenſuris etiam diverſæ ſpeciei, ut ex eodem cap. vel ob idem delictum pluries commiſſum. Plura enim delicta puniri poſſunt pluribus eiuſdem ſpeciei pœnis: nam qui excommunicatus eſt ob percuſſionem Clerici, ſi pluries eumdem Clericum, vel alium Clericum percutiat, plures alias excommunicationes incurrit.

Nota 3. Si is qui bona fide confeſſus eſt Confeſſario habenti facultatem abſolvendi a cenſuris, obliviſcatur peccatum, cui annexa eſt cenſura, ſecundum multos tollitur cenſura, dummodo abſolutio cenſurarum verbis generalibus prolata ac data ſit; quia Confeſſarius tunc generaliter utitur facultate abſolvendi ab omnibus cenſuris, quas pœnitens habere poſſit, & quantum poteſt, omnes tollere intendit.

Nota 4. invalidam eſſe abſolutionem per vim vel metum iniuſtum extortam etiam a tertia perſona, quæ ob talem iniuriam excommunicationem contrahit, ut ex cap. unico *de iis quæ vi &c.* in 6. ex Concilio generali Lugdunenſi. Similiter invalida eſt ſi extorqueatur per dolum verſantem circa cauſſam finalem; quia Superior non intendit abſolvere niſi ob cauſſam ſibi propoſitam, quæ in tali caſu deeſt, ac ideo non eſt voluntas abſolvendi; quia ſublato motivo ſeu obiecto formali volitionis, non eſt volitio.

Nota 5. abſolutionem a cenſuris dari poſſe, non data abſolutione a peccatis, ideſt extra forum pœnitentiæ: Nam ſecundum Sanchez, Avilam, & Bonacinam, aliud eſt forum conſcientiæ, aliud pœnitentiæ, aliud contentioſum, ita ut non ſolum hoc poſtremum patet quod a duobus ſuperioribus diſtinguatur, ſed etiam forum ſacramentale a foro conſcientiæ, quod latius patet quam illud, utpote quod reſpiciat non ſolum ea quæ circa cenſuras ſe habent exterius, ut eſt partis læſæ ſatisfactio, ſed etiam ani-

animi interiora, nempe illum spiritualiter ligare vel solvere. Unde qui delegatus est ad dispensandum in votis & similibus in foro conscientiæ, dispensare potest absque eo quod audiat confessionem illius, cum quo dispensatum est; secus vero si delegetur ad dispensandum in foro pœnitentiæ. Per verba itaque *in foro conscientiæ* solum efficitur, ne dispensatio valeat pro foro externo seu contentioso, sed tantummodo ad conscientiæ securitatem. Sic docent Suarez, Navarrus. Unde ex his colligitur, tum habentem potestatem ordinariam absolvendi, tum habentem potestatem in foro conscientiæ, utrumque posse absolvere extra confessionem a censuris; quia, ut ex dictis, & ex praxi Romanæ Curiæ constat, aliud est forum conscientiæ, aliud forum pœnitentiæ. Hinc, inquit Bonacina, in parocho nondum Sacerdotali Ordine insignito agnosci potest facultas absolvendi proprios subditos in foro conscientiæ, etsi confessiones eorum excipere nequeat.

Nota tandem, quod pœnitens, cui ex privilegio permissum est eligere Confessarium approbatum, non potest sibi eligere Confessarium approbatum ab Ordinario alterius Diœcesis, ut eius confessiones excipiat, eique absolutionem sacramentalem impartiatur in Diœcesi, ubi pœnitens moratur; quia talis non censetur in hac Diœcesi approbatus. Sic Bonacina iuxta declarationem sacræ Cardinalium Congregationis. Addit hic Auct. *Supplem. Tournel.* quod si hic privilegiatus haberet censuras vel casus reservatos, si non eligeret Confessarium approbatum etiam pro reservatis, non posset ab his per eum absolvi. Posset quidem, ego dicerem, si haberet privilegium, seu concessionem eligendi sibi Confessarium etiam pro absolutione ab iis, quæ sunt reservata Superiori privilegium hoc concedenti; quia in tali casu Superior concedens hoc indultum, tribuit simul facultatem, ut hunc pœnitentem sibi subditum absolvere possit a sibi reservatis.

§. XV.

De forma ac ritu absolutionis a Censuris.

Sicuti per aliqua verba aut signa, nec alias solo voluntatis nutu mos est ut ferantur censuræ; ita nec tolli possunt nisi pariter verba accedant aut signa, quibus sufficienter absolventis intentio exprimatur. Idcirco non sufficiunt signa ambigua. Quare si Summus Pontifex, aut alius Superior scienter etiam cum excommunicato communicet litteris, verbo, vel osculo, aut quovis alio modo, ipsum per hoc absolvere nulla ratione censetur. Ita habetur in Clement. 4. *de sent. excommunic.* Cum autem nulla in iure assignentur verba, quæ essentialiter requirantur ad valide ferendam censuram, sed satis sit ut aliquo sensibili modo mentem suam explicet Superior; idem dicendum de absolutione.

Num vero in absolutione exprimenda sit censura, a qua quis absolvitur, vel in genere, vel in specie, ut si dicatur *absolvo te ab excommunicatione*; in hoc videndum, an id quod absolutionem præcedit, sufficienter eamdem determinet; quia in tali casu non opus est ut in absolutione censura exprimatur. Quare petenti absolutionem ab una vel pluribus censuris, satis est si dicatur *absolvo te*. Huiuscemodi enim forma satis est ad absolvendum etiam a peccatis, quia sufficienter determinatur per præcedentem peccatorum confessionem; igitur satis esse debet etiam pro censuris. Quod si nihil præcedat, ex quo moraliter fieri possit talis determinatio, ut contingit quando quis absolvitur a censura, absque eo quod petat absolutionem, ut si absolvatur invitus, aut nihil de censuris cogitans, ut fit quotidie in confitentibus, qui antequam absolvantur a peccatis, a censuris solvuntur, tunc profecto tutius est, immo & probabilius requiritur determinatio absolutionis a censuris. Nam verbum *absolvo*, cum indifferens sit, non potius ageret circa censuram, de qua pœnitens locutus non est, quam circa peccata, immo magis in hæc caderet, quia hæc subiacent clavibus Ecclesiæ, & ad effectum absolutionis hæc confessus est pœnitens.

Non requiritur ad validitatem absolutionis quod exprimatur caussa, propter quam lata fuerit censura, nisi quando quis pluribus ligatus sit, & absolutionem ab eo petit, qui ab omnibus absolvere valet, nec vult ab omnibus absolvere; tunc enim exprimenda est non ut necessaria ad formam absolutionis, sed ut agnoscatur a qua, vel a quibus Superior solvere intendat. Quod si absolutio petatur ab eo, qui unam tantummodo relaxare potest, vel intendit omnes quas potest, & potest omnes omnino relaxare, vel determinat pœnitens a qua absolvi velit, tunc minime requiritur ut caussa exprimatur, cum absolutio sufficienter determinata sit ex parte ministri, qui, quando plus nequit, unam tantum, vel omnes, quando talem habet potestatem, absolvere

vere volens, non cadit absolutio in obiectum nisi prout determinata est. Ita Suarez citatus hic a Salmantic.

Consectaria circa formam absolvendi. Colliges ex dictis, ad hoc ut absolutio valida sit, requiri quod absolvens non solum iurisdictionem habeat in eo qui est absolvendus, sed etiam quoad censuram, a qua est absolvendus; quia in casu appellationis ab Ordinario vel a delegato ad Metropolitanum vel S. Sedis Legatum, illi amittunt quoad hunc casum omnem iurisdictionem super appellantem, qui proinde absolvi potest a Iudice ad quem appellavit. Item, quod absolvens metu aut vi non adigatur ad largitionem absolutionis. Ad licite vero conferendam absolutionem requiri, ne censuratus erret vel decipiatur in illis, quae ad caussam finalem absolutionis pertinent; ut non conferatur invito, sed humiliter petenti; ut constet de eius emendatioue, ac ideo de eius proposito se abstinendi in posterum a crimine, ob quod fuit censura innodatus, nisi tamen evidenter appareat censuram nil censurato prodesse, sed potius officere; ut non detur absenti nisi ex urgentissima caussa, nec ei qui parti non satisfecerit, vel saltem non praebuerit sufficientem cautionem pro satisfactione. Valide tamen potest conferri invito & renitenti, necnon nescienti, ac non petenti, quia censura est poena, non culpa; idcirco sicuti imponi potest sine voluntate censurati, ita absque illa tolli. Ita S. Thom. in addit. q. 20. art. 2.

Verum quia absolutio a censuris datur in foro interno ab eo, qui tali pollet facultate, satis est uti forma communi, quae adhiberi solet in Sacramentali absolutione. Quod si detur in foro exteriori, tunc vel in mandato, quo alieno Sacerdoti commissa est absolutio, certa forma praescribitur, & illa omnino servanda est, vel dicitur in mandato commissionis, *in forma Ecclesiae consueta absolvatur*, & tunc quisque attendere tenetur ad formam, quae a Rituali propriae Dioecesis ordinatur. Rituale Romanum praescribit, ut si quis ab excommunicatione ob aliquod grave crimen absolvendus sit, absolvens *poenitentem coram se utroque genu flexo, in humero, si vir fuerit, usque ad camisiam exclusive denudato, virga, aut funiculis leviter percutiat*, & hoc a multis Ritualibus antiquis praescribitur. Circa vero solemnitates ab Episcopis in absolutione a censuris adhibendas, adeatur Pontificale Romanum cap. cui titulus *Ordo excommunicandi & absolvendi*. Caeterum caeremoniae absolutionis non sunt de essentia, immo sine peccato possunt praetermitti etiam in foro externo, ut docent Caietanus & Avila. Excipe tamen satisfactionem, vel debitam de illa cautionem, quam Bonacina reponit inter praecedentes solemnitates absolutionis, quae necessario exquirenda est, cum agatur de tollenda contracta censura cum alterius damno.

Nota, si censura iusta sit, non posse tolli nisi per absolutionem; quia cum sit vinculum dependens a voluntate Superioris, non potest tolli, nisi ab ipso Superiore secetur: hoc autem fit solum per absolutionem; quia sectio ipsa istius vinculi non est nisi absolutio. Dixi, *si iusta sit*: nam si sit iniusta, tollitur per revocationem; & haec, ut patet, non est proprie ablatio censurae, quae revera incursa non fuit.

CAPUT II.

De Censuris in specie.

PRaecipuas species Censurae, & quae veram propriamque habent naturam censurae vidimus antea tres esse, nempe excommunicationem, suspensionem, & interdictum; singulas quarum seiunctim suo ordine expendemus.

§. I.

De Excommunicatione.

Excommunicationis vocabulum sumptum est a nomine *communio* & praepositione *ex*, ita ut excommunico idem significet, ac fieri extra communionem: Quare antiquitus iuxta distinctionem communionis Fidelium inter se distinguebantur species excommunicationis.

Nomen vero communionis inter Fideles per antonomasiam significat Eucharistiae perceptionem, quia in ea praecipue cum Christo & inter se communicant, ut 1. Corinth. *unum corpus multi sumus, omnes, qui de uno pane participamus*. Quare in primis Ecclesiae saeculis, quando vigebant poenitentiae canonicae, poenitentes, qui exclusi erant a participatione sacrae mensae, dicebantur excommunicati. Eorum autem excommunicatio erat minor vel maior pro diversitate graduum poenitentium, qui ab altari magis vel minus erant remoti. Nam, ut expositum fuit agendo de Sacramento Poenitentiae, quatuor erant poenitentium gradus, nempe Consistentiae, Substrationis, Auditionis, & Fletus. Excommunicatio Consisten-

sistentium minor erat excommunicatione Substratorum, quoniam illi tametsi non essent participes Sacrificii, Sacrificio tamen intereslebant, a quo cæteri aliorum graduum excludebantur. Substratorum excommunicatio erat minor excommunicatione Audientium; quia illi communicabant precibus, quæ a Clero pro ipsis fundebantur, a quibus expellebantur Audientes. Maxima tamen omnium erat excommunicatio Flentium, qui arcebantur ab Ecclesiæ ingressu, & sic remotissimi erant ab Eucharistia.

Pœnæ tamen eiusmodi non erant Censuræ, de quibus hic agitur, nec propriæ excommunicationes, ob quas excommunicati haberentur ab Ecclesia tamquam ethnici, & publicani, cum Episcopus & Clerus singularem eorum curam solicitudinemque haberent: nam si forte quis eorum ante peractum pœnitentiæ stadium præmatura morte præveniebatur, Sacrificium pro eo offerebant, & sepultura ecclesiastica donabatur. Idem dicendum de excommunicatione, qua feriebantur Episcopi, qui sine legitima caussa ad Concilium Provinciæ nec convenerant, nec miserant, ut habetur in Concilio Aurelianensi IV. can. 12. Toletano XI. can. 15. Nam Episcopus per huiuscemodi excommunicationem solum seiungebatur a communione suorum Collegarum, absque eo quod interim in sua Diœcesi ullo Pontificali ac Sacerdotali munere, aut spirituali beneficio, idest participatione sacræ Eucharistiæ privaretur ex Concilio Carthagin. V. can. 13. Sed omissis Veterum excommunicationibus, circa eam, quæ propria est hodiernæ Ecclesiasticæ disciplinæ, quoad eius naturam, divisionem, caussas, effectus &c. tractatio nostra versanda est. Sit igitur.

Excommunicatio secundum præsentem disciplinam est *Ecclesiastica censura, per quam homo Christianus a communione Ecclesiæ, seu Fidelium separatur* cap. *Omnis Christian.* 32. caus. 11. q. 33. Dicitur *Censura Ecclesiastica*, & hæc verba se habent tamquam genus, quatenus per ista convenit excommunicatio cum cæteris censuris; alia vero se habent loco differentiæ, quibus ab illis disconvenit. Nam cæteræ censuræ non privant communione Fidelium, & licet priventi aliquibus bonis, in quibus Fideles communicant, non privant tamen sub hac ratione, uti suo loco videbimus. Dicitur in allata definitione, *per quam homo Christianus* &c., ut denotetur subiectum excommunicationis. Nam infidelis non potest esse subiectum ullius censuræ; tum quia non est subditus Ecclesiæ; tum quia ab Ecclesia eiici nequit ac seiungi, qui nunquam in eam admissus fuit, nec eidem coniunctus ad communicandum de eiusdem bonis cum suis Fidelibus. Unde non obscure colligitur eos errasse, qui reponunt excommunicationem in privatione communionis Sanctorum; quia excommunicatio nec per se privat charitate quæ Sanctos coadunat, sed eam supponit mortali peccato iam amissam; nec per se privat charitate, quæ per contritionem recuperari potest ab eo, qui nondum a censura solutus est. Quocirca cum charitas fundamentum sit communionis Sanctorum, eamque necessario pariat, cum ubi est communio Sanctorum, ibi eiusdem fructus produci debeant, sequitur, quod excommunicatus frui potest quibusdam communibus Ecclesiæ bonis, & aliquo etiam sensu, communione Sanctorum, nisi tamen hæc reponatur in participatione Sacramentorum & suffragiorum, quæ Ecclesiæ nomine applicantur.

Censura hæc inducta est in Ecclesiam ob potestatem a Christo Domino Prælatis ecclesiasticis traditam ligandi Matth. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus*; & deducta fuit in praxim ab Apostolo Paulo, qui 1. ad Timoth. 1. quosdam incorrigibiles sathanæ tradidit; quem locum de excommunicatione interpretatur D. Augustinus in dict. cap. *Omnis Christianus*: *Quia extra Ecclesiam*, inquit, *diabolus est, in Ecclesia Christus, ac per hoc quasi diabolo traditur, qui ab Ecclesiæ communione removetur*. Excommunicatio in iure sæpe etiam *anathema* appellatur: anathema enim græce, latine significat separationem alicuius a reliquis partibus; sic communiter. Licet autem excommunicatio & anathema essentialiter non differant, differunt accidentaliter quoad modum, idest quoad solemnitatem qua feruntur. Excommunicatio quippe vel incurritur ipso iure, vel si ab homine infligitur, incurritur sola sententia Iudicis ecclesiastici in scriptis concepta, cum minori strepitu, quam pronuncietur anathema, ut ex cap. 1. *de sentent. excommunic.* in 6. Anathema autem, idest maledictio seu separatio cum execratione a corpore Christi, fertur cum maioribus cæremoniis ad maiorem aliorum terrorem, quæ præscribuntur in cap. *Debent* 106. caus. 11. q. 3. Debent enim in anathematis fulminatione duodecim Presbyteri circumstare Episcopum cum candelis ac cereis in manibus, & sententiæ fulmine lato in terram ipsas pro-

proiicere, & pedibus conculcare, variis aliis maledictionibus & execrationibus verbalibus huic solemni fulminationi adiunctis, ut colligitur ex cap. *Nemo Episcoporum* caus. 11. q. 3. & per hoc, contumaces contra præcepta Ecclesiæ primum excommunicari, deinde crescente contumacia anathema percuti iubentur cap. *Cum non ab homine* 10. *de iudiciis*.

Quot bonis privet ex communicatio. Cum excommunicatio sit, ut iam diximus, secundum vim nominis communionis privatio seu extra communionem positio, iuxta distinctionem bonorum, in quibus Fideles ad invicem communicant, tot etiam distingui possent excommunicationes. Tria sunt bonorum genera, in quibus communicant Fideles. Primo communicant in Fide, Gratia, aliisque supernaturalibus donis. Secundo communicant in convictu pure externo, ut in colloquiis, contractibus & commerciis. Tertio in bonis spiritualibus, ut in Orationibus, Sacramentis, Sacrificio, divinis Officiis &c. Verum quia priora bona utpote animo intrinseca non dependent ab Ecclesia, sed a sola Dei dispositione, cum excommunicatus, ut vidimus, habere possit Fidem, Spem, aliasve virtutes, si nimirum recte conteratur de peccatis, sicuti iam potest etiam ante acceptam absolutionem a censura, quod melius patebit quando agere occurret de effectibus excommunicationis, idcirco Ecclesia privare potest bonis solummodo secundi & tertii generis, ac proinde non sicuti triplicia sunt dicta bona, sic multiplicatur excommunicatio, sed tantum ut hic infra.

Divisio excommunicationis. Excommunicatio dividitur 1. in maiorem & minorem. Excommunicatio maior, quæ etiam anathema dicitur, est ea, qua homo Christianus segregatur absolute & simpliciter a communione Fidelium, sive privatur participatione tam activa quam passiva omnium bonorum communium inter Fideles, & quæ pendent a potestate & dispensatione Ecclesiæ, Sacramentorum scilicet, tam quoad administrationem, quam quoad susceptionem, publicorum suffragiorum, item communione seu societate & convictu civili Fidelium, & ecclesiastica sepultura. Excommunicatio vero minor & censura, quæ privat Fidelem ex parte tantum, seu passiva participatione bonorum communium Ecclesiæ, nempe receptione Sacramentorum & licita eorum administratione, est passiva electione ad dignitates & Beneficia; ita ut possit in aliis participare, puta audire Missam, divina officia, nec privatur suffragiis Fidelium, nec iurisdictione & convictu seu societate civili aliorum Fidelium cap. *Si quem* 59. *de sent. excommunic.* Hæc contrahitur solum ob communionem culpabilem etiam in civilibus cum excommunicato non tolerato cap. 3. *de sentent. excommunic.* ... 6. ex Concilio Lugdunensi. Notat hic Sanchez, esse communem DD. hanc contrahi etiam ob peccatum veniale. Illi tamen qui communicarunt cum excommunicato in crimine gravi, propter quod contracta est censura, consilium, auxilium, favorem impendendo, incurrunt excommunicationem maiorem, cum *facientem & consentientem par pœna constringat*; ita cap. 29. *de sentent. excommunic.* Ab excommunicatione minori absolvere potest quicumque absolvere potest a mortali, utpote quæ non sit reservata.

Excommunicatio simpliciter lata sive a iure, sive homine intelligitur semper de maiori, ut expresse habetur cit. cap. *Si quem de sent. excommunicationis*. Maiori excommunicatione perculsi, ut notat Habertus, dicuntur 1. præcisi & abscissi tamquam rami a trunco, qui brevi arescunt, & membra a corpore, a quo spiritum vitalem haurire nequeunt, & in corruptionem abeunt; quia ex S. Augustino *non vivit spiritu Christi nisi corpus Christi*. 2. Sathanæ traditi ex Apostol. 1. Corinth. 5. *Iudicavi*, inquit, *tradere huiusmodi sathanæ in interitum*: quia ovis scabiosa lupo tradi censetur hoc ipso quod ex ovili eiicitur. Ait Apostolus excommunicatum tradi sathanæ; quia tunc dæmon magis eos vexare solebat, variis scilicet morbis & vulneribus, ut Gentiles recenter ad fidem conversi eiusmodi signis visibilibus ac formidandis credibilia haberent quæ audiebant de spirituali & invisibili excommunicationis pœna.

Secundo dividitur in excommunicationem latæ sententiæ, & sententiæ ferendæ. Excommunicatio latæ sententiæ ea est, quæ incurritur ipso facto, & in ipsa criminis perpetratione, nulla expectata iudicis sententia; ut si dicatur *præcipimus sub pœna excommunicationis mox, ipso facto, ex tunc, statim incurrendæ, vel excommunicatus communione privatur pro iure, ipso facto*, & aliis similibus verbis. Excommunicatio sententiæ ferendæ ea est, quæ iam habetur quidem statuta in iure, tamen a delinquente non statim ipso facto ac delinquit, seu mandatum transgreditur, incurritur ante sententiam iudicis, sed primum ab ipso Iudice est infligenda, ut si dicatur: *prohibemus sub pœna excommunicationis; qui hoc fece-*

fecerit excommunicationem incurret, aliisve huiuscemodi verbis, ut habent communiter Canonistæ & Morales.

Tertio dividitur in excommunicationem a iure, & ab homine. Excommunicatio quæ fertur a iure ea est, quæ per legem, canonem, statutum, constitutionem seu decretum inducitur, idest cum per alterutrum horum aliquid prohibetur vel præcipitur sub pœna excommunicationis seu anathematis. Quæ vero fertur ab homine illa est, quæ fertur a Superiore præcipiente aliquid, imposita contra inobedientes pœna excommunicationis, nempe per præceptum transitorium, vel propter aliquod delictum per iudicis sententiam delinquenti infligitur, sine qua iudicis sententia, etiam quando imponitur in præcepto, hæc nunquam incurritur. Hinc patet supponi, censuram in genere aliam esse a iure, aliam ab homine. Prima dicitur, quæ per ius aliquod lata est, & habet rationem quasi legis perpetuo obligantis, donec per legitimam auctoritatem non abrogetur. Sic censentur quæ latæ sunt a Canonibus, ut in Conciliis, & in Bulla Cœnæ. Secunda, quæ fertur ab actuali aliquo legitimo Superiore quasi per modum præcepti transeuntis, obligantis ad aliquid faciendum vel omittendum. Unde illa quæ est a iure, semper est generalis; quæ ab homine, aliquando generalis, aliquando particularis. Illa quæ est a iure, est perpetua, & nunquam cessat: quæ autem est ab homine, cessat, ut volunt aliqui, per obitum ferentis. Quæ est a iure, si non est reservata, absolvi potest a quocumque Confessario: ea vero quæ est ab homine, absolvi nequit nisi ab ipso Superiore, vel ab alio eius nomine.

Dividitur quarto in excommunicationem iustam & iniustam, in reservatam & non reservatam. Tandem dividitur iuxta hodiernam disciplinam respectu subiecti in excommunicatos non toleratos seu vitandos, & in toleratos ac ideo non vitandos. Olim omnes excommunicati erant vitandi; sed ex Constitutione Martini V. *Ad evitanda scandala* a Concilio Constantiensi, teste S. Antonino, approbata, quamvis legatur solum in Concilio Basiliensi sess. 20. & iam pridem observata, ex præsenti usu Ecclesiæ ii solum sunt vitandi, qui per sententiam Iudicis nominatim declarati sunt excommunicati, & insuper post declarationem publice sunt denunciati. Insuper notorii Clericorum percussores, ii nempe, quorum publica percussio nulla potest tergiversatione celari, nec ullo iuris suffragio excusari, quamvis non sint denunciati. Similiter iuxta Concilium Basiliense sess. 20. & Bullam Leonis X. *de Concordat.* approbatam a Concilio Lateranensi V. vitandi essent omnes ii quoque, quos notorie in excommunicationis sententiam constiterit incidisse. Verum ex consuetudine prævalet Bulla Martini, quæ quidem non habetur in Actis Concilii Constantiensis, sed refertur a S. Antonino part. 3. Idcirco nullus excommunicatus, sive occultus, sive publicus non denunciatus, vi dictæ Bullæ est vitandus, excepto solum publico Clerici percussore, cum de hoc solummodo ea loquatur, ut refert S. Antoninus antea laudatus. Unde excommunicati alii sunt tolerati, quos scilicet Fideles non tenentur vitare; alii non tolerati, quos vitare tenentur, nempe nominatim & publice denunciati, vel notorii Clericorum percussores.

Ad mutandam Ecclesiæ disciplinam circa excommunicatos, ita illos distinguendo, movit numerus excommunicationum a iure, vel sententiæ generaliter latæ, qui multum excreverat a decimo sæculo, dum superioribus sæculis non infligebatur excommunicatio nisi per particularem sententiam in eos, qui criminis essent convicti, vel testium depositione, vel propria confessione, ut habetur ex D. Augustino homil. 10. Quare iuxta veterem Ecclesiæ disciplinam facile erat dignoscere excommunicatos, eosque vitare, utpote qui nominatim per particularem sententiam essent damnati. Tunc autem quando inducta est praxis excommunicationis a iure, vel sententiæ generaliter latæ, non ita facile dignosci potuit quinam vere essent excommunicati. Unde cum magna perturbatio, & varia ex hoc in Ecclesia orirentur scandala, dum alii ex malitia, alii ex animi imbecillitate & levibus coniecturis temere excommunicationis infami nota criminabantur, & exinde subditi se a Superioribus tamquam de excommunicatione suspectis seiungebant, litigantes exceptionem contra iudicem apponebant; his perturbationibus providere studuit Ecclesia per laudatam Constitutionem, *Ad evitanda scandala*, in qua praxim retinuit excommunicationis a iure & sententiæ generaliter latæ, statuendo tamen, nullum deinceps excommunicatum vitandum, nisi nominatim per particularem sententiam declaratus fuisset ac denunciatus, vel reus esset notorius publicæ Clerici percussionis; sicque ex ea parte veterem morem restituit.

§. II.

§. II.

De caussis & subiecto excommunicationis.

Vidimus iam, cum de censuris in genere ageremus, quaenam sint earum caussae; unde in hac re quatenus respicit excommunicationem (cum utpote praecipua illarum species cum illis conveniat) non est cur immoremur. Nam eaedem censurae caussae, sunt etiam excommunicationis. Iuvabit tamen iterum hic advertere circa caussam materialem excommunicationis, idest ipsius subiectum, quod licet de censura ut sic, verum sit, posse ferri in Universitatem aliquam, tamen non convenit omnibus censuris, sed solum aliquibus, suspensioni puta, & interdicto, non vero excommunicationi, quae ut poena gravissima, utpote privans spiritualibus Ecclesiae bonis, suffragiis scilicet & auxiliis, quibus non privant aliae censurae. Unde excommunicatio ferri nequit nisi in determinatas personas, minime vero in Universitatem & Collegium, & multo minus in integram Civitatem; contineret enim errorem intolerabilem. Nam sic esset periculum, ne tangeretur aliquis innocens, dum vix fieri potest, ut in Universitate omnes sint nocentes, ideoque saepe contingeret cum delinquentibus etiam innocentes contra rationem puniri gravissima poena, cuiusmodi est excommunicatio. Unde si contingat ferri excommunicationem contra Civitatem vel Collegium, non fertur contra Communitatem vel Collegium absolute, (cadit autem in singulos delinquentes illius Communitatis vel Collegii, qui sufficienter determinantur per delictum ab ipsis patratum) sed fertur in eos tantum, qui delictum patrarunt. Quod si tota aliqua Communitas ita involuta sit in aliquo crimine, & metuenda sint schismata vel gravia scandala, si in omnes eodem crimine infectos feratur excommunicatio, tunc ab excommunicatione abstinendum est, & piis apud Deum precibus, aliisque opportunis remediis agendum, ut tantum malum curetur. Apostolus enim Paulus voluit potius tolerare falsos fratres, quam excommunicare, ne concitato schismate gravius malum inde oriretur. Sic enim infligenda est poena, ut poena maneat, & ita adhibenda medicina, ait hic Estius, ut non vertatur in perniciem. Qua cautela Praelati Ecclesiae uti debent, sicut multis in locis admonet D. August. ut l. *de Fide & oper.* cap. 1. 3. 4. & 5. ubi inter alia docet cum Scriptura, *Sit tibi sicut Ethnicus* &c. *Peccantem coram omnibus argue*, ac similia sunt adhibenda, si utilitas Ecclesiae id postulet, nec probabiliter timeantur deteriora; sed praeter alia haec habet in epist. ad Bonifacium 50. *ubi non huius, aut illius periculum, sed populorum, detrahendum aliquid est severitati disciplinae, quo maioribus malis sanandis charitas sincera subveniat*. Et epist. 64. ad Aurelium inquit: *Severitas exercenda est in peccata paucorum*. Quando autem cum multitudine peccantium agendum sit, idem pluribus verbis docet Estius. Episcopi, aliique Praelati Papae inferiores comprehenduntur in excommunicatione, sive per sententiam lata sit, sive per canonem, licet non fiat expressa eorum mentio: Quia Innocentius IV. statuit quidem, ut in nullo casu Episcopi suspensionis, vel interdicti censuram incurrant, nisi de ipsis expressa mentio habeatur; non ita vero eos eximit ab excommunicatione. Nec aliquis huiusce diversitatis miretur: Quia tametsi excommunicatio aeque ac suspensio Pontificalia Episcopo impediat; quia tamen excommunicatio non incurritur nisi ob culpas adeo statui Episcopali oppositas, ut merito ab illis immunes praesumantur; e contra vero suspensiones sint in materia, ut ita dicam, Clericali, ideoque quasi Episcoporum propria, facilius ac frequentius contrahuntur; ac proinde frequentiores sunt casus, in quibus incurritur suspensio, quam excommunicatio ab Episcopis; hinc Pontifex non statuit eamdem exemptionem Episcopis pro evitanda excommunicatione ac pro suspensione.

Id quod pertinet ad caussam formalem est, quod licet omnes censurae, postquam latae sunt possint denunciari, & quandoque id expediat ad maiorem eorum, qui censura plectuntur, confusionem, & ut citius convertantur; tamen id maxime necessarium est respectu excommunicationis, cum eius effectus pendeant maxime ab hac denunciatione.

§. III.

De peccatis, ob quae ferenda sit excommunicatio.

Certum est, quod (sicuti iam vidimus agendo de censuris in genere) censura utpote poena, nonnisi ob culpam imponi potest. Unde cum excommunicatio sit omnium gravissima, non solum ferri nequit nisi ob culpam mortalem cum pertinacia, sed insuper nonnisi ob crimina mortalia graviora. Ferri nequit excommu-

municatio nisi ob culpam mortalem, quia propter ea solum quis eiiciendus est extra Ecclesiam, propter quæ quis excluditur a regno cœlorum: Non enim debet Ecclesia a se eum separare, quem Deus a regno suo non excludit. Sed rationem potissimam præbet ipse præcipuus finis excommunicationis, qui est tollere de medio malum, ne modicum fermentum totam massam corrumpat, ut ait Apostolus; quod cum dici nequeat de veniali, cum per ipsum corrumpi seu contaminari non valeat membrum, multoque minus totum Ecclesiæ corpus: ergo finis præcipuus excommunicationis non respicit nisi mortale; idcirco nonnisi ob mortale infligenda est, & adeo peccatum mortale ad eam infligendam requiritur, ut sine ipso minime excommunicatio incurratur. Immo hoc etiam non sufficit, ut antea jam notavimus de censuris in genere, nisi conjunctam habeat pertinacem inobedientiam, qua quis nolit audire Ecclesiam de ipso monentem. Nam Christus Dominus potestatem excommunicandi non aliter dedit, nempe ut quis habeatur tamquam ethnicus, & publicanus, quod per Theologos idem significat ac excommunicatus, nisi quando in suo peccato audire nolit Ecclesiam pro emendatione: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi susceptione tamquam Ethnicus & publicanus*.

Quamvis autem teneat, idest valida sit excommunicatio lata pro quocumque peccato mortali, cui adjuncta sit inobedientiæ contumacia, ea tamen infligi non debet nisi pro gravioribus. Et hoc docet D. Paulus, qui nonnisi ob gravissimum facinus, ut est fornicatio cum uxore proprii genitoris, cœpit hanc pœnam infligere, nempe pro tali incestu patrato a quodam Corintho, cuius criminis atrocitatem, priusquam eum sathanæ traderet, idest hoc fulmine feriret, exageravit dicens: *Auditur inter vos fornicatio, qualis nec inter gentes*. Et S. Augustinus pluribus in locis advertit, non qualscumque culpas mortales esse tali pœna puniendas; quia cum maxima sit in Ecclesia, nonnisi pro gravioribus criminibus est infligenda, ut habetur præcipue in eius epistola contra Parmenionem cap. 1. Quatenus vero recte vel non recte pro temporalibus damnis infligi possit excommunicatio, graviter docet Concilium Trid. sess. 25. cap. 3 *de Reformat.* ubi inter cætera mandat Judicibus Ecclesiasticis, ne ob nimiam facilitatem & frequentiam abeat in contemptum. Estius.

Sciendum tamen est, ut iam notatum fuit de Censuris in genere, pro nullo peccato præterito, quantumlibet enormi, cuius nulla præcesserit monitio sub excommunicationis pœna, ferri posse excommunicationem; & hoc adeo verum est, ut sine illa prævia monitione excommunicatio inanis sit ac irrita; quia excommunicatio nulla est in eum, qui non fuerit contumaciter monitioni Ecclesiæ inobediens. Nequit autem quis censeri contumaciter inobediens in suo peccato, pro cuius emendatione nulla ei ab Ecclesia facta sit sub pœna excommunicationis admonitio. Requiritur autem ut peccatum inobedientiæ tale sit, ut propter illud proferri queat contra inobedientem excommunicationis sententia. Et si admonitio fiat a iure, seu (ut dicitur) a Canone, non est necesse quod sit bina vel trina; quia admonitio iuris solemnis est, idcirco facile supplet trinam, ita ut tantumdem, & etiam plus valeat quam trina. Unde qui contra admonitionem iuris in peccatum incidit sub pœna excommunicationis vetitum, statim censuram incurrit. Admonitio vero, quæ fit a iudice seu ab homine, propter iudicii maturitatem, quæ necessaria est ante excommunicationem, debet esse trina, ut exploratum fiat, num tanta sit subditi contumacia, quæ digna sit tam gravi pœna. Sic Estius. Hæc autem trina admonitio a sacris Canonibus confirmata habet fundamentum in divinis Scripturis: Nam in Evangelio iubetur, quod frater peccans seorsim corripiatur, deinde adhibitis testibus, ac postremo denuncietur Ecclesiæ, quam si audire contempserit aut renuerit, tum demum vinculo excommunicationis alligandus est per Ecclesiæ sententiam, ita ut habendus sit tamquam Ethnicus & Publicanus.

§. IV.

De effectibus Excommunicationis.

Excommunicatio maior, de qua sola iam hic agitur, duo habet effectuum genera: Alii sunt *per se*, quos excommunicatio in se præcise, & solitarie sumpta producit; alii *per accidens*, qui supponunt in excommunicato novam malitiam distinctam ab ea, ob quam excommunicationem contraxit, & sic etiam contumaciæ augmentum. Talis est irregularitas, quam incurrit Clericus, qui excommunicatione innodatus celebrat. Effectus per se, si adæquate & totaliter consideretur, est omnimoda privatio communionis Ecclesiæ; sumptus autem partialiter, idest secundum varias privationes bonorum, quas

cuius meritis fructum habent, valoremque huiusmodi orationes, non intendat eas offerre per excommunicatum vitandum, quem non tolerat, sed reiicit, & expellit, ac proinde illius orationes non prosunt Fidelibus. Sic cum communi Doctorum Bonacina.

Verum quia circa privationes sacrorum ac divinorum subiecti scilicet excommunicati, & praecipue quoad Missae Sacrificium & Horas Canonicas, variae ac multae occurrere possunt non leves difficultates, & ex parte ministrorum, & ex parte eorum, qui vinculo excommunicationis sunt innodati, ut res sufficienter elucidetur:

Nota 1. quod excommunicatus, uti privatus communione & participatione in divinis, peccat mortaliter Missam audiendo, ut ex cap. ult. *de sentent. excommunic.* in 6. nisi necessitas vitandi scandalum, aut alia iusta caussa eum excuset. Unde si excommunicatus, eo quod nullus adesset, inserviret, non peccaret, ratione necessitatis, quae eum excusaret. Quare sequitur, quod excommunicatus, sive toleratus sit, sive non toleratus, Missam non audiendo in die festo, non peccaret, quia cum prohibeatur Missam audire, censetur impeditus, & Ecclesiae praeceptum sacrum audiendi die festo non cadit super eos, qui sunt impediti; immo peccaret si auderet interesse Missae, aliisve divinis Officiis; nullam tamen, salvis duobus casibus, poenam incurreret, quia nulla a iure contra eum imposita est; quia statuta quidem est poena excommunicationis minoris incurrendae ab iis, qui communicant cum excommunicato; non vero contra excommunicatum, si communicet cum Fidelibus.

Dixi *salvis duobus casibus*, nempe si Sacerdos excommunicatus iubeat, vel auctoritate sua procuret, ut Missa, vel alia divina Officia coram ipso celebrentur, quia tunc moraliter se gerit, ac si per se ipsum celebraret; nam iuris fictione id per se facere censetur, quod quis per alium facit; ideoque ex communi Doctorum irregularitatem talis incurrit, non secus ac eam incurrit excommunicatus, qui celebrat. Hanc poenam tamen non incurreret excommunicatus, qui non esset Sacerdos, vel si Sacerdos, celebrare faceret coram aliis, non coram se, quia iura loquuntur de Sacerdote excommunicato, qui sit caussa cur alter coram se celebret. Alter casus est, si excommunicatus assistens Missae, vel divinis Officiis, & monitus a Sacerdote, vel a Clericis, ut exeat, obtemperare nolit; nam hic tunc incurrit excommunicationem maiorem Papae reservatam, cui etiam in huiusmodi hypothesi subiacet tum interdictus denunciatus, tum ii omnes qui impediunt, ne excommunicatus vel interdictus recedant, ut ex Clement. 3. *de sentent. excommun.*

Nota 2. si Clericus scienter coram excommunicato vitando Missam, aut alia divina officia celebret, licet irregularitatem non incurrat, cum hoc in iure non sit expressum, peccat tamen mortaliter, utpote contra gravem Ecclesiae legem communicans cum excommunicato, ac ideo incurrit minorem excommunicationem cum interdicto ab ingressu Ecclesiae; & si deinceps celebrare praesumit, antequam ab interdicto absolvatur, fit irregularis, ut ex Cabassutio l. 5. cap. 12. Alii vero assistentes, qui a Missa, officiis, aut processionibus non recedunt, non solum peccant mortaliter, sed insuper, ob hanc communicationem, excommunicationem incurrunt. Unde Clerici potius officium divinum omittere debent, aut alibi recitare sine cantu, quam prosequi coram excommunicato vitando. Verum ante monendus est ut discedat, immo & si parere recuset, eiiciendus est, etiamsi esset Cl ricus, adhibito brachii saecularis auxilio. Nec tunc timendae sunt poenae Canonum contra violentas manus ponentes in Clericos; nam tunc hoc fieret ad solam Ecclesiae defensionem. Si vero in Missae Sacrificio perventum sit ad verba Canonis: *Qui pridie quam pateretur*; tunc prosequi tenetur Sacerdos usque ad consummationem utriusque speciei, aliique, excepto serviente, recedere; quia integritas Sacrificii cum sit de iure divino, praevalere debet cuilibet iuri positivo ecclesiastico, & statim post Communionem, relictis quae subsequuntur, recedere debet in Sacristiam, & ibi ea quae dicuntur post Communionem, & reliqua perficere. Si autem alter Sacerdos in alio altari seu Capella celebret, possunt fideles illi Sacrificio interesse, si eidem altari vel capellae non intersit excommunicatus; nam haec non est vera in divinis communicatio, sed materialis in eodem loco assistentia.

Non tenetur tamen Sacerdos Missam inchoatam relinquere, si interim deferatur ad Ecclesiam cadaver excommunicati vitandi, quia Sacerdos potest private sua intentione nolle participare cum eo cadavere, dum positum est in sua potestate cum eo participare, quod fieret si aliquid circa ipsum exerceret, puta benedicendo, pro ipso orando. Et sic adstantes possunt ibi subsiste-

stere, modo nullam actionem circa ipsum cadaver exerceant. Ita Sayrus, Rainald. Ugolin. Bonac. & alii. Idemque dicito, si excommunicatus vitandus ingrediatur Ecclesiam, non ut ibi Missam, aliave divina officia audiat, sed titulo transeundi per Ecclesiam, vel confugiendi ad Ecclesiam securitatis gratia, ne capiatur a satellitibus, vel seorsim & privatim orandi; quia Sacerdos & adstantes non dicuntur in huiuscemodi casibus communicare cum excommunicato, cum hic non adsit formaliter ad Missam, & divina Officia audienda. Sic DD. antea citati: Dixi *scienter coram excommunicato vitando*: Nam si ignorent ibi esse talem excommunicatum, excusantur a propria eorum ignorantia. Et nemo tenetur vitare excommunicatum toleratum, ut patet ex Concilio Constantiensi antea relato. Dixi *privatim orandi*; quia non repugnat, alios fundere preces privatim in eodem loco, ubi adest excommunicatus vitandus; tunc enim non dicuntur cum excommunicato participare, cum illas orationes non fundant seu non recitent cum excommunicato, nec praesentia excommunicati coniungat orantes per modum unius. Secus vero dicendum, si preces recitent cum ipso excommunicato. Sic Caiet. Suarez cum aliis; quamvis aliqui existiment, excommunicatum ingredi non posse Ecclesiam, eo quia excommunicatus dicatur eiectus ab Ecclesia. Sed merito reprobatur haec sententia a Suarez, Filliucc. Navar. & aliis; quia eiectio excommunicati ab Ecclesia, non est eiectio ab Ecclesia materiali, sed a formali, idest a coetu, & participatione Fidelium.

Privatur excommunicatus vitandus etiam ecclesiastica sepultura post mortem, quando ante mortem non fuerit absolutus, ut ex cap. *Sacris de Sepult.* & ex Clement. 1. tit. eod. Et ratio est, quia si talis excommunicatio prohibet, ne possit communicare in spiritualibus cum fidelibus inter vivos, aequum non est ut cum ipsis communicet mortuus, fruendo sacro eodem loco pro sepultura; idest habendo cum aliis Fidelibus Ecclesiasticam sepulturam; & est communis DD. Nomine vero ecclesiasticae sepulturae intelligitur sepultura constructa seu effossa in loco sacro: & pro loco sacro veniunt Ecclesia, coemeterium, vel quaevis alia loca ad sepulturam, vel ad alia divina officia peragenda auctoritate & benedictione Episcopi destinata, vel ex consuetudine ad Fidelium sepulturam cap. *Finali de consecrat. Eccles.* Sic Ugolinus, Suarez, aliive. Et talis privatio ad eos etiam extenditur, qui ante mortem signa dederunt poenitentiae, in quo tamen casu absolvendi sunt, ac cum aliis fidelibus sepeliendi. Quod si ante absolutionem hi sepulti sint in loco sacro, non sunt exhumandi, sed absolvendi, petita prius ab iis, quorum interest, absolutione.

Si autem excommunicatus vitandus, qui sine ullo doloris signo ex hac vita decessit, in loco sacro sepultus sit, exhumandus est, & foras proiici debet, quando eius corpus ab aliis cadaveribus secerni possit. Verum sive hinc extrahi queat cadaver excommunicati, sive non, Ecclesia solemni aspersione reconcilianda est, quia polluta fuit, cum coemeterio eidem contiguo; non tamen e contra.

Excommunicati non solum privantur ecclesiastica sepultura, sed & omni prorsus honore, qui Fidelibus defunctis solet praestari. Nam indecens foret, cadaver huiuscemodi hominis, qui sepulturam habere debet beluis communem, deferri ea pompa, qua funera Fidelium decorantur. Et haec omnia semper intelligenda sunt de excommunicato non tolerato, seu vitando, sicuti plerique sentiunt.

Sepelientes excommunicatum vitandum in loco sacro incurrunt maiorem excommunicationem, a qua absolvi nequeunt, donec satisfactionem dederint ad libitum Episcopi, & eamdem poenam incurrunt sepelientes etiam interdictum, vel manifestos usurarios. Ita Avila, Sayrus cum aliis, & patet ex Clement. 1. *de sepult.*

Per eos autem qui sepeliunt, probabilius intelliguntur illi non solum, qui corpus defuncti propriis manibus in terram reponunt aut cooperiunt humo, qui vulgo sunt homines rustici & ignari, sed ii etiam, qui id fieri iubent aut procurant; alias fere semper inutilis foret Ecclesiae lex, quia cum tumulantes propter eorum ignorantiam excusarentur ab incurrenda censura, censura vix unquam sortiretur suum effectum.

Insuper, quia vetita est cum excommunicato vitando omnis communicatio in spiritualibus, etiam post mortem, ad quem finem privatur ecclesiastica sepultura; hinc facile ac clare colligitur, quod mortaliter peccaret, qui Psalmos, aliasve consuetas preces recitaret quando ipsius cadaver defertur ad sepulturam. Nam haec est quaedam communicatio cum excommunicato vitando, & est honor, qui exhiberi tali excommunicato prohibetur; sicut etiam vetitum est accipere eleemosynas, & oblationes pro

pro excommunicato, cap. *Sacris de sentent. excommun.* Non tamen propter hoc incurritur irregularitas, cum hæc in iure non sit expressa, nec ista incurritur nisi in iure exprimatur. Sic Suarez cum aliis.

Fit itidem inhabilis excommunicatus ad suscipiendos sacros Ordines, eorumque munia exercenda, ita ut si eos suscipiat, incurrit suspensionem, & si in susceptis ministret, seu munia Ordinum excerceat, contrahit irregularitatem. Sic docent DD. ut Suarez, Henriquez, Valentia, Ugolinus, Bonacina, & alii. Nec opus est hic immorari multum, rationes plures investigando, cum id iam ex ipsa privatione, cui subiacent excommunicati, Sacramentorum activa, & passiva, sacrorum, & divinorum, manifestissime pateat.

§. V.

De privatione Iurisdictionis Ecclesiasticæ in Excommunicatis.

Nota, iurisdictionem secundum Suarez dupliciter sumi, proprie & stricte, prout est potestas præcipiendi per leges & censuras, iudicandi in foro tum interiori seu pœnitentiæ, tum exteriori sive contentioso, sive per se sive per alios, largiendi Indulgentias, dispensationes, & similes actus exercendi: 2. latius, quatenus est potestas conferendi Beneficia, eligendi, & ad illa præsentandi.

Quilibet excommunicatus, sive toleratus, sive non, impeditur ab usu seu exercitio ecclesiasticæ iurisdictionis. Nam cum excommunicati præcisi sint a corpore Ecclesiæ, exercere nequeunt quæ sunt intra corpus Ecclesiæ, & nomine ipsius geruntur: & cum vetitum sit excommunicatis communicare cum aliis, multo magis illud vetitum erit iis, quod est præcipuum in Ecclesia, ut est iurisdictionis exercitium, dum hoc fieri nequit, absque eo quod in re summi momenti communionem cum his habeant: cap. *Si is de offic. deleg.* in 6. cap. 1. *de offic. Vicarii* in 6. & alibi. Igitur uterque peccat mortaliter, nisi eos excuset levitas materiæ, ut si dispensent in re parvi momenti, vel necessitas agendi in aliorum favorem; quia uterque illicite iurisdictionis iuribus utitur.

Verum, tametsi illicite, & ideo culpabiliter iurisdictionem administrent excommunicati, vitandus scilicet, & non vitandus, non tamen æque invalida est utriusque administratio: nam quæ geruntur ab excommunicato non vitando seu tolerato, vi iurisdictionis ecclesiasticæ, qua pollet tum in foro interiori tum exteriori, valide fiunt, dummodo non reiiciatur a parte litigante, in cuius favorem id concessum est, ut constat ex Concilio Constantien. in Constit. *Ad vitanda &c.* Huiusmodi enim excommunicatus uti potest iurisdictione, quæ eius muneri convenit, solum quatenus Fideles ad eorum utilitatem iisdem iudicibus uti volunt, quod non sequeretur, quando eos exciperent, idest eorum iudicium recusarent. Immo excipiens, debet speciem excommunicationis, & illius auctorem intra octo dies manifeste probare; ita ut si non probet, nulla erit exceptio cap. 1. *de exceptionib.* in 6. Quod si modo dicto non excipiatur, omnes actus iurisdictionis ab ipso exerciti, ut electio, præsentatio, collatio Beneficii, absolutio, validi sunt, immo etiam liciti, si eos a Fidelibus requisitos exerceat, & hic est communis Doctorum sensus, qui sic semper interpretati sunt citatam Constitutionem *Ad evitanda scandala*, ut iurisdictionis actus a toleratis exercitos per eam validari crediderint; tum quia alias magna esset in Ecclesia confusio, nec satis animarum discrimini cautum esset, si Episcopus toleratus invalide dispensaret in votis, approbaret ad excipiendas Fidelium confessiones, leges, & censuras ferret. Unde valide hic Beneficia ecclesiastica conferre potest, quia licet suspensus sit quoad seipsum, non est tamen quoad alios.

Si tamen excommunicatus sit vitandus, omnes actus iurisdictionis, quos ipse gerit, invalidi sunt, cap. *Audivimus* 4. *caus.* 24. q. 1. cap. *Ad probandum* 24. *de sentent. & re iudicata*. Quocirca non potest talis excommunicatus alium excommunicare cit. cap. *Audivimus*, nec munus iudicis exercere; ita ut sententia, si ab ipso daretur, esset nulla: quapropter non potest constitui iudex arbiter, quia iudicia arbitraria ad forum iudiciale redacta sunt l. 1. ff. *de arbitris*. Et cum Ecclesia prohibeat excommunicatis vitandis non solum usum iurisdictionis, sed eam ab illis auferat, hinc non possunt aliis suas delegare vices; quia delegatio est actus iurisdictionis l. *Imperium* ff. *de iurisdict. omnium iudic.* Unde in tali constitutione non tenentur subditi ei obedire, immo non possunt, & peccarent obtemperando, quia per hoc cognoscerent in eo superioritatem præcipiendi, quam Ecclesia ab eo abstulit per censuram. Excusari tamen possunt regulariter ratione urbanitatis, ob quam illius morem gerunt, quin in ipso ius imperandi, aut superioritatem agnoscant. Salmant. Neque possunt con-

conferre Beneficia cap. unic. *Ne sede vacante* in 6. neque eligere cap. *Cum dilectus* 8. *de consuetud.* & cap. *Cum inter* 16. *de elect.* ubi declaratur, electionem factam a suspenso invalidam esse. Omnis autem excommunicatus suspensus est ab officio & iurisdictione. Excipitur vero electio Summi Pontificis, quae ob nullam Cardinalium excommunicationem, suspensionem vel interdictum infirmari potest, Clement. *de Romani Pontif. elect.* ne praebeatur occasio schismatis, & alia plura damna oriantur in Ecclesia.

Verum circa actus iuridicos factos ab eo qui est delegatus ab excommunicato non tolerato, antequam excommunicationem contraheret; notandum, quod si quando delegans incurrit excommunicationem, res sit integra, & nullo modo inceptus actus iurisdictionis circa illam, facta postea a delegato omnino nulla sunt, quia delegati iurisdictio pendet omnino a delegante; unde hac ablata, vel impedita per censuram, facta delegantis cassantur. Si vero lis, seu iudicium sit inceptum, tunc ius facultatem concedit delegato prosequendi usque ad conclusionem, cap. Relatum, cap. *Gratum*, & cap. *Licet de offic. delegati.* Nec hinc fit, facultatem delegatam ad audiendas confessiones suspendi per delegantis excommunicationem, quia est gratia concessa, quae non expirat seu infirmatur ob impedimentum aut mortem delegantis. Ita Sotus, Avila, Bonacina & alii. Dixi, *post inceptum iudicium* posse illud prosequi, etiamsi delegans sit excommunicatus; intelligendum tamen est, dummodo delegatus sit vere talis, & constituat tribunal diversum cum delegante. Nam si unum cum illo tribunal constituat, tametsi inceptum sit iudicium, cessat iurisdictio, sicut statim post mortem delegantis expirat cap. *Romana de offic. Vicar.* in 6. Hinc mortuo Episcopo, aut suspenso, vel excommunicato, expirat iurisdictio Vicarii Generalis seu illius Provisoris, etiamsi inceptum sit iudicium, seu res integra non sit, & Vicarius Generalis sit Iudex non delegatus, sed ordinarius; dummodo habeat tamen idem tribunal cum Episcopo, ita ut ab ipso ad Episcopum non detur appellatio cap. 2. *de consuetud.* in 6. Quod non contingit in Magistratibus a Rege constitutis, qui cum constituant diversum tribunal a Regio, non cessat eorum iurisdictio per Regis mortem, & datur appellatio ab eorum tribunali ad Regium.

§. VI.

De inhabilitate in excommunicatis ad recipienda Beneficia & quotidianas distributiones.

Excommunicatus excommunicatione maiori tam vitandus & non toleratus, quam non vitandus & toleratus, est inhabilis ad recipienda Beneficia ecclesiastica cap. *Per inquisitionem de elect.* cap. *Postulant. de Clerico excommun.* Expresse hoc definit Innocentius III. & hoc extenditur etiam ad ea, quae collationem praecedunt. Unde praesentatio Beneficii, electio, postulatio, nominatio, collatio, impetratio litterarum Apostolicarum, ut sunt Bullae Coadiutoriae ad obtinendum Canonicatum post obitum possidentis, si omnia haec agantur pro excommunicato, nulla sunt. Cum enim Beneficium conferatur ob officium ecclesiasticum, indigni sunt, & incapaces communiter censentur quod illis Beneficia conferantur, qui illa exercere nequeunt. Et hoc intelligitur in quavis Beneficii acquisitione, sive caussa permutationis, resignationis &c. quia vere Beneficium acquiritur; & sic eadem ratio currit, ob quam inhabiles redduntur ad illud recipiendum. Nec illud resignare potest excommunicatus, aut commutare in favorem alterius, utpote qui ius in Beneficium non acquisierit; & sic nequit ea exercere, quae iis conveniunt, seu propria sunt eorum, qui tale ius possident. Ita Suarez & alii. Nec tales actus convalescunt per absolutionem, quae postea sequitur, quia iuxta regulam iuris in 6. *non firmatur tractu temporis quod de iure ab initio non subsistit*; sed renovandi sunt, obtenta post absolutionem a Superioribus legitima dispensatione cap. *Cum bona de aetate & qualitate* &c.

Praeter autem nullitatem dictorum actuum, praesentationis scilicet, electionis &c., qui facti sint in gratiam personae, quam excommunicatio maior inhabilem reddidit, incidunt praesentantes, eligentes &c. ad ecclesiastica Beneficia, ac recipiens, in lethale peccatum, in minorem excommunicationem, si excommunicatus sit vitandus, quia cum ipso communicant, & ipso facto in suspensionem a collatione illius Beneficii, quod scienter contulerunt excommunicato cap. *Cum in cunctis* §. *Clerici de elect.* Suspensio tamen non incurritur, nisi praecesserit monitio cap. *Postulant.* Quod autem dicitur de excommunicato, hoc intelligendum esse

notant DD. etiam de suspenso, interdicto, & irregulari. Ab hac tamen generali regula excipitur a DD. collatio Beneficiorum facta a Summo Pontifice, excommunicato, sive sciat, sive non eum excommunicatum, cum præsumatur illum a censura dispensare ad effectum ut Beneficium consequatur, ut patet ex titulo Papæ in conferendis Beneficiis, dum in provisionalibus Litteris apponit clausulam absolutionis a censura ad consequendum gratiæ effectum. Unde ex tali modo procedendi præsumitur Princeps velle in sua lege dispensare; ac proinde tollere ab excommunicato per eum proviso inhabilitatem ad Beneficia ecclesiastica consequenda, a quo favore excommunicatio, qua innodatus est, eum excludit. Addunt hic aliqui, Ordinarium, cui committitur a Papa examen illius, qui Beneficium Romæ obtinuit, posse eidem literas, quas *visa* vocant, denegare, si animadverterit nil moliri ut a censuris absolvatur. Verum cum Episcopus non habeat facultatem suspendendi effectus censuræ ipsa manente, tametsi supradictam clausulam apponat, invalide provideret excommunicatum, ac ideo post ipsius absolutionem a censura, si agatur de Beneficio, quod ab ipso solo Episcopo dependeat, innovare deberet provisionem seu Beneficii collationem, quam excommunicato ante eius absolutionem invalide fecerat.

Invincibiliter, vel probabiliter ignorans se esse excommunicatum, vel a censura non absolutum, secundum probabiliorem invalide Beneficium reciperet, ut tenent Avila, Suarez, Salmant. & alii bene multi; quia ignorantia, quamvis excuset a culpa, non tollit tamen præcedentem, inhabilitatem in subiecto, nec facit actum validum, qui alias erat invalidus, quidquid aliqui in contrarium dicant.

Si aliquis ante excommunicationem electus esset, & præsentatus ad Beneficium; tempore tamen, quo illi collatum fuit, incideret in excommunicationem, valida esset præsentatio, quia hanc censura irritare non poterat, quæ nondum erat; non autem collatio, ut iam patet, quia hæc patiebatur impedimentum censuræ. Si autem facta ei fuerit etiam collatio, antequam excommunicationem contraheret, & eadem ligatus fuisset quia Beneficium acceptavit, valida esset acceptatio, ita ut post absolutionem, sine nova electione, præsentatione, & collatione posset illud legitime obtinere: quia acceptatio aut possessio non sunt actus iurisdictionis, sed actiones particulares privatæ personæ, quæ nequit se eligere, præsentare, & se instituere in Beneficio, & sunt significationes explicantes propriam voluntatem circa gratiam factam acceptanti, quæ explicatio nemini videtur vetita. Item per acceptationem & possessionem non acquiritur ius in Beneficium; sunt enim istæ quid facti, non quid iuris, cum nemo ius sibi conferre valeat: sunt tamen conditiones, ut ius perfectum habeatur in Beneficium, ac proinde valide elici possunt ab excommunicato, & idcirco valide ille poterit acceptare, & possidere Beneficium, si ante excommunicationem ei collatum sit; & testatur Covaruvias in cap. *Alma Mater*, Rotam hanc praxim observare. Et eo vel maxime hoc verum est, quia iura irritant solam præsentationem, & collationem, minime vero acceptationem. Sic cum cit. Covaruvia Sayrus, Bonac. Salmant. & alii permulti.

Si autem e contra contingeret, quod aliquis excommunicatione innodatus eligeretur, præsentaretur, institueretur beneficiatus, tametsi post absolutionem illud acceptaret, & possideret, nulla esset talis acceptatio & possessio; quia nulla fuit eius electio, & institutio; idcirco indigeret nova electione, præsentatione, & collatione, ut legitime Beneficium possideret; quia iuxta regulam iuris in 6. *quod ab initio fuit nullum, tractu temporis non convalescit* cap. *Non firmatur de regulis iuris* in 6. Si tamen is, ad quem pertinet collatio Beneficii, dispenset, ut excommunicatus, cui facta fuit collatio Beneficii, illud post absolutionem retineat, licite illud retinet, quamvis ei collatum, dum innodatus erat censura; quia in cap. *Postulant. de Cleric. excommun. ministran.* addit Innocentius III. *nisi forsitan cum eis fuerit misericorditer dispensatum*, & quia dispensatio facta ab eo, qui ius ac facultatem habet conferendi Beneficium, est virtualiter nova illius collatio, ac proinde ab ipso solo impendi potest talis dispensatio. Et si tale Beneficium requirebat Patroni præsentationem, ista quoque saltem virtualiter de novo est apponenda. Et sic dicito de aliis, quæ ad primam collationem requirebantur.

Quæ hactenus dicta sunt de Beneficiis, intelligi debent etiam de dignitatibus quibuscumque ecclesiasticis, quibus annexa est iurisdictio, nempe excommunicatum esse ad illas inhabilem. Hinc electio, præsentatio, collatio, receptio Legati, Inquisitoris, Episco-

scopi, Provisoris Generalis, Provincialis, Abbatis, Prioris &c. excommunicati, sunt nullæ; & quia hæc omnia veniunt nomine Beneficii Ecclesiastici, & quia insuper omnes nominati excluduntur ab exercitio proprii muneris, & sic etiam ab officio, quod propter usum adhibetur ex cap. *Postulasti & Finali de Clerico excommun. ministrante*. Sic Ugolin. Henriq. Suarez, Sayrus, Bonac. aliive. Immo ex cit. DD. ipsa electio, & assumptio ad dignitates, & quævis officia sæcularia, propter rationem eamdem, irritæ sunt, factæ in excommunicato, cum excommunicatus exercere non valeat actus cuiuscumque dignitatis etiam sæcularis seu laicalis.

Verum quia præter Beneficia aliæ dantur provisiones, quæ *pensiones* dicuntur, & sunt participatio quædam de proventibus Beneficii; hinc non prætereundum censeo exponere quid sentiant de his DD. respectu excommunicati; num videlicet sicuti collatio Beneficii facta excommunicato, & illius receptio est invalida, sic etiam invalida sit collatio, & receptio pensionis. Et pro resolutione necesse est notare, quatuor dari genera pensionum. Primum est pensio Clericalis, quæ dicitur etiam Præstimonium seu Beneficium simplex, & nihil aliud est, quam quædam portio, quæ extrahitur ex pingui Beneficio, ut conferatur perpetuo in titulum Beneficii, cum onere alicuius ministerii ecclesiastici. Huiusce pensionis incapax est excommunicatus, quia privatur communione Ecclesiæ ut membrum præcisum ab eius corpore, & ideo incapax bona possidendi Ecclesiæ dispensationi commissa, præcipue habentia veram rationem Beneficii, cum gratiam nullam ab Ecclesia recipere possit: Et eo vel maxime, quia incapax est ad exercenda munia ecclesiastica, cum quorum onere datur hæc pensio: Et id constat etiam ex praxi & stylo Curiæ. Nam in litteris Pontificiis apponitur ad hunc effectum absolutio ab excommunicatione. 2. Est pensio ecclesiastica temporalis, quæ deficit a rigorosa ratione Beneficii, quia temporalis est; datur tamen propter officium seu ministerium ecclesiasticum, ut ea quæ datur Vicario coadiutori Episcopi, vel Parocho senio confecto; & ad hanc pensionem quoque inhabilis est excommunicatus; quia cum detur tamquam Beneficium ob officium ecclesiasticum, & hoc exercere nequeat, sequitur quod incapax sit Beneficii, quod secum affert tale munus ac officium. Sic Corneius, Reginald. Salm. cum aliis. 3. Est pensio, quæ dicitur *mixta*, quia partim spiritualis est, partim temporalis; cuiusmodi est illa, quæ tribuitur Clerico Beneficium resignanti, liti cedenti, sustentationem non habenti, quæ cessat per mortem pensionarii, nec munus habet annexum, quod a laico præstari nequeat, tametsi in subiecto Clericalem ordinem requirat. Hanc valide dari posse excommunicato probabiliter censent Salmant. iuxta Avilam, Giballinum, qui citant pro hac sententia declarationem Cardinalium id approbantium, & alios quoque; cum hæc proprie ac rigorose non sit Beneficium, nec habeat officium annexum, quod ab excommunicato præstari nequeat. Quartum genus est pensio mere laicalis, quæ est quoddam subsidium temporale, quod confertur laicis ob obsequium Ecclesiæ præstitum vel præstandum, non vero in titulum Beneficii, vel ob officium ecclesiasticum. Et hanc nullum dubium est valide conferri posse excommunicato, ac ab ipso recipi, quia nec est Beneficium, nec adiunctum habet officium ecclesiasticum, quod exerceri nequeat ab excommunicato: Et iura, quæ inhabilitant ad Beneficium, de illo loquuntur, cui annexum est officium, quod præstare non potest excommunicatus.

Qui beneficium bona fide in excommunicatione recepit, & postea recordatur se illud cum tali censura recepisse, tenetur illud relinquere, & fructus congruos pro illo tempore suæ sustentationi retinere; reliquos vero, si iam consumpserit, nec ditior factus est, non tenetur restituere, non quidem ratione iniustæ acceptionis, cum bona fide fuerit facta, nec ratione rei acceptæ, quam non possidet. Sic Coninch. Corneius, Suar. &c.

Quod circa rem hanc videndum remanet, est, num excommunicatus privetur fructibus Beneficii. Et in tali proposito communissime receptum est apud Theologos, non privari excommunicatum Beneficio, quod legitime adeptus fuerat ante excommunicationem, quia nullum habetur ius, a quo talis pœna imponatur, nisi crimen, propter quod quis censura perculsus est, sit ex iis, quæ per se inducunt Beneficii vacationem. Itidem est certum, privari fructibus omnibus seu proventibus Beneficii quod possidet, qui correspondent tempori, in quo perdurat eius excommunicatio, sive toleratus sit, sive non, idest vitandus, sive per se ipsum, idest sua culpa stet quod non absolvatur, sive non, nisi iniuste sit excommunicatus ex par-

parte caussæ, licet excommunicatio valida fuerit, ita ut si eos percipiat, restituere teneatur. Per fructus autem Beneficii intelliguntur red.. tus, pensiones, distributiones, &c. non vero patrimonium, tametsi ordinatus fuerit tali titulo. Tota igitur circa hoc difficultas in præsenti est, & non ita levis, an excommunicatus, qui vel per se, vel per alium implere potest munus seu officium Beneficio annexum, & ratione cuius muneris suscipit Beneficii fructus, teneatur ipso iure, & ante iudicis declaratoriam sententiam spoliare se iisdem fructibus, eosdemque restituere, ita ut licite usque ad talem sententiam nequeat eos retinere. Discrepant in tali resolutione DD. Alii enim affirmative respondent ex cap. *Pastorali* 53. *de appellat.* ubi dicitur, *quod illi proventus ecclesiastici merito subtrahuntur, cui Ecclesiæ communio denegatur*. Verbum autem *subtrahuntur* significat aliquid, quod ipso facto tollitur, sicut Ecclesiæ communio. Alii vero, & secundum Salmant. & Auctorem *Supplem. Theologiæ Moral. Tournel.* verius & probabilius negant excommunicatum privari ipso facto fructibus seu ecclesiasticis proventibus titulo Beneficii sibi competentibus, vel ratione officii, quod per se vel per alium licite vel illicite præstare potest; quia, aiunt, pœna gravissima, qualis est talis privatio, imponi non debet nisi in iure sit expressa. In nullo autem iure habetur expresse talem pœnam ipso facto esse statutam: Nam in cap. *Pastoralis* cit. verbum *subtrahuntur*, potius dicit expoliationem, quæ fit ab homine, quam inhabilitatem, quæ à iure designetur, vel saltem æque intelligi potest de subtractione, quæ fit a iudice: Et dato etiam, quod ex iure haberetur, huiuscemodi expoliationem ipso facto incurri, inductus est tamen contrarius usus, & legitima consuetudo, & hæc derogare potest iuri positivo. Igitur nunc de facto non adest talis privatio.

Ad argumentum vero contrariæ sententiæ patet responsio ex dictis: Non enim dicit Pontifex, subtractionem fructuum eo modo incurri, quo privatio incurritur communicationis, sed quod ista privatio sit caussa illius, quatenus qui caret communione Ecclesiæ, meretur ut privetur Ecclesiasticis proventibus. Verum ex hoc non deducitur, de facto incurri subtractionem, ac incurritur communicationis privatio.

Secuta Iudicis sententia tenetur excommunicatus restituere fructus omnes perceptos tempore excommunicationis, tametsi non stet per ipsum quod non absolvatur, etiamsi sit in gratia constitutus, & a contumacia recesserit, donec de facto absolvatur; cum talis privatio effectus sit censuræ vel ipso facto, sive per Iudicis sententiam, qui effectus non cessat nisi cessante censura. Cum autem tales fructus restituendi sint Ecclesiæ vel pauperibus, si excommunicatus sit pauper ut illis indigeat ad sui sustentationem, potest eos sibi applicare; præcipue si a contumacia recesserit; quia ipse non debet esse deterioris conditionis aliis pauperibus.

Incapax redditur quoque excommunicatus & impotens ad obtinendum aliquod Rescriptum sive gratiæ sive iustitiæ a Sede Apostolica, taliter quod impetratum ipso iure sit nullum, nisi in ipso caussa excommunicationis, vel appellationis, ad ipsius excommunicati defensionem impetretur. Unde Papa in suis Rescriptis præmittere solet absolutionem ab omnibus censuris dumtaxat ad effectum gratiæ ab ipso concessæ: Quæ si prætermittatur in Rescripto, irrita est ac nulla excommunicato concessa. Non ideo tamen legitime possidetur Beneficium per resignationem simoniacam in Romana Curia ab illa absolutione ad effectum; quia talis provisio est nulla eo quod sit obreptitia, & contra intentionem Papæ obtenta, & irrita independenter a censura.

§. VII.

De privatione in excommunicatis communicationis cum Fidelibus tum civili, tum forensi, & iudiciali.

Nota, communicationem civilem seu politicam duplicem esse. Alia privata, quæ versatur circa civile commercium, quod homines privatim inter se habent simul vivendo, conversando, manducando, contractus ineundo &c., alia publica, & forensis, & hæc consistit in temporali seu politico reipublicæ regimine, & in cæteris omnibus, quæ huic sunt annexa, ut leges instituere, sententias & iudicia ferre, agere in iudicio & caussas dicere. Utraque communicatio cum Fidelibus interdicitur excommunicato tum vitando seu non tolerato, quam non vitando & tolerato c. 18. 29. & 59. *de sentent. excommun.* & cap. *Alma* hoc tit. in 6. & cap. 2. *de except.* cap. *Ad mensam*, cap. *Si quis laicus* 24. q. 1. Unde peccat excommunicatus, saltem venialiter, præciso scandalo & contemptu, communican-

cando cum aliis ; quia videtur materia levis , & sic ob parvitatem materiæ excusatur a peccato gravi, ut docet D. Thom. in 4. dist. 18. q. 2. art. 3., & sic alii quoque. Verumtamen nullum incurret peccatum communicando cum infidelibus ; quia Ecclesia separat excommunicatos a solo consortio Fidelium cap. *Omnis Christianus*, cap. *Engeltrudam* 30. q. 4.

Peccant secundum citata iura fideles , qui cum ipso excommunicato communicant in humanis & civilibus, præcipue si vitandus sit, tametsi communicent cum illo extra territorium, in quo fuit excommunicatus ; quia semper secum fert excommunicationem, & illius effectus , quamdiu non absolvitur : Immo & fideles non subditi Episcopo , & ille quoque Episcopus , qui non tulit excommunicationem, non possunt cum ipso civiliter communicare . Verum hi pariter , excepto scandalo & contemptu , civiliter communicando non peccant nisi venialiter ob parvitatem materiæ. Ea vero, in quibus non licet communicare cum excommunicato in actionibus civilibus, hoc versu continentur .

Os , orare , vale , communio , mensa negatur.

Os significat colloquium, allocutiones sive nutibus, sive verbo, sive scripto , & quævis amicitiæ signa, ut oscula, amplexus &c. *Orare*, idest communicatio in orationibus , & divinis officiis. *Vale* denotat salutationem urbanitatis , verbo , nutu , aut alio signo. *Communio*, idest omnis societas, quæ habetur in communi habitatione , in contractibus, negotiis , & aliis actionibus , ita ut non liceat cum eo contrahere, laborare , iter facere , aut quodvis opus præstare . *Mensa* indicat omnem convictum & convivia. Ecclesia utpote communiter perfecta utitur suprema sua potestate, qua pollet in suos subditos , segregando obsequentes a consortio eorum , qui sunt rebelles , ne tali crimine inficiantur , & ut ipsi rebelles tanto magis erubescentes citius resipiscant, ac tali exemplo alii terreantur.

Validi tamen sunt contractus ab excommunicato etiam vitando facti , utpote qui fiant ex consensu , quem nulla lex irritat , immo leges agnoscunt seu approbant . Sic valere declarantur receptio habitus Religiosi c. 32. *de sentent. excommun.* , quod iure non resistente extendi potest etiam ad professionem ; donatio c. *Donatio* , quamvis eleemosynas , oblationesve factas ab excommunicato vitando recipere vetitum sit Ecclesiæ ministris, ut tradit Yvo Carnotensis Epist. 186. A fortiori validi sunt alii contractus ; puta emptiones , venditiones &c. , item testamenta , nisi tamen fiat ab excommunicatis propter hæresim , vel Cardinalium percussionem. Et secundum probabiliorem , quam tenet Suarez , valida sunt acta a Tabellione vitando confecta , quia acta hæc vel nullam proprie loquendo , vel saltem Ecclesiasticam iurisdictionem non supponunt.

Excommunicatus sive vitandus , sive non, ex iure communi privatur communicatione cum aliis fidelibus etiam in actionibus & iudiciis forensibus, ita ut nequeat esse iudex, actor, advocatus, testis , procurator , &c., nec solum ex generali lege , qua prohibetur communicare cum aliis, sed etiam specialiter cap. *Veniens de testibus* ; cap. *Pia de exceptionib.* Unde excommunicatus , de cuius excommunicatione palam constet, si se ingerere velit in iudicio, munus actoris , iudicis , testis , advocati exercendo , extra casus a iure exceptos peccat mortaliter, & potest excludi ; quia nemo tenetur cum illo communicare : Immo si est vitandus , non solum potest, immo debet excludi aperte ab ipso iudice ex officio , quia omnes tenentur non communicare cum ipso, & talis exceptio fieri potest in qualibet parte iudicii , & in ipsa sententia , & ante, & post , ut habetur in dicto cap. *Pia de exception.* in 6. ubi assignantur etiam conditiones ad illam requisitæ , & præcipue, ut intra octo dies a deposita exceptione exprimendæ sit species excommunicationis , & caussa quare exceptus eam incurrerit, ne aliquando , ait Glossa, maliciose in gravamen iudicii apponatur.

Validi tamen sunt actus iudicis excommunicati , si sit toleratus , ut patet ex Constitutione Martini V. *Ad vitanda scandala* ; secus vero si non sit toleratus ; idest sit nominatim denuntiatus cap. *ad proband.* Extravag. *de re judicata*, & Glossa in cap. *illud* : sententia publice excommunicati nulla est ; quia sententia lata sine iurisdictione, caret effectu.

Peccant fideles , qui in actionibus forensibus communicant cum excommunicato non tolerato , non vero si cum tolerato ; & hoc quoad utrumque constat ex laudata Constitutione *Ad vitanda scandala*, quia in in ea conceditur fidelibus privilegium communicandi tantummodo cum excommunicato tolerato.

Dantur etiam quidam casus excepti , in quibus iura permittunt communicare cum ex-

excommunicato non tolerato seu vitando, & omnes continentur in versu sequenti.

Utile, lex, humilis, res ignorata, necesse.

Per *utile* intelligitur utilitas spiritualis excommunicati, idest quando expedit ad eius spiritualem salutem quod fidelis communicare possit cum excommunicato, v. g. ut eum ad meliorem frugem reducat ex cap. *Cum voluntate* Extravag. *de sentent. excommunic.* Itidem utilitas temporalis alterius magni momenti, puta ut debitum reposcat, vel subsidium petat, aut consilium, non tamen ad denuo contrahendum ex cap. 34. eod. tit. Per vocem *lex* intelligitur connubium, quod exigit ut coniuges sibi mutua officia præstent, ac proinde debent ad invicem communicare. Per *humile* officium innuitur filiorum erga parentes, famulorum erga dominum, si serviebant ante excommunicationem, quoad ea, quæ spectant ad necessariam communicationem cum iis qui habitant in eadem familia &c. *Res ignorata* significat ignorantiam iuris vel facti, vel inadvertentiam, quæ excusare potest communicationem cum excommunicato. Per *necesse* designatur necessitas alterutrius animæ vel corporis, propter quam tenemur præstare proximo necessaria v. g. alimenta, indumenta, auxilium, consilium, refugium &c. Omnes isti casus habentur cap. *Quoniam multos casus*. 11. q. 3.

Tandem si excommunicatus perseveret per annum in excommunicatione, redditur suspectus de hæresi, ita ut contra eum procedere liceat, sicut adversus hæreticos, ut constat ex Concilio Trid. sess. 25. cap. 3. *de reformat.*

Præter recensitos effectus alii sunt, qui sequuntur excommunicationem per accidens, ob novam excommunicati malitiam, nempe irregularitas, quam incurrit qui officium alicuius Ordinis exercet, ut de hoc alibi; & iuxta Navarrum privatio effectus generalis absolutionis, quæ ex Romanæ Curiæ stylo in Rescriptis Pontificiis præmitti solet.

§. VIII.

De excommunicationibus reservatis Papæ in Bulla Cœnæ, & extra, ac præcipue de excommunicatione, quæ dicitur Canonis, seu contra Clericorum percussores.

Excommunicatio contra Clericorum percussores, *Canonis* appellatur, eo quod lata fit in Canone 15. Concilii secundi Lateran. sub Innocentio II. cap. *Si quis suadente* 29. caus. 17. q. 4. quæ utpote frequentior, eo maiorem notitiam requirit: & ut firmius dicenda stabiliantur, placuit pro fundamento referre verba ipsa Canonis, in quo sic legitur: *Si quis suadente diabolo manus violentas in Clericum vel Monachum iniecerit, anathematis vinculo subiaceat: & nullus Episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur, & eius mandata recipiat.* Ex verbis Canonis manifeste patet, hanc excommunicationem esse reservatam Papæ; ita ut nisi in casibus a iure expressis, aliisve iam expositis, præcipue quoad Religiosos, dum de absolutione a censuris generatim agebatur, nemo huius censuræ absolutionem impendere valeat.

Dicit igitur 1. Concilium Lateranense, *Si quis*; & per hoc intelliguntur ii omnes utriusque sexus, qui capaces sunt censuræ, sive mares sive fœminæ, nullo excepto ordine, gradu, dignitate, statu, ne quidem impubere, qui rationis sit compos, non laico, non Clerico, non Religioso, nec ipso Clericum volentem percutiente: immo hanc incurrunt censuram mandantes quoque, consulentes, consentientes, secuto effectu; item non impedientes, si ex officio ad hoc teneantur, vel si absque damno suo & periculo impedire potuerint, & ex malitia permiserint. Similiter incurrunt ratam habentes percussionem factam sub nomine, tametsi non consuluerint, nec mandaverint cap. 23. *de sentent. excommunic.* in 6. Clericus quoque, qui ex malitia seu passione vulneret se; quia sic verificatur manus violentas in Clericum iniicere cum iniuria naturæ & ordinis Clericalis, non vero si ex devotione. 2. *Suadente diabolo* non significat percussionem factam temere, audacter, sed quæ sit lethale peccatum in ratione iniuriæ exterius illatæ cum prava voluntate graviter lædendi Clericum, vel Monachum, quod peccatum effective & eo fine executum requiritur, & sufficit ut hæc pœna incurratur c. *Contingit* 36. *de sentent. excommun.* 3. *Manus violentas* denotat quamlibet actionem externam, iniuriosam, ecclesiasticam personam vel ei adhærentem violenter tangens, sive fiat manu, pede, baculo, aut quovis alio instrumento capaci ad lædendum Clericum, vel Monachum. Utitur enim Canon verbo *manus*, eo quod manus sit instrumentum magis aptum & solitum ad exteriores violentas iniurias inferendas.

Unde ipso facto excommunicatione hac in-

innodatur, qui Clericum aut Monachum percutit, vulnerat, conspuit, vellit crines, conspergit aqua, pulvere, aliquid per vim de manibus vel corpore eius eripit, librum, pileum, vestem, lapillis eum persequitur, ut in fluvium aut fossam incidat, equo decidat &c. qui eum violenter detinet, in publica vel privata custodia, in carcere, vel alio in loco, unde sine magno dedecore exire nequeat; qui manus violentas iniiciat in equum cui insidet, illum occidendo, vulnerando, percutiendo, aut per frænum detinendo; nam etsi tales violentiæ Clerico illatæ non sint graves relative ad corpus, sunt tamen graves atque mortales comparative ad honorem, qui contumeliose læditur, ut notavit Innocentius III. in cap. *Nuper* 29. *de sentent. excom.* Dicit 4. *in Clericum*, & hoc contingit etiamsi Clericus consentiat ut huiusmodi iniuriæ ei inferantur, quia non ideo desinit esse iniuria statui Clericali, in cuius favorem lata est excommunicatio cap. 36. *de sent. excommun.* Dicit 5. *in Clericum*. Per hoc nomen *Clerici* intelligendus est quicumque saltem primam Tonsuram receperit, habitum Clericalem & Tonsuram deferens: Nam hi vere sunt Clerici, ut ex cap. *Cum contingit de ætate, qualitate &c.* Sic Clerici sunt etiam coniugati, si cum unica & virgine contraxerint, habitum & Tonsuram deferant, & alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi deserviant Cap. *unic. de Cleric. coniugat.* 5. in 6. Concil. Trid. sess. 23. cap. 6. *de reformat.* Alias hoc privilegio gaudere nequeunt; quia Clerici bigami, qui scilicet vel contraxerunt cum duabus, vel cum corrupta, a tali privilegio Canonis exclusi sunt, cap. unic. *de bigamis* in 6. At nunc fere communiter, qui uxorem ducit, Clericatui renunciasse censetur, etiamsi habitum & Tonsuram deferat. Clerici, qui dimisso habitu & Clericali Tonsura negotiis sæcularibus se immiscent, si post trinam Episcopi admonitionem non resipiscant, hoc privilegium amittunt, cap. *In audient.* 25. cap. *Contingit* 45. 1. *de sent. excommun.* Non amittunt vero privilegium illud qui habitum suum non gestant quia non possunt, ut in Anglia, modo tamen qui eos percutit, sciat, aut scire possit eosdem esse Clericos. Num vero censuræ huic sit obnoxius qui in tenebris aliquem percutit, quem an Clericus sit, videre nequit, controvertitur inter Theologos, inter quos negat Sayrus lib. 3. c. 27. etiamsi percutiens det operam rei illicitæ. Alii vero probabilius sustinent, huiusmodi percussorem immunem non esse a censura, si animadvertat, vel animadvertere valeat, se Clericum æque ac laicum fieri posse quod percutiat. Nam tunc sic affectus esse videtur, ut quemcumque præ manibus habet, cædat, sive Clericus sit, sive non; ita ut Clerici percussio tunc involuntaria dici nequit. Item ab hoc privilegio decidunt, qui contempto Clericali habitu, etiam post trinam Episcopi monitionem arma deferunt, vel mimicam artem per annum exercent, cauponem agunt, vel tyrannidem exercent, bella, seditionesque, ac turbas in populo commovent, in quo postremo casu, absque prævia trina monitione, sine censuræ metu percuti possunt, sive habitum deferant, sive non. Item Clerici realiter degradati & solemniter depositi ex cap. *Degradatio* in 6. *de pœnis* 5. tit. 9. Item Clerici se enormitatibus immiscentes, idest latrocinia, grassationesque iniquas perpetrantes, cap. *Cum non ab homine* 14. & cap. *Perpendimus* 23. *de sentent. excommun.* Dicit 6. *vel Monachum*. Hoc nomine *Monachi* intelliguntur Regulares omnes utriusque sexus cap. *Cum illorum* 32. & cap. *De Monialibus* 33. *de sent. excomm.* in 6. Etiam Conversi & Conversæ dicto cap. *De Monialibus*. Novitii quoque & Novitiæ cap. *De Religioso de sentent. excomm.* in 6. Tertiarii & Tertiariæ Mendicantium in Congregatione & Communitate viventes, ex Constitutione Leonis X. quæ incipit *Dum intra*: Item Tertiariæ Mulieres in propriis domibus viventes, & virginalem ac celibem vitam ducentes ex voto castitatis de Ordinarii licentia, ex dicta Constit. 32. *Dum intra* edita a Leone X. 1. Maii ann. 1518. in Concilio Lateran. sess. 11. Similiter Eremitæ habitum Eremiticum ex legitima facultate deferentes, & sub speciali obedientia Episcopi, vel alterius Prælati alicui Ecclesiæ vel Eremitorio in Communitate, vel separatim deservientes: Isti enim censentur personæ ecclesiasticæ. Ita Glossa in cap. *Qui vero* 16. asserens, quod tales Eremitæ gaudent privilegio Clericorum, licet non renuncient propriis. Fagnanus cap. *Nullus* n. 6. *de foro competenti* post Card. in Clement. *Per literas* n. 9. *de Præbend.* Innoc. cap. *Cum Monasterium* 13. *de elect.* & multi alii cum Anacleto. Itidem alii omnes, qui assumpto habitu Religioso, Monialium servituti sunt addicti, ac pro illis eleemosynas quærunt, & prope Monasterium earum more vivunt. Laici pariter, qui habitu Clericali incedunt, & inserviunt Congregationi Presbyterorum,

qui

qui collegialiter sub certo Superiore modo Religioso vivunt. Sic Antonellus n. 22. Mattheucci Officialis Curiæ quoad excommunicationem Canonis n. 10. Equites quoque Hierosolymitani, vulgo *Cavalieri di Malta*; sunt enim Religiosi, cum emittant tria vota substantialia in Religione a S. Sede approbata. Et si se invicem percutiant, concedit eis Pontifex, ut ab excommunicatione hac de caussa incursa ab eorum Priore Sacerdote absolvi possint cap. *Canonica* 50. *de sentent. excommunic.*

Ab hac censura excusantur laborantes ignorantia invincibili tam iuris, ut si quis ignoret invincibiliter ob Clerici percussionem esse statutam excommunicationem, quam facti, ut si quis ignoret, quem percutit esse Clericum, ita ut re deducta ad forum externum paratus sit firmare iuramento suam ignorantiam cap. *Si vero* 4. *de sent. excommun.* Nam ignorantia invincibilis semper excusat a censura. Item in cap. *Ut animarum periculis* 2. *de Constitut.* in 6. percutiens laicum putans esse Clericum contrahit quidem malitiam sacrilegii, sed non excommunicationem; quia ut hæc incurratur, debet reipsa, non tantum in apprehensione Clerico vel statui Clericali irrogari iniuria. Secundo excusantur quando actio non est de se violenta, licet sit iniusta, ut cum fur clam abscindit crumenam. Item si fiat sine violenta manuum iniectione, ut cum verbis contumeliosis afficitur. Pariter si percussio sit iocosa cap. 2. *de sentent. excommunic.* vel casualis, ut cum ianitor vel apparitor arcens turbam, fortuito & involuntarie percutit Clericum mixtum cum turba cap. 3. *de sent. excomm.* Item qui fortuito, & subitanea ira vel passione sine sufficienti deliberatione Clericum lædunt ex cap. *Si vero* 3. *de sentent. excommun.* Item Clerici se ad invicem percutientes ex mero ioco & levitate, non ex odio, invidia, & indignatione cap. *Super* 1. *de sentent. excomm.* non potest enim in his iniectio manuum violenta notari. Immo eos excusat Antoine, si etiam violenter se invicem, vel unus alterum percutiat, si sint impuberes, quos tamen non excusat si sint puberes ex cit. cap. 1. *de sentent. excommunic.* Similiter excusantur percutientes Clericum cum moderamine inculpatæ tutelæ, vim vi repellendo ad defendendam vitam aut bona sua cap. 3. *de sentent. excommunic.* Itidem excusantur percutientes Clericum vel Monachum inventum turpiter agentem, idest quemvis actum impudicum exercentem cum propria matre, filia, uxore, sorore; secus vero si cum alia cap. *Si vero* 3. *de sentent. excommun.* Non tamen excusantur si occidant vel percutiant non statim ac in crimine deprehenduntur, sed post tantum temporis spatium, quo iustus dolor sedari potuerit: nam tunc non amplius licet, sicut si data opera Clericum aut Monachum aliquo in loco expectent, ut possint in crimine repertum occidere. Similiter excusantur mulieres percutientes Clericum vel Monachum pudicitiam suam facto tentantes; secus vero, si solis verbis aggrediantur; nam tunc solis verbis sunt repellendi, nisi taliter essent molesti, ut mulieres non aliter se liberare possent, quam utendo fuste, verbere, pugnis &c., ut advertunt communiter Canonistæ in cit. cap. *Si vero* & cap. *Ex tenore*. Excusantur quoque Magistri, Præceptores, Parentes, & propinqui, qui Clericum percutientes correctionis & disciplinæ gratia, nempe ut cohibeantur a suis insolentiis, scientia, bonisque moribus imbuantur, castigant moderate, seu leviter percutiendo cap. *Cum voluntate de sentent. excommun.* Circa hoc tamen advertendum, quod Magistri, propinqui, si sint laici, immo ipsi parentes, non habent ius corrigendi & puniendi Clericos nisi in minoribus constitutos, non vero in sacris & maioribus, quod expresse ac clare definitur in cit. cap. *Cum voluntate*; quia nimis indecorum esset statui Clericali, & plurimum vilesceret Clericalis reverentia, si concederetur laicis potestas corrigendi Clericum in maioribus per verbera. Et hæc est communior, quidquid alii in contrarium sentiant. Item excusantur præ cæteris Prælati ecclesiastici, si correctionis caussa Clericos aut Monachos sibi subditos nedum in minoribus, sed in maioribus etiam Ordinibus constitutos, iuxta gravitatem culpæ castigaverint vel per se, vel si necessitas urgeat, per alium, non tamen per laicum; alias tam Prælatus mandans, quam laicus exequens incurret excommunicationem cap. *Cum universitat.* cap. *Tenore*, & cap. *Cum voluntate*. Quod si necessitas urgeat, & Clericus ac Monachus nonnisi per laicum castigari possint, idest ligari, incarcerari, immo & torqueri, tunc Prælati ad eos puniendos uti poterunt Laico, absque eo quod incurrant excommunicationem, cap. *Ut famæ* 35. versu *Laici de sentent. excomm.* Tandem excusantur ab excommunicatione, qui percutiunt Clericum, qui ob rationes antea allatas excidit, vel a proprio Episcopo spolia-

liatus est privilegio Canonis, ut sunt v. g. bigami, vel exercentes artes viles, infames, vel mechanicas &c. cap. unico *de vita & honest. Clericor.*

§. IX.

De dicta Clerici percussione, & de absolutione huius Censuræ.

Duplex distinguitur Clerici percussio, etiam mortalis. Alia enormis dicitur & gravis, & talis æstimatur vel ratione nimis magnæ gravitatis percussionis, cuiusmodi est occisio, mutilatio, notabilis sanguinis effusio ex vulnere, carnis laceratio, dentium vel multorum capillorum evulsio; vel ratione ecclesiasticæ personæ, ut si sit Episcopus, Prælatus, quamvis etiam non plus quam alapa percuteretur.

Altera dicitur levis sive mediocris relative ad enormem, & ea est, quæ fit sine ulla corporis læsione, seu quæ nullam attulit maculam, carnis lacerationem, vulnerationem, partis alicuius mutilationem, copiosam sanguinis effusionem, nec dentium aut capillorum evulsionem, nec illata fuit eminenti personæ, idest non Cardinali, Episcopo vel Prælato, nec fuit occasio gravis scandali.

Prima, seu percussio gravis, reservata est Papæ; altera Episcopo c. 17. *de sentent. excommunic.* Prælati vero Religiosorum possunt absolvere suos subditos, qui ad invicem se percusserunt, dummodo percussio non sit enormis cap. 32. eod. tit. Verum si Religiosus percussus non sit subditus eiusdem Superioris, cui subiacet percussor, hic absolvi debet a proprio, & a percussi Superiore cap. 32. tit. eod. Quod si Religiosus percutiat Clericum sæcularem, nequit absolvi nisi ab Episcopo cap. 21. *de sentent. excommun.* in 6. vel a Papa, si percussio sit enormis. Cæterum, ut circa absolutionem huius censuræ res clarius dignoscatur, quando adsint casus, in quibus ex iure communi ab alio præter Papam, vel eius Legatum a Latere absolvi queant, habetur in sequentibus versibus.

Regula, mors, sexus, hostis, puer, officialis,
Deliciosus, inops, ægerque, senexque, sodalis,
Ianitor, adstrictus, dubius, causæ, levis ictus,
Nobilis absolvi sine summa Sede merentur.

Itaque non solum necesse non est recurrere ad Papam, quando ictus sit levis, sed etiam in aliquibus aliis circumstantiis, ut denotat significatio verborum, quæ in superioribus versibus continentur. *Regula* enim significat, Regularem posse absolvi a suo Prælato, Abbate, Guardiano &c., vel ab alio de eius consensu, si percutiat Regularem eiusdem Monasterii, immo hodie ex vi suorum privilegiorum, ne tribuatur Religiosis occasio vagandi, etiamsi percussio sit enormis; secus vero si percutiat Clericum sæcularem, vel alterius Monasterii Religiosum: nam, ut notatum fuit antea, in primo casu absolvi debet ab Episcopo, in secundo etiam a Superiore Religiosi percussi. Novitii quoque absolvi possunt a Superiore Monasterii, apud quod est locus Novitiatus, cum onere tamen si egrediantur ante professionem, reincidendi in eamdem sententiam. *Mors*, idest in gravi periculo mortis, & tunc talis absolvi potest a quocumque Sacerdote, etiam non approbato, si approbatus haberi nequeat, qui eius confessionem excipiat. *Sexus*, seu mulieres, sive fortes, sive infirmæ, aut egenæ, viduæ, vel non, quæ absolvi possunt per Episcopum a quacumque percussione, quia ius indefinite loquitur. Idemque a fortiori dic de monialibus. *Hostis*, sive qui capitales habet inimicitias, & saluti suæ timet, dummodo tamen, ut advertit Sayrus, non debeat & possit, ac per se stet finem hisce hostilitatibus imponere. *Pueri* impuberes, etiam adempta pubertate. *Officialis*, puta Iudex vel apparitor alicuius Potentiæ, dummodo tamen non percusserit enormiter. *Deliciosus*; Nobiles scilicet & magnæ potentiæ viri, non valentes sine periculo statum suum deserere, sicuti qui nequeunt sustinere itineris laborem. Verum ut hi absolvantur ab Episcopo, necesse est ut hic veritatem perpendat, & est consulenda S. Sedes, nisi tamen periculum esset in mora. *Inops*, qui arte vivit, qui non valet supplere itineris expensas, nisi tamen esset mendicans vivens ex eleemosynis, quas ubique invenire potest. *Æger*, idest valetudinarius, & quisquis sine periculo mortis, & reincidendi in morbum iter suscipere nequit, circa quod consulendi sunt medici. *Senex*, idest ii omnes; qui ob ætatem tali itineri iudicio prudentum apti non sunt. *Sodales*, seu Clerici, qui in eadem domo communem vitam ducunt, dummodo percussio non sit enormis. *Ianitor*, qui ratione sui officii, etiam animo iniuriandi, percusserit Clericum,

Casus in quibus non est necesse adire Papam pro absolutione.

cum, modo non enormiter, absolvi potest ab Episcopo; idemque intelligitur de iis, qui alterius potestati sunt adstricti, & non sunt sui iuris, ut filiifamilias, servi. *Dubius*, sive ipse, sive alii de ipso dubitent, ad cautelam ab Episcopo absolvi potest. *Caussæ*, idest quando iustæ caussæ impediunt iter Romæ aggrediendi; ita tamen ut & iniuriam illatam reparent, & iurent quod cessante impedimento S. Sedem adibunt. *Debilis*, ut sunt cæci, claudi, aliique membris destituti. De *levi ictu* iam satis superque supra diximus.

§. X.

De Monitoriis, seu de excommunicatione, quæ incurritur ex monitione ad finem revelationis.

Monitorii nomine intelligitur hic specialiter mandatum Iudicis Ecclesiastici, seu Monitoriales Literæ, aut Edicta, quæ a legitimis Ecclesiæ Superioribus eduntur & conceduntur, quibus iubetur sub pœna excommunicationis latæ sententiæ manifestare intra tale præfixum tempus auctores criminis Reipublicæ perniciosi, vel gravioris damni proximo illati, vel res aut scripturas deperditas, subtractas aut occultatas, restituere. Huiuscemodi Monitoria concedere potest summus Pontifex pro toto orbe, Episcopi in suis respectivis Diœcesibus, ut colligitur ex Concilio Trid. sess. 25. cap. 3. *de reform.* Item Vicarius Generalis Episcopi, vi suæ generalis commissionis; item Vicarius Capitularis, Sede vacante, cum ad Capitulum transeant omnia, quæ sunt iurisdictionis necessariæ, ut est excommunicationis promulgandæ facultas, ut tenent communiter DD. cum Barbosa. Item concedere ea possunt, prævia tamen caussæ cognitione, Vicarii Apostolici, ut declaravit sacra Congregatio Cardinalium Interpretum Concilii sub die 26. Octob. 1590. apud Barbosam; Legati pariter a Latere, Nuncii Apostolici, ut constat ex ipso Barbosa. Verum concedere nequeunt hæc Monitoria Abbates, aliique Prælati Episcopo inferiores, immediate Sedi Apostolicæ subiecti, ac nullius Diœcesis, ut declaravit sacra Congregatio Cardinalium 22. Ianuarii 1598.

Possunt tamen Generales Religionum, eorumque Visitatores & Provinciales pro suis subditis; Superiores autem locales possunt illa edere in suis Conventibus, sed solummodo pro revelandis delictis, vel pro reditu fugitivi seu apostatæ ad suum Conventum infra tres menses vel quatuor dies; quia Monitoria sub excommunicationis pœna pro rebus deperditis reservantur Prælatis maioribus, quia solent esse solemniora, ut Melphi & Felix Potestas ac Ferrarius verbo *Monitor*.

Monitoria pro revelandis rebus occultis relaxantur tantummodo deficientibus probationibus, & si veritas alio modo haberi nequeat: sic iuxta sacræ Congregationis iudicium sentire videtur Concilium Trid. cit. sess. 25. cap. 3. & tenent communiter DD. cum Barbosa. Nec sunt concedenda pro re qualibet parvi momenti, ut colligitur ex Concilio Trid. loco cit. ubi ita: *Non alias, quam ex re non vulgari*; dummodo tamen, licet levis in se, gravis esset in iure ex circumstantiis.

Monitoria huiusmodi possunt concedi in solis caussis civilibus, non autem in criminalibus; quia & afferunt infamiæ notam, & inducunt periculum incurrendi irregularitatem: Unde stylus est universalis Curiæ Ecclesiasticæ, ut sub tali conditione concedantur. Hinc petenti copias revelationis dari potest iuramentum, illa non usurum nisi in civili iudicio. Quare Clerici secundum D. Thomam 2. 2. q. 70. art. 1. non tenentur denunciare in caussa sanguinis, & communiter insignes Theologi & Canonistæ ita sentiunt, ac statuunt, Clericum ferentem testimonium in caussa criminali, ex cuius testimonio mors aut mutilatio sequatur, incurrere irregularitatem. Verum alicubi, & præcipue in Galliis coguntur Clerici in huiusmodi caussis testimonium ferre, & huic stylo favet Ostiensis in *Summa* lib. 2. *de testibus cogendis*, ubi sic: *Offenditur principaliter privata utilitas tantum; sed in criminalibus Deus offenditur, Respublica læditur, proximus corrumpitur, obedientes opprimuntur, inobedientes præmiis afficiuntur, & de suis malis gloriantur; nocens absolvitur, & innocens condemnatur, nisi testes compellantur, & crimina puniantur*. Idcirco ob hanc rationem in illo Regno conceduntur monitoria etiam in criminalibus. In civilibus concedi valent tam ante inceptam litem, quam ea pendente, dum probationum terminus non elabitur. Ita Barbosa cum aliis. Minime vero concedi debent ad instantiam nominatim excommunicati & publici, seu publici & notorii peccatoris.

In q[uibus] cau[ssis] conced[antur] Mo[nito]ria.

Monitoria hæc concessa pro habendis revelationibus publicantur tribus diebus festis, exceptis tamen Nativitatis, Resurre-

ctio-

ctionis, Ascensionis Domini, Pentecostes, Corporis Christi, aliisque solemnioribus anniversariis, nisi alia gravi de caussa secus Episcopus censuerit. Sic cit. Barbosa.

Monitorii vi nemo tenetur seipsum patefacere & denunciare; quia nemo se infamare, seu prodere seipsum debet cap. *Quis aliquando* 87. *de pœnit.* dist. 1. & est communis. Immo nec alii tenentur vi Monitorii eum denunciare, quem sciunt rem alienam detinere in iustam compensationem, aut non restituere ob impotentiam; quia cum in hisce casibus Monitorium non liget principalem, multo minus ligabit minus principalem, sicuti sunt scientes respectu detentoris. Tenerentur tamen, si non quoad totum, sed solum quoad partem esset impotens, vel talem titulum haberet quoad partem compensationis, non secus ac non excusatur detentor a restitutione quoad partem.

Item non tenetur quis vi Monitorii alterum denunciare, quando ex denunciatione prudenter timet sibi, aut suis usque ad quartum gradum aliquod grave damnum in bonis animæ, corporis, vel fortunarum, quia præcepta humana, & præcipue positiva non obligant cum tanto incommodo: Sicuti etiam nemo tenetur ex tali vi denunciare coniunctos intra quartum gradum, tametsi non adsint alii testes. Nam si ius non potest eum compellere ad testificandum contra seipsum, ita nec ad denunciandum: lex enim ecclesiastica non debet cedere in benignitate, ligando eos, quos lex civilis non obligat, sicuti est testificari contra coniunctos. Inhabiles tamen ad testificandum, ut sunt infames, & huiusmodi, tenentur revelare, præsertim cum deficiunt aliæ probationes; quia eorum testimonium non omnino est invalidum, quia etsi non probent, faciunt tamen præsumptionem.

Monitorii vi nemo revelare tenetur quod scit tantum sub naturali secreto ad finem habendi consilium, aut auxilium, ut contingere potest in Medicis, Chirurgis, Pharmacopolis, Obstetricibus, Advocatis, Procuratoribus, Tabellionibus, & huiusmodi, qui secreta infirmorum, clientum, & aliorum sub naturali sigillo percipiunt; quia obligatio servandi tale sigillum est iuris naturalis, quod prævalet iuri ecclesiastico seu positivo. Sic Barbosa & communiter DD. cum S. Thoma q. 70. art. 1. & 2. Aliter tamen dicendum, si agatur de reparando gravi damno Reipublicæ, aut tertiæ personæ, quod aliter evitari seu impediri nequeat, aut de revelando impedimento occulto Matrimonium dirimente; quia in hisce casibus tenentur obstetrices, medicus &c. revelare secretum, cum bonum commune prævalere debeat privato seu particulari; & ius naturale innocentis, ne grave damnum patiatur, prævalet iuri naturali, quod habet nocens ne reveletur; & bonum Sacramenti, quod validari debet, obligat ad detegendum impedimentum dirimens etiam cognitum sub naturali sigillo, ut sic evitentur nullitas eiusdem Sacramenti, continuus concubinatus, aliaque gravia incommoda. Sic nemo tenetur revelare quod certo non scit, ne se exponat periculo falsitatis, levitatis, & patiens exponatur damno; ita nec id, quod in iudicio probare nequit: Nam in talibus casibus se habet ac si nesciret. Sic Barbos. cum Navar. Ugolin. & aliis bene multis. Si crimen omnino occultum sit, illius conscius tenetur iuxta ordinem correctionis fraternæ, ante denunciationem, auctorem admonere; modo tamen spes adsit emendationis, & auctor damnum resarciat, quia tunc non tenetur illum revelare.

Cum Monitorium promulgatur propter damnum pluribus illatum, puta propter vineæ aut sylvæ devastationem, qui scit, Titium seiunctim ab aliis unum aut alterum racemum, vel minimum aliquod lignum inde abstulisse, non sine gravi peccato Titium denunciaret; quia Titius, qui reus non est nisi levissimæ culpæ, quæ non subiacet excommunicationi, exponeretur periculo damni gravioris, scilicet satisfaciendi toti damno vineæ vel sylvæ illato. Teneretur tamen Titius in tali casu resarcire damnum, licet leve, a se illatum: Nam merito Monitorium promulgatur, ut resarciatur damnum a pluribus illatum, quod fieri nequit, nisi quisque minimam partem ablatam restituat. Quod si Titius simul cum aliis illud grave damnum intulerit, teneretur, aliis non satisfacientibus, damnum totum per seipsum compensare, ita ut nisi hoc faciat, denunciandus sit. **Exponuntur aliqui casus circa Monitoria.**

Qui per plateas ab hominibus incognitis nec fide dignis audivit, crimen a Caio fuisse perpetratum, non tenetur denunciare; quia talis denunciatio nullam fidem faceret in iudicio. Si vero audivit a fide digno, & hic denunciet, non tenetur denunciare, quia eius testimonium nil adderet.

Monitorium promulgatum in una Parochia, obligat etiam vicinos eidem Parochiæ, qui de illo audierunt, si sint eiusdem Diœcesis, qui subsunt iurisdictioni Auctoris

Mo-

Monitorii; secus vero si sint alterius Diœcesis, quia non sunt subditi iurisdictioni Prælati, qui Monitorium concessit; unde vi illius non possunt obligari ad denunciationem. Qui autem vi Monitorii tenentur denunciare, si omittant, ad restituenda damna ex suo silentio illata obligantur. Sic Avila, Navar. Sotus, Emin. Card. *le Camus* Episcopus Gratianopolitanus: & ratio est, quia conquerens per præceptum iudicis tam sæcularis, quam ecclesiastici, acquirit ius in eos, qui testimonio suo ipsi subvenire valent, ac potest exigere, ut ei tale ferant subsidium. Habert.

Qui intra præfixum terminum Monitorii non revelant, nisi ignorent Monitorium, vel sint legitime impediti, peccant mortaliter, & incurrunt excommunicationem, quam tamen non incurrunt, si intra hunc terminum moriatur Superior, qui Monitorium concessit. Quod si quis eam incurrerit, ligatus manet, etiamsi statim post expiratum Monitorium, dictus auctor moriatur. A tali excommunicatione, si Monitorium sit Papale, homo absolvi potest, satisfacta parte, seu obedientia præstita, ab ipso Papalis Monitorii executore, vel a Confessariis privilegiatis, idest ab illis, qui privilegium habent, ut satisfacta parte (quæ conditio semper apponitur) possint absolvere a censuris Papæ reservatis, exceptis contentis in Bulla Cœnæ, & aliis sex casibus intra Italiam, & extra Urbem de Mandato Clementis VIII. reservatis. Ab hac excommunicatione vero lata, & sibi specialiter reservata in Monitorio ab Episcopo, non possunt privilegiati absolvere sine speciali eiusdem facultate; sed potest absolvere solus Episcopus, vel eius delegatus, ac eius successor, pro quo venit etiam Capitulum Sede vacante, & in casu appellationis, Superior ad quem fit appellatio, ut alias iam dictum fuit, idest Metropolitanus, Legatus Apostolicus &c.

§. XI.

De Excommunicatione minori.

Excommunicatio minor est censura privans hominem passiva Sacramentorum participatione, & voce seu electione passiva. Hinc vocatur etiam excommunicatio minor, quia multo pauciores habet effectus, quam excommunicatio maior. Non tamen spernenda est talis excommunicatio; quia ea ligatus peccat mortaliter accipiendo Sacramenta, & Beneficia, quia facit contra prohibitionem Ecclesiæ in materia gravi; sicuti etiam qui ei Sacramenta ministrat, & Beneficium confert, ob eamdem rationem graviter delinquit, nisi excuset ignorantia, aut necessitas vitandi scandali, alteriusve notabilis mali: Nam uterque cooperatur peccato, violatque præceptum naturale prohibens, ne bona Ecclesiæ conferantur indignis. Valida tamen sunt Sacramenta collata excommunicato excommunicatione minori, excepta Pœnitentia, quia supponitur deesse dolorem de peccatis, sine quo hoc Sacramentum valide recipi nequit. Secus, si priusquam censuræ absolutionem petat, aut sibi eam sciat impertiendam, dolorem præmittat, ut communiter præmitti consuevit. Valida item est electio istius ad Beneficium, & collatio ei facta ex cap. *Si celebret* 10. *de Cleric. excomm. ministrante*. Peccat pariter talis excommunicatus, si Sacramenta conficiat, aut administret; & si Missam celebret, peccat mortaliter, quia se communicare debet, quod non potest excommunicatus excommunicatione minori. Num vero peccet mortaliter, vel venialiter, non conveniunt DD. circa aliorum Sacramentorum ministrationem, & probabilior est peccare solum venialiter; quia cum solum indecens hoc ei fit, obligatio honestatis & decentiæ regulariter non inducit grave peccatum. Nullam tamen incurrit irregularitatem, pœnam canonicam, sive conferendo, sive recipiendo, quia nulla est expressa in iure. Ex his collige, excommunicatum excommunicatione minori posse interesse divinis officiis, suffragiis frui, absolvere a censuris, actus iurisdictionis exercere. Est communis.

Excommunicatio minor incurritur communicando cum excommunicato excommunicatione maiori, ut iam antea diximus, scilicet loquendo cum ipso, communicando in Officiis divinis, ineundo cum ipso contractus, iter faciendo, quiescendo in eodem lecto vel cubiculo per modum societatis, dummodo necessitas non excuset, cibum & potum cum ipso sumendo, salutando, quæ excipiuntur in sequenti versiculo, iam antea allato.

Os, orare, vale, communio, mensa negantur.

Dantur tamen caussæ excusantes, quas ibi etiam retulimus, expressas in illo alio versiculo:

Utile, lex, humilis, res ignorata, necesse.

§. XII.

§. XII.

De Suspensione.

Suspensio est *Censura Ecclesiastica, qua Clericus interdicitur seu prohibetur aliquos actus Ecclesiasticos, alias sibi competentes, nempe usus Ordinis, officii & Beneficii, exercere*. Dicitur *censura*, quæ vox locum habet generis, & efficit seu impedit, ne peccatum mortale, quod etiam privat Ecclesiastico ministerio, sit suspensio, prout hic sumitur. Unde prohibitio facta seni vel laboranti aliqua infirmitate, quæ afferat periculum in celebratione, ne celebret, non est suspensio, quia non supponit culpam. *Qua Clerico prohibetur*: Denotant hæc verba, solum Clericum esse subiectum suspensionis ad differentiam aliarum censurarum, quibus ligari possunt etiam laici. Unde nec Moniales, licet potiantur privilegio fori & Canonis, sunt capaces suspensionis. *Nempe usus Ordinis, Officii & Beneficii exercere*, ut distinguatur suspensio a depositione & degradatione, dum per has tali usu ac iurisdictione Clericus expoliatur, per suspensionem vero ipsi solum talis usus prohibetur.

Suspensio alia est *medicinalis*, quæ fertur ut homo resipiscat, alia *pœnalis*, quæ fertur in vindictam criminis præteriti. *Pœnalis* alia est *temporalis*, quæ fertur cum limitatione termini, puta ad biennium; alia *perpetua*, & hæc est vel perpetua *positive*; ut si dicatur, *qui hoc fecerit, sit perpetuo suspensus*, & ea magis videtur depositio; alia est perpetua *negative*, seu indefinite, cum nullum ei præfigitur tempus, & tunc intelligitur duratura, donec aliter Superiori visum fuerit. Ex his suspensionibus nulla est, præter medicinalem, quæ vere sit censura. Suspensio autem medicinalis dividitur in suspensionem ab Ordine seu *ab Officio*, in suspensionem *a Beneficio*, & in suspensionem *ab officio & beneficio* simul. Suspensio *ab officio* est ea, qua Clerico prohibetur exercitium suorum Ordinum, vel aliarum functionum, quæ ipsi ratione Ordinis competunt, a quo suspenditur, non vero ab aliis inferiorum Ordinum, nec ab aliis ministeriis, quæ Clericorum propria non sunt. Unde suspensus recipere potest Sacramenta, excepto Ordine, lucrari Indulgentias, recitare Horas Canonicas &c. Suspensio *a Beneficio* ea est, qua Clericus fructus sui Beneficii Ecclesiastici percipere prohibetur. Suspensio *ab officio* simul *& beneficio* ea est, qua Clerico utriusque iura, officii nempe, & beneficii, prohibentur. Suspensio ab officio simul & beneficio dividitur in *totalem*, qua Clericus ab omni officio ecclesiastico interdicitur, vel a perceptione omnium penitus fructuum Beneficialium, ut ex cap. *Tuarum* 11. *de privileg.* & Clement. 1. *de decimis*; & in *particularem*, qua aliquis tantum actus sui officii Clerico prohibetur, ut cum Sacerdos suspenditur solum ab exceptione confessionum, vel Episcopus solum a collatione Ordinum; nam isti possunt omnes alios actus sibi ratione Ordinis competentes exercere; & in *partialem* a Beneficio, qua Clericus ab aliqua tantum perceptione fructuum beneficialium, ut a tertia vel a quarta parte, suspenditur; nec in una tamen alia includitur: Hinc suspensus ab officio determinate, non intelligitur suspensus a Beneficio, ut colligitur ex cap. *Iam literis* 33. *de testibus*, & cap. *Tuarum* 22. *de privilegiis*.

Controversia est inter DD. an suspensus ab officio prohibeatur, & incapax sit novum acquirendi Beneficium. Probabilior & multo communior est affirmativa, nempe quod talis incapax sit, ac prohibeatur novum acquirere beneficium: Nam quod datur propter officium, non est ei concedendum, qui officium exercere non potest, ut constat ex regula generali statuta cap. *Finali*. Unde cum beneficium detur propter officium Ordinis & iurisdictionis, qui suspensus est ab exercendo officio, suspensus etiam est, & intelligi debet ab adipiscendo novo beneficio. Num vero irrita sit, aut solum irritanda hæc collatio, circa hoc videndum, num suspensus a Beneficio sit suspensus solummodo a beneficiis, quæ actu possidet, vel ab omni prorsus beneficio. Si primum, valide ac licite aliud beneficium acceptare potest, cum hoc non fuerit sibi prohibitum. Si secundum, discrepant inter se Casuistæ. Alii censent invalidam esse novi beneficii susceptionem, ut Pontasius, aliive, ut Avila, Barbosa, qui nituntur cap. 8. *de consuetudine*, ubi electio a suspenso, & de suspenso facta, iustitia exigente, cassata fuisse dicitur. Verum quia aliud est electionem pleno iure irritam esse, aliud irritari & cassari a Iudice; hinc docent alii, ut Suarez, Coninch, suspensum ab omni beneficio, illicite quidem, sed nihilominus valide promoveri ad beneficium; quia, aiunt, pœna gravis non est inducenda, nisi in iure sit expressa. Unde cum collatio beneficii penitus nulla in præsenti casu, sit pœna gravis, quæ nullibi in iure est expressa, sequi-

quitur, non esse talem electionem de eo factam ipso facto irritam, sed irritandam. Quare in tali obscuritate, & ambiguitate, ait auctor *Supplem. Tournelei* recurrendum esse ad regulam probabilitatis in hunc modum: In iis, quæ vere dubia sunt, practice tenenda est pars tutior, si pars minus tuta nonnisi æqualem aut pene æqualem momentorum vim habeat. Tutior autem in præsenti casu est, quod suspensus ab omni beneficio acceptum beneficium vel renunciet, vel dispensationem, novamque collationem petat. Nam hæc eius obligatio ad minus dubia est, quia talis a gravissimis viris agnoscitur, & nulla satis firma iuris auctoritate elidi potest.

Si suspensio imposita sit absolute fine ulla limitatione, & ab adiunctis colligi nequeat, an sit ab officio, vel a beneficio, censenda est totalis, & ab utroque simul, quia propositio indefinita æquivalet universali: neque enim ullum apparet fundamentum, cur potius ab officio, quam a Beneficio sit intelligenda. Sic enim intelligenda est dispositio cap. *Cum bona* 3. *de ætate & qualitate* & Clement. 1. §. *Quibus de privileg.*

Suspensio item alia est a iure, alia ab homine. Suspensiones a iure sunt, quæ variis personis propter varia in iure communi & Apostolicis Constitutionibus sunt impositæ, & infra exponentur. Suspensiones ab homine sunt, quæ imponuntur a Superiore Ecclesiastico pro aliqua actione particulari, ut fiat, vel non fiat.

Nota 1. suspensum a Beneficio non privari quidem beneficii titulo, bene vero eius fructibus; quia suspensio, ut constat ex ipsius definitione, non perimit substantiam, alias non esset pœna medicinalis imposita, donec solus suspensus resipiscat. Privat vero fructibus; alias suspensio nihil circa beneficium operaretur. Hinc sequitur, quod qui etiam occulte suspensus percipit eius fructus, tenetur in conscientia eos Ecclesiæ restituere; licet, si indigeat, possit eam fructuum partem retinere, quæ illi necessaria est ad moderatam sustentationem; &, si officium suum impleverit, eam partem detrahere possit, quæ substituto ad inserviendum danda esset, nisi tamen ex animi obstinatione in suspensione perseveret. Certum tamen est, suspensum teneri ad recitationem Horarum Canonicarum, aliasque sui muneris partes explendas: quod autem fructus non percipiat, eius culpa est, quæ nemini iuxta regulam iuris patrocinari debet.

Quoad distributiones autem, quæ dantur interessentibus officio, si dentur intuitu beneficii, ipse officio interessendo secundum saniorem sententiam illas percipere nequit. Secus vero dicendum de distributionibus, quæ tribuuntur ob certas functiones beneficio non annexas, cuiusmodi sunt stipendia Missarum, Anniversaria, & similia, quæ extraordinarie offeruntur a Fidelibus, & minime beneficio sunt annexa.

Nota 2. Suspensum a Beneficio de iure communi non posse resignare Beneficium in favorem, nec permutare, aut temporalia Beneficii bona administrare; quia resignatio in favorem, & commutatio recensentur inter fructus Beneficii.

Ex dictis facile intelligitur, quod respectu Beneficii operentur varie censuræ. Nam excommunicatio inhabilem reddit ad beneficia, & idem efficit suspensio tum ab officio, tum a beneficio. Excommunicatio non privat fructibus Beneficii iam possessi, nec iisdem suspensio ab officio; privat autem suspensio a beneficio. Si quis vero in foro conscientiæ absolutus sit, iam coram Deo, licite & valide recipiet Beneficium, non coram hominibus, si sit denunciatus, nec in foro externo absolutus.

Num vero suspensis a Beneficio, aut ab officio, & excommunicatis, valide conferatur pensio, & fructus restituere teneantur, non conveniunt DD. Nam Suarez, Sayrus, Bonacina & alii contendunt, eamdem esse rationem pensionis ac beneficii; quia pensio venit nomine Beneficii, vocabulo late sumpto, ac proinde iisdem pensio amittitur modis, quibus Beneficium, & Pontifices non secus ac in Beneficiis, in pensionibus quoque conferendis utuntur in Rescriptis eadem formula præmittendi absolutionem a censuris *ad effectum* &c., quod denotat, ligatum censuris inhabilem reputari ad pensionem. Unde cum excommunicati, suspensi a Beneficio vel officio inhabiles sint ad acquirendum ius in redditus ecclesiasticos, & nonnunquam ad eos recipiendos, igitur hi non sunt capaces pensionis. Alii vero permulti contrarium sentiunt, inter quos Pontasius hic cas. 21., quia, aiunt, in odiosis & pœnalibus ab uno ad aliud fieri non debet extensio; igitur cum pensio non sit veri nominis Beneficium, sequitur, non idem dicendum quoad pensionem in excommunicatis & suspensis, quod dicitur circa Beneficia. Sed hæc ratio cum non sit omni exceptione maior, ait Auctor *Supplem. Tournelei*, dum pensio in multis etiam odiosis seu pœnalibus, subiacet conditioni beneficii, utpotequæ iisdem extin-

tinguatur modis ac Beneficium, v.g. per Professionem Religiosam cuiusvis Ordinis, etiam non mendicantium; ad summum dici potest, utramque opinionem esse probabilem. Cum vero probabilitas non sit secura regula actionum, prima opinio, ut longe tutior in praxi tenenda est.

Suspensio imponi potest in primis a Summo Pontifice & Episcopo, ac ab illis omnibus, a quibus infligi potest excommunicatio. Eadem enim est paritas iurisdictionis ad ferendas censuras, cum omnes ad eumdem finem ordinentur, idest ad coercendam contumaciam, & inobedientiam subditorum rebellium; & suspensio pariter, sicuti excommunicatio, scripto ferenda est, ut cap. 1. *de sentent. excommun.* in 6.

Omnes & soli Clerici incurrere possunt suspensionem, excepto Summo Pontifice: Nam hæc censura est propria Clericorum, ad differentiam excommunicationis & interdicti, quæ sunt censuræ communes Clericis & Laicis. Episcopi tamen non incurrunt in hanc censuram, nisi eorum fiat expressa mentio, ex privilegio eis concesso cap. *Quia periculosum* 4. *de sentent. excommun.* in 6.

Suspendi possunt non tantum singulares personæ, sed etiam tota Communitas ac Collegium Clericorum cap. *Quia sæpe de elect.* Hæc autem suspensio in Communitatem seu Capitulum dupliciter ferri potest, vel collective, ut si totum Capituli, habens ius alicuius Beneficii, iurisdictionis, & administrationis suspendatur; vel distributive, ut si singuli omnes de corpore Capituli, dummodo rei sint, incidant in suspensionem; & aliquando hi duo modi collective & distributive coniunguntur, ut cap. *Ne sede vacante*, & cap. *Quia sæpe* 40. *de electione* in 6. ubi tam totum corpus Capituli, quam singuli e corpore ipsius bona Prælati defuncti occupantes vel diripientes, ab officiis & beneficiis suspenduntur, donec restituant.

Suspensus suspensione proprie dicta, si exequatur ea, quæ sunt Ordinis sacri, peccat mortaliter, & fit irregularis; secus tamen si ea tantum exerceat, quæ sunt iurisdictionis; tunc enim solum peccat graviter, nisi levitas materiæ aut inadvertentia excusent. Dixi 1. *Suspensione proprie dicta*: Nam suspensus propter defectum v. g. propter vitium corporis, aut alicuius membri debilitatem, peccat quidem mortaliter, si Ordinem exerceat, sed non incurrit irregularitatem; quia eiusmodi suspensio non est censura, cum non lata sit ob delictum; & nonnisi ob delictum grave, cui adiuncta sit contumacia, ferri potest censura proprie dicta. Dixi 2. *Ordinis sacri*; cum actus minorum Ordinum hodie promiscue exerceantur a laicis, & a Clericis sola tonsura insignitis; idcirco Subdiaconus, Diaconus, & etiam Presbyter, si exerceant functiones minorum Ordinum, eam non incurrunt. Immo secundum hodiernam disciplinam hæc censura non creditur cadere nisi in eos, qui ad maiores Ordines sunt promoti. Si tamen alicubi functiones minorum Ordinum ad votum Concilii Tridentini essent restitutæ, & Acolytus alicui Ecclesiæ adscriptus inserviret in Acolythatus officio, suspendi posset ab Ordinibus, in quibus si nihilominus administraret, fieret irregularis.

Actus Ordinis, qui a iurisdictione non pendent, sunt validi, licet sint illiciti. Si suspensus sit toleratus, actus iurisdictionis sunt validi ex Constitutione *Ad vitanda scandala*; sed si sit nominatim denunciatus, & minime toleratus, eiusmodi actus sunt prorsus irriti defectu potestatis, qua caret suspensus non toleratus.

Quoad absolutionem vero suspensionis habentur hæ regulæ: nempe si suspensio lata sit propter contumaciam cum hac lege tacita vel expressa, ut suspensus non possit prius absolvi, quam a contumacia seu inobedientia recedat, tollitur per absolutionem: quæ absolutio a tali suspensione iuris dari potest ab Episcopo vel quasi Episcopo iurisdictione prædito, si non sit Papæ reservata cap. *Nuper de sentent. excommunicat.* & cap. *Ex literis de Constitut.* A quo absolvendus suspensus

Suspensio imposita ad determinatum tempus, puta ad annum &c., vel sub conditione, donec restituerit, elapso tempore, vel impleta conditione eo ipso cessat per se ipsa, sine ulla Superioris declaratione. Sic Glossa recepta in Clement. 1. *de decimis* verbo *donec*. Suspensio lata præcise in pœnam alicuius patrati delicti tollitur per dispensationem, quæ dispensatio tantum dari potest per Superiorem, qui suspensionem intulit, aut successorem, aut delegatum, non autem ab inferiore, sive suspensio lata sit a iure, sive ab homine, sive ad determinatum tempus, sive indeterminate; quia sicut legem Superioris, sic annexam ei pœnam inferior solvere nequit. Glossa in cap. *Cupientes* verb. *Suspensus de elect.* in 6.

Nulla determinata verba præscripta sunt pro absolutione suspensionis; unde quæcumque verba ad eam exprimendam apta sunt, quo-

cumque ordine exprimantur. Ex usu tamen solet Ecclesia hanc, vel similem formulam adhibere: *Absolvo te a vinculo suspensionis, quam incurristi ob talem vel talem caussam, & restituo te pristinæ executioni tuorum Ordinum & officiorum*.

Adverte, quod antequam conferatur hæc absolutio, exigenda est ab absolvendo promissio de cætero non committendi tale crimen, & iuramentum standi mandatis Ecclesiæ, ut ex cap. *Super eo* 1. cap. *Venerabilis* 52. Et si crimen, propter quod lata est suspensio, respiciat tertiam personam, quam læserit, quod satisfaciat parti læsæ, ut in cap. *Porro*, & in cap. *Parochia de sentent. excommun*.

§. XIII.

De Interdicto.

Interdicti nomen derivat a verbo *interdico* in sensu Ecclesiæ, & prohibet ab usu, idest privat usu ac participatione quorumdam bonorum spiritualium, quæ dispensat Ecclesia, & infligitur propter inobedientiam contra ipsius Ecclesiæ mandata. Circa Interdicti originem & antiquitatem non conveniunt eruditi. Nam alii putant censuram hanc incognitam fuisse sæculis, quæ præcesserunt Alexandrum III. qui anno 1159. creatus est Romanus Pontifex: alii faciunt eiusdem auctorem Gregorium VII. qui Apostolicam Sedem conscendit anno 1073. alii volunt haberi monumenta huius censuræ a sæculo Ecclesiæ sexto, quando post cruentam S. Prætextatis mortem Ecclesiæ omnes Urbis Rothomagensis clausæ sunt, ne populi divinis interessent, usque adeo manifesti fierent homicidæ Prætextatis. Quidquid tamen sit de origine Interdicti, cum certum sit nunc usum huius censuræ a pluribus sæculis inductum fuisse; hinc operæ pretium est, ut quæ ad ipsius naturam, divisionem, effectus, &c. pertinent, non ignorentur. Unde sit.

§. XIV.

De natura & divisione Interdicti.

Interdictum est *ecclesiastica censura privans baptizatum aliquibus Sacramentis, omni celebratione, & auditione divinorum officiorum, & ecclesiastica sepultura*. Colligitur ex cap. *Non est nobis de Sponsal. & Matrim.* & cap. *Quod inter de Pœnit. & remiss.* Igitur interdictum non privat omnibus Ecclesiæ bonis, idest non omnibus Sacramentis, & communione saltem civili Fidelium, nec per interdictum etiam nominatim denunciatus est vitandus, nisi in officiis divinis.

Interdictum dividitur in *locale*, *personale*, & *mixtum*, ut colligitur ex iure Canonico cap. *Præsenti* 10. & cap. *Si civitas* 17. *de sentent. excommun*. Interdictum *locale* illud est, quod immediate ac directe cadit in locum, idest locus interdicitur, ne in eo divina officia publice saltem celebrentur, sive audiantur, & ne quisquam ibidem sepeliatur; ita ut in loco interdicto nec indigenæ, nec alienigenæ possint audire divina officia, nec ibidem sepeliri, sed alibi audire, & sepeliri, dummodo interdictum non sit etiam personale. *Personale* vero est illud, quod immediate fertur in personas, & non in locum, ita ut nec ibi, nec alibi personæ percipere possint Sacramenta, nec exercere functiones sacras, nec hisce assistere, quæ per interdictum sunt prohibitæ. Interdictum *mixtum* constat ex locali & personali, nempe quo immediate ac directe interdicuntur locus & persona v. g. Civitas, & eius incolæ; idcirco omnes habet effectus interdicti tum localis tum personalis ex cap. *Si sent.* 16. *de sentent. excommunicat.* Duo priora, idest *locale* & *personale* subdividuntur in *generale*, & *particulare*. Interdictum *locale generale* illud est, quo interdicitur Regnum, Provincia, Civitas, Oppidum, Villa; *Particulare* seu *speciale*, quo locus aliquis particularis interdicitur, puta una Ecclesia, vel aliquæ ex iis quæ sunt in Civitate ex cap. *Cum in partibus de verbor. significat*. Igitur quando interdicuntur Ecclesiæ Civitatis, non ipsa Civitas, est interdictum locale speciale, ac ideo possunt celebrari divina officia extra Ecclesiam in illa Civitate. Sed interdicta aliqua Ecclesia, Cæmeterium quoque ipsi contiguum, cuius nempe extrema Ecclesiam seu ipsius muros contingunt, est interdictum; quia accessorium sequitur principale. E contra vero interdicto cæmeterio non censetur Ecclesia interdicta. Dixi *cæmeterium ipsi contiguum*; nam si eius extrema non contingant Ecclesiam interdictam, non est interdictum.

Interdictum *generale personale* illud est, quo interdicitur aliqua hominum Communitas, prout constituit unum corpus, scilicet interdicuntur omnes personæ Regni, Provinciæ, Civitatis, &c. *Particulare* vero, seu *speciale personale*, quo interdicitur aliqua persona, vel plures personæ Regni, Ci-

Civitatis, &c., ut particulares, v. g. familia, Collegium &c.

Datur etiam quædam partialis Interdicti species, qua prohibetur ingressus in Ecclesiam, & si quis in tali interdicto sine pœnitentia moriatur, non debet in loco sacro sepeliri cap. 20. *de sentent. excommun.* in 6.

Circa vero hæc interdicta, plura scire operæ pretium est, & notare: 1. nempe, quod interdicto populo unius Provinciæ vel Civitatis, sunt interdicti omnes illius Provinciæ & Civitatis habitatores, tametsi sint innocentes, & etiamsi quando latum est interdictum, fuerint absentes. Omnes isti nec in suo, nec in alio loco possunt audire divina, vel ecclesiastica recipere Sacramenta; quia huiusmodi interdictum sequitur personam quocumque ierit cap. *Si sent.* 16. *de sentent. excommun.* Innocentes comprehenduntur in interdicto, quatenus membra, idest pars sunt Communitatis; ita ut si abeundo tales desinant esse, idest membra illius Communitatis, desinunt esse interdicti c. 16. *de sentent. excommunic.* in 6. Interdicto tamen populo non intelligitur interdictus Clerus, nec extranei, qui ibi sunt negotiorum caussa; nec e contra interdicto Clero intelligitur interdictus populus, nisi in sententia aliud exprimatur. Unde uno ipsorum interdicto, alter licite admittitur, & accedit ad audienda ecclesiastica officia, & Sacramenta recipienda cap. *Si sent.* cit. Nam in materia pœnali, cuiusmodi est interdictum, verba stricte interpretanda sunt, c. *Odia* 15. *de regulis iuris* in 6.

Sub generali interdicto Cleri non intelliguntur interdicti Religiosi utriusque sexus, nisi exprimantur, vel ex subiecta materia, aliisve circumstantiis aliter appareat. Et ratio est, quia in materia odiosa secundum communem exceptionem Religiosi non veniunt nomine Cleri, semper tamen cum addito *Regularis*; tum etiam quia in interdicto lato contra Regulares non comprehenduntur Clerici sæculares. Tandem in iure Canonico passim ista ponuntur tamquam diversa, ut cap. *Si quis suadente* 17. q. 4. ubi dicitur *in Clericum vel Monachum*, & sic alibi. Ita tenent Abbas, Fagnanus, Anacletus, Ugolinus, Bonacina, Engel, & alii bene multi. Item interdicto Clero non intelligitur interdictus Episcopus, nisi fiat eius mentio cap. *Quia periculosum de sentent. excommun. in 6.*

Circa interdictum locale pariter notandum, in interdicto generali locali non comprehendi personas ex cap. *Sicut de sentent. excommun.* in 6. Unde incolæ Civitatis interdictæ possunt interesse Sacro & divinis officiis in aliis locis, non tamen in suburbiis & domibus adiacentibus, utpote quæ comprehendantur in interdicto Civitatis, ex cap. *Si Civitas de sentent. excommun.* in 6. Et vicissim in interdicto personali non comprehenditur locus, nisi exprimatur. Unde interdictis Clericis alicuius Ecclesiæ, non censetur interdicta ipsa Ecclesia; ita ut exteri possint in ea celebrare. Interdictum tamen locale est etiam personale respectu eorum, qui sua culpa fuerunt eius caussa; idcirco nequeunt etiam extra locum interdictum divinis interesse.

Interdicta Civitate vel Diœcesi censetur interdicta etiam Ecclesia Cathedralis cap. *Si Civitas* 17. *de sentent. excommunic.* in 6. ubi expresse habetur, quod interdicta Civitate, omnia loca ibidem interdicta censeantur, cum alias de facili vilipendi posset interdictum talis Civitatis, celebrando & audiendo divina in Cathedrali. Et propter eamdem rationem interdicta Civitate vel Diœcesi, intelliguntur interdictæ etiam Ecclesiæ Regularium; nam ipsi quoque sive exempti sint sive non exempti, nisi super eo speciale habeant privilegium, tenentur servare interdictum locale, sive sit a S. Sede, sive etiam ab Episcopo emanatum; cap. *Auctoritate* 4. *de privileg.* in 6. & cap. *Cum in partibus* 17. *de verbor. significat.* & Concil. Trid. sess. 25. cap. 12. *de Regular.*

Interdictum locale comprehendit eum quoque qui illud tulit, eiusque Superiorem, & æqualem, & incurrunt pœnas iuris, si illud violent celebrando in loco interdicto. Secus vero, si interdictum sit personale, sive generale, sive speciale. Et ratio discriminis est, quod pœnæ contra violantes interdictum locale sunt a iure communi, non autem ab homine. Ius autem commune ligat omnes, etiam Superiorem. Hinc ipse excommunicans tenetur vitare quos a se excommunicatos denunciavit. Pœnæ vero in violantes interdictum personale sunt ab homine, qui in seipsum, aut æqualem, aut Superiorem non habet vim coactivam, sed solum in suos subditos.

Interdicta alia sunt a iure, alia ab homine. Interdicta ab homine ferri possunt ab illis omnibus, qui possunt excommunicare, & suspendere cap. *Cum Ecclesiarum* 3. *de offic. Subdiac. ordinarii*. Excipiuntur tamen Superiores Regulares, qui non possunt

apponere interdictum in Ecclesiis sibi subiectis; quia eorum iurisdictio est personalis, non autem localis; & etiam quia actus iste percutit exercitium iurisdictionis in Clerum, & in populum, illos privando ne in ea celebrare, & respective audire possint divina, & sic cum non subditis talis iurisdictio exerceretur a Superiore Regulari, ut discurrit Cardinalis de Luça *de iurisdictione* disc. 99. n. 2. & ita declaravit sacra Congregatio Episcopor. & Regular. in Neapolitana Censurarum 21. Ianuarii 1697. referente Cardinali Cavalerino contra Abbatem S. Petri ad Aram, qui Ecclesiam Monialium sibi subiectam Interdicto suppofuerat.

Ad imponendum interdictum speciale seu personale requiritur culpa gravis propria, cum hoc sit pœna gravis privans magnis bonis spiritualibus. Ad locale vero, vel personale generale requiritur culpa gravis contumaciter admissa vel a capite seu a domino temporali, vel a præcipuis membris Universitatis, vel terræ, & personarum domino subditarum, licet aliqui sint innocentes ex cap. *Si sentent. de sentent. excommun.* in 6. Locale interdictum generale Episcopus decernere nequit propter debitum pecuniarium.

Effectus interdicti. Effectus interdicti tres sunt. Primus est privatio celebrationis & auditionis divinorum officiorum. Secundus privatio quorumdam Sacramentorum. Tertius privatio ecclesiasticæ sepulturæ, ut patet ex allata definitione, & habetur cap. *Alma Mater*, & cap. *Si Civitas de sentent. excommun.* in 6. Nomine autem divinorum intelliguntur Missa, Horæ Canonicæ, vel aliæ preces solemniter recitatæ, supplicationes, benedictiones Nuptiarum, Aquæ, &c., demum omnis actio ab Ecclesia ordinata ad cultum Dei, ut exercenda eius nomine, & ab eius Ministris: Unde tempore interdicti non est vetitum, ac licite possunt exerceri ea, quæ non fiunt publice nomine Ecclesiæ, ut benedictio mensæ tam a laicis quam a Clericis, fundere preces privatas v. g. recitare Psalmos, Litanias &c., quia hæc non sunt ordinata ab Ecclesia, nec peraguntur tamquam ab eius Ministris. Immo Clerici tenentur privatim recitare Horas Canonicas; debent tamen omittere *Dominus vobiscum*, cum illa brevis oratio sit actus hierarchicus, qui secundum Rubricas Breviarii prætermittendus est ab eo, qui non sit saltem Diaconus. Item conceditur ut semel in hebdomada Missa submissa voce celebretur ad renovandam Eucharistiam servandam pro infirmis; ita tamen ut ianuæ sint clausæ, non pulsentur campanæ, & excludantur excommunicati, & interdicti. Et iure antiquo eadem cautione convenire poterant duo, aut ad summum tres Clerici ad persolvendas Horas Canonicas, sed submissa voce, & sine cantu cap. *Quod inter de pænit. & remiss.* Concio cæteroquin licita est, licitumque ei interesse. Auxit concessiones Bonifacius VIII. qui, ut habetur in laudato cap. *Alma Mater*, permisit ut non solum duo aut tres, sed omnes Clerici convenire possint in Ecclesia (modo tamen non sit specialiter interdicta) ad Missas celebrandas, & alia divina officia, sed submissa voce, ianuis clausis, sine campanarum pulsatione, exclusis excommunicatis & interdictis; nam Clerici personaliter interdicti convenire non debent. Dixi *Clerici*; quia laicis in hac Constitutione nihil concessum est. Propter laicos si quidem expellendos præcipit Summus Pontifex cit. cap. *Alma*, ut omnia submissa voce & ianuis clausis peragantur.

Item cit. cap. *Alma* permittitur, ut in Festivitatibus Natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis B. Virginis campanæ pulsentur, & ianuis apertis alta voce divina officia solemniter celebrentur, exclusis excommunicatis, sed admissis interdictis, modo tamen qui caussam interdicto dederunt, ad altare nullatenus appropinquent. Hoc privilegium extendit Martinus V. ad Festum Corporis Christi, & Eugenius IV. ad totam eius Octavam, & Leo X. ad Festum Conceptionis B. Virginis, & ad eius Octavam.

Regulares, quibus post Tridentinum cum sufficientibus derogatoriis specifice & expresse est indultum, ut quædam proprii Ordinis festa solemni ritu tempore Interdicti generalis quacumque auctoritate positi celebrent, possunt in omnibus illis festivitatibus voce alta, apertis ianuis, pulsatis campanis divina facere, ac omnibus Fidelibus Sacramenta ministrare, exceptis excommunicatis, ac nominatim interdictis, seu iis qui interdicto caussam quomodocumque præbuerunt, & omnia alia libere, & solemni ritu peragere, ac si appositum non esset interdictum, ut expresse post Concilium Trid. & Gregorium XIII. concessit Ordini Minorum S. Francisci Clemens VIII. die 17. Octob. 1595. Constitutione quæ incipit *Sacræ*, in qua omnis circa hoc tollitur dubietas. Hoc privilegio fruuntur omnes alii quoque Regulares communicantes ex privi-

le-

legio a Summis Pontificibus ipsis concesso in privilegiis; & hi praecipue, quibus talis concessio facta est, vel innovata post citatam Constitutionem Clementis VIII. in favorem Minorum, vel habent communicationem a S. Sede omnium privilegiorum, quae concessa sunt & concedenda aliis Regularibus Ordinibus. Ita Suarez, Rodriquez, Portellus &c. quidquid in contrarium sentiant Pignatellus & Mattheucci. Vide tamen Card. Petram t. 5. Comment. ad Constitutionem 10. Sixti IV. n. 15. 16. Ferrari art. 6.

Privat 2. interdictum quibusdam Sacramentis, seu vetat administrationem & receptionem quorumdam Sacramentorum, non omnium, sicuti fert poena excommunicationis; Nam interdictis, idest durante tempore interdicti, concessum est administrare & recipere Sacramenta Baptismi, Confirmationis, & iure novo etiam Poenitentiae, & haec conferri possunt etiam sanis, quotiescumque libuerit. Dixi *iure novo;* quia iure antiquo Sacramentum Poenitentiae interdictis non licebat conferre, nisi constitutis in mortis articulo cap. *Quod inter de poenitent. & remiss.* & cap. *Non est vobis de sponsal.* Baptismum vero semper licuit etiam tempore interdicti conferre ex cap. *Quoniam de sentent. excommunic.* in 6. ubi permittitur conficere Chrisma die Coenae Domini; idemque dicendum de Confirmatione, quae est complementum Baptismi. Iure tam novo quam veteri non licet initiari Sacramento Ordinis in loco interdicto, tametsi ordinans & ordinatus non essent interdicti. Quod si alteruter sit interdictus, nequidem in loco non interdicto celebrari potest Ordinatio ex cap. *Non est vobis de Sponsalibus*, ubi solum permittuntur Sacramenta Eucharistiae & Poenitentiae, & cap. *Alma*, *de sentent. excommun.* in 6. in quo Bonifacius nihil immutavit circa Sacramentum Ordinis, licet de iure antiquo multum relaxaverit. Sacramentum extremae Unctionis cap. *Quod in te de poenitent. & remiss.* denegatur omnibus etiam Clericis & Religiosis, tametsi interdictum locale servaverint, nec personaliter sint interdicti; & hanc poenam non imminuit Bonifacius VIII. cit. cap. *Alma*; Nihilominus tamen sentiunt aliqui posse conferri infirmis, qui suscipere nequeunt alia Sacramenta. Sacramentum Eucharistiae iure antiquo & novo ministrari nequit, nisi in mortis periculo, exceptis quibusdam diebus solemnibus. Verum quoad haec Sacramenta, circa quae relaxatus est rigor erga sanos, excipiuntur semper excommunicati, & ii qui quomodolibet caussam dederunt interdicto, idest saltem ad perpetrandum delictum, ob quod interdictum seu sententia interdicti lata est, praebuerint auxilium, consilium, vel favorem, nisi prius satisfecerint ob delictum, vel de satisfactione idoneam seu iuratam cautionem prius dederint. Quoad Matrimonium vero, si spectetur ut merus contractus, potest celebrari in loco interdicto, etiam ab interdictis. Si spectetur autem ut Sacramentum, secundum multos a Sacerdote ministrandum, iure antiquo erat vetitum, sed iure novo cit. cap. *Alma* Nuptiae benedici possunt in loco interdicto, modo nubentes non sint excommunicati & interdicti, & illa benedictio fiat submissa voce, & ianuis clausis. Excipiuntur tamen aliqui dies, in quibus divina officia celebrari possunt, ut vidimus iuxta laudatum cap. *Alma;* igitur & nuptialis benedictio. Habert. Per interdictum non privatur Clericus iurisdictione, etiamsi personaliter sit interdictus, ac nominatim denunciatus; quia per interdictum prohibentur solum divina officia, Sacramenta, & ecclesiastica sepultura. Iurisdictio autem ad nullum horum revocari potest, nisi sit cum aliqua solemnitate, quae ad divinum officium pertineat.

Circa vero tertium effectum Interdicti, qui est privatio ecclesiasticae sepulturae, quoad locale interdictum extenditur ad omnes; ita ut nullus, quantumvis innocens, nec infans, nec amens, potest in loco sacro sepeliri cap. *Quod in te* 11. *de poenitent. & remiss.* Excipiuntur tamen Clerici, qui non sint specialiter interdicti, nec interdicto caussam dederint, nec interdictum violaverint; hi enim cum silentio, & sine solemnitate, absque campanarum pulsatione, ut vidimus, possunt in loco sacro, etiam specialiter interdicto, si non adsit alius non interdictus, sepeliri; cit. cap. *Quod in te* 11. *de poenit. & remiss.* Pirhing in Ius Canonicum. Immo ex iure novo possunt sepeliri cum Missa & Officio Defunctorum, submissa tamen voce, & ianuis clausis cap. *Alma*. Habert. Ferrar. Dixi *Clerici;* nam Laici, nisi gaudeant privilegio, licet non sint personaliter interdicti, nequeunt in loco sacro interdicto, tempore interdicti sepeliri, cum lex privilegium solis Clericis concedat. Possunt quidem laici non personaliter interdicti, qui nec culpabilem caussam dederunt interdicto, sepeliri in

in loco sacro non interdicto; quia, ut dictum est, non personaliter interdicti non tenentur servare interdictum in locis non interdictis. Qui autem sepulti sunt extra locum sacrum tempore interdicti, hoc cessante, si commode fieri possit, in locum sacrum sunt transferendi. Si vero contingeret contra prohibitionem iuris, aliquem interdictum in loco sacro sepeliri, is non esset extrahendus, quia hoc non reperitur in iure praescriptum; nam interdictus non privatur, ut excommunicatus, communione Fidelium, & poena non est extendenda ad alium casum in iure non expressum.

Poena autem violantium interdictum audiendo divina, prima est communiter loquendo tam quoad Clericos & Religiosos, quam quoad Laicos, culpa mortalis, quia violant Ecclesiae praeceptum in re gravi. 2. Est excommunicatio Papae reservata, quam incurrunt & domini temporales, si compellant Clericos ad publice celebranda officia in loco interdicto, vel impedientes ne publice excommunicati & interdicti exeant, tempore divinorum Officiorum, necnon ipsi interdicti moniti non exeuntes, Clement. 2. *de sent. excommun.* & Religiosi etiam exempti, qui non servant interdictum generale locale latum a Papa vel ab Ordinario, quando servatur ab Ecclesia Matrice, vel a Parochiali loci, in quo habitant cit. Clement. 2. *de sentent. excommunic.* Qui vero corpus alicuius interdicti extra casus concessos scienter sepeliunt in loco sacro, contrahunt excommunicationem Episcopo reservatam. Clerici autem sive saeculares sive Regulares, qui interdictum violant exercendo actum Ordinis, v. g. celebrando divina Officia, fiunt irregulares ex cap. *Is cui, de sent. excommunicat.*

Episcopi tamquam Sedis Apostolicae delegati variis in casibus possunt subiicere interdicto Ecclesias Exemptorum, & Regularium, & praesertim si interdictum in loco publicatum non observent. Sacra Congregatio Concilii in Indiarum 17. Decemb. 1650. Si accedente Episcopo ad eorum Ecclesias pro celebranda Missa Pontificali, nolint eum obsequiis iuxta praescriptum decretorum Apostolicorum & sacrae Congregationis Rituum recipere, servire, vel ei Baldachinum erigere iuxta solitum, de cera & supellectilibus providere. Sacra Congregatio Concilii in Venefrana Interdicti 26. Ianuarii 1697. Si Baldachinum, vel osculum Evangelii, vel assistentiam in Presbyterio in eorum Ecclesiis permittant, & concedant personis saecularibus, quantumvis nobilibus & illustribus, ut disponunt Decreta generalia sacrae Rituum Congregationis 13. Martii 1688. & 22. Aprilis 1690. approbata a SS. die 22. eiusdem mensis & anni. Si ab Episcopo moniti, sepulturas ab Altaribus & Pradellis eorum Ecclesiarum constructas nolint aut differant expurgare, & illas muro obstrui facere & replere. Sic pluries decrevit sacra Congregatio Episcopor. & Regular. Si ad processiones, quibus intervenire tenentur, moniti, accedere recusent. Sic decrevit pluries sacra Congreg. Concilii, & signanter 27. Iulii 1627. & in una Mediolanensi 3. Augusti 1658. Si abusus & irreverentias ab eorum Ecclesiis moniti nolint vel negligant removere, vigore Concilii Trid. in decreto *de observandis & evitandis in celebratione Missarum*.

Episcopi tamquam Sedis Apostolicae delegati possunt Abbates, aliosve usum habentes Pontificalium, ac Praelatos, & Superiores Regulares & exemptos, censura interdicti ab ingressu Ecclesiae, vel suspensionis ab exercitio Pontificalium punire & coercere; si paramenta & vasa sacra pro usu aliarum Ecclesiarum benedicant, cum hoc eis expresse vetitum sit a Decretis generalibus sacrae Congregationis Rituum emanatis 27. Septemb. 1659. & 20. Iulii 1660. confirmatis & approbatis quoad hoc a SS. Alexandro VII. die 20. Iulii 1660. Episcopi pariter tamquam Papae delegati procedere possunt per interdictum, aliasque censuras contra Regulares inobedientes & contumaces in illis casibus, in quibus datur eis facultas ipsos coercendi, corrigendi, & puniendi; & est communis, ut expresse fatetur Passerinus ex Ordine Praedicatorum, & passim DD. arguunt ex Constitutione 28. Gregorii XV. quae incipit *Inscrutabili*.

Interdictum sive locale sit sive personale, si indeterminate feratur, habet omnes interdicti effectus; locale quidem circa locum, personale circa personas. Quod si interdictum personale sit tantum ab aliqua actione determinata, interdictus potest alias actiones exercere, in quibus actio interdicta non continetur v. g. si quis interdicatur ab altaris ministerio, licite potest confessiones excipere. Sed interdictus ab ingressu Ecclesiae, non potest in ea audire aut celebrare divina officia, quia primum includit hoc posterius.

Quoad relaxationem seu absolutionem ab interdicto, non pro omni interdicto eadem est regula: Nam si interdictum latum est

ad certum tempus, vel sub aliqua conditione, elapso illo dato tempore, vel conditione impleta, statim per se cessat. Sic Glossa communiter recepta in Clement. 1. verbo *Donec de decimis*. Et si tale interdictum latum sit a iure, ante elapsum tempus, & conditionem impletam Episcopus dispensare nequit, nisi interdictum proveniat a delicto occulto nondum deducto ad forum contentiosum, quia censetur tacite reservatum. Pirhing. in Ius canonic. Si vero interdictum locale vel personale a iure communi sit latum, & non reservatum, tolli potest ab Episcopo, vel ab alio habente iurisdictionem Episcopalem in Communitatem interdictam ex cap. *Nuper* 29. *de sent. excommunic.* Si autem latum sit a Papa tamquam ab homine, non potest Episcopus illud relaxare: Nam censura specialiter lata ab homine, auferri nequit nisi ab ipso ferente, vel delegato, aut Superiore in ipsum plenam iurisdictionem habente ex cap. *Pastoralis* 11. §. *Praeterea de offic. Ordinarii*. Multo minus poterunt Parochi, & Confessarii etiam privilegiati quodvis interdictum relaxare; quia ad talem actum requiritur iurisdictio in foro exteriori, quam illi non habent, sed solum in foro interiori conscientiae. Locus autem & Communitas non subiacent iudicio interno pro foro animae, ut patet.

Interdictum quodcumque latum per specialem sententiam ab homine, relaxari, ut modo diximus, seu tolli nequit, nisi ab ipso qui illud tulit, aut ab eius successore, delegato, aut Superiore, qui postremus habet in ipso ferente plenam iurisdictionem cap. *Pastoralis* 11. §. *Praeterea de offic. Ordinarii*. Ita illi soli supradicti possunt absolvere ab interdicto lato per sententiam generalem, quando auctor illius in ipsa generali sententia eius absolutionem sibi reservavit, cap. *Nuper de sent. excommunic.* Interdictum locale generale non potest relaxari ad cautelam, cap. *Praesent. de sent. excomm.* in 6. Quaecumque vero alia interdicta possunt ad cautelam relaxari, sicut excommunicatio; cum excommunicatio & interdictum pari passu procedant, ut Glossa in cap. *Praesenti*, verbo *Declaramus*.

§. XV.

De degradatione, depositione, cessatione a Divinis, & violatione Ecclesiae.

Inter poenas Canonicas ultra excommunicationem, suspensionem & interdictum, maximae sunt etiam degradatio Clericorum, & depositio, quae cum antiquitus promiscue sumerentur, nempe ad significandum, Clericum condemnatum, locum quem tenuit, amittere, & a gradu sui Ordinis excidere; hinc est quod nunc etiam, quando secundum praesentem disciplinam ob diversitatem effectuum distinguuntur, degradationis nomen quodammodo includat depositionem; sed iuxta disciplinam, quae invaluit posterioribus temporibus, inducta est distinctio inter degradationem & depositionem, ita ut talis poena, degradatio vocetur, quatenus degradatio est realis seu actualis, prout vero est verbalis, dicitur depositio.

Degradatio igitur realis seu actualis est, quando ob Clerici incorrigibilitatem actualiter in perpetuum, & sine spe restitutionis, clericus privatur, exauthoratur, exuitur & spoliatur non solum omni officio & beneficio, sed etiam omni Clericali privilegio per detractionem insignium Clericalium cum solemnitate a iure praescripta, & traditur Curiae saeculari, iuxta leges ab ea puniendus; ita ut si quis talem Clericum percuteret, peccaret quidem, sed non incurreret excommunicationem: Sic Barbosa cum communi. Nam per talem poenam amittit degradatus privilegium Canonis, & privatur privilegio fori, quatenus eiicitur a foro ecclesiastico, & traditur puniendus foro seu Curiae saeculari, non secus ac si esset Laicus, quamvis in eo tradendo foro civili debeat Ecclesia pro eo intercedere, ut citra mortis periculum eius sententiam moderetur cap. *Novimus de verbor. significat.* Non privatur tamen charactere, qui est indelebilis cap. *Ostenditur* 30. dist. 4. *de consecrat.* ac proinde si sit Sacerdos, nec potestate valide consecrandi; quia haec potestas est solum simpliciter impedibilis; neque facultate absolvendi in mortis periculo, quia pro tunc nulla est casuum reservatio. Non liberatur tamen degradatus ab onere recitandi Horas Canonicas, & servandi castitatem, ne alioquin ex suis delictis commodum reportet: est communis inter DD. Noluit tamen sacra Congregatio Concilii 13. Augusti 1703. & alias postea requisita definire, num condemnatus ad triremes teneatur ad recitandas Horas Canonicas: Immo nec Clemens XI. cui remisit sacra Congregatio resolutionem casus. Unde colligitur, degradationem realem seu solemnem fieri non posse nisi ab Episcopo, ut tenent communiter DD. ex Concilio Trid. sess. 13. cap. 4. *de reform.* ubi habetur: *per se ipsum*;

Immo non sufficit ut Episcopus sit electus ac confirmatus, sed debet esse consecratus, ut Barbosa & Glossa communiter recepta in cap. *Transmissum* 15. *de elect.* verbo *de talibus*. Et talis degradatio est ordinis Episcopalis, ut nequeat ea aliis ab Episcopo demandari, idest Abbatibus, Presbyteris, ac solemniter benedictis cap. *Aqua* 9. *de consecrat. Ecclesiæ vel altaris*.

Clericus degradatus induitur omnibus Ordinis sui ornamentis, manibusque tenet librum, vel aliud officii sui instrumentum, quo habitu adducitur ad Episcopum, qui singula ornamenta singillatim ei publice eripit, incipiendo ab eo, quod in ordinatione ultimum est, & desinendo in eo, quod primum erat, scilicet in humerali; iubetque ut totum caput radatur ad delendam coronam Clericalem, nec ullum supersit Clericatus vestigium. Inter hæc, terroris caussa, pronunciat formulas eis contrarias, quas adhibuerat in Ordinatione, ut habetur cap. *de pœnis* in 6. & in Pontificali Romano, ubi exponuntur forma, ritus, & circumstantiæ degradationis. Hæc solemnis degradatio fit, si Clericus tradendus sit Curiæ sæculari; unde adstat Iudex sæcularis, ut reum illico ad se rapiat.

Ad degradationem autem requiritur numerus Episcoporum, qui præscribitur, & requiritur a veteribus Canonibus: Nam ad degradationem Episcopi requiruntur concilium duodecim Episcoporum, sex ad Presbyteri, trium ad Diaconi. Minores vero Clericos deponere seu degradare potest Episcopus in consessu suorum Presbyterorum. Hoc antiquitus observari, quando Comitia erant frequentiora, facilius erat; nunc quando rariora sunt, iuxta statutum Concilii Trid. sess. 13. cap. 4. *de reform.* hoc fieri potest per solum Episcopum sine numero olim præfinito Episcoporum, sed sufficit assistentia totidem Abbatum, usum habentium, ex privilegio Pontificio, Baculi & Mitræ, si in Civitate, aut Diœcesi commode haberi possunt, alioquin aliarum personarum, quæ sint constitutæ in ecclesiastica dignitate, aut ætate graves, seu iuris scientia commendabiles. Ex declaratione autem sacræ Congregationis ex Fagnano lib. 3. *Decretal.* cap. *Aqua* appellatione personarum in dignitate constitutarum, de quibus loquitur Concilium, non comprehenduntur Prælati Regularium Mendicantium, cum non habeant nomen dignitatis; & Abbates non debent assistere processui, sed tantum solemni, & actuali degradationi ut Assessores, & Ordinarius adhibere potest alias personas in dignitate constitutas etiam alterius Diœcesis.

Nota, Regulares de iure communi non posse degradare suos subditos degradatione reali seu actuali, quia ius commune designat ad hoc munus solum Episcopum cap. *Degradat.* 2. *de pœnis* in 6., quia ordinare est solius Episcopi, sic & deiicere. Unde hoc exequi nequeunt Prælati Regulares, nisi illis concessum sit per privilegium a S. Sede, vel per consuetudinem a S. Sede toleratam. Sic Barbosa cum aliis. Possunt quidem degradare eos degradatione verbali, quæ est depositio, cum hæc etiam in Clericis sæcularibus fieri queat per Vicarium Generalem.

Depositio vero, quæ est degradatio verbalis, est ea pœna ecclesiastica, quæ fit per solam & simplicem sententiam, qua Clericus criminosus ab Ordinibus Clericalibus, seu ab eorum exercitio, idest ab officio & a beneficio quoque, si aliquod possideat, in perpetuum privatur, retentis tamen privilegiis fori & Canonis. Et licet depositio maxime ad suspensionem accedat, ab ea tamen essentialiter discrepat, quod suspensio de se non sit perpetua, secus depositio, quæ idcirco non est veri nominis censura. Si Clericus degradatus, ex aliqua iusta caussa restituatur ad Ordines Clericales, non debet de novo sacris insigniri; quia Clericus degradatus, licet non sit in dignitate, ac ante depositionem, vere tamen adhuc est, & dicitur Clericus c. *Degradatio* verb. *Privilegia de pœnis* in 6.

Pœna degradationis & depositionis non infligitur nisi ob culpas valde graves; & pro depositione seu degradatione verbali sunt adulterium, concubinatus, simonia notoria, stuprum, incestus, furtum, periurium, homicidium, & alia graviora delicta, ut cap. *Si clerici* 4. *de iudiciis* §. *de adulteriis*. Crimina vero, ob quæ de iure deveniri potest ad degradationem realem seu actualem sunt hæresis cap. *Ad abolendum* 9. & alibi; falsificatio litterarum Apostolicarum cap. *Ad falsariorum* 7. *de crimine falsi*; conspiratio in proprium Episcopum cap. *Si quis Sacerdotum* 18., incorrigibilitas Clerici post servatos aliarum pœnarum gradus cap. *Cum non ab homine* 10. *de iudiciis*; crimen non Sacerdotum, qui audent Missam celebrare aut Confessiones Sacramentales excipere, ex Constitut. Clementis VIII. falsificatio, & adulteratio monetarum intra Italiam ex Constitutione Urbani VIII. quæ incipit *In suprema*;

Ces-

· Cessatio a divinis est vicina Interdicto, sicuti depositio affinis est suspensioni. Cessatio quippe a divinis est seu definiri potest, *legitima desistentia a divinis Officiis & Sacramentis praecepta ab Ecclesia certo in loco, vetans Clericis sub mortali, ne ibi illa peragant, nisi quatenus necessitas postulat*. Dicitur *desistentia legitima*, idest secundum praescriptum atque ob legitimam caussam indicta, sive ab homine, qui eam per sententiam aliquando plus, aliquando minus generaliter decernere potest, sive a iure; quia cum Ecclesia polluitur, in ea cessatur a divinis. Dicitur *a divinis officiis* &c., quia iuxta communem Doctorum non licet durante tempore cessationis praeter unum Sacrificium quaevis divina officia celebrare. Possunt tamen Sacramenta Baptismi, Confirmationis, Poenitentiae, ac Eucharistiae in mortis periculo conferri; ex quo consequitur, quod confici possit etiam sacrum Chrisma feria quinta maioris Hebdomadae, & propter specierum renovationem semel in hebdomada Missam posse celebrari. Non sic tamen conveniunt DD. circa Matrimonium, an tempore cessationis celebrari possit, & Poenitentiae Sacramentum non infirmis ministrari. Asserunt aliqui hoc fieri posse, & quoad Poenitentiam scribit Coninch ita resolutum esse a pluribus Salmanticensis Academiae Doctoribus; & addit cum Suarez, sepulturam sacram tempore cessationis nullo iure esse vetitam, nisi forsan haec prohibitio vigeat aliquo in loco ex inducta consuetudine. Verum quidem est, quod tali tempore abstinendum esset a consueta officii solemnitate. Dicitur *praecepta ab Ecclesia*, quia hanc cessationem a divinis nisi Ecclesiastica potestas praecipere valet. Dicitur tandem *aliquo in loco*: Nam licet cessatio a divinis, non secus ac interdictum, in generalem & particularem queat, non potest tamen dividi in localem, & personalem, cum nonnisi in loca decernatur. Haec poena fere eosdem effectus habet ac interdictum, non tamen est censura, cum non sit poena medicinalis, sed signum moeroris ab Ecclesia concepti ob gravem iniuriam, vel in se, vel in Ministrorum suorum personam illatam. Differt insuper ab interdicto etiam locali, & quia interdictum semper afficit aliquas personas, quae eidem caussam dederunt, minime autem cessatio a divinis; & quia violatio cessationis a divinis non inducit irregularitatem, quam certe inducit interdicti violatio. Religiosi quidem, qui cessationem violant, hoc ipso incurrunt poenam excommunicationis Clement. 1. *de sentent. excommunic.* 4.

§. XVI.

De Ecclesiae violatione.

Cum una ex caussis cessationis a divinis, sit Ecclesiae violatio seu pollutio, non incongruum est hic aliquid breviter addere de Ecclesiae violatione seu pollutione. Ecclesia autem tunc pollui dicitur, quando quaedam in ea contingunt adeo ipsius reverentiae contraria, ut in ea non amplius liceat divina officia celebrare priusquam reconcilietur.

Ecclesia autem pluribus modis & casibus polluitur, ita ut indigeat reconciliatione. Primo enim polluitur per voluntariam, notabilem, iniuriosam & mortaliter culpabilem humani sanguinis effusionem, quae in ea contingat, sive mors vulnerati sequatur, sive non cap. *Ecclesiis* 20. dist. 1. *de consecrat* cap. *Proposuisti* 4. & alibi. Sicuti autem per voluntarium & iniuriosum homicidium ibi patratum polluitur, sive interfectus Christianus sit, sive non, sive fiat cum sanguinis effusione, sive absque effusione sanguinis; ita ut polluatur Ecclesia, si aliquis in ea suspendatur vel suffocetur; sic nihil interest, ut Ecclesia polluatur, quod quis proprium, vel alterius hominis sanguinem criminose in ea fundat; ita ut si quis rationis compos ex ira vel desperatione seipsum occidat, vel etiam cum sanguinis effusione se percutiat, Ecclesia erit polluta, & reconciliari indigebit, ut expresse Glossa verb. *Sanguinis humani* in additione. Sic Sayrus, ac Barbosa cum aliis. Sanguis debet in notabili quantitate effluere, ut significat verbum *effusio*, & notat Glossa in cit. cap. Et multo minus Ecclesia esset polluta, si nulla contingat sanguinis effusio, licet aliquis ibi graviter verberaretur, & eius carnes contererentur, & ossa confringerentur, cum iura requirant sanguinis effusionem. Immo etiam copiosa sanguinis effusio Ecclesiam non pollueret, si non esset caussata a percussione graviter peccaminosa; sed si leviter sit culpabilis, licet sanguis copiose effundatur, Ecclesia non erit polluta, ut fit quando pueri se ad invicem percutiunt, vel si pater aut magister correctionis gratia leviter modum excederet in percutiendo filium vel discipulum, ut copiosa sequeretur sanguinis effusio: per has enim percussiones, utpote non graviter iniuriosas, Ecclesia non violatur.

Quibus modis polluatur Ecclesia.

tur. Sic Navarrus, Barbosa & alii. Dicitur *in ea contingat*, seu in qualibet eius parte, quæ sit locus sacer, scilicet intra illud spatium, quod spectat ad internum corpus Ecclesiæ, a tecto interiori usque ad pavimentum, ut Bonac. Cabassut. Pontas & alii. Quare si homicidium seu sanguinis effusio contingat supra Ecclesiæ tectum, vel supra fornicem Ecclesiæ vulgo *soffitto*, vel in specu subterraneo, modo non sit locus deputatus ad sepulturam Fidelium, aut in Sacristia, in turri campanaria, vel etiam in cæmeterio, licet Ecclesiæ contiguo, non polluitur Ecclesia; pollueretur tamen cæmeterium. Violatur pariter Ecclesia, si quis recipiat vulnus lethale in Ecclesia etiam sine effusione sanguinis, ex quo extra moriatur; quia actio illativa mortis facta est in Ecclesia: sicuti ex opposito si quis extra Ecclesiam graviter vulneratus est ab existente extra Ecclesiam, puta per lapidem aut aliquid aliud, & vulneratus Ecclesiam ingrediatur, & ibi contingat sanguinis effusio, & etiam mors, Ecclesia tunc non pollueretur, quia actio iniuriosa caussata est ab existente extra Ecclesiam: pollueretur vero si quis foris existens iaculum, aut cultrum mittat, eumque, qui in Ecclesia est, occidat, vel etiam solum ita feriat, ut contingat copiosa sanguinis effusio. Dicitur *per voluntariam*; non enim pollueretur locus sacer, si quis fortuito casu, puta trabe corruente oppressus moriatur, vel mente captus se occidat; quia non polluitur Ecclesia per quamcumque etiam voluntariam occisionem, sed per eam solam, quæ satis voluntaria sit ad mortalem culpam incurrendam. Dicitur *notabiliter iniuriosam*, idest perpetratam modo, qui graviter adversetur reverentiæ Ecclesiæ. Quocirca non polluitur, si quis cum iusto moderamine ad sui defensionem alterum occidat. Pollueretur quidem si mors alicui reo inferretur etiam per sententiam iudicis; item si martyr ob Fidem occideretur; quia licet sanguis Sanctorum Ecclesias consecret, eorum tamen cædes ex persecutoris dispositione est immane sacrilegium, ita ut Ecclesiam tunc polluit non sanguis effusus, sed iniuriosa sanguinis effusio.

Violatur 2. Ecclesia, quando humanum semen in Ecclesia criminose, & notorie est effusum, sive sit hominis, sive mulieris, sive hæretici, aut infidelis, sive in copula carnali, sive etiam per mollitiem, aut adulterium, vel sodomiam, aut bestialitatem in cap. *Ecclesiis* 20. dist. 1. *de consecrat.* Et est communis Doctorum cum Barbosa. Quare Ecclesiam non violat illusio contingens in somnis, aut in vigilia: Immo nec sufficit iuxta multos etiam effusio seminis voluntaria in caussa, vel mera seminis distillatio. Sufficit quidem copula coniugatorum sine necessitate exercita. Dixi *sine necessitate*; nam si coniuges constringerentur diu habitare in Ecclesia, ut contingit tempore belli, & periculum esset incontinentiæ, possunt secundum multos, secluso tamen scandalo, ibi debitum sibi ad invicem reddere. Alii tamen contrarium sustinent, ut Sylvius.

Polluitur 3. Ecclesia, si in ea sepeliatur aliquis excommunicatus vitandus, scilicet publice denunciatus cap. *sacris* 12. *de sepultur*. aut notorius Clerici percussor, aut infidelis, licet infidelis esset etiam infans, ut communiter DD. Immo probabilior est, etiam si sepeliatur infans non baptizatus, filius parentum Fidelium; dummodo tamen mortuus non sit in utero & cum ipsa matre sepeliatur, cum, antequam partus editus sit, mulieris, eiusque viscerum sit portio. Ecclesia autem violata per sepulturam excommunicati publice denunciati, reconciliari nequit nisi exhumato ipsius cadavere, si ab aliis discerni queat, vel collata ei absolutione a censuris, si in morte signa dederit pœnitentiæ. Si in Ecclesia sepulti sint hæretici non nominatim denunciati, tametsi alias notorii, non censetur Ecclesia violata, nec ideo indiget reconciliatione, quia cum non teneamur eos vitare in vita, sic nec in morte. Quoad hæreticos vero nominatim denunciatos, ut sunt Protestantes in Germania, ubi usus invaluit ut illi quoad sepulturam tolerentur, Ecclesia vel cœmeterium inde non polluitur. Licet vero interdicti & excommunicati in iure æquiparentur, non violatur tamen Ecclesia, si interdicti denunciati in ea sepeliantur, cum id nullibi expressum sit.

Num vero polluatur Ecclesia eo quia Episcopus excommunicatus & denunciatus eam consecret, & benedicat, non conveniunt DD. In casu igitur tam incerto, consulendus esset Metropolitanus, ut advertit Pontas. De eius reconciliatione, vel nova consecratione iam actum est in tractatu de Sacramento Eucharistiæ.

CAPUT III.

De Immunitate Ecclesiastica, & de Iure Asyli.

§. I.

De natura & divisione Immunitatis Ecclesiasticæ.

IMmunitatis vocabulum derivatur a nomine *munus*, seu a munere, quod generaliter acceptum, triplicem habet significationem: 1. scilicet muneris seu doni; sic munera dari dicuntur, & mitti; 2. officii cum honore, ut sunt munera militaria, munera civilia, quæ esse solent cum honore; 3. oneris seu obligationis functionis cuipiam impositæ, vel lege aut more ei incumbentis sine honore, quomodo est municeps, quasi communium onerum seu munerum particeps; unde qui a tali onere seu obligatione exemptus est, dicitur immunis esse, & immunitate gaudere. Quocirca muneri in hac tertia significatione accepto opponitur immunitas L. *munus* 18. & ibi Glossa verb. *munus* & verb. *officium* ff. *de verbor. significat.*

Immunitas Ecclesiastica seu immunitas Ecclesiarum, quamvis passim a pluribus pro eodem sumantur, & unica definitione definiantur, proprie tamen & rigorose loquendo non sunt idem, sed diversum, ut advertunt Riccius, Engel, Reiffenstuel & alii, intelligentes pro immunitate Ecclesiarum, immunitatem localem Ecclesiis, locisque sacris competentem; & pro immunitate ecclesiastica, immunitatem personalem & realem competentem personis Ecclesiasticis, & rebus ad tales personas, vel ad Ecclesias seu loca sacra pertinentes cap. *Satis cunctas* 1. Extravag. *inter communes* §. *incendiarios*. Quidquid tamen sit:

finitio [illegible] Immunitas Ecclesiastica sumpta generatim definitur seu describitur: *Immunitas Ecclesiastica est ius seu exemptio, qua Ecclesiæ res, & personæ Ecclesiasticæ a publicis muneribus, & oneribus sæcularibus sunt liberæ*; vel ut alii: *Est ius, quo Ecclesiæ, & alia loca sacra, necnon personæ ecclesiasticæ ac res ipsarum, liberæ ac immunes sunt a muneribus & oneribus sæcularibus, atque ab actibus eorum sanctitati & reverentiæ debitæ repugnantibus*. Huiusmodi immunitas sic communiter accepta ac descripta dividitur in *localem*, *realem*, & *personalem*. Immunitas *localis* est ea, quæ convenit Ecclesiis, aliisque locis sacris, & piis, ac Religiosis. Immunitas *realis*, quæ competit rebus, seu bonis Ecclesiasticis, idest pertinentibus ad Ecclesias vel Ecclesiasticas personas. *Personalis*, quæ personis Ecclesiasticis competit.

Certe minime est ambigendum, Clericos, Eccclesias, earumque res seu bona, respectu eorum quæ vere & proprie spiritualia sunt, iure divino immunia esse seu exempta a iurisdictione seu potestate sæculari. Sic Barbosa, Covaruvias cum communi; & hoc probatur ex Sacramentis, quorum cognitio iuxta Tridentinum sess. 24. can. 12. pertinet ad solum Iudicem Ecclesiasticum. Ita ibi: *Si quis dixerit, caussas Matrimoniales non spectare ad Iudices ecclesiasticos, anathema sit*. Idemque accidit in Donis supernaturalibus, in Beneficiis Ecclesiasticis, in rebus sacris, aliisque similibus, ad quorum decisionem supernaturalis cognitio requiritur. Nam super his nullam prorsus iurisdictionem, seu potestatem Principibus sæcularibus, quibus tota potestas a Republica communicatur, Deus contulit, sed ad illa iudicanda supernaturalis instituta fuit potestas ecclesiastica, quam tradidit D. Petro, aliisque Apostolis, & legitimis eorum successoribus Ioannis 21. *Pasce oves meas*, &: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos: Docete omnes gentes*. Quoad alia vero, probabilius censent permulti contra aliquos, immunitatem realem & personalem esse de iure divino, & hoc colligunt ex sacræ Scripturæ testimonio, & iuris textibus. Geneseos enim 47. sub Pharaone Ægypti rege habetur, Sacerdotes, & Levitas exemptos fuisse a iurisdictione sæculari, & a lege solvendi tributa; & hoc refertur in cap. *Non minus de ecclesiastica immunitate*, ubi idcirco graviter arguuntur plures Christiani Principes, quod deterioris conditionis factum sub eis Sacerdotium videatur, quam sub Pharaone, qui legis divinæ notitiam non habebat. Nota verba *legis divinæ*. Et sic colligitur ex aliis variis locis, ut Levitici cap. ult. Numeror. cap. 3 primi Esdræ cap. 7. Colligitur pariter ex Iure canonico, ut ex cap. *Si Imperator* dist. 96. & sic Glossa in hoc cap. *Sylvester*, & cap. *Relatum* 11. q. 1. & alibi. Abbas, Barbosa, Fagnanus in cap. *Non minus*, & in cap. *S. Mariæ* n. 10. *de immunitate ecclesiastica* n. 4. Bonac. de Censuris in Bulla Cœnæ.

Nec officit quod obiicitur a patronis oppositæ sententiæ de Decimis, nempe quod istæ sunt de iure humano, & originaliter tantum, & initiative de iure divino: Nam decimæ quoque nunc sunt iuris divini, ait

ait hic Reiffenstuel cum Canonistis, ad quos remittit, quatenus requiruntur ad necessariam Ministrorum Ecclesiæ sustentationem.

Immunitas localis, quæ ab aliquibus *Immunitas Ecclesiarum* appellatur, & sub ipsa comprehenduntur cæmeteria, & alia loca sacra & Religiosa, consistit in duobus, videlicet ut actus prophani & sæculares in Ecclesia minime exerceantur; & malefactores ad Ecclesiam confugientes, ibidem in vita & moribus protegantur, neque violenter inde extrahi possint, quod postremum dicitur *ius asyli*, de quo fusius dicetur.

In primis igitur in Ecclesiis, earumque cæmeteriis vetitum est exercere iudicia sæcularia, idest ad forum sæculare spectantia, ut actus quicumque iudicialis sive civilis sive criminalis: processus, & sententia super caussa sæculari ibidem lata irrita sunt ipso iure, nulliusque roboris. Sic statuitur cap. *Decet* §. *finali de immunitate Ecclesiæ*. Dicitur notanter *iudicia sæcularia*, siquidem iudicia ecclesiastica valide & licite ibi agi possunt arg. *Capitul. Qua fronte de appellat.* & ita docet Glossa communiter recepta cap. cit. *Decet* vers. *Sæcularium de immunit. Ecclesiast.*

Dicet forsan aliquis: iudicia ecclesiastica fieri prohibentur die festo, non secus ac sæcularia; igitur utraque, iudicia sæcularia scilicet & ecclesiastica, vetita sunt exerceri in loco sacro. Resp. falsam esse consequentiam; quia res valde sunt dispares: Nam æque, immo plus decet, ut Clerici in forensibus actibus non occupentur diebus festis, ac laici. Verum loquendo de loco, Ecclesia præsumere potuit, iudicia ecclesiastica cum minori strepitu, minorique tempore expedienda fore, quam sæcularia, necnon Iudicem ecclesiasticum multo magis quam sæcularem curaturum, ut omnia sine irreverentia loci sacri peragantur. Non potest tamen negari, magis decens esse, ut ecclesiastica quoque iudicia minime in Ecclesia, quæ locus est orationis, non litium ac iurgiorum, sed in domo seu Episcopali palatio, aut alio competenti loco, peragantur.

Insuper multo magis indecens est, & idcirco graviter vetitum contractus, negotiationesque in Ecclesia, cæmeterio, aliisque locis sacris exercere, nundinasque instituere, aut fori cuiuscumque tumultus, ut habetur laudato cap. *Decet de Immunit.* Ecclesiast. & est communis ex Christi exemplo, qui e Templo eiecit negotiatores Matth. 21. Validi tamen sunt, quamvis illiciti, contractus in Ecclesia initi, eo quod iure nullo irritentur, sicuti cit. cap. *Cum Ecclesia de Immunit. ecclesiast.* irrita statuuntur iudicia sæcularia; & eo magis, quia cum hæc Constitutio sit pœnalis, non est extendenda ad casus non expressos, cuiusmodi sunt contractus in Ecclesia initi, & hoc notat Glossa passim recepta cit. cap. *Decet.* vers. *processus*.

Cæterum, si fiat principaliter, immo dicam unice ad satisfaciendum Fidelium devotioni, & minime ob negotiationem, & lucrum captandum, non est illicitum vendere in Ecclesia candelas, ut tenet Summ. Angel., cum ibi solum vetita sit negotiatio. Quocirca laici, qui ob negotiationem vendunt, & lucrum, stant extra Ecclesiam. Nam Christus Dominus tales vendentes eiecit e Templo; quia per istos ibi fiebant pacta, & alia cultum divinum perturbantia, quod non contingit in casu allato de candelarum venditione principaliter ut Fidelium devotioni satisfiat, nec secus pro lucro, quod si fiat, debet esse tenue, & ex consilio dandum pauperibus.

Item intra Ecclesiam vel Cæmeterium poni non debent supellectilia, vel Hospitalarii in illa iacere vel convivari, nisi propter hostiles incursus, aliasve necessitates, quibus cessantibus ad pristina loca reportentur; alias in hoc casu & in priori videtur mortale arg. cap. *Oratorium* dist. 42. Sylvest. Azorius.

Non convertenda pariter Ecclesia in sæculare habitaculum, aut usum sæcularium *de consecr.* dist. 1. Sicut etiam multo minus fieri possunt in Ecclesia, Cæmeteriis, aliisque sacris locis ludi theatrales, repræsentationes scenicæ seu Comœdiæ prophanæ cum larvis & similibus inhonestis, quæ sanctitatem loci maxime dedecent, ac proinde penitus in Ecclesia, sacrisque locis fieri prohibentur, non obstante quacumque contraria consuetudine, quæ, si extaret, esset maxima corruptela, c. *Cum decorem de vita & honest. Clericor.* Possent tamen ibi fieri piæ & honestæ repræsentationes ad devotionem ducentes, ut repræsentare Præsepe Domini, Herodem per Innocentum stragem persequentem natum Dominum, Magos ipsum venerantes, & huiusmodi alia, arg. *de consecr.* dist. 2. *Semel* & dist. 4. *quæris quasi* in fine. Sylvest. Azorius Concilium tandem Trid. sess. 22. in Decreto *de observandis ac vitandis in celebratione Missæ*, statuit, ut locorum Ordinarii ab Ecclesiis Musicas eas, ubi sive organo, sive cantu lascivum aut impurum aliquid miscetur; item sæculares o-

mnes

omnes actiones, vana, atque adeo prophana colloquia, deambulationes, strepitus, clamores arceant, ut domus Dei vere domus orationis esse videatur, & dici possit.

Laicorum Sodalitates, vulgo *Confraternitę*, non possunt in Ecclesiam convenire, ut ibi sua concilia, congressusque peragant, & conciones habeant, negotiaque tractent, ut Panormitanus; quia in laudato cap. *Decet* aperte dicitur: cessent in Ecclesiis conclamationes, seditiones, negotiationes &c. universitatis; societatum quarumlibet concilia, conciones, & publica parlamenta. Possunt tamen in Ecclesia congregari, ut aliquid pium ac spirituale efficiant, nimirum ut offerant aliquid Deo, & Sanctis. Ita habent cum aliis.

Licitum tamen est disputationes scientificas habere in Ecclesiis, quia est donum Dei, & res honesta ac sancta, arg. l. 1. ff. *de variis & extraordin. cognition.* Abbas, Azorius, Pirhing.

Pertinet quoque ad Immunitatem Ecclesiarum, ne violentiam quis inferat infringendo earum ianuas, vel ipsas suis bonis spoliando, aut huiusmodi quidpiam attentando, ut ex cap. *Omnes* & c. *Quisquis* 17. q. 4. cum concordantiis, ubi tales iudicantur sacrilegi. Immo violatores Ecclesiarum Dei, sive cum effractione Ecclesia spoliantes, sunt excommunicati ipso iure, c. *Canonicas* 11. q. 3. & c. *Sicut* q. 4. & cap. *Conquesti de sentent. excommun.*

Immunitas tamen spectata quoad locum præcipue examinanda sumitur in præsenti quoad alteram partem, videlicet prout dicit ius Asyli, seu prout est privilegium a iure Ecclesiis, & sacris aliis quibusdam locis concessum, ut Rei libere ad ea confugientes tuti sint, nec inde possint per vim aut dolum expelli & extrahi, ac extracti puniri in vita aut in membris. Siquidem a iure, seu per leges tum civiles tum canonicas, seu per sacros Canones speciale privilegium Ecclesiis, aliisque sacris & piis, ipsisque annexis locis, ob maiorem eorumdem reverentiam, indultum est, ut delinquentes, qui ad huiuscemodi loca tamquam ad asylum confugiunt, nullatenus tali favore & beneficio privari queant. Est communis.

Dixi *per leges tum civiles, tum canonicas*; quia immunitas localis prout est ius Asyli reis illuc confugientibus, non est iuris naturalis, nec divini, sed humani dumtaxat, civilis aut ecclesiastici, ut ex cap. *Inter alia de Immunit. Eccles.* ubi sic: *Iuxta sacrorum statuta Canonum & traditiones legum civilium fugiens ad Ecclesiam &c.* & Authentica *de mandatis Princip.* §. *nec autem homicidii* collat. 3. Et hoc ratio ipsa demonstrat: quia licet Deus iure naturali & divino colendus sit, reverentia locis sacris exhibenda, non ideo tamen necessario inde infertur, hoc fieri debere, immunitatem reis ad Ecclesiam confugientibus præstando, tum quia iure naturali & divino statuitur, facinora coercenda esse; tum quia reverentia iure naturali & divino locis sacris debita satis per hoc impletur, quod actiones profanæ & inhonestæ inde arceantur.

Nec obstat quod hic solet obiici, Deum in lege veteri præter Civitates refugii, de quibus Numeror. 35. Deuteron. 19. Iosue 20. Templum etiam Hierosolymitanum pro Asylo constituisse, ut videtur colligi ex cap. 21. Exodi, ubi sic habetur: *Constituam tibi locum, in quo fugere debeas*. Nec pariter quod asserat Concilium Trid. sess. 24. *de reformat.* Ecclesiæ, & Ecclesiasticarum personarum immunitatem Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus constitutam. Non obest, inquam; quia prætersquam quod Abulensis cap. 25. Iosue q. 7. & alii, negant templum Hierosolymitanum institutum fuisse pro asylo, lex illa, utpote cæremonialis, post Christi mortem iam expiravit. Unde ex veteri lege ius asyli nullam amplius vim habet, sed solum quamdam similitudinem, secundum congruam iuris naturalis æquitatem, quam Gentiles quoque agnovere: & de facto per iura humana tum civilia tum canonica, id Ecclesiis, aliisque sacris ac piis locis concessum est. Et in lege nova Evangelica non habetur ius aliquod positivum sive in Scriptura novi Testamenti, sive ab Apostolis traditum, quo talis immunitas decernatur. Circa vero allatum textum Concilii Trid. resp. quod ut iura iuribus concordent iuxta cap. *Cum expediat de elect.* in 6. quantum ad asyli immunitatem non plus vult Concilium, quam, ipsam ad imitationem veteris legis antiquitus instinctu divino per canonicas sanctiones institutam fuisse.

Inferunt idcirco Barbosa l. 2. *Iuris Ecclesiast. univers.* & Engel. tit. *de Immunit. Ecclesiar.* n. 9. & alii, quod circa hanc immunitatem ecclesiasticam seu ius asyli magnam vim habeat consuetudo, ac proinde in permultis casibus ad eam a Iudicibus recurrendum esse; quia cum hæc immunitas non sit iuris naturalis, nec divini, sed solummodo positivi humani, subiacet consuetudini, arg. cap. ult. *de consuetud.*

Nomine vero Ecclesiæ seu loci sacri intelligitur materialis domus, seu Templum, aut Oratorium auctoritate Episcopi erectum, & cultui divino simpliciter dicatum. Immunitate seu iure asyli gaudent Ecclesiæ omnes, sive consecratæ sint, sive non, dummodo auctoritate Episcopi erectæ sint, & benedictæ, vel alio modo, v. g. erectione Crucis, ad publicum Missæ Sacrificium designatæ; ideoque licet nondum divina in his sint celebrata cap. *Inter alia 6. de Immunit. Ecclesiast.* & concordat cum cap. *Immunitatem* 10. eod. cap. *Eos qui* dist. 87. & cap. *Ecclesiæ*, ubi rationem affert de iure asyli competenti Ecclesiis, in quibus nondum divina sunt celebrata; *quia obsequiis divinis dedicata nullis est temerariis usibus profananda*, scilicet quod loca ab Episcopo, seu legitima auctoritate fundata, ad sacros usus deputata, idest ad hunc finem ut remaneant perpetuo divino cultui dicata, eo ipso sunt loca sacra, & Religiosa, ita ut ad usus profanos non amplius redire queant, & applicari, ac proinde gaudent immunitate ecclesiastica seu iure asyli in cap. *ad hæc* 4. *de Religiosis domibus*. Sic etiam tenent Abb. Fagn. Barbos. Covaruv. Engel communiter cum aliis: Sumus enim in materia favorabili, idcirco extendenda. Immo immunitate gaudent etiam Ecclesiæ interdictæ, vel pollutæ, & nondum reconciliatæ: sic Ecclesiæ dirutæ, dummodo non sint dirutæ auctoritate Episcopi, & spes extet de earumdem reædificatione cap. *Quæ semel* 4. caus. 16. Barb. Fagn. Bonac. Engel, ac alii passim. Nam allata iuris impedimenta, utpote pœnalia & odiosa, non sunt extendenda ultra casus a iure expressos. Sic cum Pirhing, Sylvester, & alii citati hic a Reiffenst.

Immunitate gaudent non solum interius Ecclesiæ corpus, verum etiam tota Ecclesiæ fabrica a pavimento usque ad summitatem tecti, Sacristia Ecclesiæ coniuncta, Campanile, cæteraque Ecclesiæ annexa seu accessoria, nempe Porticus seu Atrium, Scalæ, & similia; quia versamur in materia favorabili; idcirco extendenda. Idemque dicendum de Cæmeterio, sive coniuncto, sive separato, quando auctoritate Episcopi designatum sit & consecratum, quia accessoria in favorabilibus gaudent privilegio principalis, & quæ sacris & Religiosis adhærent, sacra & Religiosa censentur. Hinc soluta remanet difficultas, quæ fieri posset ex violatione seu pollutione Ecclesiæ ex iniuriosa sanguinis, vel seminis humani effusione, quæ non extenditur, si hæc contingat super tectum Templi, in eius Turri vel Sacristia, aut subtus Ecclesiam in caverna seu crypta, ut diximus, & notat etiam Glossa communiter recepta in cap. unic. *de consecrat. Ecclesiæ* in 6. cum ex opposito ad omnia illa, & ultra etiam extendatur privilegium immunitatis; quia in casu violationis seu pollutionis versamur in odiosis, ac proinde nomen Ecclesiæ stricte est sumendum, non alias late, sicut in proposito de immunitate, de qua agendo versamur in favorabilibus, ac proinde res late & extense sumenda iuxta Regulam 16. iuris in 6. *odia restringi, & favores convenit ampliari*. Et huc facit etiam cap. *Si quis contumax* 17. q. 4. ubi puniri iubetur, *qui fugientem, de atrio Ecclesiæ, vel de porticibus quolibet modo Ecclesiæ adhærentibus, per vim abstraxerit*. Quinimmo hac eadem ratione gaudet immunitate Asyli, nec violenter abstrahi potest, qui clausam Ecclesiam reperiens, eius ianuam, vel seram apprehendit, quia iam censetur existere in loco sacro: Sic Barb. Bonac. & alii iuxta plures sacræ Congregationis declarationes, ut 7. Septembr. 1638. & in Brundusina 4. Septembr. 1640. & in Rossanensi 18. Febr. 1653. Et hoc privilegium, ut notat hic Reiffenst., non pauci contra aliquos extendunt etiam ad eum, qui parietes Ecclesiæ exteriores tangeret; quia cum privilegium immunitatis extendendum sit, hic pariter censetur esse in loco sacro. Sic Bonac. disp. 3. *in Decalog*. q. 3. p. 4. n. 5. a quo quamplures alii citantur; nec immerito, cum hoc declaratum sit a sacra Congregatione 18. Februar. 1632. in Amerina, & in Camerinensi 13. Iulii 1638. & alibi.

Extenditur insuper iure communi privilegium Immunitatis Asyli per 40. passus in maiori Ecclesia, & per 30. in Capellis vel minoribus Ecclesiis circumquaque, ut est definitum cap. *Sicut antiquitus* in 6. caus. 17. q. 4. & concordat caput *Definivit* 35. ead. caus. 17. & q. 4. & utrobique tenent Gloss. Archidiac. Fagn. Host. cum aliis communiter. Dicta autem immunitate 30. passuum pro Ecclesiis minoribus non gaudent Ecclesiæ, quæ sunt intra ambitum murorum Castrorum, ut expresse in cap. *Quisquis* 21. caus. 17. q. 4. Quia si dictæ Ecclesiæ seu Capellæ gauderent immunitate etiam ad triginta passus, ob loci angustiam immunitas totum castrum quandoque absorberet, ut observat Glossa in cit. cap. *Sicut antiquitus*, & sic docent Fagn. Covar.

var. Abb. cum aliis communiter. Verum haec extensio asyli 40. aut 30. passuum secundum multos ablata est per contrariam consuetudinem;, sicque amplius non potest nec debet observari. Refert tamen Fagnanus cap. *Ecclesiae* n. 20. *de Immun. Eccles*. sacram Cardinalium Congregationem servari iussisse immunitatem circuitus dictorum passuum in Ecclesiis saltem Cathedralibus & Collegiatis.

Eadem immunitate gaudent Monasteria, Conventus, Collegia, Domus Religiosorum tam Regularium quam saecularium collegialiter viventium cap. *Quisquis* 21. caus. 17. q. 4. Leg. *Omnia privilegia*, Cod. *de Episcop. & Cleric.* Constitut. Gregorii XIV. quae incipit *Cum alias Monasteriis*, Barb. Fagn. Sic etiam omnia loca intra eorum septa, scilicet Claustra, Cellae ac habitacula, immo etiam eorumdem Monasteriorum Horti, areae, domus familiarium, stabula animalium, officinae, cunctaque alia loca, quae intra septa Monasteriorum continentur arg. L. *Pateant* Cod. *de iis qui ad Ecclesiam confugiunt*. Villae quoque sive Grangiae, quas etiam recreationis gratia habent Regulares. Sic habetur ex privilegio concesso ab Eugenio IV. Cisterciensibus, & consequenter omnibus aliis cum illis communicantibus, & hoc privilegium refert Emmanuel Rodericus tom. 3. q. Regularium q. 75. art. 2. Seminaria, Hospitalia, Noxocomia, Orphanotrophia, & huiusmodi alia loca huiusmodi auctoritate Episcopi erecta, gaudent immunitate Asyli arg. cap. *Ad has* 4. & cap. *Ne nimia* 9. *de Religiosis domib.* L. *Sancimus* Cod. *de SS. Ecclesiis*.

Num vero confugiens ad Sacerdotem portantem SS. Eucharistiae Sacramentum, ad aegrotum, vel inde reportantem, aut in processionibus ferentem, ecclesiastica gaudeat immunitate, negat Covaruvias cum Bonacina rigorose loquendo, ita ut ex sola reverentia tanti Sacramenti capi a satellitibus nequiret, & si caperetur, ex rigore iuris non esset restituendus Ecclesiae, dummodo non adesset consuetudo in contrarium; eo quia immunitas asyli, (aiunt) loco concessa est a iure, non personis. Verum probabilius oppositum sustinent Panormit. c. *Sane de celebrat. Missar.* Engel tit. *de immunit. ecclesiast.* Barbosa cit. cap. n. 69. allegans quamplurimos DD. ita sentientes, Sylvest. v. *Immun.* Reiffenst. & Pignatelli tom. 6. *Consul.* 4. n. 81. ubi affert declarationem sacrae Congregationis editam in Melitensi 28. Martii 1628. cuius haec sunt verba: *Carceratus sequens & manu tenens fimbriam vestis Sacerdotis redeuntis ad Ecclesiam cum SS. Eucharistiae Sacramento, gaudet immunitate*. SS. enim Christi corpus est longe dignius quam Ecclesia materialis, & ipsis Ecclesiis praecipue propter Christi corpus, quod ibi offertur, hoc privilegium conceditur; igitur a fortiori eidem sanctissimo Corpori iuxta illud effatum *Propter quod unumquodque tale, & illud magis*.

Verum quidem est, quod de hoc expresse ius non loquitur. Cum tamen simus in favorabilibus, materia extendi debet etiam ad casus in iure non expressos, quando ex mente privilegium concedentis casus ille comprehendi potest. Hinc DD. hoc extendunt non solum ad casum, quo quis Sacerdotem, vel hastam Baldachini apprehenderit, sed etiam si se personis associantibus SS. Sacramentum immiscuerit, quia omnes illae cum Sacerdote SS. Eucharistiam deferente unam Ecclesiam constituunt, quibus ideirco favor iste intelligitur concessus. Et ita declaravit sacra Congregatio 30. Septembr. 1636. sic: *Associans processionem SS. Sacramenti gaudet immunitate*. Non tamen ex hoc inferri potest, quod captivus sumens Eucharistiam gaudeat immunitate: Siquidem hoc privilegium conceditur fugientibus ad Ecclesiam, vel ad Eucharistiam, ad quas confugere non potest captivus, bene quidem SS. Eucharistiae Viatico refici. Multo minus illa gaudebit confugiens ad Sacerdotem sacrum Oleum ad infirmos deferentem, cum huic nec ius, neque paritas, neque ratio extensionis faciendae faveant. Sic Barb. cum aliis. Gaudet quidem, ubi talis adsit consuetudo, confugiens ad Crucem existentem in via extra Civitatem, iuxta declarationem sacrae Congregationis 30. Septembr. 1636. in Melevitana l. 3. *Decretor.* relatam a Pignatelli l. cit. n. 90.

Capellae seu Oratoria in palatiis aut domibus privatorum non gaudent immunitate secundum Pignatelli t. 1. *consul.* 39. & alibi, afferentem Decretum sacrae Congregationis Episcoporum & Regularium in Marsiana 17. Novembris 1617. in quo ita: *Capellae privatorum palatiorum non gaudent immunitate*. Fagnanus tamen lib. 3. Decretal. in cap. *Ecclesiae* 9. *de immunit.* n. 23. cum Reiffenst. & pluribus aliis contendunt, haec Oratoria in domibus privatorum, quando erecta sint auctoritate Episcopi, gaudere immunitate; quia, ut aiunt ipsi, cum talia Oratoria mere sint loca Religiosa, nec amplius ad usus profanos applicari possint

cap.

cap. *Ad hæc* 4. *de Religiosis domib.* ac insuper iurisdictioni ac visitationi Episcopi subiecta, non minus ac Oratoria publica auctoritate Episcopi erecta, gaudere debent immunitate. Ad citata autem Decreta Congregationis respondent, esse intelligenda de Oratoriis seu Capellis erectis sine Episcopi auctoritate, uti plura habentur in privatorum domibus, quæ cum Religiosa non sint, & ad nutum domini domus ad usus iterum profanos applicari possint, & converti, quamvis de licentia Papæ aut Episcopi in eis super altare portatile celebratæ sint Missæ, non debent gaudere immunitate asyli, ut tenent cummuniter DD.

Ecclesia campestris gaudet immunitate. Sic declaravit sacra Congregatio *Immunitat.* in Brundusina 18. Decemb. 1699. lib. 1. Decretal. Vallem. Pag. 162. Nam Ecclesia quælibet, dummodo fundata sit Episcopi auctoritate, gaudet immunitate, tametsi, ut ante diximus, nondum fuerit benedicta arg. cap. *Ecclesiæ de immunit. ecclesiast.* Capellæ vero Carcerum vel Carceribus contiguæ non gaudent immunitate. Sic sacra Congregatio *Immunit.* in Tudertina 12. Iunii 1663. cit. a Pignatello t. 1. consul. 471. Capella existens in Palatio Prætorio seu Gubernatoris est perpetua & invariabilis, ac ideo gaudet privilegio immunitatis; secus vero, si sit variabilis, & non perpetua. Sic sacra Congregatio *Immunit.* in Tudertina 7. Maii 1658. L. Decretal. Ricci. Pag. 89.

Domus Parochorum, & Præpositorum Ecclesiæ, quæ Ecclesiæ contiguæ sint, vel saltem ab Ecclesia non multum distent, puta tertiam partem milliarii, gaudent immunitate etiam quoad bona ibi existentia, licet eorum pars, non tota, laicis sit locata, ac ab ipsis habitata laicis. Sic declaratum fuit a sacra Congregatione *Immunit.* in Urbaniensi pag. 138. in Cassinatensi 17. Novembr. 1654. l. 2. Decretal. Pauli p. 24. in Civit. Castell. 4. Iulii 1673. lib. 1. Decretal. Item Ædes seu Domus Canonicales hoc Immunitatis gaudent privilegio, ut ex cit. sacra Congregatione *Immunit.* in Florent. 8. Maii 1694. lib. 1. Decretal. Val. pag. 120. quæ sacra Congreg. *Immun.* declaravit insuper in Lauretana 16. April. 1652. l. 2. Decretal. Paulucci pag. 184. & alibi. Domus Canonicales in Canonica existentes locari per Canonicos laicis habitantibus vetitum est, & quidem sub pœna pecuniaria ad arbitrium Episcopi, ut in Mantuanensi 16. Augusti 1704. l. Decretal. Vallem. pag. 612. Palatia Cardinalium gaudent tali privilegio, & est communis, respectu tamen eorum, quæ habent extra Urbem Romanam, ut Fagnanus, Reiffenst. cum aliis; quia hoc privilegium eorum palatiis in Urbe Romana, quod ibi etiam concessum fuerat a Iulio III. ablatum fuit per Gregorium XIII. & Sixtum V. ut referunt cum Felici Potestate DD. passim, & id, ne ob nimiam asylorum frequentiam, delinquentes passim remanerent impuniti cum gravi boni publici iactura. Gaudent quidem palatia omnium Nunciaturarum. Immunitate asyli gaudet Palatium Episcopi cap. *Id constituimus* 36. caus. 17. q. 4. tametsi abesset ab Ecclesia ultra 40. passus, ut Abbas in cit. cap. *Ecclesiæ de Immunit.* n. 9. Fagnan. Barbos. Navar. in Manuali, Reiffenst. & hoc intellige, tametsi in Episcopi Æde nullum esset Oratorium; quia cit. cap. *Constituimus* loquitur absolute de domo Episcopi, nulla facta mentione de Oratorio; ita sentit Navar. cum Suarez iuxta varia sacræ Congreg. *Immunit.* decreta, ut in Castiensi 8. Iulii 1670. l. 1. Decretal. Alt. pag. 453. in Aquinat. 19. Novem. 1666. l. 1. Decretal. Alter. pag. 59. & alibi. Quo privilegio non gaudet palatium, quod ruri habeat Episcopus, etiamsi interpolate recreationis gratia ibi habitet, & ab eius affictuariis continuo habitetur. Sic declaravit sacra Congreg. *Immun.* in una Civitat. Plebis 21. Sept. 1681. l. 2. Decretal. Alter. pag. 2248. Non gaudet tamen hoc privilegio, si quis ex Episcopi ordinatione capiendus sit etiam in suo Episcopio ut incarceretur, iuxta declarationem sacræ Congreg. *Immunit.* in Segnin. 3. Iulii 1703. l. 3. Decretal. Vallem. pag. 506.

Domus Confraternitatis gaudere debet immunitate ecclesiastica asyli, ut decrevit sacra Congreg. *Immun.* in una Civit. Castell. 23. Iulii 1652. lib. 1. Decretal. Paul. pag. 186. Non gaudet vero, si locetur laicis, ut eadem sacra Congreg. declaravit in Reatina 14. Decemb. 1628. l. 1. Decretal. Paul. p. 115. Sic non gaudent apothecæ laicis locatæ, habentes ingressum ex platea vel via publica, ut eadem sacra Congreg. *Immunit.* in Narniensi 17. Februar. 1662., nec domus contigua Ecclesiæ, quæ præter ianuam viæ publicæ correspondentem habet etiam egressum in Choro eiusdem Ecclesiæ, maxime si sit laicorum. Ead. sacra Congreg. *Immunit.* in una Penensi 28. Febr. 1662. Gaudet tamen domus Ecclesiæ, quæ inservit Sacristiæ, etsi ab Ecclesia disiuncta, ex

ead.

ead. sacra Congreg. *Immunit.* 28. Febr. 1662. apud Pignatelli l. 2. Consul. 456. Item domus annexa, & addicta Ecclesiæ ex ead. sacr. Congreg. *Immun.* in Portuen. 30. Maii 1666. l. Decretal. Borrom. p. 151. & 759. Domus vero Ecclesiæ contigua, qua nullus patet aditus ad Ecclesiam, & laicis locata, nulla gaudet Immunitate. Sacra Congreg. *Immunit.* in Marvisen. 16. Iunii 1682. Neque gaudet domus erecta super Sacristiam Confraternitatis laicis locata. Ead. sacra Congreg. in Reat. 4. Decemb. 1628. Domus Commendæ Religionis Hierosolymitanæ habens in inferiori parte cauponam, cui est interna communicatio mediante parte superiori domus cum Ecclesia, non gaudet immunitate, & claudendus est aditus ad Ecclesiam, ut declaravit & decrevit dicta sacra Congreg. *Immun.* in Perus. 27. Maii 1687. l. Decretal. Martelli pag. 107. Non gaudet pariter privilegio asyli, idest immunitatis ecclesiasticæ domus Vicarii sacræ Inquisitionis, nisi habeat Ecclesiam cohærentem, vel adsit consuetudo, ex cit. sacra Congreg. *Immunit.* in Marianensi 6. Novemb. 1634. lib. 2. Decretal. Paul. pag. 206.

Mansiones Conventus olim suppressi Ecclesiæ annexæ, nunc commendatæ, laicisque locatæ, præter servitium Ecclesiæ, non habent immunitatem ecclesiasticam asyli. Sic decrevit laudata sacra *Immunit.* Congregatio in Recinaten. 18. Ianuarii 1682. lib. 2. Decretal. Alter. pag. 2147. Item nullibi constat immunem esse domum emptam a Regularibus ad ampliandam Ecclesiam, & Conventum, in qua semel celebravit Episcopus, sed deinde locata fuit laicis, nec ullum habet ingressum in Ecclesiam. Ita ex dicta sacra Congreg. *Immunit.* in Perus. 29. Febr. 1684. lib. 3. Decretal. Alt. pag. 287. Idemque dicendum ex ipsa sacra Congreg. in Albanen. 11. Iulii 1684. l. 3. Decretal. Altoviti pag. 340.

§. II.

De personis quæ gaudent Immunitate ecclesiastica seu iure asyli.

Ex reis, qui confugere possunt ad sacra loca tamquam ad asylum, alii esse possunt infideles, alii Fideles, & ex Fidelibus alii laici, alii Clerici, vel Religiosi; ex infidelibus alii Pagani, alii Hebræi, alii Hæretici; & ex his omnibus alii gravi crimine, alii ære alieno gravati. De omnibus sigillatim rem super ius asyli expendemus.

Et primo quoad Fideles, dicendum, Fideles omnes, cuiuscumque sint conditionis, & quantumvis gravia patraverint crimina, si ad sacra loca ac Religiosa se recipiant, gaudere ecclesiastica immunitate asyli, salvo in casibus a iure expressis, de quibus infra dicemus: & constat hæc sententia ex cap. *Inter alia de Immunit. ecclesiast.* cap. *Frater*, cap. *Si quis contumax* 17. q. 4. Quare interdictus ab ingressu Ecclesiæ, suspensus, vel etiam excommunicatus frui potest immunitate; quia neque interdictum, neque excommunicatio habent ex iure vim hanc seu effectum privandi asylo immunitatis; quia hæc excludunt ab ingressu formali in Ecclesiam, nempe ad assistendum divinis officiis, & Sacrificio, non ab ingressu materiali, cuiusmodi est confugere ad Ecclesiam, tamquam ad asylum, quod convenit loco ipso sacro materiali. Licet enim excommunicatus ex se alias indignus sit hoc beneficio, eo maiorem ostendit benignitatem suam Ecclesia, dum eum tuetur, neque ad eum defendendum respicit ad illius delictum, nec ad excommunicationem ab ipso contractam, sed ad sanctitatem loci, & reverentiam. Ita Sylv. Dian. Suar. cum aliis. Neque ipsum hæreticum excludit ab hoc favore, si ob alia crimina quam hæresis (dum quoad hæresim privatur ecclesiastica immunitate asyli) mulctandus esset; cum Ecclesia excludat hæreticum solummodo prout talem, non quia sit vel homicida, vel latro, vel ære alieno gravatus &c. Sic Sylvest. Suarez, Bonac. Salmant. & alii. Dixi *ære alieno gravatus*, idest debitor pecuniarius, qui solvendo par non sit, vulgo *fallito*; quia iste quoque ad Ecclesiam confugiens gaudet immunitate, ut docent Abbas, Barbosa, aliive innumeri, licet non desint, qui contrarium sentiunt. Et ratio est, quia in favorabilibus reorum nomine veniunt etiam debitores: Nam reus ille dicitur, cui movetur quæstio, idest intentatur actio sive civilis sive criminalis, cap. *Forum de verbor. significat.* & Bulla Gregorii XIV. expresse mentionem facit *de fraud. detentorib.*, ita ut revocet quæcumque indulta ac privilegia ipsos extrahendi. Favet etiam sententiæ cap. *Inter alia de Immunit. Ecclesiast.* ubi generaliter vetatur extrahere invitum; ita ut si servus etiam ob timorem domini ad Ecclesiam confugiat, non sit restituendus, nisi dominus iuramentum Clericis præstiterit de illius immunitate. Si tamen debitor in creditorum præiudicium fraudulenter una cum re-

rebus alienis confugiat ad Ecclesiam, tunc de licentia Episcopi res eiusmodi consignandæ sunt Iudici sæculari, ad effectum ut veris dominis reddantur. Sic Barb. Dian. cum aliis. Nec officit cap. *Definivit* 17. q. 4. in quo vetitum est *quidpiam damni seu spolii residentibus in loco sacro inferri:* quia ibi loquitur textus de bonis propriis Rei, non de alienis, quæ nisi culpabiliter detinere potest.

Si reus fractis carceribus, vel si captus a satellitibus, ex eorum manibus prosiliens, ad locum sacrum confugiat, in utroque casu gaudet immunitate; quia in dictis iuribus omnibus prodest immunitas, præterquam in casibus exceptis; sed neuter horum excipitur in iure: immo in secundo casu, etiamsi per vim secum in locum sacrum Ministros Iustitiæ trahat; quia semper verum est illum confugere ad Ecclesiam, & sic gaudere debet de illius immunitate. Idemque dicendum de damnato ad mortem, si cum ducitur ad supplicium e manibus ministrorum se eriperet, & in locum sacrum se reciperet, ut Guttier, Pellizz & alii. Non gauderet tamen, si eum comprehensum ducerent ad carcerem per locum sacrum, quia tunc non confugeret ipse ad locum sacrum, sed vinctus traheretur.

Gravis controversia est inter DD. quoad Clericos & Religiosos respectu suorum Superiorum Ecclesiasticorum, an contra ipsos ibi tuti sint, ut ab illo, seclusis casibus exceptis, extrahi nequeant. Affirmant enim alii, ut habetur in Barbosa lib. 2. *Iuris ecclesiast. univers.* cap. 3. n. 137. & in Fagnano c. *Inter alia* n. 7. & seqq. *de Immunit. Ecclesiast.* & nituntur stylo iuris; quia iura, quæ loquuntur de Immunitate, generaliter, & sine ulla limitatione ad sæculares loquuntur. Igitur Clerici non sunt excludendi a tali privilegio; alias quoad hoc deterioris essent conditionis quam laici. Insuper hoc privilegium (aiunt ipsi) conceditur locis, non personis, sed personis propter loca: locus autem est communis tam Clericis quam laicis, immo magis proprius Clericorum; igitur utrisque iuvat immunitas quoad suos respectivos Superiores, & maxime Ecclesiasticis, quos utpote domesticos suos multo magis Ecclesia tueri debet quam extraneos. Sic Barb. Verum tametsi sententiam hanc fateantur Salmanticenses esse probabilissimam, & stando in rigore iuris verissima ipsis quoque videatur; iuxta tamen tenorem Bullæ Gregorii XIV. in qua hoc privilegium nominatim ad laicos limitatur, dum ibi dicitur: *Ut laicis ad Ecclesias, locaque sacra confugientibus* &c. (& ideo privilegium hoc locis concessum est, relative ad Iudices sæculares, non ecclesiasticos) & maxime secundum rationabilem ac communem, receptamque consuetudinem, statuunt, oppositum tenendum esse. Nam frequenter, aiunt ipsi, cernimus, Clericos, Religiososque delinquentes auctoritate proprii respective Superioris extrahi ab Ecclesia, & in carcerem coniici sine ullo scrupulo, nec ullus est ex reis, qui immunitate ecclesiastica contra suam carcerationem se tueri attentet. Rationabilem appellant hanc consuetudinem; tum quia secus raro Superiores Clericorum, & Regularium delicta suorum subditorum punire possent, cum in Monasteriis & Ecclesiis regulariter assistant; tum quia pariter ita fieri convenit, ut sicut Princeps seu Iudex sæcularis suam exercere potest iurisdictionem in locis sibi subiectis, sic etiam Prælatus ecclesiasticus eam in locis sibi subiectis, quales sunt Ecclesiæ & Monasteria, exercere valeat, ac proinde ex illis proprios subditos extrahere. Nec in hoc læditur immunitas Ecclesiæ; dum non extrahitur Clericus contra, sed iuxta Ecclesiæ voluntatem, contra quam solummodo, & contra reverentiam ei debitam si quis extrahatur ex ipsa, læditur immunitas. Et huius sententiæ veritas patet etiam ex exemptione immunitatis personalis, qua fruitur Clericus, quæ solum intelligitur respectu Iudicis sæcularis, ut sine læsione talis Immunitatis ab ipso puniri nequeat. Unde etiam de locali idem dicendum, scilicet lædi solum, si, seclusis casibus exceptis, per Iudicem sæcularem e loco sacro extrahatur, non vero si hoc fiat per Iudicem ecclesiasticum constitutum ab Ecclesia ad delicta Ecclesiasticorum punienda; ac proinde sine læsione immunitatis eos extrahere potest a loco sacro ad finem iustæ punitionis, cum utatur ecclesiastica potestate, quæ æque ac ad personas, ad loca quoque ecclesiastica extendi potest. Et sic tenent etiam Suarez, Bonac. Laym. Sanch. Sylvest. Armil. Lezz. Pellizz. aliive, quos citant hic Salmantic.

Circa infideles, Iudæos nempe & Paganos, num confugientes ad Ecclesiam apti sint, ut gaudere queant immunitate ecclesiastica, nec in hoc quoque stabiliendo conveniunt DD. Censent enim quamplurimi, hosce quoque huiuscemodi beneficio frui posse; quia in cap. *Inter alia*, cap. *Miner*. cap. *Frater*, cap. *Si quis insautus*, cap. *Si quis* con-

contumax 17. q. 4. omnibus indistincte privilegium hoc conceditur, eo quod non personis, sed locis, & ratione illius capacibus, cuiusmodi sunt etiam infideles, conceditur; idcirco volunt eis quoque prodesse, cum ita etiam asserat Glossa, & Innocentius cap. *Inter alia de immunit. Ecclesiarum* verb. *extrahendus*, & sic sentiunt Sylv. Tabien. Armil. Dian. Barb. Fagnan. Alii ex opposito, & hoc videtur probabilius, insistendo iuri communi contendunt, infideles non gaudere immunitate, nisi fincero corde parati sint ad conversionem a sua infidelitate, nempe veram Fidem amplecti, ut Abbas cap. *Inter alia* n. 6. *de Immun. ecclesiast.* Et ita habetur decisum in iure civili l. 1. cap. *de iis qui ad Ecclesiam confugiunt*, quæ lex minime reperitur correcta in Iure Canonico, immo potius approbata cit. cap. *Inter alia*, ubi sic: *Iuxta sacrorum statuta Canonum, & traditiones legum civilium*. Et equidem indignus est ut ab Ecclesia defendatur, qui ei servire renuit, immo eam contemnit arg. cap. ultim. *de immun. eccles.* Contemnunt autem infideles Ecclesiam, abhorrentes se ad Fidem convertere, & ingredi Ecclesiam per Baptismum. Insuper Canones immunitatis favorem localem Ecclesiis concedentes, intelligendi sunt secundum subiectam materiam, idest de personis Ecclesiæ iurisdictioni subiectis, seu de Fidelibus; siquidem hi sunt, quorum curam, gubernationemque gerit Ecclesia, non Iudæi, aut Pagani, de quibus ait Apostolus 1. Corinth. 5. *Quid mihi de iis, qui foris sunt, iudicare*. Tunc vero infideles vere, & non simulate velle converti censendi sunt, si ante patratum delictum aut conceptum Iudicis timorem, vel Baptismum petierunt, vel indicia præbuere suæ conversionis: Nam in tali casu confugientes ad Ecclesiæ asylum, & petentes Baptismum, prudenter censeri possunt, non simulate, sed sincere illum postulare, scilicet ex voluntate, quam antea fovebant, non ex animo vitandi pœnam. Sic Bonac. Lezz. Pellizz. Barb. *de Iure ecclesiast.* lib. 1. cap. 3. n. 44. ubi refert sic declarasse etiam sacram Congregationem.

§. III.

De Criminibus, quæ non gaudent Immunitate ecclesiastica seu iure asyli.

Omnia cuiusvis generis, quantumvis gravia, crimina refugium habent ecclesiasticæ immunitatis, præter ea, quæ a iure specialiter excepta reperiuntur, ut clare expressum habetur cap. *Inter alia de ecclesiast. immunit.* ubi sic habetur: *Fugiens ad Ecclesiam, quantumcumque gravia maleficia perpetraverit, non est violenter ab Ecclesia extrahendus*, &c. *nisi publicus latro fuerit, vel depopulator agrorum* &c. Quocirca adulteri, raptores virginum, fabricatores falsæ monetæ, condemnati ad triremes, immunitate gaudent, idest iure asyli, cum hi a iure Canonico non excludantur: & quamvis a iure civili excludantur ab immunitate homicidæ omnes, adulteri, virginumque raptores Authent. *de mandat. Princip.* §. *sed neque collatio*; nihil officit, quia in materia immunitatis, utpote ecclesiastica, attendi non debet ius civile, sed Canonicum, & quidem in utroque Foro, quando utrumque discrepet.

Crimina vero, quæ excipiuntur ab Ecclesiastica immunitate seu iure asyli, varia sunt, quæ expressa habentur præcipue in Bulla Gregorii XIV. quæ passim in hac materia citatur, & hæc sunt ipsius Bullæ expressa verba: *Ad unam tantum formam reducimus & moderamur, ut laici ad Ecclesias, locaque sacra confugientes, si fuerint publici latrones, viarumque grassatores, qui itinera frequentata, & publicas stratas obsident, ac viatores ex insidiis aggrediuntur, vel depopulatores agrorum, quive homicidia, mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, earumque cæmeteriis commitere non verentur, aut qui proditione proximum suum occiderit, aut assassinii, vel hæresis, aut læsæ maiestatis rei in personam ipsiusmet Principis; immunitas ecclesiastica his non suffragetur*. Hi septem casus, aliive additi per Constitutionem Benedicti XIII. sunt excepti a beneficio immunitatis ecclesiasticæ seu iure asyli.

Ex criminibus igitur exceptis ab immunitate 1. sunt *publici latrones, & viarum grassatores, qui itinera frequentata vel publicas stractas obsident, & viatores ex insidiis aggrediuntur*, ut expresse in citata Constitutione Gregoriana §. 3. Latrones, & grassatores viarum, licet parum differant, tamen a multis distinguuntur in hoc, quod latronis nomine intelliguntur ii, qui palam & publice furantur, ita ut per insidias, aut in via publica, simulque in domibus privatos homines violenter aggrediuntur, expoliant, necnon sæpe eos etiam interficiunt: Grassatores vero viarum ii dicuntur, qui solum violenter homines aggrediuntur & spoliant, sed ordinarie sine oc-

cisione. Huiusmodi censentur piratæ, & qui publice vias obsident, vel arcem habent aut castrum, unde prosilire solent ad expoliandos viatores prætereuntes. Alii tamen latrones publicos, & grassatores viarum sumunt pro eodem, & confundunt, ut Fagnanus c. *Inter alia 6. de Immunit. n.* 20. & alii. Quidquid tamen sit, sive differant, sive non, in præsenti iuxta Gregorianam Constitutionem *publicus latro, & grassator*, certum est, quod ut latro privetur immunitate seu iure asyli in locis sacris, debet constare, eum esse publicum latronem, nec sufficit præsumptio, aut dubitatio, quia excluditur verus publicus latro, non qui talis præsumitur. Publici autem reputantur; vel publicitate iuris, ut si hoc crimen aliquando confessi fuerint in iudicio, vel propter ipsum damnati; vel notorietate facti, ut si in publicis viis deprædentur, & sæpe etiam occidant, vel pro huiusmodi latronibus publice habeantur, ita ut quicumque alius simplex fur, etiamsi in Ecclesia furatus sit, vel aliquid ab Ecclesia surripuerit, non privetur hoc privilegio, quia soli publici latrones excluduntur, & excipiuntur; & exceptio firmat regulam in contrarium. Sic Barb. Lezz. Pellizz. Sanch. Ita dicendum de viarum grassatoribus, scilicet quod publice in viis publicis ac frequentatis, & cum impetu aggrediantur viatores eosque spolient; quia tales tantummodo grassatores excluduntur a iure asyli in loco sacro, non vero qui per insidias aggreditur, & non in loco aut itinere publico, vel si in via publica deprædationem attentavit, non tamen perfecit; quia in pœnalibus & odiosis, præsertim quæ cedunt in præiudicium Ecclesiæ, actus debent esse perfecti & consummati.

2. Excipiuntur *depopulatores agrorum*, ut expresse in cit. Constitutione Gregorii XIV. & concordat cit. cap. *Inter alia 6. de Immunit.* Depopulatores autem illi dicuntur, qui alienos agros diripiunt, segetes aut fructus devastant, eosdemque comburendo, destruendo, devastando, & huiusmodi, sive hoc sciant animo nocendi proprio Domino, sive sibimet consulendo, sive occulte sive publice hoc peragant; quia cum indistincte iura loquantur, indistincte sunt intelligenda L. *de pretio* ff. *de Publicana in re act.* Nec ullatenus suffragatur quod cit. cap. *Inter alia*, ut quis privetur iure asyli ratione depopulationis requiritur expresse quod sit nocturnus depopulator; quia Bulla Gregoriana nomen *nocturni* suppressit, & absolute posuit *depopulatores agrorum*, & indistincte eos privat iure asyli, præcipitque ut forma ibi tradita servetur. Barb. Reiffenst. & alii.

3. Excipiuntur, & immunitate Ecclesiastica privantur, qui homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis vel earum Cæmeteriis committere non verentur. Sic expresse in cit. Bulla Gregorii XIV. Immo a Benedicto XIII. in sua Constitutione 6. Idus Iunii 1725. quæ incipit *Ex quo ad hæc*, notabilem fecit extensionem ad eos, qui stantes in Ecclesia, aut Cæmeterio *occidunt stantes extra Ecclesiam vel cæmeterium*; necnon ad eos, *qui stantes extra Ecclesiam vel cæmeterium occidunt stantes intra Ecclesiam vel cæmeterium, aut his membrum mutilant: Ad eos tandem, qui confugientibus vim inferunt, ac ipsos ab Ecclesia alioque loco immuni violenter extrahunt, & abducunt*: Declarans simul in prædictis casibus, huiuscemodi reos non illius tantum Ecclesiæ, quam violarunt, sed cuiuscumque etiam alterius Ecclesiæ immunitate gaudere nequaquam posse aut debere. Unde caute legendi sunt Auctores, qui ante hanc Bullam scripserunt; quia post eam aliter scripsissent & docuissent. Mutilatio membrorum ad hoc ut privet immunitate, esse debet alicuius membri corporis, quod speciale officium ab officio aliorum membrorum distinctum habeat, ut sunt oculus, pes, aures, nares, manus, lingua, membrum virile, & similia, quæ habent peculiares functiones ab aliis membris diversas ac distinctas; non sic autem digitus, etiam pollex vel index, pars carnis, & similia, quæ non habent officium ab aliis membris distinctum, ut notant communiter DD. ut Covaruv. in Clement. *Si furiosus*, Bonac. &c. Unde si quis aliquem graviter vulneravit in Ecclesia etiam cum magna sanguinis effusione, & carnis læsione, quando vulnus non sit mortale, non privatur immunitate asyli; & sic declaravit sacra Congregatio 16. Novembr. 1616. ut refert Pignatelli l. 6. Consult. 4. n. 106.

4. Vi laudatæ Bullæ Gregorianæ excluduntur ab immunitate asyli *qui proditorie proximum suum occiderunt*, ut ibi expresse §. 3. & concordat cap. *Si quis de homicidio*. Nomine proximi sui intelliguntur omnes homines cuiuscumque conditionis, vel cultus seu Religionis, quibus etiam in charitate, & dilectione subvenire tenemur cap. *Charitas* 2. *de pœnit.* dist. 2. & cap. 10. Lucæ, & alibi. Proximus etiam intelligitur

omnis

omnis rationalis creatura, ut docet S. August. cap. 13. *de doctr. Christ.* Ille autem dicitur ex insidiis, & proditorie occidere, qui incautum nihil tale præcaventem aut præcavere debentem occidit; ut si occidat aliquem, cum quo amicitiam aut societatem simulabat, vel si etiam inimicum occidat, quando tamen cum eo se reconciliaverat, vel saltem se reconciliatum fingebat, vel promissionem ei dederat de illo non offendendo; talis est proditor, quia per illam simulationem reconciliationis, aut per promissionem, securitatem dando inimico, huic sublata fuit omnis occasio se præcavendi. Ita factum legitur 2. Regum cap. 3. & 20. a Ioab cum duobus Principibus militiæ Abner & Amasa, quos sub specie osculi præbendi occidit. Unde a fortiori proditorie homicidium committit, qui nulla præcedente inimicitia, parentem occidit, prolem, coniugem, affinem, consanguineum; quia omnes isti vel sunt vel debent esse amici, & ut tales supponuntur; unde non potest, nec prudenter debet ab istis mors timeri & præcaveri. Itidem homicidium proditorium committit occidens infantem seu puerum usu rationis carentem; quia occidit hominem prorsus incautum, qui præcavere nequiverat, & omnis inimicitiæ est incapax. Hinc sacra Congregatio Concilii 3. Decembr. 1632. apud Barbosam in Summa Apost. Decis. verb. *Immunit.* n. 9. declaravit, quod mater occidens infantem filium non gaudet immunitate Ecclesiæ. Quinimmo ex declaratione expressa eiusdem sacræ Congregationis Concilii eadem die 3. Decem. anno 1632. apud Barbosam l. cit. n. 11. non gaudet ecclesiastici asyli favore mulier procurans abortum malis medicamentis, ob eamdem rationem, quod incautos occidat, & nihil cogitantes aut cogitare debentes. Similiter non gaudet, qui veneno aliquem interficit, utpote qui proditorie interficere censetur. Sic Suarez l. 3. c. 11. n. 12. Qui autem perseverante inimicitia inimicum dormientem, aut alio modo incautum a tergo, vel per insidias occidit, ut sentiunt multi contra alios, privatur immunitate ecclesiastica, quia proditorie ille occidere dicitur; quia non quæcumque insidiæ privant immunitate, sed quæ proditionem constituunt, quia solum excluduntur ab ea, *qui proditorie proximum occidunt.*

5. Ex cit. Bulla Gregorii XIV. excipiuntur seu excluduntur a iure asyli *assassinii Rei*, ut ibi expresse §. 3. & confirmatum hoc fuit a Benedicto XIII. in sua ante laudata Constitutione, quæ incipit *Ex quo*, & concordat cap. *Pro humana redemptione* 1. *de homicidio* in 6. Assassinium est, & dicitur, quando pro pecunia aut alia re pretio æstimabili accepta vel promissa committitur homicidium. Unde Assassini vere sunt, & dicuntur tam illi, qui pretio conducti alium occidunt, quam qui pretium dant, aut promittunt ut talis occidatur. Sic communiter arg. cap. cit. *Pro humana redemptione de homicidio* in 6. & cit. Constitutione Benedicti XIII. §. 5. in quo assassini statuuntur mandantes & mandatarii, & insuper statuitur in eadem Constitutione Benedictina, & explicatur ad assassinium requiri pretium aliquod certum & specificum seu determinatum, in pecunia vel aliis rebus consistens, & non sufficit incertæ, generalis ac vagæ rei promissio. Item, quod qui absque pretio sibi dato, aut promisso, spe præmii, & animo alteri complacendi aliquem occidit, non committit assassinium: ait enim Constitutio Benedicti *tradiderint aut promiserint*. Item non sufficit attentatum, sed requiritur reipsa patratum assassinium: Ibidem, *dummodo assassinium reipsa patratum fuerit*; & sic etiam declaravit sacra Congreg. Episcopor. & Regular. in Sarzanen. 21. Febr. 1620. nempe, quod *antequam sequatur effectus, qui pecuniam dedit propter homicidium, gaudet immunitate*. Item si mandatarius nihil adhuc attentaverit, licet mandatum cum pecunia receperit, mandans non excluditur a iure asyli, ut dicta sacra Congregat. in eadem Sarzanen. 21. Febr. 1620. Item ecclesiastica immunitate gaudet qui mandat, & mandatum recipit, vel cooperatur propter pretium acceptum vel promissum, ad faciem ferro cuidam deformandam aut vulnerandam, quia tales nonnisi improprie sunt assassini. Sic sacra Congregatio Episcopor. & Regular. in Neapolitan. 25. Iunii 1601.

6. Excipiuntur in dicta Bulla Gregoriana, & a iure asyli excluduntur *hæresis Rei*, ut expresse in dicta §. 3.: intellige tamen si ob eorum hæresis crimen, non item ob alia crimina ad Ecclesiam confugiant, ut iam dictum est antea, agendo de iis qui gaudere possunt immunitate.

7. Secundum eamdem Constitutionem Gregorianam excipiuntur ab immunitate, & a iure asyli ecclesiastici excluduntur *Rei criminis læsæ Maiestatis* in personam ipsiusmet Principis, ut expresse habetur in dicta Constit. §. 3. Rei criminis læsæ Maiestatis, qui

qui non gaudent immunitate ecclesiastica, sunt occidentes, vulnerantes, percutientes, coniurantes, machinantes, hostiliter insequentes personam Principis, revelantes hostibus secretum Principis, ut ab ipsis capiatur; item ad hoc efficaciter consulentes, auxiliantes, & favorem præstantes. Peregrin. *de Immunit.* cap. 10. n. 11. Bonac. & alii. Ad hoc vero ut crimen læsæ Maiestatis committentes in personam ipsiusmet Principis, non gaudeant immunitate, requiritur quod sint subditi illius Principis, & quod Princeps sit absolutus & supremus neminem Superiorem recognoscens, ut Papa, Imperator, Reges, Duces, Principes Reipublicæ, ut Venetæ, Ianuensis, Lucensis, Magnus Magister Equitum Hierosolymitanorum, & similes habentes in temporalibus supremam iurisdictionem. Unde nomine Principis non veniunt quoad hoc Principes, & Duces pure titulati, Proreges, Fratres, Filii, & Uxores Regum, nisi sint Reginæ in capite iure successionis, vel ex morte Regis.

Ultra supradicta crimina excepta a privilegio Immunitatis in cit. Bulla Gregorii XIV. & in quibusdam declarata & extensa a dicta Constitutione Benedicti XIII, alia novissime excepta sunt ab ipso Benedicto in laudata sua Constit. *Ex quo* §. 6. *Falsificantes literas Apostolicas, ministrorum Montis Pietatis, vel alterius publici Telonii, aut Banci pro depositis Principis privatarumque personarum destinati; furtum aut falsitatem in prædictis locis committentes, cuius ratione arca pecuniaria ita imminuatur, ut pœnæ ordinariæ locus sit: Conflantes, adulterantes, vel detondentes quascumque monetas aureas, vel argenteas, etiam Principum exterorum, quotiescumque in loco aut Provincia, ubi crimen committitur, liberum habeant usum, & commercium, vel ipsas monetas conflatas, adulteratas, detonsas scienter ita expendere, & erogare præsumentes, fraudis conscii atque participes censeri possunt: Illi demum, qui sub nomine Curiæ sese introducunt in alienas domos, animo ibidem perpetrandi rapinas, easque reipsa committunt cum homicidio aut mutilatione membrorum alicuius ex domesticis earumdem ædium, vel etiam extranei, quem sibi forte reperiri contigerit, dummodo homicidium, vel membrorum mutilatio sequatur.*

§. IV.

De iis quæ concernunt privilegia circa extractionem & restitutionem confugientium ad loca sacra, & pœnas violantium ius Asyli, & absolutionem ab iisdem.

Varia sunt privilegia Asylorum, seu beneficia ac commoda Reorum, qui confugiunt ad Ecclesiam. Et 1. quod omnino recipi debeant in locis sacris & Religiosis, ad quæ confugiunt, nec ullatenus inde repelli possint aut excludi. Est communis apud omnes DD. arg. L 2. & 3. & L *Præsenti* 6. Cod. *de iis qui ad Ecclesiam confugiunt, ex his Religiosis locis, eorumque finibus, nullos expelli, aut aliquando eiici patimur* cap. *Reum* 9. caus. 17. q. 4. & concordat cap. *Inter alia* 6. *de Immunit. Ecclesiast.* ubi sic: *Rectores Ecclesiarum sibi obtinere debent membra, & vitam*; scilicet Rei ad Ecclesiam seu ad loca sacra fugientes nequeunt a loco sacro seu immuni per vim extrahi, nisi aliquod grave crimen exceptum ibi commiserint. Unde Regulares vi eiusdem Bullæ Gregorianæ recusare nequeunt Reos accedentes ad suas Ecclesias, & Monasteria, ut ibi gaudeant beneficio Immunitatis ecclesiasticæ, & iure asyli, ipsis secundum eorum vires necessaria ad victum & quietem suppeditantes, ne pressi necessitate cogantur abire, & incidere in manus Iudicis seu Fori sæcularis; quia ipsi quoque subduntur Bullæ Gregorianæ, & pœnæ excommunicationis, aliisque in eadem Bulla contentis, utpote quæ neminem a tali onere, & pœna excipit, ac proinde nequeunt eos unquam expellere a sua Ecclesia vel Monasterio, nisi præcise quando Reus sit homo inquietus, iniurius & tædiosus Religiosis, vel quia immodeste se gerit quietem Religiosorum perturbans, damnumque illis inferens; vel quia Religiosi legem habent aut Constitutionem, quam sic S. Sedes approbavit, ut nonnisi per tot dies possint & teneantur confugientes retinere, uti est apud Carmelitas Excalceatos, ne videlicet quies, & Religiosa observantia ob tale consortium perturbetur. In his igitur & similibus casibus non violant Regulares immunitatem Ecclesiasticam Reos expellendo, nec dictas pœnas incurrunt, tum quia ius servandi propriam habitationem sine perturbatione est naturale, quod prævalet positivo, quod habet Reus fruendi iure Asyli; tum quia pœnæ imponuntur contra *præsumentes*, quales sunt qui temere & dolose reos expellunt.

Do-

Docet enim Sanchez l. 9. *de Matrim.* disp. 32. n. 38. *præsumere*, importare temeritatem, malitiam, & dolum.

Secundum Privilegium, quo gaudent dicti Rei confugientes, est, quod in loco sacro capi nequeant, aut vinculis constringi, & multo minus per vim & inviti ex eo extrahi, prout habetur cap. *Definivit* 17. q. 4. nec de eorum consensu, ut declaravit sacra Congregatio *Immunit.* in Caiacen. 20. Novem. 1640., quia non obstante illorum consensu, & expressa renunciatione privilegio immunitatis, adhuc violaretur Ecclesiæ immunitas, cum tale privilegium concessum sit potius Ecclesiæ quam personæ L. *Præsenti 6.* Cod. *de iis qui ad Ecclesiam confugiunt*; & privilegio Ecclesiæ seu locali nequit persona renunciare arg. cap. *Contingit 36. de sentent. excommunic.* ubi statuitur, quod excommunicatus sit, qui in Clericum volentem & consentientem manus violentas iniecerit; & Clericus quoque consentiens excommunicatur, cum Clericus renunciare non valeat privilegio, quod concessum est non tam in favorem personæ, quam status Clericalis. Si autem reus liber exeat, tunc capi potest a Iudice & incarcerari, quia iam non invitus extrahitur, nisi forsan necessitate aliqua coactus exeat. Quare si ab aliquo violenter extractus esset, licet Iudex talis violentiæ non esset particeps, ab ipso nihilominus capi non poterit, sed Ecclesiæ est restituendus, cum violenta extractio nullo modo queat Reo præiudicare. Quod si blanditiis, vel dolosis verbis inductus reus a loco sacro exeat, volunt aliqui, ut Lezzana, Pelliz. & alii, capi tunc posse a Iudice, & puniri, utpote, aiunt, non violenter extractum, & sola extractio per vim prohibetur in dictis iuribus. Suarez tamen cum Azorio, Pirhing ex adverso contendunt, reum inductum verbis dolosis, aut ficta promissione Iudicis impunitatem promittentis ad deserendum asylum, aut restituendum esse Ecclesiæ, aut teneri Iudicem ei servare Fidem promissam de impunitate membrorum, cum dolus in hac parte habeatur pro vi. Reiffenst.

Tertium privilegium est, ne ipsi ad Ecclesiam fugienti impediantur alimenta, vestitus, & reliqua vitæ necessaria L. *Præsenti* cap. *de iis* &c. dicto cap. *Definivit*; hoc enim esset indirecte e loco sacro extrahere. Hinc fit, teneri Ecclesiam vel Monasterium illum de necessariis providere, si alias non habeat proprium, &, si habeat, eo uti nequeat, dicta L. *Præsenti* §. *Sane*: Tum ob illam regulam Charitatis: *Si non pavisti, occidisti*; tum quia tenetur Ecclesia reum non derelinquere, ut inedia pressus cogatur invitus abire, & coactus se Curiæ sæculari tradere, aut pereat. Sic Abbas cit. cap. *Inter alia de Immunit. Ecclesiæ*, Sylvester, Azorius & alii, qui tamen addunt, debere eiusmodi reum, si possit, in commodum Ecclesiæ vel Monasterii laborare; tum ne immunitas sit ei occasio otiandi; tum ut labore compenset quantum potest alimenta sibi præstita.

Quartum, ne bona delinquentis, quæ secum ad Ecclesiam tulerit, ei auferantur cap. *Definivit* 17. q. 4. Hoc tamen intellige, si bona eiusmodi vere sint illius propria, non aliorum, vel alicui obligata; quia tunc Iudex poterit de iisdem illum spoliare; quia hoc non esset ei nocumentum inferre, sed evitare detrimentum, quod ipse aliis posset inferre; Sic ab eo tolli possunt arma vetita. Sic Suarez, Pellizz. Bonac. & alii consone declarationi sacræ Congregationis Episcopor. & Regular. 14, Novembr. 1636.

Quintum privilegium est, ne reus, dum in Ecclesia seu loco sacro se detinet seu existit, possit per sententiam aliquam damnari ad mortem, nec ad aliam quamlibet pœnam cap. *Reum 9.* c. *Id constituimus* cap. *Inter alia 6. de immunit.* Sic Fagn. Hostien. Sylvest. & alii. Verum huic iuri pluribus in locis contraria consuetudine derogatum est: unde, vi eiusdem, Rei ad loca sacra se recipientes citantur a Iudice, & non comparentes condemnantur pœna iuris ordinaria, tametsi sententia executioni mandari non possit, nisi Rei sponte exeant, aut alias extra loca sacra deprehendantur. Sed quamvis Rei, dum sunt degentes in loco sacro puniri nequeant pœna mortis, vel alia corporali, possunt tamen mulctari alia pœna, scilicet pecuniaria, & est communis ac certa arg. cap. *Reum 9.* cap. *Id constituimus 36.* caus. 17. q. 4. & cap. *Inter alia 6. de Immunit.* Immo si per sua crimina alios damnificarunt, non solum possunt, sed etiam debent compelli ad eis satisfaciendum per pecuniam, aut alia bona temporalia, si quæ habeant cit. cap. *Reum*. Componere autem pro damno est pecuniariter satisfacere, ut notat Fagnanus.

Sextum tandem privilegium immunitatis seu asyli est, quod si reus de facto ab Ecclesia extraheretur, talis extractio nulla esset, & omnis actus ex illa secutus, ut habetur expresse in sæpe laudata Constitutione

ne Gregorii XIV: quia reus in Ecclesia existens, extra casus exceptos, est extra iurisdictionem Iudicis saecularis, & sic eum invitum extrahens, non actum iurisdictionis in illum exercet, sed tyrannidem. Unde omnia subsequentia nulla sunt, nec potest illum citare, interrogare, torquere, aliudve in illum iudiciale exercere, quia haec omnia prius iurisdictionem in reum exigunt, quam iniusta & sacrilega captura non acquisivit. Num vero teneatur Iudex compensare tali reo omnia damna ex tali violenta extractione secuta, affirmant aliqui, ut Suarez & alii; sed, aiunt Salmanticenses, immerito, quia hoc est privilegium concessum loco sacro, non personae. Unde reus nullum ex hoc ius habet ne laedatur, & sic Iudex peccat solum peccato sacrilegii ob irreverentiam contra locum sacrum, sed non peccat peccato iniustitiae contra ius Rei, quod expresse docet D. Thom. 2. 2. q. 99. art. 2. ad 3.

Violantes immunitatem ecclesiasticam seu ius asyli, quod habent Rei in criminibus non exceptis, ut in loco sacro minime offendi queant a saeculari seu laicali potestate, praeter gravissimum sacrilegium, quod committunt ob actionem repugnantem sacri loci sanctitati & reverentiae ipsi debitae, ut domo Dei ex cap. *Minor.* 7. cap. *Frater* & alibi, praeter nullitatem omnium eorum actuum, quibus processerunt contra Reum, ut ex cit. Bulla Gregoriana §. 9. incurrunt excommunicationem maiorem ipso facto, idest latae sententiae; ut in §. 8. dictae Bullae Gregorii, cui concordat. cap. *Sicut antiquitus*, ubi sic habetur: *Declaramus ipso facto easdem censuras & poenas incurrere*. Et hanc culpam & poenam incurrunt ministri omnes, & quaelibet etiam persona particularis ad hoc concurrentes, vel quomodolibet ad talem extractionem adiuvantes. Et non solum huiuscemodi culpa & poena contrahitur ab eo, qui de facto extraxit, sed ab eo etiam qui extrahere tentavit, quia per talem conatum egit iam contra tenorem Constitutionis Gregorianae. Sic Pellizz. Lezz. & alii.

Absolutio a censura contracta ob violationem immunitatis, libertatis & iurisdictionis ecclesiasticae, reservata est Summo Pontifici, nec ab alio conferri potest sub quovis praetextu, etiam restitutionis factae Ecclesiae; ac ideo omnino improbandi sunt qui contrarium sentiunt. Sic declaravit sacra Congregatio *Immunitatis* in Lycien. 13. Iulii 1638. ut refert Paul. l. 3. *Decretal.* pag. 66. & alibi. Immo ita reservata est Summo Pontifici, ut vacante Sede Apostolica desit potestas absolvendi iuxta declarationem eiusdem sacrae Congregationis in una S. Marii in Calabria 2. Iunii 1691 l. Decretal. Martell. pag. 374. Unde Ordinarii Episcopi absolventes eiusmodi censuras incidunt in excommunicationem Papae reservatam, a qua regulariter datur facultas ut faciant se absolvere a suis Confessariis privatim, & cum Sanctissimo agitur pro dispensatione ab irregularitate, quatenus incurrerint. Sic eadem sacra Congregatio in Squilac. 16. Decemb. 1664. l. Decretor. Ricci pag. 608. Sic pariter concessa haec absolutio ab Emin. Legato sine Apostolica facultate non suffragatur, & iniungitur Episcopis, ut denuo absolvant auctoritate sacrae Congregationis. Eadem sacra Congregatio in Pap. 11. Iulii 1676. l. Decretal. Alter. pag. 1302.

Nec pariter suffragatur absolutio talis censurae vigore Brevis sacrae Poenitentiariae quoad forum externum, ut ead. sacra Congregatio in Gravinen. 9. Octob. 1629. l. 2. Decretal. Paul. pag. 6. nec vigore Bullae *Annuisti*: Ead. sacra Congreg. in Vicana 27. Aug. 1675. l. 1. Decret. Altoviti pag. 1141. immo etiam quoad forum internum non suffragatur vigore Bullae Cruciatae, ut ex sacra Congregat. in Consentina 21. Iulii 1762. l. Decret. Altoviti pag. 705. nec vigore Bullae Iubilei, ut eadem sacra Congregatio in Aquilana 17. Decemb. 1630. l. 2. Decret. Paul. pag. 66. & alibi.

Ordinario inferiori non confertur, nec conferri valet facultas absolvendi a censura ab violatam immunitatem, sed Episcopo viciniori. Sic declaravit sacra Congregatio in una Nullius Meliten. 23. Aug. 1632. l. 2. Decret. Paul. pag. 137. & saepius alibi.

Nota, quod absolutio ab huiusmodi censura non datur, nec dari potest, & data non valet, nisi restituto Reo, & facta satisfactione laesae Ecclesiae cap. *Ex literis* 11. *de Constitut.* cap. *Qua fronte* 20. *de Appell.* & alibi, ac expresse saepe ita declaratum fuit a sacra Congreg. *Immunit.* ut in Lauden. 9. Octob. 1629. sicut refert Pignatelli tom. 2. Consult. 60. n. 38. & sic alibi.

Confugientes vero ad Ecclesiam in casibus exceptis, in quibus Rei gaudere nequeunt privilegio immunitatis Ecclesiasticae seu iure asyli, attento rigore iuris in cap. *Definivit.* cap. *Constituimus*, & cap. *Reum* 17. q. 4. & maxime attenta Constitutione Gregoriana, ubi id expresse cavetur, nequit Iudex laicus adhuc in casibus exceptis extrahere ab

ab Ecclesia sine licentia Episcopi, vel eius Officialis, ad quos spectat casum explorare, & recognoscere, si sit exceptus necne, ut in dicta Gregoriana. *Nisi cognito prius per Episcopum, vel ab eo deputatum, an delinquentes vere crimina excepta commiserint*, ut habetur etiam in cap. *Metuentes* cap. *Ad Episcopum* 17. q. 4. & ex L. civili *Pateat* §. *vero* c. *de iis qui ad Ecclesiam confugiunt*. Ex recepta tamen consuetudine & praxi communi possunt Iudices in casibus exceptis reos ab Ecclesia libere extrahere inconsulto Episcopo, quia illi non gaudent immunitate Ecclesiae, & sic nec ab ea defendi possunt. Sic Suarez l. 3. cap. 13. n. 1. Covaruv. & alii.

CAPUT IV.

De Irregularitate.

§ I.

De natura & divisione Irregularitatis.

IRregularitas, si spectemus nominis aetymologiam, idem est ac sine regula, vel contra regulam. Definiri autem potest irregularitas, *inhabilitas seu impedimentum canonicum, quo directe & primario impeditur Tonsurae ac Sacrorum Ordinum susceptio, & secundario susceptorum exercitium*. Sic communiter ex cap. *Quaesitum* 17. *de tempore ordinationis*.

Dicitur 1. *inhabilitas seu impedimentum*, quod significat moralem incapacitatem ex aliqua indecentia proveniens: Non dicitur vero poena, cum non raro contrahatur, sine ulla culpa propria vel aliena, irregularitas; & in hoc distinguitur a censura, quae, quia culpam supponit, semper est poena. Verum quidem est, irregularitatem ferri aliquando etiam per modum poenae, sed secundario, quatenus qui in certa quaedam incidit crimina, ex his maculam contrahit, qua incapax redditur ut ad sacrum accedat ministerium. Dicitur 2. *canonicum*, ut indicetur inductam esse nullo iure divino vel naturali, sed tantummodo positivo, & neminem nisi Ecclesiae Canonibus subiectum, idest baptizatum, proprie fieri posse ac dici irregularem. Quocirca infidelis bigamus, nonnisi improprie & radicaliter bigamus dici potest irregularis, prout eas actiones posuit, ob quas Ecclesia, si infidelis baptizaretur, posset eum ab Ordinibus amovere: & tandem ut ostendatur, non quamcumque inhabilitatem ad Ordines esse irregularitatem, ut est illa, quam habent mulieres, & infideles, qui iure divino ab Ordinum susceptione excluduntur, quae exclusio ab aliquibus appellatur incapacitas, non simplex inhabilitas. Dicitur 3. *directe impeditur Ordinum susceptio*. Haec verba stant loco differentiae: nam per ea distinguitur tum a censuris omnibus, quae tametsi suscipere vetent Ordines, & susceptos exercere, diversimode tamen id efficiunt ac irregularitas, cum excommunicatio maior removeat ab Ordinum susceptione, & exercitio eorum, non prout sunt Ordines, sed prout sunt bona Ecclesiae, quae important communicationem cum aliis Ecclesiae membris, quae ipsis vetita est cum excommunicato; & excommunicatio minor privat usu Ordinum directe, sed solum prout talis usus coniungitur cum susceptione alicuius Sacramenti, & non privat susceptione Ordinum, prout Ordines sunt, ut irregularitas, sed prout sunt Sacramenta. Et in hoc sensu privat etiam interdictum, nempe quatenus Ordines important vel collationem alicuius Sacramenti, vel divinorum officiorum auditionem. Et quamvis suspensio ab Ordine privet directe usu & ministerio Ordinum, nihilominus valde ab ea differt irregularitas, quae inhabilem reddit ad Ordines, ipsamque Tonsuram suscipiendam: Tonsuram autem supponit suspensio, cum nonnisi Clericis haec imponi queat. Differt pariter irregularitas a depositione, & degradatione, utpote quae arceat homines tantummodo ab Ordinum susceptione, & degradatio ac depositio, quantum humano modo fieri potest, tollunt ipsos Ordines iam susceptos, quod moraliter est magis contumeliosum, quam irregularitas, secundum commune effatum: *Turpius eiicitur, quam non admittitur hostis*. Dicitur 4. *secundario susceptorum exercitium*; nam cui vetitum est ne Ordines suscipiat, multo magis interdictum est ne susceptis utatur. Quare irregularitas se habet relative ad Ordines iam susceptos, sicuti affinitas ex copula illicita ad Matrimonium iam contractum; quae solum prohibet ne Matrimonio utatur, non autem ne contrahat qui iam contraxit. Hoc tamen intelligitur de Irregularitate totali, dum irregularitas partialis, de qua infra dicetur, impedit quidem susceptionem Ordinis non suscepti, non autem usum Ordinis iam recepti. Immo dari potest defectus aliquis, qui inducat irregularitatem respectu Ordinis nondum suscepti, & aliquando nullam inducat respectu eiusdem, si susceptum inveniat. Nec hoc repugnat allatae definitioni

nec

nec ullum habet inconveniens, cum Ecclesia statuere potuerit, ut idem defectus induceret in una persona irregularitatem simpliciter, in alia vero secundum quid.

Divisio Irregularitatis.

Irregularitas dividitur 1. ab aliquibus in eam, quæ est iuris divini, & in eam, quæ est iuris ecclesiastici. Irregularitas iuris divini est inhabilitas ex divina ordinatione, reddens personam incapacem Ordinis ecclesiastici: Huiuscemodi est defectus Baptismi, conditio muliebris, carentia scientiæ. Irregularitas iuris Ecclesiastici est inhabilitas ex ordinatione Ecclesiæ instituta, directe impediens susceptionem Tonsuræ, & Ordinum, indirecte susceptorum usum seu exercitium. Hæc tamen divisio non est theologice prorsus accurata. Nam inhabilitas ex iure divino eo ipso non est impedimentum Canonicum, seu ut, agendo de Irregularitate, intelligi solet ab Ecclesiæ voluntate constitutum. Etenim inhabilitas iuris divini se habet per modum negationis & impotentiæ: vera autem irregularitas se habet per modum privationis, adeo ut supponat capacitatem in subiecto; ita ut si aliquando a Theologis dicitur incapacitas, hoc fit sumendo nomen incapacitatis in lata significatione.

Prohibitum quidem fuit in veteri lege ob quosdam defectus fungi Sacerdotio, & in nova Lege D. Paulus 1. ad Timoth. 3. excludit bigamos a Sacerdotio: sed Lex veteris Testamenti mere cæremonialis, cuiusmodi erat allata, minime spectat ad Ecclesiam, nisi Ecclesia aliquas earum aliquando adoptaverit. Quod vero Apostolus cit. loco excludat bigamos, non ideo concludi potest, bigamiæ impedimentum esse iuris divini, sed solum huiuscemodi speciem irregularitatis Apostolum constituisse: ius enim præcise apostolicum, non est divinum, sed ecclesiasticum.

Dividitur 2. Irregularitas in totalem, & partialem. Totalis est, quæ omni Ordine suscipiendo, & suscepti usu seu exercitio privat, ut est illa, quæ procedit ab homicidio, & bigamia. Partialis vero, quæ privat solum aliquo Ordinum exercitio, vel solo ascensu ad Ordines superiores: Sic Diaconus carens oculo sinistro inhabilis est ad Sacerdotium; potest tamen ministrare in Diaconatu. Et Sacerdos, cui recisus fuit pollex, inhabilis redditur, ad celebrandum, non autem ad Confessiones excipiendas, si sit approbatus, cap. *Presbyterum de Clerico ægrotante*. Sic respectu etiam beneficiorum dantur irregularitates partiales, seu quæ excludunt ab uno Beneficio, non vero ab alio. Sic cap. 11. *de filiis Presbyteror.* filius etiam legitimus Beneficia a patre possessa immediate post eum obtinere nequit; ideoque ad hæc, non ad alia est irregularis.

Dividitur 3. in Irregularitatem ex delicto, & ex defectu. Irregularitas ex delicto incurritur propter indecentiam propria mortali culpa contractam v. g. ob iniustum homicidium; alia oritur ex indecentia, quæ licet inculpabilis sit, potest tamen inducere ministros Ecclesiæ in contemptum. Hinc statuit Ecclesia, ut ii, in quibus huiuscemodi defectus occurrerent, arcerentur ab Ordinibus, ac ab eorum exercitio. Hæ duæ irregularitatis species variis rationibus inter se differunt, nempe & quia irregularitas ex delicto est voluntaria, non vero quæ est ex defectu; & quia irregularitas ex delicto, si facti infamiam excipias, tollitur sola dispensatione; quæ vero est ex defectu, non raro cessante defectu, cessat; & quia irregularitas ex delicto, ea excepta quæ oritur ex homicidio voluntario, ab Episcopis relaxari potest; quæ autem est ex defectu, communiter reservata est Papæ, ut infra videbitur.

Duo hic sunt advertenda 1. videlicet irregularitatem ex delicto non contrahi nisi ex actu externe consummato cap. *Si quis non iratus* 15. q. 1. Secundo, Nullam irregularitatem incurri nisi sit in iure expressa, ut clare definitur cap. *Is qui de sentent. excommun.* in 6. Hinc in dubio sive iuris sive facti potest quis tenere se non esse irregularem, cum melior sit conditio possidentis, & pro tali dubio nulla reperiatur in iure imposita irregularitas; excepto tamen dubio de homicidio, in quo dubitans an homicidium commiserit, tenendus est irregularis ex cap. *Ad audientiam*, & cap. *Significasti de homicidio*, ubi expresse statuitur quod sic dubius, non debeat, *si in sacris sit, ministrare, nec celebrare*. Et hæc sunt verba: *Cum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem, & in hoc casu cessare sit tutius, quam temere celebrare.*

§. II.

De caussis Irregularitatis.

Ordinem caussarum sequemur incipiendo a finali, quæ in intentione est omnium caussarum prior. Hæc respectu irregularitatis est tuendi Sacrorum maiestatem, & servandi Religionis decus. Nam decus & honor Religionis exigunt, ut sacra Ministeria decenter, & irreprehensibiliter exerceantur: Unde

de

de ad finem hunc consequendum necesse fuit ut instituerentur irregularitates, quibus mediantibus arcerentur a sacro ministerio, qui vel certa quædam patrarunt delicta, vel quosdam habent defectus, qui Ecclesiæ spiritui adversantur, aut certa personas afficiunt labe, quæ populorum animos offendit. Caussa vero efficiens irregularitatis est ius irregularitates instituendi, quod residet apud Ecclesiam, & Romanum Pontificem, quibus solis illud competit. Sic omnes communiter ex cap. *Is qui* 18. *de sentent. excommun.* in 6. ubi sic habetur: *Qui in Ecclesia sanguinis vel seminis effusione polluta celebravit, irregularitatis laqueum non incurrisse dicitur, quia id in iure expressum non est*. Hic autem nomine iuris intelligitur *canonicum commune*, quod a sola Ecclesia ac Papa condi potest. Unde nulla esset irregularitas, quæ ab homine per sententiam feratur: hæc enim non esset in iure, extra quod nulla quæri debet irregularitas. Omnis autem irregularitas ipso facto incurritur; quia imponitur per legem, quæ sententiæ locum gerit, & declarat eum, qui talem posuerit caussam, aut in tali fuerit casu, eo ipso, & absque Iudicis declaratione ad sacra inhabilem fieri.

Caussa materialis irregularitatis duplex secernitur apud Theologos veteres, remota, quam alii melius *subiectivam* vocant, & hæc caussa sunt solum homines Ordinis capaces, & iuri communi subiecti; ita ut tam laici quam Clerici, tam inferiores quam Superiores Prælati, qui quoad vim coactivam Papæ subduntur, irregularitatem incurrere valent; non vero infideles & fœminæ, ut antea notatum fuit. Caussa autem formalis est vel defectus sine culpa, vel delictum. Defectuum autem, propter quos incurri potest irregularitas, novem recensentur species, scilicet natalium, animi, corporis, ætatis, libertatis, obligationis ad ratiocinia, famæ, bigamiæ, lenitatis. Nullus est horum defectuum, qui culpam necessario supponat, nec ipse quidem defectus famæ, qui aliquando contrahitur sine culpa ab iis, qui artem aliquam nimis vilem exercuerunt, ut infra dicetur. Irregularitates ex delicto oriuntur ex diversis capitibus, scilicet ex homicidio, ex iteratione Baptismi, ex mala Ordinum receptione, ex pravo eorumdem usu, ex hæresi, & tandem ex censurarum violatione; quas omnes irregularitates tum ex defectu, tum ex delicto hic infra singillatim exponere suscipimus.

Qui irregulares ex defectu.

Prima igitur species irregularitatum est ex defectu natalium, ratione cuius sunt irregulares omnes illegitimi. Illegitimorum duplex est genus: alii illegitimi sunt physice & naturaliter, & ii dicuntur, qui ex parentibus extra legitimum Matrimonii coniugium procreati sunt, idest ex parentibus non coniunctis vero Matrimonio; alii illegitimi sunt canonice, & sunt ii, qui progeniti sunt ex vero & legitimo Matrimonio, cuius usus factus est illicitus per solemne votum castitatis, vel in susceptione sacri Ordinis, vel in Professione Religiosa legitime emissum: & ex physice illegitimis alii dicuntur *naturales*, alii *spurii*. Naturales sunt qui concepti sunt ex copula illicita, & hi vel ex soluto & concubina domi non retenta, & dicuntur *Nothi*, vel ex soluto & scorto seu meretrice, vel alia quavis fornicaria, quæ publice libidinem exercet, ut ex meretricio lucrum faciat, & vocantur *Mamzeres*, ut Deuteronom. 23. vel ex soluto & concubina domi retenta, & hi dicuntur simpliciter *naturales*. Spurii sunt universaliter illegitimi orti ex copula duntaxat lege humana, idest civili & canonica damnata; & horum pariter variæ sunt species. Alii sunt *adulterini*, qui progeniti sunt vel ex soluta & coniugato, vel ex coniugata & soluto, vel ex coniugato & coniugata; & alii sunt *incestuosi*, qui orti sunt ex iis, qui dum peccaverunt, Matrimonium contrahere non poterant propter aliquod affinitatis vel consanguinitatis impedimentum sufficiens ad Matrimonii irritationem; alii qui *sacrilegi* dici possunt, quia procreati sunt vel ex homine in sacris constituto vel Religionem professo, aut ex Moniali, vel ex utroque. His addi possunt illi qui ortum habuere ex stupro, & raptu c. *Per venerabilem*. *Qui filii sint legitimi*, cap. 1. & *final. de filiis Presbyterorum*; & has varias species illegitimorum operæ pretium fuit exponere, quia hoc conducere potest ad facilitatem vel difficultatem dispensationis, cum præcipiat Innocentius III. cap. 10. *de renunciat.* ut inter nothos & mamzeres, naturales & spurios distinguatur.

Illegitimi tam physice quam canonice irregulares sunt, sive eorum illegitimitas publica sit, sive occulta. Ita enim DD. ex citat. iuribus; & quia ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. Illegitimi tamen qui per subsequens Matrimonium legitimantur, non sunt irregulares cap. *Conquestus*, & cap. *Tanta*, *qui filii*

ſint legitimi; quia ſubſequens Matrimonium fictione iuris retrotrahit ad tempus conceptionis L. *Conſtantini* 5. L. *Cum quis* 10. Sicuti etiam non ſunt irregulares, ſi ingrediantur aliquam Religionem; nam tunc illegitimi poſſunt ad ſacros Ordines promoveri, licet non poſſint ad Prælaturas, ut expreſſe habetur cap. 1. *de filiis Presbyteror.* Verum circa hoc notandum 1. quod ad hoc ut filii per ſubſequens Matrimonium legitimentur, neceſse eſt, ut tempore carnalis copulæ parentes Matrimonium contrahere potuerint. Unde ſi vir vivente uxore ſua aliam cognoverit, & ex ea prolem ſuſceperit, licet poſt mortem eam duxerit, nihilominus ſpurius erit filius, ut definitum fuit ab Alexandro III. cap. *Tanta eſt vis* 6. *Qui filii ſint legitimi*. Idemque dicito, ſi conſanguineus cum conſanguinea, affinis cum affine in gradibus ab Eccleſia vetitis rem habuerit, filii inde ſecuti non legitimabuntur per matrimonium deinde contractum; quia conceptionis tempore parentes ob impedimentum conſanguinitatis aut affinitatis valide contrahere non poterant, & hoc verum eſt, etiamſi ante nativitatem parentes ex diſpenſatione legitima Matrimonium contraxiſsent; quia ſemper verum eſt prolem conceptam eſſe eo tempore, quo parentes contrahere non poterant. Sic Suarez, Avila cum aliis. Quidquid tamen ſit, certum eſt, quod ſi impedimentum ſuboriatur poſt conceptionem prolis etiam dirimens inter parentes, non deſinet proles per Matrimonium ſubſequens obtenta diſpenſatione legitimari, quia in hoc caſu verum eſt parentes habuiſse copulam tempore, quo Matrimonium contrahere poterant.

Nota, legitimos quoque, non ſecus ac illegitimos, aliquando arceri a Beneficiis, & etiam ab Ordinibus, ut ſunt filii Preſbyterorum, qui Beneficium a patre poſseſſum immediate tenere nequeunt ex cap. 11. *de filiis Presbyteror.* Et hoc locum habet in nepotibus etiam relative ad avos, ex Rebuffo & aliis. Sic fautores & receptatores eorum, ipſorumque filii uſque ad ſecundam generationem paternam, & primam maternam ſunt inhabiles ad Beneficia ex cap. 15. *de hæret.* in 6. Sic tandem filius & nepos hominis, *qui Cardinalem fuerit hoſtiliter inſecutus, vel percuſſerit, aut ceperit, vel ſocius fuerit facientis, aut fieri mandaverit, vel factum ratum habuerit, ipſo iure privatus eſt, & a fortiori ad alia poſſidenda inhabilis, & ab Ordinibus omnino excluſus* & ex cap. 2. *de pœnis* in 6. Filii expoſiti reputantur pro illegitimis, quia nequeunt parentes ſuos oſtendere per textum in cap. 1. *de infantibus expoſitis*.

Nati tamen de matrimonio nullo, ac ideo invalido propter aliquod impedimentum dirimens, ſed invincibiliter ſaltem ab uno contrahentium ignoratum, habentur pro legitimis, etiamſi impedimentum poſtea innotuerit, & partes per iudicis ſententiam a ſe invicem ſeparatæ fuerint, ut ſtatuitur cap. 2. & 14. tit. *Qui filii ſint legitimi*.

Quamvis etiam ex illegitimitate occulta incurratur irregularitas, nihilominus mater, quæ ſola ſcit filii ſui illegitimitatem, ſi in ipſo comperiat legitima indicia illius vocationis ad ſtatum Clericalem, poteſt illi inculpabiliter perſuadere, ut talem ſtatum ſuſcipiat; quia ipſa non tenetur aperire ſuam turpitudinem filio, niſi graviores cauſſæ id exigant. Nec dici poteſt quod ſit cauſſa cur peccet filius huiuſcemodi ſtatum amplectens cum tali defectu irregularitatem afferente, etiam occulto; quia talis defectus invincibiliter a filio ignoratur. Quod ſi aliquando talem defectum in ſe poſt ordinationem deprehendat, ac proinde irregularitatem, tenetur ab Ordinum officiis ſtatim deſiſtere, & diſpenſationem ſuper ſuam irregularitatem impetrare. Non tenetur tamen fidem habere patri vel matri, qui in extremis declarent eum eſſe illegitimum, niſi rationibus convinceretur; quia alleganti etiam cum iuramento ſuam turpitudinem in præiudicium alterius nulla debetur fides, ut docent Canoniſtæ in Gloſsa cap. 9. *de Pœnitent. & remiſs.* Item quia favor Matrimonii ſemper prævalet; unde receptum eſt iſtud lib. 5. §. *de iureiurando*: *Pater is, quem nuptiæ demonſtrant*. Tandem quia poſſeſſio bonæ fidei cum titulo legitimi Matrimonii non ſatis eliditur per teſtimonium matris, quæ declarando ſe adulterii capacem fuiſse, ſatis aperit ſe quoque capacem eſſe mendacii. Inter validas autem rationes, quibus mater probare poſset illegitimitatem filii, eſset, ſi demonſtraret, maritum ſuum toto tempore conceptionis & nativitatis filii fuiſse abſentem.

Secunda ſpecies irregularitatis incurritur ex defectu animi. Tres autem enumerantur defectus animi inducentes irregularitatem, ſcilicet rationis, ſcientiæ, & Fidei confirmatæ. Unde 1. irregulares ſunt qui omni uſu carent rationis, cuiuſmodi ſunt pueri & perpetuo amentes, ita ut durante illo rationis deliquio nec promoveri poſſunt ad Ordines, nec ſi forte promoti fuiſſent, eo-

rum

rum officia exercere; quia ii nequidem modo humano agere possunt, multo minus sacra Religionis munia exercere. Item ex eodem defectu irregulares censentur non tantum ii, qui habitualiter, & perpetuo, sed ii etiam, qui interpolate, idest variis temporum intervallis a rationis usu deficiunt, ut sunt Lunatici, Energumeni, qui a malo dæmone vexantur, furiosi, qui irruente furoris accessu non sunt liberæ mentis. Hinc tamen sub tali nomine non comprehenduntur, qui in febris ardore ad furorem usque aliquando delirant. Epileptici, qui morbo comitiali, quod caducum vocatur, ita vexantur, ut oppressis sensibus cadant quasi exanimes. Horum autem irregularitas ex variis Canonibus colligitur, ut ex can. 2. dist. 33. ubi qui in furiam aliquando versus insanivit cap. *Marium* 2. cap. *Communiter* 3. dist. 33. c. *Clerici* 4. dist. 33. & alibi. Clericus tamen qui levi epilepsia semel affectus fuit, & deinde per plures annos non amplius dedit signa huius morbi, non est irregularis, & potest promoveri, ut declaravit sacra Congregatio Concilii in Tudert. 9. Iulii 1704. Isti tamen omnes, si a sua respectiva ægritudine libertati fuerint, ita ut per integrum annum constet eos correptos non fuisse, idest liberos extitisse ab omni respectivi morbi aggressione, possunt susceptos Ordines exercere, ut ex cap. *Communiter* 3. dist. 33. Ad Ordines tamen vix unquam admitti possunt. Immo amentes seu furiosi constantia lucidi instantia habentes, & epileptici etiam nondum perfecte sanati, si raro deficiant, docet S. Antoninus p. 3. tit. 28. c. 5. in fine, quod possint privatim celebrare cum assistentia unius Sacerdotis ieiuni, qui Missam prosequi posset, si alter deficeret; ut colligitur ex cap. *Illud* 15. & cap. *Nihil* 16. caus. 17. q. 1.

Ex defectu animi pariter irregulares sunt illiterati, seu carentes scientia competenti cap. *Illiteratos* dist. 36. Tridentina autem Synodus Sess. 23. *de reform.* cap. 4. præscribit in promovendis ad Tonsuram ut sciant rudimenta Fidei, legere & scribere; ad Minores, ut sciant saltem linguam latinam, & sententias latinas in patrium sermonem traducere, ibi cap. 11., in promovendis ad Subdiaconatum & Diaconatum, ut instructi sint literis, & iis quæ ad exercendos tales Ordines pertinent, sic ibi cap. 13., ad Presbyteratum vero scientiam talem; qua docere valeant populum quæ necessaria sunt ad salutem, & apti sint ad Sacramenta rite ministranda: in initiando tandem Episcopatui, quod tali polleat scientia, & doctrina, ut muneris sibi iniungendi necessitati possit omnimode satisfacere. Hinc vult quod sit in universitate studiorum Magister, seu Doctor aut Licentiatus in sacra Theologia, vel Iure canonico sess. 22. *de reform.* cap. 2. Item irregulares sunt ex defectu animi omnes Neophyti, idest 1. qui nuper ex Iudaismo, Paganismo, Atheismo conversi sunt ad Fidem ex cap. *Sicut Neophytus* dist. 48. & cap. *Neophyti de consecrat.* dist. 5. *ne in superbiam elati*, ait Apostolus, 1. ad Timoth. 3. *in laqueum incidant diaboli*, & non fiant Magistri qui nondum didicere esse discipuli. Si autem venientes a lege Iudaica, Maumetica, vel Ethnica baptizati fuerint ab infantia, vel post transactum notabile tempus a die suscepti Baptismi, iudicio Episcopi reperiantur in rebus Fidei bene instructi & stabiles, cum tunc non dicantur proprie Neophyti, cessat irregularitas cap. *Eam te* 7. *de Rescriptis* Panimol. decis. 89. ad art. 1. n. 4. cum aliis ibi allegatis, ubi recte subdit cum Corrado, Sayr. & Bonac. verb. *Neophyt.* dispensandos esse a Summo Pontifice. 2. Qui diu sæcularibus curis addicti recenter a sæculari vita transeuntes ad ecclesiasticam, statim sine mora contendunt ad sacros Ordines, dignitatesque ecclesiasticas promoveri ex cap. *Sicut Neophytus* dist. 4. & alibi. 3. Qui a sæculo recenter conversi sunt ad Religionem aliquam, & nondum anno approbationis elapso contendunt ad sacros Ordines dignitatesque promoveri, isti quoque pro tali tempore sunt irregulares quoad susceptionem Ordinum & dignitatum in Religione acquirendarum, ut expresse in cap. *Monasteriis* 19. p. 3.

Tertia est ex defectu corporis, ratione cuius irregulares sunt omnes, qui ita vitiati sunt corpore, ut absolute peragere nequeant Ministeria Ordinis, vel si aliquo modo possunt, non tamen sine aliorum horrore, ut ex cap. *Illiteratos*, ex cap. *Presbyter*, & ex cap. *Tua nos*. Sic irregularis est qui sit aliqua manu mutilatus cap. *Exposuisti* 6. *de corpore vitiato*. Presbytero, cui medietas manus fuit abscissa, Missam celebrare non permittitur; quia nec secure propter debilitatem, nec sine scandalo propter deformitatem hoc fieri potest. Sic deformiter gibbosus cap. *Hinc etenim* vers. *Gibbosus* dist. 49. claudus, qui sine pede ligneo vel baculo incedere nequit c. *Nullus Episcop. de consecrat.* dist. 1. Oculo orbatus, si absque gravi deformitate Canonem legere nequeat

cap.

cap. *Si Evangelica* 13. dist. 55. omnesque notabiliter impediti usu aliquo membrorum cit. cap. *Si Evangelica* , & cit. tit. *de corpore vitiato*. Si quis vero defectum aliquem corporalem habeat, qui notabilem deformitatem non contineat, ita ut scandalum in celebratione non causset, neque exercitium celebrationis impediat, talis non est irregularis; quia omnes conveniunt, explicantque DD. quod si nulla adsit deformitas in defectu, non sequitur irregularitas. Sic qui caret visiva virtute in oculo sinistro sive canonis, & tanta pollet in dextero, ut commode legere possit Canonem, non est irregularis. Sic Barbosa *de offic. & potest. Episcop.* c. 2. alleg. 42. n. 31. Navar. Sayr. Bonac. & alii.

Advertendum hic tamen, quod si defectus corporis absque propria culpa superveniat post susceptos Ordines, tunc ordinatus non redditur ex toto irregularis, sed solum quoad illum actum Ordinis, quem ob talem corporis deformitatem, vel nullo modo, vel saltem sine notabili deformitate exercere non potest ex cap. 2. *de Cleric. ægrotant.* Si vero talis corporis defectus reperiatur in laico ante Ordinationem, licet sit tantum celebrationem impediens, ut defectus pollicis seu indicis sacræ Hostiæ fractionem impediens, sine dispensatione promoveri nequit etiam ad Ordines minores cap. *Non confidat* dist. 50.

Quarta est ex defectu legitimæ ætatis, ratione cuius irregulares sunt omnes, qui legitimam non habent ætatem ad Ordinum susceptionem requisitam, ut novissime pro quocumque Ordine suscipiendo statutum est a Tridentina Synodo sess. 23. *de reform.* cap. 11. & 12. Et hæc irregularitas durat tantummodo quamdiu durat defectus legitimæ ætatis; ita ut hac completa per se sine ulla dispensatione cesset cap. ultim. *de tempore ordinat.* Dixi *ut novissime statutum est*; quia circa ætatem requisitam ad Ordines varia fuit variis temporibus Ecclesiæ disciplina. Tempore enim Siricii Papæ pueri ante pubertatis annos Lectores constituebantur, iidemque ab obtenta pubertatis ætate usque ad vigesimum ætatis annum Acolythi & Subdiaconi esse debebant c. 3. dist. 77. & hoc patet ex Concilio Toletano ann. 531. Lapsu postea temporis S. Gregorius Magnus statuit, ut non pueri, sed provectioris ætatis ad Ordines admitterentur, quod anteà statuerat etiam Iustinianus Novell. 123. cap. 13. ita ut iuxta illorum temporum disciplinam tunc ad Presbyteratum ætas requirebatur 35. annorum, ad Diaconatum & Subdiaconatum non minus 25. annorum, & Lectoratum non minus annorum decem & octo. Non tamen invariabilis perduravit hæc disciplina, sed mutationi obnoxia fuit. Verum iuxta disciplinam præsentem, quæ iamdiu viget, nullus ad Subdiaconatus Ordinem admittitur ante annum 22. ad Diaconatum nisi incepto 23. & ad Presbyteratum sub initio 25. Ita habetur cit. cap. 12. Concilii Trid. sess. 23. Quoad Minores vero, & primam Tonsuram responsum fuit a Congregatione Concilii 20. Maii 1592. nullam præscriptam esse ætatem a Synodo Trid. Communiter quidem docent Theologi & Canonistæ, ad Tonsuram & Minores Ordines requiri & sufficere septennium completum, & nituntur antiquis Pontificalibus, quæ ita præscribunt in Rubrica de Ordinandis. Verum quia hæc Rubrica sublata est a Pontificali post Concilium Trid., censent alii attendendam esse ætatem a sacris Canonibus præscriptam, prout sæpe repetitum est a sacra Congregatione Concilii: cum tamen non una semper fuerit præteritis sæculis circa rem præsentem Ecclesiæ disciplina, ut antea notatum fuit, ob hoc quoque difficile est certam regulam accipere. Hinc alii existimant, Minores Ordines conferri non posse nisi post annos pubertatis; alii ante, & videntur melius assequi mentem Concilii Trid. cuius voluntas est, ut prima Tonsura ii solum *initientur .... de quibus probabilius coniectura sit, eos ... ut fidelem Deo cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse*; & vult insuper, ut nullus prima Tonsura initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus constitutus, ante 14. annum Beneficium possit obtinere. Quocirca qui mentem, geniumque Concilii Trid. sequi volunt, nisi graves urgeant caussæ, & insolitæ Tonsurandi dispositiones, Tonsuram ante annos 14. conferre non debent, cum antea vix unquam pueri nugis, ludoque potius addicti, probabilem coniecturam hisce præcipue temporibus iniicere possint, se Deum fideliter colendi intuitu statum Clericalem amplecti.

Quinta est ex defectu libertatis. Et ratione huius defectus irregulares sunt servi proprie dicti, idest mancipia cap. *Nullus* 2. cap. *Nulli* 2. *de servorum ordinatione* 6. dist. 54. Possunt tamen ordinari, si domini petitio aut voluntas accesserit. Servi adscriptitii atque originarii ex istis, qui certæ Terræ aut prædio colendo sunt perpetuo obstricti, ac proinde sine dominorum con-

sen-

sensu ordinari nequeunt cap. *Generalis* & cap. *Admittuntur* dist. 54. Servi vero iuxta hodiernum morem, qui voluntarie ac libere opera sua alicui locant, idest qui pro annua mercede dominis suis inserviunt, cuiusmodi sunt famuli, in sensu iuris non sunt irregulares; quia non censentur proprie servi, sed potius quoad hoc habentur pro vere liberis. Item irregulares sunt obligati ad ratiocinia, quales sunt, qui aliquam habent vel habuere rerum saecularium administrationem, & exinde sunt obnoxii ad rationes principalibus suis reddendas; cuiusmodi sunt Rectores, Tutores, Syndici, Officiales, Fiscales, Curiales publici, & huiusmodi. Isti enim ordinari nequeunt nisi deposito onere seu officio, & reddita ratione cap. *Curialis* dist. 53. cap. *Unico de obligatis ad ratiocinia*. Quia vero Clerici quoque sumere & exercere possunt Tutelam & Curationem suorum Agnatorum ex cap. *Pervenit* dist. 86. & etiam administrationem rerum Ecclesiarum, pupillorum, viduarum, aliarumque miserabilium personarum, quae potissimum indigent ecclesiastico adiutorio ex cit. cap. *Pervenit* & cap. 1. caus. 21. q. 3. ideo etiam talia munia ac officia gerentes, ac in his adhuc perseverantes, non sunt irregulares, ac ideo possunt ad Ordines promoveri, ut Glossa magna in cap. Unico *de obligat. ad ratiocin.*

Sexta irregularitas ex defectu est ex deficientia bonae famae seu ex infamia. Bona autem fama est aestimatio seu bona opinio, quae publice habetur de aliquo ob eius excellentiam. Unde infamia nihil aliud est, quam publica diminutio seu amissio boni nominis, & rectae aestimationis. Bonae autem famae amissio multimode contingere potest, ut proinde multipliciter quis affici potest infamia, vilisque fieri seu dignus vituperio. Duplex tamen distingui solet infamia, iuris scilicet, & facti. Infamia vero iuris tribus modis contrahi potest: 1. commissione criminis, cui ex utroque iure, civili nempe & canonico annexa est infamia. 2. per sententiam iudicis. 3. per exercitium officii vel professionis licitae vel illicitae, quam exercentes secundum iuris dispositionem reputantur infames, ac proinde infamia incurri potest, & sic irregularitas & commissione culpae, & sine ullius culpae commissione. Infamia ac irregularitas, quae contrahitur ex commissione culpae ea est, quae contrahitur ex commissione alicuius delicti enormis & notorii cap. *Infames* 6. q. 1. & de his dicetur, quando sermo erit de irregularitatibus ex delicto. Irregulares vero ex infamia sine culpa, de qua in praesenti agitur, ea est quae contrahitur ex exercitio artium vel officiorum ex iure infamium, vel alio modo sine culpa, ut histriones, mimi, comoedi, filii publicae meretricis, quamvis coniugatae, omnes in scena ludentes in L. 1. & 2. §. ultim. *de iis qui notantur infamia*; aleatores publici, & pro ludo mutuantes cap. *Inter dilectos*, aurigae, gladiatores, cursores, citharoedi, lyristae, saltatores, caupones per ea quae tradit Clemen. 1. *in Institutionib.*, macellarii, satellites, cloacas emundantes, pelles purgantes, ut habetur in Clementina 1. *de vita, & honest. Clericorum* & ibi Glossa omnes artes istas enumerans. Licet tamen exercentes huiusmodi artes viles & ignominiosas infamia notentur, ac exinde irregulares reddantur, non tamen infames sunt, & irregulares eorum filii, ut constat ex Antero Papa in epist. ad Episcopos Baeticos.

Septima est ex defectu Matrimonii. Cum Matrimonium consummatum significet coniunctionem Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem iuxta illud Apostoli ad Ephes. cap. 5. *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & Ecclesia:* Deficit haec significatio in bigamis, idest in iis, qui contrahunt & consummant Matrimonium cum pluribus uxoribus, aut cum una vidua, aut corrupta. Bigamia autem ita dicitur prout opponitur Monogamiae, quae est coniunctio maritalis cum una tantum uxore, & bigamia est coniunctio cum pluribus uxoribus, non quidem simul, quod esset polygamia, sed cum pluribus successive per priorum mortem. Triplex vero distinguitur bigamia, nempe vera seu realis, interpretativa, & similitudinaria. Bigamia realis est ea, qua quis plures successive duxit & cognovit uxores. Interpretativa, quando quis fictione seu interpretatione iuris censetur plures habuisse uxores, licet plures non habuerit cap. *Maritum* dist. 33. cap. *Si cuius*, & cap. *Si laici*; & hoc multipliciter contingere potest, ut notat Auctor *Supplem. Theolog. Tournel.* 1. quando quis ante uxoris suae mortem bona vel mala fide de novo cum alia contraxit, & eam carnaliter cognoscit, seu, ut alii loquuntur, quando quis duo Matrimonia contrahit, unum *de iure, & valide*, alterum *de facto, & invalide*: 2. Cum quis duo contrahit Matrimonia *de facto*, idest ambo invalida, ut si duas ducat consanguineas, aut cum quibus propter aliquod impedimentum dirimens contra-

trahere nequiverat, & utramque cognoscat. Etenim, ut advertit Sayrus l. 6. cap. 4. n. 3. nunquam ex Matrimonio sive iuris sive facti oritur bigamia vera, vel interpretativa, nisi intercedat carnalis copula. Quare qui legitimo Matrimonio ducit virginem, quam non cognoscit, eaque mortua alteram ducit, cum qua rem habet, non est bigamus, sicuti qui duceret uxorem alterius nec ab eo, nec ab alio altero cognitam; quia *nec ipse, nec illa carnem suam divisit in plures* cap. 5. *de bigamis*: 3. Quando quis viduæ alterius nubit ab eo cognitæ, vel puellæ cum alio fornicatæ, & cognoscit, sive sciat eam corruptam fuisse, sive non: is, licet reipsa bigamus non sit, bigamus tamen reputatur ab Ecclesia, quia eius Matrimonium non habet perfectam significationem Sacramenti Matrimonii, idest coniunctionis Christi cum Ecclesia: nam unio hæc fuit viri, qui non aliam habuit sponsam, & sponsæ, quæ non alium habuit virum. Igitur bigamus censendus est sive qui carnem suam cum pluribus uxoribus divisit, sive qui duxit uxorem, quæ cum viris pluribus carnem suam divisit: 4. Is pariter iuris fictione bigamus censetur ob rationem iam adductam, qui unicam virginem duxit, sed eam post adulterium ab ipsa commissum carnaliter cognovit: is enim iam incipit esse sponsus illius, quæ adulterando carnem suam in plures divisit. Bigami bigamiæ similitudinariæ sunt ii, qui post emissum votum solemne castitatis in Religione, vel post receptionem sacrorum Ordinum Matrimonium contrahunt, sive potius contrahere tentant, sive cum cognita ab alio, sive cum virgine, & hanc carnaliter cognoscunt, seu Matrimonium huiuscemodi, invalidum quidem, consummant. Nam isti sunt aliquo modo similes contrahentibus duplex Matrimonium, quatenus post Matrimonium spirituale cum Christo contractum, ab eo recedentes, attentant Matrimonium carnale contrahere, & consummare; adeoque bigamiam similitudinariam contrahere dicuntur cap. *Nuper a Nobis* 5. cap. *Quotquot*, cap. *Monacho* 27. q. 1. & cap. ultim. *de bigamis non ordinand.* Huiuscemodi irregularitatem bigamiæ non incurrit igitur qui cum pluribus fornicatus est, & postea virgini nubit; quia hic non intervenit defectus Sacramenti, cum nullum cum illis liberis præcesserit Sacramentum significans coniunctionem Christi cum Ecclesia cap. *Quia circa de bigamis non ordinandis*. Nec pariter incurrit contrahens cum vidua in articulo mortis constituta ad eius honorem tuendum, si Matrimonio non consummato ipsa decesserit; sicut etiam declaravit sacra Congregatio Concilii in una Burgen. 17. Iulii 1688. Nec qui ducit fœminam a se solo corruptam, quia talis non divisit carnem suam in plures, sed adhuc unus est unicæ sponsus, Glossa in cap. *Sane* 1. *de Clerico coniugato*, & in cap. *Debitum de bigamis* vers. *cognita*. Sic Barbosa cum aliis communiter.

Octava est ex defectu lenitatis. Defectum autem lenitatis patiuntur non solum ii, qui iniuste, sed etiam ii, qui iuste occidunt seu mutilant: Nam Ecclesia sui Sponsi mansuetudinem imitata ab omni sanguinis effusione abhorret. Nunc non est sermo de iis, qui iniuste occidunt aut mutilant, cum hoc referatur ad irregularitates ex delicto; sed agimus de cæteris, nempe de iis, qui occidunt, vel mutilant iuste. Et hæc irregularitas incurritur ab omni & solo homine baptizato, qui voluntarie, & actu consummato, licet iuste, ad homicidium vel mutilationem proxime concurrit, ut Iudices sententiam mortis, aut mutilationis pronunciantes, accusatores sine protestatione, testes ultronei & voluntarii, Notarii sententiam scribentes, dictantes, subscribentes, legentes, Assessores, Consultores, Advocati, & omnes Ministri iustitiæ sententiam exequentes ex cap. *Aliquantos* dist. 51. & cap. *Si quis viduam* dist. 50. ut carnifex, & qui ad eiusmodi executionem concurrunt, puta satellites, qui comitantur ad defensionem, custos carceris, qui furcam, scalam parant; denique quisquis damnati accelerat mortem, dummodo tamen hoc non contingeret fieri ex inadvertentia, & præter intentionem, puta si quis rogaret Iudicem, ut reus non duceretur per vicum, ubi sita est domus eius, & commorantur parentes, propter quod via brevior assumeretur: in hoc enim & aliis similibus casibus acceleratio est præter intentionem, & nulla videtur mortis acceleratio. Habert. Licet enim omnes isti supradicti culpam nullam committant, cum tamen non perfecte imitentur lenitatem Christi & mansuetudinem, qui pronunciare noluit contra dignam morte mulierem deprehensam in adulterio, & pro iniustis perfidisque Iudæis Patrem in cruce exoravit, ideo merito in Ecclesia inhabiles declarantur, ut in altari immaculatam, & incruentam Deo hostiam offerant, & Christi mansuetissimam personam repræsentent; eo vel maxime, quod etiam in lege veteri noluit Deus Templum sibi ædificari

cari a Rege Davide, eo quod multum sanguinem fudisset, tametsi hoc factum fuerit in bello iusto, & David vir fuerit valde probus & sanctus; sed voluit sibi ædificari a Rege Salomone viro mansuetissimo. Non sunt tamen irregulares ex cap. lenitatis 1. Clerici, qui iurisdictionem temporalem habentes mandant Officialibus suis, ut de homicidio aut alio crimine inquirant, etiamsi pœna capitis inde sequatur. 2. Concionatores, qui declamant contra publica scandala, & prædicant, Iudices teneri purgare Rempublicam hominibus perfidis. 3. Confessarii, qui obligant reum ad confitendum crimen, de quo iuridice interrogatur, aut declarant Magistratibus, se non posse illos absolvere, nisi comprimant scandala, licet morte punienda. 4. Iurisperiti, qui interrogantibus respondent, leges eos morte damnare, qui commiserint hoc vel illud delictum. Non debent tamen determinate respondere, reum, de quo speciatim interrogantur, morte esse plectendum; quia dum generatim aperiunt quid ferat ius, non magis concurrunt ad mortem, quam qui legem condidit; quem Theologi omnes unanimes & Canonistæ eximunt ab irregularitate; contra vero si pronuncient, hunc reum morte esse plectendum, non secus ac ipse accusator, Advocatus, & Iudex, proxime ad mortem concurrunt.

Medici & Chirurgi non sunt irregulares, etiamsi secundum artis suæ regulas membra truncarint; quia in medicis curationibus nullus cernitur defectus lenitatis; immo elucet charitas & misericordia. Dixi *secundum artis suæ regulas*; quia constat apud omnes, Medicum & Chirurgum irregulares esse ex delicto, quando eorum culpa æger intereat, vel contra artis regulas truncatus est. In dubio autem, an necessariam diligentiam adhibuerit Medicus, vel Chirurgus, debet se gerere ut irregularem ex cap. *Significasti* 2. tit. *de homicidio*.

Clericus Beneficiarius, aut aliquo Ordine insignitus, si peritus sit, & recte ac caute medicinam aut chirurgiam exerceat, peccat quidem mortaliter, quia hoc Clericis & Monachis est vetitum ex Concilio Lateran. IV. & cap. *Tua nos* tit. *de homicidio*, quia alterius officium usurpat; non est tamen irregularis, nisi non satis sit peritus, vel si omnem diligentiam non adhibeat. Chirurgia vero est vetita Clericis, quæ exercetur *adurendo & incidendo* cap. *sentent.* 2. tit. *Ne Clerici vel Monachi*, citra quod Sacerdotes licite ac honeste Medicinam exercere possunt pietatis caussa, modo tamen caute ac sobrie id præstent, ne castitas & nominis æstimatio patiantur aliquod detrimentum ex frequentiori cum mulieribus consuetudine, & curatione quorumdam membrorum, quæ pudicos oculos offendunt, & mentem inquinant; sed has solum exerceant, ubi desunt medici ad sublevandos pauperes; quia, ut notant Navarrus *Enchirid.* cap. 25. & Avila part. 7. disp. 6. sect. 1. dubio 10. Canon. *Multa* tit. *ne Clerici vel Monachi*, prohibentur Clerici negotiis sæcularibus se implicare.

Pugnantes in bello iusto, si certi sint quod neminem propria manu interfecerint, aut mutilaverint, non sunt irregulares secundum communem Theologorum & Canonistarum ex cap. *Petitio* tit. *de homicidio*. Secus vero si de re ea dubitent, & multo magis si pugnent in bello iniusto, in quo fiunt irregulares, etiamsi neminem propria manu interfecerint, nec mutilaverint; quia sunt caussæ saltem morales homicidii iniusti, quatenus homicidas adiuverunt, aut saltem sua præsentia reddidere audaciores.

Ad hoc autem ut res fusius illustretur, supponuntur seu adduntur varii speciales casus a sacris Congregationibus diversis temporibus resoluti. Non sunt irregulares ex declaratione sacræ Congregationis, occidentes aliquem ad necessariam sui defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ *Clement. unic. Si furios. de homicidio*. Sacra Congreg. Concilii in Aquilana 13. Februar. 1715. apud Ursaiam t. 1. part. 2. disc. 6. n. 20. & sæpius alibi. Si tamen talis occidens excesserit moderamen inculpatæ tutelæ, dicunt multi quod fiat irregularis, sed dispensari possit ab Episcopo, & sic aiunt declarasse sacram Congregationem Episcoporum præsertim in Lucerina 1580. & alibi apud Pignatellum t. 7. consult. 80. Consultius vero petenda videtur dispensatio a sacra Congregatione Concilii, quam de facili solet concedere. Non ita tamen facile concedere solet, quando quis voluntarie alium occidit in rixa, ut ipsam denegavit in Panormitan. *irregularitat.* 26. April. 1698. Item non est irregularis dans operam rei licitæ, & adhibens omnem diligentiam ne sequatur homicidium, si deinde casu sequatur. Sic declaravit sacra Congregatio Concilii 1. Octob. 1588. & desumitur ex cap. *Dilect.* 13. Barbosa. Ob homicidium commissum casualiter a Parocho, rescripsit eadem sacra Congregatio Concilii pro gratia, dummodo non celebret in loco commissi delicti & 20. mil-

liaria circum circa in Aquil. 1. Aprli. 1713. & sic alibi. Non est irregularis Pharmacopola, qui rite ac fideliter suam exerceat professionem: S. Congregatio Concilii in S. Marci 5. Iunii 1688. l. 8. Decret. fol. 253. apud Ursaiam. Quoad Medicos tamen & Chrirurgos praxis est Romanæ Curiæ, ut eos non admittat ad Ordines sine dispensatione Sedis Apostolicæ, ut testatur Panistrolus decis. 89. adnot. 5. n. 37.

Irregularitatem non incurrit Clericus exercens officium aliquod seu iudicaturam criminalem, si sævis se non immisceat, nec iudicium proferat in caussis sanguinis. Item nec quævis Ecclesiastica persona interveniens etiam sine Papæ dispensatione tamquam Principis consiliarius in condendis legibus imponentibus pœnam mortis, vel si ipsemet legem huiuscemodi condat, ubi temporalem habet iurisdictionem; quia conditores talium legum, illorumque consiliarii, per legum huiuscemodi conditionem, & promulgationem, non intendunt homines occidere, sed timore pœnarum a malis seu delictis illos arcere. S. Rota p. 9. recent. decis. 172. n. 20. & seq. Ursaia l. cit. n. 48. Sic non incurritur per solam scriptionem processus caussarum seu querelarum criminalium, neque per exercitium officii Gubernatoris sine prolatione sententiæ sanguinis aut capitalis. Sic. S. Congregatio Concilii in Sutrina *irregularit.* 28. Maii 1695. apud Monacell. t. 4. Suppl. ad 2. tom. num. 70. Nequeunt tamen Prælati Ecclesiastici (quibus ex Summi Pontificis dispensatione permissum est in certis casibus sententiam sanguinis proferre) executioni sententiæ se immiscere, absque eo quod in irregularitatem non incurrant cap. *Ex literis de excessib. Prælator.* Item non incurritur irregularitas ab Episcopo permittendo exhumationem cadaveris, ut fiat *Visum & repertum*. Talis autem recognitio facienda est extra Ecclesiam, locumque immunem; alias incurrerent Ministri excommunicationem, ut declaravit S. Congregatio *Immunit.* in Macerat. 8. Aug. 1645. in Cremon. 1. Apr. 1704. apud Ursaiam *Instit. Criminal.* l. 1. tit. 4. n. 16. Sic neutiquam fit irregularis violans censuras per se nullas. S. Congregatio Concilii in Herbipol. 19. Iulii 1704. & alibi apud Ursaiam *in Miscellan. sacr. & prophan.* lit. 1. n. 199. Item irregularis non fit ministrans in Ordine suscepto, postquam appellavit a sententia excommunicationis contra ipsum lata. Sic nec læsus in calcaneo, & licet claudus, ambulans sine baculo. S. Congregatio Concilii in Messan. 27. April. 1686. l. 36. Decret. fol. 126. apud Ursaiam l. cit. n. 201.

Non incurritur irregularitas per solam adscriptionem militiæ sæculari, sive actibus hostilibus. S. Congregatio Concilii in N. 11. Martii 1674 & in Leodien. 30. Sept. 1684. apud Monacel. t. 4. Supplem. ad 2. tom. n. 71. Fit tamen irregularis, si inservierit armatus in bello, & stipendium militare acceperit, & expeditionibus militaribus se associaverit, tametsi moraliter certus sit se neminem mutilasse, læsisse, aut occidisse. S. Congregatio Concilii in Yprensi 13. Ianuar. 1703. & ipso iure Beneficium amittit, etiamsi sit iurispatronatus. S. Congregatio Concilii in Firman. 17. Ianuarii 1618. apud Monacelli. Suspensus a suo Ordinario extraiudicialiter sine scripto, si celebrat, non fit irregularis. S. Congregatio Concilii in Vercell. 18. August. 1703. Secus autem, si suspensus fuerit iuridice.

Irregularis non est filius homicidæ Presbyteri, idcirco promoveri potest ad Ordines sine dispensatione. S. Congregat. Concilii 2. Aug. 1687. apud Monacel. t. 2. tit. 13. form. 3. n. 39. Nec filii & nepotes hæreticorum, quorum patres & patruos constat fuisse emendatos. S. Congregatio Concilii in Rom. 26. Septem. 1591. apud Monacell. cit. t. n. 37. Nec qui Baptismum in ætate infantili recepit ab hæreticis, ut ead. sacra Congreg. in Roman. ad 1. dubium apud Thesaurum, ac solutionem S. Congregat. Concilii in Decr. ann. 1718.

Non est pariter irregularis, qui armatus cucurrit cum consanguineis ad domum consanguineæ, ut expellat fornicarium, si fornicarius e fenestra se proiiciens moriatur. S. Congregatio Concilii in Pampilon. 29. Septemb. 1620. apud Monacel. l. cit. n. 34. Nec qui accedit ad domum mulieris coniugatæ fornicandi caussa, si superveniente viro aut consanguineo mulier occidatur. Ead. sacra Congreg. in Posentina 18. Martii 1684. apud dictum Monacel. cit. n. 34. Nec Iudex qui protulit sententiam mortis vel mutilationis, nec Notarius qui processum criminalem compilavit, nisi fuerit executa; quocirca nulla indigent dispensatione. Ead. sacra Congreg. de primo in Sesanaten. 1615. apud cit. Monacel. lib. cit. n. 35. de altero in Spolet. 14. Decemb. 1630. apud Monacel. eod. n. 35. Dispensandum tamen ad cautelam declaravit ead. S. Congregatio 28. Martii 1676. qui dum per quatuor an-

nos exercuit Prætoriam, sententias sanguinis protulit, sed non constabat resultasse eamdem pœnam. Nec Clericus pariter, qui Iudici sæculari petenti, librum baptizatorum exhibuit, ad effectum recognoscendi ætatem Rei inquisiti de delicto, quod mortem meretur, & subiturus credatur. Eadem S. Congreg. in Lycien. 10. Decemb. 1661. apud Monacel. cit. l. n. 36. Nec itidem qui aliquem gladio aut virga percussit in oculo, cuius virtutem debilitavit, adeo ut lucis radios obscure percipiat. Ead. sacra Congreg. in Feretrana 5. Maii 1705. apud Monacell. t. 4. Supplem. ad 3. n. 11.

Non sunt quoque irregulares orti ex Matrimonio contracto cum impedimento affinitatis cum mala fide patris, & bona fide matris, cum isti sint legitimi. Sic declaratum fuit ab eadem S. Congreg. Concilii in Fermacensi 14. Maii 1684. l. 31. Decret. fol. 400. apud Monacell. n. 37.

Ex opposito vero varii sunt casus, in quibus ex pluribus Declarationibus S. Congregationis incurritur irregularitas. Nam condemnatus ad triremes, licet non remigaverit, quando delictum, propter quod damnatus fuit, infamiam irrogat, remanet irregularis. Sic sacra Congreg. Episcopor. in Mantuana 20. Decemb. 1619. apud Monacell. t. 2. tit. 13. form. 3. n. 39. & S. Congregatio Concilii in Panormit. 8. Aug. 1715. apud eumdem Monacel. tom. 4. Supplem. ad 3. tom. n. 140. Immo ex ead. sacra Congreg. videtur, quod remaneat irregularis, etiamsi delictum, propter quod damnatus fuerit triremi, de iure non esset infamiam irrogans, nec remigaverit, iuxta decretum S. Congregat. in Comensi 14. Martii 1671. relatum a Monicello cit. tom. 4 n. 140. dum in eo declaravit, Presbyterum, de quo super huiusmodi casum quæsita fuerat, non posse rehabilitari ad exercitium Sacerdotalis muneris sine Papæ dispensatione, & sic alias semper definivit; ita ut in similibus semper recurrendum sit sine ulla hæsitatione: si remigaverit, sive delictum suum irroget infamiam, sive non, talis damnatus irregularis efficitur, & solus Papa potest dispensare iuxta decretum S. Congregationis S. Officii emanatum ann. 1635. sub Urbano VIII. quod decretum refert per extensum Nicolius *Lucubrat. Canon.* l. 5. tit. 12. §. 13. & sequitur Monacell. tom. 1. tit. 4. form. 9. n. 7. Item irregularis fit qui leviter percutit lethaliter vulneratum, si ex his levibus percussionibus acceleretur mors vulnerati. Sic sacra Congreg. Concilii in Caputaquenen. 24. Martii 1725. ubi denegavit etiam gratiam dispensationis. Ursaia in *Miscellan. primo sacro & profano* liter. 1. sub n. 200. Sic iacens gladium contra aliquem etiam sine animo offendendi, secuta offensione, ut tenent Pignatell. tom. 10. consult. 110. n. 14. Ursaia, aliique passim.

Item irregularitatem incurrit Clericus, qui habuit licentiam ab Ordinario querelandi malefactores in foro laicali citra pœnam sanguinis, si querelet, & indicia ac probationes præbeat ad probandum delictum, secuta tamen mutilatione delinquentis. Sic sacra Congreg. Concil. die 4 Febr. 1651. apud Pignat. tom. 1. consult. 377. Immo etiamsi non querelet, sed solum accusationem prosequatur, & subministret indicia in foro laicali insistendo pro punitione, secuta mutilatione, fit pariter irregularis. Ead. S. Congregatio Concilii ibidem. Non incurreret tamen Clericus irregularitatem; si querelaret tantummodo malefactorem cum expressa protestatione, quod ad vindictam seu pœnam sanguinis omnimode non intendit, ut ex cap. *Prælat. de homicid.* in 6.

Irregularitatem incurrrit Sacerdos pluries eodem die celebrans. S. Congregatio Concilii in Seven. 16. Nov. 1686. apud Pignatelli tom. 7. consult. 43. & alibi. Item irregularis est Clericus convictus & damnatus de crimine adulterii, ut declaravit S. Congregatio Concilii in dubio irregularitatis 5. Maii 1657. l. 20. Decret. fol. 233. apud Ursaiam l cit. n. 200. Sic irregularem esse etiam Clericum convictum & condemnatum de crimine stupri sustinent Thesaurus, Maiolus, aliive apud Monacell. tom. 4 Supplem. ad tom. 1. n. 161. Alii tamen contrarium de hoc sentiunt.

Mandans aliquem baculo verberari, sed expresse ne occidatur, si mandatarius fines mandati excedens percusserit, & occiderit, incurrit irregularitatem, ut habetur expresse in cap. *Is qui* 3. *de homicidio* in 6. Contrarium tamen sentit Barbosa in *Sum. Decis. Apostol.* verb. *irregularit.* n. 2. cit. decret. S. Congregat. Concilii sub die 2. Septem. 1604. Item irregularis fit qui voluntarie se castrare facit, & culpa tua seipsum mutilat. S. Congregatio Episcopor. in Melevitan. 15. Ianuar. 1694. apud Monacell. tom. 2. tit. 3. form. 3. n. 31. Et hæc dispensatio petenda est a sacra Congreg. quam faciliter concedit, ut contigit in Æsina 13. maii 1700. Qui vero sibi abscidit pollicem, ad cautelam petere debet dispensationem, quia dubium est

an per talem mutilationem irregularitatem incurrat, ut bis respondit S. Congregatio Concilii, nempe 12. Iulii 1687. & 13. Ianuar. 1688. apud Monacell. tom. 4. Supplem. ad 3. tom. n. 12.

Irregularitatem incurrit Clericus ordinatus scienter cum ficto patrimonio vel Beneficio, & Ordines sic susceptos exercens. S. Congregatio Episcopor. in Verulana 6. Iulii 1602. & alibi.

Irregularitatem contraxit qui contra fures clamavit, si isti capti fuere, & capite damnati. S. Congregatio Concilii in Cataian. *Irregularit.* 24. Sep. 1718. apud Thesaurum in Decretis dicti anni. Item irregularis est qui caussam dedit rixæ, ex qua secutum fuit homicidium. Sic eadem S. Congreg. in Caputaquen. 24. Martii 1712. ad 1. dubium in cit. Thesaur. in decretis dicti anni. Hactenus Ferrar. a. 321. ad 324.

§. III.

De Irregularitatibus ex delicto.

Expositis variis speciebus irregularitatum ex defectu, nunc operæ pretium est, ut illæ etiam explanentur, quæ oriuntur ex delicto, iuxta seriem variorum earumdem generum, quæ supra recensuimus. Unde.

Prima species irregularitatis ex delicto contrahitur ex homicidio voluntarie patrato. Nomine vero homicidii intelligitur iniusta hominis occisio aut mutilatio. Non enim homicidas dicimus Iudices, qui perversos homines e medio tollunt, sed eos solum ita vocamus, qui sunt caussa iniusta mortis hominis, aut in aliquo ipsius membro mutilationis.

Homicidium vero tripliciter dividitur, in *voluntarium* scilicet, *necessarium*, & *casuale*. Homicidium *voluntarium*, quod alii *iniustum* appellant, est illud, quod directe intenditur vel in se, ut cum alicui caput truncatur, vel in caussa adeo cum effectu coniuncta, & ut tali cognita, ut nequeat quis caussam velle, quin effectum ab ea inseparabilem voluisse censeatur, scilicet reputetur quis voluisse effectum, eo ipso quo caussam voluit, ex qua prævidit mortem secuturam; v. g. mortem illius intendisse, cui venenum præbere voluit, aut si vulnus alicui infligit, ex quo mors necessario sequitur: is enim directe vult & vulnus, & mortem ipsam, etiamsi forte de eanon cogitet; aliud enim est velle aliquid directe, aliud velle illud explicite: Homicidium *necessarium*, quod etiam *iustum* dicitur, illud est, ad quod aliquis quasi obligatur, sive ratione legitimæ defensionis, ut quando vitam suam aliter tueri nequit, sive ratione officii seu professionis, ut cum Magistratus servato iuris ordine malefactores morti adiudicat, seu miles in bello iusto hostem interficit. Unde patet, homicidia huiusmodi non dici necessaria, quasi sine libertate facta, sed quia oriuntur ex quadam necessitate propriam vitam vel iustitiam tuendi ac servandi; quocirca potius quam homicidia, dici possunt occisiones. Homicidium tandem *casuale* illud est, quod præter intentionem agentis contingit, idest quod agens nec in se, nec in caussa cum effectu necessario coniuncta voluit. Homicidium autem casuale duplex est: aliud pure casuale, & aliud casuale mixtum; *Pure casuale* illud est, quod neque in se, neque in caussa volitum fuit, nec prævisum, sed omnino accidit præter intentionem agentis, ex actione, ex qua nec prævidetur, nec moraliter prævideri potest esse secuturum. Exemplum habetur cap. *Exhibita* tit. *de homicidio* de Clerico in ætate puerili, qui iocando, ut socium terreret, sine ullo prorsus animo lædendi proiecit lapidem, quem socius effugere volens, corruit, & ex lapsu graviter vulneratus interiit, & cap. *Ioann.* eod. tit. de Sacerdote, qui dum campanas pulsaret ad populum convocandum, cadens tintinnabulum puerum interfecit; de utroque quorum consultus Honorius III. respondit, nec Clericum arcendum ab Ordinibus, nec Sacerdotem ab altaris ministerio, quia nihil ipsis imputandum est propter fortuitos casus non prævisos, eo vel maxime quod Sacerdos dabat operam rei licitæ. Homicidium vero *casuale mixtum* illud dicitur, quando quis nec mortem nec mutilationem intendit, nec futuram prævidit, sed vel debitam diligentiam non adhibuit ne mors contingeret, vel opus periculosum suscepit temere, quia satis peritus non erat, aut quia illud ipsi est prohibitum. Unde in homicidio casuali mixto mors secuta partim est casualis, quia ab agente non est intenta, partim voluntaria, nempe in caussa, nam libere voluit non adhibere debitam diligentiam, quatenus non prævidit quod prævidere potuit, & debuit, & sic mortem impedire, vel suscipere opus ad quod erat imperitus, aut si peritus opus illud suscepit contra Ecclesiæ præceptum, vi cuius ei interdictum erat subire periculum interficiendi.

Certum est communiter, homicidium voluntarium, etiam occulte patratum, inducere

cere irregularitatem cap. *Suscepimus de homicidio*, cap. *Clericum* dist. 50. Concilium Trid. sess. 14. cap. 7. *de reformat.* sive homicidium committatur physice per se, sive moraliter per alium, idest mors proximi directe intendatur vel procuretur; & super hanc irregularitatem, nempe ex homicidio voluntario, difficillime ipsa S. Sedes solet dispensare, ut ex Ioanne VII. in cap. *Miror.* Hinc Concilium Trid. ubi permittit Episcopis dispensare in irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus, excipit eam quae oritur ex homicidio voluntario, & ut plurimum ab ipso Summo Pontifice talis gratia denegatur. Homicidae vero voluntarii physice & per se sunt omnes cuiuscumque dignitatis, qui in duello, in bello manifeste iniusto, ac in alia quacumque occasione ex proposito aliquem iniuste ac spontanee interficiunt, sive hoc fiat protinus, & absque temporis mora, sive sensim, & sero, ut si quis praebeat alteri venenum, quo paulatim, & aliquando etiam post plures menses interiit, tametsi, ut notat Suarez, venenum praebuerit, ut eiusdem vim & efficaciam experiatur; quia & hic directe vult mortem tamquam effectum, in quo innotescat vis sui veneni. Non conveniunt vero Theologi circa eum, qui postquam applicuit caussam mortis, priusquam ea sequatur, se facti poeniteat, num irregularitatem adhuc contrahat. Contendit Suarez, & tutius in praxi, hunc incurrere irregularitatem, contra Salmanticenses, qui partem negativam sustinent; quia (ait Suarez) sicut poenitentia irregularitatem iam contractam non tollit, sic nec impedire potest ne eadem contrahatur; praecipue in casu praesenti non impedit ne homo vere & efficaciter sit homicida, & dignus poena tam civili quam Ecclesiastica, irregularitate praesertim, ad quam incurrendam magis factum requiritur quam culpa. Licet enim huiuscemodi homicidium praesenti, & actuali voluntate intentum non sit, est tamen iniustum seu voluntarium voluntate praecedenti, & ea efficaci actuque operante, ac ideo digna cui poena retribuenda sit, quae per meram velleitatem & displicentiam, quae nihil exterius operatur, tolli nequit. Haec sententia, ut in praxi tutior, admittitur etiam ab aliquibus ex iis, ut ab Henriquez apud Avilam, qui negant in tali casu incurri excommunicationem; quia haec requirit contumaciam, quam non requirit irregularitas.

Circa vero eum, qui in repentina rixa hominem subito interfecit, num sit reus homicidii simpliciter voluntarii, eum in hoc pariter discrepent Theologi, notat Auctor *Supplem. Tournel.* ad casus huiusce resolutionem attendendas esse circumstantias: Nam si quis tam cito, tamque acriter ira, tumultu, conviciis in eum illatis corripiatur, ut vix compos sui, & fere sine reflexione ac deliberatione convicantem aggrediatur, & occidat, tale homicidium non censebitur voluntarium simpliciter, sed mixtum, cum ita occidens non occidat ex pleno proposito, & deliberata voluntate, ac data opera, sicut ad homicidium vere voluntarium requiritur, eo sensu quo nunc voluntarium expenditur. Secus autem dicendum, si rixa locum aliqualis reflexionis relinquat animo, ut cognoscat quod agit.

Homicidae moraliter seu per alium voluntarii simpliciter sunt mandantes, consulentes, aliive cooperantes. Hi enim omnes sunt verae homicidii caussae. Rei homicidii sunt mandantes cap. *Si quis viduam* 8. dist. 50. etiamsi mandantes mandatum revocaverint, si revocatio non innotuit mandatario; quia hic quamdiu revocationem mandati ignorat, agit nomine mandantis, ac irregularitatem incurrunt mandantes occasione sui mandati, si ipse mandatarius occidatur; quia licet talis mors sequatur praeter intentionem, & directam voluntatem mandantium, poterant tamen, & debebant cogitare illam accidere posse cap. ultim. *de homicid.* in 6. Eamque incurrunt mandantes aliquem verberari, licet expresse inhibeant ne occidatur, vel membro aliquo mutiletur, si mandatarius fines mandati excedens mutilet vel occidat; quia mandando in culpa fuere, & hoc evenire posse cogitare debuere cap. *Is qui de homicid.* in 6. Rei pariter sunt voluntarii homicidii consulentes efficaciter homicidium iniustum, cap. *Si quis viduam* dist. 50. & cap. *Sicut* §. ultim. *de homicid.* etiamsi consulentes ante homicidium consilium suum revocaverint; quia etiam in tali casu consulentes adhuc censentur moralis caussa homicidii; maxime si rationes, quibus innitebatur consilium, sint ita moventes, & convincentes, ut revocatio consilii non amplius attendatur, ut notat Suarez dist. 44. sect. 2. n. 10. cum aliis. Similiter Rei sunt homicidii voluntarii omnes cooperantes ad homicidium, ac ideo irregulares cap. *Sicut 6. de homicid.* & L. unica cod. *de raptu virginis*. Unde si plures de communi consensu conspiraverint in mortem alicuius, & is ab uno tantum interfectus sit, nec sciatur a quo sit

sit inflictum vulnus, omnes sunt irregulares cap. *Significasti* 18. §. *Quod si de homicid.* Immo etiamsi plures sine prævio deliberato animo, & sine communi consensu occidendi, in subita rixa eumdem aggressi fuerint, nec deprehendi possit, a quo lethale vulnus prodierit, tunc pariter pro foro externo omnes sunt irregulares cap. *Ad Audientiam*, & cap. *Significasti de homicid.* Quod si sciatur qui illum occiderit, tunc iste solus erit irregularis cap. *Significasti* 18. §. *Nos in promisso de homicid.* Itidem obligati ad impediendum homicidium, & non impedientes, quia tales censentur moraliter occidere, peccant contra iustitiam, ac ideo tenentur etiam ad restitutionem cap. *Sicut* 6. §. *Illi etiam de homicidio*. Procurans abortum fœtus animati secuto effectu, est irregularis cap. *Sicut literatum de homicid.*

Cum autem mutilare & occidere quoad incurrendam irregularitatem æquiparentur ex Glossa in Clement. *Si furiosus de homicid. voluntar.* hinc quod dictum est de occisione, intelligendum est etiam de mutilatione. Unde circa mutilationem restat solum advertere, quod ut mutilatio inducat irregularitatem, necesse est ut fiat per separationem, & truncationem membri alicuius principalis habentis officium peculiare, & distinctum in corpore humano, ut manus, pedes, brachia, nares, aures &c. cap. *Clerici vel Monachi*. Idcirco abscissio digiti, cartilaginis, excussio dentis non est proprie mutilatio sufficiens ad inducendam irregularitatem, Gloss. cit. in Clement. *Si furiosus* &c. Abscindens tamen digitum pollicem vel indicem, petere debet dispensationem ad cautelam, ut vidimus antea ex S. Congregat. Irregulares pariter evadunt qui se ipsos mutilant, aut mutilationem sine iusta caussa procurant aut permittunt in quacumque sui corporis parte cap. *Si quis abscidit*, & cap. *Ii qui se* dist. 55. ita ut si quis etiam ex zelo indiscreto, v. g. animo sedandi libidinem, vel putando eo modo se obsequium præstare Deo, seipsum mutilaverit vel castrari permiserit, præter gravem culpam incurret irregularitatem cit. cap. *Ii qui se* dist. 55. & cap. *Significavit* 4. *de corpore vitiat.* & hoc multo magis intellige, si se castrari permiserit ad vocem musicam conservandam; quia vere & voluntarie sine necessitate ad sui membri mutilationem concurrit, & nullus est dominus membrorum suorum, nec in eorum abscissione consentire potest, nisi quando ita exigat conservatio sui corporis, vel alicuius principalis membri: Unde in tali casu necessitatis nec medici nec chirurgi irregularitatem contrahunt; dum in tali casu potius exercent, quam lædant charitatem. Mutilationem vero patientes *ignoranter*, ut pueri secti in infantia, *invite*, ut violenter a latronibus vel Barbaris mutilati, vel ad evitandum gravius malum corporis de consilio Medicorum, non fiunt irregulares; quia cessat hic ratio incurrendi irregularitatem, puta perversa voluntas, & sævitia in seipsum cap. *Si quis a Medicis* dist. 55. & cap. 3. & 5. *de corpore vitiat*

Ut autem res melioti quo fieri potest modo illustretur, operæ pretium est exponere, quando ex homicidio patrato in sui, suorumque necessariam defensionem, quis evitet vel non irregularitatem. Sit igitur.

Occidens alium ad vitæ suæ defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, non fit irregularis Clement. *Si furiosus*, *de homicidio*, & ex cap. *Significasti* 18. Ad servandum autem hoc moderamen inculpatæ tutelæ tria potissimum requiruntur, scilicet caussa, modus, & tempus. Primo requiritur caussa, idest iniusta invasio præcedens occisionem, vel mutilationem, vel certo imminens; quia si quis ante hanc occidat, vel mutilet, non est alias sui defensio, sed aggressio, & tunc non evadit irregularitatem; & hæc invasio præcedens vel imminens debet esse iniusta. Unde pro defensione vitæ suæ non potest quis sine irregularitate occidere invadentes Ministros iustitiæ; quia isti iuste invadunt, ut cum multis tenet Pirhing. 2. Requiritur debitus modus defensionis, proportionatus scilicet offensioni & invasioni; necessariamque defensionem non excedens cap. *Ut famæ* 35. *de sentent. excommun.* Quocirca defectu huiusmodi pro moderatione requisiti irregularitatem incurrit, qui baculo aggressorem potens repellere, pugione, ense, vel aliis armis mutilat & occidit; vel qui, dum potest se salvare fugiendo, clamando, auxilium implorando, tamen occidit; qui potens se defendere pugnis, vel aliis instrumentis leviter ferientibus iniustum aggressorem, adhuc mutilat vel occidit. Communis est cum cit. Pirhing. 3. Requiritur tempus; ut scilicet occisio vel mutilatio ad sui defensionem statim, & in continenti fiat, quo quis iniustam aggressionem patitur, seu certo imminentem cognoscit; quia si ex intervallo, postquam aggressor iam abiit, aut nocere & aggredi destitit, cessante scilicet omni periculo, illum adhuc occi-

occidat, non amplius eum occidit ex necessaria sui defensione, sed ex mera vindicta, adeoque irregularitatem incurrit cap. *Si vero de sentent. excommun.*

Occidens aggressorem, ne fugiendo timiditatis notam incurrat, fit irregularis, quia nota timiditatis fugiendæ non est sufficiens ad excusandum a gravi culpa virum equestrem provocatum ad duellum, si illud acceptet, iuxta definitionem Alexandri VII. in proscriptione propositionis in ordine 2. *Vir equestris ad duellum provocatus, potest illud acceptare, ne timiditatis notam incurrat*. Igitur si nota timiditatis non satis est ad excusandum a gravi culpa, nec pariter ab irregularitate.

Occidens iniquum accusatorem, falsum testem, vel Iudicem sibi iniustam mortem parantem, quam aliter effugere nequit, incurrit irregularitatem, ut constat ex declaratione cit. Alexandri VII. in propositione ab ipso damnata ordine 18. *Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Iudicem, a quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare*; ex quibus sequitur, quod si interficeret, iniuste interficeret; ex iniusta vero interfectione resultat irregularitas.

Occidens calumniatorem & inhonorantem pro defensione sui honoris & famæ, licet non sit alia via se defendendi, incidit in irregularitatem iuxta declarationem cit. Alexandri VII. qui propositionem n. 17. proscripsit: *Est licitum Religioso, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit; uti suppetere non videtur si calumniator sit paratus vel ipsi Religioso, vel eius Religioni publice, & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur*.

Occidens invasorem propriorum bonorum fortunæ etiam cum moderamine inculpatæ tutelæ fit irregularis; quia si fit irregularis occidens calumniatorem pro defensione bonæ famæ, & honoris, quæ sunt bona superioris ordinis bonis fortunæ, a fortiori fiet irregularis occidens invasorem bonorum fortunæ: tum quia in Clement. *Si furiosus* liber declaratur ab irregularitate solum occidens aggressorem ad defensionem sui, & cap. *Significasti de homicid.* declaratur irregularis Clericus percutiens lethaliter latronem pro defensione rerum Ecclesiæ.

Item occidens aliquem in defensionem proximi, quantumvis propinqui, ut patris, matris, filii, uxoris, fratris &c. licet non peccet occidendo, incurrit tamen irregularitatem ex defectu lenitatis, quidquid sentiant aliqui in contrarium; quia Clementina *Si furiosus de homicidio* excipit ab incursu irregularitatis solum homicidam pro necessaria defensione propriæ vitæ; dicit enim præcise *invasorem suum*. Igitur cum ius commune statuat irregularem omnem homicidam, ut ex cap. *de iis 6.* & cap. *Si quis viduam 8.* dist. 50. colligunt DD. & a Clementina excipiatur solum occidens pro necessaria defensione propriæ vitæ, sicuti alia homicidia, illud etiam quod committi potest in defensionem consanguineorum, idem ius commune supponit irregularitati. Sic Glossa in Clement. verb. *summ.* Panormit. Fagn. Covaruv. Sylv. S. Antonin. Navarr. cum aliis communius.

Non minus ac ex homicidio voluntario, certum est etiam ex homicidio casuali mixto contrahi irregularitatem, ut patet ex variis Canonibus tit. *de homicidio voluntario & casuali*, cap. *Presbyterum*, & Alexander III. declaravit irregularem Presbyterum, qui disciplinæ caussa puerum ita percussit in capite, ut post aliquot dies interierit; quia licet eum graviter vulnerare non intenderet, modum tamen, & diligentiam non adhibuit; idemque statuit de Diacono, qui ludens non deposuit falcem, qua laicus colludens fortuito fuerat confossus; & sic alibi.

Non contrahitur vero ex homicidio mere casuali, nisi quis dederit operam rei illicitæ, & periculosæ. Et hoc quoque constat ex variis canonibus, ut ex cap. *Exhibita*, cap. *Ioannes*, cap. *Cum dilect.* cap. *ex litteris* eod. tit. *de homicidio*, ubi respondet Innocentius III. non imputandum homicidium casuale Presbytero, qui rei licitæ vacabat adhibita omni diligentia: & ita censuit Gregorius IX. cap. *Quidam* eod. tit. Dixi *nisi quis dederit operam rei illicitæ, & periculosæ*; quia ad hoc ut homicidium non imputetur ei qui fuit caussa per accidens, omnes sacri Canones semper duas apponunt conditiones, unam nempe ut omnem adhibuerit diligentiam, ne mors, aut mutilatio sequatur; alteram, ut operam dederit rei licitæ, ut ait Gregorius IX. supra laudatus, *attendentes quod Sacerdos ipse dabat operam rei licitæ, studuit etiam quam debuit diligentiam adhibere*: & similia habet Bonifacius VIII. cap. *Si quis* tit. *de homicidio*. Unde irregularitatem non contrahunt infirmos, ut commodius quiescant, diligenter ver-

vertentes in lecto, vel de lecto ad lectum transferentes, vel cibum aut medicinam porrigentes, si infirmi ex illa versione, & translatione, & cibi seu medicinæ porrectione moriantur, idest mors casu eis acceleretur, nisi tamen cibus contra prohibitionem Medici fuerit subministratus; & sic si dum qui tecta reficiunt, & post adhibitam consuetam diligentiam tegulas vel lapides proiiciunt, pertransiens ex illis percussus intereat, & sic in aliis omnibus huiusce generis casibus. Verum, etiamsi detur opera rei licitæ, si non adhibeatur debita diligentia ne ex tali opere mors aut mutilatio sequatur, si ob diligentiæ omissionem mors sequatur vel mutilatio, incurritur etiam ex hoc opere licito irregularitas. Sic lapides per aerem proiicientes, tegulas ex tectis, pilas niveas tempore hyemali, arbores cædentes, si ex eo quod hi debitam non adhibuerint diligentiam, aliquis casu interficiatur, irregulares fiunt ex cap. *Ii qui arborem* dist. 50. & sic in aliis huiusmodi casibus.

Additum fuit *& periculosæ;* quia plures Theologi & Canonistæ censent, eum non esse irregularem ob homicidium pure casuale, si res illicita cui vacabat, nullatenus fuerit periculosa, & debitam adhibuerit diligentiam, eo quod tale homicidium nullo modo sit voluntarium, ne quidem in caussa, utpote quæ homicidium ex se inferre non valeat: sed contrarium expresse habetur in cap. *Finali de homicidio*, ubi dicitur, homicidium casuale non imputari ei, qui dedit operam rei licitæ, & debitam adhibuit diligentiam. Ex quo clare deducitur, quod alterutra istarum conditionum deficiente incurritur irregularitas. Unde si declaratur non incurri irregularitatem ex homicidio casuali, per hoc quod dederit operam rei licitæ, sine ulla distinctione *periculosæ a non periculosa*, sed solum excipiendo si adhibuerit debitam diligentiam ad ipsum evitandum, a sensu contrario inferendum est incurri irregularitatem ex homicidio casuali per hoc quod detur opera rei illicitæ, licet adhibeatur debita diligentia ad eam evitandam, nec sit per se periculosa, ut expresse ex cap. *Suscepimus* 10. & ex cap. *de cætero* 11. *de homicidio*. Hinc Innocentius III. mulieris mortem non imputat Monacho, qui vulnus in eius gutture aperuerat, quia mors secuta non est ex illa curatione, licet periculosa, sed ex temeritate eiusdem mulieris, quæ contra consilium Monachi vento se exposuerat. Igitur differentia, quæ intercedit inter irregularitatem dantis operam rei illicitæ, & dantis operam rei licitæ, non resultat ex periculo in re illicita, nec ex diligentia, quæ adhibeatur, cum utrumque concurrere possit & in re licita & in re illicita, sed ex ipsa re licita vel illicita; ita ut quamvis res illicita non sit periculosa, & diligentia in dando ei operam adhibita sit, si mors vel mutilatio sequatur, adhuc incurritur irregularitas, eo quia agens dederit operam rei illicitæ.

Cum homicidium dici nequeat voluntarium; nisi interfector plenum usum rationis habeat, & pueri ac ebrii in hoc deficiant; hinc homicidia ac mutilationes, quæ possunt ab his committi, ad homicidium casuale reducuntur. Quare de his quoque difficultas occurrit, num in eorum homicidio vel mutilatione incurrere possint irregularitatem. Et quoad pueros, certum est ex Clement. tit. *de hæreticis* cap. Unico *si furiosus*, ante septennium eos non incurrere irregularitatem, si occidant, vel mutilent. Infans autem dicitur minor septennio, etiamsi dubitetur num habeat sufficientem usum rationis ad peccandum mortaliter, quia lex generalis excipit illam ætatem. Maior difficultas est, si dubium sit circa infantem septennio maiorem, & Ostiensis sustinet, eiusmodi esse irregularem, negat vero Avila. Circa vero Ebrium distinguendum videtur cum Henriquez, & Avila, nempe num vel ante ebrietatem prævidérit, aut prævidere debuerit periculum, cui se exponebat occidendi, utpote qui expertus fuerit se per ebrietatem furiosum reddi. Si primum, procul dubio irregularitatem incurrit, si occidat, quia homicidium illud est voluntarium saltem in caussa ex cap. *Si constiterit de accusationib.* Si secundum, minime irregularitatem incurrit, quia homicidium prorsus involuntarium est in se, & in caussa, ac proinde omnino, & simpliciter casuale.

Si quis sciat, dormiendo se consuevisse e lecto surgere, ensem evaginare, & ferire, si diligentiam non adhibuit claudendo ostium, vel removendo arma, ne in somno mutilationem vel occisionem committat, si occideret, vel mutilaret, irregularitatem incurreret ex cap. *Ad audientiam de homicidio*. Item tenens animalia nociva, ut ursum, leonem &c. si ab eis quis interficiatur, ex eo quod ipsa debito modo ligata non custodierit, ut colligitur ex cap. *Ii qui arborem*, & cap. *Sæpe contingit* 50.

§. IV.

§. IV.

De irregularitate ex iteratione Baptismi.

Irregularitas ex iteratione Baptismi æque contrahitur tam a rebaptizato, quam a rebaptizante. Et de rebaptizato habetur in cap. *Confirmando*, quod refertur ex Concilio Carthaginen. IV. dist. 50. & cap. *Qui bis* dist. 4. *de consecrat.* De rebaptizantibus vero habetur cap. 2. *de apostatis*, ubi iunior Acolythus, qui in fratris sui rebaptizatione ministerium in respondendo Presbytero rebaptizanti exhibuerat, irregularis declaratur; ex quo a fortiori inferunt DD. unanimes, irregularem esse dicendum, qui per semetipsum rebaptizat: non secus ac si irregularis est qui cooperatur occisioni, multo plus est irregularis qui occidit. Non esset tamen irregularis, qui rebaptizaret infantem, quem ignoraret fuisse baptizatum, aut de eius priori Baptismo legitime dubitaret; *quia non intelligitur iteratum quod nescitur vel ambigitur esse factum* cap. 3. *de Presbytero non baptiz.* Circa vero Sacerdotem baptizantem denuo sub conditione infantem domi baptizatum ab obstetrice, ob timorem, & dubium, ne illa ex imperitia secundum formam communem dictum infantem vere baptizaverit; vel absolute eum baptizantem, de quo ex oblivione non interrogavit, fuerit ne iam baptizatus; respond. quoad casum priorem, in quo maior est difficultas, & idcirco non conveniunt DD. nempe illum Sacerdotem vere non rebaptizare, cum intentionem non habeat baptizandi, si is qui sibi præsentatur, iam fuerit baptizatus, idcirco non incurrere irregularitatem, quidquid alii in contrarium sentiant. Nam hic idem se habet cum eo, qui cum consanguinea contraheret sub conditione, si non sit consanguinea, qui proinde ita contrahendo non subiaceret excommunicationi positæ contra eos, qui scienter in gradibus vetitis contrahunt. Peccaret quidem hic Sacerdos, quia non licet rebaptizare nequidem sub conditione, [ni res sit dubia. Ad casum secundum vero respond. quod non incurreret irregularitatem, cum probabile sit illum Sacerdotem nullo infectum errore intendisse novum baptizato conferre Baptismum, ac ideo eius intentio legitime præsumpta, fuit virtualiter conditionalis, ita ut non intenderet baptizare illum infantem, si iam esset baptizatus.

Baptizans, & qui rebaptizatur ex metu gravi, si quantum est de se habeat unus vere intentionem baptizandi, alter Baptismum suscipiendi, fiunt irregulares; secus vero secundum plures, si unus absque intentione ac ficte baptizet, & alter ita suscipere intendat. Ex iteratione tamen cuiusvis alterius Sacramenti, etiam characterem imprimentis, ut sunt Ordo, & Confirmatio, non incurritur irregularitas; quia nullibi hoc expressum est in iure, cum expresse de solo Baptismo iura loquantur.

§. V.

De Irregularitate ex mala Ordinum susceptione.

Pro mala Ordinum susceptione, ob quam irregularitas contrahitur, non intelligitur quæcumque indigna seu culpabilis Ordinum susceptio, sed ea quæ ex Canonum præscriptione interdicitur. Hinc irregularitatem incurrunt qui Ordines furtive suscipiunt, idest sine Episcopi ordinatione, scientia, & voluntate, non vocati, nec legitime examinati, aut non admissi, nec approbati, aut per dolum, puta nomen alterius approbati usurpantes, vel alium in examine sub suo nomine dolose substituentes, aut quavis alia fraude ignorante Episcopo Ordinandis se immiscentes cap. *Veniens de eo, qui furtive Ordines suscipit*; ubi dicitur, quod qui furtive Diaconatum suscepit, non potest initiari Sacerdotio sine dispensatione; igitur, concludit Suarez, canonicum contraxit impedimentum, quod aliud profecto esse nequit, nisi irregularitas, cuius est removere directe ab Ordinum susceptione, & cuius primarius effectus est prohibitio eorumdem Ordinum. Super hanc irregularitatem iuxta decretum Alexandri III. ut cit. cap. *Veniens* tit. *de eo qui furtive*, dispensare potest Episcopus, si non fuit sub anathematis interminatione prohibitum .... *condigna satisfactione imposita* .*v*. *pro arbitrio dispensantis*. Cum autem iuxta hodiernum stylum Pontificalis Romani Archidiaconus ex mandato Episcopi moneat sub excommunicationis pœna, *ne quis non descriptus, examinatus, approbatus audeat ad sacros Ordines accedere*, & ita excommunicatio sit publica, non potest furtive ordinatus dispensari nisi a Papa, & minime ab Episcopo, nisi sub conditione, ut in aliquo Monasterio seu Canonia habitum suscipiat Regularem, qua conditione impleta (sequitur cit. cap.) *si in illo habitu aliquanto tempore fuerit laudabiliter conversatus*, poterit cum eo Episcopus dispensare.

Ve-

Verum, licet dicatur furtive ordinatus qui ficto titulo, aut sine veris litteris dimissoriis ordinatus fuit, hic tamen non incurrit irregularitatem, sed suspensionem.

Si excommunicatione maiori innodatus suscipiat Ordines, num irregularitatem incurrat, incertum est; quia in cap. 32. *de sentent. excommunic.* ubi solum fit mentio de eo qui in excommunicatione ob Clerici percussionem Ordines suscipit, nihil est, unde expresse colligi possit irregularitas. Vult quidem Innocentius III. ut Clericus saecularis, qui hoc scienter fecerit, deponatur in perpetuum, idest careat omni spe dispensationis. Si vero ex crassa ignorantia hoc fecerit, spes huic relinquitur dispensationis recipiendae, a Papa tamen, cui reservatur: Sed haec iuris dispositio suspensioni utcumque accommodari potest. Verum huiusmodi discussio est prorsus inutilis; quia parum interest scire, an suspensi sint, vel irregulares, quando iam talis culpae conscii recurrere debent ad Pontificem, ut facultatem recipiant exercendi Ordinem quem receperunt tempore, quo excommunicationis censura erant ligati.

Nota, quod cum cit. cap. 32. *de sententia excommun.* loquatur absolute, & indistincte de iis, qui in excommunicatione positi susceperunt Ordines, iuxta probabiliorem incurritur censura etiam suscipiendo minores Ordines, cum hi quoque sub nomine Ordinis veniant, & intelligantur, non vero si tali censura ligati recipiant Tonsuram, quae nullatenus, saltem in materia poenali, venit nomine Ordinis.

Suscipiens Ordines ante Confirmationem minime incurreret irregularitatem, quamvis graviter peccet, ut notat Sayrus, sicut nec ii, qui eadem die approbante Episcopo acciperent Ordines minores, & Subdiaconatum; quia talis irregularitas quoad utrumque in iure nullibi exprimitur. Quoad posteriores, si hoc attentaverint inscio Episcopo, suspensi erunt ab exercitio Subdiaconatus, & a superioribus Ordinibus, *nisi domum Religionis intraverint: tunc enim, si ita mores eorum exegerint, in aliis Ordinibus poterunt dispensari*. Abbas, cap. 2. *de eo, qui furtive*. Hoc idem dicendum, si eodem die, praesertim si Episcopus prohibuerit sub poena excommunicationis, Subdiaconatum & Diaconatum recipiant, cap. 3. ibid. Secus vero de eo, qui minores eodem die, & Tonsuram reciperet; quia hoc nullibi vetitum est sub poena irregularitatis. Sic Navarrus, Avila, & alii.

Num vero irregularitatem incurrerit, qui per saltum, seu omisso Ordine inferiore, Ordines susceperit, incertum est; quia hoc clare expressum non habetur in iure, quia duo canones qui verba faciunt de Clerico per saltum promoto, bene intelligi possunt de suspensione, sicuti etiam a maiori Doctorum parte intelliguntur, ut advertit Bonacina. Quidquid tamen sit, stando sententiae Sayri, nempe quod taliter ordinatus irregularitatem incurrat, etiamsi talis irregularitas sit publica, dummodo sic promotus non ministraverit, ut ait Tridentinum sess. 23. tolli potest ab Episcopo.

Similiter incertum est, an irregularitatem incurrat suscipiens Ordines ab Episcopo, qui suae dignitati, idest iurisdictioni ac executioni Ordinis Episcopalis renunciavit; quia de huiuscemodi casu nullibi habetur aliquid expressum in iure, praeterquam in cap. 1. *de ordinatis ab Episcopo*, ubi sic: *Quia indignum se fecit, executionem officii non habebit*. Haec autem verba non tam indicant irregularitatem, quam suspensionem, cuius est primario privare Ordinum exercitio.

Suscipiens scienter Ordines ab Episcopo excommunicato excommunicatione maiori, & nominatim denunciato, suspenso, interdicto, deposito, vel degradato, iam mortaliter peccat, & est suspensus ab Ordinis exercitio, & fit irregularis Can. 4. IX. c. 1. ubi vetatur ita ordinato tum Ordines susceptos exercere, donec poenitentiam ab Episcopo iniunctam expleverit, tum subsequentes Ordines suscipere, nisi necessitas vel utilitas maxima flagitaverit, & ipsius sancta conversatio promeruerit.

Suspensus & interdictus, si Ordines recipiat, quando tamen eos non exerceat, non est irregularis; quia irregularitas non est expressa in iure contra eos qui hisce censuris affecti recipiunt Ordines: nam cit. cap. *de sentent. excommun.* de iis solum loquitur, qui in excommunicatione Ordines suscipiunt, & poena extendi non debet, & eo vel maxime, quod dictum cap. ut antea notavimus, non satis manifeste irregularitatem concludit. Si tamen tempore suae Ordinationis Ordinem suum exerceat, nempe si Diaconi, vel Subdiaconi exerceat functiones, canendo scilicet Evangelium vel legendo Epistolam, certe erit irregularis. Quocirca docet Avila cum Covaruv. Navar. & aliis contra Sayrum, eum, qui suspensus Sacerdotio consecratur, fieri irregularem, quia cum Episcopo concelebrat.

Irre-

Irregulares fiunt coniugati, qui etiam nondum Matrimonio consummato aliquem sacrum Ordinem suscipiant Extravag. *Antiquæ consecrationi de voto, & voti redemptione;* ita ut etiam soluto Matrimonio nec exercere possunt susceptos Ordines, nec ad superiores Ordines provehi. Sic Ioannes XXII. tit. 6. *de voto* &c. Cui autem vetatur Ordinis superioris susceptio, hic vere est irregularis.

§. VI.

De Irregularitate ex malo usu Ordinum.

Usus Ordinis dupliciter, seu in duplici sensu potest esse illicitus, & culpabilis 1. Si quis male exerceat Ordinem, quem habet. 2. Si actus exerceat Ordinis, quem non habet. Num vero semper incurratur irregularitas per illicitum usum, & quando, paucis res exponetur. Sit igitur.

Qui innodatus est excommunicatione maiori, suspensione, vel interdicto, tametsi toleratus sit & occultus, si solemniter, seu ex officio exerceat actus maioris Ordinis, nisi legitimam habeat excusationem, fit irregularis ex cap. 7. xi. q. 3. ubi tollitur omnis spes reconciliationis, ac dispensationis ei, qui excommunicatione maiori innodatus functiones sui Ordinis ausus sit exercere; idque colligitur ex cap. 10. *de Cleric. excommun. ministr.*, quia cum ibi statuatur, *eum, qui celebrat minori excommunicatione ligatus, nullam notam irregularitatis incurrere*, aperte ostenditur eum subiacere irregularitati, qui maiori excommunicatione innodatus audeat celebrare. Secunda vero pars, scilicet de suspenso, patet ex cap. 1. *de sentent. & re iudic.* in 6. ubi: *Qui suspensione durante ingerit se divinis celebrandis, irregularitatis laqueo se innodare* dicitur. Ideoque decernitur cap. 1. *de sentent. excommunic.* in 6. quod qui incurrerunt pœnam excommunicationis ad mensem unum, si divina exequantur officia, irregularitati subiiciuntur. Altera tandem pars, seu tertia de interdicto patet ex cap. 18. & 20. *de sentent. excommun.* in 6. ex quorum priori, qui scienter in loco celebrat interdicto, nisi super hoc privilegium existat, aut a iure eidem sit concessum, irregularitatem incurrit. In posteriori autem in eamdem incidit pœnam, qui personaliter interdictus ab Ecclesiæ ingressu, ac proinde a divinorum celebratione, *divinis se ingerit* in suo agens officio, sicut prius. Hinc tamen revocandum ad mentem, suspensum, aut interdictum ab uno Ordine vel officio, non semper ab aliis suspensum esse, & interdictum. Unde si exerceat eos, a quibus non est suspensus, non incurrit irregularitatem. Aliud dicendum de excommunicatione maiori, quæ removet ab actibus cuiusvis Ordinis.

Dixi 1. *tametsi occultus sit* &c. quia in Constitutione *Ad vitanda scandala* nullum privilegium concessum est excommunicatis etiam occultis. Dixi 2. *actus maioris Ordinis;* quia actus minorum Ordinum a Laicis æque ac a Clericis exercentur. Dixi 3. *nisi legitimam habeat excusationem* v. g. ignorantiæ invincibilis, inadvertentiæ, oblivionis, necessitatis vitandi scandali, ut alias notavimus. Hinc irregulares fiunt.

Qui censura ligati officium in Ecclesia peragunt Hebdomadarii, vel extra Ecclesiam, ut in exercitu. Ad hoc tamen necesse est ut dicatur *Dominus vobiscum*: Nam qui illud omittit, idem facit quod facere solent Moniales; quia psallere cum aliis in Choro non est officium Ordinis sacri, sicuti esset si præmittatur Collectæ *Dominus vobiscum:* Qui legunt solemniter Epistolam, & canunt Evangelium, idest cum Manipulo & Stola. Si enim Subdiaconus sine Manipulo, Diaconus sine Stola, unus legat Epistolam, alter Evangelium canat, neuter censetur exercere Ordinem sacrum, sed vices Lectoris aut Cantoris. Sic Bonacina, & alii, qui hoc extendunt, licet uterque tangat vasa sacra; nam & laici hoc aliquando licite faciunt. Circa Concionatoris exercitium, si contingat talis actus in excommunicato, an subiaceat irregularitati non conveniunt Theologi: Sed præferenda videtur sententia, quam Henriques & Avila sustinent contra Navarrum, nempe excommunicatum exercentem ministerium verbi Dei, non incurrere irregularitatem; quia licet concionandi munus solis Presbyteris ac Diaconis committatur, ex eo tamen non colligitur esse proprium Ordinis sacri; alias Subdiaconus aut simplex Clericus, qui sine Episcopi facultate concionator est, esset irregularis, quod est contra communem hominum opinionem, nec in ullo iure expressum habetur. Qui censura ligatus etiam in occulto sacramentaliter absolvit, irregularis est, quia actus absolvendi non aliam de se habet solemnitatem. Idemque dicendum de eo, qui extra Missarum solemnia Confirmationis, & Ordinis Sacramenta ministrat.

Secundo incurritur irregularitas in Ordinum

num usu a quocumque, qui serio, scienter, & quasi ex officio solemniter exerceat actum Ordinis sacri, quo non est insignitus; est communis ex cap. 1. & 2. *de Cleric. non ordin. ministr.*, eamdemque pœnam decernit Urbanus III. cap. *ex litteris* eod. tit. contra Diaconum, qui Missarum celebrationem usurpare præsumpserat. Unde irregulares sunt Clerici in Minoribus exercentes solemniter, & scienter adhibitis eorum insignibus, Ordines Maiores cit. cap. *Clerici, & Subdiaconi solemniter ministrantes*; Diaconi nondum Sacerdotes Missam celebrantes, aut alios a peccatis absolventes ex cit. cap. 1. & 2. *de Cleric. non ordin. ministr.* Benedicentes sponsos; benedicentes aquam lustralem; cum omnia munia hæc propria sint Sacerdotis. Item non Episcopi confirmantes, & Ordines conferentes, ut ex communi testatur Suarez disp. 42. sect. 4. n. 7. Immo etiam Episcopi ordinati per saltum, si conferant illum Ordinem, quem non receperunt, ut constat ex cit. cap. 1. *de Cleric. non ordin. ministr.*

Dixi 1. *a quocumque*: quia licet aliqui cum Sayro existiment, laicum officia sacrorum Ordinum exercentem, baptizando solemniter, Missam celebrando &c. non fieri irregularem, eo quia iura loquantur solum de Clericis, ut patet ex ipso titulo *de Cleric. non ordin. ministr.* communius tamen, & conformius cap. *Si quis baptizaverit*, contrarium sustinetur; cum ibi S. Pontifex Hormisdas absolute loquatur de quolibet usurpante officium Ordinis, quem non habet. Nec nocere potest tituli dispositio; & quia Decretalis est titulo antiquior, idcirco per titulum restringi non debet, & quia, ut notat Suarez *de Baptis.* 3. part. sect. 4. (& sic docent Valentia, Avila cum aliis citatis a Bonacina) in septem antiquis Manuscriptis Codicibus non legitur in cit. titulo *de Clerico non ordin. ministr.* sed simpliciter *de non ordin. ministr.* Dixi 2. *si serio*; quia si quis id faciat ad discendas puta, aut docendas Missæ cæremonias, aut etiam iocose, & per ludum, non erit irregularis, etsi iocose hæc agendo peccet. Dixi 3. *scienter*; Nam cit. canon requirit temeritatem, & præsumptionem; ita ut si quis hoc faciat bona fide, & ex ignorantia non affectata, in Ordine, quem non habet, ministraverit, putans se eum habere, aut ministerium quod exercet, esse sui Ordinis, non fit irregularis. Dixi 4. *Sacri Ordinis*; quia cum officia minorum Ordinum nunc promiscue peragantur a laicis quoque, propter eorum exercitium suspensus vel excommunicatus irregularitatem non contrahit, nisi in Ecclesiis, ubi iuxta Decretum Concilii Trident. restituta sunt officia minorum Ordinum, nec exerceri solent nisi ab iis, qui ad huiusmodi Ordines promoti sunt. Dixi 5. *solemniter*; quia si Diaconus aut Presbyter suspensus, sine solemnitate baptizet etiam extra casum necessitatis, licet graviter peccet, non incurrit tamen irregularitatem, cum actum Ordinis non exerceat, cum laici quoque ita baptizare possint, & quandoque baptizent.

Si Diaconus non suspensus, iussus ab Episcopo vel Presbytero, solemniter Baptismum, aut Eucharistiam ministret, non incurrit irregularitatem; secus, si propria auctoritate. Et primum patet ex antea dictis de Ministro Baptismi & Eucharistiæ; ubi vidimus illum esse Ministrum extraordinarium eorumdem Sacramentorum, & patet ex usu priorum sæculorum, in quibus Diaconi ministrare solebant Sacramenta Baptismi, & Eucharistiæ, & ex ritu ipso Ordinationis, ubi Episcopus in Diacono initiando ait: *Diaconum oportet ministrare ad altare, baptizare, & prædicare*. Altera pars, nempe incurrere Diaconum irregularitatem, patet ex S. Epiphanio *hæresi* 79. ubi ait. *Nec Diaconis in Ecclesia concreditum est, ut aliquod ministerium celebrent, sed solum administrent dum celebratur*. Diaconus igitur institutus est a Christo Domino tamquam Minister Episcopi & Presbyteri, qui ipsis inserviat, nihilque propria auctoritate præsumat, sed omnia ex eorum consilio & mandato, veluti ipsorum organum & instrumentum, operetur, & eo primis sæculis frequentius utebantur ad Cathecumenos Baptismo initiandos, & Fideles sacra Communione reficiendos.

Verum duo hic notanda sunt iuxta Habertum; 1. nempe secundum præsentem Ecclesiæ disciplinam peccare Parochum seu Presbyterum, qui absque necessitate talia officia Diacono committeret, nec Diaconum obtemperare debere, si clare cognosceret Presbyterum sine caussa hoc sibi committere. Alterum, Diaconum ab Episcopo deputatum ad solemniter baptizandum, aut Eucharistiam ministrandam, prætermittere debere quæ in ritu illorum Sacramentorum propria sunt Sacerdotis, ut benedictiones, absolutionem, quæ dari solet in Eucharistiæ dispensatione per illa verba *Indulgentiam, absolutionem &c.* nam hæc conveniunt solis Sacerdotibus. Potest dare quidem benedictio-

ctionem, quæ non sit solemnis, ut est benedictio communis mensæ, quæ fieri potest tam a laico quam a Clerico excommunicato. Nec dici potest, Diaconum benedicere Cereum Paschale, quia benedicitur a Sacerdote in benedictione granorum incensi, sed canit præconium lætitiæ, in solam gratiarum actionem.

Diaconus in casu necessitatis, absente Presbytero, potest solemniter baptizare, viaticum ad infirmum deferre, ut ex cap. *Diaconus* dist. 93. ubi sic ait Gelasius: *Absque Episcopo aut Presbytero non audeant* (Diaconi) *nisi prædictis fortassis Ordinibus longius constitutis necessitas extrema compellat*; in quem locum sic Glossa. *Ubi necessitas exigit, & Presbyter est absens, potest Diaconus etiam iure suo baptizare, & corpus Christi erogare infirmis, sed in Ecclesia in præsentia Presbyteri non potest, etiamsi necessitas exigat, nisi iussus a Presbytero.*

Prohibitus exercere Ordines sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, non fit irregularis prima vice in qua exercet; quia prima vice non violat censuras, cum incipiat tantum his ligari, dum per Ordinis exercitium Superioris præceptum transgreditur. Qui ligatus duplici censura Ordinem sacrum exercet, duplicem incurrit irregularitatem; quia duplicem committit culpam, quarum unicuique sua respondet pœna. Verum dici etiam potest, quod unam irregularitatem duplici æquivalentem incurrat, & quæ idcirco in petenda dispensatione explicari debet. Celebrans in Ecclesia interdicta, incurrit irregularitatem; quia violat censuram per exercitium Ordinis sacri. Celebrans vero in Ecclesia polluta, vel in loco profano, licet graviter peccet, nullam tamen irregularitatem incurrit; quia talis pœna in nullo iure exprimitur.

Irregularis exercens aliquod officium proprium Ordinis sacri, non incurrit novam irregularitatem, cum hoc in nullo iure habeatur expressum. Sic Navar. in *Enchirid.* cap. 27. n. 194. ubi monet, quod quando Curia Romana dispensat cum iis, qui celebrarunt in irregularitate, dispensat tantummodo in illa irregularitate, in quam ante celebrationem incurrerant. Qui autem ob diversa delicta, puta ex homicidio, & ex Ordine furtive suscepto, pluribus ligatus est irregularitatibus, exprimere debet species illas irregularitatis. Sic Suarez, Bonacina cum aliis.

§. VII.

De Irregularitate ob violationem censuræ.

Irregulares fiunt Clerici, qui censuras temere violant, v. g. si excommunicati, interdicti, vel suspensi Ordinum munera exercent, divinis scienter se ingerendo, scienter celebrando in loco interdicto, in casibus non permissis, ut supra iam diximus, cap. *Si quis Episcopus* 11. q. 3. cap. *Is de sentent. excommunic.* in 6. & alibi.

Irregularitatem incurrunt, ita ut nequeant ad Ordines promoveri, omnes enormiter criminosi, si eorum crimina sint notoria, & publica, quæ habeant annexam infamiam, ut Sodomia, Incestus, Raptus virginum, Maleficium, Veneficium, Adulterium, Simonia, Sacrilegium, Periurium in iudicio, crimen læsæ Maiestatis, aliave similia, cap. *Infames* 6. q. 1. ubi sic concluditur: *Hi omnes, inquam, nec ad sacros gradus debent promoveri.* Notanter dicitur *si eorum crimina sint notoria, & publica*; quia si sint occulta, excepto homicidio, non inducunt irregularitatem cap. *Ex tenore* 4. & ultimo *de temporibus Ordinationum.*

§. VIII.

De Irregularitate ex hæresi.

Ex iure communi irregulares sunt hæretici & apostatæ a Fide cap. *Presbyteros* dist. 50. & cap. *Qui in aliquo* dist. 51. eorumque receptores, fautores, defensores cap. *Quicumque de hæreticis* in 6. ac eorum filii usque ad secundam generationem ratione hæresis patris, & usque ad primam ratione hæresis matris, nisi parentes ante mortem adiuraverint hæresim cap. *Statutum* 15. *de hæreticis* in 6. Eidem pœnæ subiacent ex ipso iure communi apostatæ a Fide dist. 50. cap. *Presbyteros*, quod refertur ex Concilio Ancyrano. Schismatici pure tales non sunt irregulares; quia nullibi in iure hoc statutum est. Erunt quidem, si simul sint hæretici, ut esse solent, sed irregulares erunt ratione hæresis, non schismatis. Item non sunt irregulares ii, qui ex Neophytis, Paganis, Iudæisve descendunt, cum id non sit expressum in iure.

§. IX.

De dispensatione in Irregularitate.

Quoad dispensationem ab irregularitatibus

bus certum est, quod omnes irregularitates ex defectu, si defectus sint eorum, qui caussam habent transitoriam, ut contingit in defectu ætatis, scientiæ, libertatis, corporis, animi, & natalium, eodem cessante, absque ulla Superioris dispensatione cessat irregularitas arg. cap. ultimo *de temporibus ordinationum*, cap. *Neophytus* dist. 61. Et sic etiam in obligato ad publica ratiocinia, statim ac ab ipso sunt redditæ rationes, cessat irregularitas arg. cap. ultimo *de obligatis ad ratiocinia*.

TRACTATUS
DE STATU RELIGIOSO.

CAPUT I.

De origine & progressu vitæ Monasticæ.

CHristiani omnes, qui Ecclesiæ Catholicæ gremio, seu in eius fide & obedientia versantur, Regulares sunt seu Monachi (ut notat Claudius Fleury) vel sæculares. Regulares seu Religiosi ii dicuntur, qui ex voto vivere tenentur ad certam regulam, non ita tamen, ut certa regula unice Regulares faciat, cum Clerici quoque sæculares ad regulas vivendi adstringantur a sacris Canonibus iisdem præscriptas; sed potius votum paupertatis, in quo specialis vitæ inest perfectio & sanctitas, cui vinculo non sunt obnoxii Clerici sæculares, utpote qui rerum proprietate non sese abdicaverint. Sæculares sunt cæteri Fideles, qui in sæculo, idest in humano consortio vitam agunt.

Religiosi nomen, quod antiquum est, derivat a Religione, ac significat Dei cultorem. Verum licet commune sit hoc vocabulum quibuscumque veram Religionem profitentibus, usitatius tamen appropriatur iis, qui rebus omnibus curisque sæculi abdicatis, se totos divino cultui mancipant, ac simpliciter, ut advertit D. Thomas, appellari solent *Religiosi*, Græce *Therapeutæ* idest Dei cultores, & *Ascetici*, Latine *supplices* a præcipuo eorum munere, quod est Deum precari. Nomen autem *Monachi*, quod Latine *Solitarium* significat, deducitur a solitaria vita indivisa ac singulari, quam hi ducere susceperunt. *Vere enim Solitarius* (ait Auctor Ecclesiasticæ Hierarchiæ) *qui seipsum, ac omnia reliquit, ut soli Deo vacet*. Nomina igitur Religiosi ac Monachi sunt synonima quæ idem significant, cum uterque, Religiosus nempe & Monachus, eodem modo in eumdem finem intendant ac colliment. Hinc a Veteribus, iuxta laudatum Auctorem, promiscue accepta fuerunt & usurpata. Usu tamen & consuetudine factum fuit, ut nomen Monachi nunc tribuatur iis dumtaxat, qui longe a frequentia hominum vitam solitariam ducunt, ut Basiliani in Oriente, Benedictini in Occidente, Bernarditæ, seu Cistercienses, Carthusiani, Camaldulenses, &c. Religiosi autem ii dicuntur, qui in populis versantur, ac Ecclesiæ Pastorum sunt coadiutores seu cooperatores in exercitiis hierarchicis, in Concionibus præcipue, & Sacramentorum administratione, ut Mendicantes, Clerici, ac Canonici Regulares. Verum cum & Monachi & Religiosi vivant omnes sub certa data regula, ab hac & Monachi, & Religiosi omnes indiscriminatim Regulares appellantur.

Unde Monasticam ac solitariam vitam, seu eam vivendi rationem, uti iam patet, non ob publicum Ecclesiæ bonum (salvo quod sanctitas vitæ toti Ecclesiæ semper decus est ac iuvamen) sed ob particulare ac privatum suum commodum & utilitatem, seu propriam eorum salutem secedentes e sæculo primi Ecclesiæ Monachi suscepere, sicuti manifeste colligitur ex iis, quæ passim de Monachis eorumque instituto a Patribus traduntur, præcipue a SS. Basilio, & Hieronymo, quorum primus ita habet: *Monachorum vitæ ratio unum sibi tantummodo propositum habet, animæ salutem, & quidquid prodesse ad eum finem potest*. S. vero Hieronymus de se & de Vincentio Monacho loquens idem repetit: *Ob id enim & ego Antiochiam, & ille Constantinopolim urbes celeberrimas reliquimus ... ut in agris & solitudinibus adolescentiæ peccata deflentes, Christi in nos misericordiam deflecteremus*. Et rursus in lib. adversus Vigilantium ita de Monachis ait: *Monachus non Doctoris, sed plangentis habet officium, qui vel se, vel mundum lugeat*,

geat, & Domini pavidus præstoletur adventum.

§. I.

De initio vitæ Monasticæ.

Monachalis ac Regularis vitæ Institutum adumbratum, figuratumque fuit in veteri Testamento in multis, qui perfectionis studio in desertis solitariam vitam in oratione, pœnitentia, aliarumque virtutum exercitio ducebant; ut habetur de Elia, Eliseo, eorumque discipulis, qui dicuntur filii Prophetarum, ut 4. Regum cap. 2. De Rechabitis, de quibus fit mentio 1. Paralipom. de Hessenis, quorum vita extollitur a Philone *de vita contemplat.* & a Iosepho lib. 18. *Antiquit.* & lib. 2. *de Bello* cap. 2. Sed præcipuum huiusce Instituti exemplar agnoscit D. Hieronymus in S. Ioanne Baptista, quem principem vocat & magistrum vitæ Monachalis seu Anachoriticæ, dum hic sub teneris annis antra deserti petiit, & fragranti ac suavissimo odore suæ virtutis multos discipulos seu asseclas accersivit. Sic enim de vita Anachoritarum agens S. Pater in ep. 22. ad Eustochium, ait: *Huius vitæ Auctor Paulus, Illustrator Antonius, & ut ad superiora conscendam, princeps Ioannes Baptista.*

Verum quidquid sit de figura & exemplo vitæ Monasticæ seu Regularis expresso ac proposito a multis Religiosis viris veteris Testamenti, certum tamen est, vitam Monasticam, seu Regularem, & præcipue Cœnobitarum, sive in communi viventium, exordium seu potius normam sumpsisse ex vivendi instituto Apostolorum & primorum fidelium, præcipue Ecclesiæ Ierosolymitanæ, de quibus habetur in Actibus Apostolorum: *Multitudinis autem credentium erat cor unum & anima una, nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.* Hoc habetur etiam ex Cassiano, qui postquam tria Monachorum genera notavit & expressit Collat. 18. cap. 4. deinde cap. 5. Cœnobitarum originem ita describit: *Cœnobitarum itaque disciplina a tempore prædicationis Apostolicæ sumpsit exordium: nam talis extitit in Ierosolymis omnis illa credentium multitudo.... quæ in Actibus Apostolorum describitur: Multitudinis credentium erat cor unum ... erant illis omnia communia ... Dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat. Verum quia multi etiam ex Gentilibus ad Fidem confluebant, cum eorum infirmitati opus esset indulgere, & primæ Fidei refrigesceret fervor, non solum qui recenter ad Fidem confluxerant, verum etiam qui erant Ecclesiæ principes, ab illa districtione laxati sunt. Ii autem, quibus adhuc Apostolicus inerat fervor, memores illius pristinæ perfectionis, discedentes a Civitatibus suis, illorumque consortio, qui sibi vel Ecclesiæ Dei remissioris vitæ negligentiam licitam esse credebant, in locis suburbanis ac secretis commanere, & ea quæ ab Apostolis per universum corpus Ecclesiæ generaliter meminerunt instituta privatim ac peculiariter exercere cœperunt. Et ii sunt, qui paulatim segregati sunt a credentium turbis; ab eo quod a coniugiis abstinerent, ac parentum se consortio, mundique istius conversatione secernerent, Monachi seu monazontes singularis ac solitariæ vitæ districtione nominati sunt. Unde consequens fuit, ut ex communione consortii Cœnobitæ, cellæque, ac diversoria eorum cœnobia vocarentur.* Hæc ex Van-Espen.

Ex Cassiano clare colligitur, quod nonnulli salutis suæ securius faciliusque agendæ desiderio succensi, privata ac propria electione & instinctu secesserint, & quod hodie Monachale vocatur Institutum assumpserint, eique originem dederint. Huiusce generis homines principio statim præcipue prope Alexandriam in Ægypto vivere cœperunt inter privatos parietes occlusi; meditantes Scripturam, & victum manuum labore quærentes. Alii vero præruptos montes & loca ab hominum vestigiis deserta petiere, præsertim quando persecutionum æstus Ecclesiam crudeliter vexabat. Sic Paulus Decii persecutionem fugiens, adolescens in Thebaidæ desertum confugit, ibique moratus est ad annum ætatis suæ 113. quo e vivis decessit.

Antonius item Ægyptius primus ingentem numerum Solitariorum in deserto collegit, eosque in communi vivere iussit, unde Cœnobitarum seu Monachorum nomen. Antonio sine dubio natales huius vitæ solitariæ debentur, quippe qui primus fuit qui discipulos adsciceret, & morem vivendi in desertis inculcaret, traderet, atque ad Essæorum sive Hessenorum Instituta quodammodo componeret. Paulus Thebæus discipulos nullos habuit, & soli fere Antonio innotuit. Cænobitarum origo debetur pariter Pachomio, qui discipulos suos a vita solitaria ad communem traduxit, ut in una domo, in desertis tamen, vitam agerent, uniusque imperio parerent. Pachomius enim paulo post Antonium in eadem Provincia Ægypti celebria Monasteria Tabenensia condidit, rexitque secundum regulam ab Angelo

lo quopiam dictatam. Huius discipuli triceni vel quadrageni singulis domibus includebantur, quarum triginta vel quadraginta constituerunt Monasterium: quorum unumquodque mille ducentos vel sexcentos habuit Monachos, qui singulis diebus dominicis in communi oratorio convenerunt. Singula Monasteria Abbatem, singulæ domus Superiorem vel Præpositum, singulæ decennæ Decanum habuere. Omnia Monasteria unum eumdemque agnovere Superiorem seu Præsidem, in cuius regione Pascha celebraturi, confluxere nonnunquam Monachorum capita quinquaginta mille; idque ex solis Monasteriis Tabeniensibus. Præter quæ in cæteris Ægypti partibus alia fuere, veluti Scetensia, Oxyriagica, Nitrosiensia, Mareotensia. Atque hi Monachi Ægypti habebantur omnium perfectissimi, & veluti exempla cæterorum omnium.

Antonii discipulus Hilarion per Palæstinam ad exemplum Ægyptiorum plura construxit Monasteria, quod Institutum per Syriam quoque receptum est. Basilius in Ægypto institutus fundavit in Ponto & Cappadocia nonnulla Monasteria, quibus regulam præscripsit compositam melioribus Christianæ Philosophiæ principiis. Ex eo tempore vita Monastica propagata est per omnem Orientem, per Æthiopiam, Persiam, ad Indos usque. Nec Occidens in imitando hoc Instituto segnior fuit, tametsi huiuscemodi vivendi ratio in Occidente non levia incurrerit obstacula, utpote quæ non magis approbata quam reprobata, ut constat ex D. Hieronymo ep. 24. ad Paulum; auctoritate tamen Hieronymi & Athanasii valde fuit accepta. Celebrabatur in Lerina Provinciæ insula magnum Monasterium; cæteræque ad oram Dalmatiæ, & Littoris italici Insulæ Monachis scatere cœperunt, quamvis hi Orientalium disciplina neglecta, laborem fugerent, & in ieiuniis essent remissiores.

Fuerunt pariter Eremitæ seu Anachoretæ, qui Cœnobitas præcesserunt, immo ipsorum Seminarium fuerunt, unde Cœnobitarum consortia sunt enata. Hi soli in sylvis & antris vivebant, perfectioremque quam Monachi, vitam ducebant. Unde factum fuit, quod non pauci ex Monachis ipsis perfectioribus, cum diu vixissent inter cæteros, studio domandi affectus, & omnis generis virtutes exercendi, ab omni prorsus hominum consortio fugientes remotiora deserta petierint, ut Deo propiores fierent: hi in cellulis separatis habitabant. Atque hoc pacto sanctissimus quisque ad perfectionem enitebatur. Cassian. *Instit.* lib. 5. cap. 36. *Collat.* 18. cap. 6.

Utrumque vitæ genus fœminæ quoque sectatæ sunt, quarum multæ principio in communione, vel in deserto vixere, gubernatæ ab Episcopis & Monachis. Cum vero Virginibus non æque conveniens esset vita solitaria in desertis; inde factum est, ut Cœnobia in earum usum in Civitatibus construerentur. Cæterum virgines & viduæ Deo consecratæ semper fuerunt in Ecclesia, vixeruntque in separatis domibus, & postea in communione; sic tamen, ut neque civitates, neque hominum fugerent consortium.

Monachi fere omnes fuere Laici. Hinc offerebant in Ecclesiis more cæterorum laicorum. Distinguebantur tamen a Clericis tempore Iustiniani Leg. 52. cap. *de Episc. & Cleric.* 3. Pœnitentiæ publicæ, æque ac cæteri Laici subiiciebantur, a qua immunes erant Clerici, ut ex Morino *de administ. Pœnit.* lib. 6. cap. 13. n. 14. Nihil enim in his requirebatur quam sincerum propositum agendi pœnitentiam & proficiendi perfectione Christiana. Hinc admissi sunt omnis generis, omnisque ætatis homines, ne infantibus quidem exceptis, quos parentes offerebant ad pietatem erudiendos. Admissi sunt, volentibus dominis, servi, illiterati æque ac docti; nam multi eorum nec legere quidem poterant. Nec vires ingenii, nec corporis qualitates spectabantur, cum pro suarum quilibet virium modulo pœnitentiam in se susciperet. Ita in Regula Fructuosi Braccarensis.

Primis temporibus usque ad S. Benedictum, idest sexto ineunte sæculo, nullam Monachi expositam habebant regulam, nisi id, quod pro temporum, locorum, & personarum circumstantiis, tamquam utilius & opportunius in eum finem ab eorum Præpositis & Superioribus statuebatur, ita ut voluntas Superiorum eis erat pro regula, atque Superioribus obedire prima Monachorum virtus & Monasticæ disciplinæ fundamentum. Unde Monachi prioribus sæculis nullam certamque regulam profitebantur, aut promittebant, sed quidquid ad Monachorum profectum hic & nunc videbatur conveniens, a Superioribus ordinabatur, ac proinde Monachis id erat pro regula. Van-Espen tit. 23. cap. 1. De Patribus enim Cœnobitarum seu Monachorum in communi viventium scribens D. Aug. lib. 1. *de Moribus Ecclesiæ* ait: *Nulla superbia con-*

su-

fulunt iis, quos filios vocant magna sua in iubendo auctoritate, magna illorum in obtemperando voluntate.

Si quis autem, notat hic Van-Espen, Orientalium seu Occidentalium antiquas Monachorum regulas, quas Lucas Holstenius sub titulo *Codicis Regularum* evulgavit, attentius expenderit, facillime deprehendet, plerasque earum non esse nisi particulares aliquibus Monachis ex tempore, aut data occasione datas vivendi formulas, sive privatas instructiones successu temporis aliis communicatas, & a pluribus tamquam disciplinæ Monasticæ utiles ac convenientes regulas receptas. Immo & ipse Holstenius loquens de antiquis regulis in suo Codice contentis ita sentit, & ait: *Primaria sane & quasi fundamentalis Monachorum Regula Evangelium erat, illa inquam Christi consilia, nempe se ipsum castrare propter regnum cælorum, abnegare se, & crucem tollere, patrem, matrem, uxorem, agros propter Christum relinquere, vendere patrimonia, & dare pauperibus, sicque nudos sequi Christum.* Regulæ particulares nil aliud, nisi eius primæ ac universalis Regulæ applicationes & declarationes locis & personis plerumque aptatæ habebantur, quin & Regula ipsa S. Augustini, de qua suo loco dicemus, nunc tam diffusa per Religiosos utriusque sexus Ordinis, habetur ab eruditioribus Criticis nonnisi plane extemporanea. Hinc antiquitus mutatæ passim Regulæ, & plures etiam in eodem Monasterio non raro observatæ, uti de Athanensi testatur Gregorius Turonensis lib. 10. *Historiæ* cap. 29. in quo ait, servatas fuisse Regulas S. Basilii, Cassiani, & reliquorum Abbatum, detractis scilicet & usurpatis iis, quæ pro locorum, ac temporum conditione, tempestiva aut opportuna videbantur. Van-Espen tit. cit.

Post ducentos circiter annos, quibus vita Monastica floruerat, S. Benedictus, qui diu in solitudine vixerat, ac diu Monachos rexerat Monasterio in Monte Cassino, Romam inter & Neapolim posito, quod ipse fundaverat, Regulam præscripsit, ac simul (si eruditissimo Mabillonio fidem habere velimus) primus vagam illam Regulas identidem mutandi licentiam coercuit aliquantulum, & castigavit, cuius discipulis susceptam semel Regulam abdicare nunquam fas fuit. Et ita S. Benedictus, si non primus, saltem inter primos fuit, qui professionis solemnis ritum præscripserit. *Id vero* (ait P. Mabillonius in præfat. ad 1. part. sæculi quarti Benedict. n. 93.) *inde processit, quod cum SS. Legislator primus, aut certe inter primos solemnis professionis formam, modumque præscripsit, intra professionis terminos includerit Regulæ suæ observationem, a qua deinceps recedere non liceat.* Hanc suam Regulam efformavit S. Benedictus Orientalium Institutis mitiorem, dum in hac usus modici vini permittitur, ac duorum ferculorum præter panem, ac remisso quotidiano ieiunio, servatis exacto silentio & solitudine. Tam sapienter hæc Regula concepta videbatur, ut quamplurimi Monachi Occidentales hanc amplexi sint. Verum observat Holstenius citatus a Van-Espen, nec ipsum S. Benedictum Regulam hanc universaliter pro suis ubique omnibus promulgasse, sed peculiarem dumtaxat Cassino Monasterio, cui præerat, licet inde privata diligentia descripta & imitandi studio sit publicata. Et equidem cum varius sit hominum genius (considerat hic citatus Doctor) pro varietate locorum ac temporum plurima uni populo conveniunt, quæ non alteri pro morum & climatis diversitate: convenientior videtur fuisse disciplina quæ viguit inter Monachos, videlicet, Regulam, normamque vivendi pro cuiusque Monasterii temporum ac locorum diversitate moderandi ac præscribendi, quam hodierna, quæ sub una generali Regula universum Ordinem per diversas Provincias inter se dissitas diffusum immutabiliter vigore eiusdem Professionis obstringit, signanter quoad ea quæ trium votorum solemnium, vitæque Monasticæ substantiam non attingunt.

Cum autem a Longobardis per Italiam, Saracenis per Hispaniam eversa fuissent Monasteria, & in Gallia ob frequentia bella sub Merovingico regimine acta eversi fuissent mores, Monasteria bonis, quæ vel ex largitione fidelium, vel ex Monachorum industria ad eadem Monasteria obvenerant, expoliata, disciplina quoque Monastica fere penitus eversa est. Carolus Magnus religiosissimus Princeps, Ecclesiastici decoris, & sacrarum Literarum vigilantissimus zelator ac promotor, sicuti testantur eius Capitulares, & tot Litterarum Academiæ florentes in Gallia, quæ sunt vestigia & veluti partus eiusdem solicitudinis pro scientiarum ac præcipue sacrarum studiis, sicuti elaboravit pro Ecclesiastica, ita & Monasticam instaurare disciplinam conatus est opera S. Benedicti Aniani, qui constitutus etiam a Ludovico Pio Monasterio-

rum omnium Præses, prima Reformationis Aquisgranensis elementa delineavit. Multum tamen veteris licentiæ superfuit. Nam labor corporis, obtentu studiorum & orationis, neglectus est. Abbates facti sunt *domini sæculares*, instructi vasallis, & cum Episcopis ad Parlamenta admissi, cum quibus paria facere cœperunt. Bellis civilibus ut cæteri domini, immixti, armatis vasallis & servis ante prima signa ibant, nec fere alio modo deprædationes vitare poterant. Fuerunt etiam domini laici, qui obtentu protegendi Monasteria, vel a Rege, vel a semetipsis impetrarunt Monasteriorum possessiones, adscito Abbatum titulo. Normanni Franciam percurrentes cuncta penitus pessumdederunt. Monachi, quibus effugium patuit, deposito habitu monachali, reversi ad penates, vel arma sumpserunt, vel aliud vitæ genus secuti sunt. Quæ superfuere Monasteria insidebantur a Monachis tam rudibus, ut ne quidem Regulam legere possent, & superiores habentibus vel peregrinos vel intrusos.

Prolapsam disciplinam Monasticam instauravit S. Odo in domo Cluniacensi, quam Berno Abbas anno 910. fundaverat. Secutus Regulam Benedicti paullulum immutatam, *atrum* amictum prætulit. Monachos jugi orationi intentos esse voluit, qui psalmodiis sic distrahebantur, ut labori corporis parum temporis relinqueretur. Horum regula admodum adamata brevi tempore magnos progressus fecit. Non solum nova Monasteria iis ædificata, sed & vetera assignata sunt, quæ reformarunt, atque Abbati Cluniacensi subiecerunt. Fuere & Monasteria huius Ordinis aggregata, quæ Cluniacensem Abbatem Superiorem non agnoverunt. Sæculo decimo & undecimo nihil in Ecclesia fuit hoc Ordine illustrius. Domus Cluniacensis primis fundationis litteris peculiari S. Petri & Papæ tutelæ commendata est, admonitis cunctis sæcularibus & ecclesiasticis Potestatibus, ne quid committerent, quo minus Monachi bonis suis, & libera Abbatem eligendi facultate gauderent. Hoc titulo ab Episcopi iurisdictione se exemptos putarunt, & similem exemptionem ad omnia Monasteria, a domo Cluniacensi propagata, extenderunt. Hæc est prima plurium familiarum uni capiti parentium congregatio Pontifici soli subiecta, & unum corpus, seu, nostro more loquendi, unum Ordinem Monasticum constituens. Nam antea licet cuncti Monachi sequerentur Regulam S. Benedicti, Monasteria tamen nec omnia uni capiti subiecta erant, nec Episcopis obedientiam detrectabant. Sed & Ordo Cluniacensis quo latius propagatus est, eo maius disciplinæ detrimentum sensit, dimissis melioribus Monachis ad novas Sedes quærendas. Sic inter ducentos annos mira morum corruptione deformatus est.

Successit anno 1098. novus vitæ Monasticæ instaurator, Robertus, Molemiensis Abbas, fundata domo Cisterciensi. Ille secutus ad verbum sine additamentis *Regulam Benedicti*, laborem corporis, exactum silentium, solitudinemque reduxit, renunciavitque omnis generis dispensationibus & privilegiis. Resumpsit vestem *candidam*. Unde Cistercienses *candidi*, quemadmodum Cluniacenses *atri* vocantur Monachi. Huius Ordinis Monasteria anno 1119. peculiari pacto, quod *chartam charitatis vocant*, in unum corpus coierunt, ac veluti *Aristocratiam* quandam constituerunt, ut evitarent incommoda regiminis monarchici Cluniacensis. Placuit enim, ut Abbates alter alterius visitarent Monasterium, habereturque singulis annis conventus Abbatum, quorum placita totum Ordinem obligarent. Quod institutum tam salutare visum est, ut reliqui Ordines idem facerent, & exemplum Concilio Lateran. magno c 12. commendaretur. Admiratione virtutum, quibus Cistercienses excellebant, ordo ille brevi tempore omnem Europam peragravit: Nam intra annos quinquaginta septem iam quingenta Monasteria numerabantur. Primæ Cisterciæ filiæ fuerunt Monasterium La-Fertœum, Pontiniense, Claravallense, Morimontense, suis adhuc privilegiis clara. Claravallense conditum fuit anno 1115. a S. Bernardo, Cisterciensi Monacho. Sed huius viri sanctitas tam illustris fuit, ut a plurimis ipse habeatur totius Ordinis conditor, & Cistercienses Monachi audiant Bernardini.

Quia, ut iam vidimus, Monachorum Regulæ a Præpositorum voluntate primitus generabantur, mirum non est si in antiquis Patrum Regulis neque Episcoporum, neque Sedis Apostolicæ approbatio vel confirmatio appareat. Innocentius III. primus fuit, qui in Concilio Lateran. in cap. *Fin. S. de Religiosis domibus* decrevit, ut qui voluerit Religiosam domum de novo fundare, Regulam & institutionem accipiat de approbatis. Ita decreto hoc vetitum creditur sine auctoritate seu approbatione Sedis Apostolicæ novam Religionis Regulam conde-

re,

 te, & dicitur ipse Innocentius III. B. Dominico Ordinis sui confirmationem petenti respondisse, ut Regulam aliquam approbatam eligeret, & Regulam elegit S. Augustini, quæ tunc totius Ecclesiæ consensu accepta erat, & approbata. Quare, ut hic monet Cardinalis Bellarminus lib. 2. *de Monachis* cap. 4. quod ante Concilium Lateran. sub Innocentio III. novi Ordinis seu Religionis institutio non indigebat approbatione seu confirmatione Sedis Apostolicæ, bene quidem postea, stante eiusdem Concilii citato decreto. Primi, qui post eiusdem Concilii decretum petierunt sui Ordinis confirmationem, fuerunt SS. Dominicus & Franciscus. Si Bellarmino credendum, Sedis Apostolicæ approbatio requiritur vice testimonii, quo constet, ex iudicio Sedis Apostolicæ novum hoc Institutum nihil doctrinæ Evangelii aut Ecclesiæ dissentaneum continere.

Quidquid tamen sit, id certum est, nullam hodie Religionem de novo institui, aut admitti posse sine prævia Sedis Apostolicæ approbatione seu confirmatione, & admissio ac institutio novæ Religionis numerari solet inter caussas Sedi Apostolicæ reservatas. Insuper declaravit Bonifacius VIII. in cap. unico *de voto* in 6. Votum Religionis demum esse solemne, atque ad dirimendum Matrimonium contractum efficax, per professionem tacitam vel expressam factam alicui de Religionibus per Sedem Apostolicam approbatis. *Igitur*, ait Glossa, *si profitetur Religionem non approbatam, & contrahat, tenet Matrimonium. Quod verum puto*, (pergit Glossa,) *etiamsi quando profitebatur, credebat illam approbatam.* Neque iuxta præsentem disciplinam Regulares sive Religiosi dicuntur, tametsi in communi vivant, & tria vota emittant, si ea non emittant in Religione approbata. Hæc vero Pontificia, sive Episcopalis approbatio Regulæ vel Instituti Monachalis, nihil Regulæ vel Instituto addit, cum solummodo tali remedio visum sit providere, ne sub prætextu novæ Religionis improba conventicula in Ecclesiam irreperent. Nam hodierni Religiosi, licet profiteantur Regulam approbatam, & in Religione a S. Sede approbata, nihilo minus ac veteres Monachi in ordine laicorum remanent; unde non secus ac pristini Monachi ratione professionis in Religione approbata ad Ordinem Clericalem ac Hierarchicum minime pertinere noscuntur, donec ab Episcopis per Ordinem Clericalem & Hierarchicum ordinati non sint.

Quamdiu Monachis præcepta & ordinationes Superiorum pro regula fuerunt, quidquid pro bono disciplinæ & vitæ Monasticæ observantia a Præpositis ordinabatur, vice Regulæ erat; nota non erant discrimina inter Regulam Monasticam & Constitutiones Ordinis, quæ postrema ætas invexit, quorum hæc præcipua a recentioribus allegantur. Primum desumitur a diversitate Auctorum: Regulæ enim dicuntur quæ a SS. Patribus Ordinum fundatoribus, aut ab aliquibus Episcopis iam pridem præscriptæ sunt, & ipsius professionis formulæ solent sub nomine Regulæ includi. Constitutiones vero dicuntur, quæ a Capitulis Generalibus aut Ordinum Congregationibus diversis temporibus emanarunt.

Postquam receptum fuit, idest post Decretum Concilii Lateranensis, Regulam debere esse a Sede apostolica approbatam, ut vera esset Religio, neque verum esse Monachum vel Religiosum, qui iuxta Regulam sic approbatam professionem non emisit, clare consequitur, neminem præter summum Pontificem in Regula sic approbata posse dispensare. Unde hæc inter Regulam & Constitutiones Ordinis differentia intercedit, quod Regula approbata perpetua sit, non vero Constitutiones Ordinis. Secundum discrimen desumitur pariter a duratione, ex eo quod Regula vix, aut ne vix quidem mutari solet: Constitutiones vero pro temporum locorumque varietate non raro mutantur. Unde S. Antoninus part. 1. tit. 16. cap. 1. §. 4. scribit, quod Regulæ mutari non possunt nisi a Summo Pontifice; Constitutiones vero mutari possunt per Prælatos Religionum, qui tantæ sunt auctoritatis, quantæ fuerunt qui illas instituere. Et hoc clare evincitur ex moderna Religiosorum praxi; nam passim Religiosi Ordines potestate mutandi suas Constitutiones sive statuta utuntur, minime vero Regulam. Tertium discrimen statuunt nonnulli inter Regulam & Constitutiones, quod illa arctius & sub graviori culpa obliget quam hæ: Regula enim, exceptis votis & Officio divino, ad minus in aliquibus Ordinibus obligat ad veniale: Constitutiones autem minime ad culpam, sed ad pœnam impositam, vel a Superiore imponendam, nisi adsit contemptus, aut contrarium eius quod statuitur, ex natura sua, aut aliunde sit mortale.

§. II.

De diversitate & multiplicitate Religiosorum Ordinum.

Tametsi olim etiam inter Monachos pro temporum locorumque varietate varia esset aliquantulum exterior eorum disciplina, quatenus hanc vel illam Monasteriorum præpositi magis convenire censebant; hæc tamen varietas exterioris disciplinæ non constituebat illam Ordinum diversitatem, quæ postea ex variis Religionum fundationibus & Regularum institutionibus orta est: *Una quippe erat antiquitus Monachorum societas*, (ait eruditissimus Mabillonius in præfat. ad 1. part. sæculi quarti Benedictinorum n. 82.) *facilis & promiscuus in alia Monasteria Monachorum invicem cum Præfectorum licentia commeatus*; *licet omnia separata essent*, *una tamen charitatis lege confœderata*. Primaria vitæ Monasticæ regula erat abdicatio rerum omnium, qualis in Evangelio præscribitur. Ad hæc, secessio a sæculi tumultu, Officia divina statis horis, obedientia summa, iuge silentium, labor manualis, ciborum tenuitas & delectus, corporis castigatio, delictorum etiam levium pœnæ graves, propriæ salutis una fere & maxima cura, pro aliena continuæ ac solicitæ preces, pro Ecclesia etiam suscepti labores, ubi postulabat charitas aut necessitas, & quod ad id magis ducere videbatur, suscipiebantur Monachi cuiusque Monasterii pro Rectorum arbitrio & voluntate apud Occidentales seu Latinos. Hanc Monachorum uniformitatem perdurasse usque ad sæculum undecimum observat eruditissimus Scriptor alias laudatus Lucas Holstenius in præfat. ad *Codicem Regularum*, & asserit, diversitatis Ordinum, qualis nunc cernitur, inter varios Ordines, præcipue Mendicantium, ne vestigium quidem ante sexcentos annos apparere. Et hoc testatur etiam Christianus Lupus tom. 5. *Scholior.* ubi notat, tempore Gregorii VII. nempe sub fine sæculi undecimi, nullos fuisse diversos Monachorum seu Religiosorum Ordines.

Sæculo undecimo & sequenti apparere cœpit multiplicitas Ordinum Religiosorum & diversitas, quam non solum Sectarii, non sine impia quidem procacitate, damnant, quia in plurimis Religionibus plures etiam suorum errorum hostes ac strenuos oppugnatores experiuntur, sed quidam etiam non infimæ notæ sapientes Catholici, qui Christiana, nec alias mere humana prudentia, ut eos arguit Rotharius, ac ideo castigato & pio sensu, non multiplicitatem Religionum, quæ utilis Ecclesiæ plane fatenda est, sed tantam multiplicitatem laudare ac approbare nesciunt, cum ex ipsa experientia manifestissime constet, in tanta Religionum multitudine geminari posse gemitus Ieremiæ: *Multiplicasti gentem*, *& non magnificasti lætitiam*, ita ut si numero pauciores essent Religiosi Ordines, melius forsan in Religiosa observantia retinerentur, ac eorum zelus in Christianam rempublicam magis fervesceret, ac proinde maior quoque profectus in fidelem populum redundaret. Et revera, cum sæculis undecimo & duodecimo multiplicari, ac tot novæ continuo Religiones exurgere cœpissent, non levi timore affectam se sensit Ecclesia, ne ex earumdem multitudine ac diversitate confusio fieret, quin & subinde, ne sub specie virtutis ac Religionis suscitaretur superstitio, immo impietas etiam & hæresis nonnunquam intermisceretur; ut contigit in iis, qui se *humiliatos & pauperes de Lugduno* vocabant. Ut hæc incommoda præveniret, iisdemque consuleret sæculo tertiodecimo Concilium Lateranense sub Innocentio III. statuit, *ne nimia Religionum diversitas gravem in Ecclesia confusionem inducat .... ne quis de cætero novam Religionem inveniat*, *sed quicumque ad Religionem converti voluerit*, *unam de approbatis assumat*. Van-Espen.

Cœperat sæculo decimo aliqua diversitas in Benedictino Ordine, occasione restaurationis Monasticæ disciplinæ factæ a S. Oddone Abbate Cluniacensi in Cluniacensi Monasterio; cum enim Congregatio Cluniacensis propriis ritibus adstricta esset Regulæ S. Benedicti, Monasteria quæ antiquos ritus retinebant, alterius Ordinis dici cœperunt; sed exigua erat hæc diversitas, cum cæteroquin eiusdem Regulæ unione hæc Monasteria Cluniacensi Congregationi essent confœderata. Verum sæculo undecimo exortis Carthusiana, Camaldulensi, Wallumbrosa, Grandimontensi, ac Cisterciensi familiis, in ipso Monachatu facta est magna diversitas ob varias vestes aut Regulas, variosque ritus, quibus singuli utebantur. Veteres enim Benedictinos *Nigros* appellabant, quia in Cluniacensi reformatione assumptus fuit a S. Oddone color ater seu niger. Cistercienses priorem seu album habuere, quo antea Benedictini utebantur. Multo tamen maior facta est Religionum multiplicitas & diver-

diversitas sæculo undecimo & duodecimo, quando non solum multiplicati sunt Monachorum Ordines paulo ante recensiti, sed & Canonicorum, quorum Ordo suscitatus est eodem sæculo undecimo, Hospitalariorum, Mendicantium, & sæculo decimo sexto Clericorum. Sæculo etenim undecimo suscepit Ecclesia in Romano Concilio habito anno 1059. instaurare disciplinam Cleri, qui in gravissimas prolapsus erat corruptelas, non secus ac alias iam factum fuit, præcipue tempore Crodogangii Metarum Episcopi octavo ineunte sæculo, qui prior conatus est, & alii ad ipsius exemplum, reducere suum Clerum ad veterem disciplinam vitæ communis seu Monachalis, ita ut communi Dormitorio & Refectorio uterentur, & ea quæ ab Ecclesia recipiunt, in commune afferrent, vitamque agerent apostolicam, omni scilicet proprietate destitutam. Idem decretum innovatum fuit in alio Concilio sub Alexandro II. anno 1063. Qui igitur Clerici proprietate abdicata per paupertatis votum ad nutum horum Decretorum vivere statuerunt, ii Canonici Regulares; qui vero laxiorem disciplinam mordicus tenuere, Canonici sæculares fuere appellati. Et quia talis nova Cleri reformatio accepta fuit ab iis, qui sanctitatem, & perfectionem apostolicam quærebant in vita communi; hinc, ut hæc disciplina stabilius in ipsis firmaretur, Regulam S. Augustini, seu quæ S.Augustino tribuitur, sequi statuerunt. Claudius Fleury.

Canonicorum Regularium sæculo undecimo & duodecimo magna fuit auctoritas, cum in plerasque Ecclesias Cathedrales reciperentur. Ipse Alexander II. eos recepit in Ecclesiam suam Parochialem S. Ioannis in Laterano, quæ Congregationis cuiusdam caput fuit. In Francia idem contigit, teste Ecclesia S. Rufi prope Valentiam ad Rhodanum, & S. Victoris apud Parisios anno 1110. Sic ad exemplum novorum Ordinum Monasticorum *Canonici* separata corpora constituere cœperunt, in quibus Ordo, Præmonstratensium, a S. Norberto anno 1120. fundatus, omnium est illustrissimus.

Expeditiones Cruciatæ novum, atque hactenus inauditum genus Religiosorum pepererunt, Equestres scilicet Ordines, quorum celeberrimus est Ordo S. Ioannis Hierosolymitani, qui originem suam debet Xenodochio. Inde a temporibus Raymundi de Puteo, qui tertius fuit Xendochii illius Rector, tria hominum genera, videlicet *Equites*, *Fratres servientes*, *& Clerici*, hunc Ordinem constituerunt, quod patet ex Bulla Anastasii IV. anno 1154. Amissa Terra sancta, Rhodum anno 1310., indeque anno 1530. Melitam Insulam petierunt.

In Hispania, cum ea ex parte a Saracenis etiamnum premeretur, plures Ordines militares instituti fuerunt, quorum alii Augustini, alii Benedicti, alii Cistercienfium Regulam secuti sunt. Intra solos Hispaniarum fines contenti, maxima pars in statum sæcularem, & Confraternitates Equitum abiit, & hi matrimonia contrahunt, nec ab aliis Equitibus distinguuntur, nisi quod insigne Ordinis super amictu gestant, & Commendis potiuntur. Cuius generis Confraternitates sunt Ordines S. Michaelis, S. Spiritus, aurei velleris, periscelidis, & si qui alii Principum privata devotione instituti.

Sunt etiam plures Ordines *Hospitalaliorum*, qui vel ægrotantium, vel viatorum, religionis caussa, curam habent. Hi omnes sequuntur Regulam Augustini, quippe a Clericis originem habent; nec Equites Ioannitici ob aliam caussam Augustini Regulam observant, quam quod sunt *Hospitalarii*. Alii *redemptioni captivorum* speciatim semet addixerunt.

Sed omnium Religiosorum celeberrimus est Ordo *Mendicantium*. S.Dominicus Oximensis in Provincia Castellana Canonicus, Episcopi sui in itinere comes, anno 1206. in Septimania substitit, ad conversionemque Albigensium animum adiecit, una cum aliis nonnullis Presbyteris. Cum rem bene gereret, Honorius III. anno 1216. Clericis, in Prioratu S. Romani Tolosani ad Regulam S. Augustini viventibus, ad quam Dominicus, veluti Canonicus iam obstrictus erat, qui Clericos illos regebat, peculiare privilegium impertivit, & vocati sunt *Fratres Prædicatores*.

Iisdem temporibus Franciscus mercatoris Assisiensis filius, qui extremam paupertatem professus voce & exemplo omnes ad pœnitentiam excitabat, nonnullos socios, partim Clericos, partim laicos, adscivit, ipse literarum pœne rudis, &, spreto Presbyteri gradu, Diaconi Ordine contentus. Ipse laborem corporis exercuit, suisque commendavit, sic tamen, ut si opus esset, panem emendicare non erubescerent. *Eos Fratres minores*, quasi cæteris inferiores, appellavit, formavitque ad certam regulam, ab Honorio III.an.1223. confirmatam, quam eodem tempore civis eius, S. Clara, cum Virginibus suis amplexa est, quarum Ordo vocatur

catur secundus S. Francisci Ordo, quemadmodum tertius consistebat ex viris & fœminis, in hominum cœtu, immo etiam in matrimonio, viventibus, sed tamen peculiari voto ad pietatem & ad regulam Franciscanam, quoad fieri poterat, obstrictis.

Eodem sæculo ineunte Albertus, Patriarcha Hierosolymitanus, Eremitis in Monte Carmelo austeram vitam viventibus, regulam præscripserat; quorum nonnulli in Europam profecti confirmationem regulæ impetrarunt anno 1226. Ludovicus IX. Parisios eos traduxit anno 1254. quos *Carmelitas* appellamus.

Iisdem temporibus Alexander IV. plures Eremitarum, cum nomine, tum institutis differentes, Congregationes coniunxit sub appellatione *Eremitarum S. Augustini*. Atque hæ sunt quatuor potiorum *Ordinum Mendicantium* origines. Nam hi omnes præ se tulerunt abdicationem plenam omnis proprietatis, ut ne quidem in commune quid proprii possiderent, sed diurna fidelium stipe viverent. Plerique eorum Clerici fuere, litteris, prædicationi, administrationi Sacramentorum, conversioni hæreticorum & peccatorum insudantes. His officiis Dominicani præcipue vacabant, quemadmodum extremum paupertatis studium Franciscanos potissimos auctores habet. Sed paulo post eadem prorsus horum Ordinum, qui subito in immensum excrevere, facies emersit. Propositum iis fuit, coniungere perfectiones vitæ Monasticæ & vitæ Clericalis; austeritatem vitæ & vestitus, Orationem, litteras, & aliorum hominum emolumentum. Sed functiones Clericales obfuerunt labori corporis, solitudini & silentio veterum Monachorum; quemadmodum obedientia Superioribus præstanda, qui eos sæpe ex domo in domum, ex Provincia in Provinciam transtulerunt, impedivit stabilitatem veterum Clericorum, qui Ecclesiis suis unice affixi, Episcopis plenissime paruerunt.

Inde sæculo decimo sexto plures novæ Clericorum Congregationes emerserunt, quibus emendatio morum & disciplinæ ecclesiasticæ, necnon novarum hæresum impugnatio fuit proposita.

Quidquid tamen sit de huiusmodi Religiosorum Ordinum Claustralium diversitate, cum omnes conveniant in professione trium Votorum substantialium, & in fine principali tendendi mediis ipsis Votis ad perfectionem, idcirco non differunt nisi in accidentalibus, & præcipue in duobus, nempe 1. in fine cuiusque Religionis proprio ac particulari, ad quem quævis Religio instituta est; & 2. in diversis mediis & spiritualibus exercitiis, quibus quælibet utitur, tum ad tria dicta Vota substantialia exacte observanda, tum ad suum proprium & particularem finem melius obtinendum. S. Th. 2. 2. q. 188. art. 1.

Hinc Religio alia est *contemplativa*, alia *activa*, & alia *mixta*. *Contemplativa* ea est, quæ præter observantiam trium Votorum substantialium, ex primæva sua institutione principaliter contemplatione rerum cœlestium & divinarum se exercet, sicque ad vitam contemplativam potissimum ordinatur. *Activa* est, quæ principaliter & ex primæva sua institutione ordinatur ad vitam activam, & opera misericordiæ & charitatis erga proximum sive spiritualia sive corporalia exercenda. *Mixta* est, quæ utramque includit, scilicet contemplativam & activam, eo quod ex primæva sua institutione ordinata sit tam ad contemplationem rerum cœlestium & divinarum, quam ad actionem operum misericordiæ & charitatis erga proximum. Ita Suarez tom. 4. *de Relig.* tract. 9. lib. 1. cap. 5. n. 7.

Insuper Religiones aliæ sunt *Clericales*, aliæ *Monachales*, aliæ *Mendicantes*, & aliæ *Militares*, ut iam antea notavimus. Religiones *Clericales* sunt illæ, quæ ex primæva sua institutione principaliter ordinantur ad ministeria Clericorum in divino cultu promovendo, & salute animarum procuranda, ac proinde ex sua institutione exigunt promotionem ad sacrum Sacerdotalem Ordinem. Et hæc Religio distinguitur in duas classes, altera est *Canonicorum*, & altera *simplicium Clericorum*. Quia tamen utriusque finis est idem, differentia inter has duas classes non alia est, nisi quod nomen Canonici est nomen dignitatis in Clero, & excellentiæ, cum nomen Canonici desumatur a canonica, per quam habetur ius aliquod ad standum in Choro Ecclesiæ Cathedralis vel Collegialis, ac proinde Ecclesiæ Canonicorum Regularium recensentur inter Ecclesias Collegiales seu Maiores: & ideo iuxta ritum Ecclesiarum Collegialium & Maiorum divina celebrant Officia; & Canonici locum habent cum suffragio in Capitulo: Nomen vero Clerici est nomen simplicem aggregationem & comprehensionem in Clero importans. Et licet Clerici Ecclesiastica Ministeria exerceant in eorum Ecclesiis, istæ tamen nec Cathedrales sunt nec Collegiatæ, quibus præsideant cum titulo di-

dignitatis Ecclesiasticæ, sed sunt simplices Ecclesiæ Regularium cum titulo Regularis Prælaturæ iuxta eorum constitutionem & morem, ac proinde, non secus ac aliæ Regularium Ecclesiæ, inter minores Ecclesias recensentur. Unde clarum est, Clericos Regulares medios esse inter Clerum sæcularem & Regularem, & habere cum Clericis sæcularibus communem habitum, modestum tamen & magis pauperem, ministeria ecclesiastica, immo ritus etiam cæremoniales & accidentales in psallendi modo & ordine, & differunt ab ipsis per vota solemnia & professionem, & reliqua, quæ ad eamdem consequuntur. E contra conveniunt cum cæteris Regularibus in habitu, ministeriis, quibus ex institutione incumbunt, & in pluribus ritibus & cæremoniis. Uterque vero Clerus Regularis, Canonici nempe & simplices Clerici Regulares, differunt ab aliis Ordinibus Regularium, nempe a Monachis & Mendicantibus, per hoc, quod Clericorum Religio essentialiter constituitur, ut tendat quidem ad perfectionem acquirendam per tria vota substantialia Religionis, sicuti Monachi & Mendicantes, & hoc est veluti illorum genericum prædicatum, & prætere per hoc quod assumat exercenda erga Deum & proximum opera propria Clericalis Hierarchiæ, quæ nimirum sunt divina Ministeria peragere, & proximorum saluti invigilare docendo, concionando, Sacramenta ministrando, infirmis assistendo, & ea demum omnia exercendo, quæ Episcopi ex Pastorali zelo conversionis animarum eis solent tamquam eorum adiutoribus committere. Differunt vero a Monachis, quia Monachismus propriæ quieti & silentio vacat, & a mendicantibus, quia isti arctiorem paupertatis perfectionem sequentes ab institutione de mendicatis vivunt. Ita S. Th. 2. 2. q. 189. art. 8. ad 2. Suarez, Rotharius, & alii passim.

Religiones Monachales sunt quæ ex primæva sua institutione principaliter ordinantur ad vitam contemplativam & solitariam. S. Th. 2. 2. q. 189. art. 8. ad 2. Suarez loco cit. Barbosa, & alii communiter ex cap. *Placuit* 1. caus. 16. q. 1. ubi Monachus idem significare dicitur quod *singularis* cap. *si cupis* 5. ead. caus. & quæst. ubi sic: *Si cupis esse, quod diceris, Monachus, idest solus, quid facis in urbibus? quæ utique non sunt solorum habitacula, sed multorum*, cap. *Placuit* 8. ead. caus. & quæst. ubi sic: *Sedeat itaque solitarius & taceat, quia mundo mortuus est, Deo autem vivit, Agnoscat nomen suum: Monos enim græce, latine est unus: achos græce latine est tristis, unde dicitur Monachus, idest unus tristis. Officium enim Monachi est plangere* cap. *Monachus* 4. ead. caus. & quæst. ubi sic: *Monachus non docentis, sed plangentis habet officium*. Tales Monachi vi primævæ suæ institutionis sunt Benedictini, Cistercienses, Carthusiani, Camaldulenses, & huiusmodi.

Religiones mendicantes sunt eæ, quæ ex primæva sua institutione paupertatem non tantum in particulari, sed etiam in communi observant, nulla penitus bona immobilia possidentes, contentæ iis solis, quæ vel mendicantur humiliter, vel donantur liberaliter, vel honesto acquiruntur labore & industria ut ex cap. *Exiit* 3. *de verbor. significat.* & hi sunt qui ex regula possessiones habere nequeunt, cuiusmodi sunt qui Regulam observant ad verbum S. Francisci, & ii qui gratias & privilegia Mendicantium participant, quibus ex Regula vetitum non est bona in communi possidere, cuiusmodi sunt alii Ordines Mendicantium, ut Dominicanorum, Carmelitarum, Augustinianorum &c. Quoad rigorosam paupertatem ex primæva sua institutione tenentur etiam Patres Societatis Iesu, quibus ex Regula vetitum est, quod eorum domus bona immobilia nequidem in communi possideat. Præcipuæ Religiones Mendicantes sive ex Regula, sive ex participatione privilegiorum de iure communi quatuor approbatæ sunt, scilicet Religio Prædicatorum, Minorum, Eremitarum S. Augustini, & Carmelitarum, ut in cap. *Religionum diversitatem* unico *de Religiosis domibus* in 6. Huiuscemodi enim Religiones, quæ etiam non sunt exceptæ a propria Regula a possidendo bona immobilia, inter proventus quibus sustentantur, habent etiam ex mendicitate quæsita, utpote quæ gaudeant ex iure communi gratias & privilegia Mendicantium.

Dicitur autem notanter *ex primæva sua institutione*, quia ex variis posterioribus concessionibus & privilegiis Apostolicis, & ex ordinatione Concilii Trid. sess. 25. *de Regular.* cap. 3. concessum est omnibus Religionibus tam virorum quam mulierum, etiam olim vere ex Regula Mendicantibus, (sola Religione S. Francisci *Minorum de Observantia & Capuccinorum* excepta) bona immobilia, dominiumque habere in communi, ita ut soli dicti Minores de Observantia & Capuccini in propria acceptione iuris antiqui Mendicantes sunt. Idem tamen nomen & amplissima Mendicantium privilegia adhuc reti-

retinent, non obstante possessione bonorum immobilium a iure ipsis concessa Religiones Prædicatorum, Eremitarum S. Augustini, & Carmelitæ, quibus plures aliæ Religiones ex post a Sede Apostolica fuerunt annumeratæ.

Religiones Militares sunt eæ, quæ in primario suæ institutionis fine potissimum ordinantur ad militandum pro defensione Religionis Christianæ & Ecclesiæ, & tales sunt Ordo Theutonicus & Melitensis, & plures alii apud Barbosam: Sic Suarez, Reiffenstuel, & alii communiter. Ordo tamen Melitensis ab initio non Equestris, sed mere Monasticus fuit, pauperum, infirmorum, & maxime peregrinantium in usum erectus. In equestrem transformatus est postquam anno 1118. Templarii coaluere, quibus Militia sacra pro scopo fuit, quorum vestigiis inhæserunt, & per universam Europam immensum bonorum cumulum acquisierunt, & huic Ordini Principes, Magnates, Nobiles se adiunxerunt, & continue adiunguntur. Professi in his Religionibus Militaribus, in quibus præter votum paupertatis & obedientiæ, etiam emittitur perfectum & totale votum castitatis, qualis est Ordo militaris S. Ioannis Hierosolymitani seu Equitum Melitensium, sunt veri ac proprie dicti Religiosi, cum habeant omnia requisita ad essentiam veræ & propriæ Religionis, nempe tria vota substantialia, & Pontificis approbationem. Ita communiter Doctores. Professi autem in iis Religionibus Militaribus, in quibus non emittuntur omnia tria dicta vota substantialia, idest perpetuæ castitatis, paupertatis & obedientiæ, num dici possint absolute & simpliciter proprie & rigorose Religiosi, eo quia de essentia Religionis proprie dictæ ex iure divino sunt tria dicta vota, controvertitur inter Doctores.

Religiones in specie quamvis plures sint, tamen fere omnes sub quatuor principalioribus Regulis S. Basilii nempe, S. Augustini, S. Benedicti, S. Francisci militant, exceptis aliquibus infra signandis, quæ in pluribus quatuor præfatis Regulis se conformantes, propria statuta & peculiares Constitutiones pro Regulis habent. Barb. lib. 2. *Iuris eccles. universi* cap. 41. n. 20. Pirhing, Reiffestuel, & alii communiter.

§. III.

De prima Regula, quæ est S. Basilii.

Prima igitur principalior Regula est S. Basilii ab eodem Sancto instituta anno 369. Pontifice Felice II. Imperatore Iuliano apostata iuxta Barbos. loco iam alias cit. num. 21. vel circa annum 350. plus minusve, ut tradit Miranda in *Manuali Prælatorum* tomo 1. q. 4. art. 1. Sanctus hic Monachorum antiquorum Orientalis Ecclesiæ Patriarcha fuit primus, qui Monasticum statum reformavit, & ea omnia, quæ ab Antonio Magno, Hilarione, Pachomio, & utroque Macario pro instituendis illius temporis Monachis & Religiosis verbo tenus audierat, & sibi tradita fuerant, litteris mandavit, atque quibusdam demptis Regulam confecit, de qua mentio fit in Concilio generali septimo, quod est secundum Nicænum.

Monachi S. Basilii in Provincia Siciliæ, Calabriæ & Apuliæ fuerunt Reformati, & eorum Constitutiones fuerunt approbatæ, & forma regiminis circa Superiorum electiones cum reliquis fuit eis præscripta ab Eugenio IV. Constitutione 26. quæ incipit *inter cunctas*.

Basilianorum Religioni, seu Congregationi unitum fuit Eremitorium dictum *del Tordon*, & alia similia, & forma gubernandi illa cum Religiosis in eis existentibus fuit statuta a Gregorio XIII. Constit. 58. quæ incipit *Cogitat*.

Monachi omnes S. Basilii ad unam tantum Congregationem fuerunt redacti sub uno Abbate Generali, & forma gubernii fuit ei præscripta a Gregorio XIII. Constit. 59. quæ incipit *Benedictus*, & iterum a Clemente VIII. Constit. 14. quæ incipit *Quæ ad restituendos*.

Monachi Basiliani obtinuerunt licentiam habendi in Hispania duo Monasteria pro Reformatis, & recipiendi in eis Novitios, & propriæ Constitutiones pro his fuerunt statutæ a Clemente VIII. Constit. 103. quæ incipit *Altissimi*.

Sub D. Basilii Regula militant fermè omnes Monachi Græci & Orientalis Ecclesiæ, & eiusdem Regulæ professores fuerunt inter alios Sanctos, etiam S. Effrem, S. Ioannes Damascenus, Pachomius, Esychius, Cassianus, Eraclides, & alii quamplures, fuitque hæc Religio primis sæculis celeberrima.

Sub hac Regula militavit aliquando Congregatio Armenorum, sic appellata, eo quod ex Armenia in Italiam translata sit, ubi habitus S. Basilii per aliquot annos portavit, eiusque Regulam servavit utendo cæremoniis Græcis: at progressu temporis, eo quod videretur insolitus apud Latinos

eius

eius vivendi mos, Religiosi, Regulam S. Augustini assumpserunt cum habitu parum dissimili ab habitu Religiosorum S. Dominici, & Monasterium principale & caput huius Congregationis Genuæ situm est, & dicitur S. Bartholomæus, unde Armeni per Italiam dici solent Bartholomistæ. Sic Barbosa, Tambur. *de iure Abbatum* tom. 2. disp. 24. q. 3. n. 4. & seqq. ubi etiam de Monialibus & Equitibus S. Basilii.

§. IV.

De secunda principaliori Regula dicta S. Augustini.

Secunda ex principalioribus Regulis ea est, quæ fertur sub nomine D. Augustini, & circa hanc Regulam non levis controversia est inter Doctores, num revera sit opus genuinum S. Augustini, nempe Regula ab ipso tradita, quod eruditiores Critici negant. Observant enim, quod habetur quidem in Operibus huius S. Doctoris epistola 109. nunc 211. scripta pro Religiosis fœminis virginibus ad usum unius solius Parthenopis, in quo ipsius S. Doctoris Soror præposita fuerat, ut notat R. P. Papebrochius ad vitam S. Alberti 8. Aprilis: dempto in dicta Epistola, quod ad Virgines tantummodo spectat, & mutato fœminino sensu in masculinum, ut Religiosis viris aptaretur, nulla ipsius S. Augustini Regula scripta invenitur. *Etenim* (ait cit. Papebrochius) *neque Possidius, qui vitam Magistri sui scripsit, neque ipse S. Doctor, ex cuius scriptis plurima pars rerum ab eo gestarum nobis innotescit, uspiam mentionem fecerunt curæ impensæ Sanctimonialibus per Regulæ scriptionem, & ipsa Regula nusquam inter Augustini scripta numeratur, licet Possidius post vitam catalogum texuerit omnium, quorum potuit notitiam consequi, etiam singularum epistolarum, adeo ut videatur plane extemporanea, quamvis in se dignissima, fuisse scriptio, cuius tamquam alium deinceps usum non habituræ, exemplar servare S. Doctor neglexerit; & tamen ex illis aliquando producta angustiis quantam approbationem non retulit!*

Notavimus supra, P. Danielem Papebrochium asserere, Regulam S. Augustini nonnisi plane extemporaneam fuisse scriptionem ad unius solius Parthenopis usum, in quo S. Augustini Soror præposita fuerat. Verum P. Sebastianus a S. Paulo Ordinis B. Mariæ de Monte Carmelo *in exhibitione errorum*, quos in Actis SS. per Papebrochium evulgatis se reperisse contendit, inter alios exhibet & hunc art. 13. *Papebrochius cum Erasmo Rotherodamensi S. Augustini Regulam negat esse scriptam viris*. Huic errorum exhibitioni responsionem apologeticam reponens Papebrochius, ostendit in responso ad articulum 13. non solum Erasmum Rotherodamensem (uti prætendere videbatur. P. Sebastianus) sed & plures alios viros doctissimos ita asseruisse, quod pluribus ibidem relatis eorum textibus evincit.

Tantum abest quod nulla habeatur S. Augustini Regula nec pro viris nec pro fœminis scriptis tradita, excepta citata epistola 109. nunc 211. quod S. Benedictus Abbas Monasterii Anianensis, qui vivebat nono sæculo, & compilavit seu collegit Regulas omnes Religiosorum, quas habere potuit, & Regulas seu Instructiones primitus solis fœminis datas viris adaptavit, nullam agnovit nec pro viris nec pro fœminis D. Augustini, ut sub eius nomine eam evulgaret, ut observat P. Calmet in Præliminaribus suæ *Historiæ sacro-prophanæ* tomi 8. Habentur etiam Sermones 66. sub nomine S. Augustini cum titulo *Sermones ad Fratres in Eremo*, qui sunt cuiusdam Auctoris, qui vivebat post sæculum decimum quartum; idcirco sine ullo certo fundamento adscribitur Regula, quæ circumfertur sub nomine S. Augustini, ipso S. Doctori, ut ipsius opera.

Quidquid tamen sit, cum hæc Regula plena sit sapientia, hinc facile Ecclesia indulsit, ut ipsi S. Doctori adoptaretur, & a permultis Ordinibus accepta fuit, ut sub ipsa militarent, ac sub ipsa militant quamplurimæ Congregationes utriusque sexus, ut ex Bordono refert Reiffenstuel, triginta septem Congregationes, triginta quatuor Canonicorum Regularium, & Congregationes decem & octo Eremitarum, & inter omnes, comprehensis etiam Ordinibus Militaribus, nonaginta septem refert Tamburinus *de iure Abbatum* tom. 2. disp. 24. q. 4. quas iuxta ipsius ordinem hic breviter referre censeo.

Canonicorum Lateranensium Ordo, ut iam vidimus, initium habuit in reformatione Cleri statuta in Concilio Romano an. 1059. sub Nicolao II. & confirmata fuit ab Alexandro II. an. 1063. quibus Conciliis ordinata fuit Clericis abdicatio proprietatis, cui disciplinæ adhærentes cœperunt constituere Ordinem Canonicorum Regularium, receptum a dicto Alexandro II. in suam Patriarchalem Ecclesiam S. Ioannis in Laterano, quæ Congregationis cuiusdam caput

fuit, & licet amplius non essent in Ecclesia & Monasterio in Laterano, sed redacti in unam Congregationem, statuit tamen Sixtus IV. in sua Constit. 10. quae incipit *Cum ad universos*, in qua ipsis aliquas etiam Constitutiones praescripsit, ut nomen retinerent Lateranensium, & plurima privilegia eis concessit. Canonici Lateranenses tenentur portare vestem lineam super habitum, ut ex Concilio Sennonensi in Decreto *Morum* cap. 22. Dicti Canonici cum fiunt Episcopi uti possunt eodem habitu, quo alii Episcopi qui saeculares erant Presbyteri: Leo X. Constit. 34. quae incipit *Dudum*. Canonici non sunt cogendi interesse processionibus publicis ultra solitum. S. Congregatio Rituum in caussa Canonicorum Regularium Lateranensium 30. Iulii 1616. Praecedunt omnes Regulares, & vadunt immediate post Clerum saecularem. S. Pius V. Constit. 116. quae incipit *Ex Ordinum*. Haec Congregatio Canonicorum Lateranensium occasionem dedit institutioni aliarum Congregationum Canonicorum Regularium, nempe in Francia S. Rufi prope Valentiam ad Rhodanum, & S. Victoris apud Parisios. Ordo Praemonstratensium, qui est illustrissimus inter Canonicales Ordines, fundatus est a S. Norberto anno 1120. Sic ad exemplum novorum Ordinum Monasticorum, ut antea diximus, Ordo Canonicorum quoque separata corpora constituere coepit. Ordo Praemonstratensium confirmatus fuit ab Honorio II. Constit. quae incipit *Honorius Episcopus* sub data Kalend. Martii 1126. quae reperitur impressa in statutis Ordinis renovatis anno 1628. & sic habetur etiam in Barbosa verb. *Canonicor. Regular. Praemonstrat.* Variae postea subsecutae sunt institutiones Canonicorum Regularium, ut Mortariensis, Marbacensis, S. Quintini, Belvacensis, S. Laurentii de Plebe Martyrum, S. Victoris Parisiensis, S. Mariae ad Rhenum, S. Iacobi de Cella Wallona, S. Mariae de Crescensiaco, Vallis Viridis, S. Antonii de Vienna tempore Bonifacii VIII. Cruciferorum, Mussiensium in Dioecesi Coloniensi, S. Spiritus Venetiarum, sic dicta a Monasterio S. Spiritus, S. Salvatoris, sic dicta a primo Monasterio quod habuit in Sylva Lacus non longe a Senis, instituta a Venerabili P. Stephano Cioni Senensi prius Ordinis Eremitarum S. Augustini, Coadiutore Iacobo Andrea Senensi eiusdem Instituti circa annum 1408. & isti Canonici vulgo appellantur *Scopetini* a Monasterio quod initio institutionis habuerunt prope muros Florentiae sub titulo S. Donati Episcopi Fesulani. Sic Barbos. verb. *Canonici Regul. S. Salvatoris*; S. Georgii *de Alga* sic dicta ab Alga sive Alega parva Insula distante a Venetiis, ubi situm est primum huius Familiae Monasterium, & haec Congregatio instituta est a Domino Antonio Corrario Episcopo Ostiensi Cardinali Bononiensi, ut constat ex Inscriptione insculpta in eius sepulchro in Ecclesia Maiori Alegae; in qua Congregatione floruit inter alios S. Laurentius Iustinianus, qui fuit Venetiarum Episcopus & primus Patriarcha. Hanc Congregationem approbavit, statuta, vivendique formam eis praescripsit Gregorius XII. Constit. 1. quae incipit *Illis* 5. Kalend. Iulii 1406. Ita Paulus Morigia *de Origine Religionum* lib. 1. cap. 44. De his omnibus Ordinibus, qui omnes sequebantur Regulam S. Augustini, habet inter alios Tamburinus *de iure Abbatum* tom. 2. disp. 24.

Eremitarum vero, qui militant sub Regula S. Augustini, varii sunt Ordines, & praecipuus, Ordo Eremitarum, qui dicitur Eremitarum S. Augustini. Quo tempore coeperit hic Ordo incertum est; variant enim Historici; nam alii dicunt coepisse tempore D. Augustini, quos fuse reiicit Pennottus in *Historia tripartita Canonicorum Regularium* lib. 2. Alii in D. Gullielmum Aquitaniae Ducem & Pictaviensium Comitem originem referunt. Communior tamen est apud Auctores, quod coeperint a quodam Ioanne Bono, cuius circa saeculum tertiumdecimum quidam videbantur discipuli in Italia, qui vocabantur Eremitae S. Augustini, & vivebant ex eleemosynis, accipientes pecuniam, & quid aliud ipsis dabatur, deferentes tunicas cinctas cingulo ex corio, & illorum vestis erat cinericia, sicuti deferebant Franciscani, unde factum fuit, ut saepe pro Fratribus Minoribus acciperentur, & idcirco imminuebantur eleemosynae, quae Minoribus fieri solebant. De hoc Fratres Minores conquesti sunt apud Legatos Gregorii IX. qui a suis Legatis de hoc instructus statuit, ut ad distinguendos hosce duos Ordines Religiosorum, Eremitae Augustiniani deferrent in posterum habitum nigrum vel album cum manicis latis & longis ad instar pallii, cum cingulo corii, & potius longo, ut facile videri posset; & tandem quod in exquirendis eleemosynis dicerent cuius Ordinis essent: aliqui tamen non acquieverunt, qui erant de Marca Anconitana, & appellarunt ad Papam melius instructum, qui tandem eis concessit, ut pos-

possent deferre pallium sine cingulo; unde satis essent distincti a Minoribus, qui deferebant super habitum cingulum ex chorda: & exinde orta est nova Congregatio quæ vocabatur Britiniana, a loco *Britini* ubi morabantur: Et qui acquieverunt primæ ordinationi Pontificis, vocabantur a suo Institutore, nempe a Ioanne Bono, *Boniti*. Erant eo tempore variæ Eremitarum Congregationes, quarum aliæ sequebantur Regulam S. Augustini, aliæ S. Benedicti, quas omnes Alexander Papa IV. electus anno 1254. collegit in unum corpus Congregationis anno 1256. & ordinavit, quod in posterum non constituerent nisi solum Ordinem, cuius primus Generalis fuit Lanfrancus Setola Mediolanensis. Talis fuit origo Religiosorum Augustinianorum Mendicantium. Verum *Gulielmini*, qui erant huius Congregationis a dicto Alexandro IV. collectæ, non contenti de tali unione, curarunt apud dictum Pontificem, quod eis permitteret ut remanerent sicuti antea sub Generale ipsis particulari, sicuti habetur ex dicti Pontificis Bulla data Anagni 1256. Hinc talis Congregatio communiter vocatur Gulielmitarum Ordinis S. Augustini. Sic Tamburinus loco cit. & P. Calmet in sua *Historia sacro-profana* tom. 10. lib. 122. Ordini Eremitarum S. Augustini subsecutæ sunt aliæ novæ Congregationes, ut Carbonaria in Regno Neapolitano, nunc S. Ioannis de Neapoli, Perusina, alias S. Mariæ de Populo in Provincia Umbriæ anno 1424. Lombardiæ quæ ortum habuit anno 1444. a Patre Ioanne Rocho Papiensi, S. Mariæ Montisortonæ quinto ab Urbe Patavii Milliario, quæ initium habuit à P. Simone de Camerino 1460. & aliæ, quæ brevitatis gratia ut non certi momenti omittuntur, & videri possunt apud Barbos. Tamburin. loco cit. & apud P. Ferrari in sua *Bibliotheca* verb. *Religiones Regulares* art. 3.

Exorta est pariter nova Congregatio Eremitarum S. Augustini Excalceatorum. Hæc admissa & instituta fuit in Urbe Roma circa annum Domini 1599. ut in Constit. 63. Clementis VIII. quæ incipit *Decet Romanum Pontificem* sub die 5. Novembris 1599. Hæc Congregatio Discalceatorum divisa est in Hispanam & Italam. Constitutiones Congregationis approbatæ fuerunt a Paulo V. Constitut. 2. quæ incipit *Sacri Apostolatus*; in supradictarum Congregationum S. Augustini formis & Regula reperiuntur etiam propriæ cuiusque Generalis Constitutionis Sanctimoniales. Sic Tambur. loco cit. cum aliis.

Militant sub eadem Congregatione Eremitarum Ordines erecti sub titulo S. Hieronymi, quarum prima est in Hispania, & instituta fuit a Domino Petro Fernandes Nobili Castellano anno 1370. tempore Urbani V. licet alii alium huius Ordinis faciant auctorem, ut Barbosa lib. 1. *Iuris ecclesiast. univers.* cap. 41. n. 144. Hic Ordo approbationem & confirmationem sub Regula S Augustini a Gregorio XI. anno 1373. obtinuit. Cœpit hic Ordo apud Sacellum S. Bartholomæi Apostoli ad Ulpinæ locum Toletanæ Diœcesis, unde S. Bartholomæi Monasterium constitutum est caput huius Congregationis, quæ in Hispaniis plurima satis pulchra habet Monasteria, & præcipuè celeberrimum illud S. Laurentii in Escuriali a Philippo II. Hispaniarum Rege magnificentissime extructum.

Tempore Martini V. aliquis huius Ordinis Monachus Regulam ex scriptis D. Hieronymi composuit, quam Martinum V. approbasse refert Marianus Victor. Hanc cum acceptare noluerint Monachi qui erant in Hispania, fortiter primæ Regulæ inhærentes, Petrus de Olmedo adunatis sociis cœpit in Italia ædificare Monasteria, in quibus illam sequebantur, & hinc Hieronymina Religio sub duplici capite seu Generali, in Hispania altero, & altero in Italia militare cœpit, & hæc altera Hieronymina Congregatio dicitur de Lombardia.

Congregatio pariter altera Eremitarum S. Hieronymi militans sub Regula S. Augustini est Pisana, quæ instituta fuit a Nobili Viro Pisano Petro Gambacurta anno Domini 1380. Primum huius Congregationis Monasterium, & caput Ordinis extructum est in honorem SS. Trinitatis apud Cessanam in Territorio Urbini in Monte Bello, quæ Congregatio cum approbata fuerit cum professione votorum simplicium, iussa fuit a fel. rec. memor. Pio V. profiteri solemniter eadem vota, ut habetur in Historicis Monumentis Reverendiss. P. Ioannis Baptistæ Saianelli, qui fuit huiusce Ordinis Generalis Moderator.

Altera tandem Congregatio sub titulo & patrocinio S. Hieronymi Fratrum de Fesulis, sic dicta quod Fesulis antiquissima Tusciæ Urbe, cuius nunc vestigia vix extant non longe a Florentia, inceperit: instituta est sub Regula S. Augustini an. 1406. a Carolo Romena seu Romensi Comite Montis Granelli; & fuit approbata ab Innocentio VII. & Gregorio XII. Constitut. quæ incipit *Sacrum*, in qua confirmat Bullam Innocentii

VII.

VII. quæ non fuerat expedita ob mortem ipsius Pontificis, & eam iterum confirmavit expresse sub Regula S. Augustini Eugenius IV. Constit. 21. quæ incipit *Super Gregem*.

Congregatio Hospitalitatis, & infirmis servientium S. Ioannis Dei, ab eodem Sancto instituta est sub Regula S. Augustini anno 1538. & vulgo per Italiam eiusdem Religiosi appellantur *Fate ben Fratelli*. Hanc Congregationem confirmavit S. Pius V. Constit. 143. quæ incipit *Licet ex debito*, & eam confirmavit Clemens VIII. Const. 44. quæ incipit *Romani Pontificis*. Hæc Congregatio modo divisa est in duas, scilicet Hispanam & Italam; utraque tamen vivit sub Regula S. Augustini. Tambur. loco cit. Barbos.

Congregatio pariter Lusitana S.Pauli primi Eremitæ instituta est sub Regula S. Augustini circa annum Domini 1562. Tambur. loco cit. Pennottus in *Historia tripartita* lib. 2. cap. 74. ubi dicit fuisse iam antea institutam in Ossa rupe quadam satis aspera eiusdem Provinciæ.

Sic etiam sub eadem Regula S. Augustini instituta est Congregatio S. Antonii Abbatis in Flandria anno 1615. sub Pontificatu Pauli V. a quo ei data fuit S. Augustini Regula.

Congregatio pariter Iesuitarum S. Hieronymi instituta fuit a S. Joanne Columbino Senensi sub Regula S. Augustini & tutela ac patrocinio S. Hieronymi anno 1354. & confirmata fuit a Martino V. Constit. 10. quæ incipit *Pie*. Isti Religiosi dicti sunt *Iesuati*, quia in ore primorum Patrum huius Ordinis frequens erat dulce nomen Iesu. Dictus S. Ioannes instituit etiam Congregationem Monialium Iesuitarum. Aliæ præterea fuerunt, quæ cum non sint magni momenti, brevitatis gratia hic omittuntur.

Præter Canonicorum & Eremitarum Congregationes militant etiam sub Regula S. Augustini quidam præcipui Religiosi Ordines, primus quorum celeberrimus Ordo & valde illustris Patrum Prædicatorum. Hic Ordo institutus est a S. Dominico Hispano Canonico Regulari S. Augustini sub initio decimi tertii sæculi Pontifice Innocentio III. & approbatus, confirmatusque fuit solemniter sub Regula S. Augustini, & propriis Constitutionibus 2. Kal. Ianuarii 1216. Const. 2. quæ incipit *Religiosam vitam*. Tambur.Barb. & alii passim. Et sub eadem Regula militant etiam Moniales S. Dominici, & Congregatio tertii Ordinis *de Pœnitentia* eiusdem S. Patris.

Ordo Servorum B. Mariæ, sic dictus eo quod B. Mariæ Virgini peculiaribus obsequiis addictus sit. Hic institutus fuit sub Regula S. Augustini sub anno Domini 1216. a septem Nobilibus viris Florentinis, nempe Bonfilio de Monaldis, Bonaiuncta Manetti, Manetto de Antellis, Alexio Falconerio, Amideo de Amideis, Sosteneo de Sosteneis, Ugotione de Ugotionibus, & denuo confirmatus fuit a Benedicto XI. 1304 Const. 1. quæ incipit *Dum levamus*. Sic Tanbur.

Servorum B. Mariæ Reformatorum Congregatio cœpit temporibus Martini IV. circa annum Domini 1285. auctore S. Philippo Benitio, & hanc approbavit, iterumque reformationem indixit Clemens VI. anno 1346. Const. 2. quæ incipit *Regimini*.

B. Mariæ Servorum Eremitarum Congregatio incœpit anno 1593. & habet Eremitas in Monte Senario tertio tantum Lapide a Florentia distante, qui primævi Instituti modum sequentes, die ac nocte Deo laudes persolvunt. Et hæc confirmata fuit cum præscriptione modi recipiendi Novitios ad habitum & professionem, & cum peculiaribus Constitutionibus a Clemente VIII. Constit. 8. quæ incipit *Decet*. Barb. Tamb. & alii.

Tertii Ordinis Servorum B. Mariæ Congregatio cum sua Regula & Constitutionibus confirmata fuit a Martino V. anno 1424. Const. 15. quæ incipit *Sedis*.

Inter Ordines Regulares prodierunt etiam, ut vidimus, quædam Clericorum Regularium Congregationes, inter quas prima recensetur Congregatio Clericorum Hospitalariorum instituta sub Regula S. Aug. circa annum 1300. a P. Aug. Novello Cancellario primum Manfredi Regis Siciliæ, deinde Pœnitentiario & a secretis, & Confessionibus Bonifacii VIII. electo in septimum Generalem Eremitarum S. Augustini; qui tali muneri renuncians Familiam hanc Senis excitavit, & hanc Congregationem confirmavit idem Bonifacius VIII. Barb. Tamb.

Congregatio Clericorum vitæ communis, sic dicta eo quod eius alumni in commune vivant Apostolorum more, instituta fuit sub Regula S. August. anno 1376. a Gerardo Daventrensi in Germania; Barb. Tamb.

Cum autem in maiori numero prodierint sæculo decimo sexto Clericorum Regularium Instituta, fere omnia elegerunt militare sub Regula S. August. & talis fuit Congregatio Clericorum Theatinorum instituta circa annum 1524. a Joanne Petro Caraffa Neapolitano Archiepiscopo Theatino, postea Summo Pontifice Paulo IV. una cum S. Caietano Thienensi, Domino Bonifacio Alexandri-

no,

no, & Domino Paulo Conciliario Romano, quam confirmavit Clemens VII. Constit. 11. quæ incipit *Exponi*. Barb. Tamb. & alii.

Alter Ordo seu Congregatio est S. Pauli Decollati seu Barnabitarum, sic dicta quod S. Paulum præcipue elegerit in patronum; & instituta fuit a Bartholomeo Ferrario, Iacobo Antonio Morigia, & Antonio Maria Zacharia Nobilibus Mediolanensibus anno 1526. & Clemens VII. hunc insignem Ordinem approbavit & confirmavit Const. 37. quæ incipit *Vota*. Dicuntur hi Religiosi vulgo *Barnabitæ* a Collegio S. Barnabæ Apostoli, quod primum Mediolani habuerunt.

Congregatio altera Clericorum Regularium Boni Iesu instituta fuit anno 1526. in Civitate Ravennæ sub Regula S. Augustini cum propriis Constitutionibus, opera duorum Sacerdotum eiusdem Urbis.

Item Congregatio Clericorum Regularium Somaschæ seu S. Maioli, sic dicta a prima Domo constructa in Somascha Pago inter Mediolanum & Bergomum, instituta fuit a B. Hieronymo Æmiliano Patritio Veneto, & confirmata a Paulo III. Constit. quæ incipit *Ex iniuncto*, & sub Regula S. Augustini a S. Pio V. reposita fuit. Initio coniuncta erat Congregationi Theatinorum, sed postea a Paulo IV. seiuncta fuit.

Sub eadem Regula S. Augustini instituta fuit Congregatio Clericorum Regularium a S. Camillo de Lellis Sacerdote Neapolitano ex Oppido Buccianico Theatinæ Diœcesis circa annum 1586. quam approbavit Sixtus V. Constit. 25. quæ incipit *Ex omnibus*, & postea, addito quarto voto de perenni ministerio ægrotantibus exhibendo etiam peste laborantibus, confirmata fuit a Gregorio XIV.

Altera itidem habetur Congregatio Clericorum Regularium instituta circa annum 1588. sub Pontificatu Sixti V. ab Augustino Adorno Sacerdote Genuensi, & Augustino ac Francisco de Caracciolis Neapolitanis, quam prædictus Sixtus V. confirmavit Constit. 8. quæ incipit *Sacræ Religionis*. Huius Congregationis Alumni tribus communibus quartum addunt votum solemne, non ambiendi dignitates, & hoc quotannis in die Epiphaniæ communiter renunciare tenentur. Tambur. loco iam cit. Barb. & alii.

Sub Regula S. Augustini militarunt & militant plures etiam Ordines militares sive Equestres, & in primis Ordo S. Lazari institutus, & a Gregorio IX. sub Regula S. Augustini confirmatus; sed ut verius videtur, approbatus fuit ab Alexandro IV. Constit. 1. quæ incipit *A nobis*. Hic tamen Ordo unitus fuit Ordini S. Mauritii a Gregorio XIII. Constit. quæ incipit *Pro commissa*, & Clemens VIII. unionem hanc approbavit Constit. 102. quæ incipit *Decet*.

Equestris Ordo S. Sepulchri institutus ad custodiam S. Sepulchri Domini Nostri Iesu Christi. Variant Doctores in assignando huiusce Ordinis Fundatore. Hic Ordo anno 1484. unitus fuit ab Innocentio VIII. præclarissimo Ordini Equestri tunc Rhodiano, nunc Melitensi. Alexander vero VI. anno 1496. considerans quod Equites Melitenses votum emittunt castitatis, quod non emittunt Equites S. Sepulchri, de novo istos ab illis seiunxit, concedendo facultatem Guardiano sacri Montis Sion Hierusalem creandi Equites S. Sepulchri.

Equestris Ordo S. Ioannis Hierosolymitani seu Melitensis sub Regula S. Augustini, & propriis Constitutionibus, de cuius institutione antea iam diximus.

Equestris Ordo S. Mariæ Teutonicorum, sic dictus quod sub patrocinio S. Mariæ Virginis a Teutonicis est institutus pro Natione Teutonica Ierosolymis sub Regula S. Augustini 1119. a quodam Viro Nobili Teutonico. Hic Ordo primo institutus fuit ad recreandos & recipiendos Ierosolymis peregrinos Gentis Germanicæ, deinde ad tutandum eosdem ab incursionibus Barbarorum. Confirmavit hunc Ordinem Cœlestinus III. anno 1192. Barb. Tamb. & alii.

Item Ordo Equestris S. Ioannis Acconensis, & S. Thomæ Martyris electus est sub Regula S. Augustini, & protectione S. Thomæ Martyris.

Item duo Ordines Equestres S. Iacobi in Hispania, & S. Iacobi in Lusitania, qui habuerunt eadem initia & eamdem Regulam S. Augustini profitendam.

Militant pariter sub eadem Regula Equestres Ordines S. Mariæ Gloriosæ apud Italos, S. Mariæ de Mercede institutus a Iacobo I. Aragoniæ rege, S. Mariæ de Monte Carmelo institutus apud Gallos a Philiberto Nerestano anno 1607. regnante Pontifice Paulo V. a quo fuit approbatus Constit. 41. quæ incipit *Romanus*. Barb. loco cit. cap. 41. & alii.

§. V.

§. V.

De tertia principaliori Regula quae est S. Benedicti, & de his, qui sub ipsa militant.

Tertia principalior Regula est S. Benedicti ab eodem Sancto instituta circa annum 500. sub Pontifice Simmaco, ut refert Barbos. lib. 1. *Iuris eccles. univ.* cap. 41. n. 35. vel circa annum 520. ut volunt alii. Sub hac Regula plures erectae sunt & militant Congregationes & Ordines, quorum 85. adducit Tamburinus, Bordonus & alii, quas omnes tamen hic minutatim exponere haud censeo, sed quantum satis, solummodo principaliores.

Prima & principalior omnium Congregationum Benedictinarum est Specuensis sive Cassinensis, fundata ab ipso S. Patriarcha Benedicto anno 520. in sacra Specu Sublacenti, quo in loco ipse S. Benedictus primis suis discipulis Mauro, Placido & Fausto, & aliis viva Regula extitit, & postmodum anno 528. ad Montem Cassinum translata fuit; idcirco a Scriptoribus dicitur *Specuensis* a prima S. Benedicti conversionis habitatione in dicta specu, *Cassinensis* a traditione Regulae, quae in Monte Cassino a S. P. tradita est, *Benedictina* ab ipsius Sancti nomine. Cassinensis tamen appellatio est frequentior, cum addito alias S. Iustinae de Padua, de qua infra. Tamb Ioannes Trithemius, & alii. Sicula Congregatio instituta fuit circa annum Domini 536. a S. Placido Abbate & Martyre, uno ex primis S. Benedicti discipulis & eius consanguineo, qui postea Messanae una cum sociis a Manuca Barbaro pirata martyrio coronatus est. Gallica Congregatio a S. Mauro Abbate uno pariter ex primis S. Benedicti discipulis, & eius consanguineo, & condiscipulo S. Placidi instituta fuit in Gallia circa annum Domini 541. & a suo Fundatore *Mauriana* nuncupatur. Beneorensis Congregatio fundata circa annum 570. appellata est *Bencorensis* a primi Monasterii nomine. Congregatio S. Augustini Cantuariensis in Anglia inchoata fuit circa annum 596. a praedicto S. Augustino Cantuarensi Episcopo, & sic ab eius nomine appellata fuit. Valleclarensis seu Sirbitana Congregatio inchoata fuit circa annum Domini 620. Lyrinensis Congregatio in Gallia sic dicta a celeberrimo Monasterio Lyrinensi in Insula Lyrini prope mare erecto a S. Honorato circa annum 470. ab Honorato Nicomediae regis filio a primo illius loci Abbate, & deinde Arelatensi Archiepiscopo, cuius instituta & Constitutiones retinuit usque ad annum 641. tempore S. Amandi Abbatis, quando relictis Constitutionibus primi huius Congregationis Fundatoris Regulam S. Benedicti adamussim in Lyrinensi Monasterio cum suis Monachis observavit. Floriacensis fundata circa annum 651. a quodam Floro Comite Theoberti Francorum regis clarissimi, & ita nominata ob praecipuum eius Monasterium Floriacense, ab eodem in uno ex propriis praediis aedificato, quod postea receptum fuit sub protectione Sedis Apostolicae, ac multis privilegiis & statutis decoratum anno 1063. ab Alexandro II. Const. quae incipit *Si in Apostolica Sede*.

Congregatio Ingirviensis seu Giribena instituta in Anglia circa annum 700. a SS. Wilphrido & Benedicto Biscopio: huius Congregationis Alumnus fuit Vener. Beda, Tamburinus & alii.

Fuldensis Congregatio nunc tam insignis & celebris in Germania, erecta fuit circa annum 750. a S. Bonifacio Anglo regii stematis primum Monacho, deinde Archiepiscopo Moguntino. Haec Congregatio nuncupata est *Fuldensis* a Monasterio Fuldensi in Bucconia Sylva constructo. Tambur.

Celebrior tamen Congregatio orta ex Benedictina Familia est Cluniacensis, instituta anno 913. per S. Odonem Abbatem iuxta D. Bernardum. S. enim Odo in tali Monasterio Cluniacensi Ordinem Benedictinum in sua Monastica disciplinā valde collapsum ita reformavit seu restauravit, ut distinctae Religionis initium videatur. Haec eadem reformatio ab Odone Abbate incepta, propagata fuit in Italia a Ludovico Abbo in Abbatia S. Iustinae de Padua, & diffusa ad Monachos Cassinenses, ut patet ex Bulla Iulii II. edita anno 1503. in qua Congregationi S. Iustinae de Observantia aggregavit Cassinenses, & ab hac ultima denominatione voluit eamdem Congregationem ab antiquissimo illo Monasterio, quod caput est nobilissimi huius Ordinis, etiam nomen desumere.

Alia pariter reformatio Ordinis S. Benedicti quae *Camaldulensium* dicitur, sumpto nomine a Camaldulo Monte Apennini in Etruria, orta est anno 967. Huic reformationi, quae novam Monachorum Benedictinorum Congregationem excitavit, initium dedit S. Romualdus Abbas, quamvis eo vivente reliqua S. Benedicti familia separata

non

non fuerit quoad subiectionem, & obedientiam, licet ab ea multum in modo vivendi & Regulari disciplina, maxime quoad habitationem, asperitates, ieiunia, silentium multum differret; & quia tanta diversitas non poterat commode sub uno capite & regimine conservari, auctoritate Alexandri II. a toto corpore familia haec separata fuit.

Ex hac Congregatione Camaldulensium orta est Congregatio alia Eremitarum S. Romualdi, qui *Protani* seu Montis Coronae Eremitae dicuntur. Haec Congregatio initium habuit anno Domini 1620. a Paulo Iustiniano Veneto Monacho Camaldulensi, qui arctissimam solitudinis legem suis sociis mandavit, illisque in distinctis & separatis cellulis novam eremum in eremo contruxit, ut ieiunanti non solum a saecularium, sed ut plurimum a confratrum suorum consortio liberius contemplationi vacent.

Anno 1030. iuxta Tamburinum *de iure Abbatum* tom. I. disp. 2. q. 15. orta est Congregatio, quae dicitur *Vallisumbrosa*. Huius auctor fuit S. Ioannes Gualbertus, qui Monachus factus in Coenobio S. Miniatis Ordinis Cluniacensis, arctioris vitae desiderio postea flagrans, ad eremum S. Romualdi secessit, a quo in eremitica & monastica vita edoctus, tandem in Etruria novum Ordinem in Umbrosa Valle, a qua hic Ordo nomen accepit, instituit. Ex hac Congregatione circa annum 1232. ortum habuit Congregatio quae *Sylvestrina* dicitur sumpto nomine a Sylvestro Monacho, qui eam erexit in Monte Fano propre Fabrianum in Picaeno, iuxta Tamburinum. Ex hac eadem Congregatione alia orta est, quae Vallisumbrosella dicitur in Gallia, cuius praecipuum Monasterium extructum fuit a S. Ludovico rege Galliae in honorem S. Ioannis Gualberti. Tamburinus, qui de hac loquitur, nihil habet de anno, in quo Congregatio haec fuerit instituta.

Alia celeberrima reformatio ac Congregatio Ordinis S. Benedicti, nempe Cisterciensis, coepit circa annum 1098. quae adeo illustris fuit & ampliata, ut in novum & sanctissimum Ordinem creverit sub speciali protectione & devotione Beatissimae Virginis. Haec *Cisterciensis* appellata est a Sylva Cistercii, ubi primum eius Monasterium extructum est in Dioecesi Cabilonensi in Burgundia apud Gallos a S. Roberto Abbate, (antea Molismensis Abbas) ut supra vidimus. Confirmata fuit ab Eugenio III. Constit. 2. quae incipit *Sacrosancta*. In Monasterio Cisterciensi receptus fuit ad habitum Monasti cum S. Bernardus ab Abbate Stephano, quem post triennium aliis Monachis associatum dimisit ad fundandum Monasterium quod *Claravallis* vocatum est, cui Abbatem eumdem S. Bernardum designavit, in qua Abbatia ipse usque ad mortem permansit. Plurima huius Reformationis Monasteria D. Bernardus erexit, & propter eius sanctitatem, miracula, & doctrinam, tantae famae & existimationis fuit tam apud suos quam apud exteros, ut licet huiusce Ordinis filius, tamquam illius parens & institutor veneratus sit.

Ab hoc Ordine tamquam purissimi sanctitatis rivuli dimanarunt duo alii Ordines, alter scilicet *Vallis collium*, qui sua Monasteria obtinet in Gallia apud Heduam & Sedelocum, & alibi; alter est Ordo Monachorum *Reformatorum Cisterciensium* Congregationis Fuliensis, S. Bernardi dictus. Haec Congregatio confirmata fuit a Sixto V. & gaudet privilegiis Monachorum Cisterciensium non reformatorum. Ex hoc Ordine sanctissimo hisce nostris temporibus prodierunt duo clarissimae Doctrinae lumina inter Purpuratos S. R. Ecclesiae Cardinales fulgentia; unus scilicet Cardinalis Bona, alter Cardinalis Ioannes Maria Gabrielli.

Item ortum habuere sub Regula S. Benedicti Congregatio *Gulielmita* dicta a Gulielmo Vercellensi, qui anno 1124. eam instituit in Virgiliano Monte prope Neapolim, unde etiam appellari solet Congregatio Montis Virginis, & Congregatio *Humiliatorum* instituta anno 1196. a Ioanne Cumensi, & sociis, quae mandato S. Pii V. extincta fuit, ut vindicaret gravem iniuriam illatam S. Carolo Borromaeo Cardinali & Archiepiscopo Mediolanensi, & eiusdem Congregationis Reformatori, dum nescio quis ex Humiliatis, aliorum suasu, in eum sclopetum duabus glandibus plumbeis onustum exoneravit, illaeso interim non sine divino miraculo S. Praesule. Barb. Tamb. & alii.

Militat etiam sub Regula S. Benedicti Ordo *Caelestinorum*, sumpto nomine a Caelestino V. Papa, qui communiter, ut eius Institutor habetur: annum huius institutionis scire non potuimus propter diversas Auctorum opiniones, quorum aliqui Institutionem eius S. Petro Damiano attribuunt: placet tamen sentire cum Breviario Romano, quod Institutionem Caelestinorum refert ad S. Petrum Caelestinum.

Anno 1371. B. Bernardus Ptolomaeus Patri-

tri-

tritius Senensis prope Senas in Monte Oliveto, a quo nomen accepit, *Olivetanam* Congregationem instituit. Extant & plures aliae Congregationes, quae potius Congregationum reformationes, quam Ordines distinctos appellant tam Suarez, quam Tamburinus.

Anno Domini 1080. quidam Vir religiosissimus nomine Stephanus Albanensis instituit Ordinem *Grandimontensium*. Aliqui Ordinem hunc sub Regula S. Augustini, sub illa S. Benedicti alii posuerunt.

Congregationes Benedictinorum aliquae habent etiam Sanctimoniales, quae militant sub Regulas S. Benedicti, & respectivae Congregationis Constitutionibus.

Adsunt insuper Congregationes aliae, quae Regulam sequuntur S. Benedicti, Constitutionesque alicuius eiusdem Ordinis Congregationis, ut S. *Michaelis de Muriano*, *Montis Coronae*, *Vallisoletanae*, dictae de Obedientia, *Lusitanae*, *Melidensis*, *Fuliensis*, *Cistercienfis* in Aragonia; aliae pariter, quae cum non sint magni momenti, hic praetermittuntur.

Permulti sunt Ordines Militares seu Equestres instituti sub Regula S. Benedicti, cuiusmodi est Ordo S. *Salvatoris* institutus in Aragonia sub Regula S. Benedicti; & institutis ac legibus Templariorum ab Alphonso Navarrae & Aragoniae Rege, *Aviensium* sive de Avis, *Caltravae*, *Gladiferorum*, *S. Iuliani de Pereiro*, *Montis Gaudii*, *S. Gregorii de Asclama*, *S. Michaelis*, *seu de Ala*, *Alcantarae*, *Montis Francii*, *Trufillensium*, *Montesiae*, *Iesu Christi*, *S. Stephani*, *S. Mauritii ac S. Bernardi*.

§. VI.

De quarta principaliori Regula, quae est S. Francisci, & de militantibus sub ipsa.

Quarta principalior Regula est S. Francisci, qui eam sibi immediate a Deo revelatam, & verbo ad verbum sibi dictam & traditam conscripsit, prout non tantum ipsemet S. Pater saepe fassus est, sed plures Pontifices contestati sunt, inter quos Gregorius IX. in Regula Fratrum Minorum cap. 1. Nicolaus III. cap. *exiit* 3. *de verbor. significat.* in 6. Incoepit haec Religio, quam S. Pater *Fratrum Minorum* appellari voluit, circa annum 1208. Pontifice Innocentio III. qui eamdem solo tamen vivae vocis oraculo confirmavit, ut ait hic P. Ferrari in sua *Bibliotheca* anno 1210. Verum quia ab ipso Innocentio III. *scriptis* tradita non fuerat dicta confirmatio, eamdem scriptis confirmavit anno 1223. eiusdem successor Honorius III. Const. 5. quae incipit *Solet annuere*.

Sub Religione Seraphici S. Francisci eiusque sanctissima Regula divinitus accepta militant illi omnes Fratres Minores Franciscani, qui dictam Regulam, sine ulla dispensatione, ad litteram observant, scilicet Regulam, desumpto nomine ab Observantia Regulae, in suamet puritate. Alii, ut in Gallia & Belgio, vocantur *Recollecti*. Alii, ut in Hispania, & partim in Italia, appellantur *Discalceati*. Alii, ut in Italia & Germania, nuncupantur *Reformati*.

Supradicti omnes Franciscani, seu Fratres Minores Regularis, & strictae Observantiae, degunt sub Obedientia unius eiusdemque Generalis serie non interrupta a S. Francisco in Generalatu succedentis, ut declaravit Leo X. Constit. 26. quae incipit *Licet alias*. Unde solus ipse utitur sigillo totius Ordinis, & solus ipse se nominare potest, & nominat Generalem totius Ordinis S. Francisci, seu Fratrum Minorum, ut statuit Leo X. Const. quae incipit *Ite & vos in vineam meam*, & expresse definivit de mente SS. sacra Rituum Congregatio in controversia super hoc mota anno 1625., quae perduravit usque ad annum 1631 in quo per sacram Congregationem praedictam definita fuit sub die 22. Martii, mandans insuper, ut ita res servaretur. Hinc est, notat cit. P. Ferrari, quod inter Generales Ordinis Minorum S Francisci, solus Generalis Fratrum Minorum de Observantia, una cum Generalibus aliarum Religionum, assistit Cappellae D. N. Papae; idcirco non immerito utitur titulo Generalis Ordinis.

Sub obedientia praedicti Ministri Generalis totius Ordinis degunt etiam variae Provinciae Fratrum Discalceatorum Tertii Ordinis. Insuper & Conceptionistae novissime florentes praesertim in Regno Poloniae, ut notat P. Petrus Antonius à Venetiis in suo Viridario *Seraphico* tom. 1. part. 1. cap. 15.

Sub eadem Regula S. Francisci in sua primaeva puritate militant, eamque exactissime ad literam observant P. Capuccini, quorum Congregationem confirmavit Clemens VII. Constit. 21. quae incipit *Religionis zelus*, & deinde Paulus III. Constit. 11. quae incipit *Statui*.

Sub eadem Regula S. Francisci non ad ri-

rigorem seu ad litteram, sed cum certis dispensationibus apostolicis militant P. Conventuales, qui sicut alii Regulares, bona immobilia & dominium in communi habere possunt, ex indulto eis concesso ab Innocentio IV. anno 1244. & succedere possunt in bonis temporalibus ac si essent in sæculo ex concessione Clementis IV. Constit. 1. quæ incipit *Oltentu*. Ex his prodiere P. dicti Minores Conventuales Reformati, quos approbavit, & privilegiis ac gratiis Conventualium non reformatorum frui voluit Sixtus V. Constit 68. incipiente *Apostolici*.

Militant insuper sub S. Francisco Moniales *Clarissæ* a S. Clara sic dictæ, ut statuit Urbanus IV. Constit. 7. quæ incipit *Beata*, quarum Regulam a S. Francisco institutam approbavit Innocentius IV. Constit. 12. quæ incipit *Solet annuere*, quæ postea spectata fœminarum imbecillitate moderata fuit à variis summis Pontificibus, & signanter ab Urbano IV. Constit. 7. quæ incipit *Beata*, Eugenio IV. Leone X. Pio IV.

Item sub Patre S. Francisco militat tertius Ordo de *Pœnitentia* ab ipso S. P. Seraphico institutus anno 1221. sub propria Regula, quam confirmavit Nicolaus IV. Constit. 2. quæ incipit *Supra Montem*, & hunc Ordinem instituit S. Franciscus in personis in sæculo degentibus, dum illis præscripsit certam vivendi regulam religiosam in propriis domibus servandam, & cuilibet statui accommodatam. Successu temporis, crescente fidelium fervore & desiderio serviendi Domino & perfectionem acquirendi sub illis legibus pœnitentiæ multa suavitate & discretione moderatis, crevit Ordo Pœnitentium in veram Religionem collegialiter viventium sub regimine proprii Prælati, quod probabiliter factum esse putat Bordonus Resolut. 87. circa annum 1300. Nunc gaudent suo supremo Generali a nullo alio Generali & Prælato dependente.

Adsunt etiam quidam Ordines Militares seu Equestres vel dependentes, vel promotos ab Ordine S. Francisci, ut est Ordo Equestris S. Sepulchri, quorum Equites, ut jam diximus, creari solent a P. Guardiano sacri Montis Sion, tamquam Commissario seu Vicario Apostolico, quatenus id ei concessum fuit ab Alexandro VI. anno 1496. & confirmatum a Summis Pontificibus Leone X. Clemente VII. Urbano VIII. & in praxi perseverat, ut videre est apud Petrum Antonium de Venetiis in cit. suo *Viridario* tom. 1. part. 1. cap. 20. & part. 6. cap. 8.

Habentur alii Religiosi Milites, qui licet non militent sub Regula S. Francisci, ad ipsam tamen aliquo modo spectant, utpote qui opera alicuius Religiosorum huiusce Ordinis ab aliquo Principe instituti fuere, ut Ordo Equestris Militiæ Iesu Christi, institutus a Dionysio Rege Lusitaniæ, opera & suasione Patris Stephani Portugallensis intimi Consultoris & Confessarii prædicti regis. Equitum Ordo Ascensionis Iesu Christi erectus opera Franciscanorum in Portugallia. Ordo Equitum Conceptionis B. Mariæ Virginis, & hic dicitur institutus sub Regula S. Francisci anno 1623. a Ferdinando Mantuæ Duce, & a Carolo Duce Nivernensium, confirmatus ab Urbano VIII. Const. quæ incipit *Imperscrutabilis*.

§. VII.

De quibusdam particularibus Religiosis Ordinibus & Congregationibus, qui sub nulla dictarum quatuor principaliorum Regularum militant, sed sub propria Regula & Constitutionibus.

Congregatio SS. Trinitatis Redemptionis Captivorum instituta est circa annum Domini 1198. a S. Ioanne de Matha & S. Felice Valesio ad captivos e manibus Barbarorum redimendos, & eodem anno approbata fuit ab Innocentio III. Constit. 1. quæ incipit *Operante*; & ab eodem confirmata anno 1209. Constit. 9. quæ pariter incipit *Operante*.

Altera Congregatio Reformatorum prioris Ordinis & Discalceatorum, scilicet SS. Trinitatis Redemptionis Captivorum, instituta fuit anno 1599. prout apparet ex Constit. Clementis VIII. incipiente *Ad militantis Ecclesiæ regimen*.

Congregatio B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum instituta fuit circa annum Domini 1218. in Regno Aragoniæ a S. Raymundo de Pennafort, Iacobo Aragoniæ rege, & S. Petro Nolasco, sic a B. M. Virgine inspiratis ad liberandos & redimendos captivos & oppressos a Mauris tunc fere totam Hispaniam opprimentibus, & confirmata sub anno 1235. a Gregorio IX. Constit. 9. quæ incipit *Devotionis vestræ*.

Altera huiusce Ordinis Congregatio Discalceatorum Reformatorum initium habuit circa annum 1613. quam confirmavit Paulus V. Const. quæ incipit *Inter omnes*, & Fratres huius Congregationis totaliter separavit a Calceatis Gregorius XV. & Vicarium Generalem pro ipsis creavit Constit. incipiente *Apostolici muneris solicitudo*, quod

quod & confirmavit Urbanus VIII. Constit. incipiente *In Sede*. Tamb. & alii.

Carthusianorum Ordo, sic dictus a Valle Carthusia vulgo *Certosa* in Diœcesi Gratianopolitana in Regno Galliæ, institutus est a S. Brunone Nobili Cive Urbis Agrippinæ sub Regula propria anno 1084. & approbatus ac confirmatus fuit ab Alexandro III. Constit. incipiente *Cum vos*.

Congregatio S. Hieronymi Itala seu Lombardiæ instituta fuit, ut antea diximus, tempore Martini V. a quodam Monacho S. Hieronymi Hispaniarum, nempe a Lupo de Olmedo, qui adunatis Sociis cœpit in Italia ædificare Monasteria, in quibus propriam sequebantur Regulam ex scriptis ipsius S. Hieronymi excerptam, & confirmatam ab eodem Martino V. Constit. incipiente *Etsi pro cunctorum*. Tamb. alias citatus.

Congregatio Monialium S. Hieronymi militat sub regulá ipsius S. Patris pro mulieribus specialiter edita, quæ habetur tom. 9. Operum eiusdem.

Carmelitarum Ordo in Europa initium sumpsit temporibus Alexandri III. & ab Honorio III. confirmatus fuit anno 1226. Const. 8. quæ incipit *Ut vivendi*. Divisus est hic Ordo in Conventuales & Observantes, qui tamen obediunt eidem Generali. Tamb. S. Antoninus. Uterque vivit sub Regula accepta ab Alberto Patriarcha Hierosolymitano.

Præterea militat sub hoc nomine Carmelitarum Ordo Fratrum Discalceatorum a S. Theresia institutus, quæ severiorem veterum Carmelitarum Regulam, Deo afflante, & Pio IV. approbante, primum Mulieribus, deinde Viris observandam proposuit. Hic Ordo approbatus fuit a Gregorio XIII. Const. 64. incipiente *Pia consideratione*. Et huius Ordinis duæ sunt Congregationes sub eadem Regula in eodem rigore, una Hispanica, altera Itala, quam separavit ab Hispanica Clemens VIII. Const. 71. incipiente *in Apostolica*, & ita factum fuit etiam respectu Monialium.

Ordo etiam Equestris S. Mariæ de Monte Carmelo erectus fuit ab Henrico IV. Galliæ rege anno 1608. & confirmatus a Paulo V. Const. incipiente *Romanus Pontifex*.

Ordo Minimorum S. Francisci de Paula institutus circa annum 1476. a S. Francisco de Paula, & approbatus a Sixto IV. Constit. quæ incipit *Sede Apostolica* propriam habet Regulam. Tamb. Miranda.

Ordo Clericorum Regularium Societatis Iesu circa annum 1534. a S. Ignatio de Loyola institutus, & approbatus a Paulo III. Const. 25. quæ incipit *Regimini* a Iulio III. Const. 9. quæ incipit *Exposcit*, & a Concilio Trid. sess. 25. cap. 16. & a Gregorio XIII. Const. 89. quæ incipit *Ascendente*, militat sub propria Regula & Constitutionibus.

Congregatio Clericorum Regularium Matris Dei Lucæ erecta primitus sub titulo Congregationis Clericorum Regularium B. M. Virginis a Ven. P. Ioanne Leonardio circa annum 1574. confirmata fuit a Clemente VIII. Constit. incipiente *Ex quo*. Et tandem Gregorius XV. hanc Congregationem in Religionem trium votorum solemnium approbavit, prout constat ex Litteris sub forma Brevis die 3. Novemb. 1621. Militat sub propria Regula.

Congregatio Clericorum Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum fundata circa annum 1597. auctoritate Clementis VIII. confirmata fuit a Paulo V. die 14. Ianuarii 1614. Const. 81. incipiente *Inter Pastoralis*, & Gregorius XV. die 18. Novemb. 1621. Const. 14. quæ incipit *In supremo* hanc Congregationem in Religionem trium votorum solemnium approbavit.

Congregatio Monialium Visitationis B. Mariæ Virginis, sic dicta a munere infirmos & egenos visitandi, quo ob reverentiam Mysterii B. Virginis Mariæ visitantis S. Mariam Elisabetham, initio fungebantur aliquæ piæ fœminæ, fundata fuit a S. Francisco Salesio Episcopo Genevensi, qui Monialibus huius Ordinis Anneciaci in Sabaudia circa annum 1610. Regularis vitæ nomen præscripsit, eisque præfecit Beatam Ioannam Franciscam de Chantal.

Congregatio Ursolinarum, seu Virginum ac Viduarum in Gallia sub nuncupatione S. Ursulæ ad erudiendas litteris & bonis moribus puellas, fundata est Parisiis a Nobili Vidua Maria Rovillier Domina S. Bobæ, quam Sodalitatem approbavit Paulus V. Graveson. Et hæc Congregatio distincta est ab ea, quam fundavit B. Angela de Denzano.

Habentur pariter multi Militares Ordines nulli particulari Regulæ addicti, sed sub propriis Constitutionibus equestre Institutum profitentes, ut ex Tamb. alias citato & aliis.

§. VIII.

De Semi-Regularibus seu quasi Regularibus.

Præter Ordines & Congregationes Religio-

giosorum solemniter profitentium excitatæ sunt etiam quædam Congregationes collegialiter, idest ad instar Religiosorum viventes, cum professione simplici tantummodo trium Votorum, inter quas prima recensetur Congregatio Clericorum sæcularium qui dicuntur *de Oratorio*, quæ instituta fuit a S. Philippo Nerio Florentino anno 1550. & fuit confirmata a Gregorio XIII. Constit. quæ incipit *Copiosus*. Huius Congregationis Alumni, statum & professionem Cleri sæcularis retinentes, absque ullo Regulari voto ac vinculo, cum particularibus Constitutionibus & obedientia Superiorum simul habitant, & communem vitam degunt, & spiritualibus exercitiis animarum saluti incumbunt. Tamb. alias citatus. Ex Decreto Gregorii XV. relato ab eod. Tamb. *in Libello de Congregationibus in communi viventium* unaquæque Domus Congregationis Oratorii seipsam per se regit, nec plures simul uniri valent. Ordinationes & instituta dictæ Congregationis approbavit, & nonnulla Indulta concessit Paulus V. Const. 4. quæ incipit *Christifidelium*.

Congregatio Gallica Clericorum *de Oratorio Iesu* instituta est a Petro de Berulle, & a Paulo V. confirmata est anno 1613. Const. quæ incipit *Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ*. Tamb. alias cit. Graveson. Impertitur Pontifex eidem Petro de Berulle, ut hanc Congregationem instituere valeat ubique locorum, quando ab Episcopis vocatus fuerit, concedens ipsi etiam facultatem condendi nova statuta pro felici directione & statu Congregationis opportuna, ac ea pro qualitate & vicissitudine rerum ac temporum, si alias videbitur, corrigendi, immutandi, alterandi, non secus ac aliis Ordinibus ex privilegio, aut alias quomodocumque fieri & exequi solet. Hæc Congregatio, quæ plane independens est a Neriana, mox non tantum per Galliam, sed per Belgium propagata est, opera zelantissimi Archipræsulis Melchiniensium Iacobi Boonen, quo rogante missus fuit a Patre Berullo tunc S. R. Ecclesiæ Cardinali P. Franciscus Bourgoing cum uno alterove Congregationis huius Patribus, qui sub auctoritate prædicti Archipræsulis, prima Lovanii ann. 1626. Oratorii fundamenta iecerunt, quæ postmodum Congregatio aliis in vicinis locis propagata est. Hæc Congregatio, licet in omnibus conformis, uti curavit prædictus Archipræsul, ea tamen in regimine a Congregatione Gallicana est prorsus independens, & hæc unica est Congregatio a Gallicana progenita, eiusque vivendi normam imitata, quæ ab ea est prorsus independens. Etenim sunt tales Congregationes eiusdem Instituti, quæ ex pluribus particularibus Domibus, sive Familiis, unam Congregationem constituunt, atque unum Præpositum Congregationis habent, cuiusmodi est in Hannonia Congregatio Montensis; sed hæ omnes a Gallicana dependent, atque Præpositum huius Congregationis pro suo Generali agnoscunt, a quo etiam Præpositi singularum Congregationum accipere debent confirmationem; secus vero Præpositus Congregationis Provinciæ Melchiniensis.

Unde Congregatio Romana seu Neriana, & Congregatio Gallicana in hoc conveniunt, (idem est quoad omnes Congregationes ab his progenitas) quod adscripti cuivis harum duarum Congregationum, nullo Religionis voto aut Religiosa professione Congregationi adstringuntur, sed in simplici primævo Sacerdotali ac Clericali statu vivunt, qualem Christus Dominus instituit, & in Ecclesia sua reliquit, ita ut nihil addendo vel detrahendo perpetuo ita permansura sit, ac proinde nulla similia vota Congregatio admittere potest, adeo ut si quocumque loco ac tempore aliqui professionem emittere vel admittere vellent, quamvis plures essent numero, ipso tamen facto a corpore Congregationis separati erunt, & bona quælibet & cuiuscumque naturæ, ac domos cæteris, qui in primævo instituto ac pure Sacerdotali, licet pauciores numero, remanserint, relinquere tenebuntur. Ita habetur in Constitutionibus utriusque Congregationis. Insuper conveniunt in eodem spiritu quoad functiones Sacerdotales, & in eadem œconomia vivendi in eorum domibus. Conveniunt in eodem spiritu Sacerdotali, quia hæ Presbyterorum Congregationes potissimum institutæ fuere, ut in communi viventes, functionibus Sacerdotalibus fructuosius & cum maiori populi ædificatione incumbere possent, cum totali dependentia ab auctoritate & iurisdictione Illustrissimorum seu Reverendissimorum Episcoporum, uti habetur in eorum Constitutionibus, in quibus statuitur, ut Sacerdotes harum Congregationum, nonnisi ad arbitrium & nutum Episcoporum exercere ac subire debeant functiones; & harum Congregationum hæc est professio. Porro hæc omnimoda in exercitio functionum Sacerdotalium ab Episcopo dependentia nequaquam impedit, quominus directio, sive regimen Congregationis quoad personas, bo-

na, ac domos, ad eiusmodi Præpositos spectet. Conveniunt etiam in æconomico modo vivendi, quia habentes sufficientes redditus vel ex Beneficiis vel ex patrimonio, conferunt in commune quantum in eorum necessitatibus impendi debet, ne alias ex proventibus communibus in usum pauperum destinatis viventes, suum censum cum aliorum detrimento augere velint. Ita habetur in Constitutionibus Congregationis Nerianæ cap. 8. Hæc plane consona sunt Regulis, quas in rebus temporalibus dispensandis observare debebant Canonici in communi viventes (quorum vivendi normam hæ Presbyterorum Congregationes æmulantur) quarum summarium cap. 107. in Synodo Aquisgranensi expressum ita habet: *Cum quo damno animæ suæ ab Ecclesia, quæ pauperes pascit, accipiunt illi, qui sibi de suo sufficiunt.*

Congregationes vero Gallicana & Neriana in hoc differunt, quod domus Nerianæ nullam habeant inter se unionem, sed unaquæque domus est integra Congregatio, prorsus a Congregatione alterius domus distincta, idcirco non alium Præpositum agnoscit, quam proprium sibi & particularem, quem alternis temporibus sibi eligit. Ex opposito vero in Congregatione Gallicana habetur communicatio unionis unius domus cum altera, & præter suum proprium & particularem Præpositum, qui directioni unius domus præsidet, agnoscunt etiam Præpositum generalem, qui præsidet regimini domorum omnium dictæ Congregationis, & eligitur a generali convocatione totius Congregationis; quæ fieri debet unoquoque triennio de consensu Episcoporum, loco & die indicendis a proprio Præposito, nec ultra tres menses post expletum triennium convocatio prorogari potest.

Penes Congregationem legitime congregatam est ius eligendi Præpositum Congregationis. Præter Præpositum a Congregatione legitime convocata ex pluralitate suffragiorum eliguntur *duo Assistentes*, qui Præposito in negotiis peragendis assistant. Hi cum Præposito in omnibus deliberationibus circa res temporaneas ius habent vocis decisivæ; quoad spiritualia vero, directionem, ordinem, politiam, & regulas, & alia eiusmodi, etiam exteriora, consultivæ tantum.

Solius item generalis Præpositi est Superiores immediatos domorum, ab Episcopis loci approbandos, constituere vel destituere, seu deponere vel mutare, quandocumque indicaverit; id tamen ex caussa faciendi ius est etiam penes Congregationem convocatam.

Præterea quamvis Congregatio a visitatione Episcopi non eximatur, nihilominus quoad ea quæ sunt directionis ius visitandi etiam ad Præpositum generalem spectat, & hanc visitationem ad minimum unoquoque triennio instituere debet.

Novas domos erigere solus Præpositus non potest, sed id ad Episcopos loci Ordinarios spectat.

Nova statuta quoque & leges condere ad solam Congregationem convocatam spectat, ab Episcopo confirmandas. Potest tamen Præpositus mandata & ordinationes condere ad tempus, seu usque ad proximam convocationem servandas, modo his Constitutionibus Episcoporum auctoritati nihil detrahat.

Cæterum est eiusdem Præpositi, quos a Deo vocari viderit, admittere, & alia omnia circa personas, & domos, circa spiritualem profectum, & bona Congregationis, ex consilio tantum Assistentium peragere.

Itidem in hoc differunt Congregatio Neriana & Gallicana, necnon Belgica ab ea progenita, quod præcipuum Institutum Gallicanæ est, ut illis adscripti omnibus quibuscumque functionibus hierarchicis, ad quas ab Episcopis locorum vocabuntur, applicentur. E contra vero domus & familiæ Neriani Instituti uni Parochiali Ecclesiæ ut plurimum regendæ præficiuntur, eamque iure Parochiali regunt, & si etiam Ecclesiam non habeant Parochialem, non omnes nihilominus hierarchicas, sed solummodo Parochiales functiones exercent.

Quia huiusmodi Congregationes Oratorii, sive Gallicana, sive Neriana, nulla Religionis vota, nullamque religiosam professionem agnoscunt, ne tamen improbatæ personæ Congregationi incorporentur, tempus probationis pro ingredientibus statutum est, quod *institutio* dicitur, eo quod illo durante, in exercitiis pietatis, aliisque ad Congregationem spectantibus functionibus institui debeant, & probari. Hoc tempus institutionis extenditur ad tres annos, quibus completis incorporantur Congregationi. Verum in accipiendis in Congregatione, & in eis approbandis qui hoc petunt, necnon in suis negotiis æconomicis ac politicis, & præcipue quoad electionem suorum Superiorum Neriani sunt prorsus ab Ordinariis locorum independentes.

§. IX.

§. IX.

De Canonissis.

Habentur in Belgio, Germania & Lotharingia quædam Canonissarum Collegia, quæ ad instar Congregationum Presbyterorum sæcularium vivunt in statu quasi Religioso, idest sine solemni votorum & Religionis professione, ac proinde ad exemplum Canonicorum sæculariter viventium dicuntur *Canonissæ sæculares*, quarum meminit Bonifacius VIII. cap. 43. §. ult. *de elect.* in 6. ubi declarat, formam præscriptam in electione Abbatissarum & Præfectarum Monialium, etiam servandam in illis (Monasteriis) *ubi sunt, iuxta quarumdam Provinciarum consuetudinem, mulieres, quæ nec propriis renunciant, nec professionem faciunt Regularem, sed vivunt ut in sæcularibus Ecclesiis Canonici, vocanturque in Rubrica Decretalis Canonissæ sæculares.* De his Canonissis habet Miræus ad calcem notarum in Regulam Canonicorum; & in notis ad caput 13. Cod. Donat. de Canonissis Belgicis hæc habet: *Canonissarum nobili stirpe progenitarum, quæque ad nuptias transire possunt, Collegia in Hannonia sunt duo, Montense & Malbodiense, totidem in Comitatu Namurcensi, & unum in Brabantia Nivellense.*

Controvertitur inter Doctores circa originem harum Canonissarum. Alii contendunt olim Canonissarum istarum fuisse ut cæterarum Virginum Collegia; ac si non omnes, saltem plerasque voto sese castitatis solitas esse obstringere. Alii, ut eruditus Mabillonius, contendunt, in plerisque Canonissarum Collegiis fuisse ordinatas Sanctimoniales sub Regula S. Benedicti. Quidquid tamen sit de hac Mabillonii opinione, id satis constat, Canonissas, quibus in Synodo Aquisgranensi anno 318. Regula præscripta fuit, multum in vivendi disciplina ab hodiernis Belgicis Canonissis fuisse diversas. In primis Canonissæ, de quibus Synodus, non secus ac reliquæ Sanctimoniales, perpetuo castitatis vinculo astringebantur, debebant in Monasteriis iugiter residere, vestibus nigris utebantur, omnes in communi Dormitorio, sed singulæ in singulis lectis dormiebant, in Refectorio quotidie pariter reficiebantur, nisi quando infirmitas, aut ætatis debilitas id facere prohibuisset. Sedulo curabatur, ut virorum ad monasteria Canonissarum non pateret accessus, omnisque virorum familiaritas & conversatio caveretur, cap. 20. & 26. Differebant autem a veris Sanctimonialibus, in hoc, quod paupertatem seu rerum suarum abdicationem non voverent.

Quanto tempore apud Canonissas hæc vivendi norma viguerit incertum est. Illud notat Miræus, Collegium Canonissarum Nivellense (quod inter Belgica Canonissarum Collegia videtur antiquissimum) in communione bonorum ac possessionum usque ad annum 1059. perstitisse.

Quod admodum verisimile apparet, notat Van Espen, est, quod ad exemplum Canonicorum, qui derelicta vita communi, vi sui Canonicatus non existimarunt se voto perpetuo cœlibatus constringi, solamque tonsuram Clericalem sufficere crediderunt, atque dimisso Canonicatu se posse transire ad statum matrimonialem; ita sensim quoque invaluit, ut Canonissæ a voto perpetuæ castitatis se exemerint, liberumque sibi esse existimaverint statum Matrimonialem, relicta vita Canonicali, assumere. Cæterum, sicuti Canonicorum ad vitam singularem transitus nullatenus ipsos Canonicos exemit, quin iuxta suam institutionem canonicam vivant, uti suo loco notatum fuit, ita nec similis Canonissarum a vita communi ad vitam singularem transitus efficere potest, quin iuxta mentem fundatorum, quamdiu de proventibus ecclesiasticis vivunt, se divino cultui consecrent. Certum quippe & indubitatum est, proventus illos non alium in finem his Collegiis Canonissarum attributos, quam ut puellæ in illis susceptæ, & ex illis viventes, cultui divino vacent, & canonice ac regulariter vivant.

Hodie vero, præter divini Officii seu Horarum canonicarum persolutionem, nihil pœne de vita Canonicali & religiosa vivendi ratione apud Belgicas Canonissas superest, de reliquo instar puellarum nobilium sæcularium, sed ex bonis & proventibus Ecclesiæ viventes. Non enim, (Notat Cardinalis de Vitriaco in *Historia Occidentali* cap. 13.) Moniales nominari volunt, sicuti Canonici sæculares Monachi non dicuntur, & oblata sibi occasione, relicta Canonicali vita, ad nuptias transeunt. Mane quidem, & dum Religioni operantur, cultu spirituali sive ecclesiastico habitu utuntur, sed quem Nobiles deceat ut ipsæ sunt, candido pellibusque pretiosis suffulto; (ait Guicciardinus disserens de Nivelensibus quoad illarum vestitum & ornatum) a meridie vero, sæculari, ut vocant, veste e serico, vel id genus materiæ Nobilium puellarum modo ornatæ apparent.

Tametsi Canonicæ hodiernæ a vita communi

muni transierint ad vitam singularem, & e sanctimonialibus aut Canonissis quasi Regularibus factæ sint sæculares, nihilominus reputantur etiam nunc corpus ecclesiasticum, uti notat Bertrandus Loth in suis *Resolutionibus Belgicis* tract. 9. q. 2. art. 3. cum plurima ipsis conveniant, quæ præseferunt statum ecclesiasticum, cum eorum Collegiorum status sit, ut sint Ecclesiæ Collegiales sæculares, & tales ab Ordinariis locorum agnoscantur, Capitula habeant & Ecclesias, quæ non sunt nomina laica, visitentur auctoritate ecclesiastica, vitæ institutum ab eadem recipiant, & ordinationes quando opus sit. Abbatissa ipsarum utitur pedo Prælatorum ecclesiasticorum; quapropter Abbatissæ eorum Collegiorum etiam ad Synodos, non secus atque aliæ Abbatissæ Regulares, & Capitula Ecclesiarum Collegiatarum vocantur.

Hæc Collegia pleraque a regibus fundata, etiam sub immediata regis protectione esse reputantur, ideoque iuxta Decretum Synodi Trid. sess. 25. cap. 8. *de reform.* ab Episcopis sine Principis licentia visitari non posse. Van-Espen Iuris eccl. univ. part. 1. tit. 33.

§. X.

De Beguinis sive Tertiariis.

Beguinæ, ut habetur in Extravag. *Recta ratio de Religiosis domibus* inter communes, sunt mulieres ita vulgo vocatæ, segregatæ quandoque in parentum aut suis, interdum vero in aliis aut conductis sibi communibus domibus simul habitantes. Quæ hodienum habentur, & quæ morantur in suis aut parentum privatis domibus in particulari vita, & deferunt habitum saltem quoad colorem alicuius Religionis, qui vulgo dicitur *abito divoto*, ut Ordinis S. Francisci, vel Carmelitarum &c. proprie communiter dicuntur *Beguinæ* vulgo *Chiettine*. Quæ vero simul habitant in domibus sibi communibus, ac collegialiter coadunatæ, hæ dicuntur *Tertiariæ* alicuius Ordinis, cuius habitum deferunt non solum quoad colorem, sed etiam quoad formam Monialium illius Ordinis, & habent etiam aliqualem Regulam; & huiusmodi Mulierum præcipue in Civitatibus quamplurimæ habentur Domus seu Collegia. Quo tempore Beguinæ omnes initium sumpserint, ac præsertim ad eam quam nunc servant videndi normam redactæ sint, non parum obscurum est. Ioannes XXII. in Litteris ad Episcopum Cameracensem, quas refert Miræus lib. 1. *Diplom. Belg.* cap. 91. testatur, quod *relatione fide digna didicerit, plurimas esse in Civitate Cameracensis Diœcesis mulieres Beghinas simpliciter nuncupatas, quæ in solida simplicitate viventes, aliquæ proprias, aliquæ parentum, aliquæ conductas, vel sibi communes, & cum honesta familia domos inhabitantes, aliquæ vero, rerum cogente defectu, simul in iisdem domibus, & diversis Beghinagiis ad majorem castitatis observantiam commorantur.* Ex his aliisque Monumentis recte colligit Petrus Coens Canonicus Antuerpiensis *Disquisitione historica de origine Beghinarum sect.* 3. non tantum eas, quæ in Congregationibus seu Beghinagiis habitabant, sed omnes Devotarias tunc fuisse vocatas communiter Beghinas. Hæ Beghinæ, sive sparsim in privatis domibus, sive collegialiter in una simul habitantes, si credendum dicto Petro Coens loco cit. sect. 5. subiectæ erant Presbyteris Parochialibus, nec proprium Sacerdotem habebant, sed solum Directores & Diretrices, quæ zelo pietatis hunc vivendi modum promoverent. Cum vero multiplicatis Beghinis videretur inconveniens immo & periculosum, quod per Civitatem quotidie transire deberent ad Ecclesiam Parochialem, Beghinagiorum Fundatores, immo & ipsæ Beghinæ, quæ iam Ecclesias vel Oratoria prope domum Congregationis sibi ædificaverant, sensim impetrarunt ab Episcopis & obtinuerunt separationem Beghinagii sive Ecclesiæ suæ a Parochia, necnon proprios Pastores a Pastoribus Parochiarum independentes, quales hodie pleraque Beghinagia habent.

Notat laudatus Coensius sect. 2. n 17. quod primitus Beghinæ, quemadmodum hodie nostræ Tertiariæ, nullam solerent professionem facere, sed sola dignoscebantur vestium mutatione & cum aliis communi habitatione; & tantummodo posterioribus temporibus præscriptam fuisse hodiernam professionis formulam, quæ his verbis exprimitur: *Ego N. promitto tibi D. Parochiano, & Magistrabus nunc existentibus & futuris obedientiam & castitatem, tamdiu hac in Curia Beghina habitabo.*

Sæculo decimoquarto non leves hoc Institutum subiit difficultates, eo quod nonnullæ mulieres præsertim in Alemania, dictæ *Beguinæ*, & Viri earumdem institutum æmulantes dicti *Beghardi*, apud Sedem Apostolicam fuissent infamati, quasi circa articulos Fidei & Ecclesiastica Sacramenra opiniones catholicæ Fidei contrarias introducerent, & multorum simplicium animas in diver-

diversos errores inducerent, qui errores damnati fuere in Clement. *Ad nostras de haereticis* & in Clement. *Cum de quibusdam de Religiosis domibus* sub nomine Concilii Viennensis. Verum cum etiam Beghinae aliorum locorum incidissent in suspicionem horum criminum, Ioannes XXII. immediatus Clementis V. (sub quo Concilium Viennense celebratum fuerat) successor, habita informatione, Beghinas in aliis Regionibus degentes, nullatenus esse suspectas de praedictis erroribus, editis literis declaravit, has sub prohibitione aut abolitione non contineri, iniungendo Ordinariis locorum, ut eas sub huiusmodi praetextu nullatenus molestari permittant.

Norma vivendi Beghinarum, seu vulgo Monialium Tertiariarum, earumque hodiernum Institutum, mixtum ac medium quodammodo est inter Regulare & saeculare sive laicum: Nam 1. vestes & habitum deferunt plane a laicali diversum, atque Religioso vestitui conformem, & solent uti veste Ordinis, sub cuius devotione, vel etiam directione institutae sunt, puta coloris Franciscani, Carmelitani &c., atque capitis velamento uti instar Monialium. 2. Professionem aliquam, votumque castitatis & obedientiae saltem temporaneum, ritu etiam quodam solemni, sub formula supra relata instar Monialium emittunt. 3. Quando non subiaceant directioni alicuius Religiosi Ordinis, leges & ordinationes vivendi, non secus ac Moniales, ab Ordinariis recipiunt, atque eorum visitationi, aeque ac Moniales, subiacent; Parochum quoque proprium ut plurimum habent, cuius directioni ac curae subduntur. Fatendum nihilominus, etiam modernum Beghinarum seu Tertiariarum vivendi genus, in multis a Religioso Monialium Instituto discrepare. 1. Nullum votum Religionis perpetuum emittunt, sed tantum temporaneum castitatis & obedientiae, non diutius adstringens quam ipsae manere vellint, ita ut omni hora libere exire, & ab omni voto se eximere, ac Matrimonium contrahere possint. 2. Nullum paupertatis, ne temporaneum quidem, votum faciunt, ita ut maneant rerum suarum proprietariae, capaces acquirendi & retinendi, non secus ac aliae mulieres laicae & saeculares, illisque libere utuntur, & tam inter vivos, quam mortis caussa pro suo arbitrio de illis disponunt. 3. Licet habitent simul in eadem domo collegialiter, aliquae earumdem Congregationum non vivunt inter eas vita communi, sed habent proprias ac separatas aedes, in quibus rem domesticam administrant, mensam, supellectilem, totamque domesticam aeconomiam pro suo arbitrio instituentes, quasi laicae & saeculares matresfamilias. 4. Clausuram Monialium non servant, sed libere exeunt, & per civitatem sua negotia & rem familiarem procurant, consanguineos, familiares, aliosve invisunt, nisi quod certis legibus quoad dies & horas, exeundi & redeundi libertas per ordinationes & statuta in plerisque istarum domibus nonnihil limitata & restricta sit. 5. Nullam certam regulam a Sede Apostolica approbatam profitentur, & ex hoc capite, iuxta decisionem Concilii Lugdun. cap. 1. *de Religiof. domib.* in 6. earum Institutum, Ordo vel status Religiosus dici nequit. Nihilominus tamen talis vivendi ratio ab Ecclesia & Romanis Pontificibus (qui illis iampridem multa privilegia ac immunitates concesserunt) habetur tamquam laudabilis & hactenus probata, ita ut Institutum illud sequentes, salutem suam queant operari. Unde licet susceptio habitus Tertiariarum & earum professio non efficiat eas veras Religiosas, ad statum tamen ecclesiasticum pertinent. Van-Espen part. 1. tit. 33.

Praeter Canonissas & Beguinas, sunt etiam mulierum Congregationes collegialiter viventium, ad instar Religiosorum, cum sola professione votorum simplicium, ut Congregatio Dimissarum, instituta a Vener. P. Antonio Pagano Franciscani Ordinis de Observantia in Civitate Vincentiae, postea propagata in Muriano prope Venetias, & Patavii. Item Congregatio Ursolinarum fundata a B. Angela de Desenzano, Oppido intra Veronam & Brixiam, Religiosa Professa Tertii Ordinis S. Francisci, approbata a Gregorio XIII. anno 1572. die 24. Novemb. pro qua Congregatione P. Franciscus Gonzaga, minister Gen. totius Ordinis, varias compilavit Constitutiones, sub quibus adhuc vivunt cum Regula a B. Angela compilata, & a Paulo V. approbata. P. Ferrari in sua *Bibliotb.* verb. *Relig. Regul.* art. 5.

Congregatio Piorum Missionariorum est pariter Congregatio quasi Regularis, & instituta fuit a Carolo Caraffa Neapoli & approbata a Gregorio XV. Const. incipiente *Ex quo divina Maiestas*. Graveson.

Habetur pariter huiusce Ordinis Congregatio Missionariorum Presbyterorum saecularium, & Puellarum Charitatis societas, quae instituta est a S. Vincentio a Paulo

circa annum 1622. & approbata ab Urbano VIII. 1626. Graveson & P. Ferrari in sua *Bibliotb.* loco cit. art. 6.

CAPUT II.

De Obligationibus Regularium.

§. I.

De nomine, & natura status Religiosi.

Quid Religionis vocabulum. RElligionis vocabulum secundum ejus etymologiam alii derivatum censent *a relegendo*, scilicet a pluries pluriesque legendo, ut S. Isidorus lib. 10. *Etymologiarum* cap. 17. alii a *religendo*, ut D. Aug. *de Civit. Dei* cap. 4., alii a *religando*, ut Lactantius lib. 4. *Instit. divinar.* cap. 4. & in hoc sensu, quod Græce dicitur Latria, generatim significat specialem virtutem, quæ habet mancipare, & ligare homines divino cultui, nempe quæ inclinat & movet homines ad tribuendum Deo debitum cultum tamquam supremo rerum omnium principio ac rerum Domino, suam servitutem per talia media infinitæ eius excellentiæ præstando. Merito (quidquid inepte hæretici obmurmurent) apposite, & valde proprie Religionis nomen usurpatum fuit ad significandum illum hominum statum in Ecclesia Dei, quorum institutum est, se consecrare perpetuo Dei famulatui per operum exercitia, quæ tendunt ad præcipuum divinum cultum, vitæque perfectionem, vario quidem modo iuxta varias Regulas a SS. Ordinum Patriarchis Deo inspirante præscriptas, & ab Ecclesia approbatas. Rationem convenientiæ huius nominis Regularium Ordinibus assignat D. Th. 2. 2. q. 186. quia id quod communiter multis convenit, antonomastice ei attribuitur, cui per excellentiam convenit. Religio autem est quædam virtus, per quam aliquis ad Dei servitium, & cultum aliquid exhibet; idcirco antonomastice Religiosi dicuntur illi, qui totaliter divino servitio se mancipant, quasi holocaustum Deo offerentes, ita ut professores Regularis seu Religiosi Instituti omnia quæ sunt, quæ vivunt, quæ possident, vel possidere sperabant, Deo consecerant, & per totam vitam eius servituti se addicunt. Unde quocumque modo nomen secundum diversam eius etymologicam derivationem accipitur, semper sacris Ordinibus aptissime congruit, sive illud derivatum velimus a relegendo, quia quotidie Religiosus legit & cogitat quæ ad divinum pertinent cultum, sive a religendo, quia constanter Religiosus Deo ultimo suo fini per virtutum opera adhæret, sive a religando, quia per tria substantialia ac essentialia vota, tamquam sacris vinculis divino mancipatus servitio, illi perpetuo ligatur, atque religatur.

De Re... Religiosus status, seu Religio iuxta D. Th. 2. 2. q. 186. per totam definiri solet communiter a DD. *status perfectionis acquirendæ per vota perpetua castitatis, paupertatis, & obebientiæ in aliquo Ordine ab Ecclesia approbato*, vel ut ab aliquibus *stabile vitæ institutum ab Ecclesia approbatum, & tendens iugiter ad Christianam perfectionem per tria vota paupertatis, obedientiæ, & castitatis.* Omnibus his, quæ utraque definitio complectitur, consonant quæ observabant pro eorum Instituto qui primitus, nempe ab Ecclesiæ initio, Monacali seu Religiosæ vitæ se dederunt, ut refert S. Aug. lib. 1. *de moribus Ecclesiæ*, ubi describens antiquissimum Cœnobitarum Institutum, ita habet: *Primum illos contemptis mundi deliciis in sanctissimam & castissimam vitam convenisse, a nullo quidquam possideri proprium, Patres nulla superbia consulere illis quos filios vocant, magna sua iubendo auctoritate, magna illorum in obtemperando voluntate.*

Dicitur *status perfectionis*, vel ut in alia definitione *stabile Institutum*: Licet enim aliquando nomen status, idest late sumptum, conditionem transitoriam exprimat, in quo sensu dicitur status innocentiæ, status virginitatis, stricte tamen a Theologis cum D. Th. sumitur pro immobili vitæ conditione, cum ad rationem status immutabilitas requiratur, ut, ait Doctor Angel. 2. 2. q. 183. art. 1. quia status est ratio quædam seu regula vivendi, quam quis assumit stabiliter & immutabiliter servandam, ita ut qui in hunc statum coaptari desiderat, oportet ut ad opera divini cultus ab unoquoque Religioso Instituto præscripta se firmiter stabiliterque usque ad mortem dicare constituat, uti sunt qui transeunt ad nuptias, militiam, ad Curiam &c. Cuniliatus. Ad hoc vero ut firma sit Religiosorum conditio ac stabilis, satis est quod ipsa perpetua sit ex parte illorum qui illum statum amplectuntur, ut ipsi iugum excutere nequeant, immo Religio ipsa eos suscipit non dimittendos usque ad mortem; cum hac tamen differentia, quod & Ecclesia seu Pontifex, a cuius potestate pendet Religiosorum vis & immobilitas, Religiosum extrahere potest a claustris, atque, saltem quoad

ad plura, ab onere Monasticæ disciplinæ & observantiæ liberare, præcipue ad Episcopatum aliasque supremas dignitates eum assumendo, & a suis Prælatis ob publicum bonum aut alias gravissimas caussas dimittere; ita ut status Religiosus perpetuus est, non secus ac in civilibus status servorum, quorum sors ubique stabilis esse censetur, quia licet servus libere dimitti possit, & mancipari, servus tamen non potest propria sponte a Domino discedere. Dicitur *status perfectionis*, & hoc innuit dari in Ecclesia varios status, seu conditiones regulasque vivendi, quibus in unitate fidei colitur Deus, & veluti per diversa media ad eumdem finem, nempe ad cœlestem beatitudinem perveniri potest. Nam alius est status vitæ communis fidelium omnium, qui importat media tantummodo necessaria ad salutem, sine quibus spiritualis vita nec haberi nec conservari potest, & immobilitas ac firmitas huius status tanta est, quanta legis Evangelicæ stabilitas. Alius est status perfectionis a superiori distinctus, sicuti includens ab incluso, in quo ad æternam salutem facilius consequendam, conservandam, &augendam, coniungitur seu superadditur observantiæ legis, etiam observantia Conciliorum. Et huiusce status stabilitatem importat trium votorum solemnitas, quibus tamquam firmissimis mediis atque certissimis perfectio adipiscenda proponitur. Hinc status Religiosus dicitur *status perfectionis*, cum Religio sit quædam stabilis forma vitæ, quæ per primaria Christi consilia, quibus præcipua impedimenta removentur, & homo se suaque omnia in perpetuum sacrificium dicat Deo, & consecrat, ad perfectionem charitatis perducit. Nam, ut ex D. Th. 2. 2. q. 186. status Religiosus est disciplina seu exercitium perveniendi ad perfectionem, utpote qui & impedimenta ad hanc acquirendam totis viribus removet ac excludit, & media omnia quibus talis perfectio acquiratur, proponit & iubet. Hinc omnia quæ in suis Constitutionibus Religio vel observanda assumit, vel reiicienda imperat, ad hunc finem collimant, scilicet ad perfectionem acquirendam. Unde manifestissime patet, Religiosum vi ac conditione sui status teneri irrefragabiliter & continuo tendere ad perfectionem, sicuti fusius infra demonstrabimus. Dicitur *perfectionis acquirendæ*, quæ particula est essentialis, ad differentiam status Episcopi, qui est perfectionis acquisitæ, & exercendæ erga proximum, quorum salutis Pastor invigilat de ipsis rationem redditurus. Religiosus vero ex vi sui status non tenetur esse perfectus, sed perfectionem inquirere. Status enim Religiosus non est status perfectionis utcumque, sed illius ut acquirendæ, tamquam via ad terminum, & studium ad disciplinam, quæ omnes relationes non important possessionem termini quem respiciunt. Idcirco status Religiosus dicitur schola & discipulatus ad perfectionem. Dicitur *per vota perpetua castitatis, paupertatis & obedientiæ*, idest non solum tenentur Religiosi ad observantiam divinorum mandatorum, sed consiliorum etiam, & præcipue trium votorum, quæ ideo substantialia seu essentialia dicuntur, cum hæc sint de essentia status Religiosi, qui per hoc specifice ac substantialiter distinguitur a statu communi fidelium, qui solum divina præcepta servare tenentur, ut antea diximus, & neutiquam tria præcipua evangelica consilia, sicuti Religiosi, qui per eorumdem consiliorum observantiam incedere debent continuo per viam perfectionis, quam ipsis strictissime incumbit semper maiorem adipisci. Dicitur *in aliquo Ordine ab Ecclesia approbato*, quia emissio trium votorum fieri debet in aliquo Ordine & sub aliqua determinata Regula, nempe secundum Constitutiones ab Ecclesia approbatas, quas in singulis Ordinibus profitentur qui eisdem adscribuntur, sive in eorum cœtu ac sancta societate recipiuntur; cum Ordinum Constitutiones sint necessaria media ad votorum observantiam, ad consequendum finem divini famulatus, & suorum Alumnorum perfectionem, quam quilibet Religiosus Ordo sibi constituit. Cuniliatus.

Quare iuxta Doctores ad constituendum statum Religiosum quinque essentiales conditiones requiruntur. Prima est, ut observentur tria Evangelica consilia, ita ut sine illis vel aliquo eorum verus substantialisque status Religiosus servari nequeat, ut docent cum S. Th. 2. 2. q 186. art. 2. & 3. ad 4. Pellizzarius, Salmat. & alii; quia cum Religiosus status sit status & schola perfectionis acquirendæ, quæ consistit in stricta unione cum Deo per charitatis intensionem, & est finis cuiuslibet Religiosi Instituti; hinc dari nequit essentialiter ac stare Religiosus status absque dictorum trium consiliorum observantia, ut docet Innocentius III. in cap. *Cum ad Monasterium* in fine *ad statum Monachorum*, ubi ait: *Castitatem, & paupertatem* (& idem omnes iudicant de obedientia) *adeo esse annexas statui*

sui Religioso, ut contra eas nec Summus Pontifex dispensare queat; intellige tamen donec Religiosus in statu Monachali seu Religioso permaneat. Et equidem cum Religiosus status sit status perfectionis acquirendæ per fervorem charitatis, oportet ut impedimenta removeat quæ huic obstare possunt, & hoc fit per tria vota. Tria enim sunt quæ perfectionem seu charitatis fervorem, immo ipsam communem omnium Fidelium spiritualem salutem, maxime impedire valent, videlicet vel bona externa, nimirum cupiditas rerum temporalium seu divitiarum & solicitudo illas habendi, conservandi & augendi, vel corporis affectiones, idest oblectationes carnis, quas ex nuptiis habere potest; humana cogitatio, amor proprii iudicii & voluntatis, seu animi inordinatio, quod insinuatur 1. Ioannis 2. *omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ*. Per observantiam vero trium evangelicorum consiliorum omnia hæc tolluntur impedimenta. Etenim per paupertatem tollitur externorum cupiditas, dum hanc vovens non solum renunciat omnibus quæ possidet, sed etiam iuribus in posterum acquirendi & possidendi: *Nutrimentum charitatis est diminutio cupiditatis, perfectio nulla cupiditas*, ait S. Aug. lib. 82. q. 36. Per castitatem coercetur cupiditas sensibilium oblectationum, licet honestarum, Matrimonii: *Qui sine uxore est solicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo*, Apost. 1. Corinth. 7. Per obedientiam tollitur impedimentum seu inordinatio propriæ voluntatis, quæ valde opponitur exemplo Christi, qui factus est obediens usque ad mortem, eam alterius, nempe Superioris directioni submittendo. Unde cum per trium consiliorum observantiam auferatur quidquid extra vel intra hominem impedire potest, ut quis sit perfectus, hæc tria sufficiunt ac requiruntur ad statum perfectionis acquirendæ essentialiter constituendum, ut docet hac eadem ratione etiam D. Th. Etenim hæc tria quietant totaliter humanum cor, ne affectibus & solicitudinibus huius vitæ a Deo divertatur, quod nuper conversis valde peroptabat Apostolus 1. Corinth. 7. *Volo vos sine solicitudine esse*. Præterea hac triplici observantia, charitatis scilicet, paupertatis, & obedientiæ perficitur holocaustum, quo quis totaliter offert Deo, ut Christum lucrifaciat, quidquid habet cum seipso, nihilque sibi retinendo, ut cum veritate dicere possit cum D. Petro: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te*. Et hæc est imitatio Christi, in qua consistit Religiosa perfectio, ut ipse Christus Dominus ait: *Si vis perfectus esse, sequere me*. Quare trium consiliorum observantia adæquate integrat essentiam substantiamque status Religiosi, ita ut si quid aliud ad eadem consilia pertinens ab aliquo ex Religiosis institutis in solemni Religionis professione observandum assumatur, ut perpetua abstinentia a carnibus, quædam alia specialis corporis afflictio, vel munera quædam charitatis erga proximum exercenda, ut Missiones ad infideles, Catechismus idiotorum, infirmorum & languentium cura, & huiusmodi alia evangelicis consiliis cohærentia, spectare quidem hæc omnia possunt ad differentiam unius Ordinis ab alio, minime vero ad essentiam Religionis, quæ omnibus Ordinibus communis est, & illa omnia iam in tribus evangelicis consiliis implicite continentur.

Secunda conditio ad constituendum statum Religiosum est, quod hæc tria vota observentur sub obligatione voti solemnis, seu est personalis obligatio proveniens ex votis solemnibus Deo emissis, ut docet D. Th. antea citatus q. 186. art. 6. Non enim sufficit simplex propositum, quia simplex propositum servandi tria consilia Evangelica, tametsi a fervescente charitate procedat, una cum aliarum virtutum comitatu sanctum constituere poterit, nunquam tamen Religiosum, cum Religio sit quidam perfectionis status moralis amplectens specialem vivendi formam perpetuo observandam. Nam ad huius naturam requiritur essentialiter firmitas & immobilitas, ita ut liberum non sit talem statum assumenti ab ipso recedere. Huiusmodi stabilitatem plane præstare nequit simplex voluntatis propositum, quod licet ab initio firmissimum, sine ulla culpa infirmari & revocari potest, dum nulla lex impedit seu contradicit mutare propositum. Igitur ex votis tantummodo substantialibus observandi Christi consilia haberi potest immutabilitas statui Religioso necessaria & essentialis, cum per tria illa vota, qui hæc profitetur, per totam vitam personaliter Deo obligetur tendere ad perfectionem, & nunquam ab illius obsequiis recedere, non secus ac in Matrimonii statu, qui per hoc constituitur, quod coniuges vicissim per totam vitam ad coniugalem societatem personaliter obligentur. Quamobrem merito docent Doctores, emittere prædicta vota esse de substantia status Religiosi, & ideo hæc

vota

vota substantialia appellantur. Unde laici Donati, Oblati seu Conversi, qui supradicta vota non emittunt, sed unum tantum vel duo, sicuti etiam Milites Regulares SS. Stephani & Mauritii, qui duo tantum substantialia vota emittunt, ut docet Lezzana tom. 2. cap. 8. n. 3. non sunt vere Religiosi. Laici & Conversi, tum etiam dicti milites, Religiosi quidem appellantur in Bullis Pontificiis, sed ibi sumitur Religiosus lato modo, quatenus significat personam Deo dicatam sub certo modo vivendi ab Ecclesia approbato. De iisdem vero Conversis & Militibus tria vota substantialia emittentibus, num vere sint Religiosi, suo loco dicetur.

Vota autem, quibus ea emittentes trium Christi consiliorum perpetuæ observantiæ se obligant, non solum interiori proposito firmata esse debent, sed exteriori quoque signo taliter expressa, & facta manifesta, ut iudicium de eorum valore fieri possit, quia cum votorum emissione constituatur status Religiosus, qui pertinet aliquo modo ad Ecclesiæ Hierarchiam, ut subditi scilicet & initiandi, non vero ut Principes & initiantes, etiam per aliquod visibile constitui debet. Unde certum est, aliquam solemnitatem in horum emissione requiri. Etenim cum per hæc Religiosus suæ Religioni perpetuo obligetur, profecto ad hanc humanam obligationem inducendam iuxta D. Th. 2. 2. q. 186. art. 2. aliqua solemnitas concurrere debet: *Ea quæ in humanis* (ait ibi S. D.) *perpetuam obligationem inducunt, solemnitate aliqua consolidari debent*. Votum enim simplex, expresse docet cit. Angelicus loco eod., non constituit Religiosum seu Monachum, sed necessario requiritur solemne; per votum enim simplex solum obligatur homo ad Religionis ingressum. Aliqua vero hic occurrit difficultas explicandi, in quo consistat hæc solemnitas, per quam votum simplex differt ab eo quod dicitur solemne. Magister Sententiarum in 4. dist. 38. ait, votum solemne idem esse ac publicum, seu coram publicis personis Ecclesiam repræsentare valentibus; simplex vero idem ac privatum, quod clam fit extra Ecclesiæ conspectum. Hæc tamen doctrina oppugnatur a D. Th. 2. 2. q. 88. art. 7. ad 3. Quia licet verum sit, omnia vota solemnia debere esse publica, & in quolibet ordine nonnisi cum certo speciali apparatu, cæremoniis & ritibus ad voventis pietatem & populi ædificationem excitandam hoc fiat, ex hac tamen publicitate non habent vota nisi solemnitatem extrinsecam, accidentalem, & humanam, non vero spiritualem, divinam & substantialem, quæ Religiosum constituit, tametsi coram paucis fiant, & moraliter intelligenda sunt. S. Th. hic in toto articulo docet, solemnitatem votorum pertinere tum ad homines, & ex hac parte fieri debet publice coram hominibus tali potestate præditis, ut Religiosam professionem acceptare queant in talibus circumstantiis, ut eius validitas Ecclesiæ constare possit, ac de ea, si unquam opus sit, iudicium ferre, tum ad Deum; & hæc, ait S. Doctor, consistit in quadam consecratione & benedictione spirituali, quæ ex Apostolica institutione adhibetur in professione, in qua quis renunciando sæculum, & propriam voluntatem divino mancipatur servitio, & statum perfectionis assumit. Etenim secundum D. Th. unicuique rei secundum eius conditionem solemnitas adhibetur. Igitur solemnitas voti, quod est promissio facta Deo, attenditur secundum aliquod spirituale ad Deum pertinens: Idcirco spirituali benedictione & consecratione, persona sic benedicta ac consecrata statum mutat separando se a mundo, ac ab omni eo, quod sit mundi, ut totam se det Deo, & perpetuo se eius cultui, ac famulatui occupet; unde effectus huius voti solemnis impedit Matrimonium contrahendum, & contractum dirimit, cum ita Deo consecratus, ut ipsius Dei res propria fiat, non sit amplius sui iuris & liber, sed Dei perpetuus servus inhabilis ut alteri, cuiusmodi esset uxor, se donet. Non potest enim novum statum pro libitu assumere, qui uni iam est devinctus. Quocirca omnia alia vota, tametsi publice fiant in Ecclesia cum quovis solemniori ritu, non ideo, notat hic D. Th., possunt dici solemnia, quia per hæc novus status non assumitur, ac proinde huiusmodi votis non convenit solemnitas, sed illis tantum, quibus aliquis totaliter se subiicit divino Ministerio & famulatui. Hanc substantialem solemnitatem habent vota, quæ emittuntur in Societate Iesu post biennium a suscepto habitu, iuxta eorum leges ac Regulas, scilicet in prima eorum professione, quia taliter professi, licet ab ipsis *Scholares* dicantur, vere tamen sunt Religiosi, ut definivit ac statuit Gregorius XIII. ann. 1584. in Constit. quæ incipit *Ascendente Domino*, ita ut quamvis ipsi a Superioribus absolvi possint ab obligatione, non possunt tamen per seipsos recedere sub pœna excommunicationis, & aliis

aliis, quibus apostatæ subiiciuntur. Sic Salmanticenses, Rotharius cum Suarezio & Pellizzario.

Nota, quod inter tria vota solemniter emissa a Religiosis iuxta D. Th. 2. 2. q. 186. art. 6. obedientia præcipuum, superioremque locum obtinet super alia Religiosi status vota, quia cum in Religiosa professione holocaustum Deo offeratur, in quo locum victimæ tenent corpus & res exteriores, & propria voluntas; per votum castitatis offertur corpus, per votum paupertatis offeruntur res exteriores, per votum obedientiæ offertur propria voluntas, quæ cum cæteris merito præferenda sit, oblatio quoque propriæ voluntatis facta per votum obedientiæ tamquam nobilior, Deo gratior aliis votis se habet; eo vel maxime, quod alia vota per votum obedientiæ suam habeant observantiam, dum per tale votum quis disponitur ac præparatur, ut legibus paupertatis & castitatis se subiiciat, quod contra non fit per alia duo vota, cum castus vel pauper, vi castitatis & paupertatis non sit paratus alteri obedire: immo obedientia, cuius materia est oratio, lectio, meditatio, studium, prædicatio, cura infirmorum, aliave huiusce generis, quæ a qualibet Religione imperantur tamquam media ad assequendum amorem erga Deum, & proximum, in quo consistit Religiosa perfectio, quæ est finis Religionis, se extendit ad actus huic fini propinquiores: idcirco obedientia propinquior est aliis votis fini Religionis, ac proinde melior iisdem ac nobilior. Rotharius.

Tertia conditio ad statum Religiosum constituendum est, ut per hæc vota vovens se subiiciat alterius ditioni, idest in potestate Religionis se constituat, atque ab ea nomine Ecclesiæ acceptetur, ut exinde reciproco pacto vovens fiat membrum Religionis, & Religio evadat mater, Rectrix, ac Domina Religiosi. Nam ut hæc vota sint solemnia emitti debent in aliquo Religioso Ordine. Dixi *ab eaque nomine Ecclesiæ acceptetur*, quia in humanis non valet traditio transferre dominium in alterum, nisi ab eo acceptetur. Quare ut Religio dominativam potestatem habeat respectu Religiosi, & dominium illius, sitque illius domina, non secus ac dominus dominium habet in mancipium, ac est illius dominus, debet per suos ministros illum acceptare; ex quo fit esse de essentia status Religiosi, ut inter Religiosum & Religionem consurgat reciproca humana obligatio per modum pacti reciproci, quo Religiosus Religioni se tradat eique obligetur, & Religio traditionem acceptet, eique obligetur vicissim ad ipsum tamquam membrum alendum, gubernandum, dirigendum secundum sui status exigentiam. Ex vi autem huius traditionis non constituitur Religiosus sub ditione alterius, quæ ipsius propria sit, sicut est potestas spiritualis ad claves Ecclesiæ pertinens, quæ potestas est Ecclesiæ ut advertit hic Lezzana tom. 1. cap. 2. n. 1. ut patet in Sanctimonialibus profitentibus in manibus Abbatissarum, quia licet profitentes fiant veræ Religiosæ, non traduntur sub illarum iurisdictione spirituali, quam non habent: sed sufficit ad Essentiam Religiosi, quod profitens tradatur sub potestate dominativa, & domestica Religionis, per quam non tam est sui iuris, quam Religionis, in cuius potestate constituitur. Salmant.

Quarta conditio est, ut supradicta vota & traditio fiant in Religione approbata a Sede Apostolica, cum nullus dari possit verus Religiosus Ordo, nisi approbatus sit a Summo Pontifice, nulla donatio illi facta, nullaque vota in tali Religione emissa ad statum Religiosum instituendum. Ita Suarez, Lezzana, Pellizzarius; & ita habetur ex cap. Nimia Concilii Lateran. quarti tit. *de Relig. domib.* ex Gregorio IX. cap. unico *de Relig. domib.* in 6. Et ratio est manifesta, quia status Religiosus est status supernaturalis, distinctus a communi statu Christianorum, & sacra quædam Communitas, in qua esse debet spiritualis iurisdictio in utroque foro. Et hanc spiritualem iurisdictionem & potestatem in Superiore profecto exquirunt vota paupertatis & obedientiæ observanda in statu Religioso, cum paupertas exigat, Religiosum uti non posse re aliqua temporali sine Superioris dependentia, sicuti obedientia respicit præceptum Superioris vicem Christi Domini gerentis. Hæc autem auctoritas haberi nequit nisi ex approbatione Ecclesiæ, a qua omnis spiritualis iurisdictio tamquam a suo fonte profluit.

Verum quidem est, quod licet status Religiosus exigat essentialiter, idest ex natura suæ institutionis, quod Religio sit approbata ab Ecclesia, non tamen exigit, ut talis approbatio sit a Summo Pontifice; cum a Religionum exordiis, & per omnia tempora ante Innocentium III. plures essent Religiones sine expressa Papæ approbatione, sed sola approbatione Episcoporum vel etiam eorum non repugnantia, ut pluribus demonstrat Basilius Pontius lib. 7. *de Matrim.* cap. 11. Ve-

21. Verum post Innocentium III. a quo Sedi Apostolicæ reservata fuit Religiosorum Ordinum approbatio, nulla dari potest vera Religio, nulla donatio illi facta absque Pontificis approbatione, ut in cap. *Ne nimiam de Relig. domib.* & talis reservatio innovata fuit & confirmata a Gregorio X. cap. unico Eod. tit. *de Relig. domib.* Unde certum est, irritam esse omnem professionem Religiosam factam sine Papæ approbatione, idest in Congregatione, quæ a Pontifice non est approbata, quia cum huic resistat Ius canonicum prohibens, talis actus professionis nullus erit & invalidus. Inquiritur vero a Doctoribus, num ante dictam reservationem prohibitionemque ab Innocentio III. emanatam necessaria fuerit ex natura ipsius status Religiosi Ecclesiæ approbatio, quia cum talis status pertineat ad ecclesiasticam Hierarchiam, nullo modo subsistere posse videtur inter privatas personas nulla ecclesiastica potestate munitas: Nam Congregatio huiuscemodi fidelium, quales sunt Religiosi Ordines, viventium sub unius Prælati regimine, in cuius manibus tria substantialia vota emittuntur, cum traditione ac obligatione certas servandi Regulas Evangelicæ perfectionis adipiscendæ accommodatas, non habenda est ut Communitas mere civilis & politica, ad quam satis sunt contrahentium voluntates cum naturali potestate se ultro citroque obligandi, nempe vovens ad perpetuam Regulæ observantiam, & Prælatus recipiens ad illum coaptandum inter Congregationis alumnos, eumque sustinendum, dirigendum, servandumque sicuti eiusdem corporis membrum: Sed quid nobilius ac sacratius in tali cœtu elucet, ut notat Suarezius tom. 3. *de Religione* lib. 2. cap. 16. n. 4. Deus ipse aliquo modo est una ex partibus principalibus in Religiosa professione contrahentibus & acceptantibus; idcirco ad validitatem huiusmodi religiosi ac sacrati actus, quo voventes in Religioso Ordine divino famulatui dicantur, ac veluti sacrantur, necessaria est facultas a Christo Domino procedens per aliquam approbationem personæ in Ecclesia Dei auctoritatem habentis dirigendi animas sanguine Christi redemptas ad æternam vitam. An vero ante allatam Constitutionem Innocentii III. qua novarum Religionum fundatio interdicitur sine Pontificis approbatione, sufficeret approbatio proprii Episcopi sine ulteriori approbatione Papæ, distinguendum est cum quibusdam, nempe vel novi Religiosi Ordinis erectio respiciebat universalis Ecclesiæ bonum, eo quod novus Ordo institutus fuerit ad promovendam Evangelicam perfectionem per totum orbem, per quem diffunderentur huius Ordinis Cœnobia & Conventus cum subordinatione ad unum Rectorem & Gubernatorem, a cuius nutu omnes penderent, & tunc cum talis Ordo considerandus sit tamquam aliquod pertinens ad universum orbem, eius approbatio attendenda est a Pontifice Christi Vicario, cui universalis Ecclesiæ cura demandata est: Vel nova Religio erigebatur claudenda ac permanenda intra fines Monasterii, in quo nascebatur, idest intra fines alicuius Diœcesis, nec propagationem curabat, nec intendebat, & tunc considerandus est ut modus vivendi & tendendi ad perfectionem in una tantum Diœcesi, ac proinde intererssebat Pastores Diœcesis curare, ne quid in illa vivendi norma irreperet vel superstitiosum, vel vanum, vel periculosum, vel indiscretum, sed omnia ordinarentur secure ac tuto ad perfectionem quæ intendebatur. Secundo modo erecta sunt Monasteria primis Ecclesiæ sæculis. Si autem contingebat ad Principum aut populorum preces, ut ad exemplum primi Monasterii sanctitatis fama celebris, aliud alibi iisdem sanctitatis legibus ac statutis erigeretur, hoc secundum nihil commune cum primo retinebat nisi imitationis studium, nec sub eodem capite vivebat, cum tunc multa Monasteria, sicuti nunc proprie unum corpus non efficerent; unde universalis Ecclesiæ Pastoris seu Capitis ex natura sua approbationem non exigebat, sed nascebatur in nova Diœcesi cum nova approbatione illius Episcopi, in cuius territorio erigebatur. Quare in Concilio Chalcedonensi cap. 4. quod relatum habemus in cap. *Quidam Monachi* 18. quæst. 2. legimus: *Monachi non erigant Monasteria sine auctoritate & licentia Episcopi.* Nec hic agitur de materiali ædificio, sed de spirituali seu de regula & norma sancte & pie vivendi Monachis præscribenda, quod longa sæculorum experientia factum invenimus. Et Bellarminus cap. 4. *de Monachis* refert, plures Regularum confirmationes ab Episcopo factas, asseritque, D. Basilii, Augustini, & Benedicti Regulas, quæ vetustissimæ sunt, a solis Episcopis fuisse confirmatas. Rothar. hic cap. 1. n. 11.

Num vero professio votorum & Regulæ facta in Religioso Ordine non approbato valeat in ratione & vi voti simplicis, ac ita professus teneatur saltem ad castitatem servandam, non conveniunt Doctores. Verior tamen videtur sententia negativa, sicut

cat tenet Lessius contra aliquos stantes pro parte affirmativa; quia cum Religio non sit Religio, & vovens non intenderit vovere nisi in Religione, hinc cum deceptus sit in eo quoad substantiam, nulla est eius professio ad regulas Religionis, quae non extat ut supponitur, nulla eius votorum emissio, utpote quae facienda est in Religione approbata, ac proinde nullo modo videtur teneri ad vota sic emissa servanda: sed melius infra de hoc videbitur, ubi ad examen revocandum est; an invalide professus ob defectum alicuius substantialis conditionis, teneatur ex vi voti simplicis ad eorum observantiam, quae in professione promisit, a quo praecipue pendet huius difficultatis solutio.

Quinta conditio tandem ad statum Religiosum constituendum iuxta Salmanticenses aliosve communiter est, quod trium votorum emissio ac personae voventis traditio Religioni facta in professione, fiat sub certa Regula vel forma vivendi ab Ecclesia approbata, in qua speciales sunt ordinationes praeter ea quae in divinis praeceptis & in ipsis votis continentur. Etenim licet mandatorum Dei, & votorum observantia satis habeant, ut ad charitatis perfectionem homines perducant, quae per statum Religiosum intenditur adipisci, Ecclesia tamen ob iustas caussas non solet huiusmodi statum approbare ad Religionem constituendam, nisi simul adsit aliqua particularis Regula seu norma vivendi. Sic Navarrus & Lezzana citati hic a Salmanticensibus. Quare ut status Religiosus integre describatur cum omnibus essentialibus conditionibus hactenus assignatis, aiunt hic laudati Salmanticen. ita definiri potest: *Est status perfectionis perpetuo acquirendae per tria vota paupertatis, castitatis, & obedientiae, & traditionis, facta in Religione approbata ab Ecclesia sub certa Regula*.

Verum cum ad Religiosum constituendum huiuscemodi requirantur conditiones, occurrit hic difficultas circa Anacoritas seu Eremitas in solitudine viventes, num vere sint ac dici possint Religiosi. Et in hoc advertendum, distinguere Doctores inter Anacoritas, qui vota essentialia emiserunt in manu alicuius Praelati, qui nomine Dei, eiusque auctoritate acceptaverit, & qui per proportionata media vadant ad perfectionem; & eos qui vota in manu Praelati non emiserunt. Si primum, idest si emiserint vota substantialia in manu Praelati, sive in Coenobio in manu illius Coenobii Superioris, sicuti nonnulli ex priscis Eremitae seu Anacoritae fecerunt, vel in manibus etiam Episcopi, ut docet D. Th. 1. 2. q. 186. art. 5. ad 3. & alias servaverint sua media aptiora ad perfectionem, nimirum solitudinem, silentium, asperitates, & incommoda magna, his revera nomen & ratio Religiosi convenit, idest fuerunt, & dici poterant ac dici possunt vere Religiosi, cum sic viventes habuerint quidquid essentialiter & ex natura sua status Religiosus exigit, tametsi nec in Communitate exercitati vixerint ad discendam ex aliorum exemplo evangelicam perfectionem, nec actu alicui Praelato obedierint. Etenim conditio quae nunc viget ad constituendum statum Religiosum, nempe emittendi vota in Religione a S. Sede approbata, quae nunc est Communitas quaedam sub obedientia alicuius Praelati degens, uti iam diximus, est de iure mere Ecclesiastico, idest ex Constit. Innocentii III. ante laudata, minime de natura seu essentia status Religiosi, ac proinde ante talem Constitutionem aliqui ex priscis Anacoritis fuere vere & formaliter Religiosi, eo quia servarent conditiones omnes essentialiter requisitas ad constituendum substantialiter & ex natura sua statum Religiosum, non vero alii nisi eminentialiter. Nam plures fuere Anacoritae, qui istas conditiones non impleverunt, ut Ioannes Baptista, Paulus primus Eremita, Antonius & alii. Hi fuere quidem Religiosi ratione quadam eminentissima, quia Spiritus sanctus supplebat in eis, quod in aliis per exercitium acquiritur, illosque per gratiae abundantiam quasi immobiliter in tali modo vivendi confirmabat, necnon obedientiae directionem supplebat, quae in aliis per hominem fieri solet. Immo in istis viris sanctis erat quoque perfecta obedientia in eorum animi dispositione ac praeparatione erga Ecclesiae Praelatos, ut bene advertit Suarezius tom. 4. *de Religione* lib. 1. cap. 2. n. 12. Unde non tam erant in statu tendentium ad perfectionem, quam in statu perfectorum, dum in his specialis gratia Spiritus S. id efficiebat, quod in aliis aliorum exemplum & exercitatio in Communitate viventibus, & actualis obedientia, qua a suis Praelatis vel statutis reguntur. Sic docet D. Th. 2. 2. q. 188. art. 8. *in corpore*.

§. II.

§. II.

De obligatione Religiosorum tendendi ad perfectionem, quæ est essentialis statui Religioso.

Rem nunc acturi tam gravis momenti, ut clariori ac faciliori modo, quo fieri potest, huiuscemodi negotium geratur certa ab incertis discernendo, operæ pretium esse censemus, præcipua huiusce materiæ fundamenta seu inconcussa principia præmittere, quæ ut certissima habenda sunt, ut ipsius veritas melius stabiliatur ac elucescat, & facilius pro eorum profectu studiosi lectores eam deprehendere valeant. Quare

Supponendum 1. cum D. Th. 2. 2. q. 186. art. 2. perfectionem Religiosam seu Evangelicam, quam homines in Religiosis Ordinibus tria Evangelica consilia, paupertatem scilicet, castitatem, & obedientiam, necnon Regularum Instituti observantiam vovendo profitentur, esse præcipuum immo unicum finem ac scopum, ad quem tendunt, ordinantur, & instituti sunt Religiosi Ordines, utpote qui nihil aliud sint, ut docet cit. Doctor Ang. nisi disciplina, studium, & exercitium perveniendi ad perfectionem charitatis: *Perfectio charitatis*, ait S. Doctor, *est finis status Religiosi*. Etenim perfectio cuiusque rei consistit in acquisitione ultimi finis, qui est summum illius bonum, quo ultimo perficitur. Deus est hominis ultimus finis, & summum bonum, ad quod non pervenitur nisi per charitatem, utpote quæ sola ex omnibus virtutibus hominem Deo coniungit, ut I. Ioan. 4. *Qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo*. Perfectio autem charitatis, quam in hac vita homo assequi potest, in eo sita videtur (ut loquar cum quodam recentiore) quod anima habitu charitatis ornata, & assidua exercitatione in actibus moralium virtutum taliter inordinatos affectus seu passiones subegerit, suique corporis sensus coercuerit, ac omnibus a se reiectis, quæ divini amoris augmentum impedire valeant, magnam sibi comparet promptitudinem ac facilitatem in actus theologalium virtutum, ac præsertim amoris Dei erumpendi, ac simul praxim aliarum moralium virtutum aliis potentiis imperandi, tum ad gloriam Dei, tum ad proximi utilitatem iuxta spiritum vocationemque proprii Instituti, ita ut fere nullam, aut valde levem ad hæc exequenda resistentiam patiatur. Unde necesse est ut Religiosus hoc assequatur, ut vim magnam sibi faciat, iuxta illud SS. Patrum effatum, & præcipue D. Hieronymi, nempe tantum animum proficisci in perfectione, quantum sibi ipsi vim inferat: *Tantum profeceris, quantum tibi ipsi vim intuleris*. Tunc igitur Religiosus sui status perfectionem assecutus est, cum per usum & exercitationem votorum aliorumque mediorum, quæ a suo Instituto ad hunc finem proposita sunt, comparavit pium habitum comprimendi primas omnes cupiditatis motiones, quantum humana patitur fragilitas, Deoque iugiter inhærendi.

Supponendum 2. tres esse gradus perfectionis, incipientium, proficientium, & perfectorum. Etenim in unoquoque statu, in quo perfectio adipisci optatur, cum status omnis sit veluti stadium habens initium, medium, & finem, hi tres gradus percurrendi sunt, & hoc statui etiam Religioso convenit, utpote qui non sit status perfectionis acquisitæ, idest non perfectorum, sed perfectionis acquirendæ, nempe perficiendorum, ac proinde in hoc quoque est peculiaris ratio inchoandi perfectionem, & inde transeundi ad medium proficiendi in perfectione, & tandem sequitur ipsius perfectionis assecutio, ita ut singulis gradibus sint sua determinata exercitia, media, actionesque. Quare cum solitaria vita sit perfectorum, rite non assumeretur nisi ex speciali Spiritus sancti instinctu, & nonnisi à viro diutius in Cœnobio exercitato, & cum debita subordinatione proprio Superiori, per quam fit transitus a statu incipientium ad statum proficientium, ut sic perveniatur ad statum perfectorum. Ita D. Th. 2. 2. q. 188. art. 8. Quare iuxta S. Doctorem valde periculosum est vitam solitariam immediate amplecti, idest non transeundo prius per cœnobiticam ac socialem, in qua adest prope continuus obedientiæ cursus, aliorumque Fratrum adiutorium per exemplum, correctionem, aliaque charitatis exercitia, & occasio multiplex virtutes alias exercendi, maiorque opportunitas ad defectus effugiendos. Hinc ob id ait Suarez n. 16. quod humano modo loquendi modus vivendi solitarie immediate assumptus non cadit sub humano consilio, nec dici potest simpliciter melior, sed solum cum addito, nempe nisi interveniat specialis Spiritus sancti instinctus: Quocirca talis status non immerito ab Ecclesia sublatus fuit. Sic Salmant.

Supponendum 3. media ad perfectionem ducentia duplicis esse generis, alia cuicum-

que

que personæ pro quocumque statu sive ecclesiastico sive laicali ad christianam perfectionem tendendi communia, utpote necessaria nedum ad charitatem christianam adipiscendam, sed & ad eam conservandam, cuiusmodi sunt malarum affectionum seu passionum cohibitio per exercitia virtutum tum theologicarum, tum moralium, frenatio sensuum, mortificatio, & orationis studium. Quædam vero particularia, sive quæ necessaria sunt in particulari seu respective ad talem statum personæ ad perfectionem tendentis, & huiusmodi (præter alia priora exposita necessaria unicuique fideli) alia necessaria sunt pro statu Religioso, nempe votorum solemnium, & substantialium, ac Regularum proprii Instituti accurata observantia, ut docet D. Th. 2.2. q. 180. art. 2. in argum. Ad hæc tenetur Religiosus, non vero ad supererrogatoria, videlicet corporis cruciatus per cilicia, flagellationes, rigorosissima ieiunia, longas vigilias, aliave huiusmodi. Et in hoc sensu intelligendus est Doctor Angel. dum in loco cit. habet *non teneri* (Religiosum) *ad omnia exercitia, quibus ad perfectionem pervenitur, sed ad illa* scilicet tria communia superius recensita. Et quoad observantiam trium substantialium votorum seu consiliorum Evangelicorum ad status Religiosi perfectionem, eam tradit Christus Dominus Matth. 19. quoad paupertatem, quando cuidam iuveni dixit: *Vade & vende quæ habes, & da pauperibus*; & quoad obedientiam, cum subiunxit eidem iuveni; *& veni sequere me*. Quoad castitatem tandem Matth. 16. ubi ait: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum*, quod utique fit præcipue voluptatibus carnis, etiam honestis in Matrimonio, renunciando, ac totaliter ab iisdem abstinendo. His positis sit.

Obligatio Religiosi tendendi ad perfectionem.

Religiosus qui cæteroquin vi status Religiosi non debet esse perfectus, cum in statu sit, & via ad perfectionem idest perficiendorum, non perfectorum statu, vi tamen ipsius Religiosi sui status tenetur irrefragabiliter sub gravi semper tendere in perfectionem, eamque totis viribus, magnoque studio procurare, ac ideo indesinenter in ea proficere. Quamobrem in definiendo Religioso statu dicitur *status perpetuo perfectionis acquirendæ*. Unde sive talis obligatio sit ipsa status Religiosi essentia, ut alii volunt, & est probabilius, ac ideo asserunt hi idem esse statum Religionis, ac statum seu scholam perfectionis acquirendæ, in quo totum studium circa illam versatur, sive sit proprietas essentialis, ac proinde omnino a tali statu inseparabilis, quod iam idem importat quoad debitum ac si esset eiusdem status Religiosi essentia; tenetur Religiosus ex vi suæ professionis ad continuo tendendum in perfectionem, ut aperte docet S. Th. 2. 2. q. 186. art. 2. Etenim ex vi suæ professionis tenetur velle statum suum servare, & secundum illum vivere: *Ille qui statum Religiosum assumit*, ait cit. Doctor Angel., *non tenetur habere perfectam charitatem, sed tenetur ad hanc tendere, & operam dare ut habeat charitatem perfectam*. Et hæc est sententia communissima Doctorum. Quisquis enim statum aliquem amplectitur, procul dubio tenetur velle omnia quæ suo statui sunt essentialia servare: Igitur quilibet Religiosus obnoxius est debito continuo tendendi ad perfectionem, ac eiusdem assecutionem procurandi, cum talis obligatio sit substantialis & præcipua sui status, ad quam vi suæ professionis se obstrinxit. Et cum sit obligatio de re gravissima quam vovit, & sine ea stare nequeat substantia Religiosi status, cum in illa eiusdem status substantia consistat, non potest non valde graviter obligare. Sic S. Th. loco cit. Sanchez, Lezzana, Henno, qui asferunt sententiam illam Navarri in cap. *Quia porro* 12. q. 1. n. 10. valde iis formidandum, qui studium perfectionis negligunt: *Terribilis est multis Religiosis hæc sententia, qui nec actu, idest actualiter, neque virtute seu virtualiter habent animum se in dies magis in charitate perficiendi, nec curant plus quam boni Clerici sæculares, vel laici ad eam tendere*.

Obligatio huiusmodi importat, quod Religiosus indesinenti quodam motu, ac enixe studeat progredi in perfectionem, ita ut nunquam a tali motu & progressu quiescat ac desistat, nec dicat satis est, sed semper ad altiora aspiret, ferventioremque omni maiori conatu charitatem in se excitare curet: Nam in via Dei non progredi, & sistere, idem est ac regredi, non secus ac ille, aiunt Salmanticenses, qui contra aquarum impetum enatat, qui cum in eodem loco persistere nequeat, vel ultra procedere debet, vel retrorsum regredi. Quocirca optime ait D. Bernardus ep. 354. nolle proficere deficere est. *Ubi ergo sunt qui dicere solent: sufficit nobis, nolumus esse meliores quam patres nostri? O Monache, non vis proficere? Vis ergo deficere? Nequaquam. Quid ergo? Sic, inquis, vivere volo, & manere in statu in quo perveni, nec melior fieri patior*,

tior, nec melior cupio. Hoc ergo vis esse quod esse non potes.

Ex hoc tamen non sequitur teneri Religiosum tendere ad perfectionem per opera omnia consiliorum & supererogationis, sed per ea tantummodo quae sunt secundum Regulam, & per observantiam suae Religionis, cuius institutum professus est, ut recte docet D. Th. supra laud. art. 2. & cum ipso Doctores omnes communiter, eo quia non se obstrinxit vovendo ad aliam perfectionem curandam nisi eam, quae mediis Instituti seu Ordinis comparare potest. Hinc fit, istam obligationem eamdem esse indistincte, ac obligationem servandi vota & Regulares observantias suae professionis, nempe Religionis, quam profitendo amplexus est, non secus ac obligatio obediendi Deo, eique placendi, ac in eum ut in ultimum finem tendendi, non est distincta ab obligatione ipsius Dei mandata observandi. Unde non duplex peccatum committit in confessione explicandum Religiosus delinquens contra aliquod votum vel praeceptum, unum contra illud, alterum contra obligationem tendendi in perfectionem, sed unum tantummodo, quia una & altera eadem est indistincta obligatio. Ita Caietanus, Pellizzarius, Lezzana citati hic a Salmanticensibus.

Quare ex his sequitur, perfectam impletionem huius obligationis consistere in exercitiis cuiuscumque status perfecte explendis, & in eo quod est studere ac tentare omni morali vi ut quotidiana Instituti exercitia modo semper perfectiori executioni mandentur. Ista enim sunt aptiora media ad finem suum assequendum, haec quae magis Deo placent, ac unicuique magis proficiunt, haec consilia ab ipso assequenda, quae ad culmen perfectionis perducunt. Alia vero si ab istis removeant, veluti minus apta ad suum finem & proportionata derelinquenda sunt; alia tamen supererogationis opera, quae cum eis componi valent, non omittenda, sed illa omnino facienda perfectiori modo quo possit, quia sic erunt magis proficua. Poterit ne igitur, subiungam cum recentiore, vere dicere Religiosus, se habere animum sincerum, studiosum, solicitum tendendi magno studio, totisque viribus ad perfectionem charitatis, qui contentus abstinere a peccatis mortalibus, modicam vel nullam solicitudinem impendit abstinendi a venialibus deliberatis? Qui in sensibus sui corporis reprimendis nullum studium adhibet? qui viam poenitentiae, & mortificationis quasi omnino ignorat? qui quasdam regulares observantias iam stabiliter dimisit, quasdam raro exequitur, caeteras ex mera consuetudine absque ulla spiritus vividitate perficit? Qui quae Dei sunt, pluribus distractionibus, negligentiis, deordinationibusque commaculat? qui orationi vacandi nulla cura tangitur? qui conversandi cum Deo in corde suo nullum penitus usum habet? qui temporis insumendi in ludis, solatiis, spectaculis, aliisque dedecentibus modis nullo remorsu pungitur? qui totus est in propriis commodis procurandis, in magna fama sibi concilianda, qui, ut paucis multum dicam, huius gravissimae obligationis tendendi ad perfectionem charitatis tali oblivione occupatur, ut fere numquam menti suae se offerat, eamque se offerentem, concito gradu vix transeuntem dimittit? Huiusmodi Religiosus, repeto, dici poterit *magno studio totisque viribus* ad perfectionem charitatis tendens, quemadmodum sua requirit obligatio sub gravi? Nonne igitur merito iure protulit Navarrus, terribilem esse multis Religiosis hanc sententiam.

Quamobrem mortaliter peccat Religiosus, qui relinquit consilia & media, immo quaecumque alia, quae ducunt ad perfectionem iuxta status sui vocationem ex simplici & formali contemptu, seu ex pravo fine impediendi suam perfectionem, quia ad illam refugit progredi errore ductus intellectus, vel pravo affectu voluntatis, ut explicat D. Th. q. 186. art. 2. & 9. cum talis contemptus sit actus formalis inobedientiae, quia in hoc directe agit contra obligationem suae professionis ex animo contumaci non subiiciendi legibus sui Ordinis, & suorum Superiorum praeceptis, licet leges non obligent ad ullam culpam, vel solum ad venialem, cum talis contemptus sit actus formalis inobedientiae, includens & transgressionem praecepti & intentionem nolendi se subiicere praecepto ac praecipienti, ut notat Lezzana; vel si ea omittat observare, ut inania, vana & inutilia, non vero si ea omittat, quia videt non esse simpliciter necessaria ad salutem, nec sibi praecipi sub mortali, vel ex concupiscentia aut alia passione victus. Sic D. Th. loco cit. hic expressis verbis relatus a Salmanticensibus. Item peccat mortaliter Religiosus, qui firmiter apud se statuat nullo modo curare de perfectione, vel in animum induxit non progredi ad vitae perfectionem, dicens intra se, satis actum est, ut quid laborabimus perfectionem ampliorem procurare?

cum hoc quoque sit directe agere contra obligationem suæ professionis continuo maiorem perfectionem procurandi, & nunquam a tali motu quiescendi. Huiuscemodi Religiosos D. Thomas q. 184. art. 5. ad 2. dicit mendaces & simulatores facto ipso, quoties a perfectione assequenda, quam in statu Religioso profitentur, animum revocant. Immo huiusmodi modus agendi habetur a D. Th. 2. 2. q. 186. art. 2. 3. & 4. veluti quoddam genus contemptus Regulæ, & Constitutionum, ac manifestum indicium parvæ æstimationis, quam Religiosus de his habet: Idcirco Religiosus ita se gerens tutus non est in conscientia. Et hoc comprobatur a Trid. Synodo sess. 25. *de Regularib.* cap. 1. ubi loquendo de observantia Regulari præcipit, ut Regulares utriusque sexus vitam suam instituant & componant ad Regulæ, quam professi sunt, præscriptum, & non solum quod tria vota substantialia, sed etiam quod omnia alia, quæ sunt alicuius Ordinis particularia vota & præcepta ad eorum respective essentiam spectantia fideliter observent. Nam qui contentus servare præcepta Regulæ sub gravi obligantia, nullam habet solicitudinem servandi cætera quoque tale vinculum non afferentia, nullam rationem habens de Constitutionibus sui Ordinis, talis Religiosus non adhibet instrumenta seu media ad perfectionem assequendam, neque ad id incumbit, utpote qui non vivat iuxta Regulam sibi impositam, immo modo illi opposito, ac proinde notabiliter violat gravem suam obligationem, quam in professione contraxit, maiorem perfectionem incessanter procurandi.

Item, si Religiosus pravo suo exemplo Regulæ relaxationem inducit, intellige tamen in materia non levi, sed gravi, seu ampliat, idest alios ad vitam depravatam trahit, seu ad Regulæ relaxationem, quia tunc & Fratribus & Religioni grave nocumentum infert. Hoc tamen non est peccatum contra suam obligationem contractam in professione, sed vel contra charitatem, offendicula aliis obiiciendo, vel contra pietatem debitam Religioni, ac ideo est specialis circumstantia in confessione aperienda.

Verum quidem est, quod crude accipiendo doctrinam D. Thomæ, quam habet 2. 2. q. 186. art. 2. & respons. ad 1. statuere videtur, non niti contra debitum tendendi in perfectionem, nisi instrumenta seu media contemnat, quæ ordinata sunt & apta ad Religiosam perfectionem acquirendam, ita ut Religiosus, licet non observet Regulas, Constitutionesque suæ Religionis, licet negligenter vivat, fere nihil solicitus sit venialia præcavere, ac congruas suæ vocationi virtutes exercere, quæ cæteroquin inserviunt ad perfectionis proventum faciendum, dummodo hoc non fiat ex contemptu, & vota, præceptaque graviter obligantia observet, minime transgreditur debitum quod sibi incumbit tendendi ad perfectionem. Ait enim ibi S. Doctor: *Contra quod facit contemnens*, idemque repetit in responsione ad 1. Et ideo Religiosus non est transgressor professionis, si non est perfectus, sed solum si contemnat ad perfectionem tendere. In hoc tamen sensu intelligi non debet allata Angelici doctrina, cum alias clare suam sententiam eodem loco exponat, ubi præcise statuit, ac docet circa Religiosi obligationem Religiosam perfectionem curandi, quod hoc tentare debeat per observantiam eorum omnium, quæ sibi per regulam imponuntur. Sic enim habet: *Requiri quod per aliquam viam Religiosus ad finem perfectionis tendat; & teneri operam dare, ut habeat charitatem perfectam, teneri ut ad ea implenda intendat, quæ perfectionem charitatis consequuntur, iuxta ea quæ sibi sunt taxata per Regulam.* Si ita igitur S. Doctor firmiter & clare statuit ac docet, teneri Religiosum tendere per omnia ad perfectionem, quomodo quæso excogitari potest, quod immediate post doceat, quod debitum curandæ perfectionis ei non incumbat sub gravi, nisi ea simpliciter observando & cavendo, quæ universi Fideles observare & cavere tenentur ad salutem æternam assequendam, nempe mandatorum observantiam, gravium fugam culparum, dum Theologi omnes cum eodem Angelico Doctore universim graviter asserunt, Religiosum districte teneri *seria diligentia, perpetuo conatu, impensoque studio* ad perfectionem charitatis adipiscendam? Et revera si Religioso non esset tali modo elaborandum pro huiusmodi perfectione, idest media omnia exequendo, quæ ipsemet Angelicus vult necessaria esse Religioso ad perfectionem attingendam, profecto non plus exigeretur a Religioso, quam a Clerico sæculari vel laico Fideli. Etenim hi quoque si omittant ex contemptu opera supererogationis, mortaliter peccant. Nullum igitur intercederet discrimen inter istorum obligationem, & Religiosi Dei famulatui quodam speciali vinculo mancipati. Non tenerentur illi tendere ad perfectionem chari-

ta-

tatis, quia nulla lege, nulla obligatione devinciuntur: nec (accipiendo in alio sensu allatam S. Thomæ doctrinam) teneretur Religiosus, quia quamquam sit gravi obligationi perfectionis procurandæ obnoxius, contra hanc tamen in illo sensu graviter non peccaret.

Si itaque Doctor ibi loquitur de transgressore non obfirmato non perseveranti, sed de eo, qui ex infirmitate, & cum aliquali sui defectus horrore identidem decidit in quasdam venialitates, & legum suæ Regulæ transgressiones, retento semper firmo animo & voluntate proficiendi in perfectionem charitatis, ad quam revera identidem nititur. Et si hoc modo non exponatur Angelici doctrina, sequeretur, quod constituens non amplius niti velle ad perfectionem, cum protestatione quod hoc efficiat non ex contemptu, sed ut suæ indulgeat imbecillitati, non peccaret lethaliter, quod nemo Theologorum concedit, sed omnes unanimes asserunt, animum verum sincerumque tendendi ad perfectionem debere esse perfectum, & nunquam deponendum. Unde vel S. Thomas ibi intelligendus est in sensu iam exposito, vel de contemptu etiam implicito, qui a mortali reatu immunis esse nequit. Nam actiones omnes semper tales sunt, nempe vel bonæ & honestæ, vel malæ & graviter culpabiles, sive tales sint expresse, formaliter, & explicite, sive interpretative tantum, virtualiter, & implicite. Unde sicut simonia vel blasphemia, & ita dicito de aliis mortalibus criminibus, nedum formalia & explicita, sed etiam quando talia sint virtualiter & implicite, indubitanter sunt lethalia; ita quoque contingit de contemptu cuiuslibet obligationis, qui quando expressus fit, formalis, & explicitus, a theologis omnibus mortalis asseritur; mortalis quoque censendus & habendus est quoties contingit interpretative, virtualiter, & implicite. Quare hoc ferme pacto quo censentur contemptores interpretativi & impliciti legum divinarum & Ecclesiæ, si prompte & stabiliter eas transgrediuntur, nullam omnino rationem habentes de multitudine, consuetudine, perseverantia transgressionum, neque de semper maiori animi firmitate in illis violandis, cum alia non dentur indicia impliciti & interpretativi contemptoris: Religiosus pariter qui permanet firmus & stabilis in eadem obligationum suarum violatione, ita ut proposita quacumque occasione legis transgrediendæ eam transgreditur, & occasione proposita eas observandi non observat, ac ita se gerit non secus ac si nullo erga easdem vinculo teneretur, censendus est implicitus & interpretativus contemptor suarum legum & observantiarum, quibus est obnoxius. Igitur a pari censendus erit & habendus implicitus & interpretativus contemptor gravis obligationis tendendi ad perfectionem, qui erga sui Instituti leges, quæ sicuti docet D. Th. sunt media adhibenda ad operandam charitatis perfectionem, modo paulo ante dicto se gerit, nihil curans de passionibus cohibendis, de oratione, de mortificatione, cæterisque virtutibus comparandis, ita indifferenter se habet, ac si nullo vinculo ad perfectionem consequendam obstringeretur. Tam enim delinquit mortaliter qui formaliter contemnit suam obligationem, quam qui suæ obligationi non satisfacit, sicuti habemus ex psalmis, *Declinantes in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem*.

Hinc facile colligitur quantum aberrent a vero ii, qui censent in tribus votis, eorumdemque sola observantia totam charitatis perfectionem consistere; cum sola trium votorum observantia non sit medium satis efficax ad charitatem augendam corroborandamque. Et hoc constat ex ipsa experientia in pluribus Sanctis, qui in omni conditione, Principatus, militiæ & coniugii, & sæcularis Clericatus, Viduarum, Virginumque floruere, cum sine trium votorum emissione & observantia perfectionem charitatis adepti fuerint. Igitur profectio charitatis non est reposita in illis tribus votis? Unde eorumdem observantia non sufficit Religioso sine aliarum virtutum moralium & theologicarum confœderatione & comitatu. Etenim illa tria vota ad tres tantum virtutes particulares pertinent, ad paupertatem scilicet, castitatem, & obedientiam, & omnis moralis virtus habet suos fines intra sphæram proprii obiecti, ut elicere nequeat actus aliarum virtutum, quæ circa obiectum alterius rationis versantur. Quis igitur non videt, non posse Religiosum optime satisfacere gravissimæ suæ obligationi, qua tenetur serio & omni conatu ad perfectionem charitatis tendere, per solam trium votorum observantiam? idest per solum trium moralium virtutum exercitium, ita ut quamvis castus sit, pauper, & obediens; ad culmen perfectionis pervenire non valeat, nisi etiam solicitus sit se exercendi etiam in aliis virtutibus moralibus ac theologalibus, idest multam

O 2 cu-

curam habeat acquirendi humilitatem, patientiam, pœnitentiam, misericordiam, studium orationis &c., & maxime augmentum fidei, spei & charitatis per eorumdem actuum frequentiam, quando usus earumdem virtutum præsertim recensitarum sit omnino necessarius ad ipsam christianam perfectionem, ad quam tenentur sæculares omnes tum clerici tum laici pro æterna eorum salute operanda.

Vane igitur sibi blanditur Religiosus, putans se satisfacere posse districtæ suæ obligationi sincere & serio aspirandi, & tendendi ad perfectionem, per tria sola vota. Sunt hæc quidem præcipua media ad illum finem, sed requiritur insuper quod eorumdem observantiam comitentur observantia Regularum sui cuiuscumque respectivi Instituti, fuga accurata venialium, usus frequens orationis, praxis actuum moralium virtutum, frequens exercitium actuum virtutum theologalium, & præcipue charitatis (quæ non augetur nisi dependenter ab actibus amoris ad eius incrementum disponentibus), & proinde serio, prout tenetur, hisce mediis sedulam operam dare necesse est, ut in perfectione proficiat. Intelligant igitur Religiosi hanc veritatem, nec aliter de eorum studio ad perfectionem sibi adulentur, ne si disciplinam non acceperint, iuste contra eos irascatur Dominus, & tandem pereant de via iusta.

Non tenetur tamen Religiosus ex vi suæ obligationis domitas prorsusque victas inordinatas habere passiones, dummodo fortiter conetur illas superare, cum per hoc suo satisfaciat debito; non secus ac miles, qui tenetur cum hoste pugnare, suum onus implet strenue præliando, licet hostem non vincat. Sic Lezzana cum aliis. Nec pariter reus erit mortalis culpæ, si Regulam aut obligationem transgrediatur ex pravo usu & consuetudine in rebus levis materiæ, quia tales actus, tametsi perfectionem retardent, leviter tamen ab illa avertunt. Idcirco licet multiplicentur, nunquam ex limitibus peccati venialis exeunt. Sic Lezzana, Garzia, Azorius citati hic a Salmanticensibus, dummodo tamen talis Religiosus in reliquis observantem se reddat, quia bene potest proficere per aliarum obligationum observantiam, etiamsi in hac vel illa usum habeat deficiendi, quando tamen studium adhibeat, ut hanc quoque emendet ac vincat, quia alias se exponeret periculo modo unam modo aliam ex aliis obligationibus violandi, & sic paulatim in gravem ruendi corruptelam cum aliorum scandalo & detrimento. Immo peccare posset mortaliter, si non curet efficaciter correctionem illius malæ consuetudinis, etiamsi in peius non progrediatur, quando (licet inobservantia sit levis) ex tali suo irregulari modo vivendi grave nocumentum Religioni fieri advertit, quia tali licentia, quam sibi arrogat contra Regulas seu Constitutiones Religionis, quamvis non magni momenti, idest non obligantes sub mortali, semper officit Religioni in Regulari disciplina, cum difficillimum sit, ne aliis suo pravo exemplo occasionem & excitamentum præbeat Regulas passim violandi, & quia illam privat fructu & utilitate quam ex illo Religioso percipere credebat, qui ex pravis suis moribus inutilem se reddit Religioni, & sibi valde noxium, ob periculum, cui velit nolit se exponit violandi & vota & præcepta graviter obligantia, ut sæpe contingit.

§. III.

De vocatione ad statum Religiosum.

Tametsi Religiosus status aliis omnibus ad operandum stabiliendumve negotium æternæ salutis melior sit ac securior, utpote ab occasionibus periculisque peccandi remotior, & ad merita cumulanda magis aptus ac proximus, non sola tamen firma huius inconcussæ veritatis persuasio, aliqua etiam naturali inclinatione concurrente, ratio esse debet cuicumque homini indiscriminatim hunc statum eligendi, quasi non plus ad illius electionem exigatur, ut sine alia considerationem ad huiusmodi statum amplectendum homines inducantur; non secus ac fit in eligenda arte aliqua vel officio in civilibus, ut sustentationi seu commodis propriæ conditionis consulatur; cum in tali electione primario divina vocatio attendenda sit, ac diligentissime investiganda: Nam si Deus infallibili suo consilio rebus etiam vilioribus conditionem modumque statuit, unde ipsius gloriæ inservirent, quanto magis credendum est, peculiari providentia hoc fecisse erga homines, in seligendis ac vocandis, qui vel in sacris Religionis Ministeriis, vel in perfectioris sanctitatis exercitio sublimiori eius famulatui inservire deberent, media quoque constituendo, quibus suffulti statum suæ vocationis implere possent.

Quare divina vocatio dupliciter spectari potest, in intentione scilicet, & in executione & effectibus, non secus ac Providentia,

tia, in qua veluti species in suo genere vocatio continetur. Siquidem Providentia quoque generatim seu in genere accepta inspici potest dupliciter; primo in Dei mente, quatenus Deus ab æterno rebus singulis in tempore producendis singulos fines constituit, rationesque ac media ordinavit, quibus unaquæque suo congrueret fini, ac ad illum suaviter dirigeret; secundo in executione, quando in tempore exequitur seu operatur quod ab æterno secundum consilium voluntatis suæ statuit & ordinavit; ita ut eodem ferme pacto se gerit Deus in iis quæ se habent circa suas creaturas, & præcipue circa homines, non secus ac artifex in suis artefactis, qui priusquam opus aliquod suæ respectivæ artis conficiat, omnes illius partes in sua mente concipit ac ordinat, ita ut postea se accingat ad opus iuxta exemplar in sua mente præconceptum. *Dicendum* (ait Doctor Ang. prima parte quæst. 22. art. 1. ad 2.) *quod ad curam duo pertinent, scilicet ratio ordinis, quæ dicitur Providentia, & dispositio, ac exercitium ordinis, quod dicitur gubernatio, quorum primum est æternum, secundum temporale*. Deus enim in sua mente ante mundi constitutionem quosdam elegit in Christo, ut essent sancti & immaculati in conspectu eius per gratiam suam illis ab æterno præparatam, & suo tempore conferendam ad vitam in studio perfectionis transigendam in statu Monacali seu Religioso, & hæc est divina vocatio ad statum Religiosum in intentione, & ab æterno in divinis decretis existens, independenter a creaturæ meritis. In tempore postea hoc exequitur per ministerium suarum inspirationum, quibus nobis intus id manifestat, necnon ope spiritualium Directorum & Confessariorum, & hæc est divina vocatio in executione.

[illegible] Unde vocatio divina ad statum Religiosum ex mox dictis describi potest: *Actus providentiæ supernaturalis, quo Deus aliquos præ aliis eligit ac præparat gratiis ac donis convenientibus ad vitam perfectiorem in statu Religioso ducendam*. Dicitur autem *providentiæ supernaturalis*, quia secundum nostrum concipiendi modum duplex distinguitur Providentia; alia naturalis, quæ præest naturali rerum ordini, creaturasque inferiores ad naturalem finem dirigit; alia supernaturalis, quæ finem spectat quarumdam creaturarum rationalium, ad quem cum istæ naturalibus suis viribus pervenire non valeant, utpote supernaturalem, idest in supernaturali ordine constitutum, superna Dei providentia suæ gratiæ virtute ad eum elevat ac transmittit veluti *sagittam ad signum*, inquit S. Th., salva eorum libertate, cum Providentia creaturis liberis necessitatem non imponat. Status autem Religiosus, utpote qui habet pro fine altiorem cum Deo coniunctionem per charitatem eo semper perfectiorem seu ferventiorem, supernaturalis est, cui nemo potest idoneus fieri naturali industria, studio, ac labore: Igitur & vocatio ad statum eiusmodi ad ordinem supernaturalem pertinet. Dicitur *quo Deus aliquos præ aliis eligit ac præparat*, ut talis vocatio distinguatur a vocatione ad æternam vitam, ad quam omnes conditi sumus, cum ad statum Religiosum, sicut etiam ad Clericalem, præelecti sint pauci ac designati, hosque congruis dotibus præparat ut digne ac fructuose per viam sanctæ perfectionis, votorum seu consiliorum, Regularumque Ordinis, in quo profitentur observantia, enixe incedant. Tribuit enim Deus singulis suis creaturis media virtutemque, quibus possint consequi finem, ad quem ipsas ordinavit.

Dicendum igitur, veram vocationem ad statum Religiosum esse a Deo, qui per internas inspirationes cor hominis alloquitur, & ad observantiam consiliorum Evangelicorum invitat, eo ferme pacto quo Christus Dominus Apostolos & Discipulos suos exterius vocabat: *Venite post me*; & cuidam diviti iuveni ait Matth. 19. *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me*. Hanc veritatem ita certam tenent SS. Patres, ut minime de ea dubitent, ut habetur præcipue ex S. Bonavent. super Regulam S. Francisci cap. 11 & D. Thomas 2. 2. q. 189. art. 10. ad 1. ait: *Illi, qui ad Religionem accedit, non potest esse dubium, an propositum in corde eius exortum de ingressu Religionis sit a spiritu Dei, cuius est ducere hominem in terram rectam*; & in fine monet, non subiiciendum examini & probationi, num vocatio ad Religionem sit a Deo, nec ne, his verbis: *Ideo propositum de ingressu Religionis non indiget probatione, utrum sit a Deo, quia certa discussione non indiget*.

Quamvis igitur status Religiosus sit melior ac tutior ad æternam salutem assequendam, ut iam diximus, & Religionis desiderium rectum sit ac bonum, quia tamen non omnes ad huiusmodi statum vocat Deus, sed quosdam tantummodo, quos ab æter-

æterno imperscrutabili suo iudicio misericorditer elegit, hinc ad statum hunc perfectionis assumendum satis non est statum hunc esse tutiorem ad salutem, ac bonum & rectum eius desiderium, sed omni accuratiori diligentia qua fieri potest, investigandum ac probandum est, num habeatur vocatio ad talem statum, necnon sedulo veritas ipsa vocationis expendenda est & examinanda, num scilicet talis impulsus, quem quis sentit in suo corde, vere sit a Deo. Nec desunt signa ad hoc dignoscendum, ut habetur ex D. Bernardino Senensi in suo Serm. 24. Sabbatho post Dominicam II. Quadragesimæ super illud Lucæ: *Fili tu semper mecum es*, ubi in primo articulo, enarratis utilitatibus status Religiosi, in 2. cap. 1. & 2. quatuor signa exponit, quæ maxime pensanda sunt, ut veritas divinæ vocationis deprehendatur ab iis, qui in sanctum Religionis statum ingredi peroptant: Etenim non omnes apti sumus ad omnia, neque quod est melius, pro quolibet individuo melius est; Nam dantur quidam adeo indispositi, & ea vocatione quam accepisse asserunt, nihil immutati, ut evidens periculum sit, quod ex malis laicis pessimi sint Religiosi, ita ut de his novis Religiosis verificetur in claustro illud Psalmi: *Multiplicasti gentem, & non magnificasti lætitiam*. Assumptio igitur status Religiosi statuenda est maxima discretione, idcirco exequi volenti Religionis ingressum, sicuti ei vocari videtur, non prætermittendum est diligens & serium examen circa qualitatem suæ vocationis, attendendi sunt effectus in se producti post vocationis sensum, necnon vocationis circumstantiæ, qualitas ipsius morum tam ante, quam post vocationem, dispositiones sui tam animi quam corporis, quamnam humilitatem habeat, docilitatem, promptitudinem obediendi, quodnam desiderium se abnegandi, crucem amplectendi, quam devotionem, quem Dei timorem, quod studium proficiendi, Item, quas vires habeat, quam valetudinem, quod ingenium, quod genium. Quod si contigerit quandoquidem, aliquem, qui inconsiderate statum Religiosum professus, data occasione multum nihilominus in perfectione visus fuerit profecisse, non idcirco ita facile sine timore imprudenter & incaute talis deliberatio consulenda est, aut approbanda, aut promovenda, cum maxime perterrere debeat infelix multorum exitus, qui irrationabilium pecudum more Religionem ingressi, in ea morantur vel tamquam vulpes (ait valde bene quidam recentior) aliorum tranquillitati insidiantes, vel tamquam rabidi canes continuo eorum fratres mordentes, vel tamquam viperarum genimina viscera matris dilaniantia, vel tamquam effrænes tauri Monasticæ disciplinæ iugum male ferentes, & excutientes; immo aliqui ex his fugam capiunt a Religione perfidi apostatæ non sine gravi fidelium scandalo, & velut diræ feræ iura omnia diripientes. Vocatio igitur ad Religionem non statim præcipitanter admittenda est, sed probandi spiritus, an ex Deo sint.

Circa probationem vero & discussionem vocationis, ad dignoscendum num vere sit a Deo, finis, propter quem ille, cui videtur ad Religionem vocari, ad hoc deliberandum movetur, erit medium aptius, ut talem veritatem deprehendat; quia si finis ac motivum bonum erit, habetur fundamentum prudenter credendi vocationem esse a Deo: Si autem motivum & finis, ex quo oritur desiderium Religionis, malus sit, tale desiderium non potest esse a Deo, qui nonnisi ad bonum, & ob bonum finem invitat ad aliquid & movet. Unde si finis & motivum, quo quis Religionem ingredi compelleretur, esset, puta ut effugiat disciplinam parentum, quia nimis ei severiores videantur, seu ad displicentiam ipsis inferendam, quia nimis tenaces sint in illi concedendo splendidas vestes, sicut habere solent eius consanguinei, aut alii iuvenes eiusdem conditionis iuxta morem regionis, vel quia ab ipsis duriori modo tractetur: cum huiusmodi fines & motiva mala sint, voluntas Religionis ab his excitata, profecto esse nequit a Deo invitante. Quod si quis animum suum movere sentiat ad Religiosam vitam assumendam ex amore, & desiderio eorum quæ sunt facilior securiorque via ad Deum assequendum, nempe ad peccati pericula occasionesque vitandas, quæ adeo frequenter in sæculo occurrunt, vel ad male anteactæ vitæ correctionem & emendationem, suarumque culparum commissarum pœnitentiam agendam, vel ad sibi curandam consecutionem Christianæ perfectionis inchoandam per Evangelicorum consiliorum observantiam, vel ad quietem pacemque conscientiæ obtinendam, vel ut Deo serviat per charitatis perfectionem, vel aliis spiritualibus finibus & motivis alliciatur ad statum Religiosæ perfectionis assumendum, procul dubio auctor huiuscemodi vocationis recognosci debet Deus, a quo bona & sancta consilia procedunt. Nam inclinatio

tio ad eligendam vitam prorsus seiunctam a mundi vitiis & oblectamentis inter perpetuas & incessantes mortificationes sensuum & corporis austeritates, in perpetua propriæ voluntatis abnegatione, ac humili Superiorum dependentia ac subiectione, non certe provenire potest a natura, quæ fugit ac abhorret ab iis omnibus quæ carni molesta sunt & incommoda, & multo minus a dæmone, qui ad bonum ex fine bono non solicitat, immo ad malum, vel ad prævaricandum in bono & fine malo. In Deum igitur refundendum est huiuscemodi desiderium, cuius est vocare ad perfectionem, & corda eorum quos ad suum famulatum elegit, movere dicens: *Venite post me*.

Quare ad hoc ut rectum & prudens iudicium fiat de vocatione ad Religionem, num a Deo proveniat, opus est serio & accurate investigare ac examinare finem propter quem quis statuat Religiosæ observantiæ se subiicere. Non sufficit tamen, notat Suarez *de Religione* tom. 3. cap. 8. n. 6. dictum finem esse honestum seu non malum; verum ulterius requiritur, quod finis sit tali operi proportionatus; & primo ex parte Dei inspirantis & invitantis, qui omnia operatur in numero, pondere, & mensura, utpote sapientia infinitus videt, quid in illis circumstantiis, in quibus vocat, cum fine intento proportionem habeat, & ut provisor rectissimus, votum de Religioso statu inspirando non utitur medio disparato & inepto, sed ordinato, habente cum illo proportionem & convenientiam ad illum assequendum; & ex parte personæ inspiratæ & vocatæ, quæ obsequendo divinæ inspirationi prudenter agit, dum non solum movetur ad ita operandum a fine bono, sed a bono quoque proportionato, a quo induci potest convenientia operi quod proponitur, sicuti leges prudentiæ exquirunt. Finis vero rectus & proportionatus Religioni quæ eligitur, est finis essentialis Religionis electæ. Verum cum finis status Religiosi duplex sit, generalis scilicet & cuicumque Religioni communis, & specialis pertinens ad talem Religionem in specie, ut eligens iudicetur prudenter eligere, ab utroque fine moveri debet in sua electione. Finis generalis Religionis cuiuscumque est, quod Religiosus acquirat perfectionem per sui ipsius abnegationem, & rerum dominii abdicationem, crucem Christi ferendo, observando consilia Evangelica, aliasque virtutes exercendo non solum theologicas, sed morales quoque, & eas præcipue, quæ ad charitatis perfectionem apta sunt media iuxta suum Institutum adipiscendam. Finis particularis in Religionibus contemplativis est amor contemplationis & solitudinis, ut divinis liberius Religiosus incumbat, in activis est amor acquirendi Dei charitatem, hanc erga proximum exercendo; in mixtis est utriusque amoris & agendi & contemplandi coniunctio & complexus, ut duabus hisce veluti alis suffultus celerius ad sublimem perfectionis metam se extollat. Si a quolibet alio quis moveatur ad Religionis ingrediendæ propositum, quod intra hos duos fines non includatur, certe non erit finis tali proposito proportionatus, nisi forsan esset alius finis virtualiter illis æquivalens, vel sublimior, qui omnes istos fines complectatur. Quare S. Basilius *de Regul. Monach.* Regul. 157. ait, *intentionem propriam Religiosi debere esse vehementem cupiditatem placendi Deo, eamque insatiabilem, stabilem & constantem*. Et D. Chrysostomus in libro *de comparatione Regis & Monachi*, in assignanda differentia inter regem & Monachum ex eorum diversitate, quæ rex & Monachus intendit, finem Religionis demonstravit, dum de Religioso ita inquit: *Qui totam vitam suam Dei cultui mancipavit, & se totum Deo dedit, & proprietate & Dei cultu cum dæmonibus bellum gerit*. Et omnes communissime docent, finem ingrediendi Religionem esse Deo irreprehensibiliter militare, & Apostolicam vitam imitari; idcirco quantum debeat esse paratus ac dispositus qui Religionem ingredi statuit, ad omnia etiam durissima perpetienda ac toleranda propter Dei amorem, ac perfectionem eius divini amoris adipiscendam, variis figurat Christus dissertisque Evangelii locutionibus, videlicet baiulare crucem, abnegare se ipsum, mori mundo, eiusque voluptatibus, & vanitatibus, odio habere animam suam, ut sit Deo dignus, crucifigere semetipsum, quæ omnia manifestissime indicant, qualis quantave sit deliberatio Religiosum Institutum assumendi proportionata operi quod aggredi ostendit. Hinc D. Bernardinus Senen. loco cit. ait: *voluntas tepida, & remissa ad Religionis statum assumi non debet*. Voluntas igitur Religioso Instituto proportionata, est fervens ac prompta ad omnia molesta & incommoda perferenda. Quamobrem notat Navarrus comm. *de Regul.* 1. n. 7. valde errare eos, qui Religionem ingrediuntur, vel ut evitent egestatem & contemptum, aut propter alias huiuscemodi caussas, quia hi fines vel hone-

honesti non sunt, vel ingressui Religionis non proportionati. Hactenus hic Rotharius num. 6.

Nota, in genio seu desiderio ad Religionem, sive immisceatur, sive non, aliquod de mundano pulvere, cum in homine præter supernaturalem inclinationem, quæ infundi potest a Spiritu sancto, sit etiam naturalis proveniens vel a sensu vel a ratione, nec sit ita facile discernere semper in omni nostro honesto ac bono desiderio a qua inclinatione excitatus sit, num a naturali, num a supernaturali principio; hinc in Religionis ingressu deliberando non debemus fidere de nobis ipsis, ac solo nostro consilio rem tanti momenti exequi, sed consulendus est pius, sapiens, prudens ac peritus Director, ac Confessarius, ipsique totum nostrum internum aperiendum, fines omnes & motiva quæ ad Religionem nos movent, mores, dispositionesque tum animi tum corporis, quibus pensatis iudicium de tali vocatione ferre possit, alias qui secus ageret, incaute & imprudenter se gereret assumendo cum incerta vocatione vitam ac statum adeo difficilem, cuius onera recte perseveranter, ac fructuose pro æterna salute impleri nequeunt sine specialibus gratiæ auxiliis, quæ profecto Deus nonnisi ab eo vocatis elargitur, ac proinde ita agens se exponit periculo non solum patiendi graves inquietudines a tali statu, qui cum non esset status suæ vocationis ei redderetur valde molestus, sed etiam perpetuæ suæ damnationis.

Ut igitur Director iis, qui cum se credant ad Religionem vocatos, ipsum super hoc negotium consulunt, prudenti consilio quid eis expediens sit proponere valeat, studiose examinare debet desiderium vocati, circumstantias omnes suæ vocationis, motivum, finemque illius, ut consilium super hoc petens, in re tanti momenti non decipiatur; ne postea facti pœnitens, ut notat Caietanus 2. 2. q. 189. art. 8. ad 3. maledicta in consulentem proferat, qui non bene & accurate pensatis vocationis motivis eum induxit ad suscipiendum statum adeo difficilem & sensui molestum, ad quem minime a Deo vocabatur, sed ab angelo malo se in angelum lucis transformante. Et multo magis, ut advertit Fagnanus 59. cum Hostiense ab eodem ibi citato, ad hoc attendere debet Superior in Novitio recipiendo, ut curet sibi, & suæ Religiosæ Communitatis indemnitati consulere: Nam *mus in pera, serpens in gremio, ignis in sinu malam consueverunt retributionem suis hospitibus exhibere* cap. *Et si Iudæos, quod habet*. Hoc applicetur de una in aliam Religionem transeuntibus. Eadem tamen ratio militat, & periculum, ad cautum reddendum Superiorem in recipiendo eo qui immediate a sæculo ad Religionem transire petit; & eo magis quia Religionem petens sui animi conscius dubitare nequit de sua vocatione, & ut in caussa propria non sit securus iudex, non est illius spiritum suæ vocationis examinare, sed Religiosorum, ut advertit antea laudatus D. Thomas 2. 2. q. 189. art. 10. ad 1. Inquirere, ac sedulo discutere debet Superior, num petens moveatur a divino spiritu, vel simulate, ut per ingressum in talem statum in temporali negotio sibi consulat, ne in posterum animo, & corpore defatigari debeat pro sua temporali sustentatione. Et utinam hoc non esset in quamplurimis spiritus eorum vocationis ad Religionem, non secus ac ad Sacerdotium. Verum quidem est, quod cum profundum sit cor hominis, cuius consiliorum solus Deus scrutator est & cognitor, valde difficile est inter eius latebras penetrare, ac deprehendere quo spiritu, seu quo motivo, quo fine, divino scilicet vel humano, num charitate vera, vel ficta, num prudenter & sapienter, vel temere, & inconsulto, aut puerili levitate ad Religionem ducatur; petito tamen orationibus divino lumine, attente examinatis finibus & motivis, quatenus humana infirmitas patitur, non secus ac alia gravia negotia, hoc quoque, quantum fieri potest, securius agendum est. Quod si seria adhibita diligentia nihilominus errare contigerit, non levis consolatio erit se fecisse quantum in se est, erroremque non esse culpabilem neque apud Deum, neque apud homines. Et receptus, qui incaute vel subdole non exposuit quod habebat in corde, imputare debet sibi infelicitatem suæ deceptionis, ut per totum suæ vitæ cursum gemat sub onere tam ipsi gravi & molesto Monasticæ disciplinæ, quod velit nolit fremens ac invitus ferre debet.

Verum si in inquirenda veritate vocationis in postulantibus Religionis ingressum deprehendatur aliquid mundani, quod tamen bonum sit & honestum cum veræ charitatis fine & motivo ad excitandam in iisdem inclinationem ad Religiosum statum, res non idcirco ita rigorose & subtiliter agenda est, ut exinde statim iudicium contra talem vocationem feratur, nempe a bono spiritu

ritu non procedere. Nam cum gratia Dei multiformis sit, nec eadem mensura & affluentia eam misericors Deus omnibus elargiatur, potest quis vocari ad Religionem etiam a spiritu bono, quamvis vocatio non videatur adeo excellens & perfecta. Præterquam quod, ut advertendum est, distinguendæ sunt occasiones vocationis a motivo vocationis. Etenim fieri potest, occasionem vocationis esse malam, & motivum esse bonum, & e contra motivum esse malum, & occasionem bonam. Novit enim Deus de malis bona facere, & in alicuius gravis culpæ occasione vocare potius ad pœnitentiam in claustro, quam ad æternam pœnam damnare, ut factum fuit in D. Paulo, qui dum Christum fortiter persequebatur, vocatus fuit ad meritum Apostolatus. Quare si dignoscatur, aliquem quærere Religionem ingredi vel quia affectus est tædio parentum, vel perculsus timore alicuius infortunii vel infamiæ, aut egestate coactus, quamvis videatur potius quæ sua sunt quærere, quam quæ sunt Iesu Christi, & potius quod corporis bonum sit curare quam quod saluti animæ sit expediens, ac consulere suæ famæ, honori, ac temporali quieti, non vero conscientiæ, non ideo statim talis vocatio reiicienda est tamquam ficta, & non ex Deo, sed potius accurate examinanda, sicut etiam advertit hic Suarezius n. 7. Nam si temporalia viam tantum aperuerint, serio consilio de Religioso statu amplectendo ob sanctum finem placendi & serviendi Deo in religiosa observantia, qui large rependit iis qui in eius famulatu & obsequiis laborant, tunc capta occasione ab infortuniis auditur vox Spiritus sancti, motivis finibusque proportionatis ad Religiosæ perfectionis exercitium invitantis. Et hæc est via, qua præcipue in peccatoribus provectæ ætatis excitat torpentem animam, ut ad meliora convertatur. Si igitur data occasione vel temporalis mali vitandi, vel boni in Religione & ex Religione capessendi, excitetur pia voluntas ad statum Religiosum assumendum, ad serviendum Deo, ad fugam ab occasionibus periculisque peccati captandam, aut pœnitentiam de commissis peccatis agendam, tunc occasio erit quidem temporalis & humana, motivum vero spirituale & divinum. Quod si e contra in tali data temporali occasione vel desit motivum divinum, vel saltem languide moveat, quod facile deprehenditur, si mundus adhuc ei placeat, solumque displiceat non posse abunde iis frui quæ sunt mundi, adhuc frigescat devotio, languescat pietas, & spiritualia exercitia vel non fiant, vel studiose differantur, vel tædio despiciantur & peius compleantur, tunc profecto desiderium Religionis est prorsus ex motivo humano; ac proinde, subiungit laudatus Suarezius, tutum non est huiusmodi mala dispositione Religionem ingredi, quia Religiosus huiusce animi nunquam habebit promptam voluntatem ad curandam perfectionem, quæ est proprius & primarius finis Religiosi status, & nonnisi ægre ferret onera Religionis, adeoque vel non perseverabit, vel non proficiet in statu assumpto, & nonnisi quæ sua sunt semper quæret talis fictus Religiosus, minime quæ sunt Iesu Christi.

Ut autem Religiosus Superior & Director, quorum unus suum consilium, alter assensum dare debent asserenti se ad Religionem vocari, certiorem habeant metam ad discernendam vocationem veram & falsam, a posterioribus id dignosci potest, nempe a modo quo in moribus suis se gerat, postquam desiderium de Religione aperuerit, & tria sunt signa præcipue observanda, quæ tradit S. Bernardinus in Serm. antea laudato art. 15. Primum est iucunditas mentis ex affectione consideratæ Religionis. Secundum est propositum cavendi circumstantias peccatorum. Tertium est propositum proficiendi in melius. Quare si postquam qui protestatus est se a Deo vocatum ad Religionem, & dum Directori vel Superiori rationem reddit suæ vocationis, in expositione motivorum, quibus ad hoc consilium dicit se induci, divina humanis & humana divinis immisceat, ita ut ex satis confusa narratione non bene deprehendi queat quid magis fortiusque vocatum moveat, videlicet num amor propius & carnalis meliorem conditionem corporis quærens, an amor Dei cum Christi cruce inhians, tunc cognoscetur, num bona & ex Deo sit eius vocatio, an vero a spiritu malo: nam si in eius animo vilescant quæ sunt mundi, ita ut non plus curet de eius deliciis & voluptatibus, solicitus sit solum de rebus divinis, devote & attente quæ Dei sunt audiat, frequentior sit ad Ecclesiam, ad Oratoria, ad Sacramenta, minus frequens ad plateas, ad amicorum & sodalium consuetas conversationes, fugiat ab illicitis, signum erit in eo charitatem Dei prævalere, & a Spiritu sancto interius inhabitante motionem & impulsum ad Religionem procedere. Si vero e contra solatiis & voluptatibus se donet, acediose iniuncta pietatis opera ad proban-

ssendum spiritum suæ vocationis cum tædio persolvat, talis vocatio despicienda est tamquam vana, nec ullatenus a Deo proveniens, sed vel a puerili vanitate, vel ab imprudentia & temeritate, sive ab alio humano motivo nullius valoris in spirituali negotio, in quo animæ tantum, non corporis proventus considerantur.

§. IV.

De necessitate divinæ vocationis ad statum Religionis assumendum.

Quamvis ex antea dictis in superiori discussione de divina vocatione ad statum Religionis satis superque constare possit necessitas eiusdem vocationis & necessitas ipsius obligationes implendi, nihilominus ad clariorem hæc legentis elucidationem, breviter hic exponere censui etiam eiusdem vocationis irrefragabilem necessitatem iuxta Scripturarum, sanctorumque Patrum doctrinam. Etenim quod omnino necessaria sit divina vocatio ad statum Religionis assumendum, hoc pluribus in locis divina docet Scriptura, quorum brevitatis gratia duo tantum afferam testimonia; unum ex Ioan. cap. 10. *Amen amen dico vobis, qui non intrat per ostium in ovile, fur est, & latro*, nempe sibi usurpat famulatum Christi in Religione, qui ad eam a Christo non fuerit vocatus. Usurpatores autem seu latrones regnum Dei non possidebunt, ait Apostolus 1. Corinth. 6. Ostium vero, per quod ingredi oportet in Religionem, aperitur a Christo Domino per eius vocationem invitando quos ipse vult, ut ipsi in exercitio perfectionis inserviant: *Amen amen dico vobis* (& hoc est alterum testimonium ex cit. loco Ioannis) *ego sum ostium .... si quis per me introierit, salvabitur.* Invitat enim ipse ad ingressum in claustra quos ipse vult, ut patet exemplo iuvenis, cui ait Christus Dominus in Evangelio .... *Vende universa quæ habes, & da pauperibus, & veni, sequere me*. Videant quicumque ad eiusmodi statum allici se sentiunt, ne talis allicientia sit a mundano motivo invitatio, idest ad quærenda tantummodo quæ sua sunt, ut a mundanis infortuniis se subtrahant, & corporalia commoda sibi provideant, quia si per Christum ex divina vocatione non introeant, ibi invenire non poterunt æternam salutem promissam iis qui ex invitante providentia Religionem ingrediuntur.

Inter Patres vero valde clare loquitur D. Bernardus, vel quicumque sit auctor tractatus *de vita & moribus Clericorum*, cum iam Clericatus & Monachatus quoad hanc conditionem pari passu incedant: *Videte vocationem vestram*, *ait vocatis cit. Apostolus: consideremus & nos an vocati venerimus, & vocati a Deo, cuius nimirum & vocatio est*. Ac paulo post insectatur eos, qui temere in alterutrum statum se intrudunt: *Quid illud temeritatis, immo quid insaniæ est? ubi timor Dei, ubi mortis memoria, ubi gehennæ, & terribilis expectatio illa iudicii? Sponsa nec cubiculum, nec cellam ingredi nisi rege introducente præsumit. Tu irreverenter irruis, nec vocatus, nec introductus. Trahe me post te, ait illa, in odorem unguentorum tuorum currimus. Nunc autem trahit sua quemque voluptas, & odor turpis lucri*.

Ratio quoque hanc suadet necessitatem divinæ vocationis ad statum Religiosum assumendum: Deus enim omnium conditor unumquemque aptavit usui & fini, ad quem ab æterno supremo suo consilio illum destinavit: *Ecce sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea dicit Dominus* Ieremiæ 18. Unde sicut vas & omne aliud opus artefactum alium non admittit usum præter eum, ad quem configuratum est, ita in hominibus contingit, ut cuicumque ille verus sit sui usus & finis, idest status in hac vita, ad quem Deus eum ab æterno elegit & aptavit. Et hic est status vocationis & æternæ salutis, ita ut qui extra ordinem sibi a Deo statutum erit, alium sortiri nequit locum, nisi eum, ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat, ut ait S. Bernardus cap. 5. *de vita & moribus Clericorum*. Habertus hic.

Insuper ex Dei vocatione tamquam ex radice & fundamento pendet gratiarum series cuiusque status propria, cum Deus statuerit dare gratias suas & auxilia convenientia statui, quem cuique constituit. Ait enim D. Thomas p. 1. q. 22. art. 3. *quascumque caussas aliquibus effectibus præfecit, dedit illis virtutem ad illos effectus producendos*. Porro si ratio divinæ vocationis necessaria est ad quodlibet vitæ genus etiam naturalis ordinis, multo magis necessaria erit ad ea quæ sunt ordinis supernaturalis, ut est status Religiosus, cuius gravibus oneribus implendis nemo idoneus est, nisi divina vocante gratia ad illum amplectendum inducatur, & nisi conferat Deus subsidia, ut vocatus se exerceat in perfectione charitatis, ad quam adipiscendam ex essentiali obligatione huiuscemodi status incunctanter Religiosus elaborare debet. Tollere ergo Dei voca-

vocationem ad Religionem, idem est ac si fundamentum quo nititur ædificium, convellatur.

§. V.

De obligatione, quam habent Religiosi se exercendi in oratione.

Inter Religionis opera præcipuum locum obtinet oratio, quæ maxime frequens esse debet apud fideles, & nihil magis interest homini, quam orare, quia nihil est, quod sit ei ita essentiale sicuti humiliter venerari supremum Universi creatorem, ac Moderatorem, incessanter gratias ei reddere pro beneficiis acceptis, & pro iis quæ continue ab eo recipit, ac semper ab eo precari ipsius auxilium in suis necessitatibus, quibus semper premitur, & urgetur. Oratio enim est sermo cum Deo, ad quem anima admissa, & ut ita dicam, in Sanctuarium introducta, non solum debitas ei laudes tribuit, & obsequia, sed etiam tali medio eidem suas exponit indigentias, infirmitates, ac miserias, ipsumque deprecatur, ut opportuna auxilia clementiæ suæ ei elargiri dignetur. Hinc oratio definitur ab Angelico Doctore cum Damasceno *Petitio decentium a Deo*. Inter ea omnia, quæ post Baptismum hominibus adultis necessaria sunt, ut Christianam vitam ducant, & exinde æternam consequantur salutem, ait D. Th. 3. p. q. 39. a. 3. est oratio: *Post Baptismum necessaria est homini iugis oratio*. Hæc orationis necessitas pluribus in locis divinæ Scripturæ nobis exponitur, simulque eius frequentia inculcatur. Ita enim habetur Ecclesiast. 18. *Non impediaris orare semper*. Lucæ 18. *Oportet semper orare, & non deficere*; & cap. 21. *Vigilate omni tempore orantes*. Apostol. 1. ad Thessal. 5. ait: *sine intermissione orate*. Et equidem si nihil boni quoad meritum vitæ æternæ operari possumus sine divinæ gratiæ adminiculo, ut monemur Ioann. 15. *sine me nihil potestis facere*, evidentissime patet, necesse esse ut indesinenter oremus, ad hoc ut divina auxilia in nostris indigentiis opportune consequamur; eo vel maxime quod, licet Deus semper paratus sit, ut nobis in necessitatibus succurrat, vult tamen ut eas ipsi orando exponamus, suumque adiutorium petamus: *Petite, & accipietis*; simulque credamus, dummodo tamen sicuti decet petierimus, quod preces nostras exaudiet Marc. 11. *Credite quia accipietis, & fiet vobis*. Iure igitur merito ait S. August. in psal. 100. *nullum credimus, nisi orantem, auxilium a Deo promereri*; quia, ut observat idem S. Doctor ibidem, *Deus dare vult, sed non dat nisi petenti*. Hinc nostra pia Mater Ecclesia, quotidie, immo sæpe sæpius in die & in divino Missæ sacrificio, & in Horis canonicis enixe a cœlesti suo sponso divinum nobis implorat subsidium.

Verum si adeo urget Christianos omnes ut soliciti sint, & frequentes in sancto orationis exercitio, quando gratiam a Deo exoptent ad pie vivendum, quanto magis quam aliis hominibus essentiale non erit hoc officium Religioso? Qui unicæ intentus esse debet, ut sanctitas eius vitæ magis, magisque de die in diem perficiatur, quod est scopus status Religiosi; ita ut quibuscumque hoc vitæ genus eligunt, cum totos se Dei famulatui consecrent, ac devoveant, debitum orandi, quod habent a natura, & Christiana Religione, a professione sui status magis augeatur. Religiosi nomen clare ostendit, quod exercitium virtutum Religionis esse debeat unica eius occupatio, ac præcipuus eius character. Quare cum inter principalia onera Religionis sit preces ac sacrificia divinæ Maiestati offerre, profecto virtutem Religionis possidere nequeunt Religiosi sine oratione, ac ideo non erunt Religiosi, quando orationi non sint addicti.

Religiosus status ex vi sui instituti fert, ut continue se in Dei laudibus, & glorificatione Religiosus exerceat pro operanda sua æterna salute, ac etiam in Ecclesiæ, & proximorum utilitatem, ut iisdem reddat Deum placatum, ac propitium: unde Monachi *lugentes* olim vocabantur, utpote qui flent ante Deum, ut misereatur peccatis propriis, & aliorum. Hæc autem non melius præstari possunt quam per orationem, quæ laudem Dei continet, & deprecationem, & eam præcipue, quæ in Choro peragitur.

Hic non immoror in recensendis conditionibus ac dispositionibus, quibus orandum est, ut oratio Deo accepta sit, & oranti, seu illi, pro quo oratur, fructuosa, nempe quod orans semper memoretur se sistere ad Dei præsentiam; quod oratio fiat cum fide, puritate cordis, simplicitate, charitate, & humilitate attente, ac devote; quia de his iam diximus, saltem de principalioribus, in Tractatu de Religione, ubi agitur de oratione.

Cum Religiosi vi proprii instituti essentialiter teneantur laudes Deo incessanter tri-

tribuere, ac pro se ipsis & pro aliis divinam clementiam exorare per orationis exercitium; profecto tale onus implere non possunt Religiosi ex proprio instituto Choro addicti, quam recitatione Horarum in Choro; cum istud sanctum exercitium institutum sit, ac præceptum ab Ecclesia, ut ad instar Angelorum Hierarchiæ in cœlo, die ac nocte divinæ cantentur laudes, & Fidelium vota ante Deum præsententur, & exponantur. Religiosi enim Ordines ad hoc per eorum fundatores instituti sunt, ab Ecclesia approbati, & a pietate Fidelium bonis temporalibus provisi pro eorum sustentatione, ut has sanctas societates ingredientes, utpote ab omni sæculi cura liberi, semper intenti essent in iis, quæ pertinent ad divinum cultum, & proximi bonum, quorum præcipuum est divinarum Horarum recitationi interesse ad offerendum Altissimo per singulas Horas sacrificium laudis, & pro fidelis populi spirituali salute deprecandum. Et huiusmodi preces, quæ in communi fiunt, magis efficaces sunt apud Deum, ut docet D. Chrysost. hom. 18. in Epist. D. Pauli ad Corinth. *Magna* (ait S. D.) *sacri conventus, hoc est Ecclesiarum, vis, ac potentia est, summa vis est orationis multitudinis*. Exercitium divinæ psalmodiæ in Ecclesia Religiosis choro addictis ita est essentiale, ut hoc sit eorum professio. Quare Religiosus nullus, nisi interveniente legitima caussa, potest se subtrahere Chori interessentiæ sine gravi culpa. Valde igitur decipiuntur qui sub prætextu privilegii, seu exemptionis Chorum deserunt. Nam indulta concessa a Summis Pontificibus non interessendi Choro, non respiciunt nisi personas legitime impeditas ab aliqua alia occupatione valde utili, & necessaria bono Religionis, cuiusmodi sunt Lectores, Prædicatores &c. in actuali tamen exercitio, idest diebus, quibus legere, aut prædicare debent, stricte iniungendo aliis omnibus generatim, nullo excepto, nequidem Generali, nisi in proprii officii munere fuerit occupatus, ut publicæ Chori psalmodiæ sollicite intersint, ut habetur præcipue in Bulla Clementis VIII. data sub die 20. Martii 1601. quæ incipit *Nullus omnino*, in qua sic legitur: *Nullus omnino prætextu cuiuscumque privilegii, vel superioritatis, etiam Generalatus, a servitio Chori censeatur immunis, nisi pro tempore, quo quis in proprii officii munere actu fuerit occupatus. Cum Lectoribus autem, ac Prædicatoribus Superiores iis tantum diebus, quibus eos legere, aut prædicare contigerit, dispensare possint. Idem quoque cum ægrotis, & studiorum caussa legitime impeditis. In eos vero, qui negligentes, aut inobedientes fuerint, salutari pœnitentia Superiores animadvertant ad præscriptum Regulæ, & Constitutionum, alimenti etiam, si opus fuerit, subtractione.*

§. VI.

De Religionibus Militaribus, eorumque privilegiis & obligationibus.

Cum post sæculum millesimum excogitatum fuerit a Summis Pontificibus recuperare Terram sanctam e dominio Infidelium, & ad hoc pium opus excitaverint Pastoralibus solicitationibus, Regum & Principum pietatem, ut collectis validis copiis huiuscemodi opus aggrederentur: & cum ageretur de negotio pro Fide & Ecclesia cum istis militaribus exercitibus operando, copiæ vocatæ fuerunt *Cruciatæ*, & Milites *crucesignati*, eo quod impressum vestibus crucis signum deferrent: Occasione harum Cruciatarum ortum est novum genus Religiosorum valde differens ab antiquis Solitariis, quorum vivendi normam instituerunt SS. Antonius, Pacomius, Macarius, & Basilius in Oriente, & S. Benedictus in Occidente. Hi Religiosi Ordines instituti fuere ex Religiosis Militibus, qui Ordines efformarunt Militares in Palæstina, cuiusmodi fuerunt Hospitalarii, idest S. Ioannis, & hodie Melitenses, ac postea in Germania Ordo Theutonicus, in Hispania Ordo Caltravæ ac Christi, & plures alii, qui identidem in variis Ecclesiæ regnis exorti sunt. Huiuscemodi Ordines, licet viderentur quodammodo spiritui Religiosæ professionis oppositi, sicuti est deferre arma, effundere sanguinem, aliaque exercitia sæcularis militiæ agere, ab Episcopis & Pontificibus, ob bonum, quod ex eorum favore & opere sperabatur in Ecclesia, approbati fuere & confirmati.

Quia in aliquibus Militaribus Ordinibus non vovetur castitas saltem absoluta & simpliciter talis, ut in Ordine S. Mauritii & S. Stephani, sed tantum coniugalis, & paupertas quoque minus perfecta, exinde suspicio ac difficultas exorta est inter Doctores, num huiuscemodi Ordines vere ac proprie sint Religiosi; & ne id hic desideretur, de istis etiam aliquid dicere censui, exponendo naturam eorumdem Ordinum, nempe in quo consistant eorum vota, seu quibus obligationibus adstringantur, quale do-

dominium habeant suorum bonorum, necnon illorum privilegia: Et pro maiori elucidatione.

Supponendum 1. ut certum teneri apud omnes, Clericos istarum Militarium Religionum professos, qui ad divina ministeria in eorumdem domibus recepti sunt, & in choro laudes divinas canunt, Missas celebrant, confessiones audiunt, & Ecclesiarum curæ ipsis Ordinibus subiectarum præfici solent, esse vere & proprie Religiosos; idcirco gaudere omnibus Religiosorum indultis ac privilegiis, inhabiles esse ad Matrimonium, eorumque professionem præcedens Matrimonium & non consummatum dissolvere, quia habent requisita omnia ad veram Religionem, cum paupertatem simpliciter cum obedientia & castitate solemniter voveant sub Regula vel forma ab Ecclesia approbata. Sic Lezzana, Garcia cum aliis. Et hoc dicendum etiam est de Monialibus Cruciatis. Unde ex hoc colligitur, prædictos Religiosos extra claustra viventes, & alicui Præbendæ vel Prælato ecclesiastico ministrantes, vel habitantes cum parentibus vel amicis, si aliquid ludo exponant (nisi de licentia Superiorum in re moderata iuxta eorum consuetudinem) peccare mortaliter, & lucrantes ab ipsis teneri restituere, eo quod sint veri Religiosi. Idemque dicito, si in rebus illicitis aliquid expendant, quidquid in oppositum aliqui sentiant. Sic Lezzana, ac Garcia antea citati.

Supponendum 2. & apud omnes ut certum tenendum, Milites S. Ioannis vere & proprie esse Religiosos, utpote qui vere & totaliter tria vota, castitatis, paupertatis, & obedientiæ emittant, ideoque sunt dominii incapaces, immo & usus sine Superiorum dependentia, nec sine eorumdem Superiorum licentia iuxta suas Constitutiones valent testari, utpote oppositum voto paupertatis, quidquid in contrarium addant Salmanticenses, qui volunt ipsos non vovere paupertatem ita rigidam sicuti Religiosi Claustrales. Nam quando vere paupertatem voveant, uti revera vovent, hæc impedit testari, eo quod talis actus supponat dominium, cum testari sit disponere de re sua, idest de re cuius disponens est dominus, quod implicat & absurdum est stante paupertatis voto, quod omni libera dispositione & dominio voventem prorsus expoliat. Verum circa hoc generatim loquendo attendendum est ad consuetudines & privilegia summorum Pontificum, quæ vigent in singulis Militaribus Ordinibus, præcipue quoad Ordines Militares, qui paupertatem simpliciter non profitentur. Tenentur iussu Superiorum se exponere gravissimis belli periculis in Fidei & Religionis defensionem, ac per eorum continentiæ votum dissolvitur eorum Matrimonium prius contractum & non consummatum, ac proinde inhabiles redduntur ad Matrimonium postea contrahendum, ac per eorum votum dirimitur si contrahatur; quorum neutrum viget in aliis Militaribus Ordinibus, tametsi vere Religiosis, cum eorum professi nubere possint, quia Pontifex sustulit ab eorum voto hanc solemnitatem, ita ut & antecedens ratum non dissolvitur, ut compatibile cum tali voto. Sic Lezzana, Garcia cum aliis. Unde ait Lezzana: *Sacra Congregatio Episcoporum & Regularium 10. Maii 1641. declaravit, eos esse vere Religiosos*, ideoque aliarum Religionum privilegiis gaudent.

Supponendum 3. quod licet alii Militares Ordines, qui ex eorum Instituto nubere possunt, essent vere Religiosi, qui vovit ingredi Religionem, non satisfaceret suo voto assumendo habitum alicuius Ordinis Militaris, cum eorum Ordo in genere Religionis adeo laxus sit, ut potius modum sæcularis vitæ teneat: promittens autem ingredi Religionem intendit statum arctiorem, & cœnobiticam vitam ducere intra claustra maxime separatam a fastu, & curis sæculi. Sic Garcia, Corduba, Sanchez, Lezzana cit. hic a Salmanticensibus. Improbabile autem non est, voventem Religionem in genere nullam determinando, satisfacere posse suæ obligationi assumendo habitum S. Ioannis, cum hæc Religio inter alias Militares sit arctior, utpote votum simpliciter castitatis emittens, nec solum coniugalis: Lezzana cum aliis: sicut etiam satisfaceret assumendo Religionem Clericorum cuiusvis Ordinis Militaris, vel Canonicorum Regularium, quia isti duo Ordines, non secus ac alii Religiosi, vitam Regularem agunt in Monasterio. Lezzana, Corduba locis cit.

Supponendum 4. de Sanctimonialibus eorumdem Ordinum Militarium discurrendum esse non secus ac de illis quæ aliorum sunt, non solum quoad vota & Instituti leges, quibus in professione se adstringunt, verum etiam quoad clausuram, quidquid in contrarium aliqui immerito senserint, vel dubitarint. Sic docent Lezzana, Azorius, Navarrus & alii. Etenim Decreta Concilii Trid. sess. 25. cap. 22. *de Regularibus* omnibus Monialibus clausuram

præ-

præcipit, *etiamsi illæ*, inquit, *sub gubernio Militarium, etiam Ierosolymitarum, vivant*. Idemque statuit S. Pius V. Constit. edita 1566. quæ incipit: *Circa pastoralis*, ubi clausuram omnibus Monialibus observandam iubet, non obstante quacumque consuetudine, quæ antea inter eas inducta fuisset, cum Concilium Trid. iubeat observantiam clausuræ non obstantibus consuetudinibus etiam immemorabilibus; & huic obligationi ita adstringuntur Moniales, ut si etiam post Tridentinam Synodum, & Bullam S. Pii V. denuo inducta esset in aliquo Monasterio consuetudo, & legitimo tempore præscripta, illæ quoque quæ post inductionem talis consuetudinis, idest secundum hanc consuetudinem Regulam in eodem Monasterio professæ fuissent, cuiuscumque Ordinis sint, etiam Cruciatarum, quandocumque eorum Prælati talem abusum reformare vellent, tenerentur reformationi se subiicere, idest ad clausuræ observantiam; quia tunc solum quis non tenetur reformationi Regulæ, cuius reformationem non est professus, quando Regula mitigationem a Pontificis auctoritate recepit, non vero quando relaxatio Regulæ procedat ab opposita consuetudine contra observantiam, in qua Religiosæ positæ fuere a Summo Pontifice; idcirco cum mitigatio debiti clausuræ facta non sit a publica summi Pontificis auctoritate, quandocumque denuo eiusdem relaxatio per consuetudinem inducta a Prælatis reformari potest, ac Regula in priorem statum reduci, & cum talis reformatio iuxta Pontificis legem non sit additio super Regulam, tenentur Moniales omnes huic reformationi, idest observantiæ clausuræ se subiicere, tametsi tempore earum professionis non vigeret.

Controvertitur inter Doctores, num Militares Ordines, in quibus tria vota emittuntur, ut sunt Ordines Equitum D. Iacobi, Alcantaræ, Caltravæ, licet non voveant castitatem nisi coniugalem, & paupertatem non perfectam, idest non adeo strictam, sicut aliæ Religiones profitentur, sint vere Religiosi, quod idem est ac quærere, an ad substantiam Religiosi status requirantur vota & observantia trium consiliorum Evangelicorum, obedientiæ scilicet, castitatis & paupertatis, quæ perfectæ sint, & simpliciter tales. Nam de aliis Militaribus Ordinibus, ut S. Mauritii, S. Stephani, S. Lazari, & si qui alii sint, cum duo tantum vota emittant, castitatis nempe coniugalis & obedientiæ, cum eis deficiat aliquid essentiale pro statu Religioso, quod est paupertas, vere & proprie non sunt Religiosi, ut tenet Lezzana loquendo de his Militibus, sicuti non sunt veri Religiosi, Conversi, Donati, Oblati, qui unum tantum vel duo vota emittunt. Dicit tamen eos Milites ex privilegio Pii IV. ab Ordinario exemptos esse.

Ordines supradictos, qui tria vota emittunt tametsi non perfecte & simpliciter, statuunt ac sustinent aliqui, ut Lezzana, Sanchez, Hieronymus Garcia, Suarezius, Pellizzarius esse vere Religiosos, quia per ipsos non est de essentia status Religiosi quod voveantur paupertas, castitas &c. absolute & simpliciter tales, ac proinde dicti Milites voventes cum obedientia castitatem solummodo coniugalem, paupertatem remissam seu latam, constituti sunt in statu veri Religiosi. Status enim eorumdem Militum, in quo obedientiam profitentur, castitatem coniugalem, & paupertatem, licet non strictam in Religione approbata, est status perfectionis, utpote qui non sit status viæ ordinariæ, sed observantiæ trium Evangelii consiliorum per illa tria dicta vota, quatenus ad finem conducunt, dum se totos in obsequium Dei, qui est perfectissimus finis, tradunt, vitamque exponunt pro Fide ac lege Christi, & Ecclesiæ defensione, ut quidam Milites, non secus ac strenui Machabæi tempore Synagogæ contra hostes legis, fortiter dimicando contra Turcas, Saracenos, aliosque Infideles.

Alii vero, & probabilius ac verius sentiunt, contenduntque, huiuscemodi Milites, eo quia non voveant observantiam trium consiliorum Evangelii perfecte, absolute, & simpliciter, cum voveant castitatem solummodo coniugalem, & paupertatem adeo remissam, & laxam, ac fere nullam, non esse veros Religiosos; Nam ad essentiam Religiosi status, ut supra vidimus, requiritur ut voveatur observantia obedientiæ, castitatis, & paupertatis, absolute, simpliciter, & prout sunt tales. Cum igitur prædicti Milites non voveant consiliorum observantiam absolute, & simpliciter talium, idest perfecte in toto suo esse substantiali, (exinde enim talia vota dicuntur substantialia, prout nempe in tali eorum promissione consistit status Religiosus) sed imperfecte, limitate seu conditionate, non sunt veri & substantialiter Religiosi. Sic D. Thomas expressis verbis 2. 2. q. 186. art. 4. ad 3. Et hoc habet etiam caput *Cum ad Monasterium de statu Monacha-*

chali, ubi dicitur: *Abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis adeo est annexa Regulae Monachali, ut contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere*; nimirum, stando in Religione seu in statu Religioso Papa non potest Religiosum dispensare a cuiusvis trium votorum observantia, sed tantummodo eum a tali statu prius subtrahere, nempe efficiendo ut non sit amplius Religiosus, idest Religioni non obstrictus. Quocirca cum hi Milites nec abdicent a se proprietatem, utpote qui dominium bonorum suorum servant, (ut plures etiam contrariae sententiae fatentur) sicuti & alii saeculares, nec castitatem voveant nisi coniugalem, ut nubere possint si velint, carent profecto essentia status Religiosi, ac proinde dici nequit illos vere esse Religiosos. Et equidem per votum observandae castitatis coniugalis non plus obstringuntur, quam ad praecepta omnibus aliis communia: idcirco non ad alium altiorem statum extolluntur, sed communem tantum assumunt, quem etiam omnes alii fideles laici vi divini mandati observare tenentur. Igitur non perfecte Deo consecrantur, sicut requiritur ad tendendum ad perfectionem, quae est finis, & essentia status Religiosi, cum hoc fieri nequeat sine obligatione omnimodae abstinentiae a carnalibus voluptatibus, utpote quae sint maxima impedimenta curae perfectionis, idest intimae inhaesionis Deo per charitatem. Siquidem qui illecebris carnalibus etiam licitis inservit, in coniugem dividitur, idest dividit suos affectus inter Deum, & uxorem, ut sicut fert vinculum coniugale, eidem etiam complaceat. Et cum Angelico ita sentiunt etiam Lessius, Layman, Sotus, Garcia, Barbosa, Bonacina, & alii.

Vota substantialia horum Militarium Ordinum, qui Religiosos se credunt, generaliter loquendo, & a particularibus obligationibus praescindendo, consistunt in hoc, quod ex vi obedientiae obsequi debeant Magistris & Superioribus in iis quae respiciunt externa vitae activae opera, & ad Militiam spectant ac ordinantur; idcirco disponere nequeunt de suis personis, sive alicui personae, confoederatione, homagio, vel alicui feudo per aliquod servitium reale seu personale, quod dedecet ipsorum personas, se iuramento obligare, immo nec se implicare bellis Christianorum, sine suorum Superiorum licentia, utpote qui ratione voti non sunt amplius sui iuris. Lezzana, Pellizzarius. Ratione voti castitatis tenentur se abstinere ab omnibus carnis voluptatibus extra Matrimonium, immo etiam in Matrimonio, quando, & eo modo quo fuerit necessarium ad illorum finem, qui est defensio Religionis & Ecclesiae in bello, & a suis Superioribus fuerit ipsis mandatum. Suarez, Pellizzarius & alii. Et ex vi Regulae, ac Constitutionum debent etiam quibusdam diebus ab uxoribus abstinere, ut notat idem Pellizzarius tract. 16. disp. 1. n. 3. Ita ut si extra Matrimonium, in carnalibus cum alia foemina se immiscuerint, & ipsi, & foeminae quae cum illis rem habuerunt, tenentur talem circumstantiam in confessione aperire, utpote peccatum carnale sacrilegii contraxerint: Et filii ex tali concubitu procreati, tametsi hoc factum fuerit cum soluta, non sunt naturales, sed spurii, quia progeniti sacrilege contra votum castitatis a persona ecclesiastica, & in Religione approbata emissum, sive hi Milites sint vere Religiosi, sive non, ut habetur L. 11. *Tauri*, & ita docent Lezzana, Diana, & alii. Ratione vero voti paupertatis carent libero ac expedito usu suorum bonorum, quae possident, cum in hoc dependere debeant a suis Superioribus, ita ut sine illorum licentia de suis bonis disponendo peccant contra votum paupertatis: unde tenentur inventarium suorum bonorum mittere ad Superiorem, quando ab illo exigatur, vel quando in eorum respectivis Constitutionibus hoc facere praecipitur. Licet vero non teneantur ratione voti ex redditibus suarum Commendarum eleemosynas pauperibus elargiri, ac providere de iis quae opus sint suis Ecclesiis, ad haec tamen tenentur ex eo quod huiusmodi redditus sunt bona ecclesiastica, praecipue quando bellum non gerunt contra Infideles, ad quem finem talia bona ipsis fuerunt applicata.

Verum tametsi talia bona sint ecclesiastica ecclesiasticis applicata, (hi enim Milites sive Religiosi sint, sive non, sunt tamen personae ecclesiasticae) non sunt tamen Beneficia ecclesiastica, ac proinde non tenentur hi Milites ad Horas canonicas persolvendas, nec habitum clericalem, tonsuramque deferre, cum eis non dentur ob ecclesiasticum officium seu sacram administrationem, sed ob Militiam, in qua in favorem Fidei & Ecclesiae se exercere debent. Azorius, Lezzana. Bona vero, quae ecclesiasticis Militibus ob ecclesiasticum ministerium conferuntur, quamvis in rigore non sint Beneficia, quia non sunt perpetua, utpote dependentia a Superiorum arbi-

bitio, ut docet Sanchez Decal. l. 7. cap. 29. n. 14. sunt tamen Beneficia Regularia, cum nihil ad rationem Beneficii eis deficiat: sic onus afferunt recitandi Horas canonicas, ut tenent Azorius & Lezzana. Quamobrem omnis conventio & pactum, quæ circa ea contrahantur, sunt simoniaca, idest materia simoniæ, quod dici nequit de Commendis Militum, quia sunt res mere temporales. Sic Suarez, Bonacina, qui docent ulterius, Commendas, quia bona sunt ecclesiastica, legem vel Magistratum sine gravi culpa vendere & alienare non posse, saltem nisi hoc fiat cum conditionibus requisitis ad bonorum ecclesiasticorum alienationem, quia non sunt earum Commendatarium domini, sed dispensatores. Riccius & Covarruvias citati hic a Lezzana.

Verum quidquid sit, an huiusmodi Milites sint veri Religiosi vel non, non sequitur inde, supradictos, esto vere essent Religiosi, carere rerum suarum proprietate & dominio, utpote qui possint esse veri Religiosi cum solis votis simplicibus, cum status Religiosus vi Constitutionum alicuius ordinis possit nunc subsistere in solis votis simplicibus, quando ita ab Ecclesia approbatus sit, ut patet in Scholaribus Societatis Iesu post primam eorum professionem, qui post biennium probationis, ut iam vidimus, declarati fuere a Gregorio XIII. per suam Constitutionem *Ascendente Domino* veri Religiosi, qui in hac primæva sua professione retinent rerum suarum dominium, donec renunciare iubeantur, dummodo quoad usum & administrationem a Superioribus dependeant, ut docent Suarez, Pellizzarius, Basilius, &c. Immo hoc non implicat, etiamsi vota horum Militum essent solemnia, cum hoc iam incertum sit, dum non conveniunt Theologi in assignando quid vota reddat solemnia, & cum talis solemnitas sit de iure ecclesiastico, ab Ecclesia quoad aliquos limitari potest, ut cum voto castitatis capacitas remaneat contrahendi Matrimonium, & cum voto paupertatis capacitas dominii, & sicut hoc facere potest, revera fecit in approbandis Constitutionibus Ordinum dictorum Militum cum restrictione votorum ad solam castitatem extra coniugium, & abstinentiam ab uxoribus talibus datis diebus, & ad paupertatem ad solam dependentiam quoad solum usum bonorum a Superioribus, relicta professoribus eorumdem Ordinum capacitate ad Matrimonium & dominio eorumdem bonorum. Quare paupertas horum Militum non est adeo stricta sicut Regularium, ut constat ex praxi nunquam reprobata, cum isti Milites vivant in sæculo, familiam, uxores, liberos cum ostentatione suo statui debita alant. Immo providere debent liberis bona, quæ ipsis necessaria sunt ut vivant cum illo decore quod fert nobilis eorum conditio; nam non aggregantur his Ordinibus nisi ii, qui ex illustri orti sunt genere, quæ omnia, & præcipue hoc postremum, exigunt bonorum dominium. Igitur apud huiusmodi Milites, non obstante voto paupertatis, res aliter se habet quoad usum, semper tamen cum dependentia ab eorum Superioribus. Sic Suarez, Palaus, Garcia, quidquid in contrarium sentiant Navarrus, Azorius, Pellizzarius.

Hinc hi Milites de quibuscumque bonis, etiam cumulatis ex proventibus Commendarum, instituere possunt Maioratus, vere & libere testari, sive quia votum paupertatis cum tali limitatione in eorum Ordinibus approbatum sit a Summis Pontificibus, ita ut domini remaneant suorum bonorum, ut de his omnibus, etiam provenientibus ex Commendarum redditibus, disponere possint in morte, & si intestati moriantur, succedant in his naturales eorum hæredes, sicut ex concessa eis facultate nubendi opus erat; sive quia ita receptissima consuetudo apud ipsos obtinuit. Immo pro maiori securitate eorum conscientiæ Gregorius XIII. revocavit motum S. Pii V. qui eis facultatem testandi interdicebat concedens illis secundum pristinam eorumdem consuetudinem facultatem testandi Garcia, Lezzana.

Verum tametsi dicti Milites sive ex Pontificum approbatione Constitutionum huiusmodi Ordinum, sive ex inducta inter eos consuetudine, nunquam ab Ecclesia reprobata, retineant dominium in suis bonis sive patrimonialibus, sive ex redditibus Commendarum ut de iis libere disponere valeant, non alias alii mere sæculares, ego tamen non video quomodo assentiri possim iis, inter quos Molina, Rodriguez, qui extendunt eorumdem Militum dominium quoad facultatem disponendi etiam in usibus illicitis, non in moderatis lusibus recreationis honestæ caussa sed in concubinatu: Quia sive res accipiatur ex parte Papæ, a quo cum tali relaxatione dominii in paupertate approbati sunt isti Ordines, sive ex parte consuetudinis in his Ordinibus inductæ, ex neutro talis facultas agnosci potest in istis Militibus su-

bo-

nem dispensandi in pravis usibus & illicitis. Non ex parte Papæ, qui cum a Christo habeat potestatem in ædificationem, & non in destructionem & ruinam Christianæ pietatis, non potest concedere retentionem dominii cum voto paupertatis etiam cum facultate in privilegiato abutendi rebus possessis etiam in pravis & illicitis; alias esset iniquus dispensator potestatis a Deo sibi commissæ, nempe in spiritualem animarum perniciem: Non ex parte consuetudinis, quia cum esset contra votum paupertatis, a cuius quoad usum a consensu Superiorum hi Milites dependent, esset merus abusus, utpote contra votum, quod est de iure divino, nullam admittens præscriptionem, & Superiores Ordinum, ut Ministri Dei & Ecclesiæ, nequeunt alium usum concedere suis subditis circa res ab ipsis possessas, præcipue Commendarum, nisi qui consonus sit intentioni Ecclesiæ, idest in honestis & licitis, minime in rebus illicitis & inhonestis, cuiusmodi esset dispensare bona possessa in ludis immoderatis, & vetitis, & in concubinis; ac proinde & lucrantes ab ipsis in huiuscemodi ludis, & concubinæ ab iisdem accepta restituere tenentur, quidquid in contrarium dicant Sanchez aliive supra citati: Quia etiamsi domini sint suorum bonorum, horum dominium cum voto paupertatis a Papa concessum supponi nequit nisi limitatum & restrictum ad honestas, licitasque dispositiones, & neutiquam liberum & absolutum ad illicita quoque & inhonesta.

Circa horum Militarium Ordinum privilegia, gaudent hi ex privilegio ipsis Ordinibus concesso, ut non comprehendantur sub iure pontificio, vel mandato seu ordinatione aliqua quoad onera, & rigores, cum sæpe declaraverint Pontifices, eos excludere a communibus præceptis, statutis, oneribus, pœnis, vel prohibitionibus pro Religiosis impositis, ut tradunt Garcia, & Lezzana. Quare non comprehenduntur in Constitutione S. Pii V, & pœnis in ea statutis contra Religiosos, qui agitationibus taurorum assistunt, & in Constitutione Clementis VIII. *de largitione munerum*, quia expresse eos excludit. Includuntur quidem, ut advertunt cit. Garcia & Lezzana, in utraque Constitutione, non secus ac alii Religiosi, Clerici eorum Ordinum, cum comprehendantur in communibus aliorum Regularium legibus. Item alii Milites, præter eos D. Ioannis, ex peculiaribus eorum Constitutionibus, non comprehenduntur in Decreto Concilii Trid. sess. 25. *de Regularib.* cap. 15. in quo præcipitur, ut professio non fiat ante annum decimum sextum, & post annum probationis. Ita testatur Lezzana tom. 2. cap. 5. num. 17. declarasse sacram Congregationem. Item non comprehenduntur in Decreto eiusdem Concilii sess. 6. cap. 3. *de Refor.* quod nemo Regularis cuiusvis privilegii prætextu tutus censeatur, si delinquat degens extra Monasterium, ab quin Ordinario loci visitari, puniri & corrigi possit. Nec pariter includuntur in cap. *Benef. de Regularib.* statuente, Beneficia (& ita est de pensionibus) vacare per professionem Religiosam, ac proinde, ut experientia comprobat, in ipsis non vacant. Similiter non comprehenduntur Religiosorum nomine, quoties in Constitutione *Maioratus* ponitur clausula exclusiva Religiosorum. Si vero ponatur clausula *potens ac debens ducere uxorem*, exclusi manent Milites D. Ioannis, qui nubere non valent. Sic Lezzana cum aliis. Item non comprehenduntur sub prohibitione comedendi lacticinia tempore Quadragesimæ, ex vi Bullæ Cruciatæ, sicut habetur in Bulla. Nec tandem comprehenduntur in cap. *Ne clerici vel Monachi* in 6. ubi maiori excommunicatione mulctantur Religiosi habitum suæ Religionis temere dimittentes, tametsi ob suas particulares Constitutiones semper teneantur suum habitum deferre. Sic Garcia, Lezzana, secundus quorum addit, declaratum esse a sacra Congregatione, Regularem Militem, si fuerit Canonicus, non posse deferre supra habitum Canonicalem crucem Ordinis Militaris, & ita tenet etiam Barbosa verb. *Miles Regularis* n. 2. Et est probabile, tales Milites capaces esse Beneficii ecclesiastici ac pensionis, quorum incapaces sunt alii Religiosi; & quia non comprehenduntur in odiosis quæ spectant ad Regulares, & quia dato etiam quod sint vere Religiosi, modum tamen Religiosum non tenent, & suos redditus quasi proprios obtinent. Sic Lezzana, Azorius cum aliis.

Inter privilegia vero, quibus hi Milites Regulares fruuntur, sive sint veri Religiosi, sive non, primum est, quod sunt ecclesiasticæ personæ, utpote specialiter Deo dicatæ, & sub Religiosa Regula vitam ducentes, & eorum status in iure sub nomine Regulæ & Religionis approbatæ computatur, cum professio in his Ordinibus valida sit. Suarez, Lezzana. Hinc simoniacam labem contrahere possunt in venditione vel emptione habitus horum Ordinum, si pro ipso aliquid detur vel accipiatur, ut pretium

ctum emendi vel vendendi huius habitus, sive sint veræ Religiones, sive non, quia habitus ius præbet ad multa privilegia ecclesiastica, & sic connexionem habet cum re spirituali. Gaudent quoque ipsi Milites privilegio Canonis, ut si quis eos percutiat, incurrat excommunicationem Canonis *Si quis suadente diabolo*. Item potiuntur privilegio fori, ut conveniri nequeant coram iudice sæculari, sed coram eorum Prælatis. Sic Pellizz. Lezz. Barbos. & hoc extendunt etiam ad eorum Novitios, cum eo tempore sint personæ ecclesiasticæ, & in favorabilibus æquiparantur Professis, & ut personæ ecclesiasticæ potiuntur etiam privilegio Immunitatis a Gabellis: Lezz. Garcia, qui hoc privilegium extendunt etiam ad eorum uxores viduas. Num vero gaudeant privilegio, ut possint peccata sua etiam Confessario non approbato ab Ordinario confiteri, ut vult Sancius, in hoc aiunt Salmanticenses standum esse consuetudini, quam ait Diana esse contrariam. Possunt quidem accedere (& hoc certum est) ad Confessarium, vel ad Communionem ense accincti, quia ensis est pars eorum habitus, & quia eorum status est, semper promptos esse ac paratos ad bellum contra communes Religionis hostes. Ita Ioan. Sancius, Lezzana & alii.

§. VII.

De voto assumendi statum Religiosum.

Vovere Religionem, ac ingredi, aliosque ad huiuscemodi statum consilio, & hortatione inducere, servata tamen conditione prius explorandi & in se, & per aptum Directorem, divinam vocationem, quæ, ut vidimus, prorsus necessaria est ad huiusce status electionem, bonum, laudabile & meritorium esse ita manifeste per se patet, ut a nemine ambigi possit, quemadmodum sapienter ostendit Angelicus Doctor 2. 2. q. 189. a. 3. ex eo quod cum votum sit promissio facta Deo de re meliori, maxime hoc contingit in vovenda Religione posita divina vocatione, dum religio est status omnium excellentissimus, ut exhibeatur debitus cultus, & tributum omnium nostrarum actionum Deo, ut supremo Domino & ultimo fini; cum per ingressum Religionis homo per totam vitam mancipetur specialioribus divinis obsequiis atque de toto seipso perfectissimum offerat holocaustum. Quare bonum est etiam alios ad hunc statum inducere, facta eis tamen advertentia præmittendi serium de divina vocatione examen, sine quo non expedit, idest bonum non est alicui in particulari votum Religionis emittere; alias cum in incerto res versaretur, esset forsasse offendiculum iniicere æternæ voventis saluti, ac proinde magna circumspectione, maturitate, & consilio opus est ad deliberandum in re, quæ tanti est momenti, cum ab ipsa æterna salus statum hunc assumentis dependeat.

Verum quomodo se gerere debeat qui Religionem vovit, idest ad quid teneatur vel non teneatur, cum satis hoc expositum sit agendo de voto, hinc summatim censeo hæc prælibanda exhibere. Qui igitur votum ingrediendi Religionem emisit, tenetur curare pro viribus omni adhibita diligentia, quæ in re gravi prudenter poni solet, Religionem ingredi, ut ex D. Th. q. 189. art. 3. ad 2. Huic tamen obligationi non adversatur, ut qui hoc vovit, ante executionem possit, immo debeat se manifestare Prælatis illius Religionis, quam ingredi statuit, & inquirere num habeat aliquod essentiale impedimentum; immo etiam detegere aversionem, quam forte habet ad Religionem, nam hoc conducit ad prudentem admissionem ad talem statum. Non tenetur tamen manifestare Prælato in petendo Religionis habitu votum quod tenet ingrediendi Religionem, cum ex vi voti teneatur solummodo media ponere per se necessaria executioni. Caietan. Bonac.

Qui Religionem vovit, non satisfacit, ut supra iam vidimus, suæ obligationi Ordinem Militarem ingrediendo, immo nec ingrediendo Religionem relaxatam, & quoad principaliores obligationes collapsam, nisi forte spes sit proximæ reformationis, cum talis Religio nomen Religionis non mereatur, nec ad perfectionem, immo ad perditionem conducat, & hoc non est fugere pericula, sed eis obviam ire. Quare si quis voverit huiuscemodi Religionem, non tenetur implere, etiamsi hoc cognosceret quando votum emisit, cum hoc votum non sit promissio de re meliori, Deoque accepta, nec in tali voto prudenter se gerit debitæ spirituali suæ saluti consulendo.

Qui vovit ingredi Religionem strictiorem, speciali præciso privilegio non satisfacit suæ obligationi per ingressum in laxiorem, quia minus præstat quam promiserat. Satisfaceret quidem si res e contra se haberet, cum quis suum propositum in melius mutare possit. Sic Pellizz. Reginald. qui addunt, posse eum, qui votum emisit de Religio-

ligione strictiori, assumere aliam æque strictam, quia vovens sine ulla Superioris licentia in certo æquale mutare potest suum votum. Bonac. *de Legibus* disp. 4. q. 2. §. 6. n. 4. Caeterum, qui professus est Religionem laxiorem, omnino liber manet a voto ingrediendi strictiorem. Sic D. Thomas 2. 2. q. 189. art. 8 ad 3. ubi ait: *Quia votum solemne, quo quis obligatur minori Religioni, est fortius, quam votum simplex, quo quis astringitur maiori Religioni.* Dixi, *præciso speciali privilegio non satisfacit suæ obligationi*: Nam si aliqua Religio speciale habeat Pontificis privilegium admittendi eos qui strictiorem voverunt, tales satisfaciunt illam assumendo; quia Pontifex hoc concedens in favorem Religionis, commutavit tale votum, vel Prælatis facultatem talis commutationis concessit. Huiusmodi privilegium habent Patres Benedictini, & refertur in *Compendio Mendicantium*, & non est revocatum in revocatione Oraculo vivæ vocis facta a Gregorio XV. & Urbano VIII. & Sorb. refert privilegium concessum Camaldulensibus a Leone X. Aliud Iulii II. Congregationi Montis Oliveti; Aliud Eugenii IV. Ordini S. Augustini, quæ per privilegiorum communicationem aliis etiam competunt Ordinibus. Notat tamen Portel. *de dubiis regul.* verb. *votum* in additionibus n. 36. ingredientem tenere tale suum votum Prælatis manifestare, ut illud commutare, aut super eo dispensare valeant. Subditur vero limitatio in privilegio Eugenii IV. quam pro omnibus admittunt Sanch. Palaus, Laym. nempe si antequam Professionem admittat in laxiore, ex laxiore egrediatur, dispensatio nullius est roboris vel momenti. Sic Salmant.

Qui Religionem vovit in genere, vel aliquam in particulari, docet D. Thomas 2. 2. q. 189. art. 3. ad 2. si in particulari, *ille qui se voto obligavit ad certæ Religionis ingressum, tenetur facere quantum in se est, ut in illa recipiatur; & si quidem se intendit simpliciter ad Religionem obligare, si non recipiatur in una Religione, tenetur ire ad aliam: si vero intendit se specialiter obligare ad unam solam, non tenetur nisi secundum modum suæ obligationis.* Verum cum S. Doctor hic non explicet quas solicitudines adhibere debeat vovens, ut censeatur debitum sui voti implevisse, regula aliqua hic subiicitur a Salmanticensibus; videlicet, quod si in genere vel in specie voverit Religionem, tot adire debet Religiones, & Monasteria, ut postea repulsus non sit moralis spes fore ut prudentum iudicio alicubi recipiatur. Non tamen putant Salmanticienses, omnes ipsi adeundas esse Religiones, non omnia Monasteria, sed quatuor saltem vel quinque diversas Religiones, si nullam in voto destinavit; sic tres aut quatuor domus eiusdem Ordinis, si alicui vovendo se obligavit, statuunt necessarium ac sufficiens esse ut debitum sui voti impleat: Et hanc regulam præscribit etiam Garcias cum Laymano & aliis. Si autem ab iis Religionibus & domibus, ad quas sincero animo accessit habitum petendo, absolute & cum caussa perpetua dimittatur, liber erit ab obligatione voti: Si vero caussa repulsæ fuit temporalis, puta adversa valetudo, tenera ætas, indigentia parentum &c. his sublatis tenetur iterum easdem diligentias repetere, ut sui voti oneri satisfaciat.

Qui in genere Religionem ingredi vovit, non est cogendus assumere strictiorem, puta Capuccinorum, vel Carthusianorum, & si ab aliis laxioribus repellatur, cum has exquirendo suo satisfecerit debito, non ad aliquid plus tenetur: Vovens enim Religionem in genere, censetur vovisse Religionem communi hominum naturæ accommodatam. Sic Ricard. Sylvest. Angel. Armilla, Garcia, & alii. Et si ingredi voverit aliquam Religionem ex Mendicantibus, repulsus a Calceatis non tenetur Ordinem ingredi Excalceatorum, tum quia si repellatur ut ineptus ad illos Ordines, multo magis talis erit ad istos, in quibus præter generales, speciales quoque qualitates requiruntur; tum quia communem voventium intentionem, iuxta Sanchez, huiuscemodi asperitas excedit, & specialem spiritus vocationem, atque auxilia exquirit; quapropter licet ab illis expulsus ab istis reciperetur, hasce ingredi non tenetur. Similiter qui Religionem vovit in genere (nisi aliunde de ipsius intentione constet, cui semper standum est, cum votum sit lex particularis, quam quisque sibi imponit, ideoque non plus quam ipse intellexerit in vovendo, obstringitur) non tenetur quærere Religionem extra suam Provinciam seu nationem ut ingrediatur, ut omnes tenent, quia censendus est non intendisse se obligare Religioni, nisi intra suam Provinciam, si ab aliqua, quæ in ipsa reperitur, admittatur, & multo magis de fœmina id dicendum est.

Vovens ingredi tale Monasterium, non vero talem Religionem, si a Superioribus Monasterii absolute, simpliciter, & legitime repellatur, non tenetur ingredi aliud Mo-

nasterium eiusdem Ordinis, quia petito habitu ab illo Monasterio, quod ingredi voverat, censetur necessariam adhibuisse diligentiam, quæ præstari solet in re magni momenti, ut suo debito satisfecerit, & semper censetur vovisse cum tacita conditione, nisi repellatur.

Nota, Prælatum Regularem eadem facilitate repellere posse petentem ingredi ex voto, ac eum qui non vovit, quia votum alterius nullam obligationem ei induxit, neque cooperatur fractioni voti, nisi quando illegitime eum dimittat.

Vovens Religionem pro munere & statu Clericali, vulgo *da Coro*, non laicali, habensque dotes requisitas pro tali statu, si solum intra Ordines, quos iuxta suam intentionem tenetur requirere, recipiatur, non tenetur ingredi, & ab onere voti liberatur, quia non tenetur nisi ad quod in vovendo expresse vel tacite intellexit, ac proinde si intellexit promittere ingressum Religionis ut Clericus, habeatque necessarias dotes, si pro tali officio repellatur, cessat sui voti obligatio, quæ ultra eius intentionem non extenditur. Si vero non cogitaverit in vovendo de statu Clericali vel laicali, licet habeat dotes pro Clericali, & nonnisi pro laicali Prælatus eum admittere velit, tenetur ingredi Religionem ad illum gradum, ad quem admittere voluerit Prælatus. Bonac. Lessius, Pellizz. Suarez, Garcia hic citati a Salmant.

Qui Religionem vovit non advertendo, an scientia requiratur ut recipiatur ut Clericus, vel ars aliqua requiratur ut recipiatur ut laicus, nec alterutrum sit ei valde difficile percipere, quidquid in contrarium dicant Salmanticenses, certe iuxta gradum pro quo admitti velit, ut sui voti obligationem impleat, eas addiscere tenetur, quia eo ipso, quod quis se obligavit ad aliquem finem, se simul, tacite saltem & implicite obligavit ad media ad finem intentum conducentia; alias illius intentio illusoria esset, cum finis sine mediis assequi nequeat, eo vel maxime, quod inutiles ad Religionem non admittuntur.

Qui postquam Religionem vovit, Matrimonium contrahit, peccat mortaliter Matrimonium contrahendo, nec intra bimestre sine gravi culpa debitum petere vel reddere potest, quia intra bimestre Matrimonio non consummato adhuc aptus est ad obligationem suam implendam per ingressum in Religionem. Si autem intra bimestre consummat, tunc ponit impedimentum, quo ad Religionem fit ineptus, unde licite & reddere & petere potest, cum id non sit contra votum, cuius impletioni impedimentum non ponit, cum iam in illo statu facta sit ei impossibilitas: votum tamen in eo non cessat, sed suspenditur, ita ut quamprimum potest illud exequi teneatur; ut si alter coniux ingredi velit Religionem, vel in hæresim aut adulterium labatur, aut moriatur, aut libere ei facultatem concedat ingrediendi in Religionem, sive alia caussa occurrat iusti divortii, in his casibus Religionis ingressum sine gravi culpa ommittere nequit, sive remittendo adulterium ab altero coniuge commissum, sive adulterando, quo fit alterius delicti compensatio, ut iusta caussa divortii tollatur, quia ita sua sponte, & non Matrimonii impedimento impotens redditur ad suum votum implendum. Sic Suarez. Bonac. Pellizz. cum aliis hic citatis a Salmantic.

Si votum quis habeat Religionis ante sponsalia, votum servare tenetur, cum omnis promissio eidem posterior nulla sit & irrita, utpote de re illicita & incompossibili: Nam res semel uni obligata non potest nec licite nec valide alteri obligari. Quocirca istiusmodi sponsalia, utpote nulla, non afferunt impedimentum publicæ honestatis.

Qui post consummatum Matrimonium votum ingrediendæ Religionis emisit de alterius consensu, referendo se ad tempus quo liber fuerit, quando tempus contingat in quo sit liber, illud exequi tenetur. Quod si voveat in illo statu, in quo extat, Religionem ingredi de consensu alterius, votum tunc tenet, non tamen absolute, sed conditionate, idest si uxor præstare voluerit quæ de iure sunt requisita, nimirum si ipsa quoque ingredi velit Religionem, si forsan cum iuvenis sit, in eam cadere possit suspicio incontinentiæ; & si senex sit, voveat castitatem in sæculo. Sic Pellizz. cum Lessio & aliis, qui etiam advertunt, quod si coniuges ex mutuo consensu ambo Religionis ingressum voveant, donec ingrediantur ius habent licite debitum petendi & reddendi, quia actus coniugii tunc minime obstat tali voto, nec ius executionem impedit.

Qui Religionem vovit non satisfacit suæ obligationi Episcopalem statum assumendo, quidquid in contrarium dicant aliqui, ea adducti ratione, quod Episcopatus sit status Religioso perfectior; quia Episcopatus est quidem per se loquendo, & formaliter status perfectionis, non propriæ tamen, sed alie-

næ,

næ, non passivæ, sed activæ, & ideo quia ad perficiendum alios ordinatur, constituitur a D. Thoma status Religioso perfectior: unde, secluso necessitatis casu, melius est Religionem voventi ad Religionem transire, quam ad Episcopatum, & sic non potest per se ipsum commutare suum votum Religionis in curam Episcopalem, cum votum propria auctoritate commutari nequeat in melius secundum se, sed quatenus id est melius voventi. Sic expresse S. Thomas 2. 2. q. 189. art. 3. ad 1.

§. VIII.

De debito perseverandi in Religione in illo, qui Religionem ingredi vovit.

Varia circa hoc observanda occurrunt, quæ iam omnes communiter admittunt, ac præcipue notantur a D. Th. 2. 2. q. 189. art. 4. nempe vel vovens vovit ingredi Religionem, ut eam tantum experiatur an sibi conveniens fuerit, vel animo perseverandi; vel in genere vovit nihil cogitando vel de libertate exitus, vel de perpetuitate permanendi. Qui habet votum solum ingrediendi Religionem ad experiendum in probatione utrum talis status ei sit congruus, idest suæ conditioni, si in probatione non deprehendat difficultates ita graves, ut sine magna vi eas superare queat, non potest egredi sine gravi culpa, quia votum ingrediendi Religionem supponit implicite voluntatem etiam in ea profitendi, quando eius onera non difficillime sustinere valeat, cum votum ingrediendi Religionem non sit votum suscipiendi tantummodo habitum Religiosum, sed simul serviendi Deo in statu Religioso toto vitæ tempore. Igitur tenetur ad professionem faciendam, si probata Religio non displicuerit; alias non satisfacit sui voti obligationi, quia votum obligat suscipere habitum bono & sincero animo experiendi probationem Religionis. De ratione autem talis probationis est ut probata Religio suscipiatur, si bona & conveniens ad spirituale animæ bonum inveniatur; sin minus, ea deseratur. Igitur qui vovet Religionem ingredi ut eam probet iuxta probationis rationem, idest si ea videatur sibi convenire nedum ad bonum spirituale animæ, sed ad vitam quoque quiete & tranquille transigendam, quando ex probatione talis revera ei esse videatur, ut suo satisfaciat debito, tenebitur vi voti illam amplecti, ad quod non tenetur voto non obstrictus, quia ius ipsi concedit probationem cum omnimoda libertate vitam illam amplectendi vel deserendi: qui autem voto se adstrinxit, sibi omnimodam libertatem ademit, & solummodo suscipere potest probationem iuxta formam iuris communis, quoad hoc ut experiatur per annum, an congrua & conveniens sibi videatur esse Religio, & si talis ex experientia ei non videatur, eidem liberum sit exire; si secus vero, non implet sui voti obligationem, si non profiteatur. Sic Pellizzarius, Garcia, aliique.

Qui autem vovit Religionem cum intentione profitendi, ac bona fide animoque permanendi Religionem est ingressus, ac sufficientem diligentiam adhibuit, ut modo Religioso se attemperet, omnia solicite implendo ac humiliter, quæ Novitio talis Religionis incumbunt, ita ut per ipsum non stet quod profiteatur, faciendo quantum in se est, si e Religione eiiciatur, quia ineptus ei videatur, idest sine sua caussa pro dimissione, non adhuc est liber a sui voti obligatione secundum probabiliorem, si Religionem voverit in genere, non talem in particulari, sed solummodo postquam alteram & alteram adeundo, non amplius detur moralis spes, quod in aliqua ad professionem admittatur; & multo minus satisfecisset suo debito, ac aliam Religionem ingredi teneretur, si per ipsum stetisset quod eiectus fuisset; quia nempe non fecit quantum in se est, idest debitam non adhibuisset diligentiam ut impleret Novitii onera, sed remisse ac laxe in hoc se gessisset, quia qui finem intendit, media quoque ad illum necessaria intendere censetur. Quod si exeat ob aliquam urgentissimam caussam, & præcipue si tempore probationis magnam & extraordinariam difficultatem non prævisam tempore voti experiatur, aut timeat grave & urgens periculum alicuius mali aut damni spiritualis, vel ob ægritudinem, quæ iudicetur multo duratura, vel ob gravem parentum necessitatem, &c., tunc egredi potest, dum notabilis rerum mutatio eum legitime excusat. His tamen præcisis, non poterit absque mortali peccato Religionem deserere, cum non solum ad ingressum se obstrinxerit, sed etiam ad professionem. Igitur ut voti obligationem impleat, nulla interveniente ex allatis iustis caussis, tenetur usque ad professionem perseverare.

§. IX.

De tempore implendi votum Religionis ingrediendæ.

Qui vovit ingredi Religionem, vel tempus sibi destinavit pro ingressu, & tunc non tenetur ingredi nisi designato tempore; vel non designavit, & in tali casu ingredi debet quamprimum moraliter & commode possit. Et hoc est debitum, quod communiter afferunt omnia vota, quibus nulla facta sit temporis designatio, cum Deuteron. 23. dicatur: *Cum votum voveris Domino, non tardabis reddere ... & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum*. Alias nullum esset tempus determinatum, & progredi posset in infinitum, cum non sit maior ratio, quare hoc tempore urgeat obligatio, & non illo. Unde si promissiones factæ hominibus & acceptatæ obligant quamprimum moraliter & commode impleri possunt, multo magis hoc fieri debet in voto, quod est promissio facta Deo, ab eoque acceptata, & illa facta hominibus infinite dignior; unde ipsi promissa suo statuto tempore debent impleri. Sic communiter Doctores, qui advertunt, strictius obligare votum Religionis, ut quamprimum commode possit, impleatur, quam alia in quibus non agitur de obsequio perpetuo, ut eleemosynæ &c. Illud *quamprimum* vero intelligendum est cum aliquo temperamento temporis ut L. *quod dicimus* ff. *de solutionibus*, idest quod temporis spatium non sit maximum nec minimum, sed boni arbitrio viri iudicandum.

Qualis vero mora ingrediendi Religionem data opportunitate requiratur ad mortale, a sanioribus Theologis, secluso omni timore impedimenti, statuitur medii anni spatium; si autem ultra differatur impletio, nulla interveniente iusta caussa, censetur notabilis procrastinatio, ac proinde mortalis culpa, cum hæc maior dilatio cedat in gravem diminutionem divini obsequii, quod non contingit ita facile in aliis votis, sicut in hoc in quo agitur de obsequio, cultu ac famulatu perpetuo Deo præstando, seu perpetui sacrificii exequendi. Garcias cum aliis. Minor enim dilatio ad exequendam rem tanti momenti non censetur notabilis, nec ideo gravis.

Qui vero tempus assignavit, non ante temporis designationem urget debitum ingressus in Religionem sub gravi. Sed in hoc quoque advertendus est modus, quo tempus assignavit, idest an initio temporis, an infra. Nam si quis assignavit tale tempus ut initium eiusdem temporis statutum sit, quando hoc advenerit, si nulla iusta gravis caussa impediat, quamprimum moraliter, idest commode possit, adimplenda est obligatio; v. g. si quis promiserit Religionem ingredi, quando viginti annos impleverit, aut parentes eius morientur, vel &c., adveniente tali designato tempore, tenetur quamprimum commode possit suam obligationem implere. Cæterum non tenetur anticipare, licet prævideat, ac etiam certo sciat adventurum impedimentum, quo ei impossibile reddatur voti executio, cum eius obligatio non extendi queat ultra ipsius intentionem, sicuti non tenetur Fidelis Missam audire die non festo &c., quamvis sciat aliquis futurum ut die festi advenientis audire Sacrum impediatur. Quod si tempus assignatum extensionem habuerit, ut si vovens promittat v. g. intra annum Religionem ingredi, intra sex menses, &c., non tenetur promissionem implere nisi circa finem anni, dummodo tamen non prævideat tunc ei obventurum impedimentum, quia in tali casu debet tempus prævenire; cum enim totum illud tempus sit assignatum obligationi, non prævenit tempus obligationis, sed executioni annexum, ad quod tenetur, non secus ac qui prævidens, die festo hora tardiori sibi futurum impedimentum ad Sacrum audiendum, auditionem anticipare debet, quia toto illo tempore tali obligationi est obnoxius. Suarez, Bonac. Garcias & alii. Verum nisi constet, voventem tempus assignare voluisse ad finiendam obligationem, quod non ita facile præsupponi potest in voto Religionis, sive culpabiliter, sive inculpabiliter intra tempus statutum votum suum non exequatur, non idcirco cessat illius obligatio, cum talis temporis designatio non posita sit ad tempus finiendum, sed ad executionem solicitandam. Quare ab eo qui vovendo tempus pro executione assignavit, duplex incurritur debitum, & ingrediendi Religionem, & talem dato tempore ingrediendi, ita ut si hæc secunda violetur obligatio, adhuc prima remanet; non secus ac qui cum sit debitor alteri certæ summæ, promittit intra tantum temporis, puta intra unum vel duos menses intra annum soluturum, si non satisfaciat intra tale tempus, non ob id liberatur a debito solvendi, sed tali obligatione non impleta remanet altera, quæ est principalis, solvendi pecuniam quam debet creditori.

§. X.

§. X.

De modis quibus cessare potest votum Religionis.

Varii sunt modi, nempe variæ sunt caussæ, quibus cessare potest voti Religionis obligatio, & præcipuæ quinque a Doctoribus recensentur, videlicet materiæ mutatio, cessatio finis motivi, si non impleatur conditio sub qua votum fuit emissum, irritatio, dispensatio aut commutatio. Cessat primo huiuscemodi voti obligatio, si ipsi voto iam emisso notabilis materiæ mutatio superveniat, quæ talis sit, ut si vovens eam prævidisset, minime voluisset se obligare; nam votum semper sub tali conditione emissum censetur, dummodo notabilis improvisa mutatio non superveniat; & hoc generale est omni promissioni. Sic Bonac. Pellizz. cum aliis. Dixi *notabilis mutatio non prævisa*, quia si notabilis, non esset, vel esset prævisa, perseverat voti obligatio. Si autem adsit dubium, an talis mutatio tanta sit, ac talis, ut ea prævisa votum emissum non fuisset, cum votum sit in possessione, & alteri incumbat probare talem esse mutationem, votum impleri debet.

Cessat 2. voti obligatio cessante totaliter fine motivo primario, ob quem votum emissum est: nam si cessaret finis secundarius, vel cum duo fuerint fines principales, unus tantum cesset, in utroque casu remanet voti obligatio. Cessat quidem voti obligatio cessante fine primario, & unice primario, ob quem tale votum emissum fuit, ut res iam per se patet; quia cum votum sit lex particularis, ut alias diximus, quam quisque sibi imponit, non extenditur ultra eius intentionem: unde cum intentio talis voventis fuerit unice ac principaliter se ob talem finem obligandi ad id quod vovit, cessante hoc fine cessat etiam obligatio, quam cum intentione talis finis sibi imposuit. Quare si quis Religionem vovit ut inimicorum insidias evitaret, & illi mortui sint, vel vovens longe ab eis moretur, ut nullum adsit insidiarum periculum, cessat obligatio voti ad hunc finem emissi.

Cessat 3. talis voti obligatio non impleta conditione sub qua fuit emissum, sive talis conditio pendeat a naturalibus caussis, ut si dicat *voveo Religionem ingredi, si convaluero ab infirmitate*; sive ab ipsius voventis voluntate, ut *si hoc vel illud fecero*, quod fieri potest etiam in pœnam peccati, ut *si tale peccatum commisero*, vel in gratiarum actionem, ut *si toto hoc anno non lapsus fuero in tale peccatum*: Nam votum sub conditione non obligat absolute & perfecte, sed dependenter a conditionis eventu, qua proinde non impleta cessat talis obligatio, ut in omnibus aliis contractibus contingit. Quod si ex dolo voventis conditio non impleatur, cum fraus & dolus patrocinari non debeant, tunc vovens non remanet liber ab obligatione sui voti, quia impedimentum posuit, ne conditio impleretur. Si autem obligatio voti imposita sit in pœnam peccati, si quis ob fragilitatem, libidinem, cupiditatem, &c., vel ob alias caussas conditionem, quæ est in sua voluntate, non impleat, non manet voto obligatus, quia revera posita non fuit conditio sub qua, & non aliter voluit se obligare. Sic Salmant. hic n. 39.

Quarto cessare potest votum Religionis per irritationem, quando fuit factum ab impubere, quod irritari potest ab iis, a quorum potestate dependet, ut sunt pater, mater, tutores, ut iam diximus agendo de voto.

Quinto cessare potest talis voti obligatio per voti dispensationem, vel commutationem factam ab eo, qui legitimam habet potestatem, nempe ab Ecclesiæ Prælatis, ut ex D. Th. 2. 2. q. 88. art. 12. Cum enim Prælati Ecclesiæ sint vices Dei gerentes, ex iusta caussa possunt voti obligationem relaxare, vel votum remittendo, vel illud commutando. Nam res Deo accepta ipsi promissa dependet ab ipsius arbitrio, unde ipsius rei promissioni cedere potest, quod ipsius nomine faciunt Ecclesiæ Prælati declarando ex iusta caussa, quæ executioni voti opponitur, unde fit ut res promissa non sit amplius de bono meliori, ac proinde non amplius Deo accepta. Votum vero Religionis dispensari potest vel commutari a solo Summo Pontifice: Nam licet non habeatur textus expressus talis reservationis soli Papæ dispensandi vel commutandi votum Religionis, ex consuetudine tamen, & ex stylo Curiæ sic habetur, & sic semper excipitur in Bullis, aut Iubilæis facultatem ad quæcumque vota concedentibus dispensanda seu commutanda. Hæc tamen reservatio Summo Pontifici currit solummodo, quando votum Religionis simpliciter & absolute emissum fuerit: non habet enim locum talis reservatio, si votum fuerit emissum sub obligatione tantummodo peccati

venialis, quia hoc non est votum simpliciter, vel si fuerit pœnale conditionale, etiam impleta conditione, aut disiunctivum, aut Religionis non approbatæ, aut minus propriæ. Nam hæc, & alia huiusmodi relaxari possunt etiam ab iis, qui relaxare possunt alia vota non reservata.

Alia vota etiam Papæ reservata commutari possunt propria auctoritate in votum ingrediendi Religionem, & in ea perseverandi, cum alia vota sint operum particularium; per Religionem vero homo totam suam vitam Dei obsequio deputat. Unde sicut particularis includitur in universali, sic alia vota sub Religionis voto continentur. Sic habetur in cap. *Scripturæ de voto*; & docet S. Thomas 2. 2. q. 88. art. 12. ad 1. Hoc tamen totum intelligendum est iuxta Suarezii explicationem de voto constituente Religionem, ut est professio; ita ut, addit, quod in simplex votum ingrediendi Religionem non possunt alia vota commutari, ita ut per ingressum extinguantur, ac proinde si vovens in illo statu non perseveret, ad omnia alia vota remanet obnoxius.

§. XI.

De Novitiatu.

Novitiatus est veluti ianua ad Religionis ingressum, & prævia præparatio ad professionem digne emittendam: se habet enim Novitiatus veluti Sponsalia de futuro respectu Matrimonii, ac ideo talis præparatio seu dispositio dicitur Novitiatus, & non secus ac Sponsi, hi Religionis candidati dicuntur Novitii. Etenim Novitiatus est prævia exercitatio in Religiosa observantia statuta a Iure canonico, præcipue a Concilio Trid. sess. 25. cap. 15. & 16. quam inter Religiosos percurrere debet qui Religiosum statum assumere statuit; non solum ut experiatur vitam, quam post professionem agere debet in observantia vitæ communis, Regularum Ordinis suscepti, cæterarumque austeritatum, quæ in tali Ordine præscribuntur, videaturque an talis ratio vivendi sit ipsi conveniens, ac ideo prudenter deliberare possit de professione emittenda, vel tali vita deserenda; sed etiam ut per pietatis opera se ad perpetuo Dei obsequio per solemnem professionem digne, sancteque dicandum disponat. Quare plura requiruntur ut Novitiatus valide, ac licite percurri queat. Ita enim professio a Novitiatu dependet, ut si in aliqua substantiali conditione deficiat, nulla erit subsequens professio.

§. XII.

De informatione capienda admittendorum ad Religionem.

Quam noxium ac perniciosum sit, nulla habita perquisitione aut probatione ab iis ad quos spectat, super qualitate, vocatione, ac spiritu Religionis in illis qui habitum & ingressum in Religionem postulant, præcipitanter ac improvide eos admittere, nemo non videt, cum facillime intelligi queat, hanc esse unam ex præcipuis rationibus collapsæ, & collabentis Monasticæ sanctitatis, seu Regularis observantiæ ac perfectionis. Ex hoc quippe contingit, ut inepti, ait Van Espen, & Monasticæ Religionis vacui, immo adhuc spiritu mundi turgidi in Monasteria irrepant, qui tum reliquos corrumpant, ac sensim omnem Regularem disciplinam evertant, quin & avertant. Nec solum Ordini talis indiscreta admissio nocet, sed iis quoque, qui ita recipiuntur periculosa est, & multum noxia esse solet. Quare opus est, ut cum magna cautela procedatur in admittendis postulantibus ad Religionem. Plura enim obsistere possunt vel validæ vel licitæ admissioni alicuius petentis Religionis ingressum. Non sufficit enim ad Religiosum statum assumendum bonum & efficax desiderium se recipiendi ad perfectiorem statum, relicto minus perfecto; sed cum novus huiuscemodi status sit nova moralis forma superveniens, novas etiam & huic statui proportionatas dispositiones exquirit, quæ si desint, & forma inepta est subiecto, & subiectum formæ. Idcirco hisce dispositionibus expertes admittendi non sunt ad Religionem, & si ex ignorantia, vel imprudentia admittantur, quandoque nulla, quandoque valida, semper tamen illicita est receptio, iuxta diversarum dispositionum naturam. Quocirca ut in tali admissione sine errore, sed prudenter ac recto ordine procedatur, operæ pretium est, ut ante admissionem exacta de postulante curetur informatio, & per diligens examen eius vocatio probetur.

Quam necessarium sit ad bonum tum commune Religionis, tum etiam ipsius postulantis, antequam ad Religionem admittatur, diligenter inquirere, & informari de eius origine, indole, moribus, anteacta vita, si aliquo notabili vitio sit obnoxius, an aliquod grave scelus commiserit, vel ære alieno sit gravatus, &c. manifestissime patet, cum ab hoc valde pendeat illius exi-

tus in Religione, tranquillitas Religionis, ipsiusque postulantis quies, &, quod magis interest, ipsius æterna salus. Hinc ne in admittendo ad Religionem, ab iis, ad quos spectat, aliquid prætermittatur, caverunt suis particularibus Constitutionibus Romani Pontifices, & primo Sixtus V. anno 1585. sua Constitutione, quæ incipit *Cum de omnibus Ecclesiasticis Ordinibus*, viros supra decimum annum habentes non aliter recipi posse ad habitum, nisi prius de eorum parentibus, patria, &c. inquiratur; & si recipiantur, annullat professionem ac irritat, & Prælatis sine tali informatione recipientibus, vel quos sciunt gravari aliquo ex memoratis defectibus, assignat privationem vocis activæ, & passivæ, officiorum, graduum, & dignitatum quarumcumque, quæ ab eis possideantur. Moderavit altera sua Constitut. quæ incipit *Ad Romanum Pontificem* an. 1588. præcedentem, servatis tamen pœnis, & quoad crimina se explicavit, nempe quando deducta sint ad forum. Gregorius postea XIV. in Bulla, quæ incipit *Circumspecta* an. 1590. amplius etiam dictas Sixti V. Bullas temperavit, ac reduxit ad terminos iuris communis, salvis semper pœnis contra transgressores in dictis Bullis Sixti V. contentis. Deinde Clemens VIII. sua Constitut. quæ incipit *Altissimæ paupertatis via* sub die 14. Aprilis 1592. citatas Constitutiones Sixti V. & Gregorii XIV. quoad professionis nullitatem reduxit ad terminos iuris communis, idest validam esse, nisi ex iure communi aliud detur impedimentum irritans, salvis semper pœnis statutis contra transgressores, & circa hoc videri possunt Salmantic. *de Statu Religioso tract.* 15. *punct.* 4. ubi res fusius agitur, præcipue quoad criminosos, qui cum Religionem deceperint sua crimina celando, ejici possunt.

Informationes vero huiuscemodi, licet ex cit. Constitut. Sixti V., faciendæ sint ante receptionem ad habitum, ex Constitut. tamen moderatoria Clementiis VIII. satis est si fiant ante professionem, dummodo qui recipitur, non recipiatur quin prius iuret se esse liberum ab omnibus impedimentis expressis in Bulla Sixti V., quæ omnia in specie illi proponi debent. Et si Prælatus hæc omnia omittat, mortaliter peccat, & incurrit pœnas in dicta Bulla Sixti V. contentas; cum Clemens VIII. loco informationum præmittendarum ad normam Bullæ Sixti V. pro receptione ad Novitiatum, requirat præmissionem dicti iuramenti. Non incurret tamen Prælatus, si ei de certa scientia constaret, vel ex gravibus & probabilibus indiciis ac coniecturis, postulantem nulli ex criminibus seu impedimentis in Bulla Sixtina expressis esse obnoxium; quia quæ clara sunt, examinatione non indigent. Immo si receptus sine ulla prævia informatione nullum ex illis criminibus habeat, licet Prælatus ob informationis omissionem peccaverit graviter, pœnas tamen non incurrit.

In modo tamen faciendi tales informationes Priori, seu Superiori, ac Magistro Novitiorum vel Studentium ab eo qui ad eas capiendas sit designatus, standum est consuetudini vel legibus particularibus, & formæ ab illis præscriptæ. Si tamen vel informationes, vel earum formula (etiamsi culpabiliter) omittantur, Novitiatus & professio, ex moderatione Clementis VIII. facta Bullæ Sixtinæ, semper valida sunt.

§. XIII.

De probatione admittendorum ad Religionem.

Non minus ac informatio super conditionem, vitam, mores &c. personæ, quæ ingressum Religionis postulat, opus est ut per serium examen de eius vocatione, spiritu ad Religionem, ac necessariis dotibus pro Religioso statu probatio habeatur. Nam si absque tali discussione quis admittatur, fit ut sibi ipsi non satis cognitus, nec de vita religiosa satis instructus eam vivendi institutionem amplectatur, ad quam postea experientia deprehendit se revera a Deo non fuisse vocatum, nec eas animi corporisque dotes ac qualitates habere, quæ ad onera huiusce vitæ status ferenda necessariæ sunt, dum interim votorum suæ professionis vinculo ad talem vivendi rationem obstrictus, non raro cum magna repugnantia, ac gravi suæ æternæ salutis periculo perseverare tenetur, ac anxietates patitur, gemitus, & peiora ex illis resultantia incommoda, quæ inde sequuntur, ut quotidiana experientia nimis probat, ac docet.

Hunc modum agendi cum petentibus Religionis ingressum docent veteres Monachorum Patres, qui semper præcipuam adhibuere curam, ut super vocatione, moribus, animi ac corporis dotibus serium examen instituerent. S. Benedictus tradidit in sua Regula cap. 58. ut noviter venienti ad Religionem non statim ei tribuatur ingressus ad Religionem, sed iuxta Apostoli monitum

tum prius probetur spiritus, num ex Deo sit, nempe num spiritus, quo ad Religiosam vitam amplectendam impellitur, sit ut liberius Deo serviat, suamque salutem securius operetur, vel potius motivo alicuius temporalis commodi adipiscendi, aut mali vitandi, uno verbo, in huiusce status electione aliquid humani admisceatur. Regulam a S. Benedicto præscriptam confirmat auctoritas Clementis VIII. in suo Decreto pro Novitiorum admissione §. 23. in quo mandat, ut Superiores Regularium Ordinum *diligenter inquirant, quo spiritu, quâ mente ac voluntate id Regularis vitæ genus elegerint, quem sibi finem proposuerint, num zelo melioris frugis, ac perfectioris vitæ, ut Deo liberius famulari possint, an potius levitate, vel humano affectu, aut inordinato animi motu ducantur*. Et §. 19. ait idem Pontifex *compertum esse, nihil ad gravem illam aut laudatissimam priscorum Patrum vivendi rationem relaxandam maiorem vim habuisse, quam vel nimiam in recipiendis Novitiis facilitatem supra numerum, quem capere, atque alere Monasteria ipsa possent, vel negligentiam in probando, & examinando eorum spiritu, an vere esset ex Deo, vel denique incuriam in eis educandis, atque instituendis*. S. vero Basilius multa circa hoc recipiendorum examen disserens, omnia ad unum hoc reducit, quod *oporteat inquirere de præterita vita, & conversatione, ne forte simulata quis mente, & fallaci animo ad Religionem accedat*. Sic in Interrog. 10. eiusdem S. Basilii Regulæ. Hisque consonant Regulæ Patrum Eremitarum S. Augustini p. 2. cap. 2. ubi sic habetur: *Si quis in Ordine nostro recipi petierit, non statim annuatur ei, quicumque sit ille, sed probetur spiritus eius, si ex Deo est; quia desideria dilatione crescunt, & in privatis colloquiis voluntas, mens, & intentio ipsius a P. Priore Conventus, vel a Magistro Novitiorum, seu ab alio perfecte exploretur: quod si perseveraverit in proposito, Prior eum faciat diligenter examinare a duobus Examinatoribus ad hoc munus deputatis*. Hinc nemo non videt, quam imprudenter ac damnabiliter se gerant ii, qui soliciti tantummodo ut Monasteria impleant, prætermissa omni inquisitione ac probatione, indiscriminatim quemcumque in Religionem recipiunt; cum sanctius sit paucos bonos, quam multos malos Ministros habere, ut dicitur in cap. *cum sit de nat. & qualit.* Et S. Franciscus aiebat: *Utinam Fratres mei essent adeo pauci, ut quando homines viderent illos, mirarentur*. Post examen & probationem annuitur quidem postulanti iuxta præscriptum Regulæ Benedictinæ ingressus, non tamen in Cellam Novitiorum, *sed*, ait Regula, *sit in cella hospitum paucis diebus*. Hæc ergo mora in cella hospitum instituta videtur, (notat Van-Espen) ut interim in mores & actiones ipsius noviter venientis advertatur, atque hinc maior de eius spiritu & vocatione certitudo haberi possit.

§. XIV.

De examine Puellarum ante habitus susceptionem, & Professionem.

Synodus Trid. libertati professionis Virginum Deo dicandarum prospicere volens, statuit atque decrevit: *Ut si puella, quæ habitum Regularem suscipere voluerit, maior duodecim annis sit, non ante eum suscipiat, nec postea ipsa vel alia professionem emittat, quam exploraverit Episcopus, vel eo absente, vel impedito, eius Vicarius, aut aliquis eorum sumptibus ab eis deputatus, virginis voluntatem diligenter, an coacta, an seducta sit, an sciat quid agat; & si voluntas eius pia ac libera cognita fuerit; habueritque conditiones requisitas iuxta Monasterii illius & Ordinis Regulam, nec non Monasterium fuerit idoneum; libere ei profiteri liceat: cuius professionis tempus ne Episcopus ignoret, teneatur Præfecta Monasterio eum ante mensem certiorem facere; quod si Præfecta certiorem Episcopum non fecerit, quamdiu Episcopo videbitur, ab officio suspensa sit*.

Ex quibus verbis Decreti sat manifestum est, non tantum ante professionem, sed etiam ante habitus susceptionem, puellam maiorem annis duodecim, ab Episcopo, eiusve Commissario examinandam esse; & ita sæpius a S. Congregatione decisum esse refert post Piasecium, Zerolam, aliosque, Fagnanus ad cap. *Cum virum* §. *de Regularib.*

Examen circa tria potissimum institui vult Synodus Trid. Primum quidem circa libertatem ac piam voluntatem puellæ habitum suscepturæ, aut professionem emissuræ. Hunc in finem vult Synodus P. II. Mechliniensis, ut Episcopus, eiusve Commissarius, non aliter puellas examinet, *quam dum eas solas esse certo cognoscat*; ut hoc pacto maior sit puellæ, omnia quæ in corde habet, eloquendi facultas. Quin addit S. Carolus in Synodo P. Mediolanensi V. *Quod si caussa sit, probabilisve Episcopi iudi-*

di-

dicio suspicio, quamobrem potius esse censuerit, ut etiam e septis Monasterii puella egrediatur, & ut alio loco eius voluntas perquiratur, tunc vel in Ecclesiam Monasterii exteriorem, vel in aliam proximam, prout commodius, decentiusve fieri viderit, illam perduci iubeat. Itaque Episcopi iudicio permissum credidit S. Carolus, ut eo loco puellam examinet, quem pro indaganda ac assequenda eius sincera voluntate ac intentione magis opportunum iudicaverit. Pro assequenda vero facilius recta ac pia puellæ in assumenda vita Religiosa intentione & voluntate, merito ante omnia examen instituitur circa motivum, quo inducta fuit ad hunc statum; ubi prudens ac sagax Commissarius per interrogationes ac responsiones facile deprehendet, num humana consideratio sese non nimis immisceat. Deinde inquiret, a quo tempore huiuscemodi resolutio in ea cœperit, eidem explicando quantum periculi contineat amplecti temera & præcipiti resolutione huiusmodi statum permanentem ac perpetuum. Idcirco ulterius serio inquiret, an super re tanti momenti, saltem mature, statuerit, necnon consuluerit proprium Confessarium, sive aliam gravem personam. Hic merito Commissarius advertet, num Confessarius, seu persona cum qua consilium cœpit, habeat interesse, ut puella Religiosum statum amplectatur, sive num sufficienter præditus sit doctrina & prudentia, unde sanum consilium dare queat, de quo plane Commissarius puellam monere ac instruere tenetur. Insuper sedulo ac summa cum dexteritate interroganda est, an nullus metus, saltem reverentialis, ex parte parentum, & consanguineorum, saltem indirecte vel oblique, interveniat, quod eo accuratius explorandum, quo circumstantiæ plus minusve de hoc metu suspicionem ingerere possunt, puta quod sit ex gente illustri quidem, seu secundum vulgarem æstimationem, notabili, sed multa prole pergravata, nec sufficienter provisa, ut proli sigillatim honeste secundum mundi existimationem in matrimonii statu provideat. Tandem interroganda est, num revera sciat quid in tali negotio agat, & quam gravem obligationem, Religionem profitendo, sibi assumat, num Regulam, statuta, necnon austeritates Religionis, quid sit vovere perpetuam castitatem, paupertatem, & obedientiam, clausuram, &c., mature expenderit. Hæc sunt præcipua puncta, quæ exploranda sunt in puellis, quæ statum Regularem amplecti statuunt. Et revera S. Carolus in prima sua Synodo Provinciali vult, ut Commissarius Episcopi Novitiæ demonstret, quam gravis ea res sit, quamve multas res tria illa Religionis vota requirant, ut vinculi vim intelligat, quo se obstringi vult. Ex quibus omnibus patet, quantum solicitudinis in hoc habere debeant Episcopi, scilicet ut prudentes ac experti Commissarii ad hoc examen deputentur, ne hoc alias saluberrimum Concilii Trid. Decretum frustretur.

Secundo inquiri vult S. Synodus Trid. an puella habeat conditiones requisitas, iuxta Monasterii illius & Ordinis Regulam, non solum in corpore, sed etiam in anima, ut sustineat Regulam servandam iuxta normam professionis, non ut in Monasterio ab aliquibus relaxatis servatur.

Tertio ex præscripto dictæ Tridentinæ Synodi exquirere debet Episcopi Commissarius, an Monasterium sit idoneum, hoc est tale sit, in quo ea Regularis disciplina vigeat, ut merito sperari possit, in illo ipsam puellam votis suis exacte satisfacere, vitamque Religiosam sine salutis discrimine agere posse.

§. XV.

De impedimentis pro admissione ad Religionem.

Nota, impedimenta quæ obsistunt ut quis ad Religionem suscipiatur, alia esse irritantia seu annullantia professionem, alia quæ illicitam solummodo, non vero invalidam reddunt professionem. Ex his autem alia impediunt professionem ex lege naturæ, alia ex dispositione iuris positivi.

Primo certum est, præscindendo a particularibus Ordinum statutis, quod ex iure naturæ inhabiles sunt, ut ad Religiosum statum admittantur, senes, decrepiti, omnesque nimis infirmi, vel viribus destituti, ut Religiosæ observantiæ onus aliqualiter ferre non possint; amentes furiosi, & præcipue si tales sint, ut non in una vel altera materia, sed omnino mente careant: idcirco si hi admittantur, nulla est eorum admissio, ita ut si ad sensum redeant, noviter sunt admittendi, & ex tunc Novitiatum debent inchoare, per quemcumque tractum temporis in Religione extiterint, quia iuxta Regulam 18. iuris in 6. *non firmatur tractu temporis quod ab initio non subsistit*. Garcias, Sanchez, ac alii citati hic a Salmant. Ad mentis defectum spectat etiam illiteratura, & ignorantia, quæ tamen non im-

impedit ingressum in Religionem in statu Conversorum, qui cum non assumantur neque ad sacros Ordines, neque ad Officium divinum persolvendum, sed ad opera manualia vitæ activæ, indigent potius docilitate ingenii, & corporis viribus, quam scientiis. Quoad eos vero, qui pro sacris Ordinibus ad Religionem admittuntur, non omnis illiteratura eos inhabiles reddit ad Religionem, sed ea solummodo, qua legere ac scribere nesciunt, vel latinam linguam prorsus ignorantes non intelligunt quæ legunt, ut constat ex Trid. Concilio, ex c. *præcipimus* dist. 34. c. *illiteratus*. Unde ex eod. Trid. ut ex hoc capite ineptus quis non sit, ut in tali gradu ad Religionem admittatur, satis erit si sciat legere, & scribere, & in lingua latina sit ita versatus, ut intelligat quæ legit, & decenter tum in divino altaris Sacrificio, tum in divino officio munus suum explere valeat.

Secundo ex eodem iure naturæ recipi nequeunt servi proprie dicti sine dominorum licentia, seu mancipia, utpote quæ quoad se totos suasque actiones spectant ad dominum, idcirco non possunt se alteri devincire, seu tradere se Religioni iuxta D. Thomam 2. 2. q. 189. art. 6. ad 6. & alios omnes DD. communiter. Unde si scienter ad Religionem mancipium admittatur, furtum committitur, quia privatur dominus obsequiis ac opere sibi a servo debitis; & ut definitur in cap. *Si quis* 16. q. 2. cap. *Generalis*, cap. *si servus* dist. 54. intra triennium repeti potest a domino, incipiendo a die receptionis habitus, ut aliqui sentiunt, sed secundum communiorem a die quo talis receptio domino innotescit, cum tempus non currat ignoranti L. *cum senex* ff. *de ædilibus*. Tali præterito tempore si dominus sileat, censetur annuere, ac proinde nec ille exire tenetur, nec Monasterium aliquid domino compensare. In tali tamen casu licet non teneat professio, validus est tamen Novitiatus, qui computandus est non a die consensus heri, sed receptionis. Non minus tamen ac vitia mentis seu animi, etiam quædam vita corporis consideranda sunt, alia quorum invalidum, alia illicitum reddunt ingressum in Religionem; & primo naturaliter redditur homo inhabilis ad Religionem mulierum, & e contra mulier ad Religionem virorum: Nam hæc simultanea cohabitatio directe opponitur Religionis fini, qui est peccandi occasiones tollere. Hinc hac eadem ratione reiicit Sanchez admissionem hermaphroditi, tametsi admittatur in Monasterio virorum, aut mulierum, prout sexus prævalet, puta in Monasterio virorum si prævaleat sexus masculinus, mulierum si fœmininus. Circa vero alia corporis vitia, puta debilitatis virium, habitualis infirmitatis, surditatis, cæcitatis, notabilis deformitatis, licet Suarez cum communiori sustineat hæc reddere simpliciter personam alicui horum obnoxiam ineptam Religioni, quia utpote inepta ad ferenda seu implenda onera Monasticæ disciplinæ est simpliciter inhabilis ad Religionem; alii tamen, ut Passerinus, considerantes præcipuum iugum ac substantiale Religionis esse tria vota, castitatis scilicet, paupertatis, ac obedientiæ, cum hæc requirant sanitatem mentis potius quam corporis, censet laborantem aliquo ex illis corporalibus vitiis, nec dici, nec censeri posse simpliciter ineptum ad Religionem. Nihilominus & ipsi asserunt, congruum non esse ut in Religionem tales personæ recipiantur. In hoc videatur Rotharius lib. 2. cap. 2. punct. 1. Et in hoc sunt etiam attendenda particularia Religiosorum Ordinum statuta.

Tertio iure pariter naturæ ingredi Religionem inhabiles sunt coniugati post consummatum Matrimonium, sine licentia coniugis, sine qua professio est nulla, cap. *Quidam*, cap. *Ex parte convers. coniugat.* Dixi *post matrimonium consummatum*; quia ante stante Matrimonio tantummodo rato, potest coniugatus, etiam altero coniuge invito, transire ad Religionem. Imo ad hunc finem conceduntur utrique coniugi duo menses ad deliberandum. Novitiatus tamen ingredientis Religionem, altera parte invita, non irritatur, sed tantum professio.

Quarto saltem licite ex iure ipso naturæ Religionem ingredi nequeunt debitis onerati, vel ingenti ære alieno gravati, nisi prius creditoribus satisfecerint, vel saltem res ita disponant, ut illis revera satisfiat; nisi sint omnino impotentes illis satisfacere, nec spem ullam habeant, si in sæculo remanserint, eis satisfaciendi. Sic Salmant.

Quinto ex iure eodem naturæ impeditur filiis posse licite, tametsi valide ingredi Religionem, quando eorum parentes sint in necessitate, & remanentes in sæculo possint eis succurrere, nec sint in proximo periculo seu occasione labendi in mortalia peccata, puta concubinatus, cum in tali casu licite ingredi possint; quia propria spiritualis salus præferenda est vitæ corporali etiam

ium parentum; & quod de filiis erga parentes, idem dicito de parentibus respectu filiorum. Immo cum tanto maiori rigore munitus est debitum quod parentibus incumbit providendi necessaria filiorum sustentationi, quia cum tamquam principium & causa esse eis dederint, tenentur ex iure naturæ necessaria vitæ illis subministrare, id est ad illorum conservationem, sustentationem, ac eos dirigere per virtuosam piamque educationem in suum finem, qui est æternæ vitæ consecutio, ad quem supremus Auctor eos ordinavit.

Triplex a Theologis statuitur necessitas, nempe extrema, quando nisi huic succurratur, persona in hac constituta moraliter loquendo perire debet, vel ponitur in periculo proximo pereundi; gravis, ut non nisi magna penuria queat sustentari; levis, quando parce vivere cogatur, multoties non solum superfluis, sed etiam convenientibus & utilibus carendo. Et utraque ex posterioribus indigentia, vel iam de facto habetur, vel in proximo timeri, vel saltem remote imminere potest, ut ad eam præcavendam opus sit necessariis providere. Et quia sam de hoc iam alias actum est, præcipue in explicando quarto Decalogi præcepto, satis hic erit breviter exponere cum D. Th. 2. 2. q. 189. art. 6. quæ parentum necessitas impediat filio Religionem ingredi: *Et ideo dicendum*, (ita S. Doctor) *quod parentibus in necessitate existentibus, ita quod eis commode aliter quam per obsequium filiorum subveniri non possit, non licet filiis prætermisso parentum obsequio Religionem intrare. Si vero non sint in tali necessitate, ut filiorum obsequio multum indigeant, possunt, prætermisso parentum obsequio, filii Religionem intrare, etiam contra præceptum parentum, quia post annos pubertatis quilibet ingenuus libertatem habet, quantum ad ea, quæ pertinent ad dispositionem sui status, præsertim in iis, quæ sunt divini obsequii, & magis obtemperandum est Patri spirituum ut vivamus, quam parentibus carnis*. Concludendum igitur cum Angel. D. quod si pater vel mater in tali sint statu, ut, moraliter loquendo, nisi a filio adiuventur perituri sint, vel ponendi in periculo proximo pereundi, omnes sine dubio fatentur, teneri filium, tametsi votum habeat Religionis, eam non ingredi. Et ita pariter concludendum est de parentibus respectu filiorum; in quo sensu intelligendum est Christi oraculum, *Misericordiam volo, non sacrificium*. Hinc communiter docent Theologi, ob huiusmodi necessitatem, etiam post ingressum & professionem, utrosque retrahi debere, petita a Superioribus licentia, quam nec debent nec possunt denegare, & si eam denegarent, nihil impedit quod non exeant, ad tempus tamen, servato Religionis habitu, donec eorum subsidio indigeant parentes, vel parentum filii.

§. XVI.

De iis quæ iure positivo impediunt ingressum Religionis.

Ex natura Rei facinorosi, seu qui gravia scelera commiserunt, licite admitti possunt ad Religionem, cum habeatur in Canone cap. *Admodum* 33. q. 2. Stephanum Papam suasisse cuidam homicidæ ut Monachus fieret; immo olim palam sine ulla oppositione in Monasterio recipiebantur latrones, homicidæ, adulteri &c. ad exemplum Christi Domini, qui peccatores ad se vocavit. Et probat D. Th. 2. 2. q. 189. art. 1. Verum quia recipiendo huiusmodi facinorosos gravibus criminibus assuetos sæpe sæpius non levia occurrebant incommoda, Sixtus V. sua Constitut. quæ incipit *Cum de omnibus*, vetuit tales improbos ad Religionis statum admittere, ut notat Portel. in dubiis regul. verb. *de Novitii qualitate*. Pellizzarius.

Secundo ex iure item canonico amplecti nequeunt statum Regularem sine Pontificis placito Archiepiscopi, Episcopi electi, & confirmati, tametsi non consecrati, ut in cap. *Licet de Regularib.* cap. *Cum pridem de renuntiat.* Ex hoc probat D. Thomas 2. 2. q. 185. art. 4. & q. 189. art. 7. quia Episcopi electi & confirmati suæ Ecclesiæ desponsati sunt, & solemni voto se obligant ad pastoralem curam sui gregis, idcirco nequeunt ob privatum commodum illam dimittere, nisi obtenta licentia ab eo, qui potest in votis solemnibus dispensare. Sic Lezana, Peyrinus, Garcias. Num vero esset valida, vel tantum illicita eorum professio, non obtenta dicta licentia, non conveniunt Doctores; vult enim Suarez contra Valentiam, quod illicita esset tantummodo, non invalida.

Alii vero Ecclesiastici quicumque, etiam dignitate aliqua insigniti, ut Abbates Mitrati iurisdictionem Episcopalem habentes, & Beneficiati curam quoque animarum habentes, valide & licite ingredi possunt Religionem, in ea profiteri sine licentia Pontificis, vel Episcopi, immo hoc etiam re-

pu-

pugnante, si requisitus sit, ut in cap. *duæ sunt* 19. q. 2. Quia, ut docet D. Thom. 2. 2. q. 189. art. 2. ad 1. nec isti tenentur semper curæ animarum intendere, nec eorum status est perfectior, sicuti Episcopatus, statu Religionis, immo huic inferior, ut probat idem Angelicus q. 184. art. 2. Et quicumque textus afferri possint in contrarium, loquuntur de Episcopis, & cum hæc iura sint in odiosis, restringi debent, non ampliari. Beneficium tamen non vacat nisi post eorum professionem.

Illegitimi ac quomodolibet procreati, naturales scilicet & spurii, hæreticorum filii, Iudæi, Saraceni, præcisis particularibus Ordinum Constitutionibus, ex iure communi non excluduntur a statu Religioso, cum non detur ius ullum eos excludens, itaut valide ac licite recipi possint. Nam licet Sixtus V. sua Constitutione *Cum de omnibus* eos reiecerit, eorumque professionem irritaverit, Gregorius tamen XIV. in sua Constitut. *Circumspecta* eos postea aptavit, & Clemens VIII. quoque validam illegitimorum professionem statuit, dummodo de eorum vita, & moribus strictior quam de aliis fiat inquisitio.

Circa vero difficultatem, quæ oriri potest, an Novitius qui admittitur ad Religionem cum impedimentis in Constitutionibus statutis in tali Ordine, a quo recipitur, vel quia ille celet impedimentum, vel quia Superior contra sui Ordinis leges ac statuta illum admisit, valide cum tali impedimento profiteatur: Respondent Salmanticenses, quod si in aliqua Religione detur Decretum aliquod, quod Novitius de aliquo impedimento interrogetur, cum protestatione, quod si in ipso talis defectus reperiatur, professio sit nulla; irrita manebit professio ab eo emissa, qui talem defectum celavit, sive quia tale Decretum in Constitutionibus, maxime a S. Sede approbatis, vim habere potest illam annullandi (quod aliqui negant) sive (quod omnes concedunt) quia deficit consensus Religionis omnino requisitus ad validitatem professionis. Sic Lezzana, Sanchez, Peyrinus, & alii hic citati a Salmant. Cæterum quando lex minime præcipit, ut cum tali protestatione Novitius recipiatur, sed solum vetat eum illis defectibus admitti, talis professio facta cum huiuscemodi impedimento, erit valida; ideoque si Novitius interrogetur de tali defectu, & neget, nisi ignorantia eum excuset, peccabit mortaliter, quia decipit Religionem in re gravi. Etenim non omnis actus contra legem factus est irritus, nisi adsit lex quæ illum irritet, cum multa facta teneant, quæ fieri prohibentur cap. *ad Apostolic. de Regularib.* Nec deceptio ibi inventa sufficit, ut ex parte Religionis consensus deficeret, quia non omnis error & deceptio irritat contractum, nisi sit circa substantialia. Unde sicut in Matrimonio non omnis error illud irritat, nisi circa personam sit, non circa qualitates, etiamsi error aut dolus circa eas dederit caussam contractui; sic nec talis error in præsenti vitiat professionem. Sic Portalf. Garcias, Palaus, Sanchez, & alii citati hic a Salmant.

§. XVII.

De iis qui legitimam habent potestatem recipiendi ad Novitiatum.

Religionem ingredi peroptans, ac ad Novitiatum percurrendum admitti, ac probare Religionem, & probari, procul dubio necesse est ut iis se præsentet, in quibus residet legitima facultas recipiendi in Religione & Novitiatu, ac ab eis ad utrumque admittatur; alias ingressus & Novitiatus nullus esset: Non potest enim probari a Novitio Religio, quin prius ab ea recipiatur. Potestas huiusmodi ex iure communi convenit Prælatis seu Superioribus immediatis Religionis, Abbatibus scilicet, Prioribus, &c. ut constat ex cap. 4. *de iis quæ possunt a Prælatis*; & Glossa cap. *final. de Regular.* in 6. Verum ex consuetudine seu privilegio Nicolai III. cap. *Exiit de verbor. significat.* in 6. talem facultatem habent Generales in toto Ordine, & Provinciales in sua Provincia, & locales Superiores in sua Domo simul cum Capitulo, nisi adsit lex, constitutio, vel consuetudo, quæ contrarium statuatur. Idcirco inspiciendæ ac attendendæ sunt peculiares Ordinum leges seu statuta, ac consuetudines; quia earum legum, ac consuetudinum observantia spectat ad substantiam Novitiatus, & professionis, nempe ut qui admittitur, valide Novitiatum percurrat, & profiteatur, sicut ex Bulla Sixti V. relata a Pellizz. & ita tenet Suarezius. Non requiritur tamen consensus totius Capituli, sed sufficit si maior pars suffragetur, licet alii contradicant, cum id quod fit a maiori parte, a toto corpore Communitatis fieri censeatur. Immo si totum Capitulum Novitio suffragium iniuste denegaret, & hoc Prælato constaret, posset ipse solus sine Capituli con-

sensu eum recipere, quia quoties consensus ad aliquem actum est necessarius, habetur pro præstito, si qui præstare debent, iniuste denegaverint cap. *licet* §. *talis ergo de Regularib.* Peyrin. Pellizz. Valida esset receptio si solus Prælatus cum alio sit in Conventu, & uterque suffragium præstiterit, quia totum ius Capituli residere potest in uno solo. Si Prælatus tamen non adsit, vel alter eius loco, receptio erit invalida: Cum enim receptio Novitii res sit gravis momenti, tractanda seu concludenda non est sine Prælati interventu; sed de his melius ubi in posterum de professione.

Variæ difficultates circa hoc punctum discutere solent Theologi, ut habetur præcipue in Salmanticensibus. 1. nempe, an semel a Capitulo exclusus possit denuo a Capitulo admitti, aut excludi iam admissus. Et quoad primum docent, dimissum iterum per Capitulum admitti posse, eo quia nullum detur ius, quo irritetur aut prohibeatur hæc admissio; & eo vel maxime quod obvenire possint novæ rationes, quibus aptus ostendatur Religioni qui ineptus videbatur. Sic Peregrinus, Pellizz. & Rotharius. Quoad alterum vero, idest quoad admissum, docent dimitti posse, quando novæ superveniant rationes, quibus deprehenditur quod in priori Capitulo, quo admissus fuerat, decepta erat Religio, dum aptum ac utilem ex prioribus instructionibus credebat eum Religio, & ex recentioribus cognoscit ineptum esse & damnosum. Agitur enim hic de oneroso contractu, quo Religio in totum perpetuo admisso se obligat, qui subsistere nequit, & nullus est, quando non subsistat tacita conditio de eius idoneitate, ob quam fuit admissus. Si vero nihil de novo superveniat, idest nulla ratio contra veritatem priorum attestationum de sua idoneitate, vi quarum fuit a Capitulo admissus, videtur quod non amplius dimitti queat iuxta regulam 21. iuris in 6. *quod semel placuit, non amplius displicere potest*. Sicut enim in electionibus publicato scrutinio electus ius acquisivit ad officium vel dignitatem, cui electus fuit; sic semel approbatus seu admissus a Capitulo ad Religionem, quando nulla ratio superveniat ad notitiam Capituli contra eius idoneitatem, ius acquirit ad Religionis ingressum. Admissio enim facta a Capitulo non est permissio, ut admissus Religionem ingrediatur, sed promissio sub stante conditione de eius idoneitate, dandi ei habitum Religionis, & si percurrat cum requisitis conditionibus suum Novitiatum, eius professionem recipiendi. Nec officit quod admissus utendo iure suo libere uti possit hoc beneficio, & non uti, ita ut currat paritas respectu Capituli, ut ipsi quoque liberum sit & manere in proposito, & a proposito recedere; quia admissio ad Religionem, licet sit actus respiciens utilitatem Religionis, præcipue tamen est favor, qui præstatur petenti, supposita conditione suæ idoneitatis: Et sicut in contractu spontaneæ promissionis, tametsi liberum sit promissario, etiam post acceptatam promissionem, recipere & non recipere promissum, id tamen non est liberum promittenti; sic in casu nostro, quamvis admissus possit & uti favore sibi facto a Capitulo per eius admissionem ad habitum Religionis, ingrediendo, & non uti, a suo proposito recedendo, non potest tamen Capitulum, quando sibi non præsentetur aliqua ratio opposita idoneitati admissi, a favore per admissionem eidem præstito recedere, quia admissio se habet per modum promissionis & obligatorii pacti sub tacita conditione ipsius petentis idoneitatis, qua stante non potest amplius promissionem pactumque Capitulum revocare.

Altera difficultas est, si capitulariter admissus differat per multum temporis ingressum Religionis, num tunc requiratur nova Capituli admissio, & circa hoc advertunt, videndum, an distulerit admissus talem ingressum non sponte, sed ob morbum, ob aliorum culpam, vel ob aliquam aliam iustam rationem, & constet nihil in eo reperiri quare excludi debeat; tunc enim sine novo Conventus, seu Capituli consensu recipi poterit, quia in talibus circumstantiis præsumitur Capitulum perseverare in eadem voluntate, iuxta supra allatam regulam iuris, *quod semel placuit, amplius displicere non potest*.

Hic autem inquiri solet, an Prælatus ac alii qui suffragium dant in Capitulo, peccent mortaliter, si absque iusta caussa denegent suffragium, seu non admittant eum, qui alias nullum habet impedimentum, & in conscientia putant idoneum; vel admittant seu suffragium dent ad admittendum inhabilem. Et circa hoc certissimum est, in utroque casu illos graviter peccare, quia deficiunt in re quæ apud Summos Pontifices est gravissima, cum eam discutiendam commiserint gravioribus Patribus Religionis aut Provinciæ; Sixtus enim V. in sua Constit. *Cum de omnibus* statuit, receptionem Novitiorum fieri non posse nisi in Capi-

ad eligendum hoc vitæ genus impellat. Denique solicite attendat, num ita Novitius in omnibus se gerat, ut merito iudicari possit ipsum ad Religionem a Deo esse vocatum. Hæc satis superque ostendunt, quanta prudentia, non carnis, sed spiritus in Magistro Novitiorum exigatur. Hinc merito Eremitæ S. Augustini decreverunt, eligi in Novitiorum Magistrum *Fratrem honestum ac probatum, & sui Ordinis præcipuum zelatorem*, provectæ ætatis quantum fieri poterit, a quo ad Dei laudem, & Ordinis decorem, *cum omni sanctimonia, & bona doctrina* diligenter erudiantur & instruantur.

In Regula S. Benedicti, quæ affertur tamquam Mater, ac omnium Regularum Prototypum, apertissime sub oculos ponitur hæc materia, & confirmatur oraculo ac auctoritate Summi Pontificis Clementis VIII. suis instructionibus exaratis in sua Constitutione *de recipiendis Novitiis*, ubi de Magistro Novitiorum & eius socio § 27. hæc habentur: *Ipse Magister Sacerdotali ordine sit initiatus, ac in quinto saltem supra trigesimum ætatis suæ anno constitutus, & per decennium a professione emissa in Religione perstiterit. Socius vero trigesimum annum excedat, sintque ambo doctrina, & quantum per Superiorum diligentiam, & vires fieri poterit, vitæ etiam anteactæ exemplo præstantes; orationis præterea & mortificationis operibus adaicti, prudentia charitateque referti, non sine affabilitate graves, zelum Dei cum mansuetudine præseferentes, ab omni cordis & animi perturbatione, ira præsertim & indignatione, quæ in se, & erga alios charitatem impedire consueverunt, quam longissime alieni, & tales demum, qui in omnibus seipsos præbeant exemplum bonorum operum, ut qui eorum curæ subsunt, illos non tam metuant, quam revereantur, nec illis unquam detrahere quidquam possint.* Socius igitur, si ob Novitiorum numerum instruendorum opus sit, deputari debet Magistro, eiusdem conditionis, (quoad fieri poterit) quoad vitam & mores ac Magister, qui in iis quæ ad Novitiatus regimen spectant, dicto Magistro immediate subiectus sit, & uterque eligatur per Capitulum Generale aut Provinciale saltem ad triennium. Et si contingat casu aliquo, extra hæc tempora concedi debere Magistrum vel socium alicui Novitiatui, tunc electio eorum per Generalem aut Provincialem seu Ministrum, aut eorum Visitatores seu Vicarios, de consensu tamen Definitorum, seu aliorum graviorum Patrum, fieri permittitur.

Magister Novitiorum, eiusque socius vacent ab omnibus aliis officiis, quæ Novitiorum regimen curamque impedire valeant. Magister plenam habeat absolutamque potestatem circa Novitiorum institutionem, ac regimen Novitiatus, ut præter Visitatores, Superioresque maiores, & vel etiam locales, nemini quovis colore seu prætextu se ingerere liceat. Præcipuus scopus Magistri Novitiorum esse debet, ac peculiarem curam diligentiamque ei adhibere incumbit, ut Novitius exacte de regula, reliquisque vitæ Regularis exercitiis & obligationibus instruatur, nihilque leviter ac inconsiderate arripiat, eiusque animi ac spiritus in his omnibus constantia probetur. Curare item impensius debet, ut Novitii in Regulari disciplina sedulo exerceantur, ac præsertim agnoscant divinæ, qua digni facti sunt, vocationis præstantiam, ac excellentiam, clare percipiant quæ sit vera votorum solemnium, & quam necessaria cuiusque Ordinis Constitutionum observantia, modum ediscant in oratione tum mentali, tum vocali insistenter perseverandi, illicitas passiones, & vitia per sensuum custodiam & mortificationem cohibendi, austeritates, ieiunia, cilicia, disciplinas, conscientiæ puritatem, crebrumque illius examen, frequentiam Sacramentorum, præsertim Confessionis, quæ bis saltem in mense fiat, quotidianam manifestationem motuum cordis, ac tentationum, exercitium humilitatis circa viliora ministeria, modestiam in omnibus actionibus, diuturnumque silentium. Solus Magister recipiat Novitiorum confessiones. Licet tamen Superiori locali vel per se vel per alium ab ipso deputandum semel aut bis in anno eorumdem confessiones audire. Novitii bis quotidie se exerceant in oratione mentali & vocali pro cuiusque capacitate; Missæ quotidie intersint Sacrificio, necnon horis omnibus canonicis, nocturnis scilicet & diurnis in choro adsistant. In corporalibus quoque se exerceant legendo, vel scribendo res spirituales. Modesta ipsis statutis horis recreatio concedatur. Immo etiam longior semel in hebdomadibus in loco solitario & commodo, extra Novitiatum, semper tamen Magistro præsente vel socio, qui semper invigilent an plures sint, ne duo ab aliis seiuncti commorentur, ac eo tempore scrutari poterunt naturales cuiusque inclinationes. Durante Novitiatus ac probationis tempore non liceat Novitiis morari cum professis, nisi ad publica officia Chori, Refectorii,

Pro-

Processionum, &c. ideoque non est permittendum ipsis exeuntes domo professos comitari.

Nota, quod in communibus & propriis, quæ occurrere possint, necessitatibus designari potest unus ex ipsis Novitiis ætate ac moribus provectior, ut absente Socio (Magistro tamen permittente) omnia, quatenus opus fuerit, agat, cui etiam ianuæ custodia, aliarumque levis momenti rerum Novitiatus cura committi poterunt.

Nec solum Clerici, verum etiam laici recipiendi, iubet Clemens VIII. in cit. Constitut. ut de omnibus prædictis instruantur, quia cum & ipsi eamdem Regulam eumdemque statum profiteantur, hinc hi quoque in iis, quæ ad statum Religiosum spectant, sunt educandi. Habeant hi quidem Dormitorium a Clericis seiunctum: Magistro tamen Novitiorum vel Superiori Conventus, iuxta cuiusque Ordinis Constitutiones, subiecti esse debent ac obedientiam præstare, & non solum hi probandi sunt circa corporalia munia & obsequia, sed simul probandi ac exercendi pro eorum capacitate, & commoditate, diligenter instruendi erunt de spiritualibus, præsertim de modo mentaliter orandi, quod ut facilius exequatur, vocandi sunt ad capitula & spirituales conciones, quæ per Magistrum suis Novitiis fieri solent, necnon statutis horis fieri debet ut in Ecclesiis conveniant, dummodo non fuerint in eorum officiis actualiter impediti.

Nota, quod elapso anno probationis, si reperti sint non tantum Religiosæ perfectionis capaces, sed corporalibus laboribus apti, ac habeant requisitam ætatem ad profitendum, quæ in Conversis debet esse annorum 21. & in Clericis 16. ad professionem admittendi sunt. Qui tamen ad Conversorum habitum admissi fuere, ad Clericorum statum, etiam durante probatione, transire nequeunt.

Frustranea tamen erit, quod iam passim experientia ipsa comprobat, Regulæ statutorumque prælectio, rigida votorum explanatio, nisi enixe simul persuadeatur ac sedulo inculcetur Novitiis debitum irrefragabile quod affert Religiosa professio, integre, plene, seu secundum eorum verum sensum observandi statuta ac Regulam; nempe, quod si eis videbitur post exactum Novitiatum permanere in Religione seu Regulam profiteri, vivere debeant iuxta præscripta Regulæ & statutorum, nec minime attendendum esse ad laxam aliquorum vitam a Regula statutisque aberrantem, idest non esse attendendum quid Religiosi alicuius Ordinis vel Monasterii faciant, sed quod præscribant ac iubeant Regula & statuta, & ad quid Religiosa professio obliget. Id fortiter in Novitiorum animis imprimere oportet, quod professio fit super Regulam *absolute & simpliciter prout stat*, non *restrictive*, *& secundum quid* idest prout laxe observatur; dum in professione non apponitur hæc conditio, ac proinde sicuti Regulam in totali sua amplitudine & perfectione, idest absolute sine ulla conditione profitentur, sic contrahunt apud Deum obligationem eam perfecte observandi, non secundum inductas laxitudines & corruptelas. Omni igitur conatu studere debet Magister, ut Novitii sint omnino persuasi, aspera ac difficilia Regulæ cum mundana & commoda vita componi non posse, licet videant Religiosos eamdem Regulam statutaque professos huiuscemodi infelicem vitam, videlicet sæcularem, Regulæ ac statutis oppositam ducere, non sine evidenti periculo perpetuæ eorum damnationis.

Hoc itaque movit zelum SS. felicis recordationis Innocentii XII. videlicet ut Novitii ac recenter professi haberent ob oculos exactæ Regularis disciplinæ exemplar, quo ipsi efficacius ad illam incitarentur, dum magis fortiusque exempla movent quam verba, unde ex sententia S. Congregat. Cardinalium specialiter super reformationem Regularium deputatæ edito decreto 18. Iulii 1695. præcepit singulorum Ordinum Superioribus, *ut in unaquaque Provincia per Italiam, & Insulas adiacentes*, quamprimum deputent aliquos Conventus, quos magis aptos censuerint, vel unum saltem, ibique auctoritate apostolica statuant omnimodam observantiam Regulæ, Constitutionum uniuscuiusque Ordinis, & Decretorum Apostolicorum, præcipue vero exactæ vitæ communis ad formam eorumdem decretorum ab omnibus Religiosis, qui in Conventibus, ubi recipiendi Novitii, & Professi educandi sunt, morabuntur, omnino servandæ. Et ut hæc omnia facilius, efficacius, ac durabilius ad praxim deduci valeant, in virtute sanctæ obedientiæ præcipit eisdem Superioribus, *ut in supradictis Conventibus non collocent nisi Religiosos graves, devotos, exemplares, Regularis observantiæ, & puritatis Regulæ studiosos, orationi præsertim, ac mortificationi, sine quibus non potest Religiosa vita consistere, addictos, quique con-*

sentiant exacte servare vitam communem, atque inde amoveant eos omnes, qui tam sanctae ordinationi contradicere seu verbis aut factis quoquomodo sese opponere audeant.

Valde indubie confert Novitiorum educationi & institutioni, totalis a Religiosis professis separatio, ait Van-Espen. Haec tamen rigorosa separatio Novitiorum a Religiosis professis, quae ex una parte maxime est proficua, affert ex altera non leve incommodum, videlicet quod ex tali stricta segregatione nimium occultetur Novitiis tum Monasticae disciplinae collapsio, tum multorum Religiosorum a Regulae observantia recessus, quae si ab initio Novitiis innotescerent, non raro deprehenderent quam difficile ipsis postmodum foret in tanta deformitate ac ruina Monasticae disciplinae, ac inter tam defectuosos Fratres veram, integramque Monasticam disciplinam observare, & emissis votis per omnia satisfacere, & ita instructi melius forsan securitati eorum aeternae salutis consulerent.

Ex his igitur facile dignoscere possunt tam parentes, quam Directores adolescentum, ipsis stricte incumbere, quando sciunt eos meditari ingressum in Religionem, in qua collapsa sit Monastica disciplina, quod serio illos praemoneant, instruant, difficultatesque exponant, quae ipsis ob talem collapsionem occurrent, si suae obligationi in his Monasteriis per vitam vere religiosam per omnia, sicut velle debent, satisfacere intendant.

Septima conditio ad percurrendam in Novitiatu statusReligiosi probationem est tempus, idest quantum temporis permanere debeant Novitii in probatione, antequam ad professionem admittantur. Disciplina vero quoad tempus non semper fuit eadem, sicut nec nunc temporis eadem est in Ecclesia Graeca, & Latina. Nam licet hoc intervallum probationis semper adeo rationi consonum visum fuerit, ut pro quolibet tempore tum in Oriente tum in Occidente sancti Religiosorum Ordinum institutores illam praeceperint, varie tamen variis temporibus, modo maior, modo minor extensio temporis pro hac probatione statuta fuit. In Oriente ad tres integros annos erat producta. Et consuetudo triennalis probationis adeo invaluerat, ut de hac plura habeantur iura, allata hic a Passerino, & praecipue Novella 5. cap. 2. Imperatoris Iustiniani, & si credere velimus Palladio, hoc triennale tempus D. Paccomio ab Angelo praescriptum fuit. Cassianus lib. 4. *Institut.* cap. 3. monet, apud Monachos Aegyptios probationis tempus ultra annum protractum non fuisse. Ibi enim refert, morem fuisse eorumdem Monachorum non admittendi candidatos ad habitum, nisi postquam per decem dies & amplius etiam ad fores Monasterii excubassent expositi Monachorum omnium ludibriis, qui data opera conviciis eos afficiebant. Sic decem diebus expletis ad habitum Monachalem, & post integram anni moram sine ulla querela in Dei servitio & peregrinorum, in Monachorum consortium & Congregationem recipiebantur. In Occidente vero iuxta Regulam S. Benedicti, quae aliis Regulis fuit norma & exemplar, in omnibus Ordinibus, paucis exceptis, annus praescriptus fuit. Verum quidem est, quod quandoque fuit institutum biennium, ut cap. *Si quis incognitus* & q. 3. & hoc occasio fuit Canonistis, ut dum caussam harum diversarum Institutionum investigarent, varie opinati sint, distinguendo inter laicos & clericos, inter notos & ignotos, dantes laico ignoto probationem triennalem, clerico ignoto biennalem, & clerico noto annualem. Alii ut ex Fagnano existimarunt in cap. *Ad Apostolicam* n. 12. veterum Canonum diversitatem correctam fuisse per posteriores canones, qui se restringunt ad annum probationis, ut cap. *Statuimus* 19. q. 3. & cap. 16. §. *de Regularibus*, ubi asserit Innocentius III. annualem probationem esse Patrum institutum Novitiis pariter & Monasterio inductum. Quia tamen olim erat in potestate Abbatum tale probationis tempus abbreviare, & saepe saepius victi vel importunis precibus vel aliquo humano respectu huic abbreviationi annuebant, & exinde contingebat quod non satis probati ad professionem admitterentur; edita sunt varia Decreta, quae frenum huic abusui imposuerunt.

Verum cum hi canones spectare viderentur ad solum S. Benedicti Ordinem (ait Christianus Lupus 3. *Scholior.* pag. 527.) novelli Ordines, qui dicuntur *Mendicantes*, *Praedicatorum*, & *Minorum* prosequebantur admittere ad professionem sine probationis anno, cum gravi suorum Ordinum detrimento, quos tali oeconomia gravabant ac vitiabant, inhabiles personas admittendo. Plura quidem tam ab Innocentio IV. quam a Bonifacio VIII. contra hanc praecipitem admissionem Fratrum Mendicantium edita fuere decreta relata in 6. *Decretalium* sub

titulo *de Regularibus*, sed eorum vel non observantiam vel inefficaciam advertentes PP. Trid. Concilii decreverunt sess. 25. cap. 15. *de Regularibus*; *Ne in quacumque Religione tam virorum quam mulierum, qui minori tempore quam per annum post susceptum habitum in probatione steterit, ad professionem admittatur: professio autem facta sit nulla, nullamque inducat obligationem ad alicuius Regulæ vel Religionis observantiam, aut ad alios quoscumque effectus*. Annum vero Novitiatus statutum a Trident. debere esse integrum, ita ut defectus etiam unius horæ redderet professionem nullam, late docet Fagnanus ad cap. *Ad nostram* §. *de Regular.* Annus probationis debet esse continuus, & nullatenus interruptus, iuxta omnes sic interpretantes scopum legis Tridentinæ. Non tamen interrumpere videtur, qui in Monasterio habitum exuit, & adhuc in Monasterio consistens, & facti pœnitens, post aliquot horas illum denuo induit. Si tamen animo non redeundi exiret e Conventu, & post diem rediret, Novitiatum interrumpi affirmat Suarezius & alii contra alios, quia verificatur desertio status antea assumpti. Contrarium tamen sentiunt Constitutiones Eremitarum S. Augustini p. 2. cap. 3. ubi statuitur, posse talem dispensari a renovando Novitiatu, si eius vita & conversio talis fuerit, quod videatur discretioni Prioris Provincialis *misericorditer esse dispensandum*. Notat hic Van-Espen, quod hæc dispensandi facultas data Provinciali videtur indicare, non credidisse statuti illius conditores, ex mente Concilii Trid. annum probationis debere esse ita continuum, ut vel modica illius interruptio Novitiatum inchoatum omnino redderet invalidum; Supposita enim illa nullitate per Concilium inducta, non posset Provincialis super novo Novitiatu dispensare. Si post expletum integrum annum statim non sequatur professio, quia expectanda sit ætas, aut ob aliud prudens motivum, non propterea annus interrumpitur. Nihilominus tamen, si credamus Fagnano, S. Congregatio quæsita de interruptione facta a Novitio Ordinis Minimorum per moram in Conventu alterius Ordinis, quem ingredi statuerat, *ad duas tantum horas, post quas ad priorem rediit*, num teneretur denuo incipere Novitiatum, respondit teneri ab eo die, quo reversus est. Sic Fagn. ad cap. *Insinuante* §. *Qui Clerici vel voventes* n. 26. Illud tamen, ait Van-Espen, certius esse videtur, quod qui aliquam Novitiatus partem in Monasterio peregit, si durante Novitiatu de mandato Superioris exierit, ac sub illius obedientia ex rationabili caussa residuo anni tempore extra Monasterium manserit, Novitiatum minime interrumpit, ita ut valide post annum profiteri queat. Ita testatur Fagnanus loco cit. n. 38. respondisse S. Congregationem. Van-Espen. Verum hoc currit ex iure antiquo; sed iuxta novum statutum ius per decreta Clementis VIII. Urbani VIII. Innocentii X. in Italia, Insulisque adiacentibus, ubi hæc nova iura vigent, manendo extra Monasterium, locumque Novitiatus etiam de licentia, & sub obedientia Superioris, interrumpitur Novitiatus, ac proinde integre innovandus est, nisi tamen levitas materiæ, vel iusta caussa aut necessitas excuset, ut notat Passerinus citatus hic a Rothario: Nam modica absentia a Monasterio non interrumpit moraliter & civiliter Novitiatum: Leges enim, cuiusmodi sunt leges Novitiatus, parvum pro nihilo reputant. Idcirco absentia duorum vel trium dierum, de licentia ex iusta caussa, est quid minimum in annuali probatione ac educatione Novitii. Hinc non est contra legem Novitiatus exitus diurnus a Monasterio, ac ideo mitti potest Novitius recreationis gratia ad vineam, & campum. Et si ex casu accidentali Novitii missi de mane ad vineam, reversuri ad vesperam, id facere nequeant ex improvisa aliqua contingenti caussa, puta ob subitam aeris inclementiam, pluviarum copiam, vel quia per vim detenti fuerint, non ideo Novitiatus interruptus censetur. Item si necessitas aliqua urgeat, puta si Novitius sit proxime moriturus, nisi a Monasterio de licentia & mandato Superioris exeat per modicum tempus, quia necessitas non habet legem, nec in hoc, sicuti in supradictis casibus, censentur Pontifices suis legibus ita ligare, ut pro modico tempore absentiæ, vel ob necessitatem propriæ vitæ, vel recreationis gratia, vel alia iusta caussa iterandus sit Novitiatus. Sic sentiunt cum Passerino Bordon. Antonius a Spiritu S. cit. a Roth.

Cum Tridentina Synodus statuerit integrum annum tantummodo ad probationem, licet non reprobaverit statuta ac consuetudines alicuius Ordinis, qui plus temporis probationis exigat; non ita tamen valent talium Ordinum statuta, ut expleto probationis anno ab ipsa præfixo ad validitatem professionis valide profiteri non possit, tamen-

mensi non completo ulteriori secundum statuta Ordinis intervallo; nam huiuscemodi statuta maius tempus illud exquirere non solent sub pœna nullitatis; & sic quoad Novitios Societatis Iesu expresse docet Barbosa.

Si expleto integro Novitiatus anno ante professionis emissionem Novitius Religionem deseruerit, reversus poterit sine alio Novitiatu ad professionem admitti, cum vere fuerit per integrum annum in probatione. Ita respondit S. Congregatio apud Fagnanum ad cap. *Presbyterum* §. *de Pœnitent. & remiss.* n. 116. nisi tamen Religionis aut personæ conditio esset immutata, quod Religionis Superiores diligenter attendere debent.

Ex dispensatione tamen Summi Pontificis abbreviari potest tempus annuale Novitiatus; sicuti etiam ex privilegio alicui Ordini ab eodem Pontifice concesso. Et revera ob rationabilem caussam id aliquando concedit: Immo cum S. Pius V. concesserit in sua Constitut. *Summi Sacerdotii* die 23. Augusti 1570. in casu infirmitatis iudicio medici, *mortalis, ut possit Monialis S. Dominici profiteri anno probationis non expleto*, dummodo tamen requisitam habeat ætatem 16. annorum completorum, ut lucretur Indulgentias; quod privilegium, ut Passerinus doctissimus sustinet, non revocatum fuit a Gregorio XIII. hinc omnes qui communicant in privilegiis cum Ordine Prædicatorum, cuiusmodi sunt præcipue Mendicantes, vi eiusdem privilegii excipiunt a suis Novitiis in periculo gravi mortis, ante anni cursum eorum professionem. Huiusmodi professio utpote absoluta & non conditionata, licet laudabile sit, convalescente Novitio, ut eam ratificet, non est tamen necessaria talis ratificatio, cum talis professio plenam habeat validitatem, cum Pontifex dispensaverit super ius novum, dum secundum ius antiquum etiam ante annum completum, si fieret, valida erat professio. Item ex privilegio, *Convertitæ* eo ipso quod Monasterium ingrediuntur possunt emittere professionem, quia minime derogavit huic Convertitarum privilegio Concilium Trid. ex declaratione S. Congregationis die 11. Ianuarii 1620. iuxta Fagnanum, qui vult, in ordine ad illas servandum esse ius commune.

§. XIX.

De repetitione Novitiatus a transeuntibus ad alium Ordinem.

Religiosus professus transiens ad alium Ordinem, secundum Caramuel videtur non teneri ad subeundum novi Ordinis Novitiatum; quia Novitiatus non est de natura rei necessario præmittendus professioni, sed ex iure tantummodo positivo Tridentinæ Synodi, quæ lex, utpote continens materiam obligationis, est strictæ interpretationis; idcirco cum ibi nullam mentionem faciat Synodus transeuntium ab uno ad alium Ordinem, neque ad illos est extendenda. Item quia S. Synodus ibi loquitur de professione substantiali, per quam quis de non Religioso fit Religiosus, non de accidentali, per quam quis Religiosus unius fit Religiosus alterius Ordinis: Nam Religiones in substantialibus omnes conveniunt, & differunt solum in accidentalibus; neque tanta necessitas est in Religioso transeunte ab una ad aliam Religionem, sicuti in laico, qui nullatenus asperitates Religiosi status expertus sit.

Verum huic sententiæ obstat praxis, & communis Doctorum sensus, immo auctoritas Gregorii XIII. qui in sua Constitut. 56. an. 1579. aliter statuit, dum in ipsa decrevit fieri probationis annum a Patribus Observantibus transeuntibus ad suos Reformatos. Et idem est statutum pro transeuntibus ad ipsos ex Ordine Conventualium. Insuper refert Barbosa ad cap. 11. sess. 25. Concilii Trid. n. 17. nimirum decisum fuisse in una Montis Regalis die 13. Decemb. 1627. Discalceatos Ordinis SS. Trinitatis, transeuntes de licentia Papæ ad Ordinem laxiorem Calceatorum, debere subdi anno probationis, non teneri vero emittere professionem; quia finis annuæ probationis militat etiam pro transeuntibus ad aliam Religionem, qui licet experti sint austeritates propriæ Religionis, non tamen illas alterius Religionis quæ habet sua statuta, usus, pœnitentias, quæ omnia valde diversa sunt in unaquaque Religione. Unde probatus in una non est probatus pro omni. Præterquam quod annus probationis inductus est non solum in favorem Novitii, sed etiam Religionis, idcirco necesse est ut nova Religio ad quam petit transire, probet saltem mores Novitii, antequam ipsi incorporetur; eo vel maxime quod cupiens excutere maiores austeritates & vitam ducere commodiorem, mi-

mitiorem ingrediendo Religionem, se exhibet valde delicatum, ideoque probandus est, ne forte nimis avidus commoditatum & libertatis inquietam vitam ducat, aliorumque quietem perturbet. Sic sentiunt Navar. Palaus, Sanchez, Bordonus, Passerinus, Fagnanus in cap. *ad Apostolic.* n. 40. & hoc idem Fagnanus docet contra Lessium intelligendum esse etiam quando quis transeant ab Ordine ad Ordinem sub eadem Regula & Generali capite, ut contingere potest in Regula S. Francisci respectu Observantium & Reformatorum, qui eidem Regulæ, & Generali capiti subduntur: Quia licet eadem sit Regula, quælibet tamen Religio suas habet diversas Constitutiones & observantias; ita ut Religiones Capuccinorum, de Observantia, & Reformatorum ob hanc rationem, nunc se habent pro diversis Religionibus, licet sit eadem primæva Regula, & Observantes ac Reformati militent sub eodem capite Generali, cum eidem capiti subordinari possint Religiosæ Familiæ etiam diversæ speciei, sicut omnes Ordines Religiosi subduntur universali Capiti Ecclesiæ. Rothar. t. 1. p. 120. punct. 5.

§. XX.

De libertate Novitii deserendi Religionem.

Durante Novitiatu, vel etiam expleto, ante professionem Novitius est in amplissima libertate Monasterium seu Religionem deserendi, & ad sæculum redeundi cap. 23. *de Regularib.* & alibi, præcipue in cap. 2. *eod.* in 6. ubi districtius inhibetur Fratribus Prædicatoribus & Minoribus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna excommunicationis, ne aliquem ex Novitiis intra annum probationis constitutum, ante emissam professionem tacitam vel expressam impedire præsumant, ne ad sæculum redeat.

Olim Novitii probabantur in veste laicali, neque ante emissam professionem vestem mutabant, seu habitus Religiosus eis non dabatur, ut habetur in Regula Benedictina cap. 58., ubi præcipitur, ut post Novitiatum expletum, & emissam professionem, suscipiendus Frater *in Oratorio exuatur rebus propriis, & induatur rebus Monasterii*, & conformiter ad illorum temporum disciplinam scribit S. Gregorius apud Gratian. dist. 53. can. *Legem.* quod tempore S. Bernardi etiam inter Cistercienses vigebat hæc disciplina, ut aperte innuitur in epist. 1. eiusdem S. Bernardi ad Robertum. Hinc forsan (ait Van-Espen) originem habuit tacita professio per habitus Monasterii, seu Ordinis sumptionem: quia cum ante professionem ipsum sumi non assuesceret, qui eum suscipiebat profiteri censebatur. Sæculo 12. & 13. quia Novitiatus annus in pluribus Ordinibus negligebatur, ac a receptione in Religionem habitum Monasticum induere cœperant, hinc urgentibus summis Pontificibus & Conciliis pro anno probationis seu Novitiatus, ac statuentibus, professionem nonnisi expleto anno probationis emitti posse, remansit consuetudo tradendi habitum in ipsa receptione, & ita est inducta disciplina ipsum Novitiatum in habitu Monastico peragendi, quæ hodie in omnibus Ordinibus servatur, nec ante habitum Novitiatum cœpisse censetur.

Caussa porro quare Novitiatus in habitu laicali olim peragеretur, S. Benedicto præcipua fuit, ut libertati Novitiorum consuleretur, eoque minori infamia egredi possent, quod nunquam Monasticum habitum detulissent. Et sane dubium non est, quin maior esset libertas Novitiis ad sæculum revertendi, si Novitiatus in veste laicali etiam num hodie peragеretur: vulgo enim nonnihil ignominiosum reputatur, si habitus Religionis susceptus exuatur, eo quia per gestationem exterioris habitus Religiosi, quasi iam Religiosi reputati, redeuntes ad sæculum Religiosum habitum exuisse videantur & æstimentur. Hinc nunc in tali disciplina exactior exquiritur cura, ac morum spiritus examen ac inquisitio. Quare ut etiam Virginum Deo dicandarum tali consuleretur libertati, Synodus Mechliniensis, renovavit statuta omnia ac consuetudines huic libertati adversantes, & inter alia inhibuit, *ne quarumcumque Virginum capilli ante professionem recidantur.*

Ob eamdem libertatem tandem posterioribus sæculis concessa est plena facultas iis qui ante pubertatem (idest masculi ante annum 14. fœminæ ante 12. ætatis annum) a parentibus oblati erant, ut usque dum ad pubertatem venerint, relicta Religione ad sæculum redire possent, contra veterem disciplinam, quæ pueros a parentibus ante pubertatem oblatos ipsi Religioni ita obstringebat, ac si per se professionem emisissent, ut constat ex Concilio Toletano IV. can. 48. apud Gratian. causs. 20. q. 1. can. 3. & in favorem huiusce libertatis Concilium Trid. sess. 25. cap. 16. *de Regularib.* irritam declaravit quamcumque renuntiationem, non solum rerum, sed etiam beneficiorum, factam a Novitio ante duos proximos menses ad pro-

professionem, nisi facta esset cum licentia Episcopi aut eius Vicarii, & nunquam valituram nisi post professionem.

§. XXI.

De Testamento, & renuntiatione, vel donatione, quæ fieri potest a Novitiis.

Novitius dupliciter de bonis suis ante professionem disponere potest, vel per testamentum aut donationem caussa mortis, vel per renuntiationem, & donationem liberalem; & primo agemus de testamento.

Novitii igitur antequam professionem emittant, libere de bonis suis per testamentum disponere possunt, ut iam pridem expressit Iustinianus in Novell. 5. cap. 4. neque id per Concilium Trid. sess. 25. cap. 16. mutatum fuit iuxta communem consensum, & quotidiana praxi id clare patet. Nam ante professionem voti solemnis paupertatis non abdicavit a se dominium rerum suarum, sed integrum in eo remanet, sicuti antequam Religionem ingrederetur. Etenim nec locus Monasterii, nec habitus probationis, quo indutus est Novitius nullo solemni voto ligatus, privat eum iure communi testandi, ut constat ex Authent. *de Monach.* §. *Illud quoque*, quæ liberum ei concedit bonorum usum, donec emissa non sit professio.

Testamentum non subditur dispositioni factæ a Concilio Trid. pro renuntiatione; quia cum talis dispositio sit revocabilis, vitat pericula necessitatis professionis. Concilium enim eas renuntiationes & donationes fieri prohibuit absque solemnitate ab ipso præscripta, quæ non possunt revocari, ne ob id cogatur Novitius profiteri, vel difficilis reddatur egressus e Religione; cum autem testamentum sit revocabile, quocumque tempore confici potest a Novitio. Sic Navar. Molina, Barbosa, Passerinus, Palaus cum aliis quampluribus; & isti Doctores doctrinam de testamentis applicant etiam donationi caussa mortis, utpote quæ illi assimiletur in revocabilitate.

Testamentum factum a Novitio ante ingressum in Religionem, etiamsi tunc non habuerit animum ingrediendi in Religionem, minime infirmatur, ac validum est, etiamsi in eo nihil relinquatur Monasterio, cum possit Novitius testamentum condere etiam in Novitiatu nihil relinquendo Monasterio.

Novitio morienti ab intestato non succedit Monasterium, sed hæreditas devolvitur ad hæredes ab intestato. Ita Sanchez, Azor. Navar. Pellizz. Rebell. Non enim censetur bona sua reliquisse Monasterio, nisi quando profitetur; tunc namque reputatur proprie Religiosus. Sic docent cit. Sylv. Navar. Sanchez, & alii.

Novitius qui disposuit per testamentum vel renuntiationem in subsidium aliquarum personarum, puta ad dotandas Virgines, ad viduas sublevandas, de licentia Superiorum potest sibi servare electionem personarum quibus suus hæres vel renuntiatarius debeat quotannis solvere certam pecuniam. Sic Bartholom. a Vecchiis, Diana. Potest etiam post professionem testamentum aut renuntiationem a se factam declarare, dummodo tale testamentum dubiæ vel obscuræ voluntatis indigeat interpretatione, quia tunc nihil disponit, sed quid iam ab ipso factum sit ostendit. Sic Vecchius, Sanchez, Peyrinus.

Licet Novitius in suo testamento disponere possit in favorem Monasterii, dum iure aliquo non impeditur, cavere tamen debent Religiosi, ne a Novitiis dispositiones in favorem Monasterii blanditiis, variisque persuasionibus, aut fallis subinde adductis motivis extorqueantur, quo contingat, ut coacte potius extorta, quam voluntarie oblata accipiant. Donationes enim huiusmodi, & oblationes semper suspectæ fuere & odiosæ, utpote non procedentes a libera omnino & spontanea voluntate, sed frequenter ex timore ut minus reverentiali, atque zelo non satis discreto, & prudenti (ut notat Balsamon in Notis ad cap. 40. epistolæ canonicæ S. Basilii) eorum, qui in potestate consensus infirmi sunt.

§. XXII.

De solemnitate requisita a Concilio Trid. in Renuntiatione facienda a Novitiis ante professionem.

Renuntiationis nomine hic intelligitur cessio illa bonorum omnium temporalium facta in favorem tertii non revocabiliter, ut in testamentis, sed prorsus irrevocabilis. Nemo tenetur ad faciendam huiusmodi renuntiationem, (salvo quod aliquod speciale institutum hoc exigat) quia circa hoc nullum ius datur, nec ratio aliqua ad hoc convincens, sed Novitio est omnino liberum eam facere & non facere; & si non faciat, Religio si capax sit successionis, succedit post Novitii professionem in portionem eius hæreditatis. Cæterum quando fiat, facienda est sub forma

eta a Concilio Trid. præscripta sess. 25. cap. 16. *de Regularib.* unde sine Tridentini formula nihil valent, etiamsi iuratæ, donationes inter vivos, contractus lucrativi, renuntiationes quorumcumque bonorum temporalium, officiorum, dignitatum, &c. quæ fiant a Novitio ante professionem. Præscriptum autem Concilii circa tales dispositiones huiusce est tenoris: *Nulla quoque renuntiatio aut obligatio ante facta, etiam cum iuramento, vel in favorem cuiuscumque causæ piæ valeat, nisi cum licentia Episcopi sive eius Vicarii fiat intra duos menses proximos ante professionem, ac alias non intelligatur effectum suum sortiri nisi secuta professione; aliter vero facta etiamsi cum huius favoris renuntiatione expressa, etiam iurata, sit irrita & nullius effectus.* Idcirco quamvis aliquam donationem &c. faceret sub hac conditione, *si profitear*, nihilominus invalida esset, si consensus deesset Episcopi. Verum ad hoc ut tales renuntiationes, etiam servata forma Tridentini, effectum habeant, necesse est ut subsequens professio sit valida, eo quod professio irrita non sit professio, de qua sola agit Concilium.

Invalida esset pariter vi decreti Tridentini renuntiatio facta ante ingressum Religionis, sed tamen intuitu ingressus in Monasterium, quidquid dicant aliqui in contrarium; nam ita declaravit S. Congregatio referente Azor. p. 2. lib. 2. cap. 20. q. 6. quia alias fraus fieret decreto: & talem renuntiationem, modo appareat eam factam fuisse intuitu & animo ingrediendi Monasterium, irritam esse, invalidam ac nullam sustinet etiam Navarr. & Van-Espen hic cum aliis; quia semper militat ratio, & finis Concilii, ne scilicet per talem renuntiationem adimatur libertas Novitiis deserendi Religionem; quandoquidem dubium non est, quin per eiusmodi renuntiationem Novitius mediis vivendi destitutus cogeretur quodammodo invitus permanere in Religione.

Nequit Novitius renuntiare in favorem tertiæ personæ bona quæ sperat, puta ex patris hæreditate sibi obventura, ipso patre vivente & dissentiente, quia prohibetur hæc actio a Lege in cap. *Finali de pactis*, ne præbeatur occasio mortem illi machinandi, a quo expectatur hæreditas sibi renunciata. Cessaret tamen hoc grave inconveniens si renuntiaretur Monasterio, de quo non præsumitur, nec timetur hæc machinatio, & sic Monasterio facta erit valida iuxta plures cum Molina. Si autem Novitius succedere debeat iure [illegible] ab intestato in alterius hæreditatem, de hoc iure disponere potest ante professionem modo a Concilio præscripto; quia de hoc disponit quando adhuc est sui iuris: quod si de hoc non disponat, & facta professione obveniat casus talis hæreditatis, hæc acquiritur Conventui, cuius est filius, vel in quo est de familia, iuxta stylum Religionis. Cæteræ difficultates, quæ circa rem hanc vertuntur, videri possunt in Rothario, Salmanticensibus, Pellizzario & aliis.

§. XXIII.

De Obligationibus Novitiorum.

Iuxta conditiones cuiuslibet status, qui omnes suas tenent proprias obligationes, status quoque Novitii in Religionibus, qui medius est inter statum laicalem, & statum proprie Regularem, suas speciales habere debet obligationes. Prima Novitii obligatio est, quod subiiciatur Superioribus Ordinis, in quo habitum religiosum recepit, & ut supponitur animo permanendi, si Religio ipsi, & ipse Religioni placeat. Nam licet Ordini non sit adhuc incorporatus, quod fit per professionem, dum tamen manet in Novitiatu, se habet (ait Rotharius) veluti fœtus in utero Religionis suæ Matris, pariendus & incorporandus Religioni in actu professionis. Præterquamquod Prælatus Religionis iurisdictionem habet in tota Religione, & exinde in singulis eius partibus, quarum una sunt Novitii, cum corpus Religionis a Novitiis initium ducat, & usque ad Religionem protrahatur, ac extendatur; idcirco Novitius, non secus ac professus, potitur exemptione a foro Episcopali, utpote qui per ingressum in Religionem transtulit suum domicilium ad Monasterium, ac proinde ob Monasterii ab Episcopali iurisdictione exemptionem factus est Novitius in tali domicilio veluti alterius Diœcesis. Hinc si delinquat intra claustra, puniri potest & debet a Religionis Prælato, non tantum pœna eiectionis, sed poena etiam corporali, non quidem ut sacrilegus voti violator, sed ad modum alterius Ecclesiastici delinquentis nullo voto adstricti. Nec se eximere potest a punitione, utendo iure suo per Religionis desertionem, quia cum puniri nequeat nec ab Episcopo, nec a iudice laico (intellige tamen de aliquo delicto gravi, non levi), dum extra eorum iurisdictionem deliquerit, ne impunitus remaneat in suo delicto, remittendus est ad suum iudicem Regularem, in cuius ter-

territorio deliquit tempore, quo erat illi subditus, quia ad fundandam iurisdictionem pro delictis cognoscendis, & puniendis, attenditur locus & tempus criminis commissi L.1.ff. *de poenis*, & alibi. Non desunt tamen qui contrarium sentiant, putantes per egressum e Religione Novitium se foro Regulari subtraxisse; & secundum Salmanticenses cum Pellizz. Bordono, quia Novitius dum crimen commisit, erat persona ecclesiastica, puniendus est ab Ordinario loci.

Prælatus autem Regularis, si crimen ita mereatur, Novitium punire potest pœna carceris etiam perpetui. Nec officit sententia Sylvestri ac Tabienæ, scilicet Novitium non posse tali pœna puniri a Regulari Prælato, quia hoc esset impedire ne redeat ad sæculum, quod est contra sacros Canones. Nam lex Ecclesiastica non impedit, quin Novitius a suo iudice competente puniatur pœna delicto proportionata, etiam perpetua, sed solum quod iniuste non detineatur in Religione, violando illud ius propriæ libertatis repetendi statum laicalem: Hoc autem ius redeundi ad propriam domum amisit per delictum, donec satisfaciat iustæ pœnæ sibi impositæ a iudice competente, eo modo quo per delictum ius amittit advena redeundi ad patriam. Qui rem melius videre cupit adeat Passer. Rothar. Lezzan. Pellizz. Bordonum, Navarr. Barbosam 2. p. alleg. 12.

Item Novitii donec permaneant in Novitiatu, tenentur ad observantias Regulares non ex voto quod nondum emiserunt, & in conscientia sicuti professi, ac proinde non directe iuxta communem Doctorum, sed indirecte ex quadam decentia & honestate ratione status Regularis libere assumpti, cuius obligationibus satisfacere convenit, unde oriri nequit ex transgressione culpa gravis, nisi forte indirecte ratione scandali, & turbationis ordinis, quæ oritur dum quis indisciplinate vivit in Monasterio, quia ut ex cap. *Recolentes de statu Monachorum, dignum est ut qui simul cum aliis vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam*. Turpis enim est pars si universitati non congruat. Unde cum Novitii facti sint partes & membra Religionis, saltem obligatione civili & politica subesse debent eius legibus. Tenentur pariter ex eadem iustitia legali ad easdem observantias, qua cives tenentur ad leges, quæ latæ sunt pro bono communi. Verum cum nec professi sint Regulam, nec se totos adhuc Religioni tradiderint, cum sint in probatione, hinc Novitii non tenentur directe & per se legibus Religionis, sed tantummodo indirecte. Ex quo sequitur 1. ipsos non teneri ad recitationem Horarum canonicarum, tametsi ad Chorum sint deputati, quia nullum pro his habetur præceptum, aut consuetudo. 2. Non teneri ad vota Religionis; unde si contra aliquod ex his delinquant, hæc non est circumstantia in confessione exprimenda. 3. Non subiacere prohibitionibus aut pœnis generaliter latis contra Religiosos, sive in statutis proprii Ordinis (nisi in specie exprimantur), licet enim in favorabilibus veniant nomine Religiosorum, non veniunt tamen in odiosis, quia odia restringi, favores convenit ampliari.

§. XXIV.

De Privilegiis Novitiorum & Exemptionibus.

Novitios Religionum potiri privilegiis omnibus professorum est communis inter DD. utpote qui in favorabilibus habeantur pro Religiosis. Nam hi sunt sub potestate Religionis, cuius onera suo modo subeunt, ideirco iustum est ut etiam eius commoda sentiant; & Diana cum Sanchezio, Suarezio, Lezzana affirmant ita declarasse Clementem VII. Refert Diana Privilegium concessum Generali Societatis Iesu, ut omnia Societatis privilegia valeant communicari Novitiis, quod dicit extendi ad alias Religiones. Immo Diana cum Lezzana, Pellizz. & Vecchio, ac Collegium Salmanticense dicunt, id intelligi de illis etiam qui nondum habitum receperunt, sed in brevi, idest de die in diem induendi sunt, idest iam sunt in Conventu suæ restitutionis, & se ad illam disponunt per spiritualia exercitia, &c., quia in favorabilibus (aiunt ipsi) brevi accingendus habetur pro accincto L. penult. ff. *de multis Testament*. Quare exempti sunt a potestate sæculari, quia sunt subiecti potestati seu iurisdictioni Religionis, & exinde gaudent privilegio fori. Gaudent pariter privilegio canonis, ita ut eos percutientes excommunicationem incurrant canonis *Si quis suadente diabolo*. Ita expresse habetur cap. *Relig. de sent. excommunicat.* salvo tamen si hoc contingat correctionis gratia a Magistro, Senioribus, vel aliis eiusmodi.

Novitii, ac qui in proximo, ut supra, vestiendi sunt ut ingrediantur Religionem, absolvi possunt, non secus ac alii Religiosi, a reservatis illis, a quibus absolvi possunt etiam

etiam professi, quia hoc Religioni omni concessum est, idcirco etiam compartibus. Item commutari possunt vel dispensari respective a Superiore, ob potestatem quam habet tanquam Episcopalem, eorum vota, non secus ac aliorum: Non possunt vero irritari, cum nondum habeat super illos Superior potestatem dominativam; unde si Novitius exeat a Religione, vota reviviscunt, licet dum sunt in statu probationis, non teneantur implere vota antea emissa, tametsi non commutentur vel dispensentur, sive illa vota sint compatibilia cum illo statu, sive non, quia iure optimo commutari possunt propria auctoritate in ordinarios labores ac asperitates Novitiatus, cum id fiat in evidenter melius. Dispensari possunt insuper ratione dictæ potestatis tamquam Episcopalis a Superiore, non solum super observantiis Regularibus, sed etiam circa observationem præceptorum Ecclesiæ, ex rationabili motivo ut supponitur, puta ieiunii, auditionis Sacri. Possunt tandem dispensari in omnibus irregularitatibus, non secus ac alii Religiosi. Immo ex hoc ipso quod sunt Novitii, seu per solum ingressum in Religionem, tollitur natalium irregularitas, ita ut Novitius sine ulla dispensatione ad sacros Ordines promoveri valeat. Sic Pellizz. Rodriquez, aliique contra Sanchez & Palaum. Novitius vi privilegiorum absolutus a censuris, irregularitate, reservatione, si egrediatur e Religione, quando bona fide seu sincero animo habitum Religiosum induit, non reincidit in eadem. Non enim æquum est, ut qui absolvitur ob insignem actum virtutis ingrediendo Religionem, si illum bona fide expleat, privetur postea illo beneficio; alias cogeretur profiteri ne reincidat in censuras, irregularitates, reservationes antea contractas, & sic non libere profiteretur. Et quidem absolutio collata absolute, collata non censetur ad reincidentiam, nisi in casibus a iure expressis, vel nisi facultas absolvendi ita expresse concessa fuerit, quod in præsenti non contingit; siquidem vi privilegiorum absolute & simpliciter Novitii absolvuntur. Ita Vecchius, Diana, Pellizz. Bonac. Lezzan. Bordono cum aliis.

Licet regulariter expediens sit ut Novitii Magistro suo vel Religiosis deputatis confiteantur, ut ita melius dirigi queant in via spirituali; nihilominus cum aliis quibuscumque sive Regularibus sive sæcularibus, intra vel extra domum, tum valide tum licite confiteri possunt, etiam in reservatis a sua Religione, cum respectu illorum non sint reservata, & alias non sunt vere Religiosi, ita ut cum sint fideles, confiteri possunt iis Confessariis, qui quorumcumque Fidelium confessiones excipere possunt. Bordonus, Diana, Pellizz. aliive, quos citant hic & sequuntur Salmanticenses.

Notandum tamen 1. quod si confiteantur Religiosis illius Domus solum a Prælatis approbatis, si isti inhibiti sint Notiviorum confessiones excipere, invalide illis confiteantur, cum hi quoad Novitios careant iurisdictione. Sic Suarez. 2. Posse eos absolvi ab approbatis ab Ordinario, etiam inscio & invito Prælato Monasterii, sed tunc ab eo absolvi nequeunt a reservatis Papæ, immo nec ab Episcopo, si non habeat hanc facultatem, cum hoc privilegium concedatur Confessariis Religionis, non pœnitentibus. Pelliz. hic 3. Posse Novitium etiam mox recessurum ab Ordine confiteri cum Sacerdote approbato solum a Prælato Regulari etiam a reservatis Papæ, a quibus alii Religiosi absolvi possunt, quia usque dum actu non recedit, vere est Novitius, & ut talis tractari debet. Sic Bordonus, Vecchius, quos refert & sequitur Pellizz.

Aliis quoque levioribus privilegiis fruuntur Novitii, nempe quod Novitius de licentia sui Superioris possit habere concionem ad populum, ministrare Sacramenta, etiam Pœnitentiæ, ac cætera alia ecclesiastica munera exercere, quæ a suo Ordine in fidelium subsidium exerceri solent, habito semper tamen respectu ad illam solitudinem, quam decet Novitium; & Superioris erit videre, quando nam congruum sit talem facultatem eis præbere. Potest insuper Novitius, si in Novitiatu decedat, sibi eligere sepulturam: Tabiena, Sanchez, Armilla, si tamen non habeat animum permanendi; nam secus retinet subiectionem, & dependentiam ad voluntatem suorum Superiorum, & si de facto, invito Superiore, sepulturam sibi eligeret, putat Passerinus, quod sepeliendus esset non in sepultura Religionis, sed laicali, dum recedendo a voluntate Superioris, censet Rotharius illum æstimandum esse recessisse a Religione.

Nota 2. Novitios iuxta Theologos comprehendi quidem in favorabilibus sub nomine Religiosorum, idest in participatione eorumdem privilegiorum, non vero in odiosis, nempe in pœnalibus; cum iuxta Donatum in odiosis Novitii non comprehendantur sub nomine laicorum, nec Religiosorum. Hinc

Hinc non comprehenduntur sub Constitutione Clementis VIII. de largitione munerum, nec sub excommunicatione cap. 2. *Ne Clerici*: Unde vetiti non sunt audire leges, medicinam, nec subduntur legibus latis specialiter contra Regulares accedentes ad Monasteria Monialium, sed solum communibus. Nec subduntur legi Trident. sess. 4. vetanti Religiosis imprimere libros sine licentia Prælati Regularis; nec prohibiti sunt appellare. Ita Passerin. Non sunt tamen exempti a reformatione, si non ex vi iurium, quæ circa hoc lata sunt, bene quidem ex vi statutorum omnium Religionum; cum Novitios maxime deceat exactior observantia eorum, quæ post professionem debent observare; necnon ab ipsis eruenda sunt, quæ a iure Regularibus prohibita sunt ex vi proprii status, & propriæ Regulæ, non tamen sub pœna censurarum impositarum contra Religiosos transgressores, & si abstineant veniunt puniendi a Prælato Regulari tamquam Regulæ transgressores.

Aliqua specialiter vetita sunt Novitiis cap. *Null. de elect.* in 6. nempe eligi ad Prælaturas in ea Religione, in qua exercent tyrocinium; neque intra illam vocem habent activam. Item illicite intra Novitiatum contrahunt Matrimonium cap. *Consultus*; Stant in iudicio, sed in hoc non indigent licentia Superioris ut valide stent. Sic cum pluribus Canonist. Fagnan. ex cap. *Religiosi* §. *quamvis de sentent. excommunic.* Item nec valide nec licite vovere possunt in præiudicium Regularis observantiæ, si velint permanere, quia tunc votum non est de meliori bono. Teneret tamen votum, si e Religione egrederentur. Item in iis quæ cadunt sub iurisdictione Prælati Regularis nequeunt, eo invito aut inscio, se subiicere Ordinario, quia sunt sub potestate Prælati Regularis. Tandem ex Trid. sess. 25. cap. 16. *de Regular.* prohibentur quid dare de suis bonis Monasterio pro tempore Novitiatus præter victum & vestitum. Sic Passer. Donat. & alii. Hæc melius videri possunt in Lezzana, Pellizz., Peyrino, Bordonio, Passerino, Rothario, qui materiam hanc ex professo pertractant.

§. XXV.

De Professione Religiosa, eiusque effectibus, idest de natura, divisione, ac necessitate professionis.

Nomen professionis iuxta Doctores latissimam habet significationem. Derivat hoc vocabulum a verbo *profiteor*, quod multipliciter adhiberi solet a Latinis, nempe vel pro assumptione alicuius muneris, maxime si hoc exerceatur cum aliqua publica solemnitate. Sic in publicis Academiis dicitur publicus Professor sacræ Theologiæ, Iurisprudentiæ &c. vel pro testificatione, ut Lucæ 2. dicitur, quod *Ioseph cum Maria ivit in Bethlem ut profiteretur*, idest ut publice testificaretur; vel pro publica confessione, & sic a Trid. Concilio præcipitur, ut aliquando fiat fidei professio, seu fidei confessio; & docet D. Thom. 2. 2. q. 184. art. 5. professionem fieri cum aliqua solemnitate ab Episcopis in eorum assumptione ad Episcopale munus, qua publice fatentur ac testificantur se velle munia Episcopalia fideliter exercere. Quare ex stylo Ecclesiæ nomen professionis assumptum fuit ad significandam publicam illam seu solemnem oblationem, qua quis irrevocabiliter se Deo consecrat & donat in aliquo approbato Religioso Ordine, emittendo tria vota Religionis substantialia, seu essentialia. Consecratos Deo per hunc talem actum sacri Canones vocant semper absolute sub nomine generalissimo *Professos*, & actum hunc significant, quando de professione tot, tantaque observanda & cavenda statuunt.

Solemnem ac publicam Monasticam benedictionem variis ritibus ac cæremoniis vestitam in professione adhiberi solitam, aliam vim non habere quam habet supra populum Sacerdotis oratio, visum iam pridem fuit S. Yvoni Carnotensi. Hanc professionem seu publicam solemnemque benedictionem ait fuisse ignotam S. Antonio. Verum multiplicato postmodum Monachorum grege inducta fuit ex quadam cautela, tamquam Religionis vinculum humanæ fragilitati provisum. Ita S. Yvo epist. 41.

Quo tempore cœperint hæ Monachales benedictiones, ac professionis ritus primum invaluerit, incertum est. Ritus professionis habetur in Regula S. Benedicti non absimilis ab ea, quæ nunc in usu est passim apud omnes Religiones, si aliquas preces seu orationes, quas posterior ætas addidit, excipias. Eadem S Benedicti Regula vult, ut No-

Novitius professionem sua propria manu scribat, & si scribere nesciat, alter ab eo rogatus scribat, & ille postea signo crucis signet. Et hoc in omnibus passim Monachorum Congregationibus receptum est. Immo & hoc præcipitur in Constitutionibus S. Augustini. Hæc tamen scriptura, uti & reliqui ritus in Regulis ac Constitutionibus Religiosorum quovis modo præscripti, non solent attingere essentiam professionis. Quare iure Decretalium etiam professiones sine ulla solemnitate, immo sine verbis, solo aliquo facto exteriori validæ declarantur, & has *tacitas professiones* solent vocare Canonistæ; quarum species occurrit in cap. 22. §. *de Regularib.* & Fagnanus censet ad cap. *Ad nostram* §. eodem, nec per Concilium Trident. tacitam professionem esse sublatam, quæ de iure communi censebatur emissa & facta per susceptionem habitus professorum, modo hæc nunc fiat completo 16. ætatis anno.

Iuxta igitur communem usum huius nominis, qui nunc invaluit in Ecclesia, scilicet pro actu, quo quis vult statum Religionis immobiliter amplecti, publice ac solemniter tria substantialia vota obedientiæ, castitatis, paupertatis emittendo, definiri potest: *Contractus moralis, quo homo voluntarie seipsum tradit Deo in tali Religione approbata, promittendo tria vota obedientiæ, paupertatis, ac castitatis, idque interveniente Prælati Regularis consensu, qui nomine Dei illa acceptat.* Hæc verba continent conditiones omnes alias recensitas ad statum Religiosum.

Secundum antiqua iura (Calderinus hic relatus a Rothario) professio dividitur in professionem Religionis in genere generalissimo, in specie seu in genere subalterno, & in individuo. In genere generalissimo est illorum professio, qui se Deo devoverunt per seipsos votum Religionis emittendo quoad tria vota substantialia in manibus Episcopi vel alterius, & de his habetur in Iure Canon. cap. *Quod interrogasti* 27. dist. & alibi. Nam secundum Innocentium ille dicitur professus, qui dicit *Profiteor Deo Ordinem Monachatus*, licet non dicat Ordinem S. Basilii, Benedicti &c. Hoc modo pariter est professus is, cui ligata est libertas sub conditione si Monachus fiat, ut in cap. *simul de cond.* qui intra annum probationis professus est Regulam Mendicantium, ut in cap. *Non solum de regul. iuris* in 6. qui tandem professionem tacitam facit infra annum per susceptionem habitus professorum in quocumque Ordine, ut in cap. *Constitutionem*. In genere subalterno, seu in specie est illorum, qui generaliter profitentur certam Regulam & Ordinem, puta Mendicantium, Monachorum, Clericorum in manu alicuius Superioris vel alterius de eius licentia, non tamen profitentur in aliquo Monasterio particulari determinatam vitam Regularem ibi servandam. In individuo tandem est professio eorum, qui profitentur certam Regulam, & in certo particulari Monasterio, puta Regulam S. Benedicti in Monasterio S. Iustinæ Patavii. Quælibet ex his obligabat ad Religionem, sed per primam ingredi poterant ita professi quemcumque Ordinem: per secundam limitabantur ad aliquem specialem Ordinem puta Monachatus, vel Mendicantium, prout quis professus erat: per tertiam arctabantur ad illud speciale Monasterium secundum Monachorum institutum, in quo singula Monasteria habebant suos professos, nec ita facile concedebatur transmigratio ab uno ad aliud Monasterium.

Licet hæc divisio probetur ex pluribus capitibus in Iure canonico, præcipue ex cap. *singulis* cap. *cum deputati de iudiciis* & ex Clementin. *antecedentes de statu Monachor.* hodie tamen, ut notat Fagnanus, non alia vim obtinet, nisi ea quæ dicitur in individuo, iuxta Decretum Concilii Trid. cap. 15. sess. 25. *de Regularib.*

Professio in individuo dividitur in explicitam seu expressam, & tacitam cap. *Vidua*, cap. *Ad nostram de Regularib.* Professio expressa est ea, quæ fit verbo, scripto, vel etiam nutibus sufficienter consensum exprimentibus, nec pro illa scriptura formula aliqua verborum exquiritur, aut ex parte profitentis, aut ex parte admittentis. Contractus enim, sicuti est professio, de natura sua habet, ut quolibet signo declarante perfici valeat; excipe tamen si in aliqua Religione statutum sit ut professio verbis vel scripto fiat. Cæterum, licet ad validitatem professionis necesse non sit ut observetur aliqua formula, quæ variæ pro variis Religionum Constitutionibus esse possunt, sed sufficiat si fiat in manu Prælati, ipso solo & profitente præsentibus: Convenientissimum tamen est ut fiat scripto & coram testibus, qui fidem coram Ecclesiam, si oportuerit, faciant. Abominatur enim Ecclesia huiuscemodi contractus clandestinos, utpote litibus & controversiis obnoxios. Professio tacita ea est, quæ signis aut actionibus a iure statutis inducitur.

Pro-

Professio semper absoluta esse debet, & non conditionata, quæ tametsi illicita esset, tamen esset valida (ut fit in Matrimonio conditionate tantum, non absolute) usque dum conditio purificetur, quia consensus est alligatus conditioni, & sic relinquit suspensum contractum usque ad illius adventum, & tunc professio perficitur, & fit absoluta sine novo consensu, si præcedens adhuc virtualiter perseveret. Quoad diversitatem conditionum turpium, honestarum, &c., vide enumeratas ubi de Matrimonio. Et sicuti de Matrimonio, dicendum est pariter de professione, idest si conditio esset contraria substantiæ professionis, puta ut sibi liceret uxorem ducere, vel non esse subiectum Prælatis, vel dominium habere bonorum, aut eorum usum independentem, talis professio nulla esset, quia evinceret hunc nolle profiteri. Si autem conditio esset turpis, vel impossibilis, haberetur pro non adiecta, uti dicitur de Matrimonio.

Circa professionem expressam duo notanda occurrunt: Primum, tacite profitentem compelli posse quod expresse profiteatur, ut probari possit in posterum eius professio, quia tacita illum non obligat Religioni in qua profitetur, sed Religioni in genere, ita ut libere ad aliam transire possit, etiam laxiorem ex cap. *Statuimus* cap. *consult. de Regularib.* Similiter ipse compellere potest Religionem, ut expressam eius professionem admittat, & hoc sua interest, cum esse nequeat Religionis Prælatus, si non sit expresse professus ex cap. *Nullus de electionib.* in 6. Secundum, professionem expressam fieri posse per Procuratorem constitutum super hoc speciali mandato, & respectu talis specialis Religionis, quia agitur de re ardua & extraordinaria, quæ in generali concessione non venit, cum ita profiteri nullo iure prohibeatur. Non poterit Procurator hanc facultatem alteri delegare, nec ipse ea uti, si ante executionem ab eo revocetur. Pellizz. Sanch. Azor. Garzias &c.

Circa professionem tacitam, antea iam hanc notavimus induci signis a iure vel a Constitutionibus Ordinis statutis, quæ signa duplicis sunt generis. Primo, si propriis professorum actibus scienter & prudenter se ingerat cum aliis professis censetur velle profiteri cap. *Vidua de Regularib.* Sylvest. Azor. & alii. Et inter huiusmodi actus recensetur receptio sacrorum Ordinum, sicuti fit ab aliis Religiosis titulo paupertatis, qui est actus professorum, & ita declaravit sacra Congregatio 20. Decemb. 1619. ut testantur Lezz. Barb. & favet Concessio Iulii II. facta Augustinianis. Secundo, si Novitius sciens & prudens sponte deferat per triduum habitum distinctissimum professorum, idest manifesto signo patenti differentem ab habitu Novitiorum.

§. XXVI.

De libertate ad professionem requisita.

Cum status Religionis, utpote status perfectionis, sit status consilii, non præcepti, nonnisi eos admittit, qui sponte & voluntarie huiusmodi vitæ rationem amplecti volunt. Hinc iura omnia liberum consensum requirunt ad professionis validitatem. Sic cap. 1. *de Regular. Nullus tondeatur, nisi in legitima ætate & spontanea voluntate.* Licet enim ex natura rei libertas illa sufficiat ad vovendum, qua quis humano modo operans peccare potest mortaliter, si contra legem operetur in materia gravi; ius tamen positivum attendens ad gravitatem perpetuæ & onerosissimæ obligationis, quam suscipit professus in Religione, providit, ut quis ante pubertatem profiteri nequeat, sicuti habetur cap. *firma* 20. q. 1. & alibi; immo Concilium Trid. sess. 25. cap. 15. *de Regular.* ut tolleret omnem difficultatem circa præcisum tempus professionis, statuit ætatem anni 16. completi, post exactum integrum annum Novitiatus seu probationis, quæ ætas favet maturitati deliberationis in profitendo, ut notavit Fagnan. in cap. *Tuæ Literæ de Cleric. per saltum promot.* Quare si quis inductus esset ad professionem per vim & metum cadentem in virum constantem, & directe & iniuste incussum in ordine ad hoc ut profiteretur, ipso iure talis professio si non esset irrita, ut volunt multi, omnes tamen conveniunt esse irritandam & annullandam per iudicis sententiam. Et hæc diversitas sententiarum inter DD. parum conducit ad conscientiæ directionem, cum certum sit, neminem, quantumvis ad professionem coactum, sua auctoritate sine Ecclesiæ iudicio ad sæculum remeare posse, cum hoc a Trident. vetitum sit.

Item metus reverentialis coniunctus minis gravis mali, etiamsi non formaliter, sed nutibus & signis sint expressæ, immo etiamsi minæ nullo modo sint expressæ, sed pater sit vir terribilis & extraordinarie severus, unde rationabiliter possit filius sibi

grave malum timere, si patris imperio non obediat; tollunt omnia hæc necessariam libertatem ad profitendum; ita ut professio, quam quis ob huiusmodi metum emisisset, iure esset irritanda, & annullanda. Sic Suarez, Passerinus, a quibus non dissentiunt Canonistæ, Fagnan. Abbas, Panormit. Budrius, Anchar.

Circa importunas preces, quando his coniunctæ sint minæ, aut patris terribilitas, ut rationabiliter non consentiendo patri importune deprecanti, timeatur aliquod grave malum, idest male tractari a patre, reddunt professionem non liberam, adeoque irritandam, quia huiuscemodi preces æquiparantur violentiæ ac metui gravi. Secus vero dicendum si adsint simplices preces, quod extendendum est ad blanditias, quia hæ potius augent quam minuant voluntarium. Sic Panormit. Passer. quos hic citat Rothar.

§. XXVII.

De iis in quibus residet potestas admittendi ad professionem.

Quia ad admittendum ad professionem requiritur facultas, hinc solus Prælatus Regularis, vel alius ex eius commissione, & (excepto summo Pontifice, qui est supremus Prælatus Religionum) nullus alius, sive Episcopus respectu Regularium Exemptorum, sive Cardinalis, sive Legatus a latere, sive Religionis protector, poterit admittere ad professionem, quia nullus horum habet potestatem delegatam a summo Pontifice, nisi ad forum contentiosum, & professio ad gratiosum pertinet. Pellizz. & alii. Immo nec solus Prælatus Regularis potest aliquem admittere ad professionem, nedum sine consilio, ut volunt aliqui, sed etiam sine consensu Capituli illius Conventus, in quo Novitiatus probationem peregerit. Sic habet Religionum omnium consuetudo, quæ pro lege habenda est, ita ut nec Monasterium, repugnante suo Prælato, nec Prælatus sine Monasterii seu Capituli consensu aliquem recipere potest; ac proinde aliquo ex his, præcipue Prælato, deficiente seu repugnante, secundum communiorem irrita esset professio: Nam cum talis receptio vel utilis vel nociva sit utrique; ac ideo omnes tangens, ab omnibus sane est approbanda. Sic Lezz. Less. Palaus & alii.

Diximus *præcipue Prælato deficiente seu repugnante*, quia ita Prælati consensus requiritur ut quis ad Religionem admittatur, ut sine illo nemo ullatenus recipi queat, cum & ad ipsum unice spectet admittendum proponere Capitulo, & in eius manu admitti debeat professio. Nihil tamen officeret reluctantia Prælati, in Capitulo suum suffragium denegantis; nam in Capitulo ipsius consensus attenditur ex maiori parte suffragiorum; quod enim fit a maiori parte Communitatis, id a tota fieri censetur. Si autem Prælatus Monasterii repugnet admittere Novitium sine iusta caussa ad professionem, potest illum admittere Prælatus Superior, ut Provincialis, vel Generalis, dummodo tamen accedat consensus maioris partis Religiosorum Communitatis, ad quam admittere spectat, quia potestas quæ residet in Superiore immediate, residet cumulative in maiori; immo etiam & hic Superior, & inferior immediatus, reluctante sine iusta caussa Capitulo, possunt per se solos admittere Novitium ad professionem secundum ius commune. Verum in unoquoque Ordine consulenda sunt propria municipalia statuta, & hæc servanda sunt. Non obstantibus nihilominus Religionis statutis, Novitius qui reiectus est a Capitulo Novitiatus pro sui professione, si iniuste se gravatum censeret, quod nempe iniuste esset reiectus, posset appellare ad Generalem, qui sicuti in aliis caussis Religionis, secundum Rotharium hanc quoque de iure, ac cognita, posset definire, super hoc iustam pronunciando sententiam, & ad professionem admittere. Caute tamen, advertit idem Rotharius, in hac re agendum est, & nisi constet de manifesto gravamine, & iniustitia, a iudicio Capituli non est recedendum.

§. XXVIII.

De ætate profitentium.

Si attendamus ad veterem disciplinam, diversimode super ætatem ad professionem res se habuit. S. enim Basilius, ut habetur in eius epist. canon. can. 18. reputabat Virginum professiones validas non esse ante annum 16. aut 17. Synodus Trullana ætatem a S. Basilio requisitam retraxit ad annum 10. S. Ambrosius censebat ætatem requisitam ad Matrimonium sufficere ad Religionis professionem, nempe in puellis 12. in masculis vero 14. annorum. Et hæc disciplina invaluit & firmata fuit in Ecclesia latina, si spectemus ius commune Decretalium, ut ex cap. 18. *de Regular.* S. tamen Gre-

Gregorius, ut ex eius epist. 48. lib. 1. vetuit Monachis recipere pueros ante annos 18., & Carthusiani, ut indicant primæva ipsius Ordinis statuta, ante 20. annum nullum in suo Ordine recipiebant. Et apud Cluniacenses pariter sæculo XII. iuxta eorum statuta vigebat hæc disciplina, ut ante 20. annum nemo eorum habitu indueretur. Et caussa huius statuti fuit (ait Venerabilis Petrus) *immatura ætas, nimisque celer infantium susceptio, qui antequam aliquid rationabilis intelligentiæ habere possent, sacris Religionis vestibus induebantur, & admixti aliis, puerilibus ineptiis omnes perturbabant*. Ex iure tamen novo Tridentini, ut antea iam notavimus, ætas redacta fuit ad 16. annum completum; ita ut si antea emittatur professio, nullius sit roboris ac valoris. Sic statuit cap. 15. *de Regularib.* sess. 25. Concilium tamen non derogare intellexit statutis Ordinum quæ maturiorem exquirant ætatem, ut in Ordine Fratrum Cappucinorum S. Francisci, ubi, ut observat Fagnan. n. 13. ad cap. *Nullus*, non admittuntur ex eorum statuto Clerici ad professionem ante annum 18. exactum, & Laici 20.

Et equidem quo maturior est ætas, supponi potest in profitendis maturior cognitio, ac tanta saltem scientia, ut sufficienter intelligant ac agnoscant ea, ad quæ se per professionem Monasticam adstringunt, & quam difficultatem secum trahat integra votorum persolutio, præsertim in Monasteriis, in quibus disciplina sensim relaxata est, & a præscripto Regulæ quam profitentur, receditur.

Si tamen expleto anno ætatis 16. non expectato anno ætatis ulteriore requisito ab Ordinis statuto, emissa fuerit professio, non videtur propterea professionem fuisse invalidam, eo quia, ut alias diximus, statuta, dum maturiorem ætatem requirunt, invaliditatem ac nullitatem professionis adiunctam habere non solent.

§. XXIX.

De forma professionis expressæ, & aliis requisitis.

Professio Religiosa, utpote quæ sit actus adeo obligatorius ex utraque parte, Religionis scilicet erga profitentem, & profitentis erga Religionem, profecto videtur fieri non debere sine gravi ac patente solemnitate; Unde præcipue ex parte profitentis, qui est agens principalis, promittens donansque se perpetuo in servum & filium Religionis, ac adeo graves sub voto irrevocabiliter assumens obligationes, debet exprimi internus consensus, qui communiter exprimitur per verba, quæ manifestativa sunt intentionis, ac per ista homines ad invicem loquuntur, & iuxta communem usum contractus ineunt. Quia tamen verba transeunt, hinc contractus graves firmari solent scripto: idcirco in negotio tanti momenti, cuiusmodi est religiosa professio, ut plurimum & usualiter expressio professionis fieri debet per verba quidem, sed authentico scripto commendata, in libro professorum exarando, ut sic ad promissam filialem obligationem & Regulæ observantiam, si unquam ab hac recedere incipiat, vel Religioni se subtrahere tentet ac præsumat, adstringi queat. Hæc tamen formula profitendi per verba in scripto exposita, intelligitur requisita tantummodo ad cautelam, minime vero ad validitatem professionis, si aliunde constet de intentione voventis, ut habetur in Glossa ad cap. *Vidua* 20. q. 1. ubi dicitur, professionem faciendam esse verbo vel scripto, idemque docent Sylvest. verbo *Religio* 3. q. 1. Fagnanus in cap. *Porrectum* n. 10. Suarez cap. 12. n. 3. Immo nec verba necessario requiruntur ad valide profitendum, sed sufficit signum externum, quo indicetur voluntas profitentis, unde per nutus quoque fieri potest professio. Sic docent cit. DD. Suarezius, Fagnan. in cit. cap. *Porrectum* n. 44. Quare licet Ordines Religiosi ut plurimum suas habeant formulas ad profitendum, & sæpe halce varias pro Religionum varietate, etiamsi proprius ritus in unaquaque servandus sit, si tamen ob incuriam vel ignorantiam omnimode non servetur, non ideo censeri potest invalida professio, cum huiuscemodi solemnitates non sint de substantia actus, ad quam, ut diximus, sufficit quodcumque externum signum, indicans animum Novitii emittendi, ac Superioris recipiendi professionem, nisi forte aliquis ritus institutus sit sub pœna irritationis actus si non servetur, & Regulæ ac Constitutiones ritum in professione sub pœna nullitatis servandum præscribentes, approbatæ sint a Sede Apostolica; Nam potest Papa infringere professionem, ita ut obligationem non inducat, ut habetur cap. 1. *de Religiosis domibus* in 6. & ita docet etiam Fagnan. in cit. cap. *Porrectum*. Idemque dicito sub iisdem conditionibus de aliis cir-

cum-

cumstantiis minus principalibus; idest quod professio fiat publice, coram testibus &c.

§. XXX.

De Professione nulla aut dubia.

Ex multiplici capite seu ratione contingere potest quod professio invalida sit ac proinde nulla; & iam aliqua circa hoc attigimus, præcipue in agendo de libertate ad validam professionem emittendam. Nunc autem, sicut præsens res exigit, singula sigillatim recensenda sunt. Professio igitur invalida & irrita reddi potest vel ex parte admittentis ad professionem, quando is careat legitima potestate, vel eam coarctatam habeat, vel quoad usum impeditam, de quo iam antea actum est; vel ex parte profitentis, & ex hac parte varii sunt defectus, ex quibus professio irrita reddi potest & nulla.

Primo ex defectu ætatis, ut si emittatur ante annum 16. vel ante exactum integrum annum Novitiatus, ut pro utroque statuit Concilium Trid. antea citatum cum pœna invaliditatis. 2. Defectu libertatis, ut si mancipium sine placito sui domini profiteatur, vel si professio emissa sit ob metum gravem vel alium æquivalentem modum, idest sine sufficienti voluntatis libertate ac spontaneitate. Non tamen irritat professionem metus gravis incussus Superiori admittenti, quia de hoc iura silent. 3. Diversitas sexus, puta si mulier profiteatur in Congregatione virorum, vel vir in Congregatione fœminarum. Hæc enim professio est prorsus nulla, nec ullam parit obligationem profitendi postea, vel vivendi in Congregatione proprii sexus. Verum quamvis hæc vota sic emissa non obligent ut solemnia, docet tamen probabilior cum Navarro l. 3. con. 18. vel 19. & aliis quod obligarent tamquam vota simplicia, eo quia profitens se obligare intellexit, eo meliori modo quo poterat, nisi constet de contraria illius intentione. 4. Si sit coniugatus, & Matrimonium consummaverit, etiam stante divortio, & professus sit sine Pontificis licentia. 6. Si profitens sit demens, vel impotens præ gravi morbo, aut nimia senectute ad Regulæ observantiam. 7. Si interrogatus de aliquo defectu, ipsum occultaverit. 8. Si erraret circa substantialia status Religiosi, puta se non obligari in perpetuum ad tria vota. 9. Si in professione non habuit intentionem profitendi, vel positivum habuit animum se non obligandi saltem in foro conscientiæ, talis professio esset sane nulla, sed graviter tamen peccaminosa, quia Deo illusoria. In foro tamen externo deberet stare promissis, immo tenetur illam ratificare. Idemque dicito si ficto animo acceptetur ab admittente, quia huiuscemodi contractui deficit necessarius consensus. Si tandem interveniat aliquis alius defectus, qui ex vi statutorum, quæ approbata sunt a S. Sede, irritam reddat professionem. Alii vero defectus, nempe quod sit ære alieno gravatus, aut reddendis ratiociniis obnoxius, quod relinquat parentes egestate laborantes, quod sit illegitimus, facinorosus, morbo contagioso laborans vel sanguine hæreticorum vel aliorum infidelium infectus, tametsi illicitam reddant professionem, non reddunt tamen invalidam, nisi detur in Religione statutum seu decretum a S. Sede approbatum, irritans professionem cum talibus defectibus emissam.

§. XXXI.

De nullitate professionis ex inobservantia Decretorum Innocentii XII.

Solicitudo, qua summi Pontifices, præcipue Clemens VIII. Urbanus VIII. Innocentius X. Alexander VII. Pastorali suo zelo studiose curarunt per suas Constitutiones & sacræ Congregationis decreta instaurare Regularem disciplinam in variis Religiosis Ordinibus, multis gravibusque laxitatibus valde ab eorum instituto aberrantem, ac prolapsam, paternum quoque movit animum felicis recordationis, Sanctissimi Innocentii Papæ XII. ut non impari Prædecessorum suorum studio, tam sanctum ac maxime necessarium opus pro eorumdem Religiosorum spirituali salute, ac populi ædificationem & utilitatem promoveret. Hinc ut adiuvante Domino optatum finem consequeretur, statuit, ac declaravit, se concessurum quidem licentiam recipiendi Novitios in singulis approbatis Ordinibus, dummodo tamen ea, quæ pro Regulari vita instituenda a S. Tridentina Synodo, & a supra laudatis suis Prædecessoribus pro Regulari reformatione, pro receptione Novitiorum ac Professorum educatione salubriter instituta sunt, quibus inhærendo Sanctitas Sua, ea omnia, quatenus opus erat, confirmavit & innovavit, (salvis tamen in hac parte singulorum Ordinum statutis, seu aliis Ordinationibus ab Apostolica Sede in forma specifica post eadem Decreta forsan appro-

batis aut editis) exacte, & inviolabiliter serventur; & ut mentem suam in hoc negotio omnibus pro faciliori ac durabiliori praxi, ad quos id spectat, aperiret, mandavit Sanctitas Sua sacræ Congregationi ad hunc effectum per ipsum specialiter deputatæ, ut per sua Decreta eamdem Religiosorum Ordinum Superioribus denuntiaret.

Ex recensitis Decretis manifestissime patet, ex eorumdem observantia ac executione pendere professionis validitatem; ita ut si plene non implentur ea omnia, quæ in iisdem præscribitur, professio non iam dubia est, sed prorsus invalida, cum mens sit SS. Pontificum, ut hæc inviolabiliter observentur, ut evidentissime demonstrant formulæ, quibus sacra Congregatio, ex facultate ad normam semper eorumdem decretorum a summis Pontificibus pro tempore regnantibus sibi concessa, identidem impartiri seu expedire solet Religiosis Ordinibus licentiam recipiendi ad habitum Ordinis Novitios, eosque ad professionem admittendi, cum in iisdem formulis semper apponatur conditio, nempe licentiam vestiendi Novitios concedi, dummodo serventur quæ præscripta sunt in decretis de mandato SS. Alexandri VII. sub die 18. Iunii 1659. necnon ab Innocentio XII. 18. Iulii 1695. Immo concedi non solent huiusmodi licentiæ, nisi facta attestatione a Superioribus respectivi Religiosi Ordinis, mandata in iisdem Decretis servari; & formulæ licentiæ sunt huiuscemodi tenoris: *Sacra Congregatio super disciplina Regulari licentiam impartitur Superioribus Regularibus Congregat. N. N. ad quos pertinet, ut hac vice tantum... alios... Clericos seu Choristas, & Laicos seu Conversos in Conventu S. N. alias pro Novitiatu in Provincia N. designato ad habitum probationis recipere, & finito tempore Novitiatus ad professionem admittere licite possint & valeant, dummodo tamen servetur vita communis iuxta dispositionem eorumdem decretorum, & servatis omnibus & singulis, quæ continentur in decretis de mandato S. M. Alexandri VII. editis die 18. Iunii 1659. necnon huius sacræ Congregationis sub die 18. Iulii 1695. pro Novitiis.... recipiendis*. Cum in supradictis Decretis præcipue præter alia statuatur, ut in Conventibus, ubi recipiendi sunt iuvenes postulantes pro Novitiatu percurrendo, exacte observetur vita communis, & sub tali tantummodo conditione licentia vestiendi, ac ad professionem admittendi concedatur, si hoc non observetur, nemo manifestissime non videt, invenes ad Novitiatum ibi receptos, invalide ad professionem admitti, ac ideo invalide & inutiliter eos profiteri, cum licentia eos recipiendi ad habitum, ac ad professionem admittendi ligata sit observantiæ vitæ communis in Monasterio Novitiatus, ut conditioni sine qua non. Dico *ut conditioni sine qua non*, cum evidens sit id importare clausulam *dummodo servetur in tali Monasterio vita communis*, & Decreta sacræ Congregationis 18. Iulii 1695. ubi inviolabiliter, & præcise ad obtinendam dictam licentiam vita communis præcipitur. Quare si post decretum Innocentii III. in Concilio Lateranensi editum in cap. *fin.* §. *de Religiosis Ordinibus* nulla est vera Religio, nisi a Sede Apostolica approbata sit, neque veri Monachi seu Religiosi, tametsi professi cum emissione trium votorum, nisi profiteantur tum Regulam a S. Sede approbatam, tum in Religione ab eadem S. Sede approbata, clare patet penes Pontificem esse apponere conditiones ad probationem Religionis, ac ideo ad valorem professionis, & præcipue versantes circa Regulæ observantiam, ut illis non impletis nulla sit professio. Cum igitur Alexander VII. & Innocentius XII. per sacræ Congregationis decreta statuerint, & pro Religiosis Ordinibus, ubi non servatur vita communis, pro recipiendis Novitiis & ad professionem admittendis conditionem apposuerint, ut hoc fieri nequeat nisi in aliquo eorum ubi servatur vita communis, & mandaverint, ut nonnisi sub tali conditione licentiam concedant dictis Ordinibus recipiendi ad habitum, & admittendi ad professionem; profecto ubi talis conditio non servatur, nulla est admissorum professio. Quanto magis igitur invalida erit Novitiorum professio, quando recepti sunt ad habitum Ordinis, & ad professionem admissi in Monasterio, ubi non solum iuxta dicta sacræ Congregationis decreta, & licentiæ tenorem ab eadem Sac. Congregatione concessæ, non servatur vita communis, sed nihil curant id Superiores Maiores? qui, si id forsan contingat ob insufficientiam Monasterii ad talem vitam servandam, recto regimine reddituum aliorum Conventuum possent tandem huic malo mederi, vel ex taxis iisdem Conventibus impositis iuxta summorum Pontificum mentem colligere quantum satis sit, ut in tali Conventu servari possit vita communis, prout requirunt supradicta sacræ Congregationis decreta, ad hoc ut ibi recipi possint

No-

Novitii ad habitum, & ad professionem admitti: at cum valde damnabili dissimulatione & conniventia permittunt, immediatos Monasteriorum Superiores pro libitu suo, & captiose tamquam dominos ac proprietarios (non ut simplices alterius rei Ministratores, sicuti a proprio officio & paupertatis voto constituuntur) bona Monasterii in superfluis, vanis & inutilibus dissipare, cum magno detrimento tum particulari respectivorum Conventuum quos regunt, tum communi totius Congregationis, & non sine gravi ruina Regularis disciplinae, quae deficientibus necessariis ad commodam Religiosorum sustentationem, eo peius de die in diem collabitur. Vae, dicam cum Propheta, huiuscemodi pastoribus Israel, nempe Vae huiuscemodi Ordinum Generalibus & Provincialibus, quantum sibi thesaurizant irae Dei in die irae? Nam secum gaudentes de honorificentia ac dignitatis splendore, cui forsan anxie inhiarunt, nihil cogitant de superioritatis onere, quod eos solicitos intentosque vult ad maiorem Dei gloriam, ac utilitatem suorum subditorum promovendam, accurate invigilando, impense elaborando, ut vigeat in suis subditis Monachalis disciplina ac sanctitas, quae sunt singularis scopus, & finis, quare institutae sint in Religiosis Ordinibus supremae dignitates.

Decreta S. Congreg. a SS. D. N. Innocentio P. XII. super disciplina Regulari specialiter deputata eiusdem SS. D. N auctoritate edita.

Sanctissimus in Christo Pater, & D. N. Innocentius divina Providentia Papa XII. &c. sequitur expositio irrefragabilis Sanctitat. suae deliberationis, non concessurum licentiam vestiendi Novitios Regularium Ordinibus, nisi in his, in quibus exacte, & inviolabiliter observentur, quae pro Regulari disciplina statuta sunt a Tridentina Synodo, & a suis Praedecessoribus Pontificibus, praecipue a fel. record. Clemente VIII. in Decretis Generalibus pro Regularium reformatione, necnon Innocentio X., & Alexandro VII. pro Novitiorum receptione, quibus omnibus inhaeret sanctitas sua, & prout opus sit confirmat ea, ac renovat, ut infra videbitur in Decretis supradictae S. Congreg. Salvis tamen in hac parte singulorum Ordinum Statutis, seu aliis ordinationibus, ab Apostolica Sede in forma specifica post eadem Decreta forsitan approbatis, & editis: Sequuntur Decreta S. Congregationis.

Quocirca S. Congreg. ab eodem SS. D. N. super disciplina Regulari specialiter deputata, quae plura hactenus pro recta nonnullorum Monasteriorum gubernatione Decreta edidit, aliaque in dies editura est, ut omnibus praefata SS. D. N. mens pateat, & clarius innotescat de mandato SS. praesentis Decreti tenore denuntiat, omnium, & singulorum Ordinum Regularium (iis dumtaxat exceptis, qui in praefati Clementis VIII. Decretis excepti reperiuntur) Superioribus tam Generalibus quam Provincialibus, quocumque nomine nuncupentur, caeterisque ad quos spectat, ut in unaquaque Provincia per Italiam, & Insulas adiacentes, quamprimum deputent aliquos Conventus, quos magis aptos censuerint, vel unum saltem, ibique auctoritate Apostolica statuant omnimodam observantiam Regulae, Constitutionum cuiusque Ordinis, & Decretorum Apostolicorum, praecipue vero exactae vitae communis ad formam eorumdem Decretorum ab omnibus Religiosis, qui in Conventibus, ubi recipiuntur Novitii, & Professi educandi sunt, morabantur, omnino servandae. Postquam vero Regularem observantiam, & signanter quoad exactam vitam communem, cum effectu stabilitam fuisse, tam ex eorum Superiorum Generalium, seu Provincialium relatione, quam Praepositi & Fratrum in praefatis Conventibus degentium firmato Testimonio, necnon per secretas informationes, atque etiam ubi opus fuerit per Apostolicos Visitatores ad hoc specialiter deputandos, etiam S. Congreg. sufficienter constiterit; tunc Sanc. S. antedictam licentiam, quam hactenus distulit, Novitios ibi recipiendi, benigne concedat, & locum ad Professos pietate, & litteris instruendos usque ad Sacerdotium, vel alias, iuxta Constitutiones & laudabiles cuiuscumque Ordinis consuetudines, in iisdem Conventibus, non autem in aliis, nisi fuerint eiusdem observantiae, destinabit.

Praecipit pariter eadem S. Congreg. auctoritati SS. D. N. ne in hisce Conventibus collocentur nisi Religiosi graves, devoti, exemplares, studiosi Regularis observantiae, & praecipue vitae exacte communis.

Praecipit insuper S. Congregatio, *ut omnis excusatio praecludatur infirmioribus, immo alacrius arripiant tam laudabilis vitae institutum*, quod memoratis Conventibus (im-

plorata etiam ubi opus fuerit Apostolica auctoritate) curent superiores ut præficiantur viri non solum disciplinæ zelo, sed etiam Charitate, morum suavitate prædditi, compatientes, misericordes, quorum regimini libenter alii se submittant. Studeant vero ut ea omnia, quæ tam ad victum, & vestitum, quam ad reliquas vitæ necessitates pertinent, singulis Religiosis prompte subministrentur, ac præsertim ægritudinis tempore nihil alicui desit, quod ad sanitatem recuperandam pertineat. Ac propterea Religiosi neminem patiantur ultra eum numerum, qui ex illorum reditibus, & consuetis communibus, vel etiam singulorum eleemosynis, aliisque quibuscumque obventionibus pariter in commune conferendis valeant commode sustentari. Eos vero, qui semel præfatæ observantiæ, & exactæ vitæ communi libenter, ut vere Religiosos viros decet, sese subiecerint, nullatenus a memoratis Monasteriis nollentes transferant, nisi forte ad alia Monasteria, ubi similis observantia vigeat, iisque pariter ab omnibus ad vitam necessariis possit commode provideri &c. Van-Espen tom. 2. p. 4. pag. 119.

§. XXXII.

De modo quo se gerere debeat qui sibi certo conscius est, se non esse professum.

Gravis hic vertitur controversia inter DD. num certo sciens se non esse professum, possit ac teneatur ante vel post quinquennium indultum a Tridentino, aut reclamare, vel si nequeat reclamare quia impediatur, vel quia rationes nullitatis suæ professionis sint sibi tantummodo manifestæ, ut probari nequeant per testes, sicut in foro externo requiritur, se subtrahere Religioni, si commode possit, per fugam, & etiam Matrimonium inire, vel si se subducere nequeat, cum hoc perdifficile sit, iuxta decretum Tridentini, quod sine iudicis sententia professionis nullitatem definiente, statuit fugientes habendos esse tamquam apostatas, & eisdem pœnis mulctandos, professionem ratificare teneatur. Circa huiusmodi casum docet communis, quod si de facile reclamare possit, & professionis nullitatem probare, nec hoc agere impediatur, plane mortaliter peccat fugam arripiendo, ac ut apostata, horum pœnis subiaceat, utpote qui in foro externo Ecclesiæ habeatur Religiosus professus, ac alias ei nulla faveat iusta ratio, ut per fugam suæ libertati consulere valeat. Item communis est, talem debere unum ex tribus eligere, videlicet aut reclamare contra professionem, aut hanc ratificare, aut si absque scandalo hoc fieri nequeat, Religioni se subducere; alias, dicunt qui ita sentiunt, pluribus proximis peccandi occasionibus se exponeret, quia scilicet iniuste hic alimenta reciperet, dum Religio filios tantummodo, idest professos Religiosos alere intendit; nec potest actibus & officiis professorum se ingerere, cuiusmodi sunt suffragia ferre in Capitulis, exercere Prælaturas Ordinis, ministrare sicut illorum est Sacramenta, nec Ordines suscipere, & si suscipiat, ab his suspensus remanet, quia ordinatus sine titulo Religionis, cuius non est membrum, nec apud approbatos per solum Regularem Prælatum sua confiteri potest peccata ad recipiendam eorum absolutionem, dum tali iurisdictioni non esset subiectus, sed solius Ordinarii. Verum si nec possit de facile reclamare, vel reclamare impediatur, vel congruas probationes afferre nequeat, neque fugere absque scandalo, docet Suarez cum Barbosa & aliis, hunc non teneri professionem ratificare, dum non habet vocationem ad hunc statum, & nimis durum sit se subiicere in perpetuum gravissimo oneri, cui nimis repugnat. Cum autem per ipsum non stet ut non aggravet Religionem per alimenta quæ ab ipsa recipit, & ne participet in iis quæ conveniunt professis, ac eiusdem Religionis privilegiis potiatur, utpote qui non valens ostendere rationes nullitatis suæ professionis, cogitur ab Ecclesia in Religione permanere, hinc potest in conscientia percipere a Religione alimenta, compensando tamen pro ipsis, labores impendendo in servitium Religionis eo modo quo potest, ex quo resultat eidem titulus, quem tribuunt sacri Canones inservienti altari, ut ipse de altari vivere possit ac debeat; idest si non secus ac alii professi totus mancipatus sit Religionis obsequiis ac dependentiæ, neque ab his, non alias ac si in foro etiam interno esset professus, ex præscripto Ecclesiæ in Tridentino se subtrahere valet, & ex Trid. æque ac alii professi ius acquirit ad alimenta, & ad fruendum privilegiis Religionis, quia qui incommodum sustinere debet, secundum iura commodum quoque iustum est ut sentiat. Ordines pariter suscipere potest, si absque gravi scandalo ab eis abstinere nequeat, quia licet non habeat titulum, cum non sit Religiosus, lex tamen Ecclesiæ non

videtur obligare, quando absque gravi infamia aut scandalo impleri nequit. Praeterquam quod, si dum hic non potest in foro externo nullitatem suae professionis probare, vult Ecclesia ut perpetuo maneat Religioni addictus, cum ipsa, quae de bonis Religionum disponere potest, velit & intelligat ut a Religione sustentetur, iam non est in casu quo mendicare cogatur. Dixi *velit & intelligat a Religione eum sustentari*, sicuti vere professos, quia si vult Ecclesia & iubet, ut tamquam professus in Religione permaneat, ac proinde incapax sit cuiuscumque dominii, idest ne quid ut sibi particulare & proprium habeat ac possideat, nec saeculi occupationibus se immisceat, quae Religioso non conveniunt, eo ipso vult & intendit, ut Religio sustentationem ei impartiatur. Quoad ius suffragii in Capitulis dici nequit haec usurpare, quando se spoliaret si posset, idest si Ecclesia non obsisteret, a Religione recedendo; idcirco tale ius non usurpat invito domino. Circa Praelaturas, si ad illas eligatur, satis erit, ait Passerinus, ut se excuset quantum potest ab eis acceptandis: quod si eas acceptare cogatur, gesta per ipsum valida erunt. Barbasius §. *de officio Praetoris*, & poterit ex naturali aequitate frui etiam emolumentis illius oneris, quod compulsus fuit subire, necnon Sacramenta aliis ministrare, cum habeat potestatem Ordinis, nec illa careat iurisdictionis, favente tunc lege publici officii, & errore communi, dum apud omnes habetur pro professo, & habetur titulus coloratus, cum ab Ordinario approbetur tamquam Sacerdos capax, Religiosus professus, Praelatus, quae omnia in faciem Ecclesiae ei conveniunt. Quoad confessionem sacramentalem suorum peccatorum censet Cotonus citatus hic a Rothario, eas deponere posse apud Confessarium Ordinis, nempe Confessarium approbatum a Praelato Ordinis, tamquam unum de familia Monasterii, vel Tertiarium; vel dici potest cum Rothario, praesumi posse, iurisdictionem etiam pro his datam fuisse ab Ecclesia, quae cum in odiosis tales habeat ut professos, ut si delinquant, eos puniat poena iusta per sacros Canones infligenda professis, etiam in favorabilibus praesumitur hos considerare tamquam Religiosos, idcirco iurisdictio concessa pro aliis Religiosis in foro conscientiae, censeri potest ad hos quoque extendi, ne ipsis remedia deficiant pro eorumdem spirituali salute. Et revera, si nulliter professi, nec valentes ostendere nullitatem professionis, ex iudicio Ecclesiae habentur tamquam professi, & ex ipsius Ecclesiae lege subduntur iisdem poenis ac vere professi, conveniens est ut iisdem fruantur indultis, & privilegiis, quibus potiuntur professi, iuxta allatum iuris axioma, quod *sentiens incommodum, sentire debeat & commodum*. Et hoc intelligendum est, licet taliter professus suo tempore reclamaverit, eo quia ob difficultatem manifestandi rationes nullitatis suae professionis clare eam probare nequierit, quia Ecclesia tali iudicio habet quidem ipsum tamquam professum, ac ideo firmat eum in facultate fruendi bonis ac privilegiis Ordinis similiter ac vere professi fruuntur; eum tamen non obligat professionem ratificare: etsi aliqui dicant, quod si impedimentum oriatur ex defectu consensus, teneatur professionem ratificare, sicut qui dum Matrimonium contrahens ficte consensit, tenetur novum praestare consensum ne decipiat alteram parte in re gravi; quemadmodum in casu nostro decipit Religionem, quae suum tribuit consensum, ac ideo, dicunt, hunc licite reclamare non posse neque infra quinquennium, nec postea, & si exeat, redire teneri, immo ad redeundum compelli posse. Sed plane nimis dura videtur haec sententia, ut quis statum perpetuum vitae assumat, ad quem non est vocatus, immo cui obnititur & repugnat. Paritas vero desumpta a Matrimonio valde latam habet disparitatem ob incommoda gravissima alteri coniugi obvenientia, nisi ratificetur assensus, a quibus incommodis vacat Religio. Quid enim sua interest, quod aliquis suus alumnus, qui consensum non praestiterit professioni, vel maneat in Religione, quando per sua obsequia, non secus ac vere professi, onera quae exinde fert Religio eum sustentando compenset, vel a Religione discedat, ac careat alumno, a quo nonnisi coactum servitium attendere valeat, immo forte plures noxias perturbationes ac vexationes?

Nota cum Passerino & Rothario, post elapsum quinquennium a Tridentino concessum ad reclamandum, nulliter professum non valentem exire nec ratificare volentem, obligatum manere ad Regularem vitam non secus ac si vovisset, licet non ex vi voti, sed ex praecepto Tridentini Concilii, nolentis hunc Religionem relinquere, & praecipientis puniri tamquam apostatam si eam deserat; unde potest sine scrupulo modo supra explicato gaudere privilegiis, & frui bonis Religionis. Circa hoc autem qui

qui ulterius videre rem cupit, consulat Lezzanam, Pellizzarium, Peyrinum, Salmant. & alios.

§. XXXIII.

De ratificatione professionis invalidæ.

Professio ex multiplici capite invalida esse potest ac nulla. Hinc tot sunt modi professionis invalidæ ratificandæ, quot sunt defectus essentiales professionem vitiantes, seu invalidantes. Unde hic sermo erit tum de modis, quibus volens ratificare possit professionem invalidam, tum de necessariis conditionibus ad hunc effectum, quæ tamen intelligenda sunt de professione invalida ac irrita, quæ capax sit ut ratificetur: Nam sunt quædam professiones ita intrinsece irritæ ac nullæ, ut ullo modo ratificari nequeant, puta si emissa fuerit in Religione per S. Sedem non approbatam professio perpetuo amentis, vel decrepitæ ætatis, vel si in Religione esset lex seu statutum per Apostolicam Sedem approbatum, nullam fore professionem factam ab infecto sanguine, ab illegitimo, a quinquagenario, quia nunquam ratificari potest professio, quæ valide fieri nequit; & valida fieri nequit nisi ablato impedimento, quod in dictis casibus nunquam auferri potest. Verum in impedimentis quoque, quæ auferri possunt, contingit quod ratificari nequeat professio nisi impedimenta tollantur, videlicet si adsit defectus legitimæ ætatis, aut anni probationis non completæ, aut non habiti in loco statuto seu designato: nisi enim hæc impedimenta tollantur, ratificari nequit professio irrita. Potest insuper professio esse nulla ex defectu se tenente ex parte Novitii, ut si ficte, vel ex metu aut dolo in professionem consensit; vel ex defectu se tenente ex parte Religionis, ut si professio acceptata fuerit a non habente potestatem, aut Superior in eam consenserit coactus ex metu & violentia, vel deceptus, aut aliis huiuscemodi modis. Videndum igitur ut ratificatio subsistat, quomodo ratificans professionem se gerere debeat in singulis assignatis casibus.

Ratificatio actus invalidi secundum Iuristas aliud non est, nisi novus actus validus subrogatus ad supplendum actum præcedentem invalidum, & finis illius est facere nunc bene quod antea nulliter aut ficte factum fuit. Relative huic Iuristarum doctrinæ ratificatio professionis ita a Doctoribus definitur: *Ratificatio professionis est priorem professionem nullam per novam promissionem factam Deo validam reddere seu facere*; idcirco ratificatio est primus actus validus, quo quis Deo se obligat, cum connotatione actus præcedentis, qui exterius tantum speciem obligationis præseferebat, reipsa tamen non obligabat ob substantialem defectum irritantem. Hinc aiunt Doctores, ut Lezzana, ratificare professionem idem esse, ac eam de novo fieri. Idcirco per solum & merum tractum temporis non ratificatur professio, tametsi tollatur impedimentum seu defectus, propter quem fuit invalida, ut contingit in Matrimonio nullo, quod non incipit valere tractu temporis, nisi novus consensus contrahentium apponatur. Nam iuxta regulam 18. iuris in 6. *quod de iure ab initio non subsistit, tractu temporis non convalescit*. Quare si defectus se tenuit ex parte profitentis, requiritur novus consensus exterius significatus, eo quod primus nullus fuerit, & alioquin assensus est de substantia contractus. Quare communiter sentiunt Theologi, ad ratificationem professionis requiri, ut ratificans sciat & cognoscat nullitatem suæ anterioris professionis. Nam sine tali cognitione novus consensus non sufficeret ad ratificandam professionem, quæ nulla est, quia alias putaret illam priorem confirmare, & non novam emitteret, ut requiritur, & ideo animum non haberet absolutum profitendi, sed ex falsa suppositione præcedentis professionis factæ in illam consentiret, cum error valde consensui adversetur l. *si per error.* §. *de iurisdictione omnium iudicum*. Ita Suarez, Sanchez, Pellizz. Peyrin. Garcia, Bonac. & alii. Hinc non dicitur aliquis de novo professionem ratificare, quando ab initio validam censens approbat ac renovat, nisi ea expressa intentione ratificet, si ex aliquo capite invalida fuerit. In tali tamen casu ratificandi professionem, quæ invalide fuit emissa, si Novitiatum integre, & non interrupte cum aliis requisitis Novitius percurrerit, non tenetur novum suscipere Novitiatum, utpote quia iam impleverit quod ex hoc capite Ecclesia requirit.

Verum quia fieri potuit, ut consensus vitiatus fuerit vel ex parte solius profitentis, ut si non consensit, aut metu vel dolo facta fuit professio, vel ex parte solius admittentis, ut si non habuit legitimam potestatem, si non consensit, vel si ex dolo circa substantialia consensum præbuit, vel ex parte utriusque ob impedimentum, quod in favorem Religionis & profitentis a iure statu-

statutum sit; ex quocumque horum capite hoc contingat, stando cum probabiliori dicendum est, quod quando consensus deficit ex parte alterius tantum, satis erit quod ille novum consensum eliciat ac significet, quia iam ex parte alterius, qui suum consensum praebuit, nec ut supponitur, fuit retractatus, perseverare censetur, nec in tali casu requiritur ut innoventur solemnitates, quae in emittenda professione fieri consuescunt. Immo quando defuit consensus in profitente, potest, ut antea notatum fuit, tacite profiteri, actus professorum exercendo, cum sacra Congregatio Concilii admittat divisionem professionis, quae communiter habetur apud Theologos in expressam, quae verbis, & tacitam, quae factis internum consensum ratificantis explicat, dum in aliquibus declarationibus professionis invalidae addit, teste Fagnano, clausulam, *dummodo expresse vel tacite non ratificaverit*. Hoc tamen modo, idest per tacitam ratificationem non revalidatur professio, nisi post quinquennium concessum a Tridentino ad reclamandum, ut infra dicetur, incipiendo a die post dictum quinquennium expletum, quo cognita fuit emissae professionis nullitas, ac peragendo actus professorum animo seu intentione ratificandi professionem, quae nulliter emissa deprehendatur. Quando vero defectus consensus sit in utraque parte, in profitente & admittente, probabilius est requiri novum assensum in utroque, ut exigit natura cuiusvis contractus. Et Suarezius tom. 3. *de Relig.* lib. 7. cap. 1. n. 20. ac alii contra alios volunt cum Navarro lib. 3. Consil. *de Regular.* cons. 27. n. 2. quod quando defuit consensus ex parte Praelati admittentis, non requiratur novus consensus, eo quia suppleverint Ecclesia & Pontifex intendentes professionem acceptare, & afferunt cap. *Significatum de Regularib.* cap. 1. in 6.

§. XXXIV.

De effectibus professionis validae ac ratificationis.

Varii sunt effectus quos parit Religiosa professio; alii communes ac praecipui, qui ex vi solius professionis dimanant, aliqui qui veluti de consequenti professo obveniunt, cuiusmodi sunt privilegia, exemptiones, aliique favores qui ex munificentia summorum Pontificum Religiosis personis competunt; sed de his in posterum sermo habebitur. Nunc igitur de communibus ac praecipuis effectibus, qui ex vi solius professionis procedunt, loqui debemus, & hi multiplices sunt; primus quorum iuxta communem post D. Thom. 2. 2. q. 189. art. 3. ad 3. est plenissima peccatorum omnium remissio, non tamen quoad reatum culpae, cum talis actus non sit Sacramentum, sed quoad reatum totius temporalis poenae debitae profitenti in Purgatorio, & hoc habetur etiam in Decretis 23. q. 2. cap. *admonere*, & cap. *Quis aliquando* §. *his auctoritatibus de poenitent.* disp. 1. necnon in vitis Patrum. Unde D. Hieronymus in ep. 8. & 25. appellat professionem *secundum Baptisma*. Ad hunc tamen effectum consequendum necesse est ut qui profitetur sit in gratia; quia non secus ac alia opera bona, illa poenae remissionem non caussat ex opere operato, sicut Baptismus, sed ex opere operantis, idest ex merito ipsius excellentissimi operis, quo profitens se totum divinis mancipat obsequiis. Secundus effectus est tollere irregularitatem ex defectu natalium quoad sacrorum Ordinum susceptionem, non vero quoad Praelaturas ex cap. 1. *de filiis Presbyteror.* Possunt tamen circa Praelaturas a suis propriis Superioribus dispensari iuxta Sanchezium. Tertius effectus est abolere ingratitudinem filii erga patrem, ita ut nequeat eum exhaeredare ex cap. *finali* 19. q. 3. Quartus effectus est dirimere Matrimonium ratum, non consummatum. Quintus effectus est ut in ipsam professionem commutentur vota omnia facta in saeculo vel in Novitiatu, tam realia quam personalia ut ex cap. *Scriptorem de voto*, & DD. communiter cum D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 12. ad 1. & in 4. dist. 38. q. 1. art. 4. quia obsequia omnia Deo promissa, utpote opera particularia, eminenter continet ipsa Religiosa professio, per quam se ac omnia sua profitens divino dicat obsequio; moritur enim priori vitae, nihil, nec propriam voluntatem sibi reservans. Et hoc contingit etiam, si profitens expressam intentionem haberet ea non commutandi, quia haec commutatio non pendet a voluntate profitentis, sed ex iure ecclesiastico, & naturali, & ex ipsa rei natura, ut docent Sylvest. Lezz. Caiet. qui addunt, hoc intelligendum esse etiam de iuramentis sive realibus sive personalibus soli Deo factis ante professionem. Quod si iuramenta facta fuissent homini, & ab eo acceptata, non possent in professionem commutari, cum enim haec sint ius acquisitum tertio, in melius commutari nequeunt; quia cum promissarius ius ad

rem promissam acquisierit, sine libera cessione privari nequit. Nec pariter eximeretur a tali onere si esset hæres defuncti habentis tale votum reale, idcirco implendum esset ab hæredibus professi, quia talis obligatio coniuncta est hæreditati.

Num vero gaudere possit tali votorum commutatione Religiosus, qui ieiunia aliasve Ordinis austeritates plerumque non observat, respondet Cuniliatus cum regula generali commutationis votorum, quod sicut notabiliter deficiens in observanda re vel actione in quam commutatum est votum, reus est sacrilegæ omissionis, sic in præsenti: Nam in eo præcipue fundatur ratio D. Thomæ: non enim satis est ut tria vota observet, eo quia commutatio facta non fuit in sola vota solemnia, sed magna ex parte in cæteras austeritates, quas unaquæque Religio plus minusve habet. Sextus effectus est maculam expiare circa aliquos iudiciales actus, & sic ineptus ad testificandum, eo quod periurii ac furti fuit damnatus, per professionem fit aptus ad ferendum testimonium, quia in eo qui totus dicatus est Dei obsequio cessat præsumptio fallæ testificationis ex illis delictis ortæ. Septimus effectus est, ut per professionem filius familias liberetur patria potestate, secus vero in aliis, in quibus id esset in eius detrimentum, iuxta regulam iuris in 6. *quod in gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum*. Octavus tandem effectus intrinsecus & essentialis professionis Religiosæ est fundatus in contractu inter Religionem & professum, ut profitens per quamdam filiationem, ac honorificam servitutem, qua se tradit in tali actu Religioni, transeat in dominium & potestatem Religionis, suorumque Prælatorum ad obsequendum in omnibus quæ sunt iuxta Regulam, Constitutiones, ac consuetudines illius, ita ut vi talis actus seu contractus Religioni obtemperare debeat, ab ea regi, ac nunquam illius subterfugere dominium, iugum excutiendo, & si eam deserat, habitumque dimittat, cogi potest ut ad illam revertatur, necnon ut apostata ac desertor Religionis ab ea incarcerari potest, & puniri. Vicissim vero Religio quoque tamquam mater filium, Dominus servum, Respublica civem, se obstringit ac obligat ad consulendum in omnibus Religioso tam benevalenti quam ægroto, tam viventi quam defuncto, de necessariis omnibus ad victum, vestitum, educationem, tam spiritualem quam intellectualem, necnon ad quæcumque alia subsidia & suffragia, iuxta Regulam & Constitutiones Ordinis. Verum sicut vi professionis Religio tenetur Religiosum alere, ac in omnibus, quæ ei opus sint providere, eum dirigere, gubernare, nec sine eius culpa potest eum eiicere; ita Religiosus se obstringit tum ad ei obsequendum circa illa omnia quæ spectant Regularem vitam, prout in eius Regula, Constitutionibus, consuetudinibusque præscribitur, tum ad eidem inservienдum tam in divini cultus ministeriis, quam quoad reliqua omnia quæ a Superioribus ei iniunguntur, secundum ius quod ad normam Regulæ ac Constitutionum habet Religio in sui Religiosi operas, artes, ministerium, industriam ac laborem. Et quoad ea quæ spectant ad Regularem vitam, certum est teneri Religiosos omnes utriusque sexus vi suæ professionis observare Regulam, & Constitutiones, etiamsi constituti sint in gradu Superioris, tam quoad vim directivam quam coactivam, cum etiam Prælati membra sint Religionis, & Constitutiones factæ sint auctoritate Capituli generalis, quod super ipsos quoque habet auctoritatem. Suarez, Rodriquez, Lezzana & alii. Ut autem dignoscatur quænam culpa vi Regulæ aut Constitutionum incurratur, num mortalis, an vero tantum venialis, videndum, quantum Regula seu Constitutiones cuiuscumque Ordinis obligent, an sub mortali vel sub veniali, vel ad culpam, vel tantum ad pœnam. Circa vero alia obsequia, quæ iuxta Regulam aut Constitutiones & Regularem conditionem Religio exigere potest ac Superiores iniungere Religioso in divinis ministeriis, aliisque operibus, quæ utilia esse possint Religioni, paratus esse debet meliori modo quo queat eidem inservire; idcirco tenetur, ait P. Cuniliatus, se idoneum reddere studio & labore ad munera sibi imponenda iuxta sui Ordinis institutum, eademque obeunda; & quia contractus huiusmodi est eorum, qui in utilitatem utriusque contrahentis cedunt, hinc reus fit gravis culpæ si committat culpam levem iuridicam, idest si omittat eam curam & diligentiam, quæ a diligentioribus impendi solet. Quocirca reus fit lethalis peccati Religiosus, qui in Religione ubi coluntur scholastica scientiarum exercitia, ut fit in Ordinibus Mendicantibus, negligit incumbere studiis, Philosophiæ, Theologiæ aliisque sacris, quibus idoneum se reddat ad inserviendum Religioni in Scholis, in Confessionali, in Pulpitis, in Chorali cantu; si necessarium laborem omittat, sedulamque diligentiam non im-

impendat, ut ad hæc, aliaque obeunda munia aptus fiat. Neque sibi blandiri debet ac cor suum seducere, quod sibi sufficiat in aliquo dumtaxat officio Religioni inservire; minime gentium; quia ad omnia si possit, aptum se reddere debet ex stricta & rigorosa iustitia: non enim fuit ad Religionem admissus, neque ab eadem conductus, ut in tali ministerio dumtaxat eidem inserviat, sed ad omnia obeunda, quatenus casus recurret, ipsique Religioni opus fuerit; quandoquidem ipsa subministrat media requisita, quibus si velit possit ad omnia Instituti munera se coaptare, ad quod, iterum dico, tenetur eam sedulitatem præstare, quam non solum diligentes, sed, ita exigente natura huius contractus, diligentiores impendere debent. Heu! quot Religiosi, vereor, plura mortalia quoad caput hoc contra se opponi experientur in Christi iudicio, quorum nullam vel modicam rationem habuerunt, & quidem inexcusabiliter, quia hæc scire tenentur, utpote eorum status intrinseca & essentialia, qui alioquin tempus teruerunt in ludis, solatiis, nugis, itineribus, ac studiis suæ vocationi extraneis, loco illud impendendi ad se habiles efficiendos inserviendi Deo, & Religioni iuxta spiritum suæ vocationis, suique Instituti. Hactenus P. Cuniliati, cuius singula verba hic attuli, nec ita facile ut rigida vel captiosa contemnatur hæc sententia, utpote quæ magistrum habet tanti studii in morali disciplina & auctoritatis. Hanc doctrinam confirmant præcipue quoad Religiosos Mendicantes eorum Instituta, ac finis & intentio piorum fidelium in bonis, quæ his Ordinibus stabilia bona possidentibus, reliquerunt, & in eleemosynis, quas & his, aliisve bona stabilia non possidentibus, pro eorum sustentatione elargiuntur. Quia Ordines Mendicantium utpote associantes in suis Institutis Martham simul & Magdalenam, vitam scilicet activam & contemplativam, ad hoc approbati fuere ab Apostolica Sede, ut coadiutores essent in sollicitudinem spiritualis Fidelium salutis, & Fideles ad hunc finem, & ea intentione reliquerunt suas facultates istis Ordinibus, & quotidianas pro eorumdem sustentatione ipsis eleemosynas elargiuntur, nempe ut incessanter ad Dei gloriam per orationis frequentiam, aliaque ecclesiastica officia se exerceant, & ad proximorum utilitatem, eis ministrando tamquam coadiutores in prædicationis ministerio, in eorum confessionibus excipiendis, aliisque ecclesiasticis muniis, quæ ipsis necessaria sunt ad spiritualem eorum profectum & salutem: Unde manifestissime patet teneri hos Religiosos ex stricta iustitia se aptos reddere spirituali proximorum bono inserviendi, ut de piis Fidelium elargitionibus participent, ita ut si negligant, non sine gravi culpa defraudent in hisce ordinibus intentionem tum summorum Pontificum in eorumdem Instituti approbatione, tum Fidelium in eorum elargitionibus ac Eleemosynis. Et equidem cum S. Franciscus in sua Regula prærordinet, ut Fratres, quibus dedit Dominus vires laborandi, sine præiuditio orationis & devotionis laborent de laboritio pertinente ad honestatem, & ut de mercede talis laboris pro se & fratribus suis necessaria corporis recipiant; & quando non daretur pretium laboris, vel hoc non sufficeret ad sustentationem, recurratur ad mensam domini *petendo eleemosynas:* Hunc regulæ punctum elucidans Nicolaus III. ait, non fuisse S. Institutoris intentionem, quod vacantes studio vel divinis officiis & ministeriis exequendis, manuali labori subiiceret: & ante Nicolaum III. docuit S. Thomas, Religiosos posse de eleemosynis vivere, primo propter necessitatem, quæ contingit quando non possint victum labore manuum sibi quærere, vel si illud quod ex opere manuum acquirunt eis ad victum non sufficeret: Secundo si prædicent auctoritate Prælatorum, aut altari ministrent, & Sacramenta administrent, vel etiam si studio sacræ Scripturæ ad communem utilitatem totius Ecclesiæ insistant. Post hæc subiungit S. Patriarcha: Si vero aliqui sint Religiosi, qui sine necessitate & utilitate quam afferunt, velint otiosi de eleemosynis quæ dantur pauperibus vivere, hoc est illis illicitum. Et similia habet S. Augustinus *de Opere Monachorum*, & S. Bonaventura in sua epist. ad Provinciales, & Custodes sui Ordinis, ubi ait de otiosis Religiosis, *non tam carnaliter, quam crudeliter sanguinem comedunt animarum*. Igitur ex D. Thoma, & S. Bonaventura Religiosi ex eleemosynis vivere possunt, tametsi manibus non laborent, si pro Ecclesia spiritualiter & utiliter laborent. Et hoc probat mos etiam quarumdam Civitatum, præcipue Belgii, vicinarumque Provinciarum (notat Van-Espen) non recipiendi Ordines Mendicantes cum facultate ostiatim quæstuandi, nisi ut Parochiarum & Ordinariorum Sacerdotum coadjutores sint & subsidiarii cum onere inserviendi populo in spiritualibus, ubi id necessitas postulaverit; & nomine eleemosynarum

rum veniunt bona etiam stabilia, quæ ad hunc finem Ordinibus Mendicantibus a S. Sede indultum fuit, & per Tridentinum approbatum possidere, ob insufficientem eleemosynarum collectionem, & hac intentione a piis Fidelibus hisce Ordinibus relicta fuere. Sed de hoc fusius in posterum in Tractatu de paupertate Religiosa.

§. XXXV.

De jure reclamandi ad rescindendam professionem.

Reclamationis nomen in præsenti ius illud significat, quod competit cuique Regulari utriusque sexus prætendenti se invalide professionem emisisse, ut intra tempus a iure præfixum coram legitimo iudice caussas nullitatis suæ professionis allegare queat, ad hoc ut etiam pro foro externo a Religionis jugo, ipsiusque oneribus eximatur. Olim, sicuti notant Canonistæ ad cap. 1. §. *de iis quæ vi metusve caussa fiunt*, si qui professus Monasterio exiverat, justam caussam timoris seu nullitatis suæ professionis prætendebat & allegabat, ad suum Monasterium redire non compellebatur, nisi prius caussa definita. Verum cum hujusmodi recessus a Monasterio, ac indefinita & illimitata facultas contra semel emissam professionem reclamandi, varia secum traheret, incommoda, his occurrere volens sancta Trid. Synodus statuit sess.25.c. 19. *de Regularib.*, quod *quicumque Regularis prætendat, se per vim & metum ingressum esse Religionem, aut etiam dicat, ante ætatem debitam professum fuisse, aut quid simile, velitque habitum dimittere quacumque de caussa, aut etiam cum habitu discedere sine Superiorum licentia, non audiatur, nisi intra quinquennium tantum a die professionis, & tunc non aliter, nisi caussas quas prætenderit, deduxerit coram Superiore suo & Ordinario. Quod si antea habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandam quamcumque caussam admittatur, sed ad Monasterium redire cogatur, & tamquam apostata puniatur, interim vero nullo privilegio suæ Religionis juvetur*. Tria igitur hic statuit S. Synodus: 1. ut Regularis prætendens suam professionem invalidam esse & nullam *ob vim, metum, vel allatum defectum ætatis, aut quid simile*, debeat caussas nullitatis adducere ante quinquennium a die professionis, alias non est audiendus, quia expleto quinquennio professio præsumitur valida aut ratificata. Fagnanus tamen infert ex verbis Concilii, non fuisse ipsius mentem, ut per lapsum quinquennii inducatur tacita professio, sed tantum ut post tanti temporis silentium audientia negetur. Nec iam absurdum est, ut qui tamdiu siluit non audiatur. Verum cum Synodus nullam caussam nullitatis excipiat, sed duabus expressis dicat, *aut quid simile*, idest nullitatem professionis inducens, non videtur Synodum distinxisse inter impedimenta temporalia ac perpetua, unde elapso quinquennio pro quocumque impedimento non habetur locus ad reclamandum, licet quis ignorantiam nullitatis, aut impedimentum prætendat, quominus caussam nullitatis deducere potuerit. Et hoc confirmavit sacra Regularium Congregatio, nempe reiectum fuisse post quinquennium quemcumque recursum, ut fieret locus ad reclamandum, & hæc sacræ Congregationis declaratio, nempe reclamantem post quinquennium non esse audiendum, habetur ex Gregorio XIII. Si vero impedimentum notorium sit facti permanentis, ut super illud quæstio ulla moveri nequeat, etiam post quinquennium proponi poterit (ait Van-Espen cum Fagnano) *non quia, puta, si vir in habitu muliebri professionem emiserit inter Moniales, adest periculum scandali, & peccati perpetuum, sed ob notorietatem facti permanentis*.

Plures tamen Canonistæ sustinent, quinquennii lapsum non impedire quin ex iusta caussa detur restitutio in integrum, & hanc opinionem confirmat praxis Curiæ Romanæ notat Van-Espen ex discursu 41. *de Regularib.* Card. de Luca.

Secundo juxta eumdem Concilii Trid. decretum Regularis caussas quas prætendit nullitatis deducere debet coram suo Superiore, idest Prælato locali Monasterii ubi professus est, vel ubi cum obedientia collocatus a Superioribus de familia moratur, *& Ordinario*, nempe Episcopo loci, a quibus sententiam attendat. Tertio, quod si Regularis, antequam caussam nullitatis coram suo Superiore & Ordinario deduxerit, habitum sponte dimiserit, vel sine licentia fugiat, nullatenus ad allegandam caussam admittatur, sed ad Monasterium redire cogatur, & tanquam apostata puniatur. Porro ut ad Monasterium redire cogatur donec caussa deducta finita sit, non attenditur num caussa dimittendi habitum iusta fuerit vel non, sicuti monet de Luca cit. dicurs. 41. *de Regularib.*

Illicite tamen & mortaliter uterentur tali iure reclamandi, qui vere in conscientia sunt professi, vel ante quinquennium coram

Deo

Deo, & in conscientia tacite vel expresse professionem ratificaverint, immo & dubii tantum de validitate; quia quoad priores vere professi sunt, & locus reclamationi datur tantummodo quando professio invalida fuerit nec postea ratificata, & posterior in dubio expoliare nequit Religionem subdito quem possidet, & in dubio non datur locus compensationi, ut dicitur in materia iustitiæ, & cum professionem emiserit, in dubio præsumendum est, illam, sicut oportet, emisisse. Si quis autem opinionem haberet probabiliorem, se non esse professum, tunc poterit licite reclamare, non secus ac fit in iis quæ sunt iustitiæ, cum in tali opinione detur locus compensationi. Nec pariter poterit reclamare, qui ficto animo tacite professus sit, nisi per testes, quibus hoc significaverit, probare queat, se ingerendo exercitiis professorum protestatum fuisse, nolle per hæc signa profiteri vel professionem ratificare; alias ei non esset credendum, licet suam fictionem iuramento firmaret. Testibus enim deficientibus in propria caussa nemini etiam iuranti in foro externo fides habetur, præcipue si extent gesta in contrarium, ex cap. *Vidua* q. 1. cap. 2. Item si quis expresse professus fuerit, vel ratificaverit, tametsi coram testibus protestetur se ficte profiteri, nihil in foro externo ei talis protestatio inservit, quia generalis lex est in omni contractu, qui a duorum voluntate pendet, non valere protestationem, præcipue citra iustam caussam, nisi alteri parti innotescat: secus enim dicendum si detur iusta caussa talis secretæ protestationis, puta si ad vitandum scandalum, vel ob vim & metum vult & debet exterius profiteri, vel professionem factam ratificare, dum tamen interius non vult consentire, tunc enim valebit protestatio.

Religiosus reclamans debet quidem recipere alimenta a Religione usque ad sententiam definitivam exclusive, quia interim filius & pars Conventus censetur, ipse autem cum sit actor pro sua utilitate subire debet expensas occurrentes pro obtinenda sententia. Lite completa, si iudicium exeat reclamanti favorabile, Religio antequam exeat ab Ordine, omnia eidem restituere debet, quæ ipsi dum erat in Ordine relicta fuerint a consanguineis, cognatis aut amicis, quia relicta præsumuntur intuitu potius cognationis vel amicitiæ, quam Religionis; omnia item quæ ex hæreditate, legato, donatione, renunciatione aliove titulo, intuitu eiusdem Religionis ei obvenerint, cum hæc omnia valida non sint, nisi secuta valida professione. Non tenetur tamen Religio ei reddere lucra seu emolumenta, quæ ipse intuitu status Religiosi seu titulo Religioso acquisierit, ut sunt ea quæ per auditionem Confessionum, Conciones, Lectiones &c., ipsi relicta sunt ab extraneis, utpote quæ intuitu Religionis donari censentur, & quæ per pecuniam ex his perceptam acquirere potuerit, quia horum omnium proprietas perpetuo apud Religionem manet, utpote illius intuitu acquisita. Bordon. Pellizz.

Non secus ac Religiosus nulliter professus ius habet reclamandi intra quinquennium, ut in iudicio talis nullitatis discedendi e Religione libertatem acquirat, cum correlativorum eadem sit ratio, Religio quoque, quando ipsi constet eum invalide professionem emisisse, nec curet aut velit reclamare, potest eum cogere intra quinquennium ad reclamandum, & si nolle reclamare persistat, illum eiicere potest, dummodo illius professionis invaliditas non sit ex defectu solius consensus, ut antea notatum iam fuit; alias dispositio iuris, quæ inducta fuit in favorem Religionis, cederet in eius perniciem, si teneretur alere Religiosum, & se exponeret periculo ut ab eo deseratur, & ipsa non posset eum cogere vel ad ratificandam professionem, vel ad reclamandum iuxta Tridentinum, vel tandem eum expellere. Peyrin. Lezzan. Ad hoc tamen non requiritur auctoritas Ordinarii; nam hæc petitur tantummodo, ne Religiosus manere cogatur in Religione, non vero quando Religio cedit iuri suo, & cum illi constat de nullitate professionis, fictum Religiosum, qui renuit reclamare vel ratificare professionem, a suo consortio vult eiicere.

§. XXXVI.

De Regulari assumpto ad Episcopatum, Cardinalatum, Abbatiam vel Parochiam extra Ordinem, circa eius liberationem a iugo Religionis.

Circa Regularem assumptum ad Ecclesiasticam dignitatem, idest in Episcopum, aut ad aliam dignitatem quasi Episcopalem, cuiusmodi est Cardinalatus, Abbatia, ut extra Religionem, Diœcesim seu quasi Diœcesim propriam habeat, seu nulli Episcopo subiectam, varia inquiri solent a Theologis, quoad exemptionem eorum, ad quæ vi suæ professionis tenetur, nempe an absolutus

tus maneat a tribus votis solemnibus, an de suis bonis disponere possit, an teneatur etiam extra Ordinem ad illius observantias, an omnia intelligenda sint de Episcopis generatim, idest etiam de Episcopis Titularibus, necnon de iis qui Episcopatui renuntiarunt post eorum renunciationem, ac tandem de iis ad quos spectant eorum bona. Et quoad primum non desunt Theologi censentes, Regularem ex quo ad Episcopatum assumptus est, liberum fieri ab onere duorum substantialium votorum, paupertatis scilicet & obedientiæ, cum castitati ex ipso sacro Ordine obnoxius reddatur. Probabilius tamen & communius sustinent DD. huiuscemodi Regularem per assumptionem ad Episcopatum, vel ad aliam huiuscemodi ecclesiasticam dignitatem non eximi ab obligatione votorum, licet ob munus & excellentiam dignitatis non eum æque obliget, ac in statu puri Religiosi, eorum observantia. Nam primo Regularis factus Episcopus, adhuc manet verus Religiosus, ut communiter sentiunt DD. & hoc ostendit obligatio, quæ eidem inest habitum deferendi suæ Religionis. Unde cum sit de essentia status Religiosi, quod tribus votis substantialibus obstringatur, ut ex cap. *Ad Monasterium de statu Monachali*, ab his non eximitur Religiosus per assumptionem ad dignitatem Episcopalem, aut quasi Episcopalem. Etenim si Pontifex ipse, qui exigente gravissima caussa boni communis facultatem habet dispensandi in solemnibus votis, nequit ab his dispensare, nisi dispensandum extrahat de statu Monachali, idest faciat eum de Monacho non Monachum, & minime cum illo dispensare valet donec maneat Monachus seu in statu Monachali eum relinqnendo; hinc cum Religiosus per assumptionem ad Episcopatum non subtrahatur a statu Religioso, sed in illo prorsus relinquatur, ut non secus ac antea vere Religiosus sit, plane sequitur, æque ac ante assumptionem ad Episcopatum tribus substantialibus votis esse obnoxium. Secundo, quia licet Regularis dum factus est Episcopus, æque ac antea eodem ritu seu modo non sit prorsus obstrictus ad paupertatis & obedientiæ observantiam, non idcirco ab eo tolluntur hæc duo vota, immo nec relaxantur ac minuuntur, nisi quatenus eorum observantia opponitur Episcopali muneri vel dignitati tamquam maiori bono; vota vero paupertatis & obedientiæ non obsistunt muneri Episcopali, nec ipsum dedecent, quin potius tamqu

festissimum iuvant & valde decent. Eximuntur quidem ab obediendo Prælatis Regularibus, eo quod ipsi per accidens sint in statu superiori, non secus ac Generales Religionum, qui non habent supra se Prælatum Regularem, & subiecti sunt Pontifici non solum ut alii Fideles, sed sicuti Prælato Generalissimo omnium Religionum. Non pendent pariter a Regularibus Prælatis quoad bonorum ecclesiasticorum aliorumve administrationem, quod repugnat muneri Episcopali, ac proinde libere de illis disponere possunt in quoscumque usus decentes, prout melius illis videatur; sed remanet in ipsis dominii abdicatio, quæ Episcopali muneri non adversatur iuxta D. Th. 2. 2. q. 88. art. 11. ad 4. & q. 185. art. 8. ad 3. ubi explicans cap. *Unic.* 17. q. 1. ait: *Proprium autem nullo modo habere possunt; non enim paternam hæreditatem vindicant quasi propriam, sed quasi Ecclesiæ debitam*, & cum S. Th. sentiunt Lezz. Sanch. Azor. Bonac. Lezz. & alii.

Quare cum citatis Doctoribus infertur, non posse Regularem Episcopum de ullis bonis testamentum facere, tametsi possit inter vivos, non secus ac alii Episcopi, licite disponere de bonis Beneficii, aliisve ad moderatam sustentationem secundum proprium statum, & ad donationes ipsi congruentes, & superflua in eleemosynas, & alia pia opera erogare tenetur.

Circa vero obligationes Episcopi vel Abbatis &c. Regularis quoad alias Regulæ vel Constitutionum observantias, supponunt ac docent Salmantic. cum Caiet. Lezz. & aliis, quoad vim coactivam, seu quoad pœnas & censuras in eis contentas, non teneri. Idemque dicito circa vota substantialia, ita ut si Regulam Constitutionesve, aut etiam vota transgrediantur, non subiaceant pœnis aut censuris indictis contra transgressores. Nam dedecet Episcopalem, seu dignitatem quasi Episcopalem ita ad talia obligari, ut si delinquat pœnis subiiciatur; hoc enim convenit discipulis, idest inferioribus regendis, non magistris, quales sunt Episcopi a Prælatorum iurisdictione exempti. Tenentur quidem, ut hic supponunt ac docent cit. Salmanticenses cum D. Th., Turrecremata & aliis, ex morali honestate ad observantiam Regulæ, aliarumve principalium Constitutionum, dummodo tamen earum executio suum non dedeceat statum, vel ipsorum muneri non repugnet, quia si eorum muneri essent obstacula, ut vigiliæ, immoderatæ abstinentiæ, silen-

silentium, solitudo, & alia eiusdem generis, quæ dedecent ipsorum statum ac dignitatem Episcopalem, ad hæc nullo modo tenebuntur. Status enim Regularis comparatur ad Episcopalem sicut disciplina ad Magisterium, & sicut dispositio ad perfectionem: adveniente vero perfectiori forma non excluditur dispositio illam conservans & cum illa compatibilis, bene quidem quantum ad id quod obstat illius perfectioni; & similiter adveniente Magisterio excluditur disciplina discipuli quantum ad id quod indecens est illi statui, cuiusmodi est quod Magister audiat lectiones, instruatur, castigetur, non quantum ad illud quod cum ipso compatitur, ut quod studeat, legat, meditetur: idem igitur cum proportione in casu nostro est discurrendum. Ita D. Thom. loco cit.

Licet autem ex quadam decentia teneatur ad dictas Regulæ & Constitutionum Ordinis, ex quo assumptus est, observantias, quæ non opponuntur suo muneri, nec eius dignitatem dedecent, probabilius tamen non tenetur vinculo legali & quoad culpam; quia ad hoc ut observantia Regularis obliget quoad culpam, necesse est ut talis sit Regulæ subiectus; idcirco ad tantum obligare nequit Religiosum factum Episcopum, utpote qui per assumptionem ad huiusmodi dignitatem positus sit extra regimen Religionis, ac proinde a iugo Regulæ subtractus. Sic Caiet. tom. 2. Opuscul. tract. 35. *de obligat. & observ. precept.* q. 2. ubi retractat sententiam, quam antea tenuerat cum Lezz. Covaruv. Bonac. Suarezio & aliis. Et sic absolvitur etiam a reliquis votis professioni annexis ac accessoriis vitæ Monasticæ. Idcirco non peccaret comedendo carnes, etiamsi talis abstinentia sub mortali culpa præciperetur, ut in Minimis perpetuo, & in aliqua Religione feria sexta, quando ea die occurrat celebratio Nativitatis Domini.

Tenetur tamen debito legali quoad culpam deferre habitum sui Ordinis, ubi non invaluerit contraria consuetudo, ut in Gallia, ut ex cap. penult. *de vita & honest. Cleric.* & sic tenent cum D. Thom. Lessius, Suarez & alii. Nunc autem satis est ut servent colorem habitus sui Ordinis, cum iam in Rituali Romano reformato per Clementem VIII. concessum sit Episcopis Regularibus, ut retento colore, quoad formam habitus possint se conformare Episcopis sæcularibus, salvo quod nequeunt portare Rochetum, bene quidem in functionibus Ecclesiasticis superpelliceum superponere. Eximuntur vero ab hoc onere Canonici Regulares facti Episcopi ex privilegio Leonis XI. Constit. sua 24. Cardinales item ex Ordinibus assumpti deferre possunt birretum rubrum ex concessione Gregorii XIV. teste Lezzana. Licet Episcopus Regularis peccet mortaliter habitum sui Ordinis temere deponendo, non incurrit tamen pœnam excommunicationis cap. 2. *Ne Clerici vel Monachi*, quia ibi loquitur textus de Religiosis viventibus sub obedientia sui Abbatis, eiusque Regulis obstrictis, ne detur ipsis occasio evagandi. Sic Lezz. Pellizz. Sanch. & alii.

Huiuscemodi exemptionibus gaudet Religiosus statim ac a Sede Apostolica electus est & confirmatus; quia ex tunc est sub speciali Romani Pontificis protectione, a qua sine licentia recedere nequit, ac ideo ex tunc liberatur a subiectione Prælatorum Regularium, & incipit gaudere Episcopali iurisdictione. Gaudent Regulares hoc privilegio, etiamsi relinquant Episcopatum, & deponantur, quia adhuc perseverat dignitas, & status perfectio, quæ caussa fuit ut talem dispensationem adipiscerentur. Lezz. Navar. & alii. Quare ob eamdem rationem huiuscemodi exemptionibus potiuntur etiam Episcopi, qui dicuntur Titulares, nempe subditis carentes. Suar. Azor. Lezz. cum aliis.

Circa Regulares vero assumptos ad Parochialem Ecclesiam, vel ad alia beneficia extra Religionem, quidquid aliqui in contrarium sentiant, verius est, hosce quidem absolvi ab observantiis Regularibus, quas in Ecclesia sæculari una cum Parochiali munere commode servari nequeunt; ad alias vero quæ tale munus minime impediunt, teneri non solum ex decentia, sicuti Episcopus, sed ex debito legali & sub ea culpa, sub qua alii Religiosi tenentur, & iisdem pœnis subiiciuntur quibus alii Religiosi; quia in Parocho non currit eadem ratio, vi cuius diximus Episcopum absolvi. Unde tenetur portare habitum suæ Religionis, ita ut si temere dimittat, in excommunicationem incidat, & renuntiata Ecclesia Parochiali tenetur redire ad Monasterium sub obedientia sui Superioris, sicuti omnes alii Religiosi. Pellizz. Sanch. & alii.

Bona autem Episcoporum Regularium, ac eorum qui Beneficiis inserviunt, quæ ipsi habebant antequam fierent Episcopi vel Beneficiati, ad Religionem pertinent: quæ ve-

vero postea acquisivere vel ex beneficii fructibus, vel ex opere, debentur Ecclesiæ cui inserviunt. Possunt tamen ea secum deferre si ad aliam Ecclesiam transeant, cum sub ea conditione intelligantur eis ab Ecclesia concessa. Bona autem Beneficiarii Regularis ex hæreditate vel legato acquisita, acquisita sunt Monasterio, cui adhuc manet subiectus si capax sit successionis, sin minus, Ecclesiæ cui inservit. Bona quæ post mortem apud eum sive Parochum sive Episcopum inveniuntur, dicit Lezzana ex Bulla Gregorii XIII. pertinere ad Cameram Apostolicam. Et si bona dederint Religioni dum viverent, secundum Lezzanam non sunt restituenda Cameræ Apostolicæ, nisi Camera petat. Quoad bona tandem Episcopi Regularis Titularis, alii volunt ad Pontificem, alii ad Religionem pertinere, alii ad suam Ecclesiam, cuius titulum habet, ut Suarezius, & si non possint ei cum effectu applicari, dispensanda esse in pia opera. Salmant. hic.

Num vero Episcopi Regulares gaudeant privilegiis suæ Religionis, respondent cum distinctione DD. nempe circa privilegia, quæ ita Ordini conferuntur, ut singulis censeantur concessa, & quorum usus esse potest sine ullo gravamine Religionis, ut Indulgentias lucrari, his plane gaudere dicuntur; circa privilegia vero, quorum usus cedere potest in Religionis detrimentum, ut habere vocem activam & passivam, residere in domibus Ordinis, his potiri nequeunt, sicut nec privilegiis quæ generaliter concessa sunt corpori Religionis, & in illius favorem ad conservationem vel eius augmentum, ut pro domorum ædificatione, bonorum administratione, subditorum regimine, Prælatorum electione. Cum enim talis semotus sit a corpore Religionis, gratiis corpori concessis potiri nequit. Suarez, Lezzana & alii.

§. XXXVII.

De Religiosis Apostatis, & Fugitivis.

Apostasia vi nominis significat quamdam desertionem vel recessum a Deo in aliquo bono, sicuti contingit in Religiosis Apostatis, & Fugitivis; qui nituntur excutere iugum, seu obligationem quam habent Ordini Religioso, in quo statum Regularem professi sunt, idest perpetuum, ac fidelem famulatum Deo voverunt. Licet tam Apostata, quam Fugitivus sint Religionis desertores, latum tamen iuxta DD. est discrimen inter Apostatam, & Fugitivum, non secus ac inter Superiorem, & inferiorem, inter universalem, & particularem, nec sunt convertibiles; nam Apostata est ille, qui deserit Religionem cum animo se subtrahendi in perpetuum iugo Religionis; cum ex opposito, qui etiam dimisso habitu fugit cum intentione aliquando redeundi, vere, & proprie non est Apostata, sed fugitivus; sicuti e contra est vere Apostata, qui animo numquam redeundi deserit Religionem, licet in sua desertione habitum retineat. Nihilominus tamen in praxi, seu in foro externo fugitivi accipiuntur, & habentur ut veri Apostatæ, & pro eodem sumuntur in Decretis de Apostatis & eiectis a S. Congregat. Concilii iussu Urbani VIII. editi 21. Septemb. 1624., ac iisdem pœnis plectendi quando per multum temporis extra Monasterium vagentur. Qui habitu dimisso in fuga capitur, puniri potest ab Ordinario, tamquam sui instituti desertor. Non est Apostata, nec Fugitivus, qui a Monasterio recedit sine licentia sui Prælati, ut accedat ad Superiores, ut aliquid obtineat, vel ut conqueratur de inferioribus Prælatis. Peccant tamen, quia in Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 4 *de Regular.* interdicitur Religiosis recessus a suis Conventibus absque licentia Prælati, etiam prætextu Superiores suos adeundi, nisi fuerint ab eis vocati. Unde hi contra tale præceptum delinquerent; quamvis si certe constaret, vexationem esse iniustam, & alia via nisi fugiendo ad Superiores posse evadi, non esset peccatum grave talis fuga, quando absque scandalo exequeretur, quod præponderaret damno, cui iniuste subiacet; cum Concilii mens non fuerit denegare iustam defensionem, quæ a iure naturali conceditur. Quod si Religiosus iniuste gravatus alia via damnum vitare potest litteris de illo Superiores monendo, non potest licite fugiendo eos adire.

Non potest Religiosus iussu Superiorum in Carcere detentus, sive iuste, sive iniuste detineatur, etiamsi perpetuo in ea, vel ad triremes esset damnatus, fugere ut libere per mundum vagetur; ita ut talis fugitivus esset, & Apostata; idcirco ut talis puniendus. Et ratio est, quia Religiosus ex voto obedientiæ præceptis superiorum, præcipue iustis, vel saltem si evidenter non constet esse iniustos, parere tenetur, & nullo modo sine licentia e claustro exire potest.

Pœnæ contra fugitivos, & Apostatas a Re-

Religione ex iure communi sunt; prima excommunicatio, quæ ipso facto incurritur si fuga capiatur cum depositione habitus; ut expresse in Cap. *Periculosa* 2. *Ne Clerici vel Monachi* in 6. Secus vero si fiat cum detentione habitus; quia nullus textus allegari potest dictam excommunicationem infligens. Secunda, suspensio ab Ordinibus sacris, quos Apostata, ac fugitivus suscepit, & si durante suspensione celebret, incurrit irregularitatem; Cap. *cum æterni sentent.*, *& re iudica* lib. 2. tit. 14. in 6. a qua irregularitate licet de iure communi dispensare non valeat nisi Papa, de iure tamen particulari per privilegia possunt ab ipsa dispensare cum suis subditis Prælati Regulares ex concessione Sixti IV. in Bulla *Mare magnum*, quæ incipit *Regimini* & S. Pii V. Bulla quæ incipit *Dum ad Congregationem Cassinensem*.

Tertia, quod durante fuga, & Apostasia Religiosus Fugitivus vel Apostata privatus existit privilegiis suæ Religionis, ut ex Tridentino sess. 25. *de Regularib.* cap. 19. Item privatio vocis activæ & passivæ, Carceris, flagellationis, Ieiunii &c. quæ diversimode suis Apostatis, & Fugitivis a Religionibus sunt impositæ.

Recipientes Apostatas, & Fugitivos, retinentes vel occultantes, aut eis pro fuga, & Apostasia consilium, aut auxilium præstantes peccant mortaliter, & ipso facto excommunicationem incurrunt; ut ex Bullis Pontificum citatis a Casarubi in compendio privilegiorum, & signanter refert Constitut. Innocentii VIII. editam in favorem Minorum observantiæ.

Prælati, seu Superiores Regulares tenentur Fugitivos & Apostatas requirere & revocare, ac cogere ut ad Ordinem revertantur; ut ex Constit. Gregorii IX. in qua hoc præcipit, ac statuit, ut si hos Fugitivos inobedientes invenerint, & excommunicent, & tamdiu faciant ab Ecclesiarum Prælatis excommunicatos publice nunciari, donec ad mandatum ipsorum humiliter revertantur.

Nec valet dicere, hunc canonem sic præcipientem contraria consuetudine fuisse abrogatum; quia ut graviter probat Fagnanus in hoc capite *Ne Religiosi de Regularib.* n. 4. & seq. hæc obligatio, quæ incumbit Prælatis, perquirendi, ac reducendi fugitivos, & Apostatas, oritur ex iure divino, quo tenentur omnes, quibus cura animarum incumbit, oves suas curare, & errantes reducere: Fugitivi vero, & Apostatæ non desinunt esse subditi superiorum Regularium; idcirco contraria consuetudo non vocandi illos nutrit peccatum, non solum ex parte subditorum, qui extra Religionem vagando; propriæ salutis spiritualis detrimentum incurrunt: sed etiam ex parte Prælatorum, qui eos non inquirendo huiuscemodi subditorum spirituali detrimento cooperantur: igitur & subditi non redeundo, & Prælati, eos non inquirendo, & revocando gravi culpa in conscientia gravantur. Et eo vel maxime, quod obligatio inquirendi, & reducendi ad Religionem Fugitivos subditos innovata fuit a S. Congregat. Concilii, & iussu Urbani VIII. in suis decretis editis 21. Septemb. 1624., & iussu Innocentii XII. in Decreto edito 24. Iulii 1694. innovata fuit, & confirmata. Igitur prompte recipiendi sunt quando pœnitentes redeunt, non obstantibus Constitutionibus prohibentibus recipere eos, qui ter Apostatarunt, ut statuit S. Congreg. Episcopor. & Regularium in una Carthusianorum 15. Decemb. 1603.

§. XXXVIII.

De Religioso commorante in Hospitio Religionis, vel Conventu suppresso Religioni concesso, nec ad conventualitatem restituto, num licite habere possit talem habitationem.

Supposita, ut iam antea vidimus, gravi ac strictissima obligatione, qua urgentur Religiosi servandi Clausuram, idest manendi intra Claustra, ex hoc oritur non levis difficultas, num Religiosus licite ducere valeat vitam extra Claustrum in aliquo Hospitio Religionis, vel Conventu suppresso nec ad statum Conventualitatis restituto, ubi nulla Religiosæ observantiæ munia exerceri possunt, cum sola licentia seu etiam deputatione Superiorum sui Ordinis, absque S. Sedis dispensatione: & pro clariori intelligentia:

Supponendum, Hospitia Religiosorum Ordinum & Conventus suppressos, ad Conventualem statum non restitutos, quæ non secus ac Hospitia inserviunt Religioni ad commodum Religiosorum transeuntium, esse loca prorsus sæcularia, non secus ac cæteras sæculares domus, supra quæ Superiores Religionum nullam habent spiritualem iurisdictionem, iuxta summorum Pontificum statuta, & declarationes, præcipue Innocentii X. in sua Constitut. suppressionis parvorum Conventuum, & S. Congregationis Decreta.

His

His suppositis dicendum, Religiosum quemvis, etiam de licentia, seu deputatione suorum Superiorum, sine Pontificis beneplacito licite, ac tuta conscientia commorari non posse in Hospitio Religionis, sive in Conventu suppresso Religioni concesso, ubi non sit noviter statuta Religiosa familia, ac Regularis observantia iuxta Ordinis Regulas, & Constitutiones: Nam hoc repugnat & auctoritati Summorum Pontificum, & conditioni status Religiosi, uterque quorum irrefragabiliter exigit, quod Religiosus habitare debeat in Religioso loco, seu in formali Monasterio, ubi adsit familia religiosa sufficiens ad peragenda Spiritualia Religionis exercitia, & nullatenus ad singularem vitam ducendam in loco laicali, & Saeculari, cuiusmodi sunt Hospitia Religionis & Conventus suppressi, nec iterum ad Conventualitatem restituti. Quod Hospitia Religionis, & Conventus suppressi ad Conventualitatem non restituti sint loca mere laicalia, & saecularia, minime Religiosa, patet ex variis declarationibus summorum Pontificum, & Sacrarum Congregationum: Et circa Hospitia Congregatio in caussa Calaguritana de Biblao statuit, Patres Carmelitas discalceatos posse continuare in Hospitio, vel potius ipsum reducere ad Hospitium Saeculare cum habitatione, quae tantum inserviat pro excipiendis Religiosis itinerantibus, quod in illo nulla servetur forma Regularis, non erigatur Ecclesia, nec retineatur Campana, nec aliquod signum, quod vero Conventui adaptetur & transcendat naturam, & conditionem meri, & simplicis Hospitii saecularis, addita prohibitione, quod Religiosi ibi se transferentes non assumant titulum Praesidentis, vel alterius officialitatis, subiiciendo ulterius in casu contraventionis ipso facto poenis contra degentes extra Claustra, non obstante quacumque exemptione: Sic P. Ferraris in sua Bibliote. v. *conventus* art. 1. n. 9.

De Conventibus vero suppressis, etiamsi Religioni sint concessi, quod non sint amplius loca Religiosa, sed simpliciter Laicales saecularesque domus, clare habetur in citata Constit. Innocentii X. de suppressione parvorum Conventuum, in qua penitus tollit his locis titulum omnem, essentiam, ac denominationem Regularem, ac ad laicalem statum illos reducit: *omnem Conventualitatem, titulum, essentiam, ac denominationem regularem in eis penitus extinguentes, illos ad statum saecularem reducimus*. Ita laudata Constitutio §. 2. In eadem Constitutione suppressionis comprehendit Pontifex non solum Conventus, & Hospitia, sed Grancias quoque aliave Monasterii membra, etiam curam saecularium animarum habentia. Mandat insuper Pontifex in dicta Constitutione Episcopis, ne permittant in Granciis Monasteriorum Regulares Sacerdotes habitare, sed pro custodia, & administratione bonorum, deficientibus personis saecularibus idoneis, sinant Regulares uti opera Conversorum suorum, cum hoc tamen, quod in Capellis dictarum Granciarum saltem diebus festis celebretur per Sacerdotes etiam Regulares, qui tamen in eis non pernoctent. In Curatis autem, & Parochialibus non permittant curam animarum exerceri per Regulares, sed ad id idonei Sacerdotes in Vicarios vel perpetuos vel amovibiles a Superioribus deputentur. In hac dispositione Granciarum, ac Parochialium locorum includit Pontifex etiam Canonicos Lateranenses, quos noluit extra Claustra degere ad curam animarum exercendam, non obstante dispositione cap. *Quod Dei timorem de statu Monachor.* Immo ut tolleret abusum a Religiosis permanendi singulariter seu seiunctim a coetu Religiosorum extra Claustrum, quando contingit, quod in locis, ubi suppressa fuerunt duo Monasteria eiusdem Ordinis, Pontifex restituto maiori ad Conventualitatis naturam Conventum Minorem cum suis bonis eidem maiori coniunxit, iussit vendi domum Conventus minoris suppressi intra sex menses, & pretium inde retractum investiri in tot bonis stabilibus ad utilitatem alterius Conventus, ut sic adimeretur Fratribus occasio redeundi ad Conventum minorem relictum in sua suppressione, idest in conditione loci laicalis, ibique minus religiose vivendi non sine Ordinis dedecore, cum gravamine propriae conscientiae, ac aeternae suae salutis discrimine.

Insuper ita semper soliciti fuere summi Pontifices, ut Regulares religiosam vitam ducerent intra claustra, nempe in religiosa domo, quod idem sonat, in assidua spiritualium exercitiorum occupatione, sicuti a Regula, ac statutis cuiusque respectivi Ordinis praescribitur, ut praeter quamplurima Decreta in huiuscemodi proposito edita, quae hanc Pontificum mentem voluntatemque inculcant; una ex praecipuis rationibus, quae ipsorum zelum interdum impulerunt ad suppressionem parvorum Conventuum plane fuit, quia ob exiguum numerum Religiosorum ibi degentium divini officii celebrationi statutis horis in Choro, orationi mentali, aliisque spiritualibus exercitiis, ac stu-

illis in communi vacare, silentium, Clausuram, vitam communem, caeterasve institutiones servare non possunt, quae ad tria principalia vota ordinantur, & sine quibus vix consistere valent regularis vitae basis, & fundamentum; ut habetur in allata Constitutione Innocentii X. *Instaurandae*.

Dixi *in Religiosa domo*, quae talis esse nequit, nisi per summi Pontificis approbationem elevetur ad titulum, naturamque Conventus, seu Religiosorum habitationis, ut patet ex variis locis iuris Canonici, circa erectionem novi Conventus, ubi statuitur erigi non posse sine Pontificis placito seu licentia, ut in cap. 1. *de excessib. Praelator. in* 6. ex Clementina cap. *Cupientes* 3. *in princi. de poenis*, ac ex laudata Constitutione Innocentii X. *Instaurandae* §. 5. Huiusmodi autem placitum, seu licentia non conceditur a S. Sede, nisi sub conditione, quod commode, & competentèr ibi sustentari valeant saltem sex Religiosi, quatuor quorum sint Sacerdotes probatae vitae, qui ibi munia spiritualia exerceant a proprio instituto praescripta. Hinc in suppressione conventuum declarant Pontifices, omnem Conventualitatem, titulum, essentiam, denominationem regularem in eis se penitus extinguere, ac ad saecularem statum eos reducere.

Dixi *nequidem de suorum Superiorum licentia, & deputatione*, quia cum talis licentia & deputatio sit actus iurisdictionis spiritualis, quae directe, & immediate non versatur nisi circa spiritualia, utpote eius obiectum, non circa temporalia; hinc Religiosam solummodo habitationem, quae in spiritualibus complectitur, potest Superior Religioso subdito concedere, & destinare, non vero laicalem, seu saecularem, cuiusmodi sunt Hospitia, & conventus suppressi, ad regularem statum, naturam, & conditionem non restituti, cum loca saecularia quatenus talia iurisdictioni spirituali directe non subiaceant. Igitur nullus Religiosus sine S. Sedis dispensatione ex iusta & legitima caussa, secuti ad validam, licitamque dispensationem requiritur, licite, ac tuta conscientia morari potest in Hospitio Religionis, vel Conventu suppresso non restituto ad priorem statum Regularem cum sua familia sicuti prius, & absque eo praeter gravem culpam inobedientiae S. Sedi & transgressionis contra statum Religiosum, quo quisque (ut patet ex ante dictis) tenetur habitare in formali claustro in Religiosis exercitiis sui ordinis, incurrit poenas indictas a summis Pontificibus contra degentes extra Claustra etiam cum deputatione & licentia suorum Superiorum, qui non minus, quam in Hospitiis, in Conventibus quoque suppressis dum manent in tali conditione, expoliati sunt omni iurisdictione, & Superioritate, ut in citata Innocentiana *Instaurandae*, in qua aperte declarat Pontifex, se expoliare talia loca omni *Spirituali iurisdictione, & Superioritate: auctoritate Apostolica tenore praesentium extinguimus, supprimimus, & abolemus, una cum omnibus eorum dignitatibus, officiis, ac Ministeriis, illosque ab omni... superioritate, iurisdictione, ac alio quocumque iure Regularium eximimus & totaliter liberamus* &c. Sic in cit. Constitu. *Instaurandae*; in Conventuum suppressione §. 2.

§. XXXIX.

De transitu ab una ad alteram Religionem.

Primitus dum una fere omnium Monachorum erat Congregatio, unumque Institutum, facilior ac frequentior erat Monachorum de uno ad aliud Monasterium transitus, quam hodie quando Religiones, licet in substantialibus conveniant, aliae tamen sunt laxiores, aliae perfectiores, aliae strictiores, de quibus iam actum est. Quare transitus potest esse a Religione laxiori ad strictiorem, vel restrictiori ad laxiorem, vel ab una ad aliam aeque perfectam ac strictam. Et pro clariori hujusce rei elucidatione, praemissis generalibus principiis circa quemcumque transitum ad aliam Religionem, sermo erit de iis omnibus, qui de una ad aliam Religionem sive strictiorem sive laxiorem transire peroptant, necnon de poenis illis correspondentibus, qui licite de una ad aliam Religionem transire volunt.

In proposito igitur hujuscemodi ab una ad aliam Religionem commigrationis, supponendum iuxta monitum illud Apostoli, *Manete in vocatione qua vocati estis*, maximum esse levitatis ac instabilitatis, ne dicam ingratitudinis indicium, quod aliquis Matrem Religionem deserat, a qua lac Religiosae educationis suxit. Hinc talis prurigo mutandi Monasterii Ordinisque suscepti, a Patribus multis titulis olim improbata fuit, & praecipue a D. Bernardo lib. *de praecept. & discipl.* cap. 16. a S. Anselmo lib. 1. epist. 29. immo nunquam talis mutatio laudabilis fuit, & ullo modo consulenda. Primo, quia ut docet D. Thom. 2. 2. q. 189. art. 8. facilius quis proficit in Religione, in qua consuevit vivere, quam in illa

illa, quam non novit. *Certa enim pro dubiis relinquere tutum non est*, ait D. Bernardus loco cit. Unde Cassianus consone Sanctis Thomæ & Bernardo in Collat. 14. cap. 5. inquit: *Unicuique utile est secundum propositum quem elegit, ut summo studio ac diligentia ad operis accepti perfectionem pervenire festinet, & nequaquam a sua quam elegit semel professione discedat*. Et hanc regulam tradit etiam D. Anselm. loco cit. 2. *Propter scandalum ipsorum quos deserit*, ait D. Bernard. loco cit. & quia Religio deserta contemnitur. 3. Quia nulla est Religio tam laxata, quæ viros exemplares, moribus ac virtute præclaros non nutriat, licet una plures, alia pauciores. Decet tamen Religionem exempla perfectionis non a multis, sed a paucis expetere, ut eruitur ex laudato Cassiano lib. 4. *de Institutis* cap. 40.

Secundum præsentem disciplinam statutam a Concilio Trid. sess. 25. cap. 19. *de Regularib.* non fit transitus præcipue ad Religionem laxiorem sine Pontificis dispensatione, quæ ex iusta caussa conceditur, & talis dispensatio conceditur a Papa in Signatura gratiæ, & a S. Pœnitentiaria ad supplicationem Procuratoris Generalis, & de utriusque Religionis consensu S. Pœnitentiariæ exhibito. Iustæ autem caussæ huiusce dispensationis obtinendæ sunt infirmitas vel debilitas, ex qua interdum provenit quod non potest aliquis statuta arctioris Religionis servare, posset tamen servare statuta Religionis laxioris. Præter hanc caussam aliæ duæ recensentur a Doctoribus. Licitum est & laudabile ex iure communi tam Fratribus omnibus, quam Monialibus transire de uno ad alium Ordinem strictiorem, tamen sine ulla Papæ dispensatione, sicuti tradit D. Thom. cit. art. 8. dummodo tamen in aliqua Religione speciali statuto non sit interdictum, sicuti revera ex Pontificis indulto habetur in aliquibus Ordinibus, præcipue in Societate Iesus ex privilegio Pauli III. Pii IV. & V. Carmelitarum Excalceatorum, Cisterciensium, ita ut Religiosi ex his transire nequeant ad aliam Religionem etiam strictiorem nisi ad Carthusianam; & Clerici Regulares Ministrantes ex privilegio Pauli V. nequidem ad Carthusianos sine Pontificis dispensatione transire valent.

His tamen non obstantibus privilegiis, quæ iam per viam communicationis privilegiorum ad omnes, præcipue Mendicantes extenduntur Ordines, ubi etiam sunt in usu, possunt Prælati Regulares licentiam concedere suis subditis Religiosis ad strictiorem Ordinem transeundi, cum hoc eis non interdicatur in dictis privilegiis, quæ solum vetant Religiosis, ne sine licentia & conditionibus assignatis transire queant, & eorumdem privilegiorum finis non est tollere, immo augere Prælatis Regularibus auctoritatem, salvo tamen, ego dicerem, si in huiusmodi privilegiis talis licentia expresse servata non sit S. Sedi, & cum tali restrictione accepta sint ab Ordinibus communicantibus, in quo casu opus esset, ut qui zelo maioris perfectionis transire vellent ad strictiorem Ordinem, licentiam petere tenerentur a Pontifice vel a sacra Congregatione Regularium, alias & recipientes & recepti non evitarent censuras, quæ in ipsis indicuntur.

Cæterum transiens ad alium Ordinem, sicuti antea diximus, percurrere deberet in eo integrum Novitiatum; & si ante professionem a novo Ordine repelleretur, vel ad ipsum aspirans non admitteretur, vel mutata ab ipso voluntate ad priorem redire vellet, teneretur prior Religio, in qua professus est, eum recipere, quia adhuc manet membrum prioris Ordinis; idcirco & ipse tenetur ad illum redire, vel ab illius Superiore reduci debet, quia iste ius acquisitum non amisit, nisi sub conditione quod in alia perseveraverit. Bonac. Lezz. Pelliz. & alii. Facta tamen professione liber manet ab omnibus prioris Ordinis observantiis ac propriis votis prioris Religionis, ita ut si ab ipsa eiiciatur, nec illa tenetur eum recipere, nec ipse ad eam redire. Etenim vel posterior perfectior est, & sic omnia vota in melius commutata sunt, vel si est imperfectior, quod perfectius erat, ex legitima dispensatione tollitur, a legitima potestate. Sanch. Lezz. Immo in ipso posteriori Novitiatu liber est ab observantiis, & votis prioris. Ita Minimus vesci potest carnibus, quia iam amplius non vivit sub priori Regula, quæ præcipit a carnibus abstinere.

Nota 1. suscipiens habitum & profitens in una Religione animo firmo vel dubio, studiorum cursu completo, vel sacro Presbyteratus Ordine suscepto transeundi ad alium Ordinem, licet hoc ei non interdicatur debitis servatis conditionibus, cum non solum hoc ei concedatur ex iure positivo communi ob spiritualem profectum & maius Dei obsequium, quod in arctiori Ordine obtinetur, ut ex cap. *licet*, cap *non est*, cap. *Sane* & alibi, sed etiam a iure naturali, cum per talem transitum sit votum in melius commutare; hic tamen mortaliter peccat quia

quia in re gravi Religionem decipit, ac restituere tenetur priori Religioni expensas ab ea factas toto tempore quo fuit in ea, quia ex peccato contra iustitiam cum alterius damno oritur obligatio restitutionis, licet detrahere posset æstimationem laboris ac ministerii exhibiti, si illo indigeret Religio, ac pro illo Ministro æque factura esset easdem expensas; secus autem dicendum. Eximeretur quidem tali onere si in priore Religione mos fuisset ut Religiosi Sacerdotes applicare debeant omnia Sacrificia pro Religione, quando tamen per eorumdem stipendia facta fuisset integra expensarum compensatio; alias teneretur ad illam partem, cui compensatio stipendii Missarum non corresponderet.

Nota 2. Religio arctior, ad quam ius commune transire concedit, secundum communiorem & probabiliorem (& est sententia D. Thomæ 2. 2. q. 189. art. 8.) non est intelligenda ea quæ durior est & asperior, cum ex duriori & asperiori concedatur transitus ad Carthusianam, quæ in asperitate est pluribus aliis remissior, sed quæ perfectior sit ex fine & mediis, & fructuosior Ecclesiæ; quia ratio & fundamentum huius transitus, ut sit licitus, est maior Dei honor, & maior perfectio spiritualis propria, quæ sumitur non ex maiori asperitate, sed ex perfectiori fine proximo, ac mediis in ordine ad illum; idcirco ad Religionem, quæ in istis præcellit, non ad præcise austeriorem transmigrari potest. Dixi *præcise*; quia si simul asperior sit ac perfectior, ad hanc plane ex aliis fieri poterit transitus. Insuper transire de Religione perfectiori ad rigidiorem, hoc esset descendere, non ascendere, ac votum in minus commutare; quod non liceret, cum hoc non cederet in maiorem Dei gloriam & animæ utilitatem. Similiter igitur in casu nostro. Quare in iuris concessione transeundi ad Carthusianos non attenditur maior eius perfectio & austeritas, dum adsunt aliæ in victu, vestitu, &c. austeriores, sed quia est securior, utpote ab hominum consortio & sæcularibus curis magis semota. S. Antoninus, Lezzana, Navarrus & alii.

Nota 3. tres requiri conditiones ut licite fiat transitus ab una ad aliam Religionem. Prima conditio est, ne transiens levitate, aut temeritate, aut aliquo humano fine, sed ex puro & sincero animo vitæ perfectioris ductus sit. Sanch. Bonac. Suar. In dubio autem præsumendum est bono animo procedere; & si in dubio Superior denegaret facultatem transeundi, standum non est iudicio Superioris, nec subditi, sed sequendum est iudicium alterius Superioris, qui superior sit & respectu subditi, & respectu Prælati immediati, ut est Provincialis vel Generalis, eiusque iudicio acquiescendum, ut ex cap. *licet*. Secunda Conditio signata in dicto cap. *licet* est, ne talis transitus cedat in gravamen, iacturam, infamiam, aut dedecus Religionis desertæ, quod contingit quando sine culpa ob talem transitum despicitur, vel contemnitur, vel eius decor & honor imminuitur; quia sic in dicto cap. dicitur, *sicut maius bonum minori bono præponitur, sic communis utilitas privatæ utilitati præfertur*. Unde si Religio ob talem transitum grave damnum pateretur, ut si transire volens esset Doctor vel arte peritissimus, vel persona valde notabilis, a tali transitu abstinere debet. Sic Portellus cum aliis. Tertia conditio assignata in cit. cap. est, ut licentia a Prælato petatur cum humilitate, idest cum debita reverentia & puritate, nempe suum animum integre & manifeste Superiori declarando. Sufficit autem quod licentia petatur ante transitum, licet non obtineatur, nisi ex iusta caussa denegetur; qua deficiente docet D. Thomas 2. 2. q. 189. art. 8. teneri Prælatum eam concedere, ne instinctui Spiritus sancti videatur resistere, alias, ut ex cit. cap. posset subditus sine illa transire, expectato tamen debito responsionis tempore necessario pro dictæ responsionis consultatione & examine. Prælatus vero, a quo petere debet licentiam (nisi ob speciale statutum hoc reservatum sit Generali vel Provinciali) esse debet Conventualis, quando sit in Religione, in qua Conventualibus ius competit recipere Fratres ad Ordinem, alias Provincialis solummodo concedere debet talem licentiam, cum per illas caussas contractus dissolvantur, per quas instituuntur. Sylv. Peyr. Si autem Prælatus immediatus transire velit, ex iure communi licentiam huiusmodi a Provinciali petere debet, si Provincialis a Generali, si Generalis a summo Pontifice, cum illa semper peti debeat a proprio cuiuscumque Prælato. Hanc licentiam relaxare nequeunt Abbatissæ vel Priorissæ suis Monialibus, dum aliqua ad strictiorem Ordinem transire vult; quia istæ in iure cum non habeant iurisdictionem spiritualem, non comprehenduntur nomine Prælati: Unde eam petere debent a suis Prælatis, ab Episcopo nempe, vel a Regularibus propriis Prælatis, & in nullo casu requiritur consensus Conventus, cum ex

cit. cap. exigatur quod a solo Prælato licentia postuletur. Et si Prælatus ex iusta caussa licentiam deneget, suspendere debet, & altera Religio eum recipere nequit. Hanc tamen licentiam non potest Superior relaxare, nisi certus sit, paratum esse strictiorem ordinem ad eum admittendum, ne ex hoc capiat occasionem evagandi, ut constat ex Decreto sacræ Congregationis iussu Urbani VIII. editum 21. Sept. 1624.

Qui de una ad aliam Religionem transit, bona omnia per eum acquisita, sive per hæreditatem, legatum, sive per propriam industriam, ac quæcumque alia ratione illius quovis modo Religio acquisierit, eidem Religioni tamquam ipsius propria relinquere debet; & quidquid postea acquirat, posteriori Religioni acquisitum erit. Bonac. Sanch. Azor. Lezz.

§. XL.

De expulsione Religiosorum incorregibilium.

Mos erat olim quoque, ut habetur in Regula S. Benedicti cap. 28. ut Monachi contumaces, & incorregibiles, idest si post omnia pœnalia remedia quæ Religioso Superiori concessa sunt exercere contra pervicaces subditos ad eorum emendationem, pertinax ac rebellis perseveraret, ne alia sana membra contaminaret, ut incorregibilis e Congregatione & Monasterio eiiceretur; immo ut constat ex S. Isidoro apud Menardum ad cap. 37. Con. Reg. §. 4. exuebatur habitu Monachali, & vestibus sæcularibus induebatur. Et hoc obtinuisse etiam posterioribus sæculis docent & Concilium Meldense anno 845. in can. 59. & D. Thomas sæculo XIII. Quodlib. 12. q. fin. Nequaquam igitur repugnat professioni Monachali, quominus Monachi seu Regulares post emissam professionem propter inobedientiam & rebellionem, in qua contra omnia opportuniora ac graviora remedia pertinaces perstiterint, e Monasteriis ac e gremio Religionis, quidquid dicant aliqui in contrarium, eiiciantur, ne contagio ipsorum reliqui inficiantur. Verum cum experientia compertum fuerit, quod aliqui Prælati nimis proni essent ad eiiciendos suos Monachos, qui exinde vagandi occasionem arriperent, frenum posuit tantæ facilitati ac frequentiæ huiusce Monachorum expulsionis cum sua Decretali Gregorius IX. in cap. fin. §. *de Regularib.* in qua præscribit, *ut præsidentes Capitulis celebrandis secundum statutum Concilii Generalis, seu Patres Abbates, seu Priores, fugitivos & eiectos de Ordine suo solicite requirant annuatim, qui in Monasteriis suis recipi possint secundum Ordinem Regularem. Abbates, seu Priores eorum, monitione prævia, seu per censuram ecclesiasticam, compellantur ad receptionem illorum, salva Ordinis disciplina. Quod si hoc regularis ordo non patitur, auctoritas nostra provideat, ut apud eadem Monasteria in locis competentibus, si absque gravi scandalo fieri poterit, alioquin in aliis Religiosis domibus eiusdem Ordinis ad agendam ibi pœnitentiam talibus vitæ necessaria ministrentur.*

Advertit hic Van-Espen cum Fagnano ad dictum cap. fin. n. 37. 38. aliisve Canonistis, dum mandat, eiectos annuatim perquirendos esse, *hanc Decretalem necessario supponere, de cætero illos eiici non posse, ita ut extra loca ipsorum vagentur, sed tantum ne stent cum aliis Religiosis; alioquin inutilis esset circuitus, ut cogendi essent Superiores Regulares ad recipiendos eiectos incorregibiles, si statim possent illos Monasterio eiicere; sed bene quidem ut in loco competenti ab aliis seiuncti detineantur ad agendam pœnitentiam.* Sic Fagnanus, qui refert alios Canonistas, qui agnoverunt, per hanc Decretalem sublatam fuisse incorregibilium expulsionem ab Ordine vel Monasterio, eamque sub Pio IV. approbatam fuisse edito Decreto, & Procuratoribus Ordinum indicto pro sua executione.

Cum autem hæc Decretalis adversaretur S. Benedicti & Augustini aliorumque Regulis, quæ huiuscemodi expulsionem incorregibilium satis clare permittunt, ac ideo acriter tempore Urbani VIII. disputatum fuisset, num hæc Decretalis & Decretum Congregationis in praxi fuerint recepta, an conveniret in usum deduci; gravibus rationibus nixi sunt Regulares suadere hanc expulsionem permittendam esse, & ex opposito validæ adductæ fuerunt rationes, quæ videbantur postulare Decretalis huius, ac Decreti observantiam.

Cum autem omnia perpendisset sacra Congregatio, approbante Urbano VIII. inter cætera Decreta de Regularibus apostatis & eiectis statuit quæ sequuntur: *Ad hæc ut in posterum nullus legitime professus eiici possit, nisi sit vere incorregibilis. Vere autem incorregibilis minime censeatur, nisi non solum concurrant ea omnia, quæ ad hoc ex iuris dispositione requiruntur, sublatis in hac parte statutis & Constitutionibus cuiusque Religionis & Ordinis etiam a Sede Apostolica*

con-

confirmatis, verum etiam unius anni spatium in ieiunio & pœnitentia in carceribus, proindeque Religio privatos habeat carceres in qualibet saltem Provincia. Elapso autem anno si nihilominus non resipuerit, sed animo indurato in sua pervicacia perseveraverit, ne contagione pestifera plurimos perdat, tamquam pecus morbidum, membrum putridum tandem eiici possit, sed ab ipsomet Generali tantum, ex consilio & assensu sex Patrum ex gravioribus Religionis, colligendis ex singulis Congregationibus Generalibus; tuncque nonnisi instructo secundum eorum stylum & Constitutiones processu, & plane probatis caussis expulsionis ad sacrorum Canonum praescriptum.

Hoc tamen Decretum de expulsione, licet tantam habeat moderationem, non ita facile admittitur, sed potius Decretalis Gregorii IX. praecipue in Belgio, Gallia, & alibi. Hinc prudenter notat Van-Espen, quod cum moderna disciplina non ita facile permittat expulsionem Monachorum rebellium, multo maior hodie in recipiendis ad professionem Monasticam cura, diligentius ac exactius examen & probatio adhibenda sunt quam olim, cum similes a Monasterio eiicere licebat.

Cum autem Religiosa professio ita liget Religiosum, ut sine Pontificis dispensatione, quam ipse nonnisi ob gravissimas caussas dare valet, ab ea liberari nequeat, hinc obnoxius remanet tribus votis substantialibus, licet eorum observantia statui expulsionis accommodari nequeat, alias contra regulam iuris ex suo delicto commodum reportaret: melioris enim esset conditionis quam Religiosi Episcopi aut Cardinales. Unde expulsus si denuo reciperetur ad Religionem, non teneretur innovare Novitiatum, cum professio iam antea emissa, licet suspensa quoad exercitium, suam vim retineat. Et quamvis, ut supra dixi, votorum observantia statui expulsionis accommodari nequeat, voto tamen castitatis aeque ac ante expulsionem obstrictus remanet, necnon paupertatis, ut, quatenus hic status permittit, hanc observare teneatur, per usum tantummodo bonorum quae teneat, utilem & honestum; quia cum nec in tali statu ei competere possit ius dominii, nec libera administratio rerum quae habeat ad omnes usus, proinde multo minus illas donare, nec per testamentum disponere potest; non enim datur textus, nec ratio, ob quam in hoc statu talis potestas ei conferatur, & vi voti hoc eidem interdicitur. Bonac. Lezz. Sanch. cum aliis hic allatis a Salmanticensib. contra Lessium & Molinam oppositum probabiliter sentientes. Idcirco cum eiecti incapaces sint testandi, quia dominii incapaces, ut ad testandum & donandum requiritur, bona non sibi sed Religioni acquirunt, quae ipsis liberam tantum administrationem, prout ad utiles & honestos usus eis opus sit, concedit; igitur post eius mortem omnino competunt Religioni, eique sunt reddenda. Sic Suarezius, Lessius cum aliis, dummodo tamen post expulsionem assumptus non fuerit ad Episcopatum, quia in tali casu omnia eius bona, quae in hoc acquisivit, cedunt Ecclesiae cui inservivit.

Quamvis autem expulsus ad vota substantialia teneatur, non tenetur tamen ad alia vota professioni annexa, quae in aliquibus Religionibus admittuntur, licet non extinguantur, sed remaneant tantummodo suspensa. Similiter non tenetur ad alias observantias ac austeritates Religionis, idest non tenetur ad Horas canonicas, si Sacris non sit initiatus, ad ieiunia, abstinentias, orationes, licet sub gravi culpa in Regula praecipiantur; quia non censetur Religiosus promittere Religioni Regulae observantiam, nisi dum a Religione alitur, regitur, & in aliorum consortio vivere permittitur; cum illorum observantia extra Religionem sit longe difficilior & per accidens ob defectum alicuius principalis commodum ex suo delicto reportat, quod in his circumstantiis non est inconveniens. Lezz. Pellizz. Sanch. cum aliis. Quod dicitur de expulsis, intelligitur de damnatis perpetuo ad triremes.

Expulsi secundum veriorem ac probabiliorem tenentur depravatos mores corrigere, ut per ipsos non stet quin denuo a Religione admittantur & in ipsa perseverent, idcirco essent in mala fide seu conscientia si aliter se gererent, idest quando non curent tale impedimentum removere; ac tenentur ad Religionem redire quoties spes fuerit ut admittantur, tametsi iterum atque iterum repulsam passi sint, quia eiecti sunt vere & substantialiter Religiosi ac proinde obnoxii ad vitam sub eius observantiis in Religione ducendam. Salmant.

§. XLI.

De habitus dimissione.

Supposito strictissimo vinculo professionis, quod ob ipsius naturam professionis & vim

vim necessario supponi debet, nempe quod actus professionis, quo quis pro toto vitæ suæ tempore Deo sacratur, ita profitentem Religioni indissolubiliter obstringit ac devincit, ut sine legitima dispensatione, ob graves caussas, summi Pontificis, aut ipsius dispositione tolli nequeat, ut contingit in promotis ad Episcopatum aut Cardinalatum, vel in iis qui cum tali facultate desiderio maioris perfectionis ad strictius rigidiusque transeunt Institutum; nemo non videt, quemvis Religiosum valide professum, sine culpa gravissima a sua Religione in qua professus est, pro sui ipsius arbitrio non amplius resilire posse, cum illicitum sit immutabilem statum ex voto libere assumptum deserere, utpote quod iniuriosum sit ei, ad cuius honorem iste status assumptus est, & Religioni, cuius per professionem factus est membrum, subditus, & filius, a cuius proinde sinu se divellere nequit. Huiusmodi enim Religiosus a Religione ex suo rebelli arbitrio recedens est fidei fractor, suæ professionis violator, & sacrilegus desertor claustri, in quo vivere & mori statuit ac suo voto firmavit. Iste autem arbitrarius recessus cum diversimode & cum maiori vel minori culpa contingere possit, idest vel per fugam, vel per apostasiam, vel per pœnalem eiectionem; licet de his iam antea actum sit, restat ut de duobus prioribus aliquid addatur iis, quæ diximus in §. 37. Verum quia quæcumque sit, sive fugæ sive apostasiæ, Religionis desertio, incipit a Religiosi habitus dimissione vel depositione, hinc visum est de hac prius loqui, & postea sermo habebitur amplior quam antea de fuga & apostasia a Religione.

Deriserunt ac irrident hæretici Monachorum seu Regularium morem, habitum dissimilem a laicis deferendi, unde in vestium quoque apparentia profitentur se renuntiare sæculo ac eius pompis; sed immerito, cum vetustissima sit ab ipso Ecclesiæ exordio huiuscemodi consuetudo distinguendi se in exteriori habitu, in iis viris, qui in morum professione distinguuntur, ut contra heterodoxos notat Bellarminus iuxta testimonium Dionysii in lib. *de Ecclesiast. Hierarch.* cap. 6. ubi mentionem facit de more antiquo mutandi vestes in amplectendo Monachi statu, & Suarezius auctoritate S. Ioannis Chrysostomi homil. 69. in Matthæum trahit exemplum huiusce vestium a laicalibus diversitatis ab Elia, Ioanne Baptista, aliisque Patribus veteris legis, qui speciali cultu Deo inserviebant. Porro S. Basilius in regul. cap. 11. assignat misticas significationes, rationesve, quare peculiaris habitus Monachis tradatur, & quidem incommodus ac mortificationi accommodatus, nempe tum ut consulatur paupertati ac decentiæ status, semota quacumque vanitate ac superfluitate, tum ad exercitium pœnitentiæ, mortificationis & humilitatis, quibus valde inservit asperitas & vilitas: in colore vero, put. in albo, significatur conscientiæ puritas, in nigro compunctio & mœstitia cordis, in cinericio mortis meditatio. Idcirco nihil invenitur in habitu Monastico seu Regulari, ex quo motiva ad virtutis exercitium erui non possint. Et insuper huiuscemodi vestitus distinctivum necessarium fuit ad plura incommoda vitanda, & ut omnes in eodem Claustro uniformiter induti conveniant, & ut Monachi a non Monachis, & unus Monachorum Ordo ab aliis distingueretur.

Quare licet habitus non faciat Monachum, cum tamen signum sit Religionis quam Religiosi profitentur, ideo stricte tenentur Religiosi omnes habitum proprii Ordinis semper ac in quavis occasione continuo deferre, ut si dimittant, nisi levitas materiæ aut aliqua caussa, ex recensendis, excuset, graviter delinquant, ut docent Navarr. Suar. Caiet. citati a Rothar. ex cap. 2. *Ne clerici vel Monachi* in 6. cap. *Vidua* 20. q. 1. & alibi. Immo si Religiosus tacite vel expresse professus habitum suæ Religionis temere deponat seu dimittat, in excommunicationis pœnam ipso facto incurrit, ut constat ex cap. 2. *Ut periculosa de Religios. domib.* ubi sic: *Ut periculosa Religiosis vagandi materia subtrahatur, districtius inhibemus, ne de cætero aliquis, quantumcumque Religionem tacite vel expresse professus in Scholis, aut alibi, temere habitum suæ Religionis dimittat: Si quis tamen horum temere violator extiterit, excommunicationis sententiam ipso facto incurrat.* Quod præceptum sub eadem pœna Moniales quoque adstringit, cum eadem ratio canonis currat quoad omnes, idest *ut periculosa Religiosis vagandi materia subtrahatur.* Habitus enim, cum feratur in signum status assumpti, idcirco statu eodem perdurante, est contra rationem illius signum deponere. Hinc patet, obligationem deferendi habitum Regularem fundari non tantum in propria Regula uniuscuiusque Instituti, (unde illius dimissio maiorem culpam habet, quam violatio alicuius observantiæ proprii Instituti, quæ in Regulis ad nullam

cul-

culpam obligantibus, neque, praeciso scandalo aut contemptu, est peccatum veniale) sed fundari praecipue in Iure canonico ut patet ex supra citatis Decretis. Immo cum Iure Canonico aliquid quoque ad ius naturale spectans immiscetur, ut notat Suarez citatus hic a Rothario: Nam cum habitus Regularis detur tamquam signum professionis ac perpetui status assumpti, eo ipso quod quis obligationem habeat publice permanendi in dicto statu assumpto, tenetur etiam deferre signum datum & publice institutum ad talem statum denotandum. Igitur cum propter moralem connexionem habitus cum statu, quem quis professus est, eiuscemodi statum in se naturaliter protestare ac manifestare debeat, tenetur quoque ex quadam naturali convenientia habitum talis status deferre, dum per eumdem habitum suum statum per professionem assumptum protestatur Religiosus ac manifestat. Unde sicut vir naturaliter virili veste uti tenetur, ita Monachus Monachali.

Quia obligatio deferendi & non dimittendi habitum Religiosum proprii Instituti fundatur non solum in propria Regula, sed praecipue in Iure canonico, malitia culpae in hac transgressione non est mensuranda a contemptu aut scandalo gravi, ut contingit in aliis transgressionibus Regularum, sed mensuranda est a transgressione gravissimae legis canonicae stricte & generatim ac universaliter prohibentis Regularibus omnibus proprii habitus dimissionem; violatio autem legis gravis est ex se peccatum mortale, praeciso etiam contemptu & scandalo. Volens igitur actum facere qui legi adversatur, tametsi aliud gravius non intendat, per se mortaliter peccat. Ita sentit Sylvester, qui verb. *excommunicat.* 9. n. 15. explicans particulam citati Canonis *temere dimittentes habitum*, vult, habitum temere dimitti non tantum ex contemptu, sed quoties sine rationabili caussa dimittitur, & testatur Suarezius hanc esse communem Doctorum sententiam.

Et ut melius funditusve deprehendatur, quandonam habitus dimissio sit graviter culpabilis, & poenae subiaceat excommunicationis Religiosis habitum dimittentibus in Canone indictae, duo in eodem canone sunt attendenda; & praecipua ipsius conditio, quae consistit in temeritate dimissionis habitus; & ipsius dimissionis finis, qui est intentio seu animus divagandi. Quare manifestissime patet, quod ad incurrendam huiusce Canonis censuram satis non sit quaevis habitus dimissio, sed primo quod talis dimissio temere fiat. Temere autem habitus dimittitur, si absque ulla rationabili caussa hoc fiat; secus vero dicendum si iusta caussa ad hoc aliquem inducat. Barbosa in dictum caput. Quare ignorantia crassa, dummodo non sit affectata, a tali censura excusat, licet non a peccato, ut Sanchez n. 43., vel si ex levitate, timore aliave caussa non sufficienti dimittatur, ut Pellizz. n. 14. 15. Nam ille temere dicitur aliquid facere, qui nulla caussa ductus operatur, pro nihilo reputans violationem, & sic cum quodam contemptu formali vel virtuali legis, ut D. Thomas 2. 2. q. 53. art. 3. ad 2. Non requiritur tamen ad mortalem culpam & excommunicationem incurrendam, quod habitus dimissio facta sit animo eum non resumendi, quia Canon loquitur de habitus dimissione, quae occasionem praebeat vagandi, & occasio huiuscemodi esse potest dimissio habitus facta etiam ad tempus. Excusatur igitur tum a culpa, tum ab incurrenda censura habitum ex iusta & rationabili caussa dimittens; tunc enim non temere hoc fieri dicitur. Quare penitus excusaretur qui habitum dimitteret ad infidelium conversionem, quam eo retento commode procurare ac agere nequit, ad sui vel aliorum vitandum periculum scandali, infamiae, aut bonorum iacturae, vel quia transiturus sit per loca Turcarum, aliorumque infidelium vel haereticorum, sive quia ab eis captus non permittatur in habitu Religioso incedere, vel si ob gravem metum, (non in contemptum Religionis incussum) cogatur Religiosum dimittere & saeculari indui, & sic dicito de aliis huiuscemodi casibus, in quibus habitus dimissio censenda non est temeraria, sed rationabilis & prudens.

Religiosus ex Ordinibus minus austerioribus, ubi observantia de non dimittendo habitu non in toto rigore servatur, qui temere, idest sine certa rationabili caussa impellente intra claustra habitum dimitteret, absque eo quod id ipsi ullam occasionem vagandi praebeat, & sine ulla prorsus intentione occultandi statum & vagandi, sed ob aliquod corporale commodum, ut mos est apud aliquos incedere tempore aestivo per loca interiora Monasterii sine habitu, allevationis gratia a nimio calore, secluso scandalo, non peccat saltem graviter, nec incurrit dictam excommunicationem, cum ipsa incurratur ob dimissionem habitus factam ad finem libere vagandi, ut aperte habetur in principio ipsius capitis: *Ut periculosa*, ubi

ubi sic: *Ut periculosa vagandi materia subtrahatur*, & cessante caussa finali legis, cessat legis dispositio L. *Adigo* §. 2. ff. *de iure patronatus*, maxime si lex sit pœnalis, cuiusmodi hæc est, de qua agitur, cum lex pœnalis sit potius restringenda quam amplianda cap. *Odia* 15. & cap. *in pœnis* 49. *de regulis iuris in* 6. Hic autem Religiosus in casu præsenti, dum sistit intra septa Monasterii, ut supponitur, dici nequit quod vagetur extra illud, idcirco dictam pœnam non incurrit, præsertim cum hoc non faciat animo se occultandi, ut liberius exeat extra Monasterium ad divagandum. Non incurreret etiam talem pœnam, nec etiam culpam Religiosus, qui intra, & etiam extra septa Monasterii, ex quadam levitate habitum dimitteret suæ Religionis, v. g. ut expeditius currat, natet, saltet, ludat aut lapidem proiiciat, ut se in balneo melius lavet, & ob alias huiuscemodi caussas indifferentes, cum hoc temere non faceret, idest in contemptum legis, nec ad finem vagandi.

Altera conditio supracitati capitis *Ut periculosa*, qua sub excommunicationis pœna vetita est Religiosis habitus dimissio, est finis huiusce legis, ne ex habitus dimissione occasio vagandi capiatur. Quare Doctores excusant a lethali culpa, & ab incurrenda Canonis excommunicatione Religiosum, qui habitum deponit ad dormiendum, quiescendum, studendum, tut illum purget, accommodet, saxum vel aliquid grave deferat, infirmitatis caussa, vel periculi mortis propter calorem æstivum, vel ut terram fodiat: Quia dimissio habitus ut gravis culpa sit, & excommunicationi obnoxia, fieri debet animo occultandi statum, & ut alius æstimetur indutus animo liberius vagandi. Quare Doctores a Canonis violatione, ac ideo a culpa & pœna illum quoque excusant, qui aliam personam agit in honesto ludo, aut in pia aliqua sacra historica repræsentatione habitum dimittit, etiamsi alias vestes ad hunc effectum induat; quia dimissio habitus ad hoc ut sit graviter culpabilis, seria esse debet, quæ vel sit vagandi occasio, vel ex intentione ac animo se alium fingendi, & se Religiosum esse occultandi. Sic Pellizz. Lezz. Navar. Suar. Peyrin. citati hic a Salmanticensibus. Et hoc isti extendunt quoque ad casum, quo Religiosus habitum dimittat ob turpem finem & inhonestum, nempe ut liberius furetur, fornicetur, vel ne comprehendatur in crimine; sed non video quo solido fundamento hoc dicere possint, ac proinde multo verius ac probabilius mihi videtur sentire Passerinus, qui cum Sayro, Bannez, Suarezio & Sylvestro sustinet, hoc minime excusari a censura, licet hoc faceret per breve tempus, idest cum animo statim suum habitum resumendi; siquidem intentio Canonis præcipue versatur contra hanc, quam vocat *periculosam vagandi occasionem*: quæ enim periculosior evagatio, quam ire præsertim ad meretricem? ad quam ut liberius & securius accedat habitum deponit, ut suum statum Religiosum occultet. Hanc igitur dimissionem inservientem libertati & securitati, præsertim intendit Papam per censuram coercere & impedire. Sic cum Sayro, Sylvestro, Suarezio, Bannez. Ad summum excusari posset ab hac censura cum Passerino, & aliis antea citatis ille, qui cum accesserit proprio habitu indutus ad lupanar, ibi ut voluptuosius peccet, eo se expoliat, quia huiuscemodi expoliatio in tali circumstantia non est proprie dimissio, quia tunc habitus resumendus deponitur secundum solitum & consuetum usum; & maxime, ut advertit Passerinus, si eundi caussa ad lupanar dimisso habitu Religioso, vel notabili illius parte, alterius habitum non assumat; sed immerito; nam cum tales vagari non soleant nudi aut indecenter vestiti, talis eorum vagatio, ut notant Navar. Pellizz. erit plane cum aliquo alio habitu, quo fingendo se alterius status proprium occultat, ac proinde non effugeret censuram.

Cum Pontifex in laudato Canone prohibuerit sub censura Religiosis depositionem sui habitus, ne proprium statum ita occultando occasionem ex hoc evagandi arripiant; hinc censuram incurrit non solum qui ad finem suum statum occultandi, & sic liberius evagandi, proprio habitu dimisso alium assumit, sed ille quoque, qui sine ulla rationabili caussa, retento etiam proprio habitu, vestem alterius status super illum induit, ut se occultet, idest ut exterius nullo modo Religiosus appareat, & sic incognitus accedat, ut probabilius sentit Passerinus cum permultis gravissimis Doctoribus, inter quos Caietanus & Navarrus: Quia occultatio propriæ Religionis, licet non sit physica dimissio, est tamen moraliter & æquivalenter quantum ad effectum a lege vetita, utpote præbens materiam & occasionem divagandi, ut consideravit Rota Romana apud Achilem de Grassis allata a Passerino, qui simul cum Palao probare contendit, in lege pœnali dari extensionem,

quo-

quoties ea non data frustraretur & facile eluderetur lex, ut contingit in irritatione testamenti usurarii per cap. *Quamquam de usuris* in 6. quam irritationem extendunt DD. ad Codicillum & donationem caussa mortis; Et hæc non est extensio, sed tacita inclusio ex Glossa communiter recepta in cap. 1. verb. *Italiæ de tempor. ordin.* in 6. Et hanc sententiam firmius probat Passerinus, contendens, occultationem esse veram dimissionem a Canone prohibitam sub censura, quia deferre habitum Religionis in sensu & sermone communi ac proprio, est illum deferre in signum protestativum proprii Instituti, & sensibile signum Religiosæ professionis; idcirco tale signum deferendum est patens & sensibile. Hic tamen advertendum cum Paludano, Religiosum itinerantem gestantem pallium vel aliam supravestem, ad modum sæcularium, se defendendo a pluvia, vel habitum a sordibus luti vel pulveris, respective ad Religiones illas, apud quas hoc conceditur, & mos iam invaluit, non comprehendi sub hac censura, quia pallium aut alia æquivalens vestis respectu itinerantium censetur habitus communis Religiosis & sæcularibus; nec omnino ac totaliter habitum occultat, sed illum ita defert, ut ab iis qui familiariter cum eo conversantur, dignoscatur tamquam Religiosus talis Instituti; cum enim simus in pœnalibus, vitanda est nimia extensio.

Assumens habitum alterius Religionis, proprio dimisso sine ulla rationabili caussa, non excusaretur a censura Canonis contra eum qui temere habitum suæ Religionis dimiserit. Sic Passerinus, Sanchez, Suarez *de censuris*.

Aliqui rationabilius censent, Religiosum manentem nocte in domo paterna, si occasione transeundi ad domum sui consanguinei vel familiaris habitum deponit, ut vitet scandalum quod oriri posset si aliqui eum viderent in habitu Religioso in tali hora solum sine socio in publica via, non subiacere censuræ canonis. Passerinus tamen distinguit in tali habitus depositione in tali circumstantia, nempe si adsit rationabilis caussa transeundi ad domum consanguinei vel familiaris non incurrere excommunicationem latam in Canone contra Religiosos habitum suæ Religionis deponentes, quia tunc rationabilis caussa tollit temeritatem dimissionis: si e contra non adsit rationabilis caussa huius divagationis, ad scandalum vitandum tunc tenetur se abstinere a tali transitu de domo in domum, non autem dimittere habitum ad liberius & sine scandalo divagandum, cum hoc illud sit, quod Canon impedire intendit: nam semel dato quod præcise ad vitandum scandalum sine incursu in censuram possit quis nulla impellente necessitate habitum dimittere, lex inutilis esset, & facile ab omnibus eluderetur.

Quare manifestissime sequitur, esse omnino inexcusabilem Religiosum a gravi transgressione laudati Canonis, (ac ideo eximi non posse ab excommunicatione in eodem Canone indicta contra deponentes habitum Religiosum, ut occasionem arripiant vagandi) qui iuxta morem quorumdam locorum, tempore Bacchanaliorum, aut quavis alia huiusmodi occasione habitum deponit ac sæcularem habitum induit, ut larvatus divagetur, & libere discurrere possit ad prophana spectacula theatrorum, chorearum, ac per alia huiusmodi loca, in quibus est omnino inconveniens comparere cum habitu sui Ordinis, qui, ut diximus, est symbolum sanctitatis ac pœnitentiæ. Quænam, amabo, necessitas aut convenientia occurrere potest Religioso, qui cum habitu assumpsit statum virtutis pœnitentiæ ac mœroris iuxta sacros Canones, ubi *lugentes* appellantur Monachi, & per solemnem trium votorum professionem valedixit omnibus sæculi oblectationibus, ut unice Dei famulatui in sanctis exercitationibus vacaret, ut ad ea loca se conferat, ut quoquo versus nanciscatur occasiones ac pericula in culpam labendi, (quæ sæculares ipsi aliquo Dei timore perculsi solicite effugiunt) ubi castitas mentis, & non raro etiam corporis periculum subit? Quare si districtius inhibetur in citato Canone, *ut periculosa & temeraria, habitus depositio*, idest *sine rationabili ac iusta caussa*, ut communiter illud *temere* expressum in Canone explicant Theologi omnes & Canonistæ, teste Sylvestro supra citato, cum Religiosus habitum suæ Religionis deponens ut cum veste sæculari larvam assumat, sine prorsus rationabili, immo cum irrationabilissima caussa hoc faciat, videlicet ex motivo propter quod Canon fuit constitutus, nempe evagandi per plateas, per theatra, &c. procul dubio gravem culpam incurret. Hanc sententiam sequuntur celebriores omnes Theologi, ut Bannez, Sylvester, Graffius, Barbosa in 6. *Decretalium* in dictum caput, Lezzana, Comitolus, & Salmanticenses cum permultis aliis. Et revera si hæc non est genuina toties laudati Canonis periculosa evagatio, quænam alia quæ-

quæso, talis dici poterit, quando nulla alia excogitari potest, quæ tot & tam gravia pericula secum afferat sicut licentiosa cum larva evagatio, quæ proinde adeo in ipsis sæcularibus personis a piis, prudentibusque viris damnatur? Quam ideo reprobandus videtur Manrique, qui parvo suo Morali Opere libere oppositum docet, nullo alio suffultus fundamento, nisi quod hoc viderit in usu apud viros, quos immerito *timoratos* appellat! Ridiculum, horrendum plane recenseri a Theologo inter timoratos Religiosum se immiscentem cum sæcularibus non timoratis in periculosa larvæ licentia.

Non desunt qui hunc Religiosum excusent exemplo Clericorum sæcularium, qui larvati incedendo non videntur peccare, quamvis deposito Clericali habitu personam occultent ut alii æstimentur; sed præcipue illum excusant, eo quia Canon per contrariam consuetudinem abrogatus sit. Verum quam longe aberrent a vero qui exemplo Clericorum aut contraria consuetudine putant excusabilem a censura Religiosum, qui habitum deponit ut larvatus incedat, non difficile deprehenditur. Nam quoad Clericos falsum est eos non graviter peccare iuxta communem Doctorum, qui de re hac agunt omnes, & non pauci etiam de non rigidioribus, ut Belletus, Reiffenstuel, Laurentius in lib. 3. *Decret.* Sylvester, Sanchez, P. Ferrari in sua Bibliotheca, & alii qui sustinent non posse Clericos sine gravi culpa personatos incedere, seu larva se tegere ex cap. *Cum demum* 12. *de vit. & honest. Cleric.* ex cap. *Nullus* dist. 44. ex cap. *Nullus Presbyter.* dist. 5. *de Consecrat.* & sacra Congregatio 10. Aprilis 1654. teste citato Ferrari verb. *Cleric.* art. 4. n. 14. declaravit posse Episcopum Clericis tempore Bacchanaliorum cum larva incedentibus pœnam imponere excommunicationis, quæ pœna plane non infligitur nisi intercedat culpa mortalis. Cum igitur Clerici huiusmodi graviter peccent, & pœna excommunicationis mulctari possint ab Episcopo, a fortiori fient mortaliter culpabiles Regulares professi, cum eidem pœnæ in laudato Canone subiiciantur.

Circa vero contrarium usum seu consuetudinem, a qua abrogatus sit Canon, quo excusant alii a Canonis censura Regulares in sui habitus depositione ad assumendam larvam pro liberiori divagatione; si attendatur ad ea quæ ab abrogandam legem per contrariam consuetudinem requiri docent Theologi & Iuristæ, facillime dignoscetur, hoc esse vanissimum subterfugium contra hanc sententiam nihil concludens. Nulla enim consuetudo induci potest contra ius divinum, vel naturale, & iuxta Glossam contra id quod quamdam connexionem habet cum iure divino vel naturali, & contra nervum disciplinæ. Unde licet depositio habitus Religiosi non opponatur iuri naturali & divino, opponitur tamen cuidam Religioso ritui, qui magnam habet connexionem & convenientiam præcipue cum iure divino ratione professionis Religiosæ, qua per tria vota Religiosus sub tali veste se perpetuo Dei famulatui dicavit, & opponitur nervo Regularis disciplinæ, cum habitus Regularis sit signum protestativum Religiosi status, ac symbolum virtuosæ vitæ in tali statu ducendæ. Et dato etiam, & non concesso, quod induci posset contra talem Canonem legitima consuetudo ipsius canonis abrogativa, titulus consuetudinis nihil prorsus excusat Religiosum in sui habitus depositione sive occultatione ad larvam assumendam, cum falso talis consuetudo supponatur, utpote quæ nunquam hactenus inducta censeri potest. Quia cum iuxta communissimam regulam Theologorum & Iuristarum ad inducendam consuetudinem requiratur usus maioris partis Communitatis, & frequens per totum tempus ad præscribendum statutum, consuetudo larvæ non est hactenus inducta inter Regulares, cum talis usus larvæ nunquam hactenus invaluerit in maiori parte Religiosorum etiam in laxis Institutis militantium, cum de observantioribus hoc nequidem suspicari possit. Nam quantumvis perquiratur in domibus Ordinum etiam laxiorum, in locis quoque ubi larva est valde familiaris, ut Venetiis, vix invenietur quarta pars eorumdem Religiosorum, qui larva usu sint, & inter hos etiam pauci, qui eum usum frequentarint. Igitur cum probabilissimum sit, usum larvæ non invaluisse nisi in minori parte Religiosorum, & inter aliquos istorum nisi perraro, manifestissime sequitur, nunquam hactenus talem consuetudinem (posito quod induci posset) inductam esse, ac proinde Canonem in suo robore permanere, & ideo peccare Religiosum, qui deposito suo habitu, vel tecto sæculari veste larvatus incedat, & consequenter dicti Canonis excommunicationem incurrere.

CA-

CAPUT III.

De Votis solemnibus, quæ in Professione Religiosa emittuntur.

VOta, quæ in professione Religiosa emittuntur, videlicet obedientiæ, castitatis, & paupertatis, substantialia sunt seu essentialia Religioso statui, utpote qui ab horum professione præcipue dependeat, dum tota Religiosi status professio, quæ est actus, quo vovens Deo ac Religioni mancipatur, consistit in sponsione facta Deo ac Religioni hæc tria vota fideliter servandi, & vota secundum omnes ea sunt, quæ in Religiosa professione verum Religiosum talis Instituti constituunt. Professio autem trium votorum, quæ fieri solet in Ordinibus a Sede Apostolica approbatis, dicitur solemnis, & tria vota vocantur solemnia, quia quibusdam ritibus & solemni modo professio peragitur, ad differentiam votorum simplicium, & præcipue quia per Religiosam professionem vovens se totum consecrat Deo, & propter Deum se totum homini, idest Prælatis Religionis subiicit. Sed de his satis superque antea iam diximus. Quare de Votis in particulari hic agere instituimus.

§. I.

De Voto solemni Obedientiæ.

Votum obedientiæ cæteris Religionis votis S. Thomas 2. 2. q. 186. art. 8. iure merito præfert, & etiam D. Hieronymus; loquens enim de Monachis sui temporis in epist. 22. ad Eustochium ait: *Prima apud eos confœderatio est obedire Maioribus, & quidquid iusserint facere.* Et S. Patri cohærent Sulpitius Severus & Cassianus. Nam primus Dialog. 1. cap. 11. *Præcipua*, inquit, *ibi virtus & præcipua est obedientia.* Describens alter Magistri Novitiorum officium lib. 4. *Institut.* cap. 8. ita habet: *Hæc erit eius solicitudo & eruditio principalis, ut doceat iuniorem primitus suas vincere voluntates, quem studiose in his ac diligenter exercens, hæc illi semper imperare de industria procurabit, quæ senserit animo eius esse contraria. Multis siquidem experimentis edocti tradunt, Monachum, & maxime iuniores; nec voluptatem quidem concupiscentiæ suæ refrænare posse, nisi prius mortificare per obedientiam suas didicerint voluntates.* Et S. Benedictus in Regula cap. 5. notat, quod *primus humilitatis gradus est obedientia sine mora.* Quare de votis solemnibus agendo in particulari, horum gravissimorum virorum sententiam secutus, censui priorem locum obedientiæ præbere.

Obedientia (quæ dicitur quasi *obaudientia*, quia per illam vox & præceptum Superioris auditur & admittitur) non tam virtus est, quam virtutum mater, ut cum superioribus Patribus tradit etiam D. Gregorius lib. ultimo *Moralium* cap. 22. ubi sic ait: *Obedientia sola virtus est, quæ virtutes cæteras menti inserit, insertasque custodit.* Hinc S. Thomas 2. 2. q. 104. art. 3. ait: *Inter alias morales virtutes per se loquendo laudabiliorem esse virtutem obedientiæ, quæ propter Deum propriam voluntatem contemnit, quam aliæ virtutes morales, quæ propter Deum alia bona contemnunt.* Hic tamen non præfert S. Doctor obedientiam Religioni, & virtutibus theologicis, cum alibi hasce omnibus moralibus virtutibus anteferat, sed conferendo obedientiæ votum cum aliis duobus substantialibus, castitatis scilicet & paupertatis, quod docet esse potissimum q. 186. art. 8. quia per votum obedientiæ Religiosus aliquid maius offert Deo, scilicet ipsam voluntatem, quæ est potior quam corpus proprium, quod offert Deo per continentiam, & quam res exteriores, quas offert homo per votum paupertatis. Consonat doctrina Angelici Doctoris Scripturæ, in qua de obedientia dicitur 1. Regum 15. quod *melior est obedientia quam victima.*

Verum prout obedientia pertinet ad Religiosos, & cadit sub voto substantiali quod emittitur in professione Religiosa, est specialis virtus moralis reddens animum promptum ad obtemperandum Superiori, eiusque iussa implenda; quæ generatim accipitur late & materialiter pro cuiusvis operis præcepti virtuosa executione, licet sine intentione exequendi præceptum. Et in hoc sensu nullam specialem virtutem constituit, sed ad omnes virtutes se extendit, cum omnium virtutum actus possint esse præcepti; & stricte ac formaliter pro virtute quæ respicit præceptum ut præceptum est, & agit ea intentione ut præceptum impleat, & hæc est specialis virtus; quia tametsi ad materiam omnem se extendat, in omnibus tamen unam formalem intentionem respicit, videlicet præceptum Superioris exequi, in cuius formali executione, præter honestatem rei præceptæ, semper honestas etiam specialis relucet. Sic ex D. Thoma 2. 2. q. 104. art. 2.

De

De hac porro obedientia, qua per votum in professione Religiosi seu Regulares Deo consecrantur, hic agere suscipimus, & definiri solet: *Obedientiæ votum est actus promissionis, quo homo propter Deum, cui suæ voluntatis arbitrium offert, se obligat ad obtemperandum suis Superioribus in iis omnibus, quæ sub voto obedientiæ cadere possunt*. Obedientia huiusmodi voto firmata ex communi est de intrinseca essentiali ratione status Religiosi. Obedientia autem Religiosa secundum D. Bernardum Opuscul. *de præceptis & dispensat.* alia est *perfectionis*, quæ etiam dicitur *cæca*, & alia *necessitatis*, quam D. Thom. Quodlib. 1. art. 15. *sufficientem* appellat. Obedientia perfectionis seu cæca illa est, quæ sine ulla scrutatione rationum præcepti, *sine querela* (ait D. Bernardus loco cit.) paret in omnibus quæ a Superiore, qui locum Dei tenet, præcipiuntur, quando illicita non sint, idest contra Deum, quia *legem nescit* (ait laudatus Bernardus), *terminis non coarctatur, nec contenta angustiis professionis largiori voluntate fertur in latitudinem charitatis*, Obedientia vero necessitatis ea est, quæ terminis Regulæ & votorum coarctatur, de qua sic idem S. Doctor Claravall. *Is qui profitetur, spondet quidem obedientiam, non tamen omnimodam, sed determinate secundum Regulam, quam profitetur*. Et hæc est obedientia, quæ per votum in solemni professione promittitur, & qua Religiosus voluntatem suam Prælati Regularis voluntati ac auctoritati subiicit ac ligat.

Triplici titulo necessario tenetur Religiosus ex obedientiæ voto parere suo Superiori, nempe titulo humanæ traditionis, quia scilicet se tradidit ac subiecit Religioni ad vitam ducendam secundum Superiorum mandata; titulo voti, quo Deo spopondit, obediendi homini propter ipsius Dei amorem; titulo iurisdictionis, quam tenet quilibet Ecclesiæ Prælatus in suis subditis. Verum quia Religiosus per obedientiæ votum obtemperare promisit non cuicumque optioni seu voluntati Prælati, sed præceptis tantummodo, cum obiectum ac motivum, a quo specificatur obedientiæ virtus, sit præceptum; idcirco plane lethaliter non peccat si ea non exequatur, quæ etiam ardenti animo a Prælato exoptantur, eo quia non adsit præceptum, quod deliberatam & efficacem includit iubentis voluntatem ut fiat quod iubet, & desiderium non connotat nisi indeliberatam & inefficacem voluntatem seu velleitatem. Immo iuxta multos non peccat subditus in tali casu nequidem venialiter, utpote qui non transgrediatur præceptum, quod, ut supponitur, minime extat, sed & in casu etiam præcepti mortaliter non delinquit subditus, nisi ei præcipiatur a Superiore aliquid grave illis modis, qui in Constitutionibus præscribuntur. Superior enim, quemadmodum Legislator, ut dicitur in tractatu de legibus, iubere nequit aliquid leve, quod omnibus inspectis leve est, sub mortali, puta silentium, ingressum in alterius cellam, ne quis sine licentia comedat. Possunt tamen res secundum se leves & indifferentes sub gravi culpa præcipi ob notabiles circumstantias rem levem comitantes, vel quia levium seu indifferentium observantia ad finem intentum a Religione graviter conducit, puta si res levis cederet in alterius damnum ac detrimentum, vel scandali periculum immineat, vel famæ Religionis detrimentum, vel ne aliqua lex aut consuetudo Religionis omnino corruat ac relaxetur, vel huiusmodi res leves aut indifferentes sint magnarum virtutum impedimentum, aut aliquorum peccatorum caussa, quod arbitrio Prælati est metiendum. Sicut vero non tenetur subditus exequi sub culpa quod etiam efficaciter optaret Superior, ita nec ea quæ sub consilio dumtaxat ei proponit Superior, quia consilium ad nihilum obligat: erit tamen perfectissima obedientia, quæ ideo dicitur perfectionis, si levia, & consilia observet. Præcepta vero censendum est obligare sub gravi, quando aliquo signo explicatur esse absolutam Superioris voluntatem ut impleantur, & nisi in aliqua Religione adsit alia specialis formula, quæ ut plurimum hisce verbis indicitur, *in virtute Spiritus Sancti, sanctæ obedientiæ, & præcepto*.

Licet tamen graviter non peccet Religiosus, nisi dum agit contra expressum præceptum Superioris, nihilominus graviter peccare potest etiam ob violationem præcepti taciti, quando nempe innotescat Superiorem intendere ad aliquid obligare, quia iuxta D. Thom. 2. 2. q. 104. art. 2. non minus est obiectum obedientiæ præceptum Superioris tacitum, quam expressum; ait enim ibi S. Doctor, quod *speciale obedientiæ obiectum sit præceptum tacitum vel expressum Superioris: voluntas enim Superioris quocumque modo innotescat, est quoddam tacitum præceptum*. Qui vero paret præveniendo præceptum, perfectius paret, ut concludit cit. loco Doctor Angel. Hinc plus re-

requiritur, ait Cuniliatus, ut quis fiat culpabiliter inobediens, nempe violatio præcepti expressi vel taciti, quam ut quis constituatur virtuosus obediens, cum ad hoc sufficiat ut tantum innotescat Superioris voluntas, quocumque modo deprehendatur.

Ad obedientiam perfecte a Religioso exercendam, eiusque votum implendum quatuor conditiones exquiri communiter docent DD. Prima, quod sit cæca, idest non scrutetur præcepti rationes, sed cognito præcepto, dummodo non constet subdito illicitum esse quod a Superiore præcipitur, prompte exequatur, etiam nullo expectato præcepto, sed sola voluntate Superioris significata. *Multos enim videmus* (ait D. Bernardus loco cit.) *post præcipientis imperium multas facere quæstiones, cur? quare? quam ob rem? sæpius interrogare, crebras ingeminare querelas: tales non faciunt obedientiam Deo acceptam, nec hominibus gratam*. Perfectus enim obediens non debet differre, nec tergiversari, non excusari, non lente opus aggredi, præcipue quando non præcipiuntur quæ cedunt in subditi commodum & honorem, cum non sit laudabile regulariter loquendo ita promptum & alacrem in his se exhibere. Secunda, ut obediat etiam voluntate exequendo quod præceptum est. Tertia, ut sit fortis in opere præcepto implendo, ac in illo perseverando, ne ob rei difficultatem ab obediendo resiliat. Quarta, quod sit humilis, ut Religiosus iudicium suum & voluntatem iudicio & voluntati Superioris submittat, ut plena animi submissione faciat propter Deum quidquid Prælatus iusserit.

Ex iam dictis manifeste colligitur, quantum a Religiosa obedientia aberrent Religiosi illi, (subiungit hic P. Cuniliatus) qui ita se gerunt, ut immemores gravissimæ ac strictissimæ suæ obligationis, quam, per solemne obedientiæ votum se totos arbitrio Superioris Religionis subiiciendo, contraxerunt, nunc propriam, non Superioris voluntatem prosequi præsumentes, ea munia constanter subire reluctant, quæ ipsis non placent, tametsi certo norint velle Superiorem ut ab ipsis exercerentur, eaque dumtaxat libenti animo amplectuntur, quæ eorum genio, commodo ac utilitati congruunt. Quam, amabo, excusationem sibi efformare possunt hi in conscientia coram Deo, cui per obedientiæ votum proprii arbitrii abdicationem promiserunt ad Religioni obsequendum & se subiiciendo Superioribus (ut D. Thom. ait Quodlib. 10. art. 10. ad 3.) in quo stat exercitium voti obedientiæ, dum studiosi ut genio suo indulgeant, Superiorum dispositioni se subdere reluctant? Quam coronam mercedis, qui fidem promissis non servavere, a iustissimo Dei iudicio sperare possunt, quando vix unam actionem exhibere poterunt, vix unum officium perfunctum, quod ipsi non exquisierint ac ex propria voluntate non retinuerint, minime vero susceptum ex humili ac sincero obediendi affectu, sine propriæ voluntatis admixtione?

Obiectum seu materia voti obedientiæ, si quatenus remotum est & materiale consideretur respectu obedientiæ perfectionis, sunt ea omnia, quæ illicita non sunt; ac proinde perfecte obedientes non attendunt, an iussa Superioris sint supra vel præter Regulam; respectu vero obedientiæ necessitatis, non sunt omnia non mala, sed ea tantummodo, ad quæ ex vi voti obedientiæ subditus tenetur, scilicet ad ea quæ tacite vel expresse continentur in Regula, vel quæ ad eius perfectam observantiam directe vel indirecte necessaria sunt vel utilia, vel convenientia, cum votum non obliget nisi iuxta formam ac intentionem voventis, quæ secundum Religionum genium ac stylum non requiritur absoluta, sed secundum Regulam. Si autem obiectum seu materia obedientiæ accipiatur prout proximum & formale, est præceptum Superioris iubentis seu vetantis, sine quo dari nequit obedientia formalis secundum specificam eius rationem: cum motivum obedientiæ sit facere aliquid præceptum quatenus præceptum; licet tamen obedientiæ votum non obliget ad obiectum seu motivum formale, idest ad præceptum prout præceptum est, sed solum ad materiale, seu ad præcepti executionem. Suar. Less. Garcias, Lezz. Pellizz. & alii.

Dixi *directe vel indirecte*; quia Superior præcipere potest, ut supra notavimus, quod confert ad arcenda peccata, ad vitanda scandala, ad impediendam Constitutionum violationem ac Regularis disciplinæ relaxationem; idcirco ad hæc præservanda potest novas facere ordinationes, quia hoc totum virtualiter respicit conservationem Religiosi Instituti, præsidium ac tutelam. Hinc ex his patet, obedientiam ex parte obiecti proximi & formalis esse essentialiter ac substantialiter, idest secundum intrinseca essentialia, eamdem in omnibus Religionibus, dum in omnibus vovetur obedientia secun-

cundum Regulas, Constitutiones & consuetudines Religionis; & solum ex parte obiecti materialis seu remoti ac extensive differt in aliquibus Religionibus, quod in illis strictior sit & perfectior quam in aliis, quia Regulæ ac Constitutiones ad plura & strictiora se extendunt.

Cæterum non tenetur Religiosus obedire Prælato præcipienti illicita etiam venialiter, quia sunt contraria præceptis divinis & ecclesiasticis, vel Superiorum, vel iis quæ in Regula continentur (nisi quando posset Prælatus dispensare), tum quia ad illicitum nemo tenetur, tum quia non est materia voti quod non est iuxta Regulam. Idcirco si Prælatus res inutiles, vanas, indifferentes, quæ nullatenus ad Institutum conducunt, iuberet, non teneretur subditus parere; sicut etiam non tenetur, si sint res mere temporales, ut hoc vel illud negotium in proprium vel amicorum commodum peragere, vel quæ in aliorum damnum vel detrimentum cederent, ut secretum sibi commissum revelare, occultum alterius crimen, quæ non cedunt nec in damnum commune, nec innocentis, quia tunc Prælatus ius non habet inquirendi; secus vero teneretur, quia tunc Prælatus ius haberet ad inquirendum.

In dubio autem, an res imperata sit licita, necne, vel an præceptum Superioris sit extra limites suæ potestatis, communiter tenent DD. a subdito parendum esse Superiori: Superiori enim certo de sua auctoritate favet possessio, qua expoliandus non est a subdito dubitante, an ad rem præceptam se extendat, vel illa licita sit, cum alioquin sit certus se obstrictum esse obedientiæ voto ad obtemperandum Superiori in iis, de quibus non constat esse illicita & contra Regulam, quia tunc præsumendum est in favorem Prælati seu Superioris, ac iudicandum, ipsum debitam diligentiam adhibuisse ad examinandam rem quam præcepit, non secus ac in casu huiusmodi non posset censeri miles exemptus a debito obediendi Ducis præcepto.

Item in dubio, num extet præcepuum, secundum probabiliorem subditus tenetur obedire; quia in concursu quo lædi debeat auctoritas Superioris, aut libertas subditi, rationabilius videtur profecto servandam esse Superioris voluntatem & auctoritatem, quam subditi libertatem, quæ illi inferior est (ait P. Cuniliatus) & se habet veluti quædam pars respectu totius, & a fortiori, concludit, parendum est, quando subditus habet pro se opinionem probabilem non obtemperandi circa aliquid, & probabilior est opinio Superioris iubendi circa idem. Et similiter si darentur opiniones æque probabiles pro Superiore & pro subdito, prævalere debet opinio Superioris eadem ratione, quæ allata est in casu dubii. Male ergo (hic aiunt Salmanticenses) scioli quidam Religiosi, Theologia, vel casibus conscientiæ a limine salutatis, arundine mathematica quid Superiores his vel illis præscribendis auctoritatis habeant, cum scandalo pusillorum factiose metiuntur, cum melius facerent, ut multoties tenebuntur, Superiorum, quibus plenius divina lux affulget, iudicio se submittendo. Unde ait D. Gregorius lib. 2. cap. 4. *Vera obedientia nec intentionem Superiorum discutit, nec præcepta discernit, quia omne vitæ suæ iudicium subdit.*

§. II.

De debito subditi obediendi Prælato aliquid præcipienti vel supra Regulam, vel contra, & infra Regulam, vel præter Regulam.

Tota controversia, quæ circa præcepta facta a Prælato suis subditis Religiosis versari potest, est tantummodo quoad præcepta quæ sint vel supra, vel contra, aut infra, vel præter Regulam. Nam quoad ea quæ sunt secundum Regulam vel Constitutiones, nullum occurrere potest dubium, posse Superiorem præcipere quæ in Regula sive expresse, sive implicite continentur, & subditum ad eorum obedientiam teneri, quia ex voto quo promisit obedientiam secundum Regulam, se obligavit ad ea omnia quæ in Regula tum expresse & directe, tum implicite & indirecte continentur. Illa autem dicuntur implicite vel indirecte contineri in Regula vel Constitutionibus, quæ necessaria sunt ad Regularem observantiam, quæ licet antequam a Prælato præcipiantur, Religiosus ea exequi non teneatur, cum hoc modo non teneatur nisi ad ea quæ expresse & directe in Regula continentur, posito tamen Superioris mandato, ad illa etiam quæ indirecte in Regula præscribuntur obedire tenetur; scilicet tenetur ad mutua obsequia, charitatis officia, Ordinis negotia, ad pœnas sustinendas, quas propter culpam sive contra Regulam sive aliud præceptum promeruit: etenim qui vult ac promittit finem, media etiam ad il-

illum necessaria velle ac promittere censetur.

Non tenetur vero subditus obedire Prælato aliquod præcipienti contra vel infra Regulam. Nomine rerum contra Regulam omnia ea intelliguntur, quæ cum a Regula mandantur observari, Prælatus in his dispensat & simul præcipit contrarium. Nomine rerum infra Regulam hic ea accipiuntur, ad quæ Regula non ordinatur. Et primum non tenetur subditus absolute loquendo obedire suo Prælato aliquid sibi iubenti quod sit contra Regulam, quia tunc præceptum facultatem Superioris excederet ac subditi subiectionem, cum hic promiserit obedientiam secundum Regulam. Dixi absolute loquendo, quia teneretur subditus obedire si in tali capite Regulæ, contra quod aliquid Superior præcipit, habet Prælatus facultatem dispensandi, & constet iustam caussam habere dispensandi, quia tunc præceptum non excedit Superioris facultatem nec subditi dependentiam. Non teneretur vero si ipsi subdito manifeste constaret Superiorem non habere iustam caussam dispensandi, sine qua plane nullus Superior potest supra legem seu Regulam dispensare. Unde si Prælatus Chartusianorum præciperet alicui Religioso carnes comedere, & subditus clare sciret nullam adesse caussam eas comedendi, non esset obligatus parere. Quod si subditus solum dubitaret talem caussam adesse, obtemperare deberet, quia eo ipso quod Superior præcipiendo dispensat, deposito dubio stare debet Superioris iudicio, & iudicare quod Superior moveatur a iusta caussa ad dispensandum. Caiet. Less. Peyr. Pellizz. & alii.

Prælatus limitare nequit seu coarctare sua iussione exemptiones & privilegia, quæ aliquibus personis oneroso officio applicatis Regula concedere solet, vel ut melius munere suo fungantur, vel ad compensandum maiorem laborem quem præstant in oneroso officio, nisi forte in pœnam propter subditi abusum cum Regulæ relaxatione. Vel quando Regula concedat tales exemptiones cum dependentia in toto vel in parte a Prælato, ut hic pro sua æquitate ac prudentia eas limitare ac moderare valeat; alias excederet limites suæ facultatis, nec ipsius præceptum subditum ligaret. Sic Passerinus, Sanchez & alii.

Circa ea vero quæ sunt infra Regulam, ea scilicet quæ ad Regulam non sunt ordinata, si a Superiore præcipiantur, non tenetur subditus obtemperare. Quare si Religioso oblatus esset Episcopatus, Cardinalatus &c., licet ad exemplum Sanctorum hominum recusaret, si a Prælato cogeretur huiuscemodi dignitates acceptare, esset laudabile sanctæ obedientiæ exercitium mandato Prælati obsequi; vere tamen nec ullus Prælatus vim facere potest subdito suo præcepto, nec iste parere tenetur hasce dignitates acceptando; quia cum votum obedientiæ sit secundum Regulam, non obligat ad obediendum in iis quæ sunt infra vel extra Regulam, cuiusmodi esset amplecti illas dignitates, quæ sunt infra Regulam, minime ad Regulam ordinatæ ac conducentes, immo ab ipsa removentes, dum illæ a Regulæ observantia eas acceptantem subtrahunt; & eo vel maxime locum non habent talia Prælatorum præcepta, quia acceptare dignitates illas non spectat ad commune Religionis bonum, nec ad privatum Religiosi, sed ad commune bonum Ecclesiæ, cui consulere non est nec Prælatorum Religionis, nec Religiosi. D. Antonin. Peyrin. Lezz. Suar. & alii. Potest quidem Religiosus obligari a Summo Pontifice ut acceptet Episcopatum, Cardinalatum, aliamque dignitatem extra Ordinem, Beneficium etiam sæculare vel Regulare alterius Ordinis, non tamen ex vi voti obedientiæ, sed ex iurisdictione quam habet in totam Ecclesiam, cuius regimen ipsi incumbit. Nam si potestas civilis urgere potest cives ad subeunda reipublicæ munia L. *ad Magistrat*. C. *de decurion*. & alibi: ita Summus Pontifex hoc potest respectu omnium Christianorum. Sic D. Antonin. Peyrin. Pellizz. Lezz. Soto, Suarez & alii.

Ex opposito vero cogi potest Religiosus merito sanctæ obedientiæ voti acceptare Prælaturas Ordinis, vel Beneficium Regulare ipsius Ordinis; alias male Regulari disciplinæ provisum esset, si quivis Religiosus refugere posset onera, quæ sunt dignitates vel Prælaturæ ipsius regiminis. Quia eiusmodi Prælaturæ per Religiosos eiusdem Ordinis sunt administrandæ, ac proinde Prælatus, apud quem est Ordinis administratio, potest cogere Religiosum suo præcepto ad eas acceptandas, dum hoc est secundum Regulam, utpote omnino necessarium ad Regularem observantiam. Si vero Religiosus haberet aliquod impedimentum ad illas dignitates, si posset illud amovere per se, tenetur; si a Prælato vel ab alio possit dispensari, illud Prælato aperire debet, vel alium quærere a quo dispensetur. Si autem nec ipse, nec Prælatus, nec alius illud amovere potest, puta si habeat irregularitatem

Pa-

Papæ reservatam, non tenetur, immo nequit officium acceptare, cum nemo ad illicita obstringi queat. Sic cum D. Thomi 2. 2. 9. 185. art. 2. ad 2. Pellizz. Lezz. Peyrin. quos hic citant Salmantic.

§. III.

De debito obediendi Reformationi disciplinæ Regularis collapsæ.

Conditio inconstantiæ ac mutabilitatis, in qua res omnes huius terrarum orbis versantur, est lex a supremo rerum omnium Conditore ab ipsis suis primordiis mundo statuta & indicta (notat Lipsius lib. 1. *de constant.* cap. 16.), ut in continuo fluxu & refluxu, mutatione scilicet ortus vel interitus omnia volvantur, ac nihil inveniatur sub cœlo stabile ac permanens præter ipsum divinum Rectorem, sicuti testatur Apostolus: *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.* Hanc rerum humanarum vicissitudinem ac mutabilitatem experti quoque sunt quotquot sanctissime instituti fuere Monachorum & Religiosorum Ordines. Luculentissima habentur a Scriptoribus testimonia insignis sanctitatis, qua sub initio eorum institutionis illi Ordines floruere, quam bonum per Ecclesiam universam odorem diffuderunt, quam sancte Patres illorum ac horum priores filii vixerint; sed alii posteriorum temporum de rebus Monasticis Scriptores referunt, hos religiosissimos Ordines a primæva sua perfectione ac sanctitate sensim deficientes ad magnam subinde prolapsos fuisse corruptelam & deformitatem. Verum supremus totius Orbis Rector eodem consilio, quo in tali rerum mundanarum vicissitudine ad universi conservationem providit, ut pereuntia per novarum generationem restituerentur, & Ordines in humana Republica deficientes, prudentum moderatorum opera instaurarentur, providit quoque ut in sua Ecclesia collapsa in quocumque ordine sive communi Fidelium, sive particulari Clericalis Hierarchiæ, sive Monachalis seu Regularis, disciplina per Superiores seu Prælatos, quos ad regimen cuiuscumque respectivi Ordinis constituit, ad pristinum suum splendorem per reformationem restitueretur.

Cum autem hic agendum sit de Regularis disciplinæ reformatione, operæ pretium duxi caussas præcipuas collapsionis Regularis disciplinæ prænotare, ut qui Monasteriorum seu Ordinis reformationi vi sui muneris intendere ac invigilare tenentur, caussas radicesque collapsæ disciplinæ non ignorantes, in his præcipue tollendis & eradicandis studium suum ac solicitudinem exerceant.

Prima caussa laxationis Regularis disciplinæ semper fuit vitium proprietatis, ut constat ex Gregorio lib. 10. epist. 22. ubi committit Episcopo Mariano, ut *peculiaritatem in aliquibus Monachis studiosissime compescat, & Monasterium a tali peste mundare festinet; quia* (ait) *ubi peculiaritas, neque concordia neque charitas in Congregatione, unde confusa Babylon, & vitiorum spelunca.* Sic Dionysius Carthusianus *de reformat. claustr.* art. 16. & alibi.

Secunda, & valde exitialis, est nimia divitiarum affluentia, ex qua procedit recessus a paupertate Religiosa in victu, vestitu, & supellectile, ædificiorum structura & ornatu. Quia dum deflectitur a paupertate & simplicitate, facile ad delicias sæculi in cibo, potu, vestium mollitie, &c. & a christiana hospitalitate ad sæcularia & mundana convivia & epulas devenitur. Ubi hæc invaluerint, sensim omnem pietatis ac simplicitatis, necnon mortificationis & pœnitentiæ spiritum Religiosi extinguunt, ac de spiritualibus carnales & mundanos efficiunt, ut de his ait D. Bernardus in Apologia ad Guillelmum Abbatem. Hinc fit ut allecti a tanta ædificiorum sumptuositate, supellectilis superbia, & ciborum deliciis, non solum divites sæculi Monasteria ambiant, sed illi etiam, qui commode & laute vivere cupiunt, quærant sub Christo paupere quod in sæculo divite invenire non valent. Unde fit ut plures in Monasteria irrepant, (ait Bellarm. lib. 2. cap. 6. *de gemitu columbæ*) quos non traxit divina vocatio ad humilitatem, sed carnalis affectus, qui mentem excæcat, duxit illos vel ad vitæ commoditatem, cum essent pauperes, vel ad honores ambiendos in Religione, cum in sæculo non invenerint qua via possent ascendere, vel ex alio humano consilio vestem induerunt, sed mores non mutavere. Huiuscemodi autem in Religionem ingressus & admissiones nonnisi integram Monasticæ disciplinæ ruinam parere possunt. Facile in Monasteriis istiusmodi tepescit, ne dicam extinguitur, spiritus orationis ac meditationis; & hoc facile intelligit qui novit quam parum cum abundantia ac deliciis in cibo & potu, aliisque corporis oblectamentis huiusmodi spiritus consistat. Spiritu vero orationis semel refrigescente, ipsam

ipsam quoque Religionem refrigescere necesse est, ut fuse Lezz. *de Reform. Regular.* cap. 3. & 4. Hæc aliaque (ait celeberrimus Canonista Van-Espen) ut sunt otium, evagandi libertas, rerum temporalium cura, ac de his cum hominibus sæcularibus tractandi, immo & lites ac contentiones Forenses sustinendi ac prosequendi necessitas, Monasticæ disciplinæ adeo exitialia, primitus nonnisi ex nimia divitiarum, rerumque temporalium affluentia oriri solent.

Ruinam disciplinæ Monasticæ, avitamque pietatem in multis Ordinibus ex divitiarum affluentia tamquam a venenoso fonte profluxisse agnoverunt inter alios Trithemius supra tit. 29. cap. 7. n. 14. Arnoldus Abbas Lubeccensis in *Supplem.* Steinmod. lib. 3. cap. 9. D. Bernardus, Alexander III. in epist. ad Abbates Cistercienses in cap. 3. §. *de statu Monachali*, in qua deplorat ruinam sanctitatis huius Ordinis ex temporalium rerum affluentia. Qui igitur reformandæ Regulari disciplinæ intendunt, nequaquam divitiarum abundantiam desiderare debent, sed quod satis sit ut Religiosi, non laute & splendide, sed commode tantum, ut præscribit Tridentinum, sustentari valeant, & sicuti statuerant primi Carthusiani Ordinis fundatores, ut referunt Robertus Montensis & Iacobus a Vitriaco in *Histor. Occident.* lib. 2. cap. 18. Et ubi opulentia iam adest, multum & præcipue satagendum est, quomodo dissolutionum rivulos ex divitiarum abundantia tamquam ex infecto fonte manantes occludere ac exsiccare queant.

Tertia relaxationis caussa fuit etiam nimia paupertas. S. Franciscus & alii Ordinum Mendicantium Patres videntes rerum temporalium copiam Monachalibus Ordinibus Regularis disciplinæ dissolutionem peperisse, omnium temporalium rerum possessionem & in Particulari & in communi interdicere putarunt. Verum, non secus ac nimiæ divitiæ, ipsa paupertas relaxationis caussam præbuit. Nam cum illi Ordines sensim multiplicarentur, nec moderatus modus in recipiendis ad habitum servaretur, eorum paupertas & necessariorum deficientia, & quæ hinc consequuntur molestiæ, eos ad vitæ subsidia inquirenda etiam cum relaxatione disciplinæ quodammodo coegerunt, ut constat ex D. Bonav. in epist. 1. ad Provinciales sui Ordinis, in qua demonstrat, primam inter caussas prolapsionis sui Ordinis fuisse nimiam paupertatem. *Hinc* (ait ibi S. Doctor) *negotiorum multiplicitas, qua pecunia nostri Ordinis paupertati super omnia inimica, avide petitur, incaute recipitur, & incautius contrectatur.* Unde ex tali penuria & Fratrum multiplicatione profluebat quoque evagatio plurimorum ad eleemosynarum quæstum, vel etiam propter corporale solatium, (ait cit. Doctor Seraphicus) pergravantium eos per quos transeunt, & scandala potius quam exempla post se relinquentes, inde cum divitibus & magnatibus huius sæculi nimia familiaritas, teste Matthæo Parisiensi Monacho Benedictino ad an. 1235. idest circa vix annos 30. ab exordio Fratrum Minorum & Prædicatorum, itaut tunc essent hi magnatum consiliarii, nuncii &c. Hinc prætextu pariter paupertatis ac necessitatis sublevandæ sensim inducta est in Ordinem *sepulturarum, & testamentorum avida quædam invasio, non sine magna Cleri turbatione & maxime Sacerdotum*. Sic in alia Doctor Seraphicus ad eosdem Provinciales.

Hæ similesve dissolutionis Ordinum Mendicantium caussæ & occasiones fuere nonnisi nimia Fratrum multiplicatio, & ex ea profluens rerum necessariarum defectus: Quapropter S. Bonaventura cit. epist. his abusibus mederi volens, alia sua Provincialibus sui Ordinis præcipit, ut restringatur multitudinis receptio. Hinc in reformatione Ordinis Minorum, quæ originem dedit Ordini Capuccinorum, statuitur in primis illius Constitutionibus, ut Conventus familiæ numerum Fratrum septimum vel octavum non excedat, & in magnis Civitatibus decem vel duodecim circiter ubi commode habitare possint. Et ob id potissimum, ut perfectio & sine impedimento Regula ac sancta paupertas observentur.

Insuper temporalium rerum inopia, & studium Ordinem multiplicandi fecit, ut plures non probati, idest sine sufficienti examine indiscriminatim & præcipitanter ad Ordnem admitterentur, & præcipue quando spes erat eorum bona ad Monasterium obventura, vel eos pecuniam daturos, qua Conventus inopia repararetur, aut debita contracta solverentur, ut eis exprobavit supra laudatus S. Bonaventura in *Apolog.* 18. ita ut in talibus admissionibus eos simoniæ damnaverit. Hi porro non satis probati in sua vocatione, & ex aliqua alia humana consideratione facilius quam oportebat admissi, rigorem Regulæ non ferentes, eam per subtiles interpretationes mitigare studebant. Hisce interpretationibus accessere mitigationes ac privilegia ab Apostolica Sede importune impetrata, quibus sensim

liis & Regulis ac Constitutionibus Monachorum. Hæc Capitula haberi solebant post Primam absolutam. In hoc Capitulo legi consueverat Martyrologium, cui sequebatur versus *Pretiosa* cum Capitulo *S. Maria*, ut nunc in Prima. Deinde legebatur Capitulum Regulæ iuxta præscriptum Canonis Aquisgranensis, & cap. 64. Regulæ S. Benedicti, quod caput Regulæ, ut iuniores præcipue intelligerent, a Superiore erat exponendum, ut mandat Benedictus XII. in citata Constitutione. Ab hac lectione Capituli ex Regula, postmodum locus ipsius Consessus *Capitulum* dictus fuit, ut observat Haeftenus lib. 8. dist. Monast. tract. 1. disq. 1. Huic lectioni Capituli Regulæ succedit & respondet Lectio brevis, quæ hodie iuxta ritum Breviarii Romani dicitur in fine Primæ. Ad Regulæ lectionem pium ac utile exercitium Trithemius tradit in *Exercitat. Monast.* tract. 3. considerat. 2. *Dum Lector*, ait, *passum unum de more ex Regula recitat, devotus Cœnobita in corde suo dicat: Adiuva me dulcissime bone Iesu, ut secundum hanc normam servi tui Benedicti religiose possim vivere, & in suo sanctissimo servitio feliciter permanere. Recogitet deinde præmium paratum ferventibus, & damnationem æternam tepidis & negligentibus: denique cogitet, se ad fidelem conatum obligari omnium, quæ Regula continet, quemadmodum tenor professionis habet*. Ultimus actus quo Capitulum complebatur, erat culparum ac defectuum Monachorum ultronea confessio & agnitio, de qua late cit. Haeftenus lib. 8. &c. tract. 2. Et hoc Capitulum quotidianum statutum fuit etiam a Benedicto XII. Constit. cit. cap. 5. ubi dicitur, per hoc fortificari & durare nervum Monasticæ disciplinæ, dum iuxta §. 7. laudatæ Benedicti Constitutionis iubebatur, ut salubriter tractaretur & ageretur de disciplina & reformatione Regulari. Similia habentur etiam in aliorum Ordinum Constitutionibus, quæ si sedulo observarentur, clare appareret, Capitula in Ordinibus pie utiliterque instituta esse ad restaurandam disciplinam, morumque correctionem.

§. IV.

De debito obediendi Prælatis in reformatione disciplinæ Regularis collapsæ, & præcipue quoad vitam communem.

Nota 1. hic non agi de debito obediendi Prælatis præcipientibus reformationem & reductionem disciplinæ ad primævum rigorem Regulæ collapsæ & relaxatæ sive occasione dispensationum & privilegiorum, sive consuetudinum immemorabilium contra Regulam, quæ de præsenti vim legis habere præsumuntur. In Religionibus mos est prævenire noviter profitentes nonnullis protestationibus, quibus obligantur ad non reluctandum reassumptioni primarum austeritatum iuxta Regulam antiquam & Institutoris intentionem, sicuti teste Passerino *de Statib.* q. 176. art. 8. n. 2. fieri solet in ipso Ordine Prædicatorum.

Nota 2. sermonem hic non institui de reformatione laxitatum quæ graviter opponuntur vel votorum observantiæ, ut sumptuositas in vestitu, cibo, & habitationis ornatu, nimia libertas in usu pecuniæ, vel ipsius copiosa retentio apud se ipsum inscio vel etiam invito Superiore, quæ valde sapiunt proprietatem, aliave huiusce generis; vel statui Religioso, ut notabilis mutatio habitus proprii Ordinis, vel ipsius in toto aut in aliqua parte, licet non continua, depositio sive occultatio, nimis frequens & affectata desertio spiritualium exercitiorum, quæ in Regula præscribuntur, præsertim publicæ orationis seu divinæ psalmodiæ in choro sine rationabili caussa & legitima dispensatione, quod nimium adversatur statui Religioso, cui inter alia pietatis opera strictissime & essentialiter incumbit orationis exercitium, utpote specialis scopus Religiosi status, & instrumentum omnino necessarium ad viam percurrendam perfectionis, in qua vi proprii Instituti incessanter proficere debet Religiosus, dum perfectionis acquisitio est principale, ne dicam singulare obiectum Claustralium professionis. De huiuscemodi laxitatum reformatione hic non non est sermo. Etenim nulla hic oriri potest prudens dubitatio, quod nequeant, immo non debeant Superiores Ordinum, huiuscemodi deformitatibus, quæ Religiosam observantiam contaminant, exercitium perfectionis impediunt, ac ipsorum conscientiam graviter pergravant, eorumdem reformatione providere, & proinde quandocumque eam fieri contingat, Religiosi parere teneantur, absque eo quod eis suffragare valeat quidquam, quæcumque etiam longissima earumdem laxitatum consuetudo, quæ fuit semper merus abusus:

Quare tota difficultas reducitur circa quasdam laxitates, seu potius mitigationes Regulæ, quæ respiciunt quasdam civiles commoditates vitæ, quæ licet ad sæculi mollitiem accedant, in essentialibus tamen vitam

Re-

Regularem non deformant, ideft non verſantur circa ſubſtantialia, dum contra hæc, utpote de iure divino, nulla induci poteſt conſuetudo, ſed ſunt circa obſervantias quaſdam & adiuncta ſubſtantialibus, cuiuſmodi ſunt modus paupertatis & obedientiæ, quos declarare & relaxare valet conſuetudo; & quoad hæc pariter fere omnes conveniunt DD. quod ſi reformentur antequam præterierit tempus ſufficiens pro legitima conſuetudine, tenetur Religioſus ſe ſubiicere reformationi. Unde tota difficultas reſtringitur ad laxitates ſeu mitigationes Regulæ, quæ iam præſcripſerunt, vel quæ cum iam in Religione invaluiſſent, novus Religioſus Regulam, prout tunc cum talibus mitigationibus communiter obſervabatur, profeſſus eſt: & circa hoc valde diſcrepant Theologi in definiendo, an facta ſuper his reformatione a Capitulo generali vel a maiore illius parte, Religioſus etiam, qui cum tali mitigatione Regulam profeſſus eſt, reformationi ſtare teneatur. Negant aliqui, ut Palaus, Moronus & alii, quia (aiunt ipſi) talis Religioſus illam Regulam profeſſus eſt non in primo rigore, ſed quatenus legitima conſuetudine erat mitigata; igitur non poteſt obligari tantummodo, niſi ad neceſſariam conſervationem in illo ſtatu mitigationis, in quo erat quando ipſe ſecundum Regulam, præcipue in Ordinibus ubi non eſt in uſu exigere ſupradictam proteſtationem, profeſſus eſt. Alii contrarium ſentiunt, ut Sylveſt. Azor. Laym. Peyrin. cum aliis; quia, (dicunt iſti) quando quis Regulam profitetur, non eam ut relaxatam, ſed ut primum inſtitutam amplectitur, ac ideo profitetur. Inſuper qui in Religione ſponte ſua profeſſus eſt, ita Regulam obſervare promiſit, ut paratus eſſe debeat quantum in ſe eſt ad ipſius conſervationem procurandam. Unde ſi bonus ſtatus Religionis collapſus ſit, tenetur pati ut inſtauretur, & ideo Regulam ſic inſtauratam ſervare. Eo vel maxime quia poſſunt Prælati iuxta Sanchez, alioſve, edere nova ſtatuta non contenta in primæva Regula, quando pro loci & temporis occaſione neceſſaria eſſent ad Religioſæ vitæ reformationem, & ut vota eſſentialia, aliaque ſtatuta ſerventur, cum hæc ad Regulam pertineant, & ſub illa implicite contineantur. Limitant tamen hi Auctores ſuam ſententiam, ſcilicet niſi profitentes poſt Regulæ mitigationem limitaverint intentionem, ſe nolle ad amplius obligare, quam ad Regulam ſic mitigatam Sic expreſſe tenet Suarezius tom. 3. *de Relig.* lib. 10. cap. 8. n. 17. Pell zz. Cæterum (notat Suarez) nihil ſuffragare poteſt ignorantia iuris, ſcilicet poteſtatis quam habent Prælati, quandocumque opus ſit Religionem reformandi; quia cum profitendo voluntatem ſubiecerit Religioſus iis, qui habent poteſtatem reformandi, virtualiter voluit reformationem, ac proinde niſi explicite, ſaltem virtualiter & implicite ſe obligavit ad reformationem, quandocumque Superiores eam inſtaurare voluerint. Ita Fagnan. in cap. *Recolentes* n. 5. & ſeq. & adducit Innocentium in cap. *Super eo*, Abbas in cap. *Ad Noſtram* n. 4. rationem afferens, quod profitentes, Regulam profitentur non conſuetudinem, ac proinde ad Regulæ obſervantiam cogi poſſunt, nec locum habent ad reſiſtendum, ſi talis obſervantia præcipiatur. Immo addunt ulterius, valere hanc doctrinam non ſolum quoad conſuetudines initio vitioſas, ſed etiam per legitimam diſpenſationem Superiorum, ad quos ſpectat, ex rationabili cauſſa introductas; quia per diſpenſationem ſibi non abſtulit Superior facultatem, talem diſpenſationem neceſſitate boni Religionis ſuſpendendi. Attamen licet optime diſcurrant laudati DD. nimis durum videtur, quod dum quis relictis aliis auſteris Religionibus, utpote quæ ſuo genio vel imbecillitati ſive corporis ſive ſpiritus non ſint accomodatæ, eam eligit, quam mitiorem perſpicit in ſuis obſervantiis, putans ad aliam ſtrictiorem vivendi rationem non poſſe obligari, (alias nec tale Inſtitutum amplexus fuiſſet) bona venia tantorum Doctorum, nimis durum videtur, ac (fateor mei ingenii imbecillitatem) neſcio intelligere, quomodo poſtquam talis bona fide in tali conditione tale Inſtitutum profeſſus eſt, ad graviora poſſit obligari: Dixi *neſcio intelligere*, cum auctoritati tantorum Doctorum adverſari nec ſatis ſim, nec audeam; quamvis cæteroquin eorum rationes multum mihi arrideant.

§. V.

De obligatione obediendi reformationi quoad obſervantiam vitæ communis.

Vitam communem ſervabant primævis Eccleſiæ temporibus, præſertim in Eccleſia Hieroſolymitana Fideles omnes, qui divenditis omnibus quæ poſſidebant, deferebant cunctam pecuniam ex venditionibus perceptam ad pedes Apoſtolorum, nihil ſibi retinentes, ita ut poſitis rebus omnibus in communi, nemine amplius quidquam proprium habente, ſingulis diſtribuebant

Apostoli, prout cuique opus erat ad eorum sustentationem, ut expresse habetur Actor. cap. 4. Frigescente laicorum fervore hæc vitæ communis ratio continuavit in Clericis, qui ex hoc genere vivendi in communi ac sub regula, nomen Canonicorum, idest in fraternitate viventium receperunt; Ciderco tunc Clerici omnes vocabantur Canonici a nomine *Canon*, quod significat regulam ut notat S. Dionysius Carthusianus tract. *de vita Canonicali*, & Card. Petra tom. 1. comment. ad Const. 2. Paschalis II. n. 13. Et hæc norma vivendi postea est reservata apud Clerum Cathedralium una cum Episcopo viventem in Claustris prope Ecclesiam constructis, ut docet laud. Card. Petra cum aliis Ecclesiasticis Scriptoribus: collabescente tamen fere apud omnes hoc sancto vivendi in communi instituto, a Fundatoribus Religiosorum Ordinum assumpta est, ac cum certis regulis suis alumnis hanc perpetuo observandam ipsi præscripsere, ut iuxta eorum intentionem tale institutum amplectentes, quidquid quocumque modo adipiscerentur, in unum confusim conferrent, quorum administrationi aliqui instituerentur, qui Superiorum auctoritate ad instar septem Diaconorum tempore Apostolorum, cuilibet Religioso de eius Superioris licentia tribuerent prout eidem opus esset iuxta cuiuslibet Ordinis statuta, nec quidquam ullus apud se haberet nisi ad merum usum facti, ad nutum Superioris revocabile.

Vita igitur communis strictissimam habet coniunctionem cum voto paupertatis, immo talem, ut in Monasteriis quoque, ubi ob eorum insufficientiam dandi cuique prout ipsi opus sit, permissus est usus livelli, Religiosus quidquid quocumque modo ei obveniat, illud vere debet recognoscere ut rem Monasterii, & nullatenus ut propriam, & cum licentia sive tacita sive expressa Superioris ea debet uti, & ad solum usum facti cum tali dependentia eam retinere, ut ad omnem Superioris nutum promptus sit illam eidem tamquam rem Monasterii resignare, quæ omnia iam vitæ communi æquivalent, sine qua votum paupertatis subsistere nequit. Etenim in omni Religioso Ordine vovendo paupertatem simul vita communis vovetur, iuxta Regulam in qua coaptari quis voluit, prout tamen in Ordine, in quo profitetur, servari solet, idest vel formaliter, ut in Ordinibus seu Monasteriis sufficientibus tribuere ex communibus proventibus cuique Religioso prout ei opus est, vel æquivalenter, ut in Conventibus, ubi propter eorum insufficientiam, si quid præter ordinariam sustentationem iuxta illorum pragmaticam alicui Religioso opus sit, & aliqua intuitu ipsius vel a consanguineis, vel ex iis quæ idem acquisierit, Monasterio obvenerint, retribuitur, sicut iam ob rationem dictæ insufficientiæ indultum fuit per sacram Congregationem & Monasterio Minorum Conventualium SS. Apostolorum Romæ, ut in decreto S. Congregat. Visitationis Apostolicæ iussu Urbani VIII. factæ die 13. Julii 1627. & Monasteriis Monialium, ut ex rescripto S. Congregat. Episcoporum & Regularium Episcopo Barrensi, cui S. Congregatio remisit etiam formulam inscribendi Monasterio partitas dictorum livellorum per computum separatum. Sic P. Ferrari in sua Biblioth. Morali Canon. v. *Monialis* art. 2. Et hoc indultum non fuit revocatum per decreta S. Congregationis sub Innocentio XII. mense Iulii 1695. etenim ann. 1725. agitata fuit caussa in Rota Romana super cessione livelli facta a Moniali suis consanguineis; & ex decreto S. Congregationis Episcopor. & Regular. sub die 16. Ianuarii 1739. conceditur facultas Moniali remittendi livellum suis consanguineis. Igitur ex consensu S. Congregationis etiam post dicta Decreta Innocentiana viget usus livellorum in Monasteriis insufficientibus ut vita communis servetur.

Verum licet hæc indulta excusent interim Religiosos a proprietatis culpa, dummodo tamen serventur conditiones omnes & requisita ad huiuscemodi livellorum usum, quæ exponuntur a Donato in *Praxi rerum Regular.* tom. 4. tract. 15. q. 11. & 19. & aliis, quos ibi citat, nempe quod habeatur a Religioso cum dependentia a Superiore, ut paratus sit peculium consignare ad nutum Superioris, ut pecuniam non convertat nisi ad licitos & pios usus iuxta decentiam sui status, quod peculium non sit superfluum, & sit penes cassam depositi seu ærarii communis; non ex hoc tamen absolvitur a debito obediendi præcepto vitæ communis, quandocumque a Superioribus institueretur: Cum per huiusmodi concessiones provisionaliter indulgeat Apostolica Sedes, ut eas rite observando non sint in mala fide, & per decreta nuper citata obligat tantummodo Monasteria, ubi recipiendi sunt Novitii, non alia, ad evitanda graviora incommoda quæ aliter contingere possent, non secus dispensat ab onere quod omnibus indiscriminatim incumbit; unde quandocumque a Superioribus vita communis eis præ-

præcipiatur, amplecti eam tenentur; & id præcipit quando Monasteria devenerint ad talem sufficientiam in suis proventibus sive ex redditibus sive ex eleemosynis, ut dare valeant cuique Religioso, prout ei opus sit, commodam sustentationem; quinimmo continuo & impensius insistunt & inculcant Summi Pontifices pro universali introductione vitæ communis, iuxta decretum Concilii Trid. & decreta Innocentiana. Sapientissimo consilio huiuscemodi œconomiam adhibuere Pontifices ad inducendam communem vitam in Regularibus, ut exigit votum paupertatis, quod hi profitentur, & omnium Religiosorum Ordinum Regulæ præscribunt ad evitanda maiora mala, quæ oriri poterant, ad eam omnes universim obstringendo. Periculum enim erat, ne imperfecti oneri vitæ communis non assueti, & nimium laxitatibus eidem oppositis affecti, temere huic legi resistendo, vel simulate hanc recipiendo, in deteriora prorumperent, ut notat S. Thom. q. 90. art. 2. cum experientia manifestissime constet, per qualescumque reformationes omnium generatim susceptas vitam sanctiorem (ait percelebris scriptor Histor. Eccles. Fleury) impetrari non potuisse: Quia præcepta vitæ perfectæ (iuxta D. Thom. loco cit.) *sunt veluti vinum novum, quod si mittatur in utres veteres (idest in homines imperfectos) utres rumpuntur, & vinum effunditur, idest contemnuntur, & homines ex contemptu in peiora prorumpunt*. Hinc S. August. ut in eius Sermone 355. dum instituit vitam Monachalem seu communem in Clero suæ Ecclesiæ servandam, licet prius statuerit neminem huic Instituto reluctantem Clericali Ordini initiare, consilium postea mutare censuit, ne aliqui nisi ficte suæ voluntati se submitterent. Sic enim concludit: *Nolo habere hypocritas*. Nova igitur implantatione per Novitiatum constitutum in Monasterio ubi vita communis exacte servaretur, & eorumdem in Monasteriis post eorum professionem continuam detentionem, censuerunt Pontifices ut Ordinum Religiosorum reformatio institueretur, ex quo successive totus Ordo in primæva sua puritate potius innovaretur, quam vetus reformaretur. Quia ut S. Franciscus Salesius, teste P. Gianda in eius vita, ab experientia instructus dicere solebat, facilius esset novam Religionem excitare, quam veterem collapsam & relaxatam reformare. Hæc est vera Religionum reformatio, idest non materialis, sed formalis, utpote continens finem Religiosorum Institutorum, nempe gloriam Dei, quam Religiosus sit reformatus per totalem sui ipsius, mentis scilicet & corporis subiectionem, ei tribuit.

Verum, supposito quod summi Pontifices non præcipiant Religioni universim per antea laudata eorumdem decreta reformationem, præcipue quoad vitam communem, nisi quando Monasteria satis sint ut dent cuique Religioso prout ei opus sit, ut iuxta Tridentinum & Decreta Innocentiana commode vivat, pro certo tamen tenendum est, saltem implicite seu virtualiter obligari Superiores sub gravi ad curandum solicite, & omni modo meliori elaborandum, ut talia media provideant: Quia qui graviter præcipit finem, præcipit quoque sub gravi iis ad quos spectat media parare & ponere ad finem consequendum necessaria. Valde igitur sibi metuere debent de æternæ suæ salutis dispendio Superiores omnes, & maxime maiores, qui maiori solicitudine qua possunt, non student ac elaborant, ut non solum in Monasterio Novitiatus, sicut eis præcipitur in Decreto Alexandri VIII. sed præcipue in decretis Innocentianis de Regularium reformatione, vita communis introducatur, sed in aliquibus aliis etiam, sicut incessanter iubent Summi Pontifices. Et quia Ordinis seu Monasteriorum inopia impedit tam necessarii & debiti operis executionem, suas conscientias maxime aggravant Superiores locales, si non conentur, ut ex redditibus Monasterii, vel ex aliis proventibus, quæ ab eleemosynis Monasterio obveniant, vel a spoliis Religiosorum (quæ plane multo plura & copiosa remanerent, si invigilarent, sicut stricte tenentur, ne sui Religiosi quæcumque percipiunt vel a suis consanguineis vel ab aliquo officio quod exercent, in vanis ac prorsus Religioso viro inconvenientibus cum magno detrimento ipsorum animæ ac Superiorum, perderent) res Monasterii augeatur, ut tandem sufficiens sit, ut ex suis bonis commode in vita sustentari valeant, idest vita communis servetur. Et multo magis culpabiles fiunt ante Deum Superiores maiores, qui sedulo non attendunt, ut Superiores locales rem respectivorum Monasteriorum ita conducant, ac Religiosi intra fines paupertatis quæ ipsis obveniunt expendant, ut per bonorum auctionem opus tam solicite a Summis Pontificibus intentum, & impense præceptum, executioni mandari possit.

Præceptum vitæ communis graviter indicitur Religiosis Ordinibus a Conciliis Ge-

neralibus Lateran. III. ann. 1179. ſub Alexandro III. cap. *Monachi*, & Lateran. IV. 1213. ſub Innocentio III. cap. *Prohibemus*; ſed proximius Tridentinum valde ſuper hoc urget ſeſſ. 25. *de Regular.* cap. 1. ac idem præceptum innovarunt Clemens VII. ſua declaratione edita an. 1549. Paulus V. Gregorius XV. Urbanus VIII. Innocentius X. Urbani ſucceſſor an. 1654. eiuſque Innoc. ſucceſſor Alexander VII. qui confirmatis dictorum prædeceſſorum decretis, an. 1655. ſub eadem conditione vitæ communis ſervandæ conceſſit poſſe recipi Novitios ad habitum; & Innoc. XI. pariter omni adhibita ſollicitudine hoc idem mandari ſtuduit per ſuam Conſtitutionem, quæ incipit *Cum nos* an. 1679. 6. Octobris.

Innocentius tandem XII. nedum idem inculcavit, confirmavitque; verum etiam ſacram Congregationem erexit ſub titulo diſciplinæ Regularis, ut reformationi Regularium iuxta omnia, & præcipue Concilii Tridentini & ſuorum prædeceſſorum Pontificum decreta, invigilaret, a qua ſacra Congregatione plura emanarunt decreta, quorum duo habentur inter cætera initio nomine ipſius Pontificis.

§. VI.

De debito obedientiæ circa ea quæ ſunt extra Regulam.

Cum Religioſus ſubditus non teneatur ex vi voti obedientiæ niſi ad ea quæ ſunt ſecundum Regulam, ideſt ad ea quæ expreſſe vel implicite in Regula continentur; hinc non tenetur obedire Prælato aliquid ſupra Regulam præcipienti, ſive hoc præcipiat ex poteſtate dominativa, orta nempe ex voto quo Religioſus Regulæ Ordinis, & quoad eius obſervantiam, Ordinis Prælatis ſe ſubiecit, ſive poteſtate iuriſdictionis ei data a Pontifice in Religionis approbatione, quæ iam primam, ideſt dominativam ſupponit, ipſamque in ſuo robore confirmat. Poſterior enim poteſtas collata eſt Superioribus in ſubſidium prioris, videlicet ut Superior etiam per cenſuras compellere valeat Religioſos ad Regulæ obſervantiam. Unde ſi Prælatus iubeat aliquas auſteritates ſeu virtuoſas mortificationes præciſe ad exercitium virtutis, quæ cæteroquin ſunt omnino, ſcilicet explicite ſeu directe, & implicite ſeu indirecte extra Regulam, nec neceſſariæ ſunt ad ipſius Regulæ obſervantiam, puta ire Miſſionarium ad infideles, cum manifeſto periculo vitæ aut ſervitutis, a carnibus abſtinere vel nova ieiunia aut vigilias ſervare, quando hæc nullatenus præcipiantur in Regula nec in Conſtitutionibus præſcribantur, non tenetur Religioſus his obedire. Sententia eſt communis cum D. Thoma 2. 2. q. 104. art. 5. & in 2. diſt. 44. q. 2. art. 2. Et D. Bernardus Opuſcul. *de diſpenſ. & præcept.* ita habet: *Prælati iuſſio vel prohibitio non prætereat terminos profeſſionis, nec ultra extendi poteſt, nec contrahi citra.... Moventes eos, non cogentes ad celſiora; condeſcendentes eis, cum neceſſe fuerit, ad mitiora.* Immo ad ea quæ ſimpliciter ſunt ſupra Regulam obſtringi nequeunt a Summo Pontifice, cum debitum ſpeciale Religioſorum obediendi Pontifici tamquam ſupremo eorum Prælato ultra alios Chriſtianos, eſt ſolum ratione voti; idcirco quoad hoc tantum cogi poſſunt, ad quod vovendo intenderunt ſe obligare. Sylv. Sanch. Peyr. & alii.

Verum hoc non obſtante poteſt Religio de maiori parte Capituli, vel Prælatus pro toto Ordine vel aliqua Provincia facere ſtatuta, auſteritates aliquas præter expreſſas in Regula vel Conſtitutionibus imponere, quando neceſſariæ iudicentur ad perfectam votorum obſervantiam, Regulæ, vel Conſtitutionum. Et revera ad hunc finem aliquando in Capitulis Generalibus vel Provincialibus, aut a Generali vel Provinciali aliquæ novæ obſervantiæ decernuntur, ac iubentur, quæ nullatenus in Regula aut Conſtitutionibus continentur. Et ad hoc Concilium Trid. indixit Monialibus clauſuram perpetuo ſervandam.

Similiter non ſecus ac Epiſcopus ſuis ſubditis aliqua occurrente publica neceſſitate aliquid novi præcipere poteſt; Prælati quoque Religionum ad tempus imponere poſſunt in eiuſmodi circumſtantiis ſuis Religioſis aliquas auſteritates, ut aliqua ieiunia, flagellationes, orationes, &c. Non poſſunt tamen hæc iniungere alicui in particulari, niſi hoc aliquis mereretur in pœnam delicti ab ipſo contra Regulam vel aliquod præceptum commiſſi; quia & imponere pœnas delinquentibus, & hoſce illas ſuſtinere eſt ſecundum Regulam, vel ad præcavendam recidivam in aliquod peccatum, cum ſub obedientia ſecundum Regulam ſaltem indirecte comprehendantur ea omnia quæ cenſentur conferre ad Regulæ aliorumque præceptorum obſervantiam. Sylveſt. Vaſquez, Lezzana & alii.

Non ſecus vero ac ea quæ ſunt vel contra, vel infra, vel ſupra, ea quoque quæ ſunt præter Regulam, Prælatus iubere nequit,

quit, nec subditus parere tenetur, ut sunt res mere indifferentes, nisi ex iusta caussa, quæ sit secundum Regulam vel Constitutiones. Ex iusta vero caussa censetur Prælatus præcipere secundum Regulam, si præcipiat actus indifferentes, sive alios infra Regulam, quando putantur conducere ad maiorem Regulæ observantiam, v. g. si iubeat ambulare, quiescere, pergere ad recreationem, ut Religiosus paulisper quiescendo, ac se recreando fortior promptiorque reddatur ad Regulæ observantiam, sive actus ex se indifferentes qui ob aliquam circumstantiam ad dictam Regularem observantiam conducant. Sic omnes communiter cum D Thoma.

Item, licet leges & præcepta humana debeant esse accommodata humanæ fragilitati, & non nimis dura & difficilia, iuxta D. Th 2. 2. q. 105. art. 1. ad 3. ac proinde nequeant Prælati nimis ardua ac periculosa suis subditis imponere, præcipue quando nullatenus hæc in Regula contineantur; cum Ecclesia ipsa pia Mater caveat hæc præcipere suis Fidelibus; nihilominus tamen si agatur de bono publico seu communi Religionis, potest Prælatus obligare subditum ad ardua & difficilia etiam cum ipso periculo vitæ, non secus ac Princeps pro communi bono reipublicæ præcipere potest suis subditis ut navigent, ut pergant ad bellum cum gravi vitæ periculo. Prælatus enim Religionis est verus Superior habens ius & debitum ad omnia, quæ ad perfectam suæ familiæ gubernationem sunt necessaria; idcirco ius habet aliquem ex subditis applicandi alicui Ministerio, si ad illud opus sit, etiam cum periculo vitæ: quia si ad gubernationem familiæ Prælatus habet debitum providendi de necessariis ad conservationem totius corporis, ius etiam habet aliquem applicandi, qui nequit se excusare ab hac obedientia, eo quod non magis ipse obligatus sit, quam alii qui æqualiter sunt eiusdem familiæ membra, tali periculo se exponere pro conservanda tota familia: Nam ita Superior consulere non posset bono communi, cum omnes huiusmodi prætextu se excusare possent. In tali enim circumstantia, notat optime Suarez, debitum obediendi cum vitæ quoque periculo non esset aliquid supra Regulam; quia licet in professione Regulæ explicite Religiosus ad hoc non se obligaverit, se obligavit tamen implicite, dum obligavit ad omnia quæ tum expresse, implicite in Regula continentur; & tale est id quod consentaneum est totius familiæ conservationi. Quare grassante peste potest Prælatus obligare Religiosum, ut assistat tam in temporalibus quam in spiritualibus Religiosis lue infectis: Religiosi si quidem tenentur mutua sibi obsequia præstare, & in necessitatibus succurrere. Ita Suar. Sanch. Caiet. Pellizz. aliive, qui omnes limitant, nisi Religiosus esset nimis delicatus, vel infimæ complexionis, vel vir valde peritus in scientia, aliisve dotibus præcellens; iste enim obligari nequit ut cum tali periculo assistat, præcipue si alii suppetant qui huiuscemodi dotibus sint expertes. Nam hoc non esset bono communi conveniens.

Item Religiosus ex Ordine Mendicantium, deficiente Parocho ac alio Sacerdote conducto ab Episcopo ut peste laborantibus Sacramenta ministret, posset obligari a Superiore assistere iisdem infirmis in spiritualibus, cum Mendicantes ad hoc teneantur ex eorum Instituto, in quo ad hunc finem coniungitur vita contemplativa & activa, ut hæc contemplativam proximo communicent, idest incumbant saluti spirituali proximorum; proinde sunt coadiutores Episcoporum ut adiuvent eos in ovium cura, ac ideo, ut docet D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 1. ad 3. & q. 188. art. 4. ad 2. & 5. eleemosynis Fidelium sustentantur; ubi vult, licere vivere Mendicantes de agro Domini, quia in eodem laborant. Neque in hoc casu onus coniunctum cum periculo vitæ est supra Regulam; quia cum sint coadiutores Episcoporum in spiritualibus, tenentur supplere defectum principalis in tanta extrema populorum necessitate; & hoc est munus, quod ex natura rei competit coadiutori. Si enim in hoc casu defectus principalis hoc munus eis non competeret, nomen coadiutoris, quod eis conceditur a Summis Pontificibus & sacris Canonibus Clement. *Dudum §. cæterum de sepultur.* & cap. *inter cætera de officio Ordinarii*, esset nomen vacuum & otiosum, quod dici nequit, cum ex hoc titulo pluribus gaudeant redditibus & privilegiis, quibus alioquin non gauderent; neque laici & publici Civitatum ac Provinciarum Ministri consentirent in admissionem novorum Conventuum Religiosorum Mendicantium, qui ex eorum redditibus sunt sustentandi; neque Ecclesia novos Ordines approbasset, nisi eorum operam populis Christianis profuturam in eorum necessitatibus spiritualibus prævidisset, quod maxime urget tempore luis. Ita Lezz. Suar. Peyr. Passerin. cum aliis.

aliis. Dixi *deficiente Parocho* &c., quia cum adsit Parochus vel Sacerdos alius ab Episcopo conductus, cum Religiosi Mendicantes sint coadiutores, non deficiente principali, cui ex officio incumbit velle & posse ministrare spiritualia subsidia, tunc non potest Religiosus etiam Mendicantium ad hoc obligari, quia solum in subsidium Parochorum aliorumve substitutus, ad hæc ministeria tenetur.

Debet item Religiosus subditus obedire Prælato præcipienti ut eat ad habitandum in locis aeris intemperie laborantibus, pro aliquo suo munere in tali loco exercendo, dummodo tamen ei non constet ex odio hoc sibi imponi, quod difficiliter præsumendum est de Prælato. Sic Lezz. Peyrin. Pellizz. Nequit tamen obligari, ut membrum putridum magnis cum doloribus permittat sibi secari, nisi esset persona Communitati valde utilis, & remedium sit certum ad vitam conservandam ob bonum commune, propter quod sicuti mortem, sic dolores perpeti debet.

Tenetur quoque subditus parere Prælato præcipienti, ut de una in alteram Provinciam transferatur, immo etiam cum longa navigatione & illius periculis, puta ad commorandum apud Indos, ubi Religio habet Monasteria, vel ut ea visitet, regat &c., quia tunc non compellitur ad aliquid supra Regulam. Non posset tamen cogi ire ad prædicandam Fidem hæreticis aliisve infidelibus cum periculo vitæ, quia hoc Regulæ præscriptum excedit, & quia ad hoc difficillimum opus multis tum animæ tum corporis expositum periculis non est præsumendum velle Religiosum obligari ex generali debito procurandi spiritualem proximi salutem, nisi speciale votum ad hoc emiserit, ut PP. Societatis. Suar. Peyrin. & alii. Posset quidem Pontifex Religiosos, aliosve quoscumque Clericos ad id cogere, ut tenet Peyrin. cum aliis. Immo Prælatus quoque iubere posset Religioso Mendicanti, & ille parere deberet, ut si aliqua nova excitaretur hæresis, vel perniciosa doctrina apud Fideles, assistat aliquo in loco, ibique prædicet, doceat, scribat, disputet ad Catholicæ Fidei defensionem, etiam cum vitæ discrimine, cum hoc inter Mendicantes non excedat eorum Regulam, utpote ex suo Instituto Episcoporum coadiutores: Lezzan. Bannez & alii.

§. VII.

De culpa, sub qua obligant Superiorum præcepta indicta sub censura.

Iam dictum fuit, agendo de Legibus, quod ex qualitate pœnæ quam in lege aliqua ferenda comminatur legislator transgressoribus incurrendam, colligitur num graviter seu in conscientia intendat subditum obligare: Ita ut si pœna comminata sit levis, vel sub nulla culpa, vel tantum sub veniali observantiæ obligationem imponit; si gravis, profecto sub gravi ad observantiam censendus est obligare. Et quoad leges ecclesiasticas, cum pœnæ censurarum sint graviores quæ infligi possint a Legislatore Ecclesiastico, hinc sentiunt DD. quod quando aliqua lex ecclesiastica indicitur sub pœna censuræ contra transgressores; tunc profecto iuxta communem Doctorum censetur legislator velle huiuscemodi legem obligare sub mortali. Igitur Regulares utpote superiores spirituales, qui ad suos subditos regendos gaudent potestate non solum dominativa in subditos vi horum voti obedientiæ, sed etiam præceptiva seu iurisdictionis, a Summis Pontificibus in Ordinum exemptione ab Episcoporum potestate iisdem concessa, regere possunt suos subditos, eos ad suorum præceptorum observantiam etiam censuris compellendo; & cum nonnisi in materia gravi pœna censuræ infligi queat, hinc manifestissime patet, quod quando Prælatus Regularis aliquid subditis præcipit sub pœna censuræ, sive latæ, sive incurrendæ, v. g. suspensionis, excommunicationis, irregularitatis, privationis ecclesiasticæ sepulturæ, tale præceptum obligat sub mortali, quia cum gravis pœna, sicuti est censura, imponi nequeat nisi ob gravem culpam iuxta regulam iuris, cuius intentio est quod pœna habeat proportionem cum culpa, idest non sit gravior culpa, præceptum quod indicitur sub pœna censuræ, semper supponendum est obligare sub mortali. Sic D. Antonin. Suarez, Sanchez & alii communiter.

§. VIII.

De facultate Prælati aut Capituli Generalis quoad ea quæ in Regula imponunt vel sub pœna tantum, vel solum sub veniali.

Variæ sunt Doctorum sententiæ supra controversiam, num Prælatus aut Capitulum Generale zelo maioris observantiæ seu perfectionis habeant facultatem præcipiendi Religio-

ligiosis in virtute & merito sanctæ obedientiæ, præcepto formali obligante sub mortali ad observantiam eorum quæ in Regula præcipiuntur sub pœna, vel sub veniali tantum. Alii enim volunt, ut Salmanticenses cum Joanne Sanctio, Valentia & Andrea a Matre Dei, Prælatum, vel Capitulum Generale vi suæ potestatis posse graviter, & in virtute sanctæ obedientiæ obligare Religiosos per præcepta formalia ad observantiam illius quod leviter tantum obligat in Regula; alias, dicunt, si Prælatus, Generalis, aut Capitulum generale ius non habeant præcipiendi per præcepta formalia obligantia sub mortali nec ea quidem quæ sunt secundum Regulam, nulla unquam præcipere poterunt, ac ideo perit præceptiva eorum potestas. Nihil enim est magis secundum Regulam quam illud quod in Regula exprimitur & continetur. Communis tamen, &, ut ex probationibus patebit, verior ac probabilior sustinet, Prælatum, & Capitulum Generale non posse præcipere formali præcepto obligante sub mortali quod in Regula obligat solum sub pœna, vel sub veniali. Sed si hoc fiat præcise zelo maioris perfectionis ac observantiæ seu Regularis disciplinæ, idest ad melius esse, posse quidem utrumque hoc facere, quando ita necessitas exigat, ut consulatur laxationi observantiæ quæ non leviter processerit, ne totaliter collabatur. Et hæc sententia plures habet graves auctores, Salam nempe, Bonac. Bordon. Ledesm. Anton. a Spiritu sancto, Passerin. quibus apertissime favent Ius canonicum, Glossa & D. Bernardus. Et quoad primam partem hæc probatur non obscure ex cap. *Gesta* disput. 74 quod est Gregorii epist. ad Natalem Episcopum Salonitarum in regest. lib. 1. epist. 19 ubi habetur. *Iustum est, ut nullus compellatur invitus;* ubi Turrecremata ex Hugone & Glossa advertit colligi, quod Religiosis nolentibus non possit strictior vita addi, argum. cap. *Proclivis* 20. q. 3. cap. *non est hic* 15. q. 1. & ibidem docet Turrecremata, Constitutiones asperiores non posse a Prælatis fieri: nemo vero negabit Constitutionem asperiorem fieri, & invitum compelli crescere, si quod sub nulla culpa, vel solum sub levi obligat, ita præcipiatur, ut obliget in conscientia sub mortali. Hoc comprobat auctoritas D. Bernardi, qui *de Dispens. & voto* cap. 10. ait. *Prælati iussio vel prohibitio non prætereat terminos professionis, nec ultra extendi potest, nec contrahi citra. Nihil me Prælatus probibeat eorum quæ promisi, nec plus exigat quam promisi;* quæ posteriora verba si serio attendantur, nemo plane inficiari potest, evidentem rationem continere. Nam si tota Prælati potestas fundatur in libera promissione, quam quis vovendo facit Deo & Religioni servandi Regulam, nemo non videt, non posse Prælatum ultra hos terminos se extendere, ac imponere subdito onus eo gravius, quod per totam vitam ferre promisit. Quod si in manu seu in potestate Prælati stet imponere obligationes sub mortali circa observantias quæ sub nulla culpa a Regula præscribuntur, manifestissime cuique patere potest, quantum crescat & aggravetur iugum supra id quod fuit promissum. Igitur Prælatus nequit sibi iuste & rationabiliter vindicare huiuscemodi auctoritatem. Etenim Prælatus non est auctor Regulæ, sed præcise custos; unde zelo perfectionis vitæ ac purioris observantiæ nequit novis vinculis ligare, sed sufficit ut ea custodiat vincula quæ ligant, eo modo quo Regula ligare vult & intendit, quia melius plane partes sui muneris aget exigendo observantiam, quam ex promissione solemnis voti subditi reddere debent, & eo modo quo reddere promiserunt. His omnibus adde, plures esse, qui ex Dei amore cupientes perfectiori studio se exercere in Christianæ pietatis officiis, ac se totos ipsius Dei servitio donare, claustralem vitam amplecti statuunt, renuunt tamen se subiicere Religiosis illis Institutis, in quibus deprehenderunt pluribus præceptis ad eorum observantiam sub mortali obligantibus obstringi, ac ideo amant ac seligunt iugum suavioris disciplinæ Religiorum, quas norunt militare sub Regula, quæ obligat ad pœnam tantum, & si ad culpam, non plus quam ad venialem. Hi profecto frustrarentur in suo desiderio, & bona venia esset veluti fraus quæ fieret ipsis, & proditio, si postquam votis solemnibus se tali Instituto submiserunt, ex solo zelo perfectioris utiliorisve disciplinæ novo aggravarentur præcepto, ut ea quæ non obligabant nisi sub pœna aut sub veniali, obligarent sub mortali. Adde insuper, hoc adversari menti sanctorum Fundatorum Religionum, quarum Patriarchæ abstinere voluerunt a multiplicatione præceptorum, ne tepidorum conscientiæ laqueos adderent. Ita suavitate spiritus eorum animos leniendo, potius virtutis affectu, quam mortalis culpæ timore, subditos ad perfectionem dirigere statuerunt, & indocilium ac pervicacium corda pœnis potius corporalibus quam pondere præceptorum in conscien-

...ia obligantium emollire ac compesce-... Cum præcepta ordinarie scelestos non ...utent, & e contra piorum animos plu-...s scrupulis ac timoribus conturbent & ...ant.

Quoad alteram vero partem, nempe si ...geat necessitas providendi ne Religiosa seu ...gularis disciplina prorsus collabatur, & ...m inutiliter adhibita sint validiora reme-...ia iuxta propriam Regulam, videlicet fre-...uentes monitiones, exhortationes, redar-...gutiones, pœnæ canonicæ proprii Instituti, aliaque huiusce generis, tunc plus quam certum est, posse Prælatum, & Capitulum Generale præcepto sanctæ obedientiæ obligante sub mortali præcipere ea quæ sub nulla culpa, aut sub culpa tantummodo veniali obligant ex Regula; & sic expresse tenent Bordonus, Passerinus, aliive supra citati. Etenim cum Superior sit custos Religiosæ observantiæ, & potestas ac iurisdictio qua pollet, ei collata sit in ædificationem, non in destructionem, in talibus urgentioribus circumstantiis adhibere potest hoc extremum remedium quod datum est in subsidium, quando nihil alia remedia proficiant, nempe imponere præceptum obligans sub mortali, quod vi Regulæ vel sub nulla culpa, vel sub levi tantum obligabat, & vere tale præceptum obligabit in conscientia, nec præceptum ita obligans erit in huiusmodi casu supra Regulam, sed secundum Regulam, quæ dat Superiori ius ad utendum mediis necessariis pro illius observantiæ conservatione. Nec conqueri poterunt subditi, quod tali gravi onere frustrata sit eorum intentio in amplectendo Ordine suavioris instituti, & quod hoc sit contra dulcissimum spiritum S. Patriarchæ, qui abstinuit pergravare subditos præceptis obligantibus sub mortali, cum ipsi caussa sint huiusce rigoris, ac proinde conqueri debent de propria contumacia, quæ adeo excrevit, ut ad hoc extremum remedium necesse fuerit devenire, ne ex longiori tolerantia abusus transeat in legem, & hinc tota Regularis disciplina collabatur.

Cæterum advertunt citati DD & alii, quos ipsi allegant, propter unius vel alterius Religiosi culpam non posse Prælatum præceptum imponere toti Communitati obligans sub mortali ad ea, quæ ex Regula non obligant nisi sub veniali. Et sic dicito respective de Provinciali quoad Provinciam, de Generali vel Capitulo Generali quoad Religionem. Hoc enim præceptum ... excedens potestatem Superioris, qui non potest supra Regulam aggravare vivendi modum subditorum innocentium propter vitam relaxatam aliorum. Nam innocentes ius retinent, ut iuxta Regulam dirigantur, esto reliqui ob indisciplinatum eorum morem ac insolentiam illud amiserint. Quare Passerinus prudenter ait, valde reprehensibiles esse Superiores illos, qui non valentes punire, immo nec verbis reprehendere subditos discolos, relaxatos & contumaces, manum imponunt ad præcepta totam Communitatem obligantia, & innocentibus gravia onera præceptorum imponunt; interim etiam remedium non afferunt, sed in peius cuncta procedunt, novas leges nec innocentibus nec discolis observantibus, quia illi censent non teneri sub culpa ad id, ad quod Regula noluit obligare nisi sub pœna, discoli vero quia cum non timeant Deum, parum curant culpam, nisi temporali pœna coerceantur.

§. IX.

De debito pœnæ a subdito subeundæ.

Quia Religiosi, cum homines sint, apti sunt non secus ac sæculares ad delicta perpetranda (& ex hoc rei esse possunt pœnæ a publica potestate sibi infligendæ) & propter eorum exemptionem ab Episcopali iurisdictione, ab Episcopo mulctari nequeunt, expediens non erat hanc immediatam punitivam potestatem Papæ reservari, utpote quæ in locis valde dissitis exercenda sit; & cum potestas dominativa, quam ex vi voti acquisiere Prælati Religionum super subditos, non aliud ius eis conferat nisi paternæ correctionis, cum Religiosi per tale votum se tradant Prælatis tamquam patribus, non tamquam iudicibus; hinc Summi Pontifices in ipsa exemptione Regularium ab Episcoporum iurisdictione, potestatem simul ecclesiasticæ iurisdictionis ad reos coercendos in Regulares Prælatos transtulerunt, ut docent Suarez & Navarrus, qui addunt, magna ex parte auctam fuisse consuetudine, quæ vim legis obtinet, cap. *duo simul de offic. Ordin.*

Quoad pœnas vero quæ a Superiore infligi possunt subdito de gravissimo crimine iudicialiter convicto & confesso, certum est non posse ei imponere pœnam mortis seu mutilationis, cum iudici ecclesiastico hoc a sacris Canonibus vetitum sit, ut cap. *cum non ab homine de iudiciis*, eo quod lenitas ecclesiastica abhorreat a sanguine, ideoque Ecclesiæ mansuetudini tales pœnæ adver-

sen-

sentur; item nec pœnam flagellationis per vicos & plateas, utpote quæ repugnat decentiæ, licet sit sine sanguinis effusione, neque hoc est in usu inter Ecclesiasticos, nec per sacros Canones unquam designatur. Pœna igitur qua puniri potest Religiosus gravis criminis reus, est pœna triremis, sed hæc pœna nunc per SS. Benedictum Papam XIII. sublata fuit, & subrogata pœna carceris, sequestrationis in Conventu, in cubiculo, ieiunii, subtractionis obsonii, vini, & aliæ huiusmodi, quarum tamen duæ priores revera sunt pœnæ iudiciales, aliæ paternæ correctiones. Ieiunia vero debent esse ita moderata, ut reo non detrahatur tanta cibi quantitas, quæ ei necessaria est ad vitæ sustentationem. Sed de hoc fusius suo loco. His igitur positis sit.

Religiosus de crimine gravi contra divinam legem, ecclesiasticam vel Regularem iudicialiter convictus, iustas pœnas subire debet, & hoc apud omnes tamquam certum supponitur. Nam ex quo Superior potest exigere omnium earumdem legum observantiam, & adiunctam habet potestatem iurisdictionis in subsidium, ut resistentes paternis suis monitionibus & punitionibus, pœnis canonicis possit tamquam iudex coercere; ex hoc sequitur, quod si Superior iuste hasce pœnas infligere potest subdito contumaci, hic quoque ex vi voti obedientiæ tenetur in conscientia eas subire, cum non excedant Superioris potestatem, nec debitum subditi in obediendo, cum utraque sint virtualiter & implicite intra limites Regulæ.

Quod si Religiosus innocens ex falsa Superioris præsumptione, etiam servato iuris ordine, damnatus esset ad sustinendam aliquam pœnam, non teneretur ex obedientiæ voto pœnam inflictam subire, dummodo tamen pœna privatim esset exequenda, quia si publice data fuisset ad aliorum exemplum, eam subire deberet; alias scandalum pareret suis fratribus, præcipue iis qui falsa laborarent præsumptione suæ reitatis.

Circa dubia de existentia præcepti Superiorum, vel de eorum valore, inter alios videri potest Rotharius tom. 2. punct. 13. cap. 1. lib. 2. & de dubiis circa materiam de re illicita ibid. punct. 14.

§. X.

De Appellationibus Religiosorum, qui se gravatos credunt in pœna a Superiore locali sibi imposita.

Appellationis subsidium, quo quisque gravatus omni possibili conatu curat se defendere ab iniusto gravamine, ab ipso iure naturæ procedit, quo data est unicuique potestas seu ius se defendendi ab invasore. Appellatio est provocatio a iudicio seu gravamine Superioris ad alium maiorem iudicem seu Superiorem, ut ex can. *placuit* q. 6. Appellatio Religiosi alia est a iudicio idest ab impositione pœnæ facta iudicialiter, idest a Superiore ut iudice, & servato iuris ordine, idest iudicialiter procedente constructo processu, datis defensionibus & pronunciata sententia; alia a correctione, quando pœna imponitur absque strepitu fori iudicialis, & in hoc se gerit Superior tamquam pater. Licet Regulares, multo magis quam alius reus, ob votum obedientiæ suo Superiori se subdere teneantur, eique iusta imponenti obtemperare, nihilominus tamen, quia contingere potest ut excedente Superiore limites suæ potestatis vel æquitatis in pœnis suis subditis imponendis isti graventur, nec ulli ex iure ipso naturæ deroganda est iusta defensio, ut habetur expresse in Iure cap. *Cum iter de exceptionibus*; hinc licet odiosum sit in Claustris nomen appellationis, utpote contentiosum, & indifferenter pro levi etiam caussa usurpatum pacem Religiosam perturbet; tamen Regularibus quoque concessum est ab iniusto gravamine per Superiorem sibi illato remedium appellationis; non enim per votum obedientiæ, quo Regulares suis subduntur Prælatis, tenentur pati per ipsos ultra modum a iustitia punitiva in delinquentes præscriptum, &, quod peius est, luere aliquando pœnas ob crimen non patratum. Verum cum appellatio sit remedium iuris contra iniusta gravamina, idcirco non in omni casu indiscriminatim concessum est Regularibus appellare ab immediato suo Prælato ad Prælatum superiorem.

Hinc certum est, non posse Religiosum sine mortali culpa appellare a suo immediato Superiore, quando certus est pœnam sibi impositam iustam esse, quia graviter lædit Superiorem nota iniustitiæ, & illius iurisdictionem impedire conatur, ut ex D. Bernardo lib. 3. *de Consider.* ad Eugen. Et D. Thomas 2. 2. q. 69. art. 3. ait, *quod appellans*

lans sine caussa, illicite & calumniose se defendit & gerit, & puniendus est. Unde si iure communi, vel in Constitutionibus Ordinis stabilita fuit pro aliquo delicto pœna triremis, carceris perpetui, vel ad tempus &c. damnatus ad talem pœnam nequit nec licite nec valide appellare, quia Prælatus in ea infligenda non excessit iustitiæ terminos, licet ad apicem rigorosæ iustitiæ in iudicio suo se continuerit, quia supposito delicto, iure suo usus est; unde reus conqueri nequit de iudicis sententia, utpote ab illa non gravatus sed a suo delicto. Item pro levibus non est concessum Regularibus subditis appellationis remedium, quia si ita late indultum esset hoc beneficium a lege statutum ad reparandum gravamen, quod supponi nequit in levi pœnæ excessu, facile ac frequenter Religiosa pax perturbaretur in Monasteriis. Quare in hoc sensu intelligendæ sunt prohibitiones factæ Regularibus per summos Pontifices appellandi a suo immediato Superiore, & præcipue in caussa correctionis, ut Alexand. III. in cap. *Ad nostram de appellationib.* & in cap. *Reprehensibilis*. Et rationem reddit cit. Papa Alexand. III. quare, nisi Superior modum excedat, & graviter, non liceat Religioso a correctione suorum Superiorum appellare, scilicet, ne remedium appellationis alicui a Religionis & Ordinis observantia exorbitanti debeat in sua nequitia patrocinium exhibere.

Ex opposito vero Religiosus valide ac licite recurrere potest ad remedium appellationis, etiam in casu correctionis, non iniuste ut inveniat patrocinium nequitiæ, sed iuste ut se tueatur ac defendat ab oppressione, idest a pœna, in qua Superior graviter excedit limites æquitatis, seu ut se subtrahat ab iniusto & gravissimo damno diffamante & denigrante ipsius honorem, vel a gravissima pœna, quæ suo delicto valde est improportionata. Et in hoc casu admittitur ab omnibus, & consuetudine comprobatur usus remedii appellationis in Regularibus, & testatur hic Rotharius, neminem inveniri ex Doctoribus, qui Religiosis in hisce casibus ostium appellationibus claudat; immo tum iura communia, tum particularia hoc illis indulgent, ut habetur cap. *de Priore de Appellat.* & cap. *licet de offic. Ordin.* Roth. Sanch. Pellizz. Palaus & alii. Immo licet vetitum sit Regularibus in caussa spirituali contra suos superiores appellare ac recurrere ad Tribunal laicum etiam sub pœna excommunicationis, præcipue a Bonifacio IX. a Leone X. a Iulio II. Sixto IV. Gregorio XIII. docent Portellus, Antonius a Spiritu sancto cum aliis, eximi Religiosum a tali censura, utpote non inclusum in lege hoc vetante, si recurrat ad iudicem laicum in casu quo notabiliter gravatur a suo Superiore, nec potest vitare vim illatam per viam ordinariam appellationis ad Superiores maiores intra Ordinem, vel quia Superior immediatus talem appellationem non recipit aut impedit, vel quia Superior ille maior, ad quem esset appellandum, longe distat, neque tempore opportuno accurrere potest malo imminenti, quo subditus ab immediato Superiore opprimitur. Dixi *recurrere*, quia cit. Auctores excludunt in Regularibus ad huiuscemodi Tribunalia rigorosam appellationem. Pœnæ vero in quibus Superior excedere potest limites iustitiæ, sunt pœnæ graves, ex quibus oritur notabilis infamia, honorisque denigratio, vel notabilis pœnalitas ac molesta pœnitentia, ut sunt longa ieiunia in pane & aqua, verberationes, carceres, privatio vocis activæ & passivæ, afflictationes, & alia eiusdem generis, quæ in prudenti hominum æstimatione pœnæ graves reputantur.

Tres autem conditiones assignantur a DD. quæ concurrere debent ut appellatio Religiosi sit licita. Prima est si gravamen sit iniustum manifeste, & non tantum probabiliter & dubie: secunda, si gravamen sit notabile, valde molestum, aut famam notabiliter lædens: tertia, si procedere per viam querelæ aut simplicis recursus ad Superiores non æstimetur remedium sufficiens ad subveniendum Religioso iniuste & notabiliter aggravato & oppresso. Sic Fagnan in cap. *de Priore* n. 14.

In casibus vero, in quibus per iura conceditur Regularibus remedium appellationis servandus est ordo Tribunalium iuxta Bullas Summ. Pontificum, & Decretum sac. Congregationis de an. 1587. relatum a Fagnan. in cap. *de Priore de Appellat.* n. 38. Unde appellatio fieri debet a Superiore immediato ad Provincialem, & ita cum proportione a iudice inferiori ad illum qui est immediate Superior, & inde ad supremum ita ut fieri nequeat appellatio ad supremum omisso intermedio, idest a Superiore immediato, seu locali ad Generalem, Nuncium, aut S. Sedem, absque eo quod prius appelletur ad Provincialem, ut tenet Sanchez cum pluribus aliis ab ipso citatis, qui omnes docent, non posse Religiosum relicto Præ-

Prælatis domesticis appellare immediate ad Tribunalia extranea; hoc enim repugnat decori Religionis: dum enim Religiosus oppressus remedium habet domi sine detrimento boni nominis sui Ordinis, iniuste sibi quærit providere recurrendo ad extraneos. Alii tamen non desunt contrarium sentientes, ut Lezzana, Portellus. Verum multo melior videtur eorum sententia, qui volunt standum esse mandato sacræ Congregationis decreto, ut Pellizz. & alii.

§. XI.

De Superioribus, quibus ex vi voti obedientiæ Religiosus parere debet.

Hic non agitur de Superioribus principalioribus, quibus Religiosi in suo voto obedientiam promittunt, qui sunt Deus & Papa, primo quorum vovent seu promittunt Religiosi in sua professione obedientiam, non tamen ipsi immediate, sed mediate, Prælato scilicet qui vicem Dei gerit; alteri vero non solum prout est universale Ecclesiæ caput, sed præcipue ex eorum exemptione ab Episcoporum iurisdictione, prout est principalis Præfectus Religionum, dum ad ipsum spectat eas approbare vel reprobare, earumque leges ac statuta admittere seu confirmare ac reiicere, ut patet ex Innocentio III. & Concilio Lugdunensi in cap. *Religionum de Religiosis domibus*, ac proinde Papa est caput supremum Religionum; sibi subordinans Prælatos Religionum tamquam sibi subalternos in earumdem Religionum regimine, & ab eius auctoritate eorum auctoritas & iurisdictio dependent, ac proinde qui istis Prælatis se donat ac ponit sub eorum regimine, ex natura rei ponit sub Papæ regimine, a quo Prælatorum regimen habet auctoritatem & valorem: unde fit, quod Papa in iis etiam quæ respiciunt illorum modum vivendi, præcipere potest in virtute sanctæ obedientiæ, & Religiosi ex vi proprii voti obedientiæ tenentur illi obedire. De his tamen specialiter hic non agitur, sed de iis Prælatis Religionis, qui sunt ex eius gremio, qui plures sunt.

Superiores intranei seu de gremio, idest Claustrales, hi plures sunt, & sub diverso gradu, alii nempe maiores, alii minores, respective ad ampliorem ac restrictiorem Religionis gubernationem super domorum numerum ac Religiosorum; nempe alius est Generalis, qui auctoritatem habet in tota Religione; alii sunt Provinciales, quorum auctoritas extenditur ad totam Provinciam, alii demum Claustrales seu locales, & horum auctoritas restringitur ad Religiosos particularium Monasteriorum, idest sunt ii, qui præsunt particularibus domibus seu Monasteriis. Religiosum hisce omnibus Superioribus morem gerere debere certissimum est apud omnes, quia isti ex Regula auctoritatem habent ipsi præcipiendi, ac per votum obedientiæ Religiosus eorum regimini se tradidit. Servandus est tamen debitus ordo, ut Generalis præferatur omnibus, inde Provincialis Superiori locali; unde occurrentibus præceptis contrariis, semper Superiori maiori est obediendum, nisi tamen mutata sit circumstantia taliter, ut clarum sit, Superiorem maiorem, qui in absentia præcepit, aliter nunc debere præcipere. Cæterum Superiores inferiores se opponere nequeunt præceptis Superiorum maiorum quibus ipsi subordinantur. Et hoc ita patet, ut non indigeat probatione.

Superiores locales præcipere possunt in iis quæ spectant ad Regularem observantiam in virtute sanctæ obedientiæ, & tenentur subditi ex vi voti eis obedire, & hanc potestatem, cum sint Ordinarii locorum, delegare possunt. Est communis Doctorum, dummodo tamen sint veri Superiores, idest non sint membrum alterius Conventus, ut Superiores in Granciis, seu domibus a Conventu separatis, quæ membra sunt & pars Conventus, ac proinde Superiores horum locorum sunt substituti, & vicesgerentes Superioris localis. Verum circa auctoritatem Superioris localis attendendæ sunt etiam Constitutiones Ordinum, per quas variari potest. Ex dictis sequitur, alios Officiales Conventus, ut sunt Vicarii, Præfecti chori, studii &c. imponere non posse præceptum sanctæ obedientiæ, sed quidquid mandant ac dirigunt, totum fit auctoritate desumpta a Regula, quæ tales Ministros designat, eisque obedientiam præstari mandat.

Religiosus subditus, qui existat in altera Provincia de licentia sui Prælati, adhuc tenetur illi obedire, si per epistolam, aut tertiam personam aliquid ei præcipiat, quia votum obedientiæ sequitur personam, sicut aliqua infirmitas infirmum. Subditus enim ubicumque sit minime eximitur a debito parendi præcepto, quando de tali præcepto facto ei constet. Obedientia enim debita est Prælato non ratione loci, sed personæ sibi subditæ. Sic Passerin. Pellizz.

Religiosus ab uno transiens ad alium Conventum cum obedientia, ut de familia in

hoc

hoc alio moretur, pro toto tempore transitus est Religiosus vagus nullum immediatum habens Superiorem, cum Religiosi ita itinerantes non subiaceant nec Prælato familiæ, a qua discedunt, quia per remotionem cessant esse membrum illius domus, nec Prælato domus ad quam accedunt, cum non sint adhuc incorporati corpori illius familiæ. Sic Antonius a Spiritu sancto, Rothar.

Verum non multum mihi arridet hæc sententia: Nam mihi plane videtur, quod statim ac recepit obedientiam a Superiore se transferendi ad aliud Monasterium de familia, factus est formaliter subditus Superioris loci, ad quem mittitur de familia, ac eidem per talem deputationem est incorporatus, licet nondum materialiter per corporis præsentiam, ita ut si hoc innotescat novo Superiori, possit ei præcepta imponere, & vi voti obedientiæ tenetur ei obedire. Circa vero Religiosos hospites attendendæ sunt Constitutiones aut consuetudines cuiusque Ordinis. Nam in Religionibus ubi tenetur Religiosus, dum iter agit, ire ad pernoctandum in Monasterio Ordinis, si adsit in locis per quæ transit, & ingressus in ea Monasteria, licet hospes, petere benedictionem a Superiore locali, profecto eidem subditur pro eo tempore quo ibi moratur, & eius mandatis obedire tenetur, & saltem in foro externo se conformare legibus & statutis illius loci, non vero interiori, si absit scandalum, secundum Rodriq. & Mirand. Et notat Suarez, hoc naturalem rationem dictare pro morum universitate, ne alias ex discrepantia morum oriatur recti ordinis domus perturbatio. Circa vero alias quæstiones quæ hic fieri solent, videantur Rothar. tom. 2. lib. 2. cap. 1. punct. 4. Pellizz. & alii.

§. XII.

De Voto Castitatis.

Castitas Religiosa est illa virtus, qua Religiosi Deo per votum in sua professione promittunt sese perpetuo cohibituros a quavis tam licita quam illicita venereorum delectatione. In nullis veterum Monachorum professionis formulis, nequidem in Benedictina ulla occurrit professio seu promissio expressa & specialis castitatis seu continentiæ servandæ, immo nec in Benedictina hodierna professionis formula ulla huiusce voti fit mentio (& quod in Benedictina, idem contingit in formulis professionis Carthusianorum, Cluniacensium, Cistercensium, ac Canonicorum Regularium) quinimmo nec paupertatis, ut testatur Petrus Durlandus. Huiusmodi tenoris deprehenditur etiam primæva Carmelitarum Ordinis Regula exarata a S. Alberto: dicitur enim in eiusdem cap. 1. dumtaxat, quod *Priori obedientiam promittat quilibet aliorum, & promissam studeat operis veritate servare.*

Prima regula professionis, quæ prodiit cum explicita mentione castitatis & paupertatis est illa, quæ proposita fuit suis asseclis a S. Francisco: Nam cap. 1. illius Regulæ ita habetur: *Regula & vita Fratrum Minorum hæc est, scilicet I. N. I. C. sanctum Evangelium observare vivendo in obedientia, sine proprio, & in castitate* Et formulam hanc sequuntur singuli Ordines Minorum, qui militant sub hoc S. Patriarcha.

Hanc Minorum formulam alii quoque Ordines secuti sunt. Ita enim nunc vovent, scilicet expressam obedientiam, castitatem, & paupertatem, qui profitentur Regulam S. Augustini, licet in ipsa nulla expressa castitatis professio præscribatur, & hanc nec Ordo Prædicatorum, nec Canonicorum Regularium, tametsi Regulam profiteantur S. Augustini, in sua professionis formula expresse promittunt. Item professioni Carmelitarum Innocentius IV. qui eorum Regulam Albertinam declaravit ac mitigavit, hæc addidit verba: *Cum castitate, & abdicatione proprietatis.* Quoad Monachos vero tum veteres tum modernos, licet in eorum professionis formula mentio non fiat castitatis, huic tamen & olim & nunc semper obstricti fuere: Nam qui Deo Monasticam vitam suscipiendo se dedicat, ac vovet, is profecto se se obstringit vivere iuxta eam vivendi normam quam vovet, & huiusmodi vitæ ratio essentialiter cælibatum includit, seu custodiam continentiæ, sive obligationem vivendi in castitate, ita ut, ait Van-Espen, si cælibatum destruas, ipsum Monachatum destruas.

Num vero professio Monachalis ipsumque votum castitatis implicite emissum, utpote contentum in professione Monastica, irritum redderet Matrimonium contractum, non æque expeditum est. Sed illud expeditum est, votum castitatis sive explicite sive implicite emissum in Religione approbata, hodie Matrimonium dirimere, ac tale votum ponere impedimentum dirimens, ut in cap. Unico *de Voto* in 6. In hoc Decreto declaratur quoque, votum illud dici solemne

lemne & efficax ad Matrimonium dirimendum, quod solemnizatum fuit per susceptionem sacri Ordinis, aut professionem expressam vel tacitam factam in aliqua Religione per Sedem Apostolicam approbata. Constat igitur, nunc hanc efficaciam votorum dirimendi Matrimonium contrahendum, esse ex mero iure positivo, dum talis efficacia hodie tribuitur aliis votis emissis in Religione per S. Sedem approbata. Van-Espen loc. cit.

Votum solemne quod in Ecclesia dicitur castitatis, ut constat ex iam dictis, duplex est; alterum quod in receptione sacrorum Ordinum, alterum quod in professione Religiosa emittitur, & utrumque in tribus effectibus convenit; 1. videlicet dissolvit sponsalia ante illud contracta & irrita reddit illud secuta, cum sponsalia semper censeantur contracta sub illa conditione, nisi ad meliora sim vocatus; & post votum contracta, sint promissio de re illicita, quæ parere nequit obligationem: 2. dirimit Matrimonium quodcumque post illud celebratum; immo in hoc etiam solemnitas voti consistit: Tandem prohibet omnem actum venereum tum internum tum externum, ut communiter omnibus prohibetur; idcirco qui contra hanc prohibitionem delinquit, præter luxuriæ malitiam contra temperantiam, incurrit quoque malitiam sacrilegii contra Religionem. Immo si Religiosus peccans sit etiam sacris initiatus, suam culpam notabiliter aggravat ob duplicem titulum castitatis servandæ, afferentem duplex motivum proximum continentiæ, ac proinde malitiam suam aggravat eo gradu, ut in confessione sit aperienda, & eo magis si violator voti sit Sacerdos, quia volunt aliqui hunc gradum notabiliter augere deformitatem impudicitiæ magis quam simplex Ordo sacer, quia ea longe maiori quadam ratione repugnat quotidie Agnum immaculatum sacrificanti & sumenti, quam aliis ordinatis, ad eidem dumtaxat inserviendum designatis. Item si Religiosus rem veneream haberet cum muliere ligata voto castitatis, hanc circumstantiam explicare teneretur in confessione. Quamobrem insinuationes, quæ omnibus Fidelibus fiunt ad custodiam continentiæ proprii cuiusque status, potiori titulo ordinantur ad Religiosos, utpote qui multo maiori obstringuntur vinculo hanc virtutem colendi. Idcirco canones omnes plurimorum Conciliorum ad tuendam Clericorum continentiam constituti, a fortiori ordinantur ad tutelam continentiæ Religiosorum, hosque premunt & urgent, ut eorum genium sequentes, omni sedulitate effugiant conversationes, colloquia, visitationes, aspectus, & si fieri potest, recordationem mulierum. Nam si hæc tam impense Clericis prohibentur, quanto urgentius interdicta censeri non debent Religiosis Claustralibus? quandoquidem austeritates omnes, pœnalitates, pœnitentiæ, exercitia quæ sacra Ordinum Instituta Religiosorum plus minusve in suis Regulis ac Constitutionibus præscribunt, in illud collimant, ut castitatem in suis alumnis protegant, tueantur & innoxiam servent. Et in hoc maxime cauti & attenti esse debent Religiosi eorum Ordinum, qui consociant contemplativæ vitam activam, utpote qui ob hierarchica ministeria, quæ vi sui Instituti exercent, nempe occasione Concionum, Sacramentalium confessionum, aliorumque misericordiæ operum, iuxta cuiusque horum Ordinum instituta, non raro necessitate inducuntur ad tractandum cum personis sexus fœminei, & præcipue Confessariis opus est cautiori vigilantia, ne in eorum animis aut pœnitentium ignis impuri affectus accendatur, & quam maxime invigilare debent super illas, quas filias vocant spirituales, cum facillime ex frequenti collocutione, tametsi de rebus ad spiritum spectantibus, excitetur quædam partialis affectio, quæ prius spiritualis habetur, idcirco ut plurimum non curatur, sensim vero transit in sensibilem, & si verbis mollibus, munusculis, ac benevolis alatur significationibus, non necessariis visitationibus foveatur, facillime de sensibili convertitur in sensualem, ita ut quod initio credebatur spirituale charitatis vinculum, crudelis diaboli & peccati laqueus deprehendatur.

§. XIII.

De voto Religiosæ Paupertatis.

Paupertas est tertium onus quod suscipiunt Religiosi, & ita Religioso statui obligatio servandi paupertatem est intrinseca, ut sit eidem statui essentialis, ac proinde paupertatis votum, sicuti alia duo, castitatis scilicet & obedientiæ, dicitur substantiale, cum substantia seu essentia Religionis in hisce tribus votis præcipue, ne dicamus unice, consistat; idcirco paupertas adeo annexa censetur (ait Van Espen) Regulæ Monachali, ut contra eam nec Pontifex licentiam concedere possit, sicut respondit Innocentius III. in cap. 6. *de statu*

Monachali. Hanc enim Lupus tom. 4. Schol. pag. 55. dicit *pensionem essentialem Evangelicæ perfectionis, ac Monasticæ professionis*. Quare, uti diximus de castitate, licet formula usitata professionis Religiosæ expressam mentionem non faciat paupertatis, nemo tamen dubitat, ipsius votum in professione Religiosa non includi, cum nemo unquam ambigerit, quin Monachalis professio includeret consiliorum Evangelicorum observantiam, & illud præsertim, quod Christus assequendæ Evangelicæ perfectioni opportunissimum hisce verbis expressit: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus*. Unde

Paupertas Religiosa est abdicatio cuiuscumque dominii rerum terrenarum. Materia igitur remota paupertatis sunt bona omnia externa, nempe omne pretio æstimabile per pecuniam comparandum. Materia vero proxima est non solum dominium quodcumque rerum temporalium, quod est ius seu facultas disponendi de re aliqua pro libitu suo, sed etiam usus fructus, idest ius utendi ac fruendi simul re alterius, salva substantia, puta fructibus agri, quibus vesci potest usufructuarius, & quæ supersunt vendere ac donare, salva agri seu arboris substantia; usus, qui est ius utendi re aliena, non vero fruendi, salva itidem rei substantia, puta ius utendi fructibus vineæ ad proprium usum, non tamen donandi, vendendi; possessio, quod est ius insistendi rei non vetitæ possideri, videlicet rem externa actione iuste acceptam detinendi. His omnibus iuribus expoliat Religiosa paupertas, unde solemne votum huiuscemodi paupertatis emittens, cuiuscumque horum iurium perpetuo incapax redditur, quia includunt aliquod dominium, & sunt res pretio & pecunia æstimabiles.

Itaque vi voti paupertatis Religiosus solemniter professus incapax est in particulari omnis dominii proprietatis, similisve iuris bonorum temporalium, sive mobilium, sive immobilium, ita ut nihil sibi proprii, etiam vel minimum, vindicare potest, nec rem quamcumque, tametsi victui suo subservientem, ita habere, ut de illa independenter a voluntate Superioris disponere prætendat, ut præscribit S. Benedictus in cap. 33. suæ Regulæ, & Cassianus in Regula cap. 72. & S. Isidorus in sua Regula cap. 5. ubi sic: *Monachi in suis cellulis quidquam.... Sine Regulari dispensatione habere vel possidere non præsumant*. Non privat tamen [illegible]

sistente in ea actione qua homo utilitatem percipit ex re aliqua, in quam cæteroquin ius nullum proprie tale, sed solum improprie habet. Huiuscemodi usui facti correspondet tum habitualis, tum actualis rei detentio, ut illa homo utatur quando ipsi opus sit, quemadmodum Religiosus utitur vestibus, libris &c. suo usui concessis; quæ detentio vere non est possessio, sed potius quidam moraliter continuatus usus facti, qui proinde non includit possessionem, cum exerceatur non nomine proprio, sed alterius, Superioris nempe vel Religionis, quæ talem usum Religioso concedit. Usus facti in tali sensu plane non comprehenditur, nec comprehendi potest sub voto paupertatis, non solum si talis usus versetur circa necessaria ad vitam, quia tunc iure naturali excluditur a voto paupertatis, sive circa alia naturalia & convenientia, ut Religiosus aptus reddatur ad inserviendum Religioni v. g. circa usum librorum, quia Religio tenetur de his suis alumnis providere ad finem Instituti consequendum.

§. XIV.

De permissione voti Paupertatis possidendi bona immobilia in communi.

Cœnobitæ, seu Monachi, qui prioribus Ecclesiæ sæculis floruerunt olim in Ægypto, & vitam communem ducebant secundum eorum Institutum, ut de his refert S. Augustinus lib. 1. cap. 13. nihil omnino proprium possidebant, nec cuiquam onerosi erant in eleemosynis pro eorum sustentatione colligendis, sed quidquid ad victum ac vestitum ipsis opus erat, absque divinarum laudum intermissione, operibus manuum suarum quærebant, immo & plurimum laborando, & parce vivendo subsidium egenis etiam ac peregrinis subministrabant. Theodoretus quoque ita de iisdem Monachis scribit: *In Ægypto ferunt quædam esse Monasteria, quæ virorum habent quinque millia opus facientium, Deumque interea laudantium, qui opificio suo non solum victum parant necessarium, sed peregrinis etiam egentibus subveniunt*. Socrates lib. 4. *Histor.* cap. 23. habet, *quemdam Solitarium ita dixisse, Monachum qui opus non faceret, non secus ac alieni cupidum indicatum iri*. Sane opus manuum universis Monachis, tam per Orientem, quam per Occidentem summopere commendatum fuisse, tum ex Scriptis, tum ex Historiis pristinis, tum Monachorum Re- [illegible] ur in Regula S

Benedicti cap. 48. ubi ait: *Otiositas inimica est animæ, & ideo certis temporibus occupari debent fratres in labore manuum, certis iterum horis in lectione divina*. Ita S. Isidorus in sua Regula cap. 6. Sic S. Albertus sæculo XIII. præscripsit Fratribus Montis Carmeli, & hoc idem S. Franciscus inculcavit, ut infra dicetur. Et sic loquuntur Regulæ Monachorum Orientalium, quas brevitatis gratia præterire censeo.

Hinc sequitur, quod Paupertas non impedit bona in communi possidere: quamvis enim, ut vidimus, apud antiquos Monachos mos esset & regula vivendi ex operibus eorum manuum, & minime ex possessionum redditibus, vel Fidelium eleemosynis; nihilominus cum in Regula S. Benedicti non præcipiantur manualia opera, nisi quando necessitas occurrat; proinde supponit, quandoque necessitatem aut paupertatem opus hoc non exigere; unde simul supponit, ex aliquo alio bono quod habeat Monasterium, posse Monachorum sustentationi provideri; idcirco possessionem bonorum in communi suis Monachis S. Benedictus in sua Regula non excludit; eo vel maxime quod cap. 58. præscribit, ut Novitius ante professionem bona sua vel pauperibus distribuat, vel Monasterio conferat, nihil ex illis sibi reservans. Sic S. Isidorus cap. 4. & S. Augustinus epist. 109. cap. 4. Igitur non tantum ex opere manuum, sed ex iis etiam quæ in Religionem ingredientes Monasterio obtulerant, Monachi vivebant.

Immo non solum plura bona obtinuere Monasteria ex oblatione Monachatum ingredientium, sed etiam ex liberalitate fundatorum, & aliorum etiam Fidelium, quamplurima bona sensim ad Monasteria devoluta sunt, immo in tanta copia, ut cum hoc fieri cœpisset cum non levi Principum ac familiarum gravamine, Principes suis legibus modum posuerunt, impediendo scilicet ne Fideles res immobiles in Monasteria, Capitula, aliaque corpora ecclesiastica, quæ *manus mortua* dicuntur, quovis titulo transferrent. Ita enim factum fuit in Gallia ac Belgio per Philippum Pulchrum ann. 1451. & Carolum V. ann. 1514. & alibi simili modo provisum fuit. Nec huiuscemodi statuta violant ecclesiasticam immunitatem (ait hic Van-Espen,) cum Principes in hisce legibus non disponant de rebus ecclesiasticis sive ad Ecclesiam iam spectantibus, sed de rebus suæ iurisdictioni subiectis, & eatenus sibi propriis; ac proinde interdicere possunt, ne ad ecclesiasticos sive manus mortuas bona illa transferantur, præsertim quia per illam translationem quodammodo eius iurisdictioni subtrahuntur, nec iura Principum salva & integra esse possunt. Et equidem si licet privato etiam cuicumque præcavere ac vetare, ne sua bona ad Ecclesiam transferantur, ut contingit præcipue in instituendis fidei commissis, dum per huiuscemodi leges institutionesque statuitur ne huiuscemodi bona quovis modo seu contractu distrahantur, idest de his disponatur, nequidem Ecclesiæ illa relinquendo, nec ex tali dispositione violari censetur immunitas seu libertas ecclesiastica; non minori, immo potiori ratione licitum erit Principi hoc statuere, quando ex tali translatione in Ecclesiam seu manum mortuam sua iura inverti prævidet.

§. XV.

De Paupertate Mendicantium.

Post Monachorum Instituta sæculo undecimo iam elapso, post Concilium Lateranense sub Innocentio III. prodiere Ordines Religiosorum, qui dicuntur Mendicantes, & Ordines illi Mendicantes nuncupantur secundum Glossographum ad cap. unic. *de excessib. Prælat.* in 6. in verb. *Mendicantes*, qui victum percipiunt ex publico quæstu, seu ex incerta mendicitate, & qui ex Regula vel Constitutionibus, redditus, sive possessiones habere non possunt. Hæc definitio sumpta est ex cap. *unico* §. *confirmatos de Religiosis domibus* in 6. ubi dicitur: *Religiosis Mendicantibus, quibus ex Regula interdicitur immobilium possessio, per quæstum publicum tribuere victum solet incerta mendicitas*. Inspecto igitur iure communi Religiosi dicti Mendicantes nec in communi redditus seu possessiones habere possunt, sed suam sustentationem ex eleemosynis, tum ultro oblatis, tum ostiatim emendicatis, ut pauperes, accipere debent. Duæ autem, ex ante dictis, huiuscemodi Mendicantium Ordinum sunt classes: alii tales sunt ex Regula, alii ex Constitutionibus, ipsi Regulæ quam profitentur, postea adiectis. Prioris generis sunt soli Franciscani, quorum Regula a S. Francisco dictata, & ab Honorio III. approbata in Constitut. quæ incipit *Solet annuere* 5. in Bullario Romano. cap. 6. hæc habet: *Fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem, sed tamquam peregrini & advenæ in hoc sæculo, in paupertate & humilitate Domino famulantes, vadant pro eleemosyna confidenter.*

Hæc ſunt verba Regulæ S. Franciſci expoſita in cit. Bulla. Intentio tamen S. Franciſci fuit, quod non primario & abſolute victum quærerent ſui Fratres ex eleemoſynis emendicatis a Fidelium pietate, ſed ex opere manuum ſuarum, ut conſtat ex ipſius Patriarchæ teſtamento, quod eidem Bullæ ſubiicitur in Bullario; ubi de profeſſione paupertatis iiſdem præſcriptæ ita loquitur: *Et ego manibus meis laborabam, & volo laborare, & omnes alii fratres mei firmiter volo quod laborent de laboritio, quod pertinet ad honeſtatem, & qui neſciunt, diſcant, non propter cupiditatem accipiendi pretium laboris, ſed propter exemplum, & ad repellendam otioſitatem. Et quando non daretur pretium laboris, recurramus ad menſam Domini petendo eleemoſynas oſtiatim.*

Cum enim aliæ Regulæ Monachorum, qui Ordinem S. Franciſci præceſſere, horum reddituum ac poſſeſſionum etiam in communi meminerint, merito S. Franciſcus dicitur primum huius Inſtituti fundamentum poſuiſſe, ac ideo iure merito dici poteſt primus Ordinum Mendicantium fundator. Nam & Dominicanos, qui Regulam S. Auguſtini a ſuo Fundatore acceperunt, cum hæc non loquatur de abdicatione in ſuis primordiis, redditus, fundos, quin decimas, & Eccleſias cum ſuis proventibus in communi poſſediſſe conſtat ex Bulla Honorii III. huius Ordinis confirmatoria, quæ incipit *Religioſam vitam*. Verum cum B. Dominicus ac eius Fratres optarent imitari, ut dicitur, exemplum S. Franciſci, quadriennio poſt Ordinis confirmationem, in generali Capitulo Bononiæ celebrato, facta bonorum omnium abdicatione, Conſtitutione in Capitulo edita ſanxerunt, ne in poſterum bona poſſidere liceret, ac exinde vivere cœperunt ex eleemoſynis etiam *ex mendicato* perceptis. Ita ex Regula dici nequeunt Mendicantes Eremitæ S. Auguſtini, utpote qui eamdem habeant Regulam ac Dominicani. Similiter nec Ordo Carmelitarum, cum Regula Albertina recepta ab Alberto Patriarcha Hieroſolymitano dum habitarent in Monte Carmeli, quam confirmavit Innocentius IV. & quam ipſi ſequuntur & profitentur, bonorum poſſeſſionem in communi reddituumque non interdicat. Circa tempus vero, quo hi Ordines cœperint annumerari Mendicantibus, ac ut tales recogniti, & probati ſint a Pontificibus, veriſimile cenſet Van-Eſpen hos Ordines ſenſim, & citra ullam ſpecialem expreſſamque Pontificum Conſtitutionem Ordinibus Mendicantibus fuiſſe annumeratos, cum de huiuſmodi Ordinum paupertate nullum habeatur documentum, niſi circa medietatem ſæculi XIII. Nam circa ea tempora Alexander IV. qui immediate ſucceſſit Innocentio IV. per ſuam Bullam, quæ incipit *Licet Eccleſia*, 6. in Bullario Rom. iuxta diſpoſitionem, quam ſtatuerat ſuus præceſſor Innocentius, ut ex S. Antonino refert Azor. *Inſtitut. Moral.* t. 1. lib. 12. cap. 23. varias Eremitarum Congregationes, *S. Gulielmi*, ſcilicet, *S. Auguſtini*, *Ioannis Boni de Fabali de Britinnis* redegit in unum corpus ſub denominatione *Fratrum Eremitarum S. Auguſtini*, eiuſque Regula ac uniformi habitus delatione, eos, ut habetur in eadem Bulla §. 6. decrevit liberos fore in perpetuum ac exemptos a recipiendis poſſeſſionibus aliquibus vel habendis; ſed ut more *Prædicatorum & Minorum* cibo mendicato viverent, ad populum conciones haberent, pœnitentium confeſſiones exciperent, & cæteras functiones obirent. Tempore tandem Bonifacii VIII. ideſt ſub finem ſæculi XIII. aut initium XIV. Ordines Carmelitarum & Eremitarum S. Auguſtini Ordinibus Mendicantium ſtabiliter annumerati fuere, atque ut tales agniti ac recepti; ideoque ab eo tempore paſſim quatuor famoſi Ordines Mendicantium ſunt recenſiti, *Prædicatorum* ſcilicet, *Minorum*, *Eremitarum* S. Auguſtini, & *Carmelitarum*, de quibus ita habetur in Synodo Colonienſi ann. 1536. part. 4. cap. 7. *Aliquot retro ſæculis in Eccleſiam recepti ſunt Mendicantium Fratrum Ordines, qui Parochorum in verbi miniſterio cooperarii forent.* His quatuor Mendicantium Ordinibus plures alii acceſſerunt, ut *Minimi* S. Franciſci de Paula, *Clerici Regulares Societatis Ieſu* &c. Conſtat igitur ex dictis, Ordines Mendicantes partim ex Regula, alios ex conſuetudine, alios ex Conſtitutionibus jampridem poſſeſſioni bonorum etiam in communi renunciaſſe, ac vivere elegiſſe ex ſolis eleemoſynis etiam oſtiatim emendicatis. Van-Eſpen.

Verum tametſi hujuſmodi paupertas maxime conveniat Religioſis Ordinibus, qui non ſolum ad contemplandum, ſed etiam ad contemplata aliis tradenda, ſicuti docet S. Thomas, ſunt ordinati, dum ita magis expediti redduntur ab omni temporalium cura, ac ſolicitudine; quia tamen ex nimia multitudine Mendicantium Ordinum & Religioſorum perdifficile & moleſtum factum fuit tantum Religioſorum numerum Fidelium eleemoſynis ſuſtentari, ut de priori-

bus

us etiam temporibus Mendicantium ad an. 258. refert Matthæus Parisiensis in suo *Monastico*, *quod non amplius sufficeret ad tot religiosos plebeiis eleemosynis sustentandos*, *quas populus elargiri consueverat*: Et cum in posterum semper plus creverit Religiosorum numerus, & Religiosorum prior fervor decresceret, & laicorum affectus in eos de ervesceret, ac proinde cum eleemosynarum ollectio difficilior facta fuerit ac non pa- um remissior; inde incommoda ac molestiæ, quas secum affert altissima paupertas on admittens ullam bonorum ac redditu um ossessionem, iubensque ex fidelium liberalitate quasi mendicato vitæ necessaria exectare, valde excreverunt: quibus ferenis (ait hic Van-Espen) cum pene non ufficerent illi quoque, qui ad vitæ Monaticæ perfectionem aliquatenus pervenerunt, dcirco multo minus qui summæ perfectionis non sunt capaces; inde plurimæ inordinationes, & ipsa quoque Regularis disciplinæ collapsio tandem in multis Monasteiis secutæ sunt. Hinc prudentiores in huiuscemodi circumstantiis propius expendentes, difficulter sine magnis incommodis absque communibus redditibus Ordinem eiusque disciplinam in sua puritate consistere osse, consultius censuerunt ac crediderunt, ut illi saltem Ordines, quibus vetitum non est ex Regula, sed tantum ex Constitutionibus bona possidere, ab his Constitutionibus non nihil recederent, atque ad Regulam, quæ redditus & possessiones in communi habere permittebat, redirent. Ita visum est expedire etiam D. Thomæ, ut in ius Opusc. 17. cap. 16. propter eos qui non sunt summæ perfectionis capaces. Et cum oc pluribus in Religionibus vel per indultum Sedis Apostolicæ, vel per contrarias Ordinis Constitutiones inductum esset, Concilium Trid. sess. 25. *de Regularib.* cap. 3. id robavit, concedendo universim Monasteriis mnibus utriusque sexus; exceptis Conventibus Fratrum *Capuccinorum & Minorum de Observantia*, quibus præcipue ex Regula bonorum & redditiuum possessio prohibetur, t deinceps bona immobilia possidere posint. Immo ut consuleret in posterum hisce incommodis, quæ ex nimia Monasteriorum egestate, & necessariorum ad vitæ sustentationem carentia nata sunt, statuit, ut in prædictis Monasteriis is tantum numerus constituatur, ac in posterum conservetur, *qui vel ex redditibus propriis Monasterii, vel ex consuetis eleemosynis commode vivere possit*. Illi tamen Ordines Mendicantes, quibus facta est talis concessio, bona immobilia ac redditus possidendi in communi, adhuc relicta est facultas emendicandi, tamquam partiale medium, quo necessaria vitæ curare valeant, ac proinde adhuc inter Ordines Mendicantes comprehenduntur. Van-Espen. Non repugnat igitur Religiosæ paupertati, bona immobilia ac redditus in communi possidere, quæ bona distrahi nequeunt vel expendi, nisi de licentia Capituli, Superiorum, &c., prout unaquæque Religio in suis statutis constituit. Hinc clare deducitur Religiones huiusmodi capaces esse hæreditariæ successionis ab intestato, vel ex testamento, ut habetur etiam in Clementina *Exivi de verbor. significat.* Et in Tridentino sess. 25. cap. 3. *de Regularib.* Unde ex hoc fit primo, quod si eorum Religiosi non disponant ante professionem de suis bonis ac iuribus, iure hæreditario in his omnibus succedit Religio seu Monasterium; immo succedit quoque in Maioratibus, quos Religiosi vel ante professionem possidebant, vel qui ad illos post professionem deveniunt: idcirco omnes redditus donec vivit Religiosus, ipse possidet, nisi forsan in eorum fundatione tacite vel expresse Religiosi excludantur. Fit 2. ut hæreditas vel legatum relictum Religioso post professionem, cum ipse incapax sit dominii, pertineat non ad ipsum, sed ad Monasterium.

Circa vero Ordines S. Francisci, ut sunt Capuccini & Minores de Observantia, qui tenent Regulam Fundatoris quoad partem etiam bona immobilia & redditus non possidendi, & sustentationem quærendi ex labore manuum & ex mendicitate, scilicet ex eleemosynis ostiatim emendicatis, sed ex mendicitate in casu tantummodo necessitatis, scilicet quando labores manuum satis non forent; quoad laborem manuum, quem vult omnino S. Fundator in suis Fratribus pro eorum sustentatione, ne Fidelibus sua mendicitate gravamen afferant, ut antea diximus ex cap. 5. ipsius Regulæ & ex suo Testamento, ubi apertius hoc indicat; explicans hoc punctum Nicolaus III. in cap. *Exiit de verbor. significat.* in 6. verba illa esse iuxta formam seu modum loquendi censuit, ac definivit Pontifex non fuisse intentionem instituentis, manuali labori seu operi eos subiicere, seu ad hoc illos arctare vacantes studio vel divinis officiis & ministeriis. Et ante Nicolaum III. docuit S. Thomas, Religiosos posse vivere ex eleemosynis primo propter necessitatem, quæ pro-

venit vel ex corporis infirmitate, unde labore manuum victum sibi curare non valeant, vel si illud quod ex labore manuum conquirunt, ad sustentationem non sufficiat. Secundo, si Prælatorum auctoritate prædicent, vel altari ministrent, & sacramenta conferant, vel si etiam studio sacræ Scripturæ ad communem Ecclesiæ utilitatem insistant. Et post hæc subiungit Angel. Doctor: *Si vero aliqui sint Religiosi, qui absque necessitate vel utilitate quam afferunt, velint otiosi de eleemosynis quæ dantur pauperibus vivere, hoc est illis illicitum*. Et similia habet S. August. lib. *de opere Monachorum*. Van-Espen. Igitur iuxta D. Thomam, cui variis in locis consentit S Bonaventura, Religiosi ex eleemosynis vivere possunt, tametsi manibus non laborent, si pro Ecclesia Dei spiritualiter & utiliter laborent, atque hoc fere unico titulo hodie Fratres Mendicantes ad colligendas eleemosynas admittuntur, & mos passim obtinuit, ut Religiosi ad civitates cum facultate eleemosynas ostiatim petendi, sive, ut aiunt, quæstuandi admittantur, ut sint Parochorum coadiutores, subsidiarii, & cum onere inserviendi populo in spiritualibus, ubi id necessitas postulatit. Van-Espen.

Porro quocumque titulo hæc Religiosa mendicitas, seu eleemosynarum quæstus instituatur, certum est hoc faciendum esse cum ea moderatione ac modestia, quam ipsi Ordinum Fundatores præscripserunt, & præcipue primus mendicitatis auctor S. Franciscus, qui eo ipso quod non intendat, nisi necessitate urgente hunc quæstum debere exerceri, quando nempe ex manuum operibus sufficientia ad sustentationem percipi nequeant, significare vult, ut cum frugali modestia seu discretione fiat, ita ut Religiosi viventes ex eleemosynis attendere debeant, se tamquam pauperes & advenas vivere in hoc sæculo, & hæc præ aliis Ordinibus est Mendicantium professio, atque eo titulo paucis tam in victu quam in vestitu debent esse contenti, ut non obscure innuit D. Thomas 2. 2. q. 188. art. 7. in corpore, & præcipue ne multum Fideles ex tali Religiosorum quæstuatione graventur: unde ex defectu talis moderationis nunc temporis in victu ac vestitu apud Ordines Mendicantes, ait Caietanus, fit, ut plus solicitudinis afferat, ipsa teste experientia, vivere ex eleemosynis, quam ex moderatis possessionibus: *Nam*, inquit, *quod triginta Religiosi hodie exigunt, ante centum forte sufficiebat*. Van-Espen. His etiam addi potest nimia distractio, quam solicitudo copiosæ emendicationis pro commodiori sustentatione affert saltem quæstuantibus, qui frequentius coguntur exire e Monasteriis, ac per loca, domosque sæcularium cursitare, non sine magno periculo aliorum spiritualium incommodorum, & præcipue in castitatis nitore, ex frequentiori mulierum occursu ac cum eisdem confabulationibus occasione eleemosynas exquirendi.

Cæterum ne eleemosynarum quæstu, qui fit per Religiosos Mendicantes, nimis populi graventur, damnum propter obventiones suarum necessitatum pauperibus afferatur, ac ne relaxatio in Religiosis inducatur, & apud gentes locorum Religiosi invisi ac contemptibiles fiant, Superiores Ordinum, præcipue eorum qui vivunt ex solo quæstu, debent esse valde circumspecti in augendo Religiosorum numero, ne simul augeantur eorum necessitates, quæ frequenter non exigua secum trahunt incommoda, ac molestias, quibus ferendis pœne non sufficiunt etiam illi, (ait. Van-Espen) qui ad vitæ Monasticæ perfectionem iam aliquatenus pervenerunt. Hinc plurimæ deordinationes, & ipsa quoque Regularis disciplinæ collapsio tandem in multis Monasteriis secutæ sunt. Et de hoc luculentissimum testimonium sunt exempla aliorum temporum, quando multi, & principaliores minus perfecti, animo Christiano ferre non valentes molestias, & incommoda ex nimia paupertate provenientia, ut se a molestiis, & indigentiis eximerent, recurrerunt ad media ab instituto suo, & mente Patrum aliena, ac ipsius Religionis disciplinam enervantia, immo quæ ipsi populo, ac Clero hos Ordines odiosos reddiderunt, sicuti contigit in ipso Ordine Seraphico, eodem ipso sæculo, quo primum exorti fuere Mendicantes; de quo gravissimo inconvenienti valde conquestus est Seraphicus Doctor S. Bonaventura tunc Ordinis Minorum Minister Generalis electus, in duobus suis epistolis ad Provinciales, & Custodes sui Ordinis, quarum prior est huius tenoris: *Perquirenti mihi caussas, cur splendor nostri Ordinis quodammodo obscuratur, Ordo exterius inficitur, & nitor conscientiarum interius defædatur, occurrit negotiorum multiplicitas, qua pecunia nostri Ordinis paupertati super omnia inimica avide petitur, incaute recipitur, & incautius contrectatur. Occurrit quorumdam Fratrum curiositas, quæ sentina est omnium vitiorum, qua plurimi consopiti, monstruosum quemdam statum inter contemplativam, & activam*

eligentes, non tam carnaliter, quam crudeliter sanguinem comedunt animarum. Occurrit evagatio plurimorum, qui propter solatium suorum corporum, gravando eos, per quos transeunt, non exempla post se relinquunt vitæ, sed scandala potius animarum. Occurrit importuna petitio, qua omnes transeuntes per terras adeo abborrent Fratrum occursum, ut eis timeant quasi prædonibus obviare. Occurrit ædificiorum constructio sumptuosa, & curiosa, quæ pacem Fratrum inquietat, amicos gravat, & hominum iudiciis multipliciter nos exponit. Occurrit multiplicatio familiaritatum, quam Regula nostra prohibet, ex qua suspiciones, infamationes & scandala plurima oriuntur. Occurrit improvida commissio officiorum, qua Fratribus nondum usquequaque probatis, nec carne maceratis, nec spiritu roboratis imponuntur officia vix portanda. Occurrit etiam sepulturarum, & testamentorum avida quædam invasio non sine magna turbatione Cleri, & maxime Sacerdotum. Similia deploravit in alia epistola S. Doctor ad Provinciales, & Custodes Ordinis sui iterato data, & in Ordinis annalibus, ac temporis illius Historiis latius relata. Van-Espen.

Ulterius, cum hodie pœne solo laboris spiritualis titulo eleemosynæ a populo petantur, & eo intuitu populus illas elargiatur; hinc Ordines isti attendere debent, ne populus nimium gravetur sustentatione eorum, qui ad spiritualem hunc laborem impendendum nullatenus conducunt; ac proinde, ait Caietanus, non deberent omnes ad harum Religionum professionem recipi, sed soli idonei ad officia prædicandi, confessiones audiendi, &c. Van-Espen cit. Hac de caussa Civitatum Magistratus seu Consilia, in admissione Ordinum Mendicantium, numerum pro eorumdem ordinaria Religiosorum familia solent limitare. Item in Eleemosynis colligendis solicite cavere debent, ut tollatur omnis suspicio cupiditatis & avaritiæ, quod prædicatio, cæteraque spiritualia officia quæstus gratia non instituantur. Van-Espen cit.

Hi autem Ordines, qui pro eorum sustentatione bona redditusve in communi possident, cavere debent, ne copiosior opum reddituumve affluentia occasio sit quod disciplina Regularis relaxetur, ac ne fervor charitatis tepescat. Tanta enim rerum abundantia, cum viam aperiat vitæ nimis pro Religioso statu commodiori, efficit ut sensim recordatio ac exercitium pereant mortificationis, humilitatis, frugalitatis, quæ graviter incumbunt Religiosis, & via sunt ad perfectionem, per quam vi eorum professionis incedere tenentur, ut de suo Ordine Cisterciensi ait D. Bernardus epist. 142. *Ordo noster abiectio est, humilitas est, paupertas est;* Nam sicut temporalium indigentia augere solet solicitudinem charitatis in proximo subveniendo, sic opulentia ab huiusmodi pietatis officiis divertere consuevit ut docet his consone D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 7. ubi ait, *quod habere superabundantes divitias in communi sive in rebus mobilibus, sive immobilibus, est impedimentum perfectionis ... habere autem eorumdem quantum sufficiat ad simplicem victum, perfectionem Religionis non impedit.* Et in hoc proposito sapienter ait Van-Espen, difficile esse in tanta divitiarum copia, quæ in pluribus Abbatiis habetur, paupertatem in omni vitæ genere servare, ac nihil in mensa, supellectili, domo aut comitatu habere, quod non paupertatem, & mundanæ gloriæ contemptum præseferat, & testatur, quod in ipsam divitiarum copiam plures viri Religiosi, disciplinæ Regularis & perfectionis collapsionem refuderint. *Postquam* (ait Trithemius homil. 7.) *census Monachi habere cœperunt & redditus, pristina mox humilitatis studio defecerunt, crevit paulatim cum divitiis temporalium superbia. Quamdiu fuere pauperes Monachi, Deum in veritate coluerunt; postea vero quando divitiis abundare cœperunt, simplicitatem fugavit duplicitas. Integritas namque observantiæ Regularis abundantiam peperit rerum temporalium, sed paulatim divitiæ Monachorum puritatem Ordinis funditus extinxerunt.* Et revera tantam vim habet divitiarum abundantia, ita venefica ipsa est Religiosæ disciplinæ ac sanctitati, ut in Cisterciensibus nimis a Principum liberalitate in ipsis suis primordiis ditatis, ob earumdem divitiarum copiam tanta sensim inoleverit disciplinæ Regularis corruptela, ut satis non fuerit S. Robertus eorum Fundator, suo exemplo & monitis suos Monachos ad pristinam disciplinam revocare, sicut testatur Papebrochius in Commentario prævio ad vitam S. Roberti; & Summus Pontifex Alexander III. cap. 3. *de statu Monachali*, huius Ordinis tam insignis in suo ortu ob exactam Religiosæ perfectionis observantiam, tam celerem collapsionem altissime deploravit. Van-Espen.

Item cavere debent Religiones, ut bona, quæ eorum statui superflua sunt, non retineant, & multo minus cumulent; quia si ipsis laicis omnino illicitum est superflua statui

statui & personæ avide retinere, utpote qui teneantur pauperum inopiam iisdem sublevare ex illo Christi præcepto: *quod superest da pauperibus*, multo magis hoc incumbit Religionibus opulentibus, quæ Deo vovent vivere in paupertate. Quocirca si non vacant a gravi culpa sæculares si superflua in Eleemosynas pauperibus non erogent, sed potius impendant in novas, eorumque statui supervacaneas vanitates, voluptates, ac tripudia, falso censentes, sic ea expendendo eis non superesse, dum finem ullum non habent homines in vanitatibus excogitandis; multo magis gravabuntur conscientiæ superiorum Religiosorum Conventuum contra charitatis præceptum, si superflua personis statui pœnitentiæ & voto paupertatis obstrictis expendent in novas commoditates curandas, in nova solatia, in nova mobilia etiam ecclesiastica, quando iam convenientissima ac satis decentia habeant, & non in sublevanda inopia pauperum, quorum tanta est ubique cuiuscumque status miserabilium personarum copia; & eo magis quia bona quæ Religiosa loca possident, sunt bona ecclesiastica idest piæ oblationes ac legata Fidelium relicta Ecclesiis, ecclesiasticisque locis, cuiusmodi sunt Monasteria Religiosorum, ac proinde cum indivisibili onere, quæ superfunt Religiosorum sustentationi ac decenti Ecclesiarum ornatui, in subsidium pauperum erogandi, ut sæpe definitum fuit a sacris Canonibus, qui semper appellarunt huiusmodi bona *vota Fidelium*, *pretium peccatorum*, *patrimonium Christi & pauperum*; & ad hunc finem ea Fideles Monasteriis obtulerunt ac legarunt, nempe ut in pios usus iuxta intentionem ac morem Ecclesiæ impenderentur; idcirco quæ superessent moderatæ Religiosorum sustentationi & satis decenti Ecclesiæ cultui, in pauperes erogarentur.

§. XVI.

De variis modis quibus violari potest a Religioso votum paupertatis, ac contra hoc votum delinqui.

Posito, ut constat ex antea dictis, quod votum paupertatis habeat de natura sua omni prorsus dominio expoliare Religiosum hanc voventem, sicut dominium super rem aliquam tripliciter exerceri potest, eam scilicet recipiendo, possidendo seu retinendo, ac ipsa utendo; ita triplici modo contingere potest huiuscemodi votum violari, ac ideo contra ipsum delinqui, nempe aut male acquirendo, seu recipiendo, aut male possidendo, aut denique male utendo. Quare Religiosus nullam rem temporalem pretio æstimabilem sine Superioris licentia potest accipere, retinere, consummere, destruere, permutare, alienare, donare, ac ea uti. Non potest enim Religiosus habere, nec tractare aliquid, idest eo uti tamquam re sua, voluntate propria ac auctoritate, seu proprio arbitratu ac nomine, seclusa Superioris dependentia & consensione; & paratus esse debet exui omni possessione & usu quocumque momento, quo Superior iusserit, nec potest quidquam abscondere, ut illud liberæ Superioris dispositioni subtrahat; quia per votum solemne paupertatis expoliatur Religiosus omni prorsus dominio etiam radicali, proprietate, & simili iure rerum temporalium, sicut clare constat ex communi Ecclesiæ sensu & usu, & ex cap. *Non dicatis* 12. q. 1. ex D. Aug. epist. 109. ubi sic habetur: *Non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia .... Quod si aliqua* (*Monialis*) *rem sibi collatam celaverit furti iudicio condemnetur*. Item ex Innocentio III. cap. 6. *de statu Monachorum*, ex Concilio Trid. sess. 25. cap. 2. de Regular. Dixi *per votum solemne paupertatis*. Quia tametsi idem pariat etiam votum simplex quod emittitur in Societate Iesu post biennium probationis, ut hoc quoque privet professos potestate disponendi, & utendi quavis re temporali pretio æstimabili absque Superioris licentia, ac usu dominii libero & independenti; non impedit tamen quin post hanc dominium retineant, restrictum quidem & dependens a Superiore etiam quoad retentionem, & cum obligatione illud relinquendi ad nutum Superioris. Sicuti vero in iis quæ iure naturæ sunt vetita, ut fornicatio, furtum, &c., non solum res ipsa vetita est, sed etiam desiderium, ac de re ipsa morosa delectatio, idest non solum vetitum est fornicari, aut aliena surripere, sed hæc quoque desiderare, ac de quolibet actu fornicario delectari, ita non solum opponitur paupertatis voto rem aliquam pretio æstimabilem tamquam sibi propriam possidere, sed etiam ipsius dominium, proprietatemque desiderare; ita ut si desiderium versetur circa tantam rei quantitatem, quæ sufficiat ad mortale, qui tale desiderium seu voluntatem haberet, graviter contra suum votum delinqueret, dummodo tamen eam non desideraret ut suam habere nisi in sensu diviso a voto, idest si huiuscemodi voto non esset obstrictus, quia in tali casu eius desiderium

esset

esset de obiecto non de se & ab intrinseco malo, sed malo dumtaxat quia sibi prohibito: in tali enim casu delinqueret tantum venialiter. Navar. Suarez ex cap. *voventibus* 17. q. 1. ubi sic: *Voventibus virginitatem, non solum nubere, sed etiam velle, damnabile est*.

Unde iuxta communem Doctorum peccat graviter Religiosus contra votum paupertatis, quo est obstrictus, sive solemne sit, ut communiter in Religionibus, sive simplex, ut in Societate Iesu, si quid in notabili quantitate sufficienti ad mortale domi seu foris absque licentia sive expressa sive implicita seu tacita sui Superioris, aut in necessitate prudenter praesumpta accipiat, possideat, retineat, destruat, commodet, commutet, absumat, donet, alienet, seu re aliqua utatur, sive rem illam subtraxerit ex communi penu seu ex communibus bonis Monasterii, sive ex bonis sibi ad usum concessis, sive a consanguineis aut ab extraneo acceptis: Quia illa omnia cum fiant proprio arbitratu sine Superioris concessione, sunt actus proprietatis. Quicumque vero actus possessionis proprietariae illicitus est Religioso, qui per votum paupertatis se expoliat potestate seu iure aliquid ut proprium, ac sine Superioris licentia possidendi. Culpae huiuscemodi sunt sacrilegia, quia contra votum, & secundum Suarezium etiam furta, quia contra iustitiam, utpote usurpationes rei alienae, idest Communitatis, vel eius usus invito domino, seu ministratore ac possessore, qui stat loco domini, idest Religione, quae habet dominium eorumdem bonorum, vel saltem administrationem ac possessionem.

Quare, quidquid quomodocumque Religioso obveniat, sive ab ipso acquisitum, sive a parentibus, aut ab aliquo alio quovis titulo donatum, statim fit Monasterii, ac inter ipsius bona ratione voti & traditionis suae recensetur, iuxta communissimum Canonistarum ac Theologorum effatum: *Quidquid acquirit Monachus, acquirit Monasterio*; ita ut hoc ipso quod donatum aut quovis alio modo traditum Monacho seu Religioso ab ipso acceptetur, acquiritur Monasterio seu Communitati, ut ex cap. *statutum* 18. q. 1. Hinc & Concilium Trid. sess. 25. cap. 2 *de Regular.* iubet, quod *quaecumque bona a Religioso quovis modo acquisita, statim Superiori tradantur, Conventuique incorporentur*. Et hoc intelligendum, tametsi Religiosus male acquireret; puta sibi donatum contra Superioris prohibitionem: semel tamen acquisitum, acquirit ipse Monasterio, quae acquisitio firma non est nisi a Superiore approbetur, qui secundum motiva quae sibi videbuntur, poterit illam rescindere & donatori donum restituere. Quare omnis alienatio, donatio &c. quae de bonis sibi quomodocumque obvenientibus fiat a Religioso, irrita est ac nulla, idcirco restitutioni obnoxia. Unde nec licet Religioso rem acceptatam reddere donatori, quia id esset alienare quod acquisitum est Religioni: Neque enim bona Religionis dicuntur communia in eo sensu, quod quisque Religiosus possit pro libitu ea in suum usum accipere, cum e contra sic potius essent cuilibet furanti propria, sed in hoc solo sensu dicuntur & sunt communia, quod sint Communitatis, cuius Superior ea singulis iuxta cuiusque necessitatem ad usum concedere valeat. Non peccabit vero Religiosus contra votum paupertatis si res ab alio oblatas nolit accipere, sed donanti manifestet, se eius nomine aliis daturum; quia tunc non ipse donat, vel utitur ipsis bonis, sed alius, qui Religiosi ministerio utitur; nec peccat contra votum si rem a saeculari accipiat, ut eam suo Superiori tradat. Item non peccat si pecuniam a saeculari exigat animo ea non utendi nisi obtenta a Superiore licentia; sicuti non peccaret quoque contra votum paupertatis, si illam pecuniam sive aliud celaret, non ut artificiose occultaret Superiori, sed privato timens ne eam furaretur. Circa vero Monasterium cui acquirat Religiosus, attendendae sunt Ordinum Constitutiones: Nam in aliquibus acquirit Monasterio ubi professus est, in aliis semper acquirit domui illi in qua non ut hospes, sed ut Conventualis habitat. Quod si Religiosus de uno in alium transeat Ordinem cum suis requisitis, omnia quae ante transitum acquisierat, vel illi quocumque titulo obvenerant, pertinent ad priorem Religionem; ad posteriorem vero quae post transitum acquisierit. Cui autem acquirat Religiosus apostata, eiectus, & Episcopus, dictum est suo loco.

Constat igitur ex dictis, Religiosum licite non posse sine Superioris licentia tacita vel expressa aliquid accipere seu sibi arrogare, ut proprio arbitratu eo utatur, quia huiuscemodi receptio plane est contra votum paupertatis, etiamsi acceptum sit usu consumptibile.

Verum quoad usu consumptibilia duo advertit notanda P. Cuniliatus. 1. Quaedam esse quae unico actu consumuntur, ut esculenta & poculenta; quaedam vero, quamvis corruptibilia, habere tamen usum permanentem, quamquam usu consumantur; Et haec accipi possunt vel ad unum actum tran-

transeuntem, vel ut retineantur ad usum durabilem. Notandum 2. hæc bona accipi posse per Religiosum ex bonis ipsius Monasterii, vel ab extraneo, & ad merum usum, & ut possideantur. Hisce prænotatis, nemo non videt, quod accipere ex Monasterii bonis & dictis modis sine Superioris licentia, consumptibilia quoque, etiamsi in esculentis ac poculentis ista consistant, voto paupertatis adversetur, cum hoc fiat independenter a Superioris voluntate, ac cum læsione iustitiæ & Religionis, & sit contra votum, & alienum accipiatur. Verum quandonam talis acceptio pertingat ad mortale, non ita facile est hoc statuere. Si enim sermo sit de esculentis & poculentis, Suarez Theologus pietate ac doctrina nemini inferior tom. 3. de Relig. lib. 8. cap. 11. n. 40. postquam prudenter advertit cavenda esse duo extrema, videlicet ne nimis culpam alleviando via laxitati aperiatur, vel nimis aggravando fragilitas humana periculo exponatur, statuit, consultius esse ad lenitatis partes propendere, ac proinde ait ibi: *In bonis usu consumptibilibus pertinentibus ad cibum & potum, si tantum ad proprium usum actualem, ut ita dicam, & transitorium aliquid sumatur, regulariter non videtur peccatum mortale, nisi damnificatio Religionis esset nimia & in re extraordinaria ac pretiosiore; extra enim huiusmodi casum res reputantur levioris conditionis, & quamvis Prælatis hoc displiceat, non tamen ita sunt involuntarii, ut illam reputent materiam gravem in ordine ad paupertatem, sed solum in ordine ad decentiam, & perfectionem Religionis. Secus vero esset si huiusmodi res in magna quantitate reciperentur, & occulte retentæ paulatim consumerentur, nam illud esse posset grave peccatum. De aliis vero rebus, quæ usu non consumuntur statim, si non accipiantur ut occulte & ut proprie possideantur, sed solum ad usum publicum & expositum arbitrio Superioris, sicuti retinentur res aliæ, ordinarie existimo esse solum materiam peccati venialis, nisi peculiares circumstantiæ intercedant, quæ indicent deformitatem graviorem, ut si id fiat frequenter, & quasi ex animo deliberato, applicando illo modo res Monasterii ad suum usum, vel si ob eam caussam privarentur alii usu talis rei cum notabili incommodo illorum aut Monasterii*. Hactenus Suarez.

Item opponitur voto paupertatis accipere ad proprium usum res huiuscemodi ab extraneo sine Superioris licentia, cum usus ille sit pretio æstimabilis, sive res statim absumatur, sive tractu temporis; unde si res per usum consumptibilis tota per usum consumetur, & eius valor sit sufficientis summæ, erit culpa mortalis, v. g. si Religiosus recipiat ab extraneo vas liquoris exquisiti valoris, puta unius aurei, illudque totum sine Superioris licentia absumat. Et hæc est communis Doctorum. Quod si res ad usum ab extraneo accepta non sit usu ipso consumptibilis, sed diu duratura, puta liber magni valoris, sive quid aliud huiusmodi, tunc culpa mensuranda non est ex pretio rei concessæ ad usum, sed ex ipso usu, nempe quanti talis usus æstimari queat, ita ut si usus sit brevis temporis, erit venialis; si vero taliter esset diuturnus, ut æstimaretur multi pretii, esset culpa lethalis. Quoad usum autem pecuniæ mutuo acceptæ, cum pecunia transeat in dominium accipientis, procul dubio si summa sufficiens sit, acceptio erit mortalis, tum quia sibi vindicat dominium rei mutuo acceptæ, tum quia de suo (cum suum nihil habeat) restituere non valet, nec Religio, utpote quæ in talem contractum non consenserit, restituere tenetur. Ex quo fit ut peccet etiam contra iustitiam respectu mutuantis, qui plane non mutuasset, si hoc ei innotuisset. Excipitur tamen casus necessitatis, ut notant omnes cum Turrecremata in cap. *Non dicatis* 909. si Religiosus sit in itinere, tunc enim licite mutuam accipere potest ab aliquo pecuniam, dum sufficientem non habet summam suis necessitatibus providendis]; nam tunc iuste præsumitur assensus Religionis.

Colligitur ergo ex dictis, res quascumque, etiam usu consumptibiles, ipsaque esculenta & poculenta, quocumque modo, idest sive a parentibus sive ab aliquo extraneo, Religioso obvenientes, statim transire in potestatem ac dominium Religionis seu Communitatis, ita ut Religiosus sine Superioris licentia non solum quocumque modo illas distrahere nequeat, donando scilicet, alienando, permutando, &c. sed ne quidem ad proprium usum eas adhibere, sed Superiori tradendas esse, ut distribuantur unicuique Congregationis, pront opus est, sive in communem omnium usum pro cuiuscumque necessitate indifferenter dispensentur. Ita præscribit etiam Regula, quæ dicitur S. Augustini, quamque plurimæ Religiones profitentur. Sic enim in eadem habetur cap. 8. *Etiam cum suis filiis, aut aliqua necessitudine ad se pertinentibus in Monasterio constitutis aliquam contulerit ve-*

stem,

stem, sive quodlibet aliud inter necessaria deputandum, non occulte accipiatur, sed sit in potestate Praepositi, ut in rem communem redactum, cum necesse fuerit praebeatur. Et hoc quoad distractionem ad alios ligat Religiosos quoque illorum Ordinum, ubi non servatur perfecta vita communis; ita ut si re quam receperunt a parentibus vel ab aliquo extraneo, pro se ipsis non usuri sint, vel in favorem alicuius aliquo modo bene meriti apud Religionem, nequeunt de illa pro libitu suo disponere erga quemcumque indiscriminatim; quia cum semper verum sit rem illam esse Communitatis, in ipsius favorem ac utilitatem cedere debet; unde nec Superior ipse potest concedere eidem Religioso talis rei indifferentem dispositionem: Superior enim cum sit solummodo minister rerum quocumque modo ad Monasterii Communitatem spectantium, nec per se, nec per alium distrahere potest bona Communitatis sine iusta caussa extra Monasterium; alias non esset rectus dispensator, ut exigit eius ministerium, sed iniquus dissipator.

Nota, quod tametsi Religiosus subditus vi voti paupertatis nihil sibi vindicare aut accipere queat sine expressa vel saltem tacita Superioris licentia, ne quidem ad proprium usum, sive ex bonis communibus Monasterii, sive ex datis a consanguineis, aut ab extraneo sine gravi culpa contra votum, si res recepta sit in sufficienti quantitate ad mortale: Si tamen Superior ei deneget necessaria ad victum, vestitum, curationem, iter sibi a Religione praeceptum &c. secundum cuiuslibet Religiosi conditionem, vel consuetudinem Religionis, potest ipse subditus absque peccato clam accipere vel ex datis a saecularibus, vel ex bonis communibus Conventus, ac sine licentia uti, quantum sufficit ut suae necessitati subveniat, quae tamen respicit tantummodo sustentationem individui, ut declaratum fuit a sacra Congregatione Concilii, teste Lezzana t. 1. cap. 6. n. 14. Ex quo sequitur, graviter peccare Superiorem, qui renuat dare subdito, cum possit, ea quae secundum stylum seu consuetudinem Religionis suis Religiosis pro victu, vestitu, curatione &c. dari solent, cum det occasionem Religioso ut haec sibi provideat tali modo, quod valde dedecet Religiosum, & aperiat viam periculosae relaxationi voti paupertatis. Salmant.

Accipere ab extraneo sine Superioris licentia rem vel pecuniam custodiendam, eidemque quando petierit restituendam, vel pecuniae summam in eleemosynas erogandam, neutrum videtur directe & per se adversari voto paupertatis, ac proinde videtur, ex vi voti paupertatis licentiam non requiri, quia in neutro Religiosus aliquid sibi applicat vel acquirit. Dixi *ex vi voti paupertatis*, quia aliunde peccare potest contra votum obedientiae, ob prohibitionem forte a Regulis vel a Superiore factam, & praecipue quoad primum, in Monasteriis ordinatae disciplinae imponi solet Religiosis, ne huiuscemodi custodiam suscipiant; idcirco valde indecens id esset Religioso sine expressa Superioris licentia. Cuniliat.

Ex delicto particularis Religiosi ac eius contractibus, dum per se ut particularis egit, nullam Religio vel Monasterium contrahit obligationem satisfaciendi eius debitis; quia delictum particulare non nocet Communitati, iuxta Regulam 36. iuris in 6. *Delictum unius alteri obesse non potest*. Teneretur tamen, si Monasterium seu Religio ex sui particularis Religiosi delicto commodum sive utilitatem reportasset, ut si ex ipsius particularis furto vel iniustitia ditior facta fuisset; Religiosus tamen damnificatum resarcire teneretur vel ex eius peculio si habuerit, ut in Religionibus perfectam vitam communem non servantibus, in quibus admittitur ut hoc medio suppleatur, vel per opera supererogationis facta, labores, ac industrias. Circa contractus vero his stare debet Religio, quos ex licentia tacita vel expressa Communitatis Religiosus inierit, minime vero aliis, quos secus inierit. Sic Lessius & alii, quos citant hic Salmanticenses.

§. XVII.

De altero modo peccandi contra paupertatis votum per rerum detentionem.

Quoad rerum detentionem iam patet, quod non rei cuiuscumque detentio paupertatis voto advertetur, cum necessarium sit Religioso retinere vestes, lectum, libros &c. dummodo haec ad merum usum, nec proprio nomine, sed de Superioris licentia retineat, alias esset contra votum paupertatis, cum repugnet voto paupertatis aliquid retinere nomine proprio, seu independenter a Superioris licentia. Varia sunt signa quibus affectio proprietatis dignoscitur, videlicet si aliquid sine dicta Superioris licentia retineatur, vel si habita licentia ita secreto detineatur, ut non facile a Superiore inveniri queat, ex timore quod id inve-

veniendo auferat: ita docent Suarezius, Valentia, Sylvester, sive res accepta sit in donum ab extraneo sive a Religione etiam commodata, præcipue ad longum tempus, & culpa erit gravis vel levis pro ratione materiæ, vel actionis, quia plus requiritur in mero usu occulto rei, quam in eius distractione, puta alteri eam donando: Licet enim acquisita non proprio nomine retineantur, in modo tamen se gerendi res a potestate Superioris subtrahitur; vel si res etiam cum licentia Superioris acquisita custodiatur clausa sub clavi, nisi talis custodia concessa sit a Superiore, quod tamen ubi præcipue talis mos, seu potius abusus non inolevit, nonnisi ex gravissima caussa permitti debet, & ubi etiam invaluit, requiritur ut Religiosus sit animo dispositus ad omnem Superioris nutum aperire.

Licentia concessa irrationabiliter, idest sine iusta caussa Religioso aliquid retinendi, (tametsi huiuscemodi retentio non esset proprietatis crimen, eo quod fieret non proprio nomine, sed nomine Religionis, & Superioris iniuste quidem hoc concedentis) caussat peccatum grave vel leve tam in retinente quam in concedente, quatenus materia gravis vel levis est in sua quantitate contra votum paupertatis. Et hoc contingit circa bona quæ superflua sint personæ ac statui Religioso. Sic Navar. cum Card. Alexandrino, S. Antonin., Turrecremata in cap. *Non dicatis*, & alii. Invalida est enim licentia iniuste concessa ab homine circa ea quæ sunt Iuris altioris ordinis ab humano, idest naturalis aut divini, cuiusmodi sunt ea quæ spectant ad votum paupertatis, quod est iuris divini, ut est concessio retinendi superflua. Nam si abundantia quæ nimia sit repugnat paupertati, plane a fortiori id concludendum erit de superfluitate, quam laicis ipsis prohibuit Christus Dominus; cui abusui consuluere suo decreto etiam PP. Concilii Trid. sess. 25. *de Regularib.* cap. 2. ubi iubetur sub pœna per biennium privationis vocis activæ & passivæ, & aliis iuxta Ordinum Constitutiones, ne Religiosus quid retineat superfluum in supellectili statui paupertatis non conveniens, nec superiores quidquam suis subditis ultra talem convenientiam permittant. Idcirco peccant graviter iuxta rationem materiæ tam Superiores concedentes, quam Religiosi subditi retinentes utensilia argentea, sive ex alia materia pretiosa, tam pro tabacco, quam pro mensa, & pro aliis quibusvis privatis & domesticis usibus, quando alia haberi possunt statui pauperum convenientiora, nec minus utilia. Et cum inter mobilia pretiosa recensenda sint horologia parva, quæ secum in perula feruntur, nemo non videt, quod horum detentio & usus respectu illorum qui his opus non habent ad temporis distributionem, ut sunt Lectores, Studiosi, aliique Conventus Ministri, quibus maxime accommodat pro eorum officiis scire identidem quæ hora sit, nemo non videt inquam aliis esse mobile superfluum, & multo magis pro ipsius pretiositate repugnans voto paupertatis, ac proinde Religioso inconveniens. Cæterum, mihi videtur parum referre sive horologium sit cum capsula argentea, sive ex viliori metallo, tum quia argentum ex quo huiusmodi capsulæ efformatur, est inferioris notæ, parvæ quantitatis, idcirco levioris valoris; ita ut vera ipsius pretiositas proprie, ne dicam unice, computatur ex eius artificio, non ex materia, tum quia fere omnia quæ perfectioris sunt artificii, inclusa sunt in capsulis argenteis vel alterius pretiosæ materiæ, ac ideo valoris fere æquivalentis. Nihil autem iustificat excusatio circa utensilia pro tabacco vel mensa, argentea diutius duratura, quia status paupertatis hæc non respicit, sed id quod confert ad decentiam vitæ pœnitentis, humilis, ac pauperis.

Graviter itidem delinquunt tam Superiores concedentes vel permittentes, quam subditi vestes habentes sæculares, ut larvati discurrere possint per Civitates seu loca, non sine maxima indecentia status Religiosi, qui est status pœnitentiæ, non solatii, ac cum gravissimo periculo puritatis mentis; & forsan non raro etiam corporis, cum huiuscemodi habitus transfiguratio ponat Religiosum in libera facultate per loca omnia, etiam inconvenientia circumvagandi, ubi patent peccandi occasiones, quas sæculares ipsi, qui aliquo Dei timore sunt perculsi, solicite effugiunt. Nihil profecto censeri potest magis superfluum Religioso ac paupertatis voto repugnans quam huiuscemodi vestium detentio.

§. XVIII.

De modo peccandi contra paupertatem per usum.

Usus quicumque non solum iuris, sed etiam facti, uti nempe rebus concessis, cum dominio & pro omni libitu suo, ut manifestissime patet, est usus proprietarius, & pros-

ſus repugnans voto paupertatis; idcirco Religioſo omnino vetitus eadem ratione qua ipſi dominium prohibetur. Quid referret Religioſum dominio rerum ſe expoliare, quando tamquam dominus, & ad eius placitum iiſdem uti poſſet? Ideo enim uſus independens ab alterius poteſtate, & proprio arbitrio exercitus dicitur uſus proprietarius, ut notat Suarezius, quia proprio nomine & auctoritate exercetur, quando nempe abſque eo quod interveniat auctoritas Superioris, qui facultatem ſeu licentiam præbeat, exerceatur. Unde Religioſo graviter vel leviter iuxta materiæ rationem illicitum eſt donare, commutare, deſtruere, commodare ſibi conceſſa, non ſolum extra, ſed intra Religionem quoque, ſine Prælati licentia: nam quod conceſſum eſt ad unum determinatum uſum, adhiberi nequit in alio uſu etiam honeſto; puta commodare, commutare &c., quia diſponere de re præter uſum ſibi conceſſum eſt actus dominii, idcirco proprietatis, omnino repugnas voto paupertatis, quod omnem adimit facultatem habendi proprium, ac ideo actum talis facultatis: ablata enim facultate ad aliquid, nemo non videt, a fortiori tolli, ideſt impediri ipſius actus. Quare graviter delinqueret Religioſus, qui notabilem pecuniam ad unum talem uſum ſibi conceſſam, puta pro emendis libris, in alium uſum expenderet non obtenta Superioris facultate, ac proinde multo minus ſine licentia poterit eam alteri donare, commodare, & ſic dicito de aliis; cum Religioſus ius habeat (ſemper tamen dependens) utendi rebus ſibi conceſſis in ſuum tantummodo, & minime in alterius commodum. Uſuarius autem uſum rei ſibi conceſſum in alterum transferre nequit; hoc enim eſt proprium uſufructuarii ut ex *Inſtit. de uſu & habitu*. Unde iuxta Layman a fortiori illicitum eſt Religioſo ſecum auferre, ſeu alteri dare ſine generali licentia uſu ipſo expreſſa vel inducta in rebus huiuſmodi eſculenta aut poculenta, quæ ſingulis in menſa apponuntur, eo ferme pacto quo aliquos quis convivio excipiens, non eis facultatem ſeu arbitrium impartitur, ut aliquid ex dapibus appoſitis ad alios tranſmittant, aut ſecum ad ſuam domum deferant. Nec illum excuſare poſſet, quod aliis tribueret quæ ſua parſimonia reſervavit, quia res iſtiuſmodi eidem dantur ut ipſe eas ad ſuam ſuſtentationem abſumat, & quidquid ei ſuperſit, in Monaſterii bonis remaneat. Sentiunt enim communiter DD. teſte Suarezio, Religioſum licite non poſſe abſque ſui Prælati licentia donare ſive intra ſive extra Religionem quidquam ex iis quæ ſibi ad uſum ſunt conceſſa, ſeu aliquid de quantitate ſive cibi ſive pecuniæ pro ſui ipſius uſu ſibi conceſſorum ſubtrahere, ut alteri quoquo modo tribuat, licet ipſe poſſit eas res conſumere; quia ei conceditur dumtaxat talis uſus facti pro ſe, ac proinde præter illum nequit ullum alium uſum non ſibi conceſſum vindicare, alias ſe gerit ut dominus. Nec nullatenus ei ſuffragatur ſua parſimonia in aliqua portione ex ſibi conceſſis ſervando; quia eo ipſo quod parce utendo ſervat, ipſi Religioni ſervat, ex eo quod ſemper Monaſterio acquirat Monachus, quidquid quomodocumque acquirat; igitur æque dicendum ſi ſervet. In aliquibus tamen caſibus contrarium ſentit P. Henno, præcipue quando agitur de converſione uſus accepti in exercitium pietatis vel alterius virtutis; puta ſi Superior det pecuniam Religioſo ſtudioſo pro alimentis in Academia neceſſariis, iter agenti pro ſumptibus itineris, vel ob honeſtas recreationes, reſiduo ſcilicet poſſe uti inferiorem vel meritorie in eleemoſynam, vel religioſe ad pietatem, vel honeſte in gratitudinem; quia illa non datur ſub reſtrictione indiviſibili ad expenſas phyſicas. Excipe tamen, niſi exceſſus ſit gravis, vel niſi datum fuiſſet abundanter pro ſumptibus aut negotiis incertis, ſicuti fit reſpectu Procuratorum &c. Item, eum cui conceduntur eſcæ, potus, pharmaca, conſervæ &c., poſſe ſuis Fratribus illa communicare, immo & extraneis pauperibus, niſi obſtet obedientia; quia pluribus in locis ad vitandos abuſus non permittitur Religioſis particularibus diſtributio, etiam proprii Ferculi. Sic P. Henno.

Religioſus, qui ſæpe ſæpius aliquid leve recipit, inſumit, impendit, donat, ac deſtruit ex bonis ſive Communitatis ſive aliunde ipſi obvenientibus, licet hæc ſint eſculenta vel poculenta, & hoc ſemper facit animo perſeverandi, ac tali medio notabilem quantitatem ad quemvis uſum ſibi comparandi, non ſecus ac fit in furto, quando ſcienter pervenit ad quantitatem, quæ ſatis eſt ad furtum mortale, reatum lethalis peccati contrahit; cum currat ratio eadem ac in furtis minutis, & proinde ultima acceptione, ſeu abſumptione, vel donatione quantitatem complet notabilem furti ac proprietatis. Dixi *licet ſint eſculenta & poculenta*, cum hæc ſint pretio æſtimabilia, &

circa

circa earumdem acceptiones ac consumptionem Superior debet esse graviter invitus, tum quoad modum, tum quoad substantiam, quia ex uno tollitur disciplinæ Religiosæ dependentia, ex altero mortificatio, & fovetur sensualitas, quæ multum impedit perfectionem, quam impense colere tenentur Religiosi. Ut in his tamen incurratur mortale, oportet ut quantitas eadem sit, quæ in esculentis & poculentis respectu famulorum requiritur ad mortale. Nec circa hoc dubium occurrere potest, quando saltem tales acceptiones esculentorum & poculentorum sine rationabili caussa a Religioso perpetrentur. Quocirca peccat quoque contra paupertatis votum Religiosus, qui invitatus a sæculari, apud ipsum absque eo quod licentiam a suo Superiore obtinuerit, propria voluntate & auctoritate manducat ac bibit; quia, ut homines communiter sentiunt, comestio & potatio est activus usus facti rei temporalis pretio æstimabilis in proprium commodum, qui usus proinde independenter a Superiore, cum sapiat dominium, ratione voti paupertatis illicitus est Religioso, non secus ac cuicumque comestio & potatio ex alienis sine consensu earumdem rerum domini. Ita inter alios Suarez, Sanchez.

Religiosus tenetur eam adhibere diligentiam, curam in conservandis rebus ad ipsius usum concessis, & moderationem in consumptibilibus, quam observare solent viri prudentes ac soliciti in rebus suis, cum habeat obligationem usuarii, cui precario usus alicuius rei conceditur, salva rei substantia: negligere enim rei curam, aut pro libitu deteriorem reddere sive consumere, est actus independentis seu pleni dominii. Quoad res vero usu ipso consumptibiles, ut vestis, oleum &c., tribuuntur Religioso ad consumptionem necessariam ac utilem tantummodo, non vero ad immoderatam dilapidationem Conventui damnosam, sive ad destructionem ex negligentia acceleratam. Hinc graviter vel leviter pro ratione materiæ peccat Religiosus contra usum rerum quæ sibi ad usum concessæ sunt, si ex incuria illas perdat, si sinat eas a tineis corrodi, deteri vel marcescere, si tanta socordia illis utatur, ut ex indiscreto modo eis utendi caussa sit citius eas consumi, aut in maiori copia; & eo facilius plane videtur graviter circa hoc delinqui in Religiosis domibus, ubi cum servetur vita communis, Religiosi ex communi suo Monasterii penu quoad omnia providentur; quia præterquamquod qui nullatenus attendunt ne res sibi ad usum concessæ plus æquo ac celerius insumantur, ingratos erga Religionem se exhibeant, & votum paupertatis violent, possunt etiam esse caussa, quod ob detrimentum quod ex tali modo agendi Religiosorum patitur Monasterium, aliquando non satis sit ad concedendum alicui Religioso quantum opus esset ut necessitati suæ provideretur, & quandoque ipsi integræ Communitati, quod solet esse occasio turbationis ac alicuius laxitatis in perfecta observantia voti paupertatis, idest vitæ vere communis, quia ex deficientia subventionis in suis necessitatibus in Communitate facillime contingere potest, ut Religiosi vel ipsius communibus bonis Monasterii furtim quod sibi opus est surripiant, vel aliunde ab extraneis illud exquirant; & sic aperitur via laxitati, quæ paulatim invalescit, & periculo æternæ Religiosorum perditionis. Ex hoc enim ortum habuit desertio vitæ communis in Ordinibus, ubi hæc non amplius perfecte servatur, non sine gravi discrimine Regularis observantiæ ac perfectionis.

Itidem nequit Religiosus vi voti paupertatis valide aliquid impendere in usus turpes, vanos, superfluos ac profanos, & Religioso statui dedecentes, ut magis sapiant sæcularis divitum vanitatis, quam paupertatis, humilitatis ac moderationis, quæ sunt character & professio Religiosorum. Votum enim paupertatis, ut notat Lugo, non solum exigit, ne Religiosus utatur re aliqua pretio æstimabili sine Superioris dispensatione, sed ut etiam statum pauperis servet, ac se caveat a sumptibus, quos pauperes non decent secundum Religionis institutum. Nec excusare potest superfluitatem, quam in usu exerceat Religiosus, licentia ita agendi a Superiore obtenta, cum Superior talem usum nec licite nec valide concedere valeat, sicuti docent cum aliis Navarrus, Sanchez, Lugo, Laymanus, & quia, ut ratiocinatur P. Antoine, repugnant huiuscemodi usus statui pauperis, & quia a sacris Canonibus interdicitur, & quia Superior non est dominus bonorum Communitatis, nec eorum quæ dari contingat Religioso, sed merus administrator secundum Canones, & Regulas Ordinis. Iura autem & Decreta quæ ediderunt ac confirmarunt Summi Pontifices, qui sunt Religionum omnium supremi Prælati, concedunt Superioribus Religiosorum Ordinum administrationem dumtaxat ad usus necessarios &

pios,

pios, ac statum Religiosum decentes, vetantque quidquam in profanos usus expendi; idcirco nullam Superior habet facultatem concedendi licentiam ad huiusmodi usus. P. Antoine.

Hinc Religiosus expendens quid notabile, etiam cum Superioris licentia, in usus vanos, profanos ac superfluos, puta in convivia, ludos, vanas picturas, res sumptuosas, pretiosas vestes sericas, vel ad larvam inservientes, aliaque statui Religioso indecentia, vel de bonis Monasterii, vel de aliis in suum usum concessis laute vivens, & epulans, peccat plane contra votum paupertatis, cum concessio ad tales usus Religiosæ vitæ repugnantes prorsus nulla sit. Ille vero qui ludendo aliquid notabile lucratus est a Religioso, illud restituere tenetur Religioni, non secus ac si accepisset a fure. Igitur quidquid generatim Religioso ad ipsius usum Superior concedit, sive pecunia sit, sive aliud, semper intelligi debet concessum ad usus tantummodo honestos, necessarios, vel utiles, qui statui Religioso sint decentes, nam aliter nec licite nec valide concedi potest licentia. Antoine.

Cum autem facta sit mentio de ludo, censeo in tali proposito non prætereundum hic aliquid dicere, & quid de tali occupatione ac usu pecuniæ tradant Theologi, ut tam Religiosi, quam eorumdem conscientiarum Moderatores sciant quæ scopula in huiusmodi occupatione incurrere possint Religiosi. Et circa ludos alearum, vulgo apud Italos *di fortuna*, & præcipue chartarum, quantum dedeceant ex sacris Canonibus, Ordinumque Constitutionibus ac status Regularis ratione, manifestissime patet, idest quantum otiosa ac periculosa ludendi occupatio decentiæ ecclesiasticarum personarum, & multo magis Religiosorum repugnet, ac proinde, ut communiter sentiunt DD. & inter recentiores Passerinus, Rotharius minime suspecti de doctrinæ severitate, Religiosi ludis aleæ ac chartarum maxime frequenter incumbentes culpam lethalem non effugiunt. Rotharius enim, qui etiam benigne agit, indulgendo scilicet aliquando Regularibus chartis ludere, tom. 2. lib. 3. cap. 1. punct. 12. cap. 13. & 14. sic ait: *Secus dicendum, si sæpe vacarent dictis ludis; nam tunc difficile excusarentur a mortali, etiamsi luderent* (nota) *sine scandalo, ut ex communi Doctorum testatur Lezzana verb. ludus n. 4 Erit autem frequens ludus, & ludens dicitur consuetudinarius, si semel in hebdomada hoc fiat*, resolvit Bordonus resolut. 33. n. 3. & Giribaldus gravibus verbis invehit in Religiosos *ludentes ludis vetitis alearum, taxillorum, caussa lucri. Sive hoc faciant* (ait Rossignolus) *nescientibus, ut communiter contingit, Superioribus, sive etiam videntibus, & non contradicentibus, abominabile hoc vitium est, ut Religiosum statum & perfectionem evertat, sanctitatem comminuat, vota disrumpat. Heu! Quam gravibus pœnis apud supremum Dei tribunal obnoxii erunt, nedum Religiosi ludentes, sed Superiores etiam scientes, corruptelam hanc non resecantes, quæ cedit nedum in animarum perniciem, sed etiam in Religionis eversionem*. Unde evidentissime ex dictis sequitur, quod præcisa etiam quavis lege hoc vetante, secluso itidem scandali periculo, etiamsi ingens pecunia ludo non exponatur, tamen consuetudo ludendi in Religioso excusari nequit a mortali, utpote nimis repugnans statui Religioso, qui est status non voluptatis sed pœnitentiæ & mortificationis, unde sacri Canones personas Religiosas *lugentes* appellant, flentes nempe ac dolentes de propriis aliorumque peccatis.

Quare ex his deducendum, sicuti concludit cum communi Passerinus cit. hic a Rothario, quod ubi in aliqua Religiosa Communitate irrepserit damnabilis abusus ludendi, præsertim aleis, seu ludis, qui plus habent de casu & fortuna quam de industria & ingenio, graviter incumbit vigilantiæ ac solicitudini Prælatorum, nedum in Religionibus observantioribus, sed in quavis Religione, non permittere ut introducantur, & introductas huiusmodi pestes, scilicet supradictos ludos voluptuosos, omni conatu extirpare, nulla consuetudine obstante, iuxta Concilium Trid. sess. 22 cap. 1. *de Regular.* ita ut graviter peccent si tam pestifero malo providere negligant. Etenim manifestum est, quod per usum horum ludorum sub prætextu recreationis Fratrum sternitur via ad dissolutionem Religiosi status ac perfectionis, & præcipue eversione sanctæ paupertatis. Et quod dicitur de ludis fortunæ, taxillis vel chartis, secundum communem Theologorum intelligendum est de quovis alio ludo chartarum, etiam dependente a magno ingenio & industria, cum ludi quicumque chartarum maxime cupiditati & avaritiæ deserviant, & quia de uno ad alium facilis est transitus, & ludi huiusmodi de facili in secreto haberi possunt, & valde distrahere animum Religiosorum a studiis & exercitiis spiritualibus,

ac

ac proinde, concludit Rotharius, difficile est quod possit in Regularibus dari consuetudo ludendi aliquo ludo chartarum, quæ non sit abusus; idcirco semper huiusmodi ludos chartarum mortales sapientissime censet cum communi P. Fulgentius, nisi forsitan parvitas materiæ, nempe brevissimi temporis & magnæ raritatis excuset, eo quia & iura ecclesiastica nimis contra eos urgeant, & huiusmodi ludi nimis Regulari statui adversentur, & Regulares obligationes, præcipue studium perfectionis exterminent. Nec DD. ita sentientes inculpandi sunt nimiæ severitatis, cum non desint, ut ipsi aiunt, alii ludi honesti & non vetiti, cum possint ludere Religiosi tesseribus, scacchis, pila honestæ recreationis gratia, pro eo tamen tempore tantummodo, quo respectu tum circumstantiæ tum quantitatis sine detrimento Regularis disciplinæ Superiores existiment expedire.

Quoad summam vero seu quantitatem pecuniæ quam exponere possit Religiosus ludo, licet consultius esset ac securius nihil pecuniæ ludo exponere, ob facile discrimen violandi paupertatis votum, etiam supposita Superioris licentia, & nullam omnino exponere queat, nequidem ex iis quæ de industria seu parsimonia sibi reservavit, in Ordinibus ubi prorsus vivitur expensis Monasterii, cum de re pretio æstimabili ad arbitrium ut dominus nequeat disponere, & ne quidem de illis eleemosynas facere, quia omnis reservatio ac parsimonia Monachi cedit in utilitatem Monasterii; credunt tamen aliqui, quod in Ordinibus, ubi cum non servetur perfecta vita communis, permittitur usus peculii seu ex livellis solutis a parentibus, sive ex acquisitis &c., aliquid ludo exponi possit. Verum non levis difficultas versatur circa quantitatem quam Religiosus exponere possit, & communior est, quod nisi a Regulis vel a Superiore vetitum sit, exponi possit ex tacita licentia quantum conceditur uti de peculio permisso ad moderatam ipsius Religiosi sustentationem. De præcisa tamen quantitate sustinent Donatus & Passerinus dari non posse certam regulam, sed colligendam esse quantitatem moderatam, statum paupertatis non excedentem, & præcipue attendendum, an in aliis honestis recreationibus cum licentia Superioris Religiosus de peculio sibi ad usum concesso expenderit, cum non deceat, pauperem in diversis recreationibus multiplicare eodem anno modicas expensas, quæ simul sumptæ patrimonium divitis æquarent. Quod tamen ut certissimum in re hac docent communiter DD. est, Superiorem tradere non posse subdito licentiam exponendi ludo immoderatam seu notabilem quantitatem. Ita Molina, Azor. Less. Donat. Passerin. D. Antonin. Abulen. Petrus Navarrus aliique communiter.

Procuratores, œconomi seu Cellerarii, & alii qui similia exercent ministeria, nequeunt quidquam dare, alienare, expensas facere pro libitu, sed solum secundum Regulas Instituti, Superioris voluntatem, & prout ratione sui officii eis commissum est. Quare inferunt DD. Procuratorem mortaliter delinquere contra votum, si quid notabile impendat in alios usus præter destinatos a Superiore, tametsi licitos ac Communitati deservientes, sine expressa aut saltem præsumpta Superioris intentione, quia se gereret ut dominus. Similiter designatus rerum aliquarum dispensationi, non alio modo eas distribuere potest, nisi secundum Regulæ præscripta & Superioris voluntatem, ita ut nec aliud, nec plus vel minus, meliora vel deteriora det, quam scit Superiorem velle, & si alias agat, idest arbitratu suo, non secundum Superioris placitum, in dispensatione vel expensis, non secus se gerat ac si esset dominus, procul dubio in labem incidit proprietatis: Etenim iuxta Suarezium aliosve, quidquid agitur sine licentia sibi concessa, sed ex proprio arbitrio, est actus domini, ac ideo proprietarii, *Oportet*, (ait S. Thomas 2. 2. q. 32. art. 8.) *quod ea in quibus inferior Superiori subiicitur, dispenset non aliter quam ei sit a Superiore commissum.*

Prælati pariter Religionum in proprietarii crimen incidunt, immo etiam iniustitiæ, grave vel leve pro materiæ ratione, si ultra quod Constitutiones seu Regula sui Ordinis, consuetudo, Pontificum decreta, aut superiores Prælati eis permittunt, de bonis Monasterii expendant, vel donent. Et multo magis graviter peccant contra votum, si quid notabile donent seu impendant in usus vanos ac superfluos, & alienatio est irrita, idcirco obnoxia restitutioni. Et ratio est manifesta; quia nempe Prælati non sunt domini, sed ministratores dumtaxat rerum Monasterii, ut eas expendant in Religionis commodum & utilitatem, ac in pios usus, ut constat ex cap. 2. *de donat.* & non secus ac alii Religiosi sibi subditi, voto paupertatis obstringuntur. Nec ullatenus potest eis suffragari, consensum recepisse a Conventu; quia tametsi Conventus istorum bonorum dominium habeat, per votum tamen pau-

paupertatis, decreta Ecclesiæ, & donatorum seu benefactorum intentionem restrictum est ac limitatum ad pios & necessarios usus, & præcipue ac principaliter ad honestam Communitatis sustentationem cuiuscumque Religiosi conditioni accommodatam, dando scilicet prout cuique opus est, sicuti iuxta œconomiam edoctam in Actibus Apostolorum Regulæ omnium Ordinum præscribunt.

Quænam vero quantitas censenda sit sufficiens ad violationem voti paupertatis, non est ita facile definire. Hinc variæ circa hoc exortæ sunt inter DD. sententiæ. Communior vult, eam quantitatem sufficere ad mortale contra paupertatis votum, quæ satis est ut furtum sit mortale: Quia hoc crimen proprietatis se habet ad instar furti, utpote quod est surreptio rei, vel usus, sive alienatio ac consumptio rei sine Superioris consensu, a quo res illa dependet, idcirco iniusta ac sufficiens ea saltem est, quæ spectata in se & absolute notabilis censetur nullo habito respectu ad personas. Dico *saltem* cum non desint qui credunt, quantitatem minorem sufficere; falsum est enim, Religiosum in hoc æstimandum esse ut filiumfamilias, cuius respectu maior quantitas requiritur in ipsius furto ex bonis paternis, quam in furto extranei, eo quod putetur plus exigi in furto filii ut pater sit rationabiliter invitus. Hinc gravitas furti Religiosi secundum aliquos non mensuratur præcise ex damno temporali, sicuti furta filiorumfamilias, idest non ex quantitate rei in se, sed multo magis ex damno spirituali Religiosæ disciplinæ, nempe ex quantitate ista comparata voto & disciplinæ Regulari, quæ viget in Monasterio: Comparata voto, cum violatio voti non attendatur relative ad omissionem quantitatis rei in voto promissæ, sed relative ad omissionem promissi in ordine ad divinum cultum supremo Numini facti: Comparata disciplinæ Monasterii, quia ubi viget disciplina & exacta vita communis, profecto minor quantitas sufficit ad mortale, quam in Monasteriis, ubi disciplina non sit in viridi observantia, & collapsa sit perfecta vitæ Communitas; ex quo factum fuit, ut huius circumstantiæ necessitate peculii usus induceretur, ut Religiosi aliqua via haberent ea quæ ad honestam sustentationem, iuxta præscriptum Concilii Trid. integre non providentur a Religione. Gravitas vero culpæ qua sine licentia usurpatur usus rei, quæ eodem usu non consummitur, mensuranda est ex talis usus æstimabilitate ac temporis diuturnitate. Anton. Cunil.

Circa vero licentiam Superioris, de cuius necessitate, ut Religiosus licite re quacumque uti valeat, mentionem fecimus, hæc debet esse vel expressa, vel implicita, quæ scilicet virtualiter ac implicite continetur in alia expressa vel tacita, quæ rei cognitionem in Superiore supponit, & quæ ex circumstantiis adesse iudicatur, ut quando Prælatus, qui scit suos subditos aliquid recipere, retinere, donare &c. non prohibet cum facile possit; tunc enim tacite consentire videtur. Secus vero si difficile eidem esset tales usus impedire, quia, puta, timeret contumaces turbas excitare suis querelis, quæ Religiosam domus pacem turbarent. Nam tunc tolerat, minime concedit, ac proinde transgressores non excusantur a culpa. Non satis est ut licentia sit tantum debita, sed talis requiritur, quæ probabiliter præsumatur non deneganda, vel quæ iniuste & irrationabiliter denegetur; Quia tunc dispositio & usus vere & de facto esset sine licentia Superioris, & fieret independenter ac proprio nomine. Nam voluntas debita nulla voluntas est, quando de facto contraria inest. Unde quamvis Prælatus denegans forte graviter peccaret contra iustitiam, charitatem, aut pietatem, Religiosus contra talem denegationem agere nequit; quandoquidem nihil esset perniciosius disciplinæ Regulari ac voto, quam sibi persuadere licentiam iniuste sibi denegari: quisque enim sibi facile persuaderet licentiam sibi irrationabiliter ac iniuste denegari. Tunc quidem Religiosus non peccaret agendo contra iniustam denegationem licentiæ, quando denegaretur pro actione, cuius omissio efficiat Religiosum deficientem contra præceptum graviter obligans in materia iustitiæ vel charitatis; quia votum nequit esse ligamen iniquitatis. Cunil. hic. Hinc requiritur, ut licentia obtinenda a Superiore, voluntarie omnino ab ipso concedatur, idest non sit obtenta per vim, metum, fraudem, nec procedat ex errore; ita ut, sicut cum Suarezio, Sanchez, Lugo aliisve docet P. Antoine, si importunis ac molestis solicitationibus, querelis, minis, vexationibus, metu, fraude, dolo, fictione caussæ allegando falsum, vel reticendo verum aliquid a Superiore impetret Religiosus, idcirco solum permittente ut ab illius molesta importunitate se liberet; vel quia timet maius malum, aut ne subditus querelas aut murmurationes in Communitate disseminet, talis Religiosus est

pau-

paupertatis violator, perinde ac si licentia non fuisset obtenta; quia hæc licentia cum non sit voluntaria, non est licentia, sed mera tolerantia extorta, idest violentia, vel si sit licentia, sed ex errore concessa, est subreptitia vel obreptitia, cum error & ignorantia faciat ut licentia non sit voluntaria, ideoque ut sit nulla. Idemque dicito si licentia absque rationabili caussa concedatur; quia tunc nec Superior nec inferior tutus est in conscientia, cum tales concessiones corrumpant mores Religiosorum, ac nimis in dies relaxent Religiones; tum quia Superiores sunt dispensatores, & non dissipatores bonorum Communitatis seu Conventus.

Tametsi modus regulariter procedendi exigat, ut quando moraliter haberi potest licentia, sit expressa; nihilominus generaliter loquendo non est necesse ut talis licentia semper sit expressa, sed sufficit aliquando etiam tacita & rationabiliter præsumpta, & hæc respectu rerum levis momenti & crebro occurrentium currit etiam in Religionibus bene ordinatis. Taciti enim & expressi eadem est virtus & iudicium cap. *ex parte* 2. *de rescript.* & alibi in iure. Unde in illis Religionibus & Monasteriis, ubi viget legitima consuetudo aliqua recipiendi, retinendi, expendendi, donandi, & huiusmodi sine expressa Superioris licentia, excusantur Religiosi ac Religiosæ a crimine proprietatis ratione licentiæ tacitæ cap. *Cum olim* 6. cap. *cum dilectus* 8. & alibi. Non est necesse ut licentia detur toties quoties casus occurrerit, sed sufficit absoluta sine limitatione concessa saltem pro tempore eiusdem Superioris eam concedentis, nisi aliter constet de eius voluntate: Quia cum talis licentia sit semper revocabilis, semper salvatur quod Religiosus disponet de rebus sibi concessis cum facultate & licentia Superioris. Immo licentia concessa sub uno Superiore perseverat etiam sub alio, nisi ab ipso successore expresse vel tacite revocata fuerit; quia gratia non expirat mortuo vel amoto ab officio concedente cap. *Si super gratia* 9. *de offic. deleg.* in 6. & alibi.

Licentia præsumpta seu interpretativa non sufficit, nisi quando res & caussa urgent, & tunc Superior adiri nequeat; ita ut censeatur non velle ut eius licentia expressa requiratur, vel concedere licentiam quamvis non petatur. Sic Lessius & P. Antoine cum aliis. Etenim satis non est quod licentia daretur si peteretur, quia cum conditio illa non ponatur in re, non ponitur id quod ex ea sequeretur. Sic non cessat obligatio legis, quia Superior in ea dispensaret si rogaretur. Præterquamquod si facile locus daretur licentiæ præsumptivæ seu interpretativæ, semper, aut fere semper inferiores sine actuali dependentia de rebus pro libitu suo disponerent, & sic everteretur ac dissolveretur Regularis disciplina cum gravi spirituali damno Religionis. Igitur ad mortale vitandum non sufficit quod Superior concederet licentiam si peteretur; sed requiritur expressa, si res differri, aut Superior adiri potest, ubi mos est, ut expressa petatur, vel tacita saltem ubi huiusmodi consuetudo est in usu.

Porro qui rem ex præsumpto consensu accepit, tenetur postea ubi primum potest, petere licentiam, ut eam retinere queat, cum licentia requiratur non solum ad recipiendum, sed etiam ad retinendum. Sic Rotar. cum de Lugo.

Circa Superiorem vero a quo petenda sit licentia quoad Religiosos subditos in iis quæ non sunt vetita a iure retineri, aut disponi a Religioso, certum est (sic docent Theologi, inter quos Rotarius) in omni Conventu esse Superiorem localem, in tota Provincia Provincialem, & Generalem in tota Religione. Et hoc intelligendum de usu & dispositione, quæ ordinarie ad diem occurrunt; quia in re magni momenti, puta si agatur de dispositione v. g. venditione rei pretiosæ, vel pecuniæ in multa quantitate, adeunda est sacra Congregatio; quia cum tales dispositiones a iure vetitæ sint, non tenet in his licentia Superioris sive immediati seu localis, sive mediati idest Provincialis vel Generalis. Melius fusiusque videri hæc possunt in Rotario, Passerino & aliis, qui ex professo rem hanc pertractant.

Religiosus qui sine Superioris consultatione rem sibi liberaliter oblatam recipere renuat, secundum Sanchez, aliosve non peccaret contra paupertatis votum, cum vi illius non sit obnoxius ad acquirendum Religioni, sed ad non recipiendum, alienandum, utendum sine Prælati licentia. Poterit peccare quidem contra charitatem bonum Religionis sine iusta caussa impediendo, dum rem illam acceptando eam Religio adipiscebatur. Verum nullam incurrit culpam, si donum illud non necessarium Religioni ex iusta caussa recuset, puta ut sit magis liber ad ministeria sua obeunda ad maiorem proximi ædificationem.

Religiosus, qui sive extraneis, sive Religioni nocumentum attulerit, ipsius bona vel

sibi

sibi vindicando, vel destruendo, vel alio modo damnificando, quantum & quatenus potest, tenetur compensare ex iis, de quibus in alios usus ei disponere conceditur, vel expensas imminuendo, quas ex bonis Monasterii licite facere potest, nisi dominus vel Prælatus debitum pro illatis damnis ei remittat. Omnis enim iniusta damnificatio iure naturali resarciri debet quantum fieri potest, nisi ab iis ad quos spectat condonetur. Sic P. Antoine cum de Lugo & aliis.

Cæterum, ad dignoscendum quando reus fieri possit Religiosus contra paupertatis votum, monet de Lugo inspiciendas esse leges ac regulas cuiusque Instituti. Nam fieri potest ut quod forte non repugnat Religiosæ paupertati generatim inspectæ, adversetur paupertati ut est propria talis vel talis Instituti, cum in quibusdam Ordinibus quædam permittantur, quæ non permittuntur in aliis, utpote eorum institutis repugnantia.

Nota, quod cum Religiosus ob paupertatis votum omni facultate disponendi de re aliqua pretio æstimabili privetur, si ex proprio arbitratu & independenter a concessione Superioris aliquid donet, vel quovis alio modo alienet sine Superioris licentia, qui rem accepit, illam restituere tenetur Religioni. Sic omnes communiter.

§. XIX.

De modo paupertatis a Religiosis servandæ.

Gravis versatur inter DD. controversia circa peculium Religiosorum in particulari, nempe de particulari usu Religiosi in iis, in quibus a Religione non providetur ad honestam sustentationem, per ea quæ vel ex reservatione facta per Religiosum ante professionem in propriis bonis, vel ab illius parentum eiusdem intuitu designatione obvenerunt Religioni, quæ *livella* dicuntur, vel ex iis quæ per ipsum acquiruntur & identidem Religioni obveniunt. Ita nomen peculii hic intelligitur. Quidam enim, ut Van-Espen cum aliis, fortiter decertant contra hæc peculia seu livella, sive contra peculiarem usum, qui conceditur a Religionibus, quæ vitam perfecte communem tenere non valent, Religioso, cuius intuitu Monasterio illa obvenerunt, acriter improbantes huiuscemodi peculiatum, utpote quod ita Religiosæ paupertatis voto & professioni repugnans eam omnino destruat ac tollat; ac proinde dicunt, Non eximi a vitio proprietatis peculia habentes, licet hoc sit cum totali dependentia a Superiore. Alii vero non infirmæ notæ Theologi & Canonistæ e contra gravibus innixi fundamentis in favorem dimicant talis usus, restricti tamen talibus conditionibus, quibus rite servatis revera constituitur Religiosus in statu vitæ communi æquivalenti; sed pro faciliori intelligentia.

Nota 1. cum celebri Cabassutio, duplicem esse Regularium paupertatem, unam quidem generalem ac essentialem, aliam particularem & accidentariam. Generalis ea est, qua omnes & singuli Religiosi, nemine excepto, astringuntur in vi communis voti paupertatis, & dicitur quoque essentialis, quia totum quod habet ad essentiam pertinet paupertatis; & si quid inde minuas ac demas, hoc ipso deperibit Religiosa paupertas. At vero particularis seu accidentaria paupertas adiungit rigorem & observantiam aliquam particularem pro Regularum & Constitutionum diversitate supra id quod omni Religiosæ paupertati essentiale est. Et ita facile contingit, ut iisdem in circumstantiis aliquis Religiosus strictioris Ordinis, puta Capuccinus aut discalceatus Carmelita peccet mortaliter contra professam paupertatem, in quibus tamen Religiosus aliquis laxioris ac mitioris Instituti, v. g. Benedictinus provisus de beneficio, vel de pensione Regulari nullatenus peccabit. Ista distinctio plane est necessaria ad discernendum quid liceat vel non liceat huic vel illi Religioso circa professam a se paupertatem, & quodnam peculium vel iste vel ille Religiosus licite aut illicite habere possit. Ita Cabassut. Iuris Can. Theor. & Pract. cap. 22.

Nota 2. peculium, de quo hic agitur, tripliciter accipi posse. 1. Ut sit in dominio & potestate possessoris. 2. ut versetur in pleno usu, vel usufructu, de quo possit quis ad libitum suum disponere; atque independenter ab alio; denique 3. ut sit in usu & administratione, quæ ad alterius arbitrium possit revocari. Duæ illæ priores peculii species secum involvunt proprietatem, & independentiam, ideoque repugnant Regularium paupertati cap. *Non dicatis* 12. q. 1. & cap. *Monachi de statu Monachor.* Quin etiam ita decernit caput *Cum ad Monasterium* eod. tit. Hoc intelligendum est stante voto, nec ex rationabili simulque urgenti caussa per dispensationem relaxato. Tertium autem peculii genus Religiosæ paupertati essentiali non adversatur, dum

conceditur usus, & administratio per Superioris sive tacitum sive expressum consensum, sic tamen ut de eius voluntate revocari queat.

Nota 3. quæstionem hic intelligi post Tridentinum; nam antea sententia affirmativa erat communis. His notatis sit prius cum P. Henno.

Religiosus tenetur servare paupertatem iuxta modos suæ Religionis. Quilibet enim tenetur servare paupertatem eo modo, quo illam Deo promisit. Unde cum Religiosus eam servare voverit iuxta modos in sua Regula expressos, & qui in sua Religione servari consuescunt, secundum eosdem modos paupertatem servare debet, nec plus nec minus. Frater igitur Minor tenetur ad usus arctos & pauperes, qui in sua Religione continentur, ut definitum fuit a Clemente V. Quoad alios sibi non expressos servanda est Religiosa moderatio, prout exigunt circumstantiæ personarum, temporum, locorum, officiorum &c. ita ut vitetur superfluitas, immoderantia, cæteraque omnia quæ spirent opulentiam. Sic declarat Nicolaus III. in Extravag. *Exiit qui seminat*.

Circa alios Religiosos, isti cavere debent, ne in rebus etiam sibi ad usum concessis ulla sit curiositas, superfluitas, ac pretiositas; ita ut si in illis graviter excedant, graviter quoque delinquant: Quia non solum tenentur ad præcisam paupertatis essentiam, quæ consistit in abdicatione cuiusvis dominii, proprietatis & iuris politici in re, sed ad illius etiam accessoria veluti proprietates, idest ad *temperantiam*, quæ tollit nimiam abundantiam & superfluitatem in victu ac potu, *sufficientiam*, quæ damnat multitudinem & superfluitatem in equis, rhedis, canibus, ædificiis hortis; *Modestiam*, quæ tollit fastum, superbiam, curiositatem, &c. *fidelitatem* in administratione bonorum Monasterii: illa enim Deo & Monasteriis data sunt in sustentationem Religiosorum, conservationem ædificiorum, cultum Dei, auxilium pauperum, & ideo quidquid contra hos fines Prælatus aut Religiosi audent, peccant, & dicendi sunt non dispensatores, sed dissipatores. Verum quidem est, quod excedere in simplici usu facti contra unam aut alteram ex quatuor assignatis virtutibus, non est grave peccatum contra quidditatem paupertatis; est tamen gravis culpa in re notabili contra proprietates iure divino & humano a Religiosa paupertate inseparabiles. Debent denique servare *exempla vitæ* &c. quod non fit ab illis, qui sumptibus, profusionibus, pompis, & quadam magnificentia magis sordidant statum Religiosum quam commendent. Sic P. Henno. Hisce præmissis, sit.

§. XX.

De usu peculii & de conditionibus ad ipsum requisitis.

Usus peculii, dummodo concurrant conditiones infra recensitæ, non est illicitus Religioso in Monasteriis, in quibus vel ob deficientiam reddit

uum, vel ob incuriam, & negligentiam Superiorum vita communis non servatur, nec potest introduci, præcipue quia Monasterium indigentiis Religiosorum non supplet, nec ob eius tenues proventus supplere potest. Quod talis usus non sit illicitus, probatur tum ex iure antiquo, nempe antecedenter ad Concilium Trident. quando minime improbatur ut illicitus, tum ex praxi ac consuetudine omnium fere Ordinum Religiosorum possidentium, & præsertim Monialium, tum etiam cum peculium ad nutum Superioris revocabile, ex natura sua minime Religiosæ paupertati repugnet, quia cum huiusmodi usus pendeat a dispositione Superioris, non ab arbitrio utentis, nulla in eo apparet, nec revera adest ratio dominii ac proprietatis; quod solum paupertatis voto repugnat. Confirmant sententiam hanc sacræ Congregationis decreta, quibus statutum fuit, ut in Monasteriis, ubi ob eorum insufficientiam ad supplendum Religiosorum indigentiis non servatur, nec introduci potest vita communis, quæcumque pecuniæ particulari Religioso quomodocumque obveniant, conferendæ sint in capsam communem seu Depositi, & registrandæ, ac nomine Monasterii exigendæ de licentia Superioris, ut Religiosorum eorumdem necessitatibus provideatur. Ita decrevit sacra Congregatio Episcopor. & Regular. 2. Octobr. 1591. in responsione data Episcopo Barensi pro Monialibus, & iterum sic fieri iussit 4. Febr. 1678. ut refert Crisp. *de Visitat.* §. 42. n. 40. immo talis livelli concessio Regularibus, ubi servari nequit vita communis, supponitur in epist. Benedicti XIV. ad Archiepiscopum Mediolanensem an. 1742. 26. Ian. in qua præcipit Summus Pontifex, ut si quæ impensæ faciendæ sint a Monialibus Officialibus, dum hæ fieri non permittuntur ob tenuitatem reddituum a Monasterio, prout iussum fuit a prædecessoribus Pontificibus, præcipue

sub Clemente XI. ann. 1708. 1709. 1716. fiant ex deposito proveniente ex livellis seu vitalitiis, eisdem Monialibus per consanguineos designatis, demptis quæ ipsarum necessitatibus occurrere possint. Sic alias similiter declaravit tum sacra Congregatio Episcopor. & Regular. ut refert Ursaia cit. a Patre Ferraris verb. *Monial.* art. 2. n 82. tum sacra Congregatio Concilii, ita ut nunquam ab ipsis denegatus sit usus livellorum intra terminos conditionum, quas ipsæ sacræ Congregationes præscripserunt; & sic resolutum remanet quod obiici potest ex Concilio Trid. sess. 22. cap. 2. *de Regularibus*, ubi inhibetur concedi Religioso bona stabilia etiam ad usumfructum vel ad usum, quod est possidere, seu tenere extra manum & dispositionem Superioris ac Monasterii, ac proinde sonans proprietatem, ut patet ex verbis Concilii immediate præcedentibus: *Nemini liceat* (ait Concilium) *bona tamquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere vel tenere*. Nam peculii usus, uti statuitur a sacra Congregatione, non est quid tamquam proprium possidere, & tenere, sed recipere necessaria a Monasterio ex ipsius bonis, ex cuius cumulo fiunt livella per eorumdem dispositionem in ipsius capsa, quod idem sonat ac in illius dominio seu in manu Superioris, sicuti clare explicat notatio facienda dictarum partitarum, iuxta præscriptum a sacra Congregat. Episcoporum & Regularium in Barensi 2. Octob. 1595. quæ per computum separatum sic easdem partitas inscribendas iussit: *Il Monastero deve aver da se per conto di Suor N. N. scudi....* Concilium in cit. cap., notat hic P. Henno, non imponit ius novum, sed renovat, & magis explicat antiquum, quo peculium tamquam proprium cuilibet Regulari vetabatur, ut patet ex cap. *Cum ad Monasterium de statu Monach.* ubi sic habetur: *Prohibetur districte in virtute sanctæ obedientiæ sub obtestatione divini iudicii, ne quis Monachorum proprium aliquo modo possideat*.

Nec officit quod cap. *Monachi 2. de statu Monachor.* dicatur: *Monachi non permittantur peculium habere*; quia sententia communis Doctorum ante Tridentinum sic illud intellexit, ut non peculium simpliciter, sed tanquam proprium prohiberetur; igitur a fortiori intelligi debet Tridentinum, cum paulo ante, ut notavimus, agat de bonis tamquam propriis. Et hoc confirmatur ex praxi Hispaniæ & Lusitaniæ, ubi viget Concilii Trid. observantia; usu enim receptum est, ut scribit Beia, iam a centum circiter annis, ut parentes ultra dotem Monasterio pro sustentatione traditam consignent filiæ suæ Moniali certos redditus annuos apud bursariam Conventus reponendos, & ipsius Monialis usibus ad nutum Superioristæ applicandos. Immo in ipsa Italia sub oculis Summorum Pontificum tale peculium habent sine ulla contradictione quamplurimi Religiosi, ut iam a 100. annis refert citat. Beia, qui eo tempore erat Professor in Academia Bononiensi.

Et hanc Doctorum sententiam quoad Monasteria, in quibus ob carentiam sufficientium redituum, vel eleemosynarum vita communis servari nequit, aut ob incuriam, & negligentiam Superiorum non servatur, nec potest introduci, & Monasterium indigentiis Religiosorum non supplet, nec supplere potest, hanc inquam sententiam, scilicet quod eorumdem indigentiis provideri queat per livella particularium Religiosorum, sive virorum, sive mulierum, quæ ipsorum consanguinei eisdem assignarunt, & annuatim correspondent, aut per aliquod lucrum, quod ex aliquo officio ipsis obveniat, confirmant varia sacræ Congregationis decreta, quibus, approbante SS. Domino, indultus fuit livellorum usus cum conditionibus supra expositis, ut eo meliori modo, quo fieri potest, servetur paupertas, & occasio paupertatis tollatur. Inter alios refert Donatus loco cit. Decretum sacræ Congregationis Visitationis Apostolicæ iussu Urbani VIII. die 13. Iulii 1627. pro Franciscanis Conventualibus Monasterii Apostolorum Romæ, in quo sic habetur: *Pecuniæ vero, aliæque res quæcumque Fratrum intra viginti quatuor horas tradantur Superiori in commune Conventus ærarium reponendæ, triplicique clave custodiendæ, quarum una penes Guardianum pro tempore existentem, duæ vero aliæ penes duos alios Fratres singulo quoque anno per Conventum eligendos conserventur, ex quibus subministretur exhibitori quantum religiosæ eius necessitati (status valetudinis, laborumque habita ratione) expostulare videbitur provisio*. Immo pro Monialibus Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium, ut supra diximus, rescribens Archiepiscopo Barensi 2. Octobr. 1595. regulam præscripsit, quomodo prædictæ capsæ communes, idest pecuniæ collatæ a particulari Religiosa in dictam capsam communem, per computum separatum inscribi, seu registrari debeant, ut sequitur: *Il Monastero deve*

aver da se per conto di Suor N. N. scudi; ac etiam, & iterum fieri ordinavit 4. Februar. 1678. ut refert Crispinus *de visitat.* §. 42. Et ita ordinavit pro Clarissis Cesenatibus 12. Martii 1693. ac pro vita perfecte communi nihil apud ipsas esse innovandum. Quare in Monasteriis, ubi ob eorum inopiam fieri nequit vita communis perfecta, ac ideo indigentiis Religiosorum suppleri, vult sacra Congregatio, quod pecuniæ omnes undequaque quæsitæ a Religiosis in capsa depositi conferantur, & registrentur, ac nomine Monasterii exigantur: Et exinde, ut Religiosis exhibitoribus, de Superioris licentia, quatenus ei opus fuerit, necessaria provideantur, & per depositarium eisdem tradi debeant.

Dices 1. Concilium vult, ut administratio bonorum Monasterii fiat per solos Officiales; haberet autem Religiosus particularis administrationem alicuius boni Monasterii, si ipsi liceret usus peculii. Igitur illicitus est particulari Religioso usus peculii. Resp. cum P. Henno negando min. Requiritur enim ad administrationem, quod quis debita iudicialiter exigere valeat, solutionem hoc vel illo modo regulare &c. quod non competit simplicem usum facti in peculium habenti; licet aliquando, immo ut plurimum id fieri contingat, sed semper irregulariter ex Superiorum incuria, non invigilando scilicet ad Regularem sui Conventus observantiam, ideoque efficiendo, ut talis administratio illius peculii peragatur per Officialem Monasterii, cui non secus ac administratio bonorum communium Monasterii, etiam huiusmodi peculii vere ac unice competit.

Dices 2. talis usus peculii repugnat fini vitæ Monasticæ, qui est ut communis vita communibus bonis, communi labore, communibus veluti stipendiis servetur. Resp. hoc esse ubi communia bona pro communi non incommoda sustentatione, ut vult Tridentinum, sufficiunt, non tamen ubi non sufficiunt.

Ad hoc vero ut Religiosi, ubi non servatur vita communis, licite possint exigere, habere, & expendere in particularem suum usum livellum seu peculium, sex conditiones seu circumstantiæ concurrere debent. Prima scilicet quod habeant dependenter a voluntate Superioris; 2. ut sint parati peculium consignare ad nutum eiusdem Superioris; 3. ut pecunias convertant in licitos & pios usus & decentes eorum statui, scilicet ut eiusdem usus sit ob necessitates, quibus Religio nequit præsto esse, puta pro itineribus necessariis & decentibus, pro medicinalibus, pro libris comparandis &c. & minime expendantur in usus superfluos, indecentes & irreligiosos, cum ad hos non se extendat Superioris facultas; 4. Quod non sit peculium superfluum, idest sit solum in ea quantitate & summa, quæ necessitatibus prudenter occurrendis sufficere queat; 5. Quod sit penes capsam depositi seu ærarium commune; 6. Ut illo utens sincero animo promptus sit ad acceptandam vitam communem, si offeratur occasio, idest Monasterium sit in ea sufficientia emolumentorum, idest tantum habeat, iuxta Concilium Trid. ut commodam sustentationem Religiosis ministrare valeat. Istæ conditiones utpote a voto & statu Regulari requisitæ, passim indicantur a Doctoribus ad licitum peculii usum. Donat. prax. rer. Regular. tom. 4. tract. 15. q. 11. & 19. Monacelli, Cunil. Ferrar. P. Henno.

§. XXI.

De livellis non cedendis sine licentia consanguineis, ac de munerum largitione.

Livella seu vitalitia facta Monasteriis, ubi non servatur vita communis, intuitu Religiosi vel Religiosæ a suis consanguineis, vel ab iisdem Religiosis in suo testamento seu renunciatione reservata, ut ex his Religiosi vel Religiosæ necessitatibus provideatur, cedi nequeunt a Religiosis suis consanguineis sine licentia sacræ Congregat. Rota decis. 610. n. 8. & 9. coram Cardin. Cerro & in Albanens. locorum Montium 26. Ianuar. 1725. coram D. Calcagnino Card. Petra, t. 5. comm. Ad Constit. Pauli II. sec. 2. n. 7. ubi citat alias Rotæ decisiones, & testatur, Regulares & Moniales passim recurrere ad sacram Congregat. Episcopor. & Regular. pro huiusmodi licentiis, quæ concedi solent accedente consensu Superiorum & Capituli Conventualis, iuxta decisionem dictæ sacræ Congregationis 26. Ianuar. 1739. ubi sic habetur: *dummodo .... accederet consensus Capitularium Conventus .... & actus fieret nomine Conventus.* — Ferr. v. *Monial.* art. 2. n. 72.

Potest tamen Religiosus cum sola licentia Superioris etiam tacita, ubi hæc est in usu, remittere suis consanguineis fructus sui livelli. Sic tenent Sanch. Card. de Luca, aliive, quorum plures censent, hoc posse etiam sola generali licentia insumendi tales fructus in suas indigentias ac religiosos usus,

sine speciali. Quia, inquiunt ipsi, eo ipso quod Religioso certa quantitas conceditur, & praescribitur, censetur dari quoque licentia tacita expendendi in honestos usus id quod sibi subtrahitur ex parsimonia: & quia per talem donationem seu remissionem nullum damnum patitur Monasterium, & Bulla de largitione munerum vetat solummodo largitiones vergentes in detrimentum Monasterii; & quia ex hoc datur occasio Regularibus ut libentius abstinentiae, sobrietati, frugalitati, modestiae, moderato sumptui assuescant, dum vident se posse ex iis, quae sibi subtrahunt, donare parentibus, aliisque de se benemeritis. Intellige tamen de cessione seu remissione sive donatione fructuum livelli non ascendentium ad magnam summam, quia tunc recurrendum est ad sacram Congregationem Episcoporum & Regularium, cum circa talem summam & tale ius obstent Constitutiones Clementis VIII. & Urbani VIII. *de largitione munerum*, ad quam solummodo formam possunt Regulares uti livellis, sicut decrevit dicta sacra Congregatio in Florent. 2. Iunii 1690. ad relationem Eminen. Card. Petrucci.

Circa munerum largitiones Clemens Papa VIII. in Bulla 28. quae incipit *Religiosae*, vetat Religiosis, ne quid elargiantur sine consensu Capituli Generalis, exceptis tantummodo esculentis & poculentis, & munusculis ad devotionem pertinentibus, necnon pecuniis, quae ad cultum aut in eleemosynas magis necessarias impenduntur. Excipit tamen ab his prohibitionibus Religiosos militares, ut S. Ioannis Baptistae & similes. Ista tamen Constitutio fere ubique per contrariam consuetudinem abrogata est. Et Bonacina, qui talem Constitutionem suis commentariis illustravit, vult etiam, ubi hactenus vigeret, minime eamdem violare Regulares, qui de licentia suorum Superiorum summam etiam non levem in res divini cultus, aut in pauperes sublevandos impenderent. Et Sanch. Passerin. Navar. docent, Religiosum sive intra, sive extra Claustra viventem, qui ex legitima seu rationabili caussa tacitam habet licentiam absolute & sine ulla restrictione expendendi aliquid in usus honestos & pios, posse moderatas eleemosynas facere, vel liberalem donationem concurrentibus titulis a iure novo requisitis ad licite donandum, scilicet consuetudine & rei quantitate. Consuetudo tamen, quae non adversetur sacris Canonibus, idest quae fundetur in titulo honesto, puta gratitudinis erga fundatores, benefactores, similesve personas, quarum benevolentia & favor etiam vertetur erga particularem Religiosum, ut honesta obtineat, utilis est Monasterio, & urgente aliqua necessitate earum favor est valde desiderabilis. Verum sola consuetudo, non interveniente rationabili caussa, licitum non reddit, ne Praelatis quidem Monasteriorum, tempore eorumdem officii donationes facere amicis vel consanguineis absque titulo aliquo virtutis, pietatis nempe vel gratitudinis, quo titulo deficiente donatio nequit esse rationabilis, quia Praelatus Regularis, cum sit pauper, idest non secus ac sui subditi voto paupertatis obstrictus, non est dominus, ac proinde sine violatione voti paupertatis actum dominii exercere nequit. Ita Suarezius hic citatus a Rotario contra Panormitanum, qui in cap. *Caeterum* contrarium sentit. Addit nihilominus idem Suarezius, quod ubi inducta sit consuetudo donandi aliquid in modica quantitate, puta aliquos primaevos fructus viridarii aut vineae, ut fieri solet sine damno Monasterii, & fit quandoque ab ipsis Capuccinis, qui tam strictam paupertatem profitentur, non tam rigorose est sentiendum, ut haec consuetudo improbetur tamquam irrationabilis & laesiva voti paupertatis: Videtur enim quod Religio ob gratitudinem hanc liberalem licentiam concedat Praelato tempore quo pro ea sustinet onera & labores regiminis, eo vel maxime quod donat non suo, sed Religionis nomine, ac pro eius utilitate. Circa vero quantitatem rei donandae nihil revera in cap. praedicto praescribitur: Habetur quidem a Doctoribus, rem non debere esse immobilem, & mobilem, non pretiosam, puta insignem picturam, sed ex ipsis mobilibus modicam. Quoad modicitatem quantitatis, omissis aliis opinionibus, docent Suarez, Sanchez, Molina, Passerinus, Lugo cum aliis, ad hanc stabiliendam tria inspici debere, idest 1. qualitatem personae donantis, 2. qualitatem personae cui donatur, 3. qualitatem beneficii seu tituli propter quem fit donatio, deinde qualitatem rei donatae, & maxime si sit de rebus ad usum communem deputatis vel assignatis particulari Religioso; considerandam quoque esse opulentiam & statum Monasterii; item tempus abundantiae vel penuriae; item consuetudinem & statuta Religionis; quibus omnibus perpensis prudentis arbitrio statuenda est quantitas rei donandae quae sit decens, nec sapiat avaritiam, neque prodigalitatem. Rotar.

§. XXII.

De quibus rebus Religiosi possint habere dominium.

Cum voto paupertatis annexa sit incapacitas dominii cuiuscumque rei temporalis in particulari; hinc particularis Religiosus nullius rei pretio æstimabilis dominium habere potest. Retinent tamen Religiosi professi dominium famæ & bonorum spiritualium. Hinc diebus quibus eximuntur ab onere celebrandi Sacrificium iuxta intentionem Superioris, applicare poterunt Sacrificium pro amico vel parente, licet sciant ipsum accepturum stipendium pro eodem Sacrificio; ipsi vero non possunt recipere stipendia pro Missis, nec ea absque licentia amico tribuere seu donare; quia hoc stipendium est aliquod temporale ac pretio æstimabile. Pariter dominium habet Religiosus omnium suarum actionum naturalium & supernaturalium, easque proinde sine violatione voti paupertatis in alterius obsequium exercere potest, etiamsi ipsum non lateat, alterum eleemosynas pro eis recipere. Occurrit hic difficultas, an artefacta, picturæ scilicet, sculpturæ, aliudve opus eleganter elaboratum, vel ipsius manuscripta sint sub dominio Religiosi artificis vel studiosi, ut de ipsis pro libito disponere queat. Verum circa artefacta, videndum, num Religiosus artifex elegantem picturam v. g. perficiat, ut pro suo usu apud se retineat, & tunc extra omne dubium facta est Monasterio, idcirco sine legitima licentia illam donare erit contra votum paupertatis; quia quidquid Monachus acquirit, Monasterio acquirit. Unde licet sit in eius potestate pingere vel non, non secus ac concionari vel non, sicuti tamen concionator eleemosynas perceptas Monasterio acquisivit, sic picturam elegantem ad suum usum Monasterio acquisivit. Quod si Monachus seu Religiosus artifex non elaboret sibi artefactum, sed aliis, videndum, num Religiosus solemniter professus artem possidens, ac in ea pro altero elaborans, materiam recipiat ab amico, cui artefactum liberaliter elaborat: in tali enim casu non agit contra votum paupertatis, quia Religiosus sine læsione voti paupertatis potest inservire amico, eique suam operam gratis exhibere, sicuti ab eo recipere potest gratiosum obsequium: potest quidem peccare contra obedientiam, alteri elaborando in sua arte, si invito & contradicente Superiore notabile tempus insumat in amici utilitatem, quod Superior iubet impendi in profectum Religionis; immo potest etiam peccare contra iustitiam, si ex hoc omittat servitutem, quam Religioni præstare debet; & si exinde damnum sequatur Monasterio, illud resarcire tenetur. Et hoc dictum intelligatur cum communiori, respectu cuiusque Religiosi professi, sive sit Chorista, sive Conversus, dummodo hic non receptus fuisset, & professionem emisisset etiam in ordine ad exercitia extrinseca suæ artis; quia in tali casu omnia debita essent Religioni seu Monasteria, his horis tamen, quibus tenetur pro Monasterio elaborare; ita ut tali tempore sine legitima Superioris licentia non poterit aliquid per extraneo exercere. Cæterum si debitis horis elaboraverit pro Monasterii servitio, poterit per unam aut alteram horam pro amico aliquid efficere. Non desunt tamen qui volunt, quod artefacta elaborata a Religioso Chorista pro amico, qui solverit omnes expensas ad perficiendum artefactum, v. g. picturam, transcriptionem &c. non sint Monasterii, ideoque Religiosum non violasse votum paupertatis hæc artefacta in tali conditione elaborata donando amico: Quia Religiosus Chorista non vovit vitam activam, & additus est Monasterio qua Monachus, non quatenus artifex; tum etiam quia si ab amico obsequium recipere potest; sic potest illi inservire, suamque operam ei gratis exhibere. Sic Bellizz. Bonac. & alii. Et hoc verum est, licet ei vetitum esset a Superiore huiuscemodi opera pro extraneis exercere: tunc enim peccaret contra votum obedientiæ, non vero paupertatis; sive pretiosissimam imaginem pingeret, sive vilissimum quid elaboraret. Idemque dicito de Converso supradicto, si in die festo opus suæ artis pro amico licite vel illicite perageret; quia sicut Chorista non vovit vitam activam, sic nec ille se operaturum diebus festis.

Quoad scripta vero quæ in aliqua scientia vel arte composuit Religiosus, num ista possit alteri, seu amico sine legitima Superioris licentia donare, comburere &c. sine læsione voti paupertatis, non conveniunt DD. Aliqui enim volunt, liberum esse Religioso de illis disponere donando, comburendo &c. sine Superioris licentia; sunt enim effectus scientiæ, quæ non est obiectum paupertatis, igitur nec ipsa manuscripta, dum accessorium sequitur principale. Alii oppositum sustinent, ut Donatus, Navarrus, aliique, quia transeuntes de uno

ad

ad aliam Religionem ea nequeunt secum ferre sine licentia Capituli Monasterii, a quo discedunt, quia non sunt illorum domini, sed Monasterium. Et qui ita tenent, dicunt hanc esse veram sententiam firmiter decisam in cap. *Non dicatis* 11. q. 13. n. 1. & cap. *Statutum* 1. caus. 18. p. 1. Et sic etiam decrevit Concilium Trid. sess. 25. *de Regularib.* cap. 2. & Clemens VIII. in suo Decreto pro reformat. Regular. quod incipit *Nullus omnino* §. 3. Nam semper currit illa irrefragabilis regula: *quidquid acquirit Monachus, acquirit Monasterio*, etiam ex propria industria & arte, ut ex cit. cap. *Statutum*. Ferrar.

Religiosi vero professi beneficiarii, ut Abbates, Priores, & similes, habentes Beneficia Regularia vel saecularia, ius habent administrandi, ac dispensandi fructus sui Beneficii, tum ad congruam sustentationem; tum ad caussas pias; quia id eis a iure & consuetudine concessum est. Nihil tamen impendere possunt in usus profanos, vel consanguineis non indigentibus donare; alioquin peccarent contra iustitiam, & accipiens teneretur ad restitutionem. Etenim huiuscemodi bonorum non sunt domini, sed solummodo administratores; ac habent ius impendendi illa bona secundum praescriptum Canonum ac Religionis, ac intentionem eorum qui ea Religioni vel Ecclesiae donarunt. Immo peccant etiam contra votum paupertatis disponendo de re temporali sine legitima licentia Superioris. Sic P. Antoine.

§. XXIII.

De facultate Pontificis quoad dispensationem ex gravi caussa a votis solemnibus.

Papam dispensare posse in votis solemnibus, interveniente gravi caussa, communiter sentiunt Doctores; quia cum horum votorum solemnitas sit de iure ecclesiastico, ut ex cap. *unico de voto* in 6. & ex Constit. Gregorii XIII. *Ascendente Domino*, nemo non videt eadem auctoritate iuris Summi Pontificis, qua instituta est illa votorum solemnitas, tolli posse. Igitur non secus ac in simplicibus, Papa dispensare potest in solemnibus. Et revera saepe in his Pontifices dispensarunt: Ita factum fuit cum Ramiro rege Aragoniae, Casimiro I. rege Poloniae, Religiosis professis, & aliis, ut habetur in Caietano, Azorio, aliisve. Nec officit quod opponi potest ex Innocentio III. qui in cap. 6. *de statu Monachorum* ait: *Abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis, adeo est annexa Regulae Monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere:* Nam hic Pontifex intendit solum significare, quod status Religiosus consistere non valeat nequidem cum Papae dispensatione sine abdicatione & castitate. Idcirco Papa dispensare nequit cum Monacho manente in statu Religiosi professi. Potest tamen de plenitudine potestatis aliquem ex illo statu extrahere ad contrahendum Matrimonium, ita gravi exigente caussa, puta, ut Religio & pax in Regno firmentur.

§. XXIV.

De aliis Religiosorum Obligationibus, & primo de Clausura.

Nomen Clausurae a Claustro desumptum est, ut vult Passerinus *de statutis* q. 189. art. 8. n. 373. Claustrum vero apud Canonistas idem est ac Monasterium. Cum enim claustrum a claudendo dicatur; hinc merito ambitum illum, quo Religiosi clauduntur ad Monasticam vitam ducendam Canonistae Claustrum appellarunt.

Quamobrem Clausurae nomen hic accipitur apud DD. non solum ad significandam exceptionem quamdam ingrediendi Monasteriorum loca respectu personarum diversi sexus, unde interdicitur viris ingredi mulierum Monasteria, & mulieribus Religiosorum domos, sed etiam obligationem quam habent Religiosi se continendi in solitudine cellae seu Monasterii, ita ut mulieres Sanctimoniales nunquam licite nunc egredi valeant sine legitima dispensatione, vel gravissima caussa, & viri licet non tam stricte sicut mulieres in Monasteriis claudantur, tamen nec ipsis, nisi rationabili caussa exigente, & impetrata Superioris licentia, licite exire convenit, idest licite discedere nequeunt e Monasterio pro libito suo ad inutiles per loca divagationes, cum hoc perfectioni ac sanctae contemplationi, cui ex eorum Instituto incumbere tenentur Religiosi, maxime adversetur.

De obligatione quam habent Religiosi colendi solitudinem in suis Monasteriis, idest non facile extra discurrendi per Civitates & loca, clare patet praecipue ex cap. 66. Regulae S. Benedicti, quam licet non omnes Ordines profiteantur, haec tamen est omnibus certissima lex, ac non minus clarum quam tutum exemplar ad vitam Regularem recte ducendam: S. enim Benedictus, ut tolleret a suis alumnis Religiosis omnem

occasionem discurrendi extra Monasterium, præscripsit, ut inter claustra quantum fieri posset omnia providerentur quæ Monachorum servitium requirere posset. *Monasterium*, ibi ait, *ita construatur* (*si fieri potest*) *ut omnia necessaria, id est aqua, molendinum, hortus, pistinum, vel artes diversæ intra Monasterium exerceantur, ut non sit necessitas Monachis vagandi foras, quia omnino non expedit animabus eorum*. Nec solus S. Benedictus solicitus fuit cordi suorum Monachorum affectum solitudinis ingerere, sed communiter hoc inspirare curarunt in suis alumnis omnium Monachorum Patres; idcirco passim in Regulis omnibus solitudo inculcata reperitur, atque Ecclesiæ decretis præcepta tanquam primarium præcipuumque instrumentum Regularis perfectionis assequendæ ac servandæ, sicut habetur in can. 4. Chalcedonensis Concilii, & 46. Trullani. Hinc illud sub nomine Eugenii Papæ apud Gratian. 16. q. 1. can. 8. *Monachus claustro sit contentus; quia sicut piscis sine aqua caret vita, ita sine Monasterio Monachus. Sedeat igitur solitarius & taceat, quia mundo mortuus est, Deo autem vivit*.

Ex hoc tamen concludi nequit, ex intentione S. Benedicti & Ecclesiæ Religiosos ita stabilitatis voto obstrictos, ac vi illius perpetua clausura in Monasteriis inclusos esse, sicuti nunc sunt Religiosæ mulieres, ita ut nunquam ipsis egredi liceat; quia & S. Benedictus in sua Regula non semel supponit, Monachos e Monasterio necessitatis aut utilitatis caussa cum Superioris licentia egredi posse, cum præscribat cap. 67. de Fratribus itinerantibus, quid in exitu, quid in reditu ipsis sit agendum, quod & hodiernæ quoque Religiosorum etiam recentiorum disciplinæ consonat. Præscribit enim S Benedictus in cap. 67. ut egredientes Fratrum & Abbatis orationi se commendent, ac ab Abbate benedictionem petant, sicut etiam in reditu. Ita habet in cap. 8. suæ Regulæ S. Fructuosus. Hoc item præcipit canon 64 Concilii Trullani.

Ab hac provida Patrum ac Conciliorum disciplina nec recentiores Monachorum ac Religiosorum præcipue Mendicantium Regulæ, Constitutionesque recesserunt. In Constitutionibus enim Eremitarum S. Augustini ita habetur: *Statuimus, ut nullus Frater nostri Ordinis, sive Conventualis, sive sit hospes, cuiuscumque dignitatis vel gradus, vadat ad Civitatem vel oppidum absque socio Fratre Ordinis nostri Clerico vel laico seu Converso a Priore assignando, nec aliquem Prior mittat, nisi ob gravem urgentem necessitatem ... Sed nec ipse Prior solus vadat, nisi pro inevitabili necessitate*. Similia in aliorum Ordinum Constitutionibus & statutis passim occurrunt.

Insuper in allata Regula S. Benedicti cap. 51. habetur, Religioso discedenti a Monasterio eodem die ad Monasterium reversuro non præsumendum foris manducare, tametsi enixe a quovis rogatus, nisi forte ipsius Abbas hoc ei præcipiat. *Hæc est* (ait Hugo Menardus ad cap. 58. §. 1. *Concord. Regul.*) *antiqua Monachorum disciplina nobis sane imitanda, ut mensas laicorum, præsertim Nobilium & divitum, quantum in nobis situm erit, declinemus*. Et hoc in plerisque Mendicantium Constitutionibus, ut notat Van-Espen hic, sæpe inculcatur, ut extra Monasteria in Civitatibus *nec bibant, nec manducent*. Inter Eremitanos S. Augustini novissimo decreto n. 14. anni 1678. edito per Cardinalem Protectorem, probante sacra Cardinalium Congregatione statutum fuit instante Christiano Lupo tunc temporis Provinciali in Belgio: *Omnibus cuiuscumque conditionis aut præeminentiæ Patribus ac Fratribus in salutaris obedientiæ merito præceptum sit, ne quis extra Conventum in Civitate vel Oppido, aut Suburbiis intra eiusdem Civitatis aut Oppidi muros comprehensis audeat comedere vel bibere sine expressa in scriptis habita licentia Patris Provincialis*.

Novissime decrevit Concilium Trid. sess. 25. cap. 4. *de Regular.* ne quis Regularis discedat a suo Conventu sub quovis prætextu, nequidem adeundi Superiores suos, nisi obtenta licentia, seu mandato in scriptis, quod vulgo *obedientia* appellatur, sub pœna etiam carceris, ut pro observantia huiusce decreti Concilii in Ordinibus omnibus provisum fuit, sicut habetur in eorumdem Constitutionibus.

Facile ex his omnibus colligi potest, quod licet nec votum stabilitatis, nec professio Religiosa profitentem adstringat ad perpetuam clausuram, nihilominus Patres Monachorum, aliorumque Religiosorum Ordinum iudicaverunt, evagationem Religiosorum, ac frequentem cum sæcularibus conversationem Religiosæ professioni adversari, ac valde periculosam esse Religiosæ professioni conservandæ: Quocirca nonnisi ex caussa, & multis adhibitis cautionibus egressum e Monasterio concedendum esse præceperunt. *Evitentur quoad fieri poterit* (inquiunt Constitutiones Eremitarum S. Augustini part. 2. cap. 17.) *Fratrum discursus per Civitates &* oppi-

oppida: nec enim Religionis opinio ac devotio apud saeculares ex eo augetur, immo in dies magis ac magis minuitur, Et in Compendio *Constitut.* PP. Praedicatorum. part. 2. cap. 71. refert Petrus Martyr: *Licentiae autem huiusmodi difficulter a Praelato concedi debent*. Van-Espen.

Huiuscemodi tamen clausura respectu mulierum vere Religiosarum, idest Sanctimonialium, quae Religionem per tria vota solemniter profitentur, secundum ius novum strictior est quam virorum, dum illae nunquam quovis titulo, aut praetextu egredi possunt sine legitima Pontificis dispensatione, aut gravissimo vitae periculo, puta incendii, inundationis valde excrescentis aquarum, proximae aggressionis hostium copiarum, infirmitatis leprae, epidemiae contagiosae &c., in quibus casibus per Episcopum in alium solum transferri possent, & si periculum ita immineret, ut locum non concederet huiuscemodi Superioris remedio, possent inde pro sua salute fugam arripere. Dixi *secundum ius novum*, quia clausura ante tempora Bonifacii VIII. erat solum consilii. Quamvis enim multum fuerit commendata, & quasi indicta in Concilio Carthaginiensi primo sub ann. 330. & Carthagin. tertio can. 35. in Trullano can. 46. Cabilon. secundo can. 65. Lugdunensi tertio can. 3., tamen, ut observant Suarezius, Pellizz. *de Monialibus* cap. 5. n. 23. & alii passim, ibi clausura imposita non fuit absolute sub praecepto, sed dumtaxat sub consilio efficaciter commendata. Quare pro tunc paulo maior ac rigidior indicta fuit mulieribus quam viris; illis enim apposita erat Clausura fere dependenter a legitima facultate Abbatissae. Ferr. v. *Clausur*. n. 1.

Primo enim clausura Monialibus imposita fuit sub formali & absoluto praecepto a Bonifacio VIII. in cap. *periculoso* unic. *de statu Religioso* in 6. Deinde a Trident. Synodo sess. 25. *de Regularib. & Monial.* cap. 5. S. Pio V. Constitut. quae incipit *Circa Pastoralis officii*, & Constitut. quae incipit *Decori & Maiestati*, & Gregorio XIII. Constit. *Deo sacris*.

Hinc Moniales omnes professae, cuiuscumque Ordinis seu Regulae, & nominis, etiam Tertiariae in Congregatione vitam degentes, & tria vota essentialia emittentes, nunc ad clausuram tenentur; nisi ex fundatione aut contractu legitimo obligentur ad curam & obsequium infirmorum, & hoc patet tum ex cit. cap. *Periculoso* Bonifacii VIII. tum ex Concilio Trid. tum ex Constit. S. Pii V. Gregorii XIII. cit. & saepe saepius sacr. Congregat. Episcopor. & Regular. signanter in Virdunensi 10. Ianuarii 1602. & saepius etiam sacr. Congregat. Concilii idipsum declararunt. Et si renuant, prohibetur eis alias recipere ad habitum, ut constat ex ipsa sacr. Congregat. Episcoporum &c. in Pampilon. 20. Febr. 1593. & saepe alibi, & expresse in Constit. cit. S. Pii V. quae incipit *Circa Pastoralis Officii*. Nec officit, quod in Regula cuiuscumque Monialium Ordinis clausura formaliter non contineatur, quia semper virtualiter sub tribus votis, & signanter sub obedientia continetur. Sic declaravit sacra Congregatio Episcopor. in Zamoren. 7. Febr. 1592. & 16. April. 1619. Unde Moniales profitentes hac conditione, ut Clausurae non obligentur, non sunt vere professae, cum S. Pius V. in sua cit. Constit. dictas professiones irritet.

Moniales, quae temere egrediantur e clausura sui Monasterii, ultra alias gravissimas poenas incurrunt ipso facto excommunicationem maiorem reservatam Papae. Sic expresse S. Pius V. in sua Constit. quae incipit *Decori & honestati*. Et hanc eamdem poenam incurrunt Episcopi, aliique Monialium Superiores licentiam eisdem iniuste concedentes, omnesque aliae personae Moniales iniuste & illicite de Monasterio egressas comitantes vel recipientes, & sic talem illicitum iniustumque egressum, vel ipsius perseverantiam foventes. Non incurrunt tamen huiuscemodi poenas qui post illicitum egressum Moniales comitantur, recipiunt, non ut cooperentur illicito egressui seu perseverantiae in ipso, sed solum ut earum honori ac honestati seu castitati consulant, vel gratia urbanitatis, amicitiae, aut honoris seu consanguinitatis & affinitatis. Ita Sanchez, Graffius, Bonac. Caiet. aliique passim.

Excommunicationem incurrit cum aliis poenis Monialis, quae quomodocumque exeat toto corpore extra terminos Clausurae, puta si utroque pede, uno vel altero palmo egreditur ostium clausurae. Sanch. Caiet. Navar. Comitol. Donatus *Praxis rerum Regular*. Bonac. qui vult hoc contingere, etiamsi uno solo palmo extra Monasterii ianuam se reciperet, & statim redeat. Verum in hoc casu sustinent Graffius, Pellizz. Peyr. ob parvitatem materiae excusari a poena & a culpa.

Monialis ascendens supra tectum Mona-

sterii in quacumque eius parte, violat clausuram, licet tectum sit pars Monasterii, ut declaravit sacra Congregatio Episcopor. in Licien. 16. Septembr. 1609. & in Comen. 18. Septemb eiusdem anni in casu eiusmodi, mandavitque, Moniales absolvendas cum poenitentiis salutaribus ad arbitrium, licet tectum ob honestum finem conscendissent ad exsiccandum frumentum & pastas ab ipsis elaboratas. Sic violaret clausuram, si ascenso arbore sui viridarii recreationis gratia procedat ad ramum omnino prominentem extra murum, unde corpus pendeat perpendiculariter extra locum clausuræ, quia perfecte accedit ad locum, ad quem sæculares possunt accedere, quod prohibetur a Gregorio XIII. in Constit. *Deo sacris*. Donat. Pellizz. & alii.

Monialis, quæ se faciat demitti e fenestra correspondente viæ publicæ patenti sæcularibus, licet non totaliter descendat, sed maneat suspensa in medio, sive pendens ex aliqua fune, clausuram violat & pœnas incurrit, quia sic se ponit in loco ad quem patet aditus sæcularibus media aliqua scala parieti apposita, contra Gregorii XIII. prohibitionem. Pellizz. Donat. cum aliis.

Monialis, quæ pendula in fune se agitat alternatim intra & extra clausuram, eam violat, quia cum pro illo tempore quo se agitat extra, sit foris toto corpore, egreditur perfecte. Item quæ posita in Rota se vertit ad partem oppositam, etiamsi non prætergrediatur fenestram, quia licet non egrediatur præter ambitum exteriorem, cum tamen ibi non sit ostium prætergreditur ambitum interiorem. Donat. Pellizz. Lugo. Accedit enim hæc Monialis ad locum, ad quem sæculares accedunt, quod a Gregorio XIII. in cit. Constit. vetitum est.

Itidem eadem violat clausuram Monialis egrediens ad spatium quod est inter ianuam Monasterii clausam, & aliam sæcularibus patentem, vel si accedat ad domos contiguas Monasterio inhabitatas a fœminis famulabus Monasterii, vel ad propriam exteriorem Ecclesiam; vel si urbanitatis aut curiositatis gratia egrediatur e proprio Monasterio, ac aliud immediate contiguum ingrediatur. Immo in tali casu dupliciter clausura violaretur, per egressum videlicet e proprio, & ingressum in aliud Monasterium; idcirco duplicem contraheret violatrix culpam, duplicemque excommunicationem iuxta declarationem sacræ Congregationis in Panormit. 21. August. 1699.

Ab excommunicatione violatæ clausuræ sive per illicitum egressum, sive per illicitam licentiam, aut cooperationem egressui, solus Pontifex absolvit, sive ab eo delegatus, ut expresse habetur in laudata Constit. S. Pii V. non solum si violatio sit publica, sed etiam si sit occulta, quidquid in contrarium aliqui dicant, iuxta declarationem sacræ Congregationis relatam a Fagnan. Mattheuccio, Sanctarello. Censuit enim Gregorius XIII. approbans Bullam S. Pii V. locum habere etiam in occultis. Res fusius videri potest in Biblioth. Ferraris v. *Monial.* art. 3. n. 19. & seq. Excipiuntur tamen a lege Clausuræ Religiosæ mulieres, quæ ex fundatione aut contractu sunt obnoxiæ ad curam & obsequium infirmorum; quia cum clausura sit tantum iuris positivi humani, non potest derogare iuri naturali orto ex fundatione & contractu legitimo. Et ita declaravit de Tertiariis S. Francisci Leo X. cui declarationi non derogarunt Concilium Trid. Pius V. Gregorius XIII. cum nullibi reperiatur particula specialis derogativa. Ubi tamen fundatio aut contractus non amplius subsistit, vel quia bona deperdita sint, aut dilapsa, vel quia stipendium Sororibus servientibus denegatur, possunt & debent Superiores, si fieri possit, clausuram introducere; immo etiam subsistente fundatione aut contractu, si duæ aut tres pro servitio infirmorum aut peregrinorum sufficiant, illis enim permitti poterit egressus, quantum requirit necessitas, aliis interim clausuram servantibus, ut fit in S. Thomæ Duaci Conventu, vel certe recipi possunt tres aut quatuor, quæ in domo Monasterio contigua degentes illud munus obeant. Henno.

Hactenus egimus de Clausura Religiosorum respectu sui, idest de solitudine per ipsos observanda & colenda, evitando quantum fieri possit proprium egressum e Monasterio, ac supervacaneas, inutilesque divagationes per civitates & oppida, ubi morantur, necnon de strictiori, cui nunc ex formali præcepto Bonifacii VIII. Concilii Trid. & S. Pii V. obstrictæ sunt Moniales. Nunc restat ut materia Clausuræ discutiatur respectu aliorum, quibus interdictus est ingressus in Monasteria, ut sunt mulieres respectu virorum, & viri respectu mulierum. Verum ut res melius elucidetur.

Videndum quid nomine Monasterii seu Conventus, cuius Clausura præcipitur ut subiectum prohibitionis, intelligatur. Nomen hoc clare explicat Nicolaus III. cap.

Exiit §. *de verbor. significat.* in 6. §. *denique*, ubi loquens de Monasteriis Monialium dicit: *Nomine Monasterii volumus Claustrum, domos, & officinas interiores intelligi*. Ex hac doctrina communiter DD. interpretantur, nomine Monasterii etiam virorum intelligi ac includi loca omnia, quæ inter septa & ambitum Monasterii continentur, quæ una clausura clauduntur. Lezz. Navar. Barbos. *de offic. & potest. Episc.* allegat. 102. n. 81. & alii communiter. De tanto Clausuræ rigore, qui nunc viget, nihil habetur primævis temporibus, quando florere cœpit Monasteriorum disciplina, cum ius commune antiquum, in cuius corpore inclusa exhibentur graviora Religionum statuta, nullam de clausura mentionem faciat, saltem circa Monasteria virorum. Mirum tamen hoc esse nequit; quia cum tunc temporis Monasteria erecta essent in locis a frequentia seu commercio hominum dissitis, minime opus erat ea Clausuræ legibus tueri; satis enim a propria solitudine muniebantur, & Superiorum solicitudo ac vigilantia in circumstantiis raro iam obvenientibus, in quibus Religiosorum innocentiæ potuisset periculum aliquod impendi, occurrere poterat. In posteriori vero ætate, quando per civitates & oppida ubique extructa fuere Monasteria, necesse fuit legibus sanctissimis eorum aditum munire, ac viam occludere, ne per ipsius dæmonis versutiam sanctæ puritatis pericula intruderentur. Verum hoc onus non statim ita stricte impositum fuit, sicut nunc observatur. Quia licet lege Clausuræ, saltem aliqualis, in suis Claustris omnium Ordinum Religiosi tenerentur, etiam multo ante recentiora tempora, cum de hac habeatur in Canone cap. *Placuit* 8. cap. *Iuxta* 11. cap. *Monachi* 33. cap. 16. q. 1. & alibi, ubi prohibetur introduci mulieres in Monasteria virorum, ut omnis radicitus tollatur occasio violandi votum castitatis; specialius tamen & cum rigore inviolabilis observantiæ Regularis Clausuræ in suis Monasteriis seu Conventibus recentioribus temporibus obstricti fuere Religiosi omnes cuiuscumque Ordinis per duas Constitutiones S. Pii V. quarum prima incipit *Regularium personarum*, & altera *Decet Romanum Pontificem*, quæ edita fuit 16. Iulii 1570. Et hanc legem confirmavit Gregorius XIII. in Bulla incipiente *Dubiis emergunt*. Per huiuscemodi Summorum Pontificum S. Pii V. & Gregorii XIII. Constitutiones interdictus est sub gravibus pœnis ingressus & introductio mulierum quarumcumque non exemptarum sub quocumque prætextu, etiam licentiarum, in Clausuram Regularium, nisi quando adsit iusta necessitas vel Pontificis dispensatio. Nunc vero non amplius id permittit pietatis ratio, vi Constitutionis Benedicti XIV. quæ incipit *Regularis disciplina*, qua abstulit mulieribus quibuscumque licentiam, indultum, privilegium ingrediendi Monasteria, idest Claustra Religiosorum quacumque de caussa, etiam devotionis, v. g. associandi processiones, & SS. Eucharistiæ Sacramentum, vetando quibuscumque etiam Cardinalibus, sive singulis, sive eorum Congregationibus licentias huiusmodi, facultatesque indulgere, ac concessas omnino invalidas declarando. Idcirco nunc Constitutio hæc est attendenda, nec amplius illa S. Pii V. *Decet Romanum Pontificem*, quæ expresse concedebat mulieribus licite ingredi Religiosorum Monasteria ob determinatam pietatem, nempe occasione quod in iis Missæ, & alia divina officia celebrarentur, ac alia pia & devota opera, v. g. processiones, delatio SS. Eucharistiæ ad infirmos Religiosos, ita tamen ut nec possent ingressum prævenire, nec post moram protrahere, nec ad quævis alia Monasterii loca, curiositatis, alteriusve prætextus gratia, declinare.

Dixi *sub gravibus pœnis* prohibetur ingressus & introductio mulierum in Clausuram Regularium; quia mulieribus ingredientibus imponitur pœna excommunicationis Papæ reservatæ, & Religiosis eas introducentibus simul cum eadem pœna excommunicationis pœna quoque privationis officiorum, & inhabilitatis ad illa, necnon suspensio a divinis ipso facto incurrenda. Exceptis tamen censuris, excommunicatione scilicet, & suspensione a divinis, alias pœnas vult Henno non incurri ante iudicis sententiam, qua crimen declaretur, ut patet ex praxi. Ab huiusmodi autem pœnis ac censuris absolvi nequeunt, præterquam in articulo mortis, nisi a Summo Pontifice, præcipue vi citatæ Constitutionis Benedicti XIV.

Religiosi censentur fœminas introducere in Monasteria, qui ad earumdem ingressum active influunt, seu cooperantur immediate vel mediate portam aperiendo, per fenestram intromittendo, clavem præbendo, &c. Immo si clausuræ custodiam habeant, ut Prælati aut Ianitor, tantum permittendo, idest ingressum mulieri non impediendo, quia sunt de facto caussæ morales ingressus, ac proinde eadem ratione tali ingressui cooperantur. Item invitantes, consu-

fulentes, hortantes, approbantes, iter monstrantes, impedimenta auferentes, eas recipientes. Sic Mattheucci cum aliis; & clare deducitur ex verbis Constitutionis S. Pii V. ubi sic: *introducere, admittere præsumant*, & Gregorii XIII. quæ incipit *Ubi gratia §. in fine*, ubi habetur *ingredi faciant vel permittant*.

Culpam itidem, & pœnas incurrit Religiosus ille, qui nullo quidem ex recensitis modis, nec directe scilicet nec indirecte, nec active nec permissive cooperatus est mulieris ingressui in Monasterium; sed eam ingressam ex urbanitate salutavit, & ex decentia status illius per Conventum comitatus est; ita ut aliquo modo sit caussa cur diutius ibi se detineat; nullam tamen pœnam incurreret, si eam comitaretur ut citius e Conventu egrederetur, & per rectam ac breviorem viam ad egressum urgeret. Sic cit. Mattheuc. cum Ameno. Excusantur nonnunquam ab his pœnis (rarius vero a peccato) mulieres ratione bonæ fidei aut ignorantiæ, etiam vincibilis, modo non sit affectata; quia in præfatis Constitutionibus requiruntur audacia, præsumptio, scientia. Henno.

Sub nomine mulierum comprehenduntur etiam Ducissæ, Marchionissæ, Comitissæ, aliæque quacumque nobilitate, conditione, gradu &c. fulgentes, ut habetur in Constitutione S. Pii V. quæ incipit *Regularium personarum*, & Gregorii XIII. quæ incipit *Ubi gratiæ*; & iuxta novissimam dispositionem Benedicti XIV. etiam fundatrices Conventuum quantumvis Nobiles. Immo ex dispositione Eugenii IV. in sua Constit. edita pro Congregatione S. Iustinæ de Padua quæ incipit *Etsi quaslibet personas*, etiam puellæ parvulæ cuiuscumque sint ætatis, quas vetitum est introducere in Monasteria. Sic enim ibi habetur: *Nulli hominum liceat quascumque mulieres laicas, seu Religiosas cuiuscumque ætatis, status* &c. *quavis occasione ducere, sive ipsis mulieribus ingredi, commorari intra septa Monasterii*. Et sic statuit Concilium Trid. pro Clausura Monialium, & sæpe declaratum fuit a sacra Congreg. Episcopor. & Regularium, censuras violatæ clausuræ incurrere introducentes infantes cuiusvis ætatis, ut in Tudert. 7. April. 1579. Neapol. 22. Martii 1580. & alias. Unde si tolerari non debent etiam puellæ, licet parvulæ in Monasteriis Monialium, a fortiori videtur non tolerandas in Monasteriis virorum.

Verum praxis pluribus in locis videtur contraria, & posse puellas parvulas ingredi Monasteria virorum, non obstante dicta prohibitione, tenent Sanchez. Lezzana, & alii plures citati hic a P. Ferraris in sua Biblioth. verb. *Convent.* n. 20. Quia, dicunt ipsi, finis prohibitionis est ne detur Religiosis occasio impudicitiæ, quæ cessat in parvulis. Sic etiam praxis videtur contraria de Ducissis suprema auctoritate, & iurisdictione gaudentibus, & de Fundatricibus apud plures; quia tales Ducissæ in suis ditionibus æquiparantur Reginis, utpote quæ in ipsis suprema gaudeant auctoritate, & iurisdictione ac ipsæ Reginæ. Et Fundatrices ingredi tolerari videntur a quibusdam summis Pontificibus, ut a Iulio II. Constitut. quæ incipit *Licet*, in qua prohibet ingressum Mulierum non fundatricium, nec de stirpe Regia in Conventus Minimorum S. Francisci de Paula.

Imperatrices tamen, Reginæ, Regum filiæ & neptes, ob supremam earum dignitatem libere intrare possunt in Monasteria Religiosorum, etiam cum decenti comitiva, quia cum Pontifices in laudatis Constitutionibus nullam de illis mentionem fecerint; credendum est noluisse eas comprehendere sub prohibitione. Sic Sanchez, Lezzana, aliique passim cum praxi universali. Item illæ Nobiles fœminæ, quarum maiores ac pro tempore existentes de familia fuerint, & habentur fundatores & insignes benefactores illius Monasterii, intra cuius Claustra vel septa fœminas etiam de familia ingredi concessum vel cautum esse sibi voluerunt, & de huiusmodi concessione confirmationem ab Apostolica Sede obtinuerunt, sive fœminæ huiusmodi sint consanguineæ, & affines eorum, qui sunt domini in temporalibus locorum, in quibus Monasteria constructa reperiuntur, & quamcumque legitima tituli vel consuetudinis caussa, & occasione ingressu huiusmodi de præsenti gaudent, dummodo concessiones huiusmodi per Apostolicas literas in forma Brevis, vel sub plumbo expeditas duntaxat, & non aliter omnino factas, & impartitas fuisse, prius Ordinariis locorum Antistitibus vel Præsulibus per legitima & authentica documenta constare fecerint, & dummodo id non fiat caussa otiandi, vagandi, comedendi, cœnandi, aut per ambulacra, cubicula, aliaque loca & officinas discurrendi, & dummodo de earum adventu & ingressu opportune faciendo Superiores pro tempore existentes prius certiores fiant, ut hoc sine Religiosorum incommodo interveniat. Sic habetur in citata

Con-

Constit. *Regularis disciplinæ* Benedicti XIV. qui cavit, ne illa derogaret exemptis & privilegiatis.

Dixi, *nisi quando adsit iusta necessitas*, quæ vix tamen fiet reperiri, & circa talem necessitatem assignant DD. Conventus incendium, pro quo extinguendo nulli adessent homines, in quo tamen casu, notat P. Henno, magis forent obfuturæ quam profuturæ. Item peritia mulieris, quæ deficientibus Medicis Religioso infirmo sucurrere posset: & casus huiusmodi, præsertim tempore grassantis pestis, non videtur ita metaphysicus. Item si mulier quæsita ad necem, aut a satellitibus, non aliter huiusmodi incommoda effugere posset, quam Monasterii clausuram intrando. Ubi casus huiusmodi occurrant, satis sunt ut licitum reddant ingressum clausuræ, cum lex clausuræ sit de iure positivo ecclesiastico, quod non ligat in hisce circumstantiis, in quibus locum habet ius naturale, quod semper prævalet & prævalere debet positivo, dum agitur de sucurrendo proximo in necessitate versante.

Licet sæcularibus viris vetitum non sit ingredi Conventus seu Claustra Regularium, nec iisdem in ipsis commoratio, vetitum tamen est aliquibus Regularibus eos recipere & admittere in certis temporibus & circumstantiis, ut signanter pro Fratribus Minoribus de Observantia decretum fuit a sacra Congregat. Episcopor. & Regularium 1. Decembr. 1679. cuius dispositio confirmata invenitur a sanctæ memor. Innocentio XI. 20. Septembr. 1685. Constit. 8. & sub hac prohibitione includuntur etiam Clerici, nisi sint vita exemplares, ut declaravit eadem sacra Congregatio 10. Maii 1678. Excipiuntur tamen a dicta prohibitione Syndici Apostolici Conventuum præfatorum Fratrum, ut respondit dicta sacra Congregatio 4. Decembr. 1699. ad dubium ortum in re hac ob citatum Decretum 1. Decembr. 1679.

§. XXV.

De eo qui designare potest, & variare Clausuram, ac de duplici conditione Clausuræ.

Designare Clausuram Monasterii virorum, necnon variare, si casus ac necessitas variandi occurrat, clausuras indicere, terminos designare, & pariter novo extructo Conventu, aut veteri ampliato statuere tempus, in quo Clausuræ lex incipiat obligare, iuxta Suarezium, Donatum, Passerinum, Lezzanam cum aliis, munus est ac officium Prælati Regularis, non vero localis, sed saltem Provincialis quoad ea loca præcipue, quæ ex dispositione iuris Clausuræ legi sunt obnoxia. Quocirca, sicuti monent citati DD. Clausuræ negotium non pendet omnino a Superioris arbitrio, ut fiet in eius potestate ut quæ Monasterii spatia ipsi libuerit, oneri Clausuræ subiicere valeat, vel ab eadem Clausuræ lege eximere. Stat quidem communiter in plena ac libera dispositione Superioris muro breviori vel longiori Monasterii spatium sæpire. Sed pro clariori intelligentia.

Advertendum est, duplicem esse Conventuum seu Monasteriorum clausuram. Alia enim est necessaria, alia est arbitraria. Clausura necessaria ea est quæ non est ab homine, sed a iure, & est quasi de iure communi omnium Religionum, & potius supponitur a Superioribus Regularibus, quam ab eis ponatur. Ad Clausuram necessariam spectant ea loca omnia, quæ intra septa Monasterii seu Conventus continentur, & præcipue invariabiliter, & sine ulla controversia sunt Claustra, præsertim interna, ubi consueta habetur Religiosorum habitatio, Cellæ interiores, officinæ, cœnaculum, seu Refectorium, Dormitorium, Infirmaria, Coquina, Bibliotheca, Capitulum, Horti pariter, & Viridaria, Sacristia, Chorus, Capella iuncta Ecclesiis, sed de his tribus posterioribus locis versatur aliqua controversia inter Theologos, saltem quibusdam concurrentibus circumstantiis, ut infra videbimus. Clausuram necessariam sicut non pertinet ad Prælatum Regularem indicere, ita nec eam variare potest; quia est de iure communi, quod ipse infirmare nec solvere valet, tametsi ad eumdem pertineat determinare, a quo tempore talia loca legi Clausuræ sint obnoxia. Clausura arbitraria illa est, quæ iuxta stylum diversarum Religionum, & iuxta diversas Monasteriorum exigentias alicubi observatur, & alibi, in atriis videlicet, in quibusdam inferioribus Claustris, &c., & hæc pendet a Superiorum arbitrio, qui iuxta Constitutiones ac laudabiles sui Ordinis consuetudines, & item attentis necessitatibus illius loci & situs qualitate, Clausuræ terminos assignare debent: & hoc munus non est munus Superioris localis, ad quem spectat impositam Clausuram custodire, non vero imponere, sed Prælati saltem Provincialis, ut Pellizz. cum aliis. Huiuscemodi pariter Superioris est, in dubio, an aliquis locus subiaceat Clausuræ, eam indicere, prout magis res consuetudini aptatur, iuri communi,

muni, Constitutionibus Ordinis & Regularum.

Verum licet ad Regularem Prælatum spectet Clausuram tum necessariam tum arbitrariam statuere, quantum tamen ad necessariam, postquam eam posuit ac designavit, ut sunt Dormitoria, interiora Claustra, interiores officinæ, & similia, iam patet non posse eam variare, quia cum totaliter pendeat a iure communi, non a Superioris arbitrio, invariabilis est. Circa vero Clausuram arbitrariam, hæc est invariabilis quoad Prælatum inferiorem, ita ut hic variare nequeat fines Clausuræ impositos a Prælato sibi superiore, cuius leges custodire tenetur, nec irritare valet, ac proinde Superior localis dispensare nequit in lege Clausuræ, quam ipse non imposuit. Potest quidem hanc variare, qui eam imposuit, novis caussis emergentibus quoad spatia, quæ de iure communi sunt expresse comprehensa sub nomine Clausuræ, cum res per quas caussas nascitur per eas dissolvatur. Pellizz. Salmant. Rotar. aliique, quos hic citant. Ex quo Nicolaus III. vult, officinas omnes interiores comprehendi intra Clausuræ terminos. Dubium autem est apud DD. an sub nomine Clausuræ includantur etiam Sacristia & Chorus. Et quidem certum est, quod si ad Sacristiam & Chorum non pateat ingressus nisi per Conventus seu Monasterii Claustra, hæc loca computantur inter Monasterii partes, quæ eiusdem ambitu clauduntur, ac proinde iisdem legibus sunt subiecta; non vero si ingressum habeant a sola Ecclesia, quia tunc censentur pars Ecclesiæ, & non Conventus; sic Donatus, Bonacina, Mattheucci, aliique passim. Difficultas igitur solum versatur circa talia loca, quando ad ea pateat aditus tam per Ecclesiam, quam per Claustrum, a quo interposito pariete dividuntur æqualiter. Quoad Chorum tamen in tali casu, idest quod ad ipsum ingressus habeatur etiam per Ecclesiam, nemo dubitat esse partem Ecclesiæ, nec subiici legibus Clausuræ. Igitur difficultas est quoad Sacristiam. Et circa hanc alii, ut Bordonus cum Antonio a Spiritu sancto, Suarezio l. 4. *de Relig.* tract. 8. lib. 1. cap. 7. n. 2. & aliis, sentit, tunc Sacristiam non comprehendi sub lege Clausuræ, cum tunc pertineat potius ad Ecclesiam ut eius partem, non vero ad Conventum, cum nomen Ecclesiæ, asserit Suarezius, exponendum sit iuxta cap. *Si Civitas de sentent. excommun.* in 6. ita ut comprehendat Sacristiam & Capellas contiguas, ac proinde sicut Regularium Ecclesiæ non subiacent Clausuræ, ita nec Sacristia. Et hanc opinionem multis rationibus probat Donatus. Verum quidem est, ut omnes notant DD., decens non esse ut passim mulieribus accessus in Sacristiam concedatur, cum hoc fieri nequeat sine sæcularium admiratione, & sine Religiosorum perturbatione. Alii e contra, ut Bonacina, Sanchez, contendunt, Sacristiam, tametsi habentem duplicem ingressum, unum Conventui, alterum Ecclesiæ, in rigore dici non posse partem Ecclesiæ, sicut dicuntur eius altaria & Sacella, & probabilius dicit Bonacina partem esse Monasterii, ac eius interiorem officinam, in qua pretiosiora asservantur ornamenta; Et huiusce mentis videtur fuisse sacr. Congreg. Episcopor. & Regular. quæ, teste Gavanto, declaravit Sacristiam Religiosorum comprehendi sub Clausura 18 April. 1605. & 10. August. 1615. in Sulmonensi. Sed notat P. Ferraris in sua Biblioth. v. *Conventus*, quod fere ubique videtur in contrarium, & proinde consuetudo, quæ iam invaluit, & est altera lex, Sacristiam huiusmodi liberavit a Clausura. Immo cum negotium hoc compertum non sit, & variis subiiciatur sententiis, asserit Sanchez, licet ipse sit contrariæ sententiæ, damnandum non esse Monasterium, in quo est usus admittendi fœminas in Sacristia. Et eadem ratione consuetudinis, ubi iam inducta est, mulieres quæ ingrediuntur primum Claustrum ad hauriendam aquam, ac ad aliquid aliud, nullam incurrunt pœnam violatæ Clausuræ, eo vel maxime, quod in Claustris, ubi hæc praxis inolevit, non adsunt cubicula, in quibus habitent Religiosi. Et sic etiam declaravit sacra Congregatio Episc. & Regul. in una Venetiarum 16. Maii 1582. & in una Assisiensi 17. Sept. 1583. teste Nicolao in *Floscul.* v. *Claustr.* n. 3.

Difficultas versatur pariter de Hortis, ad quos æqualiter patet aditus & per Claustrum, & per ianuam in aliqua publica via. Quoad hortos enim contiguos Monasterio, eique incorporatos, tanquam locum pro honesta Religiosorum recreatione, nullum adesse potest dubium non esse partem Monasterii, ac legi Clausuræ subiectos: neque respectu istorum facit quod habeant ianuam etiam ad publicam viam, quæ iam ut plurimum clausa servatur, & solum pro commoditate vel Operariorum, vel aliquid per eam introducendi aperitur. Et difficultas huiusmodi versatur tantummodo circa hortos Religiosorum virorum, minime vero

Mo-

Monialium, licet ianuam habeant pro dicto usu etiam ad viam. Nihil cæteroquin officit quod horti Religiosorum quandoque sepe tantum, non muro sint circumvallati, ut contingit in pluribus hortis PP. Capuccinorum; quia, ut notat Passerinus, nullibi in iure cautum est, ut Clausura sit undequaque circumdata muro, tametsi hoc pro Religiosorum securitate sit convenientius. Ad hoc enim ut horti, quomodocumque clausi sint, sive muro, sive sepe, sive ligneo repagulo, dicantur ac extent intra Clausuram, sufficit quod Superior, ad quem spectat Clausuræ designare fines, eorum ambitum intra clausuram constituerit. Neque communiter admittitur opinio Rodriquez, qui in explicanda Bulla S. Pii V. n. 2. ait, quod stando in rigore terminorum eiusdem Bullæ, horti non comprehenduntur sub nomine Clausuræ, eo quia horti non sint nec Monasterium nec interior illius officina; & cum simus in odiosis res non est amplianda. Verum cum nomine Monasterii virorum communiter interpretentur DD. intelligi & comprehendi ea omnia, quæ contenta sunt intra septa & ambitum Monasterii, quæ una clausura clauduntur, ac separantur a reliquo situ laicis communi; hinc in rigore sermonis hortorum situs dicendus est pars Monasterii, non secus ac interiora cortilia & plateæ, quamvis hæc quoque rigorose loquendo dici nequeant neque Monasterium, neque Monasterii officina. Et ita de hortis Monasterio incorporatis sentiunt ac docent, nempe subiectos esse Clausuræ, Bonacina, Lezzana, Sanchez, Palaus cum aliis. Et ita declaravit sacra Congregat. Episcopor. & Regular. in una Dominican. 24. April. 1582. in Laudent. 13. Sept. 1583. & in Arben. 3. Iunii 1606. Secus vero si horti & viridaria vel prata separata sint a Clausura clavi & muro convenienti. Ita ead. sacra Congregat. Et hoc etiam dicendum, iuxta limitationem Passerini, de quibusdam hortis Monasterio coniunctis, qui cum multum extendantur, maior illorum pars locatur sæcularibus, ut refert Rotarius de horto Conventus S. Sixti Romæ, ubi ad illam partem locatam ingrediuntur mulieres, famulæ, & uxores locantium. Igitur isti horti non perfecte pertinent ad clausuram quantum ad impediendas mulieres ne illos ingrediantur; sed in quantum ad hoc, quod Religiosi ad illos exeuntes sine Superioris licentia & benedictione, non dicuntur incurrere pœnas contra exeuntes extra Clausuram sine Superioris licentia &c., quia adhuc censentur sub oculos Superioris. Horti vero, viridaria &c. separata a septis Monasterii, ad quæ scilicet non patet aditus immediatus a Monasterii clausura, certum est non comprehendi sub nomine Monasterii, sub quo ea solummodo spatia comprehenduntur tamquam illius pars, quæ eodem ambitu sunt circumvallata, non autem spatia separata, quæ sunt de iure Monasterii. Sic Donatus, Navarrus, Sanchez citati hic a Rotario. In hoc enim sensu intelliguntur, ac intelligenda sunt nomina *Monasteria*, *Domus* & *Loca* expressa in Bulla Gregorii XIII. quoad Clausuram, nempe pro situ & ambitu posito intra septa, in quibus Religiosi degunt; non secus aliæ domus & loca, quæ sunt de iure Monasterii.

Unde sequitur, Grancias, neque domos rurales, ad quas quandoque accedunt Religiosi recreationis gratia, nec quasdam domos, quas residentias vocant PP. Societatis Iesu, contineri sub legibus Clausuræ; quia loca ista, ut notat Donatus, sunt mere sæcularia, neque hic habetur cultus & disciplina Regularis, neque pariter ibi semper habitant Religiosi familiam Regularem constituentes diversam ab aliis domibus. Secus vero dicendum si hæc loca habeant Ecclesiam coniunctam, pulsent campanas, celebrent divina officia; nam tunc nominetenus, non re a parvis discrepant Conventibus, idcirco iisdem subiiciuntur legibus, & exinde sustinet Prioratus, ecs, quos habent Monachi D. Benedicti & D. Bernardi, comprehendi sub legibus clausuræ, utpote quia sunt parva Monasteria, in quibus Monachi permanenter resident, & Regularem disciplinam compossibilem cum modico Monachorum numero observant. Sic Sanch. cum aliis citatis hic a Rotario.

Difficultas oriri potest, num diruto muro Clausuræ licitus sit ingressus & introductio mulieris in locum ex muri ruina cuique patentem, videlicet num amplius in illo loco vigeat lex clausuræ. In tali casu vult P. Henno ibi non amplius esse observandam clausuram, sive data opera paries destructus sit, sive per aliquod accidens factus dirutus. Contrarium tamen sentit P. Ferraris, quando murus Clausuræ materialis ex accidente dirutus sit, cum semper remaneant fundamenta, quæ sunt limites Clausuræ iam positæ, quam non potest Superior localis variare, & loca Monasterii, ut prius reputantur. Ameno, Mattheucci cum aliis. Et revera sacra Congregatio in similibus ca-

casibus, notat cit P. Ferraris, consuevit declarare, transgressores incurrere in pœnas taxatas. P. Ferrar. v. *Conventus*. Quod si muri data opera destructi sint, vel curatum non sit ne pereant, tunc certe non esset observanda clausura, cum ex modo agendi Superiorum Regularium indicaretur, in tali spatio loci aperto clausuram ablatam esse, dummodo tamen talis apertio loci proxime & immediate non ducat ad internam Religiosorum habitationem; quia cum talis Clausura sit de iure communi, nullo modo eam tollere potest Regularis Superior.

Circa Ecclesias Regularium, num subiectæ sint Clausuræ legibus, idest an ipsæ quoque veniant sub nomine domus, Monasterii, seu locorum Regularium, id certum est, quando aditus ad ipsas non pateat nisi transeundo per Claustrum, ut sunt Ecclesiæ Carthusianorum & Camaldulensium, & nonnulla devota Sacella intra Claustra diversorum Ordinum posita, in quibus sanctos viros decessisse dicitur, ut Bononiæ in Claustro PP. Prædicatorum, ubi S. Patriarcha Dominicus ab hac vita ad cœlum transiit. Quoad Ecclesias vero aliorum Ordinum Regularium, sive Mendicantium, sive Clericorum, Monachorumque, quæ sunt extra Claustri ambitum, & patent Laicis, ut præcipue Mendicantes & Clerici Regulares possint iuxta eorum Institutum saluti proximorum incumbere ministratione verbi Dei & Sacramentorum, plane subiectæ non sunt clausuræ. Unde bene distinguit Donatus, ac dicit, quod in favorabilibus nomine *Monasterii*, *domus*, *loci Religiosi* venit etiam Regularium Ecclesia tamquam præcipua & nobilior illius pars, ut ex cap. *sciant cuncti* 12. *de electiv. & elect. potest.* in 6. Non autem sunt idem Monasterium, & Ecclesia in odiosis, in quibus cum lex non sit extendenda extra verborum proprietatem, neque debet appropriari Ecclesiæ quod prohibetur pro Monasterio, cum hæc valde diversa sint, ut advertit Navar. *Consil.* 9. *de Testament.* Nam Ecclesia deputatur ad orationem, & Monasterium deputatum est ad quietem Religiosorum. Rotar.

Altera circa hoc remanet difficultas, num scilicet mulieres, dum sciunt in Monasterio virorum nullum esse Religiosum, ut contingit quando pergunt ad publicas processiones, vel si recreationis gratia omnes exierint, in illud licite ingredi possint. Partem affirmativam sustinet ut probabilem Pellizz. cum aliis; quia tunc (aiunt) cessat finis legis, qui est ne perturbetur Religiosorum quies, ac per ingressum mulierum eis obiiciatur incontinentiæ periculum, & cessante fine legis, aliqui probabiliter tenent ipsam non obligare. Verum Salmanticenses cum aliis contrarium ut probabilius tenent; & solum concedunt liberum mulieribus ingressum in virorum Monasteria etiam Religiosis in ipso manentibus, casu quo Monasteria tradantur in hospitia militibus, & milites proprias fœminas secum habeant, ut si pars assignetur, eam partem ingredi valeant; si vero promiscue in Monasterio Religiosi cum militibus habitent, per totum mulieres pergere possint. Cæterum, dicerem, sicut P. Ferraris ait de Sacristia quæ habeat ingressum per Ecclesiam, & per Claustrum, quod sicut usus invaluit, quod ibi mulieres introducantur, sic in casu præsenti usus iam obtinuit, ut dum in Monasterio nullus extet Religiosus, mulieres ingrediantur; ac proinde si cæteroquin etiam quando nullus adesset Religiosus in Monasterio vigeret lex Clausuræ, per contrariam consuetudinem, quæ est altera lex, esset ei derogatum.

§. XXVI.

De Clausura Monasteriorum Monialium.

Ingredi Monasterium Monialium, sive ad malum, sive ad bonum finem, absque iusta caussa, ac legitima facultate seu Superioris licentia, omnibus cuiuscumque ætatis, sexus, & conditionis non exemptæ, salva necessitate, absolute vetitum fuit a Bonifacio VIII. cap. *periculos.* unic. *de statu Regular.* in 6. sed sub nulla censura: A Concilio postea Trid. sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, sed nemini reservata; quod confirmavit S. Pius V. in sua Constit. *Circa Pastoral. officii*. Gregorius tandem XIII. Constit. quæ incipit *Ubi gratiæ* idem statuit sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda Papæ reservata præsumentibus ingredi Monialium Monasteria sive sub prætextu facultatis a Pontifice obtentæ, vel a Legatis seu ab aliis concessæ, sive sine tali prætextu, revocando quascumque huiuscemodi licentias; & hanc pœnam imposuit etiam Abbatibus & Abbatissis, aliisque Monasteriorum utriusque sexus Superioribus, cum privatione quoque dignitatum, officiorum ac beneficiorum, & inhabilitatis in posterum ad illa obtinenda, si audeant introducere mulieres cuiuscumque

que conditionis, vel admissas retinere. Hoc innovavit cum iisdem poenis & revocatione licentiarum huiusmodi ab ipso vel ab aliis concessarum, & de mandato Clementis VIII. sacra Congregatio Episcopor. & Regular. 26. Novemb. 1602. sub poena excommunicationis maioris Papae omnimode reservatae intra Italiam.

Dixi *cuiuscumque aetatis*, idest etiam pueri ac puellae, tametsi rationis usu non polleant; & hoc dicitur respectu Monialium introducentium, cum introducti non sint capaces culpae, ac proinde nec poenae, ut si hoc audeant Moniales, incurrant censuras violatae clausurae, ut saepius iuxta citat. Decretum Tridentini, in quo habetur *cuiuscumque generis vel aetatis*, declaravit sacra Congregat. Episcopor. & Regular. & signanter in Tudertina 7. April. 1579. in Neapolit. 21. Martii 1580. in Cremonens. 22. Febr. 1585. & in Pistorien. 24. Februar. declaravit, tolerandum non esse puellas licet parvulas ingredi & egredi ad libitum: immo 8. Maii 1595. in S. Sever. statuit, Abbatissam hoc permittentem simul privari officio, & voce passiva. Dixi *sexus*, quia aeque prohibetur foeminis ac viris. Dixi *conditionis non exemptae*, quia Imperatores, Imperatrices, Reges & Reginae, eorum filii & filiae sine incursu excommunicationis, aliarumque poenarum ingredi possunt cum sua decenti comitiva in Monasteria Monialium. Tales enim personae ratione suae excellentiae & dignitatis non comprehenduntur in dispositionibus odiosis, nisi exprimantur. Ita Suarez, Sanch. Ioan. Crucius, Gabalin, Donatus, Bordonus, & alii passim cum praxi universali. Circa vero Duces, Principes, & Ducissas ac Principissas suprema iurisdictione & auctoritate gaudentes, licet DD. oppositum de his sentiant, praxis tamen videtur in contrarium, & Bulla Pauli V. interdicens talem ingressum Ducissis, Marchionissis ac Comitissis intelligenda est de illis, quae non gaudent suprema iurisdictione. Etenim de Principibus suprema auctoritate & iurisdictione gaudentibus nihil in dicta Bulla, nec in novissima dispositione Benedicti XIV. per suam Constitutionem, quae incipit *Salutare in Catholica Ecclesia institutum* habetur expressum. Et si aliquid etiam de supremis Principibus expressum esset, nihil nisi secundum eorum placitum esset innovatum; cum iuxta praesentem stylum Curiarum supremorum Principum, Diplomata Romanae Curiae ad Disciplinam spectantia, non sine eorum placito in respectivis eorum ditionibus executionem obtineant.

Fundatores vero & Fundatrices dictorum Monasteriorum secundum communem Doctorum ex dispositione tum cit. Decreti Concilii Trid. tum Constitutionum supra relatarum summorum Pontificum, eadem Monialium Monasteria, nisi in Literis Apostolicis erectionis secus expresse caveatur, vel legitima obtenta facultate, ingredi nequeunt; & ita fuit decisum a sacra Congregat. Concilii teste Aldan in *Compendio Canonicar. resol.* l. 1. tit. 5. n. 12. Barbosa, Donatus, Nicolaus in *Floscul.* verb. *Fundat.* qui refert verba ipsa seu Decretum sacrae Congregationis in una Regularium 17. August. 1639.

Dixi *sine legitima Superioris licentia*, & hanc requirit Tridentinum in scriptis obtentam. Praelati vero, nisi caussa sit magni momenti, graviter peccant (ait P. Henno) illam concedendo. Si autem sine caussa talem ingressum iubeant aut consulant, incurrunt crimen, non poenas, quia hae latae sunt contra ingredientes, non contra consulentes aut iubentes, nec lex poenalis est extendenda; dummodo tamen hoc non faciant sub praetextu licentiae Apostolicae, quia tunc non solum ingrediens, sed etiam sub tali praetextu permittens aut ingredi faciens poenas incurrit.

Mulieres, obtenta licentia Sedis Apostolicae Monasteria Monialium ingrediendi, ingredi nequeunt nisi prius capitulariter per suffragia secreta a maiori parte Monialium eis praestitus sit consensus, ut statuit Urbanus VIII. Constit. quae incipit *Sacrosanctum Apostolatus ministerium* cap. 1. *de iis, quae fiunt a maiori parte Capituli Monialium*. Ferrar. v. *Montal.* art. 3. n. 17.

Nomine Monialium introducentium vel admittentium in Clausuram personas non habentes legitimam facultatem veniunt omnes active influentes in talem ingressum, ut antea diximus de Religiosis, ut sunt invitantes, consulentes, hortantes, approbantes, monstrantes iter, auferentes impedimenta, ianuam aperientes, eas operientes, concedentes sine auctoritate sui officii, permittentes.

Cardinales aut Episcopi, sive alii Praelati ingredi non possunt Monasteria Monialium, quae eorum iurisdictioni non subsunt, ut ex cap. *Periculoso* unico *de statu Regular.* ex Concilio Trid. loco cit. necnon ex allatis Constitutionibus S. Pii V. & Gregorii XIII. Donatus, Caiet. de Alexand. alii-

que passim. Neque Cardinales Legati habent potestatem visitandi Monasteria Monialium, ac Clausuram ingrediendi, iuxta declarationem sacræ Congreg.. Episcopor. & Regular. in una Bononiensi 30. Sept. 1650. approbante Innocentio X. ac proinde multo minus Vice-Legati sine Episcopi licentia. Sic sacra declaravit Congregatio 8. Martii 1604. Neque Inquisitores nisi ex caussa S. Officii, ut declaravit Congregatio S. Officii 16. Februar. 1628. apud Caiet. de Alexand. Neque Magistratus & Deputati ad curam Monialium ingredi possunt cum Episcopo, nisi Episcopus eos elegerit. Sacra Congregatio Episcopor. & Regular. apud Gavantum in *Manuali Episcopor.* v. *Monial. Clauf.* Neque permittere debet Episcopus deputari a Civitatibus aliquos, qui comitentur Visitatores Monialium etiam Regularibus subiectarum, iuxta Decretum sacræ Congregat. Episcop. &c., 22. Ianuar. 1616.

Prælati omnes sæculares Episcopali & etiam Cardinalatus dignitate præditi, nequeunt ingredi Clausuram Monialium etiam sibi subiectarum, nisi in casibus necessariis, cum parvo comitatu Religiosorum, ac seniorum personarum, & non plusquam octo. Ita expresse statuit Gregorius XIII. Constit. quæ incipit *Dubiis*. Et si contrafecerint, pro prima vice incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ, pro secunda suspensionem a Pontificali munere & a divinis, pro tertia maiorem excommunicationem. Secum ducere nequeunt personas laicas tamquam comites, & socios, nisi propter necessitatem ad Monialium utilitatem; alias censuras incurrunt, quæ tamen non sunt Papæ reservatæ.

Prælati Regulares ingredientes extra necessitatem Monasteria Monialium sibi subiectarum ligantur dicta excommunicatione maiori, & privantur officiis omnibus, & dignitatibus ex cit. Constit. Gregorii XIII. Si Superior Regularis erit Generalis, poterit secum duos socios sui Ordinis introducere. Si alius a Generali, ut Provincialis vel Visitator, unum tantum sui Ordinis socium, exclusis aliis omnibus ratione sui officii, nec intra Clausuram ullam sumere possunt refectionem. Et si ob Clausuram vel aliam necessitatis caussam contingat ut Superior Regularis ingredi debeat septa Monasterii, tunc non aliter ingredi potest quam cum præsentia Episcopi Diœcesani, vel alterius personæ ecclesiasticæ sæcularis boni exempli & maturæ ætatis ab ipso Episcopo ad hoc specialiter deputatæ. Sic Alexander VII. in Constit. quæ incipit *Felici*. Si Superior Regularis contra fecerit, incurrit pœnam excommunicationis, & privationis omnium officiorum quæ obtinet, vel aliorum in posterum obtinendorum, ac vocis activæ & passivæ; & non obstante quovis privilegio & exemptione puniri poterit ab Episcopo loci tamquam Apostolicæ Sedis delegato, ut constat ex citatis Constitutionibus.

Dixi *salva necessitate*: Quare ingredi possunt qui opus sint sine ulla licentia ad extinguendum incendium, aut ad salvandum se ipsum vel Monasterium ab incendio, vel ad succurrendum in aliis casibus repentinæ Monasterii ruinæ. Ita sacra Congregatio Episcopor. & Regularium in Interamnensi 18. Decemb. 1601. & alibi. Ingredi possunt pariter pro Monialium necessitatibus, cum sua tamen saltem tacita Superiorum licentia, opifices necessarii ad construendum ædificium, ad fodiendam terram, ad aperiendum sepulchrum. Item Visitator ut munus suum obeat, Confessarius ut infirmis tum in Sacramentorum administratione, tum in morte assistat; immo id toties poterit quoties id requirit animæ devotio, aut eius indispositio. Similiter Medici, Chirurgi, & generaliter illi omnes, qui requiruntur ad debitam Monasterii conservationem & gubernationem tum spiritualem tum temporalem: at hoc intellige pro casibus ordinariis, nam pro extraordinariis requiritur specialis expressa legitima Superioris licentia.

Quæri hic solet, an Monialis legitime egressa e suo Monasterio, ut eat, puta ad Balnea, si in via accedat ad locum ubi sit Monasterium Monialium, possit ibi hospitio recipi sine Superioris licentia. Discrepant in responsione DD. distinguendo inter Monasterium proprii Ordinis & habitus, & Monasterium diversi Ordinis & habitus, ita ut dicant aliqui, in Monasterio eiusdem Ordinis & habitus recipi posse hanc Monialem, secus vero in Monasteriis diversi Ordinis &c. sine licentia Superioris. Alii vero ex opposito negative respondent, ut Caietan. de Alexand. & hi iuxta mentem sacræ Congregationis, quæ super huiuscemodi casum quæsita negative respondit in Pistorien. 16. Iunii 1585. ut habetur in Biblioth. Ferraris v. *Monial.* art. 3. n. 41.

§. XXVII.

§. XXVII.

De Superiore, ad quem spectat concedere licentiam ingrediendi Monasteria Monialium.

Superior ad quem spectat relaxare licentiam pro ingressu in Monasteria Monialium, est Episcopus auctoritate quidem propria pro Monasteriis sibi subiectis, & auctoritate delegata pro Monasteriis subiectis Sedi Apostolicæ. Sic decisum fuisse refert Barbosa *de offic. & potest. Episcop.* p. 3. allegat. 32. n. 38. cum aliis. Item pro dictis Monasteriis licentiam concedere potest Vicarius Generalis si habeat speciale mandatum, ut declaravit sacra Congregatio Concilii apud Suarez, Pellizz. & Mattheuc. Vicarius pariter Capitularis sede vacante, quia cum succedat Episcopo etiam in iurisdictione delegata, quæ Episcopo perpetuo commissa sit, concedere potest talem licentiam etiam pro Monasteriis S. Sedi subiectis, ut docent Molina, Barbosa, Donatus & alii.

§. XXVIII.

De culpa accedentium ad Monasteria Monialium eas visitandi gratia, & alloquendi sine iusta causa, & sine Superioris licentia.

Accedere ad Monasteria Monialium eas visitandi & alloquendi gratia sine rationabili caussa & Superioris licentia, omnibus tum Clericis sub pœna suspensionis, tum laicis sub pœna excommunicationis interdictum est cap. *Monaster. de vita & honest. Cleric.* & cap. *Periculoso* unic. *de statu Regular.* in 6. per Bonifacium VIII. Et talis prohibitio innovata fuit a Concilio Trid. cit. cap. 5. sess. 25. & a S. Pio V. in sua supra allata Constit. Omnes igitur cuiuscumque status accedentes ad Moniales sine dictis conditionibus ordinarie lethaliter peccant, cum lex hoc prohibens sit ex genere suo de re gravi. Sic Pellizz. Suarez iuxta declarationem sacræ Congregationis Episcopor. & Regular. in Bononiensi 26. Octob. 1604. Immo interdici id potest sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ut sacra Congregatio Concilii declaravit in Viterbiens. 26. Iunii 1627. & alias. Dicitur notanter *ordinarie*; quia ordinarie accedentes ad Moniales sine rationabili caussa & legitima facultate, accedere solent cum scandalo, turpi fine, aut Superiorum contemptu. Si autem accedant tantum semel, aut iterum, seclusis dictis circumstantiis, peccant solum venialiter secundum Sanchez, Lezzana, Navar. aliosve.

Patres ac Matres, Fratres ac Sorores, & filii sæculares Monialium ad eas accedere possunt, easque alloqui sine licentia, diebus tamen non prohibitis, ut sacra Congregatio Episcop. & Regular. 15. Januar. 1616. apud Gavantum. Unde advertendum, quod prohibitio alloquendi Moniales non soleat comprehendere sæculares coniunctos in primo & secundo gradu, ut decrevit sacra Congregatio in Perusina 18. Ianuar. 1618. & in Neapolitan. 6. Maii. Salvo tamen si ex speciali Monasterii Constitutione, vel speciali Episcopi decreto prohiberetur etiam in hisce gradibus.

Regulares vero nunquam alloqui possunt Moniales sibi coniunctas, aut alias intra Clausuram degentes sine Ordinarii licentia. Sacra Congregatio Episcop. & Regular. 12. Kalend. Decemb. 1648. & 23. Iulii 1649. Immo Episcopus non potest concedere Regularibus licentiam alloquendi Moniales aut alias existentes intra Claustra, nisi sint eius coniunctæ in primo & secundo gradu, & quater tantum in anno, & extra tempora vetita, ut sunt Adventus, Quadragesimæ, feria sexta & Sabathum, Vigiliæ diesque festi; quæ licentia subscribi debet etiam a Superiore Regulari pro Monialibus regimini Regularium subiectis. Ita expresse sacra Congregatio Episcop. iussu Urbani VIII. 12. Kal. Decemb. 1623. in decreto reformativo alterius decreti iussu Sixti V. editi, ubi prohibetur Regularibus Moniales alloqui sine expressa licentia eiusdem sacræ Congregationis.

Regulares igitur sine legitima licentia alloquentes Moniales, & alias intra Clausuram degentes mortaliter peccant, etiamsi alloquantur ob bonum finem, ut expresse declaravit sacra Congreg. Concilii die 21. Maii 1678. & Clemens XII. in sua Constit. quæ incipit *Romanus Pontifex* innovavit ac confirmavit prohibitionem Regularibus alloquendi Moniales, aliasque in Monasterio degentes sine debita licentia, ac addidit contra transgressores pœnam excommunicationis Papæ reservatæ, etiamsi non alloquantur nisi ad bonum finem, & pro brevi intervallo, ut declaravit sacra Congregatio Concilii die 21. Maii 1669. in Spoletana. Regulares, si inveniantur loquentes cum Moniali sine licentia, possunt ab Episcopo pœna carceris puniri ex decreto sacræ Congre-

gregationis 7. Martii 1617. & denuò anno 1624. sub Urbano VIII. ad dubium 14. Colloqui cum Moniali per nutus & alia signa per fenestras alicuius Monasterii, aut palatii, vel domus alicuius, non eximit ab incurrendis pœnis latis contra accedentes ad alloquendas Moniales, ut probabilius docent Donatus ac Laynensis cum pluribus, quos hic citant; cum signa, nutus &c. sint locutiones quædam factis peractæ & sufficienter significantes. Et huiusmodi pœnæ incurruntur quomodocumque loquendo cum Moniali, licet ipsa nihil respondeat, idest taceat, non vero si loquens Monialis tantum audiatur, nihil ei respondendo, ut docet Graffius. Item pœnas incurreret scribens epistolas Moniali, si in Diœcesi extet prohibitio sub censuris. Cunilıat.

Habens licentiam loquendi cum una Moniali, alias alloqui non potest, sicut Monialis loqui nequit nisi cum illa persona, quæ in licentia nominatur. Ita sacra Congregatio Episcop. & Regular. in Comensi 16. Martii 1593. Hinc licentia concessa uni Regulari non extenditur ad socium, ut docent Cotenius, Mattheucci Officialis Curiæ cap. 3. n. 11. & alii contra alios, & concordant iura ac decreta, quæ prohibitionem alloquendi Moniales terminis universalibus negativis declarant: *Nulli Religioso, Nulli Regulari &c. Nemo alloqui possit sine licentia*. Unde verificaretur de socio quod alloqueretur sine licentia. Ferrar. art. 4. v. *Monial.* n. 58.

Decreta quæ interdicunt alloqui Moniales, comprehendunt etiam Abbatissam, Priorissam ac Officiales Monasterii, ut decrevit Alexander VIII. in sua Constit. quæ incipit *Sacrosancti*, & etiam censuit sacra Congreg. Concilii 1654. ut in Monacelli cit. hic a P. Ferrar. n. 31. Salvo tamen meliori iudicio, videtur tolerari a Præsulibus mos qui iam invaluit, ut Abbatissas ac Priorissas quis alloqui possit, iisdem Ordinariis non contradicentibus, neque conquerentibus, & præcipue si locutio versetur circa negotia Monasterii, vel fit alicuius consultationis gratia.

Superiores Regulares, ut Confessarii Monialium, non egent licentia Ordinarii ad loquendum cum Monialibus eorum curæ commissis; quod intelligitur nedum de Provinciali, verum etiam de Superiore locali, cui cura Monasterii Monialium incumbit. Isti enim excipiuntur in Decretis Sixti V. & Urbani VIII. prout etiam declaravit sacra Congregatio 23. Novemb. 1590. & 27. Septemb. 1641. Cætera quæ huc spectant circa alias præcipue Officiales Monialium, Peregrinas, Pauperes, &c. videri possunt in Auctoribus, qui materiam Regularium ex professo pertractant, ut Pelliza. Lezz. Donat. Bordon. Rotar. & præcipue P. Ferraris in sua Biblioth. Morali v. *Monial.*

§. XXIX.

De alia Regularium obligatione, nempe non alienandi bona Monasterii.

Quia ex pietate Fidelium non secus ac Ecclesiis, aliisque omnibus piis locis, ad Dei cultum, Templorum ornatum, sacrorum Ministrorum sustentationem, pauperumque subsidium, ad eumdem finem Ecclesiis quoque ac Monasteriis Regularium Ordinum, quibus ex eorum Instituto vetitum non est possidere in communi, temporalia bona, mobilia & immobilia, relicta fuere; hinc ne ex imprudenti pravaque administrantium distractione seu alienatione eiusmodi bona cum ingenti detrimento Ecclesiarum, Collegiorum, aliorumque piorum locorum unquam deperderentur, & exinde mens, & voluntas Fidelium benefactorum defraudaretur; per plura iura tum canonica tum civilia cautum fuit, ne bona mobilia pretiosa, & immobilia, nisi sub certis conditionibus, & quæsito ac obtento Summi Pontificis placito ullatenus alienari possent. Et pro clariori in huiuscemodi negotio intelligentia.

Nota 1. nomine bonorum immobilium ea intelligi ac dici, quæ a loco ubi extant nullatenus, vel saltem sine detrimento aut aliqua immutatione removeri, ac in aliud transferri nequeunt, nec occultari ac destrui; idcirco solent etiam appellari stabilia, cuiusmodi sunt arva, domus, ac arbores in eorumdem terra plantatæ & insertæ. Bona mobilia ad differentiam immobilium ea sunt & dicuntur, quæ sine detrimento & mutatione ab uno in alium locum traduci possunt, celari ac destrui, ut vestes, pecudes, gemmæ, picturæ, omniaque alia huiusmodi, quæ fixam non habent radicem solo adhærentem & fundamentum, sicut domus, arbores &c. Bona immobilia alia dicuntur corporalia, quatenus corpus visibile & fixam radicem habent, ut sunt prædia, vineæ, domus, molendina, arbores, greges, aliaque huiusmodi; alia incorporalia, quæ fixam non habent radicem, sed annuos redditus correspondentes, cuiusmodi sunt Census, quibus annui

fru-

fructus correspondent, ac iura ad certos reditus percipiendos, vel ad quasdam servitutes habendas, ut Cathedra, Commenda, Beneficium, ius patronatus, usufructus longi temporis, aliaque similia. Mobilia pariter alia sunt, quae servando servari nequeunt, ut fructus rerum immobilium, vinum scilicet, segetes, &c. alia quae servando servari possunt, ut vasa metallica, pecunia, statuae, picturae. Mobilia itidem alia sunt pretiosa, ut gemmae, aurum, argentum, vestes auro contextae, & similia, & sunt magni valoris, ac servando servari possunt.

Nota 2. Alienatio secundum iura tam civilia quam canonica sumi potest, ut communiter DD. & late pro translatione cuiuscumque iuris & dominii quocumque modo facta, ut ex cap. *Nulli de rebus Ecclesiae non alienandis*, & stricte pro translatione dominii directi rei alienatae. Ita in L. 1. cap. *de fundo dotali*, & ex L. 1. cap. *de iure emphiteutis*. Nulla quidem habetur certa regula unde dignosci possit, quando alienatio stricte accipienda sit, quando late. Fagnanus tamen docet in cap. *Nulli* n. 35. verbum alienationis in triplici casu large sumi; quando nempe lex, vel Testator, vel actus prohibet alienare; in aliis vero casibus stricte sumendum.

Nota 3. Ad alienationem bonorum Ecclesiae seu Monasterii mobilium sive immobilium pretiosorum, vel quae servando servari possunt, requiruntur primo iustae caussae, quae quatuor sunt secundum DD. primo nempe evidens Ecclesiae necessitas, cui aliter subveniri non potest. Clement. 1. *de rebus Ecclesiae non alien.* &c. cap. 1. *de pignoribus*; Secundo manifesta Ecclesiae utilitas cap. *fine except.* 12. q. 2. Tertio Pietas, puta si alienatio fiat pro redimendis captivis cap. *Aurum* 12. q. 2. Quarto Incommoditas, idest si res alienanda plus incommodi quam commodi Ecclesiae afferat cap. *Terrulas* 12. q. 2.

Requiruntur 2. statutae solemnitates, quarum 1. est quod praecedat tractatus Capitularis, idest Praelatus cum Capitulo vel Conventu consultet num expediat cap. *sine exceptione*, 2. Quod adsit consensus totius Capituli, vel saltem maioris aut sanioris ipsius partis. 3. Quod fiat subscriptio a Capitularibus cap. 1. *de iis quae fiunt a Praelatis*. 4. Quod consensus seu placitum obtineatur a Summo Pontifice cap. 2. hoc tit. in 6. ex Extravagant. *Ambitiosae*.

Nota 4. Actiones seu tractatus prohibiti circa Ecclesiae seu Monasteriorum bona sunt venditio, donatio, permutatio, feudum, emphiteusis, locatio ad longum tempus, sumere census etiam redimibiles, cedere iuribus, accipere pecuniam ad cambium vel mutuum cum onere solvendi lucrum cessans, & damnum emergens, reddere pignora, dare in pignus & hypothecam: ita ex declaratione sacrae Congregat. 2. Martii 1643. quam afferunt Lezzana, Peyrin. exceptis tamen casibus necessitatis, & si periculum sit in mora petendi Apostolicum indultum. Alienatio bonorum Ecclesiae & Monasteriorum tum immobilium tum mobilium pretiosorum, & eorum quae servando servari possunt, non minus quam saecularibus Ecclesiis & piis locis, vetita est Ordinibus Religiosis, quibus concessum est bona in communi possidere, ut ex cap. *Nulli de rebus Ecclesiae non alienand.* ubi sic: *Nulli liceat alienare rem immobilem Ecclesiae suae, sive agrum, sive rusticum mancipium, neque specialis hypothecae titulo obligare. Alienationis autem verbum continet conditionem, donationem, venditionem, permutationem, emphyteusim, perpetuum contractum.* Et huiuscemodi tenore loquitur etiam Paulus II. in Extravag. *Ambitiosa*, ubi annullantur quicumque actus alienationis, hypothecae, concessionis, locationis, conductionis, irritas & nullius roboris declarando huiuscemodi infeudationes, quae sine iusta caussa & requisitis solemnitatibus instituantur. Et multo magis nunc ligantur Regulares ac interdicuntur a venditione dictorum bonorum mobilium & immobilium, idest post decretum sacrae Congregat. 1624. die 7. Septemb. approbatum ab Urbano VIII. quo revocantur privilegia omnia nonnullis Religionibus antea concessa, & quo innovatur Extravagans Pauli II. quae incipit *Ambitiosa* cum poenis in ea positis aliisque adiunctis sine expressa eiusdem sacrae Congregat. licentia, in locis praesertim, ubi Decretum Urbani VIII. receptum est, ne fiat eorumdem bonorum alienatio; & quia in laudata Extravag. *Ambitios.* Superioribus, qui non sint Episcopi vel Abbates gaudentes iurisdictione quasi Episcopali, infliguntur poenae excommunicationis, & privationis officii & Beneficii & administrationis bonorum, quae alienare intendunt, ipso facto incurrendae; & Episcopis atque Abbatibus infligitur interdictum ab ingressu Ecclesiae, in quo si per sex menses perseveraverint, incurrunt suspensionem a praesidentia, quam habent in spiritualibus & temporalibus: idcirco alienantes haec bona sine iusta caussa & solemnita-

qua Ecclesiæ vel Monasterio relinquantur sub conditione ut vendantur & ad aliquem determinatum effectum, puta ut ex illo pretio emantur lampades vel candelabra argentea, calices &c., vel ut dotentur virgines & similia, tunc talia bona sine solemnitatibus vendi possunt, ut sic adimpleatur mens Testatoris.

Pariter sine solemnitatibus fieri potest alienatio rei ecclesiasticæ etiam immobilis pro solvendis debitis illius qui bona Monasterio reliquit, dum talia bona non adhuc facta sunt Ecclesiæ, idest Ecclesiæ incorporata. Nequit tamen fieri talium bonorum nequidem ad hunc finem alienatio quando sunt bonis Ecclesiæ plene incorporata, idest facta sunt Ecclesiæ seu Monasterii, sine Apostolico beneplacito ex Decreto Congregationis Concilii una Salutiarum 20. Sept. 1624. lib. 17. *Decretorum*. Non requiritur in primo casu, antequam bona Ecclesiæ incorporentur; eo quia per additionem hæreditatis non censentur acquiri hæredi nisi bona remanentia deducto ære alieno L. *subsignat* §. *bono* ff. *de verbor. significat.* cum bona hæreditaria transeant in potestatem hæredis etiam ecclesiastici tamquam obligata alienationi, ac proinde postea non potius alienat quam obligationem exequitur susceptam alienandi pro solvendis debitis. Pignatelli, Monicelli cit. hic a P. Ferrar. verb. *alien.* ar. 4. n. 1. 2. & alii passim cum Rota in Amerina Bonorum 2. Iunii 1645. Plura alia quæ huc spectant, puta circa hæreditatem, quæ ob omissam conditionem vel mentem testatoris ab hærede ad monasterium erat devoluta, vel circa emphyteusim, quæ ex culpa emphyteutæ deciderit, num Prælatus negligendo adire talem hæreditatem & emphyteusim acquirere, egerit contra Paulinam, & pœnam eiusdem incurrerit, videri possunt hæc omnia in Rotario, quorum discussionem brevitatis gratia hic prætermittere censui.

Sine solemnitatibus vendi possunt Terrulæ, aliique fundi steriles & exigui valoris, minusque utiles Ecclesiæ cap. *Terrulas* 12. q. 2. Neque huic Canoni derogatum fuit a Paulo II. in Extravag. *Ambitiosa*, nec a Trid. Concilio sess. 25. cap. 11. prout declaravit sacra Congregatio Concilii 11. Ianuar. 1596. Terrulæ autem exigui valoris sunt quæ non æstimantur ultra viginti solidos, ut censuit sacra Congregatio Episcopor. & Regular. in una Faventina 22. Maii 1611. in qua viginti solidos ad scuta viginti quinque aurea ascendere declaravit, & scutum aureum constituitur ex Paulis sexdecim; unde vigintiquinque scuta constituunt scuta quadraginta monetæ Romanæ. Nec valet consuetudo contra talem summam, ut constat ex sacra Congregat. in Amalphicana 8. Augusti 1665.

Item alienatio fieri potest immobilium etiam quæ relicta sint Monasterio incapaci ad bona huiusmodi etiam in communi possidenda; cuiusmodi sunt Monasteria Minorum de Observantia, Reformatorum, & Capuccinorum, Clericorum Regularium Societatis Iesu ac Theatinorum, quia talia bona non sunt Monasterio incorporata ob eiusdem incapacitatem ex Clement. *Exivi de verbor. significat.* & alibi, necnon ex Decreto speciali sacræ Congregationis Concilii pro Minoribus & Theatinis teste Donato tom. 1. p. 2. tract. 14. q. 67. Hi autem possunt vendere sine solemnitate iuris, & pretium in venditione perceptum expendere in necessitatem & utilitatem Ecclesiæ vel Monasterii, ut concessit Minoribus de Observantia Clemens VII. 21. Novembr. 1526. per suam Constitutionem incipientem *Nuper*.

Non possunt tamen Regulares, sive viri, sive fœminæ alienare bona immobilia Monasterii, vel pecuniam redactam seu retractam ex redemptione census sine placito Apostolico. Sic sacra Congregatio Concilii 19. Aprilis 1619. Nam licet iura concedant vendi posse bona Ecclesiæ seu Monasterii interveniente necessitate, non concedunt tamen neque in tali casu non servatis solemnitatibus, nisi salvo si necessitas ita urgeret, ut non patiatur tales solemnitates servari, sicut notat inter alios Card. Petra in Clement. 1. n. 19. *de rebus Eccl. non alien.* & alii. Non est vero necessitas tam urgens extinguendi debita Monasterii, ut non patiatur servari solemnitates, cum de facile creditores expectare possint, donec beneplacitum obtineatur. Currit eadem ratio pro pecunia retracta ex redemptione census; cum talis pecunia successerit loco rei. Sic statuit Rota Rom. in Veneta Nullitatis contractus 13. Novemb. 1602. coram Pamphilio. Posset tamen pecunia census, vel retracta ex venditione mobilium pretiosorum impendi ad extinguendum censum super bonis Monasterii sine facultate sacræ Congregationis, ut docet Donatus cum aliis ab ipso allegatis; quia sicut onerare fundum Monasterii est alienatio; ita illud exonerare est acquisitio, ad quam non requiritur beneplacitum. Nihilominus tamen consultius esset impetrare facultatem, quia, ut testatur Donatus tom. 24. tract. 14. q.

74. in fine, ex decreto sacræ Congregationis hodie contrarium servatur.

Dotes Monialium Choristarum supranumerariarum nequeunt alienari sine beneplacito sacræ Congregationis. Sic decrevit sacra Congregat. Episcopor. & Regular. in Aretina 14. Martii 1597. sed investiri debent in censibus securis. Ead. sacra Congreg. Episc. & Regul. in Mediolan. 12. Martii 1602. & in Ferrarien. 14. Novemb. 1601. Dos vero Conversæ, licet supranumerariæ, sine tali facultate expendi potest in necessitatibus Monasterii; quia præceptum de dotibus Monialium supranumerariarum intelligitur tantum de Choristis, prout declaravit sacra Congreg. Episcop. & Regular. in Castellana 13. Maii, & in Parmensi 17. Septemb. 1603. Dotes tamen Monialium intra numerum expendi possunt in utilitatem Monasterii cum sola facultate sui Superioris. Ita declaravit sacra Congreg. Episcop. & Regul. in Ferrar. 23. Martii, & Arimin. 22. Maii 1601.

Regulares, idest etiam Moniales, alienare nequeunt sine beneplacito Apostolico pecuniam relictam Monasterio, vel deputatam ad emendum bonum immobile, vel mobile pretiosum; quia licet pecunia nec sit bonum immobile, nec mobile pretiosum, cum deputata sit ad horum alterutrum emendum, debet haberi pro alterutro, ad quod fuit deputata, ac proinde non secus ac bonum immobile vel mobile pretiosum, alienari & distrahi nequit in alium usum sine solemnitatibus ex cit. cap. *Nulli liceat* 5. *de bonis Ecclesiæ non alien.* & ex cit. Extravag. *Ambitiosa* & decreto sacræ Congreg. 7. Sept. 1624. antea allat. Sic Card. Petra tom. 5. comment. ad Constitutionem Pauli II. & alii passim. Possunt quidem convertere in usum Conventus spolia suorum Religiosorum vel Religiosarum defunctarum; quia vere non sunt pecunia destinata ad emptionem. Ita resolvit sacra Congreg. Concilii 28. Febr. 1654. tom. 19. Decretor. pag. 319.

Regulares sine solemnitatibus facere possunt locationes seu conductiones domorum ac fundorum frugiferum, sed ad triennium tantummodo, ut ex cit. Extravag. *Ambitiosa*, ubi interdicitur solum sine solemnitate fieri *locationem & conductionem* ultra triennium. Quod si triennium intelligi debeat de tribus annis fructiferis, tunc si prædia locata non fructificent nisi singulo biennio, locari possunt ad sex annos, ut sic conductores tres possint percipere fructus, cum Constitutio *Ambitiosa* respiciat tres fructus triennales, qui in tali casu haberi nequeunt nisi per tria biennia, cum quodlibet biennium uno anno æquivaleat, ut decidit Rota Romana 19. Iunii 1748. in una Tiburtina assictus p. 10. decis. 219. n. 7. Donatus aliive passim. Et circa hoc notandum, quod si locatio rei fructiferæ singulis annis fiat ad novennium simpliciter & indivisibiliter, nulla est & invalida etiam pro primo triennio. Sic decidit Rota Rom. 2. Iunii 1661. in Aretina bonorum p. 3. decis. 435. n. 3. Si autem locatio fiat ad novennium divisibiliter, ad primum, secundum, & tertium triennium, cum in singulis elapsis trienniis liberi maneant contrahentes, tunc valet, & tenet pro primo triennio, quo elapso si non rescindatur contractus, valet pro secundo, & sic de tertio, quia talis locatio non est in fraudem legis facta, sed solummodo ad evitanda incommoda, & expensas in iteratis contractibus & scripturis. Sic Barbosa, Engel, aliive passim.

Bona immobilia ecclesiastica, ac ideo etiam Monasteriorum, dari possunt sine solemnitate in feudum & emphyteusim, quæ ab antiquo dari consueverunt. Ita expresse habetur in cit. Extravag. *Ambitiosa*, in qua a generali prohibitione alienandi res ecclesiasticas excipiuntur res immobiles dari solitæ in emphyteusim; & sic tenent communiter DD. cum Barbosa & Rota Romana. Ad hoc vero ut res ecclesiasticæ dicantur solitæ alienari, requiritur quod præcedat una locatio solemnis, vel duæ sine solemnitatibus, cum spatio 40. annorum. Sic pluries decidit Rota. Non requiruntur tamen necessario uniformes, & sufficit quod una sit valida. Sic pluries Rota allata hic a P. Ferrar. in sua Biblioth. v. *alien.* art. 3.

Pariter dari nequeunt bona Monasteriorum sine Apostolico beneplacito *Precario* nec *Precariæ*, qui sunt contractus, primo quorum transfertur dominium utile in alium ad preces alicuius, & altero quo res tantum de quinquennio in quinquennium conceduntur, quod est quædam species locationis ad longum tempus, uterque quorum comprehenditur in antedicta Extravag. *Ambitiosa*, sicut etiam *concessio ad beneplacitum*; quia per hanc, non secus ac per supradictas concessiones, datur dominium utile vel rei contra præscriptum Extravagantis Paulinæ, ac proinde fieri nequeunt nisi obtenta licentia Papæ.

Gra-

Gravis difficultas circa huiuscemodi contractus est de hypotheca & pignore bonorum Ecclesiæ, & Monasterii in particulari tam immobilium quam mobilium pretiosorum. Hypotheca enim & pignoratio sunt quidem species contractus, quo nihil traditur; nec dominium amittitur, sed solum res hypothecata aut oppignorata stat pro securitate illius, a quo supra res illas credita est pecunia, qui ad illas habet recursum in casu, quo quis suæ iustæ obligationi contractæ non satisfaciat. Sed huiusce difficultatis nodus satis clare solvitur ex cit. Extravag. *Ambitiosa*, & præcipue, ex decreto sacræ Congregationis iussu Urbani VIII. pro Regularibus edito, in quo expresse inhibentur Regularibus hypotheca, & tradere in pignus. Et equidem cum in lege hac utpote facta in favorem Ecclesiæ, ut eius bona conserventur, alienationis nomen latissime hic sumatur, idest non solum quatenus dicit abdicationem rerum, sed etiam iurium; hinc cum in pignore & hypotheca Ecclesia vel Monasterium abdicet suum ius, & illud transferat in creditorem, cui res oppignorata fuit vel hypothecata, ita ut non habeat de ea usum liberum sicut antea, dum per oppignorationem & hypothecam inducta fuit quædam servitus, & ideo res facta est deterioris conditionis, hoc proinde sufficit ad contrahendas pœnas, si huiuscemodi contractus sine S Sedis placito ineantur. Sic Barbosa lib. 3. *de iure Ecclef.* cap. 30. n. 19. Lezz. Donat. Passerin. Bonac. Unde Regulares nequeunt nedum nomine censuario, sed neque ad cambium, vel mutuo accipere pecuniam cum solutione lucri cessantis & damni emergentis, nec pro tali mutuo obligare seu in pignore dare res sacras seu mobilia, ut decrevit sacra Congregatio Concilii in Romsi 1. Sept. 1689. & 3. Octob. 1672. Ferrar. art. 4. n. 35.

Dixi *in particulari*, quia sine tali beneplacito facere possunt Regulares hypothecam, obligationemque generalem omnium bonorum Monasterii; alias Regulares nullum omnino contractum facere possent, dum in omni contractu apponitur clausula obligatoria omnium bonorum; & sine hac clausula nullos invenirent creditores, qui eis in suis necessitatibus succurrere vellent, quod pro eis nimis durum esset; idcirco sacra Congregatio Concilii decrevit, teste Fagnano lib. Decret. in cap. *Nulli liceat 9. de rebus Eccles. non alien.* generalem hypothecam non esse eis vetitam, immo in eodem sensu respondit eadem sacra Congregatio in Romana Beneplac. 13. Ianuar. 1691. Quod si vi generalis hypothecæ deveniendum esset ad bonorum subhastationem, tunc requireretur beneplacitum apostolicum, ut declaravit sacra Congregatio Episcop. & Regular. 28. April. 1648. Sine Apostolico beneplacito facere possent Regulares hypothecam ac pignus etiam particulare in casu imminentis urgentisve necessitatis, cui aliter occurri nequit, cum ad impossibile nemo teneatur, & necessitas, ut dicitur communiter, non habeat legem. Advertendum tamen in tali casu, vasa sacra pignori subdi non posse, ut ex cap. *Clerici*, & ex Clement. *si beneficium de Decimis*, nisi forte necessitas summa esset, & urgentissima, neque aliter succurri posset. Sic Peyrin. Donat. Passerin. & alii.

Alia gravissima occurrit difficultas circa tradentes seu concedentes Laicis Capellas aut sepulturas, sive fundum pro earum ædificatione, num tales concessiones subdantur legibus de non alienandis bonis Ecclesiæ, remisso examine quoad simoniam ad locum ubi de tali negotio agendum occurrit. Et ne res nimis in longum protrahatur, breviter me expediam cum doctrina Rotarii hic; nempe, si concedatur laicis Capella, aut sepultura, vel fundus pro Capella vel sepultura construenda, ut transferatur in Laicos dominium ædificii seu fundi, vel eiusdem ædificii, aut etiam Capellæ, seu sepulturæ aut fundi pro his ædificandis solus fructus, aut ius utendi, retento a Monasterio apud se dominio, uterque modus concessionis sane importat propriam alienationem, unus rei, alter iuris, quod vetitum est a lege, ac proinde sine Apostolico beneplacito tales concessiones fieri nequeunt. Si vero concedatur merus & nudus usus facti Capellæ, sepulturæ, vel fundi pro his construendis, hic modus concedendi non indiget solemnitatibus a iure requisitis pro legitima alienatione fundi immobilis, cum fieri possit, & de facto, ut notat hic Rotarius, ubique fit nullo impetrato sacræ Congregationis assensu. In tali enim modo, ut ait Bonacina, conceduntur Laicis Capellæ seu sepulturæ, aut fundus pro ipsis ædificandis ad eum usum, ad quem fuerunt ædificatæ vel sunt ædificandæ.

Quoad bona vero mobilia, quæ sine Papæ licentia alienari nequeunt, sunt bona pretiosa, quæ servando servari possunt, ita ut hæc alienare nequeunt nequidem cum consensu Definitorii & approbatione Capituli

Ge-

Generalis, ut declaravit sacra Congregatio Concilii in Segnien. *Si Alienationis mobilium pretiosorum* die 15. Martii 1692. Mobilia pretiosa sunt vasa omnia & instrumenta Ecclesiastica aurea vel argentea, & ex lapide pretioso, quæ non de facili consummuntur, sed durant, & quorum valor decem aureos excedit. Item omnes res illæ, quæ fructificant, & saltem per triennium durant, sunt inalienabiles, quocumque fine, etiam pro construenda Ecclesia vel Dormitorio, sine Apostolico beneplacito. Quæ vero talem valorem non attingunt, vel quæ triennio non durant, sed usu consummuntur, sine licentia alienari possunt. Barbosa 3. p. *de potest. Episc.* Alleg. 93. n. 38. 39. & alii, qui asserunt, sacram Congregationem declarasse, rem mobilem excedentem valorem vigintiquinque ducatorum esse inalienabilem. Idemque dicito de oblationibus ac votis aureis & argenteis, quæ appenduntur alicui Altari in protestationem & signum gratiæ receptæ, ut Donatus, Passerin. Panormit. Bonac. Lezz. aliive citati hic a Rotario. Donatus censet, oppositam opinionem esse probabilem, eo quia tales oblationes non sint ad ullum Ecclesiæ usum; sed advertit, tutius esse licentiam impetrare, si velint alienari. Verum Passerinus validis rationibus contrarium sustinet. Neque bona pretiosa mobilia sive etiam immobilia dividi possunt in plura corpora, ut imminuatur eorum valor, & sic legi non subiaceant. Hoc enim esset aperte agere in fraudem legis, & sine solemnitatibus alienare quæ ex citatis legibus sunt inalienabilia, ac proinde invalida prorsus talis esset alienatio & illicita.

Libri quoque computantur inter mobilia pretiosa quando accedunt ad supradictum valorem ad constituendam rem pretiosam, sive singuli considerentur, sive simul coniuncti, cum in multis materiis ex pluribus habentibus habitudinem inter se in ordine ad eumdem finem & usum fiat unum morale. Sic ex pluribus libris fit Bibliotheca, quæ valde Religionibus pro earum studiis necessaria & pretiosa ab omnibus iudicatur. Sic Donatus, Passerinus & alii.

Inter res inalienabiles iuxta probabiliorem recensentur etiam Reliquiæ insignes, eo quia licet non sint pretio æstimabiles, idcirco pretiosiores quibuscumque mobilibus censendæ sunt.

Res vetustæ, puta crux vetus in calicem, sylva inutilis in olivetum, vinea deserta in pratum, & alia huiusmodi converti possunt; quia ista non est proprie alienatio & distractio, sed in rem maxime necessariam conversio, ut docet Antonius a Spiritu sancto cum aliis passim. Sic potest Prælatus mobilia inutilia seu res vetustas ac superfluas unius Monasterii permutare cum aliquibus utilibus alterius Monasterii, ut sic per vicissim superflua commutata in vicissim necessaria vel utilia, commodo & utilitati utriusque Monasterii consulatur.

Cum inter præcipua Ecclesiæ bona arbores pariter ac sylvæ recenseantur, ac proinde earum incisio quoque & venditio dependeat a citata Paulina Extravaganti *Ambitiosa*, ac Decreto sacræ Congregationis sub Urbano VIII. & cum varia sint arborum & sylvarum genera, ad clariorem rei elucidationem advertendum, sylvas alias dici cæduas, alias non cæduas, ut ex L. *Sylva* 30. *de verbor. significat.* Sylva cædua est, ac definitur illa, quæ ad hoc habetur ut cædatur, & excisa rursus ex stipitibus, aut radicibus renascitur: ex quo colligit Passerinus, ad hoc ut sylva dicatur cædua, duo requiri, idest ut sylva ad hunc finem a domino plantata sit & possideatur, ut statutis temporibus cædatur, & de facto cædi consueverit, & hic sit fructus præcipuus huiuscemodi sylvæ, idest arborum incisio, ita ut licet alium fructum hæc sylva producat, ut contingit in Castaneis & Quercu, hic tamen non attenditur nisi ut adventitius. Altera conditio sylvæ cæduæ est, ut arbores excisæ renascantur vel ex stipitibus vel ex radice; cum in aliis incidantur tantum rami usque ad truncum, ex quibus fiunt pali pro vitibus vel ligna pro igne, in aliis incisio fiat etiam trunci usque ad radices, a quibus denuo pullulant & renascuntur. Sylva autem non cædua illa est, cuius arbores non renascuntur ex radicibus aut trunco, neque a domino plantatur & habetur ut incidatur, sed aliud emolumentum seu fructum ex ipsa percipere intendit. Et huiusmodi sylvæ & arbores sunt quæ etiam frugiferæ dicuntur, ut vites, olivæ, nuces, castaneæ, pyra, poma & similia, quæ fructum, afferunt ad usum hominum, vel animalium; & arbores ac sylvæ huiusce generis, licet forte ex radicibus renascantur, nequeunt dici cæduæ, quia illarum fructus non attenditur ex earum incisione, sed ex earumdem conservatione. Ita Barbosa. Neque sylvæ cæduæ sunt licet infrugiferæ, quæ armentorum pastui sunt destinatæ, ut ex cit. L. *Sylva* ff. *de verbor. significat.* vel ad amœnitatem loci, sive ad reddendas vias

opa-

opacas, aut ad venationem, seu ad alium finem, qui haberi nequit nisi ex arboribus non incisis, ut ex L. *aequissimum* §. *Fructuarius* ff. *de Usufructu*. Et multo minus dici potest sylva caedua quae constat ex pinis seu cypressibus, aliisve huiusce generis arboribus, quae incisae arescunt & non renascuntur. Sic Barbosa citatus hic a Rotario. Inter arbores non frugiferas numerantur Salix, Populus, Platanus, Cupressus, Ulmus, Opulus, & hisce similes, quorum emolumentum consistit in ligno. Quercus cum aliis arboribus glandiferis sunt mediae inter frugiferas, & non frugiferas, cum earum fructibus animalia nutriantur. His praemissis sit.

Praelatus Regularis aut Beneficiatus, aliusve bonorum Ecclesiae Usufructuarius sine placito S. Sedis nequit facere incisionem & venditionem arborum seu sylvarum frugiferarum vel alia ratione non caeduarum, in magna quantitate cum notabili deterioratione fundi: Harum enim alienatio cadit sub prohibitione, cum defectu ipsarum fundus notabiliter deterioretur. Sic tenet Rota p. 2. decis. 553. n. 1. & DD. passim. Fieri tamen potest sine beneplacito incisio & venditio arborum, quando sunt vetustae ac inutiles, & indigent renovari, ut sunt vites vetustae, malus arancia vetus, & alia huiusmodi, vel quando arbores sunt nimis densae & opacae, cum densitas & opacitas seu umbra impediat, & noceat fructibus, & ex tali incisione fundus evadat fructuosior; vel quando arbores sunt primario destinatae ad caesionem, ut fructificent in ratione ligni, ut sunt arbores sylvae caeduae, nemoris & huiusmodi, quae renascuntur, & per incisionem sunt in fructu, nec per earum incisionem fundus deterioratur, sed melioratur, adeoque earum incisio & venditio non est prohibita, cum fructus non prohibeantur alienari ex cit. Extravag. *Ambitiosa*, ipsos expresse excipiente his verbis *Praeterquam de fructibus*. Sic Rota ut supra cum Doctoribus passim; Card. Petra tom. 5. Comment. ad Constit. Pauli II. scol. 2. a n. 12. ad 15.

Restat nunc videndum, quomodo res se habeat relative ad antea citatam Extravagantem *Ambitiosa* & Decretum Urbani VIII. circa pecuniam quoad eius alienationem, num fieri possit sine Apostolico indulto. Nomine pecuniae veniunt nummi aurei & argentei aut ex aere, qui usualiter rerum emptioni deserviunt. Unde nummismata aurea & argentea, aenea, aut ex alia materia, quae potius inventa sunt ad refer[…] historiam vel factum aliquod insigne, ad usum emptionum, non veniunt n[…] pecuniae; quinimmo reputantur inter[…] lia, & pretiosiora, quo sunt antiqua[…] ra. Pecunia accepta in suo vero […] seu prout servit emptioni non ven[…] nomine bonorum immobilium, neque[…] rum mobilium, quae servando servai[…] sunt. Verum ex hoc non sequitur, n[…] duci potest, omnem Ecclesiae pecuniae[…] modocumque ad eam pervenientem[…] alienabilem sine solemnitatibus; sed al[…] do est libere alienabilis, aliquando[…] prout exigit conditio radicis unde pro[…]

Vidimus iam, pecuniam retractam […] demptione census, vel fundi vendi[…] vel ex extinctione locorum Montium[…] relictam pro fundo aliquo frugifero em[…] vel pro perpetua celebratione Missi[…] sine Apostolico indulto non posse al[…] seu distrahi ad alium usum, salva gr[…] ma urgenti necessitate, ut periculum[…] in mora. Unde sola difficultas occ[…] potest circa pecuniam collectam ex fr[…] Monasterii, qui ex ordinariis expensi[…] nasterii superfuerunt, ac circa eam, […] relicta habetur in capsa a Praelato pra[…] re, vel ad finem aliquem destinata, […] ut Monasterium in aliquo contingenti[…] lium habeat quo sibi providere possit, […] primo casu facile solvitur difficultas e[…] tura ipsa talis pecuniae, cum sit con[…] ex fructibus Monasterii, de quibus si[…] ressent, posset Praelatus disponere n[…] quisita licentia a S. Sede. Praelati eni[…] nasteriorum sunt simplices administr[…] bonorum Monasterii, non domini; un[…] tato Praelato nec per hoc mutatur[…] nium, quod semper fuit & perseverat[…] Monasterium. Quare sicuti durante[…] Praelati, qui accumulavit, poterat pec[…] ex fructibus collectam sine solemnit[…] alienare; ita etiam eo completo, cu[…] tatio Praelati administratoris non […] naturam aut dominium. Sic Riccius[…] nac. Sylvest. Passerin. citati hic a Ro[…] Ex his resolvitur etiam difficultas i[…] cundo casu, videlicet quod cum pecuni[…] lecta ex fructibus Monasterii, & pe[…] nasterium ad aliquem finem destinata[…] minus ac ante destinationem sit sub […] nio Monasterii, & conflata ex fruc[…] de quibus sine solemnitate disponere […] rat, & cum dominus circa res suas n[…] possit intentionem, idest quae nunc ad[…] finem determinatae sunt, ad alium[…]

postea destinare; tunc sine solemnitatibus potest Monasterium variare super illa pecunia determinationem, & ad alium usum sine Apostolico indulto eam distrahere. Rotarius hic cum aliis. Hoc idem dicito de pecunia relicta Ecclesiæ a Fidelium pietate sine ullo onere; cum pecunia ita relicta sit spontanea eleemosyna & oblatio facta Monasterio, quæ naturam induit fructus Monasterii, cuius fundus est pietas Fidelium, unde sequitur naturam fructus, qui sunt alienabiles.

Nota, pecuniam retractam ex alienatione alicuius fundi concessi pro certa caussa & effectu, puta pro ædificanda Ecclesia, pro extinguendo censu valde oneroso, non esse licitum applicare in alia re, tametsi magis utili, sine novis solemnitatibus & novo assensu Apostolico; quia maior utilitas non sufficit ad alienandum ex una parte: Spectat enim ad sacram Congregationem diiudicare quid sit magis utile & expediens; & ex alia parte licentia obtenta est sub conditione applicandi pretium pro uno effectu, non pro alio; sic ex can. *Sine exc.ept.* 12. q. 2. Præterquam quod secuta alienatione in favorem Ecclesiæ, pretium retractum stat loco fundi ut ex can. 1. 12. q. 3. argum. l. *ita constare*. Unde sicut fundus alienari nequit, ita neque pretium fundo succedens potest in aliam caussam converti, sed solum in eam, pro qua licentia fuit obtenta, ut ex l. *si pupillor.* §. *Si Prætor* ff. *de rebus eorum*. Quod si obtento effectu, idest completa Ecclesia vel Monasterio aliquid notabile residuum in capsa remaneret, sine alia solemnitate (ut censet hic Rotar.) posset applicari in fundo immobili fructifero; quia cum illud residuum non sit amplius necessarium pro effectu, debet investiri in aliquo immobili, sicut erat ante obtentam licentiam, cum retineat illius naturam, & loco illius stet.

CAPUT IV.

De Prælaturis Regularium.

§. I.

Initium & nomina Prælaturarum Regularium.

SI in omni bene ordinata Familia & Communitate necesse est aliquem dari, qui eiusdem regimini præsit, ut eius cura omnia quæ opus sint ad sustentationem provideantur, & omnia eius prudentia pro tranquillitate, quæ est familiarum, Communitatumque felicitas, ordinentur; non minus profecto, immo multo magis talem exigunt inspectorem, patrem ac provisorem Religiosorum Familiæ seu Communitates, quanto sunt maiora & numero & gravitate ea, quæ consilio indigent ac directione in huiuscemodi familiis seu societatibus, quæ cum sint veluti sacræ domus ac scholæ, ubi fugientes a fraudibus & illecebris sæculi se recipiunt ferventiores Fideles ad addiscendam pro maiori eorum securitate æternæ salutis viam, & exercitium Evangelicæ perfectionis & sanctitatis, ad instar boni Patrisfamilias, filiis suis omnia temporalia ministrare debet, immo spiritualia quoque, eos regendo ac instruendo in ratione sanctitatis morum & vitæ: Hinc cum ipsis Monachorum seu Religiosorum Institutis, sive Congregationibus initium habuere eorum quoque Præfecti, Superioresve, quos veteres Monachi *Abbates* vocabant, & sic Sanctus etiam Benedictus eos nominavit. Primo nomen Abbatis suo Præfecto tributum legimus ab ipsis Canonicis, dum in communi vitam agebant, ac aliquo modo Institutum Monasticum sequebantur, ut habetur in Can. 24. Concilii Turronensis II: & in can. 37. Parisiensis VII.

Porro Præfectus seu Superior Congregationis Monasticæ sive Monasterii dictus fuit Abbas ab officio, quod singulari ratione inter Monachos debet esse *paternum*. Nam Abbas lingua Hebraica ac Syriaca idem sonat quod latine Pater, ut eruitur ex D. Hieronymo in epist. 2. ad Galatas: *Nomen Abbatis seu Patris plane est nomen officii*. Etenim, sicut notat Tertullianus lib *de Orat.* cap. 2. *appellatio ista & pietatis est, & potestatis*: *pietatis, quia Superiores instar parentum, debent subditos, tamquam filios diligere*: *potestatis, quia eosdem peccantes corrigere & castigare debent*.

Præter Abbates, qui suprema auctoritate Monasteria regebant, habebantur olim alii in iisdem Monasteriis subalterni Superiores, idest subordinati Abbatibus, qui secundum iussa quæ præscribunt Abbates, Monasteria regebant, & dicebantur *Præpositi*, ut habetur in Regula S. Benedicti, in qua cap. 65. sic præcipitur: *Ut Præpositus illa agat cum reverentia, quæ ab Abbate suo ei iniuncta fuerunt, nihil contra Abbatis voluntatem aut ordinationem faciens*. Præpositi posteriori ætate dicti fuere *Priores*, ut in statutis Lanfranchi cap. 3. *Prior, qui Præposi-*

positus in Regula nominatur, honorabilior est reliquis in domo Dei.

Penes Abbatem, aliosve Monasteriorum primarios Præfectos est præcipua rerum temporalium inspectio, & hi sunt præcipui rerum illarum dispensatores, ut constat tam ex sacris Canonibus, quam ex Regulis Monasticis. Et huiuscemodi est etiam Institutum aliorum Ordinum Religiosorum, qui post Monachismum exorti sunt, scilicet Canonici & Mendicantes, cum huiusmodi regendi norma non obscure exprimatur in Regula S. Augustini, ubi ait: *Ne dicatis vos aliquid habere proprium, sed sint vobis omnia communia, & distribuatur unicuique vestrum a Præposito vestro*. Superiores autem in rebus communibus dispensandis tenere debent normam sibi in Actibus Apostolorum propositam: *Dividebatur autem singulis prout cuique opus erat*; sed de hoc clarius suo loco dicemus.

Monachi priorum temporum non habebant nisi unum Abbatem rectorem unius Monasterii, cum tunc nulla daretur communicatio unius Monasterii cum aliis, sicuti nunc fit in Congregatione PP. Oratorii Neriani. Immo Cluniacensis Ordo, qui florere cœpit sæculo decimo ineunte, ex instauratione facta a S. Abbate Odone in Domo Cluniacensi, quam fundaverat initio eiusdem sæculi, idest anno 910. idipsum servavit. Abbas Berno, servandæ unitatis caussa, unum tantum Abbatem habere voluit, cæteris Monasteriis, quæ erant filiæ principalioris Monasterii, quia ab ipso fundata, licet amplissimis, Priori commendatis. Cistercienses vero tribuentes laxitatem disciplinæ, in quam incurrerant Cluniacenses, absolutæ auctoritati eorum Abbatis, singulis Monasteriis suum particularem Abbatem præfici voluere, qui quolibet anno simul convenirent, ut palam fieret, num uniformitatem disciplinæ tuerentur, Regulamque fideliter observarent. Hanc regiminis œconomiam secuti sunt subsequentes noviter exorti Religionum Ordines, Monachorum, Canonicorum Regularium, & maxime Mendicantium. Immo cum inter Mendicantes præcipue Monasteriorum numerus valde excrevisset, ut satis non esset pro bono Religionis regimine superintendentia solius Patris Generalis, divisa fuere Monasteria in plures Provincias, singulis quarum præesset alter Prælatus, inferior tamen Generali, qui dicitur Provincialis, ut iam melius suo loco res explicabitur.

§. II.

De potestate Superiorum Regularium in genere.

Potestas in Superioribus Regularibus alia est Monastica seu politica, alia œconomica. Potestas Monastica sive politica ea est, qua subditos regunt ratione morum & vitæ interioris. Potestas œconomica est ea, qua superior ut providus & zelator Paterfamilias administrat temporalia bona Monasterii, eaque prudenter, quatenus opus est, filiis suis, idest Religiosis subditis dispensat. Potestas Monastica pariter duplex est, alia dominativa, alia præceptiva seu coercitiva cum potestate iurisdictionis in foro etiam interno conscientiæ. Potestas dominativa ea est, qua non secus ac paterfamilias filios ac inferiores suæ domus in vita civili ac morali regit ac dirigit. Præceptiva vero seu coercitiva illa est, qua cum potestate iurisdictionis & suprema auctoritate sicut suam Diœcesim Episcopus, sic Prælatus Religiosos subditos regit, ut non solum facere possit eis mandata in foro conscientiæ obligantia, sed etiam eos, si contumaces sint, pœnis temporalibus ac spiritualibus coercere.

Donec Regulares subiecti fuerunt Episcopis, satis erat eorum Superioribus pro subditorum, familiarumque regimine potestas tantummodo dominativa, & œconomica; quia per hasce patres filios, viri uxores, domini servos, totamque familiam sine alia auctoritate, scilicet iurisdictionis, regunt ac gubernant. Et revera cum sola potestate dominativa & œconomica regitur in Ecclesia Dei Sanctimonialium Communitas, & persona quæ illis præest, sive Abbatissa sit, sive Priorissa, gubernat absque potestate coercitiva & iurisdictionis, ut docet D. Thom. in 4. cap 19. Suarez, & communiter Canonistæ, ut docet Abbas in cap. *de iis quæ fiunt a Præl.* Et sic (ut initio hic notavi) primis temporibus advertit cum D. Hieronymo epist. 1. contra Vigilant. Dionysius cap. 6. *de Eccles. Hierarch.* apud antiquos Monachos erat perfectum regimen Monasticum, etiam quando Rectores Monachorum non erant Clerici, ideoque spirituali iurisdictione carebant, inter quos recensetur S. Benedictus, qui licet Pater seu Abbas Monachorum, non erat Sacerdos, sicut secundum plurimos, nec SS. PP. Pacomius, Hilarion, & Antonius. Nam quamvis dicantur usi fuisse contra contumaces fulmine excommu-

mu-

municationis: hic tamen excommunicationis nomen est æquivocum, latissime sumptum, nempe pro separatione a communione Fratrum in Choro, in Capitulo & Refectorio, quæ separatio erat solum per ordinem obedientiæ, minime vero per ligamen censuræ; & habet rationem prohibitionis colloquendi cum Fratre, quem Superior sequestrarit in cella; ac proinde ex hoc non infertur potestas iurisdictionis, sed pura potestas dominativa & œconomica. Ex hoc tamen non sequitur, ad bonum regimen Religiosæ Communitatis non esse simpliciter necessariam potestatem iurisdictionis, quia tunc temporis Monachi subiiciebantur Episcopis, sicut nunc Sanctimoniales, quæ ab illis vel a Prælatis Religionum dependent; a quibus armis spiritualis iurisdictionis tunc succurrebatur Monachis, sicut nunc succurritur Sanctimonialibus potestate dominativa, armis spiritualibus contumaces coercendo.

Quare supposita exemptione Religionum ab Episcoporum iurisdictione necessaria facta est Prælatis Ordinum Regularium ad perfectam gubernationem etiam potestas spiritualis iurisdictionis. Sic expresse Suaresius, Sylvester, Angelus, & communiter alii cum Canonistis. Supposita enim tali exemptione, cum Religio per seipsam se regere debeat, necesse fuit ut vires haberet, quæ necessario requiruntur ad Religiosam rempublicam recte regendam, quod plane fieri non poterat, nisi eiusdem Prælatis iurisdictio spiritualis quasi Episcopalis concederetur, qua spirituali gladio censurarum contumaces coercere possent. Hinc infert Donatus, Prælatum Regularem trium personarum vices gerere, ac sustinere, nimirum Fratris, Patris, ac Iudicis; & exinde agnoscunt Canonistæ tres differentes Prælaturas in Religionibus, videlicet Generalem, Provincialem, & Localem, quia in illis conveniens fuit transferre potestatem iurisdictionis spiritualis, ex quo Religiosorum Ordines ab Episcoporum iurisdictione fuerunt exempti. Sic. Gloss. in Clement. c. *de elect.* verbo *Prælatus*. Card. & Panormitanus in cap. *Cum ab Ecclesiar. de offic. Ordinar.* Ex ipsa igitur exemptione Religionum ab Episcoporum iurisdictione cœpit in Religionibus vera & rigorosa Prælatura, idest stricte & proprie sumpta, prout nempe importat non tantum quoquo modo præesse, in quo sensu Parochi quoque dici possunt in eorum Ecclesiis Prælati, sed quatenus nomen Prælati connotat in Prælato utramque potestatem dominii & iurisdictionis.

Quoad numerum Prælatorum, si convertamur ad priora tempora, quando in Monachis cœpit Regulare institutum, non alius erat Prælatus quam Abbas in quolibet Monasterio, in quo tota residebat potestas iurisdictionis sicut antea notavimus, quando Monasteria ad invicem non communicabant ut ex Regula S. Benedicti cap. 2. ita ut aliis domibus, quæ vel erant novæ fundationes factæ a tali Monasterio, quæ filiæ vocabantur, & erant aliquando ampla Monasteria vel loca, ubi mittebantur aliqui Monachi pro cura rei agrariæ, quæ *cellulæ* & *obedientiæ* dicebantur, non alius præficiebatur Superior, nisi subordinatus Abbati Monasterii maioris, & dicebantur *Priores*. Hanc disciplinam, ut supra vidimus, immutarunt Cistercienses.

Hanc normam regiminis cum amplexi ac secuti sint, ut vidimus, omnes novi Ordines, tum Canonicorum & Clericorum Regularium, tum Mendicantium, qui post Monachismum exorti sunt, ita ut omnia Monasteria cuiusque Ordinis simul communicent, & Religio per totum mundum dispersa unum corpus sub uno capite generali constituat, hinc pro huius corporis regimine, plures Prælatorum differentias constituere necesse fuit. Et secundum Suarezium cap. 2. n. 1. cum communi tres admitti debent differentes Prælati, nimirum Prælatus supremus, qui Generalis dicitur, & immediate a Papa dependet; Prælatus medius, qui a Generali dependet, dictus Provincialis, quia uni tantum Provinciæ præest, & a quo dependent plures inferiores Prælati, qui eamdem Provinciam cointegrant; & Prælatus infimus, qui est Prælatus localis, qui immediate præest locis particularibus. Et in singulis hisce tribus dignitatibus seu Prælaturis adest utraque potestas dominii & iurisdictionis, ut sentiunt Innocentius & Panormitanus in cap. 1. 2. & 3. *de offic. Ordinarii*. Quocirca dicti Præsules in hoc conveniunt, quod singuli habent iurisdictionem immediatam in subditos: Quia tam Generalis in toto Ordine, quam Provincialis in sua Provincia, quam Localis in suo Monasterio possunt cuilibet subdito præcipere immediate, ipsum compellere ad obediendum, cognoscere eius crimen, punire tamquam iudices, & corrigere tamquam patres; ita ut non comparentur ad invicem (notat hic Rotarius) tamquam Episcopus, Archiepiscopus & Patriarcha, quorum solus Episcopus habet immediatam iurisdictionem in suos subditos, & Archiepiscopus & Patriar-

triarcha solum in casu *appellationis*, & *visitationis*; cum Generalibus & Provincialibus Religionum potestas immediata in subditos semper eis competat, nec alias in actu solummodo visitationis; & hoc patet, ait Suarezius n. 18. cap. 2. ex communi usu & consuetudine omnium Religionum, ita ut si in aliqua Religione res aliter se haberet, hoc dicendum esset aberrare a iure communi, & esse exceptionem. Neque ex tali immediata iurisdictione, quam semper habet quilibet horum trium Prælatorum in subditos, paritur confusio aut iurisdictionis perturbatio, quia totum hoc tollit ordo dominii & potestatis quæ est in istis Prælatis ratione dependentiæ, quam unus habet ab alio, quocirca alterius præceptis opponi nequit. Nam tam subduntur Provinciales Generali, & Superiores locales Provinciali, sicuti quilibet minimus Religiosus: Prælatura enim inferior non eximit a debito obediendi Prælaturæ superiori, & hæc subordinatio satis est ad tollendam perplexitatem in subdito, & confusionem in regimine: etenim hæ subordinatæ Prælaturæ in regendo se invicem adiuvant, non vero impediunt. Rotar.

Hinc Prælatus supremus limitare seu coarctare potest potestatem, iurisdictionemque Prælati medii, & medius infimi. Ubi enim est subiectio & debitum obediendi, possibilis est etiam, & datur sine iniuria limitatio ac coarctatio iurisdictionis. Verum in hoc attendendum est ius commune, & statuta ac leges cuiuscumque Religionis; ita ut restrictio seu limitatio fieri nequit iurisdictionis a superiori Prælato in Prælato inferiori, nisi in casibus, in quibus vel ius commune, vel particulare Religionis statutum non vetet, sed permittat. Et in hisce casibus etiam fieri nequit talis coarctatio sine iusta caussa: Quia cum quilibet Prælatus habeat suam ordinariam iurisdictionem ex lege, quæ tali officio suam convenientem iurisdictionem adaptat, quoad suam iurisdictionem ius habet in re; igitur in nulla parte licite sine iusta caussa, eo privari potest. Et eo vel maxime, quod in tali iurisdictionis limitatione oritur multa perversio, & immutatio in regimine, & hinc sequuntur scandala, (notat hic Rotarius) querelæ & diminutio reverentiæ erga inferiorem Prælatum, quæ omnia illicitam reddunt restrictionem.

§. III.

De potestate directiva & præceptiva Prælatorum.

Circa hoc iam plura dicta sunt, ubi actum fuit de obedientia, idcirco satis erit quod in genere & breviter aliqua quæ huc pertinent, exponantur. Et in primis certum est apud omnes, quod ex vi voti quod habent Religiosi obediendi suis Superioribus, & auctoritatis qua pollent Superiores Ordinum erga Religiosos subditos, posse Prælatum suo præcepto obligare in conscientia, cum præcipiat personæ subditæ quæ votum habet obediendi Prælatorum mandatis. Verum præter potestatem quam habet Prælatus obligandi suo præcepto Religiosum sibi subditum in conscientia ob ius quod acquisivit vi voti, quo subditus se obligavit ad obediendum, quando a Superiore aliquid ei præcipiatur, habet alium titulum superadditum ex gratia Apostolicæ Sedis, quæ eximendo Religiones ab Episcoporum iurisdictione, potestatem quasi Episcopalem Prælatis Religionum concessit: Ex quo fit, posse hosce Prælatos, non secus ac Episcopos, condere leges & statuta obligantia in conscientia, cum tota auctoritas quam Episcopi habebant super Religiosos, translata sit in Superiores Regulares. Unde non secus ac Episcopis erat sufficiens facultas ad obligandam conscientiam subditorum in iis quæ spectant ad communem legem Dei & Ecclesiæ, quam Fideles omnes observare tenentur; sic Prælatus Regularis obligare potest in conscientia ad omnia, ad quæ se extendit lex propria Religionum, & sunt intra latitudinem materiæ obedientiæ. Circa ea quæ præcipere potest Superior, certum est, posse ipsum præcipere ea omnia quæ sunt in Regula, & ea quæ statuta sunt a Capitulorum Definitoriis; immo ubi regimen est Monarchicum, ut inter Benedictinos, alia etiam quæ necessaria aut valde expedientia viderit ad Regularem observantiam, etiam non quæsito Seniorum consilio, quando Regula ab hac conditione præscindat.

Plures vero requiruntur conditiones ad hoc ut præceptum Superioris, qui legitimam habet potestatem præcipiendi, obliget in conscientia, nempe quod materia præcepti sit honesta, a nullo iure divino vel humano prohibita, ut ex cap. *Super his de Maiorib.* In dubio autem num iusta sit & honesta, possessio stat pro Superiore; ut sit etiam conveniens statui talis Religionis, nec sit contra

vel

vel supra Regulam suæ Religionis: ut præceptum sit sufficienter promulgatum, idest solemniter secundum stylum respectivæ Religionis: ut præceptum feratur a Superiore in suum subditum, quia ad alios non se extendit eius auctoritas. Qui melius rem declaratam optet, adeat Rotarium hic, aliosve; cum enim de hoc alias egerim, breviter me expedire censui.

Verum cum per sua præcepta non semper intelligant velle obligare sub mortali, sed cum intentione tantum charitative & paterne dirigendi subditos; hinc signa unde dignoscitur velle obligare sub mortali, sunt communiter quando præcipiat in virtute sanctæ obedientiæ, vel sub pœna excommunicationis non solum latæ sententiæ, sed secundum D. Antoninum, Angelum, Navarrum, aliosve, etiam ferendæ; dummodo tamen in hac secunda, idest ferendæ, sufficienter constet, illam non esse meram externam comminationem.

§. IV.

De potestate Superiorum Regularium coercitiva per pœnas spirituales & temporales.

Certum est ex vi status Religiosi convenire Prælatis Ordinum Regularium potestatem aliquam coercitivam, cum intelligi nequeat ac concipi potestas gubernativa multitudinis cum dominio si hæc non se extendat ad puniendos perduelles, saltem illo punitionum seu pœnarum genere, quod competit Patrifamilias in sua domo erga uxorem, filios, aliosque, qui sibi subsunt in familia, quod publicam potestatem non requirit, sicut pœna mortis, formalis carceris &c. Unde infligi possunt a Superiore vi suæ potestatis gubernativæ seu dominativæ, etiam seclusa potestate iurisdictionis spiritualis, qua nunc Superiores ex privilegio apostolico pollent, mulctandi contumaces subditos pœna ieiunii, moderatæ flagellationis, reclusionis in propria cella, separationis ad tempus a fratrum consortio, sessionis in ultimo loco, dormitionis super terram, & similibus, ut contingebant olim ante exemptionem ab Episcopi iurisdictione, & nunc fit inter Moniales, quarum Superiorissa caret potestate spiritualis iurisdictionis. Sic Suarezius tom. 4. *de Relig.* lib. 2. cap. 9. n. 2. Nunc vero, quando ob exemptionem Religionum ab Episcoporum potestate addita est a S. Sede Prælatis Religionum potestas spiritualis iurisdictionis, unde habent intra claustra proprium tribunal ad cognoscendas reorum causas, & terminandas per sententiam iure, hinc Religiones maiora habent arma tam spiritualia quam corporalia ad contumaces coercendos.

Duplex autem est pœna potestatis iurisdictionis Regularibus concessæ ad contumaces coercendos, videlicet una quæ utitur armis spiritualibus, nempe censuris, inhabilitatibus, & suspensionibus a spiritualibus ministeriis; alia quæ utitur armis temporalibus, & ad hanc reducuntur pœnæ omnes corporis afflictivæ, ut sunt carceres, deputationes ad vilia & abiecta ministeria, privationes, inhabilitates ad officia & dignitates graduum Magisterii, Bachalaureatus, vocis activæ & passivæ, affiliationis &c.

Verum potestas iurisdictionis coercendi rebelles per censuras, ut notat Suarezius, potest quoad modum utendi limitari ab aliquo Superiore ad Prælatum, puta per summum Pontificem, vel a Capitulo Generali, vel a Regula; & ubi nulla est restrictio, standum est iuri communi; ac ideo Prælatus Regularis non habet potestatem ferendi censuras cum maiori extensione quam habent Episcopi, quorum auctoritas in ipso actu exemptionis translata est in Superiores Regulares. Unde in hisce casibus in quibus potest Episcopus iuste ferre censuras, cum proportione possunt & Prælati Regulares, salva tamen interdicto locali, quod docet Suarezius ex communi ferre non posse, quia hoc redundaret in personas non subditas. Possunt quidem interdicere Religiosam Communitatem sibi subiectam, ac suspendere si necesse sit, in illis nempe criminibus, in quibus iuste ac convenienter a iure communi hasce pœnas infligere permittitur; cum Generalis in toto Ordine, Provincialis in tota Provincia sint Prælati & iudices cum plena iurisdictione, a qua dimanat facultas ferendi censuras tam supra singulos, quam supra totam Communitatem; dummodo in aliqua parte talis potestas non sit eis limitata a Regula particulari propriæ Religionis.

Inquiri hic solet, an potestas ferendi censuras se extendat etiam ad Prælatum infimum, idest localem, erga suos subditos; & dubitant alii, considerantes Superiores locales cum relatione ad Parochos, non ad Episcopos. Verum notat Suarezius in cit. lib. cap. 2. n. 9. ut communiter intelligunt DD. Clement. I. *de rebus Eccl. non alien.* verbo *Proprii*, quod licet Priores locales propter dependentiam, quam habent a Generali & Provinciali comparentur potius Parochis & Archidiaconis Cleri sæcularis, tamen reipsa stan-

stando iuri communi, & quantum ad iurisdictionem, potestatemque spiritualem quam habent in utroque foro, conferendi sunt cum Episcopis; quod deducitur ex cap. *Abbates de Privileg.* in 6. ubi sic: *In quo Ecclesiasticam & quasi Episcopalem dignitatem obtinent;* quia licet Superiores locales dependeant a Generali & Provinciali quoad potestatem spiritualem iurisdictionis, in iure nulla fit distinctio, nempe quod in exemptione Religionum ab Episcoporum iurisdictione potestas aliqua quasi Episcopalis detur Superioribus infimis seu localibus, aliqua reservetur Provincialibus & Generalibus; sed posita dicta exemptione, iura quasi Episcopalia translata sint in Religiones pro bono ipsarum regimine, & superaddita dominativæ potestati tanquam eius complementum. Hinc ubi reperitur potestas dominativa, sicuti in Superiore etiam locali, reperitur eius complementum, idest potestas iurisdictionis; ac proinde nisi a particulari lege proprii Instituti hæc prohibeatur, Superior localis potest ferre censuras, &c., quando gravitas transgressionis ita exigat. Quoad irregularitatem tamen proprie dictam, cum hæc sit impedimentum canonicum, nequeunt Prælati Regulares eam imponere, cum nec Episcopi ipsi hoc possint, incurritur enim tantummodo propter casus in iure expressos, ut in cap. *Is qui de sentent. ex commun.*

Quantum ad alias inhabilitates ad dignitates & officia, dubitat Navarrus an Prælatus imponere has possit subditis, cum hæc pœna videatur dependere a potestate suprema habente merum & mixtum imperium, quæ sola potest inhabilitare ad actum, ad quem quis ex natura sua attento iure divino est habilis. Hinc advertit Suarezius loco cit. non debere Religiones ad hasce inhabilitates descendere, nisi istæ fuerint expressæ in iure communi vel propriæ Religionis. Prælati particulares Religionum nequeunt excogitare novos modos puniendi delinquentes, sed conformare se debent iuri canonico, & eius praxim sequi, quæ ubi non est expressa pro Clero Regulari, sumenda est per imitationem ad ea, quæ expressa sunt pro Clero sæculari.

Circa pœnas corporales certum est, mortis pœna Regularem Superiorem subditum suum condemnare non posse, cum Ecclesia abhorreat a sanguine, nec si subditus sit professus, sive Clericus, sive non, tradere posse brachio sæculari, licet possit propter contumaciam in gravibus criminibus eum eiicere; quidquid sit si eiectus incurrat postea in gravia crimina, ob quæ extremo supplicio damnetur, cum per solam eiectionem proprie tali morti Superior cooperatus non sit. De aliis duabus pœnis, fustigationis & triremium, dicendum quantum ad primam, certe non posse Prælatum imponere Religioso contumaci pœnam fustigationis publicæ per vicos & plateas, quæ fit per publicum lictorem, licet moderatam & sine sanguinis effusione, cum hæc non sit in Ecclesia, nec per sacros Canones imposita contra Clericales personas, ob decentiam status Clericalis. Prælatus igitur Ecclesiasticus, cuius potestas ab Ecclesia in eum derivat, ista pœna pro suo arbitrio uti nequit. Potest quidem imponere pœnam flagellationis solitam fieri in Claustro (& *disciplina* dicitur) cum hæc non afferat infamiam, nec scandalum pariat: & hanc flagellationem imponere nequit nisi exequendam per seipsum a reo, vel sustinendam ab ipso Superiore, tamquam filius a patre, aut ab aliquo fratre, minime vero per laicum, idest per servum sæcularem, cum hoc non solum sit indecens, verum etiam secundum Fagnanum ex cap. *Universit. de excommunicat.* n. 3. Superior qui hoc mandaret, incurreret in pœnam excommunicationis. Quantum ad pœnam triremium, ad hanc extenditur potestas Prælati Regularis, & hoc tum ex privilegio, tum quia illa pœna secundum se non importat sanguinis effusionem, neque aliquo iure est vetita; tum quia est consuetudo apud Regulares utendi hoc genere pœnæ, & iurisdictio potest consuetudine acquiri ut ex cap. *Cum contingant de foro competenti.*

Quoad pœnam exilii, certum est posse Prælatum Regularem hac punire suum subditum, cum hæc non excedat limites moderationis iudicis ecclesiastici, utpote quæ expressa sit in iure, scilicet in canon. *cum Beatus* 45. distinct. & cap. 1. *de calumniatoribus*; neque in iure ulla habetur exceptio pro Regularibus. Et ad hanc pœnam reducit Suarezius privationem affiliationis in Religionibus, ubi est usus, & maxime si expellatur a Monasterio sine spe redeundi, donec resipuerit, & talis pœna remissa fuerit Generali, & multo magis si expellatur a loco suæ originis & a tota Provincia, ac relegetur in Insulis distantibus aeris inclementis, Monasteriis pauperibus, in quibus victus & habitatio sunt incommoda. Ad pœnam exilii reducitur eiectio ab Ordine, quam tamen imponere nequeunt Generales, nisi servatis conditionibus impositis ab Urbano VIII.

Tan-

Tandem Prælatus Regularis damnare potest subditum ad pœnitentias asperas, delicto tamen proportionatas, ad ieiunia scilicet, ad opera manualia laboriosa, vilia vel infima Monasterii, ut communiter docent DD. Sed de hoc iam dictum fuit ubi de obedientia.

§. V.

De potestate dispensativa Prælatorum Regularium.

Posita exemptione Regularium ab Episcoporum iurisdictione, ne subditi Religiosi nimis sine necessitate sibi indulgeant, aut nimis se onerent legem servando, dum habent iustam caussam pro dispensatione, necessario requiritur ut in Religionibus extet facultas dispensativa. Verum quidem est, generatim & absolute loquendo iurisdictionem Superiorum Regularium dispensationis non tantum se extendere quantum Episcopalis. Nam iuxta Canonistas & Theologos Episcopus dispensare potest in iis omnibus, quæ a iure vel consuetudine sibi non sunt prohibita, seu quæ non sint specialiter Papæ reservata, quam amplitudinem sustinuit Innocentius non esse in Prælatis Regularibus ex cap. *de illo qui furtive Ordines suscepit*, & vult Prælatos Religionum posse dumtaxat dispensare in iis, quæ sibi a iure privilegiorum concessa sunt. Quocirca in multis casibus dispensant Episcopi, ut in suspensionibus & irregularitatibus occultis iuxta Trid. Concilium sess. 24. c. 6. *de reformat.* in quibus Prælati Regulares dispensare nequeunt.

Cæterum quoad materiam, quædam cadunt sub potestate dispensativa Prælatorum Regularium, quæ Episcopis non conveniunt, ut dispensare a lege silentii, a Matutinis, aliarumque rerum Regularis observantiæ, quæ sic afficiunt subditos Religionis, ut subditis Episcoporum non conveniant. Et e contra ratione materiæ plura respiciunt facultatem dispensativam Episcoporum, quæ Religiosis Prælatis non congruunt, v. g. dispensare a publicationibus pro Matrimonio, & aliis eiusmodi. Et quamvis hæc diversitas materialis sit, respicit tamen idem principium formale unde procedit, scilicet potestatem dispensandi cum propriis subditis in iis quæ ordinarie possunt esse necessaria & accommodata statui, & in hoc utraque potestas concordat, ac est æqualis.

Facultas porro Prælati Regularis, licet suffulti potestate tamquam Episcopali, non se extendit ad ea quæ competunt Episcopis tamquam Sedis Apostolicæ delegatis, cum hæc iurisdictio, quam hoc titulo habent Episcopi, dici nequeat Episcopalis, sed Apostolica, unde non convenit participantibus solam iurisdictionem Episcopalem, ut notat hic Suarezius n. 4. Idcirco Regulares Prælati eam participant tantummodo potestatem in sua amplitudine, quæ est in Episcopis tamquam ordinariis animarum Pastoribus; alias Religiosis in iurisdictione Episcoporum exemptis minus provisum fuisset quam Laicis. Quocirca Prælati Regulares respectu suorum subditorum habent potestatem dispensativam ad omnem materiam ecclesiasticarum dispensationum, quæ in personis Religiosis locum habere possunt, salvis tamen casibus in iure exceptis, qui sunt graviores, pro quibus recurrendum est ad Papam. Materia vero dispensationis potestatis Regularis reducitur ad quatuor capita, videlicet votum, irregularitates, præcepta ecclesiastica, & observantias Regulares.

Quoad facultatem vero dispensandi in votis cum suis subditis, proculdubio duplici titulo hæc facultas competit Superioribus Regularibus, nempe titulo dominii quod tenent super subditos, actus quorum irritare possunt Superiores, ac invalidos reddere; quia ratione voti obedientiæ subditi non amplius de sua voluntate disponere possunt; & ratione ecclesiasticæ iurisdictionis, quam Prælatus Regularis tamquam Pastor exercet in suos subditos, utpote exemptos ab Episcoporum iurisdictione, & huiuscemodi iurisdictio eadem est seu eiusdem virtutis ac ea quæ residet in Episcopis secundum Suarezium, ac proinde dispensare possunt in omnibus votis quæ non sunt Papæ reservata, cuiusmodi sunt Religionis simpliciter, idest quoad substantiam; nam quoad modum, idest si esset Religionis arctioris, quoad hunc gradum sicuti Episcopus, ita Prælatus Regularis dispensare potest vota solemnia. Sed de his iam satis in Tractatu de voto.

Circa irregularitatem vero possunt dispensare Prælati Regulares vi suorum privilegiorum in irregularitatibus solum occultis, ad remedium animæ in foro interno, etiam ortis ex delicto, dummodo sint occultæ, & non excedant forum internum. In Regularium privilegiis circa talem dispensationem, tametsi generaliter loquantur, conveniunt tamen Canonistæ quod non comprehendantur irregularitates ortæ ex bigamia, ho-

micidio voluntario, membrorum mutilatione; quia in generali concessione non intelliguntur concedi quæ sunt difficilis concessionis, nisi in generali concessione graviora & difficiliora specifice exprimantur.

Materia pariter potestatis dispensativæ Prælatorum Regularium, & quæ frequenter occurrit, sunt præcepta Ecclesiæ. Nam posita exemptione ab Episcoporum iurisdictione, tota cura animarum Religiosarum translata est ab Episcopis in Prælatos Regulares. Unde cum ad animarum salutem requiratur mandatorum etiam ecclesiasticorum observantia; hinc potestas dispensandi in mandatis & præceptis reducitur ad curam animarum, ac proinde sine concessione talis facultatis Ordinum Prælatis, non æque ac sæcularibus provisum fuisset in hisce moralibus necessitatibus cœtibus Religiosorum, & exinde spirituali eorum saluti.

Reducitur tandem potestas dispensativa Prælatorum Regularium ad leges & Regulas status Regularis, tum communes instituto Regularis tum proprias cuiuscumque particularis Religiosi Ordinis. Verum in hoc notandum, immo supponendum, dari aliqua necessario observanda a Regularibus, ad quæ potestas dispensativa Prælatorum Regularium non se extendit, ut ex cap. *cum ad Monaster. de statu Monachor.* ubi admonentur Abbates, non habere facultatem dispensandi in proprietate & castitate, cum ad hæc non se extendat potestas ipsa suprema Pontificis. Unde colligitur manifestissime, aliqua esse in Religioso statu, idest in Regulis Religiosis dispensabilia a Prælatis, alia indispensabilia, ut communiter supponunt tum Theologi, tum Canonistæ, & ita tenent Glossa in cap. *Carnem de consecrat.* dist. 5. Suarezius n. 25. Sylv. Angel. & alii communiter. Regulam autem, qua dignosci queat quid Prælatus dispensare possit, quid non, desumunt DD. a Concilio Trid. sess. 25. *de Regularib.* ubi sic: *Cum compertum sit, ab eis* (idest a Prælatis) *non posse ea quæ ad substantiam Regularis vitæ pertinent, relaxari*. Unde patet posse Regulares Prælatos dispensare in iis quæ non pertinent ad Regularem substantialem observantiam. Et præter ius commune quod ita iisdem Prælatis concedit, ut satis provisum sit necessitatibus Religiosorum, quæ vel in uno vel in alio frequentes sunt, obviæ, & fere quotidianæ, nec semper possibilis est ob urgentiam recurrere ad supremam Pontificis auctoritatem; immo pro explicatione iuris communis potius quam pro formali concessione, pro Religiosorum quiete, & ad tollendos scrupulos, qui oriri possent in dispensante vel in dispensato circa legitimam dispensationem, & ut facilius Prælati dispensent, accessere fere in omnibus Religionibus Privilegia Pontificis dispensandi in observantiis Regularibus cum debilibus, impotentibus, infirmis, impeditis, ac similibus.

Et quia notatum fuit, Prælatum non posse dispensare circa substantialia, quod intelligendum est non solum de substantialibus communibus Religioso statui, sed etiam particularibus alicuius Instituti, ad tollendam omnem difficultatem, & discriminanda substantialia ab iis quæ sunt accidentalia Religioso statui: Advertendum est, alia esse substantialia Religioso statui ut sic, & sine quibus substantia Religionis non salvatur; alia substantialia tali particulari Instituto, ut, licet sine ipsis salvetur substantia Religionis ut sic, non salvatur tamen substantia talis Religionis, & ideo vel voto tribus substantialibus superaddito, assumuntur observanda, vel saltem præcepto Regulæ obligante sub mortali; alia demum accidentalia, & ad hæc reducuntur omnia quæ continentur in Regula sub nulla alia obligatione particulari, sed sub illa tantum generali, qua Religiosus, qui ad perfectionem tendere debet, nedum media necessaria quæ ad vitam Religiosam omnino requiruntur, sed alia etiam quæcumque præscripta a Regula ad augmentum virtutis, & perfectionis, observare tenetur. Et super his Prælatus dispensare potest, ex iusta tamen caussa exigente, cum suis subditis, minime vero iuxta citatum Tridentinum super his, quæ sunt de substantia Regularis vitæ; item quæ sunt basis & fundamentum Regularis disciplinæ. Et cum Tridentinum ibi loquatur de Religioso statu ut sic, nec distinguat ea, quæ pertinent ad hunc vel illum Ordinem in particulari; hinc circa ea quæ pertinent ad aliquem Ordinem in particulari, obligantia sub mortali, cuiusmodi est abstinentia a carnibus apud Carthusianos, ob aliquam rationabilem caussam, gravissimamque necessitatem potest Prælatus dispensare super huiusmodi observantias, dummodo vel ex Regula vel ex consuetudine in aliquo Ordine hæc quoque sint dispensabilia. Quis plura super his desiderat, adeat Suarezium, Rotarium, aliosve, qui hæc pertractant; & præcipue quomodo Prælatus dispensans, indigens dispensa-

satione, sibi providere queat, de quo praecipue Rotarius hic agit n. 15. pag. 313.

§. VI.

De auctoritate Praelatorum Regularium regendi ac corrigendi subditos.

Curam animarum incumbere Abbatibus Regularibus, Prioribusque Conventualibus, utpote qui in respectu suorum Religiosorum, quibus praesunt, vices gerunt non solum Patris, sed quasi etiam Pastoris, non solum modernae, sed veteri quoque disciplinae consonat. Idcirco Abbatias & Prioratus Conventuales inter Beneficia & dignitates curam animarum annexam habentes Canonistae recensent in cap. *Cum in cunctis* §. *de electione*. Dixi *Prioratus Conventuales*, ad differentiam Priorum Claustralium, qui regebant Monasteria, & nunc etiam ubi sunt in usu, regunt Monasteria tamquam Ministri subordinati Abbati, a quo omnino dependent, sicuti nunc sunt Vicarii in Ordinibus, ubi ex Instituto Ordinis Superiori locali impositum fuit nomen *Prioris*, ut apud Carthusianos, Coelestinos, aliosve, & praecipue apud Mendicantes: Quia cum isti Ordines amarent in suo Superiore nomen, quod humilitatem spiraret, abstinere a titulo Abbatis, & Priorem vocari voluerunt. Hi porro Priores dicuntur Conventuales, quia sunt capita, idest principales Monasterii Superiores, non secus ac Abbates apud Monachos & Canonicos Regulares. Van-Espen, Fleury.

De onere, quod habent Abbates seu Superiores Monasteriorum, sic ipsos alloquitur S. Benedictus in sua Regula cap. 2. *Semper cogitet* (Abbas) *quia animas suscepit regendas, de quibus & rationem redditurus est*... *& quantum sub cura sua Fratrum se habere scierit numerum, agnoscat pro certo quia in die iudicii ipsarum omnium animarum est redditurus Domino rationem*. Quare cum Pastoris sit ac Directoris animarum dirigere ac enutrire gregem sibi creditum spirituali pabulo aeternae salutis, non solum doctrina, sed prius & efficacius exemplo propriae virtutis, ut ait S. Benedictus in eodem cap. 2. suae Regulae: *Omnia bona & sancta factis amplius quam verbis ostendat*, *idest factis suis divina praecepta demonstret*... *ne aliis praedicans ipse reprobus inveniatur*: hinc Superiores Monasteriorum praeter obligationem quam habent regiminis, nempe in ordine ad inferiores, aliam habent quoque obligationem in ordine ad seipsos, idest relative ad vitam quam gerere debent, utpote quae non parum conferat ad rectum subditorum regimen, ita ut ex munere quod gerunt graviter incumbat Monasteriorum Superioribus, ut vitam puram, communem seu Regularem, ac exemplarem agant.

Hic autem nomine puritatis non intelligitur tantum immunitas civilis ab infamia, a defectu natalium, ab Ecclesiasticis censuris, sed praecipue moralis, a foeditate scilicet gravium vitiorum & criminum, cuiusmodi essent rixae, contentiones, gula, ebrietas, carnales impudicitiae, quae graviter dedecent inferiores, multo magis profecto Superiores, & in his gravius mulctantur a suprema vindice Iustitia iuxta illud Sapient. 6. *Non enim subtrahet personam cuiusquam Deus: fortioribus autem fortior instat cruciatio*. Igitur non tantum mundi esse debent Superiores ab irregularitate & censuris, sed ab omni, quantum fieri potest, vitiorum culparumque macula, ac morum sanctitate perfectioneque fulgentes.

Vitam ducere debent Superiores Regularem seu communem in omnibus, quae communitas, prout unanimes sentiunt Magistri vitae spiritualis, ad quam multiplici ratione tenentur Superiores. Nam regularitas exigit, vitam communem servari in omnibus, in victu, vestitu, incessu, in frequentia chori, meditationis, Capituli, Refectorii, aliorumve, quae a caeteris secundum leges proprii Instituti observantur, quatenus ipsis inter suas occupationes licuerit. Unde si e contra curet Superior cibum potumque exquisitiores, fugiat chorum, meditationem, adesse cum aliis in Refectorio, frequentet egressus e Monasterio, inutiles cursitationes, superfluas visitationes, quae utinam non redderentur etiam suspectae; talis plane Superior, si daretur, esset irregularis inter Regulares, & qui constitutus est magister & ductor, ut alios edoceat vitae sanctitatem, ac in viam perfectionis dirigat ac perducat, ac validiori conatu corruptelis ac laxitatibus obsistat, esset petra scandali ac lapis offensionis, laxitatum auctor, lupus rapax, non Pastor, quaerens hoc pravo suo modo agendi electiorem Christi gregem dissipare ac perdere, ac proinde de eorum esset numero Pastorum, contra quos terribiliora minatur Spiritus sanctus in sacris Scripturis, Ieremiae 23. *Vae Pastoribus qui disperdunt, & dilacerant gregem pascuae meae*.

Requiritur tandem ut vita Superioris Regularis sit exemplaris, nempe ut Religiosos sibi subditos prius factis doceat quam verbis.

bis. Longius enim iter per verba, breve per exempla. *Vivum & efficax exemplum est operis, facile faciens suadibile quod dicitur, dum monstrat factibile quod suadetur* ait D. Bernardus epist. 102. ad Balduinum. Etenim quilibet Superior debet esse forma gregis ex animo, ovesque sibi creditas parturire, donec formetur in eis Christus, quod certe nec brevius, nec efficacius impetrari potest, quam si factis & exemplo præluceat. Hinc S. Isidorus cap. 2. Regulæ S. Benedicti de Abbate sic loquitur: *Iste se imitandum in cunctis operum exemplis exhibebit*. Et Concilium Trid. sess. 23. cap. 1. *de Reformat.* supponit & declarat *præcepto divino mandatum esse omnibus curam animarum gerentibus., oves suas agnoscere, verbi divini prædicatione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere*. Et equidem tametsi Superior, ut subditos viam perfectionis edoceat, *linguis hominum loquatur, & angelorum, vix quidquam proficiet*, nisi Christi exemplo prius facere incipiat quam docere. Nam semper ille aderit, qui sibi male consulens vulgatum istud obtrudat *medice cura te ipsum*, vel auribus obstrepet illud Pauli ad Roman. 2. *Qui ergo alium doces, te ipsum non doces*. Attendant igitur serio ad seipsos, idest ut bene compositi sint eorum mores, sibi persuadentes, tales fore subditos, qualis Prælatus, ut de iis qui præsident, generatim protestatur Spiritus sanctus Ecclesias. 10. *Qualis rector est civitatis, tales & habitantes in ea;* ac proinde nisi factis & opere præluceat Superior, indubie, ut sequitur idem caput Ecclesiast. *perdet populum suum*. Quare ita Superiores omnes alloquitur S. Gregorius part. 2. *Pastor.* cap. 3. *Sit Rector operatione præcipuus, & vitæ viam subditis vivendo denunciet, ut grex qui Pastoris vocem moresque sequitur, per exempla melius quam per verba gradiatur*. Talis splendescere debet Superiorum vita, ut cum magna profectus spe erga Religiosos sibi subditos suum regimen, de quo nunc agendum, perficere valeant.

Superiores, ut finem suum, qui est spiritualis subditorum profectus in via perfectionis, consequantur, in quam eos ducere & in progressu opitulari vi sui muneris, ut Magistro & Patri eis incumbit, necesse est ut sint omnium virtutum instructi, & præcipue scientia, prudentia & charitate. Scientificum, seu scientia virtutum omnium suffultum esse debet Superiorum regimen, cum nulla sit virtus, de qua pro loco & tempore subditos non teneatur Prælatus instituere; immo in illis decursu diuturni sui ministerii se exercere non debeat. Cum enim Prælatus necessario salutem animarum, quarum ei cura demandata est, procurare teneatur; hinc ei necessaria est scientia virtutum omnium tam theologalium, quam moralium, ut possit subditos edocere saltem necessaria ad salutem, nempe quæ ad Christianam fidem seu Religionem spectant, quæ eorum statum eiusdemque electionem respiciunt. Debet enim Superior de Deo digne & laudabiliter loqui; instruere Religiosos Fidei & legis Christianæ mandata, votorum essentialium, ac præceptorum Regulæ notitiam eis tradere; item ea quæ tangunt uniuscuiusque Religiosi gradum, & vocationem, unumquemque pro conditione sui gradus ad perfectionem promovere, scrupulos, quibus quandoque etiam eruditi vexantur, non contemnendo solum, sed & solide erudiendo placare, solvere casus conscientiæ ab ipsis Confessariis propositos, qui nativo quodam iure ad Superiorem recurrunt, vixque sæpius ad alium recurrere possunt, ac denique subditas sibi oves ab hæresum veneno illæsas servare. Quis ergo non videt, quod si turpe est in unoquoque propriam artem ignorare quam profitetur; probrosum valde erit nescire Superiorem, quæ sunt eius muneris; idcirco cap. *Si in laicis* dist. 38. dicitur, ignorantiam intolerabilem esse in iis, qui præsunt. Nec satis est, advertunt hic Pellizzarius & Henno, Superiorem habere apud se viros sapientes, quibus in omni casu uti potest: Quia præterquam quod multa Superiori aperiuntur, quæ inferioribus vix detegi possunt, verecundum est eum ab aliis exquirere quæ apud se reposita esse debent, ut docet Innocentius in cap. *Cum in cunctis de elect.* n. 1.

Hinc graviter peccant, & caussa sunt omnium peccatorum quæ ex ignorantia Superioris sequuntur, qui sub prætextu alicuius pietatis & dexteritatis ignaros indignosque ad Prælaturas eligunt. Item rei sunt Superiores, qui vel ex incuria vel ex ignorantia raro aut nunquam verbum Dei habent apud suos subditos, unde instruantur in obligationibus sui status, & præcipue incessantis progressus in perfectione, accuratæ trium votorum observantiæ, & exercitii virtutum, quæ ad Religiosam perfectionem perducunt, eos paterno zelo exhortando, monendo, ac exstimulando, ut hæc solicite impleant; qui nec per se nec per alios fidei rudimenta & Regulæ præcepta Laicis & Clericis nondum satis instructis expla-

planant. Culpabiles fiunt pariter si non invigilent, ut qui ad huiusmodi scientiarum instructiones sunt designati, cuiusmodi præcipue sunt Lectores, munus suum impleant. Non enim sufficit instructores designasse, sed solicite curandum est, ut plene muneri suo illi satisfaciant, non solum in scientiis edocendis, sed iis etiam quæ respiciunt institutionem Religiosi studentis, seu discipuli, ut addiscant quæ sint hominis Christiani & Religiosi, quod graviter Lectoribus incumbit. Et quia hoc ut plurimum negligitur, hinc fit quod ignorantes & subditi & Superiores quomodo se gerere & quod exequi teneantur in respectiva eorum conditione, in tot incidant inordinationes contra Religiosum statum, ut collabatur simul cum Monastica etiam Christiana disciplina. Et hanc ærumnam, quæ iam invaluit in Ordinibus laxis, deflent cum multis lachrymis zelantiores.

Verum si scientia, æque, nisi plus dicam, requiritur in Superiore pro recto regimine, ut ei comes sit & dux prudentia, quæ est virtus hominem in quovis rerum genere recta via deducens, ut neque deficiat, neque excedat: Idcirco Superior ut tamquam verus Pastor partes suas rite expleat, sui gregis sigillatim vultum agnoscere debet, seu necesse est ut subditorum suorum exactam notitiam habere satagat. Non enim oves recte pascere poterit Pastor, nisi exactam earumdem cognitionem percipiat; alia enim & alia pascua & spiritualia alimenta conveniunt aliter dispositis. *Non una eademque cunctis exhortatio congruit* (ait S. Gregorius in Prolo. 3. part. *de cura Pastor.*) *quia non cunctos per morum æqualitatem astringit, sæpe namque aliis officiunt quæ aliis prosunt; quia plerumque herbæ, quæ alia animalia nutriunt, alia occidunt &c. Pro qualitate igitur audientium formari debet sermo Doctorum, ut sua singulis congruant, & tamen a communi ædificatione nunquam recedat*. Hoc idem quod S. Gregorius generaliter dixit Pastoribus, dixerat multo ante S. Bernardus ad Abbates in cap. 2. suæ Regulæ: *Sciat Abbas quam difficilem rem & arduam suscepit regere animas, & multorum servire moribus... & alium quidem blandimentis, alium vero increpationibus, alium suasionibus, & secundum uniuscuiusque qualitatem vel intelligentiam ita se conformet, & aptet, ut non solum detrimentum gregis sibi commissi non patiatur, verum in augmentatione gregis gaudeat*.

Hæc omnia præstare minime poterit Superior, nisi assidue tamquam vigilans Pastor omnibus suis attendat, ut per continuam vigilantiam non exteriora tantum, sed vel præcipue interiora, idest affectus ac animi motus ovium suarum exquirat; sicque oves suas agnoscat, sicuti ex Concilii Trid. omnibus præcepit Dominus, quibus animarum cura commissa est. Quare explorare debet Superior externum & internum suorum subditorum, ut cognoscat eorumdem qualitates, genia, dispositiones, inclinationes, & in suis reprehensionibus, dissimulationibus, correctionibus &c. circumstantias personæ, loci, temporis, actionum considerare, ut sic nec rigor nimius, nec nimia indulgentia adhibeatur; sed quadam paterna dulcedine moderata severitas; quia ut rigor nimius, sic & indulgentia nimia Religiosos, Religionemque in apertum discrimen adducit.

Quare delinquunt Prælati, qui sub titulo fervoris obstinato quodam sensu semper & ubique observantias etiam minimas indiscrete zelant, nullo habito respectu ad personas, loca, tempora, occasiones. Item qui sub prætextu pacis omnia permittunt, omnia dissimulant. Prudentia igitur opus est, ut nec Religiosi in summa periclitentur pericula per nimium rigorem, nec Religio detrimentum patiatur ob nimiam libertatem. Ad hanc Superioris prudentiam spectat, ut opportune, non importune, ovibus suis invigilet, ut non sit exactor, aut satelles, sed verus Pastor, qui de suorum necessitatibus corporalibus & spiritualibus inquirat, externam conversationem tam in Conventu quam extra, immo & interioris dispositionem perscrutando. Caveat ne temere suspicetur, præsertim in materia gravi. Caveat ne delatores, adulatores, exitialem cuiuscumque Communitatis pestem foveat, gratosque habere demonstret. Henno.

Charitativum tandem esse debet Superioris regimen. Nam regimen Superioris intendere debet tamquam in singularem suum finem, ad promovendum ac fovendum amorem Dei & proximi Charitatem. Idcirco Superior, sicuti Pastor & Paterfamilias, tenetur in conscientia orare pro suis subditis Religiosis, iisdemque alia spiritualia simulque corporalia, prout ipsis opus sit, ministrare. Dixi *corporalia prout ipsis opus sit*, ut sic (advertit hic P. Henno) viam obtrudat proprietatibus, divagationibus, discursibus, perniciosis familiaritatibus, quæ aliquando palliantur titulo seu potius mentito

tito prætextu necessitatis. Spiritualia vero exhortando, monendo, consolando, afflictis compatiendo, infirmos visitando, & omnibus de idoneis Confessariis providendo, & in divinis experti præponantur, solicite satagendo ut Novitii habeant Magistros maxime aptos, idest in exercitio virtutum & perfectionis valde expertos; studentibus seu scholaribus idonei Lectores seu professores assignentur; quæ omnia sane, notat Tournely, sine ardenti, solicita & iugi charitate præstare nequit. Hinc, iuxta P. Henno, secundum materiæ gravitatem peccant Superiores, qui ex quadam tenacitate, & ut se valde peritos demonstrent, studiose subtrahunt Religiosis de ipsa ordinaria administratione, ut vel parcius tribuant quam res & consueta pragmatica Monasterii exigat, vel inferiora, vilioraque quærunt, ut minori pretio ea provideant; & ex hac tenacitate si non crudeliter prorsus denegant infirmis opportuna medicamenta, senibus & debilibus instauramenta, saltem parcius quo possunt ac difficillime hæc illis concedunt, & sæpe sæpius non sine levi istorum detrimento. Et hoc ut plurimum contingit in illis Superioribus, qui nimis etiam seipsos amantes, vel parum subditos filios, sibi ipsis etiam superflua & delicatiora indulgent, dum necessaria aliis denegant, quasi non essent bonorum Monasterii meri administratores, sed domini, & Religiosi, qui prout Communitatem simul constituunt, illarum rerum sunt domini, essent servi seu famuli.

Graviter peccant, & gravi damnationis periculo se, suosque exponunt, Superiores illi, qui nihil commiserantes afflictos, non solum non curant paterna charitate eos consolari, immo in omnibus cum eis dure ac rigide agunt, eos contemnunt, abiiciunt & negligunt, & quandoque in baratrum desperationis præcipitant. Expers tandem omni prorsus charitatis affectu est illorum Superiorum regimen, qui tamquam dominantes munus suum exequi nesciunt, nisi quodam modo agendi imperioso, nimis absoluto, vultu severo, sermone elato, verbis asperis, & utinam quandoque non etiam contumeliosis, clamorositate, immemores moniti Spiritus sancti Ecclesiast. 32. *Rectorem te posuerunt? Nolli extolli, esto in illis quasi unus ex ipsis: curam illorum habe.... ut læteris propter illos.* Hinc ita S. Bernardus Serm. 27. super Cantica: *Audiant Prælati, qui sibi commissis semper volunt esse formidinis, utilitatis raro: Erudimini qui iudicatis terram; discite subditorum matres vos esse debere, non dominos: studete magis amari, quam metui: & si interdum severitate opus est, paterna, non tyrannica: matres, fovendo, patres vos, corripiendo, exhibeatis: Mansuescite, ponite feritatem, suspendite verba, producite ubera.*

Verum si valde conveniens est, immo & necessarium, ut regimen Prælatorum Regularium temperatum sit dulcedine ac suavitate paternæ charitatis; necessarium quoque est, ne nimia mansuetudine ac lenitate ita componatur, ut nulla solicitudo Regularis observantiæ eos movens sinat quod graves irrepant corruptelæ cum magno Regularis disciplinæ detrimento, & propriæ ipsorum conscientiæ gravamine. Nam graviter fit culpabilis Superior, si per eius dissimulationem negligatur observantia alicuius Regulæ; quia observantia talis Regulæ multum confert ad decorem, ædificationem & utilitatem talis Communitatis, quæ sæpæ præcavet gravia mala in subditis. Igitur si Superior negligat, infideliter fungitur munere suo, nocetque graviter Communitati, ac gravius peccat, quam si in temporalibus administrandis gravem negligentiam committeret. Ita La Croix, qui non est ex rigidioribus. Immo ante ipsum talem doctrinam tradidit Card. de Lugo tom. 1. *de iust. & iur.* disp. 9. sect. 2. ubi sic habet: *Prælatus Regularis potest graviter peccare negligendo culpas veniales in subditis; immo & observantiam circa regulas, quæ tamen ex se non obligant subditos ad peccatum etiam veniale: Quia in hac ipsa negligentia Prælatus defuit graviter obligationi, qua ex munere suo tenetur consulere potissimum bono & profectui subditorum & observantiæ Regulari, quæ per huiusmodi defectus maxime labefactatur.* Hinc, (paulo post subiungit) *poterit contingere, quod subditi tantum venialiter peccent, & Prælatus peccet graviter in his defectibus permittendis.* Consone citatis Theologis sentit etiam Paulus de Lugduno, qui tom. 3. pag. 540. ita scribit: *Superiores ita sartam tectam conservare tenentur Regularem observantiam, ut si una etiam levissima eorum culpa ac negligentia desuescat, aut pereat, secundum omnes DD. gravis peccati rei efficiuntur; quia licet hæc de se levis sit observantia, eius tamen continuitas acervatim & in effectibus suis spectata gravis est utique, & permagna.* Hanc sententiam sequitur P. Antoine, ubi *de obligationibus quorumdam statuum*. Sed de his iam diximus ubi de obligationibus quorumdam

dam statuum, quo Lectorem, ut melius de obligationibus Superiorum Regularium instituatur, remittimus. Unde satis nunc erit afferre pro epilogo hic usque dictorum, quæ circa Superiores Regularium traduntur cap. 6. *de statu Monachali* ex Innocentio III. cuius hæc sunt verba: *Præ cæteris potens sit in opere & sermone, ut exemplo vitæ, verboque doctrinæ fratres & instruere possit in bono, & a malo revocare: zelum Religionis habens secundum conscientiam, ut delinquentes corripiat, & castiget, obedientes foveat, & confortet.... vigilem curam, & diligentem solicitudinem gerens de omnibus, ut de officio sibi commisso dignam Deo possit reddere rationem. Quod si prævaricator Ordinis fuerit, aut contemptor seu negligens, aut remissus, pro certo se noverit non solum ab officio deponendum, sed & alio modo secundum Regulam castigandum, cum offensa non solum propria, verum etiam aliena de suis manibus requiratur.*

§ VII.

De Auctoritate Superiorum corrigendi subditorum excessus.

Alterum officium, quod competit muneri Superioris Monasterii, idest Abbatis, seu Prioris Conventualis, est correctio; & apud ipsos solummodo, ut capita & Pastores Monasteriorum residet auctoritas, immo & incumbit onus corrigendi & puniendi excessus transgressionesve subditorum; cum huiuscemodi facultatem omnes Regulæ Monasticæ Abbatibus seu Superioribus, quibus domorum Regularium tamquam capitibus, Patribus atque Pastoribus regimen commissum est, attribuerint atque attribuant. Prælatus, cui innotescit subditum suum in crimen incidisse, procul dubio tenetur ad eum corrigendum, sive notitia ad eum perveniat ex publica fama, sive a privato denuntiatore, sive a propria scientia fuerit collecta: Et contra Prælatos desides delicta subditorum ex tepiditate non corrigentes conclamant omnia iura, & præcipue cap. *Licet Heli de simon.* ubi Innocentius III. exemplum Heli proponit Prælatis, qui non obstante quod bonus esset, ex neglecta correctione filiorum morte punitus fuit. Olim, quia Monachi Episcopis erant subiecti, eorum Superiores non habebant potestatem coactivam sive iuridicam, idest spiritualis iurisdictionis cum impositione pœnæ ad publicum bonum, ut alii timentes removeantur a peccato, sicut nunc habent post exemptionem a foro Episcopali, sed solum dominativam seu domesticam, quam habent patresfamilias in propria domo, ac proinde non aliam correctionem adhibebant nisi paternam, quam alii vocant ostensivam seu charitativam vel fraternam, qua nunc etiam utuntur contra subditorum crimina seu transgressiones, non ex gravioribus, quæ exigunt correctionem coactivam seu iuridicam; & de secundo genere correctionis, paternæ nempe seu charitativæ hic agemus.

Non plane levis est momenti officii Abbatis seu cuiusvis alterius Superioris auctoritate rite defungi. Nam ut correptio subditorum cum fructu peragatur, magna requiritur prudentia & dexteritas, immo & discretio ac charitas erga subditos. Quia si hæc in Superiore desint, fortitudo quæ exigitur in Superiore, degenerabit in asperitatem, suavitas in remissionem, zelus in furorem, compassio vertetur in noxiam conniventiam, patientia sine discretione fovebit audaciam, & consuetudinem gignet peccandi. S. Benedictus monet Abbatem in sua Regula cap. 64. *Oderit vitia, diligat fratres: in ipsa autem correptione prudenter agat.* Prudentia hæc requirit ut Superior in correctione hæc quatuor expendat, ac diligenter distinguat, primo personarum, quibus correctio impendenda est, qualitatem & conditionem consideret iuxta Apostolicam illam sententiam: *argue, obsecra, increpa.* Hoc monitum vult S. Benedictus in cap. 2. suæ Regulæ applicari ab Abbate tribus hominum generibus: *Indisciplinatos & inquietos*, ait, *debet Abbas durius arguere. Indisciplinati* proprie dicuntur, qui disciplinam recipere nolunt sive qui nullatenus corripi volunt. *Inquieti* vero dici possunt qui nullo loco quodammodo consistentes, continuo per Monasterium vagantur, & cursitant de uno loco ad alium. Isti, quia suo exemplo provocant alios ad relaxationem, & ordinem perturbant, durius arguendi sunt. *Obedientes* vero, *mites & patientes*, qui sunt alter genus Religiosorum, ut in melius perficiant, ait S. Pater, obsecrare debet Abbas. Hi sunt, qui cum deliquerint, mox aut intus moti a Spiritu sancto, aut correpti ab homine, ad pœnitentiæ remedium confugiunt. *Negligentes & contemnentes*, qui sunt tertium genus, ait S. Benedictus, *ut increpet & corripiat.*

Cum vero vitiosorum correptio fieri possit verbis, & verberibus, quibus hæc, illave impendenda sit, subiicit: *Honestiores*

qui-

quidem atque intelligibiles animos prima & secunda admonitione verbis corripiat, improbos autem, & duros ac superbos, vel inobedientes *verberum & corporis castigatione ipso initio peccati coerceat*.

Secundo Superioris prudentia attendere debet ad caussam seu gravitatem culpæ. Nam, ut ait S. Benedictus cap. 23. *secundum modum culpæ, excommunicationis vel disciplinæ debet extendi mensura*. Spectandum igitur quale peccatum sit quod reprehenditur, an Communitati valde noxium, an relaxationi viam aperiat, an malo exemplo & contagio alios inficiat, an ex consuetudine sæpius perpetratum, an vero rarius ex infirmitate. Culparum distinctio in leviores & graviores in Regulis Monasticis notissima est, ubi quæ leviores, & quæ graviores reputandæ sint, passim indicatur.

Tertio consideret prudens Superior quando corripiendum. Hoc intendit S. Benedictus, cum Abbatem monuit miscere *temporibus tempora*: Quod explicans S. Bernardus serm. 2. *de Resurrect.* ait: *Habeat mens nostra spiritum discretionis, ut miscens apte temporibus tempora, opportune æmulari, & nihilominus ignoscere sciat: Samaritanus sit custodiens, & observans quando oleum misericordiæ, quando vinum fervoris exhibeat*. Denique prudens in corripiendo & puniendo modum servare debet iuxta illud S. Benedicti cap. 64. *In ipsa correptione prudenter agat*, Abbas, *& ne quid nimis, ne dum cupit eradere æruginem, infringat vas, suamque fragilitatem semper suscipiat, memineritque calamum quassatum non conterendum. In quibus non dicimus ut permittat nutriri vitia, sed prudenter & cum charitate ea amputet, ut viderit cuique expedire, & studeat plus amari quam timeri. Non sit turbolentus & anxius, non sit nimius & obstinatus, non sit zelotypus, & nimis suspiciosus, quia numquam requiescet*.

Sed dum timet Superior in correctione excedere, cavendum ne in alterum extremum labatur, nimiaque remissione seu indulgentia delinquat. Quare monet suos Abbates cap. 2. *Neque dissimulet peccata delinquentium, sed mox ut cæperint oriri, radicitus ea ut prævalet, amputet, memor periculi Heli Sacerdotis de Silo*. Hæc omnia evincunt, quam bene dixerit Benedictus Abbas, *quam difficilis & ardua res sit regere animas, & multorum servire moribus*.

Quemadmodum in Regulis Monasticis defectuum leviorum & graviorum varia distinctio occurrit, ita quoque magna pœnarum varietas passim legitur. Et equidem præter pœnas leviores, quæ ad humiliationem sive confusionem Monachorum potissimum spectabant, vel ad aliquam mortificationem & pœnitentiam pertinebant, ut dierum aliquot ieiunium, aut abstinentia a certo potu vel cibo, etiam corporales pœnæ usitatæ erant. Nihil enim usitatius in Regulis Monasticis, quam virgarum inflictio. Sic in Regula S Pacomii, & in Regula S. Isidori cap. 17. ubi sic: *Gravior pœna diuturna excommunicatione purgatur, & flagellis etiam emendatur*, & sic in aliis. Carcere etiam includebantur, vinculis nonnunquam constricti, ut legitur in Regula S. Fructuosi.

§. VIII.

De Residentia Superiorum Regularium.

Iam dictum fuit cum communi tum Theologorum tum Canonistarum agendo de Beneficiis, quæ ab iisdem Doctoribus iuxta doctrinam Canonum dividuntur in sæcularia, quæ Clericis sæcularibus a iure sunt designata ac statuta, & Regularia, quæ Regularibus secundum idem ius conveniunt. Unde illud affatum *sæcularia sæcularibus Regularia Regularibus*: Iam dictum fuit inquam, Superioratus Regularium Monasteriorum, idest Abbatias, Prioratus Conventuales, sive alio titulo nuncupentur vera esse Beneficia Regularia curam animarum habentia. Unde si Clerici sæculares qui habent Beneficium, cui animarum cura annexa est, seu Ecclesiam Parochialem, tenentur in ea permanenter residere, ut loco cit. iam vidimus ob multas rationes ibi allatas, quæ hoc inviolabiliter exigunt, nempe ut oves sibi creditas spiritualibus alimoniis pascant ac nutriant, ac a luporum rapacitate eas tueantur; cum eædem militent rationes etiam pro Superioribus Monasteriorum, eo quod ipsi quoque sint animarum Pastores, continuo in suo Monasterio residere teneantur, ut spiritualia alimenta suis subditis filiis præbeant, ac in Domino enutriant; ita ut ad ipsos quoque dirigatur & monitum ex 1. Petri 5. *Pascite qui in vobis est gregem Dei, providentes spontanee secundum Deum*, & præceptum quod relative ad præceptum divinum imposuit Concilium Trid. sess. 23. cap. 1. Beneficiatis, & præcipue curam animarum habentibus, ut in suis Ecclesiis continuo resideant. Et equidem quomodo Superiores Monasteriorum im-

implere possent sui officii onera, quæ supra notavimus ipsis incumbere erga suos subditos? quomodo sedulo eos promovere ac extimulare verbo & exemplo ad perfectionem? quomodo invigilare ne collabatur Regularis observantia? quomodo corrigere devios? & sic de aliis dicito Superiorum obligationibus antea expositis, sine incessanti eorum permanentia in Monasterio sibi ad regendum credito? Hinc solicite cautum fuit in Regularium Ordinibus, & præcipue Canonicorum Præmonstratensium, ne Superiores huiusmodi suæ gravissimæ obligationi deficerent, enixe hoc eis in respectivis statutis inculcando, ut factum fuit a citatis Præmonstratensibus sæculo elapso. Ita enim habetur in hoc recenti eorum statuto a Van-Espen hic relato: „ Omnes Prælati, „ prout omni iure obligantur stricte, resi- „ deant, ut suo gregi, cuius sanguis a su- „ premo Pastore de ipsorum manibus ali- „ quando requiretur, vigilanter intendere „ queant. Rarissime autem absint, nisi „ aliud officii eorum ratio postulet, quo in „ casu domui suæ bene prospiciant, ac assi- „ due curent, ne subditi per eorum absen- „ tiam aliquod detrimentum patiantur, „ scientes quod non sit admittenda Pastoris „ excusatio, si oves lupus comedit, & ipse „ earum minime incumbens nescit. Ha- „ beant cum suo Priore Abbas (& in aliis „ Ordinibus cum suo Vicario Prior) „ aliisque Superioribus de suorum moribus, „ profectu, atque defectu frequentes inqui- „ sitiones & collationes. Sæpe filios suos „ visitent, vel ad se advocent, eosque „ tamquam veri Patres in spiritu lenitatis „ instruat, moneant, consolentur, ac dum „ opus est corripiant, obiurgent, atque ca- „ stigent. Vultum pecudis sui agnoscere „ studeant, & omnia interiora penetrare „ nitantur, quo facilius & interiorum vi- „ tia extirpare, & virtutes inserere queant. „ Pro sua ac subditorum salute, necessita- „ tibus, atque profectu (prout sunt obli- „ gati) ardentes, ac nunquam intermissas „ fundant preces." Ita habetur in Constitutionibus recentioribus Canonicorum Præmonstratensium.

§. IX.

De potestate œconomica Superiorum, seu de eorumdem administratione bonorum temporalium.

Religiosæ Communitates a suis ipsis primordiis institutæ fuere ad imitationem Apostolici Collegii a Christo Domino constituti, ut omnia scilicet inter eos essent communia. Quia vero in omni bene ordinata domo necesse est ut per eum, qui est paterfamilias, princeps seu caput domus, non solum dirigantur ea quæ spectant ad civile seu politicum regimen, sed illa quoque, quæ attinent ad œconomicum rei familiaris, ut cuique quæ ei opus sint secundum propriam conditionem administrentur: hinc sicut in Collegio Apostolico, quod fuit prima communitas, apud Christum Dominum eorum caput & Magistrum erat bonorum omnium seu eleemosynarum administratio; sic ex quo institui cœperunt inter Monachos ad exemplum Apostolici Collegii Religiosæ Communitates, superintendentia ac administratio earumdem bonorum fuit semper penes Prælatum seu Abbatem, aliosque Monasteriorum primarios præfectos, & hi semper fuerunt & sunt præcipui rerum illarum dispensatores, ut constat tum ex sacris Canonibus, tum ex Regulis Monasticis. *Universa* (ait Gelasius in can. *Nullam* caus. 18. q. 2.) *quæ vel ad divini cultus reverentiam vel ad utilitatem Monasterii pertinent, Abbatis solicitudo, ad quem potestas tota pertinere convenit, debet adimplere.* Consone Regulæ S. Benedicti in variis capitibus circa auctoritatem in dispensandis rebus temporalibus, Regula quoque S. Augustini, illam esse apud Superiorem non obscure exprimit. Ibi enim ait: *Non dicatis vos aliquid habere proprium, sed sint vobis omnia communia, & distribuatur unicuique vestrum a Præposito vestro.*

Potestas igitur œconomica regendi bona Monasteriorum se tenet apud Abbates aliosve Monasteriorum Præsules. Hæc tamen potestas bona illa regendi nullum eis confert in iisdem bonis ius proprietatis, seu dominii, sed ius tantummodo ea regendi, &, prout opus sit, ministrandi seu dispensandi Communitati, iuxta stylum Collegii Apostolici, in quo Christus Dominus distribuebat ex obvenientibus eleemosynis Apostolis, & pauperibus necessariam sustentationem; ita ut Præsules nequaquam sint domini bonorum Monasterii, sed simplices solum ministri & œconomi, ut curare debeant eadem bona aliis, non sibi, nisi prout coniunctim cum aliis, & eadem mensura, ac cum æquali charitativa distributione ac aliis. Quare in re hac plura sunt observanda; 1. nempe Prælatis Monasteriorum ex potestate a iure, quod eis competit regendi bona Monasterii, non conferri in iisdem bonis

nis ius ullum dominii. 2. Quod talis potestas, cum sit mere distributiva, eos constituit in iure & onere distribuendi ad normam primævæ Communitatis a Christo Domino institutæ in Apostolis, & ab his in primis Hierosolymitanæ Ecclesiæ Fidelibus, Communitati sibi subditæ. 3. Modus, quo bona Monasterii sunt dispensanda.

Et quoad primum, res ita patet, ut supervacaneum sit longe progredi in hoc demonstrando. Quia si proprietas ac Dominium bonorum temporalium competere nequit nisi Communitati, & minime alicui Religioso in particulari ob votum paupertatis, quod voventem omni & quovis prorsus dominio expoliat, cum Superiores Monasteriorum utpote professi tria vota, proinde non minus ac Religiosi subditi voto paupertatis sint obstricti, & ideo omnis omnino dominii incapaces, ex potestate quæ in eis residet administrativa bonorum Monasterii, nulla eis obvenit eorumdem bonorum proprietas, nullum dominium, sed solum facultas ea iuste, paterne scilicet & indifferenter sine ulla personarum acceptione distribuendi, prout ratio bonorum ecclesiasticorum fert ac exigit. Si sola igitur dispensatio bonorum Monasterii cuiuscumque generis, sive fundorum, sive fructuum, sive oblationum, aliorumque quocumque modo, sive immobilium, sive mobilium Monasterio obvenientium, aut pertinentium, Abbatibus, aliisque Superioribus Conventuum, concredita est; non autem eorum ipsis data proprietas, tenentur ipsi Superiores se tanquam fideles administratores, dispensatoresve, nequaquam vero ut proprietarios aut rerum dominos exhibere, ac per consequens in rebus illis dispensandis semper præfixum habere finem, quem ipsi fundatores, qui hanc eis dispensationem crediderunt, intenderunt, idest ea quæ supersunt usibus necessariis propriæ Ecclesiæ, & Familiæ commodæ (iuxta monitum Trid. Concilii) sustentationi, in pios usus; nempe in indigentium subsidium, Templorum ædificationem, devotumque ornatum erogare. De hoc serio monuere Abbates & Abbatissas, & sub hoc nomine Superiores, Synodi Cameracensis can. 16. & Diœcesana Audomarensis an. 1585. *Id quod necessariis usibus superfuit debetur Pastoribus, quibus tenuius quam oportet, provisum est: debetur alendis pauperibus, ædificandis Dei templis; augendæ, ornandæque Christianæ reipublicæ, & similibus finibus*. Deinde monet Prælatos, ut meminerint *nec se a voto paupertatis absolutos, sed bonorum communium duntaxat esse dispensatores*. Et revera si Prælati bona Monasterii fideliter non dispensent, sed tamquam propriis ad quoslibet usus pro arbitrio suo utantur, & de his disponant, non tantum iustitiæ, quemadmodum alii rerum temporalium dispensatores, sed proprietatis, & voti infractionis rei reputabuntur coram Deo, ut apposite notavit Petrus a S. Audomano lib. 2. *Instit Monast.* cap. 9. *Quoad dispensationem rerum temporalium ipsis* (Prælatis) *commissam*, inquit, *in iis casibus in quibus contingit dispensatores bonorum temporalium furtum in sua dispensatione committere opere vel voluntate, peccatum proprietatis incurrunt*. Proprietarii igitur sunt, immo fures, & sacrilegi, non minus quam Iudas loculos Christi expilans, quoties facultatibus Christi & Ecclesiæ utuntur, vel possident tamquam proprias; quod valde cavebat S. Augustinus. Maxime vero proprietarii sunt, quando iis abutuntur in statuendis sibi magnificis monumentis... in magnis Ecclesiæ sumptibus, in erigendis superbis ædificiis, eisque decorandis tapetibus, variisque picturis, in luxu, in equitibus, cibis, in vasis argenteis, in alenda multitudine famulorum, canum, equorum. Non immerito igitur notavit Ioannes Hesselius in Decalogum cap. 147. *Præfectis Monasteriorum speciale periculum imminere peccandi vitio proprietatis propter temporalium dispensationem eis creditam*.

Si igitur Superiores Conventuum sunt simplices bonorum Monasterii administratores ac dispensatores, eis incumbit & ex proprio munere & ex eorumdem bonorum conditione (quæ sicuti alia bona Ecclesiastica sunt vota, oblationesve Fidelium, pretium peccatorum, patrimonium Christi & pauperum) necnon ex intentione fundatorum & benefactorum, a quorum pietate proveniunt, ac iuxta sanctorum Canonum statuta, ut fideliter seu iuste ac sancte in pios usus ab iisdem Superioribus distribuantur; primo nempe in Religiosorum sustentatione, & quod superest in pauperum subsidio, in decenti ac devoto, non secus sumptuoso Ecclesiarum ornatu, ita ut consonus sit paupertati Religiosorum, qui earumdem curam gerunt. Et quia primario bonorum Monasterii distributio a Superioribus facienda versari debet in Religiosorum sustentatione, ne deficiant in modo qui necessario servandus est, huius facilis regula habetur in Actibus Apostolorum cap. 4. circa modum qui tenebatur in dispensandis.

dis bonis Communitatis inter primos Ecclesiæ Ierosolymitanæ Fideles, qui normam vivendi Cœnobitarum sive Religiosorum in communi viventium adumbrarunt. Dicitur enim ibi v. 35. cit. cap. quod in ea Communitate dabatur singulis quatenus cuique opus erat: *Dividebatur singulis* (ait sacer textus) *prout cuique opus erat*, hoc est secundum uniuscuiusque indigentiam. Nihil tantopere in Patrum atque Conciliorum regulis commendatum est Superioribus, quam ut cuique prout opus est ex communi Monasterii penu placide ac benigne suppeditent: *Est eius* (ait S. Basilius) *penes quem dispensandi munus est, illud exequi diligenter: dividebatur singulis prout cuique opus erat*, in Regulis breviorib. Reg. 131. *Victus & tegumentum* (ait S. Augustinus in Regula cap. 8.) *non æqualiter omnibus distribuatur, quia æqualiter non valetis, sed potius unicuique prout cuique opus fuerit*. Hoc solicite inculcat S. Pater Prælatis omnibus, immo tota eius Regula clamat, ut pro cuiusque necessitate ab ipsis cuique ex communi Monasterii penu placide suppeditetur; sic enim legitur in Actibus Apostolorum: *Quia erant omnia communia, & dividebatur unicuique prout cuique opus erat*. Consonat S. Augustino illud S. Benedicti in Regula cap. 34. *Sicut scriptum est, dividebatur singulis prout cuique opus erat. Ubi non dicimus ut personarum, quod absit, acceptio sit, sed infirmitatis consideratio. Ubi qui minus indiget, Deo gratias agat, & non contristetur; qui vero plus indiget, humilietur pro infirmitate, & non extollatur pro misericordia, & ita omnia erunt in pace.*

Hoc tam serio commendant, enixeque inculcant Concilia & Patres, tamquam efficacissimum vitio proprietatis arcendo ac extirpando remedium. Experientia enim semper compertum fuit, ex nullo alio capite proprietatis vitium tantum in Monasteriis incrementum sumere, quam ex negligentia & duritia Superiorum subditis vitæ necessaria ex communi Monasterii substantia placide ac benigne non subministrantium. Hinc ut hoc vitium *peculiare* seu *proprietatis* radicitus evellatur, (ait S. Benedictus in Regula cap. 55.) *dentur ab Abbate omnia quæ sunt necessaria, ut omnis auferatur necessitatis excusatio*. Patres Concilii Trid. postquam vitium proprietatis e Monasteriis eradicandum esse monuerunt, mox necessarium remedium addiderunt, graviter præcipiendo Superioribus, *ut nihil subditis, quod necessarium sit, denegetur*.

Verum licet ita graviter negotium hoc urgeant & inculcent Concilia & Patres, proh dolor! non desunt Prælati qui nihil recogitantes animarum curam quæ ipsis incumbit, *parum curant quid subditi faciant* (dicebat quidam Canonicus Regularis in sua oratione habita in Conventu Canonicorum Regularium Windesemensi) *aut unde quid sibi opus sit vel desiderent, acquirant*. Verum si ut luem adeo animabus Religiosorum mortiferam proprietatis omnino ab ipsis eliminarent, tam solicite caverunt & curarunt ne quidquam quod eis opus esset, deficeret, sed omnia prout cuique opus est a Superioribus placide ac prompte ministrarentur; nemo non videt quam graviter rei fiant in conscientia Superiores illi, qui captiose in vanis ac supervacaneis expensis tamquam domini, non administratores, res Monasterii prodigunt, ut excusari nequeant a proprietatis labe, licet id faciant cum Capituli consensu, quia expresso a reverentiali timore, non a libera electione præbito, & sæpe sæpius decepto; & cum multo plus ultra quæsitum expendant; unde postea contingit, Monasteria ad talem inopiam reduci, ut nedum non sufficiant ad dispensandum singulis prout cuique opus sit, sed vix ad necessariora sufficiant, quæ male saltem & valde parce ministrantur. Hinc cogunt eos sibi curare aliunde subsidia suis indigentiis non sine gravi voti paupertatis detrimento, & periculo vitii proprietatis, cum ex his Monasterii angustiis foveatur in Religiosis solicitudo pecuniæ, ac eiusdem occulta apud se retentio, usus liber & independens, & perniciosissima mei & tui opinio, atque teterrimum proprietatis vitium. Væ huiuscemodi Superioribus, quia participes plane fiunt omnium proprietatis prævaricationum, quæ ex pravo eorum regimine, seu bonorum Monasterii dissipatione consequuntur!

Superior igitur, ut munus suum administratoris adimpleat, ac iustam, fidelem, prudentemque normam dispensandi teneat, idest non solum, non disponendo pro libitu & importune res Communitatis, & dispensando suis subditis necessaria, sed etiam iuxta laudatam Apostolicam regulam cuique prout eis opus est, iuxta singulorum conditiones & infirmitates dispensando sine personarum acceptione ex communibus Monasterii proventibus, ad quos nullus plus iuris habet quam ipse, *Non ab eo* (ait S. Benedictus de Abbate cap. 2.) *persona in Monasterio discernatur, nec unus plus ametur, nisi quem in bonis actibus & obedientia invenerit meliorem:*

equa-

æqualis sit ab eo omnibus charitas, una præbeatur omnibus secundum merita disciplina.

Illud vero solicite in hac temporalium dispensatione attendere debent Superiores præcipue, ut ægrotorum & infirmorum curam habeant, providentes, ut nihil necessarii ipsis desit: *Infirmorum* (ait S. Benedictus cap. 36.) *cura ante omnia & super omnia adhibenda est, ut sicut revera Christo, ita eis serviatur, quia ipse dicturus est: infirmus fui & visitastis me* &c. *quod fecistis uni de his minimis, mihi fecistis. Igitur cura maxima sit Abbati, ne aliquid ob negligentiam patiantur: quibus fratribus infirmis sit cella super se deputata, & servitor timens Deum, & diligens ac solicitus.* Curam autem maximam habeat Abbas, ne a Cellerario aut a servitoribus negligantur infirmi, quia ipsum respicit quidquid a discipulis delinquitur. D. Hieronymus scribens de Monachis viventibus sub Regula S. Pacomii in præfatione eiusdem Regulæ ait: *Ægrotantes ministrorum sustentantur obsequiis, & ad omnem copiam præparatis cibis: ægrotantium cura sive post ægritudinem, sive aliqua imbecillitate etiam sine febribus laborantium, uni alicui debet iniungi.* S. Augustinus in Regula ait: *ut ipse de cellerario petat quod cuique opus esse perspexerit.* Similia etiam habet S. Fructuosus in sua Regula cap. 7. Et quid mirum, in omnium Ordinum Regulis & Constitutionibus adeo enixe commendari curam infirmorum! Experientia enim manifestum est, nullam esse Religiosis maiorem tentationem privata peculia sibi coacervandi & conservandi, quam si videant ex communi Monasterii penu infirmis necessaria non subministrari, quod facillime eos in proprietatis scopulum ac ruinam inducit. Et caussam horum abusuum, periculorum, malorumque in ipsos Prælatos refundi locus non est dubitandi, ut sentit etiam Directorium Coloniense: *Quorum* (ait) *immisericordia huic irreligiosæ solicitudini, & nefariis ausibus occasionem dedit, & ianuam aperuit, ut qui famulos Dei, qui omnia propter Christum dereliquerunt, dum ægrotabant ita dereliquisse visi sunt, ac si eorum cura tam ad eos non pertineret.* Merito proinde PP. Eremitæ S. Augustini in suis Constitutionibus part. 2. cap. 14. volunt, ut solicite intendat Prior, ne aliquid desit infirmario, quod necessitati expediat infirmorum, etiamsi opus esset ob eorum remedium apud creditores magna debita contrahere, vel etiam bona Monasterii distrahere & vendere, quando aliter mendicare non possent.

Serio tamen Abbatibus, aliisque Monasteriorum Superioribus cavendum est, ne ita versentur & occupent seipsos in rerum temporalium administratione & cura, ut spiritualia negligant, ita ut dum soliciti sunt & satagunt ut res temporales Conventus cum utilitate & Religiosorum temporali commodo regantur, vinea Domini Sabaoth inculta ac sterilis fiat, ut fructus Domino suis temporibus non reddat, idest ne deficiat in suis Religiosis subditis Regularis observantia, tepescat eorum fervor pro Religiosæ perfectionis proventu, & corruptelæ ac vitia in Monasterio serpeant, quæ sunt tribuli & spinæ suffocantes bonum semen, (quod per sacras doctrinas in tot Religiosis quotidianis exercitationibus seminatur in corde Religiosorum) cum gravi eorumdem animarum detrimento, & earum salutis periculo; memores semper, quod de ipsis Deo rationem reddituri sint. Frequenter expendant monitum illud S. Benedicti cap. 2. Regulæ: *Ante omnia ne dissimulans aut parvipendens salutem animarum sibi commissarum, non plus gerat solicitudinem de rebus transitoriis, terrenis atque caducis: sed semper cogitet quia animas suscepit regendas, de quibus rationem redditurus est. Et ne caussetur de minori sua substantia, meminerit scriptum: Primum quærite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis; & iterum: Nihil deest timentibus eum. Sciatque, quia qui suscepit animas regendas, præparat se ad rationem reddendam.*

Sicuti vero Superiores Monasteriorum sunt ministri rerum Monasterii, non domini, utpote qui non rem propriam, sed Communitatis cui præsunt, curant atque administrant; hinc uti administratores & curatores rerum alienarum, suæ administrationis & curatelæ rationem sive computum reddere tenentur. Et ita mos est, & Regula ac Constitutiones in omnibus fere Ordinibus præscribunt, ut annuatim talis ratio coram Conventu reddatur.

§. X.

De duratione Prælaturæ Regularium.

Olim ab initio status Regularis inter Monachos, Superiores erant perpetui, ut non eligeretur alter, nisi per mortem, depositionem, vel resignationem voluntariam actualis Abbatis, qui ad hoc munus electus fuerat a suo Monasterio, & ab Episcopo bene-

benedictus; quod tamen non erat de iure divino, sed mere humano, scilicet quod deberent esse perpetui Monasteriorum Praelati primitus, ex Regulis ipsis Monachorum, ut colligitur ex Regulis SS. Basilii, Augustini & Benedicti, ut notat Suarez ex antiquis Monachorum historiis, ac eorumdem Chronacarum documentis: postea vero ex iure communi ecclesiastico, ut constat ex Concilio Moguntino can. 11. & Triburicensi sub Adriano III. ubi Abbatis perpetuitas statuitur. Electo enim a Monasteriis suo Praesule, ut probat Navar. ex can. *Nullum* 18. q. 17., nulla potestas relinquitur Monachis illum proprio arbitrio expellendi, aliumque sibi eligendi, etiamsi non esset perpetuus, sed temporalis, nisi completo tempore sui regiminis per Constitutiones Ordinis statuto. Perpetuitatem Praelaturae, praecipue quoad Superiores locales, putat idem Navar. magis convenire ac opportunam esse ad servandam & promovendam Regularem disciplinam; quia ex temporali duratione, ait cit. Navarrus, valde imminuitur auctoritas Superioris localis, ac debilitatur in dignitate, ita ut enervetur illius robur pro Regulari disciplina in suo vigore servanda, quia tunc quodammodo a suis subditis dependet, ac sequitur illos, non eo vigore regit, qui necessarius est ad disciplinae manutentionem. Quomodo enim reget eos & refrenabit, quos paucos post annos sibi praeesse metuet? Unde est, quod in cit. can. *Nullum* habetur: *Nulla auctoritas remanebit apud Abbatem, si Monachorum potestati coeperit subiacere*; & in can. *Visis* 16. q. 16. sic legitur: *Ita nunc moris est illum vereri, cuius iudicio & voluntate nunc erigitur, nunc deprimitur*. Superiores igitur, concludit hic Rotarius, temporales non dominantur subditis, sed eos verentur, cum successu modici temporis vertendus est in subditum Superior, & in Superiorem subditus. Porro ex hac continua vicissitudine oritur pestis adeo virtuti Religiosae nociva, ambitio, sequitur idem Rotarius, scilicet dominandi, quia cum frequentes sint occasiones electionum, ambitiosi in continuo negotio sunt ut promoveantur & eligantur, & qui semel sunt electi, ut confirmentur, plura dissimulant, magisque curant cum fama viri prudentis sine strepitu regimen perficere, quam Religiosi Rectoris partes agere. Hinc ad vitanda talia incommoda, quae proveniunt ex frequenti Superiorum mutatione, & ob utilitatem spiritualis regiminis inolevit antiquitus apud Monachos consuetudo, ut Superiores perpetuitatem haberent. Et huic consuetudini favet universalis Ecclesiae usus, quae animarum Pastores velut Ecclesiae suae sponsos semper voluit in suo munere perseverare. Praeterquam quod cum ars regendi regendo addiscatur, Rector temporaneus tunc regere desinit, quando regimini est aptior.

Nihilominus tamen ex opposito variae sunt etiam rationes, quas hic adducit Rotarius, contra antea allatas ex Navarro, quas recentiores Monachorum, & Canonicorum Regularium Ordines, sed praecipue Mendicantium, recedentes a veteri Instituto, cum approbatione Sanctae Sedis amplexi sunt; ita ut nunc apud ipsos Praelaturae omnes sint temporaneae ad triennium, excepta Praelatura Generali in aliquo Ordine, ut apud Domenicanos & Clericos Regulares Societatis Iesus, in quibus est perpetua, quam probat Suarezius relatus hic a Rotario pluribus rationibus non convenire esse temporaneam; cum iam cautum ac provisum sit variis remediis, ne ex perpetuitate fiat tyrannica.

Caeterum tametsi mihi videatur multum aptum ac conveniens Regulari regimini, Praelaturam praecipue localem esse temporaneam; hinc ad evitanda incommoda quae ex ipsa oriri possunt, ac ut decus semper in tali superioritate reluceret, ad audaciores frenandos, omnemque timorem tollendum in Superiore, ex quo eius vigor in regimine enervari possit, optimum esset quod (praeter electionem viri aliquantulum provecti, probati in Regulari observantia, sufficienti scientia, praecipue morali, instructi, & multa prudentia praediti) non ita cito omitteretur eos regimini praeponere, ab una scilicet in aliam familiam, & nonnisi identidem novi assumerentur, ut eorum defectu darentur qui apte suppleri possent; novique Superiores probandi essent in aliquo Monasterio, ubi adsit aliquis senior non solum ob aetatem venerabilis, sed quia laudabiliter inservierit Religioni in munere Lectoris, Magistri Novitiorum, Provincialis, necnon in pluribus familiarum regiminibus, ut eius auctoritate, sapientibus prudentibusque consiliis & monitis huic Superiori piam, sapientem ac paternam regendi normam inspiraret, necnon certiores faceret Superiores maiores, Generalem scilicet & Provincialem de suo modo agendi, ut eum si aliquo modo vel a Religiosa disciplina, vel a paterna charitate, vel a limitibus oeconomicae suae administrationis de-

clinaret, corrigere possent & cogere ad munus rite & recte adimplendum.

§. XI.

De Prælatis in particulari, ac primo de Prælato Generali.

Cistercienses, ut antea iam notavimus, qui in suo novo Instituto recedere censuerunt ab Instituto Cluniacensium seu Benedictinorum, ut scilicet in omni Monasterio esset suus principalis Superior, & Monasteria ad invicem communicarent & in Congregationem reducerentur, excogitarunt quoque instituere supremum Abbatem, qui super omnia Monasteria principaliorem superintendentiam haberet, qui idcirco appellabatur Abbas Generalis Ordinis. Ita salutaris visum est, & placuit posterioribus Ordinibus post Cisterciensem exortis talis ordo regiminis, ut commendatus fuerit in Concilio magno Lateranensi ab Innocentio III. qui eidem Concilio interfuit: Unde duces novorum Ordinum Generales vocati sunt. Immo quia alii Ordines valde excreverunt in Monasteriorum numero, Monasteria partita fuere in Provincias, ac novus Superior institutus est nomine Provincialis, a quo dependent Superiores locales, & ipse dependet a Generali, cui est inferior. Quare fere in omnibus Religiosis Ordinibus tres sunt Prælatorum gradus, Generalis nempe, Provincialis, & localis.

Generalis nomine hic intelligitur supremus Religionum Prælatus electus a Capitulo Generali ut toti Religioni præsit, sicuti utplurimum evenire solet. Sic disponunt singulorum Ordinum Regulæ a summis Pontificibus confirmatæ, quæ modum etiam in Generalis electione præscribunt. Generalis nullum alium Superiorem agnoscit in Religione, nisi Capitulum Generale, ac proinde dici potest Princeps in sua Religione, ac in ea habet merum & mixtum imperium, utpote qui facta subditorum cognoscat tam civiliter quam criminaliter, in qua potestate consistit mixtum imperium ut ex L. *Imperium* ff. *de iurisdict. omnin. Iudic.* Generales habent ius præcedentiæ & loci dignioris in Conciliis Generalibus post Episcopos, non tamen super Abbates, cum in Concilio Trid. sederint post Abbates, ut Tambur. Fagnan. In Capella tamen Papali aliter res se habent, dum ibi habent præcedentiam super Abbates, ut Lezzan. in *Cæremoniali Pontificio*.

Circa ætatem requisitam ad Generalatum nihil habetur statutum in iure, notat hic Rotarius: tamen ratione eminentiæ dignitatis Generalitiæ, quæ Episcopali comparatur, Mirand. & alii pauci putant, de iure communi, sed potius titulo honestatis quam necessitatis, monet Lovorius, quod requiratur ætas triginta annorum, sicut in Episcopis; ius enim commune nihil de tali casu disponit.

Prohibetur in iure ex cap. *Cum ad nostram de elect.* & cap. *Cum causs.* eligere in Prælatum, sæcularem, idest non professum, & præcipitur ut irritetur, si fiat, talis electio; non tamen dicitur ipso iure nulla electio in Prælatum non Religiosum professum: ideo Panormit. in cap. *Cum caussam* in 6. dicit: *Nota, quod electio facta in Ecclesia Regulari de non professo venit irritanda, consuetudine non obstante*. Unde patet, antiquitus consuetudinem fuisse eligendi ad Prælaturam Regularem etiam non professum. Ex iure tamen novo statuitur, quod si eligatur non expresse professus Ordinem Regularem ad Prælaturam regiminis Regularis, electio ipso facto sit irrita, ut ex cap. *Nullus de elect.* in 6. & ex Clement. 1. *de electione*, quod confirmavit Concilium Trid. sess. 25. cap. 21. *de Regular.* a quo additur, non posse eligi ad regimen unius Ordinis, nequidem expresse professum alterius Ordinis.

Præter expressam professionem Ordinis, & ætatem, requiritur etiam quædam antiquitas Ordinis, ut quis in Prælaturam eiusdem Ordinis eligatur. Et hæc antiquitas Professionis ad Generalatum, si consulatur ius commune, debet esse per octo vel saltem per quinque annos, ut probant aliqui ex Trident. sess. 25. cap. 7. *de Regularib.* ubi ita statuitur pro electione in Abbatissam inter Moniales. Verum quoad ætatem, antiquitatem professionis, aliaque requisita vel conditiones pro electione ad Prælaturam Generalatus, attendenda ac servanda sunt iura seu statuta particularia cuiusque Ordinis. Ex natura vero rei videtur non parum conferre ad bonum regimen scientiarum subsidium; unde monet Psalmista: *Erudimini qui iudicatis terram.* Licet tamen legitime quis sit electus ad dignitates ecclesiasticas, ad hoc ut exerceat officium suum confirmatione Superioris indiget ex cap. *Avaritia de elect.* in 6. Vi tamen suorum privilegiorum Generales Ordinum eo ipso quod sunt electi, sunt etiam a S. Sede confirmati; unde ulterius non indigent confirmatione.

Quid-

Quidquid tamen sit, quod Generalis electus, utpote totius Ordinis Pater, ac inferiorum Prælatorum Prælatus, non comprehendatur sub legibus & statutis Ordinis contra Religionis Prælatos non expresse latis sub proprio nomine Generalatus; quia ratione eminentiæ dignitatis in Ordine est persona speciali nota digna, ut advertit Bordonus citatus hic a Rotario; Generalatus tamen non eximit Generalem a iugo Monasticæ disciplinæ: quinimmo verbo & exemplo Regulares observantias promovere debet; unde parum refert, ait cit. Rotarius, quod leges particulares latæ contra inferiores Prælatos, ne occasione dignitatis laxent habenas, ac nimis sibi ipsis indulgeant, non arctent Generalem, cum iam ex natura rei fieri debeat forma gregis ex animo. Verum in aliquibus Ordinibus etiam contra Generalis licentiam provisum fuit.

Tametsi ex iure communi amplissima sit Generalis auctoritas in suo Ordine, nihilominus non solum limitatur a iure Pontificio & Canonico, verum etiam restringitur a iure proprio & particulari singularum Religionum, quibus subditur Generalis, qui est quidem custos Regulæ, non autem supra Regulam, cum teneatur voto obedientiæ secundum Regulam, quod emisit; ita plura quæ a iure communi non limitantur Generali ipsi, a iure particulari respectivorum Ordinum limitantur, cum unaquæque consuluerit quod sibi magis utile & conveniens censuit.

Generalis in gravi casu occurrente, circa quem nihil disponunt iura particularia Religionis; sive periculum sit in mora, sive non, non tenetur illum remittere ad Generale Capitulum, sed potest uti iure suo, ac pro sua prudentia providere cum consilio & consensu suorum assistentium, ubi ei dari solent, prout statuta suæ Religionis disponunt: Quia cum leges & statuta non potuerint omnes casus prævidere; hinc adveniente ac urgente casu non prævisQ, potest habens supremam auctoritatem in Ordine, conformiter ad casus consimiles in sua lege comprehensos ius dicere L. *non possunt* 11. ff. *de Legibus*. In casu enim omisso recurrendum esse statuitur in l. *si vero* §. *de iure soluto* ff. *soluto Matrim.* Cum igitur de antiquo iure Generalis possit in sua Religione ius dicere super iis, quæ ei neque a iure communi, neque a statutis particularibus suæ Religionis sunt prohibita, cum non sit ei ligata potestas, poterit in illo casu consulere bono Religionis, nec habet necessitatem expectandi oraculum Capituli Generalis.

Generalis potest quidem condere leges obligantes etiam in conscientia totam Religionem pro toto suo regimine, dummodo non adversentur iuri communi & Regulis propriæ Religionis, non vero perpetuas, cum ad hoc requiratur consensus totius Ordinis congregati in Capitulo Generali. Immo in aliqua Religione ad illarum valorem requiritur trium Capitulorum Generalium confirmatio. Circa vero alias difficultates ac quæsita quæ occurrere possunt circa Generalis potestatem, cum non sit mea intentio rem hanc funditus, universim, & ex professo pertractare, sed ea tantummodo quæ magis obvia sunt, & occurrere possint, hinc remitto Lectorem ad alia perscrutanda in Bordono, Donato, Passerino, Lezzana, Rotario & aliis, qui fuse negotium hoc exponunt.

§. XII.

De Prælato Provinciali.

Prælatura Provincialatus secunda dignitas est post Generalem in Regularium Ordinibus, ac ideo in eius persona & officio subditur Generali, a cuius obedientia per electionem seu assumptionem ad Provincialatum non eximitur, nec quantum ad personam nec quantum ad officium, sicuti Generalis subditur Capitulo Generali, a quo eius auctoritas limitari potest & restringi, ac caussa cognosci, ita ut illo audito, non solum paterne eum, sed etiam iudicialiter cogere potest, punire, suspendere, ac deponere, cum Capitulum Generale in Generalem Prælatum potestatem habeat, idest ius tum directivum tum coactivum. Ita quoque Generalis super Provincialem eodem potitur iure seu auctoritate in omni iusta caussa & gravi iudice probata, ut sapienter probat Donatus t. 3. tract. 12. q. 52. & 53. quia cum Provincialis quoad suum gradum ius habeat in re, nonnisi iure, & minime ex arbitrio, spoliari potest, nempe eo citato & audito per legitimam sententiam, iuxta Regulas ac statuta sui Ordinis, a cuius Generali Capitulo, ut vidimus, auctoritas Generalis limitari potest, quæ cæteroquin iure communi ipsi conveniret supra Provincialem.

Provinciales in aliquibus Religionibus disponunt de Lectoribus, Magistros Scholis præficiunt, eligunt cum suo Definitorio Su-

periores locales, Vicarios, Procuratores. In aliis vero præsunt tantummodo Regulari disciplinæ, ad eam tuendam, conservandam, promovendam invigilant, non vero in dignitatibus Provinciæ providendis se immiscent. Cæterum in omnibus Religionibus standum est propriis Regulis & statutis, eaque sunt attendenda.

Ordo hierarchicus in Religionibus constitutus est cum triplici Prælatura, suprema, media, & infima in ædificationem & bonum Religionis, ut mutuo se adiuvent, non vero ut se impediant, ac destruant; quod revera contingeret, si Generalis præcipere non posset Provinciali, eius auctoritatem limitando cum opus est; nam illico cessaret immediata subiectio singulorum Religiosorum ad Generalem: Singuli enim haberent suum Provincialem cum illimitabili auctoritate a Generali: nihil igitur singulis præcipere posset, sed omnia præcepta a Provinciali dimanarent; & sic fieret ut auctoritas Generalis a Provinciali limitaretur usque ad destructionem quoad potestatem ordinariam, & sola ei remaneret in caussa appellationis, sicut in Archiepiscopis, cum hac differentia, quod Archiepiscopi sunt in propria Dioecesi Pastores ordinarii, & Generales nullum haberent territorium suæ iurisdictionis. Quidquid sit de rationibus & convenientiis, quare Generalis possit auctoritatem Provincialium limitare, hoc certum est & indubitatum, dignitatem Provincialium subdi dignitati Generalitiæ, & in eorum officio non posse Provinciales excedere facultatem quam habent a propriis Regulis; & quidquid non est a iure communi vel proprio illis vetitum, neque a Generali reservatum, videtur illis concessum; & hæc est regula, cui innituntur Suarezius, Bordonus, aliique citati hic a Rotario.

Stando iuri communi non maior ætas requiritur ad Provincialatum, quam 25. annorum, ut antea notatum fuit ex Tridentino de Generali. Sed in unaquaque Religione standum est particularibus suis statutis, quibus pariter standum est quoad eius electionem, idest num facienda sit a Capitulo Provinciali, vel Generali, vel aliter, quia unaquæque suam potuit particularem formam sibi constituere. Quomodocumque tamen eligatur, eius potestas est ordinaria, & Provinciali pariter competit potestas ordinaria iurisdictionis in utroque foro quoad vim dominativam, directivam, ac coactivam in tota sua Provincia, quæ est suæ iurisdictionis territorium.

Provincialis ex iure communi residere potest in quacumque domo suæ Provinciæ, sicut Prior in quacumque cella sui Monasterii, non secus ac Parochus in quacumque domo suæ Parochiæ; nam sufficit ut Pastor domicilium habeat in suo ovili, ut eum pascere possit. Provincialis certe præesse potest in Capitulo cuiuscumque Monasterii suæ Provinciæ, tum electionis, tum in aliis etiam cuiuscumque generis ac naturæ sint, vel pro admissione Novitii ad habitum, ad professionem, ad Ordines, vel pro negotiis emptionum, venditionum, & similibus ad consulendum publico bono, & ad videndum utrum omnia debito modo, ordine, consultatione necessaria, & item libertate convenienti peragantur, & multo magis expedit ut præsit, si prævideat dissensiones, & accurat ad impedienda scandala; hoc enim spectat ad eius officium, non vero supra potestatem est eius iurisdictionis. Verum quoad ius suffragii in Capitulo aliorum Monasteriorum, ubi non est de familia, eo quia uti caput totius Provinciæ, videtur esse membrum quoque cuiuscumque domus, ac proinde in Capitulo cuiuscumque Conventus ferre posse suum suffragium; quia tamen super hoc particulare nihil statuit ius commune, standum est legibus particularibus cuiuscumque Ordinis.

Licet Provincialis amplissimam teneat iurisdictionem ordinariam in tota Provincia quoad vim dominativam, directivam, & coactivam, dari tamen potest casus, in quo iuste etiam eius iudicium a subdito recusetur caussa suspicionis, quæ suspicio tamen probanda est coram arbitris eligendis de consensu ambarum partium, ut ex cap. *Cum special.* tit. *de appell.* & docet Donatus t. 3. tract. 12. q. 64. nec alias ex arbitrio iudicis ordinarii recusati, quidquid dicat in contrarium Panormitanus. Nam si recusatus committere potest caussam cuicumque alio, committere poterit etiam amicissimo, ideoque suspicionis vitio laboranti, vel inimico recusantis, ac proinde sustinet Bortol. in l. 1. ff. *apud eum a quo appellatur*, non esse remedium sufficiens ad tollendas querelas, ac proinde in praxi semper consulendam esse opinionem Glossæ in dict. cap. *Cum speciale de appellat.* quæ dicit: *Iudex recusatus negotium committat personæ idoneæ de assensu recusatoris, ne illam valeat postea recusare*; vel si magis expedi-

re iudicaverit, ad Superiorem negotium remittat, ideſt ad Generalem, ut advertit Donatus.

Provincialis advertere debet præcipue, ne munera recipiat maxime in viſitationibus, alias incurritur pœna privationis officii & Beneficii, niſi intra menſem reſtituat duplum quam recepit, ut ex cap. *exigit de cenſibus* in 6. Hæc pœna comprehendit Viſitatores ordinarios, ideſt eos, qui iure ordinario viſitant, non delegatos, ut ex Pellizz. Nec hanc pœnam incurrunt ipſi ordinarii Viſitatores, recipiendo in viſitatione quæ ex laudabili conſuetudine dari ſolent. Nam hæc ſunt taxata pro expenſis itinerum &c., & cum ſint debita, non habent rationem muneris, ut in cap. *Romana*; nec eſt periculum abuſus, aut timenda ſubornatio, ubi nihil ultra conſuetum recipitur. Cætera quæ ad hanc Prælaturam pertinent, reſpiciunt viſitationem, aut iudicia huius Prælati; & de illis ſuis reſpectivis locis dicetur.

§. XIII.

De Prælato ſeu Superiore locali.

Superioritas localis eſt vera dignitas & Prælatura requiſita, cui, ut iam antea diximus, competit ratio utriuſque poteſtatis, dominativæ, & iuriſdictionis ſpiritualis cum dominio & præeminentiis, quæ ſunt conditiones requiſitæ ad conſtituendam Prælaturam, ut notavit Archidiaconus cap. 1. *de conſuetud.* in 6. Unde inferunt DD. non poſſe nequidem Generalem diſponere, ut Superior localis pluribus præſit Monaſteriis, tum quia hoc vetitum eſt in iure, tum quia alias confunderetur dignitas infima cum media, quæ eſt Provincialatus, & quia cum Superior localis teneatur reſidere in proprio Monaſterio, in duplici Monaſterio reſidere nequit.

Ætas Superioris localis eſſe debet, ſicut de aliis Prælaturis diximus, ex Trident. vigintiquinque annorum ratione curæ animarum, quæ huic Prælaturæ annexa eſt. Præterea in hoc quoque obſervanda ſunt ſtatuta propriæ Religionis, ſi maiorem ætatem requirant. Non eſt neceſſe, communiter loquendo, ut Superior localis iuxta Portellum hodie ex conſuetudine, antequam capiat poſſeſſionem, profeſſionem Fidei emittat iuxta Trident. quod hoc præcipit omnibus qui curam animarum ſuſcipiunt. Eligendus in Superiorem localem debet eſſe profeſſus profeſſione explicita, ut Suarezius tom. 4. *de Relig.* tract. 8. lib. 2. c. 3. n. 24. & ſeq. Debet etiam eſſe ſufficientis literaturæ pro qualitate ſui officii, ut ex cap. *Cum in cunctis de elect.* & ex Trident. ſeſſ. 22. cap. 2. Immo hoc ex natura rei requiritur, cum illiterati ſint incapaces ad exercendam curam animarum. Inſuper debet eſſe vir bonæ famæ; unde incapaces ſunt huius dignitatis excommunicati excommunicatione maiori, infames, illegitimi, ſuſpenſi, interdicti, aut irregulares, notat Lezzan. cum Peyr. & Leſſ., & præditi eſſe debent qualitate corporis neceſſaria ad ſuum munus bene exercendum. Unde omnino incapaces ſunt ſurdi, pthyſi laborantes, aut continua podagra, aut morbo gallico, paralytici, leproſi, furioſi, lunatici & valetudinarii, qui ſemper aliquo morbo laborant, nec tantis pollent viribus ut communibus obſervantiis præſentes, & bono exemplo Regularem diſciplinam promoveant. Quod ſi aliquod ex ſupradictis impedimentis alicui ſuperveniat in ſuo officio exiſtenti, non eſt ſua dignitate privandus, ſed ei dandus coadiutor, ut ex cap. penult. & ult. *de Clerico ægrotante*, & alibi.

Habet Superior localis iuriſdictionem ordinariam in ſuos ſubditos, immo & in advenas ſeu hoſpites Religioſos pro tempore quo manent in ſuo Monaſterio, cum illi præſideat nomine Religionis curam habens omnium quæ ad Religionem ſpectant: Quare omnes Religioſi ſubditi ibi reperti, tamquam iudici ordinario reſpectu illius territorii ſubiiciuntur. Poteſtas huius Superioris incipit a die, quo poſſeſſionem capit, & expirat ad poſſeſſionem Succeſſoris. Si contingat caſus, quo Superior localis fiat excommunicatus, ceſſat eius iuriſdictio, non officium, niſi excommunicationi annexa ſit pœna privationis dignitatis & officii ipſo facto. Ita Peyrin. & alii: Non tamen privatur ante iudicis declarationem.

Superior localis ex iure communi ſic iuſta cauſſa exigente præcipere poteſt aliquid ſub mortali, ſi res gravis ſit; immo etiam imponendo cenſuras contra tranſgreſſores. Advertunt tamen DD. quod in hoc procedere debet cum omni cautela; qui etiam volunt, ipſum peccare mortaliter, ſi hoc faciat ſine iuſta cauſſa, quia abuteretur propria auctoritate.

Poteſt Superior localis ex poteſtate quam habet adminiſtrativa ex iuſta cauſſa remittere ſummam debitam Monaſterio, quia ad hoc non limitatur per Bullam Pauli II. & decre-

ta sacræ Congregationis alienationem prohibentia, quæ procedunt de iis, circa quæ Monasterium non habet ius quæsitum, seu quæ iam possidet, non circa acquirenda, & quæ forsan sine litibus & expensis acquiri non poterunt. Requiritur tamen communiter consensus Capituli. Sic Lugo, Pellizz. & alii. Non potest tamen cedere iuri privilegii exemptionis a decimis etiam cum Capitulo. Potest cum consensu Capituli remittere iniurias particulares, etiam invito Religioso læso: quinimmo is remittere nequit, utpote qui non sit amplius sui iuris. Ita Suar. Sanch. ex L. 1. §. *iniuria*, & alibi in iure. Hic addendum ac advertendum, regulam generalem esse, Superiorem localem in rebus gravibus, quæ sunt de iure Monasterii, non posse nec valide nec licite absque consensu Capituli aliquid facere, ut eruitur ex pluribus iuribus, maxime ex cap. *Ea noscitur de iis quæ fiunt a Prælatis*, & sic etiam sentiunt DD. Possunt tamen Superiores absque consensu Capituli facere moderatas eleemosynas; immo ut legitimi administratores bonorum Ecclesiæ tenentur ea quæ supersunt sustentationi Monasterii & Ecclesiæ, in pauperes erogare. Sic communiter DD. iuxta Ecclesiæ sensum & praxim, ac Fidelium fundatorum seu benefactorum intentionem.

Superior localis sine rationabili caussa revocare nequit licentiam seu dispensationem, quam prudenter subdito concessit, quia talis revocatio sine caussa esset abusus potestatis. Verbum enim Principis firmum esse debet, & quod semel placuit, non amplius displicere potest. Multo minus poterit hic Superior revocare licentias concessas Superiore maiori, idest Generali, Provinciali, quando res non sit immutata, vel nova non emerserint, vel licentia sit subreptitia vel obreptitia, cum inferior potestatem non habeat revocandi gratias a Superiore iuste concessas & impetratas, nisi status ita se immutaverit, ut amplius eadem gratia rei immutatæ applicari nequeat. Item hic Superior impedire non valet executionem seu usum licentiæ, quam a S. Sede subditus impetravit inscio Superiore; & si impediat, notat Antonius a Spiritu S. incurrit excommunicationem latam in Bulla Cœnæ contra impedientem executionem litterarum Apostolicarum, quam revera talis Superior auctoritative in huiuscemodi casu impediret.

Prælatus localis non semper tenetur concedere pœnitenti aut Confessario licentiam absolvendi a casibus reservatis, aut a censuris, sed aliquando cogere potest pœnitentem, ut ad ipsum personaliter accedat ad accipiendam eorumdem absolutionem. In hac tamen materia advertendum, non tam respiciendum esse a Prælato quid sibi de iure competat, quam quod utile spirituali futurum sit subditi saluti: ait enim D. Thomas in 4. dist. 17. q. 3. n. 4. q. ad 6. Superiorem, qui se difficilem præbet in danda facultate, peccare mortaliter, quia eius potestas est in ædificationem, non in destructionem. Idcirco nequit Superior talem licentiam sine iusta caussa denegare. Et si neget prudenti Confessario sine iusta caussa licentiam subditum absolvendi a reservatis, potest ille pro illa vice tantum pœnitentem absolvere, eo quia hoc concessum fuit a Paulo V. & a Clemente VIII.

Circa vigilantiam quam debet habere Superior localis & custodiam pro Regulari observantia, & præcipue paupertatis voto, prudenter se gerendo circa licentiam expendendorum, & se immiscendi in negotiis sæcularibus, iam alias vidimus. Potest tamen Superior tradere licentiam executionis Testamentorum, nisi specialiter a Regula hoc prohibeatur, cum ex iure communi ad hoc non plus requiratur quam licentia Superioris localis ex cap. 2. *de testament.* in 6.

Superior, licet teneatur invigilare cum omni cautela supra vitam subditorum, tamen secundum Corduba, Sanchez, Lezzanam, aliosve, non potest sedulo inquirere quod reprehendat. Hæc enim inquisitio adeo exquisita & diligens per exploratores & emissarios generat scandala, odia, & rixas, maxime si exploratoribus permittatur ob stipendium notitiæ vita liberior & laxior. Idcirco D. Benedictus hoc habet in sua Regula 164. de Abbate: *Non sit turbolentus aut anxius, non sit nimius aut zelotypus, & nimis suspiciosus*. Debet igitur Superior invigilare & monere tamquam Pater, non vero se gerere tamquam Pædagogus, & plus proficit paterna vigilantia, quam subtilis industria pædagogi. Advertunt hic Bannez, Torrez & alii, quod Superior habens suspicionem prudentem de parum honesta familiaritate sui subditi extra Monasterium, possit ei tradere fidelem socium, iniungendo illi, quod eius actiones diligenter observet, videat, & referat, ut possit illum paterne corrigere.

Ex privata propria notitia privare non potest subditum, notat Pasqualigus, officio quod habet, puta Sacristæ, Ianitoris, Procu-

curatoris, licet talia officia pendeant ab arbitrio Superioris; quia ablatio officiorum in ea circumstantia esset quædam confirmatio delicti, de quo iuridice non constat, ac ideo non esset iusta, quia nemo potest privari propria fama, ad quam quisque habet ius, nisi iuridice constet de crimine. Hinc valde caute in hisce amotionibus, advertunt Doctores, esse a Superiore procedendum. Potest tamen Superior ex scientia privata, non orta tamen ex confessione, pro directione regiminis admonere paterne subditum, adhibere remedia ad præcavenda delicta & reincidentiam; & si facta diligentia satis sit pro emendatione quam sperat, nequit delictum occultum revelare Provinciali, aut propriis Consiliariis. Potest quidem, si agatur de re gravissima ad publicum bonum, puta quia iste promovendus sit ad dignitates, Ordines, revelare electoribus crimen, quod ipse novit, vel ei tamquam Patri revelatum fuit; quia tunc agitur de bono communi, quod prævalere debet privato. Lessius, Lugo & alii.

Tenetur Superior proprios subditos debito honore honorare, ut ex can. *Esto subiectus* dist. 95. scilicet resalutando salutantes, & iuxta circumstantias consueta officia benevolentiæ, & signa æstimationis eisdem exhibere. Potest tamen aliquando ab huiusmodi signis abstinere occasione criminis a subdito patrati, neque ei interroganti respondere, ut se indignatum, non contra personam, sed contra eius perditos mores demonstret, eo modo quo pater per talia signa filium ad resipiscentiam vocat. Ita Peyr.

Circa rationem quam exigere potest Episcopus a Superiore de punitione subditi ob grave scandalum extra Monasterium patratum, vide Rotar. in hoc Punct. 3. cap. 2. lib. 3.

§. XIV.

De Assistentibus seu Sociis aut Consultoribus Generalibus sive Definitoribus.

De Assistentibus seu Sociis &c. plura examinantur a Doctoribus, videlicet de eorum nomine, necessitate, officio ac dignitate, ac de aliis, quæ ad tale munus spectant, quæ hic censeo brevitatis gratia prætermittere, remittendo Lectorem ad Rotarium, Peyrin. Pellizz. Donatum, aliosve, qui de rebus Regularium fuse ac sigillatim pertractant.

§. XV.

De Visitatoribus Generalibus & eorum visitatione.

Inter alia, in quibus nova regiminis ratio a prioribus Monachis, præcipue a Benedictinis etiam Cluniacensibus, diversa, instituta est in eorum ortu a Monachis Cisterciensibus, quæ magis opportuna visa fuit ad Monasticam disciplinam conservandam, statuta fuit annua Monasteriorum visitatio, scilicet quod Abbas unius Monasterii aliud visitaret Monasterium ad explorandum quomodo Monastica disciplina se haberet, ut in Congregationibus, quæ annuatim fiebant, Abbatum totius Ordinis, facta relatione de statu disciplinæ Monasteriorum, quæ visitaverant, applicari posset, si forte opus esset, suum remedium. Verum cum hoc quoque visum sit S. Sedi maxime conferre ut sarta tecta servetur Regularis disciplina, statuit ipsa, ut hanc regulam alii quoque Ordines, qui successere, inviolabiliter sequerentur. Quod ut facilius ac securius impleretur, Generalibus & Provincialibus hanc provinciam demandavit, idest his præcipiendo, ut per se ipsos, vel per alios Monasteria omnia quotannis simul visitarent. Generales igitur & Provinciales tenentur quolibet anno visitare Monasteria, dum ipsis hæc gravissima cura commissa est, tum a iure Canonico ex cap. penult. *de statu Monachorum*, & ex cap. *Romana*, & ex Concilio Trid. sess. 25. *de Regular.* tum etiam ex iure naturali, ut tenet Lezzana verb. *Visitat.* n. 1. Hoc enim est medium adeo necessarium ad Regularis observantiæ conservationem & restaurationem, ut sequatur eius obligatio ex natura rei ad officium Generalis & Provincialis, quod impleri nullatenus potest nisi per diligentem inquisitionem morum, virtutum, vitiorum, propensionum, & consuetudinum eorum quos dirigere debent in via salutis ad perfectionem acquirendam, & quos cum præsentes in eorum Monasterio non habeant, necesse est ut visitent, & ipsi videant, num vera sint quæ ex relationibus de eorum vita, idoneitate, merito vel demerito delata sunt; & ut Pastor oves suas cognoscat, & item ab ovibus cognoscatur, ut maiori cum fiducia accedere possint pro remedio tempore necessitatis; & ipsi, si morbum aliquod seu corruptelam in eis deprehendant, possint & per se ipsos, & per Capitula Generalia & Provincialia, quæ

 cer-

certiora reddere debent de corruptelis ac abusibus in eorum visitationibus inventis, opportuna remedia, antequam malum peius fiat, applicare. Hinc Generalis vel Provincialis, si vel ambo vel alteruter visitationem negligant, graviter peccant, ut sustinent Lezzan. Peyrin. & alii, cum deficiant in re gravi, & graviter iniuncta a iure Canonico; eo vel maxime, quod nulla ipsis faveat excusatio, dum, quocumque modo sint impediti, per aliam idoneam personam, quæ tamen sit sui Ordinis, non extranea, ipsi hoc officium delegando, suo muneri satisfacere valeant; quod tamen non ita facile concessum censetur Provinciali, sicuti Generali, ob varia onera & gravia, quæ ipsi ut capiti totius Ordinis incumbunt, ut advertunt Lezz. Pellizz. & alii. Dixi *non extranea*, cum hoc vetitum sit ab Innocentio VIII. per suam Constitutionem, quæ hic affertur a Lezzana.

Visitator generalis delegatus non potest alium delegare, nisi instituatur a Generali cum facultate amplissima visitandi totam aliquam Provinciam, quia in tali casu concedit facultatem subdelegandi, dummodo tamen talis sit Ordinis consuetudo; alias non est præsumendum Generalem velle recedere a consuetudine, nisi de eius mente constet.

Visitatoribus præcipientibus, ut mos est, in virtute sanctæ obedientiæ iis qui sunt de familia Monasterii quod visitant, revelare delicta Religiosorum quæ sciunt, non tenentur revelare delicta minus certa, nec ea quæ noverint ex alterius revelatione, cuius fides est suspecta, aut saltem non constat ipsum non esse deceptum, vel audita, sed solum nota ex certa scientia, ad evitandum periculum gravandi innocentem, nisi forte agatur de re valde gravi cedente in publicum nocumentum. Peyrin. Diana. Et hæc denunciatio intelligi debet facienda Visitatori ut Patri, non ut iudici; quia cum lex sit odiosa, ita est interpretanda, ut sit minus onerosa, ut communiter DD., tum quia, ut docet Suarezius *de Relig.* potest interdum præcipere, ut ei iuridice denuncietur tamquam iudici. Quando igitur non præcipit ut illi denuncietur iudicialiter, sufficienter satisfieret præcepto revelando ipsi tamquam patri; quod si hac denunciatione non sit contentus, est in manu sua præcipere denuncianti, ut in meliori & iuridica forma denunciet.

Visitatores Regulares, ut notat Fagnanus tom. 1. in cap. *Dilectus* n. 191. se habent in hoc munere tamquam patres, non tamquam iudices; ita ut eorum officium sit visitare Monasteria sine strepitu iudicii forensis, utpote unice intendentes Regulari disciplinæ & reformationi Ordinis: igitur in visitatione agunt tantummodo ut patres, idest suaviter, placide, & charitative. Quare in cap. *Conquiescente* n. 37. *de officio iudic. Ordinar.* asseritur, quod Visitatores recusari non possunt, nisi iudicialiter procederent, vel modum excedant in corrigendo. Quare exercere nequeunt ea quæ spectant ad strepitum iudicii, idest ea quæ iuridice aguntur: hinc in suis præceptis de revelatione delicti, semper intelligendi sunt iuxta naturam eorumdem officii, de revelatione ipsis facienda, ut patribus, non ut iudicibus.

Plures secundum DD. sunt caussæ, quæ excusant a revelatione; nimirum non tenetur, immo non potest subditus revelare Superiori ea, quorum notitiam habet ex confessione sacramentali, cuius sigillum omni iure servandum est. Non potest revelare secretum habitum sub sigillo naturali in ordine ad petendum consilium pro remedio, ne priventur delinquentes auxilio, quod etiam ad publicum bonum conducit, ne reincidant in peiora mala, aut ne desperent, salvo tamen si delictum cedat in grave damnum tertii. Item non tenetur quando delicta fuerunt ab aliis denunciata, & credantur sufficienter denunciata, vel morali certitudine constet, Visitatorem nullum omnino remedium adhibiturum, iuxta Bonac. Avilam, Sylvest. quia nemo tenetur ad actum inutilem. Item non tenetur, si puret reum esse emendatum, quia tunc totaliter cessat finis revelationis, dummodo non timeat reincidentiam. Item si delictum iam fuit Provinciali denunciatum, & putet Provincialem adhibuisse remedium sufficiens; & in dubio præsupponendum est Provincialem partes suas fecisse, cum nemo censendus sit negligens in suo officio. Circa delicta a multo tempore, idest a tribus circiter annis commissa, si non sint emendata, & noxia sint Communitati, cum non tam sint antiqua quam nova, cum conservatio sit antiqua productio, sunt denuncianda. Verum si post delictum, mediavit alia visitatio, præsumitur iam denunciatum fuisse paterne correctum, adeoque non est facienda alia denunciatio.

Qui sine caussa & culpabiliter omisit denunciare delictum Religiosi tempore visitationis, quod denunciare sine exceptione tenebatur, nunc hoc facere debet etiam tempore

pore visitationis elapso, ut tenent Bonac. Suarez, Navarrus, & alii, quia tempus visitationis assignat tempus pro inchoanda & sollicitanda denunciatione, non pro ea finienda; dummodo tamen, dicerem ego, Visitatores non sint Generalis, aut Provincialis, quia tunc non expirat iurisdictio Visitatorum, sicut quando sunt delegati.

§. XVI.

De Officialibus.

Officia Religiosorum alia ordinem habent ad internam Religionis directionem, alia ad externam, idest spiritualem proximorum curam. Ad primam classem spectat officium Vicarii, ad aliam Prædicatorum. Sit igitur primum de Vicariis.

Nomen Vicarii excogitatum fuit ad significandum officium, quod quis vice alterius gerit, & communiter docent DD. in cap. *Eius qui vices alterius gerit*, non esse titulum dignitatis. Verum hoc intelligendum est de illis Vicariis qui eliguntur ab ipsis Prælatis, ut ipsorum ad modicum tempus vel absentiæ vel impedimenti vices gerant, ne tunc Communitas remaneat sine capite; vel designantur seu dantur a Capitulo Generali vel Provinciali, nempe ab eorumdem Definitorio, vel a Generali vel Provinciali, tamquam socii Prælato locali, ut cum eodem inserviant bono regimini; & Vicariatus in hoc sensu acceptus non est proprie dignitas, cum careat iurisdictione in utroque foro; & si Vicarii isti aliquid præcipiant, non præcipiunt nomine proprio, sed Superioris localis nomine. Dantur vero alii Vicarii, qui eliguntur ut præsideant tempore dignitatis vacantis, aut impeditæ aut suspensæ, donec provideatur Prælatura: & istis Vicariis pro eo tempore competit totalis auctoritas & iurisdictio, quæ competeret Prælato si adesset. Huiuscemodi sunt Vicarii Generales, & Provinciales, aut locales, vel substituti ipso facto post obitum Superioris a iure ipso propriarum Regularum, vel electivi hoc titulo. Et hi postremi sunt illi Prælati parvorum Monasteriorum, quibus ob modicum numerum Religiosorum dari non solet Prælatus cum titulo Superioris, sed cum nomine Vicarii. Sunt & isti Prælati locales, cum alius in tali loco ubi sunt Vicarii, immediate non præsit, neque locus dici potest relictus sine immediato Superiore. Adde, quod huic competit cura animarum, vigilantia super mores, & observantiam subditorum, circa quos exercet iurisdictionem in utroque foro. Sic Donatus, Sylvester, Sotus, aliique communiter.

Porro Vicarii hoc secundo modo accepti sive Generales, sive Provinciales, sive locales, gaudent omni auctoritate, iurisdictione, ac privilegio proprio illius dignitatis, cuius sunt Vicarii, ut docent Suarezius, Lezzana hic cit. a Rotario; quia licet isti Vicarii nomine non sint Prælati, tales tamen sunt in re, in cura & administratione. Quocumque enim nomine aliquis præficiatur ad regendam Religionem, Provinciam, vel Monasterium ad modum capitis illius Communitatis, ei semper competit totum id quod Prælato de iure sive rigoroso, sive favorabili competere potest. Hinc potest absolvere & dispensare cum suis subditis in illis omnibus casibus, in quibus absolvere & dispensare posset Prælatus si adesset. Possunt isti Vicarii sibi eligere Confessarium, vestes sacras & corporalia benedicere, omniaque alia exercere quæ sunt iurisdictionis in utroque foro, cum sint vere in se Superiores solo nomine diversi; & cum auctoritas huiuscemodi Vicariorum sit ordinaria, possunt in illis casibus eam delegare, in quibus Prælati delegare possunt, suamque auctoritatem aliis communicare.

Ex dictis facile innotescit differentia inter Vicarios & Commissarios, etiam electos, quorum officium perdurat usque ad Capitulum, ut fit apud Minores S. Francisci. Et primo, quia Commissarii semper habent socium principalem a Capitulo deputatum, cui tenentur obedire; non autem Vicarii, sed hi habent independentiam, qua gaudent Prælati, cuius vices gerunt. Secundo, licet Commissarii habeant potestatem ordinariam, eam tamen recipiunt a Prælato; cuius sunt Commissarii: Vicarii autem legitime electi auctoritatem ordinariam habent a iure. Quoad ius vero præeminentiæ, licet ea gaudeant Vicarii ex iure communi, attendendæ tamen sunt respectivæ Ordinum leges & consuetudines.

Vicarii electi ad regendum ob infirmitatem vel legitimum impedimentum Prælati, cuius est Vicarius, iurisdictio non expirat morte principalis, quia est ordinaria, quæ non cessat morte concedentis sicut delegata, sed solum cum in locum mortui, cuius vices gerebat, eligitur Prælatus ordinarius; & quod dicitur de Vicariis huiuscemodi electis a Definitorio, idem intelligendum est, si electio eorumdem facta sit a S. Sede. Sic Lezzana, Portellus, Peyrinus *de privileg. in additam ad Constitut.* Clementis VIII. cap. 9. n.

9. n. 27. cum Pontifex non intendat conferre dignitatem nisi cum iisdem honoribus, cum quibus a Religione collata fuisset, nisi tamen aliter in litteris concessionis exprimatur. Non obstante tamen quod electio Vicarii sit a Pontifice, si ille delinquat, puniri potest a Religione etiam per depositionem, cum per hanc electionem Papa eum non extrahat ab ordinaria subiectione ad Regulas.

Quoad Vicarios vero Monasteriorum, qui simul cum Prælato actualiter existente in loco, bono regimini inserviunt, isti habent solum potestatem delegatam, neque iurisdictionem habent in utroque foro, sed nudum ministerium circa aliqua quæ ipsis demandantur vel a Regula vel a Prælato: de istis dicendum est secundum communiorem ac probabiliorem, non secus ac de Superioribus, nempe in brevi absentia Prælati a Monasterio, puta etiam trium dierum, non posse supplere iis quæ efficere posset Prælatus præsens, puta absolvere a censuris, statuere aliquid grave respiciens administrationem temporalem, nisi in casu urgenti, in quo non datur locus moræ, sed indigent repentina provisione, ut malum vel incommodum aliquod non leve impediatur; alias egressus Prælati ad breve redituri facit illam absentiam, ratione cuius docent DD. potestatem iurisdictionis, sive dominativam, translatam esse ad Vicarium. Ita Suarez, Rotarius hic. Immo permultum dubitat Suarezius, an Vicarius mortuo Prælato habeat potestatem irritandi, & commutandi vota: unde a fortiori putat Rotarius tutum non esse ampliare & extendere iurisdictionem Prælati ad eius Vicarium ob brevem Prælati moram, puta duorum vel trium dierum extra Civitatem, nisi tamen, ut antea notavimus, tanta urgeat necessitas providendi de præsenti, ut dilatio futura sit caussa maioris mali, quod aliter impediri nequeat.

De Prædicatoribus vero cum præcipue difficultates versentur circa dependentiam in hoc munere ab Episcopis; idcirco operæ pretium est, antequam de hac re aliquid breviter dicatur, aperire quid proprie sit prædicare, quod explicatur a S. Thoma 2. 2. q. 177. art. 2. non pro quocumque brevi, & familiari sacro sermone facto quandoque in privato sacro loco, & alicui generi personarum, ut fieri solet per Abbatissas ac Priorissas per modum exhortationis ad suas Moniales in Choro vel Capitulo, sed pro sermone quo quis alloquitur publice totam Ecclesiam unius loci, oppidi scilicet vel urbis, ut est collectio omnium Fidelium ibi constanter inhabitantium ex Clero & populo, ut publicus Doctor totius Ecclesiæ, ut ait D. Paulus 1. Corinth. 12. *Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, Doctores:* & Ephes. 4. *Ad consummationem Sanctorum in opus ministerii in ædificationem corporis Christi*.

Prædicatoris munus ob eius excellentiam ex natura rei competit Episcopis præcipue & Parochis, aliisque curam animarum habentibus, Religiosis autem ex privilegio. Cum igitur Episcopus per se ipsum prædicat, tunc ne oves divertantur a suscipiendo verbo Dei per os sui Pastoris, alii Concionatores silere debent, & Episcopus potest eis interdicere ne eodem tempore prædicent, quod mandavit Urbanus VIII. in una Bituntina die 2. Maii 1629. teste Passerino. Possunt vero Parochi eodem tempore ex altari in propria Ecclesia sermonem habere ad populum, ut ait sacra Congregatio in una Terulen. 11. Iunii 1631. cum hoc munus competat Parochis ex divino præcepto, ut constat ex Trid. sess. 24. cap. 4. & 7. Parocho tamen impedito nequit alter Sacerdos eius loco tunc prædicare; hoc enim cedit in præiudicium venerationis debitæ Episcopo prædicanti.

Cum munus igitur Episcopi proprium sit prædicare Evangelium, hinc nullus alius, nisi ab Episcopo missus, officium hoc exercere potest: quapropter designatio Prædicatorum tam in Cathedrali, quam in aliis Diœcesis Ecclesiis, ut docet Fagnan. t. 1. in cap. *Inter cætera de offic. Ordin.* spectat ad Episcopum. Ita ut licet invaluerit quoad electionem Prædicatorum contraria praxis, dum eliguntur pluribus in locis vel a Capitulis in Cathedrali, vel a populo in Parochialibus, remanet tamen Episcopis suum ius quod præscribi nequit, ita ut si velit, ubique ipse eligere possit prædicatores, cum hi non possint hoc munus exercere nisi vice Episcopi, cuius proprium officium est prædicatio. Hinc nemo exercere potest in quovis casu prædicatoris officium, sive sæcularis Sacerdos sit, sive Regularis, & hic etiam in propria Ordinis Ecclesia, nisi petita licentia ac benedictione ab Ordinario toties quoties prædicare velit. Quod si iniuste denegetur, dummodo eam petierit, prædicare potest, ut constat ex Brevi Urbani VIII. ad Episc. Genuen. in quo declaravit non requiri ut licentia ac benedictio petita obtineantur. Si vero præter denegationem benedictionis Episcopus contradixerit, tunc vi

Con-

Concilii Trident. sess. 24. cap. 4. *de Reformat.* neque in Ecclesia sua poterit Regularis prædicare. Sic enim ibi habetur: *Nullus autem sæcularis sive Regularis , etiam in Ecclesiis suorum Ordinum , contradicente Episcopo , prædicare præsumat*.

Regulares præter licentiam Episcopi habere debent etiam licentiam suorum Superiorum , quæ indispensabiliter requiritur ex Conciliis tum Lateranensi tum Trid. sess. 5. cap. 2. ubi præcipit , ut ad munus hoc exercendum ab eorum Superioribus *de vita , moribus* , & *scientia examinati & approbati fuerint , ac de eorum licentia , ac cum illa se præsentent coram Episcopo , & ab eo benedictionem petant , antequam prædicent etiam in Ecclesiis suorum Ordinum*. Nam extra Ecclesias suorum Ordinum petere debent ab Episcopo præter benedictionem etiam licentiam , quam gratis Episcopi concedere debent.

Prædicatores , non secus ac alii sacri Altaris ministri , alieni esse debent ab omni affectu ad temporalia lucra , sed omne eorum studium esse debet Deo inserviendi & spirituali proximorum saluti , ac proinde se cavere debent ab omni eo quod sapit avaritiam , & potest eos suspectos reddere , quod solum inhient lucro , ac ideo quærant quæ sua sunt , non quæ Iesu Christi ; unde facillime incurri potest in simoniæ labem , ineundo pacta , conventiones , ac veluti contractus pro sacro ministerio exercendo . Possunt tamen licite Prædicatores excipere , immo & quærere ac exigere consuetas eleemosynas dari taxatas ab Ordinario pro concionibus , vel non taxatas , ut mos erit , moderate petere pro eorum sustentatione.

Prædicatores , ut partes suas rite ac recte impleant , observare debent ea præcipue quæ ipsis præcipiuntur a Leone X. in Concilio Lateran. sess. 11. nempe primo , ut prædicent Evangelicam veritatem , sacramque Scripturam iuxta sensum SS. Patrum , Ecclesiæ , & Doctorum , quos Ecclesia , vel diuturnus usus approbavit. Secundo , ne futurum Antichristi adventum , diemque extremi Iudicii pro proximo ac determinato tempore asseveranter prædicent , nec alia futura ex sacris Litteris asseveranter deducant , nec illa ex Spiritu sancto vel divina revelatione habuisse affirment , neque alienas divinationes asseverando , vel alio quocumque modo prædicando , nisi prius istæ divinationes seu revelationes a S. Sede , vel saltem ab Ordinario loci fuerint examinatæ & approbatæ . Tertio , ut declarantes Evangelium curent inducere auditores ad detestationem vitiorum , ad sequelam virtutum ; quod redargutiones cadant super universale , non super particulares personas , & multo minus super Prælatos & Superiores , & de ipsis nequidem sub figura aut metaphora detrahant , ut in Clement. *Religiosi de privileg. §. quibus*.

Multipliciter peccare potest graviter Concionator in sacro hoc ministerio , videlicet si prædicet sine licentia , si illicita vel falsas doctrinas contra Fidem vel mores , si scurrilia ad risum excitandum cum sacro eloquio immisceat , si prædicet res inutiles & supra captum audientium.

§. XVII.

De Parochis Regularium.

Licet Regularibus , maxime Mendicantibus , & Clericis , qui vitam mixtam profitentur , unde sunt ex proprio Instituto Episcoporum coadiutores , etiam ad publicam animarum utilitatem , Parochiam , quæ in sua Regulari Ecclesia reperiatur , administrare. Hinc apud plures Religiones hoc in praxi videtur , nempe eos regere Parochias , quæ sunt in suis Ecclesiis ; & ad has administrandas possunt a suis Superioribus compelli , cum iam non exeant ab obedientia sui Prælati , nec a vita Regulari . Sic Palaus , Suarezius. Non posset tamen compelli Religiosus ad ministrandam Ecclesiam sæcularem extra Claustra. Parochus in Ecclesia Parochiali Monasterii , idest sub oculos Superioris , in iis quæ spectant ad vitam Regularem , tenetur obedire suo Prælato Regulari vi voti obedientiæ : In iis vero quæ respiciunt munus Parochi , non secus ac Clericus sæcularis , tenetur obedire Episcopo , ut adeat processiones totius Cleri , quibus alii Parochi interveniunt , sub cruce quæ est Parochorum vexillum , sub qua etiam alii Parochi incedunt , ut decisum est a sacra Congregatione die 5. Aprilis 1731. contra Parochum Comensis Diœcesis . Item ad interessendum Congregationibus mensualibus casuum conscientiæ , cum hoc sit onus annexum Parochiæ . Item si Parochus Regularis etiam existens in Monasterio delinquat in iis quæ respiciunt Parochiale munus , puta si negligens sit in cura infirmorum , in exercitiis instruendi pueros & rudes in rebus Fidei & morum , docendi consuetis diebus doctrinam Christianam , si non servet statutum ordinem quoad libros Parochiæ , si in aliquo deficiat quoad decentem admi-

administrationem Sacramentorum, corrigi potest & puniri ab Episcopo, ut docent communiter DD. ex Trident. & Constitut. Gregoriana *Inscrutabili*; & hæc potestas convenit Episcopo, notat hic Passerinus, cumulative cum Superioribus Regularibus, ut isti quoque cum Episcopo Parochum sibi subditum ratione professionis mulctare queant. Si vero Parochus administrans Ecclesiam Parochialem Monasterii in quo existit, delinquat in iis quæ non spectant ad regimen Parochiale, sed in iis quæ respiciunt Regularem disciplinam, corrigi nequit & puniri ab Episcopo, sed hoc tunc spectat ad ipsius Superiores Regulares, quibus ut Regularis subditur, & sub eorum obedientia vivit. Passerinus cum aliis. Ut plurimum Regulares, qui curam animarum exercent in Monasterii Ecclesia, sunt amovibiles ad nutum Prælati Religionis, non secus ac amoveri possunt ab aliis officiis ac muneribus Religionis. Secus vero dicendum si beneficium curatum non sit pleno iure subiectum Religioni, idest Monachus provisus de licentia Abbatis beneficio in titulum, nequit amoveri, cum Beneficium tunc ex natura sit perpetuum, & Abbas liber fuit in danda licentia, sed hac data nequit amplius eam revocare. Parochus ruralis, seu degens extra Monasterium, habere debet apud se socium sui Ordinis, cum quo vitam Regularem agat, si Parochialis Ecclesia pleno iure subiecta sit Monasterio, cap. *ex parte* &c. & cap. *Audientiam de Capellis monach.* ubi hoc præcipitur. De Parochialibus vero quæ non sunt Regularibus subiectæ, in quibus proinde constitutus, est a Religione separatus, sicuti etiam quoad Canonicos Regulares utpote non inservientes Regulæ ita rigide sicuti Monachi, Palaus, Lucarini, Rotarius aliter sentiunt, nempe non subiici tales Parochos Regulares legi socii secum habendi.

Parochus Regularis in necessitate abscedendi a Parochia petere debet licentiam & ab Episcopo ut ex cap. *licet* canon. *de elect.* in 6. & a suo Superiore Regulari, quia vivit sub eius obedientia.

Episcopus visitare potest in Ecclesia Parochiali Regularium quæ spectant ad curam animarum, & si Regulares impedirent, infringere posset ianuas, & armis spiritualibus contra talem violentiam uti, ut ex Tambur. Genuen. Passar. Et in hac visitare potest altare in quo servatur SS. Sacramentum, utpote spectans ad curam animarum, paramenta pro celebratione Missarum, & alia ornamenta pro Sacramentorum administratione; item Baptisterium, vas pro aqua lustrali servanda, cœmeterium Parochiæ, libros Parochi pro eius officio; ubi describuntur Matrimonia, baptizati, & in cœmeterio sepulti, cum tali tamen moderatione, ut ea non visitet quæ pro usu Monasterii sunt, non Parochiæ. Advertit hic Passerinus, quod cum provenientia Parocho ex titulo Parochiæ ad officium Parochi spectent; idcirco potest Episcopus Parochum Regularem cogere & frænare, ne in eiusmodi emolumentis taxam excedat, ut declaratum fuit a sacra Congregatione in una Limana 18. Septemb. 1625. Item potest Episcopus compellere Regulares, ut in Parochia tot Ministros deputent, quot erunt necessarii ad præstanda iura, & onera Episcopalium, quacumque consuetudine non obstante, prout decernitur c. 1. *de præbend.* in 6. & Clement. 1. *de iure patronatus*.

Parochus Regularis quoad distributionem eleemosynarum quæ solent ipsi tribui applicandæ pauperibus, vel eorum quæ ex fructibus ex Parochia perceptis a sua sustentatione ei supersunt, non dependet a Superiore locali, & quantum ad detentionem peculii distribuendi se habet tamquam procurator & œconomus Monasterii. Putat tamen Rotarius, & bene, quod si peculium sit notabile, & diu detinendum pro expectanda opportunitate ac tempore statuto ad illud distribuendum, potest, & forte debet certiorem facere Superiorem Monasterii de tali detentione, vel notam facere de natura talis peculii, ne morte præventus non constet pertinere pauperibus, & ab Œconomo Monasterii incorporetur, non sine gravi pauperum dispendio, idcirco & ipsius honoris, quia tamquam proprietarius haberetur.

Episcopus stando etiam iuri novo Concilii Trid. & Constitutionibus Summorum Pontificum, & præcipue const. S. Pii V. quæ incipit *Ad exequendum*, nequit in Beneficis Curatis unitis Monasterio deputare Vicarios perpetuos, quidquid in contrarium aliqui ex aliis documentis arguant ac sentiant. Passerinus enim ex Bulla cit. S. Pii V. statuit ac sustinet, ita rem se habere respectu Rugularium, scilicet non posse Episcopos eos Vicarios perpetuos instituere in Beneficiis curatis Monasterio unitis, ita ut ex ipso Passerino Constitutio S. Pii non est nova lex, sed declaratio mentis Concilii, quod nunquam intendit Vicarios

Re-

Regulares esse inamovibiles, cum non videatur verissimile, Concilium voluisse Curatos Regulares liberos esse a suorum Superiorum obedientia, ac non esse ad eorum nutum amovibiles. Adde, quod Concilium in permittendo Episcopis constituere Vicarios perpetuos, apponit hanc limitationem & exceptionem, *Nisi aliter expedire videbitur*. Nunquam plane expedit, Regularem voto obedientiæ obstrictum, contra Superioris voluntatem esse inamovibilem. Insuper sive deputetur hic Vicarius perpetuus, sive amovibilis, nominatio Vicarii pertinet ad Superiores, non ad Episcopum, ut tamquam decisum a Congregatione sustinent cit. DD. & consentit Fagnan. in c. *Grave de offic. Ordinar.* n. 64.

Num vero Regulares assumi possint ad Beneficia sæcularia curata controvertitur inter Doctores. Dixi *Curata*, quia de simplicibus nulla potest institui quæstio, cum iam constet ex iure, hæc Regularibus concedi non posse, collationemque esse nullam, ut ex cap. *Cum de Beneficio de præbend.* in 6. & clarius in cap. *Super eo de Regularib.* Verum etiam de Beneficiis curatis nunc supervacanea est omnis controversia, etiam respectu Canonicorum Regularium, quibus non videbatur adversari talis collatio, dum ex eorum Constitutionibus præcipue Lateranensibus hoc permissum videatur. Verum ex iure novo clare constat hoc amplius non licere sine indulto Apostolico, ut ex Decreto Gregorii XIII. Ita sustinet Fagnanus in cap. *Quod Dei timorem de statu Monachor.* n. 16. & 17. Nicolius in *Flosculis*, Palaus, Passerinus. Et multo magis hoc nunc est certum, dum ita declaravit ac vetuit sua Constitutione Benedictus XIV.

§. XVIII.

De Capitulo Generali & electione.

Cum Capitulum Generale totam simul Congregationem seu Ordinem repræsentet, amplissima idcirco, ut omnes ultro concedunt, & suprema in eo residet facultas circa ea omnia quæ universim respiciunt Religionem, ac proinde quæ ab ipso procedunt, statuta ac firmata censentur communi totius Ordinis consensu. Quare cum Ordo Regularis Hierarchiæ sit ad instar Hierarchiæ universalis Ecclesiæ, Capitulum Generale relative ad Regulares se habet non secus ac Generalia Comitia respectu totius Ecclesiæ. Iam vidimus, institutum Capituli Generalis apud Regulares initium duxisse a novo regiminis methodo, quod inter ipsos excogitavit ac statuit in ipsis suis primordiis Monachorum Cistерciensium Congregatio, ut hoc mediante Monastica disciplina facilius integra & invariabilis in ipsis servaretur; quod adeo opportunum ad hunc finem visum fuit Patribus magni Lateranensis Concilii, ut non solum valde commendaverint, sed & omnibus aliis Ordinibus imitandum proposuerint. Immo quia in aliis Ordinibus norma etiam Superiorum immutata est, nempe ut non essent perpetui sed temporales, & utplurimum triennales, statutum fuit ut in Generali Conventu novi etiam Superiores eligerentur. Unde ad duo præcipue auctoritas Generalis Capituli refertur: Primum & præcipuum est Regularis disciplinæ conservatio, instauratio, ac reformatio, si ita opus sit. Secundum & minus principale seu quasi accessorium est electio Generalis, aliorumque Superiorum, qui eodem ardenti zelo accensi, ac spiritu Generalis Capituli imbuti, ad normam prudentis illius dictaminis corrigant, restaurent, conservent, quæ Generale Capitulum censuit corrigenda, instauranda, conservanda.

§. XIX.

De Capituli Generalis essentia ac potestate.

Nomen Capituli iam vidimus desumptum esse a Capitulo Regulæ, quod Monachis, qui quotidie post Primam in tali loco ad hoc designato conveniebant, legebatur, ut incessanter innovando eorum animis leges sui Instituti, non obliviscerentur earumdem observantiæ, & inviolabilis servaretur Monastica disciplina: Unde locus, ubi talis lectio fiebat, & ipsa Monachorum congregatio, quæ ad talem lectionem conveniebat, nomen Capituli acceperunt. Quare cum Congregationes etiam Generales institutæ sint, ut pertractetur de Regulæ observantia, Superiores omnes domorum, qui ad interessendum huiusmodi Congregationibus vocabantur, rationem reddebant quomodo in suis respectivis Monasteriis res se haberet, ad hoc ut consuleretur de remedio, si alicubi dignosceretur defecisse, & tales Conventus *Capituli* nomine appellati sunt. In his autem Capitulis seu Generali Conventu eligebantur novi Superiores, qui supra Regularis disciplinæ observantia solicite invigilarent.

Finis igitur præcipuus Generalium Capitu-

tu-

tulorum est morum correctio, idest conservatio, restitutio, reformatio Monasticæ disciplinæ; electio vero est medium ad intentum finem obtinendum; sive, ut alii dicunt, finis primarius talium Congregationum est correctio, secundarius Prælatorum, aliorumve Ministrorum electio. Sic Lezzana cum aliis, qui deplorant præsentium temporum corruptelam, in quibus Capitulares totum studium, attentionem, sollicitudinemque electioni impendunt, correctioni vero valde parum, ne dicam nihil. Nam quæ colloquia, quæ consilia, amabo, fieri videntur circa statum Regularis disciplinæ, quæ collatio morum cum Regula; quæ rationes aut instructiones exiguntur a Superioribus de Regulari observantia in respectivis suis domibus, a Visitatoribus in toto Ordine, quæ consultationes habentur, quæ studia cum Patribus Capitularibus, ut corruptelis provideatur, ut disciplina, sive alicubi, sive universim collapsa, in viridi suo vigore restituatur? Ex opposito vero quot sollicitudines, quot contentiones, negotiationesve non versantur circa electionem ad dignitates regiminis, ac ad alia honoris vel utilitatis officia? non iam ut bono Religionis consulatur, ut viri eligantur optime meriti, doctrina præditi, pietate, prudentia, zelo, ut sanctum finem Regularis instituti, idest disciplinæ observantiam, gloriam Dei, sanctitatem animarum & salutem promoveant: sed ut quisque satisfaciat propriæ ambitioni & utilitati, ita ut quisque quærat quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi. Hinc in pluribus Religiosis Ordinibus valde collapsa est Regularis disciplina, tot serpunt corruptelæ contra mores, quæ pios sæculares offendunt, & laxioribus etiam sunt obiectum admirationis & scandali, ut Religiosi Ordines adeo venerabiles facti sint hodie opprobrium hominum & abiectio plebis.

Ex dictis itaque patet, Capitula Generalia Regularium, esse Conventum seu Congregationem Religiosorum, & præcipue Superiorum saltem Provinciæ, aliorumve, quibus a propriis legibus ius factum est interessendi, indictum a Prælato Generali, vel aliis simul, ad quos secundum sui Ordinis statuta ius spectat Generale Capitulum convocandi. Dixi *vel aliis*, quia mortuo Generali, vel in aliquod grave crimen lapso, convocatur Capitulum ab eo, qui a iure propriæ Religionis auctoritatem habet Capitulum Generale convocandi, cum ius commune in hoc particulari nihil adhuc disposuerit, ut notant DD. Interessentes huic Capitulo debent habere ius suffragii, quia gaudent vel dignitate vel privilegio iuxta proprias Regulas iure interessendi, ut in aliquibus Ordinibus Ex-Generales, Ex-Provinciales, Lectores Iubilati, Socii electi a Provinciis vel Conventibus iuxta propriæ Religionis Institutum. Docet Lezzana in universum, eos debere esse Clericos in Sacris constitutos, habiles ad definiendum & eligendum, immunes ab irregularitate & censuris, in ætate a propriis Regulis præscripta, aliisve habilitatibus munitos, quas a propriis legibus requiruntur. In aliquibus Religiosis Ordinibus statutum est, ut hoc Capitulum celebretur quolibet triennio, in aliquibus sexennio.

Priusquam Capitulum incipiatur, debet Præses absolvere vocales ab omnibus censuris, suspensionibus, inhabilitatibus, vel alio quovis impedimento, ut electio non reddatur nulla. Hæc absolutio extraiudicialis iuxta Passerin. est cum reincidentia; datur enim pro determinato effectu & tempore, idest durante Capitulo, ut ea quæ in ipso fiunt, firma sint, quo completo iterum censurati in censuras incidunt, quibus antea erant irretiti, ita ut vi talis absolutionis non possunt divinis interesse, nec facere ea, quæ excommunicatis sunt vetita. Neque talis absolutio valet, ut advertit Peyrinus, si de excommunicatione præcessit rumor, aut instantia, aut iuridica oppositio, & multo magis si declarata sit per iudicem.

Caussa efficiens principalis Capituli est Summus Pontifex, de cuius auctoritate & privilegio Electores ius habent eligendi. Sicut enim ad Papam spectat Religiones approbare, & confirmare, ita ab ipso dependet ius eligendi sibi Prælatos, qui ab ipso Pontifice possunt immediate creari, vel modum electionis præscribere; & de facto Religiones varietatem habent modi eligendi a Summorum Pontificum indultis approbatam. Insuper Capitula Generalia a Summo Pontifice, apud quem suprema residet in Ecclesia potestas, habent ius condendi leges, a quo revocari potest, limitari & dirigi præscribendo modum & formam ad valide & licite operandum in Capitulis, ut fuse probat Passerin. tom *de elect.* Caussa vero efficiens principalis sunt Institutores & Legislatores Religionum, qui utentes facultate habita a summo Pontifice præscripserunt modum, numerum, & qualitatem vocalium, qui Generale Capitulum, tamquam partes intrinsecæ componentes, constituunt, ex quibus

ex

ex fictione iuris una persona resultat, quæ est Capitulum Generale. De caussa vero finali iam diximus.

Capitulum Generale 1. nequit supplere voces absentium alios substituendo, qui eorum loco dent suffragium, cum hoc vetitum fuerit a Concilio Trid. sess. 25. *de Regularib.* cap. 6. ita ut si secus fieret, electio esset nulla 2. Capitulum nequit admittere extraneum ad electionem seu ad ferendum suffragium, secus vero admitti potest extraneus, si opus sit cum electoribus ut eos protegat vel dirigat, vel etiam ut sit Notarius. Et nomine extranei intelliguntur ii omnes, qui non habent a iure requisita ad interessendum, & ii nequidem a toto Capitulo dispensari valent ut intersint; quia Regulares dispensare nequeunt præscripta a iure Canonico, cum inferior dispensare nequeat in lege Superioris. Advertit hic Passerinus, quod si admitteretur ad Capitulum inhabilis ex iure, non ideo statim electio nulla censenda esset, nisi eius votum esset decisivum, quia alias electio facta esset a sufficienti numero legitimum ius suffragii habentium, idcirco suffragium inhabilis esset supervacaneum iuxta regulam iuris in 6. : *utile per inutile non vitiatur*. Adverte, quod si defectus qualitatis in vocali sit dubius, potest, immo debet Capitulum illum admittere, quia in dubiis melior est conditio possidentis.

Quamvis non sit de substantia Capituli, ut convocetur per sonum campanulæ; tamen cum Capitulum sit multitudo collegialiter congregata ad aliquid agendum, & intelligi nequeat legitime congregata nisi vocetur, & vocatio Religiosorum fieri soleat sono campanulæ, iuxta morem cuiuscumque Religionis, hinc convocatio per campanulam est omnino necessaria: & si Præses sine motivo iusto, sed ex contemptu vel pravo fine renuat tempore debito congregare, notat Peyrin posse maiorem partem Capituli sine Præsidente procedere, & absentes vocare legitimo signo dato. Sic etiam Rodrig. & Passerin. Si ex fortuito casu, pluviæ puta, vel belli, vel pestis vocati non conveniant in maiori parte, dummodo omnes advocandi sint vocati ad Capitulum, iuxta Passerinum de iure canonico, certum est quod adveniente die inchoationis Capituli præsentes habent ius eligendi, quamvis sint in minori parte seu numero: *Quicumque & quanticumque sint*, ait Passerinus cap. 14. n. 11. & vocati non venientes censendi sunt tamquam extranei & alieni; ita decisum est ex cap. *Quod sicut*, & ex cap. *Cum nobis* & cap. *Quapropter de Elect.* Et sic tenet etiam Panormitanus cap. *Bonæ* 4. *de postul.* n. 9. & alibi; quia non sunt onerandi innocentes, qui tempore debito comparuerunt, nec privandi iure quod habent die præfixa constituendi Capitulum legitimum, & decernendi ea quæ ipsis competunt, dummodo tamen aliter statutum non sit in respectivi Ordinis Constitutionibus.

Quoad tempus vero, idest num Capitulum fieri possit die festo, licet aliqui dubitaverint, Passerinus cum aliis communiter concludit, etiam die festo haberi posse, & electionem factam tali die esse validam, quia non est actus iudicialis cum strepitu fori, & etiam quia actus electionis sapit pietatem, dum agitur de providendo Pastore Ecclesiæ viduatæ. Circa horam vero, cum nihil de hoc statutum habeatur in iure, qui vetat quidem Capitula clandestina, non vero nocturna; hinc quacumque hora sive diei sive noctis valide Capitulum congregari potest, dummodo a propriis legibus Ordinis aliter non statuatur.

Quoad locum vero, cum hoc non sit de substantia, satis erit ut sit aula sufficiens, ubi adesse valeant omnes congregandi, & sit decens ac honesta, ut in cap. *Cum Terra* 14. *de elect.* Et in cap. *Quod sicut* 8. *de elect.* in quo statuitur, quod electio fiat in Ecclesia; & nomine Ecclesiæ, ut explicant DD., intelligitur ambitus illius, & totum Monasterium est ambitus Ecclesiæ. Esset tamen reprehensibile, si ex aliquo eventu celebraretur in palatio Nobilis viri, quia esset contra caput *Qua fronte* 25. *de appellat.* Nihilominus tamen electio non esset nulla, sed esset cassanda, quia facta contra legem. Valida pariter esset si facta sit in loco interdicto, quia nullibi in iure hoc prohibetur. Hinc infert Passerin. n. 18. quod si locus consuetus convocationis Capituli esset interdictus, & alibi electio commode haberi non posset, nullum esset peccatum ibi Capitulum celebrare.

Potestas Capituli residet in maiori parte Capituli, quæ nunc etiam, idest post Concilium Trident. sess. 25. *de Regularib.* cap. 6. est etiam sanior, sic vocata a sacris Canonibus præcipue cap. *de iis quæ sunt*, quia cum Concilium præscribat ut electio secreto fiat, impossibile est distinguere maiorem partem a saniore. Sic Suarez, Sylvester, Tabien. & alii. Et idem dicendum etiam de legibus, quæ a Capitulo Generali statuuntur, in quibus discussa materia & stabilita de-

ta decreto, exponitur decisio suffragiis vocalium; & docet Suarez lib. 2. cap. 8. n. 8. quòd ut talis lex valorem habeat, & dicatur a saniori parte firmata, non requiritur consensus Præsidentis Capitulo, quia potestas ferendi leges residet in toto Capitulo, & Prælatus non plus consideratur quam unus ex ferentibus suffragium, & ad summum in aliqua Religione ei conceditur duplex suffragium, vel arbitrium ubi vota sunt æqualia. Sic etiam Lezzana.

Capitulum Generale potest condere leges perpetuas obligantes totam Religionem, & hoc indubitatum est, cum hæc facultas concessa sit Capitulo Generali a pluribus Summis Pontificibus, præcipue ab Innocentio VIII. a Martino V. a Leone X. quorum indulta referuntur a Rodriguez tom. 1. q. 4. art. 2. Donat. t. 2. tom. 12. q. 2. Immo talis facultas conceditur cuicumque Ordini in approbatione Religionis, & Regulæ confirmatione, ut facile colligitur ex Suarezio cit. lib. 2. cap. 4. ubi docet, in Religionibus esse potestatem ad ea omnia, quæ ad perfectam gubernationem inter homines necessaria esse possunt. Notat etiam Donatus, tales leges perpetuas debere esse conformes Regulæ a S. Sede approbatæ; alias si opponantur, nullæ sunt. Addit Suarezius loco cit. quod leges istæ statim ac promulgatæ sunt, confirmatæ censentur a S. Sede, & hoc ex variis privilegiis, & præcipue Pauli III. qui tamen advertit, confirmationem hanc dare solum decretis vim legis firmissimæ quoad obligandum, non vero illa convenientia & opportuna declarare, cum in dictis privilegiis Pontifex usus sit non verbo *approbandi*, quod pertinet ad intellectum & classem scientiæ, sed *confirmandi*, quod pertinet ad auctoritatem, & iurisdictionem obligantem.

Capitulum Generale non potest se extendere ad aliquid præcipiendum contra ius canonicum, quod est superius auctoritati Religionis, quæ illi obedire tenetur; nec illud corrigere potest, aut modificare aut limitare, ut ex can. *Institutionis nostræ* 24. q. 2. Cum hoc tamen stat, ut in rebus, in quibus DD. discrepant circa intelligentiam iuris communis, possit declarare & innovare, & ubi pœna non est imposita a iure, illam superaddere potest, vel pœnam a iure impositam, si extet gravis caussa, augere; quia hoc non est ius commune subvertere, sed illud adiuvare, quod licitum esse probat Donat. ex sacris Canonibus, & ita sentit etiam Lezzana. Immo pro morum reformatione potest Generale Capitulum supplendo ius commune facere statuta præceptiva, prohibitiva, & pœnalia, ut ex can. *Prodest* 23. q. 5. & hoc facere potest etiam ubi agitur de iure naturali & divino, ut probat Donatus ex cap. *a nobis* 1. *de sentent. excommunic.* Tunc enim nulla fit iniuria, immo obsequium est superaddere decreta & statuta, ut promoveatur iuris divini, naturalis, aut canonici observantia. Circa privilegia concessa a S. Sede certæ qualitati personæ aut ministerio, caute se gerere debet, ne excedat potestatem quam non habet, vel abutatur potestate quam habet ad consulendum & providendum bono communi, faciendo statuta quæ præiudicium afferant multitudini innocentium, qui moderate suis privilegiis utuntur, dum qui iisdem abutuntur sunt forsan tantæ audaciæ, ut freti Magnatum potentia, ea contemnant. Rotarius hic n. 11.

Hinc nequit Capitulum Generale obligare subditos ad manifestandum Prælato, & multo minus toti Capitulo propria crimina gravia occulta; est enim contra ius naturale famæ tuendæ, & aperiendi propriam turpitudinem, ut Sotus *de iust. & iur.* Idcirco eum obligare nequit ad se declarandum illegitimum, vilis prosapiæ, aut aliquid aliud famæ læsivum. Toletus. Neque potest obligare reum ad se prodendum, etiamsi ei imposita fuisset censura ad se manifestandum, ait Suarez *de censur.* disp. 4. sect. 5. n. 4. Immo cum Suarezio sentit etiam Donatus, quod si Religiosus voveret aut iuraret manifestare extra Confessionem Prælato suos defectus, nihilominus non teneretur se accusare de delicto famæ denigrativo, ut habetur etiam ex D. Isidoro in cap. *In malis promissis rescinde fidem, & in turpi voto muta decretum*. S. Isidoro consonat D. Thomas 2. 2. q. 88. art. 2. Nec officit obiicere hoc esse contra praxim Religionum, quæ solent in Capitulis domesticis obligare suos Religiosos ad se accusandum de delictis contra Regulam commissis, quia confessiones seu accusationes istæ sunt de levibus, quæ ex una parte famam non lædunt, & ex alia mortificationi & humilitati inserviunt.

Capitulum Generale facere potest præceptum etiam de re minima obligans sub mortali, si annexam habeat circumstantiam gravem, non secus; sicut etiam titulo necessitatis præcipere valet austeritates duriores supra Regulam, si experientia constet ex temporum malignitate aliter observantiam

tiam

tiam non obtineri, nisi leges austeriores addendo, non vero titulo præcise maioris perfectionis & virtutis. Sed iam de hoc actum est ubi de reformatione.

§. XX.

De electione canonica Superiorum, ac eius conditionibus.

Quoad electionem sacrorum Ministrorum ad officia ecclesiastica vacantia, plura statuuntur a Iure canonico, quorum principalioribus ac essentialibus retentis in Regularium electionibus, in cæteris res geritur iuxta cuiusque Ordinis Constitutiones, ut ab ipsis recedere non liceat, & recessus invalidam reddat electionem, si modus electionis a Regula præscriptus sit tamqum de forma seu cum clausula irritante, vel annullanda ad instantiam partis, si cum tali clausula non fuerit præscriptus. Unde semper recedere a modo electionis per propriam Regulam præscripto est periculosum.

Electio generatim sumpta secundum Aristotil. 5. *Ethic.* & D. Thom. 1.2. q. 13. art. 3. in corpore ab Alberto Magno cap. 23. Sap. definitur dicendo, quod *eligere est duorum vel plurium quæ sunt proposita, alterum vel alterum præoptare*. Accepta vero electio proprie & stricte, prout in præsenti proposito, de electione Prælatorum ad ecclesiasticum regimen, est *personæ idoneæ ad Ecclesiam vacantem, vel Prælaturam per eos, quibus ius eligendi competit, canonica vocatio*. Sic communiter. Talis electio dicitur canonica, quatenus regulatur a sacris Canonibus, qui normam conditionesve pro tali electione præscripserunt, ut ex cap. *Quapropter* 41. *de elect.* & ex Concilio Trid. sess. 25. *de Regularib.* cap. 6. & ex aliis suo loco citandis.

Forma electionis est triplex, scilicet forma scrutinii, forma compromissi, & forma inspirationis, ut in can. *Quapropter* 42. *de elect.* ita ut ex tali capite generaliter reprobantur omnes aliæ formæ electionis ab his tribus diversæ, & ibi decernitur, quod electio aliter facta sit nulla. Hinc electio per sortes est nulla, utpote facta contra dispositionem irritantem huius capitis *Quapropter*, & talis electio per sortes reprobatur etiam in cap. *Ecclesia vestra* 3. *de Sortilegiis*.

Electio per scrutinium est illa, quæ, præsentibus omnibus, qui debent, possunt & volunt interesse, fit per collectionem suffragi quem maior & sanior pars Capituli consentit. Sic communiter ex cit. cap. *Quapropter* 42. *de elect.* ex quo capite seu canone secundum communem Doctorum teste Fagnano colliguntur octodecim substantialia formæ electionis per scrutinium; & primum est, ut fiat per congregatos in unum. 2. Ut scrutatores eligantur a Collegio. 3. Ut scrutatores sint tres. 4. Ut scrutatores sint de Collegio. 5. Ut vota singulorum exquirantur secrete. 6. Ut exquirantur singillatim. 7. Ut exquirantur vota cunctorum. 8. Ut vota in scriptis redigantur. 9. Ut vota in communi publicentur. 10. Ut publicentur mox. 11. Ut fiat collatio numeri ad numerum, meriti ad meritum, zeli ad zelum. 12. Ut collatio fiat incontinenti post publicationem. 13. Ut fiat communis electio. 14. Ut electio fiat statim post collationem. 15. Ut electio fiat de illo, in quem maior pars & sanior Capituli consentit. 16. Ut electio fiat verbaliter. 17. Ut electio non sit clandestina. 18. Ut prædictorum omnium ordo servetur. Hæc apud Fagnanum in dictum cap. *Quapropter*. Reinffenstuel lib. 1. *Decretal.* tit. 6. n. 18. ubi docet, quod non valet electio celebrata a saniori parte Capituli, nisi etiam sit maior cap. *Cumana* 30. *de elect.*

Electio per compromissum est ea quæ fit, quando capitulariter præsentes facultatem eligendi in unum vel plures idoneos viros conferunt, qui vice omnium eligunt. Ita communiter ex dicto cap. *Quapropter*, & concordat cum cap. *In caus.* 30. *de elect.* Ad faciendum compromissum pro electione requiritur consensus omnium vocalium, ita ut unius dissensus compromissum impediat, & electio aliter facta est nulla: cit. cap. *Quapropter* & DD. communiter teste Abbate. Compromissum pro electione fieri potest etiam in unum solum, licet ipse non sit de Collegio cap. *Cum causs.* 8. *de elect.* & alibi. Compromissum fieri non potest in Laicum cap. *Contingit* 8. *de Arbitris*. Unus compromissarius non potest eligere seipsum ex cap. *Cum ad nostram* 7. *de Instit.* ubi statuitur, quod nemo potest substituere semetipsum in beneficium, dando rationem, quod inter dantem & accipientem debet esse distinctio personalis cap. *Per nostras* 26. *de Iure patronatus*, ubi statuitur, neminem seipsum præsentare posse ad Ecclesiam, licet de iurepatronatus, & sic alibi.

Si compromissarii sint plures, possunt hi aliquem de se ipsis eligere, quamvis in compromisso id non sit expressum, nisi fu ex-

expresse prohibitum. Sic Abbas in cit. cap. *Cum in iure* n. 4. Innocent. Hostien. & hanc sententiam nunc tenent ex recentioribus Reiffenst. Engel. Passerin. *de elect.* Compromittentes tenentur excipere electum a compromissariis cap. *Causs.* 8. *de elect.* & communis est Doctorum, dummodo tamen servata fuerit forma compromissi, quia si compromissarii terminos potestatis sibi traditæ non servaverint, nulla est electio secuta cap. *Cum dilectus* & cap. *cum in veteri de elect.*

Electio per inspirationem illa est, quæ fit per veram Dei revelationem, cuiusmodi fuit inter alios SS. Nicolai, Ambrosii, Severi, de quibus fit mentio in cap. *Statuimus* 8. dist. 61. Electio autem per quasi inspirationem ea est, quando electores omnes quasi per inspirationem Spiritus Sancti concorditer moti, nullo præcedente tractatu, communiter uno corde & ore in eumdem consentiunt, & dicitur etiam per communem acclamationem. Sic communiter DD. & clare habetur in cit. cap. *Quapropter*, in quo notanter dicitur, *Absque vitio celebrata*; quia requiritur ut talis electio contingat sine ullo vitio simoniæ, requisitionis, subornationis, & consensus extra Capitulum ante electionem dati, atque ab omnibus & singulis libere & concorditer uno corde & ore consentientibus fiat, aliter non esset electio quasi per inspirationem celebrata ex cap. *Per inquisitionem*, & alibi. Hinc electus ad clamorem populi non debet per Superiorem confirmari, ut ex cap. *Osius* 2. *de elect.* quia talis populi acclamatio suspecta est de fraude; & quando talis suspicio rationabiliter recurrat, electio non est censenda facta quasi per inspirationem.

Electio fieri potest etiam per calculos seu fabas, ut usus habetur in Congregatione Barnabitarum pro bona electione; & primo nominationem faciunt per schedulas, & qui tulit maiorem numerum schedularum, non ideo est electus, sed primus subiicitur probandus & approbandus per vota secreta & calculos; unde nominatio ab electoribus per schedulas est solum initiativus, non perfectus consensus, seu est consensus, ut quis subdatur scrutinio faciendo per vota secreta. Unde acquirit ius non ad Prælaturam, sed ad scrutinium; & si in scrutinio tulit duas ex tribus partibus suffragiorum, ille est electus, omissis cæteris qui fuerunt nominati; si non tulit, alii nominati successive subduntur, donec aliquis ex nominatis duas ex tribus partibus suffragiorum tulerit; & revera assentior Rotario asserenti, hoc modo rem esse magis secretam, idcirco magis liberam; nam vocales melius liberiusque satisfacere possunt propriæ conscientiæ negando suffragium minus digno, reservando digniori; & si forte male se gesserint nominando per schedulas, datur locus pœnitentiæ; cum electio consummata non sit, sed consummanda ac perficienda per calculos secretos.

Conditiones electionis ad Regularium Prælaturas per sacros Canones communiter requisitæ, quorum intentionem iam sequuntur omnes Religiosorum Ordinum Constitutiones, sunt, quod electio sit canonica, libera, & de digniori. Ad hoc ut electio sit canonica, requiritur in primis ut vocentur omnes, qui aut de iure, aut de legitima consuetudine ius habent suffragium in ea ferendi, & sunt in pacifica possessione eligendi cap. *Cum inter universas* 18. cap. *Coram dilecto* 35. & docent DD. communiter. Unde etiam vota infirmorum qui decumbunt in Conventu electionis, & ob eorum infirmitatem nequeunt electioni interesse, debent exquiri. Sic Innocent. in cap. *Quapropter* 42. *de elect.* n. 2. Sylvest. Barbos. & alii; quia vota omnium præsentium sunt inquirenda. Infirmi vero qui decumbunt in eodem Conventu electionis censentur præsentes cap. *A fortiori* L. 1. ff. *de Procuratoribus*. Idcirco in tali casu debent scrutatores eos adire, & ab illis schedulas in vas ad id præparatum accipere. Sic Donatus & alii. Ita ut si vel unus, qui commode citari seu vocari poterat, non fuerit vocatus, possit electionem irritare cap. *Quod sicut de elect.* Quamvis enim non sit de substantia electionis ut vocentur absentes, ut defendunt Glossa in cap. *Nulli* 8. *de elect.* in 6. Tabiena, Donatus, Fagnanus; ideoque licet non sit ipso iure irrita, ad ipsius tamen neglecti seu non vocati instantiam ex cit. cap. *Quod sicut*, erit irritanda; quia plus obsistit electioni contemptus unius, quam contradictio multorum, ut ex cap. *Venerabilem* 24. & cap. *Bonæ memoriæ* 30. *de elect.* Licet autem ad instantiam non vocati irritandum sit; si tamen vocalis neglectus seu non vocatus, pro bono pacis vel alio fine ratam habeat electionem & non contradicat, valida electio subsistit cap. *Quod sicut* 28. *de elect.* §. 1. in fine. Valida pariter subsistit, si vocalis contemptus seu non vocatus, dum scit electionem factam, potens contradicere minime contradicit; quia in tali casu censetur tacite ratam habere electionem, & cede-

cedere iuri suo; ita ut amplius non sit postea audiendus iuxta Sperell. decis. 181. n. 43. & Passerin. *de elect.* cap. 11. n. 119. aliosve passim.

Vocalibus vocatis ac in unum collegialiter congregatis, ante electionem præmittendi sunt tractatus consultorii, nempe dum omnes simul coniuncti sunt iam in cameris privatis inter aliquos particulares ex principalioribus Ordinis, qui ambiunt & præsumunt haberi & esse ut capita & dispositores, ne dicam domini totius Ordinis, ac pro libitu suo etiam de Prælatorum electione absolute arbitrari & disponere, sine ulla discussione super qualitatibus, habilitate, ac merito, ut a sacris Canonibus in eligendis præscribitur ac requiritur ex cap. *Cum terra de elect.* cap. *Inter canonic.* 21. cap. *In casus* 30. & cap. *cum in veteri lege* 52. eod. tit. idest *de electione*, ubi irritatur electio ob defectum debiti tractatus, & Gloss. verb. in *tract.* ait: *Hinc patet, quod tractatus debet haberi ante electionem & collationem ad invicem: alias quomodo eligerent, nisi primo de aliquo eligendo tractarent?* Et ita habetur cap. *In Genesi* 56. eod. tit. ibi enim electio declaratur irrita, ex quo debitus tractatus habitus non fuerit ibi *non tractatum, neque discussum*, ex quibus textibus, notat P. Ferraris, Donatus hic q. 11. n. 2. Mattheuccius hic cap. 18. n. 43. & alii inferunt, electionem nullam esse, vel saltem annullandam, si ante eam non habentur tractatus consultorii, per quos possint vocales dignoscere quinam sit dignior, ad cuius electionem sub mortali tenentur.

Verum licet in exigendo ac præcipiendo tractatu communi vocalium collegialiter congregatorum super qualitatibus eligendorum, sacri Canones eo ipso interdicere videantur tractatus privatos, intelligenda tamen sunt iura quæ hoc statuunt, de tractatibus secretis factis in privatis cameris inter aliquos amicos ex potentioribus Ordinis convenientes ad tractandum de electione in tali data persona inter alias facienda, qui tractatus vocantur a Doctoribus *ambitiosi, seditiosi, factionales, pactionales, conventicula satbanæ*, & aliis huiuscemodi titulis; non de privatis tractatibus consultoriis factis a maiori & saniori parte vocalium iuxta Donatum & Passerinum, in quibus examinantur eligendorum virtutes, & præsertim prudentia, habilitas, merita, necnon defectus, inclinationes, aliave, quæ sub nomine peccati comprehenduntur in cap. *Cum terra*, ne errent præferendo indignum dignis, vel minus dignum digniori. Huiuscemodi enim tractatus ac discussiones, licet privatæ, dummodo tamen maior & sanior pars vocalium ad hasce advocetur, nedum non prohibentur a sacris Canonibus, immo præcipiuntur; quod idcirco fieri debet privatim, rem inter se conferendo, consilia capiendo, ut innotescat quinam præ cæteris sit præferendus; quæ discussio non ita facile fieri potest in Capitulo omnibus simul collegialiter acceptis. Actiones enim humanæ valde graves & difficiles recte non fiunt nisi discutiantur, & prævio sapientum consilio dirigantur; & D. Thomas p. 2. q. 14. art. 3. in corpore, dicit, *consilium quasi considium, eo quod multi consident ad simul conferendum*. Et equidem si electores simul non conferant, casualis erit electio melioris & dignioris. Difficile enim inter congregatos ex multis diversis ac valde dissitis Nationibus vix aliquis est, qui sciat eligendorum qualitates, propensiones, virtutes, vitia, defectus, merita, vires corporis & animi genium, & similia, quæ regimen adiuvare vel deordinare valent. Huiuscemodi igitur privatos tractatus consultorios nedum non vetant, immo præcipiunt varii sacri Canones, allati hic a Donato & Passerino, & præcipue cap. *Cum in veteri lege* 52. *de elect.* in quo irritatur electio ob defectum tractatus cap. *In nomine Domini* dist. 23. verb. *tractantes*, & cap. *Cum terra* 13. *de elect.*

Secunda conditio ad electionem Superiorum in Capitulis Generalibus, ut legitime, idest ut valide & licite fiat, est, quod sit omnino libera. Libertas enim est de substantia electionis, ut clare patet ex ipsa definitione. Nam eligere est, unum ex pluribus eligibilibus per determinationem propriæ voluntatis assumere, ac vocare. Igitur ubi desit libertas, non habet locum assumptio facta per determinationem propriæ voluntatis, sed servilis est, & facta ad nutum alterius, ac proinde coacta. Electio autem coacta ex iure Canonico est indubitanter irrita & nulla, ut expresse habetur in cap. *Ubi periculum de elect.* in 6. ubi sic: *Cessat electio, dum libertas adimitur eligendi*; item in cap. *Cum terra de elect.* & can. *Dilectiss.* 8. q. 2. Hinc docent communiter DD. electionem non debere esse coarctatam, nec directe, nec indirecte ad certum numerum personarum, & multo minus ad unum cum exclusione aliorum. Ita ut si hoc sine Apostolica dispensatione fiat, nullam esse declaravit sacra Congregatio teste Donato

& etiam Fagnano in cap. *Cum dilectus* 8. *de consuetud.* n. 11. Dixi *nec indirecte*, utpote quod æquivaleat, & eiusdem sit virtutis ac directe volitum sive intentum. Et revera non raro contingit in Capitulis, vi huiuscemodi indirectæ coarctationis libertatem electionis tolli: Nam tametsi non dicant potentiores qui negotium hoc tractant, vel Superior, talem eligi, vel unum ex tribus vel quatuor, tamen si quis non det suum suffragium illi tali, quem ipse peroptat, & sive per se sive per alios ad Prælaturam assumatur, periculum subit quod, sicut iam sæpe sæpius contingere videtur, non levia incommoda patiatur, præcipue si ille vir sit in Religione meriti & decoris; quia offenso ex hoc Superiore, sive alio potente, qui rem agit cum suis fautoribus, in odium suffragii ad ipsorum placitum non collati, nedum ei denegant omnes convenientias, quæ iuxta praxim Religionis, & iuxta conditionem gradus præcipue concedi solent, sed aliis postea iniuriis eum deiiciunt, ut reddatur apud alios quoque obiectum irrisionis & contemptus, quod maxime viros honoris & meriti gravi animi turbatione & tristitia afficit. Quocirca, ut huiusmodi incommoda effugiant, coguntur non solum contra voluntatem, sed aliquando forsan non sine conscientiæ remorsu huiusmodi irregulari electioni suum suffragium præbere. Quomodo igitur tales electiones non erunt arctatæ, quando vel unus tantum, vel unus ex aliquibus paucis virtuali necessitate assumendus proponitur? Quomodo non violentæ, si suffragium denegans se huiusmodi exponit molestiis? Quæ libertas electorum in suffragiis ferendis, quando tali modo agendi, qui ex ipsa experientia prudenter timetur, sunt extorta? Licet igitur voluntas seu iussio Superioris, vel alterius auctoritate in Religione potentis indirecte solum circa talem electionem indicetur, quoad vim tamen & effectum idem est ac si directe exponeretur. Non est tamen contra libertatem electionis, quod electores coarctentur ad eligendum quoddam genus personarum, puta Magistrorum, Lectorum &c. vel talis Nationis, & huiusmodi, ut patet ex stylo & praxi multarum Religionum, in quibus sunt legitime institutæ alternativæ, ut electio Superioris, aliorumque Officialium semel fiat de una, semel de altera Natione, & nonnisi de personis, quæ tales vel tales habeant qualitates; quia primum valet ad pacem in Religione servandam, alterum pro bono communi Religionis, ut ita præbeatur stimulum studiis, & provideantur Prælaturæ viris decoris & sapientibus. Ferraris. Et valere tales electiones tenet Fagnanus in cit. cap. *Cum dilectus* 8. *de consuetud.* a n. 25. ad n. 39. Sylv. Navar. Donat.& alii communiter.

Libertas electionis tollitur etiam, & electio irritatur, si intercedat subornatio facta Electoribus, ut trahantur ad ferendum votum alicui determinato. *Subornator* autem ille dicitur, *qui alium trahit donis, promissis, timore, obsecrationibus falsis, ut suum suffragium alicui in electionibus ferat, aut non ferat*. Subornator etiam dicitur quicumque fecerit colligationes & inductiones ad prædictum finem. Henno. Dicitur *donis, promissis*, sive interim detur, sive promittatur pecunia, officium, sive remissio pœnæ, sive quodvis temporale commodum. Dicitur *timore*, quod accidere potest dum Superior vel alter magnæ auctoritatis, utpote prædominator in negotiis Religionis, super aliquo voluntatem suam explicat de aliquo determinato ad Prælaturam promovendo, qui licet explicite non dicat se velle talem, tamen suo modo agendi indicat se talem velle, ita ut subditi, ne subiaceant iniuriis, ut antea dicebam, quæ in hisce casibus ab his potentibus & suis factiosis fieri solent iis qui eis non obsequuntur, compellantur ex metu illum eligere, qui si non indignus, certe est longe minus dignus. Dicitur *obsecrationibus falsis*, quod fit vel extollendo excessive promovendum, vel deprimendo excessive excludendum, ita ut vel ipsi aliquando chimærica crimina affingunt, vel vera, sed iam emendata & purgata detegunt, sine ullo boni communis emolumento, vel amplificant eius defectus, infirmitates, imperfectionesve corporis, & multo magis quæ sunt animi. Dicitur tandem, *aut fecerit colligationes* &c., quas facere convincuntur illi, qui ut sibi aut amico consulant, rationibus fucatis, argumentisque apparentibus *vocales* in suas partes trahunt.

Præses aut assistens electionibus, qui eligendos electores, quos sibi aut suo amico existimat contrarios, terret verbis, minatur signis, torvis oculis &c., esset vere subornator, ac incurreret omnes pœnas subornatoribus impositas, cum per hoc intendat electoribus suadere, ut sibi, aut suo amico suffragentur. Subornatio invalidat electionem, si ab ipsa sequatur, quia libertatem electioni essentialem vel tollit, vel notabiliter lædit. Pœnæ subornatorum expressæ

sunt in Bulla S. Pii V. *Pastoralis officii*, quæ sunt, incurrere excommunicationem Papæ reservatam, cuius absolutionem etiam Ministro & Commissario Generali postea commisit Gregorius XIII. in sua Bulla *Consuevit*. Hæc tamen præcipue respiciunt Franciscanos. Quantum vero ad Regulares indiscriminatim per Decretum Clementis VIII. relatum in Bulla 28. Urbani VIII. *Sacra Constitutio*, privantur officiis obtentis, & inhabiles ad ea in futurum obtinenda redduntur. Non licet sane subornatione subornationem impedire, quia nunquam licitum est mala facere ut eveniant bona, nec crimen cum crimine impedire. Licet quidem zelo publici boni subornationem & subornatorem, ac per ipsos promovendum manifestare, ut sic malo communi occurratur. Item licitum est per conferentias cum aliis digniorem, eiusque egregias dotes aperire, quia hoc non est subornare vitiosa suasione, sed commune bonum vero zelo curare. Henno.

Tertia tandem conditio ad hoc ut legitima sit Prælatorum Regularium electio in suis Capitulis est, quod fiat de iis qui digniores & magis utiles Ecclesiæ ab ipsis iudicati fuerint; idcirco tenentur sub gravi investigare de idoneitate personæ eligendæ; ita ut si talem inquisitionem negligant, delinquunt in re gravi cap. *Ea quæ* 3. *de offic. Archidiac.* cap. *Nulli* dist. 19. cap. *dictum* 8. dist. 81. dum ratione officii tenentur præcavere ne eligantur indigni, aut minus idonei cum nimio præiudicio Religionis & animarum ad eius regimen assumantur. Hinc electores eligentes indignum, idest cui desunt qualitates ad sic promovendos de iure requisitas, ultra peccatum mortale quod incurrunt, ipso iure privati existunt pro una vice potestate eligendi, ut in cap. *Cum in cunctis* 7. *de elect.* §. *finali*, & alibi.

Eligens scienter indignum peccat graviter, etiamsi sciat nihil profuturum suum votum denegando, ex quo iam omnes alii electores illum talem eligere velint. Etenim eligere indignum est intrinsece malum, adeoque nulla ratione potest esse licitum. Unusquisque enim tenetur quantum in se est, prospicere bono communi, quod semper bono privatorum præferendum est, & præstat mori potius quam peccare; quia mors animæ magis quam corporis est timenda, ut advertit hic Donatus. Non enim attendendum est quid alii facere velint, sed quisque tenetur propriæ conscientiæ consulere, ac proinde non concurrere aliorum errori, quia hoc esset illum approbare ut ex cap. *Error.* 3. dist. 87. Non est tamen denegandum votum ei, qui ex sola Sacramentali confessione indignus dignoscitur, cum in foro externo frangatur sigillum confessionis, & confessio odiosa reddatur; idcirco qui hoc medio indignitatem eligendi agnoscit, se gerere debet in foro externo, non secus ac si hoc ignoraret. Et sic tenent fere communiter DD. ex Constitutione Clementis VIII. edita pro casuum reservatione, quæ ita clare loquitur respectu Regularium, ut contraria opinio minime sustineri queat.

Ad electionem igitur canonicam Prælatorum tenentur electores sub mortali eum eligere, quem quatenus ipsis constat, iudicant digniorem, & magis utilem Religioni existimant. Ita Concilium Trid. sess. 24. cap. 1. *de reform.* hoc definit. Unde Innocentius XI. contra aliter sentientes die 2. Maii 1679. damnavit sequentem propositionem n. 47. *Cum dicit Concilium Trid. eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores & Ecclesiæ magis utiles ipsi iudicaverint, ad Ecclesias promovent, Concilium vel primo videtur per hoc* digniores *non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumptu comparativo pro positivo; vel secundo locutione minus propria ponit digniores ut excludat indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tertio quando fit concursus*. Et cum Concilium generatim loquatur sine ulla exceptione, idcirco generatim intelligendum est de omni Prælatura sive sæculari sive Regulari iurisdictionem quasi Episcopalem habente, & sic communiter DD. teste Passerino cap. 3. *de elect.* n. 1. Cardenas, Lugo, Diana, Reiffenstuel.

Electio digni prætermisso digniore est valida, quamvis ex dictis illicita ex cap. *Cum nobis* §. *his igitur* 19. & *Cum dilectus* 32. *de elect.* & est communis Doctorum cum Glossa & D. Thoma 2. 2. q. 63. art. 2. ad 3. Quia si electio ex capite quod facta non sit de digniore, impugnari posset, fere omnes electiones huic difficultati subiacere possent, & sic apertum esset seminarium litium. Immo electio digni prætermisso digniore aliquando esse potest etiam licita, ut quando maior pars electorum vult excludere digniorem, & nisi eligatur dignus vult eligere indignum, quia tunc est magis utile Ecclesiæ quod excludatur indignus. Sic Donatus. Item eligi potest minus dignus reli-

cto digniore, quando maior pars electorum ita firmiter decrevir eligere minus dignum, ut moraliter sit certum quod talis erit electus: tunc enim minor pars licite se conformare potest maiori pro bono pacis conservandæ; quia in tali casu ob malitiam electorum impossibile est eligere digniorem, & aliunde electio digni relicto digniore non est intrinsece mala, sicuti electio indigni, ut antea dictum fuit, quæ ratione nulla licita fieri potest. Caietan., Sotus, Lezzana, Donatus. Item quando minus dignus est magis utilis regimini Ecclesiæ vel Monasterii; quia sit magis activus, sedulus, expertus &c., quia maior dignitas ad Prælaturas sæculares sive Regulares non præcise mensuranda est a maiori scientia vel probitate, sed præcipue ex prudentia, solertia, ex dexteritate ad regendum, aliisque circumstantiis, adeo ut omnibus simul consideratis utilior cæteris fore creditur regimini cui præficitur; ut clare docet D. Thomas 2. 2. q. 63. art. 2. in respons. ad 3. qui proinde concludit, non semper eligendum esse *meliorem simpliciter*, *sed meliorem quoad aliquid seu relative*.

Electio celebranda est ab electoribus omnibus simul collegialiter congregatis, & non singulariter tantum in camera sua, seu alio modo singilatim consensum præstent cap. *Quapropter* 42. *de elect.* Nam est de essentia ac substantia electionis, ut Capitulum congregetur. Quod si aliqui Vocales ad Capitulum vocati interesse nolint, adhuc electio sine ipsis canonica remanet cap. *cum nobis* 19. *de elect.* & sic communiter DD. Et ita dicito, si aliqui vocales incœpto electionis tractatu egrediantur & redire nolint, dummodo maior pars remaneat in Capitulo ex cit. cap. *cum nobis*. Et talis electio tenet, licet egredientes protestationem & appellationem interponant, quia per talem egressum faciunt se a Capitulo & iure eligendi alienos ex cit. cap. *cum nobis*.

Hoc quoque ob eamdem rationem ex cit. cap. *cum nobis* intelligendum est, si cum aliquibus, vel solus sine iusta caussa exiret de loco Capituli, vel nollet votare ipse Præses, aut nollet ad indictam electionem procedere; quia eo ipso quod Capitulum fuit legitime congregatum pro habenda electione, & illam inchoaverit, fuit ius quæsitum remanentibus pro ea complenda. Præses enim non pertinet ad substantiam electionis, ut probat Fagnanus cum aliis in cap. *Quapropter* 42. *de elect.* Immo etiamsi omnes electores exirent de Capitulo, & instaret finis a iure statutus pro electione facienda, si unus solus remaneret, hic satis esset, ac servatis ceteris servandis valide posset eligere; quia iste unus qui remansit, privandus non est suo iure sine propria ipsius culpa. Sic Glossa in cap. *Gratum* 2. *de postul. Prælator.* Et hoc dicendum si omnes alii abirent, vel voto suo renuntiarent; quia in tali casu in isto solo conservatur ius totius Capituli; ideoque posset eligere aliquem, ac alium extraneum etiam, quia nemo potest eligere seipsum. Glossa in cit. cap. *Gratum*.

Si aliquis vocalium miserit in communem votorum urnam schedulam vacuam, electio nihilominus est valida; quia censetur hic renuntiasse suo voto ex cap. *cum nobis* 19. *de elect.* Similiter est valida, si reperiantur plures schedulæ quam vocales, si demptis superfluis remaneat maior pars. S. Congr. Episc. & Regul. 17. Nov. 1628. & sacra Cong. Concil. in Aquinaten. 23. Aug. 1692.

Præses Capituli in paritate votorum nequit dare votum decisivum in electionibus faciendis a toto Capitulo; quia nec ius Canonicum, nec Constitutio particularis, nec Doctores hoc concedunt: sed transacto termino præfixo devolvitur electio ad immediatum Superiorem. Potest quidem Præses, & in eius defectu Provincialis, in electionibus quæ fiunt a solo Definitorio, in paritate votorum dare votum decisivum ex Const. Urbani VIII. quæ incipit *Religiosos viros*, & Const. Alexandri VII. quæ incipit *Creditæ nobis*, & respectu Provincialis ex sacra Congreg. Episc. & Regul. 13. Martii 1653. Hoc tamen non est concessum nisi post tres æquales ballotationes, ut ex eadem sacra Congreg. 15. Martii 1663.

Electio de iure communi facienda est, quando Ecclesia viduata est; quod contingit per obitum, renuntiationem, translationem & remotionem proprii Prælati cap. *Inter corporalia* 2. *de translat. Episcopor.* Et in viduatione Ecclesiæ seu vacatione electio facienda est Pastoris cessante legitimo impedimento intra tres menses: alioquin devolvitur ad immediatum Superiorem; & si Superior immediatus infra idem tempus non elegerit, devolvitur ad alium Superiorem, & sic successive usque ad Papam. Sic statuit Concilium Lateranense IV. can. 23. tam pro Cathedralibus, quam pro Regularibus, & habetur etiam in cap. *Ne pro defectu* 41. *de electione*. Tale vero tempus non computatur a die vacationis, sed a die

quo

quo habita est cognitio talis vacationis cap. *Licet* 3. *de supplend. negligent. Prælator.* & alibi.

Regulares tamen universim stare debent tempori ac modo præfixis a suis Constitutionibus, ut colligitur ex Clement. *exivi de verbor. signific.* & constat etiam ex Decretis editis a Clemente VIII. *de reform. Regul.* §. 36. Electio celebrata post elapsum tempus a iure communi vel speciali præfixum, nulla est cap. *Ne pro defectu* 2. *de elect.*

Nullum est Capitulum, nullaque electio ab ipso facta, si ante tempus Capituli non exhibeantur a Superioribus localibus attestationes subscriptæ ab omnibus Sacerdotibus Monasterii seu Conventus de adimplemento onerum Missarum quarumcumque, vel quod saltem deficiente aliqua modica earumdem quantitate intra breve tempus moraliter satisfieri queat. Quia Superiores ad Capitulum sine tali attestatione accedentes habere non valent in dicto Capitulo seu Congregatione vocem activam seu passivam. Ita ex Constit. Innocentii XII. quæ incipit *Nuper* §. 53. & sic declaratum fuit a sacra Congreg. Episcop. & Regular. 18. Febr. 1712. in Barensi, & alibi.

Sententiæ privationis vocis activæ & passivæ pronuntiandæ sunt a Superioribus per mensem ante Capitulum; aliter non tenent, ex Decreto Visitationis Apostolicæ edito 14. Octob. 1601. a Clemente VIII. approbato: Nam omnes mutationes in limine Capituli prolatæ, secundum ius commune præsumuntur factæ ad fraudandam futuram electionem, ut advertunt Cartellinus, Pellizzarius, Pignatelli. Et eo vel maxime quod in hoc procedendum est servato iuris ordine: tunc autem tempus non suppetit ut servetur, licet concessa sit facultas pronuntiandi iudicium sine strepitu, cum omitti nequeat citatio rei & eius defensio. Clement. *Pastoralis* 2. §. *cæterum de sentent. & re iudicat.* Excipitur tamen, si citato Capitulo & congregato emergeret casus, quo vocalis privandus esset voce activa & passiva: tunc enim ipso summarie audito pro sua defensione, si careat legitima excusatione, sententia privationis &c., & declaratio quod excommunicationem incurrerit, pronuntiari potest. Vide P. Ferraris in sua Biblioth. verb. *elect.* art. 4.

§. XXI.

De Scrutatoribus Capituli.

Scrutatorum officium necessarium est in Capitulis nedum ex iure canonico, quod in cap. *Quapropter* 42. *de elect.* præcipit, *ut tres assumantur de Collegio fide digni, qui secreto & sigillatim vota cunctorum diligenter exquirant;* sed etiam ex ipsa rei natura; quia ubi agitur de multitudine eligente, ad confusionem vitandam necesse est, ut aliqui sint qui scrutentur, numerent vota, publicent electionem: & hi tum ex fine, tum ex officio ad quod assumuntur, exquirendi scilicet vota singulorum, dicuntur *Scrutatores*. Scrutatores ex iuris dispositione debent esset tres; & hi eligendi sunt ex Collegio electorum. Verum de eorum electione quoad modum quo assumi debent, nihil in iure statutum est; cum dicat tantummodo ut assumantur. Quare in hoc standum est consuetudini & statutis Religionis. Quoad Scrutatorum qualitates, præcipue morales, ex citato cap. debent esse *fide digni*; hoc superadditum (notat & tenet Panormitanus) non est quid substantiale, sed de iustitia; & hæc qualitas præsumitur in electo, nisi manifeste oppositum probetur. Scrutatoribus addi potest Notarius, a quo vota eligentium scribantur, qui tamen sit Clericus; immo apud aliquos Ordines debet esse de corpore Capituli.

Si Scrutatores inter se non conveniant in assignando numero suffragiorum, sed unus dicat Titium tot suffragia habuisse, & alii duo negent, docet Panormitanus præstandam esse fidem scrutatoribus in cap. *Quapropter* num. 9. ita ut duobus negantibus, utpote qui uni prævaleant, danda esset fides.

Cum Concilium Trid. sess. 25. *de Regularib.* cap. 6. præcipiat expresse ac velit omnino, ut electio sit secreta, hinc & scrutatores etiam ex cap. *Quapropter* Concilii Lateran. secretum rigorose servare tenentur, alias electio esset nulla, & talis obligatio nedum respicit scrutatores secundum Suarezium, sed etiam electores, cum hoc se extendat ad omnes, per quos fieri potest votorum manifestatio. Ex communi tamen Doctorum contra cit. Suarezium non vitiaretur electio propter manifestationem unius vel alterius vocalis privatim factam amico, nisi hæc manifestatio esset caussa, qua rationabiliter præsumeretur, electionem fa-

ctam fuisse in tali determinata persona. Sic Navarrus, Barbosa ad dict. cap. Concilii Trid. n. 4. Passerinus & alii, apud Donatum & Bonac. Quia alias aperiretur via latissima fraudibus, & unus vel alter proprias schedulas manifestando impedire posset electionem canonicam, quæ talis est, quando fit a maiori parte servante secretum electionis intentum a Tridentino, nec approbante aliquorum manifestationem, quia denominatio sumitur non a minori, sed a maiori parte. Hoc tamen secretum intelligitur cum toto rigore in actu electionis; ita ut si antea privatim in cameris aliquis suam intentionem manifestat, hoc non irritat electionem, sed solummodo si talis probatio & revelatio fiat in actu electionis, minime vero si antecedat aut subsequatur. Et hoc dicendum est etiam respectu Scrutatorum, qui tamen licet post consummationem electionis revelando suffragia non valeant amplius reddere eam irritam, peccant tamen in tali revelatione, utpote qui deficiant fidelitati, quæ eorum officio graviter incumbit.

Quæri hic solet, an in scrutinio licitus sit usus calculorum seu fabarum. Putarunt aliqui, in electionibus Prælatorum nunc locum amplius non habere usum calculorum seu fabarum ob rationes relatas hic a Rotario, & præcipue, quod hoc modo non est plena libertas in Capitulo, quia in tali casu aliquis proponitur a Præsidente Capituli qui fabis seu calculis subiicitur, necnon quod ita sciri nequit, an iuxta Canones electio facta sit a maiori & saniori parte, cum fabæ & culculi numerentur, non ponderentur. Contrarium tamen sentiunt Passerinus, ac Suarezius, apud quos Additionator ad Panormitanum in cap. *Ecclesia vestra* dicit, usum & praxim esse apud totum mundum, quod electio fiat per fabas seu lupinos aut calculos secretos, & Rotario videtur modus securior eligendi tam pro libertate quam pro secreto, neque oppositæ rationes aliquid evincunt. Si enim per hunc modum eligendi dignosci nequit an electio facta sit a saniori parte, hoc idem iam contingit in scrutinio, in quo cum eligentium nomina publicari nequeant, neque idcirco sciri potest num sanior pars elegerit, & nunc ut antea notavimus ex communi Doctorum, sanior pars præsumptive est illa, quæ maior. Ad aliam rationem de libertate Capituli, cuius læsio sequatur ex tali modo eligendi, respondet Passerinus hoc falsum esse, cum non sit contra libertatem Capituli quod Præses proponat eligendos, cum coarctative eos proponat ad illos, non cum aliorum exclusione. Et revera Generalis Prædicatorum in nonnullis Provinciis proponit tres vel quatuor per calculos eligendos a Provincia. Et referente Rotario in Congregatione Barnabitarum cumulative pro bona electione habetur usus scedularum, & calculorum, ut supra diximus. Antequam fiat conventus electorum ad electionem Prælatorum per suffragiorum collationem usus est fere omnium Religionum, ut de mane prævie ad Capitulum celebretur Missa de Spiritu sancto, cui electores omnes intersunt, & Missa celebrata, processionaliter ab Ecclesia ad locum Capituli procedunt cum cantu Hymni *Veni Creator Spiritus*. Hæc tamen est solum pia solemnis cæremonia electionem præcedens, minime vero eius formam ingrediens, cum de ea nulla fiat mentio, neque in cap. *Quapropter*, neque in Concilio Trid.

CAPUT V.

De Privilegiis Regularium.

DE Privilegiis Regularium agere sicut rei amplitudo fert, nimis longum esset, & simul non paucis odiosum. Etenim Privilegia, quibus identidem summi Pontifices Monasticis Institutis favorem suum præstiterunt, consistunt præcipue in eorum exemptione ab Ordinariis locorum, quibus in suis primordiis, non secus ac alii omnes, sive Clerici, sive Laici, ipsi quoque Monachi subdebantur. Hinc quo magis extenditur Prælatorum Regularium auctoritas, decrescit in Episcopis. Quare perdifficile est ita moderate de his loqui cum applicatione generalium privilegiorum ad particulares circumstantias, ut saltem moveri nequeat suspicio de abusu vel contemptu; unde ad quædam tantummodo descendam quæ magis scitu necessaria videbuntur; cum iam etiam de hoc actum sit, dum in Tractatu de legibus sermo factus est de Privilegiis. Satis igitur erit in præsenti proposito breviter examinare originem ac naturam Privilegiorum quibus gaudent Regulares, mutuam eorumdem Privilegiorum inter Regulares communicationem, eorum cessationem, & tandem Oracula vivæ vocis, ac exemptionem ab Ordinario.

§. I.

§. I.

De origine ac natura privilegiorum Regularium.

Antiquitus Monachi seu Regulares, non secus ac saeculares, subiecti erant Episcopis & Parochis, a quibus Sacramenta recipiebant, decimas Ecclesiis solvebant, ac simul cum saecularibus ad Ecclesiam conveniebant, ubi tamen his locus honoratior, idest saecularibus seu laicis superior concedebatur. Verum cum ab aliquibus Episcopis non leves paterentur molestias & gravamina in exactione Cathedratici, in electionibus suorum Superiorum, aliisve, ut constat ex cap. *Nimis iniqua, nimis prava de excessib. Praelator.* & alibi, aliqui ex Episcopis ipsis Dei gloriae zelatores, modo uni, modo alii, qui etiam aliqua fundarunt aut dotarunt Monasteria, cedendo iuri suo coeperunt eximere Monachos ab Episcoporum subiectione, ut eos ab eorumdem molestiis subducerent. Privilegiis ac exemptionibus motu proprio indultis Monachis ab Episcopis, accessere privilegiorum, exemptionumque concessiones summorum Pontificum, qui aliquando, rogantibus ipsis fundatoribus vel Principibus, tum ob eorumdem Pontificum devotam ac paternam propensionem erga Ordines Monasticos, quos tantis virtutibus florere in Ecclesia videbant, identidem gratiis ac donis eosdem Ordines cumularunt; & ut melius eorum tranquillitati consulerent, sub immediata Apostolica protectione hosce receperunt, eos ab Ordinariorum potestate eximendo. De hoc saepe mentionem facit S. Gregorius Magnus, qui expertus est pondus & nocumentum subiectionis Ordinariis illorum temporum, & de illis loquitur lib. 1. epist. 12. ad Ioannem Episcopum Urbis veteris, & refertur can. Agapitus 16. q. 1. & lib. 4. epist. 18. ad Maximianum Episcopum Ravennatem. Et Baronius an. 592. refert, quod gravamina, quae Monachi patiebantur ab Episcopis, moverunt Pontifices ad illis concedenda privilegia & exemptiones; immo teste Thomassino haec fuit etiam ratio, quare saepe Principes quoque & Monasteriorum fundatores pluries impetrarunt ut essent immediati ab Apostolica Sede. Gravamina porro a quibus S. Gregorius Magnus explicite exemit Monachales Ordines, sex recensentur. Primo nempe exemit Monasteria eorumque redditus ab omni solutione facienda tam Laicis quam Episcopis 2. Eis dat facultatem eligendi suum Abbatem vel ex eodem Monasterio vel ex alio 3. Quod invito Abbate nullus Monachus promoveatur ad Ordines. 4. Exemptionem dedit redditum, rerumque Monasterii ab administratione & cura Episcopi, & in caussis civilibus liberationem ab eius iurisdictione. 5. Exemptionem coenobiorum; ut in illis nequeat Episcopus Missas celebrare solemnes, neque ibi habere potestatem imperandi, neque aliquam minimam vel levem ordinationem habendi, quatenus Monachi maneant semper sub potestate Abbatis. 6. Quod non possit Episcopus absque Abbatis licentia uti aliquo Monacho, eum detinendo in aliqua Ecclesia, aut eum promovendo ad aliquem honorem. Privilegiis hisce a S. Gregorio Monachis concessis accessere postea alia, quae & Monachis aliisque novis Ordinibus, praecipue Mendicantibus summi Pontifices indulsere, quae cum tempore Concilii Trident. nimis essent exuberantia, moderata fuere, ac ad statum convenientiorem redacta, ut melius dignitati ac potestati Episcoporum consuleretur, quam non parum vulnerabant. Et hoc idem factum fuit postea per Summos Pontifices, si denuo a suis praecessoribus nimis fuissent extensa, praecipue si adversarentur sacris Canonibus seu iuri communi aut decretis Concilii Trid., ut factum fuit recenter a felicis recordationis Clemente XII. circa quaedam privilegia concessa Regularibus a suo praecessore Benedicto XIII. utpote quae tranquillitatem inter Episcopos & Regulares non parum turbarent, qui aliquam moderationem illis imposuit.

Regulares uti non possunt in foro conscientiae suis privilegiis, quae a Concilio Trid. fuerunt expresse revocata, ne quidem in locis ubi receptum non est Concilium. Est communis, & sententia contraria expresse damnata fuit ab Alexandro VII. die 18. Martii anno 1666. & est n. 36. *Regulares possunt in foro conscientiae uti privilegiis suis, quae sunt expresse revocata per Concilium Tridentinum*. Immo secundum Vivam ad dictam propositionem n. 11. & est communior, Regulares uti nequeunt in conscientia suis privilegiis etiam implicite revocatis a Concilio Trid., quod legem condendo in contrarium illa revocavit implicite, & in Bullis confirmatoriis privilegiorum quae praeter revocata a Concilio Regularibus remanserunt, addi solet clausula, *dummodo decretis Concilii Trid. non adversentur*.

Privilegium, ut iam vidimus in tractatu de Legibus, est *lex privata aliquod speciale beneficium concedens*. Hinc privilegium honestum

nestum esse debet & rationabile, nullo modo contrarium iuri naturali aut divino, contra quae iura nulla dari potest facultas ad agendum; unde vertitur solummodo circa ea quae a iure communi praecepta vel prohibita sunt, & cum haec vim habeant a voluntate Legislatoris, possunt quoque ex eius gratia non ligare personas, quibus legislator intendit beneficium conferre; sed iam de natura, diversitate, extensione privilegiorum, de caussa requisita ad legitimam eorum concessionem, eorumque clausulis satis dictum est in tractatu de Legibus, ubi de privilegiis.

Porro privilegia, quae non opponuntur iuri communi, sed sunt praeter vel ultra ius commune, nec cedunt in damnum tertii, cum sint mere gratiae & beneficia Principis, late sunt interpretanda; & est communis ex cap. *Cum olim 16. de verbor. significat.* & cap. *Odia 15. de Regulis iuris* in 6. ubi sic. *Odia restringi & favores convenit ampliari*. Privilegia vero quae sunt contraria, seu derogant iuri communi, & quae cedunt in damnum tertii, odiosa sunt, ac ideo stricte sunt interpretanda, ut minus noceant & incommodent, & est communis. Et ratio est clara quoad secundam partem, quia omnis recessus a iure, ex communi, censetur odiosus cap. *Is qui 1.* & cap. *Si quis 2. de filiis Presbyter.* in 6. & odia sunt restringenda ex cit. cap. *Odia 15. de Regulis iuris* in 6. & ex cap. *Quae a iure 28. de Regulis iuris* in 6. ubi sic habetur: *Quae a iure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda*. Quoad primam vero partem clare desumitur ex cap. *Super eo 15. de offic. delegati*, & cap. *Dudum 31. de Privileg.* iuxta Gloss. & DD. inde inferunt, Pontificem non intendere ullius iuri derogare, nisi forsan hoc expresserit. Ex hac communi doctrina colligit Palaus, privilegia, quae in perpetuum Religionibus conceduntur, late esse explicanda. Primo, quia favent Religioni, & sunt ex caussa pia; secundo, quia ob eorum perpetuitatem reputantur ac si inserta forent in corpore iuris. Sic Sanch. Bonac.

Quando privilegia sunt obscura, ut in quibusdam casibus qualificatis, in quibus non bene & clare constat de mente Legislatoris, recurrendum est ad interpretationem, ut mens concedentis investigetur, ex quo tota vis privilegii dependet. Interpretatio autem duplex est, alia authentica & iuridica, & haec haberi nequit nisi a concedente, cum eius sit actum interpretari, cuius est condere ut ex L. *Sacratiss.* cod. *de legib.*, alia doctrinalis, qua iuxta regulas iuris, valore verborum quibus privilegium conceptum & expressum est, & legitimo sensu investigato, extensioni & applicationi ad casus particulares via aperitur; & haec pertinet ad viros doctos. Quando autem in facti contingentia S. Sedes pro dubii interpretatione consuli nequit, consultis viris doctis iudicandum est in favorem Religionis, quia ita statuit Clemens IV. in favorem Ordinum Minorum, & Praedicatorum, & Alexander VI. Benedictinorum Kalend. Aprilis 1501. & sic Rodrig. Lezz. Portell. Semper tamen omni conatu curandum est, ut tollatur dubius, nec alias caeco modo & praecipitanter iudicandum est in favorem Regularium, sed re bene discussa.

§. II.

De communicatione Privilegiorum, quam habent Regulares inter se.

Privilegia respectu Regularium non solum ab ipsis acquiri possunt ex Principis concessione, aut consuetudine seu legitima praescriptione, sicut omnes alii communiter acquirunt, sed etiam communicatione. Communicatio vero seu communicare idem est ac commune facere & conferre alicui quod prius iam alteri fuerat concessum. Unde communicatio privilegiorum consistit in participatione, & concessione quadam privilegii, quod Superior postquam illud simpliciter concesserat, etiam ad alium extendit cap. *Cum de diversis 2. de Privilegiis* in 6.

Huiuscemodi privilegiorum amplissimam communicationem habent Ordines Regulares, praesertim Mendicantium, qui communicant privilegiis indultis aliis etiam Ordinibus non Mendicantibus. Sic Portell. Donat. qui cum aliis Doctoribus communiter docent dari talem privilegiorum communicationem, ut quod uni expresse est concessum, cuilibet communicatum intelligatur, & fundamentum ita sentiendi desumunt ex variis Summorum Pontificum Constitutionibus, ex quibus clare hoc evincitur, & signanter Sixti IV. Alexandri VI. Iulii II. Leonis X. Clementis VII. Pauli IV. Pii IV. S. Pii V. Gregorii XIII. Sixti V. Clementis VIII. aliorumque, & clarissime inter alios hoc exposuit Iulius II. qui occasione litis ortae Minores inter & Praedicatores circa privilegiorum communicationem declaravit apertissime, uni Ordini concessa communicari alteri Ordini; & Sixtus IV. adducit con-

convenientiam huius communicationis; ait enim Pontifex: *Conveniebat, ut quos par labor & paria merita coniungunt, paria coniungerent privilegia & favores*. Hæc autem communicatio nedum extenditur inter Mendicantes, sed etiam ad non Mendicantes, ita ut utraque Religionum conditio communicet in omnibus aliorum privilegiis, in iis tamen, quæ propriis cuiusque Ordinis Institutis seu Constitutionibus ac Regulis non adversantur; quia, ut bene advertit Donatus q. 11. in generali communicatione privilegiorum apponi solet hæc clausula *dummodo eorum statutis & Regulari observantiæ non sint contraria*. Et licet talis clausula non semper apponatur, semper tamen intelligitur, quia Papa concedendo sua privilegia intendit suis favoribus Religiosa corda ad maiorem fervorem inducere, & firmare Regularem disciplinam, non eam relaxare & destruere. Salvis igitur statutis & Regulari observantia, quæ conceduntur Generali, Provinciali, eorum Vicario, Lectoribus & Fratribus etiam privatis unius Ordinis, censentur concessa huiuscemodi Superioribus & Officialibus ac Religiosis aliis alterius Ordinis.

Privilegia odiosa & pœnalia non communicantur, & est communis Doctorum ex can. *Sane de Privileg.* ubi dicitur *privilegia in odiosis & pœnalibus esse restringenda* iuxta regulam iuris in 6 *Favores sunt ampliandi, & odia restringenda*. Præterquamquod privilegium pœnale est potius lex & statutum quam privilegium. Statuta autem, & leges particulares pro bono regimine unius Ordinis, non communicantur alteri Ordini.

Quæri hic solet circa particularia privilegia concessa uni Personæ, Ecclesiæ, vel Monasterio, num in his communicare possint non solum Monasteria omnia eiusdem Ordinis, sed etiam alii Ordines; & circa hoc distinguunt DD. nempe si privilegium concedatur alicui Monasterio intuitu Religionis, tunc communicant tum alia Monasteria eiusdem Ordinis, tum alii Ordines. Si vero concessum sit intuitu alicuius particularis rationis, puta Ecclesiæ ob frequentem concursum, ob magnam populi devotionem &c. privilegium tunc est omnino incommunicabile. In tali enim casu Pontifex intendit favere illi tantum particulari Personæ, Ecclesiæ, vel Monasterio: experientia etiam constat, quod privilegia concessa uni altari eiusdem Ecclesiæ, non extenduntur ad omnia altaria eiusdem Ecclesiæ; privilegium concessum uni Confessario cuiusdam Ordinis, non extenditur ad omnes Confessarios eiusdem Ordinis. Hinc Donatus cum aliis improbat eos, qui privilegia uni loco concessa facillime ad alia Monasteria aliosque Ordines extendunt, quia (ait ipse) hæc amplissima extensio a loco ad locum fieri nequit; quia primo in concessione generali non veniunt ea, quæ per speciales Constitutiones sunt provisa L. *do lo* §. *de verbor. obligat.* & clarius cap. *si propter de rescriptis* in 6. ubi dicitur, privilegium generale non operari circa ea, in quibus Ecclesia speciales habet Constitutiones & statuta, & in cap. *Cum Capella de Privileg.* in 6. *quod concessum est uni Ecclesiæ vel Provinciæ seu loco, nequit trahi ad aliam Ecclesiam, Provinciam seu locum* iuxta regulam iuris in 6. *In generali concessione non veniunt ea, quæ quis interrogatus verosimiliter non esset concessurus in specie*. Hinc non veniunt insolita, extraordinaria, quæ raro conceduntur; hæc enim nunquam intelliguntur concessa, nisi in specie & nominatim exprimantur. Hinc solent dicere Iuristæ, qui plures citantur a Donato, *Privilegia* habere determinatum territorium & provinciam, neque transire de persona in personam, de loco ad locum. Igitur per amplissimas communicationis clausulas, quibus munita sunt Privilegia Regularium, solum intelliguntur extendi Privilegia Ordinis, aut Magistris concessa, Lectoribus, aut Prædicatoribus, aut in alterutro Iubilatis, aut Superioribus; uno verbo, quæ conceduntur Ordini intuitu Religionis, non ratione alicuius specialis circumstantiæ loci vel personæ, ut antea dicebam.

§. III.

De cessatione Privilegii.

Pluribus rationibus ac modis cessare possunt Privilegia. 1. Per non usum, quod tamen non contingeret si usus omitteretur a paucis indoctis & scrupulosis, qui non audent illis uti, ut notat Donatus; sed hoc fieri debet per totam Religionem, & tunc per non usum Privilegium deperditur, ac ideo cessat; & ita sentiunt etiam alii DD. communiter; quia per non usum vel saltem tacite renunciatur privilegio, vel privilegium legitime præscribitur. 2. Cessat privilegium cessante tempore, pro quo fuit concessum, cum talis sit voluntas concedentis, ut ultra non extendatur. Item si expiret conditio sub qua privilegium datur; quia voluntas concedentis alligavit privilegium

gium conditioni. 3. Cessat privilegium cessante caussa finali. Advertunt hic DD. quod si caussa finalis omnino cesset antequam Privilegium integre sit concessum, concessio est nulla, quia cessat intentio concedentis, quæ est concedere privilegium ad illum finem: Ex opposito vero si caussa finalis & vera adsit, quando concessio privilegii perficitur, sive hoc fiat unica, sive pluribus actionibus, licet postea cesset caussa finalis, non cessat seu non perit privilegium. Sic dispensatus in voto, ab irregularitate, ab impedimento Matrimonii, tametsi cesset caussa finalis talium dispensationum, dispensatio nihilominus perseverat. Cæterum quidquid aliqui in contrarium dicant, docet Sanchez ut probabilius tenendum, quod cessante totaliter caussa finali, privilegium quoque cessat. Unde privilegiatus ratione infirmitatis, ut coram se etiam die Paschatis celebrare faciat in Oratorio privato, si convalescat, privilegium seu gratia expirat, eiusque usus est nedum illicitus, sed etiam invalidus. Redeunte tamen caussa reviviscit privilegium, cum respectu talis finis suspendatur potius in eiusdem finis cessatione, quam cesset. Sic Sanchez, quod probat ex variis iuribus canonicis & civilibus, idest ex can. *Generaliter* 16. q. 1. ex cap. *Tua de Clerico non residente*, & alibi. Nam huiusmodi privilegia habent tractum successivum & divisibilem. Quoad alios modos vero cessandi, puta per revocationem, renunciationem, abusum, vel per mortem concedentis, &c. iam satis actum est locis antea cit. de legibus, & circa hæc videri possunt etiam Rotarius, Donatus, Passerinus, Lezzana & alii.

§ IV.

De vivæ vocis Oraculis.

Inter privilegia ea recensentur quæ dicuntur vivæ vocis Oracula, quæ non aliud sunt nisi Gratiæ seu favorabiles concessiones, quas elargiri solet supremus Princeps, ut in Ecclesia Summus Pontifex sola voce, seu oretenus sine ullo scripto. Sic communiter. Oracula vero alia sunt authentica, alia non. Oracula authentica illa sunt, quæ ne memoria pereant, ac ut etiam in foro externo probari, & in praxi reduci queant, in scripturam rediguntur, & testimonio authentico ab iis quibus ex officio incumbit, fide digna redduntur, ut in Extravag. Iulii II. & in Regula Cancellariæ, & ideo fit, ut Oracula non possint probari nisi per duos testes idoneos, aut per scripturam authenticam, aut per testimonium alicuius Cardinalis, ut voluit Gregorius XV. sua Constitut. 27. quæ incipit *Romanus Pontifex*. Oracula autem non authentica illa sunt, quæ ex neglectu impetrantium, vel alia de caussa in scripturam redacta non sunt. Hinc ut oracula vivæ vocis authentica a non authenticis secernantur, in collectionibus oraculorum vivæ vocis distincto & diverso signo notari solent, ut teste P Ferrar. in sua Biblioth. habetur in compendio privilegiorum Fratrum Minorum, ubi Oracula vivæ vocis authentica signantur O magno, & non authentica o parvo. Pro foro interno privilegia & gratiæ concessæ vivæ vocis Oraculo, sive sint authentica, sive non, dummodo non sint revocata, quoad substantiam sunt eiusdem valoris, ac privilegia in scriptis concessa, iuxta communem, ut in cap. *Institution.* 7. causs. 25. q. 2.

Quia, ut notat Donatus, non sine fraude & dolo multa circumferebantur oracula vivæ vocis, Sixtus IV. in Extravag. *Etsi Dominus gregis de sent. excommun.* revocavit omnes huiusmodi gratias a se concessas; idemque præstitit Gregorius XV. in cit. Constitut. quoad gratias concessas vivæ vocis oraculo tam a se, quam a suis præcessoribus, iis exceptis quæ essent authenticæ, & manu alicuius Cardinalis subscriptæ, vel ad instantiam Regum concessæ. Urbanus tandem VIII. die 20. Decembr. ann. 1631. Constitut. quæ incipit *Alias felicis recordationis*, omnia vivæ vocis oraculo privilegia etiam ad instantiam supremorum Principum indulta, & manu etiam Cardinalium subscripta revocavit, & iussit hanc suam revocationem omnibus intimari, etiam Prælatis Societatis Iesu. Idem Urbanus VIII. die 11. Aprilis ann. 1636. declaravit, Constitutiones revocatorias privilegiorum vivæ vocis oraculo tam suam, quam Gregorii XV. non comprehendere ministros neque Officiales Sanctitatis, quibus ratione munerum suorum, antea fides haberi solebat. Hos autem Officiales putat Rotarius esse Cardinalem Protectorem, per quem plerumque voluntas Pontificis indicatur Religioni protectæ; Præfectos Congregationum Disciplinæ & Episcoporum ac Regularium; cum hi de commissione Pontificis exerceant munera in ordine ad Regulares; item Secretarios earumdem Congregationum, per quos solet mens summi Pontificis in ordine ad disciplinam ad Re-

gu-

gulares deferri. Post igitur revocationem huiuscemodi privilegiorum per Urbanum VIII. non alia illorum privilegiorum vigent, nisi ea quæ sunt iuxta dicti Urbani tenorem.

Quia in Constitutione Gregorii XV. excipiuntur oracula, quæ sortita sint suum effectum; hinc cum quædam oracula non sortita sint suum effectum, eo quod habeant tractum successivum, cui in dies correspondet effectus, hæc oracula non sunt revocata, ut declaravit sacra Congregatio, testibus Donato & Lezzana. Unde infert Donatus, non esse revocata oracula, quæ concedunt plura Magistris, Vicariis, Procuratoribus Generalium pro regimine Ordinum, & ea etiam quæ respiciunt Magistros Theologiæ, Baccalaureos & similes, neque indigent revalidari, ut sæpe decisum fuit a sacra Congregatione, nec nocet revocatio Urbani VIII. quia quoad hoc non expressit se intendere revocare concessum per dictam Constitutionem Gregorii XV. & cum odia non sint dilatanda, non censentur ista oracula revocata.

Item revocata non sunt Oracula Indulgentiarum concessarum, utpote quæ sint gratiæ in favorem animarum, quæ in generali revocatione non intelliguntur comprehensæ, nisi de illis fiat expressa mentio, iuxta Navarr. Donat. cum aliis, qui sustinet hic n. 7. & 8. per dictas Constitutiones Gregorii & Urbani non revocari facultates absolvendi a censuris & aliis pœnis, & commutandi vota, vel dispensandi super male ablatis & incertis, prout respondit Datarius teste Donato n. 8. cum hac restrictione, *dummodo Oraculo processerint* iuxta formam Constitut. Urbani VIII. & hoc probat Donatus ex praxi Romanæ Curiæ, dum Pontifices initio sui Pontificatus revocant quidem gratias omnes, indultaque a suis prædecessoribus concessa ad rem beneficiariam spectantia, non tamen revocatæ intelliguntur Indulgentiæ, aliæque spirituales gratiæ favore animæ concessæ, ut recitatio Officii Corporis Christi die Iovis, privilegium quo gaudent aliqui visitandi altare SS. Sacramenti &c. & non tantum quia hæ sunt gratiæ spirituales, sed quia sunt omnino favorabiles sine præiudicio tertii.

Similiter non revocata censentur oracula, quæ pro bono regimine Ordinis seu conservatione Regularis disciplinæ facultatem aliquam contra subditos Prælatis concedunt, si illis discrete & moderate utantur, ut notat Donatus ex variis Declarationibus sacræ Congregationis.

Privilegia concessa per Bullas uni Ordini, ac vivæ vocis Oraculo Religioni novissimæ communicata, revocata non censentur cum aliis Oraculis; quia revera illa privilegia indulta sunt per Bullam, & non sunt vocis oracula, sed solum extensio per viam communicationis, non oraculum; idcirco hæc extensio est modus adveniens Privilegio bullato; quare cum modus rei non variet rem, neque hic modus extendendi facit Privilegium Bullatum esse Oraculum.

Num vero privilegia prius per oracula concessa, si reperiantur etiam per Bullas tradita, revocata censeantur per Urbanum VIII. videndum, an quando per Summum Pontificem Religioni per suam Bullam conceditur aliquod privilegium, quod eidem Religioni per præcessorem Pontificem indultum fuerat vivæ vocis Oraculo, in Bulla facta fuit mentio oraculi; tunc enim certum est, privilegium esse revocatum, quia confirmatio privilegii non mutat naturam privilegii, ac proinde cum primum in suo esse fuerit per Oraculum, ex Bulla confirmativa non transit ad esse Bullatum: Si vero nulla mentio Oraculi facta sit in Bulla, non est revocatum revocatione Oraculorum, cum per accidens sit quod præcesserit per oraculum, cum cæteroquin vere & per se sit privilegium Bullatum concessum sine ulla relatione & respectu ad oraculum.

§. V.

De exemptione Regularium ab Ordinarii iurisdictione.

Exemptionis vox derivat a verbo *eximo*, idemque significat ac liberatio; idcirco exemptio Regularium ab Episcoporum iurisdictione est eorumdem liberatio a subiectione ad Ordinarium, quæ, ut antea diximus, ortum habuit a D. Gregorio Magno. Dixi *ad Ordinarium*, sub cuius nomine veniunt Metropolitæ, Episcopi, omnesque alii inferiores Prælati Diœcesim seu Territorium habentes, ubi iurisdictionem Episcopalem exercent. Non veniunt tamen Legati aut delegati a Papa, si ipsis plena ac universalis iurisdictio concessa sit respectu etiam Regularium, uti fieri solet cum Nuntiis, qui a Pontifice mittuntur ad Principes, ut notat Lezzana. Subduntur pariter Regulares sacris Congregationibus Romanæ Curiæ pro Regularium negotiis, aliisque caussis; item Auditori Papæ, Rotæ, Cameræ, Legatis a latere. Ita Sylvest. Passerin. & alii. Exemptio secundum DD. triplex est, personalis

nalis scilicet, localis, & mixta. Personalis ea est, quæ affixa est personæ, eamque comitatur; idcirco ubicumque exemptus personaliter delinquat, conveniri nequit, nec iudicari ab Ordinario. Sic Fagnan. Barbos. c. *Tuarum de privileg.* in 6. Localis, quæ non afficit personam immediate & directe, sed illam afficit ratione loci privilegiati & exempti, ita ut si delinquat extra locum exemptum, subiacet foro seu iudicio Ordinarii c. *Volentes de Privileg.* in 6. Fagnan. loc. cit. Exemptio mixta utramque complectitur, localem scilicet & personalem. Contra huiuscemodi exemptos, etiamsi delinquant extra locum exemptum, procedere nequit Ordinarius. Sic Sylvest. Covarruv. Passerin. & alii.

Huiuscemodi exemptiones gratiosæ Regularibus concessæ fuere a Summis Pontificibus, ut, sicuti antea notatum est, eos subtraherent gravaminibus, quibus ab Episcopis afficiebantur, ac ita eorumdem Regularium quieti consulerent. Et inter Pontifices, qui Regulares maioribus hisce gratiis prosecuti sint, recenset Donatus Nicolaum V. Leonem X. Gregorium VIII. Martinum V. Clementem VIII. Paulum V. Urbanum VIII. His exemptionibus renuntiare non possunt Regulares iuxta Barbosam, Navar. Donat. quia cum Regulares per exemptionem constituti sint immediate sub potestate Pontificis, qui idcirco est immediatus supremus Regularium Superior, sicut nequit Diœcesanus renuntiare in præiudicium eius cui competit iurisdictio, ita nec Regulares nequidem capitulariter congregati sine licentia S. Sedis, quæ in his habet ius quæsitum, renuntiare possunt privilegio in ipsius S. Sedis præiudicium; & sic decisum fuit a sacra Congregatione in Ulyssiponen. Monasterio die 29. Novemb. 1625.

Advertendum tamen, beneficium seu privilegium exemptionis ab Ordinario parum favere scandalose delinquenti extra Claustra, licet moretur in Claustro, & multo magis si maneat extra Claustrum: pro utroque enim casu providit Concilium Trid. sess. 25. cap. 14. *de Regul.* ut possit per Episcopum puniri; quando tamen, notat Donatus hic q. 47. quatuor concurrant conditiones, 1. nempe ut delictum commissum sit extra Claustra. 2. Ut sit notorium. 3. Ut sit scandalosum. 4. quod Episcopus instet ut Prælatus puniat, & Prælatus Regularis punire negligat; quæ omnia copulative requiruntur, ut si una deficiat, nequeat Episcopus se intromittere. Hasce conditiones fuse exponit hic Rotarius simul cum Constitutione Clementis VIII. quæ incipit *Suscepti muneris ratio* & est 39. in qua ad tollendum omne subterfugium contra decretum Tridentini statuit, si Superior negligens punire delinquentem hunc ad effugiendam Episcopi pœnam alio trasmittat, instante Episcopo teneri eum restituere in loco ubi deliquerat; & si hoc facere prætermiserit, statuit ut Ordinarius loci ad quem transmiserit, ad instantiam Episcopi in cuius Diœcesi deliquit, tamquam delegatus Sedis Apostolicæ prædictum decretum Concilii omnino exequi possit, idest possit & debeat Regularem reum severe punire.

Episcopus nequit retinere hunc delinquentem in suis carceribus, donec formet processum contra illum, ut simul cum processu suis Superioribus puniendum tradat, sed statim illum remittere debet ad suum Superiorem, etiam hoc non instante. Sic enim declaravit sacra Congregatio teste Barbosa in dictum cap. 14. sess. 25. Tridentini; & si Episcopus remittere differat, & in carceribus vexet delinquentem petentem remitti, incidit in excommunicationem, ut ex Gloss. in Clement. *frequens verba* cap. *de excess. Prælator.*

Si autem delinquens sit Prior, & Prælatus Regularis, Episcopi auctoritas super hunc non extenditur, ut incarcerare possit, ac in carceribus detinere; ut Donatus cum aliis; quia cum simus in odiosis, iurisdictio Episcopi extendi nequit super exemptos ad casus non expressos. Nomine enim Religiosi non venit hic Superior, ut subiaceat iurisdictioni Episcopi sicut præscribitur a Tridentino, sicut Monachi nomine non venit Abbas. Unde si ad cautelam eumdem incarceraret, teneretur Episcopus statim de hoc certiorem facere Provincialem per litteras, etiam si abesset, narrando factum, & instando ut rescribat cui consignari velit, vel potius secundum Rotarium, admonito per literas Provinciali, reus consignandus est debitis cautelis Religioso Monasterii, qui iuxta Regulas Instituti succedit Priori, seu vices gerenti Superioris in eius absentia. Quoad Cætera circa hoc, & circa Religiosos delinquentes, dum manent extra Claustra, quoad ius Episcopi eos puniendi, vide Rotarium, Donatum, qui exacte super hoc negotio & fuse agunt conciliando Doctorum sententias, qui diversimode in hisce casibus resolvunt; sicut etiam circa censuras, num, & quando Episcopi in Regu-

lares

lares eas ferre possint, quæ cum non ita facile occurrant, brevitatis gratia prætermittere censui, remittendo ad citatos Auctores, eo vel maxime, quod in varietate opinionum difficillimum est rem breviter, ut præsens fert institutum, pertractare.

CAPUT VI.

De Ritu seu ordine iudiciali apud Regulares.

CUm in proposito habuerim de Regularium negotio pertractare, statui omnia quæ ad ipsos pertinent, breviter quidem attingere: hinc ne a proposito instituto recedam, operæ pretium est, de ordine quoque a Regularibus tenendo in suis iudiciis aliquid dicere, ut hic quoque habeatur aliqua saltem adumbratio, ac veluti vestigium, unde aliquantulum percipi queat qua via incedendum sit in tali negotio tam salebroso ob tot tantaque requisita quæ secundum Doctores concurrere debent, ut meliori modo quo fieri possit iuxta æquitatis regulas, idest sine alterius iniuria, res tanti momenti agatur. Hic non est mihi animus, ut completam huius materiæ seriem exhibeam, quod nimis esset perdifficile, sed ea tantummodo quæ necessaria sunt ut ordo servetur, quem in huiuscemodi iudiciis, ne extra semitas æquitatis exeatur, iura omnia exquirunt: ac proinde licet deceat in huiuscemodi iudiciis, quæ inter personas ob conditionem status venerabiles efformantur, forensem rumorem caveri, breviori via procedendo; a iuris tamen ordine recedere nefas est. Quare breviter hic agere censui 1. de modo quo debet Tribunal Regularium procedere de plano sola veritate facti inspecta; 2. de via accusationis; 3. de via inquisitionis ex officio; 4. de Iudice Regularium; 5. de probatione per testes; 6. de reo examinando, & complendo processu, datis defensionibus, per sententiam definitivam.

§. I.

De ordine procedendi de plano in Tribunali Regularium, sola rei veritate perspecta, & de substantialibus iudicii, quæ servanda sunt.

Regularibus Prælatis ad decorem servandum concessum est ex privilegio in caussis nedum civilibus, sed in criminalibus quoque *procedere simpliciter de plano sine strepitu & figura iudicii*. Privilegium huiusmodi teste Passerino indultum habetur a Bonifacio VIII. in sua Constitutione, quæ incipit *Ad augmentum*, in quo concedit Pontifex, ut Iudices Regulares *rimulis & apicibus iuris postpositis libere procedere valeant secundum consuetudines approbatas*. Privilegium hoc, ait Rodriquez, concessum fuit a Bonifacio VIII. Minoribus, a Leone X. teste Cardinali de Lugo Camaldulensibus, & Lezzana part. 1. cap. 27. n. 1. & 28. adducit plura alia huiusce generis privilegia concessa aliis Ordinibus, de quibus per communicationem privilegiorum alii Ordines, præcipue Mendicantes, participant. Immo aliqui volunt hoc Regularibus de iure communi competere, scilicet ex cap. *Qualiter & quando*, & præcipue ex cap. *Olim de accusat.* in quo ratio redditur de tali agendi modo: *Olim in negotio de plano absque iudiciorum strepitu præcedente*, idest sine tot iuris solemnitatibus, *cum talibus minime in huiusmodi deceat servos Dei involvi*. Quare Regulares servare non tenentur in eorum iudiciis nisi solemnitates, quæ sunt de iure divino, naturali, & gentium, necnon quæ a propriis Regulis seu Constitutionibus adduntur, minime vero non substantialia; quidquid in contrarium dicant plures DD. Canonistæ. Et hoc comprobat tenor Privilegii concessi a Gregorio XIII. Congregationi Monachorum S. Iustinæ sua Constitutione 205. in qua sic habetur: *Quandocumque contra Monachos iudicium ex quavis caussa institui contigerit, summarie, simpliciter, & de plano, ac sola veritate inspecta hoc fiat*. Tenentur igitur Iudices Regulares servare in suis iudiciis iuris ordinem, iuris scilicet substantialia, sine quibus præcipitanter & imprudenter ea fieri contingeret. Et si non servent ea, quæ a propriis statutis præscribuntur cum decreto irritante, iudicium erit nullum. Reliquæ vero solemnitates a iure civili vel canonico inductæ, non necessariæ ad inquirendam delicti veritatem, cum suis circumstantiis, sed ad ornatum & maiestatem iudicii, ut trina citatio in scriptis, locus non privatus, contestatio litis cum solemnitate intimata &c., dicuntur a Doctoribus subtilitates, apices, rimæ iuris, & strepitus ac figura iudicii, & ad hæc Tribunal Regulare non tenetur, nec eorum defectus vitiat iudicium.

Inter ea quæ substantialia sunt iudicii etiam summarii recensentur accusatio, vel denunciatio, vel infamia delicti: Nemo enim

nim iudicandus est & foro subiiciendus, nisi sit vel accusatus, vel denunciatus de crimine, aut de eo infamatus cum sufficienti fundamento. Hinc contra unumquemque triplici via proceditur in criminalibus iuxta cap. *Qualiter & quando de accusat.* nimirum per accusationem, denunciationem, inquisitionem, quæ inquisitio innititur infamiæ, seu delicti notitiæ, vel delinquentis, quæ notitia talis esse debet, ut iudex prudenter moveatur ad inquirendam rei veritatem: quocirca non sufficiunt levia motiva, quæ suspicionem potius quam iudicium prudens fundare rationabiliter possunt. Alium modum adducit Passerinus, nempe per evidentiam facti, quod cadit sub sensu iudicis, vel habet per revelationem alterius. Si autem cadat sub sensu iudicis, reduci potest ad inquisitionem ex infamia & notitia delicti; sed tunc adhuc factum probandum est per testes; idcirco procedi potest per viam inquisitionis, & si cadat sub sensu revelantis, iudex nihilominus procedit per viam vel accusationis, vel denunciationis. In rigore tamen loquendo, notat Passerinus, duplicem tantum esse modum procedendi, nempe vel ad instantiam alicuius seu per accusationem, vel ex officio, idest per inquisitionem, cum modus procedendi per denunciationem reducatur ad accusationem vel ad inquisitionem; quia si denunciator instet apud iudicem pro publica condigna vindicta, tunc quoad substantiam denunciator idem est ac accusator. Si autem non instet pro pœna, sed hoc relinquit arbitrio iudicis, tunc iudex procedit ex officio per viam inquisitionis, ad quam sufficit quæcumque notitia vel per famam seu infamiam, aut denunciationem, quæ talis sit, ut eum prudenter movere possit ad magis se informandum, & ad veritatem inquirendam. Quocumque autem modo procedatur contra reum, est semper de substantia litis contestatio, quæ fit statuendo reum ante iudicem, eumque examinando tamquam principalem, & hoc est de iure divino, ut constat ex Genesi, ubi Deus, antequam damnaret Cain de crimine fratricidii, constituit & examinavit, dicens: *Quid fecisti?* Unde examen nunquam potest prætermitti, & hoc est præambulum & dispositio necessaria ad defensionem, quæ reo concedenda est, & solum prætermitti potest, quando reus est contumax, quia in tali casu ratione suæ contumaciæ, idest obstinatæ suæ inobedientiæ non comparendo dum iuridice est vocatus ante iudicem, habetur pro constituto, examinato & confesso. Sic Donatus.

Aliud substantiale requisitum est, ut non omittantur defensiones cap. *Susceptis* 1. *de caus. possess.* ubi sic: *Contra partem inauditam nihil recte in iudicio potest definiri.* Unde infert Donatus, quod si reus petat, Testes examinatos in priori processu iterum examinari, eo quod fuerint tantum examinati pro informatione iudicis, & reus speret secundum examen sibi profuturum, iudex tenetur illos denuo examinare, & praxis est citandi reum ad videndum iuramentum Testium; & hoc utpote de substantia iudicii, advertit Donatus, a iudice omitti non posse, ut ex Clement. *Sæpe contingit de verbor. significat.* verbo *citationem*, ubi statuitur, quod quando caussa summarie de plano sine strepitu & figura iudicii expedienda est, citatio non sit omittenda; & hoc intelligitur de omni citatione necessaria ad hoc ut in omnibus actibus reus dicatur auditus; unde infert Donatus, neque omitti posse citationem ad sententiam definitivam, quam pariter numerat inter substantialia, ne reus æstimetur gravatus utpote non auditus, & ne possit appellare, & de nullitate dicere.

Reo volenti se defendere danda est copia seu transumptum capitulorum, quæ contra ipsum ex dictis Testium resultant. Credunt tamen aliqui, quod cum iudicium Regularium sit privilegiatum, necesse non sit tradere rectam copiam actuum cum omnibus circumstantiis, ex quibus reus venire possit in cognitionem Testium, qui contra eum deposuerunt, & nomina eorum posse reo celari. Sic Suarez, Lezzana, Portellus, Lugo, & alii, qui putant, tradere acta, sicut etiam nomina testium & alias circumstantias, esse apices & rimas iuris, maxime cum res agatur inter domesticos & confratres, quæ notitia valde periculosa est, ut causset dissensiones & morales inimicitias. Donatus tamen & Passerinus volunt, quod in Religionibus, ubi non sit hoc statutum denegans dari reo nomina Testium, si petat, ea esse tradenda; cum publicatio nominum Testium non sit inducta tamquam solemnitas a iure positivo, ad quam Regulares non tenentur, sed sit requisita ex natura rei, ut reus possit se defendere etiam per viam exceptionis, adducendo inimicitiam, vel alia motiva, quæ vel tollere possunt, vel minuere fidem Testibus, & ut possit se defendere etiam per viam oppositionis, quæ destruat eorum dicta, puta

si Titius deponat de visu & ex certa scientia, & reus probet, testem tempore commissi delicti fuisse absentem. Idcirco notitia Testium multum prodesse potest Reo ad sui defensionem: quare etiam in Tribunali Regularium nomina Testium reo esse notificanda censent Megala, Ghislerius & alii. Advertit hic tamen Passerinus, quod, si ex manifestatione Testium timeatur aliquod periculum, nomina Testium tradantur seiuncta ab eorum dictis, ut ex cit. Clement. *Sæpe contingit*, ad quam sæpius recurrendum, & adducitur hic a Rotario, quam brevitatis gratia afferre prætermitto.

§. II.

De via accusationis.

Accusatio legitima quæ locum præbet iudici, ut processum formare valeat contra accusatum iuxta D. Thomam 2. 2. q. 68. art. 1. *est delatio rei de crimine commisso facta in scriptis coram iudice competente ad vindictam publicam, vel ad proprium interesse;* Addunt aliqui DD. quia in hac delatione intendere potest accusator reparationem proprii honoris læsi, vel alterius gravaminis iniuste illati ab accusato. Differt igitur accusatio a denunciatione Evangelica, quia hæc non intendit pœnam, sed præcise emendationem fratris; item a denunciatione iudiciali facta Prælato tamquam iudici, quia neque hæc petit punitionem Rei, sed hoc remittit arbitrio iudicis. Hinc denunciator non tenetur probare delictum, cum non instet pro pœna, quam relinquit arbitrio iudicis, ac proinde in iudicem refunditur totum onus probandi delictum. Ex opposito vero cum accusator instet pro pœna, tenetur etiam probare delictum; & si non probet, tenetur pœnæ talionis. Hanc tamen pœnam talionis, notat Passerinus nunc parum esse in usu, & loco accusationis successisse querelam, quæ in hoc distinguitur ab accusatione, quod non datur solemnis libellus, sicut datur in accusatione. Sic ex Farinac. & Claro. Fit tamen querela cum omni alio ritu, sicuti fit accusatio.

In duobus casibus docet Antonius a Spiritu sancto cum Rodrig. & aliis, Prælatum Regularem non debere recipere querelam: Primo nempe si denunciatus sit vir eminens vita & moribus, ac per plures annos in Religione probatus; tunc enim non ita facile accipiendæ sunt contra istiusmodi virum querelæ & denunciationes, cum iam constet non raro ex falso zelo & invidia moveri contra tales personas ad eorum depressionem, persecutiones, & querelas. 2. Si accusator sit malignantis naturæ sussurrator, Prælatus potest post acceptam accusationem illam reiicere, & contra reum non prosequi, si advertat illam esse in maius damnum Communitatis; præcipue si accusatio sit de iniuria facta alicui tertio; quia bonum publicum prævalere debet privato. Sic Passerin. cum Caiet. Soto, Sayro, aliisve cit. hic a Rotario. Providere tamen debet Prælatus, ut satisfiat personæ læsæ.

§. III.

De via inquisitionis ex officio.

Via inquisitionis in hoc differt a via accusationis, quod Prælatus agens per viam accusationis, denunciationis, aut querelæ, agit provocatus a parte instante: in via autem inquisitionis Prælatus, nemine provocante & instante, incipit ipse ex proprio officio & munere, ex quo ipsi incumbit quovis iusto modo providere ne delicta impunita remaneant. Advertunt hic DD. omnes, duplicem esse delictorum inquisitionem, quæ ex officio competit Prælato. Prima est inquisitio generalis, quæ fit in ordinariis visitationibus, quæ nedum iniunguntur a Constitutionibus Ordinum Regularium, verum etiam præcipiuntur a Concilio Trid. sess. 25. *de Regularib.* In hac inquisitione, quæ ordinatur ad conservationem & instaurationem Monasticæ disciplinæ, & Regularis, etiamsi nulla præcesserit infamia quod in Monasterio introducta sit laxitas, potest, immo debet Prælatus inquirere in generali, an leges Ordinis sint in viridi observantia; alias si nihil inquireret saltem in generali, inutilis esset ordinaria & annua visitatio. Notat hic Suarez, quod talis modus generaliter inquirendi tripliciter fieri potest: 1. in generali tam ex parte delictorum quam personarum, & hoc fit quando Prælatus interrogat vocatum ad sui præsentiam, an in hoc Monasterio observetur Regula, an sint aliqua crimina, an sciat aliquem commisisse aliquod crimen: Istæ interrogationes nulla præcedente infamia non sunt contra iustitiam, quia non sunt actus iudiciales, sed actus prudentis gubernationis; eo modo quo paterfamilias non facit iniuriam inquirendo, an domestici bene aut male se gerant. 2. Inquisitio potest esse specialis ex parte delicti & generalis ex parte personarum, ut si Prælatus

latus interroget, an scias quempiam in hac domo aliquid habere proprium, exire de nocte, &c. & etiam iste modus inquirendi est medium necessarium ad obtinendum finem visitationis, & nulli facit iniuriam, quia de nullo in particulari fit inquisitio. Advertit tamen hic citatus Suarezius, quod si delicta sint valde gravia, licet non quaeratur de ullo in particulari, fit gravis iniuria toti Communitati, & generari potest suspicio quod Praelatus vel malam opinionem illius Communitatis habeat ex inordinata passione contra Nationem aut locum, vel quod ad eius aures iam pervenerit rumor de delicto adeo gravi. Quare putat Suarez, inquisitionem specialem de delicto & generalem de delinquentibus non esse convenientem, quando nulla praecessit infamia, nisi sint defectus valde ordinarii, qui solent contingere, aut si prudenter timeatur maius periculum de aliquo crimine ratione loci & occasionum, quae magis obviae sunt in hoc, quam in alio Monasterio. 3. In inquisitione generali dari potest casus quod fiat specialis inquisitio tam de delicto quam de persona, puta an scias Petrum furatum fuisse, & de nocte exiisse. Haec interrogatio adeo specialis in visitatione generali, quae ad omnes dirigitur, nulla praecedente infamia, non est licita, quia fit iniuria personae, de qua magis quam de aliis inquiritur, & est expresse contra cap. *Qualiter & quando*, in quo Innocentius III. praescribit modum in visitationibus generalibus servandum, idest ne inquirant de criminibus occultis, cum ea excipiat: *Exceptis occultis criminibus*. Hinc asserit Navarrus cap. *Inter verba* coroll. 47. n. 179. peccare Praelatum interrogando specialiter circa delicta secreta, de quibus nulla habetur infamia; & ita docet D. Thom. 2. 2. q. 33. art. 7. ad 5. Dicit tamen ibidem Suarez, talem generalem inquisitionem legitimo modo factam aperire quandoque viam iudicio, ut praeambulum ad inquisitionem specialem, ut ostendit cum praxi Passerinus, nempe quod Iudici interroganti super statum generalem Monasterii revelatur delictum & delinquens in particulari, & aperitur via iudicio, ut possit inchoare processum, etiamsi alias delinquens non sit infamatus; & hoc universaliter observatur, ut ait Innocentius cap. *Bonae de elect.*, nam per talem manifestationem delicti in generali inquisitione delinquens iam incipit apud iudicem esse infamatus, & in tali casu infamia habetur loco accusatoris. Advertit hic tamen Passerinus, antequam iudex procedat contra delinquentem, debere melius se certiorare de veritate delicti.

Secundus modus procedendi competens Praelato ex officio, est per inquisitionem specialem ad construendum processum contra talem personam, & inquirendo in particulari an fecerit tale delictum. Prima regula generalis quam tradunt DD., & ut notat Suarezius, respicit Judices etiam Regulares, est, non posse Praelatum talem instituere inquisitionem, nisi supposita infamia talis personae, idest fama quod illa tale delictum comiserit. Sic expresse D. Thom. 2. 2. q. 33. art. 7. & Summistae ac Canonistae communiter in cap. *Qualiter 2. de accusat.* & alibi; & verba iuris excludentis alium modum inquirendi ac procedendi contra aliquem nisi ex accusatione, & infamia, ita sunt clara, ut interpretationem non admittant. Verum iuxta hodiernam praxim solemnitas infamiae ex consuetudine recessit a Tribunalibus tum Laicis tum Ecclesiasticis, ita ut statim ac Iudici constat de delicto per inquisitionem generalem, vel ex gravibus indiciis, facultatem habet inquirendi delinquentem, nullo habito respectu ad infamiam delinquentis, & praecipue apud Regulares solemnitas infamiae non est de substantialibus iuris, quae sola a Regularibus iudicibus sunt observanda. Unde licet aliquis non laboret infamia, dummodo ipsis constet ex generali inquisitione de delicto, ex officio procedere possunt; eo vel maxime quod, ut advertit Fagnanus, Regulares vi suorum privilegiorum possunt procedere nedum summarie, sed etiam summarissime, sola facti veritate inspecta. Et equidem si etiam in Tribunali Regularium tot essent servandae solemnitates, res nimis in longum protraheretur, cum periculo quod reus deterior fieret, & non sine gravi Regularis disciplinae detrimento, ac ideo & communi damno. Non sunt tamen sufficientia indicia, ut iudex Regularis procedat ad specialem inquisitionem de delicto supra aliquam particularem personam, litterae anonymae, quae communiter *caecae* dicuntur, eo quia sint incerti auctoris & sine subscriptione: ita ut si super hoc solo indicio procederet Praelatus ad specialem inquisitionem, docet Donatus quod peccaret mortaliter, quinimmo puniendus esset, & processus lacerandus. Sufficiunt tamen ad generaliter inquirendum, quod etiam sine istis litteris semper fieri potest.

§. IV.

De iudice Regularium.

Iudex Regularium intra Claustra, cuius officio aut personæ commissa est cognitio caussarum, est Generalis in toto Ordine, Provincialis in tota sua Provincia, Superior localis in suo Monasterio. Isti vocantur iudices ordinarii, qui sine alia superaddita commissione, quoties opus fuerit, procedunt. Iudex enim ordinarius secundum DD. est ille, qui dignitatem habet aut officium, cui a iure vel consuetudine seu privilegio annexa est iurisdictio in foro externo; ita quod suo iure iudicandi potestatem habet ex nativo, non ex dativo nomine. Sic Passerinus q. 2. art. 2. n. 1. Alii autem sunt iudices delegati, qui non ex proprio officio, sed ex commissione ipsis data caussas cognoscunt ex cap. *Iure*, & cap. *Cum olim de offic. delegati*. Quare delegatus extendere nequit suam auctoritatem nisi ad caussas sibi commissas, ac ad omnia incidentia accessoria, dependentia, emergentia & annexa, sine quibus commode caussam expressam in delegatione expedire nequit. Et si ultra commissionem se extendat, acta per ipsum facta sunt nulla, utpote habita per eum, qui caret iurisdictione. Porro alius est delagatus a Principe, & in Religionibus a Generali, qui habet supremam auctoritatem; & iste habet auctoritatem subdelegandi; alius est delegatus a iudice inferiori, & iste non potest subdelegare, nisi ad ministerium circa aliquem articulum caussæ principalis, si hoc non requirat iurisdictionem, nec industriam personæ secundum Sanchez. Porro alius est iudex delegatus ad universalitatem caussarum, cum hic ob amplitudinem auctoritatis æquiparetur Ordinario, & potest subdelegare. Alius est delegatus ad particularem, ad unicam scilicet vel aliquas caussas tantum expressas; & iste non potest subdelegare: de hoc enim intelligitur axioma, quod *delegatus non potest subdelegare*. Delegati iurisdictio cessat per mortem naturalem vel etiam civilem delegantis si res sit integra, re non integra non cessat, quod tamen universaliter non est verum, ut patet in Vicariis Generalibus, quorum iurisdictio mortuo Episcopo prorsus cessat.

Quamvis communiter loquendo ex iure tam civili quam canonico, & secundum aliquos etiam naturali concessum sit reo quandoque recusare non solum iudicem delegatum, sed etiam sui ipsius ordinarii iudicium declinare, quando rationabiliter dubitet iudicem non servaturum cum ipso leges iustitiæ, habeatque in promptu rationes ad hoc probandum: Regularibus tamen, quibus non ita facile conceditur appellatio, ita nec conceditur recusatio sui iudicis ordinarii, præcipue si adsit statutum Capituli Generalis hoc vetans, & nunquam sane in casibus non gravis momenti, etiam ubi & appellatio & iudicis recusatio ex nullo statuto interdicitur, ut Pasqualigus, Rotarius; & facienda est modo debito & sacris Canonibus conformi. Sic Passerin. Rotar.

Iudex sive ordinarius, sive delegatus, ad cuius Tribunal delatum fuit aliquod delictum, sive per accusationem, sive per denunciationem, sive per infamiam seu famam, antequam per inquisitionem specialem, sive ex officio, sive ad instantiam partis contra determinatam personam procedat, prius probare tenetur delictum fuisse commissum, & non solum probare tenetur corpus delicti quoad substantiam, verum etiam quantum fieri potest, quoad circumstantias saltem graviores, inquit Farinac. in *praxi* q. 2. n. 4. cum ex circumstantiis ut plurimum resultent qualitates delicti gravis, atrocis, levis, quibus pœna debet correspondere. Corpus autem delicti est totum illud complexum materiæ, formæ, actionis, circumstantiarum facti contra legem commissi. Delicta vero alia sunt facti permanentis, quæ relinquunt post se signa sensibilia, per quæ probari potest esse patrata, ut homicidium, stuprum, percussio cum ense, baculo, &c. si relinquant livorem aut cicatricem, furtum cum fractura: alia facti transeuntis, & sunt ea, quæ non relinquunt post se sensibile vestigium ex quo probari possit fuisse commissa, cuiusmodi sunt iniuriæ, minæ, furtum sine fractura, percussio sine cicatrice aut livore. Corpus delicti permanentis probatur a iudice, cum ipse propriis oculis vel per Cancellarium visitat cum testibus cadaver, vulnus, incendium, fracturam &c. & mandat Notario scribere visum & repertum esse tale delictum. Corpus vero delicti transeuntis, cum non habeat vestigium sensibile, constare debet per indicia, coniecturas, aliasque probationes, ex quibus vere constet delictum fuisse commissum.

Ad reum iuridice constituendum seu interrogandum, seu ad contestandam litem, hæc omnia enim idem significant; necesse est iuxta communem ut præcedant indicia; & si secus fiat, iudex peccat mortaliter. Sufficiunt tamen indicia, quæ faciunt semi-

plenam probationem, ut D. Thom. 2. 2. q. 69. art. 2. Semiplena autem probatio importat, quod delictum sit solum semiplene probatum, quod fit per attestationem unius testis omni exceptione maioris. Indicia ad hoc ut semiplene probent, debent esse taliter gravia, ut in mente iudicis generent certitudinem, quam generaret unicus testis idoneus. Præsumptiones neque semiplene probant: præsumptio enim apud Farinac. q. 36. n. 67. est *conceptus mentis caussatus ab aliqua probabili coniectura*; *vel est suspicio caussata in animo iudicis ex multis argumentis*; *vel est verisimilitudo veritatis necessario non adstringens*. Ex his variis Doctorum explicationibus apud Farinac. colligit Passerin. q. 18. art. 1. præsumptionem semper importare dubietatem in animo iudicis, & per hoc differt ab indiciis gravibus, quæ excludunt ab animo iudicis omnem dubietatem, & moralem certitudinem caussant. Indicium enim ut definitur a Sylvest. verb. *indic.* est *medium ex quo deducitur per consequentiam certam vel probabilem innocentia vel delictum alicuius*: unde indicia adeo gravia, quæ vocantur indubitata, sunt media, ex quibus deducitur in mente iudicis consequentia certa, & generatur scientia; & talia indicia sunt ea, quæ ab aliquibus attribuuntur præsumptioni, quam vocant vehementem ac violentam; ita ut nomine tantum disputant circa hoc Doctores, dum uni attribuunt quod alteri etiam congruit. Si iudex habeat notitiam talem ex deductis in actis, ut habeat apud se indubitatum indicium, quod reus delictum commiserit, dicitur delictum semiplene probatum. Semiplena probatio est divisibilis in maiorem & minorem. Semiplena probatio per testes maior est semiplena probatione per indicia, & in probatione per testes illa maior est, quæ fundatur in Testibus magis idoneis.

Apud Regulares ut licite iniungatur carcer ad custodiam rei (quamvis carcer ad custodiam proprie non dicatur carcer) cum maxime apud ipsos carceratio aliquam infamiæ notam post se relinquat, necesse est ut res pro qua fit incarceratio Religiosi, sit gravis; ita ut peccarent graviter Superiores Religionum ex levibus caussis carcerationem iniungendo. Sic Navar. *de Indic.* n. 8. neque de hoc dubitandum est, cum fiat gravissima iniuria iniuste carcerato, unde tenentur iudices etiam damnum reparare. Addit Passerinus cum aliis, quod si iniungatur carcer ad custodiam, hoc exprimi debeat in Actis, cum carcer ad custodiam non infamet, aut saltem multo minus. Neque pro quocumque delicto mandari potest incarceratio inquisiti, sed pro gravibus, quibus gravis pœna corporalis est debita, cum non sit iustum, maiori pœna prætensum reum torquere ante cognitionem caussæ, illa quæ danda esset, si reus confessus esset & convictus.

Delicta autem apud Regulares capacia ut querelatis iniungatur carcer, recensentur a Passerino n. 14. & sunt homicidium, delicta carnis, verberatio gravis, simonia, subornatio in electionibus, furtiva egressio de nocte e Monasterio, & similia. Hæc sunt de iure communi; sed in unaquaque Religione sunt statuta propria, quæ sunt servanda. Inquisitus ergo, denunciatus, accusatus de hisce criminibus, tunc solum potest carcerari, quando potest constitui; adeoque requiritur quod delictum sit semiplene probatum, vel per indicia vehementia probata etiam semiplene, vel per unum testem omni exceptione maiorem. Primo igitur constare debet de corpore delicti; 2. debet semiplene probari hunc esse delinquentem; inde potest iudex mandare capturam. Cætera vide hic in Rotar. & aliis, quos citat.

Tortura est ultimum remedium excogitatum ad eruendam veritatem a reo vel testibus contumacibus, qui recusant eam dicere: Reo igitur confesso non est danda tortura. Tortura dari nequit, nisi corpus delicti fuerit saltem semiplene probatum, & saltem semiplene probatum sit contra delinquentem, & sine indiciis gravibus expressis: Non enim censentur indicia gravia ad torturam emissio sanguinis facta a cadavere præsente homicida; Neque consuetudo peccandi, neque societas cum criminoso, neque delatio armorum in non assueto afferre arma, neque emptio veneni facta paulo ante quam quis mortuus fuerit, neque rivalitas in amore, aut pallor vultus. Adsunt aliæ regulæ recensitæ a Doctoribus circa qualitatem personæ, & tempus, ac spatium torturæ, quas hic non opus est recensere, cum apud Regulares loco torturæ adhibeantur alia affligentia, nempe rigidior carcer cum inedia, ieiunia in pane & aqua &c. Hæc autem omnia fieri debent discrete, & non ad mortem; alias iudex esset irregularis & puniendus. Et in materia tanti momenti attendendum est Oraculum Innocentii XI. nempe iudicem sequi non posse in actionibus & modo procedendi contra reum, præcipue quoad pœnas, opinio-

nem

nem probabilem, sed sequi debere probabiliorem, ut habetur in ipsius Pontificis proscriptione propositionis n. 2. in qua sic: *Probabiliter existimo, iudicem posse iudicare iuxta opinionem etiam minus probabilem*: Necnon attendenda sunt iura circa dubia quæ in actis iudiciariis tam iuris, quam facti oriri possunt, quæ statuunt, in dubiis semper sentiendum esse in favorem rei, iuxta Regulam 11. iuris in 6. ubi sic: *Cum partium iura sunt obscura, reo favendum est potius quam actori*. Unde sine ea certitudine quam lex requirit, iudex nihil decernere potest contra reum. Ita Rotarius cum Fagnano, Donato, & aliis hic ab eo citatis. Nemo enim iuste potest in aliquo damnificari, nisi ex iusta & certa caussa. Quocirca nihil iudex ex arbitrio suo facere debet, sed omnia secundum iura, ut D. Thomas docet 2. 2. q. 67. art. 2. ex D. Augustino: *Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, sed secundum leges & iura pronunciat*. Et si nesciat iudex discernere probabiliorem inter opiniones, ad evitandum errorem docet Donatus cum Peyrino citat. hic a Rotario, in tali casu sequi debere communiorem. Advertendum, iudici omnino abstinendum esse ab interrogationibus suggestivis, quia confessio extorta a reo per suggestionem non sufficit ad eum damnandum, & omnia Acta exinde secuta sunt ipso iure nulla L. 1. §. *qui ad*. Ita Farinac. Passer. Rotar.

§. V.

De Probatione per Testes.

In criminalibus probationes debent esse luce meridiana clariores, ut ex L. *finali* 430. n. 1. c. 5. *de probat.* & hoc verificatur, quia ortum debent habere a sensu, ita ut Testes vel deponant immediate de visu, vel de visu deponant indiciorum: Unde colligitur probationes debere esse ita claras, ut in mente iudicis non relinquant prudentem rationem dubitandi; ad quem effectum adhibentur Testes, cum in ore duorum vel trium stet omne verbum; qui testes debent esse iurati, vel ad minus iuxta diversarum Religionum statuta debent præmisso sanctæ obedientiæ præcepto obligari ad veritatem deponendam. Deinde, ut docet D. Thom. 2. 2. q. 70. art. 3. Testes esse debent sine ulla infamia, aut suspicione vel manifesta macula, & sola veræ fidei plenitudine instructi, ut iudex eorum dictis possit prudenter acquiescere, ne timeat reprehensionem Epist. 1. Ioan. cap. 4. *Nolite omni spiritui credere*. Quocirca in iure alii admittuntur Testes, & dicuntur idonei, alii tamquam suspecti reiiciuntur ut inhabiles. Conditiones testis idonei describuntur a Sylvestro in his versibus:

Conditio, sexus, ætas, discretio, fama,
Fortuna, fides, in Testibus ista requires.

Circa testes in iudiciis Regularium ut legigitime probent, debent esse vocati a iudice; nam ultronei semper sunt suspecti, L. *Presbytero* c. *de Episc. & Cleric.* Quocumque tamen modo veniant, a Notario describi debent secundum Farinac. & notari sic: *Comparuit N. N. testis vocatus*, *vel*. *ultroneus a nemine vocatus*. Describantur pariter eorum nomen, cognomen, ætas, gradus ac conditio, & eis dandum est iuramentum de veritate dicenda. Advertendum est, quod licet iudex aliquot testes examinet, & sumat informationes generales, ut probet famam & corpus delicti, & reum constituat & carceret; talis tamen processus dicitur factus pro informatione Curiæ, & depositiones ibi receptæ contra reum nihil probant pro reo puniendo, nisi de novo prævio alio iuramento testes examinentur, vel cum iuramento ratificent quæ dixerunt, antequam reus citetur, & constituatur, ut cap. *de testibus*, ex cap. *Veniens* 2. eod. tit. Si autem iudex timeat in hac repetitione illos falsum deposuisse, debet eos iterum examinare diligenter, cogendo eos ut respondeant ad singula, ad videndum num concordent cum prima depositione. Nec sufficit permittere ut sic in generali ratificent cum iuramento id, quod prima vice deposuerunt. Sic Peyrinus. Verum cum talis repetitio examinis non sit de substantia probationis naturalis, sed iuxta aliquos spectet ad apices iuris positivi; ubi proceditur de plano, & sola rei veritate inspecta, ut fit inter Regulares, non est inter hos examen testium repetendum, sed sufficit quod testes sint iurati; & reus possit obiicere contra testes, necnon testes audiant statim sibi legi suas depositiones factas coram iudice, ut videant an memoria aliquid eis suggerat quod adiungant, declarent, & emendent; quo facto ratificare debent & confirmare omnia quæ deposuerunt se subscribendo; & si scribere nesciant, loco subscriptionis faciant signum Crucis. Sic Bartol. Decis. Farinac. Passerin. & alii. Quare si reus petat testium repetitionem, est in arbitrio iudicis illam ei concedere, & denegare, dummodo eam non peteret

pro defensione, quia testes non fuerint sufficienter examinati. Sic Rotar. cum Passerin. Advertendum, omnia quæ deponunt testes, etiam apud Regulares, ut depositio sit valida, debere scribi a Notario a iudice electo, minime vero a iudice, saltem in caussis gravioribus. Adverte quoque cum Rodriguez, dicta testium conscripta a Notario sine iudicis præsentia, non probare. Unde si iudex ad hos actus nequeat esse præsens, & examen testium urgeat, alium suo loco delegatione scripta & in Actis redigenda delegare debet, dummodo iudex potestatem habeat delegandi. Dicta testium procedere debent ab eorum ore viva voce prævio iuramento, non ex scripto legi, iuxta Rodriguez, Abbatem, Covaruviam aliosve, qui hanc secundam attestationem in criminalibus non admittunt. Etenim ut testis probet, respondere debet iudici interroganti, non deponere quæ scripsit ignorans iudicis interrogationes super qualitatem ac circumstantias delicti: hoc tamen non prorsus est reiiciendum quando opus esset ad subveniendum memoriæ testis, ut cum maiori veritate respondeat.

Laicus regulariter loquendo non potest esse testis in caussa criminali contra Regularem, quia hoc vetitum est in iure canonico 1. *cætero de testib.* dummodo delictum non sit commissum in loco, ubi soli laici possunt deponere contra delinquentem, ne delicta maneant impunita; & iuxta Tamburinum, etiamsi delictum commissum sit de nocte C. *cum dilectus* 2. *de purgat. canon.* necnon in delictis enormibus bono publico valde noxiis, sicut etiam quando Religiosi proprii Monasterii renuant testificari. Hoc ultimum tamen intelligitur quando iudex procedit ex officio, cum in tali casu possit admittere in defectu testis integri ad testificandum eos quoque, qui a iure positivo repelluntur; secus vero si procedat per viam accusationis: nam accusator producere debet testes integros, idest a iure non exclusos. Possunt quidem esse testes contra Regularem Clerici etiam prima sola tonsura initiati, & Religiosi alterius Ordinis, utpote a iure non exclusi.

Ad hoc ut testes plene probent, debent esse saltem duo idonei, ut dicunt iura omnia, quia in ore duorum vel trium testium stat omne verbum. Ad hoc ut testes iudicentur idonei, quatuor requiruntur; 1. ut sint iurati; 2. ut sint contestes, hoc est deponant de eodem facto, convenientes nedum in specie delicti, sed in circumstantiis substantialibus; secus, si unus dicat Ioannem occidisse Antonium mane, alter vespere, unus in uno loco, alter in alio delictum patratum; hi enim dicuntur testes singulares, utpote convenientes in facto, non vero in circumstantiis, sine quibus delictum non potuit patrari, & testes singulares non probant, immo convincuntur de falsitate: tales fuere testes qui deposuerunt in casu de Susannæ adulterio, & damnati fuere tamquam calumniatores. Passerinus putat reputandum esse testem singularem, ac nihil probare illum, qui interrogatus de circumstantia, sine qua delictum patrari non potest, respondet se non recordari. 3. Requiritur, ut nullo vitio laborent, per quod a iure excludantur. 4. Tandem requiritur, ut reddendo caussam suæ scientiæ, dicant se sensu aliquo veritatem percepisse quam deponunt; ita ut si originaliter eorum notitia procedat ab auditu, ac deponant se ab aliis audivisse, non plene probant, sed faciunt indicium ad inquirendum ab aliis. Quando autem testis deponit de actu, qui directe per aliquem sensum corporeum probari non potest, ut fidem plenam faciat, debet se fundare in præsumptione illi actui proportionata, & proxima sensui, per quem veritas percipitur, ut si quis deponat se credere Religiosum fuisse fornicatum cum Berta, sufficit quod dicat se eos vidisse exspoliatos in eodem lecto; secus si afferat eos vidisse confabulantes etiam familiariter in eodem cubiculo; quia hæc credulitas est remota a sensu & actibus, quibus percipitur veritas fornicationis; idcirco hæc depositio non probat. Rotar. 430. cap. 5. n. 7.

Circa testes vero de auditu hæc notanda sunt. 1. Si testes sunt de auditu alieno, regulariter non probant, quia non deponunt de proprio sensu & auditu circa crimen, sed solum se audivisse hoc dici ab aliis; & tunc examinandi sunt nominati, a quibus isti audierunt, & si isti negent creditur istis, non vero testi, qui deposuit se ab illis audivisse dici. Sic Farinac. Testes autem de auditu proprio, qui deponunt se audivisse verba contumeliosa, probant quando agitur de delicto, quod percipitur per auditum, non vero si agatur de delicto, quod percipitur per visum: probant solum in casu in quo testis videre non potuit vel propter impedimentum, vel propter obscuritatem, & audivit strepitum proportionatum cum actione delicti, vel vocem delinquentis, quem optime novit. Sic Albertus in L. 2. §. *idem*. Farinac. dicit remitti ad

ar-

arbitrium iudicis, quando testes notitiam habent vocis querelati, additque, ut testes de auditu probent, requiri adminicula.

Quoad testes deponentes de credulitate, notandum, testem deponentem de credulitate, qui respondet *puto, credo rem ita esse*, nihil probare; quia per talem depositionem utpote solum opinativam, quæ idcirco non est certitudo in teste, non certificatur iudex, sicut ad probandum per depositionem requiritur: nequit enim talis testis dare iudici certitudinem, quam ipse non habet: Testem aiunt DD. deponere de credulitate, non de scientia, si respondeat per verba *mihi videtur, in conscientia mea plus minusve*, vel per alia huiusmodi verba, quæ opinativa sunt; & tunc debet interrogari de caussa opinionis; & si reddat rationem vel præsumptionem ita credi debere, tunc probat, sicut e contra, si respondeat non dubitative, sed assertive; & tunc si in reddenda ratione suæ scientiæ dicit præsumptionem non inferentem nisi credulitatem, non probat; quia ex ratione adducta deprehendit iudex testem deponentem ignorare vim verborum, quibus utitur. Adverte cum Farinac. q. 76. n. 95. medicum, obstetricem, similesve personas in arte peritas, tametsi respondeant se ita arbitrari, vel credere, puta quod talis ex veneno sit mortuus, quod illa fœmina a modico tempore sit violata, adhuc probant, cum iste sit modus loquendi proprie secundum illam artem, quæ non est adeo evidens, ut aliquam formidinem non admittat; idcirco a peritis semper opinative respondetur. Rotar. hic.

Dixi *multoties testes inhabiles non probare*. Videndum igitur nunc esset, quinam sint hi testes inhabiles; sed de his iam habetur in tractatu de obligationibus quorumdam statuum personarum, ubi agitur de Testibus; ubi facile videri potest quinam inhabiles sint iuxta iuris dispositionem.

§. VI.

De reo examinando, & complendo processu.

Supposito quod habeantur requisita omnia antea recensita ad reum legitime constituendum coram iudice ad examen, debet illum iudex de carcere extractum ad se vocare, & in loco extra carceres examinare: nullo modo tempore examinis detinendus est in manicis ferreis, nisi, secundum Passeritum, qualitas delicti & personæ ita exigat. Iudex autem tenere debet tamquam certissimam regulam, non posse examinare reum ex scientia privata quam ipse habeat, sed a notitia quam habet in Actis restringitur illius ius ad reum interrogandum. Primo igitur admonebit reum de sanctitate iuramenti, quod præstare debet, de veritate in examine dicenda, & de gravitate sceleris periurii, ac proinde eum simul hortabitur ad veritatem fatendam, ne conscientiam suam tanto scelere pergravet; deinde ei præbebit iuramentum de veritate dicenda, vel iuxta morem Religionis suæ faciat ei præceptum sanctæ obedientiæ loco iuramenti; & hoc fieri debet, quoties, si una aut altera vice non poterit examen complere, eum ante se pro tali examine advocare debuerit, quod cum testibus pariter est observandum.

Iudex debet se præbere quietum & pacatum, ne terreat inquisitum, ut cum maiori libertate possit hic respondere. Interroget eum clare & distincte, ut reus queat de facili sensum interrogationis percipere. Et si reus petat interrogationem sibi declarari, iudex declarare tenetur, ac faciliorem ad intelligentiam reddere. Nec urgeat aut solicitet reum, si dilationem petat ad respondendum, ut modum cogitet respondendi, præcipue si interrogatio versetur circa delictum a multo tempore commissum, cuius circumstantiæ nequeunt statim menti occurrere.

Non potest iudex interrogare reum de aliis delictis, nisi habeant connexionem cum illis de quibus reus est inquisitus, de quibus habet iudex semiplenam probationem. Neque interrogare potest de sociis criminis, quando non sunt infamati, nisi in crimine valde pernicioso communi bono, vel inferente grave damnum innocenti, vel nisi crimen sit talis naturæ, ut nisi cum sociis committi possit. Reus non est inquietandus aut perturbandus a Iudice, dum confiteri incipit suum crimen; nec debet Iudex examen interrumpere & remittere ad aliud tempus, ne forte reum pœniteat, & revocet quæ dixit. Item non interroget de non pertinentibus ad caussam, aut dum captus est pro uno crimine, non interroget de alio, de quo non est iudicatus, quod expresse vetitum est a Paulo III. Constitut. quæ incipit *Adonus* §. 1. verbo *Iudices*.

Si reus renuat fateri veritatem, Iudex curet bonis rationibus eum inducere ad fatendum, repetendo interrogationes circa circumstantias delicti, revocando illi in me-

moriam tempus, locum, personas cum quibus erat, quando delictum commisit; & si persistat negando, interrogari poterit de remotis caussis, quas facile rei confitentur, ex quibus gradatim procedendo vel convincitur, vel inducitur ad confitendum. Si autem renuat respondere, vel respondeat per verbum *recordor* in iis quae verisimiliter recordatur, in levibus caussis debet iudex charitative eum monere, & pluries, ut respondeat clare & distincte, affirmando, vel negando: potest etiam moneri sub poena convicti, & quod post trinam monitionem habebitur pro convicto. In delictis vero gravibus, si non det sufficientem rationem quare non respondeat, traditur torturae.

Reus interrogandus est lingua vulgari, & scripto mandari debent eius responsiones modo eodem, quo ab ipso proferuntur, fideliter scribendo tam quae contra se, quam quae pro aliis deponit. Debent insuper describi quae infra examen contingunt, puta si reus flexis genibus veniam petat, si prorumpat in lacrymas, vel si audita interrogatione expallescat, trepidet, & similia. Confessio Rei debet ab ipso ratificari & subscribi, ac pro legitima admitti.

Spontanea iudicialis confessio delicti sufficit ad reum damnandum, ut habetur L. 1. cap. *de confessis*: Cum enim confessio inducat notorium in iure, nulla maior probatio requiritur cap. *Vestra*, & cap. *finali de cohabitatio. Cleric.* Confessio iudicialis & spontanea validat processum alioquin nullum. Dixi quod confessio debet esse *iudicialis* facta cum iuramento coram Iudice ordinario vel delegato (non autem subdelegato) recepta a Notario: unde non sufficit quod sit facta Superiori tanquam patri, sed debet esse facta illi tamquam iudici. Debet insuper esse spontanea, non extorta, scilicet metu, vi aut fraude, promissionibus fictis, aut spe immunitatis, & debet esse subscripta a Reo & Notario.

Habita confessione spontanea reus damnari potest sine processu, secundum Passerin. Panormit. ac sine litis contestatione, cum confessio spontanea suppleat nullitatem processus: quinimmo posita confessione spontanea nihil interest an processus sit validus, ac praecesserit, cum ad damnandum reum confessum non sit necessarius praecedens processus, nisi ille qui sufficiat ad damnandum reum in iudicio notorio. Passerin. Panormit. Farinac. cum aliis. Spontanee confessi mitius puniuntur.

Num puniendus sit reus pro delicto incidenter confesso, de quo non agebatur, cum distinctione respondent DD. nempe quando incidenter crimen obiicitur, & illud reus non inquisitus confitetur, sed agitur de illo pro alia caussa, puta de promovendo ad Ordines vel dignitates, & obiicitur illi homicidium ne promoveatur, si hoc confiteatur, repellitur quidem a dignitate vel Ordine, non vero ex vi talis confessionis punitur de homicidio, cum de illo non agatur. Ita Glossa in cap *Cum super* verbo *confessus*, & Passerin. cum aliis. Si autem inquisitus est, & res iudiciaria agitur contra illud, de cuius confessione incidenter constat, damnari potest etiam ad poenam ordinariam. Sic ex cap. *Per inquisitionem de delictis* habetur, quod iudex generaliter inquirens super statum Ecclesiae vel Capituli, si incidenter ei constet de delicto alicuius, potest eum punire. Sic Farinac. Adverte, regulam, ex qua aliqui inferunt, incidenter confessum non posse puniri, esse, quia de hoc iudex non inquirebat, neque agebat. Aiunt tamen aliqui, regulam hanc non esse tantae virtutis, ut impediat Principem a iuste puniendo reo incidenter confesso, cum confessio incidenter facta, quantum est de iure naturae & gentium, sufficiat ad puniendum reum poena ordinaria, servatis tamen servandis, datis etiam defensionibus, ut excipere valeat contra suam confessionem. Sic tenet Passerin. cum Glossa c. *Cum super* verbo *confessus de confess.* contra Farinacium.

Reus non confessus, secundum communem Doctorum, tribus modis convincitur; 1. videlicet per testes, qui saltem sint duo, & idonei, ac omni exceptione maiores, & nulla ratione suspecti: ex iure civili, tametsi iudex procedat ex officio & per viam inquisitionis, damnatur ad poenam ordinariam, cum invicem aequivaleant, esse convictum & confessum. Menoch. Farinac. 2. Convincitur reus per indicia vehementia, gravia, immo gravissima, bene probata; ac ideo dicuntur indubitata, ita ut quodlibet indicium, ex quo iudex praetendit habere reum pro convicto, probatum sit per duos testes idoneos: debent enim indicia ex eorum natura vim talem habere, ut in mente iudicis certitudinem moralem caussent, Titium tale delictum commisisse. Unde si relinquant in mente iudicis formidinem ac dubietatem, non sunt indicia certa moraliter, seu indubitata, ac sufficientia ad reum damnandum. Hinc excluduntur praesumptiones, verisimilitu-

litudines, quæ in rigore indicia non sint, vel si indicia, levia tamen ac insufficientia ad habendum reum pro convicto, & ad eum damnandum, cum indicia probantia, secundum DD. luce meridiana clariora esse debeant, delictumque inferentia. Quando vero indicia sint hinc & inde pro reo, & pro Fisco, idest contra reum, ad hoc ut deveniri possit ad torturam, & multo magis ad condemnationem, quæ sunt Fisci, idest contra reum, debent esse multo magis urgentia, ita ut superent indicia reo faventia; & posita æqualitate semper valet Regula iuris, quod in dubio favendum est reo. In condemnatione rei convicti tantum per indicia, nunquam dari potest pœna ordinaria, sed mitior cum proportione ad indicia inferentia qualitatem delicti. 3. Convincitur reus per scripturam, si delictum sit talis naturæ, ut committatur scribendo, ut sunt statuta contra immunitatem Ecclesiæ, libelli famosi, calumniæ, conspirationes, periuria, & similia, quæ in scriptis & ex scriptis constant. Scriptura tamen debet esse probata, & recognita a peritis. Si autem scriptura non sit delictum, sed describat delictum præteritum v. g. adulterium, vindictam factam de inimico, facit solum præsumptionem contra delinquentem, sed non probat delictum, & habere potest vim accusationis & denunciationis ad inquirendum, ut Passerinus.

Reus puniri nequit, nec torqueri pro veritate habenda, nisi prius datis defensionibus; & hoc certissimum est tam de iure civili quam canonico, immo de iure naturæ inauditus, & indefensus non potest puniri aut torqueri. Unde tametsi iudex timeat de subornatione testium adducendorum a reo, & delictum sit atrox, & delinquens sit persona potens, illi negandæ non sunt defensiones: præcautiones tamen in casu huiusce dubii, secundum Farinacii monitum, sumi possunt a iudice, & sunt, ut reus non loquatur cum Advocato, nisi coram Iudice, Notario, aut Fiscali; quæ cautela in casibus tantum atrocibus servanda est, & quando sit subornationis periculum: secus in caussis Regularium hoc saperet crudelitatem; idcirco danda sunt reo indicia omnia contra ipsum militantia, licet etiam ipse confessus fuerit delictum, & qualitatem. Reo Regulari petenti ad se defendendum nomina testium, danda non sunt nisi disiuncta a depositionibus, ut antea diximus, ob rationes ibi expositas, ut quos ex ipsis habeat inimicos, vel tamquam suspectos, denunciet. Non tenetur iudex tradere reo copiam depositionum contra ipsum, quando ipse hoc non petat; sed satis est quod iudex det ei indicia, & probationes, quæ ex depositionibus resultant. Si reus cedat defensionibus, nihilominus deputandus est Religiosus doctus & prudens, qui eum cum charitate defendat, & ei debet permitti ut ad reum audiendum accedat, ut ex ipsius ore accipere possit lumen, idest necessarias instructiones ad eum defendendum. Dandum est reo tempus competens ad purganda indicia etiam ultra tertiam dilationem concessam a iure, nec ad hoc, ut monet Farinacius, iudices debent esse difficiles. Defensiones datæ Iudici a reo inseri debent in actis. Iudex consideratis defensionibus factis pro reo, & bene omnibus consideratis iudicet apud se quænam capita contra reum non sint evacuata, & hic distinguat articulos, qui sunt illa capitula, quæ resultant ex dictis testium & ipsius confessione, hosque articulos reo præsentet; nec hoc iuxta DD. negandum est reo, tamquam appendix iuris naturalis se defendendi. Propositis articulis reo, fiat illi præceptum ut alleget si quid habet dicendum pro sui defensione, & ordinarie ad hoc ei conceditur tempus vigintiquatuor horarum. Si autem reus renunciet tali dilationi, respondeat se nihil habere addendum. Notarius hanc renunciationem scribat, & illam subscribat Iudex. Si vero dilationem acceptet, præterito tali intervallo vocetur reus audiendus, & audito quod nihil habeat, Iudex, Notarius, & etiam reus debent se subscribere, notando annum, mensem, diem & horam.

Consummato, idest completo processu, ut iudex partes suas impleat, descendere debet ad sententiam definitivam, vel damnando, vel absolvendo inquisitum per sententiam ultimam & definitivam, quam ferre debet iuxta allegata & probata, quæ faciunt scientiam publicam & iuridicam, non vero secundum propriam cognitionem & scientiam privatam quam ipse habet, ut probat D. Thomas 2. 2. q. 57. art. 2. ad 2. ubi dicit, Iudices huius mundi habere potestatem iudicandi non a se, sed a publica auctoritate, & ideo informari debent in iudicando non secundum id, quod ipsis innotescit tamquam privatis personis, sed secundum id, quod ipsis innotescit tamquam personis publicis publica auctoritate munitis. Hinc erit illa gravis controversia, num iudex, cui ex propria scientia constat de inno-

nocentia personæ ut reæ ante se constitutæ, possit illam damnare convictam & confessam tamquam ream; de qua hic agere supersedeo, cum iam satis dixerim in tractatu de obligationibus quorumdam statuum personarum, ubi de iudice.

Iudex Regularis in ferenda sententia non tenetur ad apices & solemnitates iuris, quia eius iudicium est privilegiatum; quæ omnia cum facile videri possint in Auctoribus, & præcipue in Rotario, nec sint tantæ necessitatis, brevitatis gratia, ut tandem ad finem veniam, prætermittere censui; cum scopus fuerit & mens hic delineare tantummodo universim quæ ad statum Regularium pertinent; hinc brevitatem prosecutus sum, remittendo Lectorem, qui fusius rem scire cupiat, aut indigeat, ad Doctores, qui ex professo materiam hanc pertractant, qui plures sunt, ut Bordonus, Passerinus, Donatus, Pellizzarius, Lezzana, Peyrinus, Portellus, Suarez, Rodriguez, & alii.

FINIS TOMI SEXTI.

APPENDIX

DE

REGULIS IURIS CANONICI

IN QUINTO ET SEXTO DECRETALIUM

CUM BREVI EARUMDEM EXPLICATIONE JUXTA SENSUM CELEBRIORUM CANONISTARUM.

TRACTATUS
DE REGULIS IURIS CANONICI
IN V. ET IN VI. DECRETALIUM.

QUamvis Regulæ vocabulum varias habeat significationes, & stando etymologiæ a regendo seu regulando derivetur, eo quod *recte ducat*, vel *normam recte vivendi præbeat*, vel *distortum pravumque cor regat*, Can. *regul.2.* dist. 3., tamen ad propositum & in quantum ut *Regula iuris* consideratur, denotat sententiam generalem, quæ plura iura seu canones hinc inde dispersos, de diversis rebus & casibus eamdem rationem habentibus agentes, brevi ac claro compendio complectitur, & proponit; in quo sensu Regula definitur a Canonistis, & præcipue a Reiffenstuel *Regula est, quæ rem, quæ est, breviter enarrat*; ubi per *rem* non denotatur res seu factum vel caussa in controversiam deducta, sed ipsum ius de variis rebus eamdem rationem habentibus hinc inde fusius dispersum, quod per Regulam breviter, compendiose, & clare proponitur, non ut ex Regulis iuris sumatur, sed ex iure quod est Regula fiat ff. *ibidem*; sicque non ius ex Regulis, sed Regulæ ex iure sumantur. Et hoc declaratur pro faciliori intelligentia utriusque iuris exemplis. Sic enim dum infames unus Canon excludit a Prælaturis & Beneficiis Ecclesiasticis, alius a Magistratu, & alius a Tabellionis & Advocati munere arcet, omnia iura & Canones diversis in locis positos unica Regula, quæ est 87. iuris in 6. paucis verbis complectitur. *Infamibus portæ non pateant dignitatum*. Et sic in aliis Regulis contingit.

Regulæ iuris in tali sensu acceptæ, aliæ sunt iuris Canonici, aliæ iuris Civilis, quæ iuri civili sunt insertæ, ut illæ præsertim, quas Iustinianus Imperator ad finem Digestorum inseruit sub titulo *de Regulis iuris* numero 210. Regulæ iuris Canonici sunt, quæ iuri Canonico sunt annexæ; & sicut Imperator ad finem Digestorum posuit Titulum *de Regulis iuris*, sic ad exemplum eiusdem Gregorius IX. post quinque libros Decretalium Titulum apponi voluit *de Regulis iuris*, quæ 11. ibidem numerantur; & Bonifacius VIII. huiuscemodi Regularum Titulum posuit post omnes sex libros Decretalium, quæ numero sunt 88.

Regulæ utriusque iuris, civilis nempe & canonici, summam habent ad invicem connexionem, convenientiam & habitudinem, sese mutuo adiuvant, & explicant, suntque quandoque Regulæ iuris Canonici ex ipsis Regulis iuris Civilis desumptæ, ut proinde tam Legistæ quam Canonistæ utriusque, Civilis nempe, & Canonici iuris Regulis promiscue merito utantur, easque pro suis caussis citent, ac plerumque applicent.

Regulæ iuris insuper aliæ sunt Authenticæ, ideo dictæ quia auctoritate Papali vel Imperiali in iure Canonico & Civili, præsertim sub hac Regula seu Titulo *De Regulis iuris* insertæ inveniuntur; aliæ non Authenticæ seu Doctrinales dumtaxat, communiter dictæ Brochardicæ, quæ a Iurisconsultis vel aliis Doctoribus privata auctoritate ex variis textibus vel etiam Philosophorum dictis depromptæ inveniuntur; citantur ac applicantur quidem, sed vim iuris, sicuti Authenticæ non habent, etsi pondus suum, & auctoritatem sat magnam in probando habeant.

Regulæ iuris Authenticæ debite applicatæ casibus non exceptis vim habent iuris; quia licet ius novum non faciant, tamen plura iura prius iam constituta supponunt, eaque compendiose comprehendunt, & hoc ipso vim iuris habent utpote ex iure desumptæ, & iure speciali Titulo insertæ. Dicitur *in casibus non exceptis*; quia etsi Authenticæ Regulæ iuris bene applicatæ habeant vim iuris, universaliter tamen, & semper, ut videbitur, infallibiles non sunt, cum in ipso iure nonnunquam reperiantur exceptiones contra Regulas; & quia materiæ illæ, circa quas Regulæ iuris versantur, maximam habent latitudinem, inde ob diversitatem rationis, vel iuris dispositionem non raro patiuntur exceptiones & fallentias, ut docent cum Glossa fin. in *Rubr. de Regul. iur.* communiter DD., ac exinde communiter receptum est illud Brochardicum: *Nulla Regula sine exceptione*.

ceptione. Verum licet Regulæ iuris ſuas patiantur exceptiones, & fallentias; tamen eſt maximæ utilitatis earum uſus in caſuum deciſione; quia iuxta eas deciduntur caſus emergentes, qui a iure ſpeciatim & expreſſe non ſunt deciſi, cum tales uſus decidendi ſint per ſimilia l. *non poſſunt* §. *de legibus*.

Circa vero uſum debitum Regularum duo præcipue ſunt obſervanda. 1. Utrum in tali caſu eadem habeatur ratio; quia cum Regula ſit ſententia generalis, & compendioſa plurium iurium coniunctio ac diſpoſitio de variis rebus eamdem rationem habentibus, neceſſario ſequitur quod ratio caſus decidendi debeat eadem eſſe cum ratione generali ipſius Regulæ; quia ubi non eſt eadem ratio, ibi cenſeri, & eſſe non poteſt eadem iuris diſpoſitio L. *Illud* 3. ff. *ad Leg. Aquil.* 2. Attendendum eſt, num circa talem caſum ſpecialis in iure habeatur exceptio; hæc enim ubi adeſt, procul dubio Regula non procedit, cum exceptiones aliud non ſint quam limitationes Regularum circa caſus particulares. Cæterum, licet exceptiones aliquo modo adverſentur Regulæ generali, eidem tamen etiam ſuo, præſertim duplici, modo opitulantur. Et quidem 1. quia iuxta tritum axioma: *Exceptio declarat Regulam*; cum ex exceptionis qualitate & caſus excepti facile colligi poſſit de quonam genere vel materia Regula loquatur. 2. Quia exceptio firmat Regulam in contrarium in caſibus non exceptis. L. *Ex eo* 18. ff. *de Teſtibus*: Quia qui aliquam ſpeciem ſub aliquo genere contentam excipit, de reliquis ſub eodem genere contentis etiam cogitaſſe, & eas non exceptas, ſed ſub genere comprehenſas voluiſſe cenſendus eſt L. *Cum Prætor* 10. pri. ff. *de iudice*, & quia verba generalia generaliter de omnibus ſub Regula contentis, & ſpecialiter non exceptis intelligenda veniunt cap. *Quia circa* 22. *de privilegiis*, niſi caſus aliqui exceptis ſimiles forent, aut correctio iuris vel abſurdum ſequeretur, aut ex ſufficienti ratione appareret, veriſimile non eſſe, voluiſſe Legiſlatorem talem caſum ſub univerſali Regula eſſe comprehenſum.

CAPUT I.

De Regulis iuris in Quinto Decretalium

Regula 1. *Omnis res per quaſcumque cauſſas naſcitur, per eaſdem & diſſolvitur*. Huius Regulæ ſenſus eſt: *Omnis obligatio ſeu contractus civilis temporalis per quaſcumque cauſſas, ſive media & modos contrahitur aut inducitur, per eaſdem etiam diſſolvitur*.

Procedit igitur hæc Regula in iis, quæ natura ſua ſunt diſſolubilia per contrahentes, ut ſponſalia, alique contractus. Item in votis, quorum firmitas pendet ab alieno arbitrio, ut uxorum, filiorum; in teſtamentis, quæ non firmantur niſi morte Teſtatoris, &c. ideoque hæc Regula eſt accipienda in ſenſu accommodo.

Fallit enim in Baptiſmo, in Ordine, quia imprimunt Characterem, in Matrimonio conſummato, quod ſolo conſenſu contrahitur, ſed ſolo diſſenſu non diſſolvitur, quia ex inſtitutione divina eſt indiſſolubile.

Regula 2. *Eſtote miſericordes* &c. *Hoc loco nihil aliud nobis præcipi exiſtimo, niſi, ut ea facta, quæ dubium eſt quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod conſcriptum eſt: Ex fructibus eorum cognoſcetis eos; de manifeſtis dictum eſt, quæ non poſſunt bono animo fieri, ut furtum, blaſphemia, & ſimilia, de quibus nobis permittitur iudicare*. Vel ut in Rubrica: *Dubia in meliorem partem ſunt interpretanda*.

Per verbum *facta*, quod eſt in Regula, intelliguntur actus omnes, geſta, operationes, actiones, immo & verba; cap. *Quia circa* 22. *de Privileg.* quæ ſi ita ſe habent, ut nec certum, nec vere probabile, nec probabilius appareat ex quo fine vel qua intentione bona vel mala prodierint, bona potius quam mala intentione prodiiſſe vi huius Regulæ cenſenda ſunt; quia iuxta D. Thomam, *ille qui malam opinionem habet de proximo abſque ſufficienti ratione, facit ei iniuriam, eumque temere iudicat & contemnit*. Et hic eſt ſenſus Regulæ.

Fallit 1. hæc Regula in actionibus manifeſte malis. In caſibus vero, in quibus agitur de malo avertendo, de bono acquirendo aut tuendo, poſſumus tantum timere malum, de illo cogitare, & convenientem cautelam adhibere, quod abundanter a iure approbatur L. *Teſtament.* 17. c. *de teſtib.*

Fallit 2. in Iudiciis, in quibus Iudex controverſa & dubia non privato ſuo arbitrio, & bonitate ſua in meliorem partem interpretari poteſt, ſed iuxta allegata & probata, & ut res in ſe eſt, iudicare debet Can. *iudicat.* 4. cauſ. 3. q. 7. Salvo tamen

ca-

asu, quod reus sit absolvendus manente tiam dubio cap. *Ex literis* 3. *de probat.* ubi ic: *Promptiora sunt iura ad absolvendum, uam ad condemnandum.*

Regula 3. *Utilius scandalum nasci permititur, quam veritas relinquatur.*

Quid sit scandalum, iam suo loco expoitum fuit. Veritas vero triplex est, vitæ, ustitiæ, & disciplinæ. Veritas vitæ est ipsa egibus, & præceptis conformis honestas & ntegritas vitæ. Veritas iustitiæ ad iustiiam pertinens est universalis recta adninistratio iustitiæ, quatenus iura & leges exigunt. Veritas disciplinæ Prælatis propria est debita cura disciplinæ, ut a subditis cuiusvis institutum servetur. Addunt aliqui veritatem doctrinæ, quæ in confornitate mentis cum verbis externis consistit, & opponitur mendacio.

Regula hæc intelligenda est principaliter de veritate vitæ, notat Reiffenstuel, ideft ad vitandum scandalum passivum nihil culpabiliter faciendum vel omittendum est, quia non sunt facienda mala, ut eveniant bona.

Fallit 1. hæc Regula quoad opera bona supererogationis, quæ aliquando ad vitandum scandalum pusillorum omittenda sunt, dummodo propria vel alterius utilitas sive necessitas ad ea non cogat; quia tenemur ex lege charitatis evitare grave proximi detrimentum, quando sine nostro incommodo hoc præstare possumus.

Fallit 2. hæc Regula circa veritatem iustitiæ & disciplinæ, eas quandoque ad vitandum scandalum temperando, omittendo, vel differendo; salvo tamen quod fieri possit sine culpa; quod dicendum etiam est quoad veritatem doctrinæ, si sine nostro incommodo illud fieri queat.

Regula 4. *Quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum? Nam & custodiri Sabbathum præceptum est: Machabæi tamen sine culpa sua in Sabatho pugnarunt; sic & hodie si quis ieiunium fregerit ægrotus, reus voti non habetur.* Hæc Regula intelligenda est de lege positiva & humana, non de naturali & divina, vel de iis quæ intrinsece mala sunt; unde in nullo casu licitum est mentiri, fornicari etiam ad vitam servandam.

Fallit 1. hæc Regula, quando actio aut omissio contra legem cederet in detrimentum totius Communitatis; quia bonum commune prævalet privato.

Fallit 2. quando transgressio legis humanæ cessura videtur in contemptum ipsius legis, vel potestatis legislativæ, vel in commune detrimentum Fidei & Religionis, quia tunc subintrat ius naturale dictans, tale commune bonum præferendum esse privato.

Regula 5. *Quod latenter, aut per vim, vel alias illicite introductum est, nulla debet stabilitate subsistere.* Regula intelligenda est in hoc sensu, ideft quod *vel ipso iure sit nullum, vel si de iure subsistat, tamen per sententiam iudicis ad instantiam partis annullari possit & debeat.*

Fallit 1. hæc Regula in actibus vel contractibus, qui semel validi, vel ex natura sua, vel ex iuris dispositione non amplius annullari valent, etiamsi contra iuris prohibitionem illicite fuerint facti: Nam *multa fieri prohibentur, quæ si fuerint facta, obtinent roboris firmitatem* cap. *Ad Apostolicam* 16. *de Regularib.* ut patet in Matrimonio contracto sine denunciationibus, in Baptismo, & Ordine, quæ etiam ex metu gravi iniuste incusso suscepta perpetuo tenent.

Fallit 2. si metus etiam gravis non sit ab extrinseco, ideft ab homine, sed ab intrinseco, ideft ab ipso metuente, ab ipsius propria infirmitate, vel passione, puta ob metum imminentis mortis, naufragii &c.

Fallit 3. si metus gravis ab intrinseco iuste incussus fuerit.

Fallit 4. si metus gravis non incussus fuerit ad extorquendum consensum, sed ad alium finem iuste obtinendum.

Fallit 5. in dolo bono & iusto, quatenus prudens solertia, pia astutia, ac machinatio est ad se vel alium defendendum, ad propria vel aliena iura tuenda vel recuperanda.

Regula 6. *In ipso caussæ initio non est a quæstione inchoandum.* Huius Regulæ verus sensus est secundum communem: *In caussa seu processu criminali non inchoandum esse a Tortura*; sed prius habenda sunt indicia, sufficientes præsumptiones, aut semiplena, vel plus quam semiplena probatio.

Regula 7. *Quidquid in sacratis Deo rebus & Episcopis iniuste agitur, sacrilegium reputatur; quia sacra sunt, & a quoquam violari non debent.* Sensus huius Regulæ est, *quemquam sacrilegium committere, ac sacrilegum esse, qui rem, vel personam, vel locum Deo, eiusque cultui directe vel indirecte, mediate vel immediate sacratum violat, ac irreverenter tractat.* Deo autem sacrata tria recensentur. Personæ sunt Clerici & Religiosi per S. Sedem approbati. Res sunt Sacramenta, Vasa sacra, Ciboria, Altaria,

Ima-

Præsumptio *hominis* eſt, quæ in iure expreſſa non habetur, ſed iuxta rerum & perſonarum circumſtantias & apparentia indicia prudenter iudicat; & alia eſt violenta, ſeu quæ moralem certitudinem inducit, & alia non violenta, quæ talem certitudinem non inducit. In præſenti Regula ſermo eſt de ſola præſumptione iuris vel hominis admittente probationem innocentiæ. Item hæc Regula non eſt intelligenda, niſi in eodem genere delicti. Fur ſemper præſumitur fur. Repertus periurus ſemper periurus præſumitur, niſi tamen de emendatione ſufficienter conſtet.

Senſus verus Regulæ eſt: *Semel in aliquo genere delicti inventus malus, in eodem genere ſemper præſumitur malus præſumptione iuris tantum vel hominis, niſi de vera emendatione ſufficienter conſtet*. Regula fallere poteſt 1. in altero genere delicti; 2. etiam in eodem genere delicti, ſi conſtet reum eſſe emendatum.

Regula 9. ***Ratum quis habere non poteſt quod ipſius nomine non eſt geſtum***. Ratum habere eſt approbare ſeu comprobare, confirmare, & ut ſuum agnoſcere id quod per alium non procuratorem noſtrum, noſtro nomine factum eſt ſine noſtra commiſſione & mandato aut requiſitione, ac ſi a nobis ipſis geſtum fuiſſet, aut mandatum dediſſemus. Genuinus ſenſus Regulæ eſt: *Neminem poſſe factum alienum ratum habere cum effectu iuris*; ita ut huius fictione translativa cenſeatur ſuum factum, indeque eſfectum iuris inducat, & obligationem ratihabenti imponat, ſi quis tale factum, non ratihabentis, ſed ſuo proprio vel alterius nomine peregit. Nomine porro noſtro factum intelligitur, ſi quis noſtrum eſſe ſcivit, vel noſtra intereſſe, ſi amicitia interceſſit, ex qua prudenter intelligatur, non tam ſui, quam noſtram habuiſſe rationem; ſi proteſtetur ſe nomine noſtro agere, v. g. ſi mater proteſtetur ſe alere filium, ut ipſum aut eius Tutores ſuo tempore convenire poſſit.

Suas habet hæc Regula exceptiones: 1. ſi intuitu mei celebratus ſit contractus: 2. Quoad iacturam rei meæ vel alterius; tunc enim ratum habere poſſum etiam quod nomine meo geſtum non eſt: 3. Si æquitas aliud ſuggerat, v. g. ſi res mea ab alio vendita ſine mandato meo, apud emptorem perierit, aut ab eo præſcripta ſit; poſſum enim ratam habere hanc venditionem, ut ita a venditore pretium illius conſequar: 4. Si quis furem recipiat, videtur furtum ratificare, licet non eius nomine factum; hinc tales ex hoc puniuntur.

Pro maiori vero claritate obſervandum ex Barboſ. *Collectan. Doct.* in lib. 5. *Sexti Decretal.* Regul. 9. triplicem eſſe fictionem, ſcilicet inductivam, privativam, & translativam. Inductiva, quæ etiam dicitur ab aliis affirmativa, eſt quando lex fingit eſſe quod non eſt, v. g. quod Iulius mortuus in bello vivat per gloriam. L. *Bello omiſſ. ff. de excuſ. Tutor.* Privativa eſt, quando lex per contrarium fingit non eſſe vel non exiſtere quod revera exiſtit, v. g. quod Religioſus deportatus, aut ſervus habeatur pro mortuo iuxta C. *Placuit* XVI. q. 1. Translativa eſt, quando lex actum certo tempore aut modo factum, alio factum fingit; ex quibus rationem Regulæ reddit Barboſa; quia ſi quis ratum haberet quod ſuo nomine non eſt geſtum, cum nulla harum fictionum intercedat, non eſt habilitas extremorum, cum huiuſcemodi actus alienus nullam habeat effigiem actus mei.

Regula 10. ***Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non eſt dubium comparari***. Hæc Regula deſumitur ex cap. penult. *de ſentent. excommun. in 6.* Verus ſenſus huius Regulæ eſt: *Quandocumque aliquid ab alio nomine noſtro geſtum, poſtea ratificamus, & approbamus, idem eſt, & eoſdem habet iuris effectus, ac ſi a nobis ei prius expreſſe fuiſſet mandatum, ſeu verum ad id dediſſemus mandatum*. Reiffenſt. Unde ſi quis ſine meo mandato, ſed nomine meo Clericum percuſſit, & ego poſtea ratum habeo, æque excommunicatus ſum, ac ſi prius ad id dediſſem mandatum. Non tamen hoc contingeret in approbatione eiuſmodi percuſſionis, ſi facta fuiſſet non nomine meo, ſed alterius.

Fallit hæc Regula 1. in illis caſibus, in quibus deeſt unum ex neceſſariis requiſitis. 2. Quando expreſſum mandatum requiritur ad formam & ſubſtantiam actus vel in vim auctoritatis, cum iſta per ratihabitionem non ſuppleantur c. *Cum delicta* 22. *de Reſcript.* 3. Quoad irregularitatem incurrendam ob homicidium per alium nomine meo factum, & a me ratificatum, ut ex Gloſſa in Can. *Si quis viduam* 8. diſt. 50.

Regula 11. ***Cum ſunt partium iura obſcura, reo favendum eſt potius quam actori***; concordat hæc Regulæ iuris civilis 168. Senſus huius Regulæ eſt, quod *quando in iudicio accidit, ut neque huius, neque illius partis allegata & rationes præponderent, ſed æqualis utrinque ſit probatio, adeoque obſcurum, cuius cauſſa prævaleat, abſolvendus*

ſit

sit potius reus quam damnandus; quia satius est impunitum relinqui facinus nocentis quam innocentem damnare, & præsumendum est pro possessione, in qua reus persistit; tamdiu enim quis habendus est bonus, & innocens, donec contrarium probetur.

Fallit hæc Regula 1. casu quo actor fovet caussam favorabilem, puta pro Matrimonio, libertate, dote, aut testamento; in huiusmodi enim casibus potius Actori quam reo est favendum Barbos. ex cap. *litteris de probat.*

Fallit 2. in omni caussa pia, si eam tueatur actor: Barbos. loco cit. quia caussæ piæ etiam inter favorabiles veniunt.

Fallit 3. si actor est in possessione; in hoc enim casu ipse tenendus est, donec de iure partis adversæ constet cap. *Ex litteris* 3. versu *Quod si de probat.*

Regula 12. *In iudicio non est ratio personarum habenda*. Hæc Regula conformis est præcepto divino Deuter. 1. Sensus Regulæ est, *Iudici in administranda iustitia, personarum, quibus ius dicit, rationem non habendam, sed deposito omni affectu odii, favoris, præmii, timoris, caussam ex æquo cognoscere debere* cap. 1. *de sent. & re iudicat.* in 6. Et apud Theologos acceptio personarum in gravissimis sceleribus contra iustitiam recensetur. Sylv. ex D. Thom. 2. 2. q. 63. Porro iudiciorum nomine hic veniunt omnia illa, in quibus spectari debent merita, & aptitudo personarum, v. g. in collatione Beneficiorum, gradibus literariis, &c. Secus vero in gratuitis donationibus, adeoque etiam in arbitrariis L. *Sticus* 12. ff. *de legatis*.

Fallit 1. Regula, ac limitatur in assignando locum honorabiliorem cap. *Solite de Maiorib.*

Fallit 2. in quibusdam aliis casibus in iure exceptis, nimirum in Minoribus 25. annis; circa hos enim aliter iudicari debet in contractibus, quam in Maioribus; hi enim sine auctoritate Tutoris, vel Curatoris inniti, hos non obligant. *Instit. de auctorit. Tutor. in princip.*

Regula 13. *Ignorantia facti, non iuris excusat*. Ignorantia facti (quæ in hoc proprie differt ab errore, quod hic consistat in iudicio falso positivo; ignorantia vero in privatione scientiæ) tunc dicitur, cum quis ignorat id quod factum est, licet ius non ignoret; ignorantia vero iuris est, cum ius seu lex ignoratur. Et utraque ignorantia dividitur in vincibilem & culpabilem, & in invincibilem & inculpabilem, quæ etiam dicitur antecedens, cum nimirum antecedenter nullum occurrit dubium aut suspicio; sed de hoc iam fusius actum est suo loco, ubi de Actibus humanis. Ignorantia facti excusat, quia facta sunt infinita, unde prudentissimum etiam fallere possunt; minime vero ignorantia iuris, quia ius limitatum est, quod quivis, si saltem publice propositum sit, scire supponitur. Sensus Regulæ est: *Probabilem seu invincibilem ignorantiam facti alieni, non proprii, in foro externo excusare*, tam quoad vitandum damnum, quam in commodis: L. 8. ff. *de iuris & facti ignorantia*. Nulla vero ignorantia iuris sive divini & naturalis, sive humani, sive canonis, sive statuti municipalis, sive receptæ consuetudinis, in foro externo excusat quoad acquirendum lucrum, bene vero quoad vitandum damnum in re sua amittenda emergens can. *Turbatur* 12. caus. 1. q. 4.; quia leges ab omnibus intelligi, & sciri debent l. *Leges* 3. cap. *de legib.*

Fallit 1. hæc Regula in militibus & Minoribus l. *Regula est* 9. ff. *de iur. & fact. ignoran.*

Fallit 2. iuxta aliquos in fœminis propter sexus fragilitatem ex cit. l. *Regula*.

Fallit 3. quando iura non sunt clara, sed ambigua & obscura, ac ideo multum controversa inter DD. Huiusmodi enim ignorantia tam quoad acquirendum, quam quoad vitandum damnum excusat. Barb. hic n. 16.

Regula 14. *Cum quis in ius alterius succedit, iustam ignorantiæ caussam habere censetur*. Hæc Regula concordat cum Regula Iuris civilis 43. *de Regulis iuris*. Sensus verus huius Regulæ hic est: *Qui in ius alterius sive universale, sive particulare succedit, invincibiliter censetur ignorare gesta antecessoris; consequenter nec in culpa, nec in mora est solvendi debita per antecessorem occulte contracta, vel restituendi iniuste ab eo ablata, vel alias præstandi occultam obligationem, donec a petente sufficienter probetur per iura, & rationes iam allegatas.*

Regula 15. *Odia restringi, favores convenit ampliari*. Sensus huius Regulæ est: *Leges, Canones, statuta, rescripta, dispositiones odiosæ, idest quæ vel a iure communi exorbitant, vel principaliter in odium vel pœnam tendunt, stricte interpretandæ, ac propterea non extendendæ, sed restringendæ sunt. Favorabiles vero, illæ videlicet quæ principaliter in favorem alicuius factæ sunt, late explicari, & extendi possunt & debent*. Hoc enim suadet humanitas, quæ hominem maxime decet, sicque magis ad Deum accedimus, cui pro-

prium est misereri semper, & parcere. Unde iubet: Estote misericordes, sicut Pater vester misericors est.

Fallit hæc Regula 1. in exorbitationibus a iure, consequenter odiosis, tam legibus, quam rescriptis & privilegiis, ita, ut non stricte, sed late explicari possunt, & debent, quando agitur de favore publicæ utilitatis L. *cætera* 41. §. *Sed si quis*.

Fallit 2. in Rescriptis, & privilegiis concessis pro favore cultus divini, Fidei, Religionis, salutis animarum. Fagnan. in cap. *Olim* de V. S. n. 5. Aliqui extendunt etiam ad illa, quæ concessa sunt in favorem Ecclesiæ, Monasterii, Hospitalis, alteriusque piæ caussæ, aut alias favorabilis.

Fallit 3. quando Privilegium aut Rescriptum iuri communi contrarium, datum est motu proprio. Sic Suarez. Laym. Tale siquidem tamquam proprium Principis beneficium ex certa scientia concessum, amplam & latam interpretationem meretur cap. *Si motu proprio* 23. &c.

Fallit 4. circa leges, ubi est eadem ratio in lege expressa; ob hanc enim etiam lex pœnalis, vel alias odiosa ad casum expressum extenditur. Sic Panormit. l. 1. *consil.* 75. n. 6. quia ratio in lege expressa est anima legis, c. *Si consuetudo* dist. 1. Et ubi hæc est eadem, etiam eadem censetur esse legis dispositio. L. *ideo* 27. ff. *de legibus cum Concord.*

Fallit 5. in casibus, in quibus exorbitantia a iure communi extensionem exigunt ad evitandum absurdum, v. g. quia alias durius ageretur cum Ecclesia, & personis ecclesiasticis, contra c. *de dolo*, *& contumac.*

Et quoad favores ampliandos excipit 1. Regula hæc in Beneficiis ecclesiasticis, utpote quæ, propter ambitionem stricte interpretanda sunt c. *Quamvis* 4. *de Præbend.* in 6. Excipit 2. in quibuscumque etiam maxime favorabilibus dispositionibus, quæ præiudicant iuri tertii iam quæsito, ut ex cap. *Super eo* 15. *de offic. delegati*; & alias, ubi Papa expresse declarat per nullas litteras, & gratias, etiam motu proprio, tolli ius tertii, iam quæsitum.

Regula 16. *Decet concessum a Principe beneficium esse mansurum*. Hæc Regula desumpta est ex cap. *Si super gratia* 9. *de offic. delegati* in 6. Illius sensus est, ut explicat Glossa verb. *Decet*, quod privilegia Principis sint perpetua, neque absque urgenti caussa tollenda sint. Licet enim distinguant aliqui inter beneficium & privilegium, quod scilicet beneficium illud sit, quod Princeps de suo secundum vel præter ius concedit, ut si Fundum concedat, vel propriam domum donet, Privilegium vero quod est contra ius commune v. g. si Princeps aliquem liberet a vectigalibus, hic tamen accipitur pro eodem; quia Princeps ex consensu suo (ait hic Canisius) non magis obligatur quam privatus propter naturalem æquitatem, quæ dictat, ea, quæ semel placuerunt, servanda esse L. 1. *in princ.* ff. *de Pactis*. Nemo enim dubitat, Principem naturali æquitati subiectum esse. Privilegium, ut suo loco diximus, variis modis vel caussis deperdi potest; propter abusum nempe, vel delictum, vel non usum, vel contrarium factum, vel novum damnum superveniens, vel caussæ finalis privilegii cessationem.

Regula 17. *Inductum a iure Beneficium non est alicui auferendum*. Concordat L. 5. *Adulter.* cap. *Ad Legem Juliam de adulteriis*, *& stupro*. Certum est enim quod Clericus promotus ad Ecclesiam Parochialem habet annum a iure ad suscipiendum Sacerdotium, nec tempus hoc ei a iure concessum ab Episcopo denegari potest. Nullus item auferre potest beneficium restitutionis in integrum Minoribus & Ecclesiis de iure communi competens. Sensus idcirco huius Regulæ est, beneficium illud, quod a iure concessum est, nemini auferendum. Excipe tamen respectu supremi Principis, idest supremi Legislatoris: Hic enim, sicut alias leges & Constitutiones, sic & indulta, beneficia, & privilegia etiam iuri communi inserta, per aliam legem revocare, mutare, variare, aut penitus auferre potest ob gravem & iustam caussam, præsertim ob necessitatem publicam, & utilitatem cap. *Non debet* 8. *de consanguin. & affinib.*

Regula 18 *Non firmatur tractu temporis quod de iure ab initio non subsistit*. Desumpta est hæc Regula ex L. *Quod ab initio vitiosum est*, *non potest tractu temporis convalescere*. Sensus Regulæ est: Quod *nullus actus*, *qui dum perficitur*, *ipso iure invalidus & nullus est*, *solo tractu*, *& lapsu temporis sine alio adminiculo convalescit*, *ut vim & effectus actus ab initio valide gesti habeat*. Procedit hæc Regula in praxi universaliter in testamentis, & ultimis voluntatibus, in contractibus, in Beneficiis & Rescriptis, in Iudiciis. Unde Testamentum factum ab impubere, furioso, &c., non convalescit, tametsi tractu temporis amens fiat rationis compos, aut impubes pubescat §. *Institut. quib. permissum non est facere testam.* Sic dicito in aliis ab initio ex iure invalidis.

Exce-

Exceptio datur huic Regulæ in præscriptione; hæc enim lapsu temporis a iure præscripti firmat contractum emptionis, & venditionis, etiam quoad translationem dominii, non secus ac si ab initio rite omni ex parte celebratus esset.

Regula 19. *Non est sine culpa, qui rei, quæ ad se non pertinet, se immiscet*. Nomine *rei* hic intelligitur in sensu tamen lato non solum res ad aliquem iure proprietatis pertinens; sed etiam officia, negotia, munera, iudicia, sententiæ, aliqua facta, & acta nomine *rei* comprehenduntur, ut communiter. Verus sensus Regulæ est: *Qui rei se immiscet, idest qui rem alienam, in qua nihil iuris habet, invadit, aut negotio vel officio contra interdictum illius, ad quem spectat, vel quod ratione propriæ imperitiæ aut inhabilitatis vel intuitu præsentis status sibi non congruit, se ingerit, culpam committit, ac propterea non tantum ad restitutionem, damnique inde secuti resarcitionem tenetur, & conveniri valet, sed etiam pœna publica pro culpæ, & circumstantiarum qualitate affici potest*.

Exceptioni subiacet hæc Regula 1. in casu necessitatis; 2. in casu quo quis requisitus alterius negotium vel officium peragit, dummodo conditioni status non incongruum sit cap. *Cum non elect.* in 6. 3. universaliter quando quis ad rem alias habilis, & peritus, & irrequisitus, non ob proprium, sed ob alterius præsertim absentis commodum & lucrum, negotium illius sibi ratione status non inconveniens utiliter gerit, & agit: Glossa hic vers. *Non est sine*. Dicitur notanter *ad rem alias habilis & peritus*, alias inhabilis & imperitus se alieno negotio immiscens, semper est in culpa & cum debito restitutionis, in casu quod damnum sequatur; 4. in casu, quo quis alieno negotio, etiam contra prohibitionem illius, ad quem pertinet, se immiscet, ut eum ab interitu alias secuturo servet. Gloss. c. *arg. lege Non tantum 6. ff. de Appell. & Relat*.

Regula 20. *Nullus pluribus uti defensionibus probibetur*. Hæc Regula conformis est Regulæ civili 44. Quia defensio est iuris naturalis L. *ut vim ff. de iure naturæ*; & ius naturæ favorabile est. Verus sensus Regulæ est: *Nullus reus in iudicio conventus probibetur pro eadem re, vel iure suo conservando plures, etiam diversas, & sibi contrarias adbibere exceptiones, non quidem eas simul, & semel, sed successive proponendo, ac successive dicendo; quod si una non sit vera, vel insufficiens existat, saltem altera, vel tertia vera, & sufficiens maneat*.

Excipit Regula, hoc Reo concedi 1. nisi alia lege prohibeatur. Convictus enim de mendacio non plus auditur l. *Quoties* 21. §. *fin. ff. de Dotali*. 2. Si conventus de pauperie quadrupedis, neget se habere quadrupedem: convictus siquidem alia exceptione uti nequit. l. 1. §. 15. ff. *Si quadrup. pauper.* 3. Si qui mutuum recepit, neget se illud recepisse. 4 Si debitor conventus neget propriam scripturam. 5. Si creditor conventus de pignore, se pignus habere neget. Nemo horum est amplius audiendus.

Regula 21. *Quod semel placuit, amplius displicere non potest*. Concordat hæc Regula L. *Sicut initio c. de Action. & obligat.* Quamvis hæc vere æqua sit ac rationabilis & pro constantia & perseverantia in bono plurimum serviat, ut bene advertit Barbosa, hic tamen sine requisitis ad eam, ac pluribus limitationibus intelligenda non venit. Primo enim ad eam servandam requiritur, ut quod placuit, non sit reprobatum a iure, nec turpe, nec contra bonos mores, aut in detrimentum animarum c. *Pœnitentes* dist. 55. & alibi: Quod id quod placuit, placuerit facto; Quod alterius intersit in semel placito permanere, & ex illius revocatione, vel mutatione præiudicium patiatur iuxta Regulam 33. in 6. *Mutare quis non potest consilium in alterius detrimentum*. Unde

Proprius sensus Regulæ est: *Quod alicui scienter, libere, & iuste ita placuit, ut inde ius quæsitum sit tertio, cum huius præiudicio revocari vel mutari amplius non potest* L. 5. cap. *de obligat. & action.* Sicut enim commercio, & fidei humanæ nihil tam congruum est, quam verba, & promissa servare L. *in princ. ff. de Pactis*; ita nihil magis adversum æquitati, & iuri naturali, quam dicta, & promissa, ac præcipue fidem non servare L. 1. ff. *de pecunia constituta*. Insuper cum hæc Regula in contractibus præcipue, & promissis procedat ex utriusque contrahentis consensu, & ex promittentis promissione, ac promissarii acceptatione oriatur obligatio naturalis, eidem cum alterius præiudicio contravenire non licet ex cit. L. *de action. & obligat*.

Fallit hæc Regula 1. & universaliter quando recessus fit ab ea mutuo consensu utriusque partis, excepto Matrimonio, consummato præsertim, & Professione Religiosa, quæ ex consensu partium invalidari nequeunt.

Fallit 2. in non paucis propter supervenientem de novo, & prius non cognitam caussam Gloss. hic arg. c. *Ut circa* 4. & cap. *Nulli* 8. *de elect.* in 6. quia quæ de novo emergunt, novo indigent auxilio cap. *Pastoral.* 4. *de excep.*

Fallit 3. in omnibus, in quibus licet de iure pœnitere, & recedere etiam uni sine alterius consensu. Sic licet impuberi a sponsalibus resilire, quando pubertatem adeptus fuerit cap. *de illis* 7. Sic a Matrimonio rato tantum pro ingressu in Religionem cap. *Verum* 2. *de convers. conjug.*

Fallit 4. in ultimis voluntatibus, quia hæ ambulatoriæ sunt usque ad mortem L. *Quod si* 4. ff. *de adim. & transf. legato*, cum nemo ad non mutandam voluntatem astringi valeat.

Fallit 5. in contractibus innominatis, quando res adhuc est integra L. *si pecun.* ff. *de condit. caus. dat.*

Fallit. 6. in Mandato & contractu Societatis, re adhuc integra, seu si interesse alterius nondum incœperit §. *Mandatum* 11. *Institut. de Mandato*.

Fallit 7. in sententia interlocutoria, quam iudex, qui eam tulit, revocare potest, cum officio suo nondum ex integro functus fuerit c. *Cum cessante* 60. *de Appellat.*

Fallit 8. in appellatione, e qua semel interposita appellans recedere potest.

Regula 22. *Non debet aliquis alterius odio pergravari*. Hæc Regula desumpta est ex L. *Si quis* 33. §. *legis*. Verus sensus huius Regulæ est: *Neminem, qui innocens sit, debere pergravari, idest pœna affici, damno vel alio quovis incommodo propter odium, quo iniuste gravans ex quacumque tandem caussa fertur erga tertium, v. g. consanguineum, amicum seu familiarem innocentis*. Reiflenst. Justitia enim commutativa, & distributiva exigunt, ut ius suum cuique reddatur, innocentes ab iniuriis, damnis, aut gravaminibus defendantur, nocentes & rei puniantur, promeriti vero condigne prœmientur.

Regula 23. *Sine culpa, nisi subsit caussa, non est aliquis puniendus*. Regula hæc per illa verba *nisi subsit caussa*, bonum commune ut caussam iustam occurrentem intelligit. Sensus genuinus Regulæ est: *Neminem puniendum vel gravandum esse ob alicuius actus commissionem vel omissionem, quæ dolo & culpa vacat, nisi ex iusta bonum commune concernente caussa*. Quia ubi non est noxa, non est pœna L. *Sancimus* 22. c. *de pœnis*.

Quod quis vero etiam sine culpa, ex iusta bonum commune concernente caussa, seu propter utilitatem publicam puniri, seu magis proprie loquendo, pergravari, & incommodari possit, id constat, quia bonum commune, seu publica, & communis utilitas est præferenda privatæ.

Regula 24. *Quod quis mandato facit iudicis, dolo facere non videtur, cum habeat parere necesse*. Concordat Regulæ iuris civilis 128. Regula intelligenda est de mandato tum Iudicis, tum Principis. Verus sensus huius Regulæ est: *Quicumque in mandato Iudicis vel Principis, vel cuiuscumque legitimi Superioris sui aliquid facit, vel omittit, a dolo & culpa immunis censetur*. Quia subditi iuxta Apostolum obedire debent suis Superioribus Hebræor. 13. *Obedite Præpositis vestris, & subiacete eis*. Et Ephes. 6. insinuat servis idipsum respectu dominorum suorum. Regula procedit pariter, ubi Superior vel Iudex præcipiat indifferentia, vel dubium sit num iuste vel iniuste præcipiat, quia quod faciunt hi, vel iubent, iuste facere, & iubere præsumuntur cap. *Sicut* 16. in fine *de sentent. & re iudic.* & alibi.

Excipitur tamen 1. ab hac Regula, si Superior & Iudex præcipiant, quæ adversantur iuri naturali, & divino, quia in hoc casu subditus non habet parere necesse, ut Actor. 4. *Si iustum est in conspectu Dei vos potius quam Deum audire, iudicate*.

Excipitur 2. si quid contra ius clarum manifeste militat: Ita communiter L. *Omnes* 33. c. *de Decur.* & alibi.

3. Si Iudex aliquid iubeat ad suum officium non pertinens, quia Iudici in iis tantum parere necesse est, in quibus officio suo fungitur, & intra suum Territorium, minime vero in aliis, & extra suam ditionem arg. L. *factum* 170. ff. *de Res.* & L. *finali* D. *de Iurisdict.*

Regula 25. *Mora sua cuilibet nociva est*. Regula hæc conformis est Regulæ iuris civilis 134. Ratio est, quia alias inulta maneret contumacia, & cum iactura alterius iniquus possessor lucrum faceret, contra Regulam iuris civilis 207. Mora hæc duplex est, una ex persona, quæ etiam *regularis* communiter vocatur, altera ex re, quæ *irregularis* nuncupatur. L. *Mora* 32. ff. *de usura & fructu*. Ex persona intervenit culpabilis mora, quando is, cui debetur, interpellat, ut debitum, ex contractu, puta venditionis &c. sine determinato tempore contractum, eidem solvatur, & in tali casu ad damnum ex mora secutum tenetur debitor. Mora ex re est, quando debitor non satisfacit eo die vel tempore, quo ut solvat,

vat, sine interpellatione creditoris ius ipsum disponit, & monere censetur, & est quando contrahentes statuunt, seu præfigunt determinatum tempus pro solutione, quo elapso debitor est in culpabili mora L. *magnum* 12. cap. *de contrah. stipul.* Sensus verus huius Regulæ est: *Quando debitor, id quod debet, tempore debito non præstat, mora ipsi non creditori, est nociva, sive ab homine creditore videlicet, sive a iure statuta die fuerit interpellatus; ita ut ad omnia damna & incommoda ratione moræ secuta resarcienda teneatur*. Et hoc pluribus iuribus comprobat Reiffenst.

Fallit 1. hæc Regula in eo, quod mora non tantum ipsi moroso, sed etiam aliis nociva sit; & quidem 1. in fideiussore, utpote cui noceat mora in solvendo existentis debitoris principalis L. *Mora*; ita ut teneatur fideiussor ad damnum omne, & interesse, saltem si in omnem casum promisit L. *Quæro* 54. ff. *locat. conduct.* Dicitur notanter, *saltem si in omnem casum se obligavit*; alias sustinent aliqui cum Barbosa non teneri nisi ad debitum principale.

Fallit 2. in casu quo duo socii sint obligati, ubi mora unius nocet alteri socio L. penult. ff. *de duobus reis*; quia sociorum communis caussa commodi & incommodi est.

Fallit 3. quoad actionem de peculio, ubi mora filii patri nocet L. *cum filius* 49. ff. de V. O. Licet hasce tres exceptiones negent aliqui esse vere tales, quia filius cum patre, fideiussor cum principali debitore, socius cum socio in huiusmodi casibus, idem fictione iuris esse volunt.

Regula 26. *Ea quæ fiunt a Iudice, si ad eius non spectant officium, non subsistunt*. Consonat hæc Regulæ iuris civilis 132. Per officium iudicis hic intelligitur potestas, iurisdictio a lege, a canone, vel ab homine Iudici concessa ad debite, & legitime examinandas, expediendas caussas, & negotia ad suam potestatem & iurisdictionem pertinentia; ac proinde Iudex quod ad officium non spectat agere dicitur, quando transgreditur limites sibi concessæ potestatis, & iurisdictionis, sive id faciat circa rem & caussam sub potestate, & iurisdictione non comprehensam, sive circa personam illius iurisdictioni non subiectam, sive extra territorium iurisdictioni suæ præfixum, sive contra præscriptam formam & ordinem iuris. Quæ omnia, si fiant a iudice, iuxta Regulam, nulla & invalida sunt. Idcirco sensus proprius Regulæ est hic: *Omne id quod Iudex ultra limites & potestatem iurisdictionis sibi concessæ, vel contra præscriptam iuris formam facit, nullum & invalidum est*; quia vis tota, ac valor eorum, quæ a Iudice fiunt, fundatur in potestate publica, & iurisdictione sibi data, ac præscripta; idcirco ubi hoc fundamentum deficit, valorem quoque ab eo actorum deficere necesse est. Barbos. cum Glossa communiter recepta.

Regula hæc suas habet exceptiones: 1. In illis spiritualibus, quæ pendent potius a potestate Ordinis, quam iurisdictionis: Episcopus enim consecrans alienam Ecclesiam vel altare, aut ordinans alienum subditum etiam inscio vel invito suo Episcopo, valide tamen consecrat, & ordinat. Glossa hic: 2. In iis quæ sunt voluntariæ iurisdictionis: sic enim Episcopus etiam extra territorium suum existens potest conferre Beneficia: 3. In Episcopo iniuste expulso a sua Civitate, & Sede Episcopali; talis enim ex speciali dispositione iuris in vicino Episcopatu iurisdictionem suam exercere potest. Clement. unic. *de foro competenti*.

Regula 27. *Scienti & consentienti non fit iniuria, nec dolus*. Concordat hæc Regula Regulæ iuris civilis 188. Regula hæc intelligenda est copulative, non disiunctive; ita ut coniunctim quis sciat, simulque consentiat, & quidem libere, non vi aut metu coactus; sitque consensus in id, in quod quis consentire potest, seu de iure non prohibetur. Sensus proprius Regulæ est, quod *ei qui aliquid sufficienter intelligit, & in illud, nulla vi nullove metu coactus, libere consentit, nec iniuria, nec dolus fieri censetur*; quia nullus iniuriam patitur, cuius ius non violatur, sicuti est ille qui scienter & libere consentit, cum iuri suo, quod in re aliqua habet, consentiendo in illud quo tale eidem ius violatur, cedere censeatur. Unde universaliter loquendo, qui utitur vel fruitur iure alterius bene scientis, & libere consentientis, iniuriam, neque dolum ei facit.

Regula hæc fallit in omnibus iis, ubi aliunde adsit prohibitio præsertim a iure divino, & naturali, ut est in usuris, licet mutuatarius in illas consentiat, eo vel maxime quod huius consensus sit quodammodo coactus, quia mutuum, quo indiget, aliter obtinere nequit. Idemque dicito de adulterio, quod cum iure divino vetitum sit, consensus ad id, licet scienter & libere datus ab altero coniuge adulteranti, non excusat quin coram Deo, & hominibus adulter

Rei non existant, pœnisque a iure humano statutis non subiiciantur.

Regula 28. *Quæ a iure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda*. Concordat Regulæ iuris civilis 184. *Quod contra rationem iuris receptum est, non est producendum ad consequentiam*. Ratio est quod ius commune sit aliquid favorabile, utpote ab omnibus ob publicam utilitatem receptum; igitur quidquid huic adversatur, odiosum est, adeoque restringi, neque trahendo ad consequentiam convenit ampliari.

Verus huius Regulæ sensus est: *Quæcumque a iure communi exorbitant, idest legales, aliæque dispositiones, rescripta, statuta, dispensationes, privilegia, consuetudines, quæ dispositioni iuris communis ex parte vel ex toto adversantur, ad consequentiam, sive ad alios casus, & personas non expressas, non sunt trahendæ seu extendendæ; quia odia restringi, & favores convenit ampliari iuxta* iuxta Regulam 15. de R. S. in 6. ob supra hic allatam rationem de utilitate publica iuris communis.

Fallit hæc Regula 1. quando agitur de favore utilitatis publicæ: 2. In concessionibus, dispositionibus, rescriptis, privilegiis pro favore cultus divini, Fidei, Religionis, & salutis animarum: 3. Quando dispositio, dispensatio, rescriptum, privilegium datum est motu proprio: 4. Ubi est eadem ratio in lege expressa: 5. Quando extensio requiritur ad vitandum absurdum: 6. In necessario connexis, & nisi extensio fieret concessionis a iure exorbitantis, alias esset inutilis, & careret effectu: necessario enim connexa comprehendi, & includi censentur in concesso uno, etsi non fiat expressa mentio alterius c. *Præterea 5. de offic. & potest. iudicis deleg.*

Regula 29. *Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari*. Similia habentur in L. *finali* cap. *de auctorit. præst.* circa finem: *Quod omnes similiter tangit, ab omnibus comprobetur*. Ratio est, quia alteri per alterum iniqua conditio inferri non debet, neque id quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri.

Proprius sensus Regulæ est: *Quod plures ut singulos tangit, idest ad eos pertinet, eisque ut singulis de iure competit, ita ut agendo de illo, de iure & præiudicio cuiuslibet in specie, ac individuo, directe, primario, ac quasi principaliter agatur, ab omnibus unanimiter approbari debet*; ita ut unico dissentiente, contradicente, spreto, aut neglecto, tota actio sit nulla & invalida. Nullus enim invitus suo iure spoliandus est.

Fallit hæc Regula 1. in favore liberationis a debitis L. *Maiorem* ff. *de Pactis*. 2. in arbitris favore litium dirimendarum; nam arbitris, qui communi partium consensu in dispari numero sunt assumpti, discordantibus, standum est sententiæ maioris partis, etsi res plures ut singulas tangat. Fallit 3. in casu quo pluribus patronis iuspatronatus competit: nam his discordantibus valet præsentatio personæ idoneæ facta a maiori parte. 4. Si Princeps, vel Fiscus illius rem aliquam communem cum aliis habeat; quis potest ille etiam his invitis vendere, reddita tamen parte aliis competente.

Regula 30. *In obscuris minimum est sequendum*. Huic concordat Regula iuris civilis 9. *Semper in obscuris quod minimum est sequimur*. *Obscurum* in hac Regula sumitur pro eo, in quo rei veritas, & intentio disponentis, etiam consideratis considerandis circumstantiis, nec verisimiliter satis apparet. Per *minimum* vero illud intelligitur, quod minus gravat.

Sensus genuinus Regulæ est: *Quando in lege, statuto, aut alia dispositione sensus ita obscurus est, ut neque ex natura actus, neque ex antecedente aut subsequente tenore verborum, neque ex consuetudine loci, nec ex aliis circumstantiis vera legislatoris, vel aliter disponentis voluntas aut intentio saltem verisimiliter satis appareat, id quod minimum est, hoc est quod minus obligat, vel gravat, sentire debemus*; quia iura proniora sunt ad liberandum & minuendum, quam obligandum, obligationemque augendam, & sequendo minimum, idest quod minus obligat, minus errandi periculum est.

Porro Regula hæc sat ample extenditur: Nam procedit non solum in legibus & statutis, sed etiam in contractibus, in voluntariis promissionibus, in testamentis, & ultimis voluntatibus, in pœnis, delictis, & sententiis.

Hanc regulam Limita 1. generaliter in speciebus (in sensu iuridico acceptis) & iis quæ præceptis æquivalent, uti sunt antefacta; circa hæc enim non minimum, sed mediocre præstandum est, Leg. *legato generaliter* 37. ff. *de legatis* 1. Quod si ex legata vel donata specie duo tantum individua adsint, puta duo fundi, unus melior, alter deterior, nonnisi ad deteriorem dandum obligatio inducitur.

Limita 2. in casu, quo homicidium a pluribus committitur, & nescitur, seu obscurum

rum manet quis eorum lethaliter vulneraverit: tunc enim non minimum de puniendo uno, vel nullo, sed maximum, videlicet ut omnes tamquam homicidæ puniantur, eligendum statuitur L. *Item* 11. §. 2. ff. *ad L. Aquil.* Cum enim omnes deprehensi culpabiliter existant, ne scelera impunita maneant cum gravi damno Reipublicæ, omnes iuremerito pœnis subiiciuntur. L. *Ita vulneratus* 51. §. 2. ff. *ad Legem Aquiliam.*

Regula 31. *Cum quis certus est, certiorari ulterius non oportet.* Hæc Regula desumitur iuxta Glossam ex L. 1. ff. *de actionib. empt. & vendit.* in qua ita: *Quia non videtur esse celatus, qui scit, nec certiorari debet qui non ignoravit.* *Certus* hic intelligitur qui non qualemcumque, sed indubitatam notitiam seu scientiam rei, vel negotii alicuius habet, quæ notitia vel certitudo triplici modo haberi potest, vel *physice* ac naturaliter per quinque sensus, visum præsertim & auditum, ut si quis factum aliquod vel rem ipsemet vidit, vel propriis auribus, v. g. promulgationem instrumenti, legis, &c. audivit; vel *moraliter*, quæ notitia provenit ex motivis adeo vehementibus, ut nullus prudenter dubitandi locus relinquatur, quæ certitudo ex relatione virorum omni exceptione maiorum, fideque dignorum habetur; vel *ex dispositione legis naturalis*, quæ cunctis nota esse debet, vel *humanæ* clare, ac certe, riteque promulgatæ arg. l. *Magnam* 12. cap. *de contrah. & committ. stipul.* Per ly *certiorari* intelligitur particularis aliqua iudicialis, vel alia denunciatio, insinuatio, aut notificatio.

Sensus proprius huius Regulæ est: *De iure non est necessarium, ut alicui, qui sufficientem notitiam vel scientiam de re, vel negotio aliquo iam habet, vel saltem habere deberet, pro acquirenda eiusdem rei, vel negotii notitia, adhuc ulterior aliqua fiat denunciatio, insinuatio, vel notificatio.* Et ratio Regulæ est, quia denunciatio regulariter alicui ideo fit, ut notitiam de re aliqua, quam saltem sufficientem non habet, acquirat. L. *Item veniunt* 20. §. 11. ff. *de hæredit. petit.* Unde vendens fundum servituti subiectum, monere non debet emptorem, quando hoc ei certo, & sufficienter innotescat.

Fallit hæc Regula universaliter, quando ulterior certioratio seu denunciatio requiritur ex dispositione iuris ad substantiam, & valorem actus, ut communiter DD. ex L. *Denunciat.* 17. ff. *de adult.* Sic ut contumax talis declaretur, & contra eum procedi queat, præmitti debet trina, vel una tribus æquivalens citatio, quæ in pluribus aliis casibus ex iurium dispositione est præmittenda.

Regula 32. *Non licet Actori quod Reo licitum non exiſtit.* Concordat hæc Regula Canonica Regulæ civili 41. *Non debet Actori licere quod Reo non permittitur.* Hæc Regula est quidem expresse negativa, tacite tamen etiam affirmativa; unde sic etiam intelligenda: *Quod licet Actori, Reo quoque licitum esse debet*, ut cum Glossa in Clement. *Sæpe* v. *Voluerit de verbor. significat.*

Regulæ sensus proprius est: *Quidquid in iudicio ad promovendam, & consequendam suam intentionem Actori permittitur, a fortiori etiam Reo ad se defendendum, suamque exceptionem fundandam permittendum erit, & quidquid in præfato sensu Reo non licet, multo minus Actori licebit.* Unde si Actori concedenda est dilatio propter testes, etiam Reo concedi debet.

Limitat Canisius, scilicet quod quando maior sit ratio in Actore, Reo permissum non est, ut rem, quæ in iudicio obscure petita est ab Actore, ipse designet, vel explicet, sed Actori L. *Inter stipulan.* 83. ff. *de verbor. obligat.* scilicet ne Reus eludat iudicium. Item si Reus plures iudices habeat ordinarios, erit penes Actorem electio, coram quo velit illum convenire L. *fina.* C. *Ubi in rem actio.*

Regula 33. *Mutare quis consilium non potest in alterius præiudicium.* Concordat Regula hæc Regulæ iuris civilis 76. in iisdem verbis. Sensus proprius Regulæ est: *Nemo potest suum consilium, consensum, resolutionem &c. mutare, ac revocare, postquam alteri ius iam fuit quæsitum, & consequenter ex mutatione seu revocatione consilii, &c. iniuria, & detrimentum eidem inferatur, quia iure naturali & divino cautum est.*

Regula 34. *Generi per speciem derogatur.* Consonat hæc Regula Regulæ Iuris civilis 81. *In toto iure generi per speciem derogatur.* *Genus* hic non accipitur sicut a Dialecticis, sed ut passim fit apud Iuristas, pro eo nempe quod singularia nomine suo complectitur, sicuti homo, vestis, pecunia, equus, rescriptum. Species vero dicitur quod sub hoc genere iuridico tamquam individuum seu singulare continetur L. 2. L. 3. *Si certum pet.* Porro apud Iuristas nomine speciei venit etiam illud, quod quidem tamquam commune plura continet, tamen minus commune est, quam genus, cum quo hic & nunc

nunc concurrit, ac ideo pauciora sub se comprehendit, ut proinde idem sub diverso respectu, & concurrentia in sensu iuridico nunc genus, nunc species vocari valeat; ut si duæ leges generales sint, una magis generalis quam altera, tunc lex minus generalis respectu magis generalis *speciei* nomen habet, quamvis & hæc respectu legis particularis *genus* vocetur. Decius in L. *In omni iure* ff. *de Regulis iuris*.

Præsens igitur Regula intelligenda est de genere & specie in sensu iuridico hactenus declarato. Unde sensus, qui proprie Regulæ huic convenit, est: *Quando duæ dispositiones sibi contrariæ concurrunt, illa quæ specialis est, derogat generali; & si ambæ communes sunt, una tamen magis, altera minus talis, ea quæ minus communis, & sic species est, derogat magis communi tamquam generi, in eo tamen dumtaxat, in quo specialis generali, vel minus communis magis tali contraria existit:* Quia, ut ex Barbosa, & communi Doctorum notat Reiffenstuel, ratio & finis Regulæ est, ut discordantes species & genus, quantum possibile est, concordentur iuxta universale iuris rescriptum *Cum expediat* 29. *de elect. in 6.* Quod aliter fieri nequit, quam si secundum Regulam species generi, in eo dumtaxat in quo ei contraria videtur, derogare dicatur, salva in reliquo utriusque natura & proprietate verborum, eo ferme pacto, quo fieri solet in aliqua universali Regula, & eius exceptione, limitatione seu fallentia, ubi Regula stat loco generis, exceptio seu fallentia loco speciei, quæ derogat Regulæ in eo, ubi eidem contraria est.

Regula sic explicata procedit in plurimis, ut observat Glossa hic, in legibus scilicet, & statutis, in rescriptis, & mandatis, in legatis, & ultimis voluntatibus, in contractibus, & universaliter in omnibus dispositionibus, ubi specialis contraria est generali.

Limita Regulam 1. in privilegiis; quia Rescriptum speciale non præiudicat generali, nisi de eo fiat expressa mentio & derogatio. Barbos. Glossa in cap. *Cum ordinem de Rescriptis*.

Limita 2. quando genus in una tantum specie verificatur, ac ideo illi contraria non est; quia tunc genus pro specie reputatur. Barbosa. Limita 3. Si species præcise adducitur pro maiori declaratione generis, Barbosa; quia ibi nulla recurrit oppositio. Limita 4. & quidem universaliter, quando per genus iam est quæsitum ius tertio; tunc enim generi per speciem non derogatur, nisi exprimatur cap. *Super eo* 15. *de offic. delegati*, & L. *Qui generaliter* 2. ff. *Qui potior in pignor.*

Regula 35. *Plus semper in se continet quod est minus*. Regula hæc desumpta est ex Lege Iuris civilis 114. *minus in toto contineri, ex ipso rationis lumine constat, & per se patet*. Regula intelligenda est quoad quantitatem in summa, sive numero, mensura, & pondere, & toto integrali, ut quinque mensuræ in se duas continent, & totum, quod est plus, partem continet. Unde verus sensus Regulæ est: *Quantitatem maiorem, sive summam, numerum, vel pondus, aut mensuram semper in se continere quantitatem minorem, & quodlibet totum in se continere suam partem*; & hoc absque ulla probatione solo naturali rationis lumine clarissime constat. Hæc Regula locum habet in ultimis voluntatibus, sententiis, probationibus, & in quavis dispositione. Sic enim in ultimis voluntatibus si quis intendit legare alicui quartam partem bonorum, & ex errore scripsit dimidium, debetur ei quarta pars, quæ dimidiæ, quæ plus importat, inest. In contractibus pariter, si alicui stipulanti viginti alter decem respondeat, nonnisi de decem erit obligatio l. 1. §. 4. ff. *de verbor. obligat.* Ita in sententiis & iudiciis, si quis est absolutus a petitione totius, absolutus etiam videtur a quavis parte fundi; ita ut petenti aliquam partem fundi obstet exceptio rei iudicatæ cit. L. *si quis cum totum de except. rei iudicatæ*; quia pars tamquam quid minus continetur in toto, utpote quod plus est.

Fallit hæc Regula 1. in casu, quo hæres constitutus non totam hæreditatem, sed unam vel alteram dumtaxat partem illius adire, & reliquam repudiare velit. Quamvis enim partes hæreditatis in tota contineantur, iura tamen expresse volunt, ut vel totam adeat, vel prorsus abstineat, ne quis partim testatus, partim intestatus decedere videatur arg. l. *Sed etsi* 2. ff. *de acquirenda hæredit.*

Fallit 2. in Procuratore generaliter constituto, utpote qui non admittatur ad ea, in quibus speciale exigitur mandatum c. *Qui agendum de Procurat. in 6.* licet cæteroquin semper in generalibus specialia insint l. *Semper* 147. ff. *de* R. S.

Regula 36. *Pro possessore habetur, qui dolo desiit possidere*. Concordat Regulæ civili 174., unde, ut testatur Glossa, desumpta est. Sensus huius Regulæ hic est: *Qui rem ali-*

aliquam bona vel mala fide possidet, eamque ab alio vindicandam advertens, illam dolo malo, aut lata culpa possidere desinit, eamdem destruendo v. g., *vel in alium distrahendo, pro possessore adhuc in sui damnum habetur, & ut talis pro restitutione, seu æstimatione rei conveniri potest*. Nam alias quis ex fraude & dolo commodum, & innocens incommodum & præiudicium frequenter reportarent contra c. *Sedes* 15., & c. *Ex tenore de Rescript.* ubi sic: *Fraus & dolus alicui patrocinari non debent*.

Regula 37. *Utile per inutile non debet vitiari*. Sensus huius Regulæ est, quod *quidquid ex se de iure validum, vel alias ad efficiendum, firmandum aut assecurandum aptum est, valorem, & vim suam non amittit adiunctione vel accessione alicuius de iure prohibiti, aut invalidi, vel alias inepti*. Etenim communis agentium, & contrahentium mens est ac intentio, ut ea actuum suorum fiat interpretatio, quatenus potius valeant quam pereant; idcirco si quid inutile actibus eorum admisceatur, ab eis amoveatur, & pro non adiecto habeatur, ut in reliquis actus suum valorem retineant. c. *Abbate* 25. *de verbor. significat.* & l. *Quoties* 12. ff. *de rebus dubiis.*

Fallit hæc Regula 1. quando utile ab inutili separari nequit.

Fallit 2. in testimonio quod testis fert; si enim una pars illius falsa reperitur, totum huiusmodi testimonium corruit. Barbos. hic n. 2. cum communi. Idemque dicito de instrumento confecto a Notario publico, quod fidem & probandi vim amittit, si in una parte falsum deprehendatur arg. l. 2. c. *de veteri iure enucl.*

Fallit tandem in omnibus aliis casibus a iure expressis.

Regula 38. *Ex eo non debet fructum consequi, quod nixus extitit impugnare*. Hæc Regula intelligenda est de impugnatione in iudicio, in quo non secus ac qui ibi aliquid approbavit, nequit amplius reprobare, iuxta Regulam 21. Iuris in 6. *Quod semel placuit, amplius displicere non potest*; ita e contra: quod semel quis reprobavit aut impugnavit, pro suo commodo, non amplius approbare, & adducere, eo scilicet uti valet l. *Dispensatorem* 62. ff. *de solut.*

Sensus huiusce Regulæ est quod, *qui legem, rescriptum, instrumentum, attestationem, contractum, testamentum, vel quamvis aliam dispositionem in iudicio semel impugnavit, eam in sui favorem allegare, eave uti, ac commodum ex illa percipere non potest*. Eo enim quod quis impugnat fundamentum iuris sui, videtur illi tacite renunciasse cap. *Cum olim* circa finem. Hinc qui Decretales Epistolas, vel alias Constitutiones aut Sanctiones Apostolicas asseruit non esse authenticas, non potest eas amplius in sui favorem allegare, arg. Canon. *Si Romanorum* dist. 19. Sic qui testamentum impugnavit tamquam falsum & inofficiosum, & succumbit, ex tali impugnato testamento non solum nihil accipit, sed quod etiam accepit, eidem iterum aufertur, & applicatur Fisco l. *Papinianus* 8. ff. *de inofficioso testamento*. Secus vero res se haberet, si quis testamentum, non ut falsum, & inofficiosum, sed ut carens debitis solemnitatibus, ac ideo de iure non subsistens impugnaret; talis enim legata in illo pro se facta non amitteret, prout clare statutum habetur in cit. l. *Papinianus* §. 14. & l. *post legatum* 5. §. 1. d. *de iis quibus ut indigni*.

Fallit hæc Regula 1. ubi quis ante iudicis sententiam destitit ab impugnatione, eo quod iura pœnitenti, & desistenti ignoscant ex cit. cap. *de iis quibus ut indigni*.

Fallit 2. si quis non suo, sed alieno nomine, & ex officio, sicque non prorsus libere, sed quasi necessario impugnat, uti Tutor, & Curator nomine pupilli & minoris; talis enim ex illo etiam quod impugnavit, v. g. ex testamento sic impugnato fructum pro se, puta legatum in illo testamento sibi relictum, percipere valet.

Fallit 3. ubi non est eadem materia, vel capitulum quod quis impugnat, cum illo, ex quo etiam post impugnationem fructum consequi nititur arg. cap. *Utile non debet per inutile vitiari* 37. *de Regulis iuris* in 6.

Fallit tandem respectu tertii, ita ut licet quis ex eo quod contra certum aliquem impugnavit, contra eumdem ex eadem re impugnata fructum percipere non valeat, eadem tamen re impugnata, & iure exinde sibi competente contra tertium frui omnino potest, eo quod regulariter aliis non noceat res inter alios iudicata cap. *Quamvis de sentent. & re iudic.*

Regula 39. *Cum quid probibetur, probibentur omnia, quæ sequuntur ex illo*. Hæc Regula concordat alteri Regulæ, quæ est 42. Iuris in 6. *Accessorium naturam sequi congruit principalis*, & plura afferuntur exempla in Glossa in eamdem Regulam, quæ simul sensum explicant melius. Primum est, quod can. *Denique* dist. 4. prohibitum erat in Quadragesima vesci carnibus; unde prohibebatur etiam esus ovorum, casei, la-

ctis,

ctis, utpote quæ ex carne trahant originem. Secundum can. *Eos* dist. 81. Si quis in pœnam sui delicti suspensus fuit ab officio, suspensus censetur etiam a Beneficio. Ratio desumitur ex dependentia necessaria, & inseparabili antecedentium & consequentium connexione.

Regula hæc intelligenda est non de iis solum, quæ simpliciter, sed de illis quoque, quæ sub nullitate prohibentur.

Regula 40. *Pluralis locutio duorum numero est contenta*. Sensus huiusce Regulæ est: *Quandocumque in lege, statuto, Rescripto, instrumento, vel quacumque alia dispositione terminus pluralis* plures, plura, *indistincte ponitur, requiritur, & sufficit numerus dualis, seu duorum, nisi maiorem numerum iura expresse requirant;* quia exclusio unius est inclusio alterius arg. l. *cum Prætor* 12. ff. *de iudiciis*. Sic ubi ad valorem cuiuscumque actus plures testes indistincte requiruntur, sufficiunt duo L. *ubi numerus* ff. *de Testibus*. Sic si Papa cum aliquo dispenset quod possit habere plura Beneficia, & aliud non exprimit, ista pluralitas nonnisi de duobus Beneficiis, & quidem non curatis intelligi debet cap. *Si cui* 19. *de Præbend.* in 6. Tum quia ista pluralitas in duobus verificatur; tum quia hæc dispensatio, utpote iuri contraria, est odiosa, consequenter est restringenda per Regulam 15. Iuris in 6. *Odia restringi*, & præsertim quia alias in obscuris minimum est sequendum. Sic ordinationi Concilii Trid. sess. 25. *de reform.* cap. 9. quod probatio iurispatronatus *ex multiplicatis præsentationibus* fieri debeat, satisfit allegando & probando duas. Barbos. *de offic. & potest. Episc.* p. 3. alleg. 72. n. 4. Dicitur notanter in Regula *duorum numerus requiritur, & sufficit*, cum hic saltem numerus, scilicet duorum requiratur & sufficiat ad salvandam pluralitatem, ita ut in uno solo pluralis numerus non salvetur. Sic communiter DD. can. *Huc quoque* 61. dist. 1. *de consecrat* ubi propterea antiquitus vetitum erat Missam celebrare coram uno tantum, cum in tali non videantur verificari verba Missæ pluralem numerum indicantia *Dominus vobiscum*, *Orate fratres*.

Fallit 1. hæc Regula universaliter in iis, in quibus ex speciali dispositione legis ad verificandam pluralitatem indistincte positam, magis quam dualis numerus requiritur, prout fit per l. 1. ff. *de optione & elect. leg.*

Fallit 2. quando leges ad valorem actus certum numerum duobus maiorem requirunt, uti ad Codicillum, & Testamentum, ubi septem requirunt testes.

Fallit 3. e contra, & ad verificandam pluralitatem positam sufficit etiam unum, quando ita leges volunt, & declarant.

Regula 41. *Imputari non debet ei, per quem non stat si non faciat quod per eum erat faciendum*. Hæc Regula concordat cum Regula Iuris civilis 122. Sensus huiusce Regulæ est, *quemvis salvari a pœna & damno in casu, quo legitime impeditus non fecit quod alias facere debuisset:* Et quia iuxta Regulam alias citatam iuris in 6. *nemo potest ad impossibile obligari*; & quia nemo sine culpa debet puniri, nec iure suo privari, aut damno affici arg. cap. *Sine culpa* 23. tit. in 6. Tenetur tamen impedimentum faciendi, quod iam facto consistit, probare, quod aliquando fit iuramento, simulque ostendere sufficientem diligentiam, qua impedimentum tolleretur, adhibuisse, nisi aliunde hoc satis constaret. Et inter alia impedimenta, quæ afferuntur a Doctoribus, sunt grave morbum, captivitas, aeris infectio, inundationes, aliaque gravia viarum pericula, mors parentum, defectus rerum necessariarum ad iter, bellum, caussa Reipublicæ, violenta detentio &c.

Regula 42. *Accessorium naturam sequi congruit principalis*. Concordat hæc Regula cum Regula civili 139. ff. *de Regulis iuris*. Nomine *principalis* hic intelligitur quod est præcipuum in re, & quasi illius caussa, & fundamentum; vel secundum Barbosam, *principale est, quod per se stat, seu propria virtute subsistit; accessorium vero, quod per se non subsistit, sed vel ex natura rei, vel ex dispositione legis, vel ex partum conventione dependet ab alio, vel accedit, aut comitatur principale*.

Sensus Regulæ est: *Tantam esse dependentiam accessorii a principali, ut regulariter loquendo, inducto, concesso, prohibito, annullato principali, vel infirmato, inductum, concessum, prohibitum &c. censeatur accessorium*. Dicitur *regulariter*; quia, ut infra patebit, Regula patitur suas exceptiones seu fallentias. Ratio Regulæ est; tum quia accessorium est connexum, & adhærens principali: connexorum autem eadem est ratio, idemque iudicium; tum quia magis dignum trahit ad se minus dignum. Hæc Regula fere ubique procedit, præsertim in legibus & Rescriptis, in Contractibus, in ultimis voluntatibus, in Privilegiis, in Matrimonio &c.

Fal-

Fallit hæc Regula 1. quando in principali & accessorio non eadem, sed diversa reperitur ratio. Abb. in cap. *De iureiurand.* n. 2.

Fallit 2. quoad pia legata inserta in testamento ad caussas profanas nullitei facto, quia accessoria valent, licet principale seu testamentum sit nullum.

Fallit 3. in Accessorio, quod ex se solo, & independenter a principali subsistere potest, sicque ab eo est dividibile.

Fallit 4. in casibus, in quibus iura aliter specialiter disponunt, sicuti fit in casu quo ob adulterium uxoris, Matrimonio tamquam principali quoad thorum sublato, non tollitur dos, sed penes solum virum manet, etsi dos Matrimonii accessorium sit.

Regula 43 *Qui tacet consentire videtur*. Sensus huius Regulæ est, qui in honorabili seu favorabili tacet, consentire videtur; in actu vero vituperabili vel præiudiciali, in quo esset verecundum vel damnosum loqui vel contradicere, tacens plerumque dissentire videtur l. *fil. famil.* §. *invitus* ff. *de procurat.* Interdum tamen qui tacet, nec consentit, nec contradicit.

Fallit autem hæc Regula in casibus, in quibus consensus expressus requiritur, ut notat Glossa in d. cap. *Is qui tacet*.

Regula 44. *Is qui tacet, non fatetur, sed nec utique negare videtur*. Concordat hæc Regula Regulæ 185. Iuris civilis, & pertinet ad interrogationes, quæ fiunt ad eliciendam responsionem. Quare sensus huius e Regulæ est, quod *qui ad interrogationem alterius tacet, regulariter nec fateri, nec negare præsumitur*. Etenim inter negare, & consiteri, tamquam duo membra, datur medium, silere nempe, & tacere, ut cum Glossa observant DD. Unde qui in iudicio, vel extra iudicium a non iudice interrogatur, num hoc vel illud crimen commiserit, si tacet, nec fateri, nec negare censetur ar. l. *Si filius* 19. ff. *de interrogat. in iure faciend.*

Fallit hæc Regula 1. universaliter, quoties qui in iudicio a iudice legitime interrogatur, si tacet, habetur pro confesso, vel etiam in sui damnum pro negante L. *de ætate* 11. ff. 4. *de interrogat. in iure faciend.*

Fallit 2. in quovis alio, qui in iudicio ad positiones, seu articulos ab adversario propositos & a iudice approbatos respondere iussus, tacet, vel sine caussa respondere recusat, quia etiam talis pro confesso habetur cap. 2. *de confess.* in 6.

Fallit 3. quando in iudicio duo alicui obiiciuntur, & is unum negat, vel in eo se excusat, ad alterum vero tacet, censetur enim hoc tacite fateri c. *Nonne* 5. *de Præsumpt.*

Regula 45. *Inspicimus in obscuris quod est verosimilius, vel quod plerumque fieri consuevit*. Regula hæc concordat cum 115. Iuris civilis. Per verba *in obscuris* intelligendum est id, in quo rei veritas, & intentio disponentis, etiam consideratis considerandis circumstantiis, nec verosimiliter apparet. Per *verosimilius* autem id intelligitur, quod prudenter, consideratis considerandis circumstantiis, ac aliis ad genuinam veritatem inservientibus, veritati magis consentaneum apparet. Per *plerumque* vero id denotatur, quod in eiusmodi, de quibus quæritur, negotiis, contractibus &c., communiter, & ordinarie fieri solet, ac in regione fieri consuevit.

Sensus huiusce Regulæ est, quod *quandocumque intentio, & mens statuentis, agentis, contrahentis, disponentis* &c. *aliunde certo, vel sufficienter non apparet, illud sequendum, iudicandum, & tenendum est, quod prudenter, & æquo animo, consideratis considerandis ad cognoscendam veritatem servientibus circumstantiis, veritati magis consentaneum, & conforme apparet, vel quod in huiusmodi, de quibus quæritur, actibus* &c. *ordinarie fieri solet, ac in Religione fieri consuevit* arg. l. *Semper in stipulationib.* 34. ff. *de Regulis iuris*. Ratio primæ partis est, quia verosimilia quasi pro vero habentur l. *Cum quid* 3. ff. *de rebus credit.* si certum petatur. Partis vero secundæ ratio est, quia sicut Legislatores non de iis quæ frequenter contingunt, leges condunt L. *ex his* 4. ut alibi; sic etiam intentio, & mens privatim disponentium & contrahentium in defectu alterius certitudinis, iuxta communiter & ordinarie fieri solita præsumi & colligi debet, l. *certi conditio* 9. §. 8. ff. *de reb. credit.* præsertim in regione in qua versamur, l. *semper* 34. ff. *de Regulis iuris*.

Regula 46. *Is qui in ius succedit alterius, eo iure, quo ille, uti debet*. Regula concordat cum Regula 138. Iuris civilis. Pro intelligentia huius Regulæ nota, duplicem esse successionem; alia est *universalis* & proprie talis, ut hæres L. *hæres* 47. ff. *de Acquir. vel amittend. hæredit* quo nomine veniunt etiam hæredes mediati L. *hæredis appell.* ff. *de verbor. signif.* hi enim proprie in ius alterius succedunt: Immo etiam hæres particularis, licet non sit ex asse, quia pro

ex

ea parte, quam obtinet, repræsentat defunctum l. *fin.* l. *si Adulter.* Item Fiscus quoad bona fisco illata l. 2. c. *Ad legem Iuliam*. Alii dicuntur successores *singulares*, ut legatarii; item singularium rerum emptores, donatarii qui in ipsam, & ius singulare succedunt L. *quædam* tit. *de edend.* & hi dicuntur succedere in dominium.

Quare sensus Regulæ est, quod *omnes actiones tam activæ quam passivæ in huiusmodi successores transeunt, & quod defuncto profuit, & nocuit*, *ipsis pariter prodest & nocet*: l. *cum hæres* 11. ff. *de diversis, & tempor. præscript.* Hinc inferunt DD. hæredem conveniri posse ubi defunctus conveniendus erat L. 19. *Hæres absens* ff. *de iudiciis*.

Quare hæres, sive filius, sive extraneus debita omnia realia defuncti solvere tenetur, sive sint ex contractu, sive quasi contractu, maleficio &c., etiamsi res ipsæ non pervenerint; modo bona hæreditatis sint tanta ut possint expedire omnia legata, & vota realia a defuncto edita, v. g. dandi eleemosynam, Ecclesiam ædificandi &c. Dixi *realia*; quia debita omnia personalia extincta sunt cum defuncto, iuxta illud commune adagium: *mors omnia solvit*; quod contingit etiam quoad privilegia, quæ personæ defunctæ cohærebant.

Quoad rerum singularium successores, eadem fere succedendi ratio est, ut notant DD. in hanc Regulam ex l. *Alien.* 67. ff *de contrahend. empt.* Idemque dicito de successoribus singularibus: atque hinc fit, ut quæ Actori circa eamdem rem petendam vel defendendam competebant, eadem competant etiam illius successori, l. *invitus* 199. *Cum quis* ff. hoc tit.

Regula 47. *Præsumitur ignorantia ubi scientia non probatur*. Regula hæc licet generaliter loquatur, tamen intelligenda est de ignorantia facti, non iuris, sicuti observat Glossa hic communiter recepta; immo non de quavis, sed de ignorantia facti alterius est intelligenda, cum nemo facta propria ignorare præsumatur. Unde sensus Regulæ est: *Facti alieni ignorantiam habere in dubio quivis præsumitur, nisi probetur eum tale factum scivisse*. Et ratio est, quia facta aliena fere innumera, ac diversa sunt, indeoque etiam expertissimos & prudentissimos latere possunt & fallere, ut dicitur l. 2. ff. *de iur. & facti ignorant*; consequenter stante dubio in iudiciis ignorantia præsumitur; ita ut onus probandi scientiam transferatur in adversarium, quam si non probet, hoc ipso facti ignorantia ex præsumptione probatur, & ignorans pro excusato habetur, ut post Glossam in l. 1. c. ad S. C. *Macedonian.* docet Barbosa.

Quare qui in Clericum clericaliter non incedentem, indeque ex præsumptione iuris ignorans eum esse Clericum, manus violentas iniiciat, non excommunicatur. Sic Summi Pontifices, quia præsumuntur ignorare particulares consuetudines & statuta laicorum, tamquam quid facti, eis per Constitutionem generalem derogare non censentur, nisi exprimant cap. 1. *de Constit.* in 6.

In casibus autem, in quibus allegans ignorantiam, eam probare debeat ob præsumptionem sibi contrariam, duplici modo eam probare potest, nempe iuramento, vel probando id ex quo necessario, aut verisimiliter sequitur se ignorasse, puta quia fuisti furiosus, vel absens.

Fallit 1. hæc Regula in iis quæ sunt publica & notoria: 2. in iis quæ quis etiam in facto ex officio indagare ac scire tenetur: 3. ita ut non facti tantum alieni iuxta Regulam, sed etiam proprii præsumatur, quæ non excusat c. *ab excommunicato* 41. *de Rescript.*

Regula 48. *Locupletari non debet aliquis cum alterius iniuria vel iactura*. Concordat hæc Regula Regulæ 207. Iuris civilis. Licet hæc Regula loquatur in sensu disiunctivo, nempe *vel iactura*, tamen intelligenda est in sensu copulativo; idcirco ille agit dumtaxat contra Regulam, qui cum damno & iniuria alterius locupletatur, non ille qui cum damno quidem alterius, non vero cum illius iniuria, sed iusto titulo locupletatur; sic DD. Terminus disiunctivus *vel* subinde etiam pro termino copulativo in iure sumitur l. *cum quidam* 4. §. *Melius itaque*; & præcipue quando alias sequeretur absurdum. Quare verus huius Regulæ sensus est, quod *nemo debet cum alterius iniuria, & iactura seu detrimento locupletari*; quia est non solum de iure naturali, sed etiam positivo, neminem iniuste lædere, suum cuique tribuere, relinquere, non auferre l. *Iustitia* 10. ff. de i. & §. *Iuris*.

Regula 49. *In pœnis benignior interpretatio facienda*. Hæc Regula desumpta est ex 197. Iuris civilis, & procedit tantum in dubio, nempe quando in lege & statuto, vel alia dispositione pœna certa claris verbis non invenitur. Quare

Sensus huiusce Regulæ est, quod *quando in lege vel alia dispositione verba circa pœnas non certa, & clara, sed ambigua sunt, mitior, & benignior interpretatio est facienda*;

quia

quia per Regulam 15. Iuris in 6. *odia restringi, & favores convenit ampliari.*

Fallit hæc Regula 1. in pœna excommunicationis: quandocumque enim sive per sententiam, sive per decretum, sive in iure imponitur pœna excommunicationis, semper est intelligenda de maiori, non de minori cap. *Si quam* 59. *de sentent. excommunicat.*

Fallit 2. in delicto contumaciæ; contra hanc enim Iudicem ea pœna, quæ magis timeri debet, procedere oportet, ut habetur c. & §. *fin. Ut lite non contestante.*

Fallit 3. in materia interdicti; quia si interdicitur Civitas, etiam Suburbia interdicta censentur cap. *Si Civitas* 17. *de sentent. excommunic.* in 6.

Fallit 4. in delictis valde atrocibus, utpote in quibus severiora sunt eligenda arg. l. *Divus* 33. ff. *de re iudicata.*

Regula 50. *Actus legitimi conditionem non recipiunt, neque diem.* Congruit hæc Regula Regulæ 78. Iuris civilis. Pro faciliori Regulæ intelligentia nota, actus legitimos in duplici sensu percipi; 1. illos actus vere dici legitimos, qui a Iure scripto inventi, introducti, & approbati sunt. Quicumque enim moralis actus legibus conformis legitimus est. 2. Et ad propositum: Actus legitimi sunt, & vocantur illi, qui vel ex natura sua, vel specialis legis dispositione appositionem conditionis, vel diei, seu temporis non recipiunt, eo quod statim certo valeant, suumque purum habeant effectum; idcirco tempus, vel conditionem suspensivam valoris non patiuntur, & si addatur, invalidi sunt, cum dies, vel conditio suspensiva immediate opponatur illorum substantiæ seu essentiæ.

Sensus huiusce Regulæ est, quod *actus legitimi illi sunt, qui non sunt contractus, & eorum valor ac effectus in futurum contingentem eventum ex ipsa natura actus, vel dispositione iuris suspendi nequit, sed statim ac fiunt, subsistere debent; idcirco appositione unius vel utriusque illico invalidi, & irriti existunt; quia huiusmodi appositiones eorum naturæ seu essentiæ adversantur.* Ex huiuscemodi actibus est Matrimonium, quod non contrahitur in diem, neque sub conditione.

Fallit hæc Regula in actibus legitimis, qui sunt contractus; nam contractus diem & conditionem recipiunt, ac ideo emptio, & venditio possunt contrahi sub conditione, unde valeat talis emptio: *emptum equum, si mihi placuerit.* §. *emptio.*

Regula 51. *Semel Deo dicatum non est ad usus humanos ulterius transferendum*, Regula intelligenda est non de quibuscumque rebus Deo dicatis, sed de rebus Deo consecratione seu benedictione ecclesiastica sacratis, vel publica, præsertim Papali vel Episcopali auctoritate ecclesiastica ad cultum divinum & ministerium sacrum deputatis; siquidem res Ecclesiarum non sacræ, etsi Deo sint dicatæ, ad humanos usus transferri possunt, ut fruges terræ, iumenta &c. ad Ecclesiam spectantia. Hinc

Sensus huiusce Regulæ hic est: *Res quæ per consecrationem vel per benedictionem sacratæ sunt, veluti Ecclesiæ, altaria, cæmeteria, calices, paramenta ecclesiastica, aliaque sacra supellex: Item Monasteria, hospitalia, aliaque loca pia auctoritate Papali, vel Episcopali ad usum divinum, sacrum Ministerium, caussasque pias principaliter ordinata, ad sæcularium seu laicorum profanos usus transferenda, & adhibenda amplius non sunt.* Et ratio est, quia reverentia præfatis sacris, seu sacratis rebus debita merito exigit, ne contra primum ac principalem finem ad profanos sæcularium usus amplius applicentur, cum qui contra debitam reverentiam facit, sacrilegium committat.

Fallit 1. hæc Regula in casu necessitatis, qua laboret Ecclesia, debitis, puta, nimis gravata, vel si agatur de redemptione captivorum, vel alia egentium necessitate sublevanda; tunc enim licet confringere calices, aliaqua vasa sacra, & sic quasi execrata, ea laicis vendere ad profanos usus, c. *Ea enim* 2. §. *Præterea* causs. 10. q. 2. & can. *Aurum* 20. caus. 12. q. 2.

Fallit 2. in Servo, qui inscio domino suo promoveatur ad sacros Ordines. Hic enim licet per ordinationem Deo dicatus, tamen domino suo ad profanos labores est restituendus Can. *Ex antiquis* 9.

Regula 52. *Non præstat impedimentum quod de iure non sortitur effectum.* Sensus huius Regulæ est, quod *quidquid de iure nullum seu invalidum est, omni iuris caret effectu, nullum omnino caussat impedimentum, nempe minime impedit quin alius actus valide, & licite fieri valeat.* Quia, ut ex Regula 64. inter alias iuris in 6., *quæ contra ius fiunt, debent utique pro infectis haberi.* Hinc Sponsalia priora nulliter contracta cum persona impedita, puta cum minore septennio, non impediunt quominus contrahens postea cum matre prioris sponsæ matrimonium inire valeat, nisi forsan prior sponsa completo septennio in priora sponsalia

lia consenserit c. *Literas* 4. *de despons. impuber.* ubi ratio sola redditur: *cum desponsationes huiusmodi nullæ sint*; & sic in aliis huiuscemodi casibus.

Fallit hæc Regula 1. in Matrimonio rato. Hoc siquidem tametsi invalidum sit (dummodo tamen tale non sit ex defectu consensus) parit impedimentum publicæ honestatis ex iure antiquo, quod non correxit ius novum in Tridentino, sicut correxit respectu Sponsalium.

Fallit 2. in legato. Hoc siquidem alicui rite facto censetur tacite revocatum, si idem postea alio leget testator, etiamsi posterior legatarius huiusmodi legati sit incapax; nam respectu illius est invalidum illius legatum L. *Plane* 34. pr. ff. *de legat.*

Fallit 3. in iudice delegato. Hic enim si sententiam de iure nullam profert, non potest eam revocare, & aliam proferre, sed alius iudex deputandus est L. *si* (*ut proponis*) 4. cap. *Quomodo & quando iud.*

Fallit 4. in Commissario scienter vel ignoranter eligente indignum; quia etsi nulliter hic elegerit, alium tamen non amplius eligere potest, sed eligendi potestas devolvitur ad eligentes cap. *Si compromissar.* 37. *Si vero de electio. in 6.*

Regula 53. *Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus*. Hæc Regula intelligi potest tam affirmative quam negative; ita ut sicut verum est in sensu affirmativo, *cui licet plus*, *licet etiam minus*, sic e contra in sensu negativo verum pariter est *cui non licet quod est minus*, *utique non licet quod est maius*. Sensus huiusce Regulæ est, quod *cui licet quod est plus seu maius*, *licet etiam quod est minus in maiori contentum*, *tamquam pars in toto vel species in genere*, *aut quando utrumque tam maius quam minus est eiusdem ordinis*, *ac eadem in utroque reperitur ratio*. Hæc Regula nota est lumine ipso rationis.

Fallit hæc Regula 1. quando forma mandati aliud requirit: Hæc enim exacte est observanda. Quare si alicui Papa iubet provideri de integra Præbenda, ipso etiam volente & consentiente dimidia conferri nequit cap. *Cui de non* 27. *de Præbend. in 6.*

Fallit 2. quando quis expresse prohibetur minori ex caussa, ut si quis privetur minori ob utilitatem aliorum, vel aliam ob caussam.

Fallit 3. in Sacerdote Missam celebrante, cui cum liceat sumere Eucharistiam sub utraque specie quod plus est, eidem tamen non licet eamdem sumere sub una tantum specie c. *Comperimus* 12. dist. 2. *de consecrat.*

Fallit 4. in Tutore, cui tametsi concessum sit a Prætore quod maius est, nempe vendere rem pupillarem, ei tamen non licet quod minus est, nempe eam oppignorare L. *Si pupillor.* 7 & §. 3. ff. *de rebus eorum*.

Regula 54. *Qui prior est in tempore*, *potior est in iure*. Congruit hæc Regula cum Regula 99. Iuris civilis. Hæc Regula intelligenda est cæteris paribus, ac proinde locum habet in iis tantum, in quibus per omnia par caussa est, excepto tempore. Quocirca ex duobus emptoribus, & donatariis ille præfertur, cui prius res vendita vel donata est. L. *Quoties* 15. c. *de re vindicata*.

Sensus igitur Regulæ est, quod *ubi par est caussa a voluntate duorum dependens*, *inter certantes de iuris prælatione*, *cæteris paribus ille præfertur*, *qui anterius seu antiquius ius habet*. Ratio est, quia *cuiusque rei potissima pars principium* L. 1. ff. *de regulis iuris*.

Fallit 1 hæc Regula in pignore & hypoteca, cum in his ordinarie præferendus sit cui res prius sive generaliter, sive specialiter, sive tacite, sive expresse oppignorata est L. *Potior* 11. pr. ff. *Qui potior in pignore*.

Fallit 2. in privilegiis, cum privilegiatus præferatur non privilegiato in solvendo ac repetendo.

Regula 55. *Qui sentit onus*, *debet sentire & commodum*, *& e contra*. Hæc Regula bimembris est, idest duas in se Regulas continet, ut ex verbis *& e contra* patet. Per *onus*, & *commodum* intelligit Regula non quævis, sed illa præcipue onera, & commoda, quæ vel ex natura rei, vel ex dispositione legis proveniunt, eique sunt annexa. Sensus Regulæ est quoad primum & principale membrum affirmativum, quod *quicumque suffert aut sentit onus seu incommoda*, *& damna alicuius rei*, *vel actui ex natura rei vel dispositione iuris annexa*, *aut inde provenientia*, *debet etiam percipere*, *& sentire commoda*, *ac emolumenta pariter annexa*, *indeque provenientia*. Et ratio Regulæ est, quia iuxta Regulam 10. ff. *de Regulis iuris* ipsa natura dictat, ut qui propter rem aliquam subit onera & incommoda, commoda quoque, & emolumenta inde provenientia percipiat. Unde sicuti emptor post emptionem, traditione nondum facta, subit

pe-

periculum omne rei emptæ, ita & lucrum, si v. g. accessit aliquid per alluvionem; & usufructuario cedunt arbores demortuæ, eo quod loco earum alias substituere tenetur. Ita ex opposito discurrendum in posteriori parte Regulæ *& e contra*, seu *qui sentit commodum, sentire debet & onus*, quod ex ipsa naturali ratione æque patet. Hinc Clericus, sicuti Beneficii ecclesiastici fructus percipit, ita & ad Ecclesiæ suæ refectionem ad officium peragendum tenetur.

Regula 56. *In re communi potior conditio est prohibentis*. Regula hæc concordat cum L. *Sabinus ait* ff. *de communi dividendo*. Per verba *in re communi* intelligit Regula talem rem, quæ indivisa pertinet ad duos vel plures, ut singulos, non ut universos, sed prout collegium aut commune faciunt. Ita communiter DD. Per verbum autem *prohibentis* intelligit Regula, & comprehendit contradictionem, dissensum, & oppositionem. Sensus Regulæ igitur est, quod *si res ad plures pertineat, non potest unius tantum voluntate sine aliorum consensu mutari, sed illorum prævalere debet prohibitio*. Ratio autem Regulæ est, quia iniquum est alieno facto aliquem lædi, aut ius suum diminui. L. *Non debet alteri*.

Fallit 1. hæc Regula universaliter, quando non interest socii prohibentis, cum quivis merito pati debeat id quod sibi non nocet, & alteri prodest L. 1. §. 11. ff. *de Aqua, & aqua pluviali arcenda*.

Fallit 2. rursus universaliter, quando prohibente, & invito uno, alter re communi fruitur ad talem usum, ad quem parata seu destinata est, ut constat de fundo, seu loco pluribus communi pro sepultura, in quo licet extraneus etiam unico contradicente sepeliri nequeat, tamen quia locus pro sepultura dominorum destinatus est, quivis illorum etiam altero prohibente ibi tumulari valet L. *Si plures* 41. ff. *de religiosis & sumptib. funer.*

Fallit 3. quando pro conservanda re communi reparatio, vel quid aliud fieri debet: tunc enim id ab uno fieri potest, etiam altero reclamante. Immo si socius ad hoc contribuere detrectet, ademptione dominii, quod in re habet, puniri potest L. *Si* (*ut proponis*) 4. cap. *de ædificiis privat.*

Fallit 4. pro favore obtinendæ libertatis. 5. In concursu plurium patronorum ad idem Beneficium. 6. Quando Princeps vel Fiscus rem cum aliis communem habet.

Regula 57. *Contra eum qui legem dicere potuit, apertius est interpretatio facienda*. Per verbum *legem* hic intelliguntur pacta præcipue, conditiones, vel obligationes, quæ contractibus apponi solent L. 10. cap. *de Pactis*. Quare hic est sensus Regulæ: *Quando in contractibus, & aliis actibus pacta, conditiones, vel aliæ obligationes quasi leges ad alterum obligandum per verba obscura, dubia vel ambigua apponuntur, interpretatio facienda est contra eum, qui eiusmodi leges apposuit*. Et ratio est, tum quia iuxta Regulam 30. iuris in 6. *in obscuris minimum, idest minus gravans & obligans est sequendum*; tum quia qui asserit alterum sibi esse obligatum, se ab obligatione esse liberatum probare debet. L. 2. ff. *de Prob.*

Unde Regula hæc non solum locum habet in contractibus stricti iuris, sed etiam bonæ fidei ex L. *Vetrib.* ff. *de Pactis*. Item Regula hæc non tantum nocet proferenti, sed etiam ei in cuius gratiam est prolatum ex L. *Cum manu sata* ff. *de contrahend. empt.* puta si Notarius verbum obscurum posuisset in alterius favorem, contra hunc fieret interpretatio.

Fallit hæc Regula 1. quando mens legem seu conditionem obscure ponentis, aliunde certo aut verosimilius constat: quia quando de mente illius certa & verosimilior habetur notitia, secundum eam procedendum est, iuxta Regulam 45. iuris in 6. *Inspicimus in obscuris quod verosimilius est* &c.

Fallit 2. si ex facta contra obscure proferentem interpretatione, tota dispositio irrita, & omni carens effectu evaderet; quia universaliter interpretatio sic facienda est, ut verba aliquid operentur, & dispositio potius valeat quam pereat L. *Item veniunt* 20. §. 6. ff. *de hæred. petit.*

Fallit 3. in donationibus, quando de eis vere factis non constet, vel si constat, dubium tamen manet, an plus vel minus donatum sit. Item si his derogaretur iuri iam quæsito tertii.

Fallit 4. in votis, utpote in quibus stante dubio vel ambiguitate, idest si dubitet vovens an vere voverit, pro vovente interpretatio sit facienda; quia tunc vovens ad votum non tenetur, ut communiter DD. iuxta regulam iuris *in obscuris minimum est sequendum*.

Regula 58. *Non est obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum*. Regula per verba *contra bonos mores* significare ac dicere vult, *contra legem naturalem, divinam, & humanam sub gravi vel levi culpa obligantem*: Nam quidquid contra hæc iura agi-

agitur, est offensa Dei, idcirco malum. Unde sensus huiusce Regulæ est: *Qui iurat aliquid facturum vel omissurum, quod adversatur iuri seu legi naturali, divinæ vel humanæ sub gravi culpa vel levi obliganti, idcirco contra bonos mores, & quod licite servari nequit, nullatenus iuramentum servare tenetur, immo potius illud non observare, eoque non obstante legi obedire*: Tum quia iuramentum non est servandum, quod vergit in dispendium æternæ salutis, vel alterius damnum cap. ultim. *de Pactis*; tum quia *iuramentum non est institutum ut sit vinculum iniquitatis*, ait Glossa: Rebus enim uti debemus eo modo, ad quem sunt institutæ.

Ubi vero agitur de moribus civilibus, puta de non alienanda dote, non mutando testamento, & similibus, quæ lege tantum civili vetantur, iuxta communem Canonistarum & Theologorum iuramenta hisce legibus civilibus repugnantia, modo intrinsece non sint res mala, ac proinde non vergant in dispendium æternæ salutis, nec in præiudicium tertii, servanda sunt; quia probabile est, huiuscemodi leges non obligare in conscientia, ut Suarezius.

Regula 59. *Dolo facit qui petit quod restituere oportet eidem*. Concordat cum Regula 134. iuris civilis. Regula ita est intelligenda, quod ille dolose ac malitiose fraudandi animo agere præsumitur, qui rem ad se non pertinentem petit ab aliquo, quam postea acceptam, eidem a quo eam petiit, sic exigente iustitia, statim iterum restituere debeat; unde nullam iustam videtur habere caussam petendi, consequenter ex dolo, & malitia, animoque fraudandi petere, iuste præsumitur. Unde

Sensus Regulæ est: *Quilibet facere ex dolo, & animo fraudandi de iure præsumitur, qui rem aliquam ad se non pertinentem ab altero petit, quam etiam obtentam, eidem a quo petiit, exigente iustitia, statim restituere tenetur*. Dicitur notanter *quam eidem a quo petiit, iterum restituere tenetur*; quia Regula non est intelligenda de eo, qui ab altero rem aliquam petit, quam non eidem a quo petiit, sed alicui alteri, idest domino suo restituere debet L. *Si socer* 44. §. 1. ff. *de solut. Matrim*. Quare censeri non debet reus doli commodatarius, qui rem sibi commodatam, & postea a fure ablatam, ab eodem petit, quia eam non furi a quo petit, sed alteri seu domino restituere debet. Sic etiam licet legatarius sit proprietarius rei legatæ, nequit tamen sibi eam arripere, & si hoc faciat, restituere debet hæredi, etsi hic paulo post debeat eidem legatario legatam restituere, ita legibus disponentibus. Idem contingit in similibus, quando ius habemus petendi, quæ non debito modo occupantur.

Regula 60. *Non est in mora qui potest exceptione legitima se tueri*. Regula hæc concordat Regulæ 113. iuris civilis. Exceptio legitima est iuxta Canisium pacti de non petendo, doli mali, metus, iurisiurandi, & similium. Item si quis valetudine, tempestate, vi fluminis, vel alias iuste impeditus fuerit L. 2. §. *cum sæpe* ff. *Si quis cautionem*. Hæc enim a mora excusant, & consequenter etiam a pœna vel damno. D. L. & cap. penult. *circa finem extra de Pignor.*

Porro sensus Regulæ est, nempe *non esse in culpabili mora solvendi, faciendi, vel præstandi, qui eo tempore, quo alias deberet, vel debere prætenditur, non solvit, facit, aut præstat quod debet, aut debere prætenditur, & consequenter nec pœnas moræ culpabilis incurrit, qui sufficienter probare potest, quod ex rationabili caussa iusta præfato tempore debitum solvere, aut præstare omiserit*. Et ratio est, quia mora, de qua iura loquuntur, supponitur esse inculpabilis, adeo ut ubi culpa non est, nec mora adesse censeatur.

Regula 61. *Quod in gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum*. Sensus Regulæ est: *Quod alicui conceditur ut gratia, & favor pro commodo, ac utilitate, non ita interpretandum est, ut ei sit oneri, incommodo vel præiudicio*. Rescripta enim recipiunt vires, & effectum ab intentione scribentis cap. *Ad aures* 8. *de Rescript*. Et equidem si quod in gratiam concessum est, in dispendium retorqueretur, iam non esset gratia, sed onus, neque expeteretur, sed fugeretur. Unde cum in favorem Minorum introductum sit beneficium in integrum contra venditorem, si hoc uti nolit Minor, adversarius non potest petere recisionem contractus invito Minore, ne in eius læsionem vel damnum retorqueatur quod in favorem introductum est L. *Si iudex* 41. ff. *de minor*. Sic &c.

Fallit hæc Regula in gratiis, quæ non motu proprio, sed in gratiam petentis sunt concessæ. Glossa. Ratio fallentiæ fundatur in illo iuris principio, quod quid iuris in alterum quis statuerit, ut ipse eodem iure utatur, tot. tit. ff. *Quod quisque iuris in alterum*.

Re-

Regula 62. *Nullus ex consilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur* Concordat cum Regula 48. iuris civilis. Sensus huius Regulæ est, quod *qui alteri sive petenti, sive non petenti consilium bona fide præbet, nullatenus tenetur ad reparanda damna, vel sustinenda incommoda, quæ ex tali consilio præter intentionem sequuntur*. Et ratio est, quia licet ex unius consilio alter efficaciter ad agendum vel omittendum moveatur, tamen ad id sequendum minime obligatur l. 2. ff. *mandati* §. 6. Insuper si talis esset consulentis conditio, ut ex consilio bona fide, ac prudenter dato, teneretur resarcire damna præter intentionem, quæ sæpe sequi solent, & a commodis ex consilio secutis excluderetur, nemo foret qui consilium dare vellet.

Fallit hæc Regula in Assessoribus, Advocatis, Medicis, & aliis, quibus ex officio incumbit dare consilium. Hi enim licet non ex dolo & fraude, sed ex imperitia consilium alteri nocivum etiam ex bona fide præbeant, ad resarcitionem damni inde secuti tenentur l. 2. ff. *Quod quisque iuris in alterum*.

Regula 63. *Exceptionem obiiciens non videtur de intentione adversarii confiteri*. Regula ita intelligenda est, quod quando quis ab alio aliquid petit, sive prætendit, & hic quidem expresse non negat, nec expresse factum confitetur, in quo intentio actoris seu petentis fundatur, sed tamen excipit seu ponit aliquam petitionem contra huiusmodi petitionem, non videtur confiteri intentionem sui adversarii aliquid ab eo petentis; puta: Accusat aliquis quemdam in iudicio, quod ei domum, vel agrum vendiderit, & ille nondum solverit, ut ad solvendum compellatur; alter vero expresse non negat venditam sibi esse domum, neque id expresse fatetur, excipit tamen, dicendo iampridem solvisse, vel adesse pactum de non solvendo, vel &c. hic non censetur fateri intentionem adversarii petentis; quia exceptio est actionis & intentionis exclusio; quia ille qui excipit, id quod ab eo petitur intendit improbare, & tacite saltem negare l. 2. ff. *de except.*

Sensus genuinus huius Regulæ est, nempe *quando reus contra intentionem actoris exceptionem apponit, adversarii intentionem non censetur fateri, nec huic, sed Actori adversario incumbit onus probandi; dummodo factum, in quo intentio actoris fundatur, absolute non fateatur*. Dicitur notanter *dummodo factum, in quo intentio Actoris fundatur, absolute non fateatur;* quia si reus fateatur, tunc actor suam intentionem iam satis fundasse censetur, ut sublevetur ab onere probandi, & reo incumbit onus probandi: v. g. si Carolus Actor dicens se domum vendidisse Ioanni pro ducentis ducatis, quos quia non solvit, dicat: *peto ut ad solvendum compellatur:* Ioannes vero respondeat & fateatur se domum a Carolo emisse, sed amplius pretium non debere, quia loco illius aliud bonum immobile Carolo dederit; tunc Ioanni incumbit onus probandi suam exceptionem.

Regula 64. *Quæ contra ius fiunt, debent utique pro infectis haberi*. Regula hæc secundum communem Doctorum intelligenda est de iis solummodo, quæ contra ius, seu leges & canones irritantes, non item de iis quæ contra simpliciter prohibentes vel præcipientes fiunt, nisi per has præscribatur forma actus; quæ sententia fundatur principaliter in cap. *Ad Apostolic.* 16. *de Regular.* ubi sic: *Multa fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, obtinent roboris firmitatem*. Sic matrimonium cum simplici voto castitatis, sicuti etiam contra interdictum Ecclesiæ, illicite quidem, sed valide contrahitur.

Sensus itaque huiusce Regulæ est hic: *Quidquid agitur contra ius idest contra canonem, aut legem, qua actus irritatur, vel nullus declaratur, aut illius forma substantialis præscribitur, invalidum est, & pro infecto habetur*.

Regula 65. *In pari delicto & caussa potior est conditio possidentis*. Hæc Regula concordat Regulæ 171. Iuris civilis. Regula intelligenda est in hoc sensu, scilicet *quando duo* (& hic est etiam sensus Regulæ) *in eadem caussa rei sunt delicti, puta si unus ex delicto dat, & alter ex delicto accipit, melior est conditio possidentis, ita ut restituere non amplius teneatur. Item si duo parem caussam absque delicto habent, pariter melior est conditio possidentis, adeoque a possessione deiici non potest, donec adversarius legitime probet, se meliori gaudere iure*. Et ratio huius Regulæ quoad utramque partem est, quia in pari delicto vel caussa possessor duos habet titulos, unum dubium, eumdemque quem habet adversarius, videlicet num rei proprietas ad se pertineat, necne; alterum certum & indubitatum, nempe possessionem, quo titulo quia adversarius caret, merito iura magis favent possidenti, præsertim quia duo vincula magis ligant quam unum arg. cap. 1. *de Tregua & Pace*; & alias in iudicio petitorio possessor personam Rei agit:

reus autem ordinarie gaudet favore maiori, quam Actor, iuxta Regulam 11. de R. S. in 6. Hinc datum iudici, ut iniustam ferat sententiam, meretrici pro meretricio non, amplius repeti potest, ut ex §. *Retinendæ* 4. *Instit. de interdict.* & ex l. 4. pr. ff. *eodem* & alibi. Sic pro altera parte Regulæ *in pari caussa fine delicto*, si duo eamdem rem a duobus non dominis bona fide emant, ille cui res etiam est tradita, prævalet, quia in pari caussa melior conditio est possidentis l. *Sine autem* 9. §. *si duobus* 4. ff. *de Public. in rem action.*

Procedit hæc Regula 1. sive possessor sit Actor, sive Reus, non obstante Regula 168. Iuris civilis *favorabiliores esse Rei partes*. 2. Etiam contra caussam piam & favorabilem. 3. Iuxta Pellizzar. in *Manuali Regular.* sive quæstio sit iuris, sive facti.

Fallit 1. hæc Regula in Simonia reali, quia etsi par sit in dante, & recipiente delictum, qui tamen recepit, restituere tenetur. 2. Quando uxor lenocinio viri adulteratur, in quo casu, mortua uxore, nequit maritus dotem retinere, sed iis, ad quos spectat, restituere debet.

Regula 66. *Cum non stat per eum, ad quem pertinet, quomodo conditio impleatur, haberi debet perinde ac si impleta fuisset.* Concordat hæc Regula Regulæ 122. Iuris civilis. Hæc Regula intelligenda est in sensu sequenti, qui est verus sensus Regulæ: *Quando in lege, contractu, testamento vel alia dispositione aliquid in alicuius favorem ordinatur sub certa quadam conditione, & is cui opponitur conditio, facit quantum est in se, nihilque prætermittit eorum, quæ ad conditionem implendam spectant, & tamen implere non potest, eo quod ab illo, cuius interest conditionem non impleri, impediatur, perinde haberi, & favore frui, ac si conditionem reipsa implevisset.* Regula non solum a culpa eximit illum qui appositam conditionem non adimplet, dum impeditur, sed vult insuper quod conditio habeatur etiam pro adimpleta, si quis impeditur a tali, cuius interest conditionem non impleri; ad differentiam Regulæ 41. vi cuius excusatur quidem a culpa, si non facit quod facere non potuit, nullum tamen præterea consequitur fructum, seu effectum, uti contingit quando quis impeditur a conditionibus ad valorem & usum Sacramentorum necessariis, ubi licet quis careat culpa, effectum tamen Sacramenti non consequitur. Ratio autem Regulæ est, quia nemo potest ad impossibile obligari, iuxta Regulam 6. de R. S. in 6. Legislatores enim, ac aliarum dispositionum auctores non censentur (saltem in ordine ad illos, quorum interest non impleri conditionem, quam iniuste impediunt) conditiones aliter apponere, quam si eas implere possibile sit, nec velle favere illis, qui malitiose impediant, nec lucro & favore designato privare eos, qui nihil eorum omiserunt, quæ ad præscriptam conditionem implendam spectant. Et inter alia clarissimum exemplum est illud Abrahæ Genes. 22. volentis occidere filium, qui idem præmium retulit, ac si illum immolasset.

Regula 67. *Quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit.* In duplici sensu hæc Regula procedere, & intelligi potest: 1. quod alicui suo nomine in propria persona facere non licet, nec alieno, idest nec per alium seu substitutum eidem licebit. In secundo ita; quod quis suo nomine, scilicet per se ipsum licite facere non potest, id neque alieno nomine, idest nec pro alio poterit. Procedit hæc Regula præsertim de maleficiis & delictis, non tantum iure divino, & naturali, sed etiam humano vetitis. Sic quia non licet nomine meo, & in propria persona innocentem occidere, vel furtum, & usuram committere, ita neque alieno nomine, idest nec per alium pro me, nec pro alio committere licebit. Unde

Sensus huius Regulæ est: *quod quis, prohibente iure divino, naturali, aut humano licite facere non potest suo nomine, id nec alterius nomine, idest nec alium per alium pro se, nec in propria persona pro alio licite facere poterit*: Tum quia cum quis regulariter in quovis negotio ad agendum pro se, & ad se aliquo modo pertinentibus facilius admittatur, quam pro aliis arg. can. *Prohibentur* 14. causs. 2. q. 1. consequens est, quod si quis suo nomine quid agere prohibetur, multo magis id alieno nomine agere prohibitus esse censeatur: Tum quia si quod non licet proprio nomine, alieno liceret, admitteretur aliquod una via, quod alia prohibetur, contra Regulam 84. de R. S. in 6. ubi sic: *Cum quid una via prohibetur alicui, ad id alia via non debet admitti*. Sicuti enim Clerico non licet nomine suo exercere fœnus, sic idem ei non licet nomine alieno can. *Sicut non suo* 10. dist. 46.

Fallit hæc Regula universaliter, quando ratio prohibitionis, quæ est in caussa mea, cessat, seu non reperitur in alia, eique non obstat. Ita DD. communiter. Sic licet mihi non liceat contrahere Matrimonium cum mea consanguinea c. *Non debet* 8. *de* con-

consanguin. & affin. possum tamen ut procurator nomine alterius, cum quo non est consanguinea.

Regula 68. *Potest quis per alium, quod potest facere per se ipsum*. Regula hæc id dicere vult, quod cum in commercio humano plurimæ sint caussæ, actus, & negotia, quæ quis ipsemet peragere in persona, aut tractare, vel impeditus non potest, vel ex quacumque caussa non vult, possit alterius ad hoc apti, ac debite qualificati opera & auxilio uti, & per eum tam in iudicio, quam extra, facere, quod ipsemet licite ac legitime facere potest. Hinc

Sensus Regulæ huiusce est, quod *qui aliquid, puta contractum, actum, negotium, caussam &c. per se ipsum valde ac licite facere, vel tractare potest, valet idipsum etiam per alium ad hoc idoneum, & debite qualificatum, valde & licite facere*. Et ratio Regulæ est, quia cum humana negotia plurima & varia sint, quæ licet ad ipsum spectantia, quisque per seipsum sæpe peragere nequit, utpote vel negotiis ab aliis, vel ab infirmitate, aut alia ratione impeditus, idcirco aliorum opera aliqua saltem urgentiora perficit.

Fallit 1. hæc Regula, quando ad negotium aliquod, vel caussam expediendam specialiter electa est industria, & fides certæ personæ: hæc enim nonnisi per se ipsam, minime vero per aliam negotium expedire potest cap. *Fin.* §. *Is autem de offic. judic. delegat*.

Fallit 2. quando alicui ex speciali dispositione iuris committitur certum ministerium, & in residentia, cuiusmodi sunt Episcopi, Parochi, & Canonici c. *Quia nonnulli* 3. *de Cleric. non resident*.

Fallit 3. quando alicui nudum ministerium seu executio sine iurisdictione specialiter committitur, v. g. iniunctio pœnitentiæ, dispensatio in irregularitate, excommunicatio, vel absolutio ab eadem, &c. Hæc siquidem delegatus nisi per seipsum, minime per alium præstare potest c. *finali* §. *cæterum de offic. delegat.*

Fallit 4. quando inter partes specialiter conventum est, ut non per alium, sed per se ipsum res fiat, sicut & in casibus, ubi ex speciali loci consuetudine, aut statuto, vel testatoris voluntate specialiter personale Ministerium requiritur.

Regula 69. *In malis promissis fidem non expedit observare*. Ut sensus Regulæ facilius apprehendatur, notandum cum Glossa verba Regulæ *in malis promissis* dupliciter intelligi posse, uno modo videlicet quatenus significat rem malam, turpem &c., quæ promittitur, v. g. homicidium, furtum &c., quorum siquidem promissionis nec expedit, nec licet fidem servare. Altero modo prout indicant male promissa seu male concepta, ita ut malitia se habeat non ex parte promittentis, nec ex parte rei promissæ, sed promissarii tantum, qualia censentur promissa illa, quæ ex dolo, metu iniuste incusso a promittente extorquentur, vel alias contra iuris præscriptum obtinentur.

De quo loquatur Regula non conveniunt DD. Alii enim pro primo, alii pro secundo stant, sed secundum Glossam, & permultos DD. Regula est intelligenda de malis promissis utroque modo. Quare verus huius Regulæ sensus est: *In promissis malis, quæ contra bonos mores, aut de re mala seu peccaminosa fiunt, non tantum nulla est obligatio servandi fidem, sed nec licet eam servare. In iis vero malis seu male promissis, quæ non contra bonos mores, ex parte tamen promissarii male, dolo* v. g., *metu iniuste incusso extorta, vel malitiose obtenta sunt, quamvis fidem servare liceat, & valeat, tamen non expedit & conducit ea observare*. Et quoad primam partem Regulæ, idest de promissis contra bonos mores, iam patet. Quoad secundam vero partem, seu de malis promissis, quod tametsi in his fidem servare liceat, & valeat, non tamen expediat & conducat, ratio est, quia in his etiam fidem servare tam promittenti, quam promissario, & Reipublicæ præiudiciale est, idcirco non expediens: Non promittenti, quia fidem servando in rebus suis iacturam patitur; non promissario, quia accipiendo, & retinendo promissa dolo, vel iniusto metu extorta, suam lædit conscientiam; non Reipublicæ, quia huius interest, ne fraudes & malitiæ hominum foveantur, ne ex his innocens præiudicium & damnum, iniquus vero lucrum reportet contra Regulam iuris: *Fraus, & dolus nemini patrocinari debeant*.

Regula 70. *In alternativis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri*. Nota 1. Regulam duas partes habere. Prima est, quod in alternativis sit debitoris electio. Secunda, quod in alternativis sufficiat unum impleri. Nota 2. cum Doctoribus *Alternativa* idem esse & significare ac *disiunctiva*: Unde sensus Regulæ hic est: *Quando in contractibus, ultimis voluntatibus; vel aliis dispositionibus plura alternative seu disiunctive adimplenda seu præstanda continentur regulariter in libero arbitrio debitoris, seu illius est, qui adim-*

plere, & præstare debet, quid ex illis præsta re velit, & sufficit si unum ex illis faciat, aut præstet. Prima pars patet ex l. *Plerumque* l. *si ita*: Et ratio Regulæ est, quia alternativa dispositio ex mente disponentis in favorem debitoris est, ut in uno, in eo scilicet quod solvere, facere, &c., debet, gravatus, in alio sublevetur, nempe quod saltem ex alternativis præstandis minus gravans, si velit, aut quod lubet, eligere valeat iuxta Regulam de R. S. *Semper in obscuris quod minimum est*, (seu minus gravans) *sequimur*.

Alterius partis ratio est, quia si ex alternativis unum præstatur, sufficienter verificatur propositio, & satisfit disponenti. L. *si qui ita*.

Fallit hæc Regula 1. in alternativis seu disiunctivis remediorum sive actionum iudicialium. Nam in his electio Actori, non debitori competit.

Fallit 2. in alternativis pœnarum a iure pro delictis impositarum, quia circa hæc non ad delinquentem tamquam debitorem, sed ad iudicem spectat.

Fallit 3. in Gratiis, & beneficiis, ac favoribus Principum alternative seu disiunctive concessis, aut promissis: in his siquidem, non Principis tamquam debitoris, sed recipientis, vel promissarii seu creditoris est electio, iuxta communem Doctorum.

Fallit 4. in alternativis locorum, ut si quis promittat se Romæ, aut Viennæ soluturum, nam penes creditorem eligere est locum, in quo solvatur.

Fallit 5. in legatis, quando testator verba ad ipsum legatarium, & non ad hæredem dirigat.

Regula 71. *Qui ad agendum admittitur, est ad excipendum multo magis admittendus*. Concordat hæc Regula Regulæ 199. Iuris civilis. Procedit hæc Regula, quando solummodo de eodem, & ad idem agitur, ac excipitur, ut advertit Glossa communiter recepta: sicuti etiam quando non adest specialis ratio exceptionem magis quam actionem repellens.

Sensus in Regula intelligendus hic est: *Quando alicui de iure competit actio pro re aliqua acquirenda, eidem etiam, & multo magis, competit exceptio pro eadem, si habeat retinenda, ad excludendam actionem, quam alius pro eadem instituit*. Et ratio est, quia *cui licet quod est plus, licet utique quod est minus* ex Reg. 53. de R. S. in 6. Plus enim est agere quam excipere, cum non raro cui denegatur actio, concedatur exceptio c. *Cum inter 5. de except.* Tum quia exceptio tendit ad rei retentionem, quæ facilius conceditur, quam rei acquisitio, qualem intendit actio l. *Per retention.* 4. c. *de usuris*. Idcirco cui competit actio pro re aliqua acquirenda, multo magis ei competit exceptio pro ea retinenda.

Fallit hæc Regula 1. quis vi spolietur possessione, & agendo restitutionem petit, non enim competit spoliatori exceptio dominii, dicendo se esse rei dominum, & alterum iniustum possessorem, licet facta restitutione possit contra spoliatum agere c. 1. & cap. *in litteris*.

Fallit 2. in casu electionis iam confirmatæ, in quo non datur exceptio contra missionem Prælati in possessionem, etsi contra eumdem in possessionem iam missum detur actio c. *Constit.* 46. *de Appell.* &c.

Fallit 3. in casu solutionis usurarum, quas solvere debitor iureiurando promisit: in tali enim casu licet post solutionem iam factam competat actio ad obtinendam restitutionem usurarum solutarum, eidem tamen non competit exceptio contra solutionem præstandam c. *Debitores* 6. *de iureiurando*.

Fallit 4. in casu depositi; nam licet depositarius habeat actionem contra deponentem, si ei debeat, exceptione tamen uti non potest titulo compensationis, si deponens repetat depositum c. *final.* v. *Sane de deposito*.

Regula 72. *Qui facit per alium est perinde ac si faciat per seipsum*. Tametsi hæc Regula consona videatur Regulæ 68. *Potest quis per alium* &c., tamen ab ea differt; & quia dicta Regula loquitur de potestate faciendi per alium, præsens vero de vi, & effectu actus per alium iam facti; & quia Regula ista loquitur generaliter, ut etiam comprehendat maleficia, quatenus non solum ille, qui bona, sed etiam qui mala & iniqua per alium facit, furatur nempe, aut occidit &c., perinde est ac si ipse furatus esset, aut occidisset l. *Is damnum* 169. ff. de R. S. *Is damnum dat qui iubet dare*. Hinc

Sensus Regulæ est: *Quod quis per alium, sive bene, sive male facit, quoad iuris effectum pro eodem habetur ac si faceret per se ipsum*. Ille enim, qui mandat, delegat, substituit, &c. ut quid per alium fiat, est principalis caussa, & origo facti secuti, hoc ipso quod factum non esset, nisi ipse mandasset; idcirco merito tale factum ei imputatur, ac si ipse fecisset.

Re-

Regula 73. *Factum legitime retractari non debet, licet casus postea eveniat, a quo non potuit inchoari*. Hæc Regula concordat cum Regula 86. Iuris civilis; & ita intelligenda est, quando nempe aliquid legitime, id-est iuxta præscriptum legum valide fit, valorem non amittit, nec retractari, nec annullari potest, aut debet, tametsi postea superveniat mors, aut circumstantiæ, quæ si prius, & antequam actus sit factus, extitissent, inchoari ac fieri non potuisset. Sic contracto Matrimonio si alteruter cognoscit consanguineam personam coniugis, ideo contrahit cum coniuge affinitatem; Matrimonium tamen ex hoc non dissolvitur, licet perveniat ad eum statum, in quo non valuisset. Ita si quis post contractum Matrimonium fit furiosus, Matrimonium ex hoc eventu non dissolvitur, licet ad eum statum pervenerit, in quo non potuisset contrahi; & sic dicendum in aliis huiuscemodi casibus. Igitur

Sensus Regulæ hic est: *Quidquid aliquando legitime factum, & in suo genere essentialiter perfectum seu completum est, nec a facientibus, nec ab aliis retractari vel aliunde invalidari potest, nec invalidum evadit, etiamsi casus & circumstantiæ superveniant, quæ si prius extitissent, inchoationi, & valori eiusdem obstitissent*. Et ratio Regulæ est, quia bonum Reipublicæ pateretur, & in gravem confusionem, litiumque copiam incideret, si actus, contractus, sententiæ, & alia negotia legitime gesta, completa, & absoluta recisioni adhuc subiacerent, vel ex se invalida evaderent, casu quo caussæ & circumstantiæ emergant, quibus ante initium actus existentibus actus inchoari non potuisset.

Regula 74. *Quod alicui gratiose conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum*. Regula hæc loquitur, & intelligenda est de iis favoribus, gratiis &c. quæ a Papa vel alio supremo Principe alicui in specie, & ex speciali ratione vel beneplacito conceduntur, contra vel ultra ius commune; & vult, ne hæc in exemplum vel consequentiam, etiam ob paritatem rationis ab aliis trahantur. Hinc

Verus sensus Regulæ est: *Quod alicui in singulari ex speciali favore, & gratia a Papa, vel ab alio supremo Principe contra vel ultra ius conceditur, ab aliis trahi non debet in exemplum vel consequentiam, ut existiment id sibi quoque in simili casu, & concurrente eadem ratione licitum*. Et ratio Regulæ est, quia favores, & gratiæ speciales contra ius, vim suam præcise recipiunt ab intentione & voluntate concedentis. Plurima habentur exempla in iure, & praxi, quæ brevitatis gratia omittere censeo.

Regula 75. *Frustra sibi fidem quis postulat ab eo servari, cui fidem a se præstitam servare recusat*. Sensus Regulæ est, quod *is qui fidem in contractu, vel quacumque conventione alteri datam non servat, idest non præstat quod promisit, non potest ab altero prætendere, ut sibi datam circa idem factum fidem servet, seu quod reciproce promisit, præstet*. Et ratio in promptu est, quia in omni contractu hæc clausula, & conditio tacite imbibitur, *servabo fidem, modo tu etiam serves; nolo enim esse deterioris conditionis*. Procedit Regula tametsi fidem violans velit per aliquid æquivalens satisfacere, quia *aliud pro alio, invito creditori solvi non potest*, ut habetur in l. 2. §. 1. ff. *de rebus credit. si cert. pet.*

Regula 76. *Delictum personæ non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare*. Nota, nomine *personæ* intelligi in hac Regula non solum Prælatos Ecclesiarum tam sæculares, quam Regulares, sed etiam omnes illos sive sæculares laicos, sive clericos, qui Ecclesiæ vel Monasterio serviunt, eiusque res, atque iura administrant, vel membra sunt Ecclesiæ vel Monasterii. De his Regula dicit, quod eorum qualiacumque delicta, sive furtum, sive homicidium committant, damnificent, aut iniuria afficiant &c. in detrimentum Ecclesiæ redundare non debeat, consequenter Ecclesia ad reparationem damni illati, vel pœnam delicto impositam non obligetur, nec ipsamet in bonis suis damnum pati debeat. Quare

Sensus Regulæ hic est: *Si personæ, quæ Ecclesiæ sive sæculari, sive Regulari deserviunt, eiusque res aut iura administrant, vel sunt illius membra, cuiusmodi sunt Prælati, privati Clerici, aut Religiosi, Officiales sive sæculares sive Regulares, puta Granarii, Cellarii, Œconomi, Procuratores, &c. delictum committunt, non debet illud in detrimentum Ecclesiæ redundare, nec ei quomodolibet præiudicare*: consequenter non tenetur Ecclesia damna exinde aliis illata resarcire, aut pœnam aliquam subire, nec damnum sibi illatum sustinere; quia delicta suos debent tenere auctores cap. *Quæsivit* 2. *de iis quæ a maiori parte Capituli*. Præfatæ enim personæ, si delinquant, non nomine Ecclesiæ delinquunt; idcirco delicta illis solis, non Ecclesiæ nocere debent. Tum quia Ecclesia gaudet favore, & iure Mi-

Minoris c. 1. *de integr. restitut.* Unde si Episcopus ob grave delictum deponatur, bona Ecclesiæ non confiscantur.

Fallit hæc Regula 1. in delictis commissis a Prælato, vel aliis personis factis; hæc siquidem etiam Ecclesiæ præiudicant arg. can. *Placuit* 15. caus. 16. q. 3.

Fallit 2. quando Prælatus delinquit cum consensu Capituli, & communicato consilio cap. *Cum dilectus* 2. *de ordin. cognit.*

Fallit 3. in Interdicto cap. *Cum dilect.* ubi propter delictum Prælati Monasterium interdicitur.

Fallit 4. quando ex delicto Prælati vel alterius aliquid pervenit ad Ecclesiam, & hæc inde facta est ditior.

Regula 77. *Rationi congruit ut succedat in onere, qui substituitur in honore.* Hæc Regula quomodo sit intelligenda indicabit eius sensus, qui hic sequitur: *Quicumque alicui succedit in dignitate, vel alio munere honorifico, aut prærogativa quadam, eidem etiam succedit in onere seu in obligationibus tali dignitati vel muneri honorifico annexis, easque uti antecessor adimplere & præstare debet.* Regula ista innititur naturali rationi, & æquitati, ut demonstrat Regula ipsa per illa verba *Rationi congruit.* Successor enim stat quasi pro hærede antecessoris: Unde sicuti hæres institutus, ita etiam substitutus, una cum honore succedit in onere, puta solvendi legata, aliaque debita præstandi; quia relicta ab instituente videntur legis potestate tacite repetita ab instituto, l. *Licet Imperator* 74. ff. *de legatis.* Sic filius qui succedit in iure hæreditario, uspatronatus, indeque honorem & commoda reportat, puta honoratiorem locum in processione, in capiendo modesto subsidio, si ad inopiam vergat c. *Nobis* 25. *de iure patronatus.*

Regula 78. *In argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa.* Regula hæc est intelligenda in sequenti sensu, qui est genuinus eiusdem Regulæ: *Id quod intuitu urgentis alicuius gravis necessitatis subinde conceditur, aut permittitur, ab aliis sumi non debet pro argumento, quasi & illis in huiusmodi casu permissum esset, aut concessum.* Et ratio Regulæ est, quia cum huiusmodi concessiones a iure exorbitent, in consequentiam non sunt trahendæ iuxta Regulam 28. immo in ipso quoque cui sunt concessæ, cessante necessitate tamquam caussa concessionis, cessare debent can. *Quod pro* 41. caus. 1. q. 1. Unde etsi in necessitate ob inopiam Sacerdotum beneficia sæcularia & Parochiæ etiam Religiosis conferri valeant, id tamen cessante tali inopia, vel alia vera necessitate practicari non debet, iuxta tritum effatum: *sæcularia sæcularibus, Regularia Regularibus conferenda sunt.*

Regula 79. *Nemo potest plus iuris transferre in alium, quam sibi ipsi competere dignoscatur.* Cum Regula hæc nitatur vulgari & naturali limine noto principio *nemo dat quod non habet*, ita clare ipsius sensus patet, ut supervacaneum sit eum explicare, ac exemplis declarare ac confirmare.

Regula 80. *In toto partem non est dubium contineri.* Hoc idem dicit Regula 114. Iuris civilis: *In toto & pars continetur.* Ista quoque Regula ita naturæ lumine nota videtur, ut nulla indigeat expositione, declaratione, aut confirmatione: Nam si pars in toto non contineretur, iam hoc ipso pars illius non esset.

Regula 81. *In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verosimiliter in specie concessurus.* Regula hæc ita intelligi debet, quod licet ex claris Regulis iuris habeatur, *Semper specialia generalibus insunt* l. *Semper* 147. ff. *de Regul. Iur.* idcirco specialia sub generalibus comprehendantur, & *in toto* (iuxta Regulam paulo ante allatam) *partem non est dubium contineri*; ista tamen, & concordantes iuris Regulæ non adeo universaliter, & absolute procedunt, ut non patiantur suas limitationes, & quidem vi præsentis Regulæ.

Sensus igitur huiusce Regulæ est, quod *quando aliqua in genere conceduntur, non intelliguntur concessa etiam illa, quæ quidem tamquam species sub tali genere alias comprehenduntur, talia tamen sunt, de quibus verisimile est quod ea in specie concedere nullatenus intenderit generaliter concedens.* Et ratio Regulæ est manifesta; quia verisimile non est, ea, quæ speciali nota digna sunt, sub generali concessione comprehendi, nisi exprimantur, cuiusmodi sunt prorsus extraordinaria, insolita, & de quibus in genere nequidem cogitatum est. Sic in generali concessione administrationis bonorum, non censetur venire donationis potestas cap. *fin. de offic. Vic. in 6.* Sic generalis commissio facta Legato Sedis Apostolicæ se non extendit ad caussas Fidei arg. can. *Frater noster*; nec ad translationem Episcoporum c. *Nisi specialis.* Et sic dicito in aliis huiuscemodi casibus.

Regula 82. *Qui contra ius mercatur, bonam fidem præsumitur non habere.* Contra

ius mercari iuxta Regulam censetur omnis ille, qui aliquid emit contra prohibitionem legis, sive divinæ, sive humanæ, canonicæ seu civilis, sive statutorum Municipalium; & ita emens præsumitur cum mala fide emere. Quare

Sensus Regulæ huiusce est: *Quicumque contra publicam, claram, & notoriam prohibitionem iuris, vel legis cuiuscumque aliquid emit, id mala fide, sicque cum dolo, & peccato facere præsumitur, ac propterea semper malæ fidei possessor, qui præscribere non potest, esse censetur.* Rationem istius Regulæ allegat Dynus hic: Vel enim scivit emptor prohibitionem Iuris, & tunc manifestum est extra omne dubium, quod mala fides, dolus & malitia in illo reperiatur, cum quilibet teneatur in actibus suis se conformare legibus & statutis c. 1. *de Constitut. Canonum statuta custodiantur ab omnibus*, & l. *Leges* 3. c. *de legibus*: vel nescivit, & ex præsumptione iuris pro malæ fidei emptore, & possessore habetur, cum scire & debere scire facileque posse (prout res se habet quoad claras, & notorias legum prohibitiones) æquivaleant arg. l. Reg. 4. §. 3. ff. *de iur. & facti ignorant.*

Regula 83. *Bona fides non patitur, ut semel exactum iterum exigatur.* Concordat hæc Regula cum Regula 58 Iuris civilis. Regula est intelligenda iuxta illius proprium sensum, qui sequitur: *Creditor, qui solutionem debiti iam semel petiit, & iustam obtinuit, eam ulterius petere seu exigere bona fide, seu bona conscientia non potest.* Ratio est clara, quia vera solutione debiti tollitur omnis eiusdem obligatio.

Fallit Regula 1. universaliter, quando una exactione, & præstatione debiti non extinguatur ulterius eiusdem obligatio, ut ut patet in exactione debiti coniugalis, tributorum, vectigalium &c.

Fallit 2. in caussa dotis: hanc enim semel exactam, etiam acceptam, secundo nubens filia denuo exigere potest, si prima vice vi facti patri reddita sit.

Regula 84. *Cum quid una via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.* Pro faciliori Regulæ intelligentia notandum, aliquid dupliciter prohiberi posse, absolute ac simpliciter, & principaliter ratione sui, ita ut prohibitio non viam, aut modum aliquid obtinendi vel agendi, sed rem, sive actum ipsum respiciat caussa prohibitionis semper durante: huiusmodi vetita ratione sui sunt adulteria, furta, periuria &c. vel alio modo prohiberi possunt non absolute & simpliciter, & ratione sui, sed dumtaxat quoad viam electionis, non vero quoad viam postulationis c. fin. *de Postul. Prael.* Regula loquitur, & intelligitur in primo sensu. Idcirco

Verus sensus Regulæ est sequens: *Quando aliquid simpliciter ac principaliter ratione sui, suave naturæ prohibitum alicui habetur una via vel modo, ad id alia via vel modo admittendus non est.* Et ratio Regulæ est, ne fraus legi fiat, ex l. *fin.* cap. *Si Mancipium ita venerit.*

Fallit hæc Regula, quando aliquid vetitum est non simpliciter & principaliter ratione sui, sed quoad certam viam dumtaxat, vel modum.

Regula 85. *Contractus ex conventione legem accipere dignoscuntur.* Regulæ huic concordat Regula 24. Iuris civilis. Per verbum *legem* intelligit Regula *formam*, *naturam*, & *obligationem* contractus, & dicere vult, qualiter & quomodo obliget contractus, dependere a contrahentium voluntate.

Sensus Regulæ hic est qui sequitur: *Qualiter, quomodo, quo tempore, quo loco, quibus sub conditionibus contractus aliquis obliget, dependet ex speciali contrahentium pacto seu conventione, qua legem mutuo obligantem sibi imponunt*: Nam quivis rei moderator est, & arbiter.

Fallit 1. hæc Regula, quando contrahentium conventio fit contra formam substantialem seu essentialem contractus.

Fallit 2. si conventio contrahentium est turpis, vel de re turpi, inhonesta, impossibili de iure, vel de facto cap. *fin. de Pactis in fine.*

Regula 86. *Damnum quod quis sua culpa sentit, sibi debet, non aliis imputare.* Regula deducta est ex Regula 104. Iuris civilis. Per verba *sua culpa* intelligitur non tantum quævis culpa theologica vel civilis, sed insuper quævis caussa, quam quisque ipsemet, etiam absque dolo, & ullo delicto libere præbet ad damnum incurrendum. Sic qui bona fide compromittit in arbitros, horum sententiæ, etiam minus iustæ, & sibi non leviter damnosæ stare debet, ac sibi, & non aliis imputare damnum inde secutum, quia ad illud ipsemet caussam dedit sponte compromittendo in arbitros. l. *diem proferre* 27. §. 2. ff. *de Receptis qui arbitrium.* Nota insuper, quod nomine *damni*, non tantum positivum, sed etiam negativum, seu lucri carentia intelligitur. Quapropter

Sensus huius Regulæ hic est: *Damnum vel*

vel iacturam lucri, quam quis sentit ex sua culpa, vel caussa, quam ipsemet libere præbuit, sibi & non aliis imputare debet. Et ratio Regulæ est, tum *quia non debet aliquis alterius odio pergravari* cap. *Non debet*; tum *quia culpa suos, non alienos tangit auctores* l. *Sancimus* 22. cap. *de Pœnis*.

Regula 87. *Infamibus portæ non pateant dignitatum*. Pro clariori Regulæ intelligentia, nota, infames alios esse infamia *iuris*, seu de iure, alios infamia *facti*, seu ex facto, prout nempe infamia est qua laborant. Infamia iuris ea est, quæ ex ipsius iuris dispositione contrahitur ob certa delicta, idque vel statim ipso facto, vel post sententiam iudicis. Infamia facti ea est, quæ contrahitur non quidem ex dispositione iuris, sed ex talibus factis, & delictis. Quapropter bona opinio & existimatio apud probos ac honestos viros gravatur.

Regula intelligenda est iuxta suum sensum, qui hic sequitur: *Quicumque sive iuris, sive facti infamia laborat, ad dignitates, & munera honorifica assumi, & admitti non debet*, ut ex ff *de iis qui notantur infamia*, & c. *ex quibus caussis irrogatur infamia* can. *omnes* 2. caus. 6. q. 1. c. penult. & ult. *de secundis Nuptiis*. Et ratio Regulæ est, quia ad dignitates illi promovendi sunt, qui integritate vitæ & morum probati, & iis sunt, quibus præsunt, verbo, & exemplo efficaciter prodesse valent cap. *Cum in cunctis* 7. *de elect.* quod plane præstare non possunt infames; tum quia dignitas, & honor sunt præmium virtutis; consequenter virtute fulgentibus, non criminosis conferri debent.

Notandum, quod infamia solius facti, & quæ publica constanti emendatione aboletur, etiam ab obtinendis dignitatibus non impedit: Sylvest. v. *infamia*, n. 11. Molina: Nam infamia facti facto adhæret; consequenter & hoc per constantem emendationem emendato cessare debet cap. *Cum cessante* 60. *de Appellat.*

Regula 88. *Certum est quod is committit in legem, qui legis verbum complectens contra legis nititur voluntatem*. Sensus Regulæ hic est, & in hoc sensu est intelligenda: *Contra legem delinquit, verusque legis transgressor habetur, qui voluntatem, mentem, seu intentionem legis, sive potius legislatoris sufficienter perspectam habens, contra eiusdem mentem fraudulenter interpretatur, & observat legem*. Siquidem, ut observat Glossa can. *Plerique* 3. caus. 14. q. 3. v. *Præcepta*, nolunt quidem facere contra legem, sed faciunt fraudem legi. Ille autem facit fraudem legi, qui nuda verba observans, veram sententiam, & mentem ipsius circumvenit l. *contra legem* 29. ff. *de legibus*, *Senatusque Consult.* &c.

Et hæc fraus iuxta Gloss. l. cit. fieri potest de re ad rem, de persona ad personam, de contractu ad contractum. Per rem ad rem fit fraus legi, quando loco unius rei in lege expressæ datur vel substituitur alia res, sed contra intentionem legis. Sic quia l. *Item si* 7. §. 3. ff. *de Senatus Consult. Macedon.* vetitum est dare filiofamilias mutuo pecuniam, ne occasione illius delinquat, in fraudem huius legis facit, qui pro pecunia dat oleum, vinum &c., ut horum distractione faciat pecuniam ex cit. leg. *Item*.

De persona in personam fraus legi fit, quando quis ministerio alterius facit quod ipse facere licite non potest, quia *quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit*, ut ex Regula 67. *de Regul. Iuris* in 6.

De contractu de contractum alium fraus legi fit, si loco unius contractus a lege prohibiti, alius contra legis mentem assumitur; ut si maritus prohibitus donare uxori, loco donationis adhibet contractum venditionis, & id quod uxori donare non potuit, eidem vili pretio vendit, cum alias vendere nullatenus intenderit. l. *Si sponsus* 5. §. 5.

De contractu ad contractum eumdem, sed alio modo fraus legi fit in casu, quo, puta, mulier quæ fideiubere prohibetur ut ex tot. Tit. 22. ff. ad S. C. *Valleian.* in se suscipit principalem obligationem, ac seipsam constituit debitricem, cum nihilominus intercedere, & reipsa fideiubere censeatur. Gloss. arg. l. *Quamvis* 8. ff. ad dict. S. C. *Valleian.*

Cæterum ratio Regulæ est, cunctorumque dictorum; quia universaliter in legibus non nuda verba, sed intentio & voluntas legislatoris respicienda est. Can. *Humanæ aures* 11. caus. 22. q. 5. Hinc illud vulgatum, *Ratio legis est anima legis*, prout desumitur ex can. *Consuetud.* 5. dist. 1. Quamobrem si contra notam intentionem, mentem, & rationem legislatoris legem quis interpretatur, & servat, vi huius Regulæ pro transgressore legis merito reputatur, cum *fraus, & dolus nemini patrocinari debeant*.

TRA-

TRACTATUS ULTIMUS

DE USU IURIS CANONICI, ET CIVILIS

IN CASUUM MORALIUM RESOLUTIONIBUS.

DAta occasione explicandi Regulas Iuris Canonici in 6. Decretalium, optimum mihi visum fuit addere summariam utriusque Iuris expositionem, ac eorumdem usum in Moralium casuum resolutionibus, necnon eorumdem citationes explanare, quæ hinc inde in rerum moralium tractationibus inveniuntur.

CAPUT I.

Quid sit corpus iuris Canonici.

COrpus iuris Canonici est collectio eorum Canonum, idest regularum, quibus Christiani diriguntur. Corpus vero iuris Canonici aliud est antiquum, aliud novum, aliud novissimum: & illud dividitur in commune omnibus Christianis, & alicui Nationi particulari. Corpus iuris Canonici antiquum est illud, in quo per varios auctores collecti sunt Canones, quibus Ecclesia, prioribus sæculis, per octingentos annos usa est. Si eam collectionem legere quis vult, eam habet in Bibliotheca Iustelli duobus tomis comprehensa, impressam Parisiis apud Billaine anno 1561. Eo opere nihil utilius ei, qui ius Ecclesiasticum antiquum addiscere cupit.

Corpus iuris Canonici novum est illud, quo hodie in scholis & foro utimur. Eam habes Collectionem in volumine, quod vulgo *Corpus Canonicum* nuncupatur. Hoc autem Corpus Canonicum constat decreto Gratiani, V. libris Decretalium Gregorii IX. Sexto decretalium Bonifacii VIII. Clementinis, Extravagantibus Ioannis XXII. & Extravagantibus communibus.

Corpus tandem iuris Canonici novissimum illud est, quod coalescit ex decretis Conciliorum recentiorum, v. g. Constantiensis, Basileensis, Florentini, Tridentini; ex Constitutionibus post Extravagantes communes editis, & in Bullario contentis, & ex regulis Cancellariæ Romanæ. Corpus iuris Canonici novissimum, aliud est commune, ut supra diximus, singulis Christianis, aliud est aliquibus Nationibus peculiare. Corpus iuris Canonici novissimum commune singulis Christianis est illud, quod coalescit ex prædictis Constitutionibus, & regulis apud omnes Christianos receptis. Corpus Canonicum novissimum peculiare est illud, quod constat ex Pragmaticis Sanctionibus, & Concordatis regalibus: tale est Ius Canonicum Gallorum, Germanorum, Hispanorum &c.

Quot sint partes iuris Canonici veteris, & quomodo citari soleant.

Ius Canonicum antiquum potést considerari secundum triplicem collectionem, primam, secundam, & tertiam. Prima dici potest Stephani Ephesini Episcopi. Secunda dici potest Dionysii Exigui. Tertia Orientalium.

Collectio prima, quam dicimus Stephani, continet solum canones septem Conciliorum: duorum universalium, scilicet Nicæni & Constantinopolitani, & quinque Provincialium, scilicet Ancirani, Neocæsareensis, Gangrensis, Antiochæni, & Laodicæni. Prima hæc collectio fuit approbata a Concilio Chalcedonensi, & fuit in Latinum translata ab auctore nobis incognito.

Collectio secunda ea est, quam dicimus Dionysii Exigui Abbatis. Hæc collectio est paulo amplior alia; ultra enim prædictos Canones continet adhuc canones Conciliorum Chalcedonensis, Ephesini, & Sardicensis, & quinquaginta canones Apostolorum, & aliquot Canones Africanos: immo continet Decretales Summorum Pontificum a Siricio usque ad Anastasium; tres insuper Epistolas Canonicas Basilii ad Amphilochium complectitur. Abbas Dionysius Græcas Epistolas Basilii in latinum transtulit, eiusque translatio latina est longe accuratior ea, quam ediderat auctor, qui priorem collectionem latinam fecerat. Collectionem Dionysii in Galliam detulit Carolus Magnus an-

anno 787. eamque Galli cæteris collectionibus praeferunt.

Collectio tertia, quam dicimus Orientalium, est prima & secunda collectione paulo latior: ultra enim utriusque binæ collectionis decreta, addit triginta quinque Canones quinquaginta prioribus Apostolorum, & ita adnumerat octoginta quinque Canones Apostolicos: complectitur insuper Canones Trullanos, & Canones in Concilio Nicæno secundo habitos.

Ius Canonicum antiquum non aliter citari solet, quam citantur Concilia, aut Patres, e quibus extractum est. Sic v. g. si velim ostendere, ex iure antiquo Diaconos non consuevisse ordinari Sacerdotes, nisi trigesimum annum attigissent, ut docet Concilium Neocæsareense, & Siricius Papa, sic loca illa cito: Concil. Neocæs. can. 2. Siric. Epist. 1. idest, ea disciplina exprimitur in Concilio Neocæsareensi Canone secundo, & in Decretali Siricii Epistola prima. Quæ duo reperies in collectione Dionysii Exigui.

Quot sint partes iuris Canonici novi, & quomodo citari soleant.

Ius Canonicum novum, quale explicatur in Scholis, quinque libris continetur, qui vulgo dicuntur, *Decretum*, *Decretales*, *Sextus*, *Clementinæ*, *Extravagantes*.

Decretum Gratiani in tres partes dividitur. Prima pars continet distinctiones numero centum & unam, & quælibet distinctio suos habet Canones. Secunda pars continet triginta sex caussas, & caussa quælibet suas habet quæstiones, & quælibet quæstio suos habet Canones: & caussa trigesima tertia de pœnitentia, utpote diffusior, continet septem distinctiones. Tertia pars continet quinque distinctiones *de Consecratione*: quæ omnia his carminibus exprimunt Iuris Canonici Doctores.

Decretum centum distinctiones dat, & unam:
Triginta caussas & sex addit tibi mixtas:
Distinguit septem pœnitentia: Consecra quinque.

Decretales continent quinque libros; quilibet liber continet certos titulos, & quilibet titulus certa quædam capitula.

Sextus liber additus quinque libris Decretalium continet etiam quinque libros, quilibet liber continet certos titulos, & quilibet titulus certa capita.

Clementinæ continent pariter quinque libros, & quilibet liber certos titulos, & quilibet titulus certa capitula.

Extravagantes continent pariter quinque libros, liber quilibet certos titulos, & quilibet titulus certa capita. Extravagantes autem sunt duplicis generis. Aliæ sunt Ioannis XXII. quia ab illo fuerunt vel editæ, vel collectæ: aliæ sunt communes; quia fuerunt ex aliorum Pontificum Decretalibus collectæ.

Ut autem scias, quomodo citationes iuris Canonici cognoscere valeas, debes isthæc advertere. Quoties in libro, quem legis, reperis hæc signa, *Can.* vel *Cap. dist.* tali, v. g. 5. primam partem Gratiani debes adire, quæ distinctiones centum & unam complectitur.

Quoties reperis, *Can.* vel *cap.* 12. *caus.* 4. 3. secundam partem Gratiani debes adire, quæ caussas triginta sex complectitur; & si reperias *dist. de pœnitentia*, trigesimam caussam debes adire, ubi sunt distinctiones septem *de pœnitentia*. Quoties reperis hæc signa *Can.* vel *cap. distin. de consecrat.* tertiam partem Gratiani debes consulere, in qua sunt quinque distinctiones *de consecratione*.

Si vero reperias hæc signa, *Can.* vel *Cap.* de tali materia, v. g. *de feriis*, *de simonia*, tunc Decretales debes adire, quæ continent quinque libros, & liber quilibet certos titulos, & titulus quilibet certa capita.

Si vero reperias eadem signa, scilicet, *Cap.* vel *Can.* de tali materia, v. g. *de feriis*, & insuper hanc notam *in 6.* tunc Sextum debes consulere, quia liber ille vocatur *Sextus*, eo quod additus sit quinque libris Decretalium.

Si vero reperias eadem signa, scilicet, *Cap.* vel *Can.* cum isto addito *Clement.* tunc Clementinas debes adire.

Si vero eadem signa reperias, v. g. *Cap.* vel *Can.* de tali materia, v. g. *de feriis*, cum isto addito *Extravag.* 22. tunc Extravagantes Ioannis XXII. debes adire: si vero reperias *Extravag. comm.* tunc Extravagantes communes debes consulere.

Scias adhuc, quod ne nimio labore fatigeris in quærendis citationibus in iure Canonico contentis, initio vel fine Gratiani appositus est index alphabeticus primæ vocis Canonum, qui in Gratiano continentur, & cum additione vel distinctionis, vel caussæ, vel distinctionis *de consecratione*; immo notatur pagina, in qua prædictus Canon reperiatur, ut sic facili negotio Canonem

quem

quem quaeris, possis invenire. Idem habes initio Decretalium, initio libri Sexti, initio Clementinarum, & Extravagantium: v. g. ut Canonistae probent, Clericum, vel Beneficiatum, vel eum qui est in sacris, teneri ad recitandam Horas canonicas, sic procedunt: hoc habetur, inquiunt, Can. *Presbyter* 2. dist. 91. & *extra.* cap. *Dolentes* 9. *de celebr. Missae*. Quaere ergo in illo indice alphabetico vocem *Presbyter*, & reperies paginam, in qua Canon ille reperiatur: & si error intervenisset in designanda pagina, incuria Typographorum, quaere in prima parte Gratiani distinctionem secundam & Canonem nonagesimum primum. Item quaere in indice alphabetico Decretalium vocem illam *Dolentes*, & reperies in qua pagina sit illud caput: quod si forte error contigisset in designanda pagina, quaere titulum *de celebratione Missae*, & caput nonum, & tunc caput *Dolentes* reperies. Caeterum istud magis exercitio quam studio addiscitur. Sed ne deterrearis variis abbreviationibus, quibus utuntur Auctores in citando iure Canonico, haec addidisse non erit forte inutile iis, qui sunt minus exercitati in legendo iure Canonico.

Explicantur breviatae Iuris Canonici citationes.

Can. 1. Distin. 31. Idest canone primo distinctione trigesima prima primae partis.

Can. *Sciendum* dist. 31. Idest canone, qui sic incipit, *sciendum*, qui reperitur distinctione trigesima prima primae partis.

Can. *Clericum* 74. XI. q. 1. Idest canone, qui sic incipit, *Clericum*, qui canon est septuagesimus quartus, & qui reperitur caussa undecima, quaestione prima secundae partis.

Can. *Reperiuntur* 2. distinct. *de poenit.* Idest canone, qui sic incipit *Reperiuntur*, qui reperitur in secunda distinctione *de poenitentia*, quae distinctio reperitur in caussa trigesima tertia secundae partis.

Can. 82. dist. 2. *de consecrat.* Idest canone octuagesimo secundo, qui reperitur in secunda distinctione tertiae partis.

Cap. Novit Extra *de iudiciis*. Idest capite, cuius initium est vox ista, *novit*, quod reperitur extra Gratianum, scilicet in Decretalibus libro secundo, in quo est titulus *de iudiciis*, & in quo titulo de iudiciis est caput, cuius initium est vox ista, *novit*. Si forte citatio fiat hoc modo, cap. *Fin. de iudiciis*, tunc signum est, caput, de quo est quaestio, esse ultimum. Si forte ponatur *apud Gregor.*, signum est, id reperiri in Decretalibus, quarum auctor censetur Gregorius IX.

Cap. *cum singula*. *De praeben. & dignit.* in VI. vel in 6. Idest capite, cuius initium est haec gemina vox, *cum singula*, quod caput reperitur in titulo *de praebendis & dignitatibus*, qui titulus reperitur in libro tertio Sexti, qui additus fuit quinque libris Decretalium.

Cap. 1. *de Iure Patron. Clem.* Idest capite primo tituli decimi secundi, qui est *de Iure patronatus*, qui titulus reperitur in libro tertio Clementinarum.

Clement. *Si furiosus*. *De homic. volunt. vel cas.* Idest, Clementina, cuius initium est gemina ista vox, *si furiosus*, in titulo *de homicidio voluntario, vel casuali*, qui titulus reperitur in libro quinto Clementinarum.

Cap *Execrabilis de Praeben. & dignit. extravag.* 20. Idest capite I, cuius initium est ista vox, *execrabilis*, quod caput reperitur in titulo *de praebendis & dignitatibus* in libro Extravagantium Ioannis XXII.

Cap. *Sancta Romana*. *De elect. extravag. comm.* Idest capite, cuius initium est duplex ista vox, *de electione*, in titulo *de electione*, qui titulus reperitur in Extravagantibus communibus. Illae autem Decretales vocantur *Extravagantes*, eo quod vagentur extra collectionem *Decretalium & Clementinarum*.

De Iure Canonico novissimo, & quomodo citari soleat.

Ius Canonicum novissimum est illud, quod coalescit ex variis legibus Ecclesiasticis, quae institutae sunt a tempore Ioannis XXII. qui Extravagantes collegit. Hae autem leges continentur vel in Conciliis, in quibus statutae sunt, vel in Bullario continente omnes Constitutiones Summorum Pontificum. Ius autem novissimum non aliter citari solet, quam citentur Concilia, vel Bullae Pontificum. Sic v. g. cum citatur Concilium Basileense, Constantiense, Florentinum, Tridentinum, ea Concilia quaerenda sunt in summa Conciliorum: & cum citatur aliqua Constitutio summi Pontificis, ea Constitutio quaerenda est in Bullario.

Quomodo utendum sit Iure Canonico in resolvendis casibus conscientiae.

Ius Canonicum coalescit ex variis Scripturae textibus ex variis sanctorum Patrum au-

auctoritatibus, & ex variis Conciliorum canonibus, & summorum Pontificum decretis, totumque suum robur mutuatur ex locis, quibus componitur. Qui ergo iure Canonico utitur ad decisionem casuum, videat quid ex iure canonico extrahat, an textum Scripturæ, an auctoritatem Patrum, an canones Conciliorum, an Pontificum decreta. Si Scripturam ex iure canonico mutuetur, eas servet regulas, quas circa Scripturam adhibendas statuimus. Si vero canones extrahat, eas observet leges, quas circa Concilia observandas esse censuimus. Si vero vel auctoritatem alicuius Patris, vel decretum alicuius Papæ ex iure Canonico educat, eas sibi præscribat regulas, quas statuimus circa verum usum Patrum, & decretorum Pontificum.

CAPUT II.

Quid sit Ius Civile.

Ius Civile est collectio earum legum, quibus homines diriguntur in bonum Reipublicæ. Totuplex potest esse Ius civile, quotuplex est Respublica: sed Ius Romanum cæteris longe præfertur; ideo de eo solo agimus. Ius civile Romanum duplex est, antiquum, & novum. Antiquum est illud, quod constat ex codice Hermogeniano, Gregoriano, & Theodosiano. Novum est illud, quod constat ex iis libris, qui in scholis explicari solent, & integrum corpus Iuris civilis constituunt.

Corpus autem civile sic ordinatur. 1. Occurrunt quatuor libri Institutionum: quilibet suos habet titulos, & titulus quilibet suos paragraphos. 2. Occurrunt Pandectæ, seu libri quinquaginta Digestorum: quilibet liber suos habet titulos, & quilibet titulus suas leges. 3. Occurrunt duodecim libri Codicis: quilibet liber suos habet titulos, & quilibet titulus suas leges. 4. Occurrunt Novellæ diversorum Imperatorum. 5. Feudorum Constitutiones. 6. Extravagantes. Quæ singula vix explicari possunt, nisi oculis intuentium, libros evolvendo, ostendantur.

Quomodo citari soleat Ius civile.

Ut scias, quomodo citari soleat Ius Civile, oportet, ut probe noris notas librorum, quæ sunt huiusmodi. I. Idest Institutiones. D. vel ff. Idest Digesta, seu Pandectæ. C. idest Codex. N. idest Novellæ. E. idest Edicta Iustiniani Imperatoris. N. L. idest Novellæ Iustini. C. T. idest Constitutiones Tiberii. C. II. idest Constitutiones Iustiniani Iustini. L. idest Leonis Novellæ. C. I. idest Constitutiones Imperiales. F idest Feudorum consuetudines. Ex. Idest Extravagantes.

Sic ergo citantur varii libri Iuris civilis. Inst. lib. 3. T. 16. §. 2. *de verb. oblig.* Idest Institutionum libro tertio, titulo decimosexto, paragrapho secundo de verborum obligationibus. L. 42. ff. *de verb. obl.* Idest, lege quadragesima secunda, ff. idest digestorum, seu Pandectarum, titulo de verborum obligationibus, ideque quærendum in quo libro sit ille titulus. L. 4. c. *de obl. & act.* Idest lege quarta, c. idest Codicis, de obligationibus & actionibus, & quærendum est, in quo libro sit ille titulus. Nov. 7. c. 3. §. 2. Idest Novella septima, capite tertio, paragrapho secundo. §. *fin.* & in tit. *in quib. mod. feud. amit.* Idest paragrapho finali, & titulo, in quibus modis feudum amittatur.

Sicuti diximus, quod in Iure Canonico ponitur index alphabeticus primæ vocis Canonum, qui apud Gratianum reperiuntur, vel Capitulorum, quæ reperiuntur extra Gratianum; ita in Iure Civili ponitur index alphabeticus primæ vocis cuiuscumque legis, quæ vel in Digestis, vel in Codice, vel in aliis libris reperitur: & sicut diximus, quod in illo indice Iuris Canonicis designatur pagina, in qua reperitur vel Canon, vel Capitulum; ita in Iure civili designatur liber, & titulus, in quo reperitur lex, cuius citatur initium. Qui ergo voluerit sibi comparare promptam facilitatem quascumque inveniendi Iuris civilis citationes, legat illum indicem, & in quærendis illis legibus seipsum exerceat.

De vero usu Casuistarum.

Circa usum Casuistarum duæ sunt sententiæ omnino oppositæ: alii nullos Casuistas legendos putant: alii vero omnes indiscriminatim & legendos & suscipiendos arbitrantur. Utrumque extremum vituperandum videtur: periculosum enim est nullis credere Casuistis, sed singulis credere, periculosius. Quæ ergo cautio, inquies, adhibenda est in re tam lubrica? Quid circa hoc sentiat quidam Recentior accipe.

Primo, D. Thomam, D. Bonaventuram, D. Raymundum, & D. Antoninum potes legere intrepide, & inoffenso pede, ut D. Hieronymus loquitur de S. Hilario: sancti illi Doctores nimis sunt toto Orbe Christiano-

no celebres, quam ut nostra commendatione egeant. Secundo, alios inferioris notæ Casuistas non leges, nisi prius attente pervolveris & diu meditatus fueris Censuram a Clero Gallicano editam anno 1700., ut hac saluberrima antidoto & laxiores & rigidiores Casuistas emendes, & quid in utrisque fugiendum sit, repetita eiusdem Censuræ lectione prænoveris .... Ea enim Censura maximam apud omnes Christianos, præcipue apud Gallos, debet habere auctoritatem, tum propter dignitatem & eruditionem eorum, qui huic operi concinnando incubuerunt, tum maxime quia nihil aliud præstitisse videntur Gallicani Præsules, quam solemniter intimare eas, quas summi Pontifices censuras ediderant contra vel rigidiores, vel laxiores casuum arbitros; adeo ut post tam solemne tum Romanæ, tum Gallicanæ Ecclesiæ iudicium, de ea Censura dici quodammodo possit, quod de Synodis universalibus dicit Senonense Concilium, anno 1529. *Quod si ubi duo vel tres in nomine Domini congregantur, licet sibi ipsis relicti falli possint, continuo tamen in medio eorum est Dominus; quanto magis ubi summus Pontifex cæterique primores Ecclesiastici conveniunt, ut hæresibus pullulantibus occurrant, & Dominicum agrum sabortis expurgent zizaniis.* Quæ duo in huius censuræ concinnatione intervenerunt, cum ex una parte præcesserit Ecclesiæ Romanæ iudicium, ex alia vero Gallicani Patres latam a Romanis Pontificibus sententiam & susceperint, & solemniter promulgaverint. *Sicut ergo* loquitur idem Senonense, *Sancta & inviolabilis est Conciliorum universalium auctoritas, cui quisquis refragatur, hostis fidei iure optimo censeri debet*; ita, sed inferiori quidem modo, *sancta & inviolabilis*, Christianis omnibus debet esse Cleri Gallicani Conventus auctoritas, cui refragari nefas esset, cui vero acquiescere nemini potest esse inglorium.

AP.

APPENDIX
DE DAMNATIS PROPOSITIONIBUS.

Propositiones ab Ecclesia damnatas subiicimus, in quibus recensendis ordinem Chronologicum servandum duximus, a S. Innocentio Papa *huiusce nominis* Primo *incipientes, qui annis 411., & 416. respondens Conciliis Carthaginensi, & Milevitano, sequentes Pelagii, ac Celestii damnavit. Primae tres spectant ad Concilium Carthaginense, aliae ad Milevitanum,*

1. NAturaliter potest implere legem qui vult, & Deus legem ad adiutorium dedit.

2. Ad perficiendam iustitiam, & Dei mandata complenda, sola humana sufficere potest natura.

3. Parvuli propter salutem, quae per Salvatorem Christum datur, baptizandi non sunt.

4. Potest homo in hac vita, praeceptis Dei cognitis, ad tantam perfectionem iustitiae, sine adiutorio gratiae Salvatoris, per solum liberae voluntatis arbitrium pervenire, ut etiam non sit necessarium dicere: *Dimitte nobis debita nostra.*

5. Illud, *& ne nos inferas in tentationem* non ita intelligendum, tamquam divinum adiutorium poscere debeamus, ne in peccatum tentati decidamus, quoniam hoc in nostra positum est potestate, & ad hoc implendum sola sufficit hominis voluntas.

6. Non est orandus Deus ut contra peccati malum & ad operandam iustitiam sit noster adiutor.

7. Non opitulatur Parvulis ad consequendam vitam aeternam Christianae gratiae Sacramentum,

In Concilio Lateranensi anno 1215. damnata est sequens propositio Abbatis Ioachim de unione Divinae Trinitatis in natura, quae sic habet,

Unitas divinarum Personarum in Natura non est vera, & propria, sed quasi collectiva, & similitudinaria, quemadmodum dicuntur multi homines unus Populus, & multi Fideles una Ecclesia.

Nota. *Haec propositio Trinitatis mysterium evertens, & naturas cum divinis Personis dividens atque disiungens, non solum naturae in tribus Personis unitatem tollit, sed & praeterea Dei unitatem negat, pluresque Deos constituit, contra naturae lumen, & manifestam revelationem.*

Anno 1276. a Ioanne XXII. *contra doctrinam D. Io. de Poliaco Doctoris Parisiensis, in Extravaganti* cum inter nonnullos de verb. signific.

1. COnfessi Fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confessionem, tenentur eadem peccata, quae confessi fuerant, iterum confiteri proprio Sacerdoti.

2. Stante *omnis utriusque sexus* edicto in Concilio Generali, Romanus Pontifex non potest facere, quod parochiani non teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio Sacerdoti confiteri (quem dicit esse parochianum curatum). Immo nec Deus posset hoc facere, quia (ut dicebat) implicat contradictionem.

3. Papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessiones, immo nec Deus, quin confessus habenti licentiam teneatur eadem confiteri proprio Sacerdoti, quem dicit esse (ut praemittitur) proprium curatum.

Ab eodem Pontifice in Concilio Lugdunensi damnata est ut haeretica haec propositio: Christus, & eius discipuli nihil habuerunt, & in his quae habuerunt, nullum ius eis fuit.

Anno 1311. in Concilio Generali Viennensi sub Clemente *Pontifice Max. huius nominis V. proscripti sunt, qui sequuntur, errores Muliercularum quarundam, quae Beguinae vocabantur.*

1. HOmo in vita praesenti tantum & talem perfectionis gradum potest acquirere, quod reddatur poenitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valebit. Nam (ut dicitur) si quis potest semper proficere, posset aliquis Christi perfectior inveniri.

2. Ieiunare non oportet hominem, nec orare, postquam gradus perfectionis huiusmodi fuerit assecutus, quia tunc sensualitas est ita spiritui, & rationi subiecta, quod ho-

homo potest libere corpori concedere quidquid placet.

3. Illi qui sunt in prædicto gradu perfectionis, & spiritu libertatis, non sunt humanæ subiecti obedientiæ, nec ad aliqua præcepta Ecclesiæ obligantur. Quia (ut asserunt) *ubi Spiritus Domini, ibi libertas*.

4. Homo potest ita finalem beatitudinem secundum omnem gradum perfectionis in præsenti assequi, sicut eam obtinebit in vita beata.

5. Quælibet intellectualis creatura in se ipsa naturaliter est beata, & anima non indiget lumine gloriæ ipsam elevante ad Deum videndum, & eo beate fruendum.

6. Se in actibus exercere virtutum est hominis imperfecti, & perfecta anima licentiat a se virtutes.

7. Mulieris osculum (cum ad hoc natura non inclinet) est peccatum mortale, actus autem carnalis (cum ad hoc natura inclinet) peccatum non est, maxime cum tentatur exercens.

8. In elevatione Corporis Christi non debent assurgere, nec eidem reverentiam exhibere, asserentes, quod esset imperfectionis eisdem si a puritate, & altitudine suæ contemplationis tantum descenderent, quod circa Mysterium, seu Sacramentum Eucharistiæ, aut circa passionem humanitatis Christi aliqua cogitarent.

9. *In hoc Concilio damnata pariter fuit tam quam hæretica ista propositio sub eodem Pontifice:* exercere usuras non est peccatum.

10. *Damnata fuit insuper ut hæretica hæc propositio:* anima rationalis non est vere, & proprie forma corporis humani.

Anno 1418. *in Concilio Constantiensi Œcumenico sub* Ioanne *XXIV. tempore schismatis ante creationem Martini V. qui deinde propositionis eiusdem damnationem de Tyrannorum occisione approbavit.*

1. QUilibet Tyrannus potest, & debet licite & meritorie occidi per quemcumque vassalum suum, vel subditum, etiam per clanculares insidias, & subtiles blanditias, vel adulationes, non obstante quocumque præstito iuramento, seu confederatione factis cum eo, non expectata sententia vel mandato Iudicis cuiuscumque.

Anno 1418. *sub Ioanne XXIV. ante creationem Martini V. in Concilio Constantiensi sessione* 45. *contra Ioannem Wicleffum.*

1. SUbstantia panis materialis, & similiter substantia vini materialis remanent in Sacramento Altaris.

2. Accidentia panis non manent sine subiecto in eodem Sacramento.

Nota: *Caveas, ne hic accidentium nomine Peripateticorum entitatulas intelligas; non enim hæc fuit Synodi mens, inquit Cardinalis Petrus Alliciensis, quæ definire unice voluit, non manere in Sacramento altaris substantiam panis cum corpore Christi, sed accidentia tantum, sive hæ nudæ sint apparentiæ, sive species, ut antea Lateranense, deinde Tridentinum Concilium dixit, sive denique quidpiam aliud, quod sine panis substantia, panis in nobis sensum excitet; quod non Theologo, & Conciliis, sed Philosopho investigandum est, ratione tamen divina revelatione informata ne philosophia Theologiæ, & Religioni obsit.*

3. Christus non est in eodem Sacramento identice, & realiter propria præsentia corporali.

4. Si Episcopus, vel Sacerdos existant in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat.

5. Non est fundatum in Evangelio, quod Christus Missam ordinaverit.

6. Deus debet obedire Diabolo.

7. Si homo fuerit debite contritus, omnis Confessio exterior est sibi superflua, & inutilis.

8. Si Papa sit præscitus, & malus, & per consequens membrum Diaboli, non habet potestatem super fideles sibi ab aliquo datam, nisi forte a Cæsare.

9. Post Urbanum VI. non est aliquis recipiendus in Papam, sed vivendum est more Græcorum sub legibus propriis.

10. Contra Scripturam Sacram est, quod viri Ecclesiastici habeant possessiones.

11. Nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat eum excommunicatum a Deo, & qui sic excommunicat, fit ex hoc hæreticus, vel excommunicatus.

12. Prælatus excommunicans Clericum, qui appellavit ad Regem, vel Concilium Regni, eo ipso traditor est Regis, & Regni.

13. Illi qui dimittunt prædicare, sive audire verbum Dei propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in Dei iudicio traditores Christi habebuntur.

14. Licet alicui Diacono, vel Presbytero prædicare verbum Dei absque auctoritate Sedis Apostolicæ, sive Episcopi Catholici.

15. Nullus est Dominus Civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.

16. Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab Ecclesia, possessionatis habitualiter delinquentibus, idest ex habitu, non solum actu delinquentibus.

17. Populares possunt ad suum arbitrium Dominos delinquentes corrigere.

18. Decimæ sunt puræ Eleemosynæ, & possunt Parochiani propter peccata suorum Prælatorum ad libitum suum eas auferre.

19. Speciales rationes applicatæ uni personæ per Prælatos, vel Religiosos, non plus prosunt eidem, quam generales ceteris paribus.

20. Conferens eleemosynam Fratribus est excommunicatus eo facto.

21. Si aliquis ingreditur religionem privatam qualemcumque, tam possessionatorum, quam mendicantium, redditur ineptior, & inhabilior ad observationem mandatorum Dei.

22. Sancti instituentes Religiones privatas, sic instituendo peccaverunt.

23. Religiosi viventes in Religionibus privatis non sunt de Religione Christiana.

24. Fratres tenentur per laborem manuum victum acquirere, & non per mendicitatem.

25. Omnes sunt simoniaci, qui se obligant orare pro aliis eis in temporalibus subvenientibus.

26. Oratio præsciti nulli valet.

27. Omnia de necessitate absoluta eveniunt.

28. Confirmatio Iuvenum, Clericorum Ordinatio, locorum consecratio, reservantur Papæ, & Episcopis propter cupiditatem lucri temporalis, & honoris.

29. Universitates, Studia, Collegia, Graduationes, & Magisteria in eisdem sunt vana gentilitate introducta, tantum prosunt Ecclesiæ sicut Diabolus.

30. Excommunicatio Papæ, vel cuiuscumque Prælati non est timenda, quia est Censura Anti-Christi.

31. Peccant fundantes Claustra, & ingredientes sunt viri Diabolici.

32. Ditare Clerum est contra regulam Christi.

33. Sylvester Papa, & Constantinus Imperator errarunt Ecclesiam ditando.

34. Omnes de Ordine mendicantium sunt hæretici, & dantes eis eleemosynas sunt excommunicati.

35. Ingredientes Religionem, aut aliquem Ordinem, eo ipso inhabiles sunt ad observanda divina præcepta, & per consequens ad perveniendum ad Regnum cælorum, nisi apostataverint ab eisdem.

36. Papa cum omnibus Clericis suis possessionem habentibus sunt hæretici eo quod possessionem habent: & consentientes eis, omnes videlicet Domini sæculares, & ceteri Laici.

37. Ecclesia Romana est Synagoga Satanæ, nec Papa est proximus, & immediatus Vicarius Christi & Apostolorum.

38. Decretales Epistolæ sunt apocriphæ, & seducunt a fide Christi, & Clerici sunt stulti, qui student eis.

39. Imperator, & Domini sæculares sunt seducti a Diabolo, ut Ecclesiam ditarent bonis temporalibus.

40. Electio Papæ a Cardinalibus, a Diabolo est introducta.

41. Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias.

42. Fatuum est credere indulgentiis Papæ & Episcoporum.

43. Iuramenta illicita sunt, quæ fiunt ad corroborandos humanos contractus, & commercia civilia.

44. Augustinus, Benedictus, & Bernardus damnati sunt, nisi pœnituerint de hoc, quod habuerunt possessiones, & instituerunt, & intraverunt Religiones: & sic a Papa usque ad ultimum Religiosum omnes sunt Hæretici.

45. Omnes Religiones indifferenter introductæ sunt a Diabolo.

Eodem Anno contra Ioannem Hus damnatæ sunt sequentes, veluti errores contra fidem.

1. UNa est Sancta Universalis Ecclesia, quæ est Prædestinatorum universitas.

2. Paulus numquam fuit membrum Diaboli, licet fecerit quosdam actus, actibus Ecclesiæ malignatium consimiles.

3. Præsciti non sunt partes Ecclesiæ, cum multa pars eius finaliter excidet ab ea, eo quod prædestinationis charitas, quæ ipsam ligat, non excidet.

4. Duæ

4. Duæ naturæ, Divinitas, & Humanitas sunt unus Christus.

5. Præscitus, etsi aliquando est in gratia secundum præsentem iustitiam, tamen numquam est pars S. Ecclesiæ, & Prædestinatus semper manet membrum Ecclesiæ, licet aliquando excidat a gratia adventitia, sed non a gratia prædestinationis.

6. Sumendo Ecclesiam pro convocatione prædestinatorum, sive fuerint in gratia, sive non, secundum præsentem iustitiam, isto modo Ecclesia est Articulus Fidei.

7. Petrus non est, nec fuit caput Ecclesiæ Sanctæ Catholicæ.

8. Sacerdotes quomodolibet criminose viventes Sacerdotii polluunt potestatem, & sic ut filii infideles sentiunt infideliter de VII. Sacramentis Ecclesiæ, de clavibus, officiis, censuris, moribus, cæremoniis, & sacris rebus Ecclesiæ, veneratione Reliquiarum, Indulgentiis, & Ordinibus.

9. Papalis dignitas a Cæsare inolevit, & Papæ perfectio, & institutio a Cæsaris potentia emanavit.

10. Nullus sine revelatione assereret rationabiliter de se, vel alio, quod esset caput Ecclesiæ particularis, nec Romanus Pontifex est caput Romanæ Ecclesiæ particularis.

11. Non oportet credere, quod iste, quicumque est Romanus Pontifex, sit caput cuiuscumque particularis Ecclesiæ Sanctæ, nisi Deus eum prædestinaverit.

12. Nemo gerit vicem Christi, vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter recipiat a Deo procuratoriam potestatem, quia ad illud officium Vicariatus requiritur & morum conformitas, & instituentis auctoritas.

13. Papa non est verus, & manifestus successor Apostolorum Principis Petri, si vivit moribus contrariis Petro, & si quærit avaritiam, tunc est Vicarius Iudæ Scarioth. Et pari evidentia Cardinales non sunt veri, & manifesti successores Collegii aliorum Apostolorum Christi, nisi vixerint more Apostolorum, servantes mandata, & consilia Domini nostri Iesu Christi.

14. Doctores ponentes, quod aliquis per Censuram Ecclesiasticam emendandus, si corrigi noluerit, seculari iudicio est tradendus, pro certo sequuntur in hoc Pontifices, Scribas, & Pharisæos, qui Christum non volentem eis obedire in omnibus, dicentes, *nobis non licet interficere quemquam*, ipsum seculari iudicio tradiderunt: & tales sunt homicidæ graviores, quam Pilatus.

15. Obedientia Ecclesiastica est Obedientia secundum adinventionem Sacerdotum Ecclesiæ, propter expressam auctoritatem Scripturæ.

16. Divisio immediata humanorum operum est, quod sunt vel virtuosa, vel vitiosa, quia si homo est vitiosus, & agit quidquam, tunc agit vitiose, & si est virtuosus, & agit quidpiam, tunc agit virtuose: quia sicut vitium, quod crimen dicitur, seu mortale peccatum, inficit universaliter actus hominis vitiosi, sic virtus vivificat omnes actus hominis virtuosi.

17. Sacerdotes Christi viventes secundum legem eius, & habentes Scripturæ notitiam, & affectum ad ædificandum populum, debent prædicare, non obstante prætensa excommunicatione. Quod si Papa, vel aliquis Prælatus mandat Sacerdoti sic disposito non prædicare, non debet subditus obedire.

18. Quilibet prædicantis officium de mandato accipit, qui ad Sacerdotium accedit: & illud mandatum debet exequi prætensa excommunicatione non obstante.

19. Per censuras Ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis, & interdicti, ad sui exaltationem Clerus Populum laicalem sibi suppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit, & viam præparat Anti-Christo. Signum autem evidens est, quod ab Anti-Christo tales procedunt censuræ, quas vocant in suis processibus fulminationes, quibus Clerus principalissime procedit contra illos, qui denudant nequitiam Anti-Christi, qui Clerum pro se maxime usurpabit.

20. Si Papa est malus, & præsertim si est præscitus, tunc ut Iudas Apostolus est diabolus, fur, & filius perditionis, & non est caput S. Militantis Ecclesiæ, cum nec sit membrum eius.

21. Gratia prædestinationis est vinculum, quo corpus Ecclesiæ, & quodlibet eius membrum iungitur Christo capiti insolubiliter.

22. Papa, vel Prælatus malus & præscitus est æquivoce Pastor, & vere fur, & latro.

23. Papa non debet dici Sanctissimus, etiam secundum Officium, quia alias Rex deberet etiam dici Sanctissimus secundum Officium, & tortores, & præcones dicerentur Sancti, immo etiam diabolus deberet dici Sanctus, cum sit Officiarius Dei.

24. Si Papa vivat Christo contrarie, etiamsi ascenderet per ritum, & legitimam ele-

electionem, secundum constitutionem humanam vulgatam; tamen aliunde ascenderet, quam per Christum, dato etiam, quod intraret per electionem a Deo principaliter factam: nam Iudas Scariothes rite, & legitime a Deo Christo Iesu ad Episcopatum, & tamen ascendit aliunde ad ovile ovium.

25. Condemnatio XLV. art. Ioannis Wicleff per Doctores facta est irrationabilis, & ficta est causa per eos allegata, videlicet ex eo, quod nullus eorum sit Catholicus, sed quilibet eorum, aut est haereticus, aut erroneus, aut scandalosus.

26. Non eo ipso, quod Electores, vel maior pars eorum consenserit viva voce secundum ritus hominum in personam aliquam, eo ipso illa persona est legitime electa, vel eo ipso est verus, & manifestus Successor, vel Vicarius Petri Apostoli, vel alterius Apostoli in officio Ecclesiastico: unde sive Electores bene, vel male elegerint, operibus electi debemus credere: nam eo ipso, quo quis copiosius operatur meritorie ad profectum Ecclesiae, habet a Deo ad hoc copiosius facultatem.

27. Non est scintilla apparentiae, quod oporteat esse unum Caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum Ecclesia ipsa militante conversetur, & conservetur.

28. Christus sine talibus monstruosis capitibus per suos veraces Discipulos sparsos per orbem terrarum, melius suam Ecclesiam regularet.

29. Apostoli, & fideles Sacerdotes Domini strenue in necessariis ad salutem regularunt Ecclesiam, antequam Papae Officium foret introductum: sic facerent, deficiente, per summe possibile, Papa usque ad diem Iudicii.

30. Nullus est Dominus civilis, nullus est Praelatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali: *Post hanc damnationem, cum Ioannes Hus contumax perseverasset in suis erroribus, una cum Hieronymo de Praga publico igne combustus est.*

In Basileensi Concilio sub Eugenio IV., *antequam Concilium esset acephalum, anno 1435. sequentes ex libro Augustini Romani Archiepiscopi Nazareni decerptae.*

1. ANima Christi videt Deum tam clare & intense, quantum clare & intense Deus videt se ipsum.

2. Ratio suppositalis determinans humanam naturam in Christo, non realiter distinguitur ab ipsa natura determinata.

3. Christus quotidie peccat, & ex quo fuit Christus, quotidie peccavit.

4. Non omnes iustificati sunt membra Christi, sed soli praedestinati.

5. Humana natura in Christo est persona Verbi.

6. Humana natura assumpta a Verbo ex unione personali est veraciter Deus naturalis & proprius.

7. Christus secundum voluntatem creatam diligit naturam humanam unitam personae Verbi, quantum diligit naturam divinam.

8. Sicut duae Personae in Divinis sunt aequaliter diligibiles; ita duae Naturae in Christo, humana, & divina sunt aequaliter diligibiles propter Personam communem.

In Congregatione Capitulensi, sequentes Magistri Oxomensis, quarum damnationem auctoritate Apostolica confirmavit Sixtus IV. *anno 1489.*

1. PEccata mortalia quantum ad culpam, & poenam alterius saeculi delentur per solam cordis contritionem sine ordine ad Claves.

2. Confessio de peccatis in specie fuit ex aliquo Statuto utilis Ecclesiae, non de iure divino.

3. Pravae cogitationes confiteri non debent, sed sola displicentia delentur sine ordine ad Claves.

4. Confessio debet esse secreta, idest, de peccatis secretis, non de manifestis.

5. Non sunt absolvendi poenitentes, nisi peracta prius poenitentia eis iniuncta.

6. Papa non potest indulgere alicui vivo poenam Purgatorii.

7. Ecclesia Urbis Romae errare potest.

8. Papa non potest dispensare in Statutis universalis Ecclesiae.

9. Sacramentum Poenitentiae, quantum ad collationem gratiae Sacramentalis, naturae est, non alicuius institutionis veteris, vel novi Testamenti.

Damnatae fuerunt hae propositiones ut scandalosae, & haereticae, & coactus Magister Petrus Oxomensis abiurare illas, quod Catholice implevit.

Anno 1513. *a* Leone X. *in Concilio Lateranensi* Sess. 8. *damnatæ sunt, quæ sequuntur, circa Hominis animam rationalem.*

1. Anima intellectiva mortalis est, saltem secundum philosophiam.

2. Anima intellectiva est unica in cunctis hominibus.

Duæ istæ propositiones damnatæ fuerunt ut hæreticæ, ac deinde superaddita hæc universalis definitio quoad assertiones philosophicas. „ Cum verum vero minime contradicat, omnem assertionem veritati illuminatæ fidei contrariam, omnino falsam esse definimus, & ut utiliter dogmatizare non liceat, districtius inhibemus. Omnes huiusmodi erroneis assertionibus inhærentes, tamquam hæreticos vitandos, & puniendos fore decernimus.

„ Insuper omnibus, & singulis philosophis in Universitatibus studiorum generalium, & alibi publice legentibus districte præcipimus; ut cum philosophorum principia, aut conclusiones, in quibus a recta fide deviare noscuntur, auditoribus suis legerint, seu explicaverint (quale hoc de immortalitate animæ, aut unitate, & mundi æternitate, ac alia huiusmodi) teneantur eisdem veritatem religionis Christianæ omni conatu manifestam facere, & persuadendo (pro posse) docere, ac omni studio huiusmodi philosophorum argumenta, (cum omnia solubilia existant) pro viribus excludere, atque resolvere.

Anno 1520. Leo X. *per Bullam* Exurge Domine *damnavit, quæ sunt infra XLI. Martini Lutheri.*

1. Hæretica sententia est, sed usitata, Sacramenta novæ legis iustificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem.

2. In puero post Baptismum negare remanens peccatum, est Paulum, & Christum simul conculcare.

3. Fomes peccati, etiamsi nullum adsit actuale peccatum, moratur exeuntem a corpore animam ab ingressu Cœli.

4. Imperfecta Charitas morituri fert secum necessario magnum timorem, qui se solo satis est facere pœnam purgatorii, & impedit introitum regni.

5. Tres esse partes pœnitentiæ, Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem, non est fundatum in S. Scriptura, nec in antiquis SS. Christianis Doctoribus.

6. Contritio, quæ paratur per discussionem, collationem, & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem, hæc contritio facit hypocritam, immo magis peccatorem.

7. Verissimum est proverbium, & omnium doctrina de Contritionibus hucusque data præstantius, de cætero non facere summa pœnitentia: optima pœnitentia nova vita.

8. Nullo modo præsumas confiteri peccata venialia, sed nec omnia mortalia, quia impossibile est, ut omnia mortalia cognoscas; unde in primitiva Ecclesia solum manifeste mortalia confitebantur.

9. Dum volumus omnia pure confiteri nihil aliud facimus, quam quod misericordiæ Dei nihil volumus relinquere agnoscendum.

10. Peccata non sunt ulli remissa, nisi remittente Sacerdote credat sibi remitti: immo peccatum maneret, nisi remissum crederet, non enim sufficit remissio peccati, & gratiæ donatio, sed oportet etiam credere esse remissum.

11. Nullo modo confidas absolvi propter tuam Contritionem, sed propter verbum Christi, *Quodcumque solveris &c.* Hinc, inquam, confide, si Sacerdotis obtinueris absolutionem, & crede fortiter te absolutum, & absolutus vere eris, quidquid sit de contritione.

12. Si per impossibile confessus non esset contritus, aut Sacerdos non serio, sed ioco absolveret, si tamen credat se absolutum, verissime est absolutus.

13. In Sacramento pœnitentiæ, ac remissione culpæ, non plus facit Papa, aut Episcopus, quam infimus Sacerdos; immo ubi non est Sacerdos, æque tantum quilibet Christianus, etiamsi mulier, aut puer esset.

14. Nullus debet Sacerdoti respondere se esse contritum; nec Sacerdos requirere.

15. Magnus est error eorum, qui ad Sacramenta Eucharistiæ accedunt, huic innixi, quod sint confessi, quod non sint sibi conscii alicuius peccati mortalis, quod præmiserint orationes suas, & præparatoria: omnes illi iudicium sibi manducant, & bibunt; sed si credant, & confidant se gratiam ibi consecuturos, hæc sola fides facit eos puros & dignos.

16. Consultum videtur, quod Ecclesia in com-

communi Concilio statueret laicos sub utraque specie communicandos, nec Bohemi sub utraque specie communicantes sunt hæretici, sed schismatici.

17. Thesauri Ecclesiæ, unde Papa dat Indulgentias, non sunt merita Christi.

18. Indulgentiæ sunt piæ fraudes fidelium, & remissiones bonorum operum: & sunt de numero eorum, quæ licent, & non de numero eorum, quæ expediunt.

19. Indulgentiæ his, qui veraciter eas consequentur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud Divinam iustitiam.

20. Seducuntur credentes, Indulgentias esse salutares, & ad fructum spiritus utiles.

21. Indulgentiæ necessariæ sunt solum publicis criminibus, & proprie conceduntur duris solummodo, & impatientibus.

22. Sex generibus hominum Indulgentiæ nec sunt necessariæ, nec utiles: videlicet mortuis seu morituris, infirmis legitime impeditis, his qui non commiserunt crimina, his qui crimina commiserunt, sed non publica, his qui meliora operantur.

23. Excommunicationes sunt tantum externæ pœnæ, nec privant hominem communibus spiritualibus Ecclesiæ orationibus.

24. Docendi sunt Christiani, plus diligere excommunicationem, quam timere.

25. Romanus Pontifex Petri Successor, non est Christi Vicarius super omnes totius mundi Ecclesias, ab ipso Christo in B. Petro institutus.

26. Verbum Christi ad Petrum, *quodcumque solveris super terram &c.* extenditur dumtaxat ad ligata ab ipso Petro.

27. Certum est in manu Papæ, aut Ecclesiæ prorsus non esse statuere articulos fidei; immo nec leges morum, seu bonorum operum.

28. Si Papa cum magna parte Ecclesiæ sic, vel sic sentiret, nec etiam erraret, adhuc non est peccatum, aut hæresis contrarium sentire; præsertim in re non necessaria ad salutem, donec fuerit per Concilium Universale, alterum reprobatum, alterum approbatum.

29. Via nobis facta est enervandi auctoritatem Conciliorum, & libere contradicendi eorum gestis, & iudicandi eorum Decreta, & confidenter confitendi quicquid verum videtur, sive probatum fuerit, sive reprobatum a quocumque Concilio.

30. Aliqui articuli Ioannis Hus condemnati in Concil. Constantiensi sunt Christianissimi, verissimi, & Evangelici, quos nec Universalis Ecclesia posset damnare.

31. In omni opere bono iustus peccat.

32. Opus bonum optime factum, est veniale peccatum.

33. Hæreticos comburi, est contra voluntatem Spiritus Sancti.

34. Præliari adversus Turcas, est repugnare Deo visitanti iniquitates nostras per illos.

35. Nemo est certus, se non semper peccare mortaliter propter occultissimum superbiæ vitium.

36. Liberum arbitrium post peccatum est res de solo titulo; & dum facit quod in se est, peccat mortaliter.

37. Purgatorium non potest probari ex Sacra Scriptura, quæ sit in canone.

38. Animæ in Purgatorio non sunt securæ de eorum salute, saltem omnes, nec probatum est ullis, aut rationibus, aut Scripturis, ipsas esse extra statum merendi, aut augendæ charitatis.

39. Animæ in Purgatorio peccant sine intermissione quandiu quærunt requiem, & horrent pœnas.

40. Animæ ex Purgatorio liberatæ suffragiis viventium minus beantur, quam si per se satisfecissent.

41. Prælati Ecclesiastici, & Principes sæculares non male facerent, si omnes saccos mendicitatis delerent.

Quæ sequuntur novem, ac septuaginta Michaelis Baii, olim a Pio V., *&* Gregorio XIII. *dein ab* Urbano VIII. anno 1664. *in Bulla* In Eminenti *confixæ sunt*.

I. Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita recte vocantur Gratia.

2. Sicut opus malum ex natura sua est mortis æternæ meritorium, sic bonum opus ex natura sua est vitæ æternæ meritorium.

3. Et bonis Angelis, & primo Homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vitæ, felicitas esset merces, & non gratia.

4. Vita æterna Homini integro, & Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturæ ad illam consequendam per se sufficiunt.

5. In promissione facta Angelo, & primo Homini continetur naturalis iustitiæ constitutio, qua pro bonis operibus, sine alio respectu, vita æterna iustis promittitur.

6. Na-

6. Naturali lege constitutum fuit homini, ut si in obedientia perseveraret, ad eam vitam pertransiret, in qua mori non posset.

7. Primi hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera; sed iuxta modum loquendi Scripturæ Sacræ non recte vocantur gratia: quo fit, ut tantum merita, non etiam gratia debeant nuncupari.

8. In redemptis per Gratiam Christi nullum inveniri potest bonum meritum, quod non sit gratis indigno collatum.

9. Dona concessa homini integro, & Angelo, forsitan, non improbanda ratione, possunt dici gratia; sed quia secundum usum Sacræ Scripturæ nomine gratiæ, ea tantum munera intelliguntur, quæ per Iesum Christum male meritis, & indignis conferuntur, ideo neque merita, neque merces, quæ illis redditur, gratia dici debet.

10. Solutio pœnæ temporalis, quæ peccato dimisso sæpe remanet, & corporis resurrectio, proprie nonnisi meritis Christi adscribenda est.

11. Quod pie & iuste in hac vita mortali usque in finem conversati vitam consequimur æternam, id non proprie gratiæ Dei, sed ordinationi naturali statim initio creationis constitutæ iusto Dei iudicio deputandum est; neque in hac retributione bonorum ad Christi meritum respicitur; sed tantum ad primam institutionem generis humani, in qua lege naturali constitutum est, ut iusto Dei iudicio obedientiæ mandatorum vita æterna reddatur.

12. Pelagii sententia est: Opus bonum citra gratiam adoptionis factum non est Regni cœlestis meritorium.

13. Opera bona a filiis adoptionis facta non accipiunt rationem meriti ex eo, quod fiunt per spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, sed tantum ex eo, quod sunt conformia legi, quodque per ea præstatur obedientia legi.

14. Opera bona iustorum non accipient in die iudicii extremi ampliorem mercedem, quam iusto iudicio mereantur accipere.

15. Ratio meriti non consistit in eo, quod qui bene operatur habet gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum, sed in eo solum quod obedit divinæ legi.

16. Non est vera legis obedientia, quæ fit sine Charitate.

17. Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt esse necessarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis sublimetur ad statum Deificum.

18. Opera Catechumenorum, ut fides, & pœnitentia ante remissionem peccatorum facta, sunt vitæ æternæ merita, quam vitam ipsi non consequentur, nisi prius præcedentium delictorum impedimenta tollantur.

19. Opera iustitiæ, & temperantiæ, quæ Christus fecit ex dignitate personæ operantis, non traxerunt maiorem valorem.

20. Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur pœnam æternam.

21. Humanæ naturæ sublimatio, & exaltatio in consortium divinæ naturæ, debita fuit integritati primæ conditionis: & proinde naturalis dicenda est, & non supernaturalis.

22. Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Romanos II. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt*, intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus.

23. Absurda est eorum sententia, qui dicunt, hominem ab initio, dono quodam supernaturali & gratuito, supra conditionem naturæ suæ fuisse exaltatum, ut Fide, Spe, & Charitate Deum supernaturaliter coleret.

24. A vanis & otiosis hominibus secundum insipientiam Philosophorum excogitata est sententia, quæ ad Pelagianismum reiicienda est: Hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturæ superaddita, fuerit largitate Conditoris sublimatus, & ad Dei filium adoptatus.

25. Omnia opera Infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes, sunt vitia.

26. Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, sed naturalis eius conditio.

27. Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adiutorio nonnisi ad peccandum valet.

28. Pelagianus est error dicere, quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.

29. Non soli fures ii sunt, & latrones, qui Christum, viam, & ostium veritatis & vitæ negant; sed etiam quicumque aliunde, quam per ipsum, in viam iustitiæ (hoc est ad aliquam iustitiam) conscendi posse docent.

30. Aut tentationi ulli sine gratiæ ipsius adiutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, ut ab ea non superetur.

31. Charitas perfecta & sincera, quæ est de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta; tam in Catechumenis, quam in pœnitentibus potest esse sine remissione peccatorum.

32. Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper coniuncta cum remissione peccatorum.

33. Catechumenus iuste, recte, & sancte vivit, & mandata Dei observat, ac legem implet per charitatem ante obtentam remissionem peccatorum, quæ in Baptismi lavacro demum percipitur.

34. Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur ut auctor naturæ, & gratuiti, quo Deus amatur ut beatificator, vana est & commentitia, & ad illudendum sacris Litteris, & plurimis veterum testimoniis excogitata.

35. Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.

36. Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex sola Philosophia, per elationem præsumptionis humanæ, cum iniuria Crucis Christi defenditur a nonnullis Doctoribus.

37. Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturæ solis viribus ortum ducit, agnoscit.

38. Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quæ a Ioanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffusa, Deus amatur.

39. Quod voluntarie fit, etiamsi necessario fiat, libere tamen fit.

40. In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati.

41. Is libertatis modus, qui est a necessitate, sub libertatis nomine non reperitur in Scripturis, sed solum nomen libertatis a peccato.

42. Iustitia, qua iustificatur per fidem impius, consistit formaliter in obedientia mandatorum, quæ est operum Iustitia, non autem in gratia aliqua animæ infusa, qua adoptatur homo in filium Dei, & secundum interiorem hominem renovatur, ac Divinæ naturæ consors efficitur, ut sic per Spiritum Sanctum renovatus, deinceps bene vivere, & Dei mandatis obedire possit.

43. In hominibus pœnitentibus ante Sacramentum absolutionis, & in Catechumenis ante Baptismum est vera iustificatio; separata tamen a remissione peccatorum.

44. Operibus plerisque, quæ a fidelibus fiunt, solum ut Dei mandatis pareant, cuiusmodi sunt, obedire parentibus, depositum reddere, ab homicidio, a furto, a fornicatione abstinere, iustificantur quidem homines, quia sunt legis obedientia, & vera legis iustitia; non tamen iis obtinent incrementa virtutum.

45. Sacrificium Missæ non alia ratione est Sacrificium, quam generali illa, qua omne opus, quod fit, ut sancta societate Deo homo inhæreat.

46. Ad rationem, & definitionem peccati non pertinet voluntarium; nec definitionis quæstio est, sed caussæ & originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium.

47. Unde peccatum originis vere habet rationem peccati sine ulla relatione, ac respectu ad voluntatem, a qua originem habuit.

48. Peccatum originis est habituali parvuli voluntate voluntarium, & habitualiter dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

49. Et ex habituali voluntate dominante fit, ut parvulus decedens sine regenerationis Sacramento, quando usum rationis consecutus erit, actualiter Deum odio habeat, Deum blasphemet, & legi Dei repugnet.

50. Prava desideria, quibus ratio non consentit, & quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto: *Non concupisces*.

51. Concupiscentia, sive lex membrorum, & prava eius desideria, quæ inviti sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia.

52. Omne scelus est eius conditionis, ut suum auctorem, & omnes posteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio.

53. Quantum est ex vi transgressionis, tantum meritorum malorum a generante contrahunt, qui cum minoribus nascuntur vitiis, quam qui cum maioribus.

54. Diffinitiva hæc sententia, Deum homini nihil impossibile præcepisse, falso tribuitur Augustino, cum Pelagii sit.

55. Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur.

56. In peccato duo sunt, actus, & reatus: transeunte autem actu, nihil manet, nisi reatus, sive obligatio ad pœnam.

57. Unde in Sacramento Baptismi, aut Sacerdotis absolutione, proprie reatus peccati dumtaxat tollitur: & ministerium Sacerdotum solum liberat a reatu.

58. Peccator pœnitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absolventis, sed a solo

lo Deo, qui pœnitentiam suggerens & inspirans vivificat eum, & resuscitat; ministerio autem Sacerdotis solum reatus tollitur.

59. Quando per eleemosynas, aliaque pœnitentiæ opera Deo satisfacimus pro pœnis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant, (nam alioqui essemus saltem aliqua ex parte redemptores) sed aliquid facimus, cuius intuitu Christi satisfactio nobis applicatur, & communicatur.

60. Per passiones Sanctorum in Indulgentiis communicatas non proprie redimuntur nostra delicta; sed per communionem charitatis nobis eorum passiones impertiuntur, & ut digni simus, qui pretio Sanguinis Christi a pœnis pro peccatis debitis liberemur.

61. Celebris illa Doctorum distinctio, divinæ legis mandata bifariam impleri; altero modo quantum ad præceptorum operum substantiam tantum, altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet, secundum quem valeant operantem perducere ad regnum (hoc est, ad modum meritorum) commentitia est, & explodenda.

62. Illa quoque distinctio, qua opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex obiecto, & omnibus circumstantiis rectum est, & bonum, (quod moraliter bonum appellare consueverunt) vel quia est meritorium Regni æterni, eo quod sit a vivo Christi membro per spiritum charitatis, reiicienda est.

63. Sed & illa distinctio duplicis iustitiæ, alterius, quæ fit per Spiritum charitatis inhabitantem, alterius, quæ fit ex inspiratione quidem Spiritus Sancti cor ad pœnitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis, & in eo charitatem diffundentis, qua divinæ Legis iustificatio impleatur, similiter reiicitur.

64. Item & illa distinctio duplicis vivificationis, alterius, qua vivificatur peccator, dum ei pœnitentiæ, & vitæ novæ propositum, & inchoatio per Dei gratiam inspiratur, alterius, qua vivificatur, qui vere iustificatur, & palmes vivus in vite Christo efficitur, pariter commentitia est, & Scripturis minime congruens.

65. Non nisi Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii bonus, sive non malus, & gratiæ Christi iniuriam facit, qui ita sentit & docet.

66. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.

67. Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo, quod necessario facit.

68. Infidelitas pure negativa in his, in quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.

69. Iustificatio impii fit formaliter per obedientiam Legis; non autem per occultam communicationem, & inspirationem gratiæ, quæ per eam iustificatos faciat implere legem.

70. Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram charitatem; & charitas, etiam perfecta, potest consistere cum reatu æternæ damnationis.

71. Per conditionem, etiam cum charitate perfecta, & cum voto suscipiendi Sacramentum coniunctam, non remittitur crimen, extra casum necessitatis, aut Martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti.

72. Omnes omnino iustorum afflictiones sunt ultiones peccatorum ipsorum; unde & Iob, & Martyres, quæ passi sunt, propter peccata sua passi sunt.

73. Nemo, præter Christum, est absque peccato originali: hinc B. Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque eius afflictiones in hac vita, sicut & aliorum Iustorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis.

74. Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus iam dominatur, peccatum est, sicut & alii habitus pravi.

75. Motus pravi concupiscentiæ sunt, pro statu hominis vitiati, prohibiti præcepto, *Non concupisces*: Unde homo eos sentiens, & non consentiens, transgreditur præceptum *Non concupisces*; quamvis transgressio in peccatum non deputetur.

76. Quandiu aliud concupiscentiæ carnalis in diligente est, non facit præceptum, *Diliges Dominum Deum tuum in toto corde tuo*.

77. Satisfactiones laboriosæ Iustificatorum non valent expiare de condigno pœnam temporalem restantem post culpam condonatam.

78. Immortalitas primi Hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio.

79. Falsa est Doctorum sententia, primum Hominem potuisse a Deo creari, & institui, sine Iustitia naturali.

Nota. Pii V. Const. ita absolvitur. *Quas quidem sententias stricto coram nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent, in rigore & proprio ver-*

verborum sensu ab assertoribus intento haereticas, erroneas, suspectas, temerarias, & in pias aures offensionem immittentes, respective &c. damnamus &c.

En autem Baii retractatio. *Ego Michael de Baii Cancellarius Universitatis Lovaniensis agnosco, & profiteor, me ex variis colloquiis, & communicationibus habitis cum* R. P. D. D. *Francisco Toleto Concionatore Suae Sanctitatis, & ad hanc rem specialiter misso super diversis sententiis, & propositionibus iam & olim a* SS. D. N. Pio V. fel. record. *sub data Kal. Oct. an.* 1579., *& nuper a Gregorio XIII. iterato damnatis, & prohibitis, ita motum & eo perductum esse, ut plane mihi habeam persuasum, earum omnium sententiarum damnationem, atque prohibitionem, iure meritoque, ac nonnisi maturo iudicio, & diligentissima discussione praemissis, factam, atque decretam esse: Fateor insuper, plurimas ex iisdem sententiis in nonnullis libris a me olim, & ante emanatam Sedis Apostolicae super iis censuram conscriptis, & in lucem editis contineri, & defendi etiam in eo sensu, in quo reprobantur. Denique declaro me in praesentiarum, ab iis omnibus recedere, & damnationi a S. Sede factae acquiescere, nec posthac ullas docere, asserere, ac defendere velle.* Actum 24. Maii &c.

Decretum SS. D. N. Alexandri *VII. Feria V. die* 30. *Ianuar.* 1659.

IN Congregatione Generali S. Romanae, & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis coram Sanctissimo Domino nostro Domino Alexandro divina Providentia Papa VII., ac Eminen. & Reverendiss. S. Romanae Ecclesiae Cardinalibus in universa republica Christiana contra haereticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus a Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Cum nuper a Regularibus mendicantibus dioecesis Andegaven., Iudicio Sedis Apostolicae (ad quam dumtaxat controversias Fidei, ac morum universalis Ecclesiae pertinet definire) infra insertae propositiones fuerint ablatae, de mandato SS. Domini Nostri Domini Alexandri divina Providentia Papae VII. plurium Theologorum, & Canonistarum a Sanctitate Sua ad id specialiter deputatorum examini sunt commissae, quo peracto, & relata Sanctitati suae unanimi eorumdem Theologorum, atque Canonistarum censura: Idem Sanctissimus auditis votis Eminentissimorum & Reverendissimorum DD. Cardinalium Generalium Inquisitorum, easdem propositiones, prout infra qualificatas, auctoritate Apostolica declaravit, declaratas decrevit, & tales ab omnibus haberi praecepit.

1. Concil. Trident. non obligat Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Episcopis, ut Secularium confessiones audire possint, neque ex illius Concilii auctoritate privilegia Regularium restringi possunt, eum in Gallia receptum non sit, praeterquam in decisionibus Fidei, nec etiam Bulla Pii IV. pro confirmatione illius Concilii promulgata.

2. Ubi Concilium Tridentinum est receptum, non possunt Episcopi restringere, vel limitare approbationes, quas Regularibus concedunt ad Confessiones audiendas, neque illas ulla ex causa revocare. Quinimmo Ordinum mendicantium Religiosi ad eas approbationes obtinendas non tenentur; etsi ab Episcopis Religiosi non probentur, reiectio illa tantumdem valet, ac si approbatio concessa fuisset.

3. Regulares Ordinum mendicantium semel approbati ab uno Episcopo ad confessiones audiendas in sua dioecesi, habentur pro approbatis in aliis dioecesibus, nec nova Episcoporum indigent approbatione. Regulares habent potestatem absolvendi a peccatis Episcopo reservatis, etiamsi ab Episcopo auctoritas ipsis indulta non fuerit.

4. Nullus in foro conscientiae Parochiae suae interesse tenetur, nec ad annuam Confessionem, nec ad missas Parochiales, nec ad audiendum verbum Dei, divinam legem, Fidei rudimenta, morumque doctrinam, quae ibi in Catechesibus annunciantur, & docentur.

5. Talem legem in hac materia nec Episcopi, nec Concilia Provinciarum, vel Nationum sancire, nec delinquentes aliquibus poenis, aut Ecclesiasticis censuris mulctare possunt.

6. Regulares mendicantes petere possunt licite a Iudicibus Secularibus, ut iniungant Episcopis, quatenus ipsis mandata concedant ad praedicandum in Adventu, & Quadragesima: Quod si renuant facere Episcopi, decretum Iudicum Secularium tantumdem valet, ac si permissio dictis Religiosis concessa fuisset.

Decretum alterum eiusdem Pontificis die 24. *Septembris* 1665.

SAnctissimus D. N. audivit non sine magno animi sui maerore, complures opiniones Christianae disciplinae relaxativas, & Animarum perniciem inferentes, partim antiquas iterum suscitari, partim noviter prodere, sum-

summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrescere, per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modus opinandi irrepsit alienus omnino ab Evangelica simplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quem si pro recta regula fideles in praxi sequerentur, ingens eruptura esset Christianae vitae corruptela. Quare, ne ullo unquam tempore viam salutis, quam suprema veritas Deus, cuius verba in aeternum permanent, arctam esse definivit, in animarum perniciem dilatari, seu verius perverti contigeret, idem Sanctissimus D. N. ut oves sibi creditas ab eiusmodi spatiosa, lataque, per quam itur ad perditionem, via pro pastorali sollicitudine in rectam semitam evocaret, earumdem opinionum examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, & deinde Eminentissimis, & Reverendissimis DD. Cardinalibus contra haereticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus serio commisit: Qui tantum negotium strenue aggressi, ei sedulo incumbentes, & mature discussis usque ad hanc diem infrascriptis propositionibus, super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati suae singillatim exposuerunt.

1. Homo nullo unquam vitae suae tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi praeceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.

2. Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3. Sententia asserens, Bullam Coenae solum prohibere absolutionem haeresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 18. Iulii in Consistorio Sacrae Congregationis Eminentissimorum Cardinalium visa, & tolerata est.

4. Praelati Regulares possunt in foro conscientiae absolvere quoscumque seculares ab haeresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incursa.

5. Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse haereticum, non teneris denunciare, si probare non possis.

6. Confessarius, qui in Sacramentali confessione tribuit Poenitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proinde non est denunciandus

7. Modus evadendi obligationem denunciandae sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denunciandi.

8. Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem, idque post Decretum Urbani VIII.

9. Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missae celebrandae traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.

10. Non est contra iustitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, & Sacrificium unum offerre: Neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promittam, promissione etiam iuramento firmata, danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.

11. Peccata in Confessione omissa, seu oblita ob instans periculum vitae, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere.

12. Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate.

13. Satisfacit praecepto annuae Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo praesentato, sed ab eo iniuste reprobato.

14. Qui facit confessionem voluntarie nullam, satisfacit praecepto Ecclesiae.

15. Poenitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius poenitentiam adimpleat.

16. Qui Beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

17. Est licitum Religioso, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem, occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus vel ipsi Religioso, vel eius Religioni publice & coram gravissimis viris praedicta impingere, nisi occidatur.

18. Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Iudicem, a quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare.

19. Non peccat Maritus occidens propria auctoritate Uxorem in adulterio deprehensam.

20. Restitutio a Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus horas non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Iudicis, eo quod sit poena.

21. Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suae obligationi, si Officium per alium recitet.

22. Non

22. Non est contra iustitiam Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Ecclesiastica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

23. Frangens ieiunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta quia non vult se subiicere præcepto.

24. Mollities, sodomia, & bestialitas sunt peccata eiusdem speciei infimæ, ideoque sufficit dicere in Confessione, se procurasse pollutionem.

25. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit Confessionis præcepto, dicens: Commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem; non explicando copulam.

26. Quando litigantes habent pro se opiniones æque probabiles, potest Iudex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius præ alio.

27. Si liber sit alicuius iunioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet, reiectam esse a Sede Apostolica tamquam improbabilem.

28. Populus non peccat, etiamsi absque nulla causa non recipiat legem a Principe promulgatam.

Quibus peractis, dum similium propositionum examini cura, & studium impenditur, interea idem Sanctissimus, re mature considerata, statuit & decrevit, prædictas propositiones, & unamquamque ipsarum, ut minimum tanquam scandalosas esse damnandas, & prohibendas: sicut eas damnat, ac prohibet; ita ut quicumque illas aut coniunctim, aut divisim docuerit, & defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputative, publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, a qua non possit (præter quam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice absolvi.

Insuper districte in virtute Sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Divini Iudicii prohibet omnibus Christifidelibus cuiuscumque conditionis, dignitatis, ac status, etiamsi speciali, ac specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Decretum tertium eiusdem Alexandri *VII.*
die 18. *Martii* 1666.

Sanctissimus D. N. post latum Decretum die 24. *Septembris proxime elapsi, quo viginti octo propositiones damnatæ fuerunt, examinatis sedulo, & accurate usque ad hanc diem infrascriptis aliis, quadragesimum quintum numerum implentibus, per plures in Sacra Theologia Magistros, ac per Eminentissimos, & Reverendissimos DD. Cardinales adversus hæreticam pravitatem Generales Inquisitores, eorum suffragia singillatim super unaquaque ipsarum audivit.*

Propositio 29. In die Ieiunii, qui sæpius modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit Ieiunium.

30. Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione ieiunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum ieiunio.

31. Excusantur absolute a præcepto ieiunii illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter unius diei conficiant.

32. Non est evidens, quod consuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadragesima obliget.

33. Restitutio fructuum ob omissionem Horarum suppleri potest per qualcumque eleemosynas, quas antea Beneficiatus de fructibus sui beneficii fecerit.

34. In die Palmarum recitans officium Paschale satisfacit præcepto.

35. Unico officio potest quis satisfacere duplici præcepto, pro die præsenti, & crastino.

36. Regulares possunt in foro conscientiæ uti privilegiis suis, quæ sunt expresse revocata per Concilium Tridentinum.

37. Indulgentiæ concessæ Regularibus, & revocatæ a Paulo V. hodie sunt revalidatæ.

38. Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimum, est consilium, non præceptum.

39. Illa particula *quamprimum* intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur.

40. Est probabilis opinio, quæ dicit, esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris, & pollutionis.

41. Non

41. Non est obligandus concubinarius ad eiiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, vulgo *Regalo*, dum deficiente illo, nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & aliæ famulæ nimis difficile invenirentur.

42. Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obligat ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.

43. Annuum legatum pro anima relictum non durat plusquam per decem annos.

44. Quoad forum conscientiæ, reo correcto, eiusque contumacia cessante, cessant censuræ.

45. Libri prohibiti donec expurgentur, possunt retineri, usquedum adhibita diligentia corrigantur.

Quibus mature pensatis, idem Sanctissimus statuit, ac decrevit, prædictas Propositiones, & unamquamque ipsarum, ut minimum tamquam scandalosas esse damnandas, & prohibendas: sicut eas damnat ac prohibet; Ita ut quicumque illas aut coniunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputative, publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, a qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, nisi a pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.

Insuper districte in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Divini Iudicii prohibet omnibus Christifidelibus cuiuscumque conditionis, dignitatis, ac status, etiam speciali & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Decretum SS. D. N. Innocentii XI.
die 2. Martii 1679.

SAnctissimus D. N. Innocentius Papa XI. prædictus, ovium sibi a Deo creditarum saluti sedulo incumbens, & salubre opus in segregandis noxiis doctrinarum pascuis ab innoxiis, a fel. record. Alexandro VII. Prædecessore suo inchoatum prosequi volens, plurimas Propositiones, partim ex diversis vel libris, vel thesibus seu scriptis excerptas, & partim noviter adinventas, Theologorum plurium examini, & deinde Eminentissimis, & Reverendissimis Dominis Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus subiecit. Quibus propositionibus sedulo, & accurate sæpius discussis, eorumdem Eminentissimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sanctitatem Suam auditis: Idem SS. D. N. re postea mature considerata, statuit & decrevit pro nunc sequentes propositiones, unamquamque ipsarum, sicuti iacent, ut minimum tamquam scandalosas, & in praxi perniciosas, esse damnandas, & prohibendas, sicuti eas damnat & prohibet, Non intendens tamen Sanctitas Sua per Decretum alias propositiones in ipso non expressas, & Sanctitati Suæ quomodolibet, & ex quacumque parte exhibitas, vel exhibendas ullatenus approbare.

1. Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

2. Probabiliter existimo, Iudicem posse iudicare iuxta opinionem etiam minus probabilem.

3. Generatim dum probabilitate sive intrinseca, sive extrinseca quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

4. Ab infidelitate excusabitur Infidelis non credens ductus opinione minus probabili.

5. An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.

6. Probabile est, ne singulis quidem rigorose quinquenniis per se obligare præceptum charitatis erga Deum.

7. Tunc solum obligat, quando tenemur iustificari, & non habemus aliam viam, qua iustificari possimus.

8. Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui.

9. Opus coniugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.

10. Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

11. Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.

12. Vix in secularibus invenies, etiam in Regibus, superfluum statui. Et ita vix aliquis renetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.

13. Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicuius tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

14. Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hæreditas.

15. Licitum est filio gaudere de parricidio Parentis a se in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias inde ex hæreditate consecutas.

16. Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundum se.

17. Satis est actum fidei semel in vita elicere.

18. Si a potestate publica quis interrogetur fidem ingenue confiteri, ut Deo, & Fidei gloriosum, consulo tacere, ut peccaminosum per se non damno.

19. Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quam meratur pondus rationum ad assensum impellentium.

20. Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

21. Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis; immo cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.

22. Nonnisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita Remuneratoris.

23. Fides late dicta ex testimonio Creaturarum, similive motivo ad iustificationem sufficit.

24. Vocare Deum in testem mendacii levis non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

25. Cum causa licitum est iurare sine animo iurandi, sive res sit levis, sive gravis.

26. Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio fine, iuret se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, re vera non mentitur, nec est periurus.

27. Causa iusta utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & studiosa.

28. Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare iuramentum, quod de mandato Regis a similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

29. Urgens metus gravis est causa iusta Sacramentorum administrationem simulandi.

30. Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit: idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

31. Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

32. Non solum licitum est defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ ius inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.

33. Licitum est tam hæredi, quam legatario contra iniuste impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere; sicut & ius habenti in Cathedram, vel Præbendam contra eorum possessionem iniuste impedientem.

34. Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne Puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur.

35. Videtur probabile, omnem fœtum, quamdiu in utero est, carere anima rationali, & tunc primum incipere eamdem habere, cum paritur; ac consequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.

36. Permissum est furari, non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

37. Famuli, & famulæ domesticæ possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam maiorem iudicant salario, quod recipiunt.

38. Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furta, quantumcumque sit magna summa totalis.

39. Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

40. Contractus Mohatra licitus est etiam respectu eiusdem Personæ, & cum contra-

ctu retrovenditionis prævie inito, cum intentione lucri.

41. Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non maioris faciat pecuniam præsentem, quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem a mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari.

42. Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur, tanquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solum si exigatur tanquam ex iustitia debitum.

43. Exinde non nisi veniale sit detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere.

44. Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam iustitiam, & honorem defendat. Et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

45. Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed dumtaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut e contra.

46. Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale; immo etiam si sit finis ipsius rei spiritualis, sic ut illud pluris æstimetur, quam res spiritualis.

47. Cum dicit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi iudicaverint, ad Ecclesias promovent, Concilium vel primo videtur per hoc, *digniores*, non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo: vel secundo locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos, vel tandem loquitur tertio, quando fit concursus.

48. Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, & solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.

49. Mollities iure naturæ prohibita non est: Unde si Deus eam non interdixisset, sæpe esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.

50. Copula cum coniugata, consentiente marito, non est adulterium; adeoque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.

51. Famulus, qui submissis humeris scienter adiuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, & multoties eidem subservit deferendo scalam, aperiendo ianuam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id facit metu notabilis detrimenti, puta ne a Domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

52. Præceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, & si absit contemptus.

53. Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui duas eius partes, immo quatuor simul, a diversis Celebrantibus audit.

54. Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia maior pars trahit ad se minorem.

55. Præcepto Communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem.

56. Frequens Confessio, & Communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.

57. Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modo honestam.

58. Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicuius consuetudinem.

59. Licet sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessum, ratione magni concursus Pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicuius festivitatis, aut indulgentiæ.

60. Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio; dummodo ore proferat, se dolere, & proponere emendationem.

61. Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere: quinimmo directe, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit.

62. Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

63. Licitum est quærere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.

64. Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, & etiamsi per negligentiam, etiam culpabilem, nesciat Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Iesu Christi.

65. Suf-

65. Sufficit illa Mysteria semel credidisse.

Quicumque autem cuiusvis conditionis, status, & dignitatis illas, vel illarum aliquam coniunctim, vel divisim defenderit, vel ediderit; vel de eis disputative, publice, aut privatim tractaverit, vel praedicaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem latae sententiae, a qua non possit (praeterquam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, nisi pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.

Insuper districte in virtute Sanctae Obedientiae, & sub interminatione Divini Iudicii probibet omnibus Christifidelibus cuiuscumque conditionis, dignitatis, & status etiam speciali, & specialissima nota dignis, ne praedictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Tandem, ut ab iniuriosis contentionibus Doctores, seu scholastici, aut alii quicumque in posterum se abstineant, & ut paci & charitati consulatur, idem Sanctissimus in virtute sanctae obedientiae eis praecipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuscriptis, quam in Thesibus, Disputationibus, ac Praedicationibus, caveant ab omni censura, & nota, necnon a quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quae adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec a S. Sede recognitae sint, & super iisdem propositionibus iudicium proferatur.

Propositiones duae de omnipotentia donata, & subiecta creaturae, quae die 23. Novembris anno 1679. ab Innocentio XI. damnatae sunt ut temerariae ad minimum, & novae.

1. DEus donat nobis omnipotentiam suam, ut ea utamur, sicut aliquis donat alteri villam, aut librum.

2. Deus subiicit nobis suam Omnipotentiam.

Propositiones duae de Confessione diversis temporibus proscriptae.

1. SCientia ex confessione acquisita uti licet, modo fiat sine directa, aut indirecta revelatione, & gravamine poenitentis, nisi aliud multo maius ex non usu sequatur, in cuius comparatione prius merito contemnatur.

2. Licet per litteras seu internuncium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere.

Haec propositio die 20. Iunii anno 1602. damnata est a Clemente *VIII. Bulla* 87: ad minus uti falsa, temeraria, & scandalosa: *Vetatque idem Papa sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae, & sibi reservatae*, ne deinceps ista propositio publicis, privatisque lectionibus, concionibus, & congressibus doceatur, neve unquam tamquam aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quovis modo deducatur.

Propositio unica ab Innocentio X. damnata anno 1647. in Congregatione Generali Supremae, & Universalis Inquisitionis.

SAnctus Petrus & S. Paulus sunt duo Ecclesiae Principes, unicum efficiunt, vel sunt duo Ecclesiae Catholicae Coriphaei ac supremi Duces, summa inter se unitate coniuncti; vel sunt geminus universalis Ecclesiae vertex, qui in unum divinissime coaluerunt; vel sunt duo Ecclesiae Summi Pastores ac Praesides, qui unicum caput constituunt.

Propositiones duae ab Alexandro VIII. damnatae 24. Augusti 1690.

1. BOnitas obiectiva consistit in convenientia obiecti cum natura rationali; formalis vero in conformitate actuum cum regula morum. Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in suum finem ultimum interpretative, hunc homo non tenetur amare, neque in principio, neque in decursu vitae suae moralis.

2. Peccatum Philosophicum, seu morale, est actus humanus disconveniens naturae rationali, & rectae rationi. Theologicum vero & morale est transgressio libera divinae legis. Philosophicum quantumvis grave in illo, qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non offensa Dei, neque peccatum mortale, dissolvens amicitiam Dei, neque aeterna poena dignum.

Constitutione Caelestis Pastor *damnavit* Innocentius XI. *octo & sexaginta Theses, quae praetextu Orationis quietis a Michaele de Molinos docebantur. Sunt autem infra.*

1. OPortet Hominem suas potentias annihilare. Et haec est via interna.

2. Velle operari active, est Deum offendere, qui vult esse ipse solus Agens; & ideo opus est, se ipsum in Deo totum, & totaliter

liter derelinquere, & potest permanere velut corpus exanime.

3. Vota de aliquo faciendo sunt perfectionis impeditiva.

4. Activitas naturalis est gratiæ inimica, impeditque Dei operationes, & veram perfectionem, quia Deus operari vult in nobis sine nobis.

5. Nihil operando anima se annihilat, & ad ipsum principium redit, & ad suam originem, quæ est essentia Dei, in qua transformata remanet, ac divinizata, & Deus tunc in seipso remanet: quia tunc non sunt amplius duæ res unitæ, sed una tantum: & hac ratione Deus vivit, & regnat in nobis, & anima seipsam annihilat in esse operativo.

6. Via interna est illa, qua non cognoscitur nec lumen, nec amor, nec resignatio; & non oportet Deum cognoscere, & hoc modo recte proceditur.

7. Non debet anima cogitare nec de præmio, nec de punitione, nec de Paradiso, nec de Inferno, nec de morte, nec de Æternitate.

8. Non debet velle scire, an gradiatur cum voluntate Dei, an cum eadem voluntate resignata maneat, nec ne; nec opus est ut velit cognoscere suum statum, nec proprium nihil, sed debet ut corpus exanime manere.

9. Non debet anima reminisci nec sui, nec Dei, nec cuiuscumque rei, & in via interna omnis reflexio est nociva, etiam reflexio ad suas humanas actiones, & ad proprios defectus.

10. Si proprii defectus alios scandalizent, non est necessarium reflectere, dummodo non adsit voluntas scandalizandi; & ad proprios defectus non posse reflectere, gratia Dei est.

11. Ad dubia, quæ occurrunt, an recte procedatur necne, non opus est reflectere.

12. Qui suum liberum arbitrium Deo donavit, de nulla re debet curam habere, nec de Inferno, nec de Paradiso, nec debet desiderium habere propriæ perfectionis, nec virtutum, nec propriæ sanctitatis, nec propriæ salutis, cuius spem expurgare debet.

13. Resignato Deo libero arbitrio, eidem Deo relinquenda est cogitatio, & cura de omni re nostra; & relinquere, ut faciat in nobis sine nobis suam divinam voluntatem

14. Qui divinæ voluntati resignatus est, non convenit, ut a Deo rem aliquam petat, quia petere est imperfectio, cum sit actus propriæ voluntatis & electionis; & est velle, quod divina voluntas nostræ conformetur, & non quod nostra divinæ. Et illud Evangelii, *petite, & accipietis*, non est dictum a Christo pro animabus internis, quæ nolunt habere voluntatem. Immo huiusmodi animæ eo perveniunt, ut non possint a Deo rem aliquam petere.

15. Sicut non debent a Deo rem aliquam petere, ita nec illi ob rem aliquam gratias agere debent, quia utrumque est actus propriæ voluntatis.

16. Non convenit Indulgentias quærere pro pœna propriis peccatis debita; quia melius est divinæ iustitiæ satisfacere, quam divinam Misericordiam quærere; quoniam illud ex puro Dei amore procedit, & istud ab amore nostri interessato, nec est res Deo grata, nec meritoria, quia est velle crucem fugere.

17. Tradito Deo libero arbitrio, & eidem relicta cura, & cogitatione animæ nostræ, non est amplius habenda ratio tentationum; nec eis alia resistentia fieri debet, nisi negativa, nulla adhibita industria; & si natura commovetur, oportet sinere, ut commoveatur, quia est natura.

18. Qui in oratione utitur imaginibus, figuris, speciebus, & propriis conceptionibus, non adorat Deum in spiritu & veritate.

19. Qui amat Deum eo modo, quo ratio argumentatur, aut intellectus comprehendit, non amat verum Deum.

20. Asserere, quod in oratione opus est sibi per discursum auxilium ferre, & per cogitationes, quas Deus animam non alloquitur, ignorantia est. Deus nunquam loquitur, eius locutio est operatio; & semper in anima operatur, quando hæc suis discursibus, cogitationibus, & operationibus eum non impedit.

21. In Oratione opus est manere in fide obscura, & universali, cum quiete & oblivione cuiuscumque cogitationis particularis, ac distinctæ attributorum Dei, ac Trinitatis, & sic in Dei præsentia manere ad illum adorandum & amandum, eique inserviendum; sed absque productione actuum, quia in his Deus sibi non complacet.

22. Cognitio hæc per fidem non est actus a creatura productus, sed est cognitio a Deo creaturæ tradita, quam creatura se habere non cognoscit, sed postea cognoscit illam se habuisse; & idem dicitur de amore.

23. Mystici cum S. Bernardo in Scala Clau-

Claustralium, distinguunt quatuor gradus, Lectionem, Meditationem, Orationem, & Contemplationem infusam. Qui semper in primo sistit, nunquam ad secundum pertransit; Qui semper in secundo persistit, nunquam ad tertium pervenit, qui est nostra contemplatio acquisita, in qua per totam vitam persistendum est, dummodo Deus animam non trahat, absque eo quod ipsa id expectet, ad contemplationem infusam; & hac cessante, anima regredi debet ad tertium gradum, & in ipso permanere, absque eo quod amplius redeat ad secundum, aut primum.

24. Qualescumque cogitationes in oratione occurrant, etiam impuræ, etiam contra Deum, Sanctos, Fidem, & Sacramenta, si voluntarie non nutriantur, nec voluntarie expellantur, sed cum indifferentia, & resignatione tolerentur, non impediunt orationem Fidei: immo eam perfectiorem efficiunt, quia anima tunc magis divinæ voluntati resignata remanet.

25. Etiamsi superveniat somnus & dormiatur, nihilominus fit Oratio & Contemplatio actualis; quia oratio, resignatio, idem sunt, & dum resignatio perdurat, perdurat & oratio.

26. Tres illæ viæ, Purgativa, Illuminativa, & Unitiva, sunt absurdum maximum, quod dictum fuerit in mystica. Cum non sit nisi unica via, scilicet via interna.

27. Qui desiderat, & amplectitur devotionem sensibilem, non desiderat, nec quærit Deum, sed seipsum; & male agit, cum eam desiderat, & eam habere conatur, quia per viam internam incedit, tam in locis sacris, quam in diebus solemnibus.

28. Tædium rerum spiritualium bonum est; siquidem per illud purgatur amor proprius.

29. Dum anima interna fastidit discursus de Deo, & virtutes, & frigida remanet, nullum in se ipsa sentiens fervorem, bonum signum est.

30. Totum sensibile, quod experimur in vita spirituali, est abominabile, spurcum, & immundum.

31. Nullus meditativus veras virtutes exercet internas, quæ non debent a sensibus cognosci. Opus est amittere virtutes.

32. Nec ante, nec post Communionem alia requiritur præparatio, aut gratiarum actio (pro istis animabus internis) quam permanentia in solita resignatione passiva, quia modo perfectiore supplet omnes actus virtutum, qui possunt, & fiunt in via ordinaria. Et si hac occasione Communionis insurgunt motus humiliationis, petitionis, aut gratiarum actionis, reprimendi sunt, quoties non dignoscatur, eos esse ex impulsu speciali Dei; alias sunt impulsus naturæ nondum mortuæ.

33. Male agit anima, quæ procedit per hanc viam internam, si in diebus solemnibus vult aliquo conatu particulari excitare in se devotum aliquem sensum; quoniam animæ internæ omnes dies sunt æquales, omnes festivi. Et idem dicitur de locis sacris, quia huiusmodi animabus omnia loca æqualia sunt.

34. Verbis, & lingua gratias agere Deo non est pro animabus internis, quæ in silentio manere debent, nullum Deo impedimentum apponendo, quod operetur in illis, & quo magis Deo se resignant, experiuntur se non posse orationem Dominicam, seu *Pater noster* recitare.

35. Non convenit animabus huius viæ internæ, quod faciant operationes, etiam virtuosas ex propria electione, & activitate, alias non essent mortuæ: nec debent elicere actus amoris erga B. Virginem, Sanctos, aut Humanitatem Christi; quia cum ista obiecta sensibilia sint, talis est amor erga illa.

36. Nulla creatura, nec B. Virgo, nec Sancti sedere debent in nostro corde, quia solus Deus vult illud occupare, & possidere.

37. In occasione tentationum, etiam furiosarum, non debet anima elicere actus explicitos virtutum oppositarum, sed debet in supradicto amore & resignatione permanere.

38. Crux voluntaria mortificationum pondus grave est, & infructuosum, ideoque dimittenda.

39. Sanctiora opera, & pœnitentiæ, quas peregerunt Sancti, non sufficiunt ad removendam ab anima vel unicam adhæsionem.

40. B. Virgo nullum unquam opus exterius peregit, & tamen fuit Sanctis omnibus sanctior. Igitur ad sanctitatem perveniri potest absque opere exteriori.

41. Deus permittit, & vult ad nos humiliandos, & ad veram transformationem perducendos, quod in aliquibus animabus perfectis, etiam non arreptitiis Dæmon violentiam inferat earum corporibus, easque actus carnales committere faciat, etiam in vigilia, & sine mentis offuscatione, movendo physice illorum manus, & alia membra contra earum voluntatem. Et idem dicitur quoad alios actus per se peccaminosos, in quo

casu

casu non sunt peccata, quia in his non adest consensus.

42. Potest dari casus, quod huiusmodi violentiae ad actus carnales contingant eodem tempore ex parte duarum personarum, scilicet maris & foeminae, & ex parte utriusque sequatur actus.

43. Deus praeteritis saeculis Sanctos efficiebat tyrannorum ministerio, nunc vero eos efficit Sanctos ministerio Daemonum, qui causando in eis praedictas violentias, facit ut illi se ipsos magis despiciant, atque annihilent, & se Deo resignent.

44. Iob blasphemavit, & tamen non peccavit labiis suis, quia fuit ex Daemonis violentia.

45. Sanctus Paulus huiusmodi Daemonis violentias in suo corpore passus est, unde scripsit: *Non quod volo bonum, hoc ago, sed quod nolo malum, hoc facio.*

46. Huiusmodi violentiae sunt medium magis proportionatum ad annihilandam animam, & ad eam ad veram transformationem, & unionem perducendam, nec alia superest via: Et haec est via facilior, & tutior.

47. Cum huiusmodi violentiae occurrunt, sinere oportet, ut Satanas operetur, nullam adhibendo industriam, nullumque proprium conatum, sed permanere debet homo in suo nihilo; & etiamsi sequantur pollutiones, & actus obscoeni propriis manibus, & etiam peiora, non opus est seipsum inquietari: sed foras emittendi sunt scrupuli, dubia, & timores; quia anima fit magis illuminata, magis roborata, magisque candida, & acquiritur sancta libertas. Et prae omnibus, non opus est haec confiteri; & sanctissime fit, non confitendo, quia hoc pacto superatur Daemon, & acquiritur thesaurus pacis.

48. Satanas, qui huiusmodi violentias infert, suadet deinde gravia esse delicta, ut anima se inquietet, ne in via interna ulterius progrediatur; unde ad eius vires enervandas, melius est ea non confiteri, quia non sunt peccata, nec etiam venialia.

49. Iob ex violentia Daemonis se propriis manibus polluebat, eodem tempore quo mundas habebat ad Deum preces (sic interpretando locum ex cap. XVI. Iob.)

50. David, Hieremias, & multi ex Sanctis Prophetis huiusmodi violentias patiebantur harum impurarum operationum externarum.

51. In Sacra Scriptura multa sunt exempla violentiarum ad actus externos peccaminosos: uti illud de Sampsone, qui per violentiam seipsum occidit cum Philistaeis, coniugium iniit cum alienigena, & cum Dalida meretrice fornicatus est, quae alias erant prohibita, & peccata fuissent; De Iuditha, quae Holopherni mentita fuit: De Elisaeo, qui pueris maledixit: de Elia, qui combussit Duces cum turmis Regis Acab. An vero fuerit violentia immediate a Deo peracta, vel Daemonum ministerio, ut in aliis animabus contingit, in dubio relinquitur.

52. Cum huiusmodi violentiae etiam impurae absque mentis offuscatione accidunt, tunc anima Deo potest uniri, & de facto semper magis unitur.

53. Ad cognoscendum in praxi, an aliqua operatio in aliis personis fuerit violentia, regula, quam de hoc habeo, nedum sunt protestationes animarum illarum, quae protestantur se dictis violentiis non consensisse, aut iurare non posse, quod in iis consenserint, & videre quod sint Animae, quae proficiunt in via interna; sed regulam sumo a lumine quodam actuali cognitione humana, ac Theologica superiore, quod me certo cognoscere facit cum interna certitudine, quod talis operatio est violentia, & certus sum, quod hoc lumen a Deo procedit, qui ad me pervenit coniunctum cum certitudine, quod a Deo proveniat, & mihi nec umbram dubii relinquit in contrarium: eo modo quo interdum contingit, quod Deus aliquid revelando, eodem tempore animam certam reddit, quod ipse sit, qui revelat, & anima in contrarium non potest dubitare.

54. Spirituales vitae ordinariae in hora mortis se delusos invenient, & confusos, & cum omnibus passionibus in alio mundo purgandis.

55. Per hanc viam iterum pervenitur, etsi multa cum sufferentia ad purgandas & extinguendas omnes passiones, ita quod nihil amplius sentiant, nihil, nihil: nec ullam sentiant inquietudinem, sicut corpus mortuum, nec anima se amplius commoveri sentit.

56. Duae leges, & duae cupiditates, animae una, & amoris proprii altera, tandiu perdurant, quandiu perdurat amor proprius, unde quando hic purgatus est, & mortuus, ut fit per viam internam, non adsunt amplius illae duae leges, & duae cupiditates, nec ulterius lapsus aliquis incurritur, nec aliquid sentitur amplius, nequidem veniale peccatum.

57. Per contemplationem acquisitam perveni-

venitur ad statum non faciendi amplius peccata nec mortalia nec venialia.

58. Ad huiusmodi statum pervenitur, non reflectendo amplius ad proprias operationes; quia defectus ex reflexione oriuntur.

59. Via interna seiuncta est a Confessione, a Confessariis, & a casibus conscientiae, a Theologia, & Philosophia.

60 Animabus provectis, quae reflexionibus mori incipiunt, & eo etiam perveniunt, ut sint mortuae, Deus Confessionem aliquando efficit impossibilem, & supplet ipse tanta gratia perseverante, quantum in Sacramento reciperent; & ideo huiusmodi animabus non est bonum in tali casu ad Sacramentum Poenitentiae accedere, quia id est in illis impossibile.

61. Anima cum ad mortem mysticam pervenit, non potest amplius aliud velle, quam quod Deus vult, quia non habet amplius voluntatem, & Deus illi eam abstulit.

62. Per viam internam pervenitur ad continuum statum immobilem in pace imperturbabili.

63. Per viam internam pervenitur etiam ad mortem sensuum; quinimmo signum, quod quis in statu nihilitatis maneat, idest mortis mysticae, est, si sensus exteriores non repraesentent amplius res sensibiles, unde sint, ac si non essent, quia non perveniunt ad faciendum, quod intellectus se ad eas applicet.

64. Theologus minorem dispositionem habet, quam homo rudis ad statum contemplativi: Primo quia non habet fidem adeo puram: Secundo quia non est adeo humilis: Tertio quia non adeo curat propriam salutem: Quarto, quia caput referatum habet phantasmatibus, speciebus, opinionibus, & speculationibus, & non potest in illum ingredi verum lumen.

65. Praepositis obediendum est in exteriore, & latitudo voti obedientiae Religiosorum tantummodo ad exterius pertingit. In interiore vero aliter res se habet, quia solus Deus, & Director intrant.

66. Risu digna est nova quaedam doctrina in Ecclesia Dei, quod anima quoad internum gubernari debeat ab Episcopo: quod si Episcopus non sit capax, anima ipsum cum suo directore adeat. Novam dico doctrinam, quia nec Sacra Scriptura, nec Concilia, nec Canones, nec Bullae, nec Sancti, nec Auctores eam unquam tradiderunt, nec tradere possunt, quia Ecclesia non iudicat de occultis, & anima ius habet eligendi quemcumque sibi bene visum.

67. Dicere, quod internum manifestandum est exteriori tribunali Praepositorum, & quod peccatum sit id non facere, est manifesta deceptio: quia Ecclesia non iudicat de occultis, & propriis animabus praeiudicant his deceptionibus, & simulationibus.

68. In mundo non est facultas, nec iurisdictio ad praecipiendum, ut manifestentur Epistolae Directoris quoad internum animae, & ideo opus est animadvertere, quod hoc est insultus Satanae &c.

Decreto Sanctissimus *D. N. Alexander &c. infrascripta damnavit anno* 1690.

1. IN statu naturae lapsae ad peccatum formale, & demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in causa sua, peccato originali, & libertate Adami peccantis.

2. Tametsi detur ignorantia invincibilis iuris naturae, haec in statu naturae lapsae operantem ex ipsa non excusat a peccato formali.

3. Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam.

4 Dedit semetipsum pro nobis oblationem Deo, non pro solis Electis, sed pro omnibus, & solis Fidelibus.

5. Pagani, Iudaei, Haeretici, aliique huius generis nullum omnino accipiunt a Iesu Christo influxum, adeoque hinc recte inferes, in illis esse voluntatem nudam, & inermem, sine omni gratia sufficienti.

6. Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis, quam perniciosa est, sic ut proinde merito possimus petere: a gratia sufficienti libera nos Domine.

7. Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel mundi; si Dei, charitas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est.

8. Necesse est Infidelem in omni opere peccare.

9. Revera peccat, qui odio habet peccatum mere ob eius turpitudinem, & disconvenientiam cum natura rationali, sine ullo ad Deum offensum respectu.

10. Intentio, qua quis detestatur malum, & prosequitur bonum, mere ut Caelestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.

11. Omne, quod non est ex Fide Christiana supernaturali, quae per dilectionem operatur, peccatum est.

12. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis

omnis amor, deficit etiam Fides, & etiamsi videatur credere, non est Fides Divina, sed humana.

13. Quisquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet beatitudinis operatur.

14. Timor gehennæ non est supernaturalis.

15 Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, sine dilectione benevolentiæ Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.

16. Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex, & præsciptio, natura rei id ipsum quodammodo dictante.

17. Per illam praxim mox absolvendi, ordo pœnitentiæ est inversus.

18. Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.

19. Homo debet agere tota vita pœnitentiam pro peccato originali.

20. Confessiones apud Religiosos factæ plerumque vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ.

21 Parochianus potest suspicari de Mendicantibus, qui eleemosynis communibus vivunt, de imponenda nimis levis, & incongrua pœnitentia, seu satisfactione, ob quæstum, seu lucrum subsidii temporalis.

22. Sacrilegi sunt iudicandi, qui ius ad Communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint.

23. Similiter arcendi sunt a Sacra Communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, omnis mixtionis expers.

24. Oblatio in Templo, quæ fiebat a Beata Virgine Maria in die Purificationis suæ per duos pullos columbarum, unum in holocaustum, & alterum pro peccatis, sufficienter testatur, quod indiguerit purificatione, & quod Filius, qui offerebatur, etiam macula Matris maculatus esset, secundum verba legis

25. Dei Patris sedentis simulacrum nefas est Christiano in templo collocare.

26. Laus, quæ defertur Mariæ, ut Mariæ, vana est.

27. Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus; *In nomine Patris &c.* prætermissis illis, *Ego te baptizo*.

28. Valuit Baptismus collatus a ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit: *Non intendo facere, quod facit Ecclesia*.

29. Futilis, & toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium Œcumenicum auctoritate, atque in Fidei quæstionibus decernendis infallibilitate.

30. Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere, & docere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam.

31. Bulla Urbani VIII. *In Eminenti*, est subreptitia.

Brevi Cum alias &c. *tres & viginti infrascriptas Theses, quæ prætextu amoris erga Deum purissimi in Galiis docebantur,* Innocentius XII. *anno 1699. proscripsit.*

1. Datur habitualis status amoris Dei, qui est charitas pura, & sine ulla mixtione motivi proprii interesse. Neque timor pœnarum, neque desiderium remunerationum habent amplius in eo partem. Non amatur amplius Deus propter meritum, neque propter perfectionem, neque propter felicitatem in eo amando.

2. In statu vitæ contemplativæ, seu unitivæ omittitur omne motivum interessatum timoris & spei.

3. Id, quod est essentiale in directione animæ, est, non aliud facere, quam sequi pedetentim gratiam cum infinita patientia, præcautione, & subtilitate. Oportet se intra hos limites continere, ut sinatur Deus agere, & nunquam ad purum amorem ducere, nisi quando Deus per unctionem interiorem incipit aperire cor huic verbo, quod adeo durum est animabus adhuc sibimet affixis, & adeo potest illas scandalizare, aut in perturbationem conicere.

4. In statu sanctæ indifferentiæ anima non habet amplius desideria voluntaria, & deliberata propter suum interesse; exceptis iis occasionibus, in quibus toti suæ gratiæ fideliter non cooperatur.

5. In eodem statu sanctæ indifferentiæ nihil nobis, omnia Deo volumus. Nihil volumus, ut simus perfecti & beati propter interesse proprium, sed omnem perfectionem, ac beatitudinem volumus, in quantum Deo placet efficere, ut velimus res istas impressione suæ gratiæ.

6. In hoc sanctæ indifferentiæ statu nolumus amplius salutem, ut salutem propriam, ut liberationem æternam, ut merce-

cedem nostrorum meritorum, ut nostrum interesse omnium maximum, sed eam volumus voluntate plena, ut gloriam & beneplacitum Dei, ut rem, quam ipse vult, quam nos vult velle propter ipsum.

7. Derelictio non est nisi abnegatio, seu sui ipsius renunciatio, quam Iesus Christus a nobis in Evangelio requirit, postquam externa omnia reliquerimus. Ista nostri ipsorum abnegatio non est, nisi quoad interesse proprium. Extremae probationes, in quibus haec abnegatio, seu sui ipsius derelictio exerceri debet, sunt tentationes, quibus Deus aemulator vult purgare amorem, nullum ei ostendendo perfugium, neque ullam spem quoad suum interesse proprium, etiam aeternum.

8. Omnia sacrificia, quae fieri solent ab animabus quam maxime disinteressatis circa earum aeternam beatitudinem, sunt conditionalia. Sed hoc sacrificium non potest esse absolutum in statu ordinario. In uno extremarum probationum casu hoc sacrificium fit aliquo modo absolutum.

9. In extremis probationibus potest animae invincibiliter persuasum esse persuasione reflexa, quae non est intimus conscientiae fundus, se iuste reprobatam esse a Deo.

10. Tunc anima divisa a semetipsa expirat cum Christo in Cruce dicens: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* In hac involuntaria impressione desperationis conficit sacrificium absolutum sui interesse proprii quoad aeternitatem.

11. In hoc statu anima amittit omnem spem sui proprii interesse, sed nunquam amittit in parte superiori, idest in suis actibus directis, & intimis spem perfectam, quae est desiderium disinteressatum promissionum.

12. Director tunc potest huic animae permittere, ut simpliciter acquiescat iacturae sui proprii interesse, & iustae condemnationi, quam sibi a Deo indictam credit.

13. Inferior Christi pars in Cruce non communicavit superiori suas involuntarias perturbationes.

14. In extremis probationibus pro purificatione amoris fit quaedam separatio partis superioris animae ab inferiori. In ista separatione actus partis inferioris manant ex omnino caeca & involuntaria perturbatione: Nam totum, quod est involuntarium, & intellectuale, est partis superioris.

15. Meditatio constat discursivis actibus, qui a se invicem facile distinguuntur. Ista compositio actuum discursivorum, & reflexorum est propria exercitatio amoris interessati.

16. Datur status contemplationis adeo sublimis, adeoque perfectae, ut fiat spiritualis, ita ut quoties anima actu orat, sua oratio sit contemplativa, non discursiva. Tunc non amplius indiget redire ad meditationem, eiusque actus methodicos.

17. Animae contemplativae privantur intuitu distincto, sensibili, & reflexo Iesu Christi duobus temporibus diversis; Primo in fervore nascente earum contemplationis; Secundo anima amittit intuitum Iesu Christi in extremis probationibus.

18. In statu passivo exercentur omnes virtutes distincte, non cogitando, quod sint virtutes, quolibet momento aliud non cogitatur, quam facere id, quod Deus vult, & amor zelotypus simul efficit, ne quis amplius sibi virtutem velit, nec unquam sit adeo virtute praeditus, quam cum virtuti amplius affixus non est.

19. Potest dici in hoc sensu, quod anima passiva, & disinteressata nec ipsum amorem vult amplius, quatenus est sua perfectio, & sua felicitas, sed solum quatenus est id, quod Deus a nobis vult.

20. In confitendo debent animae transformatae sua peccata detestari, & condemnare se, & desiderare remissionem suorum peccatorum, non ut propriam purificationem, & liberationem; sed ut rem, quam Deus vult, & vult nos velle propter suam gloriam.

21. Sancti mystici excluserunt a statu animarum transformatarum exercitationes virtutum.

22. Quamvis haec doctrina (de puro amore) esset pura & simplex perfectio Evangelica in universa traditione designata, antiqui Pastores non proponebant passim multitudini iustorum, nisi exercitationem amoris interessati eorum gratiae proportionatam.

23. Purus amor ipse solus constituit totam vitam interiorem, & tunc evadit unicum principium, & unicum motivum omnium actuum, qui deliberati, & meritorii sunt.

Quinque Iansennii Propositiones cum Censura eisdem affixa in Constitutione Innocentii X. Cum occasione.

1. IAnsenii propositio est: Aliqua Dei praecepta hominibus iustis volentibus, & conantibus secundum praesentes, quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque illis

illis Gratia, qua possibilia fiant. Hæc declaratur temeraria, impia, blasphema, & hæretica.

2. Interiori Gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur. Hæc declaratur hæretica.

3. Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione. Hæc damnatur ut hæretica.

4. Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant hæretici, quod vellent eam Gratiam talem esse, cui possit humana voluntas resistere, vel obtemperare. Hæc quoque declaratur hæretica.

5. Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse. Hæc falsa, temeraria, scandalosa, & intellecta eo sensu, ut Christus pro salute tantum prædestinatorum mortuus sit, impia quoque, blasphema, contumeliosa, divinæ pietati derogans, & hæretica declaratur.

Quesnellii propositiones damnatæ a Clemente XI. in Constitutione Unigenitus.

1. QUid aliud remanet animæ, quæ Deum, atque ipsius gratiam amisit, nisi peccatum; & peccati consecutiones, superba paupertas & segnis indigentia, hoc est generalis impotentia ad laborem, ad orationem, & ad omne opus bonum?

2. Iesu Christi gratia, principium efficax boni cuiuscumque generis, necessaria est ad omne opus bonum: absque illa non solum nihil fit, sed nec fieri potest.

3. In vanum Domine præcipis, si tu ipse non das quod præcipis.

4. Ita, Domine, omnia possibilia facis, eadem operando in illo.

5. Quando Deus non emollit cor per interiorem unctionem gratiæ suæ, exhortationes, & gratiæ exteriores non inserviunt, nisi ad illud magis obdurandum.

6. Discrimen inter Fœdus Iudaicum, & Christianum est, quod in illo Deus exigit fugam peccati, & implementum legis a peccatore, relinquendo illum in sua impotentia; in isto vero Deus peccatori dat, quod iubet, illum sua gratia purificando.

7. Quæ utilitas pro homine in veteri fœdere, in quo Deus illum reliquit eius propriæ infirmitati, imponendo ipsi suam legem? Quæ vero facilitas non est admitti ad fœdus, in quo Deus nobis donat, quod petit a nobis.

8. Nos non pertinemus ad novum fœdus, nisi in quantum participes sumus ipsius novæ gratiæ, quæ operatur in nobis id, quod Deus nobis præcipit.

9. Gratia Christi est gratia suprema, sine qua confiteri Christum nunquam possumus, & cum qua nunquam illum abnegamus.

10. Gratia est operatio manus Omnipotentis Dei, quam nihil impedire potest, aut retardare.

11. Gratia non est aliud, quam voluntas Omnipotentis Dei iubentis, & facientis quod iubet.

12. Quando Deus vult salvare animam, quocumque tempore, quocumque loco effectus indubitabilis sequitur voluntatem Dei.

13. Quando Deus vult animam salvam facere, & eam tangit interiori gratiæ suæ manu, nulla voluntas humana ei resistit.

14. Quantumcumque remotus a salute sit peccator obstinatus, quando Iesus se ei videndum exhibet lumine salutari suæ gratiæ, oportet, ut se dedat, accurrat, se se humiliet, & adoret Salvatorem suum.

15. Quando Deus mandatum suum, & suam æternam locutionem comitatur unctione sui Spiritus, & interiori vi gratiæ suæ, operatur illa in corde obedientiam quam petit.

16. Nullæ sunt illecebræ, quæ non cedant illecebris gratiæ, quia nihil resistit Omnipotenti.

17. Gratia est vox illa Patris, quæ homines interius docet, ac eos venire facit ad Iesum Christum; quicumque ad eum non venit, postquam audivit vocem exteriorem Filii, nullatenus est doctus a Patre.

18. Semen verbi, quod manus Dei irrigat, semper affert fructum suum.

19. Dei gratia nihil aliud est, quam eius omnipotens voluntas: hæc est idea, quam Deus ipse nobis tradit in omnibus suis Scripturis.

20. Vera gratiæ idea est, quod Deus vult sibi a nobis obediri, & obeditur; imperat, & omnia fiunt; loquitur tamquam Dominus, & omnia sibi submissa sunt.

21. Gratia Iesu Christi est gratia fortis, potens, suprema, invincibilis, utpote quæ est operatio voluntatis omnipotentis, sequela, & imitatio operationis Dei incarnantis, & resuscitantis Filium suum.

22. Concordia omnipotentis operationis Dei in corde hominis, cum libero ipsius voluntatis consensu, demonstratur illico nobis in In-

in Incarnatione, veluti in fonte, atque Archetypo omnium aliarum operationum misericordiæ, & gratiæ, quæ omnes ita gratuitæ, atque ita dependentes a Deo sunt, sicut ipsa originalis operatio.

23. Deus ipse nobis ideam tradidit omnipotentis operationis suæ gratiæ, eam significans per illam, quæ creaturas e nihilo producit, & mortuis reddit vitam.

24. Iusta idea, quam Centurio habet de Omnipotentia Dei, & Iesu Christi in sanandis corporibus solo motu suæ voluntatis, est imago ideæ, quæ haberi debet de Omnipotentia suæ Gratiæ in sanandis animabus a cupiditate.

25. Deus illuminat animam, & eam sanat æque ac corpus sola voluntate, iubet & ipsi obtemperatur.

26. Nullæ dantur gratiæ nisi per Fidem.

27. Fides est prima gratia, & fons omnium aliarum.

28. Prima gratia, quam Deus concedit Peccatori, est peccatorum remissio.

29. Extra Ecclesiam nulla conceditur gratia.

30. Omnes, quos Deus vult salvare per Christum, salvantur infallibiliter.

31. Desideria Christi semper habent suum effectum, pacem intimo cordium infert, quando eis illam optat.

32. Iesus Christus se morti tradidit ad liberandum pro semper suo sanguine Primogenitos, idest Electos, de manu Angeli exterminatoris.

33. Proh quantum oportet bonis terrenis, & sibimetipsis renunciasse, ad hoc, ut quis fiduciam habeat sibi, ut ita dicam, appropriandi Christum Iesum, eius amorem, mortem, & mysteria, ut facit Sanctus Paulus dicens: *Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me*.

34. Gratia Adami non producebat nisi merita humana.

35. Gratia Adami est sequela creationis, & erat debita naturæ sanæ, & integræ.

36. Differentia essentialis inter gratiam Adami, & statum innocentiæ, ac gratiam Christianam est, quod primam unusquisque in propria persona recepisset; ista vero non recipitur, nisi in persona Iesu Christi resuscitati, cui nos uniti sumus.

37. Gratia Adami, sanctificando illum in semetipso, erat illi proportionata; Gratia Christiana nos sanctificando in Iesu Christo, est Omnipotens, & digna Filio Dei.

38. Peccator non est liber, nisi ad malum, sine gratia Liberatoris.

39. Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet hominis, nisi ad aberrandum; Est capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.

40. Sine gratia nihil amare possumus, nisi ad nostram condemnationem.

41. Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in Philosophis Ethnicis, non potest venire nisi a Deo, & sine gratia non producit nisi præsumptionem, vanitatem, & oppositionem ad ipsum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris.

42. Sola gratia Christi reddit hominem aptum ad Sacrificium Fidei, sine hoc nihil, nisi impuritas, nihil nisi indignitas.

43. Primus effectus gratiæ baptismatis est facere, ut moriamur peccato: adeo ut spiritus, cor, sensus non habeant plus vitæ pro peccato, quam homo mortuus habeat pro rebus mundi.

44. Non sunt, nisi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes nostræ nascuntur: Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur: & Amor, quo nos ipsos ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum est, non refert, & propter hoc ipsum fit malus.

45. Amore Dei in corde Peccatorum non amplius regnante, necesse est, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones eius corrumpat.

46. Cupiditas aut Charitas usum sensuum bonum, vel malum faciunt.

47. Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons est Charitas. Quando Dei Amor est illius principium interius, & Dei gloria eius finis, tunc purum est, quod apparet exterius; alioquin non est, nisi hypocrisis, aut falsa iustitia.

48. Quid aliud esse possumus, nisi tenebræ, nisi aberratio, & nisi peccatum sine Fidei lumine, sine Christo, & sine Charitate.

49. Ut nullum peccatum est sine amore nostri, ita nullum est opus bonum sine Amore Dei.

50. Frustra clamamus ad Deum, Pater mi, si spiritus Charitatis non est ille, qui clamat.

51. Fides iustificat quando operatur, sed ipsa non operatur, nisi per Charitatem.

52. Omnia alia salutis remedia continentur in fide, tanquam in suo germine, & semine; sed hæc fides non est absque amore, & fiducia.

53. Sola Charitas christiano modo facit (actiones Christianas) per relationem ad Deum, & Iesum Christum.

54. So-

54 Sola Charitas est, quæ Deo loquitur, eam solam Deus audit.

55. Deus non coronat nisi Charitatem: qui currit ex alio impulsu, & ex alio motivo, in vanum currit.

56. Deus non remunerat nisi Charitatem, quoniam Charitas sola Deum honorat.

57. Totum deest Peccatori, quando ei deest spes; & non est spes in Deo, quando non est amor Dei.

58. Nec Deus est, nec Religio, ubi non est Charitas.

59 Oratio impiorum est novum peccatum, & quod Deus illis concedit, est novum in eos iudicium.

60. Si solus supplicii timor animat pœnitentiam, quo hæc est magis violenta, eo magis ducit ad desperationem.

61. Timor nonnisi manum cohibet, cor autem tamdiu peccato addicitur, quamdiu ab amore iustitiæ non ducitur.

62. Qui a malo non abstinet, nisi timore pœnæ, illud committit in corde suo, & iam est reus coram Deo.

63. Baptizatus adhuc est sub lege sicut Iudæus, si legem non adimpleat, aut adimpleat ex solo timore.

64. Sub maledicto legis nunquam fit bonum, quia peccatur sive faciendo malum, sive illud nonnisi ob timorem evitando.

65. Moyses, Prophetæ, Sacerdotes, & Doctores Legis mortui sunt, absque eo quod ullum Deo dederint filium, cum non effecerint nisi mancipia per timorem.

66. Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipsum venire cum brutalibus passionibus, neque adduci per instinctum naturalem, aut per timorem sicuti bestiæ, sed per fidem, & per amorem sicuti filii.

67. Timor servilis non sibi repræsentat Deum, nisi ut Dominum durum, imperiosum, iniustum, intractabilem.

68. Dei bonitas abbreviavit viam salutis claudendo totum in Fide, & precibus.

69. Fides, usus, augmentum, & præmium Fidei totum est donum puræ liberalitatis Dei.

70. Nunquam Deus affligit innocentes, & afflictiones semper serviunt vel ad puniendum peccatum, vel ad purificandum Peccatorem.

71. Homo ob sui conservationem potest se dispensare ab ea lege, quam Deus condidit propter ejus utilitatem.

72. Nota Ecclesiæ Christianæ est, quod sit Catholica: comprehendens & omnes Angelos Cœli, & omnes electos, & justos terræ, & omnium sæculorum.

73. Quid est Ecclesia, nisi cœtus filiorum Dei manentium in eius sinu, adoptatorum in Christo, subsistentium in ejus persona, redemptorum eius sanguine, viventium eius spiritu, agentium per eius gratiam, & expectantium gratiam futuri sæculi.

74. Ecclesia, sive integer Christus, Incarnatum Verbum habet ut Caput; omnes vero Sanctos ut membra.

75. Ecclesia est unus solus homo, compositus ex pluribus membris, quorum Christus est Caput, vita, subsistentia, & persona: Unus solus Christus compositus ex pluribus Sanctis, quorum est Sanctificator.

76. Nihil spatiosius Ecclesia Dei, quia omnes Electi, & Iusti omnium sæculorum illam componunt.

77. Qui non ducit vitam dignam Filio Dei, & membro Christi, cessat interius habere Deum pro patre, & Christum pro capite.

78. Separatur quis a populo Electo, cuius figura fuit populus Iudaicus, & Caput est Iesus Christus, tam non vivendo secundum Evangelium, quam non credendo Evangelio.

79. Utile, & necessarium est omni tempore, omni loco, & omni personarum generi, studere, & cognoscere spiritum, & Pietatem, & Mysteria Sacræ Scripturæ.

80. Lectio Sacræ Scripturæ est pro omnibus.

81. Obscuritas Sancti verbi Dei non est Laicis ratio dispensandi se ipsos ab eius lectione.

82. Dies Dominicus a Christianis debet sanctificari lectionibus pietatis, & super omnia Sanctarum Scripturarum. Damnosum est velle Christianum ab hac lectione retrahere.

83. Est illusio sibi persuadere, quod notitia Mysteriorum Religionis non debeat communicari fœminis lectione Sacrorum librorum. Non ex fœminarum simplicitate, sed ex superba virorum scientia ortus est Scripturarum abusus & natæ sunt hæreses.

84. Abripere e Christianorum manibus novum Testamentum, seu eis illud clausum tenere, auferendo eis modum illud intelligendi, est illis Christi os obturare.

85. Interdicere Christianis lectionem Sacræ Scripturæ, præsertim Evangelii, est interdicere usum luminis filiis lucis, & facere ut patiantur speciem quamdam excommunicationis.

86. Eripere simplici populo hoc solatium iun-

iungendi vocem suam voci totius Ecclesiæ, est usus contrarius praxi Apostolicæ, & intentioni Dei.

87. Modus plenus sapientia, lumine, & charitate est, dare animabus tempus portandi cum humilitate, & sentiendi statum peccati, petendi spiritum pœnitentiæ, & contritionis, & incipiendi ad minus satisfacere iustitiæ Dei, antequam reconcilientur.

88. Ignoramus quid sit peccatum, & verà pœnitentia, quando volumus statim restitui possessioni bonorum illorum, quibus nos peccatum spoliavit, & detrectamus separationis istius ferre confusionem.

89. Quartus decimus gradus conversionis peccatoris est, quod, cum sit iam reconciliatus, habet ius assistendi sacrificio Ecclesiæ.

90. Ecclesia auctoritatem excommunicandi habet, ut eam exerceat per primos Pastores de consensu, saltem præsumpto, totius Corporis.

91. Excommunicationis iniustæ metus nunquam debet nos impedire ab implendo debito nostro. Nunquam eximus ab Ecclesia, etiam quando hominum nequitia videmur ab ea expulsi, quando Deo, Jesu Christo, atque ipsi Ecclesiæ per charitatem affixi sumus.

92. Pati potius in pace excommunicationem, & anathema iniustum, quam prodere veritatem, est imitari Sanctum Paulum: tantum abest, ut sit erigere se contra Auctoritatem, aut scindere unitatem.

93. Iesus quandoque sanat vulnera, quæ præceps Primorum Pastorum festinatio infligit sine ipsius mandato; Iesus restituit, quod ipsi inconsiderato zelo rescindunt.

94. Nihil peiorem de Ecclesia opinionem ingerit eius inimicis, quam videre illic dominatum exerceri supra fidem fidelium, & foveri divisiones propter res, quæ nec fidem lædunt, nec mores.

95. Veritates eo devenerunt, ut sint lingua peregrina quasi plerisque Christianis, & modus eas prædicandi est veluti idioma incognitum; adeo remotus est a simplicitate Apostolorum, & supra communem captum fidelium; Neque satis advertitur, quod hic effectus sit unum ex signis maxime sensibilibus senectutis Ecclesiæ, & iræ Dei in filios suos.

96. Deus permittit, ut omnes Potestates sint contrariæ Prædicationibus veritatis, ut eius victoria attribui non possit nisi Divinæ gratiæ.

97. Nimis sæpe contingit, membra illa, quæ magis sancte, ac magis stricte unita Ecclesiæ sunt, respici atque tractari tanquam indigna, ut sint in Ecclesia, vel tanquam ab ea saparata: sed iustus vivit ex Fide, & non ex opinione hominum.

98. Status persecutionis, & pœnarum, quas quis tolerat, tanquam Hæreticus, flagitiosus, & impius, ultima plerumque probatio est, & maxime meritoria, utpote quæ facit hominem magis conformem Iesu Christo.

99. Pervicacia, præventio, obstinatio in nolendo aut aliquid examinare, aut agnoscere se fuisse deceptum, mutant quotidie quoad multos in odorem mortis id, quod Deus in sua Ecclesia posuit, ut in ea esset odor vitæ, v. g. bonos libros, instructiones; sancta exempla &c.

100. Tempus deplorabile, quo creditur honorari Deus, persequendo veritatem, eiusque discipulos. Tempus hoc advenit ...... Haberi, & tractari a Religionis Ministris, tamquam impium, & indignum omni commercio cum Deo, tamquam membrum putridum, capax corrumpendi omnia in societate Sanctorum, est hominibus piis morte corporis mors terribilior. Frustra quis sibi blanditur de suarum intentionum puritate, & zelo quodam Religionis, persequendo flamma, ferroque viros probos, si propria passione est excæcatus, aut abreptus aliena, propterea quod nihil vult examinare. Frequenter credimus sacrificare Deo impium, & sacrificamus diabolo Dei servum.

101. Nihil spiritui Dei, & doctrinæ Iesu Christi magis opponitur, quam communia facere iuramenta in Ecclesia; quia hoc est multiplicare occasiones peierandi, laqueos tendere infirmis & idiotis, & efficere ut nomen & veritas Dei aliquando deserviant consilio impiorum.

Constitutione Detestabilem &c. *anno* 1752. 4. *Id. Novembris Benedictus XIV. has quinque, quæ sequuntur, de duello damnavit.*

1. VIR militaris, qui nisi offerat, vel acceptet duellum, tanquam formidolosus, abiectus, & ad officia militaria ineptus haberetur; indeque officio, quo se suosque sustentat, privaretur; vel promotionis, alias sibi debitæ ac promeritæ, spe perpetuo carere deberet, culpa & pœna vacaret,

ret, sive offerat sive acceptet duellum.

2. Excusari possunt etiam, honoris tuendi, vel humanæ vilipensionis vitandæ gratia, duellum acceptantes, vel ad illud provocantes, quando certo sciunt, pugnam non esse secuturam, utpote ab aliis impediendam.

3. Non incurrit in Ecclesiasticas pœnas ab Ecclesia contra duellantes latas, Dux, vel Officia Militiæ, acceptans duellum, ex gravi metu amissionis famæ & officii.

4. Licitum est, in statu hominis naturali, acceptare, & offerre duellum, ad servandas cum honore fortunas, quando alio remedio earum iactura propulsari nequit.

5. Asserta licentia pro statu naturali, applicari etiam potest statui Civitatis male ordinatæ, in qua nimirum, vel negligentia, vel malitia Magistratus, iustitia aperte denegatur.

FINIS TOMI SEXTI, & ULTIMI.

INDEX RERUM NOTABILIUM.

est,

quibus

C

D.

F

sa

I

Se-

7. Num

M

Mo-

Dia-

Q

R

Quid

& de-

S

Ven-

F I N I S.

